De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 19

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 19. R. Wachtelaer-Debruyn, Antwerpen 1902

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244190201_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

Bladwijzer.

Novellen, Verhalen, Schetsen, Humoresken.

	BLADZ.
Arena (Voor het laatst in de), door G. van Neubourg	106, 114, 122
Bekeerd, door Alb. S	123
Caecilia (De Mis van de H.), door W.	350, 359
Cosmas de kluizenaar en Whista de burchtvrouw, door De K.	154, 162
Diepzinnige beschouwingen, door W.L. Alder	147
Erf (Het oude), door J. Vesters Jr.	355, 366, 374, 395, 402, 410
Gijzelaarster (De)	335
Gods vierde gebod, door Anne van Zuyden	370, 387
Gods straffende hand, door Henri	59
Herders en huurlingen, door De K.	219, 229, 238, 246, 255, 262, 268, 282, 290, 298, 310, 318, 322, 330, 342, 347, 358, 367
Hertog Borphanes, door Eduard Brom	3
'Het', door Albertine Smulders	159
'Het gesticht' en 'Ouwe Jaap', door J.A.R.	131
Honderdvoudige vruchten, door Christine	70
Inkomst (Blijde), door De K.	89
Joli en Moortje. door J.J.G.W.	174
Kansel (De nieuwe), door J.J.G.W.	167
Kerstavond (De) van een eenzaam man, door Albertine Smulders	394
Kerstvrede, door Daniella	380
Kinderloos, door Alb. S.	49
Kind (De geschiedenis van een)	127
Klok (De glazen), door Alb. S.	98
Krijgsgevangen in den Kaukasus, door P.J.W.	398, 406, 414

Levens (Bewogen), door W.G.	22, 30, 38, 46, 54, 62, 78, 83, 91, 102, 111
Lindeboom (De) van Birbach, door J.J.G.W.	286, 294, 302
Lotusbloem (De), door J.J.G.W.	342
Mosroos (De)	151
Ongeluk (Zijn), door J.S. v. Z.	107
Oom Koos, door Daniella	14
Raadsel (Het groote), door G. Bruna	218, 225, 234, 243, 250, 258, 266
Refugium Peccatorum, door Ignotus	1, 9, 18, 26, 34
Ronan, door Eduard Brom	82
Schimmel (De) van den ouden Haida, door G.v.A.	150
Schrik (De) van Tankerville, door Alb. S.	206
Schuld (Haar), door Dina Boers	75
Snijder Nicolo, door J.J.G.W.	118, 123, 130
Spookhuis (Het), door Alb. S.	251, 259
Stephanus (Broeder), door J.J.G.W.	343
Trouwkleed (Het), door A.H.	239
Valkenoord, door Daniella	138, 145, 155, 162, 169, 178, 186, 194, 202, 210
Vogel (De) en het kind, door Alb. S.	325
Voor Karel, door G. van Neubourg	20
Week (Een angstvolle), door Christine	207, 211
Zonderling (Een), door Béha	302, 311, 319, 326, 334

Levensschetsen.

	BLADZ.
Asch van Wijck (Minister T.A.J. van)	289
Bekhuis (J.H.F.), door J.D. Houtman, O.P.	142
Lucas (Broeder), door De K.	159
Maria Henriette (Koningin)	305

Poëzie.

	BLADZ.
Advent-aandacht, door C.R. de Klerk	367
Allerzielenmaand, door Dr. A. Smoor	347
Bede tot Joseph, door Dr. A. Smoor	107
Bisschop Hamer-cantate, door J.R. van der Lans	315
Bloemen (De leste), door Dr. A. Smoor	334
Communie (Ter Eerste H.), door R.G.W.H. Greven, O.P.	331
Doode (Bij een), door S.Y.	202
Edelsteen (Bij Een), door C.R. de Klerk	194
Goddelijk hart (Aan het), door Dr. A. Smoor	162
Godslamp door E.P.H., R.K. Pr.	290
Hemelvaart (De), door Dr. A. Smoor	122
Karthuizers (De), door Dr. A. Smoor	195
Kerstnacht-meditatie, door Dr. A. Smoor	395
Kus (Des Engels), door Elise van Esch	325
Leo XIII, door C.R. de Klerk	42
Maria Hemelvaart, door Dr. A. Smoor	234
Maris Stella, door C.R. de Klerk	114
Marteldood (Op den) van Mgr. F.H. Hamer, door Eduard Brom	282
Meimaand (In de), door Dr. A. Smoor	130
Mei-tortel, door C.R. de Klerk	131
Nachtelijke stilte, door Dr. A. Smoor	267
O Goddelijk Hart! door W. de Veer, S.J.	161
Priesterfeest (Bij een), door Dr. A. Smoor	115
Regina Coeli, door Dr. A. Smoor	83
Salve Regina, door Dr. A. Smoor	147
Simeon (H.), door Arnold Lauters	11
Sterrennaam (Gods), door Dr. A. Smoor	286
Vrienden (Goede), door Dr. A. Smoor	366
Winterpracht, door Dr. A. Smoor	414

Kunst.

	BLADZ.
Allerheiligen, door M.C. Nieuwbarn, O.P.	321
Als men oud wordt, door M.V.	147
Amsterdamsche (Drie) burgerweezen, door M.V.	153
Bidden leeren, door M.V.	129
Bosch (In het), door M.V.	279
Cousaert (Salomon), door P. Raëskin, Pr.	211
Damesportret, door M.V.	185
Doodsbed (Bij het), door M.V.	324
Dorschers, door M.V.	329
Emmaus-gangers (De), door M.V.	81
Grootmoeder, door M.V.	251
Hals (Frans) en zijn vrouw, door M.V.	107
Hartmann von Ann der Lahn-Hochbrunn (Pater)	91
Hondjes, door M.V.	177
Hoynck (J.) van Papendrecht, door P. Raëskin, Pr.	83
Huwelijksaanzoek, door M.V.	91
Huwelijksaanzoek (Het), door M.V.	227
Gedachten (In), door M.V.	209
Januari-dag (Een), door M.V.	11
Jubelkroon (De) van het wonderbeeld van O.L.V. in de St.-Willibrorduskerk te Antwerpen, door J.R. van der Lans	297
Kerk (In de) te Maassluis, door M.V.	258
Kerk (In de) te Rijswijk, door M.V.	401
Kerstplaten (Onze), door Maria Viola	377
Landschap, door M.V.	195
Maarten (Sint) deelt zijn mantel met een bedelaar, door M.V.	338
Madonna, door Maria Viola	291

Memlinck (Hans), door Maria Viola	65
Moeder en kinderen, door M.V.	409
Odulphus-altaar (Het St.) in de kerk van Oorschot	408
Plaats (De ledige), door M.V.	238
Premieplaat (Onze), door M.V.	233
Six (Jan), door M.V.	368
Speelman (De), door M.V.	135
Vrede zij ulieden, door M.V.	121
Vrijage, door M.V.	100
Zomerlandschap, door M.V.	219

Godsdienst.

	BLADZ.
Aartsbroederschap (De) der H. Familie, door Mgr. Dr. J.E.H. Menten	179, 186, 198, 203
Gedenkteeken voor Mgr. Hamer	288
Madonna, door M.V.	138
Martelaren (De Nederlandsche) van Chineesch-Mongolië, gehuldigd door het vaderland, door J.R. van der Lans	314

Kijkjes in Nederland.

	BLADZ.
Benedictijner abdij te Egmond (De), door P.M. Bots, R.K. Pr.	231
Bosschen (De) van het Staatsdomein in de omstreken van Breda, door Thérèse van Arendsberg	215
Honselersdijk (Het Huis), door E. van Naaldwijk	241
Janskerk (De Goudsche St.), door P.M. Bots, R.K. Pr	271

Petrus' stad (Uit), door P.M. Bots, R.K. Pr	115
Rotterdamsche kiekjes (Bij onze), door M.V.	338

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Appel (De) in sage en volksgeloof.	287
Boekowina (De) en haar bewoners	291
Brentford (Het oude), door Albertine Smulders	7
Garde (De) van het Pauselijk hof	47
Indische reizen, door H.W. Jaage	35, 50, 57, 71
Land (Het doode), door pastoor Kaag	345, 354, 362, 371, 391
Madoereesche koelies, door H.W. Jaage.	171, 183
Paraguay (Schetsen uit)	254
Sverdrup's Pooltocht	331

Geschiedenis van den dag

	BLADZ.
Gesticht (Het) de Voorzienigheid te Steenwijkerwold	55
Graaf (Deken J.J.)	296
Heiligheid (Van Zijne)	42
Kerk (De nieuwe) der E.E. P.P. Jesuïeten te Rotterdam, door X.	370
Keulen (De nieuwe aartsbisschop van)	376
Koorknapen (Romeinsche), door M.V.	351
Presidenten (De) van onze Grootseminaries	318
Regenten (De) onzer Klein-Seminaries	414
Ruwenberg (Het gouden feest van huize)	265

Ruwenberg (Wat) geweest is voor het katholieke Nederland, door A.N. Mutsaers, Pr.	279
Schweitzer (Mgr. A.G.)	304
Virchow (Rudolf)	294

Geschiedenis.

	BLADZ.
Afbeeldingen (Joodsche), door G.v.d. Boogaart, Pr.	191
Boom (De) des levens, door G.v.d. Boogaart, Pr.	190
Eduard III van Engeland (Koning)	155
Eugenius (Prins) van Savoye	139
Galerij (De) der Pausen	43
Jacoba van Beieren (Een bladz de uit het leven van), door Albertine Smulders	210
Otto de Groote (Keizer)	371
Ruwenberg (Geschiedenis van), door Fr. M. Amatus	273
Thorismund en Clovis	27
Ursula (Van Sinte), door M.V.	306
Verleden en heden	362

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
Bergen (Vuurspuwende)	166
Bever en muskusrat	334
Ooren-maki (De)	404

Wetenswaardig Allerlei.

BLADZ.

Apen en alcohol	416
Eeters (Kleine)	336
Handschoenen	136
Kabel (De grootste onderzeesche)	336
Kunsttanden (Voor dertig millioen)	136
Parel (Een kostbare)	136
Ruiter-sport (Een nieuwe)	416
Visschen (Bejaarde)	336

Bij de Platen

BLADZ.

8, 15, 24, 32, 39, 56, 64, 88, 96, 104, 112, 120, 127, 136, 144, 152, 160, 176, 184, 192, 200, 208, 224, 232, 240, 248, 256, 264, 280, 288, 304, 312, 320, 328, 344, 352, 360, 368, 376, 392, 400, 408, 416

Alphabetische lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aardappelen rapen	205
Administrateurswoning in aanbouw bij Paal 65	60
Afgeloerd	224
Albert van Saksen (Koning)	193
Alfonsus XIII (Koning) van Spanje, die den 17en Mei de regeering heeft aanvaard	172
Alfred de Groote wordt door de Engelsche Grooten en Vrijen als koning gehuldigd	52
Als men oud wordt	148
Altaar (Het St. Odulphus-) te Oorschot	408
Asch van Wijck (Minister Titus Antony Jacob van)	289
Baäl, Astarte, Baäl	191, 192
Bad (Een koud)	145
Balkan (Uit het land van den). Een Bulgaarsche wachtpost aan de Oost Roemelisch-Turksche grens	361
Bedevaart (Een) naar de Madonna del Rosario te Valle di Pompei	301
Bekhuis (J.M.F.)	144
Belletable (H.)	188
Belletable (Borstbeeld van kapitein)	200
Belletable (Monument van H.) in de St.-Martinuskerk te Venlo	204
Belletable (Monument van kapitein) te Hoey	204
Bergaf met de slee	368
Bethlehem (Basiliek der Geboorte te)	385
Bethlehem (Gezicht op het basiliekplein te)	392
Bever en de muskusrat (De jacht op den)	333
Beweening (De) des Heeren	76

Bezigheid (Huiselijke)	1
Bidden leeren	129
Binnenhuisje (Noordbrabantsch)	33
Boogaard (H.J.G. v. d.), S.J.	412
Boekowina (Een boerenwoning in de)	293
Boeren (K[r]ijgsgevangen) vervaardigen aan boord van een Engelsch transportschip allerhande speelgoed	16
Boerderij (De) van Van Haperen met het bruggetje	216
Bommel (Mgr. C.R.A. van)	198
Boom (De) des levens	190
Brouwer (Mgr. A.J.)	412
Brug in oud Brentfort	5
Burger-weezen (Drie Amsterdamsche)	153
Carola van Saksen (Koningin)	193
Catacomben (In de) van het Capucijner-klooster te Palermo	280
Christus (Zegenende)	121
Christuskind (Het) en Sint Joannes	381
Clovis trekt op zijn tocht naar Thuringen de Main over	29
Corten (Dr. M.R.H.)	412
Cousaert (Salomon)	212
‘Daar gaat-ie!’	32
Damesportret	185
Dante en Beatrice	13
Dechamps (Z.E. Kardinaal)	198
Don Quichote de la Mancha (De vernuftige jonkheer) en zijn strijd met den Biscajer	197
Doodsbed (Bij het)	324
Dorschmachine (Een electrische)	277
Dorschers	329
Dunstan (De H.) zalft den H. Eduard II, den martelaar, tot koning van Engeland	92
Edelwacht (Lid der) in gala-uniform	46

Eetpartij (Een algemeene)	328
Eduard III (De H.), de belijder, op Paaschdag 1042 te Winchester tot koning gekroond	124
Eduard III (De kroning van) tot koning van Engeland in de Westminster-abdij op Lichtmis van het jaar 1327	156
Eduard VI (Tocht van) door Londen na zijn kroning in de Westminster-abdij op 20 Februari 1547	173
Eduard VII (Koning) en koningin Alexandra van Groot-Brittannië en Ierland	169
Egmond (De abdij van)	232
Engelen (Aanbiddende) op den tabernakel der R.K. kerk te Laren	152
Engeland (De kroonprins en kroonprinses van)	176
Emmaus-gangers (De)	88
Eugenius van Savoye (Prins) behaalt een schitterende overwinning op de Turken bij Zenta (1697)	141
Everzwijnen (Een drijfjacht op)	413
Feestzaal, (Een blik in de) terwijl een der heeren van het sub-comité aan het woord is	272
Frederik August, kroonprins van Saksen	193
Fischer (Mgr. dr. Antonius Hubertus)	376
‘Fram’, (Aankomst der) kapitein Sverdrup's poolschip, te Stavanger op den 18en September jl	332
Garde (Lid der Zwitsersche)	46
Garde (Hoogere officieren der Pauselijke)	48
Gedachten (In)	209
Geheim (Een)	116
Gendarmen in parade-uniform	48
George van Saksen (Koning)	193
Gezaligden (De)	321
Gezicht op het kanaal en de schuiten	8

Gouda (Stadhuis te)	112
Graaf (Deken J.J.)	296
Gracht (Nauwe) met druk gevaar	5
Graf (Ingang van het H.) te Jerusalem	364
Grijsheid en jeugd	396
Groep van Bossche oud-Ruwenbergers, geschaard om het sub-comité van het feest	269
Grootmoeder	252
Hagelstorm (De) in Kent (Engeland)	317
Hals (Frans) en zijn vrouw	109
Hamer (Mgr. Ferdinand Hubertus)	281
Hamer (Monument voor Mgr.)	288
Hamer en gezellen (Het monument voor Mgr.) te Nijmegen	313
Hamer (Chineesche eerepoort: Hulde der Canisius-congregatie aan Mgr.)	320
Hamer (Gezicht op den stoet, op weg naar het monument voor Mgr.)	320
Hamer en gezellen (Het oogenblik der onthulling van het monument voor Mgr.)	320
Hartmann von An der Lahn-Hochbrunn (Pater)	96
Held (Een)	201
Herders (De aanbidding der)	377
Herder (De goddelijke)	384
Higden's (Betje) woning, die niet gemakkelijk te vinden was	7
Hoefnagels (Mgr. P.J.)	316
Hondjes	177
Honselersdijk (Aankomst van Z.K. Majesteit koning-stadhouder Willem III op het Huis)	240
Honselersdijk (Oud-) in vogelvlucht	244
Honselersdijk (Huidig)	245
Hoofdprijs (De) der St.-Vincentius-verloting te Groningen	400

Hooglandsche of Sint-Pancraskerk te Leiden	119
Hopstaken (Mgr. J.J.)	316
Huisgezin (Het heilig)	380
Huwelijksaanzoek	89
Huwelijksaanzoek	228
Idylle in een varkensstal	40
Inscheping van landverhuizers op een der schepen van de Norddeutsche Lloyd te Bremershafen	111
IJs (Op het)	25
IJsbaan (Een kunstmatige)	20
IJsbreker (Een nieuwe)	397
Jachttafereel (Een) uit den tijd van Lodewijk XIII	4
Jacht (Einde der)	285
Jaffa (Gezicht op)	348
Jaffa in vogelvlucht	348
Janskerk (De Goudsche Sint-)	272
Januaridag (Een)	9
Jerusalem (Een straat in)	353
Jesus draagt Zijn kruis Jerusalems poorte uit	65
Jolanda van Savoye (Prinsesje)	64
Jongensstreek (Een)	404
Jubelkroon (De) van het wonderbeeld van O.L.V.	297
Karel V (Het sterfbed van keizer)	261
Kerk (De nieuwe) der E.E. P.P. Jesuïeten te Rotterdam	369
Kerk (De nieuwe) op de Wijnhaven te Rotterdam van voren	373
Kerk (In de) te Rijswijk	401
Kermis te Parijs	133
Ketellapper uit het Berner Oberland	24
Kind (Een) met rozen	181

Kolonie (De) San Bernardino aan de lagune Ipataray in Paraguay	253
‘Kon ik er maar aan!’	312
Koorknapen (Romeinsche)	352
Koor (In het) der Franciscanerkerk te Assisië	388
‘Kordons’ (Door de)	61
Kruisdood op Golgotha	68
Kus (Des Engels)	325
Landschap (Italiaansch) bij maneschijn	93
Landschap	196
Lans (Mgr. A.J.A.)	316
Le Carbet, nabij St. Pierre, eveneens door de uitbarsting van den Mont Pelée getroffen	161
Leipzig (De slag bij)	229
Lente-zonneschijn	125
Leo XIII (Z.H. Paus)	41
Leo XIII (Het jongste portret van Z.H.)	105
Liefde (Hemelsche)	249
Liefhebbers (Ongewenschte)	180
Liesbosch in zomerdos	213
Liesbosch (Jachthuis in het)	213
Liesbosch Woudpartij met bruggetje	213
Louise Antoinette, kroonprinses van Saksen	193
Lucas (Broeder)	159
Luipaard (Een) als trekdier gebezigd	376
Maarten (Sint) deelt zijn mantel met een bedelaar	337
Maassluis (In de kerk te)	260
Maastricht (Gezicht op)	188
Madeliefjes (De eerste)	217
Madoereezen (Groep)	184
Madonna	137
Madonna	292

Maria Henriette (Hare Majesteit) koningin der Belgen	305
Mariëndal en de duivelsbrug	213
Markies (De kleine)	248
Marktdag te Landsberg in Beieren	12
Marktplein (Het) te Neurenberg omstreeks 1500	108
Martinique (Een inboorlinge van het eiland)	168
Martinique (Een vrouw van) in de kleederdracht eigen aan de Fransche Antillen	168
Mastbosch. Ingang	216
Mastbosch. Boschwachterswoning	216
Mathiaskerk (De St.-) te Maastricht	204
Methuen (Luitenant-generaal lord)	104
Meijer (Generaal Lukas) en mevrouw Meijer	256
Michielsen (J.P.M.)	412
Mirco (Prins) van Montenegro	128
Monte Cimone (De) met de Via Giardini	97
Morel (De Bruggesche burgemeester Willem)	72
Mutsaers (Mgr. A.J.F.)	316
Nacht! (Goede)	257
Natalie Constantinowitsj, de bruid van prins Mirco van Montenegro	128
Neef (De voorname)	357
Nieuwenhove (De Bruggesche burgemeester Maarten van)	80
Nu al kapot	140
Oefening (Militaire)	85
Oels in Silezië (Het slot)	240
Oogst-avond	276
Ooren-maki's op hun nachtelijke jacht	405
Os (Dr. Ign. A. van)	316
Oud-Leyden (Gezicht op)	117

Overstrooming (Een) in Duitschland	53
Overval (Een) in de kikvorschen wereld	160
Pabean-rivier (Gezicht op de) bij Paal 65	57
Palestina (Een vrouw van) reizend op een ezel	363
Paletijnsche wacht (Lid der) salueerend den voorbijschrijdenden Paus	47
Panken (A. Th.)	412
Paus (De) in zijn rijtuig, begeleid door twee leden der Edelwacht te paard: Z.H. beantwoordt het saluut van een knielenden gendarme	44
Paus (De) met zijn staatssecretaris kardinaal Rampolla en M. Della Volpe	45
Paus (De) in zijn draagstoel	45
Paviljoen in een wijngaard bij den Leonijnschen toren, waar de Paus op zijn wandelingen uitrust	44
Paviljoen, bestemd tot wachtkamer der kardinalen	45
Pierre (St.) zooals het was	157
Pierre op Martinique (De kathedraal te St.)	164
Pierre op Martinique (Een straat in St.)	164
Pifferari	416
Pikeur (De)	284
Plaats (De ledige)	236
Poesjespret	233
Pompeji zooals het is	157
Portret (Het) van den scheepsjongen	189
Processie (De) komt	237
Ramleh (Toren van)	356
Ramleh (Gezicht op)	356
Reiger en hond	36
Reliekenschrijn (Tweemaal drie tafereelen van het door Hans Memlinck geschilderde)	308-309

Reliekenschrijn (Gothische eiken) van het St.-Janshospitaal te Brugge.	310
Rey (Generaal Koos de la)	104
Rivier (Aan de)	221
Rivierlandschap	264
Roetheensche vrouw met feestelijken hoofdtooi	293
Roetheensche (Een) bruid met gevolg	293
Roetheensche (Een jonge) in nationale kleederdracht	293
Rotterdam in vogelzicht	340
Rotterdam Schiekade	340
Rotterdam Het oude-vrouwenhuis	340
Rotterdam De oude St.-Sebastiaanskapel	340
Rozenwonder (Het) van de H. Elisabeth	349
Ruïne (De) der stoomkuiperij van Van der Lugt en Zn. te Rotterdam	360
Ruwenberg in vogelzicht	265
Ruwenberg in het jaar der oprichting 1852	265
Ruwenberg in het jubeljaar 1902	265
Ruwenberg (Het bestuur van)	268
Ruwenberg (Gezicht op de rijkversierde kapel van)	268
Ruwenberg 's (De tien oudsten der bij) gouden feest tegenwoordige oud-leerlingen	269
Schippersaanleg in oud Brentford	8
Scholieren (Zingende) in de middeleeuwen	17
Schort (De nieuwe)	208
Schweitzer (Mgr. A.G.)	304
Simon den leerlooier (Het huis van)	348
Slaapvertrek ('s Pausen) in den Leon[ij]nschen toren	44
Sneeuw (De eerste) op de Alm	365
Socrates voor zijn rechters	149
Somali's op het oorlogspad	389

Soufrière (De uitbarsting van den) op St. Vincent in het jaar 1812	165
Stadhuistoren van Leiden	120
Stadskerk (De) te Meissen	136
Steyn (Staatspresident)	128
Strand (Op het)	225
Struisen en de volière van Z.H.	45
Sverdrup (Kapitein Otto) en zijn reisgezellen terug van hun Noordpooltocht	332
Sverdrup (Kapitein) en zijn poolhonden aan boord der ‘Fram’	336
Tabaksveld bij paal 12	60
Tegen wil en dank	344
Tentoonstelling van de geschenken der katholieke wereld aan Z.H. Leo XIII	49
Terugkeer van een Boerengezin op zijn hoeve	341
Terwindt (Mgr. C.J.A.)	278
Thorismund wordt na den slag in de Catalauuische vlakte door de West-Gothen tot koning uitgeroepen	28
Toegang tot het gebouw, waar de Paus zijn koffie gebruikt	45
Toegang tot het casino	45
Toren (Leonijnsche) en paleis met bijzondere vertrekken, gebouwd door Leo XIII	44
Tuinen van het Vaticaan	44
Ulrichsburg (De) bij Rappoltsweiler in den Elzas	96
Uitgang (De), waarlangs de Paus het Vaticaan verlaat voor zijn zomerverblijf	44
Venlo (Gezicht op)	188
Verrijzenis (De).	81
Vincent (Gezicht op het eiland St.) geteisterd door de uitbarsting van den Soufrière	161
Virchow (Rudolf)	294

Visscher (Een oude)	393
Vlandrenberghe (Barbara van), echtgenoote van den Bruggeschen burgemeester Willem Morel	73
Voorzienigheid (Gesticht de) te Steenwijkerwold	56
Vrijage	100
Wees getroost!	132
Welkomstgroet, door de Apeldoornsche schoolkinderen aan H.M. de Koningin gebracht bij haar terugkeer uit het buitenland	273
Wet (Generaal de)	300
Wilskracht	113
Wingerd, geplant door den Paus en een gezicht op de nieuwe bouwwerken	45
Zomerlandschap	220

Kunstbladen.

12.	Afbeeldingen der Pausen van den H. Petrus tot en met den thans roemrijk regeerenden en jubileerenden Paus Leo XIII.
13.	De speelman.
14.	In het bosch.
15.	Burgemeester Six.

[Nummer 1]

‘Refugium Peccatorum’, door Ignotus.

I.

HUISELIJKE BEZIGHEID, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN A. HOFLINGER.

D..... is een klein dorp, schilderachtig gelegen te midden van een landschap, waardoor zich een aardig rivierke grillig kronkelt. Tot de decoratiën der mooie omgeving behoort ook een watermolen, welks aanwezigheid het klateren en bruisen van het water reeds op verren afstand verraadt, en uit een groepje oude olmen stak tot vóór enkele jaren een nederig dorpskerkje zijn met het kruis bekroonde spits omhoog, in werkelijkheid slechts enkele meters boven de olmen, maar zinnebeeldig, als een bode des gebeds, doordringend tot in de Woonstede van den levenden God. Het was een oud gebouw, door het geloof en de liefde der christen bewoners van vroeger eeuwen opgericht, een monument, dat zijn tijd had gehad, maar 't welk, hoe oud en vervallen ook, der bevolking te dierbaar was, om het te laten sloopen, gesteld dat de middelen niet hadden ontbroken, om een nieuw kerkgebouw te doen verrijzen. Want het bevatte een Mariabeeld, een ‘Refugium Peccatorum’, dat wonderdadig

was. Althans zóó werd algemeen door de bewoners aangenomen, ofschoon volgens den herder der parochie dat geloof niet berustte op officiëele bescheiden, doch alleen op mondelinge overlevering, - een overlevering intusschen zóó diep geworteld, als waren de onomstootbare bewijzen onder de archieven der kerk bewaard gebleven.

Het was een eigenaardig, uit hout gesneden beeld, blijkbaar niet het werk van een groot kunstenaar, maar toch met iets in de gelaatstrekken, dat de bijzondere, eerbiedige aandacht trok. Het was in werkelijkheid een ‘Refugium Peccatorum’, een ‘Toevlucht der Zondaren.’ Iets teedermoederlijks en tevens zacht-verwijtends verwarmde het hart en deed, zelfs bij menigeen, die zich niet tot de groote zondaren rekende, een traan in het oog wellen.

Overeenkomstig de traditie was dit beeld in voor den godsdienst benarde tijden in het kerkje van D...... geplaatst door onzichtbare hand. Nooit ten minste was men te weten gekomen, hoe het daar was gebracht, en het geloof aan een wonder ontstond te lichter, wijl het was uitgemaakt, dat de kerk gesloten was geweest en de koster geen oogenblik den sleutel der kerkdeur in zijn woning had gemist. Zooveel was intusschen zeker, dat in den loop der eeuwen daar tal van zondaren hadden neergeknield en bij het aanschouwen van het beeld eerst gewetensangst, maar daarna ook troost en opbeuring, moed tot opstaan en standvastigheid om in het goede te volharden hadden gevonden.

Onder Maria's vurigste vereerders was een aanvallige, onschuldige, ongeveer achtjarige knaap. Ook op zijn rein gemoed oefende het beeld een geheimen, zonnigen invloed uit. Zonder zich rekenschap af te vragen van het ‘waarom’, wendde hij onder de godsdienstplechtigheden vaak zijn hoofd naar de zijde, waar het was opgesteld, en menigmaal stond hij er voor en vestigde stil-vereerend zijn oogen op het zoet gelaat. Was het, omdat in de trekken van Maria iets hem herinnerde aan zijn eigen aardsche moeder, die hij op zesjarigen leeftijd had verloren, en wier beeltenis in zijn geheugen nog niet was uitgewischt? Of wat anders boeide zijn blik en zijn geest? Er sluimerde in den knaap kunstenaarstalent. De magische kracht van het beeld, telkens en telkens uitgaande op het kind, was de kunst, door den onbekenden beeldsnijder, als door hoogere macht bezield, in zijn ‘Refugium Peccatorum’ gelegd.

Reeds zeer vroeg had de kleine Emile Vervaert, het eenige kind van den dorpsbarbier, doen vermoeden, dat een artiest in hem stak. Zijn liefste werk was teekenen. Men kon hem straffen zooveel men w[i]lde, zoo hij verzuimd had zijn schoolwerk te maken of een hem opgedragen boodschap te doen, om aan zijn hartstocht te offeren, straf noch kastijding baatte. Zooals bij alle kunstenaars in den dop, was zijn eerste ‘kunst’ alzijdig, had hij, teekenend, geen bijzondere voorkeur. Even graag teekende hij den koster uit - bij de onbeholpenheid van zijn talent den ondeugenden wil parend, om een caricatuur van den dikbuikigen man te maken - als de magere koe van zijn buurman Verblommen, wanneer zij op het stukje grond achter het huis van haar eigenaar graasde. Haar schonkerige leden en lange, magere nek hadden den knaap al menig geraamte in beeld doen brengen, dat een koe moest voorstellen, maar veel meer had van een der vóórwereldsche dieren, wier soort van het aardrijk verdwenen is. Gaandeweg echter gelukte het den knaap, zoowel de trekken van den koster juister weer te geven, - zoodat iedereen, de caricatuur ziende, met een proestlach uitriep: ‘de koster!’ - als zijn koe-model. Van nu af begon het knoeiteekenen geleidelijk te worden een serieuze poging tot trouw copiëeren, ja, zelfs tot scheppen van voorstellingen, die, hoewel gezien, in de ziel van den knaap

door innerlijke visie als waren herboren. Het was nog verre van kunstwerk, dat zijn teekenpen voortbracht, maar voor wie oog had voor kunst was het reeds duidelijk, dat die onder technisch opzicht nog gebrekkige producten de belofte in zich bevatten van een toekomstigen rijken oogst.

Zóó dacht er althans een edelman over, die een kasteel nabij het dorp bewoonde en zoowel schik had gekregen in den kleinen krullebol, een naïef pratertje, als in diens met allerlei teekeningen gevulde portefeuille, een geschenk van den schoolmeester, nadat Emile het eens van zich had kunnen verkrijgen, gedurende een ganschen dag in de school niet te teekenen. Van den inhoud maakte zijn kopie van de ‘Toevlucht der Zondaren’ hem het fierst. Men moest wel veel toegevendheid gebruiken, om in die kopie te zien wat de knaap zelf erin zag, doch onmiskenbaar was Emile erin geslaagd, in zijn teekening iets van het mystiek-boeiende van het oude Mariabeeld te brengen.

De edelman voelde zich voortdurend nauwer tot den knaap getrokken, wiens karakter hij had liefgekregen en aan wiens waarachtigen artistieken aanleg niet meer te twijfelen viel. Zeer dikwijls zag men dan ook beiden bijeen. Hoewel nu juist niet bijzonder ingenomen met den ijdelen, praatzieken barbier, was de baron herhaaldelijk in diens eenvoudige woning, en niet minder vaak toefde de jongen op het kasteel, dat onder zijn vele kunstschatten ook verscheiden kostbare schilderijen bevatte, aan welker schoonheid, in opvatting, uitvoering en koloriet, Emile, vol begeestering, zich niet zat kon kijken. Dit belette evenwel niet, dat soms de critiek in hem vaardig werd en hij niet schroomde te zeggen, hoe, naar zijn opvatting, dat of dat onderdeel beter ware behandeld geworden. In zulke oogenblikken vooral, meer nog dan in die van geestdrift en opgetogenheid, kwam helder aan het licht, dat het een ontluikend kunstenaar was, die daar lof uitdeelde of aanmerking maakte. Niet het minst dacht men bij de laatste aan verwaandheid; de wijze, waarop de knaap zich over de z.i. zwakke zijden van een schilderstuk uitliet, was zoo natuurlijk, zoo ongedwongen, zóó geheel onpretentieus, dat men zich verbaasde, niet ergerde.

't Spreekt van zelf, dat de beschermer van den knaap zijn bescherming verder uitstrekte dan tot bewonderen van Emile's aanleg en tot zijn vriendelijken omgang met dezen.

Toen Emile 15 jaren oud was, vertrouwde de baron hem toe aan de leiding van een zijner vrienden, een kunstenaar van naam, die in de naburige stad woonde en, het kasteel meermalen bezocht hebbende, er kennis gemaakt had met den jongen en met diens kunnen. Want dat er uit dien knaap iets zou groeien, dat hij ‘'n baas zou worden’, zooals hij zich uitdrukte, dit stond bij den schilder even ontwijfelbaar vast als bij zijn adellijken vriend.

Het maakte, natuurlijk, heelwat sensatie, toen het bekend werd, dat Emile het dorp ging verlaten, om een schitterende toekomst te gemoet te gaan, de beroemdste schilder te worden, dien de aarde ooit had voortgebracht. Zóó oordeelde ten minste Emile's vader, en wijl een dorpsbarbier in den regel de publieke opinie vormt, was de geheele bevolking, behoudens enkele verstandigen en ‘wijsneuzen’, de meening toegedaan, dat Emile Vervaert een wonderkind was, 't welk eenmaal de wereld in rep en roer zou zetten.

Allerminst daarvan hield zich merkwaardigerwijze overtuigd Emile zelf, niettegenstaande zijn vader en diens klanten waarlijk niets hadden verzuimd, om hem hoovaardig te maken. Wèl hoorde hij in zich een stem, dat hij te eeniger tijd een waar kunstenaar zou worden, maar hetzij uit aangeboren bescheidenheid, hetzij luisterend naar de lessen en wenken van zijn beschermer, wist hij maar al te goed,

dat de lauwerkrans, waarnaar hij ging streven, niet voor het grijpen lag; dat hij nog niets *was* en wellicht een harden en langdurigen strijd zou hebben te voeren, waarin zijn moed gebroken kon worden, het succes verloren kon gaan. Hij had al genoeg van de kunst gehoord, om ervan doordrongen te zijn, hoeveel van den kunstenaar wordt gevorderd, voordat hij wordt waardig gekeurd, onder de 'halfgoden' plaats te nemen; hij had gehoord van valsche vleierijen, voor menigeen nog verlammender dan afgunstige critiek, - kortom, noch zijn adellijke vriend, noch de artiest, die hem het voorportaal van den tempel der kunst zou binnenleiden, hadden nagelaten, den knaap vooruit een blik te doen slaan in het leven, dat zich voor hem opende. Niet om hem te ontmoedigen, maar om mogelijke zelfoverschatting in de kiem te verstikken en hun beschermeling tegen stellige ontgoochelingen bij voorbaat te pantseren.

Daags voordat hij zou vertrekken, begaf Emile zich tot den koster en vroeg deze om den sleutel der kerkdeur, wijl hij, alvorens de plek van zijn gelukkige kinderjaren te verlaten, nog eenige oogenblikken alleen in de kerk wenschte te bidden en zich te sterken. En ofschoon het den lijvigen koster niet onbekend was, dat hij menigmaal het slachtoffer was geweest van Emile's spottende teekenstift, wreekte hij zich niet door dit verzoek af te slaan. Integendeel, met de meeste bereidvaardigheid voldeed hij daaraan, zoodat we Emile weldra in het vredige Godshuis te midden der diep-plechtige stilte, slechts verbroken door het zware tiktak van den slinger der torenklok, na voor het tabernakel eerbiedig de knie te hebben gebogen, zien gaan naar het beeld van de 'Toevlucht der Zondaren.' Hij knielt er neer, en zie, nu, tegenover de Moeder, wier gelaat hij honderdmaal bewonderend, zoet-aangedaan, innig devoot heeft aanschouwd, nu voelt hij zich beklemd en stort hij tranen, zonder zelf te weten waarom. Hij had immers niets misdaan, waardoor dat zacht-verwijtende voor hem kon zijn bestemd, en toch, - hij is angstig en schreit.

De koster, kort na den knaap nieuwsgierig binnengetreden, staat dan ook op eenigen afstand niet weinig verbaasd het roerend tafereel aan te staren.

'Wèl,' is zijn practische conclusie, 'de jongen gaat zeker tegen zijn zin.' En overtuigd, dat die meening de juiste is, nadert hij Emile, legt zijn hand op diens schouder en zegt vriendelijk: 'Waarom schrei je zoo, Emile? Je wou zeker liever hier blijven, bij je vader, hé?'

'Neen, dat is het niet,' snikte de knaap.

'Maar wat dan?'

'Dat weet ik niet.'

'Weet je dat niet?... Als 'n mensch schreit, dan, zou ik zoo zeggen met mijn nuchter verstand, moet hij er een reden voor hebben...'

'En toch weet ik het niet, Baeskens', hernam Emile, zijn betraand gelaat naar den koster opheffend... 'Nooit heb ik bij het beeld zoo iets gevoeld. Is het, omdat ik het in langen tijd niet meer zien zal?... of keurt O.L. Vrouw af, wat ik ga doen en kijkt ze me daarom zoo droevig aan? Nog eens, Baeskens, ik weet het niet, maar 't is me, of ik iets verkeerds heb gedaan of ga doen.' - En opnieuw biggelen tranen over de wangen van den frischreinen, nog geheel onverdorven knaap.

'Nou, maar, als het anders niet is,' besluit de koster, 'dan zeg ik, dat het niets is dan klinkklare verbeelding. En aan verbeelding moet je niet toegeven, mijn jongen. Wie dàt doet is 'n zot, of 'n goed eind op weg, om het te worden. Ik zelf heb het eens in mijn leven gedaan en heb toen zooveel leergeld gegeven, dat ik er voorgoed van genezen was...'

Emile luistert blijkbaar niet naar 's mans woorden. Met aan zijn wimpers bevende

tranen staat hij steeds het beeld aan te zien, als ware het niet van hout, maar een levend wezen, sprekend tot zijn droef-gestemde ziel.

Wat omging in het hart van den knaap, bleef voor den koster een geheim, doch eensklaps zag deze Emile opstaan, met een vlugge beweging zijn tranen afwisschen, en hoorde hij hem met iets vastberadens op zijn gezicht zeggen: ‘Nu, Baeskens, ik dank je wel voor je vriendelijkheid, en hou je maar goed, hoor, want in het eerste jaar zullen we elkaar wel niet terugzien.’

‘Zoo, moet dat zoo lang duren, die studie, om beroemd schilder te worden?’

‘Die studie,’ glimlachte Emile, ‘als dat zoo gauw ging, om schilder, en nog wel beroemd schilder te worden, dan zou de wereld heel wat knappe mannen meer rijk zijn....’

‘En hoeveel jaren gaan daar dan wel meê heen?’

‘Dat is vooruit niet te zeggen, Baeskens. Niet zelden is er zelfs een heel menschenleven meê gemoeid, voordat een schilder zich naam heeft gemaakt. Ook dàn echter heeft hij zijn studiën nog niet voleind.... Want alles wat hij onderneemt moet voor hem weer een voorwerp van ernstige studie zijn.’

‘Nou, maar als ik uwes was, dan gaf ik er hartelijk den brui van en werd ik liever, als je vader, een knap en braaf barbier.’

‘Ik weet, dat je het goed met me meent, Baeskens, en misschien was het ook beter je raad op te volgen. Misschien zou ik als barbier gauwer beroemd zijn dan als schilder; maar dat gaat nu eenmaal niet meer. Meneer de baron en zijn vriend en meneer de pastoor zijn van oordeel, dat ik schilder moet worden en - ging de knaap met een leuk trekje op zijn gelaat voort - ik-zelf ook zoo'n beetje....’

‘De Hemel beware me, dat ik “nee” zou zeggen, mijn jongen, jij zult 'n schilder worden, en 'n groote ook!’ riep Baeskens, een moment de heiligheid der plaats vergetend, luide uit, nadat zij tot dusver op eerbiedig-gedempten toon hadden gesproken.

Emile en de koster namen afscheid van elkander, en een uur later wist de gansche parochie, hoe vreemd eerstgenoemde zich in de kerk vóór het beeld van de ‘Toevlucht der Zondaren’ gedragen had.

Wijl de knaap den volgenden ochtend vroeg naar de plaats zijner bestemming afreisde, vernam hij niets van des kosters gebabbel, tenzij terloops in een brief, welken hij na een paar weken van zijn vader ontving, en die o.a. de naïeve vraag bevatte, of hij al met een groot schilderij bezig was?

II.

Ruim vijf-en-twintig jaren zijn voorbijgegaan. De rijke aanleg van den jongen Vervaert is geen schijn, maar werkelijkheid gebleken. Na zijn studiën bij den vriend van zijn weldoener en die aan een Kunst-Academie, waar hij bij een wedstrijd den eereprijs behaalde - een gouden medaille en zekere som, om door Italië een kunstreis te maken - trok hij al spoedig de aandacht van kunstenaars en kunstliefhebbers door het oorspronkelijke van zijn conceptie, het forsche van zijn streek, wars van alle gelik, en zijn mooi coloriet. En nu is hij beroemd, ook buiten de palen van zijn land; nu kan zijn gezocht penseel niet genoeg voortbrengen, en betaalt men voor zijn

stukken prijzen als aan werken van menig schilder van talent eerst na zijn dood worden betaald.

Emile Vervaert is evenwel onder ander opzicht niet geworden wat hij waarschijnlijk op het oogenblik dat hij, heengaande uit zijn dorp, scheidde van de ‘Toevlucht der Zondaren’, aan deze had beloofd. Zijn bescheidenheid ging niet slechts verloren: de hoogmoed had door zijn snel succes bezit genomen van zijn hart, maar, wat erger is, zijn reinheid van zeden verdween en daarmede geleidelijk ook zijn geloof. Onder degenen, die met zijn intiem leven vertrouwd zijn, - en dat zijn er zeer velen, wijl hij om dat leven geen nauwe grens heeft getrokken -, staat hij bekend als een ongeloovige, een spotter zelfs met wat hem vroeger is lief geweest, en een losbandige, het goud, dat zijn kunstwerken hem opbrengen, verspillend op de dolzinnigste en, helaas, ook de ergerlijkste wijze. Maar tòch is hij geëerd, tòch acht zich menige rijke, die zedelijker leeft, of minder aan den weg timmert, gevleid door zijn omgang, en wordt hij niet alleen in alle niet-katholieke voorname gezelschappen geduld, maar er gehuldigd en bewierookt. Zóó is de wereld! Geldt het een gewoon mensch, in niets boven zijn natuurgenooten uitstekend, dan kan die schijnheilige geen steenen genoeg vinden, om hem, zoo hij een openbaar onzedelijk leven leidt, daarmeê te werpen, om hem haar verachting te kennen te geven en hem te vertreden; maar is degene, die alle zedelijkheid vertrapt, en aldus handelend ook het ‘fatsoen’ uit het oog verliest, een man van werkelijke of schijn-beteekenis, dan blinddoekt zij zich, dan veinst zij niets te weten en niets te zien, en vleit hem en lacht hem toe. Had Janus twee aangezichten, de wereld houdt er twee gelegenheids-gewetens op na, zich regelend naar den stand en de qualiteit van den beoordeelde.

Wèl werd Emile een enkele maal in vertrouwen door een paar van haar satellieten bedektelijk erop gewezen, dat men bij al wat men doet, ook bij het zondige, zekere grens van welvoegelijkheid niet mag overschrijden, maar toen hij toonde zich aan die wenken weinig te storen, werd hij er niet te minder om gehuldigd. Want hij was immers 'n soort van genie! En wat vergeeft men niet aan een genie, - immers alles, zoolang het genie geniaal blijve! Verliest het zijn glans, dan wordt de van zijn aureool beroofde weldra niet alleen ingedeeld bij degenen, onder wie hij thuis behoort, maar wreekt de wereld zich over haar vroeger verschoonend oordeel en velt zij te harder vonnis, naar gelang zij toegeeflijker is geweest. Hoe, een man, met zoo kostbare gaven bedeeld, kon zijn eer en fatsoen aldus te grabbel gooien... wel foei!... duizendmaal foei!! Verbannen moet hij, zoo'n verloopen sujet, uit alle kringen, waar het fatsoen de hoogste burger- en christelijke deugd is.

Vervaert staat nog op het toppunt van zijn glorie. Hoe onfatsoenlijk-onzedelijk hij ook zij, buigt men steeds voor hem als voor een fatsoenlijk-onzedelijk man, omdat hij nog is een groot, een ongeëvenaard artiest, die letterlijk toovert met zijn penseel.

Om een zeker getal jaren wordt in de stad, waar Vervaert is gevestigd, een nationale schilderijententoonstelling gehouden, waaraan de beste kunstenaars deelnemen. Ook dit jaar is dat het geval, en aan deze tentoonstelling is de bijkomende hooge merkwaardigheid verbonden, dat de schilder Vervaert een Madonna zal exposeeren, waarvan bij voorbaat wonderen worden verhaald. Hoe was hij er toe gekomen, de ongeloovige en zedelooze, om ditmaal een onderwerp te kiezen, zoo geheel in strijd met zijn leven en beginselen?! Vonden geloovige Katholieken zulk een feit hoogst ergerlijk en andersgezinden of in-het-geheel-niet-gezinden het nogal dwaas, anderen prezen het als een nieuwen stouten zet van zijn alles aandurvend genie. Hoe hij er toe gekomen was?

(*Wordt vervolgd.*)

Hertog Borphanes,
door
Eduard Brom.

Hertog Borphanes huwde zijns leenmans dochter, de jonge, schoone Hermione.

In den vrede van zijn eenzamen burcht genoot hij, de krijgsman, zijn nieuw geluk.

Het was zoo teeder, dat geluk harer zoete bekoring en aanhankelijke vereering, dat hij soms angstig werd: het mocht van broosheid breken.

Het ruwe jachtvermaak, voorheen in de dichte, uitgestrekte bosschen rondom zijn burcht hem boeiend, werd geheel vergeten - in de zoet geurende rozenhagen zijner tuinen, hoorde hij liefelijker samenklank met de stemming zijner ziel.

Eindelijk wekte den krijgsman uit die rust zijns konings oproep ten kruistocht! Bij dien roep ontwaakten de rustige heldenkrachten in hem, verdrijvend verweekende mijmerij - hij was weer geheel de zich bewuste christenheld, brandend van begeerte naar daden. Hermione was bedroefd en schreide - haar teere droombestaan werd ruw gestoord, eenzaam zou zij blijven en zonder trouwen steun - bange voorgevoelens beklemden haar - zij duchtte een onheil!

Reeds haar aanstaand moederschap deed haar alleen-zijn vreezen als bange verlatenheid!

De droefheid zijner gade hergaf Borphanes de volle bewustheid zijner liefde. Hij troostte haar, sprak haar moed in, suste haar angst - zij klemde zich vaster aan hem, smeekend niet henen te gaan!

Dan volgden aarzeling en twijfel, doch hij beloofde zich zelven sterk te zijn!

Hij wees haar op de verhevenheid van het offer, dat zij brengen moest ter wille van den gezegenden Heiland, Wiens kostbaar graf den ongeloovigen zoude worden ontrukt - dan glimlachte zij een oogenblik tevreden, doch haar lach ging onder in tranen.

Zoo vloden de dagen in wisselende stemmingen. Borphanes stelde zijne beminde vrouw, zijn land en volk onder schutse van zijn half-broeder Huon, die sterk was van arm en befaamd in den krijg!

Huon was hem geheel ter wille en beloofde schuts en trouw op riddereer. Borphanes gevoelde zich verheugd en gerustgesteld - Hermione nog meer beklemd en droevig.

De dag van den uittocht brak aan. De hertogsburcht vulde zich met gerucht van vele stemmen.

In de slotkapel lagen Borphanes en zijn leenmannen in blinkende rustingen, deemoedig geknield voor het altaar, achter hen de nederige krijgers en onderhoorigen - banieren en vaandels verhieven zich statig van uit de rijen der knielenden!

De oude priester op het altaar zegende de mannen, de wapenen, de banieren, herhalend en verklarend den oproep ten heiligen oorlog met trillende stem en bleek van bezieling!

Dan sprak hij het gebed - als een zwellende stroom ruischten aan de stemmen der strijders, begeleidend 's priesters woorden!

Door de bontverwige ruiten lichtte de zon als met een glimlach van blijde voldoening. Toen rezen allen op, en zich reiend ten statigen optocht, verlieten zij de kapel en schreden naar het groote burchtplein.

De knapen hielden aan de teugels de stampende paarden - Hermione naderde met hare vrouwen - zij naderde den grooten, blinkenden ridder en leunde haar hoofd aan zijne borst - bleek en sprakeloos. Borphanes boog zich en kuste haar innig teeder - zij kuste hem weêr...

Zich losmakend, steeg hij te paard, zijn leenmannen deden als hij - in dichte drommen sloot het voetvolk zich aan.

En statig trok het ter poorte uit - hij zag nog om, groetend met de hand - zij wuifde hem tegen en wuifde steeds voort, totdat de stoet onzichtbaar was...

Dan ging zij terug, gesteund door vrouwen, en zwijmde.

Huon regeerde nu Borphanes' hertogdom, ten spijt van ridderschap en volk,

EEN JACHTTAFEREEL UIT DEN TIJD VAN LODEWIJK XIII: Hertog Albert de Luynes biedt den koning een valk aan.

die, hoewel zij steeds zijn kracht en heldenmoed bewonderd hadden, hem haatten om zijn zelfzucht en weinig edelmoedigen zin. Borphanes, blind voor dat alles, had in hem alleen gezien den sterke en dappere!

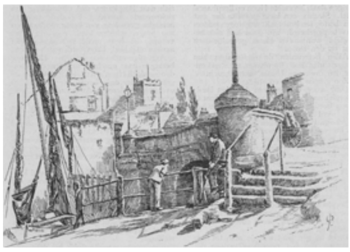

Brug in oud Brentford.
Naar een teekening van C. POTTEN.

Immer had Huon het hertogdom begeerd, onverwacht scheen het lot zijn begeerte te gemoet te komen en duistere wenschen rezen in hem....

Hij kende Borphanes' onstuimige dapperheid - indien de dood!.... Doch Hermione's aanstaand moederschap bedreigde zijn voorspoed - hij haatte de moeder en het kind, nog ongeboren. Schrikkelijke gedachten kwamen op - hij drong ze terug, doch zij keerden weder, vertrouwelijker dan voorhenen - zijn vage voornemens rijpten tot vaste plannen!

Nauwe gracht met druk gevaar.
Naar een teekening van C. POTTEN.

Hermione kwijnde in stilte sinds Borphanes' vertrek - te groot was die overgang geweest van liefde en geluk tot verlatenheid, nog verzwaard door vrees voor Huon.

Zij had Huon steeds gevreesd en haar vrees had iets geheimzinnigs, omdat geen feitelijke redenen haar wettigden. Reeds bij de allereerste ontmoeting met hem was zij onaangenaam getroffen geworden. Huon scheen het op haar gelaat gelezen te hebben en een blik van haat, als van een die zich ontmaskerd ziet, beantwoordde haar blik. Sinds dat oogenblik vermeden zij elkander en bij enkele noodzakelijke ontmoeting was beider houding gedwongen. Borphanes verwonderde zich wel, doch verdiepte zich niet in de oorzaken.

Hermione sprak nimmer haren gemaal over zijn broeder en verborg de vreeze diep in haar gemoed.

Die vage vrees van voorhenen werd tot werkelijk schrikbeeld in haar eenzaamheid en Huon's handelwijze werkte niet geruststellend.

Zij vermeed hem, hij scheen haar ontmoeting te zoeken.

Bij elke vluchtige ontmoeting zag Hermione iets onheilspellends in zijn oogen en zij sidderde. - Hij voegde haar dan eenige woorden toe, welke zij niet verstond, doch die als verwijten haar toeklonken. Als zij schuchter vraagde, waarop hij doelde, ging hij henen met halfgesmoorden vloek. - Dan was Hermione ontdaan en angstig sloot zij zich op in haar vertrekken. Zij vermeed zijn ontmoeting en vertoonde zich schier niet meer.

Eens echter, dat een toeval haar in zijn nabijheid bracht, huiverde zij onwillekeurig en nog ruwer werd zijn toon, nog meer onheilspellend zijn blik - zijn verwijten klonken nu duidelijk en bepaald en doelden op afschuwelijke dingen. Bevend als een schuldige stond zij daar, zij kon slechts onverstaanbare woorden stamelen....

Dan lachte hij wreed en sarcastisch en dreigde haar, die 't schier bestierf van angst.

Zij durfde haar vertrekken niet meer te verlaten. Vrees en verlatenheid en de herinnering aan verloren heil, vervulden haar met onzegbare wanhoop. Zij gevoelde het dierbaar leven groeien in haar schoot, en voorzag den storm, die het eerst ontluiken zoude vernielen....

Zóó groot werd haar angst, dat zij dacht aan vluchten. Hij vermoedde zulks en bespiedde haar. Zij bleef, het allerergste duchtend!

Huon bereidde haar verderf voor met zekerheid en beleid....

Hij zond een geheimen bode met lasterlijke berichten den hertog zijn broeder in het verre land. Na lang zwerven bereikte de bode het leger der kruisvaarders.

Borphanes, wiens jaloerschheid lichtelijk was opgewekt, wiens vertrouwen in zijn broeder blind was, toornde heftig en hij gaf den bode zijn gezegelden lastbrief voor Huon, dezen aanmanend zijn eer te behoeden, de schuldige goed te bewaken, desnoods te straffen. Huon, stoutmoedig door zijn slagen, sloot haar op in een cel....

Deze gewelddaad gaf Hermione geen nieuwe ontroering. Haar gevangenschap was haar een schrede verder op den onheilsweg, die openlag. In Huon's blikken had zij gelezen haar lot ten einde toe - dat naderde met tred na tred.... Haar liefdegeluk was dood voor altijd, haar echtgenoot harer afgestorven - in het verschiet wachtte verderf háár en haar kind - onbeweeglijk en sprakeloos staarde zij onafgebroken in het wijde. Zij staarde in het verre land, waar Borphanes streed en wellicht, haar verachtend, haar trachtte te vergeten in het gewoel. Eindelijk bij het dichter naderen van het lang gevreesde einde, week de starheid voor wilder smartbeweging! Zij riep onophoudelijk Borphanes' naam met klagelijke stem. Niemand die haar troostte in de bange verlatenheid!

Niemand dan een oude dienstvrouw hoorde haar aan, de dienstvrouw bleef steeds zwijgen, indachtig Huon's bevel.

Toen bracht zij het kind, een zoon ter wereld - het had Borphanes' dierbare trekken - door haar tranen lachte zalige herinnering. En zij klemde het kind aan haar borst in eindelooze liefde en eindeloozen angst!

Zoo ging een dag voorbij - de dienstvrouw vond haar, weder in de armen het kind. Met zachten dwang ontnam zij het kind der moeder en wilde henengaan met hem. - Jammerend eischte Hermione haar kind terug....

De vrouw, aarzelend, onthutst, bekende, het kind te moeten dooden op Huon's bevel....

De arme moeder schreide, smeekte om erbarmen, in ontzettende wanhoop. - Eindelijk, uitgeput, zwijmde zij op haar leger.

Toen zij ontwaakte, was haar kind niet meer bij haar. Een hevige koorts ontnam haar opnieuw het bewustzijn, dagen lang....

De dienstvrouw, bewogen door medelijden, had het kind gebracht naar een visschersdorp en het eenen priester ter opvoeding afgestaan - aan Huon berichtte zij den dood.

Nu achtte deze het oogenblik van handelen gekomen. Hij riep de ridders bijeen, meest bejaarde mannen; de jongeren waren hun hertog gevolgd in den krijg om Christus' graf.

Wanneer de edelen vergaderd waren, verscheen Huon in hun midden, hooghartig vertoonend de gezegelde volmacht van hunnen heer en hertog en met geveinsde smart en verontwaardiging, klaagde hij Hermione aan van echtbreuk en verduistering van haar kind, allen uitdagend door woord of daad op te treden te haren gunste en zóó zijne woorden te logenstraffen!

Roerloos zwegen allen - met veelzeggend zwijgen van twijfel en onmacht-erkenning.

En Huon, trotsch, herhaalde zijn vraag - met gebogen hoofd stonden de oude ridders. Wèl waagden enkelen schuchter het wederwoord: ‘Wij weten niet van haar schuld, doch uw eerewoord zegt ons genoeg.’

Huon verklaarde haar nu strafschuldig; veroordeelend, krachtens zijn volmacht tot oordeelen, ontzegde hij haar huis en have van haren hertogelijken heer.

Niemand waagde zelfs een bede tot verzachting van het vonnis, vreeze verlamde aller wil. En Huon sprak het banvonnis uit over haar als over een misdadige!

Toen Hermione's bewustzijn, bij het koelen van den koortsgloed, was teruggekeerd, begreep zij plotseling met angstige helderheid het ontzettende van haar toestand. Haar kind gedood, zij zelve blijvend in de handen haars vijands. Smart en angst verlamden denken en voelen, haar oogen, dor van tranen, staarden star in de eenzame duisterheid. Huon's vonnis was haar bijna een verlossing!

Nu dwaalde zij, gebroken naar geest en lichaam, onbeveiligd tegen koude en honger, eenzaam als een verworpene door het land, waarvan zij de landsvrouwe was, bedelend brood in de schamele hutten en vragend een simpel verblijf voor den nacht. En wie haar herkenden en schuldig geloofden, ontweken haar met afgrijzen, wie geloofden in haar onschuld, ontweken haar mede, uit vrees voor Huon's haat. Zoo

doorwaakte zij vele nachten onder den blooten hemel, of in een schuur, zij, de broze, teere Hermione!

Ten laatste bereikte zij een burcht, uitgeput en bezwijkend, smeekend te mogen blijven als de nederigste der dienstvrouwen.

De edellieden van het kasteel herkenden haar, doch zwegen daarvan - bewogen door medelijden, verhoorden zij haar bede en namen haar op....

Terwijl de landsvrouwe kwijnde in nederigen staat, heerschte Huon op Borphanes' zetel. Slechts een klein gedeelte der met den hertog ten kruistocht uitgetogen ridders was teruggekeerd, zijn dood kon niet betwijfeld worden en Huon gevoelde zich vast op den troon.

Alom betreurden de onderdanen hun veelgeliefden heer Borphanes, zuchtend onder den druk van Huons' heerschzucht!

Zoo gingen jaren voorbij!

Daar voer een gerucht door het land: ‘Borphanes leefde en was in aantocht!’ Huon beefde van toorn en spijt, met één slag werd vernietigd al wat hij zich had opgebouwd met sterken wil - het volk juichte van blijde verwachting. Hermione werd geslingerd tusschen vreeze en hoop.

Borphanes betrad zijn hertogdom, omstoet door de ridders, die met hem gered waren op wonderbare wijze! Alom stroomde het volk onder luiden jubel hem tegen, zijn wegen bestrooiend met bloemen, zijn handen kussend en de lucht vervullend met blijde kreten!

Borphanes beantwoordde dien jubel met droeven groet; zijn gelaat, verouderd door jarenlange ontbering, werd door geen lach verhelderd.

Dicht bij zijn land was de mare tot hem gekomen van het rampzalig verloop der droeve geschiedenis, waarvan het begin hem bekend was geworden uit Huon's eerste boodschap. En hoe meer hij zijn burcht naderde en bij het luider rijzen der ‘welkoms’ zonk àl dieper zijn hoofd. Huon reed hem te gemoet, steeg af en begroette hem met geveinsde liefde, met veel onderdanigheid. Borphanes beantwoordde zijn groet en sprak met diepen weemoed: ‘Komt mijn hooge vrouwe mij niet begroeten en verwelkomen, broeder?’ Huon antwoordde ontsteld: ‘Zij is niet meer op de burcht, heer broeder. Ik volgde uw last en behoedde uw eer!’ - ‘Hoe behoeddet gij dan mijn eer?’ - ‘Ik verhoedde verdere oneer en ontnam haar de vrijheid. Toen pleegde zij zelfs schennis aan haar bloed en doodde haar eigen kind! Ik verjoeg de onwaardige!....’

‘En waar toeft zij nu?’ - ‘Dat is niemand bekend - wellicht trof haar reeds de dood.’

Borphanes, vernietigd, trok als een rouwdragende in het doodsche, kille slot en verborg zich in eenzaamheid.

Na eenige dagen kwam tot hem de burchtheer, bij wien Hermione toefde en maakte hem bekend met haar verblijf. Hij zegde hem, hoe heel het volk geloofde in haar onschuld, vurig verbeidend haar rechtvaardiging. Hij verhaalde àl wat zij had geleden sinds 's hertogs opgang ten kruistocht; hoe zij jaren lang kwijnde in smart van herinnering en verlangen. Borphanes gevoelde des twijfels ontzettende kwelling.... toen begon in hem òp te leven het geloof aan de onschuld der hem eenmaal zoo dierbare vrouw, en vreemd leken hem vele woorden in den brief zijns broeders! Hij peinsde heel lang - toen was zijn besluit gerijpt - opnieuw zou een raad der ridderschap bijeengeroepen worden, opnieuw de zaak onderzocht en behandeld.

Aldus deed hij.

De rechters vergaderden in Borphanes tegenwoordigheid - Hermione verscheen, de eens zoo ranke gestalte gebogen, de lichte gang slepend, het bloeiend gelaat bleek en verouderd, de schitterende oogen verdoft door veel geweens. Borphanes sidderde van onuitsprekelijk wee.... hij wilde de bevende handen naar haar uitstrekken - Hermione, hem ziende, wankelde, - dan zich herstellend, wierp zij hem een blik toe vol zacht verwijt en oneindige liefde. Borphanes' oogen waren vol tranen.

Daar trad Huon op en onstuimig, in woord en blik de haat, herhaalde hij de beschuldiging van echtbreuk, zijnen broeder eens geboodschapt, de beschuldiging van kindermoord, vroeger uitgesproken voor den raad der ridderschap.

Hermione zweeg - hare oogen richtten zich naar Borphanes, met uitdrukking van zielroerende smeeking. En al de vroegere heerlijke gevoelens van liefde voor het toen zoo jonge, schoone kind, voor de broze vrouw, die hem eerde met aandoenlijke aanhankelijkheid, hernieuwden zich in hem.

Arglistige verhooren volgden - Hermione betuigde haar onschuld in treffende woorden - doch Huon's hartstochtelijke betoogen en onder eede bevestigde verklaringen overstelpten deze en de woorden van verweer stokten haar in de keel!

De omgekochte rechters oordeelden haar schuldig en veroordeelden haar ter dood!

Borphanes verklaarde zich onbevredigd en stelde de voltrekking van het vonnis uit. In verwarring verhieven zich de rechters, Huon kon een kreet van woede niet bedwingen en verliet de zaal met groot gerucht.

Op een wenk van Borphanes werd Hermione weggeleid. Hij zelf ging henen der wanhoop ten prooi!

Borphanes kon Huon's getuigenissen niet krachteloos maken, en buigend voor zijns broeders overmacht gaf hij zijn weerstand op.

Het was de dag van Hermione's terechtstelling!

Een groote menigte vulde het plein voor den hertogsburcht, onbeweeglijk saamgedrongen en huiverend starend naar den opgerichten brandstapel!

Daar schokten trompetten. Borphanes verscheen met zijn vazallen en zette zich neder op den troon, door strakheid zijns gelaats trachtend te verbergen de ontzettende worsteling zijner ziel.

Hermione, met gebonden handen, omringd door krijgsknechten, naderde - Borphanes, verbleekte, een rilling doorliep de scharen, halzen rekten zich - een gesmoord gemompel van beklag gromde aan... Zij wankelde voort, doodsbleek en moedeloos als een die sterven gaat. Huon, in volle rusting trotsch te paard gezeten, wierp uitdagende blikken op de menigte, op Hermione!

Klaroenen schetterden!... een heraut reed te midden der scharen en riep uit Hermione's schuld: echtbreuk en kindermoord, riep uit het vonnis van den vuurdood, dat aan haar zou voltrokken worden, oproepend allen die de rechtvaardigheid van dat vonnis betwijfelden, zich te meten met Huon, den vorstelijken aanklager!

Geen verliet de rijen.

Ten tweeden male herhaalde de heraut de uitdaging, onbeweeglijk stonden de ridders geschaard om hun hertog, onmachtig hun vrees voor Huon te overwinnen, zich schamend over eigen lafheid!

Ten derden male klonk bij klaroengeschal de oproep des herauten!

Dof hoefgestamp van verre.... zandwolken rezen op.... op een schuimend ros kwam een schildknaap aangereden, dóórbrekend de scharen en tot voor Borphanes' troon, daar aankondigend de nadering van zijnen doorluchtigen heer ridder Garalban, die den handschoen zoude opnemen voor de zwaarbelaagde vrouwe Hermione!

Gejuich steeg op uit de schare, golvend bewogen door groote ontroering....

Daar verscheen een ridder; kinderlijk tenger, doch met verrukkelijken zwier zich heffend in gouden harnas op een melkwit ros.

Huon glimlachte verachtelijk, teleurstelling en bewonderende sympathie teekenden de scharen. Borphanes weende van medelijden om den jongeling die sneven ging, alleen Hermione zag biddende ten hemel, waarvan zij hem een bode geloofde.

De strijd begon - hèl kletterden de slagen op helm en harnas, al sneller, al sneller, - en telkens week de jonge ridder door de kracht zijns bestrijders, die hem wonden sloeg.

Doch Huon gevoelde, dat meer dan kinderkracht huisde in dat tenger lichaam!

De jonge ridder, in opperste spanning zijner krachten, viel Huon aan met onstui-

mig geweld, een slagenregen neerkletterend op diens pantser en helm, telkens hem wondend, eindelijk met één reuzenslag hem neerwerpend!

Heil! heil! daverde de jubel van het verrukte volk. Borphanes, stralend van geluk, ijlde naar Hermione met uitgebreide armen, ontboeide haar - zij wierp zich aan zijn borst en zij bleven in lange stomme omhelzing. Dan traden zij toe op den jongen ridder. Wie zijt gij, wonderbaar kind, dat reeds een held zijt?

En Garalban sloeg zijn vizier neder - zij aanschouwden Borphanes' gelaat verjeugdigd.

Het oude Brentford.
Naar Francis Watt.

Ge hebt het beste gezicht op Brentford, wanneer ge aan de overzijde van de Theems staat, op het jaagpad, dat als een smalle groene streep zich tusschen het water en Kew Gardens slingert. 't Is een der mooiste wandelingen bij Londen en als ik daar ben, denk ik altijd aan de fraaie verzen van mr. Henley ‘Als ge gaat van Richmond, op den weg naar Kew.’ Maar aan de overzijde ziet het er heel anders uit. Wel een mijl lang zijn daar niets dan fabrieken - gasfabrieken, zeepfabrieken, zaagmolens, brouwerijen enz; op eindelooze werven worden altijd schuiten geladen en gelost, sleepbooten stoomen op en neer; fluitjes gillen, hamers bonzen. Alles is vol rumoer, rook, stoom en vlam; de arbeid eindigt daar nooit, het geheel is overdag rookkolom, 's nachts een vuurkolom, en de fabrieken en de menschen, de huizen en de weg, alles is even zwart. 't Is leelijk genoeg, maar toch heeft die somberheid iets indrukwekkends, als stond men voor de smederij der cyclopen uit de fabelleer.

Dit is het hedendaagsche Brentford, dit zwarte land, aan de oevers der oude Theems, vlak bij het lommerrijke Kew en het rustige Richmond en de andere weelderige kleine plaatsen langs de rivier. Wilt gij er nog beter kennis mede maken? Ga Kew Bridge over, sla links om en gij komt in de lange, vervelende, kronkelende straat, door de fabrieken van de rivier gescheiden en er weer gemeenschap mee hebbende door allerlei steegjes, sloppen en werven. Aan de andere zijde ziet ge juist zulke smalle wegen, die naar het noorden gaan. De straat zelf? Blinde muren van fabrieken, vuile herbergen en armelijke winkels. Toch heeft deze leelijke padde meer dan één juweel in haar kop. In de zijstraten vindt men merkwaardige oude huizen; sommige punten van het kanaal en de rivier, vol schuiten met roode zeilen, zelfs enkele rommelige fabriekshoeken zijn typisch en schilderachtig en maken meer indruk dan eentonige pracht.

Maar wat netheid en geriefelijkheid betreft, zijn de huizen meer dan erg; Brentford let alleen op hetgeen nuttig is. Alles moet plaats maken voor de fabrieken; de oude huizen blijven staan, omdat zij goedkoop en nog stevig zijn en ontsnappen op geheimzinnige wijze aan het toezicht der gezondheids-commissie.

Juist dat verwaarloosde geeft hun de eigenaardige bekoring, en daar men er niet behoeft te leven - zou iemand wel zonder noodzakelijkheid te Brentford wonen? - beschouwt men ze alleen met een kunstenaarsoog. Toch treft het u, hoe de rustelooze, onafgebrokene arbeid - *improbus labor* - (om Virgilius' kernachtig woord te gebruiken), die plaats geteekend heeft als zijn eigendom.

Reeds een halve eeuw geleden schetste Dickens deze armoedige woningen. Herinnert ge u Betje Higden, in *Onze wederzijdsche Vriend*, het dappere oude vrouwtje, dat tot het laatste toe tegen de armoede vocht? Mevrouw Roffin gaat haar bezoeken, maar ‘de woning van Betje Higden was niet gemakkelijk te vinden, daar deze in eene achterbuurt lag van het modderige Brentford, zoodat zij haar equipage bij de herberg “De drie Eksters” verliet en te voet verder ging. Na veel zoeken en teleurstelling wees men haar in een laan een heel klein huisje, met een plank dwars voor de deuropening; over die plank hing een klein jongetje, dat in de modder hengelde met een paardje zonder kop aan een touw.’

De zijwegen van Brentford zijn vol zulke huisjes. Bij Ferry Square, bij voorbeeld, vindt men een prachtige verzameling. Dicht bij loopt een weg naar beneden, naar het veer; hier staat een hotel, nog nieuw, maar reeds zwart van den rook. Niet lang geleden nog stond hier een merkwaardige, oude herberg, een geliefkoosde verzamelplaats der bandieten van Hounslow Heath en Turnham Green. De ingezetenen kwamen daar een praatje maken met die vroolijke lui. En de gerechtsdienaars? Daarvoor kwam het veer goed te pas: in een oogenblik was men over het water en in een ander graafschap, en terwijl het gerecht hier nog onderzoek deed, hield men ginds weer de diligences aan en plunderde de reizigers.

Betje Higden's woning, die niet gemakkelijk te vinden was.
Naar een teekening van C. POTTEN.

Wat de bandieten deden, als het laag water was, weet ik niet, die gedachte was zeker te vreeselijk voor zulke vroolijke vogels. Nu is er weinig water en heel veel modder; groene, vuilaardig-slijmerige modder, die er leelijk uitziet, leelijk ruikt en overal is. De kreeken en de werven zijn moddermeren. Modder? 't Is of de gansche stad uit modder bestaat; Ze is er altijd om beroemd of berucht geweest. ‘Modderig Brentford’ zegt Dickens en de dichters maken het nog erger. Gay noemt het ‘eene smerige stad’ en spookt op de vuile straten, Thomson noemt het ‘een stad van modder’, en Docter Johnson verklaart plechtig, dat het ‘vuiler is dan Glasgow’.

Toch moeten we eerlijk zijn en ook vertellen, dat George III er langzaam doorreed en verrukt was over het schoone uitzicht; het deed hem, naar hij zeide, denken aan vele kleine steden van Hannover; maar misschien was dit een twijfelachtig compliment of hield zijne majesteit als een echt boeren-Koning veel van modder.

De Butts achter de markt is aardiger en rustiger dan Ferry Square; hier heeft men een gezicht op het kanaal en de schuiten, op een oude brug en sluis en vreemdsoortige oude huizen, die half in 't water zijn gebouwd en wel heel vochtig zullen zijn. De markt zelf is, behalve een aardig hoekje, leelijk. Hier staan Zaterdags eenige kraampjes. Ik denk, dat dit het eenige overblijfsel is van de kermis, die Eduard I de stad verleende op den feestdag van Sint Laurentius. Maar in dat hoekje van de markt is nog de herberg ‘De drie Duiven’, die aan de herbergen uit de tijden van Elizabeth denken doet. In vroeger tijden was de herbergier (John Lowin) een beroemd acteur, en was tegelijk met Shakespeare op het tooneel. Ge ziet, dat het huis zeer oud is, hoewel het is verbouwd; 't is zeker het merkwaardigste huis van Brentford. Trouwens,

Brentford heeft meer zulke beroemde herbergen. 'De Roode Leeuw,' die pas is afgebroken, dateerde uit de vijftiende eeuw; hier hield in 1445 Hendrik IV eene vergadering voor de ridders van den Kouseband, waaruit men kan zien, hoe hoog de herbergen toen in aanzien stonden.

Van de rivier de Brent, waaraan de stad haar naam ontleent, is niets meer te vinden, want reeds een eeuw geleden heeft het Groote Kanaal haar verzwolgen.

De kerken, hoewel oud, hebben niet veel bijzonders. In de eene vindt men een altaarstuk, geschilderd door Zoffany en het laatste Avondmaal voorstellende. Men zegt, dat de apostelen portretten zijn van visschers uit de omgeving en dat de H. Petrus de schilder zelf is.

Brentford is zoo oud, dat zijne stichting verdwijnt in den mist der tijden. Hier, zegt de geleerde Jenhins, trok Caesar de Theems over, later was hier de hoofdstad van het oude Saksische rijk. Ook verhaalt men van een beroemd klooster, de abdij der heilige Engelen, dat in het moerassig land bij Brentford lag. En er is sprake van een brug bij Isleworth, waarover de Christenen vrij heen konden trekken, maar waar iedere Jood een stuiver moest betalen.

In 1642 verslaat Prins Rupert en het koninklijke leger de troepen van het Parlement bij Brentford. En zoo gaat de oude geschiedenis verder.

Vroolijk genoeg vertelt de historie soms van oude volksfeesten, van beren- en stierengevechten, van den dans rond den Meiboom, die op de stadsweide was opgericht, waarvan de naam alleen gebleven is. Maar dit alles is voorbij, vervlogen met vorige eeuwen; het Brentford van heden spreekt alleen van arbeid en in die sombere, zwarte straten moet het zeer eentonig zijn om te leven.

ALB. SMULDERS.

Bij de Platen.

Huiselijke bezigheid. -

Wij hebben gemeend, den nieuwen jaargang onzer *Illustratie* niet beter te kunnen openen dan met een gravure, die een aantrekkelijk beeld geeft van stille, ijverige, huiselijke bezigheid. De Hollandsche vrouw en moeder stellen wij ons het liefst voor, zich wijdend aan die werkzaamheden in het gezin, welke haar als van nature zijn aangewezen, welke zij met liefdevolle zorg waarneemt, en in het vervullen waarvan zij haar hoogste genoegen vindt, haar trots stelt.

Oude schippersaanleg in oud Brentford.
Naar een teekening van C. POTTEN.

Aan deze voorstelling beantwoorden de beide vrouwen op onze gravure. De oudere dame, wier minder scherpe oogen voor het fijnere werk niet meer geschikt zijn, hanteert vlijtig de breinaalden, terwijl haar dochter met niet minder ijver en hetzelfde onverstoorbaar goed humeur aan een haakwerkje bezig is.

De beide noeste werksters zijn voortreffelijk weergegeven: de oude dame in haar stemmig kleed met ernstig-vriendelijk gelaat; de jongere, in haar vluggere en lossere kleeding, niet het type van een ernst, die bij haar jaren niet zou voegen, maar het toonbeeld van blijmoedige opgeruimdheid en levenslust.

En ondanks, of liever, juist door deze tegenstelling een harmonie in het geheel, die aangenaam aandoet, verhoogd nog door het vriendelijk-rustige, waarvan het hoekje van het vertrek getuigt, dat we op onze gravure zien afgebeeld.

Een jachttafereel uit den tijd van Lodewijk XIII. -

Al is een valkenjacht in de twintigste eeuw nog geen anachronisme, toch denken we, wanneer we van valkenjachten hooren gewagen, allereerst aan de middeleeuwen, aan den bloeitijd van het ridderwezen, toen statige ridders en bevallige jonkvrouwen, met den valk op de hand, ter jacht uittogen.

Gezicht op het kanaal en de schuiten.
Naar een teekening van C. POTTEN.

Doch ook in later eeuwen was de valkenjacht nog vaak een geliefkoosde uitspanning voor vorsten en grooten. Indien men dit niet wist, bewijst dit een blik op onze tweede gravure, die, naar de kleeding der voorname personages te oordeelen, ons in de tweede helft der zestiende of de eerste helft der zeventiende eeuw verplaatst.

En inderdaad is het een vorstelijk jachtgezelschap uit dien tijd. De edelman, die omgeven door zijn jachthonden, nederzit, terwijl de overigen, meest met ongedekten hoofde, hem staande omringen, is niemand minder dan koning Lodewijk XIII van Frankrijk. Een veel kraniger figuur dan de jeugdige, zwakke vorst is de edelman, die, den valk op de eene, den breedgeranden hoed met hoofschen zwier in de andere hand, op den koning toetreedt. Deze edelman met knevel en puntbaard naar de toenmalige Spaansche zede, wien het fluweelen wambuis goed kleedt, is 's konings gunsteling Albert de Luynes. Reeds op jeugdigen leeftijd kwam hij als page aan het hof van Hendrik IV, waar hij opzien baarde door zijn bevallig voorkomen en als speelnoot van den dauphijn, den lateren Lodewijk XIII, diens gunst wist te winnen door valken en kraaien voor hem af te richten. Later werd hij door den koning tot hertog en pair van Frankrijk benoemd en kort voor zijn dood zelfs tot connétable en kanselier des rijks verheven. Thans nog leven er in Frankrijk afstammelingen van dezen Albert de Luynes, en ondanks alle wisselingen en stormen des tijds zijn de Luynes' steeds trouwe en verknochte aanhangers van de dynastie der Bourbons gebleven.

Onze fraaie gravure voert ons drie eeuwen terug, in den tijd toen de Bourbons nog omgeven waren door den vollen luister van hun toenemende macht, toen het poëtische der middeleeuwen nog niet geheel gevloden was voor de nuchtere en prozaïsche realiteit van lateren tijd.

[Nummer 2]

‘Refugium Peccatorum’, door Ignotus. (*Vervolg*.)

Rijksmuseum, Amsterdam.
EEN JANUARI-DAG, NAAR LOUIS APOL.

Op zekeren avond onder zijn portefeuilles zoekend, was er hem eene in handen gevallen, welke hij herkende als de bergplaats van zijn groenste proeven op het gebied der teeken- en schilderkunst. Er trilde iets in het gemoed van Emile, toen hij zijn oude, bestoven portefeuille zag. Wat was het lang geleden sinds hij ze had gezien en zich en zijn vrienden had vermaakt met de eerstelingen van zijn kunst, den dikken koster van zijn geboortedorp niet te vergeten, en evenmin de broodmagere koe van zijns vaders buur. Thans lachte hij niet, terwijl hij de krabbels en onbeholpen schetsen een voor een bekeek. Elk papier scheen een ernstige herinnering in hem wakker te roepen.... Kijk, dat was de dikke koster, en dàt de lange, magere secretaris van den baron,.... en dat was het Moedergodsbeeld in de kerk van zijn dorp..., en die daar was Huberdientje, indertijd de zeventien-jarige dochter van den kastelein Meulemans, door Emile geteekend niet uit eenig zinnelijk, maar uit zuiver artistiek gevoel, om haar fijn gesneden, onschuldig gezichtje.... En dat portret daar, dat was de beeltenis van zijn eigen vader. Schaamrood sloeg hij het blad haastig om. Maar van nu af was zijn geest blijkbaar verstrooid, bladerde hij slechts werktuigelijk voort.... Eensklaps liet zijn hand de portefeuille los, leunde hij achterover in zijn sierlijken, kunstig gesneden leunstoel - een cadeau van eenige kunstvrienden -, streek zijn golvende lange haren achter zijn ooren en peinsde. Maar dat peinzen stemde hem niet tot rust....
- ‘Dat had ik niet mogen doen’, mompelde hij eensklaps, ‘ik had mij over mijn goeden, braven vader nooit mogen schamen, toen hij, nadat ik al eenigen naam had gekregen, mij eens bezocht. Bedroefd, in het hart gewond, is de man, voelend, dat hij me een onwelkome gast was, heengegaan.... een half jaar later is hij gestorven, van hartzeer, zonder mij, vergeving schenkend aan zijn kind.... Dat was slecht van mij,’ prevelde Vervaert, met vochtig oog. En koortsachtig weder de schets zoekend, die zijn vader voorstelde, bracht hij de beeltenis onstuimig aan zijn lippen... brandende

tranen rolden over het papier.... Dat gevoel van berouw en die akte van boete herstelden eenigszins de kalmte in Emile's diepgeschokte ziel, doch al spoedig verried andermaal een trek op zijn gelaat, dat een nieuwe beroering haar had overmeesterd. Andermaal greep zijn

hand in de bladen en haalde zij daaruit de ‘Toevlucht der Zondaren’ te voorschijn. Meen echter niet, dat knagend zelfverwijt de oorzaak was der beweging; dat hij, bij het aanschouwen van zijns vaders portret door wroeging gekweld, die ook nu, en in nog heviger mate, gevoelde, nu zijn blik met somberen ernst hing aan het gelaat van Haar, die hij als knaap zoozeer had vereerd, zoozeer had liefgehad. Sprak nog in hem de eenmaal verkrachte stem des bloeds, die van het geloof en het vertrouwen in een hoogere liefde liet zich niet meer hooren. Na herhaaldelijk hem op den weg van dwaling en verdorvenheid te hebben gewaarschuwd, was zij gaan zwijgen, wat ten gevolge had, dat Emile, aan zijn driften overgelaten, met nog toomeloozer vaart was voortgehold op dien weg...

‘Daar krijg ik 'n ideé,’ sprak de schilder halfluid, ‘als ik voor de tentoonstelling van dit jaar eens die oude Madonna schilderde.... 't Is eigenaardig, hoe dat gezicht nog artistiek tot me spreekt, na zoo lang in de duisternis der oude portefeuille begraven te zijn geweest... De kerel, die dat beeld sneed, moge, wat techniek betreft, een man van hoogst bescheiden verdienste zijn geweest, tòch had de vent talent, had hij een kunstenaarsziel in zijn lijf; want die trek, op dit papier weergegeven, maar te zwak, veel te zwak, is schoon, onovertreffelijk schoon.... Als ik het eens beproefde.... wie weet, of ik er niet in slaag, dat geheimzinnig weemoedige met dezelfde, neen, met nog hooger aangrijpende kracht op het doek, minder weerbarstig voor het penseel dan hout voor den beitel, vast te leggen.... Och wat, dat *moet* me gelukken, ontwijfelbaar gelukken.... Mijn penseel vermag immers al wat ik wil.... ben ik niet even beroemd portret- als landschap- en genreschilder!.... Wat de wereld ervan zeggen zal, dat Emile Vervaert, de bekende ongeloovige, de atheïst, zich met religieuze onderwerpen gaat afgeven?.... Wat kan me dat schelen?.... Wat maal ik om de wereld?.... De wereld, dat ben ik, ik maak de wereld, ik dwing haar alles te prijzen en te loven wat ik-zelf prijs en loof, en af te keuren en te veroordeelen waaraan ik als kunstenaar mijn goedkeuring onthoud. De wereld is mijn echo. Hoort ze, dat Vervaert heeft goedgevonden een Madonna te schilderen, dan kan die Madonna, evenals alles van hem, niet anders dan een meesterstuk worden, wedijverend met de beroemdste Madonna's uit de Italiaansche school, die van Rafaël niet uitgezonderd. En ze zal er dan ook dadelijk een aanzienlijke hypotheek op geven, in figuurlijken zin. Ze zou overigens gelijk hebben, want mijn succes is bij voorbaat zeker.... Als een Caesar der kunst mag ik met den Romeinschen veldheer uitroepen: ik kwam, ik schilderde en overwon!.... Wie had dat gedacht, dat die oude Madonna eenmaal een lauwer te meer zou toevoegen aan mijn kroon! Ik zegen het toeval, dat me vandaag die oude portefeuille weer eens in handen speelde!.... Dat zal furore maken.... 't Is waarachtig om te lachen.... een ongeloovige en losbol van professie den eereprijs behalend met 'n.... Madonna!....’

Inderdaad schaterde Vervaert, zijn, ondanks het stempel der uitspattingen, nog altijd mooien kop achterover werpend, hetuit, maar in den lach was iets gedwongens en onwaars, wat te meer duidelijk werd, nu hij plotseling, zonder overgang, weder gevolgd werd door een strak-ernstige mijmering... ‘Eigenlijk’, bromde hij weldra, ‘eigenlijk ben ik niet meer dan een paradeheld, een lafaard in mijn hart. Als de wereld eens wist, dat de godloochenaar, alvorens te gaan slapen, altijd zijn oude gewoonte van driemaal het “Wees Gegroet” te bidden volgt, al valt hij er ook soms bij in slaap; dat de spotter 's nachts de knie buigt voor 't geen hij in het openbaar versmaadt en verguist.... 't Is weliswaar niet veel meer dan een werktuigelijke daad, een geprevel,

waarbij ik niet zelden aan iets anders denk, maar ik doe het, en dat feit, in zoo schreeuwende tegenspraak met mijn publiek handelen, zou zeker niet weinig gelach en sarcasme uitlokken. Enfin, ze weet het niet.... mij alleen is het bekend, en ik.... ik zal me, natuurlijk, wel wachten, haar dat overblijfsel van vroeger gelooven aan den neus te hangen, evenmin als zij de teekening zal te zien krijgen, die mij, met de hulp der herinnering, voor mijn doek moet inspireeren.'

III.

De jury, ter beoordeeling van de ingezonden schilderstukken benoemd, heeft uitspraak gedaan. De Madonna van Vervaert heeft het niet verder kunnen brengen dan een.... zilveren medaille, en geheel en al in overeenstemming met die hoogst nederige onderscheiding, - in werkelijkheid een striemenden zweepslag - zijn de beoordeelingen en beschouwingen der bladen van allerlei kleur in hun kunstrubriek. Wèl was reeds te voren in sommige ervan met minder lof van Emile's nieuwe creatie gesproken dan in de laatste jaren aan zijn kunstgewrochten werd toegekend, maar thans, na de ‘bekroning’ door de jury met zilver, is, waar niet beslist van onbezonnen daad wordt gewaagd, de poging om dat te maskeeren nog pijnlijker, nog kwetsender dan de onomwonden wijze, waarop b.v. in katholieke organen over Vervaert's doek de staf gebroken wordt. Hoe - heette het dáárin - had Vervaert zich durven verstouten - hij de ongeloovige en publiek-losbandige! -, zich te wagen aan het scheppen van het beeld der hoogste belichaming van geloof en reinheid, van een beeld der Moeder van God, van de Moedermaagd! Het beproeven daarvan was bij voorbaat een échec, de totale mislukking een welverdiende straf voor den ongelukkige, bij wien alle hoogere idealen waren beneveld en verstikt in een atmosfeer van ongeloof en verdorvenheid.... Een heiligschennis was zijn daad, en zij werd het te meer door het satanisch-spottend onderschrift ‘Refugium Peccatorum....’

Ofschoon niet-katholieke critici, natuurlijk, niet van eenzelfde standpunt uitgingen, m.a.w. niet de onmogelijkheid betoogden, dat een ongeloovig en zedelijk laag gezonken artiest een Madonna kon creëeren, beantwoordend aan de eischen van ware, verheven religieuze kunst, ze konden desniettemin niet loochenen, dat het talent van Vervaert hier ernstig te kort was geschoten, dat zijn Madonna eigenlijk een klassiek aangekleede *mondaine* was, met een heel lief gezichtje voorzeker, maar zonder dat mystiek-verhevene, waarvan het gelaat eener Madonna spreken moet, - ontsierd zelfs door den trek waarin de kunstenaar blijkbaar had bedoeld het ideale te leggen.

Als een doekje voor het bloeden werd daaraan toegevoegd, dat het een fout, een groote fout was van iederen kunstenaar in het algemeen, en van Vervaert in het bijzonder, te meenen, dat een buitengewoon talent elk onderwerp, zoowel van religieuzen als van profanen aard, beheerscht; dat Vervaert beter had gedaan, zulk een gewaagd onderwerp, gegrepen uit een leven zoo geheel vreemd aan zijn voelen en denken, te laten rusten. Hoe men echter de nederlaag trachtte te verbloemen en het schrijnende der geslagen wonde te verzachten, 't was en bleef een nederlaag, een grievende nederlaag, waarmeê de geïllustreerde spotbladen niet nalieten hun voordeel te doen, tot nieuwe ergernis en verontwaardiging van de Katholieken der stad.

Vervaert's woede kende geen grenzen. Allereerst zond hij aan de jury een hatelijk schrijven, waarin hij in heftige termen de aan zijn doek toegekende onderscheiding - dit woord was tweemaal onderstreept weigerde, en in een vlaag van razernij had hij zelfs de schets, die hem tot model had gediend, woest verscheurd Evenzoo zou

hij zeker gaarne gedaan hebben met alle critici, die het vernederend oordeel der jury onderschreven en toegelicht hadden. Waren dan al die menschen plotseling stekeblind geworden? Konden zij niet zien wat hij in zijn creatie had willen leggen, of waren zijn eigen oogen met blindheid geslagen, was hetgeen hij op het gelaat van zijn Madonna las het spel eener ziekelijke verbeelding? Maar dat was immers niet mogelijk.... Neen, het was niets dan naijver, - lage naijver.... Hij was voor zijn afgunstige collega's veel te lang het voorwerp van bewondering geweest, en deze gelegenheid was hun maar al te welkom, om te trachten het voetstuk, waarop hij stond, omver te werpen.

In plaats van de bladen te laten praten, te erkennen, dat, waar de gunst der openbare opinie plotseling, als bij afspraak, zich geheel en al tegen hem had gekeerd, wel iets haperen moest aan zijn schilderij, en zich te haasten haar glansrijk te heroveren, sloeg hij den slechtst mogelijken weg in. Hij zond namelijk aan verscheiden bladen stukken, waarin hij tegen het oordeel der jury en de daarmede samengaande min of meer krasse afstraffing der critici protesteerde in bewoordingen, alleen getuigend van zijn gekwetste eigenliefde. Zelfs ontzag hij zich niet, vrij duidelijk te verstaan te geven, wat, volgens hem, de oorzaak was van dien vijandigen aanval.

Dat dit de zaak niet beter maakte, ligt voor de hand. Hadden tot nu toe de couranten, althans de niet-katholieke, zijn échec nog verschoonend besproken en zijn gevoeligheid zooveel mogelijk gespaard, nu keerde het blaadje en waren de replieken van enkele wat men noemt ongezouten. Waar twee ijdelheden het met elkaar te kwaad krijgen, vooral op het gebied van kunst, welke ook, ontaardt de strijd spoedig in een hanengevecht, waarbij veeren vliegen. Dit duurde zoo een poosje voort, totdat de respectieve redactiën er een eind aan maakten door de debatten over het van alle kanten voldoende besproken onderwerp te sluiten.

Ook in de artiesten-clubs, waar Emile veel verkeerde, kwam het, zeer begrijpelijk, tot een uitbarsting, wijl men er niet verheelde, dat in het gegeven geval jury noch critiek waren te gispen. Trouwens, hadden niet eenigen van zijn kunstvrienden, bevoorrechten, welke hij had toegelaten tot zijn atelier, terwijl hij de Madonna schilderde, hem gewaarschuwd, wijl zij een échec voorzagen? Vervaert had evenwel niet willen luisteren, veeleer uit den goeden, welgemeenden raad venijn gezogen.

Het geneesmiddel, dat Vervaert tegen al die vermeende krenkingen en opwindingen aanwendde, was er een, waarin meestal lieden hun heil zoeken, die, van God en godsdienst vervreemd, zich ongelukkig noemen. Dat geneesmiddel, erger dan de kwaal, was de drank. Had Emile tot dusver slechts bij feestjes de grens der matigheid overschreden, van nu af was hij dag aan dag beschonken, en dan zoo onuitstaanbaar verwaand en tergend, dat zijn vrienden en kennissen alle aanraking met hem vermeden.

Dat was intusschen niet goed doenlijk wegens zijn lidmaatschap van verscheiden clubs, zoodat òf hij òf zij hadden moeten wegblijven, om een ontmoeting te voorkomen. Emile scheen het er in zijn door toorn en drank verhitten toestand op aan te leggen, in die clubs schandaal te maken, zijn collega's te plagen en voor kwajongens te schelden. Op zekeren avond weer een sociëteitslokaal binnengezwaaid zijnde, merkte hij aan de leestafel een schilder op, die, ofschoon als artiest verre beneden Vervaert, zich nogal kras over dezen en zijn Madonna had uitgelaten. Terstond stevende hij op den man af en bleef ietwat waggelend vóór hem staan.

‘Wèl, dat doet me plezier, dat ik jou eindelijk eens tref, amice Coolsen,’ begon Emile op bijtend-sarcastischen toon; ‘want met jou in het bijzonder heb ik nog een appeltje te schillen.’

‘Met mij?’ vroeg de toegesprokene, het blad, waarin hij las, neerleggend en zich halverwege op zijn stoel omkeerend; ‘ik dacht anders dat je van het appeltjes schillen nu wel genoeg zou hebben en je voor de variatie je verstand weer eens wou gaan gebruiken.’

‘Zoo, meen jij dat?’ hernam Emile met een tergenden spotlach, ‘maar dan heb je 't glad mis, hoor, of denk je soms, dat ik niet weet, hoe jij je gepermitteerd hebt, je omtrent mij uit te laten....’

‘Je bedoelt over je Madonna....’

‘Dat is precies 't zelfde, want mij wilde je treffen.’

‘Komaan, Vervaert, laat dat uit zijn.... Bovendien, wat geeft jou het recht, om mij op zoo hoogen, schoolmeesterachtigen toon toe te spreken?’

‘Het recht, mannetje?.... Dat recht heb ik altijd gehad, en dat heb ik nòg.... 't Is het recht van den meerdere over den mindere, versta je.... Jan, 'n sterke grog!..., het recht van den meester over den leerling, het recht van den kunstschilder over den klad....’

Coolsen was opgesprongen. - ‘Als ik je verzoeken mag, Vervaert, geen woord meer, of ik sta voor mij zelven niet in,’ onderbrak hij driftig.

‘Och kom, dus ik zou me maar alles moeten laten welgevallen wat jij, verfverknoeier, over mij gelieft uit te kramen, en ik zou het recht missen om daarover het mijne te zeggen - Jan, waar blijf je met mijn grog? - en jou eens onder den neus te wrijven, wáár, in welk hoekje jij staan moet, mannetje....’

Er waren inmiddels van alle kanten heeren toegeschoten, die deels zich moeite gaven om Emile tot bedaren te brengen, deels Coolsen tot kalmte aanspoorden, maar er waren er ook, die partij voor dezen kozen, zoodat het pogen der vredestichters, hoe goed ook bedoeld, veeleer werkte als olie in het vuur.

De sociëteitsbediende bracht op dat oogenblik de bestelde grog.

‘Kom, Emile, ik zou niet meer drinken,’ ried hem een van zijn vroegere vrienden, ‘dat maakt je nog maar opgewondener.’

‘Opgewonden?’ brulde Vervaert, ‘dat ben ik volstrekt niet.... Mag men dan een afgunstigen ploert niet meer de waarheid zeggen?!.... Dat zou jij ook doen, Veer, al had je niets dan slootwater gedronken...’

Bij het woord ‘ploert’, het meest beleedigende, dat iemand naar het hoofd kan worden geworpen, juist omdat het geen bepaald omschreven beteekenis heeft en dus omvat al wat gemeen is, - bij dat woord werden toornige kreten gehoord. Een hooge stem schreeuwde zelfs: ‘Gooi 'm er uit!’

Die stem hoorend, wierp Emile het hoofd in den nek, en in de richting starend, van waar het geluid kwam, riep hij hoonend: ‘En zoo iets schreeuwt 'n nul van 'n vent, van wiens verknoeide schilderijen ik menigmaal nog iets toonbaars heb gemaakt,.... dien ik meer dan éénš geld leende, dat hij nooit terugbetaalde.... - zoo'n onbeduidende fielt durft roepen: “Gooi 'm eruit!”.... Jij, schoft, jij had hier zelfs nooit den voet mogen zetten.... dat was je niet waard!.’

Die afstraffing bracht, natuurlijk, nog grooter verwarring teweeg. Vuisten werden naar Emile uitgestoken, doch naar gelang de storm heftiger tegen hem woedde, werd de bedreigde schijnbaar rustiger. Bleek staat hij daar, te midden van het groepje, dat, medelijden met hem voelend, hem omstuwt, maar onverschrokken rust de blik van zijn met bloed beloopen oogen op degenen, die hij als zijn vijanden beschouwt, en tergender en snijdender nog worden zijn woorden, tot dezen of genen gericht.

‘'n Coterie.... juist!’ barst hij los, ‘precies wat ik altijd heb gezegd,.... 'n soort van samenzwering, om mij mijn roem te ontstelen.... Ja, mijn roem - gaat hij voort, in antwoord op een kreet: ‘Zeker met je mooie Madonna!’ -, dien mij niemand kan betwisten, al zou 't waar zijn, dat mijn Madonna mislukt is, wat ik blijf ontkennen. In elk geval is dat voor jou, Roels, en voor jou, Coolsen, en voor jou, Van Zwieren, en voor jou, Balen, een welkome gelegenheid geweest, om je afgunst bot te vieren, om mij, tot wiens knieën je niet eens reiken kunt, met slijk te gooien.... Jan, nog 'n sterke grog!.... Gaat je gang maar, knoeiers, ik veracht je zoo diep als verachting gaan kan. Ondanks alles, in spijt van afgunst en nijd, zal mijn naam, als ik er niet meer zijn zal, in de kunstwereld blijven voortleven, terwijl die van mijn belagers nauwelijks tijdens hun leven wordt genoemd. En al schreeuwen ze nu als magere varkens, met al die bombarie zullen ze daarmeê niet kunnen bewerken, dat het lage peil, waarop ze staan, ook maar een millimeter zal rijzen.... Lilliputters in de kunst zijn ze en blijven ze, geen opblazen zal baten.... barsten van nijd, als de kikvorsch in de fabel, dàt zal je!....’

Met een valschen schaterlach deed Emile nu een paar stappen voorwaarts, om te doen zien, dat hij ieder en allen trotseerde en, zoo noodig, bereid was, met vuist-argumenten zijn woorden te bekrachtigen.

Dit bleek echter, gelukkig, niet noodig. Men wist de beleedigden in toom te houden en liet Emile, die reeds aan zijn derde sterke grog was, uitrazen, totdat hij, uitgeput, op zijn stoel in slaap viel. Een paar uren later ontwakend, vond hij nog slechts een bediende, die beleefd vroeg, of hij voor mijnheer - Vervaert gaf royale fooien - een rijtuig zou bestellen.

Zulke scènes als de hier beschrevene liepen wel niet altijd even hoog, maar meer en meer werd Vervaert geschuwd. Schilderen deed hij niet meer, en zijn studiën in portefeuille en de schilderijen, van kunstvrienden of van hem zelven, die zijn fraai atelier sierden, verkocht hij, om te leven, beter gezegd: om te drinken en te zwieren. Velen beklaagden den verdwaasden artiest, enkelen beproefden nog een laatste poging, om hem aan zich-zelven terug te geven, - vergeefs, op hooghartig-spottenden toon werd hun toegebeten: ‘Heb je werkelijk zoo'n medelijden met me, zeg je?!.... Nou, ik wil niet ondankbaar zijn, ik ben er je pyramidaal erkentelijk voor, maar ik heb geen medelijden noodig; het is beter besteed aan degenen, die er behoefte aan hebben.... Laat mij dus met rust! Ik kan niet anders zeggen dan dat ik iederen vijand van me, ook den zoogenaamd meêwarige, veracht; boven alle afgunstige critiek ben ik vèr,.... vèr verheven.... Adieu, boodschapt dat voort als je wilt aan de andere troosters, die nog in aantocht mochten zijn voor den armen, beklagenswaardigen, diepgevallen jongen... Ha, ha! de arme jongen lacht er wat meê, niet de wispelturige publieke opinie maakt den kunstenaar, de ware kunstenaar is en blijft het in spijt van haar!.... Een ander geslacht zal over mijn Madonna anders en billijker oordeelen.’

Dat Emile's ondermijnd gestel zulk een leven niet lang zou kunnen volhouden, niemand, die eraan twijfelde, hij-zelf ook niet. Hij voelde wel, dat hij zich lichamelijk ten gronde richtte, maar wat kon 't hem schelen, of hij eenige jaren vroeger of later eene wereld verliet, welke hij nu haatte met den innigsten haat. Ware het zelfs maar niet beter, om een einde te maken aan een leven, dat alle waarde voor hem verloren had, dat nog slechts als opium door hem werd genoten -: korte visioenen, gevolgd door afschuwelijke nachtmerries!.... Eéns had hij werkelijk den haan van een pistool gespannen en den kouden loop van het wapen tegen zijn rechter slaap gedrukt, maar plotseling had hem, zooeven ijzingwekkend kalm, een ontzettende angst aangegrepen en had hij werktuigelijk het wapen laten vallen.... Het schot ging af, en in het huis,

waar Vervaert kamers bewoonde, snelde men naar boven, vermoedend het drama, dat daar wachtte.... Men had Emile bewusteloos gevonden, doch ongedeerd.

(*Wordt vervolgd.*)

H. Simeon.

  Hem drong een zachte drang
Van Boven, toen met stramme leden
Hij strompelde over tempeltreden.
  Op d'eersten tempelgang
De jonge Moeder, vol van zegen,
Stond in heur weelde wèl verlegen
  Voor d'eerstgeboren Zoon
Te bieden de armelijke duiven
In geur en assche te verstuiven;
  Toch was heur maagde-schoon
Nog ongerept en buiten kommer,
Wijl in de kracht en in den lommer
  Van d'allerhoogsten God,
De Jesse-stengel, na 't vervloeien
Van 't daglicht, heerlijk stond te bloeien
  In donkere, dorre grot. -
Toen heeft, bij 't geurig offer-rooken,
Zijn bevende armen uitgestoken
  De grijsaard naar het Kind,
Dat strekte vast aan Moeders borsten
Een borst-juweel, als Juda's vorsten
  Zich hadden moe-gezind
Te hechten op der dochtren boezem.
Nu viel de frissche Maagde-bloesem
  Aan 't afgeleefde hart,
Dat òplook als in 's levens uchtend.
Dan ging hij, zacht in weelde zuchtend
  Van stille liefde-smart,
Al-gretig van de klaarheid drinken
Dier oogjes, rustig aan het blinken
  In open helderheid,
En liet het voorhoofd overhàngen
Der armen Schat, de beide wangen
  Vol rimpels nat geschreid
Bij diep gepeins, hoe zou verjongen
Zijn arme volk, als was ontsprongen
  Het bad van zuiver Bloed
Uit vier in smart geborsten aadren....
Straks weent hij dank den God der Vaadren,
  Daar 't flauwend oog begroet
Het Heil van Isrel, dat gaat stralen
In Eigen-licht, waar volken dwalen
  In troosteloozen nacht, -
Naar de eeuwen doorgedragen bede:
‘Nu laat Uw dienstknecht gaan in vrede!’

  En zie! de zilver-pracht
Der lokken glanst en strak en strakker
Zijn oogen staren.... weer wordt wakker
  De Geest van profetie

In 't Smart-visioen van komende uren:
Traag leekt uit blauwende kwetsuren
   De laatste druppel, die
In stillen val doet schokken de aarde;
Van pijne sterft de Niet-gespaarde
   Van God noch Zijn geslacht,
Op Zijne peluw, scherp van doornen,
Want àlles om 't gerechtig toornen
   Des Vaders is volbracht;
Nu steekt de spitse speer 't verstorven
Hart, dragend in zich onbedorven
   Een purper-witten straal,
Die levend nederspringt! ....
      In mede-smarte
Hijgt hij het uit: ‘En door Uw harte
   Zal 't zwaard der droefheid gaan!’

Maria Lichtmis.
ARNOLD LAUTERS.

Een januari-dag.
Naar de schilderij van Louis Apol.
Rijksmuseum te Amsterdam.

't Lijkt ons in dezen lauwen winter wel iets vreemds, iets bijna sprookjesachtigs: een blank-besneeuwd woud, welks aanblik ons onwillekeurig verlangen doet naar zoo'n echt wintersch prachtgewaad voor heide en weide, voor veld en bosch. Of het het Haagsche was, dat den Hagenaar Apol tot deze schilderij aanleiding gaf ofwel de bosschen van Gelderland, waar hij een zestal jaren gewerkt heeft, we weten het

MARKTDAG TE LANDSBERG IN BEIEREN, NAAR EEN TEEKENING VAN CLEMENT FLOWER.

DANTE EN BEATRICE, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN RAFFAELE SORBI.

niet met zekerheid te zeggen; wel, dat dit een der beste, karakteristiekste stukken is van de vele, waarmêe Apol onze verzamelingen verrijkt heeft.

Zeer veel heeft Apol geschilderd, meest wintergezichten. Toch was het eerste werk, dat van hem werd tentoongesteld, een zomerlandschap; maar in later tijd heeft hij er het zomermooi voorgoed aan gegeven en is hij zich uitsluitend gaan verdiepen in de statige schoonheid van besneeuwde beukenlanen en dennenbosschen.

Of 't altoos was een ernstig zich *verdiepen* in de af te beelden natuur, zooals bij schilders als Jaap Maris b.v.? We gelooven het niet; al werkend kreeg Apol meer en meer de handigheid van het ‘wintertjes’ maken; daarbij kwam: de menschen vonden ze zóó mooi, ze gingen zóó grif van de hand, en het eeremetaal in den vorm van medailles op binnen- en buitenlandsche tentoonstellingen viel den schilder zóó ruimschoots ten deel, dat hij er wel eens op los fantaseerde, zoodat zijn doeken - niet alle, gelukkig, maar toch meer dan voor zijn naam van ernstig kunstenaar nuttig was, - een beetje begonnen te lijken op de héél lieve, zacht-gekleurde landschapjes, waarmêe de fabrikanten hun doosjes fijne chocolaad te versieren plegen. Nu is zoo'n prentje in zijn soort wel aardig, maar een schilderij, dat van de echte, levende werkelijkheid een beeld geven wil, moet er toch anders uitzien. Dat moeten we niet glimlachend een poosje bekijken en er niet meer naar omzien, als de chocolaadjes op zijn, gelijk het met zoo'n opgeplakt plaatje gaat, maar dat moet ons telkens als we er weer nieuw vóórkomen een gevoel geven, alsof we werkelijk stònden in het landschap, dat de schilder heeft weergegeven. Voor zoo'n kunstwerk moeten we plotseling onze omgeving - de kamer of tentoonstellingszaal, waarin het is opgehangen - vergeten, en de frissche, pittige winterlucht waaien voelen om ons hoofd en stil worden, dat is los van de gedachten, waarmeê we ons tevoren bezighielden, in de wijde, strakke stilheid van zoo'n winterwoud.

Het hier gereproduceerde werk geeft wezenlijk dezen indruk, en daarom noemden we het een van Apol's beste.

Onze lezers moeten de plaat eens op kleinen afstand houden, dan zullen zij bemerken, hoe het woud zich verwijdt, hoe de fijne sneeuwdeeltjes opstuiven tegen de stammen en de witte weg zich al verder naar het verschiet schijnt uit te strekken, waar het takkengewarrel in wazige nevelen zich verliest.

De donkere kleurpartijen op den voorgrond - het kleine brugje, het ijs en de dikke stammen - doen het wit rondom des te beter uitkomen en geven wijking aan de schemerige verte. Geen menschelijk wezen is er op het boschpad te zien, alleen een paar kraaien fladderen boven het brugje, wat aan het geheel een stemming van eenzaamheid verleent, die den indruk van het werk ten goede komt.

Oom Koos, door Daniella.

Ik herinner me nog goed het gejuich, dat er in de huiskamer opging, waar mijn zusje en ik met het dambord zaten te spelen, toen vader ons vertelde: ‘Jongens - zoo noemde hij ons altijd hoewel we beiden meisjes waren, - ‘jongens, ik heb goed nieuws: Oom Koos komt hier in de stad wonen en zoekt kamers in onze nabijheid. Jelui moogt vanmiddag meê om naar iets geschikts uit te zien. Ik heb mijn werk op het bureau

zóó geregeld, dat ik om drie uur thuis kan zijn. Het treft, dat jelui juist geen school hebt, hè!'

Wij waren verrukt over het feit, dat we oom nu zoo in onze buurt zouden krijgen. Oom was eigenlijk in 't geheel geen oom van ons, maar een krijgsmakker van vader. Samen waren ze als jong luitenant in Indië geweest en niettegenstaande de vele jaren, die er over heen waren gegaan, was de vriendschap gebleven en de correspondentie onderhouden.

Vader was, toen hij trouwde, uit dienst gegaan en bij een oom in de zaak gekomen, terwijl Oom Koos - zijn eigenlijke naam was Veesing - in dienst bleef en het op veertigjarigen leeftijd tot majoor had gebracht. Te Atjeh werd hij zwaar gewond aan het been en moest, hoewel ongaarne, den dienst vaarwel zeggen, tot groot leedwezen van allen, die hem kenden in het leger.

Hij kwam in het vaderland terug, de borst versierd met roemvolle onderscheidingsteekenen. Velen, die hem lief waren, vond hij niet meer. Mijn ouders hadden dan ook besloten hem bij ons een voorloopig thuis aan te bieden, een aanbod, dat even gul werd aangenomen als gedaan.

Vader had hem tegenover ons genoemd: een trouw kameraad, een braaf, edel hart. De schors, die de goede kern omsloot, was soms wel wat ruw, maar op buitenposten, - voegde vader er aan toe - waar oom langen tijd geweest was, sprak men niet altijd salontaal.

Brandend van verlangen hadden we telkens op de klok gekeken, toen pa voor het eerst met den verwachten gast zou komen. Eindelijk ging de huisdeur open en hoorden we een vroolijke, zware manenstem. Moeder ging hem met ons in de gang te gemoet. Zij kende hem van zijn eersten verloftijd in het begin van haar huwelijk, toen hij ook thuis gelogeerd had.

Het weerzien was recht hartelijk. Wij twee waren al spoedig heelemaal thuis met hem en spraken hem aan als Oom Koos. Hij was doorgaans vroolijk, maar soms, als hij zag hoe gezellig het in onzen huiselijken kring toeging, kon hij weemoedig gestemd worden.

'Wat ben je toch gelukkig,' zei hij eens tegen vader, 'ik heb niets dan verre bloedverwanten; wat is een eigen haard toch heerlijk!'

'Kom, Veesing,' antwoordde moeder, 'je bent nog jong genoeg en net een man om een vrouw gelukkig te maken, altijd zoo prettig van humeur en zoo huiselijk.'

'Neen, Marie, die tijd is voorbij, ik kom daar niet meer toe.' Hij schudde het hoofd, op zijn been wijzende, dat maar niet beteren wilde en hem soms hevige pijnen veroorzaakte.

's Avonds op ons kamertje over oom sprekende, waren we toen zóó bewogen met zijn lot, dat we besloten, als hij geen ander meisje kon krijgen, dat wij, als we groot waren, om hem zouden loten en hem dan heel, heel erg bederven zouden. Die gedachte troostte ons en we sliepen rustig, in het vast idée, dat oom nu ook eenmaal gelukkig zou worden.

Na eenigen tijd bij ons geweest te zijn stelde hij zich op vaders aanraden onder behandeling van een bekwaam masseur te Amsterdam en vond bij diens behandeling buiten verwachting snel baat. Er zou niets van de verwonding overblijven dan een weinig trekken met het been, schreef hij. We zouden er ons spoedig van kunnen overtuigen.

De kamers waren gevonden en gehuurd: prettige, vroolijke kamers, die door moeders zorg gezellig werden ingericht. Wij hielpen natuurlijk daarbij. Oom nam er dan ook spoedig bezit van, zeer tevreden en dankbaar.

Vader had hem een goed kameraad genoemd en wij, bakvischjes, waren het geheel met hem eens, want hij werd nu ook onze goede kameraad en spoedig onze groote vriend. Hadden wij op school een grap uitgehaald, dan werd die aan oom in een vertrouwelijk oogenblik meegedeeld en ingeruild tegen grappen uit zijn jongen tijd. We plaagden hem dan daarom: 'Nou is 't uw beurt, Oom.' Hij begon altijd met te beweren, dat hij niets meer wist. 'Nou, dat is dan de laatste mop van mijn repertoire; wat denken jelui wel met je vertelseltjes, ik ben jelui baker niet! Ik ben geen wandelend sprookjesboek.'

Begon hij eens te vertellen, dan kwam er zoo gauw geen einde aan. Soms leken vooral de avonturen, door Oom in Indië beleefd, ons wel wat kras, maar de manier waarop hij vertelde was zoo grappig, dat we net deden of we alles geloofden. Als hij dan zoo bezig was, stopte een van ons zijn pijp, de andere hield hem een lucifer onder den neus; - we bedierven letterlijk onzen ouden vriend, die dat dubbel op prijs stelde, omdat hij een lastige, knorrige huisjuffrouw had, maar niet wilde verhuizen ter wille van ons allen.

Van bakvischjes werden we groote meisjes. Wij drieën bleven dikke vrinden. Plagen deden we elkander zoo dikwijls de gelegenheid zich voordeed, maar als er een gunst van vader moest verkregen worden, geschiedde het meestal met behulp van Oom.

Zijn Indische verhalen waren nog steeds niet uitgeput. Er waren zeer merkwaardige bij, maar, zooals gezegd, we hielden ons, alsof we alles geloofden. Toen hij dan ook vertelde van een jongen krokodil, dien hij als schoothondje had afgericht, bleven onze gezichten strak.

'Hij was zoo trouw, dat hij mij kwispelstaartend te gemoet kwam als ik huiswaarts keerde. Hij droeg altijd een lichtblauw zijden lint om zijn hals.'

'Maar, Oom, hoe hebt u hem gevangen?'

'Doodeenvoudig! Ik deed hem bij wijze van muilband, een nauw, diep mandje, waarvan de ooren met een elastiek verbonden waren, onverwacht om den muil. Dat sloot als de beste muilband.'

'Lei u ook zout op zijn staart, Oom?'

'Neen, wijsneus, daar zijn ze in Indië niet erg voor.'

Een anderen keer vertelde hij, dat in Indië de bijen zoo groot waren als bij ons de kippen. Ik vroeg, zoo langs mijn neus weg:

'Zijn de bijenkorven er net als hier, Oom?'

'Ja zeker, net als hier.'

'Maar, Oom, hoe komen ze er dan in?'

'Wat sapperloot, dat is hun zaak!'

Op een dag, dat mijn zuster en ik 's middags in ons tuintje zaten, kwam Oom, die een week uit de stad was geweest, bij ons. We riepen hem al uit de verte toe: 'Kom eens gauw, er is nieuws!' en vertelden ijverig verder: 'Vader en moeder zijn beiden van morgen op reis gegaan. Gisterenavond kwam er een brief van tante Clara, dat zij vandaag al te Arnhem aankwam en nu zijn vader en moeder haar daar gaan halen. Tante was gouvernante in St.-Petersburg, en toen de meisjes, wier educatie zij gemaakt had, getrouwd waren, bleef zij als juffrouw van gezelschap bij de moeder. Die mevrouw is nu gestorven, na tante een legaat gemaakt te hebben, waar zij als dame alléén heel goed van kan leven. U weet toch, dat tante eigenlijk geen tante, maar een nicht is en een intieme vriendin van moeder, hoewel ze veel in jaren schelen?'

‘Ja, die zoogenaamde tante is veel ouder dan je moeder, niet waar? Zij zal zeker wel een goede vijftiger zijn.’

Mijn zuster knipte me een oogje en antwoordde: ‘Ja, twee of drie en vijftig.’

‘Nou, ik vind het vervelend, zoo'n vreemd element in ons kringetje.’

‘Dat is galant!’ riepen we, ‘dat zullen we tante eens vertellen.’

Tante Clara was als meisje van twintig jaren als gouvernante naar St.-Petersburg gegaan en daar nu vijftien jaar geweest. In dien tijd was ze ééns in het vaderland teruggekomen, toen haar vader stierf, twaalf jaar geleden. Zij had toen ook bij ons gelogeerd en we herinnerden ons wel, dat zij heel lief was en dat we gehuild hadden toen ze weer wegging, maar konden ons niet meer voorstellen, hoe ze er had uitgezien. Volgens het zeggen van moeder moest

zij op twintig jaren een zeer mooi meisje geweest zijn; dat bewees ook haar portret van dien tijd, het eenige dat we bezaten, daar zij later nooit meer haar portret had willen laten maken.

Afgaande op haar brieven moest zij nog echt jeugdig en opgewekt van hart zijn. We zouden haar nu van avond zien, die lieve Clara, zooals moeder altijd zei. We hadden afgesproken Oom wijs te maken, dat zij iemand van in de vijftig was, dan viel zij in ieder geval mee, en hij plaagde ons zoo dikwijls en spelde ons zooveel op de mouw, dat we verrukt waren, als we hem ook eens beet hadden.

Daar reed het rijtuig, dat mijn ouders met onze logée van den trein had gehaald, vóór; snel liepen we naar buiten en zagen juist, geholpen door vader, een allerliefst figuurtje uit de vigilante springen.

Spoedig waren we weer thuis met onze gast. Wat klonk het vreemd, tegen dat tengere, blonde meisje: 'tante' te zeggen. Zij zag er wel tien jaren jonger uit, dan ze was. We babbelden, alsof we haar jaren kenden en er geen scheiding geweest was; we vertelden natuurlijk van onzen Oom, ook dat we hem wijs hadden gemaakt, dat zij een oude dame van in de vijftig was, waar ze hartelijk mee moest lachen. We lieten zijn portret zien en vertelden honderd uit van onzen trouwen kameraad.

Eindelijk zei moeder tegen ons: 'Morgen zal de majoor de oude dame wel eens komen opzoeken, maar nu naar bed' en tegen tante: 'Je zult wel doodmoe zijn, liefste, na zoo'n reis.'

Den volgenden morgen waren we al vroeg in de weer om in den tuin het ontbijt klaar te zetten, toen tantetje, frisch als een roos, in een eenvoudige, knap sluitende donkerblauwe japon beneden kwam. Haar slank figuur kwam zeer voordeelig uit in dat effen kleedje.

Na het ontbijt moest ik een boodschap doen in de buurt. In 't voorbijgaan keek ik eens op naar de vensters van Oom: niets te zien. Nauwelijks was ik echter eenige passen verder, of ik hoorde een raam openschuiven en pst.... pst.... pst.... roepen. Ik draaide me om en zag Oom uit het raam hangen: 'Wacht even.' Toen hij beneden kwam zei ik:

'Zeg, ik ben een groote jonge dame; het is compromittant om zoó door een jongmensch aangeroepen te worden!'

'Toe, wees niet flauw en vertel eens gauw: hoe is zij?'

'Nou, dat valt meê: een vreeselijk dikke schommel en ze spreekt bijna geen woord Hollandsch meer.'

'Wat parlementeert ze dan?'

Ik wist, dat Duitsch het zwakke punt was en zijn vocabulaire nagenoeg alleen bestond uit: 'aber, gewiss en danke schön.'

'Ze spreekt Duitsch, maar: hard schreeuwen, want ze is kanondoof.'

'Ook dát nog; dan kan je niet eens wat tusschen je tanden brabbelen. Nou ik zal haar geen eksteroogen in d'r ooren praten, daar kan ze van op aan....'

'Foei Oom, dat is weêr een buitenpostje.'

....'Ik moet haar toch een visite maken. Nou, 't is niet de eerste keer, dat ik door een heet vuur moet, verslinden zal ze me wel niet. Ik kom van avond thee drinken.'

'Goed, maar denk aan het schreeuwen, hè.'

Bij mijn thuiskomst vertelde ik mijn ontmoeting. Tante vond me wel ondeugend, maar verheugde zich toch op de grap.

's Avonds zaten we in de huiskamer ongeduldig op Ooms komst te wachten. Tante stond juist dicht bij de deur in een boek te bladeren, toen er getikt werd en Oom in eens voor haar op den drempel stond.

Zijn verbazing was zóo groot, dat hij in het eerste oogenblik sprakeloos bleef staan.

‘Veesing,’ zei moeder, ‘daar heb je mijn lieve nicht Clara.’

‘U, u tante Clara!’

Zij stak hem vriendelijk lachende de hand toe en antwoordde:

‘Ja, mijnheer Veesing, maar u moet een beetje harder praten, ik ben kanondoof.’

‘Jou, ondeugende meid! Ik zie: tante weet er alles van.’

‘Oompie,’ zei ik, ‘dat is nu een retourkoetsje voor de Oost-Indische bijen; de krokodil komt ook nog wel, die ligt in 't zout.’

Het werd een gezellige zomer en we hadden groote spijt, toen tante van vertrekken sprak. Zij zou bij haar oudsten broer, die ontvanger en weduwnaar was, gaan inwonen. Ze was nu zes weken bij ons en we hadden haar steeds liever gekregen.

Op een avond dat ik heel alleen thuis zat, - ik moest brieven schrijven - terwijl de anderen waren gaan wandelen, kwam Oom binnen:

‘Zoo, ben je maar alleen, waar zijn de anderen?’

‘Allemaal wandelen. 't Zal helaas gauw gedaan zijn, dat wandelen met tantetje. Ze gaat de volgende week al heen.’

Oom antwoordde eerst niets en toen:

‘Kind, 't is me in den laatsten tijd zoo raar hier binnen,’ - op zijn hart wijzende - ‘'t was er vroeger wel eens meer niet in orde, maar ik dacht dat ik daar over heen was en nu krijg ik hier weêr zoo'n luitenantsachtig gevoel; snap je me?’

‘Ik ben nooit luitenant geweest, Oom, maar ik heb veel verstand opgedaan uit de boeken, zoodat ik wel geloof te kunnen zeggen: ik snap.’

‘Jongens, als zoo'n oude schuur aan 't branden gaat, dan is er geen blusschen meer aan. Geloof je wel, dat dat oude uurwerk hier van binnen heel onregelmatig tikt, als een zeker klein persoontje er bij is?’

‘Dan moet het in de reparatie, Oom, maar oud? - een man van zes en veertig is niet oud.’

Onze wandelaars kwamen spoedig daarop terug. Tante zette zich op ons verzoek aan de piano en zong met haar glasheldere stem. Oom, die achter me stond, fluisterde: ‘Wat kwinkeleert ze toch lief, hè, ik wou, dat zij het tegen mij had.’

Het vertrek van tante Clara naderde met rassche schreden, en op een mooien zonnigen morgen, dat wij beiden buiten zaten, ieder met een handwerkje, knarste het kiezel en kwam er iemand recht op het prieel af; die iemand was Oom Koos. Ik riep hem toe: ‘Oh, dat is goed, tante haar garen is vreeselijk in de war, zie dat samen maar eens in orde te krijgen, daar heb ik geen geduld voor’, en meteen wipte ik het prieel uit. Thuis gekomen zei ik: ‘Niemand mag den tuin in, hoor. Oom en tante zijn bezig een streng garen uit de war te brengen, niet storen!’ Zij proestten het thuis uit, want allen hadden 't wel gemerkt, hoewel ik alleen de vertrouwde was.

Na een half uurtje kwamen oom en tante gearmd binnen, allebei met gelukkige gezichten. Oom had een streng garen, die verbazend in de war was, in de hand.

‘Dáár, bewaar die, ze kan jou ook nog eens te pas komen,’ riep hij en gooide me de streng toe.

‘Garen uit de war halen schijnt mijn zwak punt te zijn, maar ik heb een Gordiaanschen knoop doorgebeten, die me al eenige dagen om de tong zat. Heb ik het niet goed gedaan, Claartje?

‘Nu gaat hij warempel nog op zijn welsprekendheid bluffen; nu, die was maar zoo, zoo; als ik je niet een beetje geholpen had, dan zat die knoop nog om je tong.’

We vierden spoedig en dol-vroolijke bruiloft.

Bij de Platen.

Marktdag te Landsberg. -

Landsberg is een vriendelijk, welvarend stadje in Opper-Beieren, aan de Lech. Gedurende den Dertigjarigen Oorlog werd het door de woeste Zweden onder Gustaaf Adolf ingenomen, nadat het hun in 1632 gelukt was, de rivier over te komen, hardnekkig verdedigd door de keizerlijken onder hun veldheer Tilly, die er door een kanonskogel doodelijk gewond werd.

Typisch Beiersch is Landsberg met zijn oude huizen, zijn fraaie poort, deel uitmakend van den langzamerhand wegbrokkelenden vestingmuur; zijn raadhuis met muurschilderingen van den beroemden Munchenschen historieschilder von Piloty; met zijn ruime marktplein. 's Zaterdags komen de landlieden uit den omtrek met hun groenten en gevogelte hier ter markt, en biedt het plein een levendigen, schilderachtigen aanblik.

Niet de monumentale poort en de typische huisjes, maar ook de landlieden zelf schijnen tot een anderen tijd dan den onzen te behooren. Rustige gemoedelijkheid is de meest sprekende trek van het tafereel, op onze afbeelding weergegeven, een gemoedelijkheid, die weldadig afsteekt tegen het drukke drijven van onzen tijd en in onze groote steden.

Dante en Beatrice. -

Reeds menigmaal heeft de *Illustratie* in den loop der jaren een gebeurtenis uit het veelbewogen leven van den dichter der *Divina Commedia* in beeld gebracht: wij hebben Dante als balling gezien aan het hof van Guido da Polenta te Ravenna, nadat zijn vaderstad Florence haar beroemdsten zoon had uitgebannen; we hebben hem aanschouwd, weenende over den dood der onvergetelijke Beatrice, de jonkvrouw, die reeds als kind een onuitwischbaren indruk op hem gemaakt had.

Ditmaal is het een ontmoeting van Dante met de negentienjarige Beatrice, die het oog van den beschouwer boeit: de dichter met diepe bewondering en innige vereering in het starende oog; de jonkvrouw met haar nobele gestalte en kinderlijkreinen blik, getroffen door de stille en eerbiedige hulde, die haar wordt gebracht.

Wie was deze Beatrice?

Te Florence bestond het aloude gebruik, dat de eerste Mei met allerlei openbare en bijzondere feestelijkheden gevierd werd. Folco Portinari, een aanzienlijk burger, had ook ter eere van dien dag een gezelschap ten zijnent genoodigd. Daaronder bevond zich mede Dante, toen nog niet ten volle negen jaar oud. Beatrice, de jonge dochter des huizes, was haar achtste jaar ingetreden. Nu gebeurde het, dat onder het kinderlijk spel Dante zoozeer door haar werd aangetrokken, dat geen geluk of leed hem ooit haar deed vergeten, en de dichter later met den naam van Beatrice zijn geheele leven en streven uitdrukte.

Dantes liefde voor de jonkvrouw wies met de jaren, en onuitsprekelijk was zijn smart, toen ze hem, nog jong, in 1290 ontviel. Zijn stemming drukte hij uit in een sonnet, waarin hij, zich tot eenige pelgrims richtend, die ter bedevaart naar Rome

gingen en door Florence trokken, uitriep: 'Hoe komt het, dat gij niet weeklaagt, nu gij door deze diep bedroefde stad trekt; als gij er een wijle vertoefdet, zoudt ge met mij weenen, want weet, de stad verloor haar Beatrice, en wat van haar te zeggen valt doet zelfs een vreemdeling over zulk een verlies treuren.'

In zijn *Vita nuova*[1], kort na Beatrices dood geschreven, verheerlijkt hij zijn genegenheid voor haar, verhaalt er de geschiedenis van, en vlecht er tal van sonnetten en canzonen tusschen, die hij dan weer in proza opheldert.

Aan het einde van dit werkje zegt hij, een visioen te hebben gekregen, dat hem aanzette Beatrice te verheerlijken, zooals nog geen sterveling geprezen was. Het zou een gedicht worden, dat al het aardsche en het hemelsche, de natuur en de geschiedenis, de hel, het vagevuur en het paradijs moest bevatten. Alle wetenschap van zijn tijd, het streven van geheel zijn eigen leven zou hij er in uitdrukken. Hij noemde het dan ook een heilig werk, een gewijd gedicht, *un poema sacro*, waaraan, naar zijn eigen woord, *ha posto mano e cielo e terra*, hemel en aarde gewerkt hebben.

Aan dit dichtwerk, een der grootste meesterstukken van den menschelijken geest, schonk hij den naam van *Commedia*[2] en verdeelde het in drie groote deelen, naar de drie groote rijken, die hij in zijn visioen bezocht: *Inferno*, de hel; *Purgatorio*, het vagevuur; *Paradiso*, het paradijs.

Pater Van Hoogstraten, in zijn *Studiën en Kritieken*, noemt de *Commedia* een wereld-gedicht, 'om eenigszins het alomvattende uit te drukken van zijn inhoud.' Ook de kunstvorm, waarin het tot ons spreekt, omvat al de kunstvormen der poëzie. Die vorm is zoowel episch als dramatisch, zoowel lyrisch als satirisch.

Beatrice is in de *Commedia* - zegt dezelfde kunstrechter - niet in de eerste plaats 'de begaafde, de onschuldige, de in den bloei des levens weggenomen' dochter van Folco Portinari, die door den dichter t e v e n s tot een christelijk zinnebeeld gemaakt wordt. Zij is Dantes ideaal van hemelsche

1) Letterlijk: nieuw leven, waarschijnlijk bedoeld als *Vita giovanile*, jeugdig leven, leven der jeugd.
2) Dante noemde het zelf *Commedia* (*Inferno* XVI, 128 en XXI, 2); *Divina*, de goddelijke, is een toevoegsel van latere bewonderaars.

waarheid en bovenaardsche schoonheid. Christelijk zinnebeeld te zijn in de verhevenste beteekenis van dit woord is in de *Commedia* haar geheele bestemming.

En elders:

'Niemand, die met ernst en aandacht leest, kan het onderscheid miskennen, dat er bestaat tusschen de Beatrice der *Vita nuova* en die der *Commedia*. De eerste, hoezeer voor den verrukten blik des dichters in een bepaalden zin de verpersoonlijkte reinheid en onschuld, is nog kennelijk een kind dezer aarde. Men gevoelt, dat Dante in haar beeld zijn herinneringen, maar verhoogd en verdichterlijkt, wil doen leven.

'De Beatrice der *Commedia* is niet meer van deze aarde. Zij is een bovenaardsche gestalte, om wier hoofd een hemelsche stralenkrans vonkelt. Zij spreekt met bovenaardsch gezach en met bovenaardsche wijsheid. Wat ons in haar nog aan deze aarde herinnert heeft ten doel, ons het bovenaardsche, dat in haar gansche verschijning wordt verheerlijkt, in bepaalde beelden en verrassende levensvormen toe te spiegelen. Dantes zielsgeschiedenis wordt ons in deze treffend schoone schepping van zijn genie op het heerlijkst vertolkt'....

Krijgsgevangen Boeren aan boord van een Engelsch transportschip. -

Vóór den oorlog in Zuid-Afrika wisten de meeste onzer landgenooten, mogen wij wel zeggen, van de Boeren in de Zuid-Afrikaansche republieken bitter weinig. En de voorstelling, die men zich van hen maakte, zal van de werkelijkheid heel veel verschild hebben.

Krijgsgevangen Boeren vervaardigen aan boord van een Engelsch transportschip allerhande speelgoed.

Naar een teekening van A. DRESSEL.

Thans heeft men hen beter leeren kennen, waardeeren en hoogachten. Kranige mannen zijn het, uitmuntende soldaten, en geboren legeraanvoerders vindt men onder hen bij dozijnen.

Maar de oorlog heeft bij de Boeren nog iets anders aan het licht gebracht, wat men bij hen al evenmin zou vermoed hebben. Wij bedoelen hun buitengewone vaardigheid, om met de eenvoudigste hulpmiddelen, met niets anders dan een zakmes, allerhande speelgoed te maken, - een vaardigheid, welke aan die der *Herrgottschnitzler* in Tirol en Zuid-Beieren herinnert.

Is er, zoo vragen wij, ook niet in zeden en leefwijze eenige overeenkomst tusschen de eenvoudige, vrome, landelijke bevolking in het Duitsche Alpenland, en de patriarchale Boeren in Zuid-Afrika?

In ieder geval, men heeft hier te lande verbaasd gestaan over het verrassende knutselwerk der Boeren krijgsgevangenen op St. Helena en Ceylon, door hen uit dank voor de Nederlandsche milddadigheid aan de besturen der comité's gezonden, die zich het lot der krijgsgevangenen en van hun betrekkingen hebben aangetrokken.

Onze afbeelding stelt een groepje Boeren voor, die, aan boord van een transportschip om naar St. Helena, Ceylon of Bermuda te worden overgebracht, den eindeloozen tijd dooden met het maken van allerlei snuisterijen uit hout, welke, straks in geld omgezet, het middel zullen zijn, om hun harde ballingschap althans eenigermate te verzachten.

[Nummer 3]

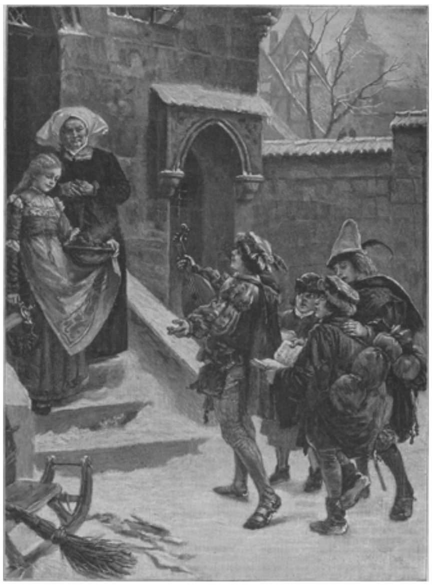

ZINGENDE SCHOLIEREN IN DE MIDDELEEUWEN, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN H. HEIM.

‘Refugium Peccatorum’, door Ignotus.

IV.

Voordat Vervaert tot het bewustzijn der werkelijkheid terugkeerde, waren weken van ijlende koortsen voorbijgegaan, welke zijn leven in het ernstigste gevaar hadden gebracht, zóó ernstig, dat de geneesheer reeds alle hoop had opgegeven. Op zekeren morgen helder ontwakend en een Broeder van St. Joannes de Deo aan zijn bed ziende, sperde hij eenige seconden zijn oogen wijd open, waarna, bijna onhoorbaar, de vraag: ‘Wie bent u?’ over zijn bleeke lippen kwam.

‘De Broeder, mijnheer,’ luidde het zachte antwoord.

‘Broeder.... van wat?’

‘Broeder van St. Joannes de Deo,’ lichtte de eenvoudige Broeder nader toe.

‘Zoo?.... en wat doet u hier?.... Wie heeft u geroepen?’

‘De dokter meende, dat uw verpleging het best door een der onzen kon geschieden....’

‘De dokter?.... verplegen?.... Wat is er dan gebeurd?’

‘Als ik u verzoeken mag, mijnheer, houd u dan zoo rustig mogelijk.... straks komt de dokter weer.... Oordeelt deze het dienstig, om u te zeggen, wat er gebeurd is, dan zal hij het zelf wel doen. En mocht u, als hij komt, weer slapen, dan zal ik hem vragen, of hij er niets tegen heeft, dat ik aan uw nieuwsgierigheid voldoe.’

Inderdaad lag Emile, toen de dokter verscheen, in een rustigen slaap. Na zijn ontwaken hield hij weder zijn vragende blikken gevestigd op den kalmen verpleger, die juist zat te bidden.

‘Wat voert u uit?’ vroeg de zieke.

‘Bidden, mijnheer.’

‘Bidden, waarom en waarvoor?’

‘Volgens mijn regel moet ik dagelijks zekere gebeden verrichten....’

‘Dus niet uit eigen aandrang?.... Omdat u behoefte gevoelt om te bidden?’

‘Daar kan ik moeilijk een antwoord op geven; alleen kan ik zeggen, dat ik gaarne doe wat mijn regel mij voorschrijft.’

‘Zoo!.... Ik begrijp niet, waar bidden goed voor is, en dus nog minder, dat men het graag kan doen.... Is de dokter er al geweest?.... Want u hebt me immers gezegd, dat deze werd verwacht?’

‘Ja, mijnheer.’

‘En waarom hebt u me niet wakker gemaakt?’

‘Dat wilde de dokter niet; hij was maar al te blij, dat u eindelijk weer eens een rustigen, natuurlijken slaap genoot.’

‘Eindelijk?.... Hoe lang is dat dan geleden?.... Ik herinner me nog iets, maar heel flauw, dat ik....’

‘Ja, u hebt een gevaarlijke ziekte achter den rug,’ onderbrak de Broeder haastig. ‘Men heeft u bewusteloos op uw kamer gevonden, en daaruit is de ziekte, waarvan ik sprak, ontstaan. Niemand had gedacht, dat u het er door zou halen, maar de goede God had er anders over beschikt.’

‘De goede God,’ herhaalde de zieke, en zijn bleek, uitgeteerd gelaat vertrok zich tot een lichten spotlach. ‘Och, kom, zoo die er is, zal Hij zich waarlijk met zulke kleinigheden als het leven van één mensch wel niet afgeven.’

‘Dat doet God wèl; want wij allen, wie we ook mogen wezen en of we 't willen of niet, zijn Zijn kinderen, en welk goed vader zou zich niet bekommeren over zijn kinderen?’

‘Maar wie zegt u, dat mijn blijven leven tot mijn welzijn zal strekken? Van mijn standpunt beschouwd, zou ik veeleer denken, dat mijn dood verkieslijker ware geweest. Ik had mijn tijd gehad.... met mijn glorie en geluk was het gedaan.’

‘Heeft de mensch dan hier glorie te zoeken voor zich zelven? Alles wat hij verricht, moet hij doen tot meerdere eer en glorie van God.’

‘Ja, de mensch, die gelooft, maar voor wie niet gelooft, neemt de ikheid de eerste plaats in.’

‘Dat kan ik niet tegenspreken, ofschoon ik niet begrijp, hoe een nietig mensch daartoe komen kan.... Maar 't is tijd voor u, om in te nemen,.... en dàn, als ik u verzoeken mag, weêr gezwegen, want u hebt eigenlijk al te veel gepraat....’

‘Zooals u wilt, Broeder, maar ik hoop toch later nog eens op dat chapiter terug te komen, als het u ten minste niet verveelt.’

‘Nu, ik kan niet beweren, dat het me bijzonder aangenaam is, maar 'n mensch moet ook niet altijd het aangename voor zich begeeren. Wie weet, waar het goed voor is.’

Daarbij bleef het voor dien dag, doch gedurende de volgende dagen werd door den patiënt nog meer dan ééns de geloofskwestie opgeworpen, en kwam het tot een gedachtenwisseling daarover met den eenvoudigen, vromen kloosterling, die, wellicht dat eeuwig, onvruchtbaar debatteeren hartelijk moede, eens de zeer juiste opmerking maakte: ‘Ik vat niet, hoe u zooveel behoefte kunt hebben, om over het geloof te spreken. Zoo ik ongeloovig, werkelijk ongeloovig was, dan zou ik, dunkt me, die zaak heelemaal laten rusten en eenvoudig laten gelooven, wie gelooft.’

Die woorden deden den zieke nadenken.... Inderdaad, waarom die behoefte voor hem?.... Zeker, hij moest erkennen, dat het geloof eerbied afdwingt, in zoover het eerlijk is en tot daden van zelfopofferende liefde prikkelt, zooals hij die zag beoefend door zijn naïef-geloovigen verpleger, een man, zich slechts bewegend te midden van de akeligheden en ellenden des levens, altijd hulpvaardig, nooit ongeduldig, nooit klagend over ondank en miskenning, helpend niet slechts zijn geloofsgenooten, maar iederen lijder, ook hem.... den ongeloovige.... Herhaaldelijk lag Emile over deze vraag te peinzen, totdat hij op een middag het bed een paar uren hebbende verlaten, eensklaps - had zijn Bewaarengel hem die gedachte ingefluisterd? - den Broeder schuchter toevoegde:

‘Ik wil u een kleine confidentie doen, Broeder.... Als ge mij zoo hoort spreken over het geloof, moet ik wel bij u het vermoeden hebben gewekt, dat ik, uit ongeloovige ouders geboren, nooit het geloof heb gekend, nooit zelf geloovig ben geweest.... Dat is echter zoo niet.... Mijn ouders waren brave katholieken, hebben mij in hun geloof opgevoed en - waarom het verzwegen? - als knaap ben ik zelfs vroom, echt vroom geweest.... Er was daar in mijn geboortedorp een oude kerk, die een Mariabeeld bevatte, een “Toevlucht der Zondaren”, waarvóór ik dikwijls devootbewonderend heb neergeknield....’

Emile hield op, hij meende den Broeder een beweging met de hand te hebben zien maken, om een traan weg te wisschen.... Scherper toekijkend, achtte hij dat zelfs buiten allen twijfel, en hij vroeg dan ook:

‘Heeft dat gewone feit, een feitje voorgekomen en nòg voorkomend in het leven van duizenden en duizenden, die, als ik, het geloof hunner jeugd verloren, u zoo bijzonder aangegrepen?....’

‘Ja, mijnheer, maar niet dat feit alléén, ofschoon het op zichzelf al voldoende zou zijn, om mij te doen ontroeren, maar ook nog een ander. Na 't geen gij mij in vertrouwen hebt meêgedeeld, zal ook ik u iets in vertrouwen zeggen. Ook ik ben afkomstig van het dorp, waar gij geboren zijt,.... ook ik ken dat vervallen kerkje en dat oude beeld, door de Heilige Moedermaagd als middel gebezigd, om zooveel afgedwaalden tot God terug te brengen....’

‘Dat is aangenaam verrassend voor mij, Broeder Celestinus,’ merkte Emile op. ‘En wie zijt ge dan wel, zoo het niet onbescheiden van mij is, naar uw wereldlijken naam te vragen?....’

‘Ik ben een zoon van den koster.’

‘Karel?’

‘Ja, Karel.’

‘Ik heb inderdaad steeds eenige gelijkenis tusschen u en hem opgemerkt. Gij waart destijds, toen ik het dorp verliet, verscheiden jaren jonger dan ik.... En leeft uw vader nog?’

‘Neen, mijnheer, zes jaren geleden stond ik aan zijn sterfbed.... de goeie man heeft nog kort vóór zijn dood over u gesproken - hij deed dat dikwijls -, en vooral over den toestand, waarin hij u daags vóór uw vertrek bij het beeld de “Toevlucht der Zondaren” had gevonden. “Ach, mijn jongen,” sprak hij met bevende stem, 'zoo je hem nog ooit in je leven mocht ontmoeten, zeg hem dan, dat, sedert hij is afgedwaald, de oude koster geen dag heeft laten voorbijgaan, zonder aan de “Toevlucht der Zondaren” zijn bekeering af te smeeken. En dat heel dikwijls ook de oude pastoor en Emile's grijze vader daar geknield hebben gelegen, biddend en smeekend voor hetzelfde doel.’

Een eerst zacht, toen stuipachtig snikken van Emile deed den Broeder opstaan, den ongelukkige zacht de hand op den schouder leggen en hem met ontroerde stem toevoegen: ‘Zouden die oprechte gebeden, jaren nadat de monden, die ze deden, zijn verstomd, eindelijk bij God verhooring hebben gevonden?’

‘En gij, Broeder,’ vroeg Emile na eenigszins tot bedaren te zijn gekomen, ‘hebt gij-zelf nooit meer aan den afgedwaalde gedacht en een gebedje voor hem opgedragen?’

‘Ik?.... Ja, dat heb ik menigmaal. Levende met u in dezelfde stad, wetend, welken roem gij hier hadt verworven, maar ook hoe ongeloovig en losbandig uw leven was, was het me dikwijls, of de stem van mijn ouden vader mij toeriep: “Karel, vergeet hem niet, bid ook gij voor hem....” En ik heb gebeden, en ik trilde van aandoening, toen mijn overste me zei, dat ik me als verpleger moest begeven naar uw woning.... Was dat niet een voorbeschikking van den Almachtige, dat juist ik daartoe werd gekozen, vroeg ik mij af. Wilde God mij niet als nederig werktuig in Zijn hand gebruiken, om den verdoolde terug te brengen?.... U kunt dus begrijpen, welke zieleangsten ik heb doorstaan, dat gij zoudt sterven, en hoe vurig ik God gebeden heb u te sparen, u nog den tijd te laten om tot inkeer te komen en het geloof uwer jeugd terug te vinden.... Vergeef me, mijnheer, ik ga misschien te ver....’

‘U vergeven, zegt ge, Broeder,’ riep Emile hartstochtelijk. ‘Zoo een van ons beiden vergeving noodig heeft, dan ben ik het, ik alleen, nu, als op wonderdadige wijze, de blinddoek van mijn oogen gevallen is en ik weer helder zie.... mijn zonnige, onschuldige kinderjaren, maar ook mijn schuldig, afschuwelijk verleden, waarin ik

dat alles schandelijk vergat en hoonde en onteerde wat mij eenmaal zoo onuitsprekelijk dierbaar was.' - Opnieuw barstte Emile in snikken los.

'Komaan, mijnheer,' kalmeerde de Broeder, 'bedaard blijven, hoor, alles zal zich thans ten beste schikken.... God is oneindig goed en barmhartig, en het beste bewijs daarvan is wel dit, dat ik het zijn moest, die aan uw ziekbed moest waken....'

'Zeker, zeker, Broeder, is het dat.... Gods wegen zijn duidelijk.... Ik moest tot het uiterste, tot diepe vernedering en tot den rand van het verderf gebracht, om gered te worden.... Ja, God is inderdaad goed, grenzenloos goed,.... en dat voor mij, ellendige, die....'

Andermaal was de Broeder er terstond bij, zoowel om belijdenissen te beletten, welke Emile in een opwelling mocht willen doen, als om te geweldige, voor den zieke nadeelige schokken te voorkomen.

Enkele dagen later zag men Vervaert aan den arm van Broeder Celestinus kleine en allengs grootere wandelingen maken. Menigeen, die Emile kende, wierp een eenigszins verbaasden blik op het tweetal, en dit te meer om het blijkbaar zeer vertrouwelijk gesprek, dat Vervaert met den Broeder voerde, zich weinig bekommerend om voorbijgangers, en zelfs niet lettend op den groet van enkele zijner vroegere vrienden en kennissen. Voor iedereen en alles scheen hij onverschillig, behalve voor Broeder Celestinus. Daarop door dezen opmerkzaam gemaakt, gaf Emile ten antwoord, dat hij geen vrienden en kennissen meer had, thans echter niet, wijl hij zich gekrenkt achtte door hun scherpe veroordeelingen van zijn Madonna, - hij begreep nu zelf, dat het schilderen daarvan door hem een vermetel, zelfs heiligschennend pogen was geweest, dat noodzakelijkerwijze schipbreuk moest lijden -, maar omdat hij nu reeds een begin wilde maken met, voor zoover zij tot de kringen behoorden, waar hij geloof en zeden verloren had, alle verdere betrekkingen met hen af te breken.

Nog een paar weken en Emile en de Broeder traden op een morgen eene kerk binnen en naderden onder de Mis tot de H. Tafel, tot groote verwondering en stichting der aanwezigen, van wie velen Vervaert kenden, en tot niet geringe boosheid en spot van velen, toen zij zijn bekeering, zijn totalen omkeer van levensopvatting vernamen.

Hij zou zich wellicht hebben geërgerd, zoo hij de gesprekken had kunnen hooren, die in de clubs over hem werden gevoerd, doch daags na zijn openbare akte van inkeer en berouw, van terugkeer in den moederschoot der Kerk, was hij met zijn verpleger afgereisd naar hun geboortedorp. Emile had het in meer dan vijftien jaren niet teruggezien. Bij zijn laatste bezoek poseerde hij zich nog weliswaar niet als ongeloovige, maar toch was hij op de helling van werkelijk of voorgewend ongeloof en van ongebondenheid al zoo ver afgegleden, om weinig of niets meer te voelen van zijn vroeger zieleleven. Hij liet het dan ook bij een kort verblijf ten huize van zijn vader - zijn weldoener was inmiddels overleden, gelukkig zonder te weten, op welken heilloozen weg zijn beschermeling zich bewoog -; het kerkje met zijn ‘Toevlucht der Zondaren’, eenmaal voor zijn ziel zulk een machtige magneet, liet hem koud. Misschien duchtte hij wel, door den koster te worden gezien, die getuige was geweest van het afscheid, 't welk hij bij zijn eerste vertrek uit het dorp van het beeld genomen had. Overigens hield zijn penseel zich geheel met profane onderwerpen bezig, zoodat hij allerminst behoefte gevoelde aan godsdienstige bezieling.

Hoe geheel anders nù! Zoodra hij tusschen de olmen in de verte de grijze spits van den kerktoren in het oog kreeg, trilde hij van vreugde en ongeduld.

‘Nog hoogstens tien minuten,’ sprak hij tot den Broeder, wiens gedachten meer het ouderhuis golden; want moeder leefde nog! - ‘nog hoogstens tien minuten, en we zijn er.... Ik zal weer den drempel overschrijden van het kerkje, dat ik als kind zoo heb liefgehad, waar ik misdienaar ben geweest, waar ik mijn eerste H. Communie heb gedaan en mijn lieve Moeder Maria zoo kinderlijk-vroom heb vereerd.... Ja, ja, Broeder Celestinus, Zij was het, die me te midden mijner groote zonden door Haar geheimzinnige macht heeft gedwongen, vóór ik slapen ging, werktuiglijk de knie te buigen en een paar Wees-Gegroeten te prevelen,... waarlijk meestal niet meer dan te prevelen, zonder te denken aan den zin en de beteekenis der woorden.... Zij was het, die op het oogenblik, dat ik levensmoede er een eind aan wilde maken. het wapen uit mijn hand deed vallen en die u tot mij gezonden heeft als een reddenden engel, om mij voor het eeuwig verderf te behoeden.... Dat was dat beklemmend, benauwend

gevoel, 't welk me aangreep, toen ik op de grens tusschen mijn onschuldige jeugd en een schuldige toekomst het laatst vóór haar beeld nederknielde, ... die zacht-verwijtende trek was als een voorspelling voor mij, rampzalige, dat ik God en zijn Moeder vergeten, beleedigen, bespotten, verguizen zou.... O, Broeder, als ik dat alles overweeg, dan ontbreekt me de moed om daar binnen te gaan; want hoe zal ik me thans wel gevoelen, wanneer ik, na zooveel jaren, dien toen profetischen trek zal terugzien....'

'Wel, mijnheer Vervaert,' gaf de Broeder met zijn gewone, in de uitoefening van zijn zelfverloochenend ambt verkregen kalmte ten antwoord, 'dat mag u niet ontmoedigen. Was het destijds het zacht-verwijtende gelaat van de "Toevlucht der Zondaren", dat u benauwde, nu zal het de moederlijke liefde zijn, die u zal bemoedigen en sterken om te volharden. Dat zult u eens zien.'

Bij het kerkje gekomen, snelde Broeder Celestinus de kosterswoning binnen, om zijn oude, goede moeder even te begroeten en den sleutel der kerkdeur te halen, thans onder berusting van een anderen zoon van den ouden koster. Toen het slot knarsend omdraaide en de kerkdeur openging, voelde Emile een zenuwschok en een schier onweerstaanbaren drang tot vluchten; maar hij vermande zich, met vasten tred overschreed hij den drempel. Naast den Broeder voortloopend, richtte hij het eerst zijn schreden naar het altaar, waar de Godmensch in Zijn tabernakel den weergevonden verloren zoon wachtte.

Terwijl deze snikkend op de knieën viel en zich diep nederboog, hield de Broeder biddend het rustige oog op het tabernakel gevestigd, maar de tranen, die ook over zijn wangen biggelden, getuigden, hoe innig dankbaar hij God was voor dit, door zijn ouden vader en door hem-zelven afgesmeekt, geluk. De pastoor, die, in zijn pastorie ziende, dat twee vreemdelingen de kerk binnengingen, hen spoedig was gevolgd, stond op een afstand getroffen het tweetal te beschouwen. En zijn verbazing en ontroering namen nog toe, toen hij, achter een pilaar verscholen, beiden na een poosje naar het oude beeld zag gaan en een van hen zich hartstochtelijk zag nederwerpen, onder den smartelijken uitroep: 'Heb dank, Moeder!.... O, Toevlucht der Zondaren, hier is uw arm kind terug,.... nu niet meer rein en onschuldig als weleer, neen, als een diepgevallen zondaar, een onwaardige, die alles, wat hem vroeger heilig was, heeft gesmaad en bespot, ook u.... Moeder....' Een hevig snikken deed voor den pastoor het overige verloren gaan.

Wat hij gehoord had, was overigens reeds meer dan genoeg om hem te doen begrijpen, dat de bescheidenheid tegenover de vreemdelingen, die zich onbespied waanden, hem gebood heen te gaan. In alle stilte sloop hij dus weg en keerde naar zijn pastorie terug, zich verwonderd afvragend, wie ze wel zijn konden, die vreemdelingen, van welke de een blijkbaar een aanzienlijk man, de andere een kloosterling was.

Zijn gewekte belangstelling, niet geheel vrij van nieuwsgierigheid, behoefde niet lang op het antwoord op die vraag te wachten. Ongeveer een kwartier later werd aan de pastorie gebeld en belet gevraagd voor twee bezoekers. De pastoor, die door het raam de twee vreemdelingen had zien naderen, liet hen verzoeken binnen te komen.

'Mijnheer pastoor,' sprak Vervaert met eenigszins trillende stem, 'we zijn zoo vrij u een bezoek te brengen en, veroorloof mij dit te zeggen, daarop hebben we eenig recht; want wij beiden, Broeder Celestinus en ik, zijn geboortig van hier. Wij hebben hier dierbare herinneringen achtergelaten, en hoewel gij-zelf ons onbekend zijt, mijnheer pastoor, daar u nog slechts korten tijd aan het hoofd dezer parochie staat, meenden we toch, dat we niet mochten nalaten, met u kennis te gaan maken, vooral

- ik verheel het niet -, om den voet nog eens te zetten op de plaats, waar de goede oude pastoor Verstrijen-zaliger zooveel jaren geleefd en als een echt vader voor zijn kinderen gezorgd heeft.'

'Uw bezoek is me zeer aangenaam, mijnheer,' antwoordde de priester, 'en ik eerbiedig ten volle het recht, dat gij daarop eenigermate doet gelden, maar u spraakt daar van Broeder Celestinus. Is dat niet de zoon van den vorigen koster?.... Ten minste ik heb diens vrouw, die nog leeft, menigmaal hooren spreken van een zoon van haar, die lid is van de Congregatie van St. Joannes de Deo en die Broeder Celestinus heet.'

'Juist, Eerwaarde,' viel de Broeder in, 'die Broeder Celestinus ben ik.'

'Wel, wel, dan doet het me dubbel genoegen met u kennis te maken, over wien ik zooveel goeds van uw oude moeder heb gehoord,' sprak de pastoor, den Broeder de hand reikend, 'en met wien heb ik de eer?....' ging de priester, zich alsnu tot Emile wendend, voort.

'Mijn naam is Vervaert.'

'Vervaert, zegt u?!.... Toch niet de beroemde schilder Vervaert?....'

'Precies, dezelfde.... Gij ontstelt daarvan, niet waar, mijnheer pastoor, want die Vervaert, hoewel als schilder eenigen naam hebbend, heeft onder ander opzicht een allertreurigste bekendheid, waarvan u, pastoor van het dorp, waar hij geboren werd, wellicht iets ter oore is gekomen.'

'Inderdaad, dat kan ik niet ontkennen, mijnheer.... bijgevolg zult gij mijn twijfel begrijpen, wijl ik u hier niet kon verwachten, en wel allerminst in het gezelschap van een kloosterling.'

''t Is dan ook niet meer de Vervaert van vroeger, dien gij vóór u ziet, pastoor, maar, voor zoover mogelijk, weer de Emile Vervaert, zooals het dorp hem vóór ruim vijf en twintig jaren heeft gekend.... Weet men dan hier nog niets van 't geen met mij is gebeurd?'

'Neen.... alleen heb ik in een katholiek dagblad gelezen,' hernam de pastoor, rood wordend, 'dat zijn laatste werk een poging is geweest, om onze "Toevlucht der Zondaren" te schilderen....'

'Juist, en voeg er maar gerust aan toe: een volkomen mislukte poging...., een poging, die terecht gevoelig is gestraft door Haar, wier beeld ik vermetel genoeg was geweest te willen maken.... Die straf is echter tevens mijn redding geweest, zij heeft een ongeloovigen spotter in een rouwmoedigen geloovige herschapen.... Emile Vervaert is weer katholiek, en hij is er trotsch op, mijnheer pastoor, vraag dat maar aan Broeder Celestinus....'

'Zeker, zeker, mijnheer pastoor, een katholiek, die in ijver mij heel wat overtreft,' merkte Broeder Celestinus glimlachend op.

Met stralende oogen keek de pastoor beiden aan, en nu drukte hij ook Vervaert de hand.

'Welkom, welkom!' riep hij blijde. 'Komaan, neemt plaats, heeren, - inmiddels liep de pastoor naar het schellekoord - zulk een kennismaking is de fijnste flesch uit mijn kelder waard, ofschoon gij u van dat "fijnste" niet al te veel moogt voorstellen, want mijn kelder is slechts bescheiden voorzien.... Wel, wel, wie had dat kunnen denken, wie had dat kunnen denken!.... Wat 'n geluk voor het dorp, voor de parochie!.... En wat zal uw oude moeder blij zijn, Broeder Celestinus!....'

'Die weet het al, mijnheer pastoor; ik heb haar eventjes goeden dag gezegd, toen ik den sleutel der kerkdeur ging halen, en haar in een paar woorden het heuglijke nieuws meêgedeeld.'

In het levendige gesprek, dat zich nu ontwikkelde, kwam heel wat ter sprake, ook en vooral wat de gebeurtenis betreft, die de rechtstreeksche oorzaak was geweest van Vervaert's bekeering, waarin de pastoor blijkbaar het meeste belang stelde.

(*Wordt vervolgd*.)

‘Voor Karel.’
Door
G. van Neubourg.

Juffrouw Enkels woonde met hare dochter Louise in eene kleine stad, in een achterkwartier, eenzaam en stil. Er was maar weinig verkeer, weinig handel in het plaatsje, waar men van een nieuwe mode eerst iets begon te merken, als ze elders aan het verouderen was.

EEN KUNSTMATIGE IJSBAAN, NAAR EEN TEEKENING VAN C. BLUME-SIEBERT.

Twee kleine vertrekjes en een soort alkoof als keukentje maakten hun eenvoudige bovenwoning uit. Vader Enkels nam er al sedert eenigen tijd geen plaats meer in. Sinds vier jaren reeds had hij zijn rustplaats daar buiten, waar geen droomen de sluimerenden meer verstoren, en de lentezon iedere Meimaand weer nieuwe loovergordijnen weeft over de grafterpen der in den Heer ontslapenen. Enkels was in zijn leven schrijnwerker geweest, en in den wijden omtrek vond men geen vlijtiger handwerksman, vooral toen zijn zoon Karel op de universiteit zijn hoogere studies begonnen was.

Dat kostte dan ook schrikkelijk veel geld, voordat het ‘heertje’ een geleerde zou zijn, die door zijn geleerdheid de wereld verbazen en door zijn praktijk veel geld verdienen zou. De goeie man wilde het sommetje, dat hij voor vrouw en dochter bespaard en weggelegd had, niet aanraken, en dus bleef hem niets meer over dan voor twee te werken, - ‘IJzeren vlijt wordt met goud beloond’ placht hij te zeggen, - het dure rooken te laten, geheelonthouder te worden, en zijn Zondagsjas, die reeds twee pastoors en drie burgemeesters overleefd had, nog meer te ontzien.

Dientengevolge veroorloofde hij zich weinig rust, zelden een verzet en bestond zijn Zondagvieren, nà Hoogmis en Vespers, in een langere of kortere wandeling, naarmate de dagen langer of korter waren.

Terwijl de noeste Enkels zoo tot laat in den nacht hamer, zaag en beitel hanteerde, stoelen, tafels en kasten in elkaar maakte, en veel te veel van zijn krachten vergde, begon hij, zoo zonder het zich zelven bewust te zijn, de hand te leggen aan zijn eigen doodkist. Want na eenige maanden zagen de voorbijgangers vreemd op, toen zij achter het kleine venstertje der werkplaats niet meer het vriendelijke gerimpelde gezicht, met dunne grijze haren omkranst, zagen, en geen hamer meer hoorden kloppen.

Karel was overgekomen; inderdaad! hij zag er flink uit in het nieuwe zwarte kostuum, dat met de verdienste van het laatste werk des schrijnwerkers betaald was;

hij was zeer bedroefd en weende bit ter bij het lijk zijns vaders, wien hij de oogen niet had mogen toedrukken, en als hij van zijn eerste droefheid wat bekomen was, had hij moeder en Louise teeder omhelsd, en haar plechtig beloofd met verdubbelde krachten aan zijn eindexamen te gaan werken, om zoo eenigermate het geleden verlies van vader te herstellen.

En zoo kwam het, dat zij slechts met haar tweetjes, moeder en dochter, aan het kleine venster zaten, waarvoor een witte en een roode geranium bloeiden. Tusschen haar in stond de naaimachine, die vlijtig rondging en vroolijk prikte en tikte: Karel studeert.... tikketikketik. Karel is spoedig klaar.. tikketikketik.... en dan komt hij voor altijd terug.... tikketikketik....

De geraniums bloeiden, vielen af en bloeiden opnieuw. Louise werd mager en bleek en voelde verschrikkelijke pijn in den rug van het aanhoudend trappen der machine. Maar Karel liet nog altijd op zich wachten.

Maar zelden had de machine door den dag eventjes rust, dan namelijk, als Louise een boodschap ging doen, die ze te ver vond voor moeder, b.v. naar de spaarbank. Daar haalde ze vaak geld, dat moeder in een enveloppe sloot, welke met vijf groote lakzegels werd dichtgemaakt.

Wat dat studeeren toch hoopen geld kost! Wat vragen ze toch ook veel van de tegenwoordige jongelui om iets te worden!... Maar komaan, 't zal toch ook niet lang meer duren en dan komt alles met rente terug....

Zulke verzegelde brieven werden in de academie-stad met uitbundige vreugde ontvangen.

Gewoonlijk had Karel een of anderen vriend bij zich.

‘Neen! dat is al te veel geluk, midden in het semester zooveel geld! Dat waren buitenkansjes! Uwe oude vrouw is een parel van 'n moeder, dat moet ik je zeggen!’

‘Ongetwijfeld,’ beaamde Karel, ‘'t is een beste ziel! Kom, we trekken er op uit, man! 't Kan nu wat lijen; vooruit, naar de “soos!” Een fijn soupeetje voor mijn rekening!’

En op de twee kamertjes begon men zich hoe langer hoe meer in te krimpen; de boter werd gespaard, het middageten tot 's avonds bewaard, de koffie verdund en het vleesch een zeldzame lekkernij; en naarmate de spaarpenningen op het postkantoor verminderden, werd de arbeidslust der naaisters grooter, en 's avonds nog heel laat kon men achter het afgelaten gordijn de twee gebogen zien zitten over haar naaiwerk. Moeder werd van dag tot dag grijzer en gebogener, de dochter bleeker en zenuwachtiger en - 't was misschien maar verbeelding - de machine tikte lang zoo opgeruimd en vroolijk niet meer.

Nu en dan verscheen in het vertrekje een overgelukkige bruid, die, blij als een vogeltje, sprak, zong en lachte van een toekomst vol vreugd; juffrouw Louise moest haar ‘uitzet’ gereed maken. Dan werd zij deelgenoote gemaakt van het overgroote geluk, van de overstroomende zaligheid der jonge maagd; maar nauwelijks was het stralende gezichtje in de deur verdwenen en had minzaam tot afscheid geknikt, of Louise verviel in lange, sombere gedachten, terwijl ze aanstonds de groote stukken linnen begon te versnijden tot servetten, tafellakens, kussensloopen en dergelijke huiselijke benoodigdheden.

‘Dat fijne theedoek met sierlijk bewerkten rooden rand is juist voor twee personen!.... O, wat moet het prettig zijn samen thee te drinken in een gezellige kamer met iemand, die u recht hartelijk bemint, tegen u over!....’

‘Keurig Hollandsch linnen! Dun golvend neteldoek! Kunstige kanten! Sierlijk stikwerk! wat moet bij al die pracht een gelukkig, zeer gelukkig meisjeshart zalig kloppen....’

‘Maar waar droomt ge van, Louise,.... gij verbeuzelt uw kostbaren tijd..... werk vlijtiger, trap de machine sneller, want er moet veel, zeer veel afgewerkt worden voor Karel.... Karel heeft geld noodig!’

Zoo droomde en sprak tot zich zelve in stilte, Louise, de dochter; en in een grooten leuningstoel tegenover haar wekte de sluimergod met zijn wonderbare tooverroede nog roziger droomen in het bejaarde en door sneeuwige lokken zoo eerbiedwaardige hoofd der duttende moeder. Verder en verder, naarmate ze van slaap zwaarder werden, blikten haar moederoogen in een blijde toekomst.... Wat heerlijk spel der fantasie zou thans haar geest wel verrukken, daar het vast hare lippen tot het zoetste lachje plooit?.... Ja, Karel had zijn examen afgelegd, schitterend afgelegd. Hij was burgemeester benoemd in een stad, een zeer groote stad, met wel 50.000 inwoners. En de moeder woonde bij hem in. - Vandaag was het de dag der inhuldiging.... een prachtig feest! - Kom, moetje, kom toch! - Neen, neen, jongen, ik, zoo'n eenvoudig menschje, pas bij zulke deftige lui niet. - Maar kom toch mee, maatje; de gouverneur wil mijn moeke zien en groeten. - O, Karel! Karel! ..... En hij voerde haar de groote zaal binnen, met een van vreugde stralend gelaat, want neen, hij schaamde zich niet over zijn arme, eenvoudige moeder, die patente jongen. - En al die voorname gasten groetten eerbiedig

voor haar. En (wie kan het gelooven?) - daar heft de commissaris zelf zijn glas omhoog: 'Waarde dame, ik drink uwe gezondheid en die van uw voorbeeldigen zoon. - O, Karel! Karel!

'Moeder, 't wordt zoo koud, zouden we niet naar bed gaan; 't vuur is uitgegaan, en de kolen zoo duur om nog opnieuw vuur aan te leggen.'

'Ach, kind!.... ik had daar zoo'n schoonen droom!'

***

Hoc est amoris poculum, doloris est anti-dotum! zong (als het nog zingen heeten kon) een heesche, schorre stem, terwijl loodzware stappen de trap opstrompelden. Afgemat, met verduisterd, gezwollen gezicht, zoekt Karel, op zijn kamer gekomen, naar kaars en lucifers. - Aha! eindelijk!!! Wat is dit!!! Een telegram!!! Dat ik ook den ganschen dag op sjouw moest zijn.... maar, 't was ook een puike fuif.... nog zelden zoo een beleefd!

'M o e d e r e r n s t i g z i e k , w i l u n o g z i e n , k o m t e r s t o n d ! L o u i s e .' Als bij tooverslag was hij nuchter; sloeg zijn handen voor zijne oogen; zijne lippen beefden.

Een telegram! Daar zou men niet zoo spoedig toe besloten hebben; 't waren vijf en twintig cents en hij wist, ze waren zoo kort er aan toe, thuis!

En hij herlas met duistere oogen: 'E r n s t i g z i e k ! K o m t e r s t o n d !'

Misschien is ze wel.... hij durfde het woord niet uitspreken!!! Moeder, die alles voor mij gegeven en opgeofferd heeft, en ik, die haar niets dan zorg en verdriet veroorzaakt heb!!! En in drie jaren heb ik haar niet meer gezien!!!

Na een paar uur was hij op reis; met geleend geld had hij zijn spoorkaartje betaald.

Maar wat 'n reis! Hoe pijlsnel het gevaarte van afstand tot afstand vloog, voor Karel was het als kwam de sneltrein niet vooruit; de tanden op elkaar geklemd om niet in snikken uit te breken, zat hij met opgeslagen kraag en ingetrokken hoed in een hoekje van den wagen aan de hevigste smart ter prooi. De weg was hem zonder eind! Nog dertig kilometer en hij was er!... Maar zijn gedachten waren al vooruit: Louise stond aan de deur met roodgeweende oogen en wees hem zwijgend naar de kamer, en daar, daar zag hij zijn oude, trouwe Moeder levenloos op haar bed neerliggen!....

En klappentandend voelde hij eene huivering over zijn lichaam gaan, 't koude zweet brak hem uit en hij begon bitter, bitter te weenen!

Eindelijk krijgt hij de kleine stad in 't zicht, en ja, het grauwe kleine huis met de geraniums aan het venster. Hij vloog het portier af, ijlde als een waanzinnige het perron over en stond in enkele minuten voor de huisdeur. Zijn zuster opende en hij las in haar blik, Goddank, dat het toch nog niet te laat was.

Goddank ja! 'Maar voorzichtig, Karel, want ze is haar einde zeer nabij!'

Hij wankelde de kamer in en verborg zijn gelaat in de bedgordijnen.

....'Ah! zijt gij daar, Karel, mijn beste jongen! - help me eens wat rechter zitten Karel.... toe, neem dat weg.... 't drukt me zoo zwaar hier op het hart.... en Louise is niet meer sterk genoeg.... zoo, nu is het al veel beter, mijn lieveling.... 't is lief van

je, heel lief hoor, dat je nog eens gekomen bent om je moeder vaarwel te zeggen.... want als ik nog langer op je had moeten wachten, dan geloof ik, dat mijn hart daaronder vermorzeld was geworden.

‘Nog een beetje, mijn jongen, nog een beetje hooger moet je hem heffen, dien zwaren steen, anders zal ik niet verder tot je spreken kunnen!.... En nu kom je me halen, lief kind, om met je te gaan!.... Secretaris!! wat een voorname post, mijn lieve, beste Karel! En moeder moet bij jou komen inwonen; ja dat zal ze, hoor,... ze heeft maar een klein kamertje van noode, waar ze rusten kan en God bidden voor haar eenigen zoon, opdat Hij hem zijn liefde voor z'n moeder vergelde!....

‘En voor Louise zal toch ook wel een klein plaatsje wezen, 't is toch zoo'n goede zus voor je, die zoo zielsveel van haar Karel houdt!

‘Neen, menschen, dank je, we hoeven geen naaiwerk meer, Karel's traktement is groot genoeg om ons alle drie te onderhouden.... we kunnen thans goed met en voor Karel leven!....’

Op eens is het doodstil geworden! Karel heft zijn gelaat even op, Louise geeft een gil.... Moeder is heengegaan naar het land, waar geen hoop meer bedrogen wordt!

***

Een anderhalf jaar bereids rustte juffrouw Enkels naast haar man daar buiten, waar geen droomen de sluimerenden meer verstoren en de lentezon iedere Meimaand weer nieuwe loovergordijnen weeft over de grafterpen der in den Heer ontslapenen; en kwam er op Allerzielendag een dichte menigte knielen bij die met kruisen versierde heuveltjes, op het graf der Enkels vloeide geen traan, steeg geen gebed omhoog, want van hen was geen familie, al lang niet meer, hier ter plaatse.

‘Louise, liefste zuster, doe me geen verwijt, maar ik moet weg; waarheen weet ik zelf niet; maar u te zien lijden en verkwijnen breekt mij het hart; vaarwel! moge het u beter gaan zonder mij, en als ik kan, waaraan ik echter twijfel, zal ik door alle mogelijke middelen uw lot verzachten.

Tot weerzien, hier of hiernamaals!

Uw bijna wanhopende broer,

KAREL.’

Dit hartverscheurend briefje vond Louise een week of drie na de begrafenis voor de legerstede van haar broer.

't Duurde lang, eer ze zich had kunnen bezinnen, eer ze begrepen had, ten volle begrepen, 't verschrikkelijk ‘thans geheel alleen op de wereld!’

Wat een wilskracht voor een twee-en-twintigjarig meisje! Ze had zich door dat alles heen gezet; wel weende ze vele heete tranen, maar ze bleef over haar naaiwerk gebogen, dag en nacht bijna, met een vlijt en een arbeidzaamheid onbegrijpelijk van eene, die maar alleen op de wereld is; en begon de moed haar te begeven, de krachten haar te verlaten, de slaap haar te overmeesteren, dan sprak ze bij zich zelve: ‘Vader zei altijd: ‘IJzeren vlijt wordt met goud beloond!’ Misschien komt Karel toch nog eens terug! Ja, ik heb een voorgevoel, ik zal hem nog eens weerzien.... En als ze dan op het eind der week of van de maand haar weekloon ontving, was ze er zeer, erg spaarzaam mee.... In de lade van haar kastje had ze eens op een blikken doos twee woorden geschreven en sedert ging er geen keer voorbij, als ze iets ontving, of een deel, het grootste, er van verdween in het doosje.

Toen hij daar bij haar doodsbed stond
Toen zei hem luid de dood,
Hoe diep in 's moeders hartegrond
De liefde wortel schoot!

Een welluidende, misschien ietwat bedorven barytonstem, zong door de straten van S...., op een treurige melodie deze klagende woorden, terwijl de sjofele jongeman zijn liedjes: ‘Een hartroerende geschiedenis van een ontaarden zoon en zijn familie’ te koop aanbood.

Vele nieuwsgierigen, weinige belangstel-lenden, bijna alle kindermeisjes kochten en lazen de droevige geschiedenis en luisterden naar den slependen zang, die hier en ginds de oogen zelfs met tranen vulde; het volk heeft voor het volk doorgaans zoo'n gevoelig hart!

En onze straatzanger maakte tamelijk goede zaken. Zoo slenterend, was hij tot aan het Centraalstation gekomen, waar juist de trein uit 't Zuiden aangekomen was. Onder den drom reizigers is voor ons van het meeste belang een in 't zwart gekleed juffertje, wier geheele reisbagage slechts een klein werkmandje was.

Aan een der stationsbeambten vroeg ze bedeesd den weg naar de firma H. & Co. in de L.-straat; op een bericht in een der bladen had ze de uitnoodiging ontvangen, zich te komen aanbieden als ‘coupeuse’ in een der grootste magazijnen!

Min of meer gejaagd, ijlt ze den haar aangewezen weg in.

Hoe diep in 's moeders hartegrond
De liefde wortel schoot!

klinkt het weer aan den omdraai der straat. Het meisje hoort die stem, ziet den zanger aan, en met den uitroep: ‘Karel! God! zijt gij dat? Karel?’ zakt ze bewusteloos voor den straatzanger neer. Louise, die, bij gebrek aan werk spaarzamer dan ooit, zich sedert eenige dagen al ongesteld gevoelde, was, door de onverwachte ontmoeting overmand, aan haars broeders voeten in zwijm gevallen.

Uit haar werkmandje rolde een kleine blikken doos. Er rammelden geldstukjes in. -

Duidelijk las men op het deksel: ‘Voor Karel!’

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.

I.
De bewoners der oude boerderij.

De oude Marshall zat rookend onder de breedgekroonde linde, die hij zelf voor vele jaren geplant had; hij was toen even oud als het kleine meisje, dat op den breeden drempel van het huis zat en naar de zon zag, die in 't westen achter de bergen ter ruste ging. Omhoog, aan gindsche zijde der uitgestrekte velden, waarop de bergen hunne langgerekte schaduwen wierpen, stond een rij grafsteenen, met kruisen versierd. Van zijn plaats onder de linde kon de oude ze alle tellen - de eerste van zijn moeder, de tweede van zijn vader, en onder den derden rustte zijn zuster. Wie kon het den oude kwalijk nemen, dat de tranen hem in de oogen kwamen, toen hij er aan dacht, dat daarboven op den kleinen doodenakker meer graven zijner geliefden waren, dan hij stoelen om den haard had - al rekende hij zelfs den stoel mede, die sinds dien

ontzettenden nacht ongebruikt in den donkeren hoek der keuken was blijven staan, op dezelfde plaats, waar zijn Sep hem ontnomen was. Voor hem was daarboven geen steen opgericht, maar toch verhief zich daar een vierde kruis, welks opschrift den lezer bekend maakte, dat daaronder twee geliefde dooden rustten - de vrouw van den ouden man en die van zijn zoon. Niet lang na den nacht, toen hij zijn zoon verloor, had hij zelf beiden daar begraven.

Al veertien maal sinds dien tijd was de linde opnieuw groen geworden, had hij de sneeuw in 't dal zien smelten door de koesterende stralen der lentezon, en voor de groote smarten der ongelukkige dagen van voorheen, waren voor den oude gekomen nieuwe zorgen, maar ook nieuwe vreugde, nieuwe liefde; en nauwelijks was

in zijn trekken te lezen, wat hij eenmaal geleden had. Op dit oogenblik welden weer oude herinneringen bij hem op. Op den breeden straatweg naderde een kudde koeien het huis, en de kleine veertienjarige herder had moeite de dieren van de groene hagen, die den weg omzoomden, af te houden. Walter Marshall, zoo heette de kleine herder, was de eenige kleinzoon van den door ouderdom gebogen man. De grootvader beminde hem hartstochtelijk, niet alleen om zijn goed en edel karakter, maar ook om de slagen, die hem in zijn prille jeugd hadden getroffen. De tranen eener stervende moeder waren vermengd geweest met het water, waarmede hij gedoopt was.

Dien dag had hij nog gerust in de armen zijner grootmoeder; maar reeds acht dagen daarna werd hij verzorgd door een vreemde, terwijl de oude Marshall voor de tweede maal de sombere lijkbaar volgde, die zijn vrouw ten grave voerde. Dan kwamen droeve dagen, en het onschuldige gezicht van het weesje, - zoo noemde men hem - was de eenige zonnestraal, die het sombere huis verlichtte. Na dien dag was Mary, de dochter van Marshall, in het huwelijk getreden, had gelachen aan de wieg van een lief dochtertje en geweend aan het graf van haar dierbaren echtgenoot Howland.

Behalve dit meisje, Ellen genaamd, behoorde tot de huisgenooten nog een oude zuster van Marshall, tante Debby. Tante Debby was in de familie onmisbaar en de kleinen hielden zeer veel van haar. Zij was nooit gehuwd, dat was zoo haar wil geweest. Zij hield zeer veel van kinderen, vooral van den kleinen Walter, wiens vader ook vroeger reeds haar lieveling was geweest.

'Juist zijn vader,' sprak zij, toen zij hem op den avond, waarvan wij spreken, met de kudde zag naderen. Zij zag, dat Walter een brief uit zijn zak haalde en hem zijn grootvader overreikte. Vlug liep zij naar buiten, met de onzekere hoop, dat dit schrijven eenig nieuws zou brengen van haar lieveling in den vreemde.

De brief droeg het poststempel: New-York, en toen Marshall een blik op het adres geslagen had, sprak hij: 'Hij is van Richard Graham.' Hij las verder en sprak: 'Er staat niets in van mijn zoon.'

Met een trek van droefheid op het gelaat wendde hij zich af en sprak tot zich zelf: 'Als hij ons niet wil schrijven, wat we gaarne van hem weten, dan zullen wij het ook laten.'

'Mary', ging de oude voort, terwijl hij zich tot zijn dochter wendde, 'de brief gaat je meer aan dan mij. Richards vrouw is gestorven, - haar dwaasheden en haar weelderig leven hebben haar vroeg naar het graf gebracht.'

'En wat wil Richard met zijn dochtertje doen?' vroeg Mary, die ondertusschen nader gekomen was.

'Daarover juist schrijft hij,' antwoordde Marshall. Hij opende den brief opnieuw en de toehoorders vernamen, hoe de vader bezorgd was voor zijn dochtertje Jessie, een meisje van acht jaren, om haar onder de hoede van vreemden te stellen en het voor de gevaren der wereld te bewaren. Hiervoor wilde Graham zijn kind bewaren. *Deerwood* - zoo heette het landgoed, waartoe de oude boerderij van Marshall behoorde - had hij voor verblijfplaats van zijn lief kind uitgekozen. In vroeger jaren had hij hier zelf veel verkeerd, en uit eigen, veelvuldige ervaring kende hij de gezonde, versterkende lucht der bergen, als ook de eenvoudige en brave levenswijze der bewoners.

Hij had zich niet voorgenomen zoo spoedig van zijn kind te scheiden, maar zijn bezigheden maakten, dat hij nu juist een reis naar Europa moest maken, waarvan hij den duur niet vooruit kon bepalen. Daarom verzocht hij in dezen brief, of Marshall

de kleine Jessie bij zich wilde nemen en of Mary Howland voor haar een liefhebbende moeder wilde zijn.

'Zij is een wild en speelziek meisje,' schreef hij; 'maar tevens goedhartig en gehoorzaam. Als gij Jessie tot u wilt nemen, Mary, behandel haar dan als uw eigen kind; verdient zij straf, onthoud haar die dan niet. Doe alles, wat noodig is, om van haar een flinke en degelijke vrouw te maken; ik zal u daarvoor eeuwig dankbaar zijn.'

De prijs, waarvoor Jessie verpleegd zou worden, was zeer hoog berekend en dit zou alleen voor Marshall reeds voldoende geweest zijn om het aanbod aan te nemen, als nog niet een tweede reden bestond.

'Dat is een groote som,' zei hij, den brief toevouwende. 'Daarvan kunnen we Ellen naar een kostschool zenden en misschien blijft er nog zooveel over om voor haar een piano te koopen, zij zou er zoo gaarne een hebben.'

'Piano!' antwoordde Walter. 'Ik wil werken en zelf het geld er voor verdienen, als zij er een noodig heeft. Ik mag Jessie, dat hoogmoedige juffie, nu al niet lijden. Laat ze niet hier komen, tante Mary. We hebben genoeg van die Grahams moeten lijden.'

'Walter,' sprak de grootvader, 'gij doet verkeerd, zoo van mijnheer Graham te spreken. Hij deed slechts, wat hij voor recht hield, en was uw vader hier, hij zou u zeggen, dat Richard de beste vriend was, dien hij gehad heeft.'

Dit was het juiste oogenblik voor tante Debby, om, als naar gewoonte, haar 'Sep was een goede jongen' uit te spreken, terwijl Walter zich tot Ellen wendde en spottend zei: 'Het zal een aardig juffie zijn. Natuurlijk erg opgedirkt en daarbij bang voor onze koeien en paarden.'

'Ja, ik dacht wel, dat je er wel weer wat van had te zeggen,' sprak Ellen, die bang was door Walter's tegenwerpingen haar toekomstig speelgenootje niet te zullen krijgen.

'Kalm, kinderen,' sprak Marshall tot de kleinen. 'Het is niet de moeite waard, daarover te kibbelen. De vraag is alleen, of Jessie bij ons zal komen of niet. Mary, wil je de dochter van Richard Graham ontvangen en voor haar een moeder zijn?'

Mary dacht een oogenblik na; daarna antwoordde zij kalm: 'Ja, ik wil 't.' Ook tante Debby gaf haar toestemming, meteen reeds overleggend, welke maat de kousen der kleine Jessie wel moesten hebben.

Terwijl op deze wijze de zaak besproken werd, las Walter den brief en zijn kleine oogen vulden zich met tranen, toen hij het naschrift las: 'Van den armen Sep heb ik tot heden niets gehoord, ofschoon ik nog steeds gehoopt had, dat hij tot ons zou terugkeeren. Misschien ontmoet ik hem eens op mijn reis.'

'Hij schijnt toch niet zoo slecht te zijn, als ik gedacht had.' merkte Walter bij zich zelf op en naarmate hij gunstiger dacht over den vader, werden ook zijn gedachten over diens dochter vriendschappelijker.

Walters afkeer van de stedelingen was het gevolg van een bezoek, dat hij eens bij de trotsche familie zijner moeder te Boston gebracht had. Dezen waren over het huwelijk van hare dochter en zuster met een armen landbouwer zoo verontwaardigd geweest, dat geen van hen, uitgezonderd de moeder, zich verwaardigd had, bij hare begrafenis, die zoo spoedig op hare bruiloft gevolgd was, naar Deerwood te komen. Walter had daarvan vroeger reeds gehoord en in zijn jonge hart was een verbittering ontstaan, niet alleen tegen zijn familie, maar tegen alle stedelingen in 't algemeen. Dat hij dus voor Jessie geen uitzondering maakte, was te verklaren. Toch zag niemand hare komst met meer ongeduld te gemoet, dan juist hij. Zijn nichtje Ellen bemerkte

spoedig, dat op den dag, waarop Jessie zou komen, hij meer werk van zijn kleeding gemaakt had dan anders, en toen het geratel van den postwagen op den straatweg weerklonk, ging hij achter het tuinhek staan om van daar de nieuwe huisgenoote te bezien. Eindelijk hield de wagen stil, en een klein, door zwierige, zwarte lokken omgeven, gezichtje keek door het venster naar buiten, om het huis te zien, dat haar zou opnemen.

II.
Graham en Jessie.

Jessie was een klein meisje, met zwarte oogen en zwart haar en van bevallig voorkomen. Toen zij vlug uit den wagen sprong en Walter vriendelijk toelachte, verdween alle tegenzin bij den jongen en hij ging haar opgeruimd te gemoet. Naast Jessie liep een forsche mannelijke gestalte; het was haar vader, die zijn dochtertje vergezeld had. Verrast zag Walter hem aan; in plaats van een koud en hoogmoedig gezicht, zag hij trouwe oogen, die hem vriendelijk toelachten.

'Sep's kind,' onderbrak Marshall het zwijgen.

Bij deze woorden greep Graham de hand van den jongen, zag hem een oogenblik in zijn rond, open gelaat en sprak op droeven toon:

'Juist zijn vader, toen hij een jongen was. Beter vriend heb ik nooit gehad.'

'Wat heeft u dan tot zijn vijand gemaakt?' wilde Walter vragen, maar Graham's vriendschap en beminnelijkheid hadden zijn toorn gebroken, zoodat hij deze woorden niet uitsprak en alleen zeide:

'Ik hoop, dat ik eenmaal zoo'n eerlijk en trouw man word, als ik geloof, dat hij er een geweest is.'

Nog altijd hield Graham de hand van den jongen vast, die zoo dapper de eer zijns vaders verdedigde, ofschoon de wereld hem voor een verworpeling hield en hem verachtte. Dan wendde hij zich af. Walter was deze beweging niet ontgaan en zag de aandoening, die zich van hem meester maakte.

'Daarvoor zal ik hem liefhebben,' dacht hij, terwijl mijnheer Graham zich tot tante Mary wendde om met haar over Jessie te spreken. Spoedig was het oogenblik van scheiden gekomen, daar Graham nog denzelfden dag wilde vertrekken. Toen hij zijn kind vaarwel zei, sloeg deze vol liefde haar armen om den hals haars vaders, om hem bij haar te houden. Zij wilde van geen troost weten, voordat Walter haar van het eekhoorntje vertelde, dat buiten in den boom voor het huis in zijn hok speelde. Toen werd zij kalm en ging met Ellen in huis, terwijl Walter mijnheer Graham naar het station bracht. Mijnheer Graham gaf zijn jeugdigen geleider vele wenken en verzocht hem goed voor zijn achtergelaten lieveling te zijn, en Walter voelde zich groot en gewichtig, toen Graham hem verzocht voor Jessie te zorgen als zijne zuster.

De trein kwam aan. Maar vóór het scheiden had Walter zijn begeleider nog een vraag te doen, die hem op het hart lag en toen mijnheer Graham reeds op de loopplank gestapt was, greep hij hem plotseling bij den arm en vroeg hem dringend:

'Houdt u vader voor schuldig?'

Hoe gaarne had mijnheer Graham den knaap, die hem zoo bedroefd en smeekend aanzag, met 'neen' geantwoord. Maar hij kon niet en antwoordde somber: 'Jaren geleden heb ik hem voor schuldig gehouden.'

'Ja, ja, maar nu? Denkt u dat nu ook nog?'

Het luiden der bel, het stampen en puffen der locomotief werd steeds sterker; maar dit was niet in staat het antwoord te overstemmen, dat Walter in de ooren klonk:

‘Ik heb geen reden gehad, er anders over te denken.’
Walter verbleekte; als wezenloos staarde hij den voortsnellenden trein na Daarna

keerde hij zich om en ging langzaam huiswaarts. Wie zal het den knaap kwalijk nemen, dat zijn hart sidderde, dat tranen in zijn oogen schoten? Was er op de geheele wereld voor hem iets meer heilig, van meer gewicht dan de eer van zijn ongelukkigen, onteerden vader?

'Nooit zal ik er aan gelooven, voordat hij mij zelf zegt, dat het waar is,' dacht hij; dan liet hij zijn gedachten gaan, ver, zeer ver weg naar zijn vader: of hij nog dacht aan zijn liefhebbenden zoon, of hij hem nog eenmaal zou terugzien.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Zingende scholieren in de middeleeuwen.

Af en toe wordt men op het platteland nog wel eens vergast op de uitvoering van een rondtrekkenden troep muzikanten, meest Duitschers, die hun *Heimat* hebben verlaten, om met hun muzikale talenten een schamel stuk brood te verdienen.

Heel wat poëtischer dan de verschijning van zoo'n troep stramme Duitschers met hun groote, platte petten, is het groepje zingende scholieren op onze eerste gravure.

Het is winter, de sneeuw dekt den grond en de daken der huizen. Vermoedelijk is de Kerstvacantie aangebroken en keeren de jeugdige beoefenaars der wetenschap van de school naar hun haardsteden terug. Maar de weg is lang en hun geldbuidel niet voldoende voorzien, om zich onderweg in een herberg aan spijs en drank te kunnen verkwikken.

Geen nood. Hun instrumenten en hun stem zullen hen wel aan den kost helpen. Voor een groote, deftige huizinge heffen zij hun lied aan. De statige matrone en heur bevallige dochter luisteren met welgevallen naar de heldere, frissche jongensstemmen.

Wij zien het maagdeken, de oogen schroomvallig neergeslagen bij de kinderlijke hulde aan haar lieftalligheid, de treden afdalen, een dampenden schotel en een schenkkan in de hand, om de hongerige en dorstige scholieren te spijzen en te laven, die de hun toegedachte verkwikking wel verdiend hebben.

KETELLAPPER UIT HET BERNER OBERLAND.

Een kunstmatige ijsbaan. -

Een niet minder aantrekkelijke voorstelling, zij het ook dat ze een ander onderwerp uit een anderen tijd behandelt, biedt de groote gravure in dit nummer.

We zien een groepje kinderen, pas uit school gekomen, ijverig bezig met de toebereidselen voor een kunstmatige ijsbaan. Eerst hebben ze de sneeuw weggeveegd en daarna zijn ze met allerlei inhoudsmaten komen aandragen om het terrein onder water te zetten. Emmers, gieters, kannen, schalen, flesschen, alles is opgesnord wat maar water kan houden, om het werkje met vereende krachten zoo spoedig mogelijk klaar te spelen.

't Is een levendig, bezig groepje. Zie eens, hoe die kleine meid behoedzaam haar jurkje bijeenvat, ten einde het niet nat te maken; hoe leuk die andere, welke als sneeuwveegster heeft dienst gedaan, den bezem tegen haar schouder laat rusten en de verkleumde handjes aan den mond brengt; hoe vermakelijk die processie van waterdragers is. Grappig ook, dat een paar van die echte Hollandsche jongens van de gelegenheid gebruik maken, om elkaar, over de hoofden der anderen heen, met sneeuwballen te bombardeeren.

Of er sneeuw en ijs, of geen sneeuw en ijs is, een tafereel als dit wekt altijd belangstelling, èn om het onderwerp, èn om de waarlijk knappe, echt ware wijze, waarop de teekenaar het heeft voorgesteld.

Het jonge volkje vooral zal er schik in hebben en ook naar zoo'n heerlijk wintergenoegen verlangen.

Ketellapper uit het Berner Oberland. -

Als men van het Berner Oberland hoort, dan denkt men natuurlijk aan het vermaarde Interlaken, aan den schuimenden waterval der Staubbach, aan den vier duizend meter hoogen Wetterhorn, aan het Hasli-dal of het meer van Brienz.

Van dat alles ziet men op onze gravure niets. 't Is maar een eenvoudig ketellappertje uit het Berner Oberland, dat daarop is afgebeeld. Doch 't is een type en ook een beetje een philosoof, zooals hij daar in zijn eentje zit, in zijn tamelijk schamele plunje, met een leelijk gehavend deksel in de hand, waarvan hij nog iets draaglijks zal weten te maken.

Zijn omgeving, heel eenvoudig en heel alledaagsch, is tevens schilderachtig, en de blijmoedige opgeruimdheid, die uit zijn lachend gezicht spreekt, is een bewijs, dat men geen rijkdom, roem en eer noodig heeft, om gelukkig te zijn.

Want gelukkig is die ketellapper uit het Zwitsersche bergland, en menig voornaam heer zal den man, die een sober stuk brood verdient, zijn opgewektheid en levenslust benijden.

[Nummer 4]

OP HET IJS, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JOSEPH AURELI.

‘Refugium Peccatorum’, door Ignotus.

V.

Wederom zijn eenige jaren verstreken. In de stad zijner inwoning teruggekeerd, heeft Vervaert alle menschelijk opzicht, allen stekeligen spot en alle spottend-minachtende blikken getrotseerd en is trouw gebleven aan zijn hernieuwde eeden. Met zijn omkeer op het stuk van geloof liep hij niet te koop, maar van den anderen kant stak hij dien niet onder stoelen of banken, waar hij rechtstreeks of zijdelings werd aangevallen. Was hij echter heftig en bitter na zijn échec, thans toonde hij een bezadigdheid en karaktervolle beslistheid, die al spoedig zijn bespotters deden verstommen, te meer nu op zijn zedelijk leven niets meer viel aan te merken, zoodat niet slechts de Katholieken, maar alle brave en rechtschapen lieden hem hun achting terugschonken. Slechts de geïllustreerde spotbladen werden niet moede een loopje met hem te nemen, telkens als hij een nieuw doek voleind had en dit in een magazijn van kunstplaten werd tentoongesteld. Immers, het genre, waaraan Emile zijn penseel voortaan schier uitsluitend wijdde, was religieus. En al mocht hij daarmede nog niet dadelijk die triomfen behalen, waarvan vroeger zijn profaan genre van zekere zijde zeker was, van mislukking was geen sprake; meer en meer bezield door de in hem herleefde hoogere idealen, schiep Vervaert's penseel tafreelen zoo rein en verheven, dat ze de volkomenheid nabijkwamen en van vriend en vijand steeds meer lof inoogstten. Het toppunt van roem zou hij evenwel eerst na vele jaren, toen hij reeds een zestiger was, bereiken.

Na zijn terugkeer van zijn dwalingen had hij menigmaal den wensch gekoesterd, om, nu hij gezuiverd was door berouw en boete, nogmaals zijn kracht te beproeven aan de Madonna, die hem tot tijdelijken val in de kunstwereld, maar tot opstaan uit den poel van ongeloof en zedeloosheid en tot het verwerven van edeler roem gebracht had. Maar hij had er niet toe kunnen komen, deels wijl hij zijn krachten wantrouwde, deels omdat hij geen pijnlijke herinneringen voor hem wilde doen herleven. Eéns was hij aan een schets begonnen, doch al spoedig had hij den moed opgegeven en de half-voltooide studie verscheurd. - ‘Neen,’ mompelde hij, ‘dat gaat niet.... nu ik Haar eenmaal zoo schandelijk heb beleedigd, schijnt Moeder niet te willen, dat ik die heiligschennis aldus goed maak.... Ik verdien het overigens ook niet....’ - Mismoedig zat hij een poos te mijmeren. Alsdan zijn teekenstift neerleggend, begaf hij zich naar buiten, om een der kerken, die den ganschen dag geopend bleef, binnen te gaan en er te bidden. Dat verlichtte hem altijd, maar geen enkel maal vond hij vóór de beeltenis der Moeder van Altijddurenden Bijstand, die er werd vereerd, de ingeving, om moed te vatten en opnieuw zich te zetten aan het onderwerp, waarvan zijne ziel was vervuld.

Zóó bleef het totdat hij een brief ontving, in welks adres hij terstond de hand herkende van den man, wiens leven zoo nauw met het zijne verbonden was, en wien hij steeds de grootste erkentelijkheid toedroeg: van Broeder Celestinus, thans aan een gesticht zijner Congregatie in een andere stad verbonden. Het schrijven luidde als volgt:

‘Hooggeachte heer en vriend,

Wellicht zult gij in de dagbladen hebben gelezen, dat ons geboortedorp is getroffen door een groote, een ontzettende ramp. Bij een onweer is de bliksem in het oude kerkje geslagen, en dit is, helaas, geheel afgebrand. De pogingen tot redding zijn, Goddank, in zooverre geslaagd, dat de eerwaarde pastoor het Allerheiligste uit het tabernakel heeft kunnen verwijderen, doordien hij zich, toen het ongeluk gebeurde, door een beschikking van de Voorzienigheid juist in de sacristie bevond. Het oude Moeder-Godsbeeld echter, de ‘Toevlucht der Zondaren’, is met al het overige door het vuur vernield. Ik begrijp, hooggeachte heer en vriend, hoezeer u, evenals mij, vooral dit laatste zal hebben geschokt. Zoovelen, maar wij beiden vooral, hadden ruimschoots reden, om aan dat eenvoudig, maar uit godsdienstig oogpunt zoo kostbaar beeld de hoogste waarde te hechten. En nu, weg is het, onherroepelijk verloren! Is het niet, alsof van ons dorp de zegen werd weggenomen, nu de goede Moeder, die eeuwenlang zooveel gunsten en genaden van haar lieven Zoon voor arme afgedwaalden wist te verkrijgen, is heengegaan? In alle haast is een loods opgetrokken, waarin thans, zoo goed en zoo kwaad als het gaat, de godsdienstige plechtigheden worden gehouden, maar natuurlijk worden er al pogingen in het werk gesteld, om het noodige geld voor een nieuw kerkgebouw bijeen te krijgen. Hoe zal dat evenwel gaan? De gemeente is verre van welvarend, de pastoor is ook geen vermogend man,.... waar moet in 's hemelsnaam het geld vandaan komen? Want uit de diocesaan-kas zal de betrekkelijk aanzienlijke som, die nog altijd voor een bescheiden kerkje met bescheiden ameublement noodig is, wel niet kunnen worden verstrekt. Maar moed gehouden! *Dominus providebit*, God zal uitkomst geven, zegt onze goede overste altijd, wanneer het met onze financiën niet te best staat. Inderdaad heeft God altijd uitkomst gegeven, en dat zal Hij ook nu wel doen. Dus daarover geen zorg. Het ergste is bijgevolg het vernielen van het oude beeld, dat voor alle schatten der wereld niet is terug te krijgen.... Zeker, onze gemeente had een nieuw kerkje hoog noodig, maar nu het er komen zal ten koste van een zoo groot offer, dat het hart ervan bloedt, nu zou men het bijna betreuren. Ten minste zoo staat het met mij geschapen en ook, daaraan twijfel ik geen oogenblik, met u, hooggeachte vriend. Intusschen is er niets aan te doen, en wijl de mensch zich onder alle omstandigheden des levens heeft te onderwerpen aan Gods H. Wil, zijn wij verplicht dit gebod ook in het gegeven geval te betrachten. Ook ten opzichte van het beeld zeg ik onzen overste na: *Dominus providebit*.’

Dat was de hoofdinhoud van des Broeders schrijven. Vervaert was verbleekt onder het lezen. Van het afbranden van het kerkje van D. wist hij niets. Indien, behalve het Allerheiligste, ook het oude beeld gered had kunnen worden, dan zou het gebeurde nog altijd een ramp moeten heeten, maar nu was daaraan iets onherstelbaars verbonden. De kerk, o, die zou er wel komen, meende Vervaert. Een man van fortuin geworden, was hij in staat tot wat de Broeder met den besten wil ter wereld niet vermocht. Hij kon en hij zou, besloot hij zonder aarzeling, het te ondernemen werk krachtig steunen. En hoezeer het hem daarmeê ernst was, bleek hieruit, dat hij nog dienzelfden dag aan den pastoor van D. schreef en zijn diep leedwezen over het verbranden van het Moeder-Godsbeeld te kennen gaf. - ‘Het afbranden van de kerk zelve acht ik minder te betreuren - ging hij voort -, dat is met geld te verhelpen, en een nieuwe kerk was bovendien hoogst noodzakelijk. Om daarvoor een steentje te offeren, meld ik u, dat u mijnerzijds kunt rekenen op een bijdrage van *f* 10.000. Dat is zeker niet voldoende, maar het overige zal zich wel laten vinden, en mocht er ten slotte nog een paar duizend gulden aan ontbreken, schrijf me dan maar gerust, waarde

pastoor, en wees onbezorgd. “*Dominus providebit*”, schreef me Broeder Celestinus, mij het gebeurde berichtend, en ik zeg dat ook. Ik acht me maar al te gelukkig, dat ik, de behulpzame hand leenend, God mijn grenzelooze erkentelijkheid voor de mij bewezen genaden en weldaden ook op deze wijze kan toonen.’

'tLaat zich begrijpen, hoe blijde de pastoor was over dien toegezegden krachtigen steun, en hoezeer hij den milden weldoener, die zich-zelven ‘schuldenaar’ noemde, dankte. Het antwoord van den pastoor bevatte nòg iets, dat plotseling een hoogst ernstigen trek op Emile's gelaat te voorschijn riep en hem, na de lezing te hebben voleind, deed mompelen: ‘Mijn hartewensch, zeker, maar ik zal het niet kunnen.... neen, neen, ik zal het niet kunnen....’

‘Gij zult het wèl kunnen, beproef het maar,’ fluisterde een geheimzinnige stem in zijn hart, doch Vervaert schudde weemoedig het hoofd, en in zijn oogen blonken tranen.

Het vertrouwen van Broeder Celestinus en van Vervaert, dat God uitkomst zou geven voor het bouwen van D's nieuwen tempel, werd niet beschaamd. Integendeel, de gelden vloeiden van alle kanten toe, dank zij vooral Vervaert, die van menig voornaam katholiek gezin, waar hij nu evenzeer gezien was als hij er vroeger werd verafschuwd, een gift wist los te krijgen. 't Scheen zijn vrienden zelfs toe, dat hij hoofdzakelijk zijn tijd daarmeê doorbracht en te dien einde het schilderen voorloopig had gestaakt; ten minste gedurende vele maanden verliet geen nieuw schilderij zijn atelier, en alle bestellingen wees hij af.

De dag der voltooiing van D's nieuwe kerk, een lief gebouw in laat-Gothischen stijl, naderde, en Emile, die de plechtigheid der eerste-steen-legging had bijgewoond, was door den pastoor hartelijk uitgenoodigd, om ook op den dag der wijding tegenwoordig te zijn, wat hij van ganscher harte had aangenomen.

Een paar dagen vóór dit kerkelijk feest reisde hij af naar D., en onder zijn bagage bevond zich een reusachtige kist, welke een collega, die hem op het perron van het station ontmoette en wien hij het doel zijner reis had meegedeeld, schertsend had doen vragen, of hij bij geval de torenspits met den kerkhaan bij zich had, om die cadeau te maken.

Vervaert werd in de pastorie hartelijk welkom geheeten, en in het dorp zelf, dat ter gelegenheid van het groote feest was versierd, om den bisschop, die de wijding zou verrichten, waardig te ontvangen, heerschte niet weinig vreugde over de aanwezigheid van den vermaarden dorpsgenoot, aan wiens edelmoedigheid de gemeente sedert verscheiden jaren zooveel te danken had. Want behalve voor de kerk, had hij nog voor menige andere zaak, de belangen van zijn geboortedorp rakend, geofferd. Met name schonk hij elk jaar een mooie gift voor de armen der gemeente. Onder degenen, die Emile als kind hadden gekend, behoorde ook de magere secretaris, nog wel lang, maar toch minder dan vroeger, want zijn tachtig jaren hadden zijn gestalte gebogen. Nauwelijks had hij van Emile's aankomst vernomen, of hij liep naar de pastorie, om hem te begroeten.

Bij de plechtigheid der eerste-steen-legging had hij daarvoor de gelegenheid gemist, wijl Vervaert toen slechts een paar uren in het dorp had vertoefd.

't Deed Vervaert werkelijk goed, den braven man de hand te drukken, en 't laat zich denken, hoeveel uit het ver verleden werd opgerakeld, vooral over Emile's hartstocht om zijn dorpsgenooten uit te teekenen op voor hen weinig vleiende wijze, en evenzeer, dat over Emile's afdwalingen zorgvuldig het stilzwijgen bewaard werd.

‘Ja, ja,’ zei de secretaris, het met katoen omwoelde einde van zijn aarden pijpje uit den tandeloozen mond nemend, ‘ja, ja, meneer, je waart als kind 'n echte schalk, en je hebt menigeen wel 'reis boos gemaakt

door hem uit te pottretteeren en hem te laten uitlachen, maar toch hielden we allemaal van je, de schoolmeester, al ging hij dikwijls tegen je te keer, ook; want je was 'n goeie jongen; wat je deed was maar speelschheid, het was zoo kwaad niet bedoeld.'

Op die lofrede, volgend na de kleine strafpredikatie, kon Vervaert, natuurlijk, niets tegen hebben. Lachend verzekerde hij den ouden secretaris, dat hij bereid was zijn deugnieterijen, althans voor een gedeelte, af te boeten. De meeste uitgeteekenden waren immers al dood, ook de schonkerige koe van Verblommen, Verblommen-zelf en het indertijd zoo aardige Huberdientje van den kastelein, van welke laatste hij overigens allerminst een caricatuur had bedoeld te maken. De boete nu, welke Vervaert zich had opgelegd, bestond in het portretteeren van den ouden secretaris in crayon. - ‘Maar,’ haastte Emile zich aan die belofte toe te voegen, ‘zeg het aan niemand in het dorp, anders loop ik gevaar mijn verder leven aan het gratis portretteekenen te moeten besteden, en dat zou toch wel 'n beetje veel van me gevorderd wezen voor het afboeten van mijn pekelzonden.’

De secretaris oordeelde er evenzoo over en beloofde derhalve plechtig van het voorrecht, dat hem ten deel zou vallen, niet te reppen dan nadat het portret gereed en Emile weder vertrokken zou zijn.

Nog anderen wenschten Emile in de pastorie welkom te heeten, maar de artiest had aan de dienstbode van den pastoor opgedragen te zeggen, dat hij, tot zijn spijt, hen niet ontvangen kon. Het ‘waarom’ liet hij in het duister. Wie echter in het geheim was ingewijd - en dat waren alleen de pastoor, de koster en een paar werklieden, die plechtig beloofd hadden, van 't geen zij zouden zien en verrichten niets te zullen verraden -, wist, dat Emile den laatsten dag vóór de wijding zich voortdurend in de zorgvuldig gesloten gehouden kerk had opgehouden.

(*Wordt vervolgd.*)

Thorismund en Clovis.

De twee historische voorstellingen in dit nummer kunnen eenigermate als pendanten beschouwd worden. Beide zijn ze een afbeelding van stoere Germaansche kracht: Thorismund, na de overwinning op de Hunnen in de Catalaunische velden door de West-Gothen tot koning uitgeroepen, zoowel als Clovis, de eerste Christen koning der Franken, verpersoonlijken het begrip kracht, - Thorismund een heldenfiguur uit het wegstervende tijdvak der oude geschiedenis; Clovis een der krachtigste figuren uit den aanvang der middeleeuwen.

Over beide voorstellingen, aan de vaardige stift van den teekenaar Zick te danken, en het tijdperk, waarin zij ons verplaatsen, enkele regelen tot toelichting.

Omstreeks het jaar 375 der christelijke tijdrekening drong uit het hart van Azië een zwerm wilde volken van den stam der Mongolen, onder den algemeenen naam van Hunnen bekend, in Europa door. De Germaansche stammen, Alanen, Gepiden, Oosten West-Gothen, die aan de oevers van Kaspische en Zwarte Zee, van Wolga, Dnjiepr en Donau, hun woonplaatsen hadden, sloten zich bij de Hunnen als bondgenooten aan of moesten de wijk nemen naar het Westen.

Meer dan een halve eeuw bleven de Hunnen in de landen aan de Zwarte Zee gevestigd, nu en dan strooptochten ondernemend in het Oost-Romeinsche rijk, dat aan deze gevaarlijke naburen een jaarlijksche schatting moest betalen.

Eerst bij den geduchten Attila, den Etzel der Duitsche volkssage, rijpte het plan, met zijn horden West-Europa te overstroomen, het waggelende West-Romeinsche rijk te doen ineenstorten en ook de Germaansche volken aan Rijn, Rhône en Garonne aan zich te onderwerpen.

De geesel Gods werd Attila door zijn tijdgenooten genoemd, en terecht. Zijn forsche, breede schouders en zijn kort, ineengedrongen lichaam getuigden van zijn geduchte kracht, en in dat lichaam huisde een ondernemende, machtige geest, die het plan had opgevat een rijk te scheppen, dat zich van Midden-Azië tot den Atlantischen Oceaan en de Middellandsche Zee zou uitstrekken.

In Januari 451 trok de Hunnen-koning op met een leger van meer dan een half millioen strijders, Hunnen, Slaven, Sarmaten, Gepiden en Oost-Gothen. In Maart trok Attila den Rijn over en viel Gallië binnen. Het noordelijk gedeelte van dit land tot aan de kust van den Atlantischen Oceaan werd door de Hunnen vreeselijk geteisterd. Eerst voor Orleans, dat zich dapper verdedigde, stieten zij het hoofd. Bij herhaling werd een bestorming afgeslagen, en een groot aantal Hunnen vulden met hun lijken de grachten. Maar wat de dapperheid der Hunnen niet vermocht, scheen de honger te zullen uitwerken. Met bleek en hol gelaat waarden de bewoners, wien alle toevoer van levensmiddelen was afgesneden, over de muren rond, en de ontmoedigde strijders begonnen reeds van overgaaf te spreken, toen de bisschop allen rondom zich verzamelde, zich met hen op de knieën wierp en God om uitkomst en verlossing smeekte. Het gebed zou verhoord worden, want juichend boodschapten de wachters van den toren, dat zij in de verte stofwolken zagen oprijzen, de voorboden van het ontzettingsleger.

En zoo was het.

Het West-Romeinsche rijk, welks laatste keizers geen mannen, maar kinderen waren, had het geluk een krachtig bewindvoerder te bezitten in den veldheer Aëtius, die op de nadering der Hunnen naar bondgenooten had uitgezien, ten einde met vereende macht den stortvloed der Hunnen te keeren. De Franken, Saksers, Allemannen en andere Germaansche volksstammen sloten zich bij hem aan, maar den krachtigsten steun boden hem de West-Gothen onder hun grooten koning Theodorik en diens dapperen zoon Thorismund.

Bij de nadering van het leger der Romeinen en Germanen trok Attila terug, want hij achtte het niet geraden, voor Orleans een slag te wagen, waar het terrein hem niet gunstig scheen. Alleen in een uitgestrekte vlakte kon hij zijn geduchte strijdmacht ten volle ontplooien en al het mogelijke voordeel trekken van zijn talrijke benden lichte ruiterij. De Catalaunische velden (*Campi Catalaunici*) zoo genoemd naar Catalaunum (Châlons) aan de Marne, boden hem zulk een slagveld aan. Hier nam Attila een gunstige stelling in, hier zou de kamp om de wereldheerschappij worden gestreden.

De beide ontzaglijke legers stonden in slagorde op de uitgestrekte vlakte tegenover elkaar, slechts door een kleine heuvelrij gescheiden. Aëtius had de West-Gothen, onder hun dapperen koning Theodorik, op den rechtervleugel geplaatst; den linkervleugel voerde hij zelf aan, terwijl in het centrum de Allemannen en andere Germaansche bondgenooten stonden.

Attila had zijn leger zoo opgesteld, dat de Oost-Gothen den linker-, de Gepiden den rechtervleugel bezetten; hij zelf nam met zijn Hunnen het midden in. Met fijne

berekening had Attila de Gothen tegenover elkaar geplaatst, want hij wist, dat een gevecht tusschen stamverwante volken altijd het hevigst is.

De strijd begon. De West-Gothen rukten voorwaarts en maakten zich meester van de heuvelketen. Tevergeefs snelde Attila de Oost-Gothen te hulp; met onwrikbaren heldenmoed hield Theodorik den strijd aan het hoofd zijner manschappen vol Reeds begonnen de Hunnen den moed te verliezen, toen Attila pijlsnel langs de gelederen zijner krijgers rende en door zijn gloeiende taal den moed der zijnen opnieuw te ontvonken wist. Alom tegenwoordig, snelde hij naar elk punt, waar het gevaar het dreigendst was, en streed in het heetst van het slaggewoel in de voorste gelederen.

Ontzettend was het bloedbad, dat werd aangericht. Volgens sommigen zijn 160.000, volgens anderen 300.000 man in de slachting gevallen. Onder de gesneuvelden was ook Theodorik, de dappere koning der West-Gothen. Zijn zoon Thorismund nam het opperbevel over; zijn diepe smart over den dood zijns vaders vuurde hem tot zulk een schitterende dapperheid aan, en hij werd door de Gothen, hevig verbitterd over den dood huns geliefden konings, zoo goed ondersteund, dat niets tegen hun onstuimigen moed bestand was.

De slag was voor de Hunnen verloren, en Attila, voor den geheelen ondergang zijns legers beducht, trok zich in zijn sterken wagenburcht terug en aanvaardde weldra den terugtocht over den Rijn.

De West-Gothen hieven nu op het met dooden en stervenden bezaaide slagveld den dapperen Thorismund op hun bebloede schilden en riepen hem tot koning uit. Dit oogenblik geeft onze gravure met pakkende realiteit weer. Fier als een oorlogsgod beheerscht de jeugdige Thorismund het slagveld, met al die geduchte krijgers, de flitsende lansen, de getrokken zwaarden op den voorgrond, de brandende puinhoopen op den achtergrond. Het is een grootsch schouwspel, machtig-aangrijpend, dat voor de verbeelding den worstelstrijd der honderdduizenden doet herrijzen.

Reeds in het begin der vijfde eeuw waren de Franken, in het noorden van Gallië, tusschen Maas en Schelde gevestigd, onafhankelijk van de Romeinen en werden door hun langharige koningen, uit het geslacht der Merovingers, geregeerd.

De eigenlijke grondlegger van het later zoo machtige Frankische rijk was Chlodwig of Clovis, die in 481 op nauwelijks zestienjarigen leeftijd zijn vader Chilperik in de regeering over de Salische Franken opvolgde. Strekte hun gebied zich ten noorden der Seine uit, de Ripuarische Franken waren aan den Beneden-Rijn gevestigd, terwijl het zuidwestelijk deel van Gallië aan de West-Gothen, het zuidoostelijk aan de Bourgondiërs behoorde. Te midden van al deze Germaansche volken lag, met Soissons als hoofdstad, het overblijfsel van het Romeinsche wereldrijk, dat de veldheer Aegidius na den val van het West-Romeinsche rijk als onafhankelijk gebied bestuurde.

Dit koninkrijk werd het eerst door Clovis bij zijn gebied ingelijfd. In het jaar 486 overwon hij Syagrius, den zoon van Aegidius, die zijn vader was opgevolgd, en kwam het laatste grondgebied der Romeinen in Gallië met de aanzienlijke plaatsen Soissons, Parijs en Orleans in het bezit der Franken.

Deze eerste machtsuitbreiding prikkelde den jongen, eerzuchtigen vorst tot nieuwe veroveringen, want zijn droombeeld was, geheel Gallië aan zijn wapens te onderwerpen.

Koning Siegbert, Clovis' bloedverwant en vorst der Ripuarische Franken, had een ongelukkigen oorlog gevoerd tegen de Allemannen, een Germaanschen volksstam, wier grondgebied aan den Rijn zich van de Lahn tot aan de Vogezen en het Zwarte Woud uitstrekte. Clovis besloot zijn stamgenooten te hulp te komen, en niet ver van

den Rijn, bij Tolbiac of Zülpich, kwam het in 496 tot een veldslag tusschen de Allemannen en de verbonden Franken.

Het was een bloedige slag en Clovis was op het punt geheel verslagen te worden. Toen herinnerde hij zich den God der Christenen, dien zijn gemalin Clotilde beleed, en, naar Gregorius van Tours verhaalt, riep de koning der Franken, de oogen ten hemel geheven, uit: 'Jesus Christus, Clotilde zegt, dat Gij de Zoon van den levenden God zijt,

en dat Gij den benarden hulp en de overwinning schenkt aan hen, die op U hopen. Ik roep ootmoedig uw machtigen bijstand in. Verleent Gij mij thans de zegepraal over mijn vijanden, en ontvang ik daarin een blijk van de macht, die het volk, dat zich aan uw naam gewijd heeft, zoo menigmaal roemt ondervonden te hebben, dan zal ik in U gelooven en mij in uw naam laten doopen, want ik heb mijn goden aangeroepen, doch zij hebben mij hun hulp onttrokken. Daarom houd ik hen voor machteloos, dewijl zij hen niet helpen, die hen dienen. U roep ik thans aan en in U verlang ik te gelooven. Doch ontruk mij eerst aan de hand mijner vijanden!'

Clovis behaalde een schitterende overwinning en liet zich, overeenkomstig zijn belofte, met twee zijner zusters en 3000 Franken op Kerstdag van het jaar 496 door bisschop Remigius van Reims doopen. Bij de toediening van het H. Doopsel sprak de heilige bisschop deze woorden: 'Buig het hoofd, trotsche Sicamber, verbrand wat gij aanbeden, en aanbid wat gij verbrand hebt.'

THORISMUND WORDT NA DEN SLAG IN DE CATALAUNISCHE VELDEN DOOR DE WEST-GOTHEN TOT KONING UITGEROEPEN.
Naar een teekening van A. ZICK.

Al was Clovis nu Christen, den woesten aard der Franken legde hij daarmee niet af, en de heerschzucht en trouweloosheid, waarvan hij bij het nastreven van zijn staatkundig doel meer dan eens blijk gaf, zijn daarom niet verschoonbaar. Wel moet men, om rechtvaardig te zijn, bij het beoordeelen zijner daden rekening houden met de ruwe zeden van zijn tijd.

Van zijn ridderlijken aard getuigt de volgende trek, dien Fredigarius van hem verhaalt. Over de lijdensgeschiedenis van den Zaligmaker was Clovis diep verontwaardigd, en toen hij van den smartelijken dood des Verlossers hoorde, riep hij vertoornd uit: 'Indien ik met mijn dappere Franken daar ware geweest, zou ik Zijn dood bloedig gewroken hebben.'

Toen Clovis het katholiek geloof had aangenomen, onderwierpen zich de bewoners van Armorica, het tegenwoordige Bretagne, aan zijn gezag en erkenden hem als hun

koning. Ook de Romeinsche garnizoenen, die zich tot dusver in enkele vestingen aan den oever der zee en langs den Rijn hadden weten te handhaven, legden thans de wapens neer.

De eerstvolgende belangrijke oorlog, door Clovis ondernomen, gold de Bourgondiërs, wier koning Gondebald de ouders zijner nicht Clotilde, Clovis' gemalin, om het leven had doen brengen. Zegevierend drong de koning der Franken in Bourgondië door, maar de tusschenkomst van Theodorik, den machtigen koning der Oost-Gothen, dwong Clovis, zich met een schatting tevreden te stellen.

Nu wendde de Frankische vorst zijn wapens tegen de West-Gothen, over wie Alarik, een afstammeling van Thorismund, als koning regeerde. In de vlakte van Vouillé, dicht bij Poitiers, kwam het in 507 tot een treffen, waarin de Gothen een bloedige nederlaag leden en hun koning door Clovis' eigen hand omkwam. De landstreek van de Loire tot de Garonne werd aan het rijk der Franken toegevoegd.

CLOVIS TREKT OP ZIJN TOCHT NAAR THURINGEN DE MAIN OVER.
Naar een teekening van A. ZICK.

Zoo had Clovis naar alle zijden zijn gebied vergroot. Hiermee niet tevreden, ondernam hij ook nog een tocht naar het verre Thuringen, welks vorst vroeger een inval had gedaan in het rijk der Franken. Bij dezen tocht trok Clovis de Main over, om in het hart van Germanië door te dringen. Dezen overtocht: Clovis, hoog te paard gezeten en omgeven door zijn dappere Franken, de rivier overtrekkend, vindt men op onze gravure op pakkende wijze afgebeeld. Rijk met buit beladen, keerde Clovis, na zijn vijanden getuchtigd te hebben, naar zijn land terug.

Alleen Bourgondië moest nog veroverd worden, om heel het uitgestrekte Gallië onder één schepter te vereenigen, en ook hierin zou Clovis, de machtigste koning van het Westen, waarschijnlijk geslaagd zijn, had niet de dood hem plotseling, in den vollen bloei van den mannelijken leeftijd, uit het leven weggerukt. Hij overleed te Parijs in de maand November van het jaar

511, nauwelijks vijf en veertig jaar oud, in het dertigste jaar zijner regeering. Hij werd begraven in de kerk der Apostelen Petrus en Paulus, later beter bekend geworden als de kerk der H. Genoveva.

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg*.)

Binnen korten tijd was Jessie de lieveling van allen geworden. Tegen niemand was zij zoo vertrouwelijk als tegen Walter. Aan hem hechtte zij zich met een kinderlijke liefde en trouw, die hij niet kon wederstaan.

Ondertusschen was de herfst voorbijgegaan en de winter met zijn sneeuwvlokken en ijsbloemen deed zijn intrede in de bergen en dalen van Deerwood. Stroom en meer werden met een spiegelgladden vloer bedekt en het ijsgenot lokte Jessie en Walter dagelijks naar buiten.

Op een dag liep zij Walter ver vooruit, die haar bezorgd toeriep terug te keeren, daar het ijs op die plaats te zwak was. Maar zij hoorde het niet. Toen eensklaps - een gekraak, het ijs brak en Jessie was verdwenen.

Walter stond een oogenblik verstomd van schrik, dan liep hij naar de plaats van het onheil.

Een zware strijd met ijs en water volgde; het broze ijs brak telkens af en juist op het oogenblik, dat de verschrikte toeschouwers ademloos dit schouwspel stonden aan te zien en aan de redding begonnen te twijfelen, gelukte het den wakkeren jongen zich omhoog te werken. Machteloos zonk hij bij het meisje neer, terwijl zijn arm haar krampachtig omkneld hield.

Men bracht beiden spoedig naar huis; Walter keerde weldra tot het bewustzijn terug en ook Jessie kwam na langen tijd weer bij. Van nu af aan waren beide kinderen door de hechtste vriendschapsbanden verbonden.

Toen Jessie weer geheel hersteld was, was haar eerste gedachte, dat deze gebeurtenis aan haren vader moest worden meegedeeld - maar geen der huisgenooten wist een brief naar haar zin samen te stellen. Slechts een lid der familie zou dat kunnen, meende zij, en wel tante Debby, en al mocht de oude ziel al tegenspartelen en haar onkunde betuigen, zij moest toch eindelijk toegeven.

‘En nu, vader,’ schreef tante Debby, nadat zij de geheele gebeurtenis verteld had, ‘Walter moet beloond worden, en ik zal u zeggen hoe. Ik hoorde eens, dat hij tegen zijn grootvader zei, dat hij graag naar de school in de stad zou willen, maar zijn grootvader kon daar zooveel geld niet voor missen. Daarover was Walter zoo bedroefd, dat hem de tranen in de oogen kwamen; daar hij het onmogelijke er van inzag, heeft hij er later niet meer over gesproken. Gij zijt rijk, papa, dat weet ik, en gij moet mij geld genoeg zenden, om Walter naar de school te laten gaan.’

De brief werd verzonden, en na langen tijd kwam eindelijk antwoord. Hierbij was tevens ingesloten een wissel van twee duizend gulden, die in 't belang van den edelen knaap konden gebruikt worden, voor den jongen, die het eenige kind van een liefhebbend vader had gered. Jessie was opgetogen van vreugde, toen tante Debby, haar eenige vertrouwde in deze zaak, haar den inhoud van het schrijven meedeelde.

Zij greep den wissel en liep weg, om Walter te zoeken, dien zij in de wei vond. Overgelukkig riep zij den verwonderden knaap toe:

‘Het is gekomen, - het geld is gekomen! Je gaat naar de stadsschool, naar de universiteit en zult een groot en geleerd man worden, juist als vader. Hier is 't,’ en meteen drukte zij hem het papier zoo zenuwachtig en wild in de handen, dat Walter moeite had staande te blijven.

In het begin begreep Walter van dit alles niets; maar Jessie vertelde hem met groote vreugde de geheele geschiedenis. Toen Walter den samenhang begreep, was hij opgetogen van blijdschap, dat hij nu eindelijk zou kunnen doen, wat hem onmogelijk was voorgekomen en waarnaar hij zoo vurig verlangd had. Maar plotseling kwam bij hem de gedachte op, het niet aan te nemen; zijn vroegere afkeer tegenover mijnheer Graham kwam weer een oogenblik boven. Hij zweeg er echter over tegen Jessie, - hij wilde het geld niet aannemen, voor hij met zijn grootvader er over had gesproken. Eerst toen deze het goed vond en hem aanraadde het geschenk aan te nemen, stemde hij toe.

Nu begon men de toebereidselen te maken voor het vertrek van den student; zijn kleeren werden hersteld, nieuwe aangekocht, en gezorgd voor allerlei zaken, die hij noodig zou hebben. De hartelijkheid en de groote zorg, waarmee dit gepaard ging, toonden genoeg, hoeveel men van hem hield.

Eindelijk was de dag aangebroken, waarop Walter het ouderlijk huis zou verlaten. Met tranen in de oogen zag de geheele familie hem gaan, tot hij bij een bocht van de straat uit het gezicht verdween. Zij allen voelden het, dat met het vertrek van den opgeruimden, levenslustigen jongen, leven en vroolijkheid voor lang uit het oude huis zouden verdwenen zijn.

III.
Acht jaar later.

De groote zaal der universiteit te New-York was geheel met heeren gevuld, die gekomen waren om de rede van een jongen man te hooren, die aan het einde was van zijn studietijd en den doctorsgraad behaald had. Nog was hij niet begonnen, en de held van den dag, uit wiens gelaat onrust sprak, zag zoekend en hoopvol naar zijn toehoorders. Daar trokken twee gestalten zijn opmerkzaamheid: een oude, grijze man en een jonge fat, die den jeugdigen redenaar met groote opmerkzaamheid gadesloeg.

Waar had Walter dat gezicht vroeger meer gezien? Eensklaps schoot het hem te binnen en het deed hem een groot genoegen hem juist bij deze gelegenheid weer te zien. Vroolijk en hartelijk wenkte hij den ouden man toe, die niet tegen de lange reis had opgezien om bij dezen feestdag van zijn kleinzoon tegenwoordig te zijn. Toen eindelijk de lezing begon en de woorden gemakkelijk en vloeiend van Walters lippen kwamen, waren aller blikken op hem gericht en ieder luisterde met spanning naar de woorden van den man op den katheder, en toen hij eindigde, brak een storm van toejuichingen los. Zijn grootvader drong door de menigte naar voren en omarmde zijn kleinzoon en Walter geleidde hem naar buiten, naar zijn thuis.

‘Ik wenschte, dat heden uw vader bij ons was,’ sprak de oude Marshall; maar nog voor Walter kon antwoorden, zag hij den vreemde voor zich, die hem in de zaal zoo had gadegeslagen. Deze gaf hem de hand en sprak lachend:

‘Sta mij toe, u met uw succes geluk te wenschen, Walter.’ Hij had deze woorden nog niet uitgesproken, toen Walter reeds wist met wien hij had te doen en wel met zijn neef William Bellenger.

William Bellenger had al de voordeelen genoten van een deftige opvoeding. Zoo langzamerhand was hij een echte man van de wereld geworden, met de meening, dat al zijn wenschen moesten vervuld worden. Den eersten tegenstand ondervond hij, toen zijn middelen niet meer toereikend waren om zijn uitgaven te dekken en zijn vader verdere hulp aan zijn verkwistenden zoon moest weigeren. William was op huwbaren leeftijd gekomen en het zou zijn vader niet onaangenaam zijn, als hij een rijke echtgenoote wist te krijgen. De wensch van de grootmoeder van Jessie, haar kleindochter met William te zien huwen, was den jongen man niet onbekend gebleven. Ook wist hij, dat mijnheer Graham, de vader van Jessie, een rijk bankier in New-York, een zeer groot vermogen had, dat eenmaal zijn dochter zou erven.

Voor William naar New-Haven gekomen was, had hij eerst in New-York aan de grootmoeder van Jessie, mevrouw Bartows, moeten beloven, dat hij zijn geluk bij de jonge dame zou beproeven.

Van mevrouw Bartows had hij gehoord, dat Jessie te Deerwood was, en waarschijnlijk de laatste dagen in New-Haven vertoefde, waar een gunsteling van mijnheer Graham moest promoveeren. Zoodoende reisde William naar New-Haven, doorzocht de vreemdelingenboeken van alle hotels en nam de gezichten der vreemdelingen op, totdat hij eindelijk overtuigd was, dat Jessie in 't geheel niet in de stad was. Toen besloot hij zijn nicht op te zoeken, om van haar Jessie's verblijfplaats te vernemen.

William toonde bij de begroeting van Walter een hartelijkheid en vriendschap, die hij zich zelf niet kon verklaren. Zonder zelf te weten waarom, zag hij in Walter een mededinger.

Hij kon de vrees niet van zich zetten, dat, al mocht zijn neef niet erg in de gunst staan bij mijnheer Graham, hij zijn dochter Jessie niet onverschillig was.

Hierop trachtte William, die Walter en den ouden Marshall naar het hotel gevolgd was, het gesprek te brengen. Nadat hij eerst over mijnheer Graham gesproken had, zei hij schijnbaar zonder eenige bedoeling:

‘Zijn dochter Jessie, Walter, is op Deerwood, niet waar?’

‘Ja,’ antwoordde Walter kort. ‘Al jaren lang!’

William sprak verwonderd:

‘Dan lijkt het mij vreemd, dat zij vandaag niet hier is. Als gij zoo goed met elkander bekend zijt, mocht zij toch wel met meer zusterlijke genegenheid in uw geluk van heden deelen.’

‘Ik verwachtte haar ook, evenzoo mijn nicht,’ antwoordde Walter. ‘Maar, zooals ik van mijn grootvader hoor, is Ellen ziek en niet in staat te reizen, en Jessie wil haar niet verlaten.’

‘Zij schijnt veel van haar vrienden op de hoeve te houden,’ sprak William spottend, zoodat Walter hem wat scherp antwoordde:

‘Zeker, zij houdt zeer veel van ons. Overigens houd ik evenveel van haar als ware zij mijn zuster. En inderdaad is zij voor mij een zuster geweest, zooals mijnheer Graham voor mij een tweede vader is geweest. Ik ben hem alles verschuldigd.’

‘Toch niet uw studiekosten?’ onderbrak William hem.

Walter draalde met een antwoord, en Marshall antwoordde voor hem: ‘Ja, mijnheer Graham heeft de kosten voor zijn studie betaald en ik zegen hem alle dagen mijns levens voor deze weldaad.’

‘Ja, ja, mijnheer Graham is zeer vrijgevig,’ antwoordde William met zooveel minachting, dat Walter het bloed naar het hoofd steeg. ‘Gaat gij nu spoedig naar huis terug?’ vroeg William.

‘Grootvader wil naar Massachusetts reizen, waar hij eenmaal zijn overleden vrouw heeft leeren kennen, en daar ik hem beloofd heb, hem er heen te vergezellen, zullen we niet voor de volgende week naar Deerwood terugkeeren.’

Eensklaps helderde Williams gezicht op.

‘Sta mij dan toe, de overbrenger van uwe groeten te zijn,’ zei hij snel, ‘want daar ik juffrouw Graham wensch weer te zien, zoo zal ik van hieruit naar Deerwood reizen.’

William bemerkte nu, dat het tijd was om te vertrekken. Het afscheid tusschen de beide jongelieden was koel en ook de oude man was niet in staat hem een 'tot weerziens' toe te spreken.

Walter kreeg een voorgevoel, dat hij William Bellenger nog eenmaal op zijn levensweg zou ontmoeten en hij liep een weinig wrevelig zijn kamer op en neer. Zijn verhouding tegenover Jessie was hem tot nog toe niet duidelijk geweest; nu op dit oogenblik begreep hij haar volkomen. De gedachte, dat hij tot Jessie eenmaal in een andere verhouding zou staan, dan tot een zuster en vriendin, was bij hem nog niet opgekomen. Jessie was zijn ideaal, tot hetwelk hij opzag; zij stond ver boven hem, hij beminde en vereerde haar. Dit echter bemerkte hij in dit oogenblik voor het eerst, dat hij zijn geluk en liefde met geen ander kon deelen.

IV.
Jessie en Ellen.

Het was een heerlijke namiddag. Geen wolkje vertoonde zich aan het reine blauw des hemels. Van de oude hoeve van Marshall tot het woud liep een lange laan van dichte boomen, wier saamgegroeide takken geen zonnestraaltje doorlieten. Ongeveer aan het einde der laan stond een ruw getimmerde bank, een meesterstuk van Walter, die Jessie het rusten op haar lievelingsplekje hierdoor had vergemakkelijkt. Hier zaten Jessie en Ellen.

Acht jaren hadden de beide kleine meisjes in volwassen dames veranderd - Jessie een brunette en Ellen een blondine.

Vijf jaren had Jessie op Deerwood doorgebracht, toen was zij op den wensch haars vaders naar een deftig pensionaat gegaan. Maar alle etiquette, noch al haar wetenschap en geleerdheid waren in staat haar heur landelijk verblijf te doen vergeten; en toen mijnheer Graham, die zich voor langen tijd op reis moest begeven, haar toestond eenigen tijd naar een zeebad of naar Deerwood te gaan, koos zij zonder aarzeling Deerwood. Haar grootmoeder had gehoopt, dat nu de omgang van Jessie met de landlieden haar niet meer zou bevallen, en deed pogingen, haar er van terug te houden. Maar wat zij ook aanwendde, welke redenen zij ook opsomde om Jessie van Deerwood terug te houden, niets was in staat haar eenmaal genomen besluit te veranderen; zij verlangde er naar haar oude vrienden terug te zien.

Jessie hield veel van Ellen Howland, Walter beschouwde zij als haren broeder. Met dezelfden zusterlijken trots, waarmede zij zijn vorderingen volgde, zag zij ook den tijd te gemoet, dat hij haars vaders huis zou binnengaan; want zoo was het besloten; na de voltooiing van zijn studiën zou hij zich gaan wijden aan de zaak van mijnheer Graham.

Ook dezen middag sprak zij er met Ellen over, hoe zij zich over den komenden winter verheugde, als Walter in de stad zou zijn. Jessie zou zoo gaarne weten, of de 'nieuwe doctor' op dit oogenblik wel wenschte, bij haar onder de boomen op het hem zoo dierbaar thuis te zijn.

'Dat zou ik wel denken,' meende Ellen, 'want ik geloof niet, dat hij zich aan het stadsleven kan wennen, Walter houdt, zooals ik, veel van zijn dierbare bergen, hun rust en kalmte.'

‘Ja, dan zal hij ook spoedig komen,’ riep Jessie uit; op hetzelfde oogenblik liet zij een luiden gil hooren.

Het kreupelhout ter zijde van hen werd geopend en voor de verschrikt opspringende meisjes stond een heer.

Het was William Bellenger. Hij was dezen namiddag op Deerwood aangekomen en daarna naar de hem bekende hoeve gegaan; hier had hij tante Debby alleen aangetroffen. De oude vrouw was zeer verheugd over de goede berichten, die William van Walter bracht, en toen William eindelijk ongeduldig naar Jessie vroeg, zei tante Debby, dat beide meisjes naar buiten waren gegaan. William vroeg, in welke richting zij gegaan waren, en ging denzelfden weg:

‘Wat kan Jessie nu zoo aan Deerwood binden?’ dacht hij onder 't voortgaan bij zich zelf. Dan zag hij in de verte een wit kleed en daar hij de meisjes ongemerkt wilde naderen en haar verrassen, ging hij bezijden den weg loopen.

Hij sloop nader, tot de plaats waar de meisjes zaten, en hoorde het gesprek, dat zij over Walter hielden; hij luisterde met alle aandacht, terwijl hij zijn blik niet van Ellen kon afwenden.

Toen hij nu plotseling voor de meisjes stond, was Jessie de eerste, die zich herstelde. William verontschuldigde zich wegens den veroorzaakten schrik en stelde zich voor.

Jessie riep verwonderd: ‘Mijnheer Bellenger! Van waar komt gij dan?’

William vertelde in 't kort, hoe hij door Jessie's grootmoeder den weg naar New-Haven en van daar door Walter dien naar Deerwood had gevonden en ging voort:

‘Een half uur geleden kwam ik hier en omdat ik u niet thuis vond, ben ik hier gekomen, zonder te denken, hier twee aardige dames bij elkaar te vinden,’ en andermaal rustte zijn blik op Ellen, die weer op de bank was gaan zitten en hare oogen voor zijn blik, die haar verschrikte, had neergeslagen,

De korte voorstelling was afgeloopen en Ellen sloeg voor naar huis te gaan, daar zij moe was en koud werd.

‘Dan zullen wij ook gaan,’ sprak Jessie, haar hoed nemend.

Ellen echter maakte tegenwerpingen, zij had behoefte met hare gedachten alleen te zijn.

‘Blijf toch en geniet van den schoonen namiddag, ik vind den weg wel alleen.’

En als wilde zij elk antwoord voorkomen, liep Ellen met haastige schreden weg.

William bleef met Jessie alleen achter. Hij gaf nogmaals zijn vreugde over hun wederzien te kennen, wat met eenige hoffelijkheden tegenover Jessie gepaard ging. Spoedig wist hij het gesprek op Walter te brengen, want voor alles wilde hij weten, hoe zij over Walter dacht; op schijnbaar onverschilligen toon sprak hij:

‘Ik kom juist van New-Haven, waar ik het genoegen heb gehad, de rede van den “bedelstudent” te hooren. Het is merkwaardig hoe gelukkig die lui zijn.’

‘Wie meent u?’ - vroeg Jessie niet zonder verwondering. ‘Ik dacht, dat Walter Marshall heden zijn rede zou houden, welke ik door de ziekte van Ellen verhinderd werd bij te wonen.’

‘Juist, Walter Marshall meen ik. Is hij dan geen “Bedelstudent?” Betaalt uw vader niet de kosten van zijn studie?’ sprak William met een nadruk, die zijn afgunst niet verborg, Jessie kleurde; de woorden van William en nog meer de toon, waarop zij gesproken werden, hadden haar diep beleedigd en haar stem beefde, toen zij antwoordde:

‘Mijnheer Bellenger, niets geeft u recht, zoo minachtend over Walter Marshall te spreken: als mijn vader hem de middelen voor zijn studiën verschaft heeft, zoo is dit slechts een klein bewijs van dankbaarheid, omdat hij zijn dochter het leven heeft gered.’

William bemerkte tot zijn spijt, dat hij te ver gegaan was; hij stamelde eenige verontschuldigingen en zocht zijn verlegenheid te verbergen door te vragen naar deze gebeurtenis, waarvan hij niets wist. Jessie schilderde hem de moedige daad en opoffering van Walter met zooveel gloed en warmte, dat het William niet verborgen kon blijven, wat in het hart van het meisje, ofschoon zij er zelf nog van onbewust was, omging. Nu moest William van Walters rede vertellen, die hij, om den ongunstigen indruk, dien hij gemaakt had weg te nemen, met alle kracht loofde en prees. ‘Toch,’ zoo sprak hij, ‘hoorde ik omstanders vertellen, dat niet alles, wat de jonge candidaat sprak zijn eigendom was: veel hadden zij vroeger reeds gehoord.’

Deze mededeeling was waar, inderdaad waren dergelijke opmerkingen gemaakt. Maar Jessie wilde ze niet gelooven.

‘Walter zal nooit iets als zijn eigendom uitgeven, wat niet van hem is!’ sprak zij fier. ‘Dat doet hij niet, noch een ander der familie Marshall.’

William trok zijn schouders op en vroeg geheimzinnig: ‘Kent u de geschiedenis van zijn vader niet?’

‘Wat zou er met zijn vader gebeurd zijn?’ vroeg zij verwonderd. ‘Mij is niets daarover bekend. Ik weet alleen, dat er een onaangename herinnering aan zijn naam is verbonden.’

William bemerkte dat hij de nieuwsgierigheid van het jonge meisje had opgewekt en haar in groote spanning gebracht had. Deze gelegenheid scheen hem gunstig voor zijn plan; om de spanning nog te verhoogen, antwoordde hij niet dadelijk. Hij kende Jessie's fierheid en zag in, dat zij eenmaal den zoon zou afwijzen, als zij met de schande van den vader bekend was. Eerst toen zij haar vraag herhaalde: ‘Wat was het? Wat heeft Marshall gedaan?’ antwoordde hij:

‘Daar uw vader het u verzwegen heeft, zoo zou ik u daarover ook niet moeten spreken. Alleen dit wil ik u zeggen, dat als Sep Marshall zijn straf niet ontloopen was, hij heden in de gevangenis zat.’

‘Walters vader in de gevangenis?’ riep Jessie uit, terwijl zij opsprong, ‘het is onmogelijk! Was zijn schuld dan bewezen? En waar verblijft hij nu?’

‘Gij stelt zeer veel belang in de familie Marshall en hebt meer deelneming voor den zoon van een tuchthuisboef, dan ik verwacht had,’ ging Bellenger voort, in de hoop, de wonde, die zijn mededeelingen in het hart van het jonge meisje geslagen hadden, nog te vergrooten. Jessie merkte zijn bedoeling niet, en zeide:

‘Ja, ik stel zeer veel belang in Walter en zijne familiezaken, ik houd van hem als van een vriend en broeder, en ik bezweer u, mijnheer Bellenger, deel mij mede, wat gij weet, ik bid u er om!’

Na nog eenige gehuichelde tegenwerpingen gemaakt te hebben, voldeed William aan haar verzoek en begon:

‘Walters vader heeft zijn jonge vrouw, de zuster van mijn vader, gedood en sedert dien tijd heeft niemand van onze familie Walter meer erkend. Aan mij lag het niet,’ ging hij voort, toen hij de toornige blikken in Jessie's oogen zag en bemerkte, dat zij geen aanmerkingen over Walter wilde hooren. ‘Maar ik kan het niet veranderen. Mijn familie is erg trotsch en fier en van goeden naam en stand; bij mijn grootmoeder is het heel anders het geval. Toen mijn tante den onbekenden man van het land huwde,

was een vervreemding het gevolg, en toen deze schrikkelijke gebeurtenis volgde werd het nog tienmaal erger.

'Het is niet aangenaam, wanneer iemand beneden zijn stand huwt, en gij zoudt het gevoelen mijner grootmoeder licht kunnen raden, als zij uw vader moest meedeelen, dat gij - nu ja, met Walter zoudt willen trouwen. Hij mag persoonlijk een goed en edel karakter hebben; maar nooit zal hij in staat zijn, de vlek, die op zijn naam rust, te verwijderen.'

Deze woorden van William deden Jessie blozen, wat hem niet ontging. Zij was zoozeer in gedachten verzonken en de meedeelingen van William over Walters vader vervulden haar zoo geheel, dat zij geen antwoord kon vinden. Zij ondervond een groote smart, alsof zij iets zou verliezen, wat tot nu toe haar geluk en vreugde was geweest. Sluw als hij was, vertelde William niet verder van Walter en zijn familie en trachtte een gesprek met Jessie aan te

knoopen over zijn Europeesche reis. Maar hoezeer William zich ook inspande, het was hem niet mogelijk het jonge meisje te boeien en haar opmerkzaamheid tot zich te trekken. Jessie's gedachten waren op een andere plaats. En daar de namiddag langzaam voorbijging en de avond begon in te vallen, zoo gingen zij zwijgend den weg terug naar de hoeve der familie Marshall. Eerst toen zij in de nabijheid van het huis waren gekomen, verbrak Jessie het zwijgen:

‘Uwe tante, mijnheer Bellenger, ligt hier begraven; daar is haar graf.’

‘Begraaft men hier de dooden boven den grond?’ vroeg William en maakte haar opmerkzaam op een gestalte in 't blauw gekleed, welke kleur sterk tegen het groene graf afstak.

‘Dat is Ellen!’ riep Jessie verschrikt en liep vlug heen, haar begeleider een teeken gevend haar te volgen.

Jessie boog zich over Ellen en bemerkte, dat zij was ingeslapen, Zij had, als meermalen gebeurde, haar weg over den doodenakker genomen, en het graf harer grootmoeder voorbijkomende zich daar neergezet om te bidden en te rusten. Zij was door slaap overmand en rustte nu, een marmeren beeld gelijk, tusschen de graven harer geliefden.

(*Wordt vervolgd.*)

DAAR GAAT-IE, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN ARTHUR ELSLEY.

Bij de Platen.

Op het ijs. -

Het ijsvermaak is niet van vandaag of gisteren, en onze voorouders hadden op den gladden ijsvloer nog wèl zooveel pret als tegenwoordig hun nakomelingen, - als er ijs is natuurlijk, wat met de jaren al schaarscher begint te worden.

Voor het derven van het genot, dat de ijsbaan hun oplevert, moge de fraaie gravure op onze eerste bladzijde lezeressen en lezers eenigszins schadeloos stellen, al zal

wellicht juist de aanblik dezen of genen het gemis nog sterker doen gevoelen en betreuren.

Bij het eerste gezicht op onze gravure ziet men zich in de achttiende eeuw verplaatst. Men merkt het aan de bekende kleeding uit dien tijd, men merkt het ook aan de eigenaardige élégance der afgebeelde personen, die aanstonds aan den tijd van Lodewijk XVI doet denken.

Joseph Aureli, naar wiens schilderij de gravure is vervaardigd, heeft het aantrekkelijk onderwerp met liefde behandeld en daarbij blijk gegeven van groote technische vaardigheid.

Daar gaat-ie. -

Een echt grappig tafereeltje wel in staat om zelfs den grootsten misanthroop een glimlachje af te dwingen.

Kinderen weten zich met een niets te amuseeren. Welk een schik hebben de twee kleuters op onze gravure met het benauwde gezicht van den hond, nu hij tusschen hemel en aarde zweeft, met het einde eener verraderlijke plank als eenig steunpunt. ‘Daar gaat-ie!’ schijnt niet enkel de mond, maar het heele gezicht der kleinen, stralend van pret, te zeggen.

En men zou haast medelijden met den hond krijgen, als men niet wist, dat hij zoo aanstonds voor zijn onvrijwilligen gymnastischen toer met een lekker hapje zal worden beloond.

De schilder heeft het guitig tooneeltje weergegeven zooals het zich in de werkelijkheid afspeelt. Het is het leven afgekeken. Allen, die het zien, zullen er plezier in hebben.

[Nummer 5]

NOORDBRABANTSCH BINNENHUISJE, NAAR EEN AQUAREL VAN H.F. DE GRIJS.

‘Refugium Peccatorum’, door Ignotus. (*Slot.*)

VI.

Blij klokkengelui beierde door het versierde dorp. Den middag te voren was de bisschop door een eerewacht van een dozijn jonge boeren aan de grens der gemeente ingehaald, en nu zou weldra het oogenblik slaan, waarnaar de bevolking zoo vurig had verlangd, de wijding der nieuwe kerk, nadat men zich zoo langen tijd had moeten behelpen met een onaanzienlijke loods, waarbij vergeleken het oude, vervallen kerkje een pronkjuweel was geweest. Als ik spreek van de bevolking, dan bedoel ik evenwel daarmeê alleen het jonge geslacht, want de oudere en vooral de oudste bewoners waren niet te troosten over het verlies van het oude kerkje, waar alle plechtige gebeurtenissen in hun leven waren voltrokken, waar zij waren gedoopt, hun eerste H. Communie deden, trouwden en waarheen zij hun dierbare dooden hadden vergezeld, voordat ze grafwaarts gebracht werden. En in het bijzonder ging het verbranden van het Mariabeeld hun zóózeer aan het hart, dat zij vóór de keuze gesteld: de oude kerk *met* of de nieuwe kerk *zonder* het Mariabeeld, geen seconde zouden geaarzeld hebben, de eerste te kiezen. Evenwel, zooals gezegd: de jongeren waren minder conservatief, konden de voorliefde der oudjes voor die afgebrokkelde muren maar niet begrijpen, en hadden derhalve al hun krachten ingespannen, om het feest ook buiten het kerkgebouw tot een waar feest te maken. Door de Dorpstraat naar de kerk waren aan sparreboompjes slingers van groen en bloemen vastgehecht; op de grens, waar Monseigneur de gemeente was binnengekomen, verhief zich een eereboog, van welks bekapping een kroon neerhing en die de inscriptie ‘Welkom’ droeg, en tusschen de pastorie en de kerk stond een andere, nog fraaier eereboog met een zinrijk chronicum van den pastoor, in verband met de groote plechtigheid van den dag.

Het gelui der nieuwe klokken, klanken zóó helder, zóó zilverrein, dat zelfs de nog treurenden over het oude kerkje hun hart als verjeugdigd gevoelden, hield steeds aan, en eindelijk reed de grijze bisschop, ofschoon de afstand tusschen de kerk en de pastorie nauwelijks vijftig meter was, naar den nieuwen tempel, om de ceremonie der wijding te verrichten, gevolgd door een pontificale Mis. Op den drempel van de met smaakvolle soberheid versierde en met geloovigen geheel gevulde kerk werd Monseigneur door den pastoor en verscheiden reeds in ornaat gekleede priesters uit naburige dorpen ontvangen en statig binnengeleid, terwijl het koor, dank zij Emile's bemoeiingen door eenige goede zangers van de stad zijner inwoning versterkt, het *Ecce sacerdos* aanhief.

Vol eerbied volgen de geloovigen den kleinen stoet met de oogen, totdat deze het priesterkoor binnengaat, aan welks linkerzijde een troonhemel is aangebracht.... Plotseling vaart een rilling door de scharen.... boven het Maria-altaar wordt een doek weggetrokken en.... wat is dat?

‘Groote God,’ hoort men hier en daar mompelen, ‘gebeurt er een nieuw mirakel?.... Is dat niet de Moeder Gods van het oude kerkje?.... Is dat niet de “Toevlucht der Zondaren”, die daar op haar kinderen neerblikt, met dienzelfden zoeten trek?....’

Ja, waarlijk, zij is het, maar veel schooner, veel edeler, veel treffender nog zijn haar gelaat en houding. 't Is, alsof de Moeder Gods van den Hemel is afgedaald, om in de nieuwe kerk de hemelsche taak voort te zetten, welke zij in het oude kerkje tot bekeering der zondaren en tot opbeuring en bemoediging der afgedwaalden honderden jaren heeft vervuld. Over menige wang vloeien tranen van aandoening en bewondering, maar het diepst ontroerd is wel de maker zelf van het heerlijk altaarstuk, Emile Vervaert, die vóór de communiebank ligt geknield, met een kloosterling, Broeder Celestinus, aan zijn zijde.

Geen wonder inderdaad. Vierde hier niet de christelijke kunst haar schoonsten triomf, en was die triomf niet voor Emile als het zegel, door zijne Moeder gedrukt op de vergiffenis, hem geschonken?

Onder de pontificale Mis, na het Evangelie, hield de doorluchtige prelaat tot de geloovigen een korte toespraak. Hij wenschte hen geluk met het bezit van hun nieuw Godshuis en maande hen aan tot diepe erkentelijkheid allereerst jegens den Almachtige, wiens goedheid had uitgewerkt wat niet mogelijk scheen; die de harten van tal van brave katholieken, onder welke velen, die het dorp niet kenden, had gestemd tot geven, tot mild geven, waardoor niet maar een hoogst eenvoudig bedehuis, doch een kerk, Gode meer waardig, kon verrijzen. Na God waren zij echter ook dank, grooten dank verschuldigd aan die edelmoedige gevers, en in de eerste plaats aan een vroegeren dorpsgenoot, dien hij niet wilde noemen, een man, die niet slechts een vorstelijke gift voor den bouw der nieuwe kerk schonk, maar ook op hoogst treffende wijze het groot talent, hem door God gegeven, in Zijn dienst had gesteld en over wiens hoofd, evenals over dat van alle weldoeners, hij Gods beste, rijkste zegeningen afsmeekte. Ten slotte spoorde de bisschop, na ook den herder der parochie toegesproken en voor zijn ijver en toewijding gedankt te hebben, de geloovigen aan, nooit hun weldoeners in hun gebeden te vergeten en hun eigen dankbaarheid in de harten van hun kinderen over te planten, opdat ook de komende geslachten aan den plicht der erkentelijkheid jegens God en de weldoeners der parochie nimmer zouden te kort schieten.

De diepe ernst, waarmeê alle aanwezigen luisterden, en de talrijke tranen, die in stilte vloeiden, getuigden welsprekend, dat de woorden van den grijzen kerkvoogd in goede aarde waren gevallen en er de gewenschte vruchten zouden voortbrengen.

Na de kerkelijke plechtigheden, terwijl de bisschop zich zegenend tusschen de dicht opeengepakte rijen geloovigen voortbewoog, om het kerkgebouw te verlaten, was het zichtbaar, dat velen, het kruisteeken makend, alleen een vluchtigen blik op hem sloegen, om vervolgens al hun aandacht te wijden aan de twee mannen, die vóór de Communiebank hadden geknield gelegen en nu achter de priesters volgden. - ‘Daar heb je 'm, Emile Vervaert,’ werd overal hoorbaar gefluisterd. ‘Hij heeft de “Toevlucht der Zondaren” aan het dorp teruggegeven.... God zegene hem daarvoor!.... en die daar, dat is Broeder Celestinus, Karel van den ouden koster.... Ze zeggen, dat die hem heeft bekeerd, de goeie jongen!’

Vervaert en Broeder Celestinus verstonden wel, wat over hen werd gefluisterd, maar wat voor den wereldling een prikkel is tot ijdelen trots, is voor den waren Christen veeleer een reden tot verootmoediging. Ingetogen, met gebogen hoofd, liepen ze voorbij, zonder den blik naar de fluisterenden op te slaan.

't Was den ganschen dag feest in het dorp, en ook de vele armen deelden erin; daarvoor had Vervaert ruimschoots zorg gedragen. Geen hutje zoo schamel en klein, of het bevatte blijden en dankbaren; geen gezin zoo misdeeld van aardsche goederen, of het genoot dien dag althans van het vette der aarde.

Aan den feestmaaltijd in de pastorie was, natuurlijk, na den bisschop Emile Vervaert, aan de linkerzijde van den prelaat gezeten het voorwerp van de meeste oplettendheid. De bisschop-zelf wijdde een dronk aan hem, allen lof brengend aan zijn uitstekende verdiensten als kunstenaar, tooverend met palet en penseel, maar meer nog aan zijn groote liefdadigheid en in het algemeen aan zijn blakenden ijver als Christen, zonder welken het hem ongetwijfeld, al had hij het gewild, niet mogelijk ware geweest aan de parochie een verloren, hoogst dierbaren schat terug te geven in de onovertrefbaar schoone 'Toevlucht der Zondaren', gedurende honderden jaren de uitdeelster van zooveel gunsten en genaden.

'Al had uw penseel alleen dit religieus meesterstuk voortgebracht, mijnheer Vervaert,' ging de bisschop ontroerd voort, 'dan zou uw naam verdienen tot in de verste tijden genoemd en geroemd te worden. Boven dit wereldsch loon gaat evenwel dat, 't welk de goede God en Zijn lieve Moeder Maria u hebben weggelegd voor de hoogere liefde, die u bij het scheppen van dit kunstwerk bezielde.'

Emile's stem trilde toen hij den dronk van den bisschop beantwoordde. 't Was geen valsche bescheidenheid, die hem den toegezwaaiden lof deed afwijzen; hij meende het oprecht. Dank, innigen dank betuigde hij aan Monseigneur, dat deze met geen enkel woord had gezinspeeld op de gebeurtenis van jaren geleden, waaraan Vervaert alles wat hij was en had en op religieus gebied vermocht, te danken had. - 'Intusschen, Monseigneur,' vervolgde hij, 'mag ik in het bijzonder de hulde, die Uw Doorluchte Hoogwaardigheid aan mijn schilderstalent voor de creatie van deze 'Toevlucht der Zondaren' heeft gebracht, niet aanvaarden. Die hulde komt in het minst niet toe aan mijn talent, maar aan de Moedermaagd, die, om zoo te spreken, door mijne hand zelve hare beeltenis heeft geschilderd. En als ik U zal hebben meêgedeeld, hoe dat in zijn werk is gegaan, Monseigneur, dan zal Uw Doorluchte Hoogwaardigheid dit volkomen beamen. Reeds menigmaal heb ik vóór het verbranden van het beeld beproefd, door het scheppen van een nieuwe Madonna den smaad, welken mijn eerste de Moedermaagd had aangedaan, uit te wisschen. Tevergeefs, - elke poging mislukte, het was wel beter werk, er sprak wel een wezenlijk religieuze geest uit, maar het was niet dàt, het haalde niet bij het model, hoe levendig dit ook in mijn geest vóór mij stond.... Toen kwam de droeve tijding van de ramp, welke mijn geboortedorp had getroffen. Van dat oogenblik af verliet mij niet meer de vurige wensch, om opnieuw mijne krachten aan de 'Toevlucht der Zondaren' te beproeven, ten einde mijn geboortedorp voor het geleden zwaar verlies eenigszins schadeloos te stellen. Ook thans evenwel bleef die wensch een wensch... Tien-, twintigmaal ontwierp ik een schets, en steeds onvoldaan, wierp ik ze weder weg.... In zekeren nacht nu lag ik helder wakker hierover te mijmeren, droevig gestemd over die herhaalde mislukking... Was ik peinzend ingedommeld? Ik weet het niet, maar het was me, als fluisterde eene zoete stem in mijn oor: 'Wat gij wilt, zult gij alleen kunnen volbrengen, zoo gij een gelofte doet aan de H. Maagd.' Ik sliep niet weder in, en de gedachte aan den droom, of wat het moge geweest zijn, bleef me ook den ganschen volgenden dag, bij. Ik moest een gelofte doen, maar welke? Hoe ik me daaromtrent plaagde, ik kwam niet tot een besluit. Derhalve besloot ik mijn biechtvader er over te spreken, doch ook hij kon me niet helpen. Bidden moest ik, ried hij aan, veel bidden, dan zou me eindelijk wel worden ingegeven, wat mij te doen stond. Ik volgde dien raad op, en toen ik veertien dagen later een katholiek maandschrift opensloeg, was het eerste dat mijn aandacht trok een opstel over La Trappe. Ik las het met de meeste belangstelling, en als ware het mij luide toegeroepen, thans wist ik wat ik doen moest, welke gelofte ik had af te leggen. Haar, aan wie ik zoo groote

verplichting had, beloofde ik, dat ik Trappist zou worden, zoo Zij me het groote voorrecht schonk, het in den brand geheel verkoolde beeld te vervangen door een altaarstuk, haar voorstellend als 'Toevlucht der Zondaren,' met datzelfde geheimzinnige, diep-treffende op het gelaat, waardoor het houten beeld allen, die er den blik op vestigden, zoo onweerstaanbaar had getrokken.

'Na het afleggen van die gelofte communiceerde ik en begon alsdan met nieuwen moed aan het schetsen van studiën, en zooals gij gezien hebt, Monseigneur en eerw. heeren, mag ik zeggen, eindelijk mijn vurigsten wensch te hebben vervuld gezien. Al hechtte ik zeker hooge waarde aan het zeer gunstig oordeel van mijn vriend den pastoor, toen hij, me in de stad bezoekend, het schilderstuk had gezien, sterker bewijs, dat ik erin geslaagd was, aan mijn geliefd geboortedorp zijn 'Toevlucht der Zondaren' te kunnen terugschenken, waren de half onderdrukte uitroepen van blijde verrassing in mijn omgeving in de kerk, toen plotseling het doek, dat het schilderstuk verborg, werd weggeschoven. - 'Mijn God', hoorde ik o.a. een vrouw ontroerd fluisteren: 'dat is ons Moeder-Godsbeeld uit de oude kerk, maar mooier nog,... o zooveel mooier!' Nu eerst was ik ten volle overtuigd, de stem des volks was hier voor mij de stem van God. Uw Doorluchte Hoogwaardigheid zal thans moeten toegeven, dat ik, dit stuk schilderend, slechts een werktuig in de hand van Maria ben geweest, dat zonder mijn gelofte mij de bezieling zou hebben ontbroken, om te bereiken wat ik wilde, en D... zijn eeuwenouden schat nooit zou hebben herkregen. Alle lof en eer komt toe aan Haar, die door haar houten beeld zooveel wonderen van genade heeft gewrocht,... ook in mij, het onwaardigste van haar kinderen.... Zij heeft mijn penseel bestuurd, Zij-zelve als ware het haar eigen beeltenis geschilderd. Neen, neen, geen lof voor mij,... voor mij het geluk, het zalig gevoel, dat ik in de eindelijke verwezenlijking van mijn vurigst verlangen de bekrachtiging mag zien van de mij geschonken vergeving en de goedkeuring van mijn gelofte. Over een paar maanden derhalve, zoodra ik mijne zaken zal hebben geregeld, zal de schilder Vervaert uit de maatschappij verdwijnen, om zich op te sluiten binnen de muren van het klooster La Trappe en er de levensdagen, die hem nog resten, geheel en al te wijden aan God en zijne goede Moeder, aan boetedoening voor de jaren in zijn bestaan, die hij steeds zoo diep, zoo diep betreurt.

'Ziedaar, Monseigneur, mijn antwoord op de hoogst welwillende woorden, die Uw Doorluchte Hoogwaardigheid wel tot mij heeft willen spreken, en welke ik alleen heb afgewezen, om ze te richten aan het juiste adres.

'Ik besluit met den vurigen wensch, die zeker aller wensch is, dat van de "Toevlucht der Zondaren" op het altaarstuk eenzelfde geheimzinnig-hemelsche kracht moge uitgaan als dat met het oude beeld het geval is geweest; dat allen, die het zien, er door worden getroffen, maar vooral zij, de diep gevallenen, die hare moederlijke liefde en bescherming zoo bijzonder behoeven, om niet te vergaan. Die hoop, dat vertrouwen neem ik als de zoetste voldoening van mijn laatste werk in mijn afzondering mede.'

Diep aangedaan hadden alle gasten den schilder, wiens stem soms een oogenblik had gebeefd, aangehoord, en gedurende eenige oogenblikken heerschte een ietwat pijnlijke stilte. De bisschop maakte echter daaraan spoedig een einde door de opmerking: 'Wel, wel, mijnheer Vervaert, dat zijn inderdaad hoogst gewichtige mededeelingen, welke u ons daar hebt gedaan. Uw streng christelijk leven was me wel bekend, maar dat gij zoudt komen tot het besluit, dat gij ons hebt kenbaar gemaakt,

dat had ik niet gedacht. En tot zekere hoogte betreur ik het, afgescheiden, natuurlijk, van uw verplichting om een gelofte na te komen. Want de religieuze kunst.... vergeef het me, zoo ik uw bescheidenheid kwets.... zal een onherstelbaar verlies lijden. Of zijt gij voornemens, ook als Trappist het penseel te blijven hanteeren?'

'Neen, Monseigneur,' luidde Vervaert's antwoord. 'Toen ik zooeven sprak van mijn laatste werk, was dat in dien zin bedoeld, dat ik mijn kunstenaarsloopbaan als geëindigd beschouw. Dit werk is in mijn oog het schoonste, dat mijn penseel ooit heeft voortgebracht; al wat het daarna nog zou kunnen voortbrengen, zou er in waarde verre beneden staan.... Niet dat dit me zou grieven, och neen, daar ben ik lang overheen, lof of minder waardeerende critiek over 't geen ik in den laatsten tijd creëerde, lieten me vrijwel onverschillig; maar ik ben nu al een dikke zestiger en ik verlang naar rust, naar eenzaamheid.... nu ik het hoogste ideaal, waarnaar ik streefde, mocht verwezenlijkt zien.... De kunstenaar Vervaert is van nu af dood, alleen de kloosterling, onder een anderen naam, van de wereld geheel teruggetrokken en dus eigenlijk ook dood voor haar, kan misschien nog enkele jaren op aarde blijven.... Ja, ja, broeder Celestinus', - vervolgde hij, glimlachend naar den Broeder ziende, die mede tot de gasten van den pastoor behoorde -, 'dat hadt gij niet gedacht, hè, op dien morgen, toen ik u voor het eerst aan mijn bed zag zitten, dat er een toekomstig Trappist vóór u lag.... 't Kan zonderling loopen in de wereld, maar dat het zóó met mij liep, dat dank ik naast God en de Moedermaagd ook gedeeltelijk aan u, aan uw genegenheid, aan uw toewijding, aan uw krachtige gebeden. Wellicht zien we hierbeneden elkander niet meer terug, maar tot mijn laatsten snik zult gij en uw brave vader als mijn weldoeners dankbaar in mijn herinnering blijven voortleven....'

Broeder Celestinus, die, al zooveel leed en droevigs hebbende gezien, het schreien schier had verleerd, wischte een paar tranen weg, en in zijn ontroering vergetend, dat hij in tegenwoordigheid van zijn bisschop tegen den vorm zondigde, stond hij op, begaf zich naar de plaats, waar Emile zat, en drukte dezen hartelijk de hand. Overigens niemand dacht er minder aan dan de grijze prelaat, hem die overtreding van den vorm kwalijk te nemen. - 'Goed zoo, Broeder Celestinus,' voegde hij den eenvoudigen kloosterling toe, 'dat is een handdruk tusschen twee menschen, waarop God niet anders dan met welgevallig oog kan neerzien. Och, of alle vriendschap op eenzelfden grondslag, op dien der hoogere liefde, rustte!'

Dat alles wierp over de stemming aan tafel een weemoedig waas; de vroolijkheid, passend bij een feestmaal en in den aanvang ook aanwezig, was onder den indruk er van geweken; maar geen enkele gast, die in stilte zich daarover beklaagde. Integendeel, nog menigmaal wanneer zij elkander later ontmoetten, spraken ze met weemoedigen ernst over dien belangrijken dag.

Eenige weken later had Emile, alleen zijn intiemsten vrienden kennis gevend van zijn plan, en hun strenge geheimhouding opleggend, de stad verlaten, na zijn zaken geregeld en zijn vermogen voor een groot gedeelte aan kerkelijke en liefdadige instellingen weggeschonken te hebben. Eerst na eenige jaren werd voor het publiek de sluier, die over zijn plotselinge, spoorlooze verdwijning lag, opgeheven door volgend bericht in een katholiek blad:

'Naar wij vernemen, is eergisteren in het klooster der Trappisten op 74-jarigen ouderdom een monnik overleden, die eenmaal in de wereld een hoogst gevierd man is geweest. Onder den kloosternaam, welken hij droeg, ging schuil die van den beroemden schilder Emile Vervaert, vóór tien jaren nog onze stadgenoot en toen eensklaps heengegaan, om - wat slechts heel enkelen bekend was - zijn laatste

levensjaren door te brengen als lid van de strengste der bestaande kloosterorden. Vervaert is een groot, een ongeëvenaard kunstenaar geweest, vooral na den welbekenden algeheelen omkeer in de opvatting van het leven, zoowel als van de roeping der kunst, toen zijn machtig penseel op religieus-artistiek gebied zoo menig meesterstuk het aanzijn gaf. Zijn schitterende loopbaan als christen-kunstenaar besloot hij met het schilderen van een heerlijk altaarstuk voor de kerk van zijn geboortedorp, voorstellende een Madonna, de “Toevlucht der Zondaren”, een Madonna, die in Vervaert's leven een zoo treffend-belangrijke rol heeft gespeeld, eerst om hem als kunstenaar te doen vallen, later om zijn kunst te louteren en hem van de wegen der dwaling terug te brengen. In die Madonna behaalde hij zijn hoogsten en laatsten triomf. De kieschheid verbiedt ons omtrent deze creatie nadere bijzonderheden mee te deelen. Alleen dit nog willen wij zeggen: Is Vervaert een ster der eerste grootte in de kunstwereld geweest, in het Trappistenklooster was hij steeds een toonbeeld van verheven deugd en strenge boetvaardigheid, allen stichtend, allen ten prikkel, om in de uiterste versterving zich te heiligen. Slechts één voorwerp, herinnerend aan zijn vroeger leven, had hij, met goedvinden van zijn prior, behouden. Het hing boven zijn schamele legerstede in zijn cel, onder het kruisbeeld. Het was een kleine kopie van zijn laatste kunstwerk: de “Toevlucht der Zondaren.” Zijn brekend oog daarop richtend, heeft hij biddend den geest gegeven. Wèl hem, die op zulk een sterfbed, de hoogste aardsche glorie, waarbij alle andere gloriën verbleeken, roemen mag!’

Indische reizen, door H.W. Jaage.

Sedert lang reeds was ik gevestigd te Batavia, de stad, die met zooveel recht de ‘Parel van het Oosten’ wordt genoemd. Hoezeer verschilt zij van de meeste andere Oostersche steden, waar de onzindelijkheid der inlanders, de vuilheid der straten, de ontzettende drukte der havens, de brutaliteit van bedelaars en straatslijpers, die den reiziger geen oogenblik rust gunnen, bij de meesten den lust tot een bezoek doen vergaan.

Met hoeveel genot daarentegen wandelt men door Batavia's schoone dreven, beschaduwd door tamarinden, waarin stuk voor stuk de witte woningen der Europeanen uit het haar omringende groen te voorschijn treden en weder verdwijnen; hoe heerlijk is een wandeling langs het Koningsplein, omgeven door een dubbelen weg, beschaduwd door drie rijen reusachtige tamarinden, een weg van een uur gaans lang!

Tot Batavia beperkte zich echter al mijn kennis van Indië en het was mij dus zeer aangenaam, toen mijn vriend Hendriks te Telok-Betong, in het zuiden van Sumatra, mij uitnoodigde eenige dagen bij hem door te brengen en mij dus een welkome gelegenheid bood, iets meer van Indië te zien.

Gretig nam ik zijne uitnoodiging aan en twee dagen later bevond ik mij op de *Reaal*, op reis naar Telok, en tuurde naar de in het verschiet verdwijnende kusten van Java.

De Lampongs, waarvan Telok-Betong de hoofdstad is, vervulden mij met nieuwsgierigheid. Het is een deel van Indië, weinig bekend, de schrik der ambtenaren en officieren, die er heen gezonden worden, een koortsland, waarvan men nooit iets goeds hoorde en welks naam men alleen las in

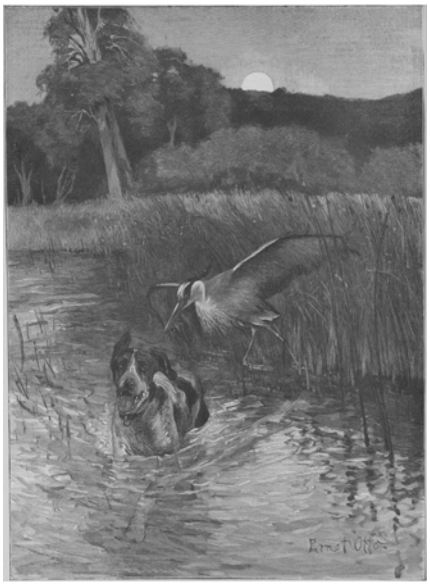

REIGER EN HOND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST OTTO.

de berichten van overplaatsingen. Men was dan ook algemeen verbaasd, toen men hoorde, dat ik een pleizierreisje maakte, en nog wel uit Batavia naar het beruchte zuidhoekje van Sumatra.

De reis duurde elf uren en om tien uur 's morgens wierp de *Reaal* het anker uit in de schoone Lampongbaai voor Telok-Betong. De baai vormt een regelmatige bocht, aan weerszijden begrensd door steile en hooge bergen, en het groen der dichte wouden, die van den top dier bergen afdalen tot aan het strand, past harmonisch bij de diepblauwe kleur der zee, schitterend in de stralen der krachtige, tropische zon. Kleine eilanden breken het regelmatige van den rechteroever en op een dier eilanden verheft zich een eenzame klapperboom, de eenige, die gespaard is door de vreeselijke uitbarsting van Krakatau, en wien door de inlanders een bijgeloovige eerbied wordt toegedragen: al zijne broeders zijn gevallen. Hij is omringd door een geheel jonger geslacht, verspreid op de omringende kusten en eilanden, dat slechts na een reeks van jaren zijne afmetingen zal bereiken.

DE WILDSTROOPER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VON WIERUSZ-KOWALSKI.

In de verte zag ik uit een prauwtje een Europeaan mij toewuiven, het was Hendriks, die mij kwam afhalen. Spoedig drong hij door het gedrang van schreeuwende koelies, babbelende reizigers, kalme hadjis, en drukte mij met hartelijkheid de hand. Ik stapte met hem in het prauwtje en eenigen tijd later zetten wij voet aan wal. Zijne woning was niet ver verwijderd, zij was tegenover een kampong gelegen, en daar aangekomen, verzocht hij mij gauw een bad te nemen en hem dan weer op te zoeken. Weldra zaten wij in slaapbroek en kabaai onder het genot van een sigaar en een glas whisky-soda te boomen over Batavia, de Lampongs en Telok-Betong. Spoedig hoorde ik, hoe de Lampongs op het punt stonden uit haar doodslaap te ontwaken, dat door ondernemende mannen beproefd was tabak, caoutchouc, rameh en andere gewassen te planten, dat de tabak in kwaliteit en dunheid van blad met de Deli-ta bakken kon wedijveren, dat de caoutchouc, met oordeel aangeplant, een goudmijn beloofde te worden, en dat eindelijk reeds een groote maatschappij was opgericht met Duitsch kapitaal voor het bebouwen van rameh (gebruikt voor touwwerk)

en eene andere voor het aanplanten van tabak.

Wij maakten ook eenige plannen voor de volgende dagen en besloten morgen reeds zeer vroeg een rit in en om de stad te maken. Ik zou dus gelegenheid hebben mijn kennis in het edele paardrijden ten toon te spreiden. Bij die gedachte kreeg ik meer dan eens een angstig gevoel, ik had nog weinig ervaring van het edele paardenras opgedaan en de individuen van dat ras hadden meer dan eens de neiging getoond mij zonder plichtplegingen over den kop te doen duikelen.

Onder het gesprek beschouwde ik oplettend de kampong tegenover mij. Zij bestond uit huisjes op palen, welke aan de Lampongers, en huisjes laag bij den grond, welke aan de Javanen of Bantammers behoorden. Zij waren beschaduwd door de onafscheidelijke klapperboomen, die iedere kampong er uit de verte als een boschje doen uitzien. Voor de deuren zaten een aantal mannen, die den ganschen dag niets deden dan gapen en strootjes rooken. Het land is rijk, de lui behoeven dus niet veel te werken. Zij kijken af en toe lusteloos naar de kinderen, die in Adams-kostuum of alleen gekleed met een halskettinkje stoeien en dartelen. De jongens hebben het hoofd kaalgeschoren en alleen op het voorhoofd bevindt zich een lok haar; men begrijpt, dat deze bruine, dikbuikige vleeschklompjes een koddig gezicht opleveren. De meisjes dragen een kleine sarong en een soort borstlapje, dat rug en armen blootlaat en om den hals met een bandje wordt vastgehouden. De vrouwen werken, wasschen, koken of stampen aan het rijstblok. Dit is een ruwe, vierkante balk, waarin eenige ronde gaten zijn uitgehold. In deze gaten werpen zij de rijst en nu nemen twee vrouwen elk een stok en stampen daarmede regelmatig, onder vroolijk gebabbel, in het gat. De rijst, die over den rand springt, schuiven zij behendig onder het stampen, met een snelle beweging van den voet weer in het gat. Met dezelfde vlugge beweging krijgt ook de kip een schop, die zich roekeloos te dicht bij waagt, om de rijstkorrels op te pikken.

Na nog eenige oogenblikken gezellig gekeuveld te hebben, gingen wij aan tafel en deden ons te goed aan een rijsttafel, waaraan wel vele dingen ontbraken, die in Batavia wèl, doch in Telok niet te krijgen waren, maar die ons niettemin heerlijk smaakten.

Den volgenden morgen omstreeks halfzes, na een frisch bad en stevig ontbijt, bestegen wij onze paarden, twee flinke sandelwoods, die door den jongen werden voorgebracht, en weldra ging het in flinken draf den weg op, die, evenwijdig aan de zee en daarvan gescheiden door een smalle strook bosch, naar Kalianda leidt. Voor het eerst ondervond ik het genot van een rit in het vroege morgenuur door een tropisch landschap, de frissche zeewind woei ons in het aangezicht, schitterende dauwdroppels blonken op de bladeren der boomen en op de bloemen langs den weg; voorbij een groot grasveld, dat eindigt aan den voet van een driehonderd meter hoog bergje en waarachter zich de blauwe zee uitstrekt, bereikten wij een gedeelte van den weg, waar het uitzicht zich verruimde tot een met laag struikgewas begroeide vlakte, begrensd op den achtergrond door heuvelrijen, tegen wier hellingen witte nevelwolkjes, gekleurd door de stralen der opkomende zon, langzaam opstegen; rechts in de takken der boomen mengt zich weldra het geschreeuw en gefluit der talrijke vogels dooreen met het nu eens gillend, dan weder kort afgebroken knorrend geluid der talrijke grijze apen, die ons in de takken vergezellen, zich in onze nabijheid vanuit de hoogste takken nederlaten, ons met een vreesdijken grijns aanstarende, om zich plotseling met kolossale sprongen te verwijderen in het ondoordringbare groen,

waar alleen het geritsel der bladeren en het gekraak der takken den weg aanwijzen, dien zij volgen. Weldra komen wij aan een brug, welke ons over een snelstroomend riviertje voert, welks wateren kronkelend, tusschen hooge dichtbegroeide oevers bedwongen, te voorschijn treden om zich vervolgens te verbreeden en in de zee uit te stroomen, die tusschen twee muren van groen zichtbaar is. Voor die brug ondervond ik voor het eerst de koppigheid der Indische paarden; mijn rijdier zette zich schrap en weigerde een stap te verzetten. Tevergeefs reed Hendriks vooruit de brug over, opdat het dier zoude zien, dat er geen gevaar dreigde. Ten laatste greep ik van woede de rijzweep en bracht het onwillige paard een flinken slag toe, het begon te loopen, doch..... in averechtsche richting, zoodat het weldra met de achterpooten langs den slootkant afgleed en hierdoor verschrikt weder opkrabbelend, steigerde en het paard van mijn vriend Hendriks een paar gevoelige trappen toediende. Dit liet zich deze beleediging niet welgevallen en nu volgde een kort gevecht met de achterpooten, waarbij wij moeite hadden in den zadel te blijven en ons voor trappen te vrijwaren, tot wij er eindelijk in slaagden met behulp van rijzweep en rukken aan de teugels onze twistzieke kleppers tot rede te brengen. Een flinke afstraffing volgde, waardoor wij weldra in galop de brug overvlogen, waarna een zijpad ons door het bosch naar het strand voerde.

Hier stegen wij af en namen een oogenblik rust aan den rand van het bosch in de schaduw van een reusachtigen boom. In de verte voor ons is de pier van Telok zichtbaar, waar het strand in een groote bocht heenleidt, in de nabijheid liggen eenige prauwtjes omgekeerd op het strand en verrichten een aantal visschers hun overvloedig beloonden arbeid. Eenigen gaan een eind zijwaarts bij groepen zoover mogelijk de zee in, ontplooien zich en stappen op gelijke afstanden van elkaar, trappend en plassend, naar het land terug, de visschen voor zich uitdrijvend, die dicht bij de kust door de overige mannen in behendig geworpen netten worden gevangen.

Het strand werd bezaaid met stukken puimsteen, nog afkomstig van de Krakatauuitbarsting, en koraal, het laatste in de grilligste vormen, nu eens getakt dan weder bloksgewijze, doch een bewonderenswaardige, altijd regelmatige structuur vertoonende. Talrijke krabben van dezelfde kleur als het zand schoven met verwonderlijke snelheid daarover voort en vergeefs trachtte ik er een machtig te worden. Heerlijk gekleurde schelpen met zonderlinge vormen lagen overal verspreid; sommige van die schelpen werden door kleine zeediertjes, van scharen voorzien, bewoond en kropen langzaam over den bodem, hetgeen een vreemd schouwspel opleverde. Dikwijls ziet men daardoor op geheimzinnige wijze die schelpen uit de zakken van den verzamelaar te voorschijn treden en onder steenen en rotsblokken verdwijnen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg.*)

‘Is Ellen niet schoon?’

‘Ja, wonderschoon!’ antwoordde William. Hij had zoo luid gesproken, dat de slaapster wakker werd en verward opziende zich oprichtte.

‘Ik was zoo moe, dat ik me moest neerzetten. Ik heb zeker geslapen, want ik droomde, dat ik dood was, en de man, die straks bij ons was, had voor mij een graf gegraven. Waar is hij, Jessie?’

‘Ik ben hier,’ zei William naar voren komend. ‘Geloof mij, waarde juffrouw Howland, liever zou ik mijn eigen graf delven, dan het uwe. Mag ik u behulpzaam zijn?’ en hij bood haar zijn hand. Ellen was werkelijk zeer zwak, en toen William zag, hoe vermoeid zij er uit zag, bood hij haar zijn arm aan. Jessie liep nadenkend op het smalle pad vooruit.

Ofschoon William in een herberg zou overnachten, nam hij toch de uitnoodiging om het avondeten te blijven gebruiken aan, en hij verstond zoo goed de kunst het gezelschap te onderhouden, dat tante Debby hem openlijk een goeden jongen noemde, en Ellen zich heimelijk afvroeg, hoe men er toch toe kwam, de familie Bellenger trotsch en hoogmoedig te noemen. Het was reeds vrij laat in den avond, toen hij het gastvrije huis verliet. Niet onder lustig en vroolijk gekeuvel, zooals dikwijls gebeurde, begaven de meisjes zich dezen avond ter ruste. Ieder was met hare gedachten vervuld en deze liepen ver uiteen.

Voor het eerst had een mannestem Ellen zoet en verleidelijk in 't oor geklonken en diep in haar hartje een sluimerend gevoel gewekt. Het was het onschuldige meisje nu zoo geheel anders dan eenige dagen geleden, en zij wist niet wat het was. Zij keek op naar den sterrenhemel, en hare gedachten verloren zich in de oneindige ruimte.

Geheel andere gedachten hielden Jessie bezig. Gisteren nog had zij met onverdeeld geluk aan Walter gedacht en zich over zijn terugkeer verheugd, en nu was het als lag een nevelsluier over haar ideaal; het was haar, alsof een wreede hand haar geluk was komen verstoren. Steeds weer opnieuw bestormden William's mededeelingen haar geest en kwamen sombere gedachten bij haar op.

William beviel het te Deerwood zoo goed, dat hij hier een week bleef; dagelijks deed hij met de meisjes groote wandelingen en wist deze zoo in te richten, dat hij nu eens met Jessie, dan weer met Ellen in gezelschap was. Met een grooten woordenrijkdom begiftigd en uitstekend de kunst verstaande het een ander aangenaam te maken, wist hij den dames te behagen. Spoedig en snel vervlogen uren en dagen en telkens beviel hij den meisjes beter.

Vooral was dit bij Ellen het geval, bij wie een groote verandering was waar te nemen. Nooit te voren had zij er zoo vroolijk, zoo opgeruimd en levenslustig uitgezien als nu, en tante Debby meende, dat de uitstapjes met mijnheer Bellenger zeer goed voor haar waren. William voelde zich tot Ellen aangetrokken. Ware zij even rijk als beminnelijk geweest, hij zou niet gedraald hebben, haar te vragen zijn vrouw te worden. Zijn bruid evenwel moest geld hebben, en hij begreep zeer goed, dat Ellen voor hem niets anders dan een vriendin zou blijven.

‘We zullen elkaar wel niet weerzien,’ sprak hij, den avond voor zijn vertrek, toen hij met Ellen voor het huis heen en weer liep.

‘Och, gij komt toch weerom!’ zei Ellen, met haar blauwe oogen naar hem opziende. ‘Jessie blijft hier en gij zult haar nog eens komen bezoeken.’

‘Om Jessie zal ik niet meer naar Deerwood komen, haar kan ik dezen winter in de stad genoeg bezoeken; als ik wederkeer, dan zijt gij het, om wie ik kom. Wenscht gij, Ellen, dat ik u spoedig weer kom bezoeken?’ vroeg hij op zachter toon, en met zijn donkere, schitterende oogen zag hij het onschuldige meisje zoo aan, dat zij fluisterend antwoordde:

‘Ja, ik heb gaarne, dat gij komt.’

‘Hier is tot onderpand mijn hand, en als de boomen op de bergen, waar wij samen zoo gelukkig zijn geweest, hun bladeren laten vallen, kom ik terug.’

Het meisje drukte hem hartelijk de hand en zij moest William beloven niemand iets van zijn terugkomst te zeggen. Daarna keerden zij naar de hoeve terug.

Het was Ellen zoo wonderlijk te moede, als zij in haar kalm en rustig leven van vroeger nooit was geweest.

Jessie had reeds haar kamer opgezocht, daar zij nog een brief moest schrijven, dien de jonge Bellenger, zooals hij beloofd had, voor haar mee naar de stad zou nemen. Ellen ging naar haar toe. ‘Zijt gij het, Ellen?’ vroeg Jessie, een weinig verwonderd haar aanziende, dat zij zoo zachtjes de kamer was binnengekomen. ‘Waar zijt gij zoo lang gebleven? Wie heeft zooeven de tuindeur gesloten?’

‘De tuindeur?’ - sprak Ellen - en zij voegde hier snel aan toe: ‘Ik heb niets gehoord,’ als vreesde zij den moed te verliezen, de eerste onwaarheid uit te spreken, waardoor zij haar geheim moest bewaren. O, had zij maar bekend en haar vriendin haar geheele geheim medegedeeld! Hoe veel zielesmart en harteleed waren beiden gespaard gebleven. Maar zij zweeg; zij had het hem beloofd, en toen Jessie haar lachend vroeg: ‘Heeft mijn lieve Ellen een verborgen liefde?’ wendde zij zich verward om en begaf zich ter ruste.

Ondertusschen zat Jessie, in nadenken verzonken, aan de schrijftafel. De week, dat William hier geweest was, was voor haar zeer ernstig geweest. Het gif des twijfels, dat Bellenger in haar had gestort, had zijn uitwerking gedaan, en met boosaardig genoegen had William het gemerkt en niets verzuimd, om den steeds voortwoekerenden twijfel voedsel te verschaffen. Zijn doel was, het mistrouwen langzaam en geleidelijk bij haar op te wekken voor hem, die het geheele hart van het meisje vervulde en in wien zij tot nu toe niets anders bewonderd had dan waarheid en deugd.

Jessie had een brief van hare grootmoeder, mevrouw Bartow, ontvangen, waarin de oude dame haar kleindochter met kracht verzocht terug te keeren en dan van William's aangenaam geleide gebruik te maken.

Veel liever was Jessie in Walter's gezelschap teruggekeerd. Met oprechte vreugde had zij tot nu toe er aan gedacht, dat haar vader Walter reeds zeer gauw in zijn zaak zou opnemen; hoe schoon had zij het zich voorgesteld, dat Walter steeds bij haar zou zijn, met haar zou omgaan en samen genieten van de genoegens der stad. Dat was nu voorbij. Wat zou haar grootmoeder zeggen, wanneer zij vernam, dat Walter de zoon van die Ellen Bellenger was en van een tuchthuisboef! Op den duur kon het niet verborgen blijven. Deze gedachten drukten zwaar op Jessie en zij was in strijd met haar betere gevoelens, die haar nog steeds herinnerden aan het edele hart van den vriend harer jeugd. Een oogenblik was zij in beraad, aan den uitdrukkelijken wensch van haar grootmoeder gevolg te geven, zonder Walter's terugkomst af te wachten. Dan echter verscheen een lichtstraal in de verwarde zinnen van het jonge meisje, vooreerst omdat zij haren vader geldelijken steun voor Walter's toekomstige positie had gevraagd, en ten tweede omdat het oordeel over hem van haar dierbaren vader den twijfel verbannen had, die door William's slechte inblazingen in haar hart was ontstaan.

Zij stond op. ‘Neen, ik ga niet!’ sprak zij besloten. ‘Ik wil Walter in de oogen zien; ik wil hem alles bekennen en hem vergeving smeeken voor al het onrecht, dat ik in mijn hart hem aangedaan heb. En hij zal mij de geheele waarheid vertellen.’

Daarna zette zij zich neer tot schrijven en deed haar grootmoeder in een langen brief weten, dat zij nog niet terugkeeren kon; spoedig echter zou zij komen. William zou morgen den brief meenemen en Jessie verheugde zich reeds in de gedachte, dat zij weer met Ellen alleen zou zijn.

V.
Walter en Jessie.

Toen William den volgenden morgen geheel reisvaardig de hoeve binnenkwam, was hij zeer verwonderd van Jessie zelf te vernemen, dat zij besloten was te blijven, en hem met een schriftelijke boodschap voor mevrouw Bartow te belasten. Hij had gehoopt, dat Jessie de dringende uitnoodiging van haar grootmoeder niet zou durven afslaan en in zijn gezelschap terugkeeren. Jessie bracht mijnheer Bellenger naar het station. Met denzelfden trein, waarmee William vertrok, kwam Walter met zijn grootvader aan. Jessie had Walter niet bemerkt, en toen hij, haar warm begroetend, haar de hand gaf, klonk het uit haar mond meer verwonderd dan verheugd:

‘Gij, Walter? Heden had ik u nog niet terugverwacht.’

‘Ben ik u daarom minder welkom?’ vroeg Walter met een onderzoekenden blik.

‘O, in 't geheel niet,’ verbeterde Jessie.

Toch was Walter met dit antwoord niet tevreden; eenig mistrouwen maakte zich van hem meester en Jessie leed onder de gedachte, Walter in haar hart onrecht te hebben aangedaan, nu nog meer, daar zij zich het weerzien zoo geheel anders had voorgesteld. Niet zonder voldoening had Jessie bemerkt, hoe Walter een knappe man was geworden, zijn hoog voorhoofd en zijn donkere oogen vervulden haar met fierheid over hem en het deed haar goed hem aan te zien. Zij wilde het hem zeggen bij het begroeten, maar het kwam niet over haar lippen, en zij vroeg alleen, of Walter zich nog William Bellenger herinnerde. Geen vraag kon Walter's argwaan op dit oogenblik meer versterken dan deze. Hij beantwoordde deze vraag bevestigend en vroeg dan, niet zonder ijverzuchtige gedachten, of Jessie hem vroeger goed had gekend.

‘Voor hij naar Europa ging waren wij dagelijks bij elkaar,’ antwoordde zij. ‘Zooals gij weet, woont hij nu weer in New-York, en grootmoeder meent, dat hij de beste aller jonge mannen is.’

‘Ja,’ antwoordde Walter. ‘Het schiet mij juist te binnen, wat uw vader mij eens daarvan verteld heeft, zij wil u met hem doen huwen.’

‘De menschen zouden dat zeker van beide zijden voor een goede partij houden,’ antwoordde Jessie.

Dit ontwijkend antwoord kwetste Walter; hij had gedacht, dat Jessie haar huwelijk met William beslist zou afwijzen, daarom zei hij geprikkeld:

‘Toen uw vader mij de meedeeling deed van het voornemen uwer grootmoeder, voegde hij er bij - en het klonk als een vonnis - liever zag ik haar dood dan gehuwd met een man uit die familie.’

Walter had deze woorden op zoo harden toon gesproken, dat Jessie hem verschrikt in zijn ernstig gelaat zag. Zij zweeg en scheen in gedachten verzonken. Langzamerhand was men de hoeve genaderd, waar de jonge doctor onder de hartelijkste woorden werd welkom geheeten. Walter bleef echter ontevreden, want zij, naar wier wederzien hij zoo verlangd had, had hij niet meer als de oude aangetroffen, en dit schreef hij toe aan een stille genegenheid voor William.

Den volgenden morgen moest Walter geheel besteden voor het afleggen van bezoeken, die hij in Deerwood te maken had, en eerst lang na het middageten kwam hij terug. Wat hij op deze bezoeken gehoord had, had er niet toe bijgedragen om de verstandhouding tusschen hem en Jessie te verbeteren. Van verschillende zijden was hem medegedeeld, hoe William en juffrouw Graham vertrouwelijk met elkaar hadden omgegaan. In een slechte stemming kwam Walter dan ook thuis.

‘Jessie is op de bank in de laan,’ zei tante Debby hem, en zij ried hem aan naar haar toe te gaan en haar een weinig afleiding te verschaffen; want sedert mijnheer Bellenger vertrokken was, was zij erg stil en terneergeslagen.

Was het de bedoeling geweest van de goede tante Debby, Walter nog meer van Jessie te vervreemden, zoo had zij geen betere woorden kunnen kiezen, om haar doel te bereiken; want de jonge man had geen lust een droefheid af te leiden, die door het vertrek van Walter Bellenger was ontstaan.

Jessie zat nog steeds op de bank en luisterde scherp toe, of het geluid van voetstappen ook een naderende aankondigde. Reeds meermalen was zij door een of ander geluid uit haar overpeinzingen opgeschrikt, maar uur na uur verstreek, elke minuut leek haar een eeuwigheid. Zij had zich naar hier begeven, met de bedoeling, Walter gelegenheid te geven haar alleen te kunnen spreken, om zoodoende het misverstand en de daardoor ontstane koele verhouding uit den weg te ruimen.

Ook Walter had die namiddag schrikkelijk lang geduurd; in huis, noch in den tuin kon hij rust vinden; alle plaatsen en plekjes, die hij zoo dikwijls bezocht had en waar hij steeds gaarne geweest was, lieten hem nu geheel onverschillig; het huis en de tuin schenen hem eenzaam en verlaten. De zon was reeds ondergegaan, toen Walter zich verwijderde met het voornemen om, zooals hij vroeger altijd gedaan had, de koeien naar huis te drijven. Hij sloeg de richting in naar de weide, waar de dieren graasden, maar spoedig veranderde hij van gedachten en sloeg den weg in, die naar de dreef voerde, en hij bereikte de bank, die hij eens zelf gemaakt had, en waarop Jessie zat, die weende als een kind.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Noordbrabantsch binnenhuisje. -

Een Noordbrabantsch binnenhuisje van een Noordbrabanter, den heer H.F. de Grijs te Oorschot, wiens aquarel, waarnaar onze afbeelding is vervaardigd, getuigt van een te waardeeren talent en een goede belofte voor de toekomst bevat.

De Grijs' werk is echt. Zie die oude vrouw aan het raam, het hoofd voorovergebogen, als weggezonken in de schouders: een boerenvrouw op jaren met haar groote Noordbrabantsche muts, van hard werken vereelte handen en respectabelen lichaamsomvang, verkregen door het verbazend aantal rokken, die de Brabantsche vrouwen op het platteland veelal de gewoonte hebben aan te trekken.

Niet minder echt is haar man, ten halve in den armstoel gezeten, den rug gewelfd, de handen vooruitgestoken, de pet op het hoofd, het kleine pijpje in den mond en een trek van stil-vergenoegdheid op het breede, goedige gezicht.

Echt ook is het bescheiden ameublement van het vertrek, in Noord-Brabant ‘hêrd’ genoemd: de onmisbare rij borden boven den schoorsteen, nogmaals een rij borden, met kannen daaronder, in een rek aan den muur, en, zoo echt huiselijk en leuk, de koffiemolen op den hoek van de ‘schouw.’

Mooi is het effect van het licht, dat door de kleine ruitjes naar binnen valt, het aardappelenmandje, den voorschoot der vrouw, den armstoel en den rug van den man met een zilverig schijnsel verheldert en een groote, zonnige plek afteekent op den plavuizen vloer.

De reproductie van De Grijs' aquarel zal, naar wij vertrouwen, belangstelling wekken in het werk van dezen ernstigen, consciëntieuzen artist, die, wanneer dit zijn eersteling is, met niet veel minder dan een *coup de maître* heeft gedebuteerd.

Reiger en hond. -

Een eenvoudig gegeven heeft den Duitschen schilder Ernst Otto de stof verstrekt voor zijn fraai schilderij. Een jachthond is uit de boschrijke omgeving aan den waterkant verzeild geraakt, waar hij de rust kwam verstoren van den reiger, die op vischjes zat te loeren. Maar nu is de reiger geen gemakkelijke kameraad, en zijn vervaarlijke snavel maakte een zoo dreigende beweging, dat de hond het raadzaam oordeelde, zijn heil in de vlucht te zoeken. Misschien is hem dit niet gelukt zonder eerst een paar pijnlijke prikken op te loopen. De vinnige houding van den reiger en het beklagenswaardig uiterlijk van den hond zouden dit althans doen vermoeden.

De reiger komt, zooals men weet, ook in ons vaderland voor, al zullen de meesten hem wel niet

alle dag te zien krijgen. Het is een fraaie vogel, aan de ooievaarsfamilie verwant, met langen, dunnen hals, kleinen, platten kop, spitsen snavel, middelmatig lange pooten, lange en breede vleugels, een korten staart en een dicht kleed van veeren. De reigers nestelen bij voorkeur in elkaars nabijheid, in groote nesten, in de toppen der boomen of in het riet gebouwd. Men onderscheidt vischreigers, die op den kop wit, aan den hals eenigszins grijs, op den rug aschkleurig met witte strepen en aan het onderlijf zwart zijn; zilverreigers, die zuiver wit zijn en met fraaie rugvederen versierd; en zijdereigers, die ook wit zijn, maar een zwarten snavel en zwarte pooten hebben. De reiger is een verbazende vischeter en houdt zich daarom het liefst in vischrijke oorden op. In vroeger eeuwen, toen Nederland nog meer waterland was dan thans, kwam hij hier zeer overvloedig voor, en werd er met valken jacht op hem gemaakt, naar de oude zede, die voorschreef, haar met haar en veer met veer te vangen.

De wildstrooper. -

De wildstrooper heeft in de moerassige, met hoog gras en riet begroeide streek een ree verschalkt en knielt naast het dier neer, om het op de plaats zelf van de ingewanden te ontdoen.

Zijn gewone waakzaamheid heeft hem ditmaal verlaten, want hij had moeten bedenken, dat de knal van zijn schot allicht de opmerkzaamheid der altijd loerende en speurende jachtopzieners kon trekken en het dus zaak was, zich met zijn buit zoo spoedig mogelijk uit de voeten te maken.

Uit het hooge gras toch duikt de gestalte van een jachtopziener op, het geweer in de hand en den vinger aan den trekker. Voorzichtig komt hij nader, en daar de strooper geheel in zijn werk verdiept is, lijdt het geen twijfel, of de man der wet zal hem verrassen, hem zijn buit afnemen en hem nog bekeuren op den koop toe.

IDYLLE IN EEN VARKENSSTAL, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN E. LOUYOT.

Zou de strooper pogingen willen doen om te ontsnappen, dan loopt hij gevaar, een kogel achterna gezonden te krijgen, wat nog heel wat erger is dan een proces-verbaal.

Idylle in een varkensstal. -

Iets prozaïscher dan een varkensstal is wel niet te bedenken, daar zijn allen het over eens. Maar ook zullen allen het er over eens zijn, dat de verschijning van het lieve, frissche jonge meisje in dat verblijf iets van een idylle heeft.

Ze wil haar knorrige kennissen eens van nabij opnemen, en onbeschroomd heeft ze zich op hun gebied gewaagd. Wel heeft ze voor deze gelegenheid een paar groote klompen aangetrokken, maar toch tilt ze nog uit voorzorg haar kleedje op met een gracieuze en onbewust-coquette beweging.

Doch het aardigst van al is haar frisch, lachend gezichtje, haar guitig mondje en haar vriendelijke kijkers. Zij heeft er schik in, dat de krulstaartjes zich heelemaal niet om haar geneeren en gemoedelijk-tevreden doorknorren.

Straks zal ze aan mama haar heldendaad verhalen, maar die zal vermoedelijk op dit stuk een andere meening zijn toegedaan, en haar op quasibestraffenden toon voorhouden, dat het bezoek aan een varkensstal allerminst een gepaste uitspanning voor een jongejuffrouw is.

[Nummer 6]

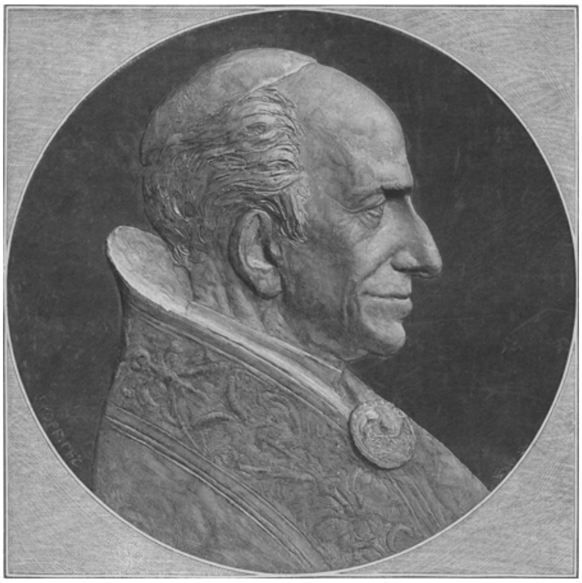

Z.H. PAUS LEO XIII.
Naar een relief van prof. JOSEPH VON KOPF.

Leo XIII.
3 Maart MCMII.

Hoogpriesterlijke Majesteit,
Die schijnt te spelen met de jaren,
Die glimlacht om Uw witte haren,
Alsof ze louter sieraên waren
Ter staatsie van Zijn Heiligheid,
En niet 't heilheilig teeken tevens
Uws hemelglorie-rijken levens,
Waardoor Ge Uw kind ren heilig zijt, -

Gij draagt Uw heilig grijze hoofd
Op de' avond van Uw lichtend leven
Heerlijk van zilv'ren glans omweven, -
Gelijk een lelie houdt geheven,
Wanneer de gloed der zonne dooft,
Haar blanken kelk in mane luister, -
En blij als Angelus-klokken ruischt er
Ons Ave, dat Uw glorie looft.

O jubeljaar in Petrus' Dag,
Geen morgen zal meer Leo wekken,
Of telkens weer een hoogtij strekken
Aan zooveel zielen, als er trekken
Naar 's grijzen Vaders licht en lach
En alle taal zal zich verblijen
En de' Opperste' Offeraar benedijen,
Die zeeg'nend op Zijn Dienstknecht zag.

C.R. DE KLERK

Van Zijne Heiligheid.

Den derden Maart is het vijf-en-twintigste jaar van Leo XIII's roemrijk Pontificaat ingegaan.

Die datum is voor ons de eerste jubeldag van een jubeljaar, want nu zal er geen zon meer boven Rome rijzen en geen avond meer dalen over de zeven heuvelen, of duizenden harten zullen God danken, indien onze grijze Vader, die sinds een kwarteeuw de wereld verheugt met zijn hemelsch licht, dien dag heeft mogen beleven.

Van deze dagen-reeks zal elke dag ons zijn als een feestdag, *quam fecit Dominus*, gelijk het heet in de vreugde-taal der Kerk, een dag, dien de Heer gemaakt heeft.

Alle de dagen, die de Heer Zijn Opperpriester nog te leven zal geven, zullen zoovele hoogtijden zijn, niet ingeluid met geklank van bazuinen en geschal van trompetten, begeleidend een opgestelden feeststoet, - maar waar en wanneer er in de vijf werelddeelen een bedeklok kleppen zal, die geloovigen roept ten gebede, zullen in stilte zielen uit alle volk en taal - legioenen te zamen! - één in de gemeenschap der heiligen op aarde, opgaan en nieuwe dagen en nieuwe zegeningen afsmeeken *pro pontifice nostro Leone*.

⁎

Leo XIII, - die naam is ons heilig in elke beteekenis, heilig en dierbaar.

Sinds jaar en dag zoeken wij in de nieuwsbladen het eerst naar berichten omtrent den gezondheidstoestand van Zijn Heiligheid; - elk woord, dat hij zelf over zijn hoogen ouderdom uitliet, bewaren wij in ons geheugen; - de soberheid, welke den disch kenmerkt van den man, die meer geest schijnt dan lichaam, is ons bekend en wij weten den inhoud te noemen van zijn kloosterlijk menu; - wij verlangden bijzonderheden te kennen van zijn wijze van arbeiden en zich ontspannen: hoe hij werkte aan zijn encyclieken, uur en plaats van zijn wandeling; - aan het altaar, in zijn vertrekken, in zijn rijtuig, op een tuinbank gezeten, de hand aan zijn stokske, - we danken er zijn goedheid voor, dat hij zich door de lichtkunst zóó liet zien en zijn kinderen in staat stelde, als van nabij zijn dagen mee te leven.

Niets, niets van Zijn Heiligheid is onbelangrijk voor ons, en hoe meer verscheidenheden de dagbladen van hem brachten en hoe talrijker kijkjes in de Vaticaansche zalen en tuinen, in het huiselijk leven van den grooten, heiligen man illustraties ons gaven, hoe liever.

‘Niemand is groot voor zijn kamerdienaar,’ zegt een spreekwoord. Leo XIII heeft dat spreekwoord beschaamd. Hoe meer intimiteiten wij te zien en te hooren krijgen van Z.H., hoe dichter onze vertrouwdheid met de dingen van zijn dagelijksch leven de nauwkeurige volledigheid nabijkwam van de kennis eens kamerdienaars, - hoe grooter 's Pausen eenvoud, en hoe eenvoudiger zijn grootheid schitterde.

Dr. Schaepman, die het niet de geringste glorie van zijn leven zal noemen, den omgang met Leo XIII's persoon te Rome genoten te hebben, heeft meer dan eens in treffende kleuren de stille majesteit en den grootschen eenvoud van dezen Roomschen Romein geschilderd.

Aan één diepzinnig woord van den priester-dichter, door hem neergeschreven, toen hij Leo teekende in ‘Mannen van beteekenis’ herinneren wij hier; het luidde: ‘Te Rome leert men *eenvoudig groot* te zijn.’

Dit is in dubbelen zin waar van Leo XIII: vóór zijn pontificaat heeft hij van eenvoudig-groote modellen zelf *geleerd* eenvoudig-

groot te zijn, - doch hij heeft het ook *geleeraard* door zijn persoonlijk leven en hoogepriesterlijke daden.

Geleeraard aan Kerk en wereld, aan Christen en heiden, hoe men, gevierd door alle grootheden der aarde, een bijna verbijsterende grootheid van ziel gedurende een kwarteeuw aan den dag kan leggen, en toch eenvoudig zijn kan en nederig, - hoe men dán nog als negentigjarig grijsaard een minzamen glimlach kan blijven bewaren, waaraan gemijterden en gepurperden de zachte, vaderlijke majesteit huns Meesters, en kinderen de inhartelijke goedigheid huns Vaders erkennen.

Daar is in heel de rij van Petrus' opvolgers geen Paus geweest, wiens majesteit meer in eenvoud blonk. Den eenvoud van het verhevene.

***

Die eenvoud is de grondtoon, welke de machtige symphonie van Leo's encyclieken doorklinkt.

Die apostolische stukken zijn allereerst de Godsdaden van een Richter en Leeraar der volkeren, maar het zijn tevens scheppingen van een menschelijk genie.

Want hun heldere eenvoud is allereerst de wisse, in Gods Geest *geziene*, wijsheid,

> De heldre vlaegh van eenen Pinxterzegen,

gelijk Vondel spreken zou, doch het is ook de som van den arbeid eens denkers, die niet rustte, voor hij de wezenlijke kern vond der vele vragen van zijn tijd, die durfde gaan staan midden in alle zedelijke beweging zijner eeuw en die beweging als het ware over, om en door zich heen liet gaan, doch zelf niet onderging.

Leo XIII was de door Gods Geest gesterkte sterke, die rustig boven den chaos van onrecht en ellende rees en levenwekkende, zielen-bevruchtende woorden over de wereld zond.

Woorden in de taal van onzen tijd aan de menschheid van onzen dag, woorden met herscheppende kracht, wijl zij de lijnen hebben getrokken, naar welke zich de maatschappelijke verhoudingen veilig zullen regelen, wijl zij de woorden waren van gerechtigheid en recht, van wijsheid en wetenschap, die van alle eeuwen zijn.

Van één dier wondere Apostel-brieven heeft Schaepman gezegd, dat de redeneeringen elkander dekken als de schubben van een pantser, dat de taal eenvoudig en klaar is als kristal, maar van een bezielde en bezielende klaarheid: kristal, doortinteld van zonnestralen.

Zóó is de eenvoud van het eeuwige, zóó de klaarheid van het wezenlijke, zóó de helderheid van het echte genie.

En herinner u Leo's Rozenkrans-encyclieken, - heeft niet de eenvoudigste onder de eenvoudigen die verstaan? Het oude, arme moedertje, dat geen weg meer weet met een kerkboek, hebben zij geleerd, dat de persoonlijke, bijzondere devotie van den doorluchtigen Wijze te Rome geen andere is dan de hare, en met inniger godsvrucht heeft zij aan de kralen van haar kettinkje gebeden....

***

Leo XIII, - die naam is ons heilig in alle beteekenissen, zeiden wij boven, heilig in den zin van dierbaar misschien het eerst, maar zeker het hoogst in de eerbiedwekkendste d.i. in de eigenlijke beteekenis van het woord.

Want is er geen liefdegevoel in ons hart, dat dezen Paus heilig verklaart bij zijn leven, en dat ons, na zijn verscheiden, tot Hem zelven zal doen bidden om troost, als tot een gezaligde?....

Is dat niet de diepste en onuitwisch baarste indruk, dien zoovele geloovigen medenamen uit de Eeuwige Stad, waar zij met een traan in de oogen de witte, glimlachende majesteitsfiguur van dezen Paus hadden gezien?

Zijne Heiligheid, - men kan in dit jubeljaar dien titel nauwelijks noemen zonder de bijgedachte, dat voor dezen heiligen Vader, voor dezen grijzen Petrus die titel meer dan een eerenaam is.....

C.R. DE KLERK.

De galerij der Pausen.

Wij durven veronderstellen, dat het onzen lezers aangenaam zal zijn, bij gelegenheid van het zilveren regeeringsjubilé des H. Vaders een losse plaat te ontvangen met de beeltenissen van al de Pausen, die van Petrus' tijd tot op onze dagen de Kerk van Christus bestuurd hebben.

Welk een krachtige taal spreken tot het gemoed van den katholiek de beeltenissen dier breede rij van mannen, getuigen van, neen, medewerkers aan de wereldhistorie van negentien eeuwen, - dier mannen, meest hoog van deugd en uitmuntend in gaven, die aan de vestiging, de uitbreiding van het Godsrijk op aarde hebben gearbeid, er voor hebben gestreden en geleden, velen met hun bloed de heiligheid der leer bezegelend, die het grootste en heerlijkste Godsgeschenk is.

In den tijd, dat de Heiland der wereld geboren werd, leed en stierf, hadden zich bijna alle volken der toenmaals bekende aarde onder het juk der Romeinen gebogen; de Cesars te Rome waren de beheerschers der wereld. Hun troon is ineengestort, bedolven onder het stof en de asch van den tijd. In den loop der eeuwen ontstonden nieuwe, groote rijken, machtige dynastieën werden gegrondvest, de volken juichten ze toe. Verdwenen de rijken, verdwenen de dynastieën!

Slechts één troon ter wereld heeft allen stormen des tijds het hoofd geboden en ze overleefd; maar één rijk heeft zich voortdurend krachtiger ontwikkeld, zijn grenzen steeds verder uitgezet: de Stoel van Petrus, door den sterken arm Gods als een rots geplant in den stormvloed der aardsche vergankelijkheid; het rijk des Pausen, dat op geestelijke wijze heel de wereld, van den opgang tot den ondergang der zon, omspant en omvademt. Den beheerscher van dit rijk, door Gods almachtige hand op Petrus' Stoel geplaatst, juichen millioenen menschenharten toe van het met ijs bedekte Noorden tot het woestijnzand van Afrika, van de steppen in Azië tot de kusten van den Grooten Oceaan, en al die millioenen gehoorzamen aan de wet, door de Plaatsbekleeders van Christus op aarde bijna negentienhonderd jaren verkondigd.

Dat het Pausschap al die eeuwen, ook in tijden van de grootste verwarringen en troebelen, is in stand gebleven, is een der treffendste bewijzen voor de waarheid en goddelijkheid van het Christendom. ‘Gij zijt Petrus, dat is Steenrots, en op die Steenrots zal ik Mijne Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen,’ heeft Christus gezegd. De rots staat nog vast en onwrikbaar op dezelfde plaats.

De geschiedenis van het Pausschap is een voortdurend, steeds grooter wordend wonder, en voor een trouwen zoon der katholieke Kerk kan er niets troostrijkers, niets verheveners zijn, dan een blik op die geschiedenis.

Men kan haar in acht tijdvakken verdeden. Het eerste begint met de komst van den H. Apostel Petrus te Rome (44 na Christus) en eindigt met den dood van Paus Melchiades † 314. Bijna alle Pausen uit dit tijdvak, twee en dertig in getal, stierven als bloedgetuigen voor het geloof den marteldood. Zoo lang het heidensche Rome door zijn keizers machtig was, wendde het alle pogingen aan, om het Christendom te vernietigen. Het was een doornige weg, dien de heilige mannen in deze eeuwen van verdrukking moesten afleggen, maar Gods zegen vergezelde hen. Het Christendom verbreidde zich ondanks de verwoedste vervolgingen steeds verder, en van het Romeinsche rijk vielen voortdurend meer gewesten af. Het keizerrijk ging onder, de Stoel van Petrus bleef. Rome verloor zijn heerschappij, de opvolger van Petrus breidde de zijne uit. Een der grootste Pausen uit dit tijdvak was Victor I (193-203); zijn wijsheid en voorzichtigheid, zijn beleid en volharding dwongen zelfs den tegenstander eerbied af. Onder Paus Melchiades behaalde keizer Constantijn, vertrouwend op het woord: ‘In dit teeken zult gij overwinnen,’ de overwinning op keizer Maxentius. Voor de Kerk brak het licht van een beteren dag door de wolken.

Het tweede tijdvak omvat de volgende drie eeuwen en telde drie en dertig Pausen van Sylvester I (314-337) tot Gregorius I (590-604). Ook in den aanvang van dit tijdvak woedden schrikkelijke vervolgingen tegen de Christenen. Paus Sylvester moest zich meermalen schuilhouden en het bloed der martelaren vloot bij stroomen, maar het licht van het Christendom straalde in steeds voller glans. In het jaar 325 werd te Nicea een concilie van meer dan driehonderd bisschoppen gehouden, keizer Constantijn werd te Rome door Paus Sylvester gedoopt, en de Christenen stonden voortaan onder de bescherming van den machtigen keizer.

De grootste figuren onder de Pausen in dit tijdvak zijn ongetwijfeld Leo I en Gregorius I, wien beiden de bijnaam van den Groote is geschonken. Den eerste kent de geschiedenis als den grooten kerkleeraar, den bedwinger van den Hunnen-koning Attila, die op 's Pausen voorbede Rome spaarde. Paus Gregorius is bekend om zijn roemrijken strijd tegen de Longobarden, om de kerstening der Angelsaksers, om de invoering van den naar hem genoemden Gregoriaanschen zang. Beide Pausen overzagen met scherpen blik hun tijd, beiden wisten de zuivere, apostolische leer van Christus tegenover de dwalingen, die vooral in het Oosten opdoken, te handhaven. Gregorius I ontving van de overige bisschoppen der christelijke wereld voor het eerst den titel van *Pontifex maximus*.

Het derde tijdvak reikt van het begin der zevende tot het midden der negende eeuw en telt van Bonifacius III tot Benedictus III († 858) een en veertig Pausen. In dit tijdperk valt de geloofsprediking in Nederland en Duitschland: Willibrord werd door Paus Sergius I, Bonifacius, de apostel der Duitschers, door Gregorius II gezonden. Bij de Franken, reeds twee eeuwen vroeger gekerstend, stond het gezag van den H. Stoel zoozeer in aanzien, dat Pepijn de Korte zich door Paus Zacharias liet kronen. Pepijn voegde ook bij de bezittingen van den H. Stoel het land tusschen Ravenna en Ancona, waardoor de grondslag werd gelegd voor den Kerkelijken Staat. Karel de Groote breidde dit gebied door nieuwe schenkingen uit en werd door den H. Leo III tot keizer van het H. Roomsche Rijk gekroond. De Paus werd als het geestelijk en ook als het wereldlijk hoofd der geheele Christenheid erkend.

Gedurende het vierde tijdvak, dat met Nicolaas I den Groote (858-867) begon en met Alexander II (1061-1073) sloot, regeerden niet minder dan 51 Pausen. De

gewichtigste gebeurtenis uit dit tijdvak was de groote scheuring in het Oosten, door keizer Michael III van het Oost-Romeinsche rijk en diens handlanger Photius verwekt.

Het vijfde tijdvak, door Gregorius VII, den beroemden monnik Hildebrand (1073-1085) geopend, eindigde met Benedictus XII (1334-1342). Dit tijdperk, dat met Gregorius VII zoo roemrijk begon en het Pausdom op het toppunt van aardsche macht en aardschen luister toonde, eindigde naar Gods ondoorgrondelijke raadsbesluiten

De uitgang, waarlangs de Paus het Vaticaan verlaat voor zijn zomerverblijf.
De Paus in zijn rijtuig, begeleid door twee leden der Edelwacht te paard; Z.H. beantwoordt het saluut van een knielenden gendarme.
's Pausen slaapvertrek in den Leonijnschen toren.
Tuinen van het Vaticaan.
Paviljoen in den wijngaard bij den Leonijnschen toren, waar de Paus op zijn wandelingen uitrust.
Leonijnsche toren en paleis met bijzondere vertrekken, gebouwd door Leo XIII.

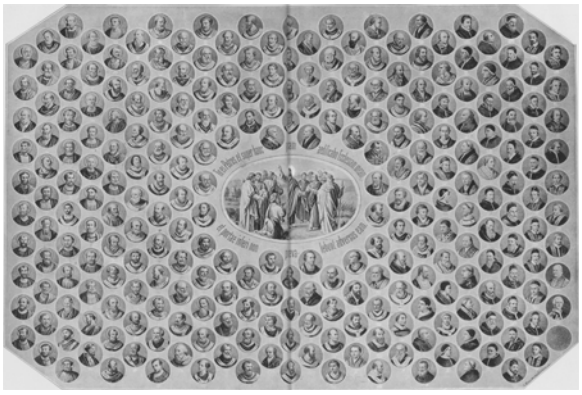

AFBEELDINGEN DER PAUSEN VAN DEN H. PETRUS TOT EN MET DEN THANS ROEMRIJK REGEERENDEN EN JUBILEERENDEN PAUS LEO XIII.

Petrus.
Linus.
Cletus.
Clemens I.
Evaristus.
Alexander I.
Sixtus I.
Telesphorus.
Hyginus.
Pius I.
Anicetus.
Soter.
Eleutherius.
Victor.
Zephyrinus.
Callixtus I.
Urbanus I.
Pontianus.
Antherius.
Fabianus.
Cornelius.
Lucius I.
Stephanus I.
Sixtus II.
Dionysius.
Felix I.
Eutychianus.
Cajus.
Marcellinus.
Marcellus.
Eusebius.
Melchiades.
Sylvester I.
Marcus.
Julius I.
Liberius.
Damasus I.
Siricius.
Anastatius I.
Innocentius I
Zosymus.

Bonifacius I.
Celestinus I.
Sixtus III.
Leo I.
Hilarius.
Simplicius.
Felix II.
Gelasius I.
Anastasius II
Symmachus.
Hormisdas.
Johannes I.
Felix III.
Bonifacius II
Johannes II.
Vigilius.
Agapitus I.
Sylverius.
Pelagius.
Johannes III.
Benedictus I.
Pelagius II.
Sabinianus.
Gregorius I.
Bonifacius III.
Bonifacius IV.
Deodatus I.
Bonifacius V.
Honorius I.
Severinus.
Johannes IV.
Theodorus I.
Martinus I.
Eugenius I.
Vitalianus.
Deodatus II.
Donus.
Agatho.
Leo II.
Benedictus II
Johannes V.
Cono.
Johannes VI.
Sergius I.
Johannes VII
Sisinnius.
Constantijn I.
Gregorius II.
Gregorius III
Zacharias.
Paulus I.
Stephanus II.
Constantijn II
Philippus.
Stephanus III
Adrianus I.
Leo III.
Stephanus IV
Pascalis I.

Eugenius II.
Valentinus.
Gregorius IV.
Sergius II.
Leo IV.
Benedictus III
Nicolaas I.
Adrianus II.
Johannes VIII
Marinus I.
Adrianus III.
Stephanus V.
Formosus.
Bonifacius VI.
Stephanus VI.
Romanus.
Theodorus II
Johannes IX.
Benedictus IV
Leo V.
Christophorus
Sergius III.
Anastasius III.
Lando.
Johannes X.
Leo VI.
Stephanus VII.
Johannes XI.
Leo VII.
Stephanus VIII
Martinus II.
Agapitus II.
Johannes XII.
Leo VIII.
Johannes XIII.
Benedictus VI
Benedictus VII
Johannes XIV.
Bonifacius VII
Johannes XV.
Gregorius V.
Sylvester II.
Johannes XVII.
Johannes XVIII
Sergius IV.
Benedictus VIII
Johannes XIX.
Benedictus XI.
Gregorius VI.
Clemens II.
Damasus II.
Leo IX.
Victor II.
Stephanus IX
Benedictus X
Nicolaas II.
Alexander II.
Gregorius VII
Victor III.

Urbanus II.
Pascalis II.
Gelasius II. Callixtus II.
Honorius II.
Innocentius II
Celestinus II.
Lucius II.
Eugenius III.
Anastasius IV
Adrianus IV.
Alexander III
Lucius III.
Urbanus III.
Gregorius VIII
Clemens III.
Celestinus III.
Innocentius III
Honorius III.
Gregorius IX.
Celestinus IV.
Innocentius IV
Alexander IV
Urbanus IV
Clemens IV
Gregorius X
Innocentius V
Adrianus V
Johannes XXI
Nicolaas III
Martinus IV
Honorius IV
Nicolaas IV
Celestinus V
Bonifacius VIII
Benedictus XI
Clemens V.
Johannes XXII
Benedictus XII
Clemens VI.
Innocentius VI
Urbanus V.
Gregorius XI.
Urbanus VI.
Bonifacius IX.
Innocentius VII.
Gregorius XII.
Alexander V.
Johannes XXIII
Martinus V.
Eugenius IV.
Nicolaas V.
Callixtus III.
Pius II.
Paulus II.
Sixtus IV.
Innocent. VIII
Alexander VI
Pius III.
Julius II.

Leo X.
Adrianus VI.
Clemens VII
Paulus III.
Julius III.
Marcellus II.
Paulus IV.
Pius IV.
Pius V.
Gregorius XIII
Sixtus V.
Urbanus VII.
Gregorius XIV
Innocentius IX
Clemens VIII.
Leo XI.
Paulus V.
Gregorius XV
Urbanus VIII.
Innocentius X.
Alexander VII
Clemens IX.
Clemens X.
Innocentius XI
Alexander VIII
Innocentius XII
Clemens XI.
Innocent. XIII
Benedictus XIII
Clemens XII.
Benedict XIV.
Clemens XIII.
Clemens XIV.
Pius VI.
Pius VII.
Leo XII.
Pius VIII.
Gregorius XVI
Pius IX.
Leo XIII.

Wingerd, geplant door den Paus en een gezicht op de nieuwe bouwwerken.
De Paus met zijn staatssecretaris kardinaal Rampolla en Mgr. Della Volpe.
Paviljoen, bestemd tot wachtkamer der kardinalen.
Struisen en volière van Z.H.
Toegang tot het gebouw, waar de Paus zijn koffie gebruikt.
Toegang tot het casino.
De Paus in zijn draagkoets.

met zware beproevingen voor de Plaatsbekleeders van Christus. Gregorius VII beheerschte door de macht van zijn geest de geheele christelijke wereld en wist koningen en keizers te bewegen, hun volken naar de wetten van het Christendom te regeeren. Verscheidene zijner opvolgers, te beginnen met Urbanus II, gaven een krachtigen stoot tot de grootsche beweging der kruistochten, die mede de macht en het aanzien van het Pausschap verhoogden. Maar de laatsten der een en veertig Pausen uit dit tijdvak zagen zich naar Avignon in Frankrijk verbannen en in hun vrije werkzaamheid als hoofd der Christenheid belemmerd. Het was een zware beproeving, die God het Pausdom overzond.

Lid der Zwitsersche Garde.

In het zesde tijdvak, dat den tijd van 1342 tot 1517 vult en 22 Pausen telt, duurden de beproevingen voort. Allerlei scheuringen dreigden, de Reformatie wierp reeds haar schaduwen vooruit. Maar terwijl in het oude Europa een aantal misleiden en verdwaasden hun trouw aan de Kerk opzegden, vond deze een nieuw arbeidsveld in de landen, die tegen het einde van dit tijdvak werden ontdekt.

In het zevende tijdvak, geopend met onzen landgenoot Adrianus VI (1522) en gesloten met Clemens XIV († 1774), verrichtte de Hervorming haar treurig werk van verwoesting; ook Engeland viel van de Kerk af. Diplomatieke handgrepen maakten den strijd voor de Pausen nog zwaarder. De machtigen der aarde, de koningen en vorsten der groote rijken, zochten zich met alle middelen aan den invloed der Pausen te onttrekken, en de twee en dertig Opperpriesters uit dit tijdvak hadden niet enkel, evenals hun voorgangers, met de dwalingen op godsdienstig gebied, maar ook met het ongeloof van moderne philosofen te strijden. Doch de geschiedenis bewijst, met hoe vaste hand de Pausen in dezen wilden storm van meeningen Petrus' scheepje bestuurd en het voor vergaan behoed hebben.

Wij zijn thans tot het achtste tijdvak gekomen, dat de Pausen - zeven in getal - van Pius VI (1775-1779) tot en met onzen tegenwoordigen Paus Leo XIII omvat. Dit tijdvak is ongetwijfeld het belangrijkste in de geschiedenis van het Pausdom, want geen tijd was rijker aan gebeurtenissen dan het laatste kwart der achttiende en de geheele negentiende eeuw. De moderne wetenschap wilde het oude geloof vervangen, vrijmetselarij en vrijdenkerij trachtten de fondamenten, waarop het gebouw

der Kerk rust, te ondermijnen, en ook het brutale geweld van een Napoleon I beproefde, de geestelijke heerschappij des Pausen aan zijn wereldlijk gezag dienstbaar te maken.

De geschiedenis van Pius VI, Pius VII, Pius IX en Leo XIII is een lijdensgeschienis geweest, maar door hun kloek gedragen lijden hebben zij de rechten van den H. Stoel gevrijwaard en het aanzien der Kerk vergroot. Meer dan een eeuw lang hebben deze vier Pausen geregeerd, en door hun langdurige regeering zijn zij in staat geweest, veel in het belang der Kerk en der wereld te verrichten en de groote plannen, in hun machtigen geest gerijpt, te verwezenlijken.

De door Christus op de Steenrots gebouwde Kerk staat na een strijd van bijna negentien eeuwen nog onwrikbaar hecht op haar grondslagen en wordt nu nog bestuurd door de opvolgers van denzelfden armen visscher, wien de belofte voor de eeuwen werd gegeven: ‘de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.’ Wie, die de geschiedenis der Kerk overweegt, moet niet besluiten, dat zij niet het maaksel van menschen kan zijn, maar geleid moet worden en bestuurd door een hoogere macht, door Hem, die haar heeft ingesteld tot zaliging van het menschdom, door Zijn kostbaar bloed vrijgekocht en verlost?

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg*.)

Jessie scheen Walter eerst te bemerken, toen deze zijn hand zacht op haar schouder legde en vroeg: ‘Wat scheelt er aan, Jessie?’

‘Niets,’ antwoordde zij verward, ‘ik voel me zoo eenzaam en verlaten, zoodat het mij spijt dat ik de uitnoodiging van mijn grootmoeder, om met mijnheer Bellenger naar New-York te komen, heb afgewezen.’

‘Waarom voldeedt gij niet aan haar verzoek en wat hield u terug, Jessie?’ vroeg Walter, schijnbaar koel.

‘Kunt gij dat nog vragen? Zou ik u niet in New-Haven zijn te gemoet gesneld, zoo Ellen's ziekte mij niet weerhouden had? Maar nu is 't geheel anders. Had ik vroeger geweten, wat ik nu weet, het zou beter geweest zijn, het verzoek van mijn grootmoeder niet te hebben weerstaan,’ sprak Jessie met bitterheid.

‘En wat weet ge nu dan? Wat is er veranderd?’ vroeg Walter.

‘Ik weet, dat ik u onverschillig geworden ben; ik weet, dat gij mij haat.’

‘Jessie,’ riep Walter vol ernst, ‘ik ben geen ander geworden, maar met u heeft een verandering plaats gehad, waarvan gij u misschien zelf geen rekenschap kunt geven, een verandering, waarvan uw omgang met William de oorzaak is. Hoe verheugd en gelukkig zou ik zijn, als alles slechts op een misverstand berustte.’

Terwijl Walter zoo sprak, was hij naast Jessie op de bank gaan zitten en zij zag hem met haar donkere oogen zoo vertrouwelijk aan, als was elke ongunst[i]ge gedachte uit haar hart verdwenen.

‘Walter,’ sprak zij met bevende stem, ‘vergeef mij, dat ik u onrecht heb aangedaan. Nooit waart gij mij dierbaarder dan nu. Maar het was mij, als stond een booze geest tusschen ons beiden; ik maakte mij beangst u te zullen verliezen.’

‘En wie was die booze geest en van waar kwam hij? Zeg het mij oprecht, Jessie! Was William het niet, heeft hij beproefd het zaad van mistrouwen in uw hart te strooien?’

Jessie knikte zwijgend, en Walter ging voort:

'Wees vertrouwelijk tegen mij, en zeg mij, met welke gedachten de twijfel uw geest heeft vervuld.'

Jessie begon aarzelend: 'Hij vertelde mij - vergeef mij, Walter, als ik u soms mocht bedroeven - dat uw vader een groote misdaad begaan had; evenwel heeft hij mij niet alles verteld. Vroeger reeds wist ik, dat er iets gebeurd was, en eens heb ik mijn vader er naar gevraagd. Maar ik kon niets van hem te weten komen, hij gaf mij een ontwijkend antwoord. Wat was het, Walter?'

Voor een oogenblik was Walter verrast, dan zag hij Jessie aan en antwoordde:

Lid der Edelwacht in gala-uniform.

'Het valt mij zwaar, u deze treurige geschiedenis te vertellen; maar ik heb liever dat gij ze van mij hoort dan van een ander. Gij kent de oude, bouwvallige villa tusschen de bergen, niet waar? Daarheen kwam eens in een heerlijken zomer mijn moeder. Zij was met een bevriende familie hierheen gekomen, die dat huis voor een zomer gehuurd hadden. Mijn moeder moet zeer mooi geweest zijn, ten minste zoo dacht mijn vader; want hij verkeerde dikwijls met haar. Hij was arm, terwijl Ellen Bellenger rijk was; maar haar hart was te edel en te goed om een vlijtigen, werkzamen, jongen man geringer te schatten dan een rijke. Zij beminden elkaar zeer. Zij werden verloofd en om alle geheimzinnigheid te vermijden

en eerlijk en oprecht te zijn, wilde hij haar ouders er over schrijven. Maar Ellen verzocht hem het niet te doen. Zij wist, hoe trotsch haar familie was, en dat deze het niet zou toestaan en pogingen zou aanwenden, deze verbintenis te verbreken. Daarom begaven beiden zich naar New-York, waar zij door een priester in 't huwelijk verbonden werden. Zooals gij kunt begrijpen, waren de Bellenger's buiten zich zelven van woede; zij braken alle gemeenschap met mijn moeder af en verboden haar ooit meer den drempel van hun huis te overschrijden. Maar deze wreedheid verbond haar nog inniger met haar echtgenoot, dien zij - evenals geheel onze familie - aanbad. Het zonnetje van geluk scheen in ons huis. Mijn vader maakte er zich bezorgd over, dat zij nu al haar vroegere gemakken moest ontberen, en ik heb van grootvader gehoord, dat hij voor verschillende zaken meer uitgaf dan hij betalen kon. Maar ook deze toestand veranderde. De oude Graham, uw grootvader, had een bank in Deerwood. Uw vader was kassier en de mijne huisbewaarder. Als zoodanig en omdat hij het volste vertrouwen van zijn heer genoot, was hij in 't bezit van alle sleutels van het geheele huis. Zij waren goede vrienden, Richard Graham en Sep Marshall - ja, men vergeleek ze zelfs met David en Jonathan. Op zekeren dag kwam er bij ons thuis een groote rekening over allerlei zaken, die mijn vader voor zijn jonge vrouw had gekocht en in dienzelfden nacht werd de bank voor meer dan duizend dollars bestolen.'

'O, Walter, wie kon zoo iets doen,' riep Jessie, nog steeds onder den indruk van William's meedeelingen.

'Hoor mij tot het einde toe aan,' ging Walter voort. 'Mijn vader was even onschuldig als ik nu. Toen dit voorviel, woonde bij mijn vader een goedig, maar een weinig zonderling mensch, Heyward genaamd. Ofschoon niemand wist, waarmee hij zijn geld verdiende, was hij steeds netjes gekleed, reisde veel, en ging soms zeer verkwistend met zijn geld om. Niemand dacht kwaad van hem; hij was er te dom toe, zeiden de menschen. Om zijn goedheid mocht men hem overal lijden en toen hij op een avond, schijnbaar dronken, bij ons kwam en een onderkomen voor den nacht vroeg, gaf mijn grootvader hem een kamer, waarvan de deur direkt met de gang in verbinding stond. Den volgenden morgen had hij, naar het scheen, zijn roes nog niet uitgeslapen. Uw vader kwam den diefstal meedeelen en terwijl hij vertelde, wierp hij op mijn vader zulk een argwanenden blik, dat mijn moeder uitriep: 'De dieven schijnen ook hier in huis te zijn geweest. Toen ik dezen nacht wakker werd en mijn man niet zag, riep ik hem. Dadelijk kwam hij bij me en zei me, dat hij in huis leven gehoord had, dat hem verdacht leek.'

Toen mijnheer Graham dit hoorde, veranderde hij van kleur, en terwijl hij op de schoenen mijns vaders wees, die aan den haard stonden, zei hij: 'Hoe komt die modder aan je schoenen, Sep, het heeft toch gisterenavond niet geregend.'

Hij had gelijk. Eerst tegen twaalf uur in den nacht was het beginnen te regenen, zoodat de schoenen na dien tijd moesten gebruikt zijn; want zij waren nog met vochtig slijk bedekt. Dat de dieven tot bij onze huisdeur geweest waren, bewezen duidelijk de voetstappen, die van de bank naar het huis voerden. Mijn vaders schoenen pasten juist in de voetstappen, zooals uit het onderzoek bleek. Mijn vader, mijn arme ongelukkige vader, scheen geheel zijn gedachten verloren te hebben, wezenloos zag hij rond en was niet in staat te begrijpen, wat dit alles beduidde. Eerst toen Richard, zijn beste vriend, hem influisterde; 'Geef het geld terug, Sep, en alles zal nog wel goed kunnen gemaakt worden,' toen zag hij het voorval in al zijn verschrikkingen en werkelijkheid, toen bemerkte hij, hoe alles tegen hem getuigde, en van ontzetting

aangegrepen, zakte hij eensklaps als een lijk ineen. Urenlang bleef hij in onmacht liggen en toen hij tot het bewustzijn terugkeerde, zag hij zich door gerechtsdienaars omgeven. Hij werd in arrest genomen en het scheen, dat hij zijn verstand had verloren.

De gerechtelijke behandeling begon, en de groote zaal, waar ze plaats vond, was gevuld met menschen, gekomen deels uit medelijden, deels uit nieuwsgierigheid. Ook mijn grootvader was er en naast hem zat mijn ongelukkige moeder. Men had haar niet kunnen terughouden en ze wachtte nu doodsbleek de uitspraak. De verdediger mijns vaders trachtte gedurende het proces de schuld op Heyward te werpen, maar deze verklaarde met het onnoozelste gezicht den geheelen nacht geslapen en niets gehoord te hebben. Inderdaad was het algemeen gevoelen, dat men Heyward eerder voor den schuldige hield dan Sep Marshall, en ook de rechters schenen ter gunste mijns vaders te keeren, toen Richard Graham, uw vader, als getuige optrad. Overal was hij als de beste vriend mijns vaders bekend, en ademloos luisterde men naar zijn woorden. Hij vertelde, dat hij dien nacht niet slapen kon, tegen twee uur was opgestaan en zich naar het venster had begeven. Van daar had hij een vrij uitzicht op de bank. Ondanks het zwakke maanlicht kon hij toch alle voorwerpen op straat duidelijk zien. Hij zag eensklaps, dat een man de bank verliet, de deur sloot, den sleutel in zijn zak stak, en vlug de straat uitliep. Mijn vader droeg toen een jas en muts van lichtgrijze kleur, en daar deze man evenzoo gekleed was, meende mijnheer Graham, dat het mijn vader was en riep hem bij zijn naam. Maar de man luisterde niet en liep door.

Lid der Palatijnsche wacht, salueerende den voorbijschrijdenden Paus.

Dan herinnerde mijnheer Graham zich, dat zijn vriend den vorigen dag een drankje in het kantoor had laten staan, dat voor mijn moeder was, en hij vermoedde, dat mijn moeder zieker was geworden en mijn vader daarom het drankje gehaald had. Hij ging weer naar bed en dacht eerst weer aan 't geen hij dien nacht gezien had, toen hij van den diefstal vernam.

'Gelooft gij, dat de man, die de bank verliet, de gevangene geweest is?' vroeg de rechter, nadat mijnheer Graham zijn getuigenis had afgelegd. Voor een oogenblik draalde mijnheer Graham. Het doodsbleeke, strakke gezicht van zijn dierbaren vriend zag hem aan - de smeekende blikken van diens jonge vrouw hingen in doodelijken angst aan zijn lippen. Hoe kon hij de vraag des rechters met 'ja' beantwoorden? Maar hij deed het, Jessie - eindelijk sprak hij het woord uit: 'Ik geloof het,' en op dat oogenblik sprak uit mijn vaders trekken zulk een doodsangst, dat zelfs uw vader moest weenen, terwijl de arme, troostlooze jonge vrouw, onder een hartverscheurend geschrei, haar handen krampachtig ten hemel hief.'

‘O, Walter, Walter!’ riep Jessie, ‘vertel niet verder - geen woord meer! Ik zie duidelijk de ongelukkigen voor mij. En mijn vader getuigde tegen hem. Hoe kon hij zulks doen!’

Reeds dikwijls had Walter zich dezelfde vraag gesteld, maar telkens ze weer van zich afgestooten. Maar nu, nu Jessie ook de eerlijkheid dezer handelwijze in twijfel trok, antwoordde hij:

‘Ik denk, dat hij zijn plicht gedaan heeft - ja, zijn plicht. Mijnheer geloofde, wat hij zei, en toen hij van de balustrade terug ging, sloeg hij zijn armen om den hals van mijn vader en zei: ‘God moge mij vergeven, Sep, ik kon niet anders.’

‘Het kon wel anders,’ onderbrak Jessie. ‘Moest hij dan alles zeggen, wat hij wist?’

Walter liet deze vraag onbeantwoord en vertelde verder:

‘Nu kwam de verdediging. Mijn vader weerlegde alle tegen hem ingebrachte beschuldigingen, bezwoer zijn onschuld met de heiligste eeden, maar het ontbrak hem aan bewijzen. Er waren zooveel bewijzen tegen hem, dat deze zaak later verder zou behandeld worden. Daar de volgende zitting eerst over drie weken plaats had, moest mijn vader dien tijd in de gevangenis doorbrengen, zoo niet een som van duizend gulden als borg gestort werd. Zoo was de uitspraak des rechters. Mijn vader drukte een oogenblik zijn handen tegen zijn borst, dan rolden de tranen over zijn wangen, toen door de pijnlijke stilte van de zaal een sidderende en klagende stem klonk:

‘Red mijn man! O, red mijn ongelukkigen man!’

‘Op hetzelfde oogenblik lag mijn moeder aan de voeten van haar man. Hij boog zich over haar en tranen vielen op haar neer. De verslagenheid was algemeen, velen weenden en toen de vraag herhaald werd: ‘Wie wil voor den gevangene borg blijven?’ toen antwoordde uw vader luid:

‘Ik wil het!’

‘Dat doet me goed te hooren!’ riep Jessie, terwijl Walter verder ging:

‘Daar mijnheer Graham het geld gestort had, liet men vader naar huis terugkeeren. Maar zijn kracht was gebroken. Hij was geheel willoos, was niet meer in staat te denken of te handelen. Steeds was hij bij zijn vrouw en hield haar hand in de zijne; slechts van tijd tot tijd verbrak hij het zwijgen en sprak op droeven toon:

‘Wat zal mijn lieve vrouw beginnen, als ik in de gevangenis ben!’

(*Wordt vervolgd*.)

De Garde van het pauselijk hof.

Het militaire saluut, in knielende houding aan Z.H. gebracht - op het zonnige tafereeltje, waar ge Zijne minzame Majesteit in het open rijtuig ziet - teekent heel den aard der pauselijke hofwacht van thans.

De gendarme brengt met de rechterhand

den overal gebruikelijken krijgsgroet als aan den wereldlijken vorst van den Kerkelijken Staat, - maar hij knielt er bij: het teeken van eerbied voor den hoogsten Gezalfde des Heeren, wiens geestelijk gebied de wereld omvat.

Gendarmen in parade-uniform.

Die wijze van begroeting symboliseert het karakter van het geheel der tegenwoordige pauselijke garde en van hare verhouding tot Z.H. en de wereld.

Dat geheel bestaat overigens uit vier belangrijk verschillende deelen.

Men heeft te onderscheiden: de Edelwacht en de Palatijnsche eerewacht, de Gendarmen en de Zwitsers.

De dienst der beide eerste korpsen is nagenoeg louter hofstaatsie, de taak der Gendarmen en der Zwitsers is meer van actieven aard: de Zwitsers vormen een klein staand leger van pauselijke soldaten, de Gendarmen kan men de politie van het Vaticaan noemen.

***

De Edelwacht, door Pius VII in het leven geroepen, bestaat tegenwoordig uit leden der Romeinsche aristocratenfamilies, die den Paus zijn trouw gebleven tegenover den roover zijner rechten, den Italiaanschen staat. Zij heeft een kapitein-commandant, dertien andere officieren en acht en veertig gewone leden.

De Palatijnsche Eerewacht wordt sedert Pius IX uit de kleine burgerij en de werklieden-vereenigingen geworven. Zij telt vierhonderd leden.

Deze beide wachten zijn alleen bij plechtige gelegenheden in vollen getale present; van hun wapenen maken van 250 man te leveren en dit op diezelfde getalsterkte te houden.

Hoogere officieren der Pauselijke Garde.

Bijna alle Europeesche hoven voorzagen zich toenmaals van deze trouwste onder de trouwe Germanen. De destijds heerschende moord-, roof- en gif-politiek

noodzaakte de souvereinen vooral in de zuidelijke landen, dus ook den Paus, zich aan een onomkoopbare lijfwacht toe te vertrouwen.

Door voorname katholieke jongelieden, uit dezelfde Zwitsersche provincies afkomstig, wordt nòg de pauselijke garde gezij slechts gebruik om ze te presenteeren en weer af te zetten.

De Gendarmen, honderd twintig man met een majoor-commandant aan het vormd. Hun rusting en wapenen zijn nog middeleeuwsch. De voorwaarden om te mogen dingen naar de eer, van voortdurend voor de veiligheid van het Opperhoofd der Kerk te waken, zijn: een krachtige gezondheid, minstens 1,74 M. lengte, leeftijd van 25 jaar en ongehuwde staat.

Op 30-jarigen leeftijd is het uittreden uit den pauselijken dienst verplichtend. De uittredenden trekken een klein, maar levenslang pensioen.

Uitteraard laat de geregeld onderling afgewisselde wachttaak den jongen Zwitsers hoofd, waken voor de veiligheid; in gangen, op trappen, om hoeken, in tuinen, - overal treft men hen aan, en geen vreemdeling kan zich onttrekken aan hun onderzoekende vragen.

De Zwitsersche wacht eindelijk bestaat insgelijks uit honderd twintig man, maar hare inrichting is geheel op militaire leest geschoeid. Een kapitein-commandant met den rang van kolonel, een luitenant met den rang van luitenant-kolonel en een tweede luitenant met den rang van majoor staan aan het hoofd.

Onafgebroken onderhouden zij de wacht op drie posten: een vóór de pauselijke vertrekken, zoodat ieder, die den H. Vader bezoekt, hen passeert; een aan de 'Bronzen poort', welke van het Sint-Pieter-plein toegang verleent tot het Vaticaan; een ten laatste aan de poort, die uitkomt op de *Via dei Fundamenti*. Deze derde wachtpost is hierom zoo merkwaardig, dat de *pauselijke* Zwitsers er een *Italiaanschen* schildwacht tegenover zich zien op een ander punt van het terrein, - treffend beeld van een gespannen verhouding: van het hardnekkig bestendigen der rechtsverkrachting eener- en het uur aan uur door lijdzaam protest handhaven van het heilige recht anderzijds.

***

In de vijftiende eeuw heeft paus Julius II de Zwitsersche lijfwacht ingevoerd, op aandrang van zijn kardinaal Schinner, zelf een Zwitser. De Paus sloot een verdrag met de kantons Zurich en Luzern, waarbij deze staatjes zich verplichtten een contingent tijd genoeg om in de stad Rome te studeeren. Vandaar, dat het aanzienlijkst deel dezer naar oude zede gehellebaarde en in ijzer uitgeruste wapenvoerders uit aanstaande kunstenaars, geleerden en professoren bestaat, die aan den dienst bij de pauselijke lijfgarde later zeer vaak een schitterende loopbaan in de wereld danken.

[Nummer 7]

Kinderloos.

Maar de weg langs 't water een scherpe bocht maakte om dan recht te loopen tusschen weilanden tot heel ver, een wit-grijze streep in 't groen, daar stond hun huisje.

't Was maar een klein, armzalig ding met één raam; de eenige kamer was tamelijk ruim maar altijd half duister, zelfs in de zonnige zomerdagen, als 't land glinsterde onder de strak-blauwe lucht. Dan zat de vrouw ook altijd buiten op 't bruinhouten trapje te breien of te naaien, de man werkte bij de boeren of hakte hout in 't kleine voortuintje; ze hadden hun dagelijksch brood - meer niet

't Was maar zoo'n doodgewoon menschenpaar; zij begon al oud te worden, maar toen ze vijf en twintig was, zag ze er al niet veel anders uit dan nu, ze was altijd schraal en leelijk geweest. De man was veel jonger, in zijn tijd een flinke boerenjongen, alleen sukkelig en verlegen. Toen zijne ouders dood waren en hij een vrouw zocht om zijn huisje op te redderen en aardappels te koken, hadden ze hem uit de grap op haar afgestuurd. Ze waren het eens geworden en de twee arme, eenvoudige luitjes werden alles voor elkaar In hun eentonig bestaan van hard werken waren zij tevreden, onbewust van 't mooie hunner innige, opofferende liefde, tevreden, wanneer ze 's avonds nog even rustig bij elkaar zaten en dan hun avondgebed zeiden vóór 't kleine, steenen Mariabeeldje, dat altijd opgesierd was met wat stoffige papieren rozen, schoon voor hun deur in 't gras groote bundels margrieten en lischbloemen groeiden, den heelen zomer door.

Zij had maar één groot verdriet gehad, ze hield zooveel van kinderen en haar goedig hart popelde van verlangen om zoo'n klein meiske op den arm te dragen, dat van haar alleen zou zijn

En toen zij een paar jaar getrouwd was, kwam ook 't kindje, maar 't leefde heel even.

De man sjokte achter den bidder aan, toen 't kistje weg werd gehaald en bleef lang voor den kleinen zandheuvel staan, zóó lang, dat de koster en de bidder het mal vonden: hoe kon hij er weet van hebben, van zoo'n klein wurm? Maar 't was alleen, omdat de vrouw hem gevraagd had toch goed te zien, waar 't kleintje gelegd werd 't Armoedige dorpskerkhof was wel niet groot, toch was 't heel wat voor hem 't juiste plekje te onthouden en dit haar later te wijzen.

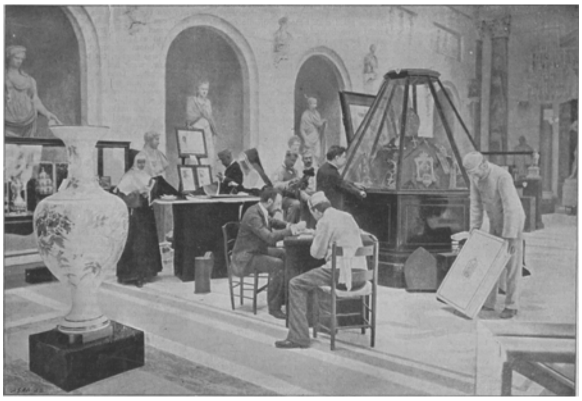

TENTOONSTELLING VAN DE GESCHENKEN DER KATHOLIEKE WERELD AAN Z.H. DEN PAUS.

Toen had zij dikwijls gehuild om 't doode kindje, 's middags als ze samen aten, 's avonds na het werk, en de man zat haar dan verslagen en beteuterd aan te kijken, zich heel slecht voelend, dat hij er zoo weinig aan dacht en vroolijk kon zingen onder z'n werk. Maar meneer pastoor had gezegd, ze mocht niet zoo lang verdrietig zijn, ze moest in Gods wil berusten en voor haar man zorgen, misschien gaf Onze

Lieve Heer wel gauw een ander kindje. Maar dat andere kindje stuurde Onze Lieve Heer nooit.

Zij begon nu oud te worden; als 't kindje was blijven leven was 't een flinke boerenmeid geweest, zij sprak er nog altijd over als klein deerntje, dat in 't voortuintje zou kunnen spelen met de gele paardenbloemen, dat. zij 's Zondags netjes had kunnen aankleeden en meenemen naar de kerk. 't Leven was nu zoo zeurig - toen - opeens kwam er verandering.

Een half uur verder was een vrouw gestorven: een arm, ziekelijk schepsel; 't was een geluk, dat ze uit haar lijden kwam, maar er waren zeven kinderen, 't jongste was zes maanden en de vader was protestant. De kinderen waren allemaal roomsch gedoopt, de vader had het goed gevonden, ze mochten ook best roomsch blijven, maar hij kon onmogelijk op hen passen en dan nog den kost verdienen. Een paar werden in een gesticht opgenomen, andere uit besteed; zóó goed werd gezorgd, dat de man geen kind overhield en in een kosthuis kon gaan. Wat z'n jongens aan kleeren en zoo noodig hadden kon hij nu wel verdienen en nog wat bijdragen in hun onderhoud. Maar 't jongste kind was niet zoo gemakkelijk bezorgd, tot de pastoor zich 't vrouwtje herinnerde, dat, wanneer zij te biechten kwam, nog altijd over haar dood kindje kon tobben, en hij ging vragen, of ze tegen kleine vergoeding 't schaap wilde grootbrengen.

Toen was er na twintig jaar dus eindelijk weer een kindje in 't donker huisje gekomen.

De oude, ijzeren wieg schommelde voor 't vuur; op de tafel, op de stoelen, op den grond, overal stond iets wat de kleine noodig kon hebben. Zij voelde zich zoo gewichtig als de kamer vol was met al die kinderrommel, zoo gewichtig als ze tegen de buren zoo'n beetje klagend kon zeggen, hoe ze nu 's ochtends niet meer naar de kerk kon gaan of 's Zaterdagavonds met den man naar stad. ‘'t Kindje bindt zoo,’ zei ze, als een heusch jong moedertje, en dan, met een glans van verrukking: ‘Och, maar 't groeit ook zoo lekker, je zou 't opeten.’

't Groeide goed, al had het ook een ziekelijke moeder gehad, al was er in 't huisje niet half genoeg frissche lucht, 't groeide en werd een prachtige jongen. Haar grootste glorie was, toen het zoo ver kwam, dat het een kruisje kon maken en de kleine vuistjes in elkaar lei om te bidden: ze had méér gedaan dan een kindje grootgebracht, ze had een zieltje gered, want de vader was weer getrouwd met een vrouw van zijn eigen geloof, en wat was er van 't schaapje bij de nieuwe moeder geworden?

Nooit in haar leven was zij zoo gelukkig en trotsch geweest. Nu speelde er dan toch een kindje in 't voortuintje; er dribbelde een kindje 's Zondags mee naar de kerk. Zoodra het twee jaar werd, hield de toelage, die zij er voor kregen, op - ze kon het voor niets houden of het ging in een gesticht - dan zou het voorgoed heelemaal van haar zijn; de man had het goedgevonden, er was eten genoeg voor drie.

‘Later,’ zeide hij, en de vrouw schaterde om de grap, ‘later zou de jongen vader meehelpen om 't brood te verdienen.’

Dat zou hij nooit. 't Was op een Zaterdag en de vrouw plaste en boende om de kamer zoowat schoon te krijgen - ze was altijd aan 't werk, maar héél schoon werd het huisje er nooit van - 't kind zat zoet te spelen op den grond, toen op eens de vader, de eigen vader, binnen kwam loopen. Hij deed een lang, verward verhaal op huilerigen toon, hij sprak van z'n plicht als vader, van z'n vrouw, die geen kinderen had - ze begreep er niets van, want behalve dat de vader zich nooit heel duidelijk kon

uitdrukken, had hij er een borrel op gezet om meer moed te krijgen, maar dat laatste, dat begreep zij: hij wilde z'n kind terug, nu dadelijk. Eigenlijk was hij gekomen om er haar op voor te bereiden, maar de drank had hem opgewonden; dat hij dien armen lui, die 't veel minder hadden dan hij, dank schuldig was, had hem kregelig gemaakt en nu was hij zoetjes aan in de stellige overtuiging gekomen, dat hem te kort was gedaan. Men had zijn kind weggenomen, maar hij zou nu toch wel eens zien, wie hem zou beletten het mee te nemen.

De verschrikte vrouw zag, dat er niet te praten viel met dien woesten man; ze wilde 't kind opknappen en begon het met bevende handen aan te kleeden. Maar met een vloek zei hij, dat het zóó mee moest - de kleertjes zou hij wel laten halen. Hij had wel zooveel besef, dat hij moest maken weg te zijn, vóór de man thuiskwam.

Toen die thuiskwam, vond hij z'n vrouw in 't donker tusschen allerlei rommel zitten schreien: de buren hadden hem reeds van 't gebeurde op de hoogte gebracht. Hij was te onhandig om te troosten, te goed om zich boos te maken, en toen hij over de pop struikelde, waarmee 't kind nog dien dag had gespeeld, legde hij die voorzichtig voor zich op tafel en bleef er somber naar zitten kijken. Voor 't eerst in al de jaren, dat hij getrouwd was, vergat hij zijn avondeten.

Dat waren treurige dagen in 't kleine huisje, de vrouw kon er niet over heen. Dat ze 't kind kwijt was, was héél, héél erg, maar dat het misschien slecht zou worden, daar moest ze telkens opnieuw om huilen. Ze had toch zóóveel van 't jongetje gehouden, ze was er zóó goed voor geweest en de vader had het weggehaald als een dief, zonder een woord van dank. ‘Hij vloekte,’ zeide ze weer telkens vol ontzetting, als zij 't vertelde, en dan daalde haar stem tot angstig gefluister, ‘hij vloekte, met 't onschuldige kind op z'n arm, en ik heb gehoord, dat hij met 'n orgel geloopen heeft, wat moet er van komen?’ In haar verbeelding zag ze den vader, die nu een goed stuk brood verdiende en volstrekt geen kwaad man was, weer met een orgel loopen en 't kind, *haar* kind, met sjofele kleertjes en groezelig gezichtje de centen ophalen.

‘Kwam Onze Lieve Heer het maar halen, dit zou 't beste zijn,’ dacht ze, en ze bad er iederen dag voor.

Een jaar nadat het kind was weggehaald, vertelde eene buurvrouw haar onderweg, dat het gestorven was. Ze schrikte wel, maar ze was er niet bedroefd over, ze had het immers gehoopt en er om gevraagd. Was haar gebed niet verhoord? En toch, toen zij den langen weg was afgegaan en in haar eenzame kamer gekomen, zat ze verslagen neer, en een smart, die ze nog niet gevoeld had, beklemde haar. Langzaam, heel langzaam begreep ze, met hoeveel verlangen, met hoeveel onbestemde hoop zij had gewacht op de terugkomst van het kindje.

Ze was nu een oude vrouw en voor de tweede maal kinderloos geworden.

ALB. S.

Indische reizen,
door
H.W. Jaage.
(*Vervolg*.)

Wij zochten onze paarden weder op, en bestegen ze, nadat zij met wellust van het zoute zeewater hadden gedronken. Wij lieten ze eens flink met lossen teugel voortrennen en bereikten weldra de pier of ‘boom’, waarlangs wij de stad weder

introkken en door het Chineesche kamp spoedig de Koeripan bereikten, een breede snelstroomende rivier, echter onbevaarbaar door de groote rotsblokken, die overal boven den stroom uitsteken, en de ondiepte harer wateren, die zij met bijna alle Sumatrasche rivieren gemeen heeft. De oevers waren met dun bosch begroeid en steil, op vele plekken had de kracht van den stroom geheele gedeelten met boomen en al afgescheurd, op één punt was zelfs een stuk van den weg medegesleept en hingen nog eenige groote boomen half over de rivier, die een gedeelte van den bodem, waarop zij rustten, had weggerukt, zoodat de wortels bloot waren en zij ieder oogenblik dreigden om te storten. Wij lieten echter spoedig de Koeripan aan onze linkerhand en naderden de heuvelen, die wij reeds van de zeezijde gezien hadden en die wij langs een steil pad konden beklimmen. Wij achtten het onnoodig af te stijgen en gingen welgemoed achter elkaar het smalle paadje op, dat door zware bosschen naar den top van den eersten heuvel voerde.

Het pad werd smaller en steiler, het versmalde zich meer en meer, met moeite klommen onze paarden, al uitglijdend, verder, tot wij aan een plek kwamen, waar het pad slechts een smalle rotskam vormde met aan beide zijden een steile helling. Stapje voor stapje schreden onze paarden verder, tot een hevig gekraak vóór ons ze deed stilstaan en de ooren spitsen.

Kort daarop verscheen een reusachtige karbouw op het pad vóór ons. Wat te doen, omkeeren was onmogelijk, den dikken sinjeur achteruit dringen ging evenmin. Ten einde raad wierp Hendriks het beest zijn karwats naar den kop, het schrikte, maakte een schuwe beweging met den kop, gleed uit en verdween met geweldig gekraak langs de glibberige helling in het dichte struikgewas. Verschrikt steigerden de paarden en ook Hendriks ging met zijn rijdier den weg op van den onnoozelen karbouw, terwijl het mijne struikelde en schrijlings op het smalle pad kwam te zitten, geduldig zijn lot afwachtend. Zoo goed en zoo kwaad als het ging krabbelde ik van het paard, hielp het op, bond het aan een tak en liet mij van de helling glijden om mijn vriend te hulp te snellen. Vier meters lager trof ik hem in goeden welstand aan; hij had de wortels van een dikken boom gegrepen, terwijl zijn paard verder was gezakt, tot bij den spartelenden karbouw, waar het vasten grond vond en wegvluchtte. Toen we elkaar ongedeerd zagen, barstten wij in lachen uit en besloten te voet verder te klauteren. Het paard zouden wij wel, of in den stal, of bij zijn vastgebonden makker terugvinden.

Moeilijker werd nu het pad, voortdurend moesten wij ons aan de takken optrekken, waarbij wij dikwijls onze handen aan dorens wondden. Woester wordt de natuur, statiger en grootscher verheffen zich de woudreuzen, een warnet van slingerplanten kronkelt zich om de geweldige stammen, en vult opstijgend en weder neerdalend iedere opening, de rottan slingert zich door dien chaos heen en vertoont tot in de kruinen der boomen haar sierlijke bladeren, laag bij den grond trachten nieuwe planten zich te verheffen, doch alleen aan de sterke zal het gelukken 't bestaan te rekken, de andere kwijnen weg en haar wortels zoeken vergeefs voedsel in den bodem, waar zoovele machtige en groote alles tot zich trekken, vergeefs smachten zij naar een zonnestraal, die toch nimmer bij haar zal doordringen. Overal om ons heen een ondoordringbare muur van groen, waaruit ons het gegil der apen, het fluiten der vogels, het scherpe trillende geluid van het kleine hert (kantjil), het gegons van milliarden insecten tegenklinkt; van tijd tot tijd schuifelt een slang over het pad; talrijke eekhoorntjes kijken ons nieuwsgierig aan en vluchten verschrikt onder het beveiligend gebladerte; een moesang (gelijkend op onzen bunsing) sluipt voorzichtig bij onze nadering weg en laat de prooi varen die hij zoo juist wilde besluipen;

papegaaien, blauwe en groene vogels vliegen bij honderden voor ons op en eenige versche tijgersporen bewijzen, dat ook gevaarlijker gasten wel eens het pad betraden, welke wij echter op klaar-

lichten dag niet behoefden te vreezen. Eindelijk bereikten wij vermoeid en verhit den top van den berg en hadden vanuit het groen het heerlijkste vergezicht over het tropische landschap. Voor ons strekken zich de Lampongbaai en de onmetelijke zee uit, bijna onzichtbaar bespeuren wij in het verschiet de Krakatau; onder ons ligt de stad met de weinige Europeesche woningen, achter ons een heuvelachtige uitgestrektheid tot zoover het oog reikt, bedekt met een golvende groene oppervlakte van wouden en nog eens wouden. Als een reusachtige worm slingert de Koeripan zich door het landschap en op den weg langs den oever bespeuren wij het weggeloopen paard, rustig grazend van het malsche gras. Lang genoten wij van het panorama en aanvaardden den terugtocht, opgewekt over al het schoone in Gods natuur, dat wij op onzen tocht gezien hadden. Bij den voet van den berg aangekomen gelukte het Hendriks zijn paard te grijpen, dat nog steeds rustig graasde, doch nu vergezeld van den karbouw, die ons zooveel schrik had aangejaagd. Wij ontmoetten nog eene plek, waar Hendriks mij de overblijfselen van een stoomboot aanwees, die daar door de uitbarsting van den Krakatau was neergeworpen. Zij bestonden uit eenige reeds half vergane deelen van de machine en de stoomketels. Tehuis aangekomen ontdeden wij ons van onze bemodderde kleederen om na de rijsttafel de gewichtige bezigheden te verrichten, die op het warmste gedeelte van den dag de meeste Europeanen in Indië onzichtbaar maken.

's Avonds brachten wij een bezoek aan den resident en werden daarna hartelijk in de ‘soos’ ontvangen, waar ik mij liet voorstellen aan verschillende personen, eenige administrateurs van koffieondernemingen in de nabijheid van Telok of Tandjong-Karang; de hoofdadministrateur van een nieuwe tabaksplantage noodigde ons uit, hem morgen op een inspectiereisje naar een zijner ondernemingen te vergezellen; ook door eenige Duitschers werd mij verzocht eens even bij hen aan te wippen en hunne ondernemingen te bezoeken. Met graagte namen wij de uitnoodigingen aan tegen den volgenden dag.

Klokslag zes uur kwam de hoofdadministrateur, de heer Goedhart, ons afhalen in eene americaine, met twee vurige, vlugge Soembawapaarden bespannen. Hij was vergezeld van een jongen Europeaan, die op zijn onderneming voor het eerst de betrekking van opzichter zou aanvaarden. Wijl het rijtuigje echter slechts vier personen kon bevatten, zetten de heer Goedhart en ik ons op den bok, en nadat allen ingestegen waren, nam de hoofdadministrateur zelf de teugels ter hand; de paardjes, die ongeduldig stonden te trappelen, snelden weldra in vluggen draf over den goed onderhouden weg.

Rechts lieten wij eene heerlijke lichtgroene sawah achter ons en bereikten spoedig het einde der kampong, nagestaard door de nieuwsgierige bevolking; stofwolken omhulden ons, vroolijk klapte de zweep, de gladakkers (zwervende honden) blaften ons na, kippen vlogen angstig kakelend over den kampongpagar en onder wolken van stof bereikten wij een gedeelte van den weg, in een berg uitgegraven en uitgehakt, zoodat links en rechts zich steile rotswanden verheffen. Deze weg is eerst onlangs aangelegd en vele moeilijkheden moesten daarbij uit den weg geruimd worden. Binnen een kwartier waren de drie paal (één paal is 1506 M.), die ons van Tandjong-Karang scheidden, afgelegd. Tandjong-Karang is een klein plaatsje, waar slechts eenige Europeanen wonen. Het is de residentie van een controleur, voor wiens woning een prachtige laan van bamboe-mas (goudbamboe) onze bewondering wekte. Dit reuzengras komt in de bosschen, vooral langs de rivieren in groote hoeveelheden

voor en vormt een gemakkelijk, bijna onmisbaar materiaal voor de inlanders, die er hunne gebouwen mede oprichten, een menigte gereedschappen er van vervaardigen en het, in lange smalle plankjes gekapt, soms tot dekking hunner woningen bezigen. De stevige stengel is bedekt met microscopisch fijne haartjes, die den oningewijde, die hem aanraakt, een ondraaglijken jeuk veroorzaken. Wanneer men een der spitse, grasachtige, scherpe bladeren afrukt, bemerkt men bij de plaats, waar het is bevestigd geweest, een rij haartjes, die een groote rol spelen bij de Indische moordgeschiedenissen. Inderdaad vormen zij een vreeselijk vergift, zij hechten zich vast aan de ingewanden van dengene, die ze heeft binnengekregen, doen ontsteking ontstaan en den ongelukkige onder vreeselijke smarten sterven.

Te Tandjong-Karang nam ik de teugels van den heer Goedhart over en vond spoedig eene gelegenheid, mijne bedrevenheid in het mennen te toonen, die mij echter eenige oogenblikken van geweldigen angst deed doorleven. Even buiten het stadje namelijk loopt de weg, onder het beschrijven van een scherpe bocht, steil naar beneden; aan beide zijden bevindt zich eene diepte en bij het laagste punt voert eene smalle houten brug over een snelstroomend riviertje. Voorbij die brug neemt de weg weer een opwaartsche richting. Nu was het raadzaam, de paarden zoo langzaam mogelijk te laten voortgaan, hevig haalde ik de teugels aan, maar daar de dieren geen ‘broek’ (een lederen riem om het achtergedeelte onder den staart doorgaande en aan het lemoen bevestigd) droegen, werd het geheele gewicht van het rijtuig op den staartriem overgebracht, de paarden trachtten het tegen te houden, doch het voertuig dreef hen voort, zij steigerden en bijna waren wij in de diepte gestort, wanneer ik niet de teugels hadde gevierd. Met verbazende snelheid vloog het nu de helling af. Krampachtig hield ik de teugels; bij de bocht gekomen, schoof het rijtuig een eind zijwaarts, om vervolgens al sneller op de brug af te gaan. Met donderend geraas vloog het er over en voort ging het weer tegen de andere helling op. Met luide bravo's en handgeklap werd dit staaltje van koetsiersbekwaamheid begroet.

Bij paal 5 zagen wij eenige koelies aan den weg werken en hier eindigde het goede gedeelte. Verderop was het onmogelijk hem met een rijtuig te berijden. Wij vonden daar dan ook flinke paarden, die wij dadelijk bestegen en een zestal koelies, die onze barang (goederen) droegen. Het rijtuig bleef onder bewaking van een bediende, die de vermoeide paarden aan een lang touw bond en van gras voorzag.

's Avonds om vijf uur moest het geheel ingespannen en gereed zijn ons snel huiswaarts te voeren. Nu begon een moeilijke tocht. De weg was in verwaarloosden toestand. Voortdurend liepen onze paarden gevaar te struikelen of in de groote gaten terecht te komen, die, met modder gevuld, den karbouwen tot een verfrisschend slijkbad uitnoodigden. Een modderbad is voor deze dieren een heerlijk genot, en de karbouw, die zich niet van tijd tot tijd in het slijk kan omwentelen, zal vermageren en ziek worden.

Een menigte karren beladen met peper kwamen ons voorbij; stapje voor stapje, met eigenaardigen, licht slingerenden tred, trekken de reusachtige Indische buffels hun zwaarbeladen grobaks (vrachtkarren) over steenbrokken en boomstammen, door gaten en modderpoelen. Hun breede hoeven vormen in den modder een rij gelijkmatige, glibberige heuveltjes; slingerend, hortend en stootend volgt de kar, het eene wiel verzinkt nu eens in het hobbelige spoor en schokt dan weer over een grooten steen. Breekt een wiel, dan weten de handige inlanders het spoedig op de meest vernuftige wijze met rottan en bamboe te repareeren; rolt de kar het onderst boven, hetgeen meermalen gebeurt, dan wacht men tot andere grobaks naderen en met vereende pogingen werkt men het voertuig uit de modder. Soms drijft de kar op haar

bodem over de grijze massa voort; vaak ook bezwijkt een karbouw onder het vermoeiende werk.

Men kan zich nu ook een voorstelling vormen van de martelingen, welke de Europeaan ondergaat, die, in ongemakkelijke houding in zijn planki (ossenwagen met raampjes en gordijntjes) zittend, zich met beide handen moet vasthouden. Onbarmhartig heen en weer geslingerd, mag hij blijde zijn, wanneer hij niet met zijn rijtuig ombuitelt en in de modder terechtkomt. Aanhoudend verzinkt een der wielen in het hobbelig spoor, terwijl hij, aldus geradbraakt, meestal besluit uit te stijgen en te voet, gelaten, zijn wagen te volgen, voortstrompelend door de grijze modder.

Met veel beleid zochten onze paarden steeds het beste gedeelte van den weg en behalve eenige onvrijwillige kniebuigingen, brachten zij het er goed af.

Aan weerszijden van ons strekten zich pepertuinen uit, aan Lampongers toebehoorend. De meeste waren echter verwaarloosd en stonden vol onkruid. De Lamponger is geen liefhebber van hard werken. Hij haalt uit zijn tuinen zooveel als hij noodig heeft om goed te leven en laat de rest van de planten verrotten. Om ze te bewerken bedient hij zich van Bantammers, die hij flink betaalt. Dit is een der grootste oorzaken van desertie onder de ondernemingkoelies, die liever onder de Lampongers dienen voor een gulden of een gulden vijftig daags, dan op de ondernemingen voor veertig à vijftig cents per dag. Hierdoor begrijpt men tevens, dat de welvarende Lamponger nooit als koelie dienst zal doen en men dus werkvolk van Java of elders moet invoeren.

Wat de peperplant betreft, zij is een klimplant, en steeds moet haar een boom tot steun gegeven worden. Jong geplant, laat men haar eerst flink doorgroeien, maakt haar daarna los, rolt haar op en begraaft haar aan den voet van den boom. Het geheele begraven gedeelte vat nieuwe wortels en schooner en krachtiger kronkelt zich weldra een nieuwe plant om den haar steunenden stam. Zijn de vruchten rijp, dan worden zij door middel van lange bamboeladders verzameld - meestal door de vrouwen, die zich met korfjes in de tuinen begeven - en in de kampongs, op den grond uitgespreid, door de zonnestralen gedroogd; de kleine, ronde korrels verspreiden dan een scherpen geur.

Bij paal 7 bevindt zich de koffieonderneming van een der Duitschers, die ons den vorigen avond tot een bezoek aan zijn plantage had uitgenoodigd. In onafzienbare rijen strekken zich de koffie- en schaduwboomen uit en de pyramide-vormige boompjes, met hunne donker glimmende bladeren leveren een prettig gezicht op. Een aantal koelies waren bezig de rijpe bessen, die men aan de roode kleur kent, te plukken en in manden te werpen; daarna worden zij in machines, die meestal door een waterrad in beweging gebracht worden, van het vruchtvleesch ontdaan en door verschillende bewerkingen, ook van de schil, die de eigenlijke boonen omgeeft, om daarna gedroogd te worden, hetgeen zeer veel tijd vordert. De eigenaar had ook een proef genomen om koffie zonder schaduwboomen te planten. De kale, verschrompelde boompjes bewezen echter, dat de oude manier wel de beste was.

Wij namen spoedig afscheid van den vriendelijken koffieplanter, na zijn jammerklachten over de slechte tijden en den achteruitgang der koffiecultuur te hebben aangehoord. Ik proefde ook nog een aftreksel van koffiebladeren, welke drank door de Maleiers veel gebruikt wordt, doch mij zeer onsmakelijk voorkwam.

Weldra keerden wij den laatsten koffieboom den rug toe en zagen ons nog slechts omringd door eindelooze bosschen. Hoog

ALFRED DE GROOTE WORDT DOOR DE ENGELSCHE GROOTEN EN VRIJEN ALS KONING GEHULDIGD.
Naar een teekening van R. CATON WOODVILLE.

EEN OVERSTROOMING IN NOORD-DUITSCHLAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. HANSCHE.

in de toppen der boomen vluchtten talrijke zwarte gedaanten, zwaaiend en slingerend, in het diepere gedeelte des wouds. Het waren de Siamangs of zwarte, staartlooze apen. Hun eigenaardig, doordringend geluid, ingeleid door een somber, dof gebrul der oude mannetjes en eindigend in een ontelbare malen uitgestooten oei... oei... oei... eerst doordringend en luid, dan langzaam zachter wordend en wegstervend, klonk ons gedurende den ganschen verderen tocht in de ooren. Ook 's nachts weerklinkt dikwijls plotseling dit doordringende geluid door het sombere stille woud, aankondigend, dat een tijger of ander gevaarlijk roofdier de opmerkzaamheid der waakzame boombewoners heeft getrokken, die angstig springend en door elkaar dwarrelend hun schrik te kennen geven, tot een hunner met een angstkreet naar beneden stort en door het geduldig wachtend roofdier wordt gegrepen.

De Siamang, schuw, oplettend en moeilijk genaakbaar, verschilt zeer van den woesten, valschen, hartstochtelijken grijzen aap, die door vreeselijk gegil en geknor, akelig gegrijns den reiziger schrik aanjaagt. Zacht van aard, tenger van gestalte, zwak van lichaamsgestel, kwijnt de Siamang, eens gevangen, spoedig weg. ‘Niet lang geleden,’ vertelde mij de heer Goedhart, ‘gaf een kamponghoofd mij een jongen Siamang ten geschenke. Het dier was geheel met zwart wollig haar bedekt, dit haar omgaf ook den kleinen ronden kop. Het gezicht was kaal, eveneens zwart, en groote, bruine, droefgeestige oogen gaven het dier een bijna menschelijk voorkomen, hetgeen nog verhoogd werd door het ontbreken van een staart en de manier van loopen. Zij bewegen zich wankelend voort op de achterpooten, steeds zwaaiend en het evenwicht bewarend met de lange zwarte armen. Het arme dier hechtte zich aan mij, kroop steeds naar mijne beenen om ze te omhelzen en er den kop vleiend tegen aan te drukken. Nam ik het in mijn armen op, dan sloeg het direct de lange armen om mijn hals, streelde mij het gelaat en rustte met den kop tegen mijn borst. Het dier begon te kwijnen, weigerde alle voedsel en vermagerde zoodanig, dat men bij het optillen niets dan uitstekende beenderen voelde.’

Spoedig waren wij paal 12 genaderd en sloegen rechts den weg in, die ons na eenige minuten naar de tabaksonderneming voerde; en bij de administrateurswoning, een vierkant houten gebouwtje, aangekomen, stelde de heer Goedhart ons aan zijn onder-administrateur en het overige Europeesche personeel voor en rustten wij bij een whisky-soda van onze vermoeienissen uit. De heer Goedhart, die met den onder-administrateur gewichtige zaken had te bespreken, verzocht aan een employé ons de onderneming rond te geleiden en ons ook de schuren te laten bezichtigen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch, door W.G.
(*Vervolg.*)

‘Alles was mijn vader onverschillig,’ ging Walter voort. ‘Alleen wachtte hij in koortsachtige spanning het einde van het treurspel. Uw vader bezocht hem dikwijls - om hem te bewaken, zeiden de menschen; maar zoo hij werkelijk daarvoor gekomen was, dan was hij toch niet waakzaam genoeg geweest. Op een donkeren, stormachtigen avond, - den laatsten vóór het proces weer zou beginnen - toen zware wolken langs

het luchtruim joegen en de wind om ons huis gierde en loeide, nam mijn vader zijn lievelingsstoel, denzelfden, dien sinds dien tijd niemand meer durft gebruiken, en ging naast mijn moeder zitten. Hij legde zijn arm om haar hals en vroeg:

'Ellen, houdt gij mij voor schuldig?'

'Neen, geen oogenblik!' riep zij uit, en hij sprak verder:

'De Hemel zegene u voor dit woord, lieve. Leer ons kind evenzoo te denken over zijn vader en geef hem mijn zegen.'

Mijn moeder was diep ontroerd; zij was niet in staat te antwoorden, maar keek vóór zich en na een kus op haar voorhoofd gedrukt te hebben, ging hij naar zijn vader en sprak:

'Ik weet, wat gij in uw hart denkt. Maar ik bezweer u, vader, dat ik onschuldig ben. Zegen mij, vader, - zegen uw eenigen zoon voor de laatste maal.'

Daarna legde mijn grootvader zijn bevende hand op het hoofd zijns zoons.

'Ik zou mijn leven met vreugde opofferen, als ik wist, dat gij onschuldig waart,' sprak hij met bevende stem. 'Maar toch zal ik u mijn zegen geven, mijn zoon. Moge God doen als ik!'

Grootmoeder lag in de slaapkamer. Ook naar haar ging mijn vader, knielde bij haar neer en vroeg met een door tranen verstikte stem:

'Gelooft gij, moeder, dat uw zoon schuldig is?'

'Neen,' antwoordde zij en legde zegenend haar hand op zijn blonde lokken.

Hij kuste zijn zuster, - kuste tante Debby, en dan ging hij naar buiten. Tante Debby heeft gezien, hoe hij buiten zijn bleek gezicht tegen de ruiten drukte, om nog eenmaal een blik op zijn jonge vrouw te werpen, daarna verdween hij. Ongerust wachtte men den ganschen nacht op zijn terugkomst; maar uur na uur verliep en hij keerde niet terug. Het was hem onmogelijk naar de gevangenis te gaan en hij had de vlucht genomen. Mijnheer Graham betaalde zijn nu verbeurde duizend gulden en hij moet over de ontvluchting van zijn vriend zeer verheugd zijn geweest en het geld met blijdschap hebben betaald. Toen ik nog een kind was, kon ik de geheele geschiedenis nog niet begrijpen, en ik haatte mijnheer Graham om zijn afgelegde getuigenis. Nu echter moet ik bekennen, dat hij naar recht gehandeld heeft. Ik heb vernomen, dat hij eenmaal tante Mary, Ellen's moeder, bemind heeft, en zij hem ook niet ongenegen was. Maar deze treurige gebeurtenis scheidde ze van elkander. Hij ging naar New-York en huwde daar een voorname dame en zij huwde eveneens een ander.'

'Heeft men het geld niet weergevonden?' vroeg Jessie.

'Nooit, ofschoon tante Debby beweerde, dat Heyward, na de vlucht mijns vaders, groote uitgaven deed. Later heeft hij deze streken verlaten en niemand weet, waar hij zich nu bevindt.'

'En hoe ging het verder met uw moeder?'

Nu kwamen tranen in de oogen van den jongen man bij de gedachte aan zijn arme moeder en droevig sprak hij:

'Eenige dagen wachtte zij vergeefs op den terugkeer van mijn vader. Door haar familie werd zij veracht om de schande, die zij over haar gebracht had. Toen is zij gaan liggen, om niet meer op te staan. In de eerste dagen van October werd ik geboren en vijf dagen later lag zij op de doodsbaar aan het venster, waar zij zoo gaarne zat.'

Het verhaal van Walter had Jessie tot in het diepst van haar ziel geroerd. Toen hij geëindigd had en zijn gevoel van smart den vrijen loop liet, vroeg zij op een zachter toon, die het innigste medelijden verried:

'Hebt gij sinds dien tijd niets meer van uwen lieven vader gehoord?'

‘Slechts eenmaal,’ antwoordde Walter. ‘Zes maanden na den dood mijner moeder schreef hij uit Texas aan mijnheer Graham. Dat was het laatste bericht. Maar Jessie ik zal hem terugvinden. Ik zal zijn onschuld bewijzen, het zal mij gelukken!’

‘Walter,’ fluisterde Jessie diep getroffen en zag hem met haar zachte oogen aan, ‘het ongeluk, dat u en uw ouders getroffen heeft, maakt u mij nog dierbaarder, dan gij mij voorheen waart. Arme vriend, hoe schrikkelijk moet het zijn met zulk een opdracht door het leven te gaan. Ais ik, zwak meisje, u helpen kan uw taak te verlichten, kunt gij op mij rekenen.’

Daar Walter zweeg, ging Jessie voort: ‘Iets hindert mij, drukt mij neer, en ik durf het u niet verhelen. Mijn vader wenscht u in 't vervolg steeds bij zich te houden; want - zoo schreef hij mij in zijn laatsten brief - als Walter zijn studiën voltooid heeft, zal ik hem in mijn zaak en in mijn familie opnemen en hem als mijn eigen zoon behandelen. O, wat verheugde dat mij, wat deed dat mij een genoegen! Maar nu vrees ik, dat William Bellenger deze vreugde zal bederven. Hij zal, daar ken ik hem te goed voor, niet zwijgen over de geschiedenis uws vaders.’

Niet zonder bitterheid antwoordde Walter:

‘Gij hebt gelijk, Jessie! Gij zijt een oprecht en doorziend meisje. Ik dank u, dat gij het zoover niet hebt laten komen en mij hebt gewaarschuwd. Hoe kon ik ook de onzinnige gedachte krijgen, mij aan uwe zijde in den strijd te begeven, waardoor men de op mij rustende smet ook op u zou werpen. Neen, Jessie, vergeef me deze woorden en ik zal verder die stappen doen, die mijn geweten mij in dit geval, in deze omstandigheden voorschrijft.’

‘Gij zijt wreed, Walter, en bitterheid spreekt uit uw woorden. Ik vergeef van harte het onrecht, dat gij mij aandoet. Geloof mij, ook mij klopte het hart van reine vreugde, toen ik dacht aan het weerzien na jarenlange scheiding, en niets zou mij meer smarten, dan wanneer ik uw gezelschap zou moeten missen. Maar het zal niet zoo zijn, Walter,’ smeekte zij met tranen in de oogen, ‘wat gij ook doen wilt, laat het mij eerst weten, voor gij tot de uitvoering er van overgaat. Beloof het mij!’

Diep bewogen greep Walter de hand van het meisje:

‘Ween niet, Jessie, ik ken uw goed en eerlijk hart en uw trouwe, zelfopofferende zorgen voor mij. Heb dank voor uw welgemeende deelneming. Wat gij van mij verlangt, beloof ik u hier.’

De ondergaande zon zond haar laatste stralen door de lindenlaan tot bij Jessie's lievelingsplekje en bescheen twee gelukkige menschen. De droeve sluier van het misverstand was opgeheven en hand aan hand sloegen zij den weg naar de hoeve in.

Toen zij deze bereikten, zat Marshall rookende voor de deur. Tante Debby zat naast hem, en als zij de naderkomenden aanzag, riep zij den jongen dokter plagend toe: ‘Nu, Walter, waar zijn nu de koeien, die je van de wei naar huis zoudt drijven?’

De jonge lui kleurden.

Toen later in den avond, behalve de oude Marshall en Walter, de overige huisgenooten zich ter ruste hadden begeven, zag de oude zijn kleinzoon strak in 't gezicht:

‘Walter, gij waart heden lang met Jessie buiten!’

Walter zag vóór zich en antwoordde verlegen: ‘Ja. We hebben gesproken over mijn armen vader; William Bellenger had hem bij Jessie beschuldigd en ik heb hem verdedigd, zooals het een zoon past!’

De oude steunde, zooals hij altijd deed, als men over zijn zoon sprak; dan zei hij verder:

‘Ik verheug er mij over, dat het niet ernstiger is, dat gij het vertrouwen, dat mijnheer Graham in ons gesteld heeft, niet hebt misbruikt, door zijn dochter het hoofd op hol te brengen.’

Walter was bleek geworden, doch hij antwoordde niet en zijn grootvader ging voort:

‘Ik ben oud, Walter, maar ik heb de dagen van mijn jeugd niet vergeten. Daarom kan ik het zeer goed begrijpen, hoe gij Jessie Graham kunt beminnen. God zegene

haar. Zij heeft recht op de liefde van den edelsten man en met Ellen heeft zij in mijn hart de beste plaats. Maar voor u is ze niet geboren, Walter. Ik ken mijnheer Graham beter dan gij. Hij is edel en goed; maar hij is even trotsch en de dochter van een millionnair zal nooit huwen met den zoon van een armen....'

'Houd op!' riep Walter, de hand zijns grootvaders grijpend. 'Ik weet alles. Ik weet, dat ik arm ben, ik weet, wat de wereld van mijn armen vader denkt, en ik wil liever mijn geheele leven werken en zwoegen dan toegeven, dat Jessie in onze schande zal deelen. Maar was mijn vader onschuldig, ik zou niet rusten en eindigen, voor ik een naam verworven had, waarop zelfs Jessie Graham trotsch kon zijn; want ik bemin haar, grootvader - bemin haar meer dan mijn leven.'

Walter had op zenuwachtigen toon gesproken, daarna trad hij aan 't venster en zag zwijgend naar buiten in den donkeren nacht. De oude man schudde langzaam het hoofd en sprak zacht:

'Er is geen hoop voor je, mijn jongen - geen hoop voor je.'

Walter drukte den ouden man de hand en zei hem goeden nacht! Daarna ging hij naar zijn kamer; hij had behoefte aan eenzaamheid. Het was een harde strijd, dien Walter te strijden had; aan de eene zijde de liefde van een jong en jeugdig hart - en aan de andere zijde de koude plichtsvervulling van eer en geweten. Hij knielde voor zijn bed neer en bad lang, tranen liepen hem over de wangen. Maar toen hij opstond, was zijn gelaat kalm en rustig, zijn besluit was genomen.

Den volgenden morgen vond Jessie, dat Walter er bleek en vermoeid uitzag; zij meende, dat het de gevolgen waren van de studie der laatste maanden. Daarna maakte hij Jessie bekend met het plan, dat hij heden nog wilde ten uitvoer brengen. Hij wilde haar vader schrijven, dat hij het aanbod om hem in zijn zaak op te nemen, dankbaar waardeerde, maar er voor moest bedanken, en wel om gegronde redenen, die hij wilde aantoonen door te wijzen op zijn familiegeschiedenis.

Jessie stelde alles in 't werk om hem van dit plan af te brengen, maar Walter bleef bij zijn eens genomen besluit, zoodat zij haar pogingen moest opgeven, zich nog hiermee troostend, dat de invloed haars vaders hem tot andere gedachten zou brengen.

VI.
Mevrouw Bartow.

Jessie's grootmoeder, de deftige mevrouw Bartow, zat alleen en ontevreden in haar kamer. Daar verscheen een bediende met de mededeeling, dat mijnheer Bellenger haar wenschte te spreken. Zij begaf zich dadelijk naar het salon om den jongen man te ontvangen, die zooeven van Deerwood was teruggekeerd. Tallooze vragen moest William beantwoorden: hoe het met Jessie ging - of zij gelukkig was - of de zon haar gezicht niet had verbrand - wat voor menschen die Marshalls waren en nog veel meer.

De laatste vraag was William recht welkom, en hij haastte zich te antwoorden:

'O, zeer aardige landlieden, die zeer veel van Jessie houden en haar met veel goedheid behandelen. Als ik mij niet bedrieg, dan hopen zij eenmaal Jessie nauwer en inniger aan de familie te verbinden, en ik kan me niet ontveinzen, dat deze hoop nog wel eens verwezenlijkt kon worden.'

De oude dame had blijkbaar de beteekenis zijner woorden begrepen.

'Hoe bedoelt u dat, mijnheer Bellenger?'
'Ik meende gezegd te hebben, dat tusschen Jessie en den nieuwen dokter, haar vroegeren speelgenoot, een wederzijdsche genegenheid bestaat, en dat Walter Marshall er aan denkt eenmaal Jessie's hand te vragen.'
Het gezicht der oude dame werd rood van kwaadheid, zij sprong van haar stoel op en riep:
'Schande, dit jonge mensch, die Richard Graham als zijn weldoener moest beschouwen en vereeren, waagt het, de dochter van een millionnair aan te zien en zelfs naar haar hand te dingen. En Jessie, heeft zij niet zooveel eergevoel, om hem af te wijzen. Is zij niet van de familie Bartow! Dus daarom wil Jessie niet terugkeeren!'
'Het onderscheid van stand zou nog zoo erg niet zijn,' sprak William, toen mevrouw Bartow weer was gaan zitten. 'Het valt me in hooge mate moeilijk, daarover te spreken; en toch is het mijn plicht het te doen en u te zeggen, hoe Walter is.' En hij vertelde op een toon vol medelijden, in welke verhouding Walter tot zich zelf en tot de schande in zijn familie stond, waarvan mevrouw Bartow in haar laatsten brief aan Jessie gesproken had.
Dit ontbrak er nog maar aan, om de oude dame geheel buiten zich zelve van woede te maken. Zij viel bijna in onmacht. Langzaam kalmeerde zij weer.
'Uw meedeelingen zijn ontzettend, mijnheer Bellenger,' steunde zij. 'Dus Walter, de zoon van den verstooteling en van het door de heele wereld verachte paar, gaat om met mijn kleindochter en zij vernedert zich, om met zulke lieden te verkeeren. Ik zal zelf naar Deerwood reizen, en zal mijn kleindochter zelf spreken en haar zeggen, wat haar stand en afkomst van haar vordert en den jongen op zijn plaats zetten. Mijnheer Bellenger, gij zult me een grooten dienst bewijzen, als gij over dit alles het grootste stilzwijgen wilt bewaren, laat vooral mevrouw Neewes er niets van merken. Vertel haar om Gods wil van deze geschiedenis niets.'
'Wees gerust. Ik moet er evengoed voor zorgen, deze geschiedenis geheim te houden,' antwoordde hij; 'want deze jonge Marshall is te na met mij verwant, ofschoon onze familie hem niet erkent.'
Nadat de jonge man hiermede aan zijn opdracht voldaan had, vertrok hij, terwijl mevrouw Bartow zich gereed maakte zich voor de reis gereed te maken en reeds haar koffer ging pakken.
Midden onder deze bezigheid werd zij door de komst van mijnheer Graham gestoord, dien zij van de oorzaak harer droefheid op de hoogte stelde en vroeg of hij wilde, dat zijn dochter Walter Marshall huwde, 'den zoon van een....'
Mijnheer Graham, die de eigenzinnigheid der zeer ijdele dame kende, en daartegen, ofschoon vergeefs, dikwijls was te velde getrokken, bleef zeer bedaard en kalm en zei met groote gevatheid:
'Ik wensch niet, dat Jessie nu al gaat trouwen. Voor het overige geloof ik, dat William Bellenger alles behalve de waarheid heeft gesproken.'
De kalmte, waarmede hij de oude dame beantwoordde, maakte haar nog meer opgewonden.
'Ik begrijp uw kalmte niet, Richard; het gaat hier om het heil en 't geluk van uw eigen kind en om de eer van de geheele familie. Nu ziet gij de vruchten van uw eigenzinnige daad, waartegen ik u steeds gewaarschuwd heb, om uw dochter in zulk een familie te laten verblijf houden en opgroeien. Maar ik hoop, dat Jessie zelf eergevoel genoeg zal hebben om een onbeschaamde terug te wijzen en op een afstand

te houden. Welk een gedachte, om een mensch van zulke afkomst in onze familie op te nemen.'

Dacht mevrouw Bartow bij haar zoon andere gedachten te wekken, zoo had zij zich bedrogen. Deze antwoordde haar op een vasten toon, die haar geheel en al verwonderd en verbluft deed opzien.

'Walter Marshall is een zeer achtenswaardig jongmensch, dien ik als mijn zoon bemin. Zijn goede eigenschappen en edel karakter zijn mij meer waard dan de schande die hem heeft getroffen. Zijn ongeluk maakt hem mij nog dierbaarder. Ik zeg niet, dat ik zou wenschen, dat hij Jessie zou huwen. Maar als mijn dochter hem bemint en hij haar, zoo zou ik geen gegronde redenen tegen hunne verbintenis weten aan te voeren, ofschoon ik toch liever gehad had, dat die ongelukkige gebeurtenis met zijn vader niet was voorgevallen. Wat die zoogenaamde families en gezelschappen er over zullen zeggen, laat mij onverschillig en koud, terwijl ik mij tegen een verbintenis tusschen William Bellenger en mijn dochter ten sterkste zal verzetten, en ik geloof ook, dat Jessie wel zoo verstandig is, om geen genegenheid voor een jongen man te gevoelen, die alleen zich zelf en de vermaken kent en nooit in staat zal zijn iets uit te voeren, wat tot nut kan strekken der wereld. Hij zal nooit in staat zijn iets goeds en degelijks tot stand te brengen!'

Mijnheer Graham wenschte zijn stiefmoeder goeden avond en verliet de kamer, terwijl de oude dame hem nog nariep, dat zij toch in elk geval naar Deerwood zou reizen en haar kleindochter terughalen. Hiertegen had mijnheer Graham niets in te brengen, daar hij zelf zijn dochter graag bij zich had.

Het vertrek werd op den volgenden morgen vastgesteld, mevrouw Bartow kwam 's avonds van den volgenden dag te Deerwood aan.

'Toch niet in dit oude, vervallen huis?' vroeg zij den omnibus-conducteur, toen zij voor den tuin van Marshall's huis stil hield.

'Jawel, mevrouw, hier woont de oude Marshall,' antwoordde de oude man, en langzaam en hoofdschuddend liep zij op het huis aan.

Tante Debby was de eerste, die de aankomende zag en zij riep haar nicht toe: 'Gauw, Mary, vlug. Zie eens, wie daar aankomt. Daar, daar, is zij!'

Men hoorde het kloppen van mevrouw Bartow aan de deur en daar Mary met iets bezig was, ging tante Debby zelf opendoen en de vreemdelinge ontvangen.

'Woont Jessie Graham hier in dit huis?' vroeg zij met minachtenden blik de eenvoudige inrichting er van gadeslaande.

'Ja! Onze lieve Jessie is, met het mooie weer, met Walter en Ellen de bergen ingegaan. Is u soms familie van haar?'

'Ik ben haar grootmoeder, en morgen zal ik ze mee naar huis nemen,' antwoordde de dame kwaad.

'Och, hoe jammer!' riep tante Debby. 'Wat zal het Walter spijten, voor eenige dagen is hij van de universiteit naar huis teruggekomen en hij houdt zoo veel van Jessie.'

De goede tante bemerkte in haar eenvoud de verbittering niet van de dame, die tegenover haar stond; daar zij niet onderbroken werd, sprak zij verder. Vooreerst prees zij Walter, dan Ellen en Jessie, en eindelijk gaf zij een kort overzicht van de geheele familie, zonder zelfs Sep te vergeten, van wien zij ten slotte zei: 'Het was toch zoo'n goede jongen.'

(*Wordt vervolgd*.)

Het
Gesticht 'De Voorzienigheid'
Te Steenwijkerwold.

Op bladzij 56 vinden onze lezers de afbeelding van dit flinke gebouw. De korte, hier volgende, beschrijving zal voor ieder hunner bewijzen, dat we hier te doen hebben met een dier gezegende inrichtingen, welke voor katholiek en andersdenkende op het schitterendst getuigenis geven van het immer groeiende en bloeiende leven der Christelijke *Charitas* in ons vaderland.

Het gesticht werd gebouwd volgens teekening van de heeren G. en W. te Riele,

architecten te Deventer, en werd ingewijd den 4^{en} December 1894.

Aanvankelijk slechts bestemd voor de opvoeding van arme weezen en verlaten kinderen, en de verpleging van oude lieden, werden al spoedig een kostschool voor burgerkinderen en een normaalschool tot opleiding van onderwijzeressen er aan verbonden, die thans, als een geheel afzonderlijke afdeeling in een uitsluitend daarvoor bestemd gebouw, de ‘Gerardus-Majella-School’ uitmaken.

Niet alleen het lage kost- en leergeld voor de leerlingen der normaalschool (nl. *f* 100. - per jaar), maar vooral de degelijke opleiding door de heeren onderwijzers is oorzaak geweest, dat die school in korten tijd zulke groote uitbreiding heeft gekregen.

Ook de kostschool voor burgerkinderen (waar het kostgeld *f* 125 bedraagt) belooft veel voor de toekomst, daar niet alleen de eerw. Zusters van de Congregatie van het Goddelijk Kind, maar ook vier hoofdonderwijzers zich aan het onderwijs dier kinderen wijden. Het getal verpleegden in de verschillende afdeelingen te zamen met dat der leerlingen van de kostschool, bedraagt thans 250, die door 30 Zusters verzorgd worden.

Moge God deze stichting blijven zegenen en de christelijke liefdadigheid den pastoor van Steenwijkerwold, tevens directeur van het gesticht, in staat stellen, ook de afdeelingen voor arme kinderen en oude lieden nog meer uit te breiden.

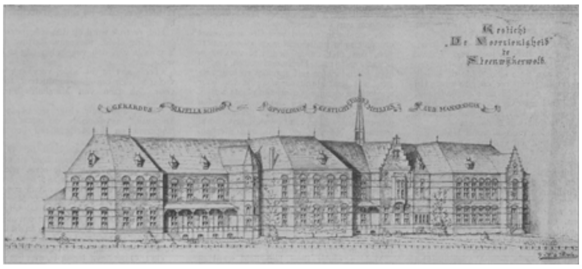

Bij de Platen.

De geschenken der katholieke wereld aan den jubileerenden Paus. -

Niet enkel de vorsten en hoofden van staten hebben den H. Vader bij gelegenheid van diens zilveren feest als Paus kostbare geschenken aangeboden als bewijzen hunner hoogachting en vereering voor den grootsten en eerbiedwaardigsten aller souvereinen.

De geheele katholieke wereld heeft den blanken Grijsaard van het Vaticaan haar kinderlijke hulde gebracht in allerlei, vaak treffende vormen. Scheeps- en treinladingen geschenken zijn te Rome aangekomen uit alle windstreken: producten des lands, kunst- en gebruiksvoorwerpen van allerlei aard. Vrome vereenigingen, congregaties en particulieren, afzonderlijk of in samenwerking, hebben er prijs op gesteld, den H. Vader op zijn heuglijken jaardag te gedenken en hem de gelegenheid te verschaffen, van de geschonken schatten met milde hand uit te deelen aan de missiën, arme parochiën en behoeftige kloostergemeenten.

Al die geschenken, welke de bontste verscheidenheid opleveren, zijn in de reusachtige zaal der Aardrijkskundige Kaarten uitgestald, en de lezers zullen ongetwijfeld met belangstelling het hoekje opnemen, dat op onze afbeelding is weergegeven. Op den voorgrond ziet men een kostbare albasten vaas en verder een

groote achthoekige kast met glazen overhuiving, waaronder allerlei godsdienstige voorwerpen zijn tentoongesteld. Deze expositie zal stellig heelwat bekijks hebben van de tienduizenden pelgrims, die in dit jubeljaar een bezoek zullen brengen aan het Vaticaan, de residentie van ons aller Vader en Koning.

Koning Alfred de Groote van Engeland. -

Den 28en October van het vorig jaar was het duizend jaar geleden, dat koning Alfred de Groote van Engeland, groot koning, dapper veldheer en wijs regent, overleed.

Een zijner voorgangers, koning Egbert van Wessex, had de zeven Angelsaksische staten tot één rijk vereenigd, maar Alfred was de eerste, die Engeland tot een machtigen staat ontwikkelde en het bevrijdde van de telkens herhaalde strooptochten der Denen[1)].

Hiervoor had hij tot tweemaal toe een langdurigen strijd te voeren. In het eerst was deze voor de Angelsaksers ongelukkig. Als harpenaar vermomd, drong nu de koning in de legerplaats der Denen door en nam de gesteldheid van het kamp, de sterkte van den vijand en zijn krijgstoerustingen op. Daarna viel hij de Denen aan en bracht hun een geduchte nederlaag toe.

Jarenlang genoot Engeland nu rust, maar koning Alfred, den aard der Denen kennend, wist dat hij niet op een duurzamen vrede kon rekenen en bereidde zich tot een nieuwen strijd voor, vooral door het bouwen eener machtige vloot. Om deze te bemannen riep Alfred zijn stamgenooten van het vasteland, flinke, in den strijd geoefende Saksers en Friezen, naar zijn rijk.

In het jaar 893 landden, nadat koning Arnulf van Duitschland den noordschen zeeschuimers aan de Dijle en graaf Odo van Parijs hun in Frankrijk een zware nederlaag had toegebracht, 330 Deensche schepen aan de kust van Kent. Drie jaar duurde de strijd, maar ten slotte gelukte het koning Alfred hun bij Farnham in Surrey een beslissende nederlaag toe te brengen, en gedurende het overige zijner regeering werd zijn land niet meer door de zeeroovers verontrust.

Nog grooter verdiensten dan door zijn overwinningen verwierf de koning zich voor zijn volk door zijn bescherming van het recht en zijn bevordering van nijverheid, kunst en wetenschap.

Hij verdeelde de groote gewesten in shires of graafschappen, die onder het bestuur van thanes of earls werden gesteld, en de shires wederom in deelen en onderdeelen. De eigenerfden dier deelen spraken tevens recht, en deze inrichting is de grondslag geworden der rechtspraak door gezworenen. De koning regeerde niet met onbeperkte macht. Hij was verplicht, zoo dikwijls dit noodig was, het Witenagemot, de vergadering der wijze mannen, bijeen te roepen, dat uit de geestelijken, de earls en thanes bestond, terwijl ook meer dan één laag geboren vrije man daarin zitting had. Deze vergadering was bij de Engelschen wat de volksvergadering bij de oude Duitschers was. Zij vaardigde de wetten uit en besliste over oorlog en vrede.

Was Alfred een uitstekend staatsman, veldheer en wetgever, niet minder gunstig onderscheidde hij zich door zijn pogingen, om de kennis der Angelsaksische taal en de ontwikkeling van zijn volk te bevorderen. Met alle geleerden verkeerde hij, als een andere Karel de Groote, op den meest vriendschappelijken voet, en zelf legde hij zich met de borst op de studie toe. Op zijn zes-en-dertigste jaar leerde hij de Latijnsche taal nog zoo grondig, dat hij daaruit een aantal werken in het Angelsaksisch vertaalde, o.a. de ‘Vertroosting der wijsbegeerte’ van Boëthius.

1) De Noormannen worden door de Engelsche kroniekschrijvers steeds Denen genoemd.

Sedert zijn jongelingsjaren lijdend aan een ziekte, waartegen al de kunst zijner geneesheeren machteloos bleek, overleed Alfred in 901, nog geen twee en vijftig jaar oud. Den eerenaam den Groote is hij meer waardig dan zoo menig veroveraar, die hem door bloedige daden heeft bevlekt.

Een overstrooming in Noord-Duitschland. -

We behoeven niet naar den naam van den schilder te zoeken, om bij den eersten aanblik der afbeelding overtuigd te zijn, dat het hier voorgestelde drama in Duitschland speelt. De man, die zijn best doet om het hem ontsnapte bootje weer te bereiken, is zoo'n echte type van een Duitscher, dat wel niemand zich in de vaststelling van zijn identiteit vergissen kan.

De geschiedenis, welke de afbeelding weergeeft, is zoo eenvoudig mogelijk. Duin of dijk, die het laag gelegen land tegen het water moet beschutten, is onder den aandrang van dit machtige element plotseling bezweken, en de bewoners hebben inderhaast hun bescheiden have in hun bootjes geladen, om tijdelijk elders een onderkomen te zoeken.

Wie in ons land ooit zoo'n overstrooming hebben meegemaakt, weten wat het zeggen wil, voor den waterwolf de wijk te moeten nemen. Zij, wien dat ongeluk nooit overkwam, kunnen er zich maar bij benadering een voorstelling van maken, alsmede van de miserie en ontbering, die zoo'n gedwongen verhuizing oplevert.

Aan de kusten van de Oostzee met haar vele *haffen* komen dergelijke overstroomingen vaak voor. En al gaat het hier niet aan, te zeggen dat men er aan went, toch zijn ze voor de bevolking daar niet zoo schrikwekkend als ze zijn zouden voor menschen, die niet veel meer water zien dan de stille vliet en het kabbelende beekje in hun nabuurschap.

[Nummer 8]

Indische reizen, door H.W. Jaage. (*Vervolg*.)

Door de woning strekte zich een opengekapt terrein uit, geheel door bosch omgeven Groote boomen, te zwaar om verbrand te kunnen worden, lagen hier en daar verspreid, geblakerd door het vuur, dat het kleinere struikgewas en de overige stammen had verteerd. Golvende tabaksvelden strekten zich uit op de plaats, waar een jaar te voren zich nog het oerwoud verhief. Een groot aantal koelies hanteerden met regelmatigen slag de patjol (werktuig om te spitten) en maakten een deel van het terrein plantklaar voor den volgenden oogst. Andere koelies plukten de rijpe bladeren, legden ze voorzichtig in groote manden, om ze vervolgens naar de droogschuren te dragen, waar ze, aan dunne stokjes geregen, worden opgehangen. Talrijke vrouwen waren aan het rupsen zoeken.

GEZICHT OP DE PABEAN-RIVIER BIJ PAAL 65.

Wij begaven ons in een der schuren, die van ruw rond hout gebouwd en geheel met atap bedekt zijn. Onderaan bevinden zich talrijke luiken, die bij vochtig weer worden gesloten. Langs de stijlen zijn over de breedte van de schuur vier rijen lange stokken (ki[l]as) gebonden en op deze stokken worden latten gelegd, waaraan de genoemde opgeregen bladeren worden gehangen. Na veertien dagen of drie weken is de tabak voldoende gedroogd en worden de bladeren, op lengte gesorteerd, in bosjes van 36 à 40 stuks gebonden. Van deze bossen worden eerst kleinere, en naarmate de tabak door broeiing haar vochtdeelen verliest, grootere stapels gemaakt. Deze stapels zet men aanhoudend om, opdat ze niet te warm worden en ook om aan de buitenste lagen tabak, door ze weder binnen in te stapelen, gelegenheid te geven, goed te fermenteeren. Dit werk geschiedt meest in de grootste en beste schuur, de afpak-loods genaamd, waar de stapels zich op een verhoogden planken vloer bevinden. Na de fermentatie wordt de tabak naar de kleuren gesorteerd, in balen geperst

en ter verzending gereedgemaakt. Ik vernam van den employé, die ons vergezelde, hoe groot de moeilijkheden en tegenspoed geweest waren, waarmede de heer Goedhart in het begin had te kampen. Door volharding en bekwaamheid had hij deze moeilijkheden reeds gedeeltelijk overwonnen. Voor het eerst had hij bewezen, dat in de Lampongs tabak groeit, die in geur, fijnheid van blad, lichtheid van kleur met de beste Sumatra-tabakken kan wedijveren.

Na de heerlijke rijsttafel van den onder-administrateur alle eer te hebben aangedaan en van dezen laatste een hartelijk afscheid te hebben genomen, sloegen wij den terugweg in, die echter niet zoo voorspoedig bleek te zijn als de heenreis. De jonge employé bleef op de onderneming achter, ons gezelschap bestond dus uit drie Europeanen en eenige koelies voor de bagage.

Het vertrek was echter door bijzondere omstandigheden verlaat, zoodat wij reeds door de duisternis werden overvallen, voor wij het rijtuig bereikten. De zeven paal, die ons er van scheidden, legden wij in plaats van in twee, nu in zeven uur af. Langzaam strompelden wij voort, de paarden aan den teugel voortleidend, nu eens zonken onze voeten langs het smalle voetpaadje in de modder, dan weer stootten wij tegen boomstammen en steenen. Mijn paard struikelde en viel in een kuil en door zijn spartelen was ik om zelf niet meegesleept te worden genoodzaakt, de teugels los te laten, waarna het geheel vrij het gezelschap volgde. Diepe duisternis omringde ons, een mijner schoenen zoog vast in het slijk en bleef steken, en tot overmaat van ramp barstte een echte tropische stortvloed los, die onze kleederen doorweekte en den weg in een rivier veranderde, waarin wij tot over de knieën moesten waden. Plotseling slingert een hevige windvlaag mij den hoed van het hoofd en een ware orkaan ontketent zich, huilt en raast door het woud, doet met ontzettend gekraak en woest gekreun de woudreuzen vallen, rukt de takken af en dreigt ons ieder oogenblik onder neerstortende boomen te verpletteren. Angstig gillen de verschrikte apen en doen zich de ontwaakte vogelen hooren; sidderend, op den tast ons langzaam voortbewegend, bereiken wij eindelijk doodelijk vermoeid het rijtuig, Gods almacht en grootheid bewonderend, die zich zoo indrukwekkend toont in het woeden en razen der ontketende elementen.

Het rijtuig was door de zorgeloosheid der bedienden nog niet ingespannen en met veel moeite moesten wij onder het zwakke licht der twee lantaarns, onder den steeds doorstroomenden regen, zelf dit werk verrichten. Nu lieten wij de paarden elk door een inlander voortleiden en bewogen ons langzaam voort over den duisteren weg; bij het gevaarlijke gedeelte gekomen, hierboven reeds beschreven, stegen wij allen uit en terwijl de inlanders het rijtuig tegenhielden, stapten de paarden voetje voor voetje de helling af, de brug over, en zonder verdere wederwaardigheden bereikten wij Telok. Hier namen wij afscheid van den heer Goedhart en 't duurde niet lang meer, of wij hadden ons thuis van onze doorweekte, modderige kleeding ontdaan.

Nauwelijks hield de regen, die gedurende twee dagen onophoudelijk neerstroomde, op, of wij beraamden het plan, een grootere reis te ondernemen en dieper het binnenland in te gaan.

Een doctor in de geologie, de heer Richards, door de Koninklijke Petroleum-Maatschappij met het zoeken naar petroleumbronnen belast, zou binnenkort vertrekken. Met blijdschap nam hij ons voorstel aan, hem eenige dagen op zijn tocht te vergezellen. Twee dagen later kwam hij ons in een rijtuigje afhalen en bevonden wij ons spoedig te Tandjong-Karang, waar een veertigtal koelies den dokter

opwachtten. Dezen waren bestemd voor het dragen der omvangrijke bagage en van de talrijke gereedschappen en instrumenten, die een onderzoekingstocht gewoonlijk vordert; daarenboven moesten zij overal, waar men dacht, dat petroleum kon worden aangetroffen, kuilen graven en gaten boren.

Geruimen tijd duurde het, eer de kolonne marschvaardig was. Pak voor pak, kist voor kist moest de dokter zelf den dragers aanwijzen en bewonderenswaardig waren de tact en het geduld, waarmede hij alles regelde. Nu eens scholen eenige koelies weg, om de zwaardere lasten te ontgaan, dan weer wierpen zij heimelijk een of ander wichtig voorwerp ter zijde, terwijl sommigen zich reeds op weg begaven, voor zij de hun toegedachte vracht geheel hadden ontvangen. Gedurende deze toebereidselen, gepaard gaande met het noodzakelijke geschreeuw en gewoel, bracht de politie nog twee wegloopers terug, welke een geduchten uitbrander ontvingen en gestraft werden met twee dagen korting op hun loon.

Ten laatste deed de doctor een luid: ‘madjoe’ (vooruit) weergalmen en zette de stoet zich in beweging, onder het vroolijk gebabbel en gelach der koelies en het regelmatig gekraak der pikoelars (draagstokken). Op een eigenaardig, dribbelend sukkeldrafje, dat zich regelde naar het slingeren der pakken, ieder door twee man gedragen, schreden de koelies vrij snel vooruit.

Niet zoodra bleven wij echter achter, om het een of andere natuurtafereel te bewonderen en de geaardheid van den bodem te onderzoeken, of wij waren zeker, de koelies langs den weg te zien neerhurken, om te drinken of te eten. Ziet men dit een weinig door de vingers, zoo volgen ras de rijstpannen en Begint een volledig maal. De dokter nam echter krachtige maatregelen, schopte de pannen om en dwong het zorgelooze volkje, zich weer op weg te begeven.

‘Zonderlinge lieden!’ sprak hij tot ons, ‘later, als wij elkaar beter kennen, zal ik er geen last meer mee hebben. De inlander wil eerst eens beproeven, wat hij zooal ongestraft met zijn heer kan uitvoeren; bemerkt hij, dat deze niet met zich laat spotten, dan verricht hij geregeld zijn werk en geeft zelden reden tot klagen.’ ‘Maar doctor,’ vroeg mijn vriend Hendriks, ‘zijt gij niet bevreesd, dat die lieden u in de eenzame binnenlanden zullen bestelen, uitplunderen en misschien vermoorden?’ ‘Volstrekt niet,’ hernam de heer Richards, ‘met dezen troep menschen, door mijn werver uit alle hoeken van Batavia opgescharreld, en van gering allooi, zal ik zes maanden lang door de bosschen ronddolen. Welgemoed zullen zij alle gevaren en vermoeienissen met mij deelen. Veilig en gerust leg ik mij 's avonds in hun midden ter ruste en, hoewel zij weten, dat ik een groote som gelds medevoer en geen haan er naar zou kraaien, als zij mij zouden vermoorden en mijn lijk diep in 't woud verbergen, komt zulk een gedachte toch zelden of nooit bij hen op. Onder Europeesche werklieden zou ik mij bij gelijke omstandigheden niet zoo gerust gevoelen. Neen, ik houd mij liever bij mijn bruine broeders. Gewillig verrichten dezen iederen arbeid, dien men hun oplegt. Men zorge slechts, nu eens door een luimig woord, dan weer door den luien, onwilligen makker belachelijk te maken, doch vooral, door immer op de zware dagtaak een overvloedig rijstmaal te laten volgen, steeds een goede, opgewekte stemming levendig te houden. Zeer verwondert het mij, dat zoo weinig Europeanen deze kunst verstaan en door hardheid, vloeken, schelden en dikwijls zelfs door slagen moeten verkrijgen, hetgeen zonder al dat moois even goed, zoo niet beter, door een weinig grondiger kennis van taal en zeden, gepaard aan tact en welwillendheid, kon verkregen worden. Dit is de reden, dat ik dikwijls in koelies, door anderen als ongeschikt en onhandelbaar weggezonden, goede werklieden aantrof.’

Aldus onderhoudend keuvelend, vervolgden wij onzen weg, die door secundair bosch en uitgestrekte pepertuinen leidde. Na slechts een drietal onaanzienlijke kampongs ontmoet te hebben, kwamen wij even vóór zonsondergang te Tiginenneng (paal 22) aan, een groote, drukke kampong, gelegen aan de breede, snelvlietende Tiginenneng. De koelies hadden dus den langen weg van 34 kilometer, met slechts één uur verpoozing, onder een verzengende hitte, in ongeveer acht uren afgelegd. Dit is nog maar een klein staaltje van het uithoudingsvermogen der inlanders. Ik heb echter voorbeelden gezien van zwaarbeladen koelies, die op één dag zestig kilometers aflegden.

Wij betrokken de passanggrahan (vreemdelingenhuis) en genoten van uit de voorgalerij een heerlijk gezicht op den stroom, die steeds door zware wouden ingesloten, tusschen steile, afgebrokkelde oevers zijne wateren voortstuwt, totdat hij zich langs een waterval, met dof geraas, dat van uit de passanggrahan slechts zeer onbestemd was te vernemen, in de diepte stort. De huisjes der inlanders, langs de beide oevers, zijn door slanke, bijzonder hooge cocospalmen beschaduwd. De weg daalt aan weerszijden, in de beide hooge oevers uitgegraven, tot aan het water af.

Ons verblijf onderscheidde zich gunstig van de meeste inrichtingen van dien aard. Het bezat zelfs steenen trappen en een gepleisterden vloer, hoewel ik bij het nemen van een bad door de planken der badkamer heenzonk en de onzindelijkheid der bedden ons des avonds deed aarzelen, onze vermoeide ledematen er op uit te strekken.

Verrassend genoeg echter, genoten wij hier een middagmaal, dat zelfs de meest verwende Europeesche gastronomen zou doen watertanden, dank zij de firma Tieleman en Dros. Zoo stelt de moderne beschaving den vermoeiden reiziger in staat, te midden der wildernis, op duizenden mijlen van zijn vaderland, echt vaderlandsche spijzen te genieten.

Den volgenden morgen werden wij over de rivier gezet door middel van een pont, bestaande uit twee lange kano's, van uitgeholde boomstammen vervaardigd, naast elkaar door eenige planken in het midden verbonden. Dit vaartuig werd aan de struiken langs den oever een groot eind stroomopwaarts getrokken, om dan, afgestooten, sneller en sneller door den stroom te worden meegevoerd. Met groote bekwaamheid door de roeiers bestuurd, kwam het, na het beschrijven van een groote bocht en half om zichzelf ronddraaiend, juist op de bepaalde plek stil te liggen. Gevaarlijker is de overtocht, wanneer de stroom gezwollen is en zijne wateren in woeste vaart voortstuwt. Dan dreigt dikwijls de boot om te slaan en door drijvende stammen verbrijzeld te worden. Soms zelfs is overvaren geheel onmogelijk, nl. wanneer de banjir woedt. Alles voor zich uitdrijvend, alles verpletterend, boomen ontwortelend, rotsblokken afscheurend en tegen elkander vermalend, brullend en bruisend, dwarrelend en rommelend schieten dan de bruine, schuimende wateren vooruit. Krakend, zich nu eens verheffend, dan weder wegzinkend in den maalstroom, bonzen boomstammen op boomstammen. Hooger nog zwelt het water, oorverdoovend wordt het geloei der bruisende golven, tot ze, even snel weer dalend als ze gestegen zijn, eenige uren later kalm en statig voortstroomen, nu door niets de vreeselijke worsteling doende vermoeden, die ze straks zoo geweldig beroerde.

De overtocht was spoedig volvoerd en de stoet stelde zich weer in beweging; bij paal 30 passeerden wij de plek, waar kortelings een kudde olifanten den weg was overgetrokken, een breeden vlakken, dwarsweg achter zich latend. Welk een verwoesting vertoonde zich daar voor onze oogen! Alles plat-getreden, boomen ontworteld en omgestooten, takken afgerukt! Slechts degrootere boomen hadden weerstand geboden; aldus, terwijl zij alles wat hun in den weg treedt,

vernielen, trekken de reusachtige woudbewoners steeds verder en verder door de wildernis voort, zonder dat eenig levend wezen het waagt hun doortocht te verhinderen. Weldra doet de tropische plantengroei ieder spoor der verwoesting verdwijnen.

Te Goenoeng-Siang overnachtten wij bij den controleur en had ik gelegenheid mij te verfrisschen in de Sepoetik; terwijl ik in het water stapte, zonk ik echter plotseling weg en kwam met groote moeite weder aan land; de stroom was hier zeer diep; hierdoor ondervond ik hoevele gevaren verbonden zijn aan het baden in een rivier, wanneer het water niet volkomen helder is, hetgeen vooral voorkomt na zware regens en in den West-moesson. Dikwijls geraakt de zwemmer verward in de takken van gezonken boomen, die hem gevaarlijke kwetsuren kunnen bezorgen.

Een eind voorbij Goenoeng-Siang sloegen wij den volgenden morgen den dwarsweg in, die geruimen tijd evenwijdig met de Sepoetik voortloopt, en kwamen tegen den avond aan te Koeripan, een groote, nette kampong, 59 paal van Telok-Betong. Hier trokken wij genoemde rivier over, door middel van een primitieve, drijvende brug. Zoo'n brug bestaat uit een vloer van gevlochten bamboe, soms uit drie van die vloeren op elkaar, welke op boomstammen bevestigd zijn. Het geheel wordt tegengehouden door een menigte dikke rottans, (Spaansch riet) die aan de boomen langs den oever als zoovele koorden bevestigd zijn. Voorzichtig de paarden achter ons voortleidend, daalden wij de steile helling af, die naar de brug voert. Deze ligt echter meestal een meter of anderhalven meter van den kant, tenzij de waterstand zeer laag en de rivier dus smaller is, zoodat men tot aan de knieën door het water moet plassen om er op te komen. Is men eenmaal zoo ver, dan moet het paard nog volgen; soms begeeft dit zich gewillig te water, doch meestal trekt het zich beangstigd terug. Wil men geen gedwongen bad nemen, dan laat men in 's Hemels naam de teugels maar los of roept een koelie te hulp. Aan het andere einde heeft weer dezelfde moeilijkheid plaats, terwijl bij het loopen de brug steeds een eind doorzakt, zoodat de reiziger zich voortdurend in het midden van een waterplas bevindt, die hem getrouw volgt, tot hij den anderen oever bereikt. Ontelbare malen wordt zulk een brug met geweldig gekraak door den zwaren stroom weggerukt, waarbij de boomen, aan welke de rottans zijn bevestigd, dikwijls worden omgetrokken. Binnen drie dagen biedt evenwel een nieuwe brug den reizigers weer gelegenheid over de rivier te gaan.

Wij overnachtten in den passanggrahan, een eind buiten de kampong gelegen. Een menigte nieuwsgierigen, mannen en kinderen, welke laatsten slechts gekleed waren met een zilveren halsband en dito armbanden, verzamelden zich vóór het gebouwtje op den weg, doch werden weldra op ons verzoek door den kepala (hoofd) naar den kampong terugzonden, waarna deze waardigheidsbekleeder den ganschen avond bij ons bleef. Wij vernamen van hem vele bijzonderheden over het merkwaardige volk, dat de Lampongs bewoont. Reeds dadelijk trof ons het nette uiterlijk van de dorpen na Goenoeng-Soegih. Langs beide zijden van den weg stonden de huisjes, op hooge palen gebouwd. Een lange bamboepaggar (hek) scheidde ze van den weg en zulk een paggar omringde ook ieder huisje afzonderlijk, hetgeen aan de kampong een gezellig aanzien gaf. Die woningen waren van hout opgetrokken en zagen er hecht en stevig uit; stijlen en balken waren zonder uitzondering met pen en gat verbonden. De vierkante kleine raampjes waren door houten tralies afgesloten en zijwaarts bevond zich meestal een uitgebouwd gedeelte, een soort balkon, waarheen een steile trap toegang verleende. Hierop zag men de vrouwen dikwijls huiselijke bezigheden

verrichten. De ruimte onder het huis, tusschen de twee of drie meter hooge palen, diende tot bergplaats van brandhout. Vóór iedere woning bevond zich het onafscheidelijke rijstblok. Bij het voorbijgaan van den reiziger staken de vrouwen een oogenblik den arbeid, om hem vervolgens na te staren en elkaar haar bevindingen over den toewan mede te deelen.

De jonge meisjes langs den weg, schilderachtig gekleed in een veelkleurig jakje (kabaja), geruite sarong en het hoofd bevallig door een doek omwonden, begroeten hem op Lampongsche manier, door op militaire wijze, niet een, doch beide handen naar het hoofd te brengen en te gelijkertijd het lichaam een weinig voorover te buigen. De meeste treffen hem door schoonheid en onschuldig uiterlijk. De ongehuwde meisjes dragen zilveren versierselen om de armen en aan de ooren, terwijl de gehuwde vrouwen deze tooisels afleggen. Ook de hoofddoek wordt door de eersten op geheel andere wijze gedragen dan door de laatstgenoemden. De mannen brengen den vreemdeling denzelfden groet en trachten steeds een gesprek aan te knoopen, dat altijd begint met de vraag: ‘Pergimana, toewan?’ waar gaat u heen, mijnheer?

De Lampongers komen in zeden en gewoonten overeen met de meeste Sumatrasche Maleiers, met wie zij ook de fierheid en den trots gemeen hebben. Zij zijn niet talrijk, hetgeen wel een gevolg zal zijn van de gewoonte, (adat) hun aanstaande echtgenooten te koopen. Daar velen niet de middelen bezitten eene vrouw te koopen, blijven niet weinig jongelingen en meisjes ongehuwd. Ik vernam een zonderlinge manier, waarop deze moeilijkheid soms wordt uit den weg geruimd. Een Lamponger gaf namelijk zijn zuster tegen een hoogen koopprijs aan een zijner vrienden ten huwelijk en huwde op zijn beurt tegen denzelfden prijs de zuster van dien vriend. Zoo hadden beiden de trotsche voldoening een zeer dure vrouw te hebben getrouwd, hetgeen als een hooge eer beschouwd wordt, terwijl toch de een den ander niets was schuldig gebleven.

De adat van het koopen der vrouw zit diep ingeworteld, en alle pogingen aangewend om den Lamponger deze gewoonte te doen vaarwel zeggen, zijn vruchteloos gebleven. Over het algemeen onderscheidt de Lamponger zich door vele goede hoedanigheden. Hij is in den regel zeer welvarend, hetgeen wij reeds aan de nette woningen en kampongs bespeurden, en heeft die welvaart voornamelijk te danken aan het verzamelen van boschproducten, zooals damar, caoutchouc, getah-pertja, gom enz. Dit is echter lang niet zoo'n gemakkelijk werk, als men zich licht zou voorstellen. De boomen, die deze kostbare producten opleveren, zijn meestal op ontzaglijke afstanden van elkaar verwijderd en zelden ziet men er meerdere bijeen. Smalle boschpaden voeren er heen, en merkwaardig is de nauwkeurigheid, waarmede deze paadjes steeds een der vier windstreken volgen, hoewel de inlander zich nimmer van het kompas bedient. Indien hij deze kunst, zich steeds te kunnen oriënteeren, niet verstond, dan zou hij spoedig verdwalen en ellendig omkomen. Ook door onmerkbare teekenen, zooals den houw van een kapmes in een stam, een opzettelijk gebroken tak, die de Europeaan onopgemerkt voorbijgaat, doch die nimmer aan het geoefende oog van den inlander ontsnappen, weet hij den weg in de wildernis te vinden. Grootgebracht in het midden der bosschen, die hem reeds bij zijne geboorte omringden, is er geen plantje, geen boom, of hij kent er den naam van en weet er nut uit te trekken. Reeds als kind, toen hij zich nog vermaakte op den kampongweg, leerde men hem al de geheimen van het oerwoud kennen. Hartstochtelijk en geoefend jager, weet hij ook het onduidelijkst spoor te volgen en velt hij meermalen zelfs den olifant neer door een welgemikt schot.

De Lamponger heeft een zwak voor mooie woorden en lange redevoeringen. Op urenlange vergaderingen kan hij door eindelooze oraties het voor en tegen eener zaak bepleiten, om vervolgens in een verweer even lang en even snedig bestreden te worden.

Onzinnig is zijn waardeering van ijdele titels, welke hij duur moet betalen en die met veel plechtigheid verleend worden. Bij die gelegenheid neemt de gelukkige, aan de zijde zijner echtgenoote, onder een rijkversierden troonhemel plaats, gekleed in een voorgeschreven weelderig gewaad. Deze titels schenken hem niet den minsten invloed op de overige bevolking en er zijn niet de geringste voorrechten aan verbonden. Zoo ontmoet men meermalen eenvoudige Lampongers, die zich pangeran, radja, tamenggong noemen. Waarschijnlijk is dit een overblijfsel uit den tijd, toen de Lampongs aan den sultan van Bantam behoorden, die verschillende titels aan den meestbiedende verkocht.

Ook in zijn kleederen spreidt de Lamponger groote ijdelheid ten toon en nooit is hij meer voldaan, dan wanneer hij, keurig uitgedost, het hoofd gedekt met een fijn-geborduurd fluweelen mutsje, of door een hoofddoek ontwikkeld, die de kruin onbedekt laat, de voeten gestoken in glimmende schoenen, zijn opwachting bij den controleur komt maken. Deze ijdelheid heeft gelukkig geen slechten invloed op zijn karakter en meermalen ziet men den straks zoo weelderig gekleeden dandy eenige dagen later even flink als zijne makkers de kleine bijl hanteeren, die een grooten woudreus moet nedervellen.

(*Wordt vervolgd.*)

Gods straffende hand, door Henri.

Sedert jaren kwam geregeld, als de zon in het westen wegdook, een grijsaard den smallen, met braamstruiken begroeiden weg op, die naar het kerkhof leidde. Geen avond ging er voorbij, het mocht regenen, sneeuwen of stormen, of men kon den ouden man den doodenakker zien betreden. Daar schreed hij met zijn langzamen stap en met gebogen hoofd tusschen de grafzerken en kruisen voort, tot hij aan het uiteinde van het kerkhof voor een kleinen zandheuvel kwam, waarop een verweerd houten kruis stond. Dáár was het doel van zijn dagelijkschen, vromen pelgrimstocht, dáár knielde hij neer en bleef dan in langdurig gebed verzonken, zich niet bekommerend om den regen, die hem doorweekte, of den wind, die met zijn weinige witte haren speelde. En als hij zijn gebed verricht had, stond hij op, nam den kleinen gieter en laafde de jasmijnen, die hij op het grafheuveltje geplant had, met frisch regenwater.

Zoo geschiedde het elken avond, reeds tal van jaren. En niemand der dorpelingen verwonderde zich daarover, ofschoon weinigen hem en zijn levensloop kenden, maar men was het zoo gewoon, - en hij was immers een zonderling.

't Was een zwoele zomeravond, toen ik de woelige stad ontvluchtte en daarbuiten door veld en hei doelloos ronddwaalde. Ik kwam voor een eenzamen doodenakker, de poort stond open en noodde mij tot binnentreden. Langzaam wandelde ik te midden der graven, toen ik plotseling een grijsaard voor mij zag. Hij maakte een kruisteeken,

stond op van het grafheuveltje, waarvoor hij geknield was, en schreed langzaam naar den uitgang.

Toen hij mij zag, stond hij stil, keek mij

TABAKSVELD BIJ PAAL 12.

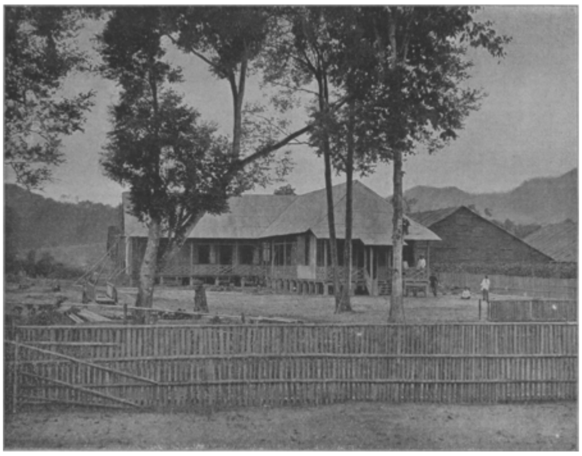

ADMINISTRATEURS WONING IN AANBOUW BIJ PAAL 65.

eenige oogenblikken onderzoekend aan en vroeg toen: 'Hebt ook gij hier een dierbaren doode, mijnheer?'

Ik schudde het hoofd. 'Neen, goede man, ik kwam hier slechts bij toeval in gewandeld - het is zoo rustig en vreedzaam hier.'

'Ja, rustig en vreedzaam is het hier,' herhaalde de grijsaard met zijn zware, diepe stem. 'Doch klein is het getal der menschen, dat hier rust komt zoeken, - zij vreezen en mijden dezen akker, - en toch, hoe dwaas doen zij daaraan!.... Hier immers zullen zij eens moeten rusten, of zij willen of niet.... Hier zal eens ons aller laatste plaats zijn op deze wereld.... Zie, ik toef hier dikwijls, ik ben vertrouwd geworden met de graven, en versta de stem van allen, die onder deze heuveltjes rusten.... Ja, mijnheer, de dooden spreken, zij spreken luide en duidelijk, maar allen verstaan hen niet en velen willen hen niet verstaan.... En toch! hoeveel kunnen zij ons leeren!....'

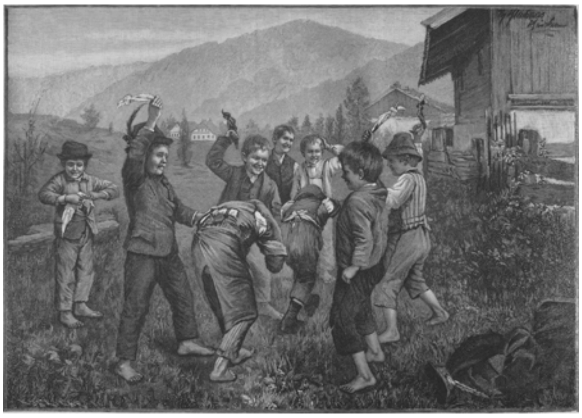

DOOR DE 'KORDONS,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. KLEEHAAS.

Terwijl de oude man zoo sprak, half luid, als sprak hij tot zich zelf, wandelde hij het kerkhof om en ik volgde hem zwijgend. Weer kwam hij bij het graf, dat hij zooeven verlaten had; opnieuw stond hij er voor stil en prevelde een gebed.

'Hier rust zeker een uwer dierbaren?' vroeg ik den vreemden man, toen hij zich weer oprichtte.

De oude staarde een wijl naar de bloeiende jasmijnen op het zandheuveltje.

'Ja, dit is het dierbaarste van al de graven,' antwoordde hij na een poos. 'Hier

slaapt mijn vader, bijna een halve eeuw lang, en meer dan dertig jaar reeds bezoek ik hem hier elken avond op dit uur....'

'Ge hebt hem dus wel zeer liefgehad?'

'Lief gehad? O, ik beminde hem als niemand zoo zeer ter wereld.... En ik ben het geweest, mijnheer, ik, die hem hier heb gebracht.... Ik ben zijn moordenaar geweest.... Deze hand gaf hem den dood.'

Hij zuchtte en zweeg bij de herinnering aan een zeer zeker droevig verleden, en ik zag een traan over zijn gegroefde wang biggelen.

Ik eerbiedigde het zwijgen van den grijsaard, die mij door zijn zonderlinge en geheimzinnige woorden zooveel belangstelling had ingeboezemd.

Plotseling ruischte de wind door de treurwilgen op den doodenakker; sterker en sterker werd het gedruisch, en de wind groeide weldra aan tot een storm. In weinige oogenblikken was de hemel met wolken bedekt, reeds vielen eenige dikke droppels in het rulle zand - in de verte hoorde men het dof gerommel van den naderenden donder.

Dit wekte den grijsaard uit zijn gepeins.

'Laat ons gaan, mijnheer,' zei de oude man, 'de storm steekt op, - ik had het van morgen wel verwacht, - er is zwaar weer op handen.'

We verlieten het kerkhof en gingen langs een smal voetpad, dat naar een huisje leidde, geheel achter het gebladerte van wilde druivenranken verscholen.

'Treed binnen, mijnheer,' zei de man, toen ik mij, bij de deur gekomen, groetend wilde verwijderen. 'De weg naar de stad is nog lang, u kunt het niet meer halen, de bui komt snel op - zie, daar licht het al!'

We traden het huisje binnen.

'Ga zitten, mijnheer, en wees welkom hier,' hernam de zonderlinge man. 'En zoo gij belang stelt in mijn levensgeschiedenis, die kort maar droevig is, luister dan:

'Mijn vader was een welgestelde boer, geacht en geëerd in heel het dorp. Hij woonde op den Lindenhof, - daarginds staat de boerderij nog, maar ze is veel vervallen in de laatste vijftig jaar.... Reeds vroeg verloor ik mijn moeder, ik was het eenige kind en daarom had mijn vader mij zoozeer lief. En ook ik beminde hem vurig, we waren zoo aan elkaar gehecht, we hadden steeds gelukkig in elkanders bijzijn geleefd.... Toen ik den leeftijd bereikt had, leerde ik een meisje kennen en liefhebben, Cathrien, de dochter van den rijken molenaar Martens.... Aan den anderen kant van het dorp staat de molen nog, maar sedert lang maalt hij niet meer.... Cathrien had mij lief, zooals zij met haar goed, edel hart alleen liefhebben kon.... Vader was zeer verheugd over mijn keuze, niemand wenschte hij liever op den Lindenhof te zien dan de goede, vroolijke Cathrien.... En samen maakten we heerlijke plannen voor de toekomst.... Vader zou op den Lindenhof blijven, hij zou er niet te veel zijn, dat wist hij, hij zou er nog gelukkiger zijn dan thans, een genoeglijke oude dag wachtte hem bij zijn twee liefhebbende kinderen.... Spoedig zou het verlovingsfeest gevierd worden.... Helaas, dat alles was slechts een droom geweest.... Op een middag kwam vader ernstig, somber gestemd thuis.

'Arme jongen!' zei hij, mij medelijdend aankijkend, 'alles is voorbij, alles is gedaan!'

'Wat is er gebeurd, vader?' vroeg ik verschrikt.

'Wees bedaard, mijn jongen - Cathrien is voor je verloren!'

‘Hoe, vader?.... Cathrien voor mij.... maar dat *kan* niet!.... Onmogelijk!.... Zij heeft mij lief en nimmer zal zij mij ontrouw worden.’

‘*Zij* niet, ik weet het, mijn arme jongen, maar haar vader....’

‘Hoe?.... Was hij dan niet even verheugd als gij, vader, dat wij....’

‘Wees bedaard, mijn jongen, en luister. Ik hield den molenaar voor een eerlijk man, een man van zijn woord, doch ik heb mij in hem vergist.... Om een nietigheid wil hij je geluk verwoesten.... Gij weet, van morgen was het verkooping van de weilanden in de ‘Wolvenkamer.’ Ik wilde die graag hebben, het is goede grond en dicht bij huis.... Ook Martens had er zijn zinnen op gezet.... De molenaar had wat veel gedronken, maar ik had er geen erg in.... ‘Ge zult ze niet hebben!’ zei hij tegen mij, ‘ze zijn de mijne, ik wil en zal ze hebben!’

Ik dacht, dat hij schertsend sprak en antwoordde lachend: ‘Nu, dat zullen we zien, Martens! Wat ze jou waard zijn, zijn ze ook mij waard!....’

Het bieden begon en ik werd de eigenaar van de weilanden - ten koste van uw geluk.... Och, had ik alles te voren geweten, geen bod zou ik er op gedaan hebben, maar hoe kon ik denken, dat de molenaar daarom uw geluk zou verwoesten.... Toen de koop gesloten was, kwam hij plotseling waggelend op mij toe.

‘Boer!’ schreeuwde hij, ‘boer, daar zult ge spijt van hebben!.... Alles is tusschen ons uit, tusschen ons en de kinderen!’

Ik wilde hem tot bedaren brengen, maar dit wekte nog meer zijn woede op, - helaas, ik vrees, dat hij zijn bedreigingen ook zal uitvoeren, gij weet, hoe koppig hij is!’

Ik was als versuft, toen vader zweeg. - Cathrien zou voor mij verloren zijn ter wille van zoo'n nietigheid!.... Ik snelde naar den molen, en vond daar Cathrien, vroolijk als altijd aan haar bezigheden. Het arme kind wist nog niets! Haar vader was nog niet teruggekeerd. Hoe schreide zij, toen ik haar het vreeselijke nieuws had meegedeeld!

‘Neen, zóó hardvochtig zal vader voor mij niet zijn!’ zei ze daarna, toen de eerste droefheid geweken was. ‘Vader zal in drift iets gezegd hebben, maar het zoo niet hebben bedoeld.... Als hij straks thuis komt, zal ik hem zóó lang smeeken, dat hij zijn woorden intrekt, - en dan kom ik je van avond nog het goede nieuws vertellen, beste Willem,’ zei het arme meisje hoopvol.

Ik keerde naar den Lindenhof terug en wachtte. De avond viel, doch Cathrien verscheen niet. Ik had alle hoop reeds opgegeven.

Vader had medelijden met mij. ‘Moed, jongen,’ zei hij, ‘laat het hoofd zoo gauw niet zakken.... Morgen zal ik naar den molen gaan en Martens opzoeken, als hij weer nuchter is; ik zal hem de weilanden overdoen, ik wil alles vergeten en vergeven ter wille van jouw geluk en graag de minste zijn.... En als hij nog een beetje gevoel bezit....’

Vader voltooide den zin niet. Aan de voordeur werd plotseling een gedruisch gehoord - Cathrien! dacht ik met blijdschap.

Maar neen, het was het gestommel van een beschonkene. De molenaar trad waggelend binnen en met dronkemansgebaar de vuist op tafel slaande, schreeuwde hij: ‘Hebt gij mij van morgen niet begrepen, boer? Heb ik je niet gezegd, dat alles tusschen ons uit was?.... En hoe durft je zoon dan nog een voet in mijn huis zetten? Ha, denk niet, dat ik het niet weet!.... Hij is van middag bij Cathrien geweest, maar het is de laatste maal, dat bezweer ik je!.... Wee, zoo iemand van den Lindenhof nog een voet in den molen zet!..... Ongelukkig hem, want mijn buks kan meer dan kraaien en eksters neerleggen!....’

En met een hoonenden lach ging hij daarna waggelend heen....

Vader zei niets, hij was even versuft als ik. - In één slag was ons geluk verwoest - vernietigd voor altijd!....

Zwijgend ging vader naar bed. Nauwelijks was ik alleen, of ik stond op, greep mijn jachtbuks uit de klokkekast en verliet de boerderij.. Als een zinnelooze snelde ik voort.... Bij het eerste huis hield ik stil. Hier was de herberg *de Gouden Ster,* waar ik den molenaar dacht te vinden.... En ja, hij zat er, ik hoorde hem met dubbelslaande tong luid praten en razen.... Ik snelde weer terug, den weg op, dien ik zooeven gekomen was, en dicht bij den molen verborg ik mij in de struiken.... Daar zou ik hèm opwachten, die mijn geluk zoo moedwillig vernietigd had!.... Ik wist eigenlijk niet, wat ik wilde, ik had geen besef van de vreeselijke daad, die ik op het punt stond te bedrijven.... Ik was krankzinnig van smart en woede.... Ik wachtte in mijn schuilhoek slechts eenige oogenblikken, - ha, daar verscheen mijn vijand reeds.... Het was donker, maar ik zag de gestalte toch duidelijk den molen naderen.... Thans was het oogenblik gekomen. - Ach, had ik slechts één oogenblik nagedacht, één oogenblik gedacht aan mijn arme Cathrien - nimmer zou bloed aan mijn hand gekleefd hebben.... Maar ik kon niet nadenken, - een vreeselijke haat tegen den molenaar had mijn zinnen verbijsterd - ik moest mij wreken.... Mijn vingers hadden den trekker reeds omspannen, het schot ging af en een man stortte voorover in het zand.... Toen nam ik de vlucht, zonder mijn slachtoffer te durven aanzien, ik snelde naar huis, als achtervolgde mij de booze geest. Ademloos kwam ik op den Lindenhof - het bloed stolde mij in de aderen. - de deur stond open en de knecht wachtte in het huis....

‘Wat is er?’ vroeg deze verschrikt.

‘Niets,’ stamelde ik, ‘maar wat doet gij hier?....’

‘Ik wacht op den baas; hij heeft mij gewekt, hij is uitgegaan naar den molen, om je te zoeken....’

Ik slaakte een rauwen kreet.

‘Indien hij, mijn vader, het eens geweest was!....’

Deze vreeselijke gedachte vloog me door het hoofd. Ik wilde het huis uitvluchten, maar ik wankelde, ik kon niet, ik zakte bewusteloos neer....

Op het oogenblik, dat ik de oogen weer opende, droeg men het lijk mijns vaders binnen.... Ik had mijn vader vermoord!.... Dat was Gods straffende hand!....’

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg*.)

Mevrouw Bartow zweeg nog steeds tot verbazing van tante Debby, die verwachtte dat na haar meedeelingen de oude dame ook haar iets van meer vertrouwelijken aard zou vertellen. En tante ging voort:

‘Is mevrouw in de stad geboren? De roode vlek aan uw kin herinnert mij aan een meisje, Patty Loornis genaamd, die ik in Hopkinton gekend heb. Toen diende ik bij mijnheer Fielding en Patty was dienstbode in een huis dicht bij ons. Zij was jonger dan ik, maar ik herinner mij nog, dat zij een roode vlek aan haar kin had, en dat zij familie was van een der drie boeven, die John Lowe vermoord hebben en daarom zijn opgehangen. Indertijd heeft men daar een mooi lied op gemaakt, dat ik heelemaal van buiten kende; maar ik ben het nu vergeten. Ik zou wel graag weten, hoe het met Patty is afgeloopen, hoe het haar verder gegaan is. Ik heb alleen gehoord, dat een weduwe haar als kind heeft aangenomen, meer weet ik niet van d'r. Maar een flink

meisje was ze, altijd was ze eerder met haar werk klaar dan ik. - Kijk, mevrouw, daar komen ze aan - natuurlijk weer op een draf! Ellen zal haar hals nog eens breken.' Meteen trippelde de oude, Patty en de boeven vergetend, naar buiten, tot groote blijdschap van mevrouw Bartow, die op heete kolen zat. Na

weinige oogenblikken kwam Jessie binnen. Haar gezicht gloeide van den langen en snellen rit en de lokken hingen haar verward om het hoofd.

'Wat, grootmoeder!' riep zij de oude dame toe. 'Hoe in 's Hemels naam hebben we u hier? Is het niet mooi hier buiten?' en haar hoed afnemende, wuifde zij zich koelte toe.

'Grootmoeder, gij zijt zoo stijf als een stuk hout,' riep zij luid, toen tante Debby, na een vluggen blik in de keuken, zich verwijderd had.

'Dat is een allesbehalve nette uitdrukking. Die heb je zeker van Marshall geleerd!'

'In 't geheel niet, grootma. Ik hoorde het William zeggen, toen hij hier was, het schijnt zijn stokpaardje te zijn.'

Ondertusschen traden Walter en de overigen der familie binnen om de grootmoeder hunner huisgenoot hartelijk te begroeten. Deze echter bleef koud en terughoudend, zoodat het haar kleindochter onaangenaam aandeed. Met Walter sprak mevrouw Bartow geen woord; maar des te scherper ging zij zijne bewegingen na, en zij kon het zich niet ontzeggen, dat Walter alle hoedanigheden bezat, die een jongen man innemend maken; daarbij was geheel zijn optreden zoo voornaam en flink, dat zelfs de oude dame, als zij hem vergeleek met William, Walter de voorkeur gaf. Dat maakte haar nog meer bezorgd. Er moest vlug gehandeld, en hiervoor bood zich weldra de gelegenheid aan, toen alle huisgenooten de kamer verlieten en grootmoeder en kleindochter alleen bleven.

Jessie had liever gewild, dat ze gebleven waren, want het donkere gezicht harer grootmoeder voorspelde haar, dat er storm zou komen.

'Ik heb een ernstig woord met je te spreken,' begon mevrouw Bartow. 'Ik ben gekomen om je hier vandaan te halen; ik hoop, dat ik niet te laat ben, om een verbintenis te voorkomen, die onze familie tot schande zou zijn.'

Op zulk een overval had Jessie niet gerekend. Zij verbleekte en haar hart klopte hoorbaar; niet zoozeer om de woorden van haar grootmoeder, als wel om de laagheid van Bellenger, die haar alles had verteld. Zij wilde opvliegen, maar zij beheerschte zich en begon kalm te weerleggen:

'Grootmoeder, voor alles boezemt het mij belang in te weten, wie u dit alles verteld heeft, waarvan veel niet waar is, en dat u zoo onnoodig heeft verontrust en ontstemd. Walter heeft nog nooit tegen mij van liefde gesproken' - sprak zij blozende - 'hij acht mij en ik hem, en overigens is hij mijn beste vriend en de redder van mijn leven. Ik ken de geschiedenis zijns vaders in al haar bijzonderheden, en ik ben van diens onschuld overtuigd. Verder heeft mijn vader groote plannen met Walter en is, zooals gij weet, van zins hem in zijn zaken te nemen; ook daaruit zoudt ge kunnen opmaken, dat mijn verkeer met Walter verre van een schande is.'

Mevrouw Bartow was door den vasten en beslisten toon, waarop haar kleindochter sprak, die zij nog steeds als een hupsch en onervaren meisje placht te beschouwen, wel eenigszins in de war gebracht.

'Je kunt gelijk hebben, mijn kind,' zei ze op iets vriendelijker toon, 'dat Walter's vader onschuldig is, maar daar de wereld hem voor schuldig houdt, moet men elken schijn vermijden. William sprak mij zooveel van tuchthuis en galg en ik weet niet, van wat nog meer.'

'Dus mijn gedachten waren goed!' riep Jessie, 'maar hij heeft u belogen, hij heeft onwaarheid gesproken.'

‘Laat hem wat hij is,’ sprak mevrouw Bartow. ‘Naam en stand verbieden u met een man om te gaan, die van een afkomst is als Walter. Daarom is het hoog tijd, dat gij terugkeert naar huis. Wat zou mevrouw Reeves er wel van zeggen, als zij hoorde, dat Jessie Graham met een man verkeerde, die zijn positie aan de goedheid uws vaders dankt?’

‘Alweer die mevrouw Reeves!’ sprak Jessie ongeduldig. ‘Ik vrees, grootmoeder, dat gij mettertijd nog alles zult gaan doen, wat zij van u verlangt. Overigens geloof ik van tante Debby gehoord te hebben, dat haar de familie-geschiedenis van mevrouw Reeves niet onbekend is; zij maakte er laatst een toespeling op, dat deze rijke vrouw niet van zoo'n hooge afkomst was. Nu, ik zal er tante Debby nog wel eens over spreken.’

Deze opmerkingen van Jessie gaven het gesprek een geheel andere wending. Mevrouw Bartow wenschte niet over de afkomst van haar vriendin, mevrouw Reeves, verder te spreken.

Ondertusschen was in de gezellige woonkamer het avondeten klaar gezet. De bezielende taal, waarmede Jessie over haar vrienden gesproken had, bleek op de grootmoeder wel indruk gemaakt te hebben, want zij nam nu ijverig deel aan het algemeen gesprek, 't welk aan tafel gevoerd werd. Daardoor kwam een genoeglijke stemming onder de aanwezigen, die Jessie zich na tafel ten nutte maakte om tante Debby te vragen:

‘Hebt gij niet een familie Gregory gekend? Zoo heette mevrouw Reeves immers voor haar huwelijk, niet waar, grootmoeder?’

Mevrouw Bartow knikte toestemmend, terwijl tante Debby antwoordde, na een oogenblik gedacht te hebben:

‘Ja, ik heb een Tim en een Benjamin Gregory in Spencer gekend. Benjamin was de beste van de twee, ofschoon ook hij niet deugde. Hij had zes jongens en Tim zes meisjes.’

‘Hoe heetten die meisjes?’ vroeg Jessie.

‘Er was een Mary, een ander heette Charlotte....’

‘Dat is al genoeg!’ riep Jessie. ‘Wat was haar vader, en wat is er van dat meisje geworden?’

‘Haar vader reisde als ketellapper het land af, en wat hij niet op eerlijke manier verdiende, dat nam hij, zooals de menschen zeiden. Maar niemand kon het bewijzen. Charlotte en ik waren even oud. Te Leicester heeft zij in een lakenfabriek gewerkt en later - ze was al in de dertig - trouwde ze met een koopman, die een zaakje had in specerijen, met wien zij ook vertrokken is. Ik heb gehoord, dat ze nu in New-York woont.’

‘Herinnert gij u niet, hoe de naam van haar man was?’ vroeg Jessie nieuwsgierig.

‘Ik geloof van Rees of zoo iets, maar het is al zoo lang geleden, dat ik het niet zeker meer weet.’

Dat was ook niet noodig, want mevrouw Bartow had al genoeg gehoord, en zij twijfelde er niet aan, of de vroegere Charlotte Gregory was nu de voorname en deftige dame, mevrouw Reeves, wier kleinzoon algemeen gehouden werd voor den toekomstigen echtgenoot van Jessie Graham.

Den volgenden morgen deed men een tocht in de bergen. Ook mevrouw Bartow was meegegaan. Zij scheen nu gaarne in Walter's nabijheid te zijn en deze was zeer verheugd, het de oude dame aangenaam te kunnen maken. Zoo kwam het, dat bij hunne uitstapjes de beide jonge meisjes steeds voor waren, terwijl Walter met de oude dame langzaam volgde.

Eensklaps sprak de oude dame: ‘Gij zult dus spoedig in de zaak van mijn zoon komen en in New-York komen wonen. Gij zult op die manier in de gelegenheid zijn, om verder met mijn kleindochter om te gaan. Gij zult misschien dit verkeer wel gaarne mogen. Hm, hm!’ - onderbrak zij, als wist zij niet verder te spreken, terwijl Walter haar verwonderd aanhoorde en kleurde. - ‘Het valt mij zwaar het u te zeggen; maar mijn plicht tegenover mijnheer Graham en mijn eerlijkheid tegenover u nopen mij te spreken. Uit verschillende zaken, mijnheer Marshall, moet ik opmaken, dat gij - of liever vrees ik, dat gij te veel aan Jessie Graham denkt.’

De oude dame slaakte een zucht van verlichting, toen zij deze woorden gesproken had, terwijl de jonge man een trotsche buiging maakte en op kouden toon sprak:

‘En verder?’

‘Ik denk, dat uw eigen verstand u wel zal zeggen, hetgeen volgt. Het kan natuurlijk nooit iets worden; want al waart gij zelfs rijk en van hoogen stand, zoo weet gij toch, dat er een vlek aan uw naam kleeft, waarmede de Graham's zich nooit of nimmer kunnen bezoedelen.’

‘Mevrouw,’ sprak Walter. ‘wilt u zoo goed zijn uw opmerkingen over mij te staken en de geschiedenis mijns vaders niet weder aan te raken.’

‘Nu, ook goed,’ antwoordde zij. ‘Maar ik wil u toch zeggen, dat gij geen echtgenoot voor Jessie zijt?’

‘Heb ik ooit den wensch geuit het te worden?’ vroeg hij kalm.

‘In woorden misschien niet; maar uw handelwijze heeft het anderen en mij verraden en daarom ben ik hier gekomen.’

‘Mevrouw Bartow,’ sprak Walter en zijn toon klonk hard, ‘gij zoudt uw doel beter bereikt hebben, wanneer gij in minder kwetsende woorden tot mij gesproken hadt. Wat geeft u recht mijn dierbare ouders, wat machtigt u mij te beleedigen! Het is waar, ik draag ook het ongeluk, dat mijn arme ouders heeft getroffen, maar dat geeft niemand recht, mij daarom zoo minachtend te behandelen, als gij doet op dit oogenblik. Ik zal zoo vrij zijn er aan te twijfelen, of mijnheer Graham, mijn weldoener en vaderlijke vriend, uw inzichten deelt. Wees er van overtuigd, ik zal wel weten, wat ik mijn weldoener verschuldigd ben, zonder er aan herinnerd te worden, mevrouw! Ik geef u mijn eerewoord, dat ik niet zal trachten Jessie Graham tot mijn vrouw te maken, voor de wereld mij dit voorrecht waardig acht, en terwijl ik u dit beloof, zal ik trachten, mevrouw, dat edele en reine gevoel uit mijn hart te bannen; want ik bemin Jessie. Zijt gij met deze verklaring tevreden?’

‘Ja,’ antwoordde mevrouw Bartow, den jongen man haar hand toestekende. Deze scheen het echter niet te merken; hij wendde zich tot de beide meisjes, die juist terugkwamen.

De maan wierp reeds haar zilveren stralen over de aarde, toen het kleine gezelschap op de hoeve terugkeerde. De avond verliep in druk gesprek; Jessie had nog veel te vragen en te vertellen, want den volgenden morgen zou zij vertrekken en wellicht voor langen tijd van haar dierbare vrienden gescheiden zijn.

's Ochtends vertrokken mevrouw Bartow en Jessie. Reeds vroeg kwam de wagen voor, om de gasten weg te brengen. Mevrouw Bartow was na een korten groet reeds ingestapt en ook Jessie haastte zich nu, van allen afscheid te nemen. Walter hield haar hand een oogenblik vast en zijn blik sprak van weemoed. Jessie kon, toen zij dit zag, haar tranen nauwelijks inhouden, maar eerst toen zij Ellen omarmde, liet zij haar tranen den vrijen loop.

‘Wat zal ik William van u zeggen?’ vroeg Jessie, toen zij in Ellen's bleek gelaat zag.

Van den lindeboom viel een verwelkt blad op Ellen's blonde lokken. Zij wierp het op den grond en sprak treurig:

'Zeg hem, dat de bladeren beginnen te verdorren.'

'Dat is een vreemde boodschap, maar zij spreekt de waarheid,' dacht Walter, en toen de wagen vertrokken en hij in huis was gegaan, was 't hem te moede, of de bloemen der hope, die hij zoo lang in zijn hart had gekoesterd, nu zouden sterven.

VII.
Zoo zijn de menschen.

Bij mevrouw Reeves was het groot feest.

Ook mevrouw Bartow en Jessie waren gekomen. Walter vergezelde haar; want mijnheer Graham had hem verzocht, haar te geleiden.

Mijnheer Graham was in 't begin zeer verrast geweest, toen Walter hem zijn besluit had meegedeeld, niet in zijn huis te komen wonen; toen echter Jessie haren vriend gelijk had gegeven en haar vader de reden meegedeeld, had deze, die het edele karakter van Walter kende, er niet verder op aangedrongen.

Walter was bij het eerste feest, dat mijnheer Graham ter eere van zijn dochter gaf, niet tegenwoordig geweest; hij had een zwaren strijd gestreden en op het laatste oogenblik een plotselinge ongesteldheid voorgewend. Jessie had het niet willen gelooven en op haar feest haar jongen vriend zeer gemist. Zij voelde zich beleedigd en was kwaad op hem, zij begreep echter niet, wat en waarom hij leed; het zou voor haar verborgen blijven.

PRINSESJE JOLANDA VAN SAVOYE, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

Zoo was het familiefeest bij mevrouw Reeves aangebroken, waar Jessie en Walter elkaar zouden ontmoeten. Walter Marshall was in het gezelschap bekend als de deelgenoot van mijnheer Graham; zijn flinke, mannelijke verschijning, zijn sprekend en innemend gelaat en zijn deftig optreden trokken aller opmerkzaamheid. De schoone kleindochter van mevrouw Reeves, Charlotte, had vroeger reeds met hem kennis gemaakt, en trachtte deze kennismakingen vriendschap te versterken om zoodoende William Bellenger te ontvluchten. Deze had haar reeds vroeger het hof gemaakt, om, mocht hij eenmaal Jessie verliezen, in haar een goede en rijke partij te vinden. De familiebetrekkingen tusschen beide jonge mannen was onbekend; want Walter sprak er niet over, en William vreesde, zich zelf er nadeel door te berokkenen, als hij het geheim bekend maakte.

Na haar terugkeer uit de badplaats was mevrouw Reeves eenige maanden ziek geweest, en ook dezen avond voelde zij zich erg wee en erg zwak, zoodat zij zich moest vergenoegen met op haar stoel te blijven zitten, om van daar het gezelschap gade te slaan. Ten gevolge hiervan had mevrouw Bartow nog geen gelegenheid gevonden, den pijl, dien zij gereed hield, af te schieten, maar zij was besloten den feestavond hiervoor te gebruiken.

Spoedig na haar binnentreden liep zij op de sofa toe, waar de gastvrouw zat, begroette haar zeer hartelijk, en zei haar, hoe verheugd ze was, haar weer op de been te zien. Daarna ging zij vergelijken welke der beide jonge dames, Charlotte of Jessie, den besten indruk maakte. Haar kleindochter kwam de prijs toe; hoe gelukkig en fier liep zij met Walter gearmd door de zaal, - gelukkig, omdat hij haar voor de eerste maal sinds lang met de oude hartelijkheid behandelde. Ook kon het haar meisjeshart niet ongevoelig laten, dat de vriend harer jeugd door iedereen werd bewonderd.

‘Wat jammer, dat hij arm is,’ sprak mevrouw Reeves, toen Walter haar voorbijging. ‘Zonder twijfel is hij de knapste man van het heele gezelschap - mijnheer Bellenger natuurlijk uitgezonderd,’ voegde zij er spoedig aan toe, terwijl zij de dame aan haar linkerzijde vriendelijk toeknikte. Zij had het niet noodig gevonden, die dame aan haar ‘vriendin’ voor te stellen, ofschoon deze haar eenige malen nieuwsgierig had aangezien. Bij de tweede omwandeling bleven Jessie en Walter een oogenblik voor de oude dames stilstaan en deze gelegenheid benutte mevrouw Bartow om haar kleindochter toe te fluisteren, dat zij niet zoo lang met Walter moest wandelen; de menschen spraken er reeds over.

De naam Marshall trok de opmerkzaamheid der kleine dame aan de linkerzijde van mevrouw Reeves; zij haastte zich, toen het jonge paar zich verwijderd had, met meer belangstelling te vragen dan zij juist wilde:

‘Wie is die heer? Noemt u hem Marshall?’

‘Ja, Walter Marshall, hij is deelgenoot van Graham. Gij kent toch Graham wel? De menschen noemen hem een millionnair.’

Deze laatste opmerking boezemde de kleine dame geen belang in, daar mijnheer Graham haar geheel onverschillig was. Na eenig nadenken ging zij voort:

‘De naam komt mij bekend voor. Kent gij dien heer nader? Weet gij, waar hij geboren is, waar zijn ouders woonden?’

Deze vragen werden met zulk een belangstelling gedaan, dat mevrouw Reeves verwonderd opzag.

‘Ik kan verder geen ophelderingen geven. Walter Marshall is eerst weinige maanden in New-York; het schijnt echter, dat hij van goede familie is. Mevrouw Bartow zal zeker in staat zijn u de gewenschte inlichtingen te geven; die flinke man boezemt ook mij belang in.’ Mevrouw Reeves stelde nu beide dames aan elkaar voor en sprak:

‘Mevrouw Bellenger zou gaarne wat naders vernemen over Walter Marshall, bijvoorbeeld, waar hij geboren is.’

Mevrouw Bartow was op deze vragen niet voorbereid; zij kon, als zij zich aan haar belofte hield, geen mededeelingen doen overWalter's afkomst. Daarom maakte zij er zich mee af, dat hij in Deerwood geboren was.

De nieuwsgierigheid der vraagster scheen bevredigd. ‘Deerwood’ sprak zij, in zich zelve, en krampachtig drukte zij haar handen samen, als streed zij tegen een droeve herinnering. Weer ging Walter haar voorbij; haar blikken bleven op hem rusten en in gedachten verzonken zag zij hem na; haar lippen bewogen, als wilde zij een naam noemen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Door de ‘kordons.’ -

Deze tuchtoefening, waarvan onze jongens groote liefhebbers zijn, is een verbastering - om het zoo eens te noemen - van het oude door de spitsroeden loopen. Dit was, zooals men weet, een soort van geeselstraf, aan soldaten voltrokken, waarbij zij door een dubbele rij met spitsroeden gewapende makkers moesten loopen.

De spitsroeden hebben plaats gemaakt voor zakdoeken, waarin een stevige knoop is gelegd, en de executie is heel wat minder bloedig, al kan af en toe een slag wel eens wat al te raak aankomen.

Het executie-peloton op onze gravure schijnt, al zijn de zakdoeken ook dreigend geheven, nog zoo kwaad niet. Bovendien hebben de getuchtigden de voorzorg genomen, hun jas over het hoofd te trekken, dat de meest gevoelige plek is.

Het geheel is een goedlachsch tooneel, waarin zeker ook de geestige schrijver van 'De Hollandsche jongen' in de *Camera Obscura* schik zou hebben. Onder de 'kinderrampen' rangschikt hij het door de kordons loopen zeker niet.

Prinsesje Jolanda van Savoye. -

Het mag zeker wel als een merkwaardigheid beschouwd worden, dat in het huis van Savoye sedert de geboorte van prinses Marguerita, de latere gemalin van koning Humbert, in vijftig jaar tijds geen enkele prinses geboren is.

Na een halve eeuw is prinsesje Jolanda, het dochtertje van koning Victor Emmanuel III en koningin Helena, een dochter van vorst Nicolaas van Montenegro, de eerste prinses.

Het vorstenkind werd den 1en Juni 1901 geboren en heeft dus nog niet ten volle den leeftijd van tien maanden bereikt.

De afbeelding, die wij in dit nummer geven, is naar het eerste portret, dat van het prinsesje vervaardigd is, en zal door onze lezeressen, die behalve koningin Marguerita wel geen andere prinses uit het huis van Savoye in een tijdschrift hebben zien afgebeeld, met belangstelling worden beschouwd.

[Nummer 9-10]

Photographie van Fr. Hanfstaengl, München.
JEZUS DRAAGT ZIJN KRUIS JERUZALEM'S POORTE UIT.

Hans Memlinck.
Door
Maria Viola.

Hoewel dit opstel een onzen lezers lang niet onbekenden schildersnaam tot titel draagt, ligt het allerminst in onze bedoeling een min of meer uitvoerige beschrijving van leven en werken van genoemden meester te geven: wij wenschen eenvoudigweg, getrouw aan veeljarige, goede gewoonte, in deze dagen van godvruchtige overweging een aflevering onzer *Illustratie* in woord en afbeelding te wijden aan het Lijden des Heeren, en meenden dit niet waardiger te kunnen doen dan door reproducties naar kunstwerken, wier innig-vroom, christelijk karakter ten volle beantwoordt aan de heiligheid der stof.

Waar zouden wij schooner schilderingen, volkomener aan zóó hooge eischen voldoende kunst kunnen vinden dan in de middeleeuwen, wier kunst bijna uitsluitend als stichtende onderrichting bedoeld werd. Waar klaarder, ondanks hun eeuwen-oudheid, tot ons gevoel en begrip sprekende tafereelen dan bij het weinige, wat ons van Nederlandsche meesters is overgebleven? Zijn ze ons niet te liever wijl we weten, dat voor déze altaartafels onze vaderen geknield hebben in hun kerken en kapellen, voor déze Madonna's hun ochtend- en avondbede fluisterden in het stille slaapvertrek? In deze kunst leeft ons verleden, leeft het innigste van ons gelooven, en onze heiligste liefde.

Toch gebeurt het menigmaal, dat schilderingen van later tijd ons gemeenzamer zijn, dat wij, ze ziende, lichtelijker bewogen worden, dus spoediger bewonderen;

evenwel moeten we ons door deze meerdere gemeenzaamheid niet misleiden laten, daar ze slechts een schijnbare is, gevolg van het moderner karakter dezer kunst. Zien we een heel oude schilderij, dan zal de teekening, de houding der figuren ons licht wat stijf, onbeholpen, onnatuurlijk voorkomen; nòg minder zullen we, gewend aan de landschappen onzer tijdgenooten, ons vereenigen kunnen met de wijze, waarop de omringende natuur is weergegeven; we vinden de kleuren vreemd en de lichtwerking niet effectvol. Maar, vooropstellend, dat de oude meesters voor hun kunst niet te beschikken hadden over de hulpmiddelen van kunnen en weten, die den lateren ten dienst stónden, en ons gemeenzaam gemaakt hebbend met de uiterlijke eigenaardigheden van hun werk, komen we, bij aandachtige en onbevooroordeelde beschouwing zeker tot het inzicht, dat de volmaakter middelen, welker aanwending een latere kunst tot grooter uiterlijke volkomenheid bracht, niet in staat waren deze de rustige waardigheid, ontroerende reinheid en innig-vrome bezieling bij te zetten, welke die der oude schilders eigen was.

Onder de meesters, in wier werken de schoonheidsliefde het krachtigst leefde en het welsprekendst tot uiting kwam, leerden we Rogier van der Weyden kennen,[1] thans willen we zien hoe Rogier's leerling zijn volk wist meê te deelen van het heiligste en schoonste, dat er bloeide in zijn hoog-begenadigde ziel, inzonderheid hoe hij

1) Zie Lijdens- en Kerstnummer van den vorigen jaargang.

den geloovigen van zijn tijd het verhaal deed van 's Heeren lijden, sterven en glorierijke opstanding.

Wie was eigenlijk Hans Memlinck?

We weten het niet met zekerheid; gróót was hij in zijn kunst, het eenige, maar dan ook het kostbaarste, wat van hem tot ons kwam. Zijn werken heeft het nageslacht bewaard in musea en wij, menschen van zoo heel anderen tijd, van zoo verscheiden zielsontwikkeling, wij staren er naar, lang en aandachtig, tot onze ziel iets gewaar wordt van de weemoeds-zoete ontroering, waarin we een als schoon en groot geliefd verleden aanvoelen in éénen mooien mensch uit dien mooien tijd, in wiens vrome verlangens we onze eigen heiligste begeerten terugvinden, in wiens zielelicht, brekend door den nevel der eeuwen, we met stille vreugde ons diepste zelf weerspiegeld zien. Dit doet ons de kunst van Hans Memlinck, zoo we ons, gelijk bij alle oude kunst, eenige moeite geven ze te verstaan, wat, voor zoover mogelijk, onze reproducties vergemakkelijken mogen.

Volgens veler tot zekerheid geworden vermoeden was Memlinck een Duitscher, geboortig van Momlinc of Memelingen (thans Mümling) in den omtrek van Mainz, die, over Keulen naar de Nederlanden gekomen, te Brussel bij den beroemden Rogier van der Weyden als gezel werken ging, om onder diens leiding te worden ingewijd in de schoone tradities der Nederlandsche schilderschool. Memlinck was niet de eenige jonge kunstenaar, die met dit doel zijn vaderland verliet: meester Rogier had verscheidene leerlingen in zijn werkplaats, waaronder vreemdelingen, voor wie een studiereis naar onze gewesten dezelfde beteekenis had als die der latere schilders naar Italië.

Ons land was rijk aan beroemde werken; in de St.-Bavokerk te Gent hadden de grootmeesters der school, de broeders Hubert en Jan van Eyck, het wijd-vermaarde altaarwerk van de Aanbidding des Lams geschilderd, waarvoor iederen feestdag, dat men de vleugels opende en het wonderschoone binnendeel zichtbaar werd, een groote menigte geloovigen, en daaronder talrijke kunstenaars, knielen kwam in eerbiedige veneratie, een *De profundis* biddend voor de zielerust der overleden grooten. Te Brussel schiep Rogier zijn bijna niet minder hooggeschatte passie-tafereelen, scherp en duidelijk bedachte dogma-beeldingen, wier smart-doorhuiverde devotie haar werking op het gemoed der menigte niet miste. De jonge Memlinck deed dus geen verkeerde keuze, toen hij zich bij meester Rogier aanmeldde en wèl mogen we veronderstellen, dat hij geenszins een onervaren knaap of aankomend gezel, maar een reeds ver gevorderd en door zijn reizen zeer ontwikkeld kunstenaar was, wien de meester gerust een niet ongewichtigen arbeid kon toevertrouwen.

We moeten ons dit leerling-zijn in de middeleeuwen natuurlijk anders voorstellen dan de studie op een hedendaagsch atelier of school voor kunstonderricht: de middeleeuwsche schilder was meer werkman, zijn kunst was meer vak. En meer dan als loutere Godsgave, hem onderscheidend van de menigte, beschouwde hij zijn kunnen als de vrucht van vlijtige oefening en nauwgezette betrachting der beproefde traditie, waarin zijn meester hem was vóórgegaan. Werd in een werkplaats een leerling aangenomen, dan onderrichtten de gezellen hem in het bereiden der verven, het schoonmaken van het gereedschap en in meer dergelijken eenvoudig vakmatigen arbeid. Allengs kreeg de knaap, die natuurlijk oogen en ooren den kost gaf, wanneer

de meester de ouderen onderwees, beduidender werk in handen, totdat hij, bij genoegzamen aanleg en na gebleken vlijt en kundigheden, in de geheimen der kunst-techniek werd ingewijd, om later tot gezel bevorderd te kunnen worden. Had nu de jonge schilder eenige vaardigheid verkregen in het naschilderen van zijn meesters werk, zoodat het uiterlijk verschil tusschen beider arbeid niet al te opvallend meer was, dan mocht hij medehelpen aan de altaarstukken, die den meester besteld werden en waarvan hem, naar gelang zijner bekwaamheid, meer of minder belangrijke onderdeelen ter voltooiing werden overgelaten.

Zoo meent men te mogen aannemen dat een altaarstuk, 't welk de landvoogdes der Nederlanden, Margaretha, in hare verzameling had, gemeenschappelijke arbeid van meester Rogier en Hans Memlinck zoude zijn; ook in andere werken van den ouderen kunstenaar vermoedt men de helpende hand van zijn leerling. In later tijden kwam dit samenwerken van kunstenaars nog herhaaldelijk voor, maar dan was de verhouding eenigszins anders: een figuurschilder b.v. verlevendigde het landschap van zijn kunstbroeder met eenige figuren; van meester en leerling was dan geen sprake, alleen van kameraadschappelijke hulp en meestal was dan ook bekend de naam van dengene, die de ‘stoffage’ had aangebracht.

In oude tijden echter werd daarop zoo nauw niet gelet, het was voor den lastgever een ding van ondergeschikt belang; hij bestelde zijn altaarschildering bij een meester, van wien hij wist goed werk te zullen krijgen en maakte met hem zijn overeenkomst. Allereerst werd dan de voorstelling tot in de kleinste bijzonderheden bepaald en veelal de kleuren aangegeven, welke moesten worden aangewend, dan de afmetingen van het geheel, de tijd van levering en verder alles, wat de toekomstige eigenaar meende vooraf te moeten vaststellen. Was het werk naar zijn genoegen voltooid, dan vorderde het gebruik, dat boven het door den meester bedongen loon diens vrouw en gezellen een geschenk ontvingen, en het kwam den bezitter niet in gedachten te vragen, welk deel van den arbeid de jongelieden voor hun rekening gehad hadden. Meestal was er dan ook het oog van een kenner noodig om te onderscheiden, wat door den leider zelf en wat door zijn leerlingen geschilderd was, want, zooals we reeds zeiden, van begin af aan beijverden de kunst-jongeren zich de werkwijze van den meester af te zien en zich zijn manier eigen te maken, welke was de stijl van de geheele school, de doeltreffend gebleken manier om de afbeeldenswaardige stoffen - dat waren de geloofswaarheden - waardig en tot stichting der menigte te behandelen, zoodat in die tijden geenszins als een te prijzen eigenschap zou beschouwd zijn, wat wij in een jong kunstenaar veelbelovende oorspronkelijkheid noemen.

Wanneer wij in de werken der groote middeleeuwers als b.v. Memlinck en Van der Weyden een persoonlijke, eigen uitingswijze opmerken, dan moeten we deze meer zien als iets, dat, ondanks hen zelven en buiten hun streven om, zich in hun kunst, zij het dan ook schuchter, heeft uitgesproken, dan als een met vol bewustzijn betracht kunstdoel; en het feit, dat het desondanks tot onmiskenbare uiting kwam, bewijst hun wezenlijk kunstenaarschap.

Wanneer Memlinck's meester een heilige schilderde, dan was het meest een Madonna of Magdalena, weenende onder het kruis; dan wilde hij doen meé weenen heel het volk, dat vóór zijn werk de smarten dezer heiligen overwegen zou; dit alleen wilde hij: godsvrucht wekken, meêlijdende liefde, vrome verteedering, fellen haat tegen de zonde, die zóó het heilige lijden liet. Hij was de prediker, die met luide stem aanprees de versterving en zelf-onthechting aan de pracht van dit leven en zelf deze pracht in zóóverre voor eigen kunst aanvaardde, als ze hem middel was om de hemel-heerlijkheid zijner heiligen te verzichtbaren. Ook Memlinck, de leerling,

schildert om te stichten, te prediken, te leeren; ook hem wekt de liefde voor het eeuwige tot werken, waarmee hij der heiligen heiligheid verkondigt, waardoor hij zijn broeders liefdevol wil opvoeren tot bewondering hunner deugden, verteederen tot beweening van hun leed; ook hij wil haat zeggen tegen wereldsch zonde-leven, meer nog: begeerte naar het eeuwig-lichtend schoon - maar zijn ziel, zijn ziel van zuiver en argeloos levend mensch, heeft toch dit goede leven zoo lief; het is zoo mooi en vreugdevol van God gegeven, hier op aarde reeds: het bleeke blauw der luchten van zijn land en de zoete glans van een wegje, dat blinkend tusschen groene velden verloopt; de vage tinteling der verre horizonnen en het zachtstralende water in schemering; het zilverig blond van een zij-zacht kinderkopje, en - het schoonste van al: de argelooze gratie van heel jonge edelvrouwen, die een kindje in de armen houden, met heur blanke vingeren de zangerige snaren streelen of de ritselende rozekralen langzaam glijden laten langs heur saamgelegde handen. Hoe anders zouden toch Gods lieve heiligen er kunnen uitzien? Was niet de reinheid der aardsche maagden weerspiegeling der eeuwig-blijde hemeljeugd?

Deze kuische liefde tot het leven, deze ingetogen verrukking ligt als een zilverige glans over Memlinck's werken en is er het eigenaardige van.

Maar wie zal zeggen, of de kunstenaar zelf zich dit schuchter naar buiten ontluiken van wat er zachts en rein-menschelijks leefde in zijn ziel klaar bewust is geweest? Mogen wij niet veeleer aannemen, dat hij heel zijn leven zich bevlijtigd heeft, deemoedig leerling te zijn van wie hij zijn meesters achtte, keurig en nauwgezet nakomer van de opdrachten zijner werkgevers, voor zijn gezellen een gewetensvol onderwijzer van wat hij als de het heilige heiligbeeldende kunst vereerde? Dat hij, in eenvoudige overgave des gemoeds zich wijdende aan de stichtende wedergave der stof, de betrachting der schoonheid beschouwde als een vromen plicht, door den adel dier stof hem opgelegd? Het diep besef van dezen adel is dan ook het grootgemeenschappelijk gevoel, dat de kunst der middeleeuwers beheerscht, vandaar dat ze een algemeen-menschelijke is, een ‘gemeenschapskunst,’ zooals thans de term luidt voor het in onze tijden veel-begeerde en tot heden vergeefs gebedene; want het eigenaardige, dat de bijzondere zielsaanleg van den kunstenaar kenmerkte, drong niet volbewust naar de oppervlakte, maar lag deemoedig verdoken in de zielekern van het kunstwerk; was maar een éven zacht blinken in de zonnewolk van Godsbegeeren, die gespreid lag over de werken dezer oude meesters.

Van Hans Memlinck weten we niet, wanneer hij als zelfstandig schilder optrad; wel, dat hij omstreeks 1468 werken vervaardigde, die hem als een meester deden kennen. Als zoodanig genoot hij dan ook te Brugge, waar hij zich gevestigd had, een groote en steeds stijgende vermaardheid. Het tijdstip dezer vestiging ligt eveneens in 't duister; in 1477 woonde hij er, naar oude oorkonden melden, en behoorde hij tot de gezeten burgers der bloeiende koopstad, in die dagen een middelpunt van artistieke beschaving. Want haar poorters waren rijk door winstgevenden handel. Hun vrijgevige godsvrucht stelde er een eer in, de kerken en kapellen hunner stad met de kostbaarste kunstwerken te versieren, en, daar Memlinck tot de vermaardste meesters behoorde, die zich binnen de muren gevestigd en den poorterseed hadden afgelegd, begunstigden zoowel particuliere personen als religieuze stichtingen hem met talrijke bestellingen.

Voor geen stichting heeft hij zóó menigmaal het penseel opgevat als voor het St.-Jans-hospitaal; het bezit thans nog een groot aantal zijner beste werken, waaronder dat, 't welk als zijn meesterstuk geldt: *De Beweening des Heeren* (blz. 76), geschilderd omstreeks 1480.

Het is een drievleugelig altaar, welks middendeel een tafereel uit 's Heeren Lijden vertoont, dat den middeleeuwschen geloovigen zeer dierbaar was en dus veelvuldig werd geschilderd: het doode lichaam van Jezus is afgenomen van het kruis en door de trouw gebleven broeders eerbiedig neêrgelegd op een wit laken, en als de mannen, Jozef van Arimathea en Simon en Nicodemus, zijn heengegaan na dien laatsten, droeven dienst, en de weenende vrouwen na een deernisvollen blik op de droeve Moeder, de heilige plaats verlaten hebben, dan treedt de trouwe apostel nader en tilt voorzichtig het reeds versteven lichaam een weinig op, en maakt behoedzaam van het bleeke voorhoofd de doornenkroon los, die in Jezus' lokken verward zit, en wischt de bloeddruppen, die nu weer vloeien langs het gelaat, zachtkens weg. En de Moeder ligt er roerloos bij geknield, met gevouwen handen; ze weent wel, maar o zoo gelaten is haar ziel en zoo ganscheliik overgegeven aan den wil van haar Goddelijken Zoon. Reeds door zóóveel leeds heeft de Heer haar heengeleid, zóó zwaar van jammer als van geen vrouw ter wereld was haar leven, al breekt haar het hart en beeft haar lichaam, haar ziel zal niet wankelen, wijl zij weet, dat God alles wèl zal doen. Zij bidt en weent, maar er is zoetheid in haar weemoed en troost in haar tranen. Magdalena ziet het aan; en haar radeloosheid, die ze straks, wijl het lichaam des Geliefden werd neergelaten van het kruis, heeft uitgegild en uitgejammerd, verstilt tot stomme smart in de kalmte van Maria's sterke ziele-klaarheid; háár ziel is vol smart-verwarring, vol hartstochtelijken opstand tegen dezen moord, gepleegd aan het Goddelijke; zij heeft het niet kunnen gelooven, dat Hij sterven zou, de Onsterfelijke; dat de sterke God zich zou doen martelen door menschen, ten doode toe - en tòch is het geschied, het ongelooflijke, en ligt Hij daar: een stram lijk met gebroken oogen en verstomden mond. Nu is ze neêrgeknield achter de biddende Moeder, haar bevende lippen prevelen den naam des dooden Meesters, haar sidderende handen, zooeven nog ten hemel gestrekt in smart-verdwazing, wringt ze krampachtig samen om door klacht noch gebaar de stille heiligheid der moederlijke aanbidding te breken.

Op den achtergrond zien we het kruis, eenige nagelen en een nijptang; in het verschiet een landschap, waarin links een kasteel; op den weg, die er heen leidt, een ruiter op wit paard, een figuur, die meermalen op Memlinck's werken voorkomt; ter rechterzijde een berg, met een klein tafereel, de graflegging voorstellend. Met eenige aandacht de plaat beschouwend, zal het onzen lezers niet ontgaan, dat de Magdalena-figuur de stijfheid en onbehaaglijkheid eigen is, waarop we reeds wezen als een dikwijls voorkomend kenmerk dezer oude kunst; ze is wat te groot in vergelijking van die der Moeder, zeer zeker een fout, maar welker betrekkelijke onbeduidendheid we gaarne voorbijzien voor de diepere waarde van het werk. Daartegenover staat, dat Memlinck's teekening het wint van die van Rogier in de afbeelding van het lichaam des Heeren. De jongere meester heeft blijkbaar meer aandacht geschonken aan den bouw en de natuurlijke beweging der leden, ze zijn forscher, krachtiger, meer levens-waar dan bij Rogier, bevalliger en schooner; want bij den jongere was, zij 't dan ook onbewust, meer liefde voor de mooiheid van het menschenlichaam, hij heeft het belangrijk genoeg gevonden om er lang en aandachtig naar te zien, terwijl bij den oudere wèl de belangstelling er was, doch niet voor den harmonischen bouw en het lenig beweeg, maar voor het schrijn, dat het heilig ziele-juweel bewaarde, het broze vat, vol van den geur der Goddelijkheid. Vergelijk eens in ons vorig lijdensnummer Van der Weyden's gestorven Jezus met dezen van

Memlinck, en het verschil zal aanstonds in het oog vallen; zie eens de broze fijnheid van dat beenderen-samenstel, lijken deze gestorven leden niet bijna onstoffelijk, als doorschenen van den zieleglans der Godheid? Wat deert het Rogier, of ze wat stijf en onbeholpen van houding zijn; hij ziet het niet eens, hij kent geen ander doel dan het Gods-lijden te beelden en deernis te wekken.

Maar Memlinck, de milde, de peinzende man, die zoo gaarne zijn vrome oogen over het schoon dezer wereld weiden laat, die wèl de overwegende waarde van het eeuwige en onvergankelijke beseft, maar toch het tijdelijke ziet met zachten lach van welgevallen, hij heeft ook aan het menschelijk mooi zijn kuische, zuivere vreugde, en geeft het weer met ingetogen vereering, zoo goed hij het vermag. Zóó schildert hij ook liefdevol het land en de lichtende verschieten, en de glinsterende riviertjes, en de blanke kronkeling der wegen, en de fiere burchten, en zijn blij galoppeerend ruitertje op blinkend-wit paard....

Laten we nu de zijvleugels van het altaar bezien: links knielt de schenker, de hospitaal-broeder Adriaan Reins, een man met eenigszins grove, maar ernstig-ingetogen trekken, het gladde haar, naar middeleeuwsche dracht, van de kruin af rondom neergestreken, de handen gevouwen. Achter hem staat zijn patroon-heilige, geharnast; in de rechterhand het zwaard, in de linker een aambeeld met hamer houdend.[1)]

Rechts staat de H. Barbara, kenbaar aan het torentje, dat ze op de hand draagt.[2)] Het is een jonkvrouwelijk slanke figuur, een echt Memlincksche heilige, zooals ze daar staat in rustig-voorname houding, een kroon van edelsteenen op de glanzende haren, in het weidsch gewaad van hooggeboren vrouwe, ernstig en bevallig. Heur zachte peins-oogen zien, over de wereld heen, in de blinkende pracht der hemelsche tuinen, en een lachje van verrukking glijdt langs haar lippen. Rondom het landschap: de gekroonde boomen hoog en statig in het bleeke licht, dat over Vlaanderen's velden zijn tintelende waden weeft.

Bij dit ééne werk, door Memlinck voor de kunstzin-rijke hospitaal-broeders voltooid, is het niet gebleven. Onder de vele, die thans nog de voormalige kapittel-zaal sieren, heeft een groot aantal oorspronkelijk aan het huis toebehoord, welks bewoners zóó offervaardigen ijver voor de waardige versiering van den God-gewijden tempel toonden. Want het is een sprookje, dat Memlinck, als arm en ziek soldaat te Brugge komende, door de barmhartige broeders zou zijn opgenomen en verpleegd, en als blijk van dankbaarheid zijn weldoeners den dienst van zijn penseel zou hebben aangeboden. Memlinck was allesbehalve een hulpbehoevend man. Oude bescheiden verhalen, dat hij in 1480 drie huizen kocht en een stuk grond, gelegen over de ‘Vlaminckbrugghe’; als men nu in aanmerking neemt, dat steenen gebouwen in die dagen alleen door vermogende poorters werden bewoond, blijkt daaruit, dat onze meester in goeden doen verkeerde; bovendien is nog van hem bekend, dat hij behoorde tot de 247 aanzienlijke Bruggenaren, tot wie keizer Maximiliaan, als voogd over zijn minderjarigen zoon Filips, een ‘bede’ richtte, ten einde den oorlog tegen Frankrijk te kunnen voeren. De St.-Jans-broeders hebben dus hun schilderingen den meester besteld, wiens werken een welverdiende vermaardheid genoten tot ver over de grenzen van Vlaanderenland.

1) De H. Adrianus wordt met een aambeeld voorgesteld, wijl den tot het Christendom bekeerden Romeinschen krijgsman daarop de hand werd afgehouwen.
2) Van deze heilige staat geschreven, dat haar vader haar opsloot in een toren, waar de eerste lichtstraal der Goddelijke genade viel in de ziel der heidensche maagd.

Geen wonder dat ook de bestuurders der godshuizen en der stad hem in zijn werkplaats bezochten ten einde door meester Hans geconterfeit te worden; onder dezen nemen Brugge's burgemeester en diens echtgenoote een eerste plaats in. Hun beeltenissen (op pag. 72 en 73) aandachtig beschouwend, lijkt het of de schilder met vrij wat meer liefde het gelaat van den man heeft weergegeven dan dat der vrouw. Zeker is, dat hij liever een Madonna of andere jonkvrouwelijke heilige schilderde dan een Vlaamsche burgervrouw, zij 't dan ook eene uit het aanzienlijk geslacht der Vlandrenberghe's als deze Barbara. De middeleeuwer, hoe hoog en heilig zijn ziel ook de vrouwelijkheid vierde, zag ze uitsluitend als het majestatische, het bij Gods gratie vorstelijke in kroondragende vrouwen, als het door maagdelijkheid verheerlijkt moederlijke in de Madonna, als het naïef virginale in de bloeiende jeugd eener heilige. Memlinck's kunst had niet de vorstelijkheid, die Jan van Eyk's portretten kenmerkte, zijn meer lyrische liefelijkheid leende zich tot het afbeelden van zacht-gratievolle vrouwen-gelaten,en burgemeester Morel's vrouw had niets, wat het gemoed van dezen meester tot bewondering bewegen moest. Toch zette hij zich met plichtmatige belangstelling aan den arbeid en beeldde ons de dame met hoogen Vlaamschen hoed, waarvan een gazen sluier afhangt, laag uitgesneden kleed en gouden halsketting met edelsteenen borstsieraad, blinkend tusschen de blanke tule, die in platte plooien den hals bedekt. De handen heeft ze saamgelegd als in gebed, het aangezicht is niet onzui ver van vormen, neus en mond zijn zelfs fijn te noemen, maar de oogen zien zoo koel-hoogmoedig voor zich heen, dat ze, met de eenigszins trotsch-verwonderd opgetrokken wenkbrauwen het geheele gelaat een weinig innemende, laatdunkende uitdrukking verleenen. Op den achtergrond is tusschen twee zuilen door de blauwe hemel zichtbaar, waartegen boomkruinen zich afteekenen.

Burgemeester Morel is evenals zijn echtgenoote afgebeeld tusschen twee zuilen met een buitengezicht als achtergrond; zijn portret maakt een vrij wat levendiger indruk. Hier was scherpe karakteristiek te geven, sterk individueel leven uit te drukken, waarin Memlinck dan ook merkwaardig is geslaagd, hoewel het zijn kunstenaarsaard eigen was zich het zuiverst en volledigst uit te spreken in de verzinnelijking van het intieme, het vroom-vrouwelijke.

Willem Morel was meer dan enkel burgervader van Brugge: zijn naam had een beteekenisvollen klank in de zeer invloedrijke financieele wereld; hij was een man, midden in het openbaar leven van zijn tijd, ‘een man van zijn dag’ zou dr. Schaepman's karakteristieke kenschetsing luiden. Door zijn ambt, zijn fortuin en zijn buitengewone geestesgaven was hij de aangewezen vertegenwoordiger van den steeds in macht en aanzien wassenden burgerstand, de verdediger van zijn rechten tegen vorsten-overmacht en-willekeur, de leider eener kloeke en zelfbewuste burgerij, wier stoutmoedigheid zich vermeet den vorst gevangen te houden binnen de muren harer stad.

Alles in dit portret teekent den man van helder inzicht en energie: zijn scherpzinnig, vastberaden gelaat, de ernstig-nadenkend het leven inblikkende oogen, waarin een lichte zweem van ironie, de aristocratisch gebogen neus, de vast gesloten, besliste mond. Er is in den geheelen kop, in de lijnen van het gelaat, in de donkerheid van haar en oogen, in den gewelfden neus iets van den zuiderling, en het verwondert ons dan ook niet te lezen, dat deze Willem Morel stamde uit een Italiaansch geslacht, dat zich sedert een eeuw in de rijke Vlaamsche koopstad gevestigd had.

Evenals zijn gade houdt hij de handen biddend voor de borst geheven, maar het is hem aan te zien, dat de zorgenvrije vroomheid van den ‘devote’ zijner dagen hem geen durende levensrust is, dat zelfs

in het gebed zijn ziel van wereldsche bezwaren geenszins is ontheven.

Een geheel ander man is Maarten of Martin van Nieuwenhove, wiens beeltenis we vinden op blz. 80; evenals burgemeester Morel was hij medebestuurder van het Sint-Juliaans-hospitaal, aan welks kapel hij in 1488 een klein klap-altaar schonk, beschilderd ter eener zijde met een Madonna, ter anderer met zijn portret. Ook hij is van voornamen stand, van de achtbaarste burgers der stad; jong is hij nog, 22 jaar ongeveer, in de volle kracht zijner jeugd, zooals hij daar neerknielt met zijn gebedenboek om zijn ochtenddevotie te doen. Rijk, voornaam, geëerde zoon uit een geëerd geslacht, is hij, ondanks zijn jeugd, een man van invloed, die zijn eereambten met waardigheid draagt, die zich beweegt in het leven met de rustige vrijmoedigheid, de zelfbewuste kalmte van een, die, zonder eigenwaan, zijn waarde weet; die zijn eigen aanzien beschouwt als iets zóó behoorends, die zijn goede daden doet met onbewusten eenvoud als vervullend een aangenamen en zeer gemeenzamen plicht. Wel krachtig en bloeiend is zijn jonkheid, wel blij en levenlievend, wijl niets van het geoorloofde het goede leven hem ontbreken laat, en naar het niet-gegevene zijn verlangens nimmer gingen - maar ernstig, vroom en ingetogen, gelijk den middeleeuwschen burger eigen was. De weelde van fulpen gewaad versmaadt hij niet, noch de edele kunst van glasschilder en houtsnijder, om zich zelf en zijn omgeving het uiterlijk voorkomen van stemmige staatsie en gracelijke voornaamheid te verleenen, 't welk stand en stoffelijke welvaart hem toestaan.

Het moet wel een mooie opdracht voor den meester geweest zijn, dezen forschen, donkergelokten manne-kop te schilderen, deze voorname figuur in haar rustig-voornaam milieu. Met volle kunstenaarsvreugde is hij dan ook te gast gegaan aan de kleuren-staatsie van het stemmige interieur: het venster, waarop 's jongelings patroon, de H. Martinus, is afgebeeld, schenkend de helft van zijn mantel den van koude bevenden bedelaar, het rijkversierde gebedenboek, dat op den bidstoel ligt, het lichte landschap buiten, waarin enkele figuurtjes zichtbaar zijn - een geheel, zóó krachtig en levenswaar, dat wij, het lang beschouwend, grooter genegenheid voelen voor de kalme pracht en hooge harmonie, waartoe in dat weleens duister gedacht verleden het leven zich verheven had.

Nu wij uit enkele voorbeelden Memlinck als portret-schilder eenigszins hebben leeren kennen, wenden we ons weêr tot zijn Lijdens-tafereelen.

In 1490 schilderde hij een drieluik, waarvan het middendeel (blz. 68) heden berust op het museum te Boeda-Pest, de beide vleugels (blz. 65 en 81) zich bevinden op het keizerlijk-koninklijk museum te Weenen.

Op den linkervleugel (blz. 65) zien wij den kruisdragenden Jezus, omstuwd van volk en soldaten, op het moment, dat de stoet de stadspoort - van Jeruzalem, hier voorgesteld in den bouwstijl eener middeleeuwsch-Vlaamsche stad - uitdringt. De Heiland sleept zich moeizaam voort langs den stijgenden weg; Hij is afgemat van pijn en zieleleed en kan bijkans niet meer. Men heeft Hem een koord om de leden geslagen om Hem zóó tot sneller voortgaan te noodzaken; Zijn bleek, zacht gelaat is met een uitdrukking van eindeloozen weemoed den aanschouwer toegekeerd, van Zijn gesloten lippen valt geen klacht, maar de donkere, doordringende oogen zien ons aan, alsof Hij zeggen wilde: ‘Zoo lijd Ik voor u, Ik, de in mijn glorie onlijdelijke God.’

Photographie van Braun-Clement & Cie., Dornach (Elz.), Parijs en New-York.
KRUISDOOD OP GOLGOTHA.

Vergeleken bij de felle tragiek en verpletterende overtuigingskracht van Rogier's Lijdenstafereelen, onderscheidt zich het werk van zijn leerling door meditatieve teerheid en zacht-menschelijke bewogenheid, ondanks het gruwzame der afgebeelde handeling.

Op het middenpaneel (blz. 68) zien we Christus gekruisigd tusschen de twee moordenaren op het oogenblik, dat de Romeinsche krijgsknecht 's Heeren zijde met een speer doorsteekt. Links van het kruis staat de man, die den hysopstengel in de hand houdt, waarop een spons gestoken is, gedrenkt met edik, bittere lafenis, zooeven den dorstenden Lijder geboden. Een groote menigte is op Golgotha vereenigd, die blijkbaar in gespannen verwachting heeft verkeerd aangaande den uitslag van Longinus' daad en nu, bloed en water ziende vloeien uit Jezus' doorboorde zijde, haar welgevallen te kennen geeft over den heuglijken dood van den gehaten Nazarener.

De triomfkreet der opgehitste, wreede menigte deed de Moeder machteloos neerzijgen in de liefdevol ondervangende armen der vrouwen; ook Sint Joannes, Jezus' lievelings-leerling, is haar te hulp gekomen, terwijl Magdalena, heel de omgeving vergetend om den doodgemartelden Meester, in smartvervoering beide armen biddend opheft naar het levenlooze gelaat.

In treffende tegenstelling met deze lijdens-groep is die der dobbelende soldaten rechts; de onderkleeren van den Gekruiste hebben ze reeds verdeeld, maar nu zal het lot beslissen, wien het oppergewaad ten deel vallen zal; felle hebzucht en lage begeerlijkheid teekenen vooral het gelaat van den man, die met gekruiste armen naast den in lichte kleuren gekleeden soldaat neerhurkt. De geheele groep en in 't bijzonder de gekarakterizeerde persoon, is kenschetsend voor Memlinck's kunst: de echt Nederlandsche voorliefde voor rake typeering en realistische - het wezenlijke leven precies en liefdevol reproduceerende - wedergave, die later in de kunst van Quinten Massijs (vergelijk de stokers in de martelie van Sint Jan, vorigen jaargang) tot krachtiger en bewuster uiting komen zal, is hier reeds met groote duidelijkheid uitgesproken.

Het geheele Kruis-tafereel munt uit door welgeordende schikking der vele figuren, door adel van teekening en fraaiheid van kleurrijke bijzonderheden. Op den achtergrond ligt de Heilige Stad, als deerde haar de jammer niet, die buiten haar muren geleden wordt, kalm en blank, met haar kerken en kasteelen tusschen groene boomgroepen onder lichtenden hemel. Maar straks zullen de donkere wolkendrommen, die samendringen boven Golgotha, de klaarheid van haar hemel verduisteren en de helderheid harer rust hullen in nacht van radelooze vertwijfeling.

De rechter-altaarvleugel eindelijk (pag. 81, No. 11) geeft ons den verheerlijkten Heiland te zien, in een glinsterenden lichtwolk uit Zijn graf verrijzend, de rechterhand geheven, om het met God verzoende menschdom te zegenen, in de linker de kruisvaan, Zijn triomfteeken. Een deemoedige Engel wentelt den zwaren grafsteen weg, terwijl de wachters, voorzoover zij niet in sluimering verzonken zijn, met verbijstering geslagen, het wonder aanstaren.

De deur van Jozef's hof, waarin men den Heer begraven had, staat open en op den weg daarachter zijn de vrome vrouwen zichtbaar, die het lichaam van den Meester komen balsemen. Het landschap is rustig; het blanke ochtendlicht komt als een zachte zegen neerglanzen over wegen en velden, verzilverend de tuinen der droomende kasteelen, wevend een sluier van lentelicht over het ontwakende land. Maar klaarder luister laait om het verheerlijkt Lichaam des Verrezenen, en waar Zijn zegenende voeten treden zullen, wijden ze de wegen met glans Zijner Glorie.

De hier gereproduceerde en in 't kort besproken werken mogen onzen lezers eenig denkbeeld geven, hoe deze passie-prediker met het penseel zijn tijdgenooten te stichten zocht. Meermalen zullen wij nog gelegenheid hebben onze *Illustratie* met een Memlincksch werk te versieren; dit weinige wekke alvast liefde voor een kunst, die in eenvoudige, naasten-lievende betrachting van der medemenschen geestelijk gewin een sindsdien nooit meer bereikte hoogte van harmonisch volvoerde inzichten bereiken mocht.

Hans Memlinck overleed te Brugge in 1494 en werd aldaar begraven in de St.-Aegidius-kerk, vereerd door zijn medeburgers als ‘de kundigste en voortreffelijkste meester der gansche Christenheid.’

Honderdvoudige Vruchten, door Christine.

Het was gedurende de dagen van Jesus' omwandeling in het Heilige Land. Op zekeren dag volgde Hem een groote schare, en toen de Zaligmaker op de vlakte gekomen was, zette Hij zich neer, en het volk, dat Hem omringde, verlangde Zijn stem te hooren, Zijne heilige lessen te ontvangen. 't Was de gelijkenis van den zaaier, die uitgaat om zijn zaad te zaaien: deze parabel, door Jesus aan het volk voorgesteld, werd niet begrepen; zelfs zijn leerlingen wisten er geen beteekenis voor te vinden, zoodat de Goddelijke Leeraar genoodzaakt was, hun er de uitlegging van te geven.

Onder het volk, dat langzaam, in alle richtingen was uiteengegaan, was ook een landbouwer, die in den omtrek gewerkt had. Hij was vergezeld van zijn beide zoons;

de oudste, een stevige knaap van zestien jaar, had zijn vader reeds goede diensten bewezen bij het bebouwen van den akker en het verzorgen van den wijngaard. De jongste, een lieve knaap van tien jaar, nog niet sterk genoeg voor het ruwe werk, had toegekeken en door zijn vroolijk gebabbel en lustige liedjes den tijd verkort, den arbeid verzoet. Bij het huiswaarts keeren ontmoetten zij Jesus en Zijne leerlingen en sloten zich aan bij de schare. Ook zij hadden naar de gelijkenis geluisterd en gingen nu heen; de vader en de oudste zoon, moede en afgemat van het dagwerk, schreden haastig voort, het hoofd gebogen, zonder na te denken, slechts verlangend naar voedsel en rust. De knaap liep ook zwijgend voort, maar het waren diepzinnige gedachten, die hem bezig hielden; hij dacht na over het gehoorde, wat kon de beteekenis van die parabel toch zijn? Zijn jong verstand, hoewel reeds ontwikkeld, kon hem de oplossing niet geven en nu bij het binnentreden van de ouderlijke woning en bij het maal, dat hem wacht, kon hij de gedachte aan dat zaad, dat honderdvoudige vruchten voortbrengt, niet van zich afzetten. De avond viel en het gezin begaf zich ter ruste; weldra sloot de slaap hun de moede oogen. Ook de kleine sliep, maar in den droom meende hij dien zaaier voor zich te zien. 't Was vreemd, hij geleek zijn vader, zooals deze het zaad uitstrooide; de knaap zag het vallen langs den weg en de vogelen kwamen en aten het op, hij zag, hoe de korrels onder de doornen vielen, ook op de steenrots en niets bracht vruchten voort, maar ook zag hij, hoe het op goede aarde werd uitgestrooid. Hij meende engelengestalten te zien, die de hand van zijn vader bestuurden, engelenvleugelen wiekten door de lucht en brachten frissche koelte en zachten regen, engelen verjoegen de booze geesten, die onkruid wilden zaaien tusschen de tarwe. De gloed der zonnestralen deed het zaad ontkiemen, het groeide, rijpte en zie: het veld, zooeven nog dor en kaal, was overdekt met goudgele halmen, die zich wiegden op den adem van den wind, en weer waren het engelen, die over den akker zweefden en in hemelsche accoorden zongen:

Het Brood der engelen
Wordt Brood der menschen.

De knaap ontwaakte; het gouden morgenlicht stroomde door de vensters en snel sprong hij op om den jongen dag te begroeten.

Weer ging het langs het veld, maar nu naar den wijngaard, die verzorgd moest worden. De kleine dacht niet meer aan zijn droom; het werk in den wijngaard, dat zijn krachten niet te boven ging, nam zijn aandacht geheel in beslag. Moe en mat kwam hij 's avonds thuis en sliep hij in. Daar zag hij weer de engelen, maar nu boven den wijngaard: zij wiedden het onkruid uit, zij bonden de losse twijgen aan den stok, zij steunden de zware trossen, zij omringden den wijngaard met een heg van doornen, om de wilde dieren af te weren en toen vertoonde zich voor zijn geestesoog de wijngaard, zwaar beladen met purperen druiven en weer wiekten engelen door de reine lucht en omgord met gulden zonnelicht zongen zij:

O Wijn, Die maagden kweekt.

De nacht was voorbij en het gezin ontwaakte, men ging weer aan den arbeid. De oudste zoon ploegde, de vader zaaide: nu herinnerde zich de kleine zijn droomen en verhaalde ze. De zaaier lachte hem uit: ‘zijn zaad zou honderdvoudige vruchten voortbrengen? Och kom! En het misgewas, en de droogte en de stormen dan! Was er wel ooit een rijke oogst gewonnen van dit stuk land, zoo onvruchtbaar, zoo dor?’

‘Maar de engelen dan?’ zeide de eenvoudige knaap.

‘Onzin,’ was het antwoord, ‘de engelen bemoeien zich niet met ons.’

‘Maar, vader, zij zongen zoo schoon: ‘Het Brood der engelen wordt Brood der menschen!’

‘Je hebt gedroomd, mijn jongen,’ zei de vader, ‘en droomen zijn bedrog.’

Het kind zweeg, maar vergat de droomen niet.

Het was de tijd van den oogst! Met verbaasde blikken overzag de vader den akker en den wijngaard: ja, duizendvoudige vruchten waren voortgebracht, nooit was de oogst zoo rijk geweest. Waren het dan toch de engelen, die den akker beschermd, den wijngaard vruchtbaar gemaakt hadden! Wie zou het zeggen, God alleen wist het!

De tarwe werd verzameld in de schuur, de nieuwe wijn geperst en de vader zag met goeden moed het slechte jaargetij komen, er zou brood zijn voor zijn gezin, zijn dierbaren behoefden geen honger te lijden.

Maar ziekten overvielen hen en noodzaakten den landbouwer zijn tarwe en zijn wijn te verkoopen, om van de opbrengst de geneesmiddelen te betalen. Een rijk man, Jozef van Arimathea, erbarmde zich zijner en betaalde met gulle hand. Van de tarwe werd brood gebakken, dat met den wijn naar een groote zaal gebracht werd, waar Jesus met zijn leerlingen het laatste Avondmaal zou gebruiken. Na aan de wet te hebben voldaan en het paaschlam gegeten te hebben, stelde Jesus het aanbiddelijk Sacrament in en zie: het was de tarwe van den armen landbouwer, het was zijn wijn, die veranderd werden in het heilig Lichaam en kostbaar Bloed des Heeren! Ja, honderdvoudige vruchten zou dat zaad voortbrengen, zoolang de aarde zou bestaan, zoo lang het Heilig Offer zou worden opgedragen. De droom van den knaap was waarheid geworden!

Eenige uren later schreed Jesus, beladen met Zijn kruis, wankelend voort op Zijn smartelijken kruisweg; overstelpt van lijden, verzwakt door bloedverlies, zonk Hij uitgeput ter aarde en kon niet verder, hoe de beulen Hem ook sleurden en trokken. Daar kwam een landbouwer aan met zijn twee zonen; het was Simon van Cyrene, hij had op zijn akker gewerkt. Hij herkende Jesus niet: die man, beladen met het schandhout, bedekt met wonden, verguisd door het gepeupel, zou dat de heilige Profeet zijn, wiens woord Simon aanhoord, maar niet begrepen had? Het zaad, dien dag door den Goddelijken Zaaier uitgestrooid in zijn hart, was onder de doornen gevallen, maar nog kunnen ze uitgeroeid worden en het zaad zal ontkiemen en honderdvoudige vruchten voortbrengen. Maar wie zal ze uittrekken, die verstikkende doornen van menschelijk opzicht, kommer en zorgen des levens, onverschilligheid voor God?

Daar bemerken de beulen hem en houden hem aan; hij moet helpen, hij moet het kruis met Jesus dragen en onwillig zwicht hij voor de overmacht. Jesus ziet hem aan met de oogen vol tranen en bloed; die blik van den Goddelijken Lijder dringt plotseling in zijn hart en nauw heeft hij het kruis op zijn schouders geladen, of reeds treft hem de genade: de doornen verdwijnen uit zijn hart, hij gelooft en zie: het zaad, het goede zaad van Gods Woord ontkiemt in zijn gemoed, het bloeit, het rijpt en honderdvoudige vruchten brengt het voort, want niet alleen hij, maar zijn geheele gezin gelooft met hem en de kleine vraagt schuchter: ‘Vader, was het niet onze akker, die door engelen werd verzorgd en is de tarwe niet het Brood geworden, het Brood der engelen, dat het voedsel der menschen werd? Was het niet onze wijngaard, die den wijn voortbracht, den Wijn, Die maagden kweekt?’

Indische reizen, door H.W. Jaage. (*Vervolg en slot.*)

Den volgenden morgen besloot de heer Richards van uit Koeripan een eind zijwaarts het oerwoud binnen te dringen, omdat, volgens den kepala, in den omtrek jaren geleden minjaq-tanah (petroleum) gevonden was. Een menigte Lampongers vergezelde ons. Vier hunner openden den stoet; regelmatig gingen hunne kapmessen op en neer, een pad banend, waarlangs wij langzaam volgden. Van tijd tot tijd werd een kuil gegraven, doch de heer Richards vond geen enkel teeken, dat eenig spoor van petroleum aanwees. Steeds verder gingen wij het bosch in, waarbij ik gelegenheid had den eigenaardigen hoogen stap, waarmee de Lampongers voorzichtig voortschreden, en hunne opmerkzaamheid op alles wat hen omringde, te bewonderen. Niets ontging hun, voortdurend wezen ze mij allerlei vogels aan, schitterend met de schoonste kleuren, die aan mijn ongeoefend oog ontsnapten, noemden mij de namen van honderden boomen en planten en toonden mij de sporen van talrijke dieren op den vochtigen woudbodem.

Daar het inmiddels te laat was geworden om den terugtocht te aanvaarden, besloten wij in de wildernis te overnachten. Een ronde plek werd schoongekapt in de nabijheid van een klein riviertje, en in een ommezien deden de handige inlanders daarop eenige kleine hutjes verrijzen, op palen staande, en uit bamboe en takken opgetrokken, welke door rottan werden verbonden. De schors van zekere boomsoort deed dienst als dakbedekking. Weldra stegen rookwolken op uit de rijstpannen, en gezellig om de vuren gezeten, genoten wij een welverdiende rust. Na den maaltijd begaven allen, de inlanders in hun dekens gewikkeld op den bodem, de Europeanen in hun hutjes, zich ter ruste. Ik kon echter den slaap niet vatten, en beschouwde van uit mijn rustplaats het mij omringende geboomte. De zon zou weldra ondergaan en er heerschte een schemering, die het mij nog even mogelijk maakte den plantengroei, die zich aan mijne oogen vertoonde, te bewonderen. Een plantengroei, zoo weelderig, zoo veelsoortig, zoo woest opschietend, dat de meest gloedvolle beschrijving slechts onvolledig den indruk weergeeft, dien hij op den reiziger maakt. De plantengroei van een ongerept maagdelijk woud. Een plechtige stilte, slechts nu en dan afgebroken door het gefluit eens vogels, of den schrillen kreet van een vierhandigen boombewoner, omgaf mij. Hoog opschietend verheffen de rechte stammen zich ten hemel; slechts enkele woudreuzen, hier en daar verspreid, kenmerken zich door bijzonderen omvang en hoogte. De overige boomen sterven, voor zij den vollen wasdom bereikt hebben, om plaats te maken voor jongere, die weder op hun beurt verdrongen worden. Doch ware reuzen zijn het dan ook, die uit dezen strijd om het bestaan zegevierend te voorschijn treden. Honderd tachtig tot tweehonderd voet klimt de kolossale stam opwaarts en de omvangrijke kruin, ruimschoots het zoo begeerde zonlicht genietend, ziet minachtend op de zwakkere broeders neer. Naar alle zijden spreiden zich de takken uit, als zoovele armen, die trachten, alles wat hen omringt weg te dringen. Hoog boven den grond verbreedt zich de stam, om aan vier hoeken reusachtige wortels uit te zenden, die, als zware, breede muren den boom schragend, krampachtig den bodem omvattend, hem de geweldigste orkanen onbewogen doen

trotseeren. Somtijds zenden deze wortels, al breeder wordend, van uit de hoogte andere loodrecht naar beneden, zoodat zich een menigte bogen en pijlers vormen, waaraan zich een warnet van woekerplanten, klimop en orchideeën vasthecht en het geheel doet gelijken op een reusachtige, groene grot, verdeeld in kleinere grotten, waarboven een zuil van enormen omvang zich hemelwaarts verheft. En om al die woudreuzen klimmen kronkelend, zich in elkaar verwarrend, doch steeds vast den stam omstrengelend, zoodat zich diepe groeven daarin vormen, duizenderlei woekerplanten omhoog, om na tot in de hoogste toppen te zijn doorgedrongen, langs andere stammen weer af te dalen, of een gordijn van slingerende luchtwortels naar omlaag te zenden. Zoo vormt zich van stam tot stam een ondoordringbaar weefsel, waarin het oog tevergeefs tracht door te dringen. Tusschen dit weefsel schieten weer andere slingerplanten, op haar beurt haar oudere zusters omkronkelend, omhoog en slingeren zich in duizend bochten de honderd meter lange doornige ranken van den rottan, die tot boven de hoogste toppen zijne sierlijke waaiervormige bladeren vertoont.

Snel viel de duisternis in, doch maanlicht kwam het zonlicht vervangen en teekende door de breede opening, die het ruischende beekje in dien chaos vormde, grillige schaduwen, die trillend, nu eens zich verlengend, dan inkrimpend, over den bodem voortkropen. En toch, welk e[e]n orde en regelmaat heeft de almachtige Bestierder van het heelal in deze schijnbaar doellooze verwarring ten toon gespreid. Hoe welsprekend verkondigt de wildernis de grootheid van zijn Naam. Door eerbied bevangen bij het aanschouwen van deze grootsche natuur, kan de sterveling, in het gevoel zijner nietigheid, geen weerstand bieden aan den drang, den Schepper van al dat schoons te lofprijzen en sidderend uit te roepen: ‘Heer, Uw almacht en wijsheid openbaren zich in al Uwe werken!’

En toch, hoe weinigen worden door het waarlijk schoone, dat de tropische natuur te genieten geeft, getroffen. Een, al zij het ook oppervlakkige, studie van den plantenrijkdom, en van het leven der duizenden dieren, die het onmetelijk woud bevolken, zou voor velen een onuitputtelijke bron van rein genot en leering opleveren. Hun vrije uren zouden zij hieraan kunnen besteden, in plaats van ze in onmatigheid, uitspattingen en grove zedeloosheid door te brengen, waaraan, helaas, de groote meerderheid der Europeanen in Indië zich schuldig maakt.

Aldus in gedachten verzonken voortmijmerend, en terwijl de slaap zich niet van mij meester wilde maken, nu eens de geheimzinnige stemmen in het bladerendak beluisterend, dan weder in het ruischen van het beekje 't geheimzinnig gefluister meenende te hooren der talrijke boschgeesten, waarmede het bijgeloof van den inlander zijn geliefde wouden bevolkt, doet een geritsel naast mij in de struiken mij opschrikken. Oplettend zie ik in de richting, waarvandaan het geluid komt; de struiken wijken vaneen en schuchter, angstig rondkijkend, verbaasd over de vreemde veranderingen, die op dit plekje hebben plaats gehad, treedt een kantjil (klein hert) te voorschijn, weldra gevolgd door haar jong. Geen onraad bespeurende, nadert zij het beekje om den dorst te lesschen. Welk liefelijk tooneel! dat bevallige, schoone diertje, lichtbruin gekleurd, voortschrijdend door het groen, in het heldere maanlicht. Met een bevalligen sprong over den tak heenwippend, die haar den weg verspert, nadert zij de beek. Een beweging van mijn arm doet haar stilstaan, om snel de groote ronde oogen naar mijn schuilplaats te wenden; doch ook een andere oorzaak doet haar den trillenden kreet uiten, waardoor het jong, gewaarschuwd, zich tegen de bezorgde moeder aandrukt. Weldra schijnt echter het gevaar geweken, ten minste het diertje stapt vlug op het water toe, om zich aan het heldere vocht te verkwikken.

Nu doet echter een tweede geritsel ook mij het hoofd omwenden. Een licht verklaarbare ontsteltenis doet mijn hart sneller kloppen en belet mij, mijne makkers te hulp te roepen. Links van mij, waar de struiken zich in 't duister bevinden, schitteren twee blinkende stippen. Na eenige oogenblikken, als zij een verlichte plek passeeren, herken ik in die stippen de oogen van een toetoel (panter), een roofdier, door zijn moed en vermetelheid ook voor den mensch zeer gevaarlijk. Het is geheel zwart, met donkerbruine, bijna onzichtbare vlekken. Onhoorbaar voortsluipend, steeds onder dekking van het gebladerte, zich de lippen lekkend, schouderbewegend, den kop langs den grond schurend, nadert het ondier de argelooze prooi en wacht geduldig bij de plek, waar de hertjes het zullen passeeren. De dieren hebben weldra hun dorst gestild en verlaten den oever. Reeds berekent de zwarte panter den nooit falenden sprong. Nu kan ik mij niet langer inhouden, grijp een ledige flesch, die naast mij ligt, en slinger die het monster naar den kop. Verschrikt springt het op, schudt het pijnlijk getroffen lichaamsdeel en verwijdert zich, valsch blazend, met groote sprongen. De kleine kantjils zijn gered en vluchten pijlsnel in tegenovergestelde richting.

Na deze voorvallen dommel ik eindelijk in, doch een langgerekte toon, tot op verren afstand doordringend, scherp, snijdend, weldra gevolgd door het angstgeschreeuw van honderden apen, doet mij ontsteld oprijzen. Zoo spoedig mogelijk wek ik den zorgeloozen wachter, die bij het uitgebrande vuur den slaap der rechtvaardigen slaapt. Zich de oogen wrijvend, luistert hij naar het geluid, verbleekt en doet spoedig weer een nieuw vuur hoog opvlammen, angstig fluisterend: ‘Matjan toewan,’ een tijger, mijnheer!

Na mijn geweer, dat naast Hendriks lag, in mijn nabijheid geplaatst te hebben, sliep ik eindelijk in, om 's morgens, het laatst van allen ontwakend, reeds al mijne makkers marsch-klaar te zien. Dikwijls dacht ik, nog lang daarna, aan dien angstwekkenden kreet van den koning der Indische wouden, weergalmend door het zwijgende geboomte. Na een licht ontbijt sloegen wij weder den terugweg naar Koeripan in, waar wij tegen den middag aankwamen. Reeds dadelijk na het opbreken van het kampement kwam een zestigtal Lampongers, ongerust over ons lang uitblijven, ons te gemoet, door vroolijke juichtonen hun vreugde te kennen gevend over het behouden weerzien.

Wij bleven nog dien dag te Koeripan en het scheen of de dieren des wouds hier bij ons hunne opwachting wilden maken. Behalve met den zwarten luipaard en de bevallige kleine herten, maakten wij nog kennis met de tijgerkat (matjan remba), de kleinste vertegenwoordiger van het tijgergeslacht ter grootte van eene gewone huiskat, geheel geel gekleurd met groote zwarte vlekken. Dit roofdier, schoon geteekend, slank gebouwd, doch grimmig en bloeddorstig, kan vreeselijke verwoestingen aanrichten onder de slapende hoenders. Dikwijls hoort men 's nachts in den kippenloop plotseling het angstig gekakel der hennen, het gekraai der hanen, het piepen der kuikens, terwijl alle gevleugelde bewoners wild dooreen fladderen. Snelt men naar buiten om de oorzaak van deze onrust op te sporen, dan is men meermalen in de gelegenheid den fijngeteekenden kop van de tijgerkat op te merken, waaruit een paar vurige oogen u valsch tegenglinsteren. Gelukkig mag men zich achten, zoo slechts een vijftal kippen het slachtoffer geworden zijn van den overval en niet alle zijn vermoord, want de roover doodt alles, wat hij ontmoet, om alleen het lauwe bloed met wellust op te slurpen. Gewoonlijk snelt het dier bij de nadering van menschen met een kuiken in den bek heen; soms ook, als men het ten minste geen schot of stuk hout nazendt, blijft het gezellig met de katten op het erf stoeien. Eene mésalliance met deze laatste dieren, beschouwt hij niet beneden zich,

getuige de talrijke muizenverdelgsters, die voor de helft met de kleuren van den matjan-remba, voor de helft met die harer zusters pronken.

De heer Hendriks nu, die even den omtrek van den pasanggrahan opnam, bespeurde in den half ingestorten stal een dier, dat bezig was een zwarten eekhoorn te verslinden. Hij riep den heer Richards en mij, en geruischloos naderden wij zeer dicht het kleine roofdier, zoodat wij het op ons gemak door de half geopende deur konden gadeslaan. Een der Lampongers kon den lust niet weerstaan, het neer te vellen en ik gaf hem verlof, mijn geweer te halen. Bij zijn terugkomst echter had de tijgerkat reeds, door eenig gerucht van onze aanwezigheid verwittigd, de vlucht genomen, den ongelukkigen eekhoorn half verslonden achterlatend.

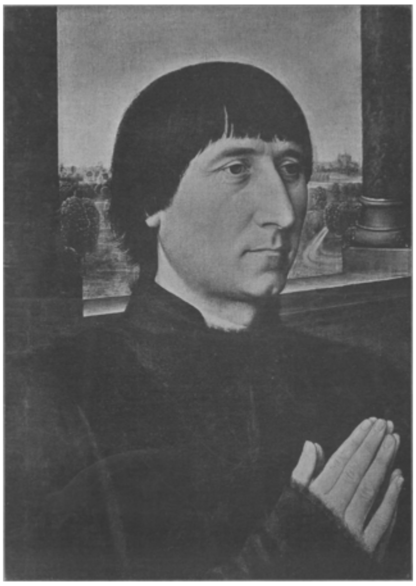

Photographie van Fr. Hanfstaengl, München.
DE BRUGGESCHE BURGEMEESTER WILLEM MOREL.

Laat in den avond waren wij echter gelukkiger en nu was het de heer Richards, die twee wilde zwijnen bespeurde, welke reeds eenige malen een open plek in het naburige struikgewas waren overgetrokken. Wij grepen de geweren en legden ons bij die plek, op den bodem knielend, in hinderlaag, na eerst den koelies de grootste stilte te hebben bevolen. Wij zorgden wel, door boomen gedekt te zijn, voor het geval, dat een der evers gewond werd en op ons losstormde. Dikwijls is zulk een jacht hierdoor uiterst gevaarlijk. Na ongeveer

een uur, geplaagd door mieren en muskieten, gewacht te hebben, hoorden we het hout kraken, en twee reusachtige zwijnen, blijkbaar een echtpaar, vertoonden zich.

Oogenblikkelijk knalden drie schoten en een der dieren, het hoofd des huisgezins, gewapend met vervaarlijk uitstekende slagtanden, stortte ter aarde; terwijl het andere, licht geschramd, het hazenpad koos. Het laatste kon echter zijn noodlot niet ontloopen. In razende vaart naderen van uit den kampong een twintigtal gladakkers, (zwervende honden) door onze schoten gewaarschuwd, dat er iets bijzonders aan de hand is. Hijgend en zuchtend vliegt de jachtlustige troep ons voorbij en werpt zich op het spoor van den vluchtenden ever. Weldra verkondigt een oorverdoovend gehuil en geblaf, spoedig gepaard aan pijnlijk gejank, ver in het bosch, dat de honden de dikhuid tot staan gebracht hebben. Nu ontwaakt ook de jachtlust der Lampongers; allen snellen, met de geduchte kapmessen gewapend, het duistere woud in, naar de plek, vanwaar het gerucht van het gevecht ons oor treft. Een half uur later kwam het gezelschap weer te voorschijn, ons meldend, dat ook de tweede ever was neergeveld. Zij hadden hem aan de honden overgelaten, waarvan twee hun strijdlust met den dood hadden bekocht.

Photographie van Fr. Hanfstaengl, München.
BARBARA VAN VLANDRENBERGHE, ECHTGENOOTE VAN DEN BRUGGESCHEN BURGEMEESTER WILLEM MOREL.

Wij wilden het door ons geschoten dier laten slachten, doch bemerkten bij deze

gelegenheid den afkeer, welken de goedgeloovige Mohammedaansche inlanders voor het varken koesteren: geen der Lampongers durfde het aanraken; slechts met zeer veel moeite konden wij eenige koelies overhalen, dit werk te verrichten. Een flink stuk vleesch werd gebraden, zoodat wij gedurende twee dagen ons hieraan konden vergasten. Het vleesch was echter droog en een weinig taai, gelardeerd zou het veel beter voldoen.

Onze reis voortzettend, ontmoetten wij na Koeripan eenige kampongs, vrij dicht op elkaar volgend, waarvan wij alleen willen vermelden, dat zij met de meest weidsche namen pronken, zooals: Berg der Koningin (Goenoeng-Raja), Berg-des-Lichts en dergelijke. Ook de namen van enkele hoofden dezer kampongs zijn vermeldenswaardig, onder andere: Raja Alem (Koning des heelals), Bintang Alam (Ster van het heelal), Raja di dalam Poepoes (Koning in 't midden des bloemknops).

Kort na Koeripan waren wij nog verplicht een eind tot aan het middel door het water te plassen. Tot over een lengte van zevenhonderd meters was de weg overstroomd, doordat de kleine rivier, die hem op het laagste gedeelte snijdt, door hevige regens in het gebergte gezwollen was. Ook het woud stond aan beide zijden onder water en tusschen de boomen, in dit meer staande, waren talrijke stammen, door den banjir aangevoerd, met takken en wortels blijven steken, zoodat men hierover, als op een vlot kon loopen. In dezen uitgestrekten waterplas daalde de weg af, om er aan het andere einde weder hoog oploopend uit te voorschijn te treden. In het midden komt slechts de brug boven, gelijk een eenzaam drijvend scheepje van leuningen voorzien. Onder deze brug stroomde de thans onzichtbare rivier. Men moet dus zoo voorzichtig zijn, bij het doorwaden steeds het midden van den weg te volgen en recht op de brug aan te houden; doet men dit niet, dan loopt men groot gevaar, òf in de slooten langs den weg te verzinken, òf naast de brug in de rivier terecht te komen. Dit laatste was het geval met een der paarden. Het schrandere dier zwom echter spoedig den stroom over, tot het aan de overzijde, na een eind te zijn afgedreven, weer vasten grond voelde. Het was zeer moeilijk, gedurende den overtocht de bagage droog te houden. Onze natte kleederen bezorgden ons wel eenige koude rillingen, doch werden spoedig weer door de ochtendzon gedroogd.

Bij paal 65 passeerden wij nogmaals de Sepoetih door middel van een drijvende brug, geheel gelijk aan die te Koeripan, en onder dezelfde moeilijkheden. Aan de overzijde bevond zich de groote kampong Negri Kepajoengan (van pajoeng = parapluie). Binnen dezen kampong vormt de weg een rechten hoek en loopt verder noordelijk, na geruimen tijd eene westelijke richting gevolgd te hebben. Twee paal verder (na paal 67) ontmoetten wij een ons onbekenden dwarsweg. Eenige voorbijtrekkende Lampongers zeiden ons, dat deze naar een groote tabaksonderneming leidde, die óók door den reeds genoemden heer Goedhart bestuurd werd. Deze plantage bestond pas zeer kort en was vijf paal van den gouvernementsweg verwijderd. De heer Richards besloot dus dezen laatsten te verlaten en, de onderneming doortrekkend, het haar omringende oerwoud te doorzoeken. Hij was verheugd, op deze gemakkelijke wijze diep de wildernis te kunnen binnendringen.

Het bosch wordt hier overal doorsneden door talrijke rivieren en beken, waarvan de meeste echter zeer ondiep zijn; wij passeerden dan ook op den ondernemingsweg niet minder dan zeven bruggen. Deze overvloed van water maakt den bodem uiterst geschikt om gecultiveerd te worden. Ook de inlander is zeer gesteld op talrijke

rivieren, in wier nabijheid hij zijne woning bouwt. Mist hij deze stroompjes, dan gevoelt hij zich nooit op zijn gemak.

Plotseling steeg de weg aanmerkelijk en vanaf het hoogste punt aanschouwden wij onverwachts een heerlijke vlakte, bedekt met golvende tabaksvelden, loodsen, gebouwen en hutten. Groepen arbeiders waren hier en daar bezig den grond te bewerken voor den volgenden oogst. Eenige oogenblikken later stegen wij af voor de woning van den onder-administrateur, die ons hartelijk welkom heette en uitnoodigde, bij hem te rijsttafelen.

Gedurende het maal verhaalde hij ons de groote moeilijkheden, waarmede ook de oprichting van deze onderneming was vergezeld gegaan, en vernamen wij, dat de tabak hier even heerlijk en welig tiert als op de onderneming bij paal 12, en de Lampongsche districten naar alle waarschijnlijkheid een rijke toekomst doet te gemoet gaan.

Nog vertelde onze gastheer ons eenige bijzonderheden aangaande de Lampongers. Hij had juist een brief ontvangen van een der hoofden uit den omtrek. Daar hij dacht, dat deze ons misschien belang zou inboezemen, liet hij ons dien lezen. Het eerste wat wij opmerkten, was de reusachtige stempel. Hoe grooter die stempel is, hoe meer ontzag de inlander voor dergelijk schrijven heeft. ‘Daarom,’ zoo verhaalde de administrateur, ‘drukt een der hoofden de geheel met inkt besmeerde hand onderaan op het papier, en schrijft in de open plek middenin zijn omvangrijken naam.’ Het Lampongsch schrift is zeer merkwaardig, de letters bestaan alle uit verbindingen van klinkers met medeklinkers, zooals: dja, djoe enz. De inlander leert dit schrift niet vóór zijn negentiende of twintigste jaar, namelijk den tijd, dat hij zich verlooft. Vóór dien tijd kent hij het òf zeer oppervlakkig, òf in 't geheel niet. Hij bedient er zich slechts van, om zijne uitverkorene brieven te schrijven. Deze geeft op hare beurt heur verloofde de zwarte mutsjes ten geschenke, die wij reeds kennen en waarop zij de schoonste bloemen borduurt, of wel zij zendt hem sierlijke sigarettenpijpjes.

De Lampongsche dames rooken sigaretten evenals de mannen, en als men de eer heeft de gast te zijn van een aanzienlijk hoofd, biedt de dochter des huizes den bezoeker een sigarette aan, na er eerst zelf eenige trekjes aan te hebben gedaan. Om den gastheer niet te kwetsen, overwint men den afkeer, dien deze gewoonte wekt, en schikt zich naar het gebruik des lands. Hoofden echter, die meer in aanraking geweest zijn met Europeanen, laten dit gebruik na, òf omdat zij dezen niet gaarne hun dochters vertoonen, waar wel eens reden voor is, òf omdat zij weten, dat het bij de blanken geen adat is.

De heer Richards besloot, denzelfden dag nog verder te gaan en ongeveer om halftwee brak de kolonne weder op. Wij trokken de schilderachtige, breede, doch ondiepe Pabean over en bevonden ons spoedig weer in het onmetelijke bosch.

Had de overweldigende indruk, dien de grootsche tropische natuur op mij maakte, de velerlei ongemakken, die een tocht door de wildernis meebrengt, doen vergeten, nu die eerste indruk een weinig voorbij was, deden al die ongeriefelijkheden zich in dubbele mate gevoelen. Het onophoudelijk voortstrompelen over struiken en gevallen boomen, over beekjes en kuilen, heeft ten gevolge, dat men zich dikwijls geheel uitgeput op den bodem nederzet. Aanhoudend echter wordt men gedurende deze noodzakelijke oogenblikken van rust gekweld door zwermen muskieten, wier beten talrijke bultjes en een ondraaglijk jeuken veroorzaken. Zoo talrijk zijn deze insecten, vooral de kleinste (zoo groot als onze putvliegjes), dat men ze letterlijk van het voorhoofd moet afwrijven, gelijk de vermoeide landman zich het zweet van zijn

gelaat wischt. Voortdurend zijn dan ook de armen in beweging om de hinderlijke gasten te verdrijven.

Dan nog vormen de bloedzuigers een der onaangenaamste plagen van het oerwoud. Deze dieren gelijken op kleine, zwarte slakken zonder huisje. Zie, daar springt er een op mijn schoen; het achterdeel, van zuignapjes voorzien, hecht zich stevig vast. Het voorste gedeelte zwaait onderzoekend naar alle zijden rond en rekt zich zoodanig uit, dat het weldra op een dunnen zwarten draad gelijkt. Nu zuigt het voorste deel zich vast, terwijl het achterste loslaat en zoo gaat het verder, soms met sprongen, tot eene opening in de kleeren gevonden is. Door de gaatjes der schoenen, door knoopsgaten, door de pijpen van den pantalon, door mouwen en halskraag, dringen de walgelijke dieren door, azende op het bloed van den armen reiziger. Soms zetten drie te gelijk zich op dezelfde plaats neer en dikwijls voelt men bij het baden op rug of schouders eene kleverige verhevenheid, die men griezelend aftrekt en wegwerpt: het is een bloedzuiger, die reeds, wie weet hoevele uren, met wellust zich aan uw bloed vergastte. Dit plotseling afrukken der dieren, kan echter de wondjes, die zij veroorzaken doen ontsteken; daarom is het beter op den kwelgeest een weinig zout te strooien; hiervan is hij niet gediend en laat oogenblikkelijk los. Door de kousen over de broekspijpen heen te halen en flink dicht te binden, een gordel, die het bovenlijf afsluit, en een fleschje sterke zoutoplossing kan men zich deze plagers van het lijf houden. Enkele Europeanen zag ik zich bedienen van kousen in sterke pekel gedrenkt.

In sommige streken van Indië worden de paarden en runderen zoodanig door een grootere soort dezer bloedgierige dieren gekweld, dat zij, ondanks het weligste gras, dat ze er vinden, steeds mager blijven. Ook de mieren kunnen gerekend worden onder de grootste plagen. Overal treft men ze in verbazende menigte aan: op de bladeren, aan de takken, tegen de stammen, op den bodem. Dikwijls trekt de reiziger met een pijnlijken kreet de hand terug, die steunzoekend een tak heeft gegrepen. Eenige mieren hebben op het lichaamsdeel, dat zoo onverwachts haar stoorde, een woedenden stormloop ondernomen. Krampachtig klemmen zij zich er aan vast, het achterlijf krult om, en de hieraan zich bevindende angel dringt in het vleesch, hetgeen een tijdelijke opzwelling en gedurende eenige uren een hevig brandend gevoel veroorzaakt. Van deze mieren evenaren enkele soorten de bij in grootte. De lastigste zijn de brandmieren (semoet-api of semoet-geni). De inlander vermijdt deze dieren, welke het vooral op zijn ongeschoeide voeten gemunt hebben, met wonderlijke nauwkeurigheid, zonder te bukken bespeurt hij ze reeds van verre. Gevaarlijker nog zijn de duizendpooten (kelabang), soms twaalf centimeter lang en die het lichaamsdeel, waarin ze bijten, geheel doen opzwellen en soms den dood kunnen veroorzaken. Reusachtige spinnen, met de pooten een rond vlak beslaande van tien centimeter middellijn, kunnen gevaarlijke beten toebrengen. Zij zijn geheel zwart, dicht behaard, bezitten dikke stevige pooten en sterke kaken. Een Lamponger ving zulk een dier en bracht het mij; hij naderde namelijk de spin en, bliksemsnel den arm uitstrekkend, greep hij ze juist op de plaats tusschen kop en achterlijf; aldus aangevat is het dier geheel weerloos.

Slangen ziet men, hoewel in grooten getale aanwezig, slechts zelden, daar zij bij de nadering van menschen op de vlucht gaan. Men moet ze bepaald aanvallen of er op trappen, zullen zij zich verweren. Van tijgers ziet men overal sporen, want zij zijn in de Lampongs zeer talrijk. Toch treft men genoeg planters aan, die, hoewel jaren in de binnenlanden verblijvend, er nooit een gezien hebben. Zeer dikwijls echter overvalt hij den inlander met groote vermetelheid en haalt hem zelfs bij het kampvuur

weg om zich pijlsnel met zijn slachtoffer te verwijderen. Waaneer hij echter den sprong mist, durft hij gewoonlijk den aanval niet

herhalen en deinst terug. Zes maanden vóór ik te Telok-Betong aankwam, hield zich in de buurt van Tandjong-Karang een tijger op, die iederen nacht de koffietuinen binnendrong. Alle planters maakten jacht op het ondier, zonder het echter te kunnen treffen. Gedurende een dier jachten haalde hij een prachtig zwart paard uit de stallen van een koffieonderneming, dicht bij genoemde stad, en spoedig daarna overviel hij op den weg drie inlanders, namelijk twee vrouwen en een man, van wie hij de vrouw doodde en de anderen zwaar verwondde. Tot heden is de gevaarlijke roover nog niet onschadelijk gemaakt.

Was tot hiertoe de bodem, eenige heuvels uitgezonderd, vrij vlak geweest, nu begon hij te stijgen. Vóór ons verhief zich de Goenoeng-Tebah, behoorende bij den Boekit-Barisan, die geheel Sumatra in de lengte doorsnijdt. Wij kampeerden ongeveer op de helft van den 1000 à 1100 M. hoogen berg.

Den volgenden morgen werd de helling steiler en het klimmen moeilijken Geen oogenblik hadden de kapmessen rust. Bergbeken, stroomende door diepe ravijnen, vertraagden ieder oogenblik den voortgang der kolonne. Om er over heen te komen lieten wij de ons vergezellende Lampongers spoedig een brug slaan in de gedaante van een dikken boom, die omgehouwen werd en dwars over het ravijn kwam te liggen. Tevens gaf dit mij de gelegenheid hunne bekwaamheid in het boschkappen te bewonderen. Vijf of zes te gelijk hurken om den aangewezen boom en nu gaan onophoudelijk de kleine bijlen op en neer. Zulk een bijl bestaat uit een zeer smal, plat stuk ijzer, puntig toeloopend, met een stompe snede, zoodat het nooit in het hout vastklemt. Dit ijzer, ter lengte ongeveer van vijftien centimeter, is door een vlechtwerk van rottan aan een dunnen, uiterst veerkrachtigen steel verbonden, zoodat de bijl bij het hakken goed kan zwiepen. Mijn vriend Hendriks probeerde er eens mee te werken, doch bij den eersten slag draaide het ijzer in het rottanvlechtsel om.

De inlander echter weet met dit nietig werktuig de geweldigste woudreuzen neer te vellen, voortdurend vliegen onder het hakken de spaanders in het rond en men begrijpt eenigszins, hoe moeilijk dit werk is, als men weet, dat ik zelf met een groote Europeesche bijl, alle krachten inspannend, een geweldigen slag tegen een boomstam gaf; hoewel ik over tamelijk veel physieke kracht beschik, drong het ijzer slechts één centimeter in het hout. De Lamponger doet zijn bijl neerkomen zonder veel kracht te verspillen. Daarenboven heeft hij den val der boomen geheel in zijn macht. Bij voorbeeld, een boom is reeds half omgehouwen, zoodat ieder bij hoog en laag zou verzekeren, dat hij rechts zal vallen. Nu komt de opzichter en geeft last: ‘Die boom mag niet rechts terecht komen, doch moet links nedervallen.’ De Lamponger hervat zijn werk en na weinige oogenblikken ziet men den boom sterk naar rechts overhellen, ronddraaien en in de verlangde richting nederstorten. Zoo zeker is hij van den val, dat talrijke inlanders dicht in de nabijheid blijven staan en geen touwen gebruikt worden om den boom om te trekken, zooals in Europa. Boschkappen is dan ook het eenige werk, waarvoor de Lamponger zich wil laten gebruiken, hij heeft er liefhebberij in.

Nadat zij dus op deze gemakkelijke manier over de diepste ravijnen en gevaarlijkste plekken bruggen hadden geslagen, bereikten wij na onbeschrijflijke vermoeienissen den top, waar de temperatuur zeer koel was en een prachtig uitzicht onze inspanning beloonde. Vóór ons, in de diepte, lag de tabaksonderneming; het uitgestrekte open terrein was slechts een vlek in de onmetelijke oppervlakte van aaneengesloten kruinen. De huizen en loodsen waren van uit de hoogte nauwelijks merkbaar. Ver tot aan den

horizon een gelijke groene vlakte, waaruit hier en daar een zwarte rookwolk opsteeg, afkomstig van een ladangbrand (schoonbranden der droge rijstvelden), deze rookwolken en slechts enkele heuvelen braken voor ons de eentonigheid van het landschap. Rechts en links de toppen van den Boekit-Barisan en in de richting van Telok bespeurden wij den Goenoeng-Telok.

Weldra begonnen wij weder langs de noord-oostelijke helling af te dalen, gedurende welken tocht wij talrijke vastgetrapte paden ontmoetten, die steeds de bergruggen volgden, en afkomstig waren van den rhinoceros. Deze reusachtige dieren volgen jaren achtereen dezelfde paden, zoodat deze steenhard worden. Eenige uitwerpselen bewezen, dat nog onlangs een dezer gasten hier gepasseerd was. Gelukkig kwamen wij er geen tegen. De rhinoceros is een woest, ontembaar dier, dat met groote snelheid op zijn vijanden losstormt, die zelden den tijd hebben te ontvluchten. De inlanders hechten groote waarde aan den horen van dit dier, waaraan zij zeer veel geneeskracht toeschrijven. Zij dragen dan ook dikwijls een stukje er van bij zich. Europeanen heb ik hooren beweren, dat deze geneeskracht niet op bijgeloof berust, doch in waarheid bestaat, en dat de horen, bij het wrijven op vochtig gemaakte plekken van het lichaam een geneeskrachtige stof afscheidt. Dit te onderzoeken laat ik aan de belangstellende lezers over. Verder zagen wij een kleinen waterval, die van ongeveer zes-endertig meter hoog nederstort. Een liefelijk gezicht leverde deze waterstraal op, die, uiteenspattend in millioenen glinsterende druppels, uit het groen te voorschijn trad. Gedurende eenige dagen trokken wij al verder door de wildernis. Nu eens worstelden wij ons door een opeenhooping van rottan, ons wondend aan de dorens, dan weder waadden wij soms tot de schouders door een snelstroomende rivier. Wij ontmoetten ook moerassige plekken, waar de langste bamboe, dien wij er in staken, geen vasten grond bereikte. Alleen de wortels der boomen, verward dooreengestrengeld, boden den voet een vast steunpunt. De koelies hadden het hier zwaar te verantwoorden. Met de eene hand den draagstok vasthoudend en met de andere de takken boven hen grijpend, konden zij slechts voetje voor voetje voortgaan. Bij iederen stap zakten de wortels een eind naar beneden, en toch struikelde er slechts één, die een eind in de modder zonk, doch dadelijk weder werd opgetrokken. Daarbij grijpt men, bij het angstig zoeken naar een steunpunt, meermalen in scherpe dorens. Op dergelijke plekken wemelt het ook van waterslangen en reusachtige kikkers, zoo groot als de vuist van een flinken werkman. Bij droog weer schijnen deze kikkergoliaths droefgeestig gestemd te zijn, doch zoodra valt niet de minste regendroppel, of een oorverdoovend concert vangt aan, gelijkend op het lawaai, dat een honderdtal muzikanten zouden maken, als zij zonder maat of orde op groote lampeglazen bliezen: ‘boe, boeoeoeoe, boe, boe, boeoeoeoe.’ Onze kikkers zouden er waarlijk jaloersch door worden. Er zijn echter ook minder groote en fijnere muzikanten onder. Onder deze is een soort, die werkelijk een aangenaam geluid voortbrengen, zooals eerst een plechtig ‘kwak, kwaak,’ vervolgens een helder: ‘ting, tang, tong,’ gelijkend op het luiden van een klokje; de eerste der drie laatste tonen klinkt luid, de twee volgende afnemend zwakker.

Zoo kwamen wij eindelijk aan eene breede rivier, de Pengoeboewan. Nog zes dagen trokken wij aanhoudend door het oerwoud, in eene oostelijke richting op eenigen afstand de rivier volgend. Steeds ontmoetten wij overal dezelfde woeste natuur. Het eenige merkwaardige, dat wij aantroffen, waren een aantal groote herten, waarvan sommige met een prachtig gewei. Een der Lampongers luisterde oplettend en wees daarna in de hoogte, zeggend: ‘ada orangoetan, toewan’ (daar is een orang-oetan, mijnheer). Het dier zelf echter konden wij niet bespeuren. Deze aap,

een der grootste vertegenwoordigers van het vierhandige geslacht, dat met deze vier handen echter niet half zooveel uitvoert als de meest onbeholpen mensch met slechts twee, is uiterst schuw en voorzichtig. Hoewel een uitstekend klimmer, beweegt hij zich toch liefst op de meest kalme wijze door de hoogste toppen der boomen. Zoo ongenaakbaar is hij, dat van zijn levenswijze slechts zeer weinig bekend is. Gewond, en wanneer hij zijn jongen moet verdedigen is hij een gevaarlijk tegenstander. Met reuzenkracht werpt hij het wezen, dat hem belaagt, ter aarde en worgt het met zijn lange handen. Men kent voorbeelden, dat hij twee inlanders tegen elkaar bonsde, zoodat zij dood nedervielen. Soms breekt hij ook dikke takken af, alsof het zwavelstokken waren, maar nimmer tracht hij te mikken: het schijnt alleen een middel te zijn om angst aan te jagen. Verder merkten wij nog een aantal schoon gekleurde, wilde hoenders op, eenige pauwen, die met schelle kreten wegvluchtten, den tapir, geheel zwart met een witte vlek op den rug, die bij voorkeur moerassige plaatsen opzoekt. Dit dier, heeft een eigenaardig voorkomen wegens den korten snuit, die over den mond neerhangt, het is echter wegens zijn schuwheid en groote oplettendheid moeilijk te naderen. Een onzer koelies bemachtigde een soort miereneter, geheel met schubben bedekt, op wiens vleesch de inlanders veel prijs stellen.

Eindelijk bereikten wij weder den grooten weg, bij den kampong Tarabangi, aan de Pengoeboewan. Onbeschrijflijk was de vreugde, waarmede wij weer de bewoonde wereld begroetten. Hier rustten wij drie dagen uit, want de doorgestane vermoeienissen hadden haar invloed doen gelden.

De onvermoeide heer Richards echter bracht dien tijd door met het rangschikken zijner collectie en het op schrift stellen zijner waarnemingen.

Daarna namen wij van den dokter een hartelijk afscheid, en sloegen, vergezeld van eenige terugkeerende Lampongers, den weg in naar Telok-Betong. De heer Richards zou zijn tocht voortzetten tot Menggola, waar hij de Moesi zou afzakken, om vervolgens naar het punt van uitgang, Palembang, terug te keeren.

Onze terugtocht ging sneller; nog dienzelfden dag bereikten wij, langs den kampong Segala-Mider, Goenoeng-Soegih, waar wij bij den griffier overnachtten, daar de controleur afwezig was. Den slaap konden wij echter niet vatten, daar een tiental gladakkers voor de deur zich met maan-blaffen amuseerden, dat somwijlen oversloeg in zulk een onbeschrijflijk, hartverscheurend gehuil, dat ons de haren te berge rezen; het geleek op het geluid, dat onze koeien maken, maar langer gerekt, meer bezielend. Na het een half uur te hebben aangehoord, stormden Hendriks en ik gewapend met dikke knuppels naar buiten. Dit had slechts ten gevolge, dat de waakzame dieren op het zien van vreemdelingen een ontzettend geblaf aanhieven. Onze gastheer werd door zulke kleinigheden niet gestoord en bleef rustig doorslapen. Moedeloos, met moordplannen in het hart en gefronst voorhoofd gingen wij weder op de voorgalerij zitten, afleiding zoekend in.... sigaren rooken. Nu komt echter een der honden, vermoeid van het blaffen, rust zoeken aan onze voeten onder tafel. Dit deed de maat overloopen; woedend grijp ik den naast mij liggenden stok en doe hem neerkomen op het ongelukkige dier. Met een langgerekt gejank holt het den weg op, gevolgd door zijne makkers, die hun vriend willen troosten, gelukkig, om dien nacht niet terug te keeren.

Den volgenden dag bereikten wij Tiginenneng en vervolgens Telok. Onze paarden konden nauwelijks verder, zij hadden zich kranig gehouden, hoewel zij zeer waren afgevallen. Vier dagen later bevond ik mij

weder in mijn gezellig huisje te Batavia. In de soos werd ik met gejuich begroet, hoewel allen verbaasd waren over mijn slecht uiterlijk: dik, blozend, met een beginnend burgemeestersbuikje was ik vertrokken, om mager en bleek terug te komen. Hoe verwonderden zij zich echter, toen zij hoorden, dat ik een pleizierreisje gemaakt had en nog wel een pleizierreisje in de Lampongs.

Haar schuld.

Ze zaten te schemeren.

Iederen avond zaten ze zoo in 't halfdonker. Het licht der lantaren voor de deur wierp breede, grillige lichtstrepen op sommige gedeelten van de ruime kamer. Zacht, geheimzinnig ruischte 't theewater, mystiek glinsterde net kleine spiritusvlammetje onder den zilveren trekpot. Zij zat bij den haard, starend naar de vuurroode, kronkelende vlammen, vroolijk dansende, nu hier te voorschijn komende, dan daar verdwijnende slangetjes, die met magnetische kracht onze oogen tot zich trekken. Haar edel, regelmatig gelaat, door zilverwitte haren omlijst, zacht rose getint door den gloed van het telkens weer opvlammende vuur, droeg de sporen van veel verdriet. Ook nu glinsterden in haar mooie sympathieke oogen tranen, die onwillekeurig opwelden bij de gedachten aan hem, aan Leo, haar eenigen zoon.

Photographie van Braun-Clement & Cie., Dornach (Elz.), Parijs en New-York.
DE BEWEENING DES HEEREN.

Het was droomerig stil in 't vertrek, zoo stil, dat men duidelijk de golvende beweging van 't water in de haven vernam. Hij zat bij 't raam, zwaar leunde zijn hoofd in zijn hand, dwalend zwierven zijn oogen van 't een op 't ander. Nu rustten zij op de schuiten met haar tooverachtige lichtjes, die duizendmaal weerkaatst werden in het beweeglijke water, dan volgde hij de lijn der steeds voortglijdende golfjes, tot zijn oog bleef rusten op de oude, groote kerk, wier zwaar massieve gedaante zich donker afteekende tegen den helderen, met schitterende sterren bezaaiden hemel.

Het scherpe geratel van een rijtuig, dat over de ongelijke steenen hobbelde, stoorde de harmonische rust.

Wrevelig richtte hij zich op en liep zacht met geruischlooze stappen naar het andere eind der kamer.

Zij bleef onbeweeglijk zitten, deed of zij 't niet opmerkte, zij wist, dat had hij het liefste, toch volgde zij hem met haar oogen en even huiverde zij, toen zij de schaduw van zijn mismaakte gestalte wanstaltig tegen den muur weerkaatst zag. Moe leunde

zij met gesloten oogen achterover in haar stoel, telkens met haar hand over het voorhoofd wrijvende, als om weg te duwen die steeds opnieuw weerkomende, martetelende gedachten. Fijne tonen vervulden het vertrek en de zacht-klagende melodie, die hij aan zijn geliefd instrument ontlokte, deed haar meer pijn, dan een paar harde woorden van hem haar zouden gedaan hebben.

Uit de weemoedige, zoetvloeiende tonen, die zijn viool door den zachten druk zijner fijne, slanke vingers voortbracht, sprak al het leed van dit arme, jonge hart. Hij speelde steeds voort, melodieën vloeiden in elkander, heel zijn overvol gemoed ontlastte zich in sombere, droevige klanken. Het deed hem goed.

O! had hij geweten, hoe hij haar er mede pijnigde, maar hij vermoedde het niet en speelde voort en iedere toon verweet haar haar onvoorzichtigheid, waardoor hij geworden was een mismaakte. Als in een visioen kwam het weer voor haar.... witte kussens.... een kleine ineenkruipende gestalte.... een bleek, door pijn verwrongen gezichtje.... de verwonderde uitdrukking op het gelaat van den dokter.... zij, in haar vroolijk, rose-zijden avondtoilet, vormde een grillig contrast met het pijnlijk kreunende kind. Wezenloos had zij staan kijken, hoe hij het kind onderzocht en verbond, nog steeds hoorde zij zijn uitspraak: ‘Hij zal waarschijnlijk blijven leven, maar.... mismaakt zijn.’ O, verschrikkelijke woorden, die haar nooit met rust lieten, mismaakt door haar schuld. In haar zwakheid was zij bezweken voor de bekoring, haar lieveling aan de zorg van een vreemde, een onverschillige overlatende, was zij uitgegaan. Terwijl zij, zijn moeder, vroolijk schertste en zich amuseerde, was hij uit zijn bedje gekomen en van de trap gevallen: degene, die op hem passen moest, had vergeten het hek te sluiten.

Nog was hij verdiept in zijn spel, het arme moederhart er mede martelende; nu niet meer klagende en droevige melodieën, maar woeste, hartstochtelijke passages, wilde arpeggio's, een stroom van grillig dooreen-geslingerde klanken, soms doordringende, scherpe tonen, als een jammerkreet er doorheengeworpen.

Zacht snikkende verborg zij haar hoofd in haar handen, al te goed wetende, wat dit alles beduidde. Hij, met zijn talent, zijn groote gave, geschapen om als groot kunstenaar beroemd te worden, was gedoemd tot les geven, want hij kon zich met blootstellen aan de spottende blikken van het groote publiek. Een paar keer had hij het geprobeerd. Zijn innig-voelend en schitterend spel had het publiek ook gewonnen, maar moe en afgemat kwam hij thuis, achtervolgd door medelijdende lachjes en spotzieke gezegden, opgevangen in de pauze en bij het naar huis gaan.

Als een opkomende storm bruist zijn wild hartstochtelijk spel steeds voort, driftig glijden zijn vingers over de snaren, een misgreep.... een schreeuwend.... valsch accoord....

Doodstil is het weer, kalm, onverstoord zingt het theewater. Hij staat bij 't raam, zijn brandend voorhoofd geleund tegen de koele ruit; zij blijft zitten, kennend zijn prikkelbaarheid, wetend zijn verlangen hun schemeruurtje te verdroomen. Even schrikt zij op. ‘Moeder,’ klinkt het zacht, ‘moeder, zie eens.’ Oogenblikkelijk is zij bij hem, vermoeden, dwaar hij haar voor roept. Liefkoozend legt hij zijn hoofd tegen haar aan en wijst zonder iets verder te zeggen naar een paar verlichte vensters aan de overzijde van de haven. Zwijgend blijven zij kijken.

Het ziet er daar gezellig uit achter die verlichte vensters. Een jonge man zit behaaglijk bij het vuur, af en toe kijkt hij verlangend naar de deur. Eindelijk komt zijn vlug,

aardig vrouwtje binnen met een klein, mollig kindje in een wit nachtponnetje. Het steekt de handjes uit, even neemt hij het kind in zijn arm, het hartelijk kussende, om het daarna met een gelukkige uitdrukking op zijn gelaat weer in de armen van zijn vrouwtje te leggen, die er dan mede heengaat.

IJverig loopt haar man door de kamer, nog een makkelijken stoel bij den haard rollend met een warmen voetenzak er voor en de werktafel er naast. Nu stookt hij de kachel flink op, terwijl komt 't vrouwtje weer binnen. Zij praten samen, hij legt zijn armen op haar schouders en tracht haar met zacht geweld tot zitten te dwingen. Even stoeien zij, eindelijk geeft ze toe en kort daarna zitten zij gezellig tegenover elkander, zij ijverig naaiende, hij blijkbaar haar voorlezende.

Zacht streelt zij het donkergelokte hoofd, dat tegen haar aanleunt.

Zijn koude, bevende hand zoekt de hare.

‘O, moeder, is het niet mooi, dit huiselijk tooneeltje, wat zien ze er gelukkig uit, zou ik ook dìt geluk moeten missen?’

‘Maar, mijn jongen, waarom zou je dit geluk moeten missen; jij met je talent, je zachtheid?’ en als in extase geeft zij hem alle mogelijke deugden en goede eigenschappen, ten laatste vergeet zij zijn mismaaktheid en ziet niets dan zijn knap, jong gezicht met de zwaarmoedige oogen en het mooie, hooge voorhoofd. ‘Jij, mijn Leo, waarom zou jij juist dat geluk moeten missen, jij, zoo mooi, zoo.....’ Bitter valt hij haar in de rede, haar zacht van zich afstootende: ‘mismaakt, is dat mooi?’ Schamper lacht hij, ‘kom, laten we 't licht opsteken.’

Zwijgend voldoet zij aan zijn verzoek, bang iets te zeggen, vreezend zich weer te vergeten, hem opnieuw te grieven. Af en toe wischt ze heimelijk een traan weg. Hij ziet het.

‘Kom, moedertje, wat is dat nu.... tranen.... ik ben ook weer ondeugend geweest, is 't niet, 't is schande, dat ik dat morren niet een beetje verleer, ik word er toch niet recht van, en heb ik niet mijn best moedertje, dat alles doet om mij genoegen te geven?’

‘O, Leo, je weet niet, hoe mij het verwijt, dat ik, je eigen moeder, de oorzaak van je ongeluk ben, steeds drukt.’

‘Moedertje, we moeten er in berusten, het is Gods Wil zoo, en nu geen tranen meer, ik wou u mijn nieuwen marsch laten hooren, wie weet is hij niet geschikt om uitgevoerd te worden op mijn huwelijksdag?’

Zacht nam hij haar hoofd tusschen zijn handen en kuste haar de vochtige oogen. Daarna zette hij zich voor den vleugel, vol en breed klonken juichende feesttonen en frissche accoorden.

Het waren wanklanken in haar bedroefde ziel, angstig dacht ze aan de flauwe hoop op huiselijk geluk, die zij in haar onverstandige liefde voor hem had aangewakkerd in plaats van tegen te gaan, want ze vreesde, dat hij ook dìt geluk wel zou moeten missen. Levendig en opgewekt jubelden de tonen steeds voort, maar ze hadden niet de kracht, de arme moeder haar onherroepelijke, schuldige nalatigheid te doen vergeten.

DINA BOERS.

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.

(*Vervolg.*)

Op dit oogenblik was Walter alleen. Jessie had in William Bellenger een anderen geleider gevonden, en juist toen mevrouw Reeves mevrouw Bellenger iets wilde toefluisteren, stond deze snel op, liep op Walter toe en vroeg hem met bevende, doch vriendelijke stem:

'Verontschuldig me, mijnheer Marshall, zou u de goedheid willen hebben om mij, een oude dame, eenige minuten te willen schenken?'

Walter ontstelde, toen hij die donkere, met tranen gevulde oogen op zich gericht zag, en bood de oude dame zonder spreken zijn arm en spoedig waren beiden tusschen de woelende menigte verdwenen. Walter had de onbekende dame op haar verzoek naar een kleine voorkamer gebracht, waarin op het oogenblik niemand was en waar zij hoopten ook niet gestoord te worden. Mevrouw Bellenger zette zich op een stoel neder en verzocht Walter naast haar plaats te nemen.

'Mijn handelwijze mag u vreemd voorkomen,' zei de oude dame eindelijk na een diepen zucht, 'maar ik kan niet anders; ik zal eindelijk verlost worden van die kwellende pijn en rust vinden. Vijf en twintig jaar geleden noemde een lief meisje mij moeder, en haar trekken geleken op de uwe, jonge man. Op een zomermorgen verliet zij ons. Zij kwam niet weerom, en toen ik haar weerzag, lag zij in een doodkist, nauwelijks twintig jaar oud. Zij stierf in de smartelijke zekerheid, door mij verstooten te zijn; want toen ik vernam, dat zij een man gehuwd had, die niet van haar stand was, heb ik haar vervloekt en niet meer als mijn dochter erkend. Van dien dag af tot nu toe heb ik geen rust meer gehad, daar mij steeds de woorden in de ooren klonken, die zij stervende mij naliet: "Bid moeder, om de liefde, die zij mij eens heeft toegedragen, mijn kind lief te hebben." Maar ik heb het niet gedaan. Ik staalde mijn trotsch hart tegen den kleinen jongen, ik bleef voor hem ongevoelig. En nu verlang ik naar hem, - verlang ik naar dat kind, dat mijn zwakke hand zal steunen, mijn wankelende schreden zal leiden en mijn laatste levensdagen veraangenamen.'

De oude dame zweeg, bedekte haar gelaat met beide handen en weende bitter. Zeer aangedaan en geroerd zat Walter tegenover de weenende vrouw, niet bij machte een woord te spreken. Alles was zoo plotseling gekomen, het had hem verrast. Dat was de moeder zijner moeder, die met haar trotsch hart haar kind verstooten, zelfs koud en ongevoelig aan het doodsbed had gestaan, alleen omdat deze, haar hart gehoorzamend, beneden haar stand was gehuwd. Maar in plaats van een hooghartige, ongevoelige vrouw, zag hij nu tegenover zich een door diepe smart bewogen dame, wier gelaat sprak van veel en groot lijden en bittere zielesmart. De tranen kwamen hem in de oogen; hij liep op de weenende toe, greep haar beide handen, bedekte ze met kussen en riep uit:

'Grootmoeder, arme grootmoeder! Ach, had mijn ongelukkige moeder dit uur mogen beleven!'

De grootmoeder spreidde haar armen uit, drukte haar kleinzoon aan haar borst en weende opnieuw heete tranen.

'Ach, kon ik Ellen, mijn verstooten dochter, nog eenmaal zien en het onrecht herstellen, dat haar is aangedaan! Doch hoe dank ik God voor het groote geluk, dat Hij mij haar kind heeft laten weerzien!'

Dan zetten zij zich neer en vertelde zij Walter op aandoenlijke wijze, wat zij de laatste tien jaar geleden had en hoe God haar had beproefd. Met haar echtgenoot en haar eenig overgebleven dochter had zij haar geboorteplaats verlaten, omdat zij geen kalmte kon vinden en steeds werd verontrust door de gedachte aan haar verworpen

dochter. Zij wilde deze droeve gedachten ontvlieden en in de wereld afleiding zoeken. Ze waren naar Europa gereisd, maar kort daarop waren haar man en haar kind gestorven, - haar dochter in de bergen van Schotland, haar echtgenoot aan de oevers van den Rijn. Daar

was haar jongste, nog ongehuwde zoon haar komen troosten; maar ook hem had de dood zes maanden vóór haar terugkeer naar Amerika haar ontnomen. Met gebroken hart was zij naar Londen gegaan, en van dien tijd was zij een geheel ander mensch geworden, had zij leeren voelen en denken als een ander mensch.

Na haar terugkeer te Boston had zij bij William's vader, haar oudsten zoon, haar intrek genomen. Maar in deze familie voelde zij zich niet thuis en was zij niet op haar gemak. Wel was zij hartelijk ontvangen en goed en liefderijk behandeld; daar zij echter wist, dat haar zoon zeer veel schulden had, kon zij de gedachte niet van zich afzetten, dat meer haar vermogen de oorzaak van de vriendelijke behandeling der familie was, dan zij zelve. Toen zij bij gelegenheid eens naar Ellen's kind gevraagd had, had haar zoon geantwoord, dat hij klerk of zoo iets was te New-York; buiten William was er niemand in de familie, die hem kende.

Voor eenige dagen was zij in New-York gekomen, maar had er geenszins aan gedacht, naast William ook haar tweeden kleinzoon te zien bij mevrouw Reeves, een oude bekende van haar uit vroeger jaren. In gedachten verzonken, had zij Walter's binnenkomst in de zaal niet bemerkt; toen hij haar echter met Jessie voorbijging, had zij hem gezien en zijn trekken herinnerden haar aan haar overleden dochter. Alsof God het haar ingaf, had zij zich afgevraagd: ‘Zou deze flinke man Ellen's kind zijn?’ En zij was angstig en weemoedig geworden. Toen Walter haar voor de tweede maal voorbijging en bij haar staan bleef, en zij van mevrouw Reeves den naam Walter Marshall hoorde, had zij zekerheid gekregen. ‘Het is Ellen's kind - hij is 't!’ - zoo had ze in haar hart gejubeld. Toen Walter weer in haar nabijheid gekomen was, was zij naar hem toegegaan om hem alles bekend te maken. - En opnieuw brak zij in tranen uit en zuchtte:

‘Dat heb ik gedaan; nu weet ge alles, Walter, hier ben ik, uw grootmoeder, die haar kleinzoon om vergeving smeekt, nadat haar kind reeds lang ten grave is gedaald. O, Ellen, zie uit den hemel op ons neer en laat tot teeken, dat gij uw moeder hebt vergeven, uw kind mij liefhebben!’ zoo jammerde de eens zoo fiere vrouw.

Walter, door medelijden aangegrepen, was opgesprongen en omarmde zijn grootmoeder; dan sprak hij met bevende stem:

‘Ween niet meer, grootmoeder! Uw Ellen heeft u gehoord; ik zal u liefhebben, zooals ooit een zoon zijn moeder heeft liefgehad. Ik zal uw levensdagen veraangenamen en daarin nieuwen moed vinden, mijn ongeluk te dragen.’

‘Uw ongeluk?’ - vroeg zij, opnieuw beangst. - ‘Kind, lijdt gij? Zeg mij, wat u drukt, vertel mij uw leed; ik wil uw moeder zijn, - ach, ongelukkig kind, wiens levensweg nooit een liefhebbende moeder heeft vervroolijkt.’

Eer Walter antwoorden kon, hoorde men naderende schreden en kort daarop traden Jessie en William binnen. Deze had Jessie de onverwachte komst van zijn grootmoeder meegedeeld, en het was hem zeer aangenaam, dat Jessie wenschte aan haar voorgesteld te worden. Na lang vergeefs gewacht te hebben, hadden ze eindelijk van mevrouw Bartow gehoord, dat mevrouw Bellenger met Walter was weggegaan, en beiden de zaal verlaten hadden.

‘Op mijn woord,’ dacht hij, ‘hij neemt spoedig zijn kans waar,’ en een heimelijke vrees overviel hem, dat Walter hem bij de rijke grootmoeder zou verdringen. Deze gedachte verminderde er in 't geheel niet op, toen hij bij zijn binnentreden grootmoeder en kleinzoon in omarming aantrof, en een bijna hoorbare verwensching kwam over zijn lippen. Walter stelde Jessie als de vriendin zijner jeugd voor, wat den haat van

William nieuw voedsel gaf. Het was het scherpe oog van Jessie niet ontgaan, dat zoowel Walter als haar grootmoeder een hevige gemoedsaandoening trachtten te verbergen, waarvan de duidelijke sporen nog aanwezig waren. Daaruit besloot zij, dat dit geen bloote kennismaking geweest was, zij begreep, dat een volledige verzoening tusschen de Bellengers en de Marshalls had plaats gehad, en dit gaf haar groote vreugde. Er ontstond spoedig een levendig gesprek in de kleine kamer, waaraan William Bellenger geen deel nam. Ook kwam ter sprake het kleine kerkhof bij de oude hoeve, en toen men sprak over het graf, waar Walter's moeder begraven lag, kwamen de oude dame de tranen in de oogen. William werd onrustig en wie hem op dit oogenblik aangezien had, zou op zijn gezicht een inwendige woede gelezen hebben; toen nu een pauze intrad en het gesprek een oogenblik gestaakt werd, sprak hij schijnbaar onverschillig, zich tot Walter wendende:

'Hebt ge sinds lang niets meer van Ellen Howland gehoord?'

'Het zal zoowat drie weken geleden zijn, en sinds dien is haar toestand niet veranderd. Des winters is zij altijd zwak, en dezen winter schijnt het nog erger te zijn dan anders.'

'Arme Ellen,' sprak Jessie zuchtende: 'Ik vrees, dat ze niet lang meer in ons midden zal zijn.'

Mevrouw Bellenger stelde zeer veel belang in Ellen Howland. Was het de naam Ellen, die haar hiertoe aanspoorde of wel de drang om ook hier een schuld der Bellengers goed te maken?

'Ik zal die arme Ellen Howland zien te troosten; reeds zeer spoedig zal ik naar Deerwood reizen, want ik voel me aangetrokken tot het graf mijner Ellen,' - sprak de oude dame en toen William en Jessie zich verwijderd hadden, sprak zij tot Walter:

'Nu zeg mij, als aan uwe moeder, wat u drukt en hindert. O, ik weet het; is het niet de geschiedenis van uw armen vader, die u zwaar op het harte ligt?'

Walter knikte.

'Leeft hij nog? Waar is hij? Kan ik niets voor hem doen, waardoor ik eenigszins mijn groote schuld kan goedmaken?' vroeg zij Walter.

'Dat is het juist, grootmoeder, dat ik op al deze vragen ontkennend moet antwoorden, wat mij zoo neerdrukt en bedroeft. Ja, wist ik, waar mijn arme, ongelukkige vader troosteloos en verlaten ronddwaalt; ik zou me naar hem heenspoeden en alles aanwenden om zijn onschuld voor de wereld te bewijzen en den naam Marshall van de smet, die er op rust, te zuiveren.'

'Het beteekent niets, wat uw naam bevlekt,' sprak de oude dame met nadruk.

'Gelooft gij dan ook aan de onschuld mijns vaders?' vroeg Walter, haar verheugd aanziende.

'Ja zeker, mijn Ellen heeft daaraan nooit getwijfeld, ik doe het ook niet.'

'Dank, duizendmaal dank! Was ik nu ook in staat, Jessie van de onschuld mijns vaders te overtuigen!'

'Juffrouw Jessie is een lief meisje, dat me zeer voor haar heeft ingenomen. Is zij met William verloofd?'

'O, neen, neen,' riep Walter kleurend. 'Ik geloof niet, dat Jessie ooit zijn liefde zal beantwoorden.'

'Vergeef me, wanneer ik over uw hartsgeheimen spreek,' en zij greep de handen van den jongen man, 'maar bemint gij Jessie?' Zij zag hem met haar goedige oogen scherp aan.

'Hopeloos!' sprak Walter zuchtende.

‘Niet hopeloos, mijn jongen. Wij vrouwen hebben in dergelijke zaken een goed doorzicht en een scherp oog en het mijne heeft in Jessie's hart gelezen, dat ook zij u bemint. Heb geduld; wacht en spreek er niet over. God heeft ons te zamen gebracht, hij zal ons ook verder helpen. Maar wat zal men in de zaal denken,’ ging zij voort, ‘men zal ons missen. Kom, laten wc gaan; ik wil mijn vrienden iets bekend maken, dat gij zult goedvinden.’

In de zaal was ondertusschen eenige beweging ontstaan. Vooral waren het beide vriendinnen, mevrouw Bartow en Reeves, die de handelwijze van mevrouw Bellenger zeer vreemd hadden gevonden. De eerste was het bekend, dat mevrouw Bellenger de grootmoeder van Walter was, maar zij wist ook, dat zij de Marshalls haatte.

‘Ze is niet meer de trotsche, hoogmoedige vrouw van vroeger’ - merkte mevrouw Reeves op. - ‘Ze is in de jaren van haar afwezigheid geheel veranderd; het schijnt, dat zij veel geleden heeft en dat dit er de oorzaak van is. Wat zou zij van mijnheer Marshall willen? Wat vreemd, zich zelve aan hem voor te stellen!’

‘Zeer vreemd! En wat zou haar hoogmoed geknakt hebben? Zou zij er soms spijt van hebben, dat ze eenmaal haar dochter Ellen verstooten heeft? Zou wroeging haar kwellen?’

‘Ik begrijp u niet. Heeft zij een geheime familiegeschiedenis, die ik niet ken?’ ondervroeg mevrouw Reeves. Mevrouw Bartow merkte tot haar schrik, dat zij meer gezegd had, dan zij wilde; zij zocht deze fout weer te herstellen, en antwoordde:

‘Mevrouw Bellenger had een zeer schoone dochter, die haar hart aan een armen landman geschonken had en met hem huwde. Deze dochter werd onterfd en verstooten.’

‘Is dat zoo erg?’ sprak mevrouw Reeves. ‘Ik zou ook niet dulden, dat een mijner dochters beneden haar stand huwde.’

Mevrouw Bartow bleef aardig en beleefd en sprak op vriendelijken toon; maar haar verstand en hart zouden haar anders hebben doen spreken. De geschiedenis van Walter's ouders, die Jessie haar zoo roerend geschilderd had, had haar veel gunstiger gestemd, en zij was dan ook over de harteloosheid en ongevoeligheid, waarvan mevrouw Reeves blijk gaf, vertoornd. Nu vond zij hierin gelegenheid zich te wreken en haar vriendin te treffen.

‘Het is vreemd,’ zei ze op scherpen, doch vriendelijken toon, ‘dat juist die menschen zoo spreken over het “onder hun stand” trouwen, die er niet tegen opgezien hebben een huwelijk “boven hun stand” aan te gaan, waarbij zij zich dan voor een deel schuldig maken aan wat zij nu zoo veroordeelen.’

Mevrouw Reeves verbleekte; van dit gevolg harer woorden gebruik makend, ging de spreekster voort:

‘Toen ik laatst in Deerwood was om mijn kleindochter af te halen, trof ik daar iemand aan van ongeveer zeventig jaar, die men tante Debby noemde. Haar familienaam was Marshall. Zij had in haar jeugd in Leicester gewoond en herinnerde zich daar een vriendin, Charlotte, gekend te hebben, wier vader rondreizend ketellapper was; deze Charlotte zelve, een vlijtig en flink meisje, was arbeidster op een fabriek, wat haar er niet van terughield om, toen zich de gelegenheid aanbood, een koopman te trouwen, met wien zij naar New-York trok, waar hij gelukkig was en zijn vermogen snel wist te vermeerderen. Zij, die eerst op een fabriek werkte, verkeerde nu in de deftigste standen en met een gemakkelijkheid, als was zij er in grootgebracht en zij dacht niet aan het gaan “boven haar stand.” Het speet me, dat tante Debby haar familienaam was vergeten en ook niet meer wist, hoe de naam van den man was, met wien haar vriendin Charlotte “boven haar stand” gehuwd was.

Wij waren toen zeer nieuwsgierig te weten, hoe deze Charlotte nu over zulke huwelijken zou denken.'

Mevrouw Reeves was beurtelings bleek en rood geworden en beefde van inwendige woede; wat zij zoolang zorgvuldig had verborgen gehouden, was verraden. Was het gemeend van mevrouw Bartow te beweren, dat zij den familienaam van Charlotte niet kende, of was het haar doel haar vriendin nog pijnlijker te treffen. In elk geval kon zij dit nu niet uitmaken. Er zou

wel een gelegenheid komen om zich te wreken, en zij trachtte zich kalm te houden.

'Een geval, zooals uwe "tante Debby" u verteld heeft, zal wel zelden voorkomen,' sprak zij schijnbaar met kalmte; 'maar ik begrijp niet, wat deze geschiedenis met mijn inzichten over het huwen "onder zijn stand" te maken heeft. Ik geloof, dat gij, mevrouw Bartow, aan mij gedacht hebt.'

Op dit oogenblik naderde mevrouw Bellenger, door Walter vergezeld, haar vroegere plaats en stelde den beiden dames haar kleinzoon voor, den zoon van haar lieve dochter Ellen, dien zij door Gods goedheid hier had ontmoet. Verwonderd zagen de beide dames op en vergaten haar liefdeloozen twist. Voor mevrouw Reeves kwam deze mededeeling geheel onverwacht, en Walter steeg bij haar, door zulke hooge familie te hebben, zeer in aanzien. Daarentegen was mevrouw Bartow het familiegeheim niet onbekend; en wat haar bevreemde en verwonderde, was, dat mevrouw Bellenger haar kleinzoon voor de wereld erkende en hem den zoon van haar lieve dochter Ellen noemde, zonder te denken aan de smet, die op zijn naam kleefde. Daar moesten groote veranderingen hebben plaats gegrepen, die op haar plannen, welke zij ten opzichte van Jessie had, van grooten invloed konden zijn.

Photographie van Braun-Clement & Cie., Dornach (Elz.), Parijs en New-York.
DE BRUGGESCHE BURGEMEESTER MAARTEN VAN NIEUWENHOVE.

De mededeeling van hetgeen zooeven in de voorkamer was gebeurd, ging als een loopend vuurtje door de zaal, aller oogen waren op Walter gevestigd. Jessie straalde van geluk en vreugde; want onder de hoede van mevrouw Bellenger, die zeer in aanzien was, scheen haar Walter's toe komst en zijn verkeer in de deftige kringen verzekerd.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 11]

Photographie van Fr. Hanfstaengl, München.
DE VERRIJZENIS, NAAR HANS MEMLINCK.

De Emmaus-gangers.
Naar de schilderij van Rembrandt in het Louvre te Parijs.

Het was de derde dag na 's Heeren kruisdood, dat twee Zijner leerlingen, gelijk de evangelist Lucas verhaalt, op weg waren naar een vlek, Emmaus geheeten, dat op zestig stadiën afstands van Jerusalem lag.

Ze gingen langzaam, verdiept in gedachten, een wijl; dan wederom begon één van beiden te spreken van het fel-grievend leedgevoel, dat zijn ziel vervulde; van de jammerlijke teleurstelling zijner stoute toekomstdroomen: Jesus, de Messias, zóó lang verwacht met beden en boetegeween, zóó blind miskend bij Zijn glorielooze komst, zóó argwanend genaderd bij Zijn prediking, zóó vertrouwensvol gevolgd, waar wonderen wekte Zijn vermogend woord, juichend beleden ten laatste als de Gezondene van Jehova den Vader, Koning van Israël en Verlosser van het Godsvolk, - Hij was gevangen en gesleurd langs de wegen in een luguberen nacht als een gemeene moordenaar, gericht door den Romein, gemarteld, bespuwd en geslagen door zijn soldaten, gekruist door der Wetgeleerden wil, stuiptrekkend gestorven voor hun oogen als een God-verlaten, machtelooze mensch....

O, hoe vurig hadden ze nog gehoopt, wijl Hij daar ten spot en hoon hing tusschen hemel en aarde, dat Hij zou afkomen van het kruis, triomfantelijk verdelgend met één bliksemblik heel de laffe lasterbende, om te heerschen over de heilige Stad, Hij, haar Heiland en Heer.

Nu ligt Hij ginds in Jozef's graf, een onooglijk, verscheurd lichaam, in linnen doeken gewonden.... En telkens begint er een te spreken, zacht, aarzelend, en zwijgt

weêr en ziet zijn gezel aan met vragenden blik, als verwachtte hij uit diens mond de wederspraak, waarin zijn ziel niet gelooven zou. Dan, hoofdschuddend, verslagen van leed, gaan zij verder.

Over de velden valt de avond.

Als één der beiden, Cléophas, even het hoofd heft, ziet hij naast zich een bleeken vreemdeling, die zacht begint te spreken, zeggende:

'*Wat redenen zijn het, die gij wandelende onder elkander verhandelt en hoe ziet gij zoo droevig?*'

En het antwoord luidt:

'*Zijt gij alleen een vreemdeling te Jerusalem en weet niet de dingen, die deze dagen daarin geschied zijn?*'

Waarna de vreemde, vragend:

'*Welke?*'

Dan beginnen ze beiden, verheugd hun hart te kunnen lucht-geven, den onwetende in te lichten:

'*De dingen aangaande Jesus den Nazarener, welke een Profeet was krachtig in werken en woorden voor God en al het volk, en hoe onze opperpriesters en oversten Hem overgeleverd hebben tot het oordeel des doods, en Hem hebben gekruisigd.*

En wij hoopten, dat Hij was degeen, die Israël verlossen zou, doch na dit alles is het heden de derde dag, dat deze dingen geschi[e]d

zijn; maar sommige vrouwen onder ons hebben ons ontsteld, die vroeg in den morgenstond aan het graf geweest zijn: Zijn lichaam niet vindende kwamen zij en zeiden, dat zij een gezicht van engelen gezien hadden, die zeiden, dat Hij leefde.

En sommigen dergenen, die met ons zijn, gingen tot het graf, en bevonden het alzoo, gelijk de vrouwen gezegd hadden; maar Hem zagen zij niet.'

Zwijgend had de vreemdeling geluisterd, wijl een wonder-zoete lach zijn gelaat verhelderde, en zijn blikken, vol meêdoogende liefde, rusten latende beurtelings op d' een en d' ander, sprak Hij, kalm-vermanende als een wijze vader tot zijn onnoozele zonen:

'*O, onverstandigen en tragen van hart om te gelooven, al hetgeen de Profeten gesproken hebben: móest de Christus niet deze dingen lijden en alzóó in Zijn heerlijkheid ingaan?*'

En, wijl zij verward en bewogen stilzwegen, begon hij hun, vanaf Mozes, al de Messias-voorzeggingen der Profeten uit te leggen, en hoe ze haar vervulling gevonden hadden in het leven en sterven van den Nazarener.

En de beide eenvoudigen, nu zoo zaligvol van wondere vreugde, wilden den wijzen gezel niet gaan laten, toen ze het vlek hadden bereikt en hij voorgaf te willen verder trekken. Ze overreedden hem te toeven, zeggende:

'*Blijf mèt ons, want de avond is nabij en de dag gedaald.*'

En Hij ging in om mèt hen te blijven.

Zij traden dan de schamele dorpsherberg binnen en verzochten een avondmaal.

En het geschiedde, als Hij met hen aanzat, dat Hij het brood zegende; en als Hij het gebroken had, gaf Hij het hun.

En hunne oogen werden geopend en zij kenden Hem.

Heilig moment, dat Rembrandt maalde in de hier weergegeven, heerlijke schilderij!

Te midden der tafel is de Verrezene gezeten, Dien de bedrukte leerlingen niet herkend hadden, terwijl Hij met hen sprak, *want hun oogen werden weerhouden*, zegt de Evangelist. En nu zit Hij met hen aan en herkennen zij Hem aan de heilige handeling van de breking des Broods, en ze ontstellen, vreezend het geheimzinnige, als kinderen, die ze zijn in hun zielen: de één, rechts gezeten, deinst van schroom, de ander heft de hand met gebaar van eerbied en vreeze, en ze staren Hem in het gelaat, waarop wel een weemoedsbleek waas als leed-herinnering rusten bleef, maar blinkend toch van hemellicht, geheven in gebed.

Wonder-eenvoudig, wonder-grootsch heeft Rembrandt het tafereel begrepen en gebeeld: aan een gewone tafel, waarover een bruin kleed, gedekt door een wit tafellaken, zitten Jesus en Zijn jongeren op armoedige rietmatten stoelen; ter rechterzij hangt over een kapstok de mantel van een der mannen; de knaap, die het avondmaal opdient, is een gewone, naïef-uitziende Jodenjongen, zooals Rembrandt er iederen dag langs zijn huis door de Jodenbreêstraat gaan zag; de discipelen zelf, de figuur van den Heiland, zijn van den simpelsten eenvoud. Maar toch - hoe onstoffelijk is dat verheven gelaat, de kalme opslag der biddende oogen; hoe blinkt de nimbus om het hoofd des Verrezenen, wijdend de schemerige herbergzaal tot een wijd tempelgewelf vol heilig geheim. Want dit licht om het hoofd van den Heiland is Rembrandt's licht, het wondere; het speelt langs Jesus' gele kleed, langs de opgeheven hand van den leerling en het witte tafelkleed; het vervult de vage ruimte; warm en

van een guldene fijnheid heft het de praalloos voorgedragen gebeurtenis in zacht-blinkende mysterie-sfeer.

Verder zegt ons de Evangelist:

En Hij week weg uit hun gezicht en zij zeiden tot elkander:

'*Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg en ons de Schriften openlegde?*'

En zij, opstaande te dier ure, keerden weder naar Jerusalem.

M.V.

Ronan.

In het heilige woud van Para, gelegen aan de zeekust, leefde Ronan de kluizenaar. Daar leefde hij in gebed en versterving. Op wonderbare wijze was hij gekomen in dat woud.

Zijn geboorteland was het heerlijk groene eiland, omspoeld door blinkende zeeën, Ierland, waar de Laërs wonen. Dáár was zijn vader een machtig man en het leven beloofde Ronan glorie en vreugde..... Eens, dat hij lag geknield in gebeden, verscheen hem een engel, die aldus sprak: 'Ronan, Ronan, vertrek van hier. God gebiedt u te gaan naar Para. Daar zult gij wonen in eenzaamheid van het woud en Hem dienen in gebed en versterving. Dat alles geschiede te Zijner meerdere glorie en tot hooger heil uwer ziel!' Toen verdween de engel en Ronan gevoelde kracht te doen wat God hem bevolen had. En ondanks 's konings toorn, vertrok hij naar Para, indachtig het heil zijner ziel!

Zóó was hij gekomen in het heilige woud en hij vervulde daar Gods wil!

Eens lag hij geknield voor zijn hut en bad. Het was avond.... door het woud scheen de vurige zon, een onbeweeglijk licht rusten latend op de eindeloos zich voortreiende stammen. De hooge kruinen bewogen op de avondkoelte in rustig rhythmisch ruischen, soms aanbollend.... als een vredig voortmurmelend gebed, door plotselinge aandrift zwellend in kracht. Zoo was ook Ronan's gebed, in heilige harmonie met het wondere boschgerucht.... Daar stoorde hem in zijn aandacht angstig schreien en weeklagen, ver in het woud.... en het geluid scheen àl te naderen, steeds banger.... Een wolf kwam gezwind aangeloopen, dragend in zijn muil een lam en vervolgd door eenen man, hijgend en bezweet de handen wringend in wanhopig schreien. De wolf, Ronan ziende, week plotseling ter zijde af en versnelde zijn loop. Ronan had medelijden met den armen, schreienden man, met het onnoozel lam. Hij viel op de knieën en bad vurig: 'Heere God, heb medelijden met dien arme. Maak dat zijn lam niet verscheurd worde.' Nauwelijks had hij dit gezegd, of de wolf, onbevreesd, keerde terug op zijn schreden, liep naar Ronan en liet het lam los op den drempel van de kluis, waar het zonder letsel nederlag. En Ronan, nog geknield, bad opnieuw: 'Heere God, ik dank U voor Uwe goedertierenheid, die dezen armen man zijn lam behield!'

Toen trad de arme nader, nam het lam op en drukte het teeder aan zijn hart. Dan stamelde hij: 'Wie zijt gij, wondere man, op wiens bede de verscheurende wolf mijn lam losliet?' Hij antwoordde: 'Ik ben Ronan, de kluizenaar!'

'O! heilige man, wel moet gij Gode zeer nabij zijn, dat Hij u toestaat, wat geen ander mensch geschiedt. O! leer mij Hem nader kennen, Die u zoo lief heeft.' En

Ronan sprak: ‘Kom vaak tot mij en ik zal u spreken van den God, voor Wien ik alles heb verlaten en ook gij zult Hem lief hebben boven alles.’

En dagelijks kwam de arme man tot den kluizenaar en zat neder aan zijne voeten, ziende tot hem op met kinderlijk vertrouwen.

Zijne vrouw, Keban, liefdeloos en kijfziek, zag met ergernis, hoe haar man telken dage hun woning verliet, om den kluizenaar te bezoeken en steeds blijde en opgewekt terugkeerde.

Hierom haatte zij Ronan. Haar haat groeide dagelijks. Eens ging zij naar zijn kluis en sprak tot hem: ‘Ronan, gij hebt het geheele huisgezin betooverd, mijn man zoowel als mijn kinderen, zij doen niets dan u bezoeken en mijn huishouden verloopt. Pas op, ik zal u nog bestraften!’

Ronan antwoordde: ‘Vrouw, de leden van uw gezin zoeken eerst God en daarom komen zij tot mij, die Zijn dienaar ben. Uw bestraffing vrees ik niet!’

Toen werd de vrouw Keban nog meer vertoornd, zij zon op wraak en zwoer den kluizenaar leed te doen.

Om nu haar wraakplan te volvoeren, sloot zij haar kind levend in een kist en ging tot den heer koning Laeghaire, wiens slot stond aan de overzijde van den berg. Daar gekomen, smeekte zij toegelaten te worden tot den koning, opdat haar recht zoude geschieden. En de koning beval, haar tot hem te leiden. De vrouw viel op de knieën voor den troon, roepend met geveinsde wanhoop: ‘Gerechtigheid, heer koning, gerechtigheid!’ En de koning antwoordde: ‘Sta op, vrouw, indien u onrecht is aangedaan, zal u gerechtigheid geschieden! Spreek, wie deed u onrecht?’

‘Heer koning, een booze kluizenaar!’

‘Wat misdeed hij tegen u?’

‘Heer koning, mijn dochtertje is gewurgd geworden. Ronan, de kluizenaar, die in het heilige woud woont, heeft het gedaan. Ik heb gezien, dat hij zich in een wolf veranderde.’

‘Vrouw, ik doe u gerechtigheid, ik zal den schuldige straften.’

Vrouw Keban, dank stamelend, ging henen met verholen vreugde over het strafgericht, dat Ronan wachtte.

De koning beval nu zijnen krijgslieden den kluizenaar gevangen te nemen en naar de koningsstad te voeren.

Ronan lag weder geknield voor zijn hut. Zwaar drukte op het woud de hitte van den dag. In de zonnewarmte bewoog zich suizen en zoemen, gonzen en murmelen, als waren die klanken onzichtbare atomen, zich losmakend van de hijgende, zwaarwegende zwoelte. Doch vrijer en blijer klonken de vogelstemmen uit op de vól-geluidende hette. Ronan voelde niets en hoorde niets.... hij bad.... Soms bewogen zich zijn lippen met gonzend prevelen, saamruischend met de stemmen van het woud.... Dichtbij bonsden dofte stappen.... wapenen kletterden.... geharnaste krijgslieden blonken aan in het zonlicht.... Ronan, gestoord in zijn aandacht, blikte op, zag de krijgslieden nader treden en vraagde: ‘Wat wilt gij in deze eenzaamheid?’ - ‘U gevangen nemen,’ klonk het ruw. - ‘Op wiens bevel?’ - ‘Op bevel van den heer koning Laeghaire!’ - ‘Hier ben ik, doet naar zijn bevel. Doch stilt eerst uwen dorst, want ik zie, gij zijt afgemat door de hitte van den dag!’ - En hij laafde de verbaasde krijgslieden. Hij gaf zich gevangen en zij behandelden hem met eerbied en voerden hem naar den koning.

De koning sprak tot hem: ‘Gij hebt het dochtertje van vrouw Keban verwurgd, nadat gij u hadt veranderd in een wolf!’ Ronan antwoordde: ‘Heer koning, ik heb door mijn gebed den verscheurenden wolf verteederd en het geroofde lam doen

teruggeven aan vrouw Keban's man. Hoe zoude ik nu zelf eenen verscheurenden wolf gelijk worden en het kind dooden van denzelfden man?' Daar toornde de koning en sprak: 'Gij spot met mij en bewijst uw schuld. Voert hem naar den kerker, daar wachte hij het oordeel!'

De koning hield gericht over hem en veroordeelde hem aan eenen boom te worden gebonden, waarop twee wilde, uitgehongerde honden op hem zouden losgelaten worden.

Ronan werd naar de strafplaats gebracht, een wijde, omheinde ruimte nabij de verblijfplaats der dieren. Een groote menigte was daar verzameld en beleedigde hem. Op de strafplaats bond men Ronan aan den boom.... hij liet zich binden zonder tegenstand en blikte vol vertrouwen ten

hemel. Dat zag de menigte, die ontroerde en zweeg....

Plotseling klonk van verre het woest gehuil der honden, lang uitgerekt jankgehuil, afgewisseld door dof-dreunend geblaf.... De menigte sidderde.... Ronan, zonder ontroering of vrees, maakte driemaal het teeken des heiligen kruises op zijn hart.... met ijselijk gehuil, de muilen opgesperd, wierpen zich de honden met een geweldigen sprong op hem.... woester nog sprongen zij terug met doordringend smartgegil, als hadden zij zich gebrand aan vuur en kropen druipstaartend in hun hokken.

Een huivering van bewondering doorliep de schare.... Ronan zag dankend op tot God.... Luide kreten rezen: ‘Ronan is onschuldig! God is met hem! Dood aan de lasteraarster!’

En de koning Laeghaire was verbaasd en opgetogen met zijn volk. Hij deed Ronan losmaken van den boom, ging tot hem en sprak: ‘Ik heb lichtvaardig geoordeeld, God is met u. Hij moge mij mijn schuld vergeven. Zeg mij, wat gij begeert, en ik zal het u geven!’ De kluizenaar antwoordde rustig: ‘Hoor, koning, ik begeer uwe gaven niet. Ik vraag u niets dan gratie voor vrouw Keban. Haar kind is niet dood, zij heeft het levend in een kist gesloten!’ Bij deze woorden waren de koning en de schare nog meer verbaasd.... een dof gemompel van bewondering en verontwaardiging gonsde aan.... Men haalde de kist op bevel van den koning en opende haar.... Het kind lag op den rug in de kist, doch het was dood. De koning was verstomd en peinsde! ‘Hij zegt dat het kind leeft en het is dood. Hij is dus toch een bedrieger....’ Weder gemompel bij het volk, nu onheilspellend voor Ronan.... Daar strekte hij de hand uit over het kind en het leefde.... Een ontzaglijke juichkreet doorklonk de lucht.... Koning Laeghaire en al zijn lieden vielen op de knieën voor Ronan, noemden hem een heilige, een uitverkorene Gods en smeekten om genade. En allen verdrongen zich om hem, kusten zijne handen en zijn kleed.... Dan greep de menigte vrouw Keban aan en wilde haar dooden.... Maar de vrome herhaalde: ‘Ik vraag genade voor vrouw Keban. Laat haar gaan!’ De vrouw ging, het hoofd gebogen, met schande overladen.... En koning Laeghaire en heel zijn volk voerden Ronan in triumf terug naar zijn kluis. Ronan dankte en loofde God!

Jaren lang woonde hij nog in het woud als een heilig man. Toen hij zijn stervensuur voelde naderen, kwamen eenige vrome lieden bij hem waken.... Op een nacht sprak hij tot hen: ‘Vrienden, brengt mij naar buiten, opdat ik sterve, starend naar den hoogen hemel, waarheen ik smachtend verlange.’ De mannen droegen hem naar buiten, daar steunden zij zijn uitgeputte lichaam.... Toen den hemel zalig tegenlachend, stamelde hij: ‘Heer, ik kom!....’ De mannen droegen zwijgend den heiligen doode naar de hut en strekten hem uit op zijn leger. Zij knielden neder en baden, tot het eerste schemeren van den morgen. Dan gingen eenigen henen en verspreidden de mare van Ronan's dood.

In de nooit gestoorde stilte van het woud bewoog nu vreemd leven van vele gestalten, zwijgend schrijdend naar de hut. Al meerderen knielden bij den doode, dof klonk het monotone geprevel van stemmen onderbroken door stil gerucht en stil gesmoord gesnik.

Toen kwamen de koningen van Para, Leinster en Ross. De koningen en hun krijgers, geroerd door den hemelschen vrede van dat gelaat, knielden en baden....

De koningen verlangden vurig het kostbaar overschot te mogen medevoeren en blijvend te bezitten.... wie zou recht spreken, waar aller recht gelijk was? Eén uitkomst

bleef over: eenen grijzen wijze, wiens raad reeds menigmaal met goeden uitslag diende, zou de beslissing worden gelaten.

Men zond om den grijsaard.... deze kwam en sprak: ‘vangt twee wilde witte buffels in het heilige woud.’

De koningen geboden hunnen krijgers ter jacht te gaan; dezen keerden terug met hun buit, twee wilde witte buffels, in strikken gevangen. Dan sprak de grijsaard: ‘Spant de buffels voor de lijkkar en waar zij zullen stilstaan, dáár is het, dat Ronan wil begraven worden.’

De koningen en Ronan's vrienden hoorden dien raad, angstig voor ontwijding van het kostbare lijk door wilde vlucht der ongetemde dieren. Maar de wijze rustig:

‘Vreest niet en volgt mijn raad!’

De kist, waarin het dierbaar overschot rustte, werd uit de hut gedragen en op de lijkkar geplaatst, eerbiedig aangestaard door allen, die daar stonden. Men bracht de buffels voor, zwaar gebreideld, en spande ze vóór den wagen. De menigte huiverde en hield den adem in.... De teugels werden losgelaten.... een angstkreet sidderde door de lucht.... doch mak als lammeren bewogen zich de buffels voort, meevoerend in gedragen gang de lijkkar.

De menigte, verbaasd, volgde de kar. De koningen en de krijgers deden gelijk de anderen. En verder schreden de buffels, geleid door onzichtbare hand, voorzichtig langs ongebaande paden, met zekerheid gaande over onoverkomelijke hindernissen, door dicht struikgewas, dat zijn onontwarbare groeiing terugboog bij hun nadering. Allen volgden de kar steeds verder, in stijgende verwondering.

Eindelijk waren de grenzen van het rijk van Leinster overschreden.... na een eind weegs stonden de buffels plotseling stil, onbeweeglijk - geen drijving vermocht hun weerstand te breken. Daar riep de menigte in geestdrift: ‘De grijsaard heeft waarheid gesproken. Dat is het teeken, hier wil Ronan begraven worden.’

Als door een plotselinge ingeving geleid, vielen allen op de knieën en loofden God. De koningen onderwierpen zich met vreugde aan des heiligen wil, op zoo wonderbare wijze kenbaar gemaakt.

Op de plek, waar de buffels stil stonden, werd Ronan begraven.

En op zijn graf bouwde men een kerk, die daar nog staat ten huidigen dage.

EDUARD BROM.

Regina Coeli.

Alleluja!
De klok luidt 't Alleluja in,
Verheug u, Hemelkoningin!
Want Dien uw schoot gedragen heeft,
De Christus leeft!
Alleluja!

Alleluja!
De Christus leeft! Hij had 't voorzeid:
De smaad werd Hem een heerlijkheid;
Hij schudde Zich de lijkwade af
En rees uit 't graf!
Alleluja!

Alleluja!
Hij rees uit 't graf! O! zoete Vrouw,

Tot vreugde werd uw moederrouw:
De dood gaf u uw Jesus weer!
Hij sterft niet meer!
Alleluja!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

J. Hoynck van Papendrecht. Militaire oefening.

Hoynck van Papendrecht is in ons burgerlijk, vredelievend landje een van de weinige schilders, die militaire onderwerpen behandelen. 't Zijn wel geen breede, diep-tragische tafereelen van moorddadige gevechten, bloedige veldslagen of gebrandschatte dorpen, maar gemoedelijke schetsen van vrijwel onschadelijke landsverdedigers in hun kalm leventje van cantine-jool en parade-bezoeking, met al de variaties hunner uniformen en wapenen, van de vier generaals-sterren tot de dubbele strepen op den voorarm van den korporaal. Deze veelomvattende kennis van militairen tooi en bewapening, in kleuren-verscheidenheid en knoopen-rijkdom, in vormen van sabels en geweren-constructies, van oefeningen in gesloten gelederen of in vrij gelid - dit en alles, wat in militaire boeken steekt, lijkt wel in Hoynck's hoofd gevaren, wijl hij het doceert met een gemakkelijkheid en zakenkennis, die tot in bijzonderheden afdaalt.

Deze wijze van zien en weergeven kenschetst Hoynck als den vlotten, vaardigen teekenaar met pen en penseel, wien het meer om karakteristieken stand en beweging dan om kleur en stemming te doen is; handig illustrator, onderhoudend verteller met de teekenstift, staat een tikje Fransche bravoure, een vleugje Fransche levendigheid, hem lang niet kwaad, te meer, wijl hij van echt Hollandschen humor allerminst misdeeld is.

Een staaltje hiervan geeft onze plaat.

Op het exercitieterrein eener havenstad is een militair muziekkorps - naar de uniform te oordeelen mariniers - zich aan het oefenen op fluit en signaalhoorn. Dat de critiek, vertegenwoordigd door een paar barsch uitziende sergeants, zich niet onbetuigd laat, bewijst de lang niet zoetsappige tronie, waarmee een valsch-blazend trompetter wordt terecht gewezen, terwijl de meer rechts staande instructeur, de armen over de borst geslagen, zich blijkbaar geweld aandoet om onder het oorverscheurend geschetter in 's Hemels naam zijn ziel in lijdzaamheid te bezitten.

Ondertusschen blazen de jongens er lustig op los en de pijpers laten zich evenmin onbetuigd - luimig geval voor den humoristischen zin van een teekenaar als Hoynck, om, gauw gezien, te worden omgezet in een losse, luchtige aquarel, waarin wel hoofdzaak blijft de pakkende handeling, maar toch het iederen Hollandschen schilder eigene begrip van ruimte en atmosfeer voldoende verantwoord is.

P. RAËSKIN, Pr.

Bewogen levens. Vrij naar het Engelsch, door W.G.

VIII.
Op het ziekbed.

‘Als de blaren vallen keer ik weer,’ had William Bellenger het arme meisje ingefluisterd, wier hart hij in verwarring had gebracht. Het loof in tuin en bosch, op bergen en in dalen was reeds lang verdord en gevallen.

Ellen's wangen werden dagelijks bleeker, de uitdrukking van haar gezicht steeds raadselachtiger en haar zwaarmoedige blik verried een innerlijke onrust, die niemand uit haar omgeving begreep, en waarvan zij de reden niet vertellen wilde. Elken morgen, als zij na een slapeloozen nacht opstond en haar hoofdkussen met tranen van verdriet en smart bevochtigd was, koes-

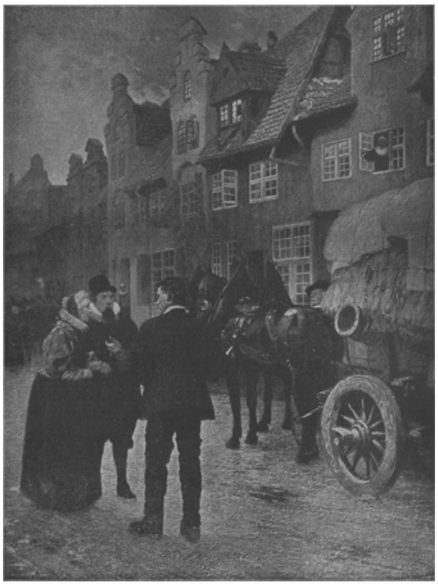

GEWICHTIGE TIJDING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALEX. MARCKS.

MILITAIRE OEFENING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. HOYNCK VAN PAPENDRECHT.

terde zij de hoop: ‘Heden zal hij komen.’ Maar als de zon in 't westen ter ruste ging en de avond zijn dichten sluier over de aarde wierp, zag zij zich in haar verwachtingen bitter teleurgesteld.

Eindelijk kwam hij. Het was op een helderen dag in de tweede helft van November. Ellen, die droomend en treurig door het venster naar buiten zag, zag hem den weg afkomen en het oude huis binnengaan. Met een vreugdekreet borg zij haar gezicht in beide handen. Bezorgd en vol deelneming kwam haar moeder aangeloopen. ‘Wat is het, mijn kind?’

‘Ik ben zwak en ziek en droomde!’ antwoordde zij en tranen glinsterden in haar groote oogen.

Nu opende tante Debby de deur en liet William Bellenger binnen.

‘Hier is mijnheer Bellenger,’ zei ze. Nadat hij allen gegroet en Ellen warm de hand gedrukt had, vertelde hij, dat een verre reis hem langs Deerwood gevoerd had, waar hij eenigen tijd moest verblijven, dien hij zich ten nutte maakte om zijn kennismaking van den vorigen zomer te vernieuwen. Vriendelijk noodigde hij Ellen uit een kleine wandeling met hem te gaan maken, welke uitnoodiging haar verheugde en met blij gelaat werd aangenomen.

Nu vertelde William aan het tot hem zoo gelukkig en verheugd opziende meisje, hoe gedurende al die treurige maanden van scheiding hem slechts haar stem in zijn oor geklonken, hoe haar beeld hem steeds voor den geest gezweefd had.

‘Ik meende stellig,’ zei ze zwaarmoedig - ‘dat ge me vergeten hadt. Hoe bedroefd was ik, toen allen waren weggegaan, gij, Walter en Jessie. Vergeef me, William, - maar als ik aan Jessie's schoonheid dacht, dan meende ik, dat gij niet meer bij mij zoudt komen.’

William voelde zich door die eerlijke vertrouwelijkheid geheel verslagen. Hij zag in, wat ellendeling hij was om het onschuldige en hem zóó vertrouwende meisje te bedriegen.

‘Ja, Jessie is schoon; maar geloof me, Ellen, - ik kan slechts ééne liefhebben, en die zijt gij!’ Had hij er de middelen voor gehad, William zou misschien het arme lijdende meisje als zijn vrouw naar een warmer klimaat gebracht en alles gedaan hebben, om haar gezondheid te doen terugkeeren. Niet alleen de middelen ontbraken hem, maar zelfs de kracht en de moed om haar zijn huichelarij te bekennen.

En het was hem dan ook niet onwelkom, een goed voorwendsel te vinden, om naar huis terug te keeren; want dit samenzijn was voor den lafaard hoogst pijnlijk.

‘Spoedig kom ik weer naar de hoeve terug,’ troostte hij het weenende meisje, dat voor de scheiding na een zoo kort weerzien beefde, ‘dan zal ik met uwe moeder spreken en haar mijn liefde voor u bekend maken. Tot zoolang moet gij er over zwijgen. Mijn trotsche familie wil hiervan in 't geheel niets hooren. Ik zou u gaarne schrijven, maar dat zou opzien baren. Ontvang de verzekering, dat ik u, en u alleen bemin.’

Zij gingen het huis binnen; nog een korte poos en William ging naar het station. In Ellen's oogen parelde een traan, toen zij den vertrekkende nastaarde. Ja, zij zou trachten tevreden te zijn en zij hoopte.

****

Februari was gekomen. Ellen lag al langen tijd op het ziekbed. Haar verlangen naar den geliefde, dien zij met geheel haar argelooze ziel aanhing, werd elken dag sterker en sterker, naarmate haar krachten afnamen, en haar kwaal verergerde; hoe meer zij den dood voelde naderen, des te heviger begeerde zij hem te zien. Ze besloot hem te schrijven.

'Ik weet, dat ik ga sterven,' schreef zij. 'Wilt gij niet komen? Gij kunt zoo gemakkelijk, en het zal mij zoo goed doen en verheugen. Bemint ge me nog, William? Laat me in de meening sterven, dat gij me werkelijk heb lief gehad. Kom en zeg het me nog eenmaal, - nog eenmaal wil ik uw stem hooren. Als ik begraven ben, William, kom dan alleen hier naar de plaats, waar gij me alleen slapend hebt gevonden op het graf mijner moeder en waar ik dan zelf zal liggen. God moge u vergeven, als gij me bedrogen hebt, en met mijn liefde gespot! Kom vlug, William, kom! William, ik moet sterven.'

De brief bereikte William op den avond, toen hij zich gereedmaakte om naar het feest bij mevrouw Reeves te gaan. Ondanks al zijn lichtzinnigheid en zijn bedorvenheid sneden hem toch de woorden van het meisje door het hart. Hij beefde en zijn oogen werden vochtig, want nu voelde hij, dat wat er nog edels was in zijn hart Ellen beminde. - Eenige dagen later vertrok hij naar Deerwood.

De winterzon daalde langzaam ter kimme en haar laatste stralen beschenen het bleeke, schoone gelaat van Ellen, die in dezelfde kamer, waar Walter's moeder gestorven was, afgemat en droomend in een stoel rustte. Treurig zag ze de rookwolken na, die de machine van den sneltrein uit New-York, welke op eenigen afstand het huis voorbijging, uitgulpte.

'Moeder,' zei ze eensklaps, 'komt daar niet de omnibus van de hoogte af?'

'Je hebt gelijk, mijn kind,' antwoordde haar moeder, de zieke liefdevol aanziende, 'zouden we van avond nog bezoek krijgen? Misschien komt Walter, ofschoon ik hem in mijn laatsten brief niet heb meegedeeld, hoe zwak gij waart. Waarom zouden we hem noodeloos verontrusten?'

Een stem van binnen zei haar, dat de zoo lang, zoo vurig verwachte in de nabijheid was. Zij sloeg haar arm vol teederheid om den hals harer moeder en fluisterde haar toe:

'Moeder, ik heb een dringende bede. Ik heb een voorgevoel, dat William Bellenger me zal bezoeken. Ik moet met hem spreken, laat ons een poosje alleen. Wilt ge, moeder? Later zal ik u alles vertellen.'

De moeder vielen de schellen van de oogen; eensklaps ontwaarde zij de oorzaak van het zielelijden van haar kind.

'Ellen, mijn kind!' - sprak zij meer onthutst dan streng - 'het was niet goed van u, voor uw moeder een geheim te verbergen. Waarom hebt gij het me niet eerder gezegd? Ik zal uw wensch trachten te vervullen, want ik ken en vertrouw u.'

Op dit oogenblik trad William de ziekekamer binnen; zijn lichten groet beantwoordde de bezorgde moeder met een strengen en wantrouwenden blik; toch doorzag zij den man niet, die haar dochter had bedrogen en haar hart gebroken. Aan den wensch van haar wegkwijnende dochter kon zij niet weerstaan en verliet het vertrek.

William en Ellen waren alleen. De lijdende en smartelijke blik van het meisje, dat spoedig zou sterven, had hem getroffen. Evenals vroeger sprak hij Ellen van zijn liefde. Warme tranen ontvloden bij zijn verzekering van liefde Ellen's oogen; zij streed met de gedachte, of het geen groote zwakheid van hem was steeds van bezwaren

tot haar te spreken, waar hij toch vroeger reeds mee bekend was. Maar zij wilde hem niet beschuldigen; toch sprak uit haar stem een zacht verwijt, toen zij tot hem zei:

‘Ik vraag niet, of gij vroeger gewenscht hebt me te trouwen. Nu is het te laat er over te spreken; want ik ga sterven. De dood zal mij halen en hem kan ik niet weerstaan.’

Hij hield haar brandende hand in de zijne; de koortsachtige slag van haren pols, haar onnatuurlijk roode wangen en de glans harer oogen, dit alles zei hem, dat zij de waarheid sprak. Nog eenmaal kwamen zijn goede hoedanigheden bij hem boven. Hij sprak, met warmte haar de hand drukkend: ‘Ellen, spreek zoo niet. Ik hoop, dat gij nog lange jaren voor mij zult leven. Zoudt gij weer gezond en sterk worden, zoo ik met u, als mijn vrouw, naar het warme zuiden ging?’

‘O William, is het u ernst? Zullen we gaan?’

William schrok van haar hoop en overlegde, hoe hij zich uit deze door hem zelf veroorzaakte verlegenheid moest redden. Dat zij zoo plotseling zijn voorstel zou aannemen, had de schurk niet gedacht.

‘Vergeef mij, liefste,’ sprak hij op treurigen toon. ‘In mijn groote genegenheid voor u heb ik onverantwoordelijk gehandeld. Ware ik maar vrij mijn hart te volgen, zooals ik wilde. Maar ik kan niet. Luister, Ellen, en dan kunt ge beslissen. Gij hebt er zeker nog nooit van gehoord, dat Jessie en ik door onze ouders voor elkaar bestemd zijn!’

William's stem beefde, toen hij deze leugen uitsprak. Met een luiden kreet was Ellen in haar stoel teruggevallen, haar geheele lichaam sidderde, als door koortsen bevangen. Eindelijk antwoordde zij met zwakke, toonlooze stem:

‘Jessie heeft mij daarvan nooit gesproken, ofschoon zij geen geheimen voor mij had. Bemint Jessie u, William?’

‘En als 't zoo was?’ antwoordde hij. ‘Veronderstel het geval, dat haar steeds voorgehouden was, mij als haar toekomstigen echtgenoot te beschouwen en te leeren waardeeren, en we hadden, steeds van deze gedachten vervuld, met elkaar omgegaan, wat zou dan mijn plicht zijn, Ellen? Ik bemin u meer dan Jessie. Gij zult in deze zaak beslissen, als gij 't verlangt, zal ik Jessie verlaten, haar vader beleedigen en mijne familie teleurstellen. Denk na, Ellen, en besluit dan!’

Niet tevreden met het arme meisje bedrogen te hebben, wilde de ellendeling haar ook nog tot een beslissing dwingen, die hem van haar zou ontdoen. Als een dolksteek drong elk woord haar in de ziel.

‘O God,’ steunde zij na een lange, pijnlijke stilte, ‘Gij beproeft mij zwaar; geef mij kracht het te dragen.’

William wilde haar troosten. Vol smart bedekte zij haar gelaat met beide handen en zuchtte zwaar. Toen heerschte er in de kleine kamer een doodsche stilte. Eindelijk verbrak Ellen het stilzwijgen.

‘Ik ben besloten, William. Ik geef u uw woord terug, gij zijt vrij. Het kost me een groot en zwaar offer; maar ik breng het uit liefde voor u en Jessie. Moge Jessie met u gelukkig zijn, ik vergeef u van harte het onrecht, dat gij mij hebt aangedaan. Nog een laatste bede heb ik te doen, bespaar mij de smart, uw geluk te zien, wacht tot de dood aan mijn nog kortstondig leven een einde heeft gemaakt.’

Deze woorden had zij langzaam, maar met vaste stem uitgesproken. Dan verzocht zij William haar alleen te laten; hij beloofde den volgenden morgen weer te komen, maar zij hoorde niet meer, zij was in haar stoel teruggevallen en brak in krampachtig weenen uit.

Zoo vond de moeder haar dochter; met smartelijke deelneming, met tranen in de oogen, boog zij zich over de lijdende en vroeg naar de oorzaak harer droefheid. Langzamerhand werd zij kalmer en weemoedig. Met nog vochtige oogen zag Ellen in het bezorgde gelaat harer moeder en bad:

'Vraag me niets, moeder, morgen als hij weg is, zal ik alles, alles vertellen!'

William sloeg den weg naar Deerwood in, om zich naar een hotel te begeven. Als een boosdoener liep hij daarheen, schrikkend voor zijn eigen schaduw, die de maan op den weg wierp.... Zijn geweten deed hem de bitterste verwijten. Met bedrukt gemoed en verwarde zinnen kwam hij den volgenden morgen op de hoeve om afscheid te nemen; hij werd zeer koel ontvangen. Nog eenmaal ging hij naast Ellen zitten, wier gezicht de sporen droeg van een zwaren strijd. Nog eenmaal wilde hij haar

troosten, nog eenmaal zeggen, dat hij haar nooit zou vergeten, zelfs niet na haar dood. Maar zij weerde met haar hand de zijne af. 'Laat dat, William,' sprak zij met bevende stem, 'dat is voorbij voor mij; ik zal u liefhebben tot mijn laatsten stond - maar we zullen er niet meer van spreken, ik heb mijn strijd gestreden en moet nu aan andere zaken denken. Neem tot afscheid voor de laatste maal mijn hand; wat ik mee te deelen had, heb ik gisterenavond gezegd; als ik daar zal rusten,' en zij wees naar het kleine kerkhof, 'bid dan voor mij!'

Zoo vertrok hij; dit afscheid had zijn met schuld beladen geweten geen rust geschonken.

Tegen den avond bracht de post een brief van Walter, waarin deze op roerende wijze de ontmoeting met zijn grootmoeder, mevrouw Bellenger, vertelde. Eer de oude Marshall den brief geheel gelezen had, wierp hij hem ter zijde en riep: 'Dat mankeerde er nog maar aan; dus ook gij, Walter, hebt u door de Bellengers laten meetroonen, ook u, dien ik als mijn oogappel liefhad, zullen ze mij ontnemen!'

Verwonderd zag tante Debby hem aan. Hoe kon het mogelijk zijn, dat Walter zijn grootvader smart veroorzaakte?

'Wat is er dan, broer? Wat schrijft Walter; onaangename tijding?' vroeg zij, over haar grooten bril ziende.

In plaats van te antwoorden, gaf de oude haar den brief.

Nieuwsgierig greep zij hem en las hem tot het einde door. 'Dus mevrouw Bellenger zal eerstdaags het graf harer dochter bezoeken; ach, als Sep het eens zien kon!' zei ze in zich zelve. Dan zag zij haar broeder aan, die haar nauwkeurig had gadegeslagen en sprak:

'Ik begrijp niet goed, wat er in dezen brief is, dat u kwaad maakt; hij brengt heuglijke tijding, die u met vreugde moest vervullen. Hebt gij den brief tot het einde gelezen, broeder?'

'Och wat, tot het eind gelezen?' riep hij opgewonden. 'Toen ik uit het schrijven bemerkte, dat weer een Bellenger den weg van een der mijnen gekruist had, had ik er al genoeg van; ik wil van de heele geschiedenis niets weten.'

Tante Debby kalmeerde haar broeder en maakte hem duidelijk, dat hij de zaak toch verkeerd opvatte; dat de trots van de oude mevrouw Bellenger geweken was voor droefheid en liefde, en zij rust en vrede zocht, door het groote onrecht zooveel mogelijk goed te maken.

Het gelukte haar echter niet geheel en al het mistrouwen van den ouden Marshall te doen verdwijnen, maar toch kon hij de voorstelling, die zijn zuster van de zaak gaf, niet weerspreken.

'Geve God, dat we ons niet bedriegen!' Met deze woorden maakte hij een einde aan het gesprek.

***

De winter was bijna voorbij; de stormachtige dagen van Maart verkondigden de naderende lente. Op een avond verscheen een dame aan de deur der oude hoeve en vroeg naar de woning van Marshall.

‘Ik heb geen recht op uwe gastvrijheid,’ sprak zij binnentredende, ‘maar een moeder heeft het recht het graf harer dochter te bezoeken, en het huis, waar zij gestorven is. Mij deze gunst te bewijzen, verzoek ik u met een rouwmoedig hart.’

Het was mevrouw Bellenger, - echter was deze trotsche vrouw van vroeger zóó veranderd, dat de familie haar nauwelijks meer herkende. Ondanks de voorafgegane mededeelingen van Walter was het zoolang gekoesterde en gevoede wantrouwen tegen de moeder der gestorvene in het oude huis nog niet verdwenen, en eerst bij haar persoonlijk verschijnen, kwamen de bewoners tot de overtuiging, dat vriendelijkheid en minzaamheid den ouden hoogmoed hadden verdrongen. Tegenover Ellen betoonde zij een innige deelneming en groote liefde, die door het meisje spoedig beantwoord werden. Mevrouw Bellenger verbleef langen tijd bij de kleine familie; de kalmte en rust van het eenzame huis deden haar goed en het zieke meisje had haar hart gewonnen. Op een dag, toen zij beiden vertrouwelijk bijeen zaten, legde Ellen voor haar moederlijke vriendin haar hart open en vertelde de geschiedenis harer liefde, die de oude reeds uit den mond van Ellen's moeder vernomen had.

Tot dusver had mevrouw Bellenger William steeds mistrouwd, maar deze daad, dat hij de liefde van een zoo'n rein en onschuldig meisje als Ellen Howland had bedrogen, doofde bij haar de laatste vonk van genegenheid, die zij voor haar kleinzoon koesterde.

Na twee weken vertrok mevrouw Bellenger met de belofte spoedig weer te komen. Zij keerde naar New-York terug, waar zij het gerucht vernam, 't welk in voorname kringen reeds lang rondging, nl., dat William Bellenger en de schoone Jessie Graham verloofd waren.

IX.
Een onthulling.

Met veel belangstelling vernam de New-Yorksche grootheid, dat mevrouw Bellenger in het deftigste gedeelte der stad een groot huis had gekocht en dat zij dat met Walter Marshall bewoonde. Dat hij eenmaal de erfgenaam zijner grootmoeder zou worden, was de algemeene veronderstelling.

Walter's gemoedstoestand was nog dezelfde gebleven. Op een avond, toen hem het hart weer overvol was, sprak hij met zijn grootmoeder over Jessie's vreemde persoonlijkheid; zij was tegen iedereen vroolijk en opgeruimd, tegen hem koud en afgemeten. Mevrouw Bellenger deelde hem nu zoo voorzichtig mogelijk mede, wat Ellen haar had toevertrouwd. In een verklaarbare opgewondenheid en verfoeiing van William's handelwijze, riep Walter:

‘De ellendeling! Hij heeft met Ellen's hart gespeeld; want nooit heeft hij er aan gedacht haar te trouwen. En zulk een mensch trekt Jessie bij alle anderen voor!’

‘Gij oordeelt in opgewondenheid en daarom te voorbarig. Wie zegt, dat Jessie William voortrekt? Heeft Jessie niet veel meer reden om over nalatigheid van uw kant te klagen? Waarom zoekt gij haar niet meer op, waarom bekent gij haar niet alles?’

‘Grootmoeder,’ antwoordde Walter, en een traan trilde in zijn oogen, ‘ik heb beloofd, niet eerder tot Jessie Graham over mijn liefde te spreken, vóór dat de vlek uitgewischt is, die het ongeluk mijns vaders op mijn naam heeft geworpen. Het schijnt, dat dit nooit zal gebeuren, en daarom moet ik haar aan een ander overlaten. Ik zou echter mijn leed gemakkelijk dragen, als niet juist William de bevoorrechte

was; want ik wensch Jessie gelukkig te zien, maar hij is een laaghartige. Liever zag ik Jessie dood, dan aan de zijde van dien man.'

'Vertrouw op God, Walter, en wees man, wankel niet!' troostte de oude dame.

Op het kantoor vond Walter een brief van zijn grootvader, die hem meedeelde, dat hij zich zeer moest haasten, wilde hij zijn nicht Ellen nog levend aantreffen.

'De arme Ellen spreekt maar steeds van mevrouw Bellenger en Jessie,' schreef de oude Marshall, 'en misschien wil uw grootmoeder wel komen. Zij scheen veel van haar te houden.'

Walter had besloten, den volgenden morgen vroeg af te reizen. Zijn eigen leed vergetend, dacht hij er over na, hoe hij Jessie kon laten weten, wat hij vernomen had, toen William eensklaps bij hem binnenkwam.

'Hé, ouwe jongen,' riep deze, 'wat scheelt er aan? Je ziet er erg bedroefd uit!'

Walter zag hem met een verachtenden blik aan.

'Ellen, het offer van je huichelarij ligt te sterven!' riep Walter den ellendeling toe, elk woord met nadruk uitsprekend.

'Ellen stervend!' herhaalde William en viel bleek van schrik op een stoel neer; hij waagde het niet Walter tegen te spreken, hij was zijn schuld bewust. Walter zag met eenige voldoening, dat William toch nog niet alle gevoel verloren had en ging iets zachter voort:

'Hier, William, is de brief van grootvader, die de droevige tijding brengt; zend hem dadelijk naar Jessie Graham, daar Ellen haar nog eenmaal wenscht te zien, en zeg haar, dat grootmoeder en ik haar morgenvroeg aan 't station zullen wachten.'

William gehoorzaamde werktuiglijk; hij kon Walter's blik niet verdragen en liep haastig naar buiten. Niet alleen het bericht van Ellen's naderend einde had hem zoo aangegrepen, want hier was hij reeds lang op voorbereid, maar veel meer het feit, dat Walter van zijn doen afwist. Zouden op het laatste oogenblik nog al zijn plannen verijdeld worden, waarvoor hij zooveel offers gebracht had, waarvoor hij al zijne goede neigingen had onderdrukt? Nog eenmaal draalde William een oogenblik. Zijn goede natuur maande hem aan, het schandelijk spel, dat hij speelde, op te geven, het jonge meisje, dat hij zoo schandelijk bedrogen had, te troosten en de wereld te toonen, hoe dierbaar zij hem was. Maar valsche schaamte hield hem terug; hij sprak: 'Ik kan niet, ik kan niet!' en met deze verontschuldiging stelde hij zich tevreden. Hij stak den brief in zijn zak, besloten, hem niet aan Jessie te geven. Voor het geval, dat later verklaringen er voor noodig waren, zou hij die wel weten te vinden.

Ingevolge zijn afspraak, wachtte Walter den volgenden morgen ongeduldig, maar vergeefs op Jessie. De tijd verliep en hij moest zonder haar vertrekken.

De eerste vraag van het zieke meisje was, toen Walter en zijn grootmoeder bij haar ziekbed kwamen: 'Waar is Jessie, zij is toch meegekomen?'

Walter vertelde in 't kort, hoe alles zich had voorgedaan. Hij had William den brief van grootvader bij Jessie laten bezorgen, en dezen morgen aan het station vergeefs op haar gewacht.

'William zal den brief zeker bezorgd hebben,' fluisterde de zieke. 'Waarom draalt Jessie dan toch, zij weet toch, hoe zeer ik naar haar verlang.' Ze wendde haar gezicht naar den muur en weende bitter over de schijnbare onverschilligheid harer vriendin, voor wie zij zulk een groot offer had gebracht.

'Walter,' sprak mevrouw Bellenger, terwijl zij dezen ter zijde trok, 'er heeft misschien een misverstand plaats gehad, en Jessie weet wellicht in 't geheel niet, hoe het hier staat. Wat zoudt ge er van denken, als gij haar vader telegrapheerdet?'

Dadelijk gaf Walter hieraan gevolg en des avonds ontving Jessie het telegram. Met koortsachtig ongeduld wachtte zij den morgen en met den eersten trein vertrok zij naar Deerwood, waar zij door Ellen met aandoenlijke blijdschap begroet werd.

‘O Jessie, hoe verheugt het me dat gij hier zijt en mij het geluk geeft u nog eenmaal te zien. Ik verwachtte u gisteren al met Walter.’

‘Hoe kon dat, daar ik niets van zijn reis afwist. Den brief, dien Walter bij mij heeft laten bezorgen, heb ik niet ontvangen.’

‘Liefste Jessie, ik verheug mij, dat gij zoo schoon en goed zijt,’ fluisterde Ellen.

Jessie zag de zieke bij deze vreemde woorden vol deelneming aan; zij begreep niet, welke edele, onbaatzuchtige liefde haar die had ingegeven. In een schrijfmap, die Jessie vroeger aan Ellen gegeven had, lag een brief, dien Ellen de laatste dagen, dat haar krachten het toelieten, had geschreven. Het was een groet aan William

en niemand dan Jessie wilde zij hem toevertrouwen. Zij had William vergeven van ganscher harte.

In den namiddag verzocht de zieke haar met Jessie alleen te laten. 'We willen nog eenmaal samen zijn, zooals vroeger zoo dikwijls gebeurde. Zet je naast mij, Jessie, en leg je arm om mijn hals. Je zult vernemen, hoe lief ik je heb.'

Jessie voldeed aan haar verzoek, Ellen ging verder: 'Het is goed, dat ik sterf; want geen van ons beiden had geheel gelukkig kunnen zijn, omdat de een deelde in de liefde, die de andere gaarne ontving. Vergeef mij, Jessie, - ik wil hem u niet ontnemen, en als ik dood ben, moet je het hem vergeven, dat hij ook mij een weinig bemind heeft.'

Jessie zag verwonderd in het gelaat harer zieke vriendin en begreep niets van deze vreemde woorden.

'Ik begrijp u niet, mijn lieve Ellen, van wien spreekt gij; wien moet ik vergeven?'

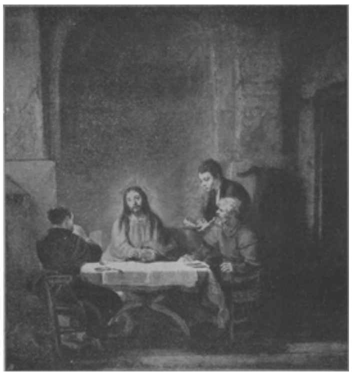

Louvre te Parijs.
DE EMMAUS-GANGERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN REMBRANDT.

'O Jessie, gij doet mij leed. Zoudt gij niet weten, wien ik bedoel? Het mag misschien verkeerd van mij zijn, dat ik er van spreek, maar nu, nu het spoedig met mij zal gedaan zijn, moet ik u toch zeggen, hoe gewillig en vol liefde ik de genegenheid van William voor u heb opgeofferd.'

'William!' riep Jessie ten hoogste verbaasd uit. 'Nooit heb ik William Bellenger bemind en zal hem nimmer liefhebben. Wat wilt ge toch eigenlijk zeggen?'

Ellen was ontzet; zij sidderde over al haar ledematen en haar stem klonk onvast, toen zij voortging:

'Gij wilt me toch niet bedriegen - nu ik ga sterven?'

'Neen, liefste, neen!' Jessie drukte het zieke meisje vol teederheid tegen zich aan en ging voort: 'Verklaar mij alles. Wilt gij? Ik kan u niet begrijpen.'

Ellen raapte al haar krachten te zamen en vertelde zoo kort mogelijk, op kalmen, doch aangrijpenden toon hare vriendin de treurige geschiedenis harer liefde.

Dan riep Jessie verontwaardigd uit: 'Wee den ellendeling! Welk een afschuwelijk bedrog, zwart als zijn eigen hart! Tusschen onze ouders heeft nooit eenige overeenkomst bestaan. Nooit heb ik er aan gedacht, hem te beminnen. Maar ik voel nu, hoe ik hem veracht!'

Jessie zweeg, want op Ellen's gezicht kwam een trek, die haar verontrustte. De zieke was afgemat op haar bed neergevallen, Jessie zag met door tranen gevulde oogen op de onschuldige lijderes, op de wegkwijnende bloem, die, te rein en te edel

voor dit tranendal, door Gods engelen spoedig in een plaats vol vreugde, licht en heerlijkheid zou worden overgeplant.

‘Jessie, dek mij toe, ik word koud,’ sprak Ellen na een oogenblik van stilte, ‘en laat de overigen hier komen.’

Afgemat en moede sloot het stervende meisje de oogen. Jessie liep zacht naar de aangrenzende kamer en maakte den huisgenooten bekend, dat de dood naderde. De priester was, zooals de laatste dagen dikwijls was voorgevallen, 's morgens bij de zieke geweest en had haar de laatste H. Troostmiddelen gebracht en haar voor een beter leven voorbereid.

Een plechtige stilte heerschte in het vertrek; de schemering was ingevallen; voor het beeld van den Gekruiste brandde de gewijde waskaars. Nog eenmaal sloeg het meisje de oogen op, en met een lach van vrede en geluk op het gelaat gaf zij eerst de zwaar beproefde moeder en daarna al den anderen de reeds koude hand. Allen waren op de knie gevallen, allen waren van de waarheid bewust, dat het oogenblik van scheiden gekomen was, waarop een lieve dierbare voor eeuwig werd weggerukt. En zoo sliep ze zacht en kalm in, en toen de maan haar stralen door het venster wierp, bescheen zij het bleeke gezicht van het doode meisje.

X.
De nacht na de begrafenis.

Langs den geheelen straatweg bewoog zich een groote schare naar het kerkhof, om de goede Ellen, die zoo vroeg was heengegaan, onder de eerste lentebloemen te begraven. Daarna keerde men terug, elk met zijn eigen gedachten vervuld, en de buren spraken nog veel van het goede meisje, dat zij begraven hadden. Maar in het huis, waaruit zij was weggedragen, heerschte groote droefheid; de moeder zat weenend en zuchtend in haar eenzame kamer, terwijl Marshall de droeve oogen over zijn familie liet gaan en voor zich sprak:

‘Een graf meer, en een stoel minder. Zij wachten ons in den hemel.’

Jessie had nog met niemand over datgene gesproken, dat zij van Ellen vernomen had; zij wist niet, dat het den overigen reeds bekend was, wat Ellen's hart gebroken had. Nu echter voelde zij een onwederstaanbaren drang iemand mede te deelen, waar haar het hart van vol was, en wien kon zij het beter zeggen dan Walter.

‘Ik zou nog zoo gaarne eenmaal naar het kerkhof wandelen; de lucht is zoo heerlijk. Wilt gij me vergezellen, Walter?’ vroeg zij aan dezen.

‘Als gij 't wilt, zeer gaarne.’

Zwijgend liepen beiden voort, elk met zijn eigen gedachten vervuld. Bij een bocht van den weg ontwaarde Walter een paard, aan een boom vastgebonden, en kort daarop hoorde hij haastige schreden van iemand, die door de weide liep, welke tusschen de beek en de hoogte lag, waarop het kerkhof zich bevond. Hij hield stil en maakte Jessie op hetgeen hij gehoord en gezien had opmerkzaam. Haar blikken volgden den eenzamen wandelaar, die dadelijk op het paard toeliep, in het zadel sprong en in de duisternis verdween. Dit was iets zeer ongewoons voor deze eenzame omgeving en op dit uur.

‘Wat mag dezen eenzamen ruiter op een zoo laat uur naar deze weide gedreven hebben?’ onderbrak Walter het zwijgen. ‘Zou het William Bellenger niet geweest zijn? De gestalte herinnerde mij aan hem. Misschien hebben de folteringen en wroeging den gewetenlooze hierheen gedreven.’

Ondertusschen hadden zij het kerkhof bereikt en waren bij den pas opgeworpen grafheuvel, naast het graf van Walter's moeder, aangekomen. Eer Walter zich zoo ver hersteld had, dat hij Jessie's gesprek kon volgen, nam deze hem bij de hand en sprak goedig:

'Kom, Walter, zet u naast mij en luister, wat ik u heb mee te deelen, het is de geschiedenis van het engelreine meisje, dat hier onder onze voeten rust.'

Walter volgde en zette zich op de bank bij het graf zijner moeder neer, op dezelfde bank, waarop hij in zijn jeugd zoo dikwijls met tranen in de oogen had gezeten.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Gewichtige tijding. -

Wàt de gewichtige tijding behelst, weten wij niet met zekerheid. Wij vermoeden voor 't naast, dat ze betrekking heeft op een veldslag, die geleverd is, op een voorwaartsche beweging van den vijand, of iets dergelijks; in ieder geval op een onderwerp, dat heel het stadje in angstige spanning houdt.

Maar gewichtig is de tijding zeker. We zien dit aan het samenscholen en druk gepraat der menigte op den wazigen, donkeren achtergrond; we bespeuren het aan het openslaan van vensters, waarachter zich vragende gezichten vertoonen; we krijgen daarvan den vollen indruk bij het bezichtigen van het drietal op den voorgrond: een magistraatspersoon, ongetwijfeld, en zijn echtgenoote, die zich door den brenger van het nieuws tot in bijzonderheden op de hoogte laten stellen. Aan de trekken van den laatste meent men te bespeuren, dat de tijding niet alleen gewichtig, maar ook ernstig is; die van den magistraatspersoon duiden niet veel anders dan gespannen aandacht aan.

Met zijn stoffeering van typische geveltjes geeft het schilderij een aardig kijkje in het kleine stadsleven uit de zestiende of zeventiende eeuw, toen de oorlog eigenlijk aan de orde van den dag was.

[Nummer 12]

Blijde inkomst.

Een Septemberavond in het Noord-Westen van Rijnland.

Niet een van die schoone, ernstig-stemmende herfstavonden, anders niet zeldzaam in die streken, als uit vaart en wetering rustig de grijze nevelen rijzen en over de kaden met grillige vluchten zachtkens neerstrijken op de groene weiden om zich straks aaneen te sluiten tot een dichte massa, waarop de toppen der daken, de kruinen der boomen en de heldere sterren daarboven plechtig neêrzien als op een witte, zich met zachte golvingen bewegende vlakte.

Wild en donker was deze avond. Aanhoudend dreven van den zeekant zware luchten druischend over, terwijl nu en dan wit-blauwe bliksemslangen langs de zwarte wolken schoten, onmiddellijk gevolgd door den knal des donders, die door den onstuimigen wind snel wegstierf met dofte dreuning heel in de verte.

Bij tusschenpoozen stilde de wind en vielen er enkele groote druppels.

't Was op dit oogenblik kalm.

Van een der landelijke woningen, in de westelijke helft der heerlijkheid van Alckemade gelegen, werd de deur geopend. Met het bleeke waslicht, dat naar buiten viel op een smal, langs een riviertje loopend voetpad, zweefden - verrassend genoeg - de tonen eener biddende melodie, door een welluidende meisjesstem bij zachte klavierbegeleiding gezongen, over den drempel om klaaglijk te verruischen in de zwartdonkere lucht.

Wat mocht den statigen man, die daar op den dorpel trad, boeien, dat hij niet aanstonds de oogen naar boven sloeg om hier of daar misschien een wolkeloos plekje en een vriendelijke ster te ontdekken, maar strak voor zich uitstaarde naar den kant van de molenhoogte, in noordelijke richting? Was zijn leven misschien in dubbelen zin met stormen vertrouwd, dat hem dat geloei, als van een zee, en het doffe gebons van de Leidsche (Haarlemmer) Meer, aandreunend uit de verte, in de ooren klonk als herinneringrijke muziek?.... Geheel onmogelijk scheen dit niet. Immers zelfs bij die flauwe verlichting verrieden het zwaargelokt hoofdhaar en de op de borst afhangende baard in de fiere gestalte meer dan een geboren zeventiende-eeuwschen plattelandsbewoner; het hoog, gerimpeld voorhoofd en de pijnlijk-ernstige trekken in het groote gelaat deden gewichtige, de vreemde omgeving zonderlinge wereld- en levenservaring vermoeden.

‘Stil, Agnes, uw spel stoort me!’

HUWELIJKSAANZOEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. VALKENBURG

'Och, lieve vader, wat deert u toch zoo, dat ge het vertrek verlaten kunt, als ik dat treffelijk liedeke van pater Marsenne, door u-zelf van uw vriend te Egmond, heere Cartesius, voor mij meegebracht, u voorzinge en spele? Is de lof der H. Maged u niet altoos gevallig? Is mijn stem u dan niet langer welkom?.... Ai, luister nog

wat! Hoe bekommert ge u toch zoo onzer goede boeren, die wellicht lang thuis zijn en bij den haard rustig kond doen van hun ijdele Utrechtsche reis?... Maar wat staart ge toch, vader?'

'Kom, zoete snapster, laat Maritgen me een lantaarn reiken, ik mag hier niet naar hartelust te gast gaan aan uw zang en snaarspel, terwijl die sombere kaars- en toortsvlammen ginds me naar het molenheuveltje roepen, waar onze brave luiden nog in de weer zijn, wachtend in kommerlijke zorg op de al te lang uitblijvenden.'

'O! vergeef mij, vader! Wat een nacht, en hoe akelig huilen die golven! Hier is al licht, laat me u vergezellen.'

En Maritgen, de dienstmaagd, maar die haar Greetgen-moei 's morgens nog verteld had, dat zij bij den goeden heer De la Valle en joffer Agnes als kind en zuster in huis was, Maritgen keek de twee na, die het donker pad afgingen. De jonkvrouw liep aan de waterzijde - 'mijne oogen zijn jonger dan de uwe!' had zij tegen haar vader geprotesteerd - terwijl het matte kaarsschijnsel grillig om beider schreden lichtte. Onderwijl bad Maritgen een 'Pater' en een 'Ave' voor het arme drietal, dat misschien op dit oogenblik worstelde met de branding uit de onstuimige Meerbocht, die zij pastoor Medemblick eens *os inferni* (hellegat) had hooren doopen. Toen sloot ze de deur, want zij vernam van ver een vreugdegemompel, wat zij terecht verklaarde als den dankbaar-voldanen groet, waarmede de schimmige gedaanten op het molenerf den edelen heer en zijn bevallige dochter ontvingen.

'Mogende heer De la Valle, (de boeren bewaarden dien eerbiedigen toon jegens hun gewezen baljuw en schout, want hun hoogachting was niet verminderd, sedert zij den waardigen man van papenvervolger hun vromen mede-Christen hadden zien worden en hij het ambteloos verblijf onder zijn bemind, diep-godsdienstig landvolk met de edelste oogmerken had verkozen) mogende heer De la Valle, ik vreeze zeer, dat Uwe Edelheid het zich gebelgd heeft, dat wij in strijd met uwe meening onze eenvoudige boeren tot den Hoogwaardigen Vicarius-Apostolicus afvaardigden; nu rouwt ons misschien al te treurig onzer onbezonnenheid.'

'Kom, goede Wijbrand, bekommer u mijns niet. Ik duchtte alleen het vruchtelooze van den tocht, vermits de wijze en waardige heer Rovenius allicht het oude gebruik der Roomsche Kerke volgen zal en in weerwil van onzen zorgelijken toestand ons den kortelings gezalfden Eerwaardigen Platius niet tot pastoor zal geven. Onze goede Leidsche herder, heere Medemblick, dien ik met den beminden Platius na hun laatsten afmattenden omgang door de twintig polders van ons ambacht, des nachts, naar gij weet, in mijn tentboot tot Leiden vergezelde, beaamde mijne meening, schoon hij gaarne schriftelijk uw prijzenswaardig pogen wilde steunen.'

'Sinte-Bavo zegene daarvoor zijn grijzen priester!'

'Amen, brave Wijbrand, hartelijk Amen, want de heilige man is het waardig; hij ontdekte lachend het hoofd en voegde mij opbeurend toe, dat hij zijn haren nog wel wat witter wenschte.'

'Zet u neer, joffer Agnes,' sprak Maritgen's moei - want ook zij was er - en plaatste naast de jonkvrouw een houten bankje, dat ze haastig uit het ruim van den molen gehaald had.

'Ik dank u, vrouw Peterz, maar gebruik het zelve liever, gij wacht hier alreê langer dan ik.'

Dat houten bankje was het eenige meubelstuk, 't welk zich in de huizinge van den molen bevond, die niet werd bewoond. Beurtelings droegen de ingelanden van de

poldertjes, welker overtollig water hij in een buitenvaart loosde, zorg voor de geregelde werking.

Toch was dat molenheuveltje een zeer belangrijk plekje voor de Alckemaâsche boeren, die het Westen dier heerlijkheid bewoonden, het was het centrum, waaromheen heinde en verre de landhoeven lagen verspreid, door geen enkelen gebaanden weg met elkander verbonden. Dat was de plaats der volksvergadering. Daar bespraken de boeren hun wel en hun wee, hun belangen en hun grieven; hun maatregelen, wanneer zij b.v. gemeenschappelijk, als supplianten, zich tot hun baljuw of diens ‘officieren’ wilden wenden. Het was hun landelijk forum. Dat plekje was hun dierbaarder geworden dan den ouden Germanen hun heilig druïdenwoud, sedert zij of hun ouders in die treurige dagen, dat er negen uren in den omtrek, schoon zeker voor zeven achtsten Roomsch, geen enkele Roomsche priester meer werd gevonden, daár elkander moed en trouw zwoeren tot ongerepte handhaving van het voorvaderlijk geloof. Onlangs nog had men er plannen beraamd om de kettersche woelingen van den beruchten Pistorius en een afvalligen Oogemaâschen herder, met beleid en kracht te keer te gaan.

De kleine molenhoogte had daarenboven dit voordeel, dat men er allerwegen een vergezicht had, zoowel over heel de heerlijkheid zelve als naar den kant van Leiden en van de Meer.

Was het dan wonder, nu vroom en vroed de stoute stap gewaagd en een gezantschap van boeren tot den Vicarius-Apostolicus te Utrecht was afgevaardigd, dat er uit al de buurtschappen van het uitgestrekte ambacht belangstellenden waren samengekomen ter plaatse, waar volgens berekening en afspraak de gelastigden tegen den avond aan wal zouden stappen? Heel Alckemade, zelfs de omliggende plaatsen hunkerden naar den uitslag.

Hoe viel den wachtenden dat uitblijven lang! Eer het duisterde, was het een gedrentel van binnen naar buiten en van buiten naar binnen op den molenheuvel. Zoolang mogelijk had men zijn oogen moegestaard in de verte: op de Meer worstelden eenige schepen met de hoogschuimende golven, maar aan de Zijl-monding, die de van Leiden komenden moesten passeeren, had men niets gezien dan eenige lieden, jagers waarschijnlijk, die bijtijds het jachthuisje, door den jachtlievenden heer van Warmond daar gebouwd, waren binnengevlucht. Bijtijds, want die op den uitkijk in de opstaande molenroe waren geklommen, moesten zich naar beneden reppen, zóó onstuimig woei de wind en dreunden enkele losse donderslagen, dat de molenkap geschud en gekraakt had boven de hoofden der schuilenden.

Toch had er tot omstreeks een half uur vóór de komst der twee laatsten een opgeruimde toon geheerscht onder de brave, elkaar hartelijk-genegen lotgenooten.

Machteld van de Moppe, het lieve, roodwangige bruidje van een der afgevaardigden, moest het vooral ontgelden van sommige luimige klanten, die haar plaagden met Timan, háár Timan, dien de loting onder de meer dan vijf-en-twintigjarigen had aangewezen als woordvoerder te Utrecht.

En Machteld's blos steeg nog hooger, maar zij verweerde zich dapper:

‘Bewaart uw lach tot straks, als misschien blijken zal, dat Timan's ronde taal bij den Hoogwaardige meer heeft uitgewerkt, dan vernuft en rederijke lippen zouden vermocht hebben.’

Schoon lachend, had zij dit niet zonder fierheid gezegd, 't eenvoudige bruidje; het waren de woorden van den goeden heer De la Valle, die gisteren, door de vreesachtige deerne met beschroomdheid geraadpleegd over den ondernomen tocht, haar aldus had opgebeurd en trotsch gemaakt.

Maar nu?.... Het werd al zoo nachtelijk laat; 't was nu sedert een half uur kalm, maar was niet de Meer, vooral in haar mondingen, het gevaarlijkst kort na den stormwind en dreunde niet altijd door dat vreeselijk bonzen der golven - en waren niet pas veertien dagen geleden twee pramen omgeslagen dicht aan den Zijl-mond, door de stokende branding van het meer?....

Machteld lachte niet meer en Machteld sprak niet meer; zij leunde alléén tegen het latwerk, dat het scheprad omheinde, biddend prevelden haar lippen en er was niemand, die haar nog met kortswijl plaagde.

Iedereen begonnen ze uren te gelijken, zoo zwaar en zoo lang, die oogenblikken van bang wachten. Men sprak elkaar geen moed meer in; geen gissingen werden er langer gemaakt en telkens schenen de stemmen te stokken, zóó hoog sloegen de harten van angst, angst, nog vergroot door het sombere tooneel van den vallenden nacht, waarin spookachtig-dansend bij het minste tochtje, het bloedige lantaarn- en toortsschijnsel omdwaalde, indrukken wekkend van gejaagdheid en verschrikking.

't Werd stiller en stiller. De koele, maar kalme noord-wester bries bleek gestadig. Ook het gehinnik en geloei der paarden en runderen, die, gelokt door het zonderlinge schouwspel, vooral door die vreemde roode vlammen in het donker, tierend een kring hadden geslagen rondom de breede sloot, waardoor het heuveltje werd omringd, was allengs verminderd. In de nabijheid gezucht en àl banger fluisteren, uit de verte àl duidelijker het huilen van de golven.

Zelfs de heer De la Valle, die meermalen den oceaan naar de Indische koloniën had overgestoken en derhalve het gevaarlijke van het meer al luttel placht te tellen, gaf half overluid zijn bezorgdheid te kennen, nu eens aan Agnes, om wier hals hij den rechterarm had geslagen, dan aan den ouden Wijbrand, die ter linkerzij naast hem stond tegen het lage molenvenster, een paar schreden van de anderen.

Maar wat beduidde op eens dat stommelend vooruitdringen op den molenvonder van het twintigtal wachtenden? Een verward gemompel ontstond. Ja, wat beteekende dat geren van runderen, daar ergens in de verte?.... Hoor, luider nog, nog luider!.... Was het een droom van verbijsterde zinnen, of brak daar werkelijk een naderende hel-roode gloed ginds door het struikgewas langs de kaden? Was dat geplons en geklater niet als het geluid van dapper-gerepte roeispanen?....

Hoe jaagden de harten!.... Machteld beefde.

‘Hoezee, hoezee!’ klonk het opeens daverend uit den al nader spoedenden fakkelschijn: dat was de kreet der verwachten. Het verlichte molenheuveltje was hun het teeken geweest der wachtenden.

‘Hoezee, hoezee!’ juichte een koor den komenden tegen. ‘God dank, de H. Maged en Sante-Bavo lof!’ - jubelde het wild dooreen. - ‘Zij zijn behouden!’ en bij de hooger geheven lantaarns en toortsen staarden aller oogen, wijd-open van blijde verbazing, naar de zwaaiende fakkels op? 't water. De ‘Meerhoeve’ voorbij, het ‘Ruigbosch’ langs, den ‘Riethoek’ om, ha! daar waren de kloeke roeiers reeds in de wetering, waarop de molen afwaterde en geen drie minuten verliepen, of talrijke handen grepen gretig de touwen, naar den wal geworpen door hijgende mannen, uit een tamelijk hooggewelfde tentboot, die een platte, diep liggende sloep achterna sleepte....

Wat was het, dat opeens de uitbundige groeten zwegen, dat de honderd vragen, bevend op ieders tong, niet kwamen van de lippen? Men had toch bij zooveel gemoedsbeweging geen oog voor de inmiddels opklarende westerkimmen, waaraan zoo heerlijk-hel de sterren begonnen te blinken, alsof de hemel lachte uit duizend heldere kijkers om de bange menschen beneden.... of was de spanning zóó hoog en de gejaagdheid van een onbestemd voorgevoel zóó groot, dat men vreesde door de

geringste vraag of 't geringste gerucht de oplossing van dat raadselachtige te vertragen? Men staarde, staarde. Daar werden

twee deurtjes geopend in het voorste vaartuig. ‘Mijn broeders in Christo, ziet hier uw pastoor, ik ben voortaan uw eigendom!’ klonk het, en op het molenerf stond met ontblooten hoofde, te midden van het verstomde twintigtal, de afgebeden, maar in het allergunstigst geval nù niet verwachte Eerwaardige Antonius Platius.

Als vreugdevuren vlamden nu de toortsen, welker heldere stralen heel de rijzige, levenskrachtige gestalte des jeugdigen priesters omlichtten. Zijn groote, diepe oogen sprankelden van geluk, om den fijnen mond zweefde een meewarig-goedige glimlach. ‘Filioli!’ (kindertjes!) brak hij de stilte en er trilde aandoening in dat liefkoozende woord, door de eenvoudige landlieden zoo goed en gaarne verstaan, omdat de grijze pastoor Medemblick - als weleer die andere grijze apostel - het vaak in den mond had.

Dat woord bracht de zwijgenden tot de werkelijkheid terug, het ontboeide de lippen en bracht beweging in de roerlooze groep. Vreugde, verrassing, dank en zegenbeê, alles uitte zich meer in kreten dan in woorden en ging op in een verward gedruisch. Men verdrong elkander om de handen te kussen van den gezalfde, wiens wenkbrauw beefde en wiens oog vochtig was. De heer De la Valle omhelsde zijn eerwaardigen zielsvriend, innig-geroerd en gelukkig, Agnes verwelkomde hem met eerbiedigen handdruk en den zwijgenden groet van haar dankbaar-blijden, oogopslag.

Nu sloeg de vreugde door met landelijke luidruchtigheid in den kalmen nacht.

‘Hoe nu, Machteld, bloode deerne, gingt gij grijnen, toen ik den man afhaalde, die ons ten outer leide?’ klonk het luchtig en schalksch, en Timan was omringd van toejuichende en vragende monden. Allen hingen aan de lippen van den woordvoerder te Utrecht, toen hij verslag gaf, hoe de generaal-vicaris hen minzaam had ontvangen en hoogelijk geprezen, hoe de goede heere Platius goedgunstig voorstelde om nog heden mee te gaan, hoe zij voor het vreeselijk weer geschuild hadden in het jachthuisje van den ambachtsheer van Warmond, hoe zij eindelijk geworsteld hadden met de meerbranding en nu hier stonden, zoo gelukkig.

En straks, als de priester met opgeslagen oogen en geheven hand de knielende eerewacht rondom hem zegende, dan was het, of de sterren elkaar verwonderd toeblikkerden van verrukking om dat heerlijk tooneel.

Den volgenden dag speelden de morgenstralen door een zoldervenster op een eenvoudig, wit-omkleed altaar en 't zachtweerglanzend misgewaad van een priester, die voor een op elkaar gedrongen, in gebed verslonden menigte den H. Dienst verrichtte.

Het was in de woning van den heer De la Valle.

De K.

Huwelijksaanzoek.
Naar de schilderij van H. Valkenburg.

Bezoekers van Amsterdam's Stedelijk Museum zullen zich ongetwijfeld dit werk van den nu een groote twintig jaar geleden gestorven - te Deventer in 1826 geboren - schilder Hendrik Valkenburg herinneren.

Wat ons op het eerste gezicht treft is het typische van het gevalletje: een bedremmelde boerenknaap komt aanzoek doen bij de moeder zijner uitverkorene. Hij heeft al 'n tijdje zitten praten over 't weêr en de buren, z'n pijp al eens laten uitgaan en weêr opgestoken, totdat de stevige boerendeern, die achter moeders stoel staat, hem met een welgemeenden elleboogstoot herinnerde aan het eigenlijke doel van zijn bezoek, tevens trachtend hem daarmeê wat te bemoedigen; want ze waren het immers den laatsten Zondag, toen ze na de Hoogmis samen een kuiertje maakten, heelemaal eens geworden, en nu moest hij er ook maar hoe eer hoe beter voor uitkomen. Toen heeft hij de stoute schoenen aangetrokken en eerst stotterend, maar al vlotter, aangemoedigd door het vriendelijke, een weinig schalksche gezicht der oude moeder, die hem wel lijden mag, heeft hij alles verteld en - het hooge woord is er nu gelukkig uit. Moeder heeft het niet al te ongunstig opgenomen, dat hij haar eenige weghalen wil - 't is immers 's werelds beloop - maar ze meent toch, dat een gemoedelijk vermanend woordje op zoo gewichtig oogenblik niet misplaatst is: de jongen heeft zijn gebreken als ieder, en 't is haar moederplicht hem die op zachtzinnige manier onder 't oog te brengen, éér ze haar jawoord geeft.

De knaap zit dan ook een beetje beteuterd te kijken, onzeker wat hiervan het einde zal zijn, maar het glunder glimlachend meiske achter moeders stoel is zonder zorg, en als hij maar even opkeek naar haar oolijke gezicht zou ze hem wel beduiden, dat hij niet zoo benauwd hoeft te wezen, want dat alles in orde komt.

Dit of een dergelijk geschiedenisje dringt zich bij het zien der schilderij aanstonds aan onze verbeelding op, en als we ons met het typische van het gemoedelijk in beeld gebrachte gevalletje hebben vermaakt en ons verlustigd in de nauwgezette zekerheid, waarmee de schilder het in al zijn bijzonderheden heeft weergegeven, vanaf de handelende personen tot het pronkservies op het glimmend gewreven kabinet aan den muur, moeders ouderwetsche naaidoos op tafel en de blauw-porseleinen borden op den schoorsteenrand - dan waardeeren we den mooien werklust van den man, die, een groot deel van zijn leven doorbrengend met deze eenvoudigen, gelukkig was in het weergeven van hun kalme vreugden en huiselijke genoegens; die zijn lust vond in de licht-gedrenkte atmosfeer hunner hutten, als de zomerzon de vaalheid der armoede overspreidde met goudglanzend waas of het bleeke winterlicht liefelijk speelde langs de propere blankheid van het welonderhouden huisgerei der ruimer bedeelden; die niet gelijk Israëls zijn werken als 't ware drenkte in eigen sentiment van diep-tragisch meê-leven, of als Neuhuys ze opvoerde tot pracht-geheelen van lijn en kleur en licht, maar toch in mooie, blonde tonen en aangename kleuren te verhalen wist van zijn vriendelijk-eenvoudig meê-leven met het dagelijksch lief en leed van het Larensche en Twentsche volk, welks schilder hij was.

M.V.

Pater Hartmann von An der Lahn-Hochbrunn.

Pater Hartmann, uit een oud Tiroler adelgeslacht gesproten, deelt op dit oogenblik met zijn priesterlijken kunstbroeder Perosi een Europeesche vermaardheid.

Nog geen veertig jaar oud, - hij werd geboren in 1864 te Salurn - heeft hij aan de wereld bewezen, dat de Muze der scheppende zangkunst, wel ver van zich te geneeren voor de monnikspij van een Franciscaan, de kruin van een minderbroeder even gaarne met lauweren gekranst ziet als van welken mondainen artiest ook.

Na zijn eerste verblijf te Rome in het klooster Aracoeli, genoot hij de leiding van den beroemden organist P. Singer in Salzburg, begaf zich in 1887 naar Lienz in Tirol, als orgelkunstenaar, en later, als koordirigent, naar Reutte, tot hij in 1893 naar Jerusalem vertrok, waar hij twee jaren, als priester der kerk van het H. Graf, de kunst onderwees. Zeven jaar geleden vestigde hij zich voorgoed te Rome om zich onverdeeld met hart en ziel aan de compositie te wijden. Daar werd o.a. het Oratorium *St. Franciscus* door hem getoondicht, een schepping, die den H. Stichter en Vader zijner orde verheerlijken zou op zóó glorievolle wijze, dat keizer Frans Joseph met 't volste recht het zich tot een eer rekende, dat de monnik aan hem zijn arbeid had opgedragen.

Onder leiding van den componist zelven werd het Oratorium te St. Petersburg in April 1901 driemaal uitgevoerd en, evenals te Weenen, met den geestdriftigsten bijval van Hof, kunstcritiek en publiek vereerd.

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg*.)

Jessie vertelde Walter nu, nog onder den smartelijken indruk van het gebeurde, wat haar stervende vriendin haar had meegedeeld. Walter's oogen waren vol tranen; het waren tranen van medelijden en verdriet. Zulk een slechte daad had hij zelfs niet bij William kunnen onderstellen. Hij zweeg langen tijd en vond geen woorden, om zijn gevoelen uit te drukken. Eindelijk sprong hij op en riep:

‘De ellendeling! Hij heeft haar nog bedrogen en gemarteld met zijn woorden op haar sterfbed!’

‘Blijf kalm, Walter; laten we den vrede en de rust van deze plaats niet storen; ik ben volkomen met u van hetzelfde gevoelen. En toch moet hij genegenheid voor haar gehad hebben; anders had zijn knagend geweten hem niet zoo spoedig naar deze plaats gedreven, mij is deze mensch in zijn lichtzinnigheid en valschheid een raadsel.’

‘Zijt gij er dan zeker van, dat de nachtelijke ruiter William was, en dat hij deze dierbare plaatsen bezocht heeft?’ vroeg Walter verwonderd.

Jessie maakte een beweging om haar vermoeden te bekrachtigen en stiet daarbij met den voet tegen een voorwerp, dat in den schijn der maan blonk, zij beurde het op; het was een brieventasch met zilveren slot. Zij opende de tasch en haar blik viel op een geborduurden naam: William Bellenger.

‘Zie,’ sprak zij, de brieventasch aan Walter gevend, ‘mijn vermoeden heeft me niet bedrogen. Ik zal hem het verlorene bij gelegenheid wel eens teruggeven en hem te gelijk mijn oordeel over zijn handelwijze uitspreken.’

‘Zonderling,’ sprak Walter in zich zelf, ‘het menschenhart is een raadsel. Ik had niet gedacht, dat in de borst van zulk een schurk, uiterste verdorvenheid nog strijd moest voeren met betere gevoelens.’

De koelte van den avond streek over de bergen en beiden sloegen den weg naar huis in. Toen zij het kleine kerkhof verlieten en nog eenmaal een blik wierpen op de graven der lieve dooden, strekte Walter de hand naar Jessie uit en sprak:

‘Vergeef mij, dat ik geloofd heb, dat William den laatsten tijd zich zeer in uw vriendschap en gunst mocht verheugen; dat maakte mij bedroefd, want ik gevoelde, dat de ellendeling uwer onwaardig was.’

‘O, vergeven is 't reeds; gij deedt me onrecht. Maar was het dat alleen, Walter, wat u zoo dikwijls terughoudend en afgemeten, zoo - kort, zoo geheel anders dan vroeger tegen mij deed zijn?’ vroeg Jessie, met een blik vol liefde op hem gevestigd.

Die vraag maakte Walter verlegen. De ware reden zeggen durfde hij niet en onwaarheid spreken wilde hij niet.

‘Jessie, gij weet wat mij drukt, gij weet welke smaad op mijn naam kleeft, dien de verzoening met mijn grootmoeder, mevrouw Bellenger, niet vermag uit te wisschen. Ik voel het, ik zal nog veel en zwaar hebben

DE H. DUNSTAN ZALFT DEN H. EDUARD II, DEN MARTELAAR, TOT KONING VAN ENGELAND.
Naar een teekening van R. CATON WOODVILLE.

te lijden, ik zal nog veel moeten verduren; u echter hoop ik gelukkig te zien; nadat Ellen gestorven is, zijt gij de eenige, die uit mijn kinderjaren mij zijt overgebleven.'

Zijn stem klonk zacht en weemoedig. Een traan glinsterde in Jessie's oog, toen zij vol medelijden en liefde hem troostte met de woorden:

'Moed, Walter! Is uw geluk ook niet het mijne? Van nu af zal niets ter wereld zich meer tusschen ons plaatsen.'

XI.
Een crisis.

Den volgenden morgen keerden mevrouw Bellenger, Jessie en Walter weer naar de stad terug. Walter had beloofd, spoedig naar Deerwood terug te keeren, om eenige weken bij zijn familieleden te blijven en hun droefheid eenigszins te verzachten en hen te troosten. Mijnheer Graham vond het zeer goed, en zonder William gezien te hebben, kwam Walter weer in Deerwood aan, terwijl zijn grootmoeder een reeds lang voorgenomen reis naar Boston ondernam.

ITALIAANSCH LANDSCHAP BIJ MANESCHIJN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.C. GUYOT.

Walter voelde zich echter in het huis van zijn grootvader zeer eenzaam. Hij was een werkzaam leven, een leven vol bezigheden gewoon geworden, en de dagen van ledigheid bevielen hem niet. Zijn droefheid nam in sterke mate toe en hij werd ten laatste zoo weemoedig en afgetrokken, dat hij zich noodzakelijk eenige bezigheid moest verschaffen. Mijnheer Graham had hem een reis, dienstzaken betreffende, naar Californië opgedragen, maar hij behoefde die

eerst met den herfst aan te vangen. Een onbestemd voorgevoel zei Walter telkens, dat deze reis een goede gelegenheid was, een onderzoek naar zijn vader in te stellen. Eindelijk kwam hij tot het besluit de reis niet langer te verdagen; de mogelijkheid zijn vader te vinden, dreef hem voort. Daarom verzocht hij mijnheer Graham, onder mededeeling der redenen, of hij nu niet reeds zijn reis kon ondernemen, in plaats van te wachten tot September.

Mijnheer Graham beantwoordde Walter's schrijven als volgt: 'Als gij wilt, kunt ge dadelijk vertrekken. Wilt gij echter tot den herfst wachten, zoo heb ik u een aangename verrassing bereid. Spoedig zullen we een groot feest hebben, en ik geloof, dat Jessie gaarne zou wenschen, u er bij tegenwoordig te zien. Het zal daarom beter zijn, dat gij wacht.'

Dit laatste veroorzaakte Walter veel hoofdbreken. Was dit feest een huwelijk, en Jessie de bruid? - zoo vroeg de door vrees bezielde jongeling zich af, doch zijn verstand zei hem dadelijk, dat het onmogelijk was. Hoe lang was het geleden, dat Jessie tot hem gezegd had: 'Uw geluk is ook het mijne!' Welke verrassing mijnheer Graham dus mocht bedoelen, Walter was niet in staat er zich een denkbeeld van te vormen.

****

William Bellenger was nog in denzelfden nacht, toen hij met bedroefd hart aan het graf van de hem ontnomen Ellen Howland had gestaan, naar New-York teruggekeerd. Hier ook kon hij niet tot kalmte komen; zijn schuldeischers lieten hem geen rust. Eereschulden, die hij bij het spel gemaakt had, dwongen hem tot handelen; het gold hier alles te verliezen of alles te winnen. Wijselijk vermeed hij den omgang met Jessie Graham, want hij wist wel, dat hij bij haar niets meer had te hopen, dat hij haar op zijn gunstigst onverschillig was geworden. Des te meer zocht hij nu den omgang en het verkeer met de schoone kleindochter van mevrouw Reeves, Charlotte, die hem gaarne mocht lijden. De naam Bellenger had nog een goeden klank in de gezelschappen, en daarom durfde hij hopen, wel gehoor te vinden, zoowel bij het meisje als bij haar vader en grootmoeder.

Charlotte Reeves, een onder de leiding harer grootmoeder opgegroeide dame, had het lang met smart aangezien, dat zij door William Bellenger veronachtzaamd werd, en haar hopeloosheid werd grooter, naarmate hij zich meer met Jessie Graham ophield. Ook mevrouw Reeves had zich door de bevoorrechting van de kleindochter harer vriendin, mevrouw Bartow, beleedigd gevoeld, vooral ook hierom, omdat zij de toespeling op haar afkomst door mevrouw Bartow nog niet vergeten was. Het meisje was dan ook niet weinig verheerlijkt, toen William eenigen tijd later haar zeer veel hoffelijkheden bewees en veel meer met haar omging. Toen hij dan ook met een kloppend hart om haar hand vroeg, had hij gemakkelijker spel, dan hij zich had voorgesteld. William verlangde, dat haar grootmoeder er mede in kennis zou worden gesteld, opdat zij hare toestemming zou geven. Op het aandringen harer kleindochter gaf zij toe, onder voorwaarde, dat ook haar vader zou toestemmen.

Deze voorwaarde was gemakkelijk in vervulling te brengen, want mijnheer Reeves, die zich voor niets interesseerde, wat niet in verband stond met zijn zaken, antwoordde op William's vraag, dat zijn dochter en haar grootmoeder maar naar eigen goedvinden

hierin moesten handelen, zooals zij altijd deden. Dan voegde hij er als echt koopman aan toe:

'Mijn voornemen is, mijn dochter bij haar huwelijk *f* 50.000 uit te betalen, en daarmede beschouw ik mijn verplichtingen te haren opzichte vervuld.'

William was zijn toekomstigen schoonvader bijna om den hals gevallen; wijselijk bewaarde hij deze blijken van genegenheid voor meer passende gelegenheden en keerde, ten hoogste voldaan en vroolijk, naar zijn bruid terug. Het was besloten, dat de verloving reeds den volgenden dag zou worden bekend gemaakt.

Jessie maakte zich den volgenden morgen juist gereed een wandeling te gaan maken, toen zij verrast werd, niet alleen door het vroege bezoek van Charlotte, maar nog meer door de meedeeling, dat zij gisteren met William Bellenger verloofd was.

In de volgende dagen was dan ook de verloving van Charlotte Reeves met William Bellenger het onderwerp van het algemeene gesprek in de deftige kringen van New-York.

***

Ondertusschen was Walter te Deerwood druk bezig met de voorbereidselen voor zijn groote reis. Op het voortdurend en aanhoudend verzoek van zijn huisgenooten had hij zijn vertrek op een lateren tijd bepaald dan hij van plan was; een gebeurtenis deed hem echter van dit voornemen weer afwijken. De postbode bracht hem een brief met het poststempel New-York. Haastig scheurde hij het couvert en las:

'Waarde Walter!

Eindelijk is mijn wensch vervuld; mijn vreugde is groot. Ik heb eindelijk een vogeltje gevangen, ik ben voor de geheele wereld verloofd en den 10^den^ Juli zal het huwelijk voltrokken worden. Mijn bruid wenschte tot den herfst te wachten, om groote feesten te kunnen geven, maar ik drong er op aan, dat het huwelijk spoedig zou plaats hebben en met weinig drukte gevierd worden, en wist ook de grootmoeder van mijn bruid hiervoor te winnen. Haar vader heeft beloofd *f* 50.000 aan haar te geven als bruidsschat; daarmede ben ik voorloopig tevreden. U, Walter, ben ik in 't bijzonder mijn dank verschuldigd, dat gij mij den weg naar mijn geluk niet hebt versperd. Soms was ik zeer ijverzuchtig, maar gij hebt als een man gehandeld en mij vrij spel gelaten. Mijn hartelijken dank daarvoor en ik hoop, u op mijn bruiloft te ontmoeten. - Jessie zei mij, dat gij ook wist van die laatste geschiedenis met de arme Ellen. Geloof me, Walter, ik beminde haar, en nog kan ik haar niet vergeten. Maar hoe kon ik haar trouwen, daar zij arm was! Mijn bruid en mijn grootmoeder hebben mij vergeving geschonken.

Deel den uwen mijn geluk mede en groet hen van mij. De voorbereiding tot het huwelijk neemt al mijn tijd in beslag, verontschuldig daarom mijn weinige regels. Jessie en mijnheer Graham laten u groeten en rekenen, evenals ik, er op, u op de bruiloft te ontmoeten.

Na hartelijke groeten,

Uw neef,
William Bellenger.'

Met koortsachtige onrust had Walter dezen brief gelezen, zijn gezicht was doodsbleek, zijn hand beefde, daarna viel hij bijna onmachtig op een stoel neer; alles schemerde

hem voor de oogen. Hij was niet in staat te begrijpen, wat in den brief stond. Wie anders kon de bruid zijn dan Jessie, de dochter van den rijken Graham? Hoe was het mogelijk, dat het meisje, het zoo edele meisje, zich aan zoo'n ellendeling kon schenken, dien zij verachtte; hoe was het mogelijk, dat zij hern, Walter, den vriend harer jeugd, kon vergeten, zij, die hem nog kort te voren met zooveel nadruk had verzekerd: ‘Is niet uw geluk het mijne!’ Kon een edel, braaf meisjeshart in zoo'n korten tijd veranderen!...

Maar stond het daar dan niet geschreven, zwart op wit, en moesten niet alle onduidelijke uitdrukkingen in den laatsten brief de laatste hoop wegnemen? ‘God mijn God, wat beproeft Gij mij zwaar, hoe zal ik het dragen; geef mij kracht, geef mij sterkte!’ riep hij, de handen wringend. In zijn opgewondenheid en bij de vallende schemering had hij niet bemerkt, dat ondertusschen de goede tante Debby in de kamer was gekomen. Zij, die in dit kleine huis al zooveel leed had gezien, en nu ook weer Walter's smart gadegeslagen, had zijn bede tot God gehoord. Zij legde haar hand op zijn schouder en sprak aangedaan:

‘Wat is het, mijn jongen; welk ongeluk heeft u getroffen; wie heeft u leed gedaan?’

Walter schrok, toen hij in het goedige, van diep medelijden getuigende gezicht van zijn tante zag en hij bedekte het zijne met beide handen; hij zuchtte en weende als een kind. Tante Debby zette zich naast hem en nam zijn hand. Het deed hem op dit oogenblik zoo goed, een medelijdende ziel te vinden en hij vertrouwde haar zijn geheim.

Maar hoe zeer zij zich ook inspande, allen twijfel bij hem te doen verdwijnen en hem nieuwe hoop in te storten, het hielp niet, hij zag zijn leed en ongeluk vóór zich breed en groot, en geen lichtstraal drong er door. Hij wilde vertrekken zoo spoedig mogelijk; hij wilde de plaats ontvluchten, waar elke boom, elke struik, elke plek bittere gedachten wekte; ver, ver weg wilde hij, en hij verzocht tante Debby zijn grootvader en tante Mary op zijn vertrek van morgen voor te bereiden.

Na een onrustigen, slapeloozen nacht was Walter bij het eerste morgenschemeren reeds opgestaan, en nog eenmaal naar zijn moeders graf gegaan, om daar kracht en sterkte te vinden voor zijn zware taak.

Het afscheid van de zijnen was smartelijk, aller oogen waren vol tranen; zelfs op het gebruinde gelaat van den ouden Marshall, die reeds zooveel had ondervonden, vielen tranen.

Toen Walter naar het station ging, wierp hij van de hoogte nog een weemoedigen blik op de plaats, waar hij zijn jeugd had doorgebracht, zijn lippen preveld een laatst vaarwel en zijn hart stelde hem de vraag: ‘Wanneer en hoe zullen we elkaar weerzien?’ Tegen den avond kwam Walter in New-York; hij wilde met het den volgenden morgen vertrekkende schip naar San Francisco afreizen.

Hij zocht ten laatste mijnheer Graham op, niet in zijn huis, omdat hij Jessie daar vreesde aan te treffen, - haar kon en durfde hij niet zien - maar hij begaf zich naar zijn kantoor. Mijnheer Graham had het een uur geleden verlaten en niemand wist, waar hij was heengegaan. Dit was Walter niet onaangenaam; nu had hij goede redenen hem schriftelijk mee te deelen, wat hij voor zijn afreis nog te zeggen en te regelen had. Hij voegde aan den brief toe:

‘Hebt ge mij nog dringende zaken mee te deelen of een opdracht te doen, zoo verzoek ik u, mij het te laten weten, en uwe bevelen zullen stipt uitgevoerd worden.’

Dezen brief liet hij voor mijnheer Graham achter, en toen de zon den volgenden morgen de bergen van Deerwood verlichtte, zat hij reeds op het dek van het schip.

*_**

Toen Jessie dien morgen in de gezellige huiskamer kwam, waar zij met haar vader steeds het ontbijt gebruikte, liep deze met zichtbare opgewondenheid de kamer op en neer en scheen den morgengroet zijner dochter niet te hooren. Verwonderd over zijn opgewondenheid, zag Jessie haar vader aan en zij was juist van plan naar de reden van zijn opgewondenheid te vragen, toen hij plotseling voor het verschrikte meisje staan bleef en een onderzoekenden blik op haar wierp.

'Jessie, heeft er den laatsten tijd tusschen

u en Walter iets plaats gehad, waardoor hij zich beleedigd zou kunnen voelen en waardoor verwijdering tusschen jelui is ontstaan?'

Jessie bloosde; zij wist niet, wat deze onverwachte vraag beteekende.

'Dus gij weet er niets van, wat Walter mij zooeven geschreven heeft?' vroeg mijnheer Graham verder. 'Gij weet niet, dat Walter van morgen vroeg reeds zijn reis naar Californië heeft ondernomen? Gij weet niet, waarom hij zoo spoedig en onverwachts is vertrokken?'

'Walter is vertrokken zonder een woord van afscheid, zonder een vaarwel, zonder eenige verklaring! Het is niet mogelijk, vader!' riep Jessie opgewonden.

'Zie hier en lees, mijn dochter; misschien begrijpt gij beter, wat Walter schrijft, dan ik; ik ben niet in staat het raadsel op te lossen' sprak haar vader op geruststellenden toon tot het bevende meisje, haar den brief overreikend.

Jessie las haastig en opgewonden den brief. Plotseling overtoog een roode blos haar gelaat; toen zij de schrikkelijke waarheid begrepen had, werd haar gezicht doodsbleek. Met een luiden gil zonk zij op een stoel neer en bedekte haar gezicht met beide handen. 'Walter, Walter, waarom mij dat leed aangedaan!' steunde zij.

De vader had innig medelijden met het verdriet van zijn eenig kind, dat hij zoozeer beminde, hij moest zich bedwingen om zelf niet in tranen uit te breken.

'Jessie,' zei hij, 'ik had het al lang bemerkt, dat gij Walter Marshall bemint en ik meende en geloof dit heden nog, dat uwe liefde beantwoord wordt. Hij heeft een eerlijk en open karakter, zoodat er geen sprake zijn kan van bedrog. Wees kalm, mijn kind, verzet uw leed en wacht met geduld. Hier is zeker een misverstand in 't spel. Help mij, het uit den weg te ruimen.'

Die woorden misten hun kalmeerende uitwerking op Jessie niet. Een zwakke hoop deed haar het leed vergeten en schonk haar nieuwe kracht.

XII.
De onbekende ziekenverpleger.

De table d' hôte in het 'Ocean-Hôtel' te San Francisco was geheel met gasten bezet, die luid en druk als echte Amerikanen met elkaar spraken. Het diner was bijna afgeloopen, de kellner diende de laatste schotels rond, toen de oogen van de geregelde bezoekers uit den 'Stamgastenhoek' zich naar de deur richtten, waarin een man verscheen, die door zijn forsche gestalte en indrukwekkend scherp geteekend gezicht ieders opmerkzaamheid trok. Bij de stamgasten was hij wel bekend en de hartelijkheid, waarmede dezen kapitein Murdock begroetten en welkom heetten, toonde duidelijk, hoe hoog hij in aller vriendschap stond.

'Goed, kapitein, dat je weer hier bent!' zei een der gasten. 'Het was verduiveld vervelend hier, zoolang gij zijt weg geweest. Je zult je kamer wel bezet gevonden hebben. Is 't niet?'

'Ja,' sprak de als kapitein aangesprokene. 'De waard zei me, dat hij er een jongen man voor een nacht in heeft gehuisvest, daar hij alle kamers bezet had. Hij kon natuurlijk niet vooruit weten, dat hij den volgenden morgen doodziek zou zijn en niet vervoerd kon worden. Nu ja, wat scheelt het me, ik heb zoo dikwijls onder den

blooten hemel geslapen, dat het mij geen kwaad zal doen, nu nog eens op den vloer te logeeren.'

Dadelijk boden minstens een dozijn der gasten aan, hun kamer met hem te deelen; maar de goedige kapitein sloeg elk aanbod af. Hij meende, dat het wel terecht zou komen en ook zou de jonge man zoo lang niet ziek blijven.

Op de vraag van den kapitein, of het bekend was, van waar de jonge man kwam, werd hem geantwoord, dat het een vreemdeling was, die dadelijk na zijn aankomst, nu twee weken geleden ziek was geworden, - verder wist men niets van hem. Na het diner begaf kapitein Murdock zich naar zijn kamer, niet zoozeer om den zieke te zien, als wel om eenige dingen, die hij noodig had, te halen.

Walter - want hij was het - lag slapend in zijn bed, terwijl in een armstoel aan het venster de oude waardin sluimerde, die den jongen man oppaste en verpleegde. Een enkele blik zei den kapitein, hoe slecht er voor den zieke gezorgd was; maar misschien zou hij er zich niet verder om bekommerd hebben, als niet de jonge man, die voortdurend kreunde, het woord 'vader' had uitgesproken.

'Arme jongen,' sprak de kapitein, 'hij droomt van zijn geboortehuis en van zijn geliefden, die er niets van weten, hoe hij hier hunne verpleging mist.'

Walter ontwaakte; hij vestigde zijn oogen op den vreemde en sprak met zwakke stem: 'Blijf hier!'

Bereidwillig gaf de kapitein hieraan gehoor en zette zich naast het bed neer, terwijl de oude waardin zich verwijderde.

Walter zag hem ernstig aan en sprak:

'Sluit de deur dicht en laat haar niet meer hier komen. Zij lijkt op Jessie's grootmoeder, die niet kan hebben, dat ik Jessie van mijn liefde spreek, - och, maar dat is u onverschillig. Kent u mijn vader?'

'Neen,' en de kapitein schudde treurig het hoofd, terwijl Walter voortging:

'Hebt gij geen kinderen?'

'Ik weet 't niet,' luidde het antwoord.

Walter ging met zijn droomen verder:

'Ik zoek mijn vader, en toen ik Jessie van hem vertelde op de bank onder de linde - weende zij luide, omdat haar vader tegen hem getuigd had. Kent gij, mijnheer Graham?'

'Wie?' riep de kapitein, opspringend en zich over Walter buigend.

Maar Walter antwoordde hem niet. De haast en opgewondenheid van den kapitein hadden hem verschrikt en hij bleef verder sprakeloos, hoe ook de kapitein alles aanwendde, het afgebroken gesprek weer aan te knoopen. Die eene naam Graham was voor den kapitein genoeg om hem geheel voor den zieke in te nemen. Toen hij bemerkte, dat voorloopig geen woorden meer uit den zieke waren te krijgen, verviel hij in diep gepeins, zoodat hij het binnenkomen van de waardin niet bemerkte. Deze was verwonderd, den kapitein nog hier aan te treffen; eerst toen zij bij het bed van den zieke kwam, schrok hij uit zijn gedachten op. De zieke had zijn oogen gesloten en sliep.

De kapitein hief het hoofd op en vertelde de hem verwonderd aanziende waardin, dat hij de verpleging van den zieke verder op zich zou nemen.

De ziekenkamer zag er nu spoedig veel beter en gezelliger uit. Urenlang zat de kapitein dikwijls aan het bed van den zieke, zoowel bij dag als bij nacht, met een ijver en geduld, die verwondering wekten. Zoo dikwijls de zieke met zijn droomen begon, luisterde hij toe en deed zijn best om het afgebroken verhaal, dat bij den naam Graham was opgehouden, weer aan te knoopen, maar vergeefs. Vergeefsch was ook

elke bemoeiing van den kapitein om den naam en de woonplaats van den jongen man te weten te komen.

Eens, toen hij weer uit de ziekenkamer kwam, om op de gang wat lucht te scheppen, bleef hij in gedachten verzonken aan het venster staan van de portierskamer, waarin de brieven en telegrammen lagen, geädresseerd aan de gasten van het hôtel. Plotseling viel zijn oog op het adres van een brief: Walter Marshall; hij was afgezonden uit New-York; hetzelfde adres stond op een telegram, naast den brief. De kapitein zuchtte; wie hem beschouwd had, zou gemerkt hebben, dat deze adressen hem veel belang inboezemden.

Het was meer dan alleen nieuwsgierigheid, dat de kapitein den portier opzocht en hem vroeg of de drager van dezen naam nog niet was aangekomen, en of hij misschien vroeger reeds hier was geweest. De portier moest tot leedwezen van den kapitein deze vragen ontkennend beantwoorden. Nu waren er twee namen, die hem interesseerden. Ja, men kon het hem aanzien, gewichtige geheimen hielden al zijn gedachten in beslag.

Weer zat de kapitein aan het bed van den zieke in nadenken verzonken. Hij had de waardin de kamer doen verlaten.

De zieke was zeer onrustig en wendde zich op zijn bed om; zijn handen schenen wat te zoeken, zij voelden onder het kussen en toen hij zich weer omkeerde, viel er iets op den grond. Het was een klein handwerkje, waarschijnlijk een bladwijzer of zoo iets, door een vrouwenhand vervaardigd, en de kapitein zag door vergeet-mij-nietjes omlijst den naam Walter Marshall - en klein en bescheiden stond in een der hoeken de naam Jessie Graham.

‘Gode zij dank! Gode zij dank!’ riep de kapitein, diep bewogen.

‘O Heer, zult gij mijn gebed verhoord hebben? Walter Marshall - mijn zoon - Ellen's kind?’ - zoo sprak hij met ten hemel geheven blik. En hij boog zich over den zieke en heete tranen vielen op het bleeke gezicht, waarin hij telkens meer en meer het evenbeeld van zijn zoo dierbare vroeg gestorven vrouw herkende.

‘Waarom weent gij?’ vroeg Walter.

‘Vroeger had ik een zoon, die op u geleek, en het smart mij zoo, u hier zoo ziek te zien. Ik wil voor u zorgen,’ antwoordde de kapitein bewogen.

‘O, wilt gij?’ riep Walter verheugd. ‘En wilt gij bij mij blijven, tot ik mijn vader gevonden heb?’

‘Ja, ja, ik zal altijd bij je blijven,’ en Sep Marshall - hij was het, de vader van Walter - drukte zijn lippen op het voorhoofd van den zieke.

‘Ik heb Jessie,’ zoo ijlde de zieke verder, ‘niet meer een kus gegeven sinds ze een klein meisje was en zij mij een haarlok gaf. Ze ligt in mijn koffer bij een haarlok mijner moeder, kent gij mijn moeder?’

Ja, ja, o hemel ja,’ en de man viel op zijn knieën, verborg zijn gelaat in beide handen en weende.

Ofschoon Walter de oorzaak van een zoo groote ontroering niet kende, had hij toch medelijden. Hij legde zijn hand op het hoofd van den man en sprak zacht: ‘Ween niet. Het geeft toch niets. Ik heb vroeger ook geweend, toen ik nog een kleine jongen was en aan mijn lieven, armen vader dacht.’

‘Zeg dat nog eenmaal! Nog eenmaal: arme, lieve vader!’ juichte de kapitein, en weer rustte zijn blik op den zieke, die weer ingesluimerd was.

‘Hij lijkt sprekend op Ellen,’ fluisterde hij. ‘Arme vrouw, wie had gedacht, dat ik ons kind voor het eerst in den vreemde zou zien, en nu is dat kind reeds een man geworden!’

De overtuiging, dat de zieke zijn zoon, het kind van Ellen was, bevestigde zich meer en meer bij den kapitein, zoodat hij het niet ongeoorloofd meer vond, tot verdere opheldering de papieren van den zieke na te zien. Hij opende den koffer, en vond daarin de zwarte lok van Jessie en daarnaast een blonde, die hij herkende als het haar van zijn ongelukkige, vroeg gestorven vrouw. Tranen van aandoening vloeiden over zijn gelaat. 'God, zegen mijn zoon, - zegen mijn zoon!' bad hij.

Daarna legde hij het dierbare aandenken weer in den koffer.

(*Wordt vervolgd*.)

Bij de Platen.

De H. Eduard II, de Martelaar, koning van Engeland. -

Eduard II, de zoon van Edgar, die den trotschen titel had aangenomen van keizer van Albion, koning en heer van geheel Brittannië en de omliggende eilanden, volgde zijn vader in 975 op.

De nieuwe koning was een knaap van nog maar dertien jaar. Zijn stiefmoeder, de heerschzuchtige Elfride, betwistte hem de kroon, die zij voor haar eigen zoon, den zevenjarigen Ethelred, begeerde. Maar de H. Dunstan, aartsbisschop van Kantelberg en raadsman van den overleden vorst, sprong voor de rechten van 's konings eerstgeborene in de bres en wist ook de edelen te bewegen, voor Eduard partij te kiezen. Deze werd dan ook te Kingston door den H. Dunstan tot koning gezalfd.

De koningin-moeder, vertoornd over het verijdelen harer plannen, had een onverzoenlijken haat tegen haar stiefzoon opgevat en besloot hem in het verderf te storten. De jeugdige koning, die de gevoelens zijner stiefmoeder kende, bleef haar toch bij iedere gelegenheid de meest ondubbelzinnige bewijzen van zijn eerbied en genegenheid geven. Hij behandelde ook Ethelred als den teederste der broeders, en zijn gedrag was des te bewonderenswaardiger, daar het vrij was van alle veinzerij en voortkwam uit een rechtschapen en eerlijk gemoed. Elfride werd daardoor niet geroerd; wraak- en heerschzucht deden haar de heiligste wetten van godsdienst en natuur met voeten treden.

Drie en een half jaar had Eduard geregeerd, toen hij, in een woud bij Wareham, in het graafschap Dorset, ter jacht zijnde, een bezoek bracht aan zijn stiefmoeder. Elfride, in plaats van dit blijk van oplettendheid op prijs te stellen, bracht het gruwelijk opzet ten uitvoer, dat zij sedert geruimen tijd gevormd had. Door een gehuurden moordenaar liet zij den jeugdigen vorst doorsteken.

Het lijk werd in een moeras geworpen, maar teruggevonden en in de kerk van Onze Lieve Vrouw van Wareham begraven, van waar het drie jaar later naar het klooster van Shaftsbury werd overgebracht. God eerde het lijk van den koninklijken martelaar met verscheidene wonderbare genezingen, en verschillende kerken vroegen en verkregen gedeelten zijner eerbiedwaardige overblijfselen. De H. Kerk vereert dezen jeugdigen heilige op den 18en Maart, den dag van zijn martelaarschap.

Elfride, door wroeging gekweld en getroffen door de mirakelen, door tusschenkomst van den Heilige gewrocht, kwam tot inkeer en nam het besluit, door oprechte boetvaardigheid voor haar misdaad vergeving af te smeeken. Zij verliet de wereld en stichtte de kloosters van Wherwel en Ambresbury; zij nam haar intrek in het eerste der twee en bracht er haar overige levensdagen in boetedoening door.

Haar zoon Ethelred, dien zij koning had willen zien, was een laf en ongelukkig vorst. Onder zijn regeering werd Engeland door allerlei rampen getroffen en had vooral veel te lijden van de invallen der Denen, door den H. Dunstan, die in 988 overleed, voorspeld.

Italiaansch landschap bij maneschijn. -

Een echt romantisch landschap: een half verwilderd park aan den oever van een meer; onder pijnboomen en cypressen brokstukken van een kerk, een klooster, een villa; een eenzame droomer op een marmeren bank; de gladde spiegel van het meer, en daarboven, het water verzilverend, het bleeke schijnsel der volle maan.

In één woord, een voorstelling om bij te droomen van het wonderland, *wo die Citronen blüh'n*, het paradijs der romantiek, waarvoor ook de koele Nederlander, als het hem vergund is die schoonheid te aanschouwen, in geestdrift ontvlamt.

De Ulrichsburg bij Rappoltsweiler. -

In den Boven-Elzas, zestien kilometer ten noorden van Colmar en vijf kilometer ten westen van de spoorlijn Straatsburg - Bazel, ligt het stadje Rappoltsweiler in een schilderachtige omgeving.

Beneden de weelderige weiden en akkers; tegen de heuvels de wijnstok, die hier voortreffelijk gedijt; daarboven de vervallen burchten, zooals er zich drie boven Rappoltsweiler verheffen. Het hoogst de ronde, massale toren van Hohenrappoltstein, die als een reusachtige vuurtoren boven de onafzienbare zee van boomen uitsteekt; wat lager, op een eenzame, steile rots de oogenschijnlijk ongenaakbare Giersberg; het laagst, maar altijd nog op een respectabele hoogte, de wonderschoone Ulrichsburg, die zich over een breed plateau uitstrekt. Oorspronkelijk heette hij de ‘groote Burg Rappoltstein,’ naar het adellijk geslacht van dien naam, waaraan hij en de beide andere burchten hun ontstaan te danken hebben.

In het begin der dertiende eeuw in den Romaanschen overgangsstijl gebouwd, later vaak vergroot en vooral in de vijftiende eeuw aanmerkelijk verbouwd, ligt de Ulrichsburg reeds sedert den dertigjarigen oorlog in puin. Toch is er van het bouwwerk nog genoeg overgebleven, om een duidelijk denkbeeld te kunnen geven van het voorkomen van een middeleeuwschen burcht.

Twee gedeelten van het bouwwerk springen den toeschouwer het meest in het oog. Op de eerste plaats de geweldige vierhoekige wachttoren, het middelpunt der sterkte en in geval van nood het laatste toevluchtsoord. Hoog boven den grond voert een kleine ingang naar het inwendige van den steenen reus. Zijn de gebouwen, die het naast den toren gelegen burchtplein eens omgaven, geheel verdwenen, de ridderzaal in het naar het zuiden gelegen slot is uitstekend bewaard gebleven. Van die zaal zijn op onze afbeelding de zeven Romaansche rondboogvensters duidelijk te zien. Verder ontmoet de bezoeker allerlei brokstukken metselwerk, die eerbied doen opvatten voor de bouwmeesters der middeleeuwen.

Nog heeft men op verschillende punten een prachtig uitzicht, hier op 't diep in het dal gelegen stadje, ginds op de dicht beboschte bergen rondom. In schilderachtige bekoorlijkheid wordt de Ulrichsburg door geen andere der in deze streek zoo talrijke burchtruïnen overtroffen, en zelfs in geheel Duitschland wordt zijn weerga maar een enkele maal gevonden.

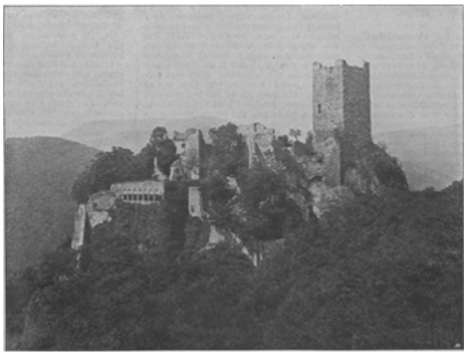

DE ULRICHSBURG BIJ RAPPOLTSWEILER IN DEN ELZAS.

[Nummer 13]

DE MONTE CIMONE MET DE VIA GIARDINI.
Naar een schilderij van E.T. COMPTON.

De glazen klok.
Naar Huan Mee.

Ik wed tien tegen een, voor zooveel als je maar wil.'

De jongste der twee heeren leunde achterover in zijn stoel en trok nadenkend aan zijn sigaret.

'Veronderstel, dat ik het aanneem, hoe kun je het dan bewijzen?'

'Beste Cherton, ik zou niet op het onderwerp teruggekomen zijn, veel minder zou ik er op wedden, wanneer ik het niet bewijzen kon, of er ten minste naar trachten. Nu, tien tegen een, neem je het aan?'

'Ik ben niet rijk; zeg honderd gulden.'

'Goed, ik zet er duizend tegen, dat ik een man zoo goed als dooden zal, alleen door de kracht van zijn eigen verbeelding.'

'Neen, neen dokter, dat is niet juist. Ik geloof wel, dat er waarheid is in de oude geschiedenis van de proefneming met een man, die maar heel licht gewond was, doch zoo gebonden, dat hij zich niet verroeren kon en die meende, dat hij zijn bloed hoorde wegvloeien en daardoor stierf; maar ik houd vol, dat die man, van een hoogst zenuwachtig gestel, door de spanning zijner zenuwen aan hartverlamming overleed. Hij stierf feitelijk van vrees; jij daarentegen beweert, dat hij waarlijk stierf in een toestand van bloedverlies, niet van vrees.'

'Juist, en de weddenschap is deze, dat ik een man eenvoudig door de kracht zijner verbeelding op het randje van den dood zal brengen, en hij zal alle verschijnselen vertoonen van de ingebeelde ziekte of ongesteldheid, en geen verschijnselen van zenuwachtigheid of hartverlamming.'

'Maar het sujet moet sterk zijn en weinig verbeeldingskracht bezitten.'

'Ja, je moogt hem zelf uitkiezen.'

'Goed, dan ga ik er op in. Honderd tegen duizend. Wanneer zal de proefneming plaats hebben?'

De aangesprokene leunde in zijn stoel en stak langzaam een sigaar aan.

''t Is nu zes maanden geleden, Cherton,' zeide hij, 'sinds wij over ditzelfde onderwerp spraken. Toen was je ook van een andere opinie als ik, juist als van avond, en we lieten de zaak toen rusten.

Vandaag heb ik je met een bedoeling te dineeren gevraagd, met dezelfde bedoeling heb ik ons oud verschil van meening weer opgerakeld, om de proef op de som te nemen.'

'Kan je dat dan doen?'

'Ik heb er alles voor behalve het sujet. Je moet hem zelf kiezen om je te overtuigen, om zeker te zijn dat er geen knoeierij in 't spel is, want je zult zien, dat ik gelijk heb. Ik heb mijzelf beloofd deze theorie te bewijzen, nu ik door mijn erfenis meer geld kreeg dan ik noodig heb; je zult zien, dat ik geen onkosten heb gespaard. Je honderd pop zullen er toch ook aan bijdragen.'

'Wanneer je wint!'

'Ik zal winnen,' zei hij, nadenkend langs zijn grijs puntbaardje strijkende. 'Ga mede en zie eerst de toebereidselen, dan zullen we onzen patiënt gaan uitzoeken.'

De twee mannen gingen de kamer uit, de breede, gladgewreven gang door naar de achterzijde van het huis.

De gastheer bleef voor een ijzeren deur stilstaan, opende die met een kleinen sleutel, dien hij uit zijn zak haalde, drukte op den knop van het electrisch licht en liet zijn vriend binnenkomen.

De kamer had niets buitengewoons, behalve dat zij zeer hoog van zoldering was. De vloer was met een dik Turksch tapijt bedekt; in een hoek stond een kast en die maakte met een speeltafeltje en eenige stoelen 't gansche ameublement uit; maar in het midden was een groot voorwerp, dat de aandacht van den gast tot zich trok.

Het was een groote klok van doorzichtig glas, tien voet hoog met een doorsnede van omstreeks vijf voet. Zij hing aan stevige, dunne kettingen, die over katrollen liepen, in de zoldering bevestigd, zij zweefde even boven den grond en gaf een doffen klank, toen de dokter er tegen sloeg.

‘Daar,’ zei dokter Hasseldon, ‘daar, beste Cherton, is het toestel voor onze proefneming.’

‘Wat bedoel je?’

Dokter Hasseldon antwoordde niet, maar ging naar de andere zijde der kamer, drukte op een knop bij de deur en de klok zonk langzaam op het karpet.

‘Hier is de proef. Hier is wat ik bedoel,’ zeide hij. ‘Hoe lang, denkt ge, dat een man het in deze glazen klok uit kan houden vóór hij stikt door gebrek aan frissche lucht?’

‘Ik zou het niet zeker kunnen zeggen; een uur misschien.’

‘Goed. Let op.’

Hij drukte op een anderen knop.

‘Kijk naar het bovengedeelte van de klok, vlak onder den knop.’

De jongere man volgde de richting van zijn vinger en zag, dat een gedeelte van het glazen dak der klok, juist onder den ronden knop, geluidloos wegschoof, op de manier zooals men hooge vensters opent voor luchtververscing.

‘Hoe lang zal hij het nu kunnen uithouden?’

‘Wel, tot hij sterft van honger, zou ik zeggen.’

‘Je begrijpt het. Wij zullen ons sujet in de klok zetten, we zullen het aan zijn dom verstand brengen, - we moeten iemand hebben, die heel traag van begrip is - dat hij stikken moet, stilletjes de afsluiting openschuiven, zoodat hij meer dan genoeg lucht heeft en dan is het zoo goed als zeker, dat hij naar lucht zal snakken en door verstikking sterven, lang vóórdat hij zonder versche lucht zou *moeten* sterven.

Er zal niet aan te twijfelen vallen, want wij kunnen iedere beweging bespieden. Hij zal het eerst niets vinden, dan zul je zien, dat hij diep adem gaat halen en telkens zijne lippen bevochtigt; dan zal hij het meer gaan voelen, hij zal snikken en denkelijk gaan vloeken, terwijl hij zich verbeeldt, dat hij naar lucht snakt; hij zal met zijn vuisten tegen het glas aanslaan en ons smeeken hem te verlossen; dan zal hij overvallen worden door een doodelijke loomheid en slaperigheid en wij zullen de klok op doen rijzen, anders zou hij zich door zijn eigen domheid dooden. Het te zien zal wel eenige guldens waard zijn.’

‘Misschien,’ zei de andere ongeloovig. ‘Wij zullen zien.’

‘Ja, wij zullen zien. Nu gaan we iemand zoeken. Iemand zoo sterk als een os en met even weinig hersens.’

Een kwartier later reed een rijtuig voor de deur van het ‘Palace Theatre’ en er stapten twee heeren uit, die de verlichte vestibule den rug toekeerden, de straat over staken en in een der smerige stegen verdwenen van de beruchte wijk der Seven Dials.

‘Je moet zelf je man uitzoeken, Cherton, daarom heb ik je hier gebracht.’

‘Maar, beste vriend, is dat noodig? Je weet wel, dat ik je op je woord geloof en...’

‘Tut, tut, daar twijfel ik niet aan, maar als de proefneming van dezen nacht beschreven wordt, is het goed, dat we bewijzen kunnen, dat alle beetnemerij onmogelijk was. Je moet zelf onzen man uitzoeken. Kies nu maar, Cherton. Er zijn er genoeg om ons heen, die aan de vereischte voorwaarden voldoen. Genoeg met de kracht van een olifant en een heel klein beetje hersens.’

‘Die daar zou wel goed zijn,’ zeide Cherton en hij wees naar een geduchten reus, die tegen een lantaarnpaal leunde.

De man keek hem stuursch aan. Misschien dacht hij wel, dat wanneer de toegang tot de naastbijzijnde straten nog gesloten was, zooals vroeger, hij wel kans had gezien om voor een maand binnen te zijn.

‘Hij ziet er uit of hij een moord niet zoo heel erg vindt,’ fluisterde Cherton.

‘Ik ga hem dadelijk verlokken tot gewelddadigen straatroof,’ zeide de dokter met een stil lachje, en daarop zijn stem verheffend: ‘Best, oude jongen, we zullen aan den hoek van elkaar gaan. Ik ga verder naar het Embankment.’

‘Ik begrijp je niet,’ zeide Cherton.

‘Als je omziet,’ antwoordde de dokter, ‘zul je wel bemerken, dat onze waarde vriend mij in het oog houdt. Voorzichtig, laat hem niet bemerken, dat je naar hem kijkt.’

‘Ja, hij staat in de schaduw.’

‘Hij zal mij volgen naar het Embankment en mij denken te berooven, maar dat zal hem tegenvallen. Nu heb je niets anders te doen, Cherton, dan in een rijtuig te springen en naar mijn huis te rijden. Ik zal met onzen vriend binnen een half uur volgen. Wanneer je nog iemand anders wil hebben, bedenk je dan nu, maar ik geef je mijn woord van eer, dat ik dien boef nooit vroeger gezien heb. Ben je tevreden? Goed dan, tot straks. Hier is je rijtuig. Binnen een half uur....’

‘'t Is gevaarlijk, dokter.’

‘Volstrekt niet,’ antwoordde hij lachend. ‘Spring er in. Tot ziens!’

Hij rijtuig reed voort en Arthur Cherton leunde in een toestand van onderdrukte opgewondenheid achterover, zich afvragende wat er verder zou gebeuren.

In een kwartier had hij het huis van den dokter bereikt, hij betaalde den koetsier en merkte terwijl op, dat een klok in de nabijheid het halve uur sloeg. Tegen twaalf uur zou zijn vriend er zijn. Vóór dien tijd hoorde hij wielgeratel, een ander rijtuig kwam snel aanrollen en hield op, juist waar hij stond.

‘Precies op tijd, hé?’ riep dokter Hasseldon, die vlug uit het rijtuig sprong.

‘Waar is hij?’

‘Binnenin. Kom er uit!’ riep hij, zich naar het rijtuig wendend, en de man van de Seven Dials kwam er langzaam uit en besteeg aarzelend de stoep van het huis.

Daarop reed het rijtuig weg, de drie mannen gingen naar binnen en stonden spoedig in het vertrek, waar de groote glazen klok aan de zoldering zweefde.

De patiënt voor de proefneming scheen verschrikt en versuft en zonk dadelijk brommend op een der stoelen, de dokter ging naar de kast, mengde iets in een glas en gaf het hem.

‘Drink dat uit,’ zeide hij en de man gehoorzaamde hem werktuiglijk.

Hij scheen op eens weer het vermogen over zichzelf terug te krijgen en keek loerend om zich heen.

‘Beter, niet waar?’ vroeg dokter Hasseldon.

‘Waar voor den duivel ben ik?’

‘Heel veilig, vriendlief. Je wacht alleen maar op de politie. Doe je linkerhand eens open. Wat heb je daar? Een stuk van mijn gouden ketting. Dat heb je mij afgenomen

en ik heb een schram in mijn gezicht en een slag met een ploertendooder op mijn schouder gekregen. Dat beteekent straatroof en geweldpleging, dat geeft zeven jaar.'

De dokter keek hem strak aan, terwijl hij sprak en de man schokschouderde, alsof die woorden hem veel te binnen brachten.

'Dat kunnen we je wel afnemen,' ging hij voort, den man bij den pols grijpende en hem den ploertendooder afnemende; daarop bleef hij hem aankijken en zeide nog eens nadenkend:

'Zeven jaar gevangenisstraf!'

De man drukte de lippen op elkaar en zijne halfgesloten oogen gluurden onderzoekend door de kamer.

‘Probeer het niet,’ zeide dokter Hasseldon, zijn gedachten radende, ‘probeer het niet. Als je het doet, schiet ik je neer,’ en hij trok uit zijn zak een fraai met zilver beslagen revolver.

‘Ik word net zoo lief neergeschoten, als dat ik me hier vandaan laat halen,’ bromde de man heesch.

De dokter schudde het hoofd.

‘Ik zal je een kans geven,’ zeide hij zachtjes, ‘ik zal je van twee uitersten laten kiezen.’

‘Van twee wat?’

‘Van twee dingen. Je kan zeven jaar gevangenis krijgen of je kan mij helpen om een proef te nemen en over een paar uur met vijf gulden in je zak dit huis verlaten.’

‘Wat moet ik doen?’

De dokter ging de kamer door, gevolgd door de loerende oogen van den man. Hij stak een kaars aan, die op den schoorsteenmantel stond en zette er toen een waterglas over heen. Na eenige seconden verflauwde de vlam, en ging toen uit.

‘Zie je dat, mijn vriend?’

‘Ik heb oogen, is het niet?’

‘Zeker, geen mooie oogen, maar toch oogen. Nu, die kaars ging uit, omdat een licht lucht noodig heeft om te branden, zooals een mensch lucht noodig heeft om te kunnen ademhalen.’

Hij drukte op den electrischen knop en de klok zonk langzaam op den grond.

‘Nu is al wat je voor je vijf gulden te doen hebt, dit: een paar uur op je gemak in die klok gaan zitten,’ en hij sloeg er met zijn vuist tegen vóór zij den grond bereikte, zoodat zij weer haar doffen klank deed hooren.

‘Als ik gek was,’ zei de kerel stuursch.

‘O, zooals je wilt. Bel maar even, Cherton, dan kan er iemand om de politie gaan.’

‘Een oogenblik, meester, wacht een oogenblik. Wat wil je eigenlijk?’

‘Dat heb ik je al gezegd, ik heb je noodig en je kunt vijf gulden verdienen,’ en de dokter telde het geld uit op een der lederen stoelen.

‘En krijg ik het geld, als ik dood ben?’ viel de man sarcastisch in.

‘Dwaasheid. Wij blijven voortdurend hier, en ik denk toch wel, dat je een stuk glas zou kunnen breken als je er uit wilde komen en wij wilden dat niet, hé?’

De man gaf zijne vaste overtuiging te kennen, dat er geen glas gemaakt was, wat hij niet breken kon.

‘Nu dan, ja of neen; vijf gulden of zeven jaar.’

‘Zult ge me laten gaan?’

‘Zeker. Daar is de klok. 't Is halféén; om halfdrie zul je weer op straat staan.’

‘Goed, en ik krijg het geld?’

‘Ja. Trek je schoenen uit.’

De man gehoorzaamde langzaam en verwonderd.

‘Leeg nu je zakken.’

‘Mag ik rooken?’

De dokter dacht even na en knikte ‘ja.’

De man legde een wonderlijke verzameling op een der stoelen, waaronder ook een sierlijk inbrekerswerktuig van staal, en de dokter liet de klok weer naar de zoldering rijzen. Hij nam den man bij den pols en bracht hem er onder.

‘Geheel normale pols,’ zeide hij. ‘Wij konden geen beter sujet vinden. De man weet evenmin van zenuwen als een keukentafel.’

De man stak zijn pijp aan en zette zich op een kussen, dat voor hem op den grond was gelegd.

Hasseldon drukte op een knop en de klok zonk langzaam neer. Hij drukte nog eens en geruischloos schoof een gedeelte van boven open; de blauwe tabaksrook ontsnapte door de opening en de kamer vulde zich met de leelijke lucht van goedkoope tabak.

‘Nu zullen we zien,’ zeide hij fluisterend, opdat het geluid niet tot den gevangene zou doordringen. ‘Vooreerst zal er niets te zien zijn, laten we wat kaart gaan spelen.’

Hij trok de kleine tafel tusschen hen in, maakte grog klaar en schudde de kaarten.

De gevangene zat naar hen te kijken, terwijl hij kalm zijn kort pijpje rookte.

't Was een hoogst zonderling en akelig schouwspel, de man, die stil en onbeweeglijk in de glazen klok zat, en de twee anderen, die kaart speelden en fluisterend over hun spel spraken.

De gevangene stond op en drukte zijn gelaat stijf tegen het glas om naar hen te kijken.

‘Pas een kwartier, Cherton, en reeds wordt hij onrustig.’

‘Gekheid, hij interesseert zich voor ons spel, dat is alles. Troef.’

‘O, goede hemel!’

De schreeuw kwam van de deur. Er stond een meisje, die hen met verschrikte oogen aanstaarde en, toen zij opzagen, zenuwachtig begon te lachen en flauw viel. Met een onderdrukte verwensching sprong de dokter op, nam haar in zijn armen en droeg haar de kamer uit. Binnen vijf minuten was hij terug.

‘Die verwenschte nieuwsgierigheid,’ zeide hij. ‘'t Was een der dienstboden, ik denk, dat wij de deur hebben opengelaten. Al zoo dikwijls zijn zij gewaarschuwd hier niet te komen, deze zal er wel genoeg van hebben. Willen we doorspelen?’

‘Onze gast schijnt er plezier in te hebben,’ zeide Cherton, naar den man ziende, die stond te grijnslachen.

‘Ja, juist iets voor een van zijn soort. Een vrouw verschrikken of iemand neerslaan zal zeker op zoo'n schavuit vermakelijk werken. Nu, speel door.’

Zij speelden, tot de dokter een kreet uitte.

‘Kijk!’ zeide hij, naar de klok wijzende.

De man liep als een gevangen dier in het rond en likte voortdurend aan zijn breede dikke lippen.

‘Wie heeft gelijk?’ riep de dokter, zijn kaarten op zijde werpende en zijn stoel dichter bij het slachtoffer schuivende.

De gevangene drukte zijn gezicht tegen het glas en trok toen met een woeste beweging de das van zijn hals.

‘Wie heeft gelijk, Cherton?’

‘Nog niemand. Dat is de natuurlijke woede van iemand, die opgesloten is. Er zijn geen verschijnselen van verstikking.’

‘Wacht en zie,’ antwoordde hij vroolijk; ‘wacht en zie. Hij zal dadelijk naar versche lucht gaan snakken en hij heeft die in overvloed.’

‘Zenuwachtige opwinding. Het is onmogelijk, dat iemands verbeelding hem de verschijnselen leert, waar hij niets van weet.’

Dokter Hasseldon's oogen schitterden.

‘Wacht en zie, Cherton; bij alle goden, ik zal je vannacht overtuigen! Kijk eens naar de wijze, waarop hij adem haalt.’

Zij keken beiden naar den gevangene.

De pijp was uit zijn hand gevallen en het glas was beslagen door den hangenden rook. Hij leunde tegen een der wanden, en hij haalde moeilijk en met schokken adem.

'Kijk naar hem, Cherton.'

'Ja, je hebt gelijk,' zeide zijn vriend haastig. 'Ik geef toe, dat je gewonnen hebt. Laat hem er uit, den armen kerel, hij zal doodgaan van angst.'

'Je geeft toe, dat ik gelijk heb?'

'Ja, ja, laat hem er uit.'

'Hem nu al er uitlaten? Gekheid! Er is tijd genoeg, beste jongen. Drink eens, je kijkt zoo benauwd.'

'Benauwd, 't is afschuwelijk.'

De dokter lachte bedaard. 'Wat een verbeelding,' zeide hij zachtjes. 'Onze gast doet zich zelf stikken, omdat hij denkt niet te kunnen ademhalen, en jij maakt je zelf ziek, omdat je verbeelding de zijne volgt. Kijk, hij heeft er bijna genoeg van.'

De man in de klok kroop rond als een dier, dat op sprong staat, en vloog toen, in wanhoop, tegen de wanden van de klok, sloeg met zijn vuisten tegen het dikke glas, dat een dof geluid maakte onder zijn slagen. Zijn vuile nagels krabden tegen de gladde oppervlakte, en zijn oogen schenen uit hunne kassen te zullen springen, terwijl hij zijn handen boven zijn hoofd ophief en ze telkens weer tegen de klok deed bonzen. Toen wankelde hij en zwaaide heen en weer.

'Het stadium van verdooving, Cherton.'

'Genoeg, dokter, genoeg, maak er in 's hemels naam een eind aan. 't Is vreeselijk!'

'Ik geloof, dat ik mijne theorie bewezen heb,' zei dokter Hasseldon langzaam, terwijl hij opstond en een sigaar aanstak. 'Je kunt nu wel gelooven, Cherton, dat hij binnen een half uur dood is. Gedood door zijn eigen verbeelding.'

'Ik kan alles gelooven,' zeide Cherton huiverend, want de gevangene, tegen den wand der klok leunende, scheen reeds dood te zijn. 'Laat hem er uit, hij heeft zijn geld verdiend en jij hebt je weddenschap gewonnen.'

De dokter ging naar het electrische bord met knoppen, en de gevangen man gleed van den gladden wand der klok als een beweginglooze massa op het karpet.

'Hij is gevallen!' riep hij opgewonden.

'Doe dat helsche ding toch naar boven gaan!'

De dokter staarde naar den top van de klok.

'Goede hemel!' riep hij uit.

'Wat is er?'

'Het is geen verbeelding! Hij stikt wezenlijk! Toen die dwaze meid flauw viel, heeft zij aan den ketting getrokken, naar het schijnt; de opening is gesloten. De proef is mislukt.'

'Gesloten!'

'Ja. de verschijnselen waren wezenlijk, geen verbeelding; zie je niet, dat de klok dicht is? Kijk eens, wat dikke wasem er op het glas staat.'

'Maar trek ze dan op, trek ze dan toch in God's naam op!'

'Zij wil niet. De meid heeft iets gebroken, toen zij viel. Ga weg, we moeten hem er uit halen of hij zal sterven. De weddenschap is uit. Wend je gezicht af.'

De dokter nam het breekijzer van den stoel, vloog door de kamer en sloeg het met volle kracht tegen de glazen klok. Zij weerstond den eersten slag, maar bij den tweeden kwam er een scheur in en toen vlogen de splinters rond, terwijl de dokter voort bleef slaan. Een scherf wondde zijn wang, maar hij sloeg er geen acht op, een scherpe hoek bezeerde zijn arm, toen hij zich boog om den gevangene er uit te halen, en te zamen begonnen zij hem bij te brengen.

‘Hij is in orde,’ zei de dokter spoedig, terwijl hij opstond en droevig de verwoesting bekeek. ‘Hij heeft een ijzeren gestel. Gelukkig voor hem en voor ons.’

‘Is hij bepaald weer in orde?’

‘Ja, geheel en al. We zullen een ander sujet moeten vinden. Ik denk niet, dat hij het nog eens zal willen doen.’

‘Even als ik. Voor geen millioen, al heb je duizendmaal gelijk.’

‘'t Is alles de schuld van die verwenschte meid!’ riep de dokter woedend.

‘Ik heb de vijf gulden verdiend, is 't niet, heeren?’

Dokter Hasseldon keek naar den man, die zich in eene zittende houding had opgericht en nog zwakjes heen en weer zwaaide.

‘Ja, dat is in orde. Hier heb je ze.’

‘En van mij krijg je er ook vijf,’ riep Cherton met een zucht van verlichting; ‘daar, drink dien brandewijn uit.’

‘Mooi!’ riep de man, het glas vattende: ‘dat is wat je 'n goeien avond noemt!’

ALB. S.

Vrijage.
Naar de schilderij van Albert Neuhuys.

Wederom een Hollandsch binnenhuisje, een staal van het genre, dat èn onze zeventiend'eeuwers èn sommigen onzer tijdgenooten met zoo prachtigen uitslag beoefend hebben. Wanneer we Jozef Israëls als den toonaangevenden meester er van beschouwen, dan mag de nu ruim vijftigjarige Neuhuys ná dezen zeker op de tweede plaats gesteld worden, hoewel wij, gold het hier te wijzen op den graad van zielsverwantschap tusschen oude en hedendaagsche binnenhuisschilders, zonder aarzelen Neuhuys noemen zouden als het dichtst naderende hun kunstenaarsnatuur, het zuiverst voortzettend hun forsche magnifieke tradities. Dezelfde vreugdige vervoering voor kleur en licht; dezelfde energieke teekening; best van alles: dezelfde eenvoud en innigheid in de voordracht, den stijl van het werk.

VRIJAGE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALBERT NEUHUYS.

Neuhuys is een prachtig en krachtig schilder, met een hartstochtelijke liefde voor eclatante kleur- en lichtwerking, die de dingen wonder-mooi ziet en weergeeft, gelijk de grooten van weleer; die minder dan Jozef Israëls verstilt den jubel der kleuren en den luister van het licht verdruilen laat

INSCHEPING VAN LANDVERHUIZERS OP EEN DER SCHEPEN VAN DE 'NORDDEUTSCHE LLOYD' TE BREMERHAFEN.
Naar een teekening van O. GRAF.

in de leed-zware atmosfeer van armelijke binnenkamers. Neuhuys viert in gloeiende kleurharmonieën en hel-blinkend licht de vreugden van het leven, niet het schijnschoon eener opgewonden feestende weeldewereld, maar de stille geneugten der eenvoudigen en armen van geest: het blije moederschap, den stralenden vadertrots, de zonnige jeugd-liefde.

Zoo op onze plaat: vóór het open raam, waar het blonde buitenlicht haar overglanst, zit een boerenmeisje te naaien. Van de omgeving zien we niet veel meer dan de bank, waarop ze zit en een naaidoosje met eenig goed er naast; ze is gansch in warm-dommeligen toon gehouden; maar buiten, volop in 't licht, staat een boerenjongen, zijn kort pijpje in de hand, tegen het vensterkozijn geleund, en steekt zijn glimlachenden kop een weinig naar binnen om met het meisje te kouten.

Een eenvoudig gegeven, maar om de bezielde vertolking van hooge waarde.

Wat een waarheid in dat vrouwtje, zooals ze daar zit, kalm haar werk voortzettend onder het gepraat van den jongen; hij is vol vreugde-belovende toekomstbeelden, vol van de opwindende weelde zijner liefde; onder haar onbewogen uiterlijk schuilt een ziel van stil-weemoedige toewijding, van gelaten zelfverzaking, die het arbeid- en zorgenzware leven, dat komen gaat, rustig zal aanvaarden, betrachtend haar plichten in even onverpoosde naarstigheid als thans het naaiwerk, dat ze, zelfs bij zóó zoet een samenzijn, geen oogenblik haar nijvere handen ontzinken laat.

M.V.

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.
(*Vervolg*.)

De kapitein had de voor Walter bestemde brieven aan zich laten afgeven, maar ze nog niet geopend; ook had hij den hotelhouder opgedragen, bericht van Walter's ziekte te zenden naar de oude hoeve in Deerwood en verder mee te deelen, dat hij spoedig weer zou zijn genezen. En inderdaad, een zichtbare verbetering van den zieke trad in.

Het was een warme Juni-middag. De kapitein had een stoel naast het bed van den zieke geschoven, en zich zoo geplaatst, dat de sluimerende zijn gezicht niet kon zien. De zieke sloeg zijn oogen op: ze zagen helderder dan vroeger; ze schenen verwonderd en vragend rond te zien; wat hij zag, scheen hem vreemd. De kapitein hield zich stil; hij merkte, dat er bij den zieke iets omging, maar wilde wachten, tot hij hem een vraag zou stellen.

En waarlijk, voor de eerste maal na bange weken was Walter tot bewustzijn teruggekeerd.

‘Waar ben ik? Wie zijt gij?’ vroeg hij, zich trachtende op te heffen, maar hij viel weer op zijn kussen terug. Wat is er met mij gebeurd?’

De kapitein greep de hand van den kranke en sprak geruststellend:

‘Gij zijt ziek, mijn waarde, al weken lang; de dokter heeft bevolen, dat gij u kalm moest houden. God zij dank, het gevaar is voorbij; gij zult nu spoedig weer genezen zijn, als gij de voorschriften van den dokter blijft volgen. Wie of ik ben? Men noemt

mij kapitein Murdock, meer moet gij me heden niet vragen; het zou u kunnen opwinden en voor u gevaarlijk zijn. Morgen zal ik u meer vertellen. Wees er verzekerd van, dat er goed voor u zal gezorgd worden, en ga nu wat rusten.'

De zieke lachte vriendelijk en sprak: 'Ik dank u.'

Daarna sloot hij zijn oogen en was spoedig ingeslapen.

De kapitein viel voor het bed op zijn knieën en uit zijn hart steeg een dankgebed omhoog voor de genezing van zijn zoon.

Toen de zieke den volgenden morgen wakker werd en zijn oogen den kapitein onderzoekend aanzagen, trachtte deze door eenige vragen te weten te komen, hoever de herinnering van den zieke terugreikte. Langzaam en moeilijk kon deze zich nog herinneren, dat hij met het schip uit New-York was aangekomen, zich daarna, half ziek naar het Oceaan Hotel laten brengen en een kamer betrokken had. Wat verder gebeurd was kon hij zich niet meer herinneren.

'In het bed, waarop gij voor vier weken zijt gaan liggen, ligt gij ook heden nog, mijn waarde heer Walter Marshall,' sprak de kapitein, op deze woorden sterk den nadruk leggende. 'Deze kamer bewoonde ik al langen tijd. Ik moest voor zaken eenige weken de stad verlaten en gedurende mijn afwezigheid zijt gij hier gekomen. Daar het huis vol was, heeft de waard u deze kamer aangewezen, omdat gij niet verder vervoerd kondt worden. Gij waart reeds vrij ernstig ziek, en daar de waardin u eenigszins verwaarloosde, heb ik de verpleging op mij genomen.'

'Hoe zal ik u mijn dank betuigen voor uwe groote opofferingen en moeite, heer kapitein, die gij een vreemdeling bewijst, en wel een, die uw eigen kamer in beslag neemt? Ik ben nog te zwak om u alles te vertellen, heb nog wat geduld. Maar over een zaak ben ik toch ongerust, heeft niemand naar mijn familie geschreven om haar met mijn toestand in kennis te stellen. Ze zullen in groote ongerustheid verkeeren,' sprak de zieke, denkend aan de gebeurtenissen, waarom hij zijn huis verlaten had, en tranen kwamen hem in de oogen.

'Gij denkt verkeerd, mijnheer Marshall!' stelde de kapitein hem gerust, 'zoo gauw we door een toeval, dat ik u nog zal meedeelen, met uw naam bekend werden, heeft de waard eenige malen naar uw huis geschreven, dat ge ziek waart, en goed verpleegd werdt. Hij heeft zijn brieven geadresseerd aan Walter Marshall, Deerwood. Bij het doorzien van uwe papieren zagen we, dat gij daar thuishoordet. Misschien leeft uw grootvader nog wel, als uw vader daar niet meer is.'

Angstig en vol spanning wachtte Sep Marshall op het antwoord, dat hem bekend zou maken, of zijn vader nog onder de levenden was. Walter had in zijn ijlen niet van hem gesproken.

'Ja, grootvader leeft nog!' antwoordde de zieke. 'Ik dank u voor uwe diensten. Zou er geen antwoord van de mijnen gekomen kunnen zijn?' vroeg Walter verder.

'Dat is nog niet mogelijk. Maar,' - ging de kapitein voort, een weinig dralende met zijn antwoord, daar hij vreesde, dat de zieke nog niet sterk genoeg was - 'er liggen sinds eenigen tijd een brief en een telegram voor u, die hier kort na uw aankomst uit New-York aankwamen. Ik heb ze tot dusver weggehouden, omdat uw toestand het eischte en elke gemoedsaandoening voor u gevaarlijk zou kunnen zijn.

'Uit New-York?' steunde Walter en zijn gezicht kreeg een smartelijke uitdrukking. 'Zeker berichten van mijnheer Graham. O, geef me den brief en het telegram, ik beloof u, kalm te zullen blijven.'

De kapitein voldeed aan zijn verzoek en bracht ze den zieke in halfzittende houding. Haastig greep deze naar den brief. 'Van mijnheer Graham!' fluisterde hij en las. De kapitein, die den lezende gadesloeg, zag hoe zijn handen beefden en zijn gelaat een

hevige gemoedsaandoening verried en eer hij tijd had Walter aan zijn belofte te herinneren, viel deze met een luiden gil op het kussen terug. De kapitein was verschrikt opgesprongen en maakte zich ongerust, door het geven van de brieven den zieke in zijn beterschap te hebben benadeeld. Toen hij zich echter over hem heenboog, zag hij een vriendelijk lachend gelaat. Walter had de bezorgdheid van den kapitein bemerkt. 'Vergeef mij!' zei hij zacht, 'dit schrijven heeft mijn hart van een last bevrijd, die mij gedood zou hebben. Maar nu heb ik slechts hoop en vreugde. Ik ben nog zwak en moet mij bedwingen. Morgen vertel ik u alles. Wilt gij mij het telegram voorlezen, ik kan niet meer.'

'Gaarne,' zei de kapitein. Het hield alleen deze woorden in:

'Voor zes dagen u brief gezonden; teeken ontvangst. Graham.'

De zieke lachte gelukkig en jubelde: 'Morgen!'

Dan viel hij in een verkwikkenden slaap, terwijl de kapitein zichtbaar opgewonden naar het venster liep en in gedachten verzonken in de neerdalende duisternis staarde. Morgen dus zou hij zekerheid hebben, en hij bad God, hem smartelijke ontgoochelingen te besparen....

De zieke ontwaakte den volgenden morgen zeer vroeg en gevoelde zich aanmerkelijk aangesterkt. Het eerste wat hij sprak, toen hij den kapitein zag, was: 'O, wat ben ik gelukkig, zoo gelukkig!'

'Gij hebt wel goede berichten ontvangen!' zei de kapitein, half deelnemend, half vragend.

'Heel goede,' antwoordde Walter, 'zij waren het waard, om een zware ziekte er voor te hebben. Ik geloof, dat ik heden sterk genoeg ben, u alles mee te deelen. Het zal me goed doen, mijn hart eens uit te spreken. Zeg mij oprecht, mijn waarde kapitein, heb ik in mijn ijlen ook van Jessie Graham gesproken?'

'Ja,' antwoordde hij. 'Gij zeidet, dat ze getrouwd was.'

'Maar zij is het niet,' onderbrak Walter. 'Het was een leugen, die de ellendeling William Bellenger had verzonnen.'

'Ook van hem hebt gij gesproken,' zei de kapitein. 'En ik vermoedde, dat het uw neef is. Gij ziet, dat ik met uwe geheimen op de hoogte ben.' Angstig zag Walter hem aan; maar het goedige lachje, dat de woorden van den kapitein verzelde, benam hem alle vrees, dat de kapitein van zijn vertrouwen had misbruik gemaakt.

'Wat hebt gij nog meer vernomen?'

'Ja, nog een onaangename geschiedenis, uw vader betreffende. Hij heeft een bank stolen, niet?' De kapitein sloeg de oogen neer en wachtte in koortsachtige spanning het antwoord.

Verwonderd zag Walter den spreker aan. 'Heb ik dat in mijn ijlen gezegd! Neen, neen, het is niet waar!' riep Walter met een wilskracht en begeestering, dat een blos zijn bleeke wangen overtoog. 'Hij heeft het nooit gedaan.'

'Is zijn onschuld dan niet bewezen?' De stem van den kapitein beefde bij deze vraag.

'Voor de wereld is zij niet bewezen; maar ik heb geen bewijs noodig,' antwoordde Walter. 'Ik heb hem nooit ook maar één oogenblik voor schuldig gehouden, en ik wil eenmaal het bewijs zijner onschuld aan de wereld leveren.'

Na een pauze ging hij voort: 'Naar ik merk, heb ik, zonder het te weten, veel uit de geschiedenis mijner familie verteld, en om elken verkeerden indruk bij u weg te nemen, zal ik u haar geheel meedeelen Zet u naast mij neer!'

En nu vertelde Walter zijn verpleger de heele geschiedenis van zich zelf en zijne familie en ook die van Jessie Graham, wie hij zijne liefde niet wilde openbaren, vóór

de onschuld zijns vaders was bewezen en de vlek, die op zijn naam kleefde, zou zijn uitgewischt.

De kapitein had zich zoo geplaatst, dat de zieke hem niet kon aanzien, en hem dus

de gemoedsuitdrukkingen ontgingen, die bij Walter's verhaal op zijn gezicht te zien waren. Menige traan was reeds zijn oog ontvallen, en toen Walter vertelde, hoe de vermeende schuld zijns vaders een hinderpaal was om aan den innigsten wensch zijns harten gevolg te geven, kon hij een luid steunen niet onderdrukken. In zijn hart zuchtte hij:

'Hoe lang nog, mijn God, zal ik mijn brandend geheim in mijn hart moeten bewaren?'

Toen in den namiddag de krachten van den zieke het toelieten, verzette de kapitein zich niet langer tegen zijn verlangen om Jessie en haar vader van zijn toestand op de hoogte te stellen. De kapitein schreef het grootste gedeelte van den brief, terwijl Walter aan 't slot in 't kort met bevende hand zijn vreugde neerschreef, dat het misverstand was uit den weg geruimd, en tevens zijn innige en oprechte liefde voor Jessie betuigde.

Langzaam ging de zieke vooruit; het verkeer tusschen hem en den kapitein werd bij den dag inniger; steeds zocht de laatste nog meer uit het leven van Walter te weten te komen. Toen op een dag het gesprek weer liep over het huwelijk met Jessie, merkte de kapitein op:

'Wat zou het gevolg zijn, als uw vader eens naar Deerwood weerkeerde? Zou hij nog vervolgd worden?'

'Ik geloof het niet! Het is al zoo lang geleden en heden spreekt niemand er iets dan goeds van hem.'

Snel vervlogen nu dagen en weken en eindelijk kwamen weer brieven aan, zoowel van mijnheer Graham als van mevrouw Bellenger.

XIII.
De arrestatie.

Sinds het plotselinge vertrek van Walter was in het huis van mijnheer Graham droefheid ontstaan. De eerste dagen na het ons bekende onderhoud tusschen vader en dochter in de ontbijtkamer, had Jessie in de zwakke hoop berust, dat de brief van haar vader Walter spoedig zou bereiken en zoo het misverstand opgeheven worden. Walter zou, zoo hij niet terugkeerde, dan toch bericht zenden. Maar de eene dag na den anderen verliep, zonder dat het zoozeer verlangde bericht kwam, en toen Walter zich scheen schuil te houden en niemand van zijn aankomst eenige mededeeling doen kon, verviel Jessie in een neerslachtigheid, die haar vader met groote bezorgdheid vervulde.

Vele droeve weken verliepen. Op aandringen haars vaders had Jessie zich laten overhalen een middag bij haar grootmoeder door te brengen. Zij was hiertoe nog meer aangespoord, omdat men in gezelschappen begon te vertellen, dat haar neerslachtigheid het gevolg was van de droefheid, die zij ondervond, omdat William de verloofde van Charlotte was geworden.

Bij mevrouw Bartow was een klein gezelschap bijeen; mevrouw Reeves en haar kleindochter Charlotte ontbraken natuurlijk niet. De verloving van deze laatste was nog altijd het lievelingsgesprek. Niet alle opmerkingen over den bruidegom waren even gunstig en vriendelijk. Zoo vergingen de uren, toen plotseling mijnheer Graham binnenkwam en na een korten groet naast Jessie plaats nam.

Hij nam weinig deel aan het gesprek en scheen zeer verstrooid. Verwonderd zag Jessie hem aan en merkte, dat haar vader zeer ernstig en zenuwachtig was.

‘Wat is er vader?’ vroeg zij deelnemend. ‘Wat is er gebeurd?’

‘Ik ben de overbrenger van een treurige boodschap,’ zei mijnheer Graham kort. ‘Mevrouw Reeves mag ik even een kort onderhoud met u hebben?’

Terwijl William Bellenger zijn geluk voor verzekerd hield, en alle zorgen uit het verleden kon vergeten en zijn geweten geruststellen, overkwam hem eensklaps een groot ongeluk, op het oogenblik, dat hij het 't minst verwacht had. In zijn lichtzinnigheid en in zijn geldnood, was hij voor het vervalschen van wissels niet teruggeschrikt, in de hoop, deze met een valsche handteekening in omloop gebrachte papieren voor den vervaltijd er van weer in te lossen. Hetzij, dat hij in zijn vreugde den termijn overschat had of dat de onechtheid der handteekening aan het licht was gekomen, de wisselvervalsching werd ontdekt, en William Bellenger was dezen morgen in arrest genomen. Zijn vader had in zijn grooten nood en vertwijfeling mijnheer Graham gesmeekt, op behoedzame manier de verloofde van zijn zoon en mevrouw Reeves met deze schrikkelijke gebeurtenis in kennis te stellen. Dit was de reden, waarom hij mevrouw Reeves om een onderhoud verzocht.

De aandoening der oude dame was onbeschrijfelijk. Zij, die in het huwelijk met een spruit uit het huis Bellenger haar hoogste geluk en trots had gezien, zag nu haar familie vernederd, in gemeenschap gebracht met een lagen boosdoener, zij werd nu in plaats van met bewondering en afgunst, met blikken van leedvermaak en medelijden aangezien.

Met een of ander voorwendsel werd Charlotte geroepen en zoo voorzichtig mogelijk met deze treurige geschiedenis in kennis gesteld. Het jonge meisje dat het woord ‘ongeluk’ slechts van hooren zeggen kende, nooit eenige smart of leed gevoeld had, was als gebroken.

William's vrienden hadden van deze gebeurtenis niet erg opgezien: het meerendeel had zulks al lang verwacht.

Mevrouw Bellenger had nauwelijks deze treurige gebeurtenis vernomen, of zij keerde naar New-York terug. Maar noch haar geld, noch haar invloed waren in staat de schuld van den jongen man ongedaan te maken, die in een toestand van vertwijfeling de uitspraak van den rechter afwachtte. Hij kwam dan ook in de gevangenis.

XIV.
Verblijdende tijdingen.

Keeren we terug naar de ziekenkamer in het Ocean-Hotel te San Francisco. Niet veel dagen waren na het verzenden der brieven naar New-York verloopen, toen van daar een lang schrijven van mijnheer Graham kwam. Hij schreef:

‘Gij hebt me geen nieuws verteld, geen geheim verraden, beste Walter, door mij uw liefde voor mijn dochter mee te deelen. Ik had het geheim van uw hart al lang geraden en u lang genoeg gadegeslagen en op proef gesteld, om te zien of mijn eenig kind, mijn alles, wat ik op aarde bezit, door u gelukkig zou kunnen gemaakt worden. Dat ik u daarvoor inderdaad waardig acht, wil ik u hierdoor bewijzen, door u te zeggen, dat ik geen jongmensch ken, wien ik het geluk mijner dochter beter kan toevertrouwen dan aan u. Hadt gij me dat vroeger gezegd, dan was mij en Jessie menig droevig voorval misschien bespaard gebleven. Doch God weet, waarvoor het

goed was, dat het zoo moest gebeuren. Mevrouw Bartow had mij al lang bekend, dat zij u valschelijk had gezegd, dat ik geen verbintenis tusschen u en Jessie wenschte. Overigens is zij nu uwe beste vriendin. Ik had beloofd, Jessie uwe liefde niet bekend te maken, voor de onschuld uws vaders bewezen is. Dit, mijn beste Walter, zal wel nooit gebeuren, - zelfs wanneer hij nog leefde, wat ik zeer betwijfel. Waarom dus langer gedraald? Gij hebt mijne volle toestemming, haar alles te zeggen, wat gij denkt haar te moeten meedeelen.'

Deze brief maakte Walter onuitsprekelijk gelukkig, hij deelde zijn vreugde aan den kapitein mee, voor wien hij geen geheimen meer had en die zich van harte verheugde over het geluk van zijn jongen vriend, zooals hij hem noemde.

De verhouding tusschen Walter en den kapitein was steeds inniger geworden; maar eens bevreemdde het Walter, dat zijn nieuwe, vaderlijke vriend hem wel veel van zijn reizen vertelde, maar den sluier, die zijn verleden en zijn herkomst bedekt hield, niet oplichtte. De briefwisseling tusschen Walter en mijnheer Graham was voortdurend drukker geworden en zoo kwam het dat de post weer voor Walter een groot pak met brieven en kranten bracht. Met kloppend hart opende hij eerst het schrijven van mijnheer Graham, omdat hij daarin bericht van Jessie hoopte te vinden. Een schreeuw van ontzetting stiet Walter uit, na nauwelijks een blik op den brief geworpen te hebben - een schreeuw, die den kapitein haastig deed toeschieten, nieuwsgierig wat zijn jongen vriend zoozeer in opwinding bracht.

'Hoor, kapitein Murdock,' riep Walter uit. 'Luister: De onschuld mijns vaders is aan het licht gekomen. Heyward was de roover - hij is teruggekomen en heeft het op zijn sterfbed bekend, en....'

Hij kon den zin niet geheel uitspreken, want de kapitein onderbrak hem onder de grootste opgewondenheid; hij was naast hem op de knieën gevallen en riep, de handen ten hemel geheven:

'Heb dank, o God, het jubeljaar is gekomen, waarop ik zoo lang en smartelijk gehoopt heb.'

Verwonderd en bezorgd te gelijk zag Walter de vreemde handelwijze van den kapitein aan en staarde hem in 't marmerbleek gelaat.

'Wat scheelt u, wat brengt u zoo in opwinding? Hebt gij iets met de zaak van Heyward te maken?.... O, ik bid u, spreek, vertel het mij!'

De kapitein stond op en zijn gezicht straalde van vreugde en geluk:

'Of ik in verband sta met de geschiedenis van Heyward? Ik ben Sep Marshall. Walter, mijn dierbare zoon, kom aan het hart uws vaders, dat zich zoo lang heeft moeten bedwingen!'

En op hetzelfde oogenblik lagen vader en zoon in elkaars armen, tranen van vreugde en dank stortende. Wie is in staat zulk een ontmoeting te beschrijven, wie het gevoel van geluk te schilderen, dat deze beide harten bezielde.

Het schrijven, dat deze gelukkige en verblijdende tijding inhield, berichtte uitvoerig, hoe Rolf Heyward na vier en twintig jaren weer op de oude hoeve was teruggekeerd, ziek geworden was, en door den ouden Marshall was verpleegd geworden. Dezen bekende hij zijn schuld, dat hij, en niet Sep Marshall, de bank in Deerwood bestolen had. Hij was reeds van plan zijn diefstal te plegen, toen hij om opname in 't huis vroeg, - zijn dronkenschap was slechts een middel geweest, om zijn ware bedoeling te verbergen. Hij had geweten, dat Sep den sleutel in zijn tasch droeg en toen hij zich overtuigd had, dat de geheele familie sliep, was hij opgestaan en had zich gekleed met de jas, de muts en de schoenen van Sep. - Hij verliet het huis en deed de diefstal,

verborg het geld en keerde daarna terug. Hier stiet hij, in de kamer van Sep Marshall, bij ongeluk tegen een stoel, waardoor Sep in zijn rust gestoord werd. Toen deze naar de oorzaak van het geraas ging zien, was hij reeds verdwenen. Den volgenden morgen volgde de gevangenneming. Hij bewaarde zijn geheim en na eenige jaren ging hij de wijde wereld in. Zijn rusteloos geweten dwong hem naar Deerwood terug te keeren. Hij bekende den ouden Marshall zijn schuld en legde op zijn ziekbed aan de rechters een volledige bekentenis af, daarna stierf hij als een berouwhebbend zondaar.

Zoo spoedig de eerste vreugde van het wederzien voorbij was, verzocht Walter

zijnen vader hem zijn treurige levensgeschiedenis te vertellen, sinds den tijd, dat hij in dien schrikkelijken nacht als een boosdoener gebrandmerkt zijn huis verliet.

'Luister dan!' sprak de kapitein. 'Laat ik je eerst zeggen, hoe ik er toe gekomen ben te vluchten. Ik zou het niet gedaan hebben, als mijnheer Graham mij er niet voortdurend toe had aangespoord.'

'Mijnheer Graham?' onderbrak Walter, zijnen vader verwonderd aanziende. 'Was hij het dan niet, die een borgtocht voor u gestort had?'

'Toch is het zoo,' ging de vader voort. 'Ondanks dit alles, wilde hij, dat ik vluchtte. Ofschoon hij mij voor schuldig hield, bleef zijn trouwe en oprechte vriendschap voor mij onveranderd en wilde hij liever zijn geheele vermogen verliezen dan mij in de gevangenis te zien. Zoo dwong hij mij te vluchten. Uit Texas schreef ik hem en vroeg naar u allen. Spoedig schreef hij mij en ik vernam, dat Ellen dood was - gij geboren. Gij waart een zwak kindje, schreef hij, dat wel spoedig zou sterven. Ik had u nooit gezien, mijn zoon, - en toen ik hoorde, dat mijn vrouw dood was, mijn moeder eveneens, - mijn vader en mijn vrienden mij nog voor schuldig hielden, werd ik koud en ongevoelig voor u allen. Mijn huis mocht ik niet weerzien, en ik verslaafde aan het spel, aan den drank.'

De kapitein wachtte even en zuchtte diep.

Walter zag hem vol medelijden en tegelijk vol verwondering aan.

'Maar een ding, beste Walter, vergat ik nooit, omdat het een verzoek was mijner stervende moeder. In dien vreeselijken nacht, dat ik voor haar geknield lag en om haar moederlijken zegen bad, verzocht zij mij en dwong mij onder tranen de belofte af: Wat ook gebeuren mocht elken dag een Onze Vader te bidden. En deze belofte heb ik gehouden, ook in die dagen, waarop ik mij geheel aan den drank overgaf en alle duivels mij hoonden en bespotten om dat Onze Vader. O! dit gebed, door den zegen en de voorbede van een moeder voor Godes troon vergezeld, had een wonderlijke uitwerking. Het gevolg mijner bandelooze levenswijze was een zware ziekte, die mij in New-Orleans overviel. Een liefdezuster redde mijn leven en opende mijn hart weer voor het goede: als een geheel ander, beter mensch, verliet ik mijn ziekbed en begon weer op nieuw te leven. Ik ging weer naar Californië, waar ik jaren lang in de mijnen werkte. Ik was gelukkig. Toen ik van het werken genoeg had en voldoende geld had overgespaard, zette ik mij hier neder, waar ik onder den naam, dien de mijnwerkers mij gegeven hadden, verder leefde, als kapitein Murdock, zonder ooit iemand te ontmoeten, dien ik vroeger gekend had. Dan voerde de Voorzienigheid u, mijn jongen, tot mij.'

Vol medelijden en diep bewogen sloot Walter zijn vader in de armen. Dan riep hij uit:

'Laat ons gauw vertrekken naar huis. De zeereis zal me goed doen; ik gevoel me sterk genoeg. Het eerste schip zullen we nemen. Wat een vreugde zal onze thuiskomst geven. O God, het is te veel, we zijn te gelukkig!'

De kapitein maakte nog eenige bedenkingen vooral om Walter's toestand, maar gaf toch eindelijk toe, toen deze verzekerde, dat hij sterk genoeg was de reis te ondernemen. En toen dan ook de dokter bij zijn laatste bezoek verklaarde, dat Walter sterk genoeg was, werden met veel ijver allerlei toebereidselen gemaakt. Het eerste schip, dat de haven van St-Francisco verliet, nam vader en zoon mede naar hun dierbaar vaderland.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De Monte Cimone met de Via Giardini. -

Een der hoogste toppen van de Etruscische Apennijnen - welke naam aan de oude Etrusciërs doet denken - is de Monte Cimone, die zich als een geweldig rotsblok, of liever een opeenstapeling van rotsblokken in de tegenwoordige provincie Modena verheft.

De Monte Cimone is een brok woest natuurschoon: de schitterende blankheid der steile rotswanden in een omlijsting van sombere en spichtige pijnboomen.

LUITENANT-GENERAAL LORD METHUEN.

GENERAAL KOOS DE LA REY.

Maar het is niet enkel natuur wat men hier ziet: menschenhand heeft om den berg heen een pas aangelegd, de Via Giardini, die van Modena naar Pistoja voert en een hoogte van 3700 voet bereikt.

Berg en pas vindt men op onze gravure afgebeeld. Het is een grootsch gezicht, en wie Italië zich niet anders denkt dan als een land van blauwe meren, blauwe luchten, weelderigen plantengroei en warmen zonneschijn, heeft eenige moeite zich voor te stellen, dat ook dit beeld van noordsche woestheid en kracht thuis hoort in het kader van zuidelijk natuurschoon.

Landverhuizers te Bremerhafen. -

Tot de belangrijke havenplaatsen, waar landverhuizers uit half Europa samenkomen, om van daar uit de reis naar de Nieuwe Wereld te aanvaarden, behoort Bremen, de zetel van de 'Norddeutsche Lloyd', die in één jaar tijds, 1898, niet minder dan 53.223 mannen en vrouwen naar Amerika heeft overgebracht.

Te Bremen komen, vaak verlokt door bedrieglijke voorspiegelingen van gewetenlooze agenten, honderden stumpers uit alle landen van Middel-Europa - vooral uit Polen, Hongarije en Gallicië - bijeen, die met veel moeite het reisgeld

hebben bijeengescharreld en hopen in Amerika rijkdom, of althans meer welstand te vinden, dan hun geboorteland hun bood.

Te Bremen bezit de 'Lloyd' een afzonderlijk station, waar haar passagiers bijeenkomen, evenals de Amerikaansche regeering er ook een bijzonderen geneesheer onderhoudt, met de inspectie van den gezondheidstoestand belast.

Met den trein worden de landverhuizers van Bremen naar Bremerhafen vervoerd, een afstand sporens van ongeveer anderhalf uur door een weinig opvroolijkend landschap. Te Bremerhafen houdt de trein aan het station der 'Lloyd' stil, en aan den anderen kant ligt in de haven de reusachtige paketboot, die de honderden zal bergen en overbrengen. Langzaam, een voor een, gaan de landverhuizers over de brug aan boord, voorbij een scheepsofficier, die ze telt, of het stuks vee zijn.

Voor den toeschouwer is het een treurige aanblik, al die menschen. bepakt en beladen, het oude land te zien verlaten, om in Amerika een onzekere toekomst te gemoet te gaan, in de meeste gevallen al zeer spoedig alle illusies en verwachtingen wreed verstoord te zien.

Onze gravure geeft het oogenblik der inscheping op aangrijpend-sobere wijze weer, en dit gezicht doet beter dan welk betoog ook, de waarheid begrijpen van het oude rijmpje: Oost West, thuis best.

Lord Methuen en generaal de la Rey. -

Welk een uitbarsting van geestdrift over de geheele wereld, uitgezonderd natuurlijk het Britsche rijk, toen, na dagen wachtens, het Engelsche ministerie van Oorlog de nederlaag en gevangenneming van lord Methuen bekend maakte!

Een week te voren had generaal de la Rey von Donop's konvooi te Elandslaagte bij Klerksdorp vermeesterd, en nu weer behaalde hij een schitterende overwinning op den Engelschen opperbevelhebber in West-Transvaal, uitgezonden om den stoutmoedigen Boer het buitmaken van konvooi en kanonnen betaald te zetten.

Luitenant-generaal lord Methuen is zes en vijftig jaar oud, heeft zeven en dertig jaar in den krijgsdienst doorgebracht en gestreden in Asjanti, Egypte en Beetsjoeanaland. Hij wordt geroemd als een dapper en onverschrokken soldaat, maar als legerhoofd heeft, althans in dezen oorlog, het ongeluk hem vervolgd. Niet één overwinning van eenige beteekenis heeft hij behaald, wel daarentegen nederlaag op nederlaag geleden gedurende de meer dan twee jaren, dat hij tusschen De Aar en Mafeking heeft op en neer gemanoeuvreerd. Naast Tweebosch, waar hij zelf met al zijn kanonnen en zijn geheelen legertros in handen der Boeren viel, was zijn treurigste dag in dezen veldtocht de slag bij Magersfontein, waarin generaal Wauchope sneuvelde en het regiment Hooglanders, dat Schotsche keurkorps, werd vernietigd.

Generaal de la Rey, in de wandeling door de Boeren 'Oom Koos' genoemd, komt de eer van het eerste wapenfeit uit den oorlog toe: het veroveren van den Britschen gepantserden trein op 12 October 1899 bij Kraaipan, niet zoo heel ver van de plaats, waar hij den 7en Maart jl. zijn grooten slag geslagen heeft.

Toch trad de la Rey, die altijd de 'vis-à-vis' van lord Methuen is geweest, in het begin van den oorlog minder op den voorgrond, al nam hij ook te Modderrivier en te Magersfontein een werkzaam aandeel aan het werk des doods, omdat toen generaal Cronjé nog de opperbevelhebber der Transvaalsche troepen in het Westen was.

Eerst na Cronjé's gevangenneming en de spoedig daarop gevolgde inname van Bloemfontein en Pretoria, toen de Boeren voor een groot deel gedesorganiseerd en

gedemoraliseerd waren, verscheen de la Rey naast de Wet in het eerste gelid. Uitvalsnek, Nooitgedacht, Vlakfontein en Moedwil blijven onafscheidelijk aan de la Rey's naam verbonden, niet minder Elandslaagte en Tweebosch.

Het Zuid-Afrikaansche slagveld is het graf geweest voor de reputatie van menig Engelsch generaal, maar het heeft daarentegen de namen van eenvoudige Boeren, die, als weleer Cincinnatus, als het ware van achter de ploeg naar het oorlogsveld werden geroepen, doen schitteren als van kundige en onverschrokken legeroversten.

[Nummer 14]

HET JONGSTE PORTRET VAN Z.H. LEO XIII.
Teekening van Dante Paolocci naar een instantané van de Federicis.

Voor het laatst in de arena, door G. van Neubourg.

Het oude, trotsche Rome, had zijn tijd gehad, maar geen Romein, die het vermoedde. Elke patriciër dacht zich een wereldkoning: de zeven heuvelen waren zijn troon en heel de aarde zijn gebied. Zwijmeldronken, in een roes van gloriewaanzin leefde de stad der Caesars voort bij de herinnering aan haar grootsche historie; de toekomst boezemde geen zorg in: die móest immers zijn, gelijk het heden en het verleden!

Daar braken opstanden uit in de wingewesten, al dreigender en dreigender; buiten de stad streden de Romeinsche legioenen en vielen de duizenden, binnen de stad speelde en lachte het volk. Alle dagen vierde de wellust er zijn bacchanaliën en een verfijnde bloeddorst zijn duivelsche feesten. Christenen in de arena te zien martelen was een heerlijk vermaak.

Intusschen leek de eens zoo gevreesde macht der Caesars al meer een loos dreigement, dat de naties, onder het Romeinsche juk gekromd, volstrekt niet meer deed sidderen en beven.

Van uit het Noorden stroomden reeds onheilspellende lawinen van talrijke barbarenhorden naar beneden, zij waren in de hand Gods het vreeselijk werktuig Zijner langgetarte wraak, dat de wereld van schandalen en euveldaden moest reinigen en schoonvegen.

Het onbestemd oorlogsgerucht, uit de Germaansche landen doorgedrongen tot de ontembare en strijdlustige Menapiërs en Eburonen, die Rome wel bedwingen, maar nog nimmer had kunnen temmen, was dezen het noodsignaal tot gewenschte wraakneming. Zij kwamen des nachts in hun dichte, woeste bosschen te zamen om te beraadslagen, wat en hoe er diende gehandeld te worden; en met hunne speren op hunne lange schilden slaande, begroetten zij bereids het morgenrood der langverwachte vrijheid en zwoeren daarbij, in het bloed van hunne onderdrukkers een reeds vierhonderdjarige slavernij te wreken.

Op een ouden boomstam gezeten, bevindt zich onder hen zekere Sigoves, de laatste spruit van een voormaligen koning van den Menapischen stam. Met algemeene stemmen werd deze in dien verschrikkelijken nacht door de opstandelingen uitgeroepen tot hun aanvoerder tegen de gehate en vermetele Romeinen.

En inderdaad, betere keus konden zij niet hebben gedaan! Sigoves met zijn lang hoofdhaar, in blonde lokken golvend op zijn breede schouders afhangend, met zijn mannelijk voorkomen, met zijn trotsche, dappere houding, zijn doordringenden blik, edel en fier in zijn wapenrusting. 't Kon niet anders, of hij, de dapperste onder de dapperen, zou zijn waardigheid met eer en roem bekleeden! Daarenboven had hij in het leger der Romeinen gediend en zijn krachten en onverschrokkenheid hadden hem tot *centurio* verheven.

Dan helaas, die jaren in Caesar's dienst gesleten, waren voor hem jaren geweest van smaad en schande. Toch had hij ze uitgediend, zonder aan iemand in iets te laten blijken, waarom hij er slechts den degen hanteerde en met welk heimelijk plan hij zich in den wapendienst oefende: eens, op den grooten dag der bevrijding, die weldra aanbreken moest, zou hij dezen keeren tegen dengene, van wien hij hem ontvangen had, tegen hunne verdrukkers, tegen de vijanden des vaderlands.

Toen Sigoves de kans klaar gezien had, was hij uit het Romeinsche legerkamp gevlucht, en dag en nacht marcheerend had hij eindelijk zijn stamgenooten bereikt en mocht zich daar verheugen, toen hij zag, hoe dagelijks uit alle deelen des lands nieuwe bondgenooten bijstroomden.

Als hij het hem zoo eervolle aangeboden opperbevel dan had aangenomen en luide bijvalskreten den nieuwen bevelhebber met uitbundige geestdrift inhuldigden, verscheen eensklaps in hun midden een man, met langen, witten baard, in ruwen pij, versierd met het Kruis, het zegenrijk teeken der Christenen.

Plechtig en langzaam trad hij nader, zijn sidderenden arm stuttend op een knoestigen stok. Een jeugdige maagd, de meisjesjaren nog nauwelijks ontwassen, vergezelde hem. Ze droeg een ontstoken fakkel in de hand, daar de nachtelijke duisternis reeds gevallen was.

Bij het flauwe schijnsel leek de eerbiedwaardige grijsaard een hemelsche verschijning, die de krijgsgezangen plotseling deed verstommen, daar allen vast den blik nieuwsgierig naar hem gewend hadden.

En geen wonder! Eusebius, zoo heette de grijsaard, was een heilig apostel, uit het Oosten gekomen om voor de heidensche Galliërs het Licht des H. Evangelies te ontsteken.

In het begin waren op het hooren zijner vriendelijke stem en heilaanbrengende woorden, die slechts liefde en vergeving predikte, bij den luisterenden volke tot nog toe onbekend, verschillende gevoelens gewekt; eerst sloeg het hart hun wild, stormachtig; maar van lieverlede, door de goddelijke ingevingen verlicht, zwoeren zij, de eenen na den anderen, hunne valsche goden af, om met kinderlijken zin voortaan hart en gedachten den Gekruiste van Golgotha te wijden.

Onder deze bekeerlingen hoorde ook Sigoves, die door Eusebius onderricht, verontwaardigd de altaren der valsche goden gevlucht was, en over zijn prachtig hoofd uit 's priesters hand de H.H. wateren des Doopsels had voelen vloeien.

Zoo vervulde de waardige priesterapostel zijn H. Bediening onder de opstandelingen, maar nu vooral, nu velen hunner den dood te gemoet zouden gaan in den rechtvaardigen strijd, die over de bevrijding van het vaderland beslissen zou, nu had hij den priesterlijken plicht meer dan ooit te vervullen, om hen allen voor te bereiden tot de groote reis naar de eeuwigheid, hetzij de vijandelijke schicht hen zou treffen, hetzij ze overwinnend of overwonnen in het leven zouden blijven, - voor allen toch dreigde het gevaar.

Het meisje, dat wij in zijn gezelschap zagen, was Realtha, het eenig kind van een Frankisch, in een slag gesneuvelden krijgsoverste. De priester had zich over de weeze ontfermd en haar in den waren godsdienst onderwezen.

Toen Sigoves, bij zijn terugkeer uit het Romeinsche kamp, Realtha voor het eerst gezien had, die frissche, blanke gestalte, van wier aesthetische voorhoofd maagdelijke reinheid glansde, voelde hij zijn hart warm kloppen, en beloofde, met goedvinden van Eusebius, wanneer hij van den strijd zou zijn teruggekeerd, haar als bruid te voeren naar het altaar des Heeren.

Toen nu alles in gereedheid was gebracht en zij ten strijd waren uitgerust, beval de overste gedurende den nacht, donker en onheilspellend, als voorteeken van toekomstige victorie, ieder der manschappen hunne plaats in te nemen en maakte men zich in stilte op.

Zij waren wel is waar zwak in getal, in verhouding tot den vijand, maar het was ook slechts de voorhoede van het ontzaglijke leger van opstandelingen, dat zich

bereids in het geheim uitrustte, daar *hun* eerste succès het alarmsignaal zijn zou tot opstand van geheel Gallië, en dan was de zege ongetwijfeld volkomen.

Lang en onvermoeid was de nachtelijke marsch. Met een kleine tusschenpoos rust, marcheerden zij verscheidene uren, tot dat ze eindelijk voor een Romeinsch legerkamp waren aangekomen. Op gegeven comn ando hieven hier allen een oorverdoovend geschreeuw aan, sprongen vervolgens over de verschansingen en overrompelden zoo gemakkelijk de Romeinsche soldaten. De meesten werden neergesabeld, velen gewond; slechts één enkele had weten te ontsnappen om een ander nabijzijnd legerkamp fluks te alarmeeren, van waaruit toen naar verschillende kanten heen ijlboden gezonden werden om den opstand kond te doen en hulptroepen onder de wapens te roepen.

De Galliers waanden reeds een volkomen nederlaag bevochten te hebben, werden van oogenblik tot oogenblik driester en onverschrokkener en trokken met moed voorwaarts tot een tweede legerkamp een mijl verder.

Doch hier werden zij vreeselijk teleurgesteld, daar zij zich eensklaps tegenover een slaglinie bevonden, in troepen opgesteld.

‘Verraad!’ klonk het tegelijkertijd van mond tot mond. ‘Verraad!’ weergalmden de echo's en in een oogwenk was onrust en wanorde in hun rijen uitgebroken.

Dan, de krachtige opwekkende taal van Sigoves wist hen te bedaren, en ofschoon met moeite, toch bewerkte hij door zijn begeesterende taal, dat zij zich ten laatste ook op dit kamp wierpen.

Dra was men handgemeen; een woedend gevecht volgde en na een lang, bang uur neigde de zege zich weer naar hunne zijde, als opeens paardengetrappel den grond dreunen en klaroengeschetter de lucht in de verte daveren deed.

Op datzelfde oogenblik zagen zij zich omsingeld door een legioen nieuwe krijgers. Als leeuwen verdedigden zich de overrompelde manschappen, maar helaas! tegen de overmacht niet bestand, vielen de eenen na de anderen als helden op het veld van eer, door hun bloed gepurperd, en die den heldendood niet stierven werden als krijgsgevangenen meegevoerd.

Toen een uur later het rossige morgenrood zijn eerste licht over dit bloedig tooneel van verwoesting heengoot, kon men midden tusschen de lijken pater Eusebius en Realtha zien rondgaan, zich hier en ginds voorover buigend: zij zochten Sigoves, doch te vergeefs!

Hij, de dappere overste, had den heldendood niet mogen sterven; slechts aan een arm verwond, was hij gevangengenomen en door den overwinnenden vijand als krijgsgevangene meegevoerd. Hem, den koninklijken spruit uit een oud geslacht, was de grievende smaad voorbehouden der slavernij.

Daar zij dan 't vergeefsche van hun pogingen inzagen, zonken zij ten leste beiden op de knieën, monnik en maagd, en baden lang voor de zielerust der gesneuvelden.

II.

Desniettemin stond Rome op den rand des afgronds van zijn ondergang, want niet meer, zooals ten tijde der Scipio's, der Caesars, der Octaviussen zag het zijn legioenen door alle werelddeelen van zege tot zege trekken; integendeel hier en daar weken zijn soldaten reeds achteruit, voor de dichte horden der barbaren beducht, die dagelijks uit het nevelig Noorden in gesloten gelederen kwamen afzakken. En toch wilden de Romeinen niet weten, dat hunne gloriester aan 't tanen was. Zij teerden op de reeds

bovengemelde onbeduidende overwinningen en om er den schijn van groot gewicht aan te hechten keurde de senaat Claudius Rutilius, die Sigoves' leger overwonnen had, de eer van een *Kleinen triumf* waardig.

Deze bestond in een zegepralenden intocht in de hoofdstad. Dan brandden er op drievoeten de wierook; tempels, paleizen, gebouwen en huizen waren met banieren getooid, die, door den wind bewogen, feestelijk uitkwamen; eerebogen rezen hier en ginds omhoog; en een dichte menschenmassa verdrong zich jubelend van af den vroegen morgen door de uitgedoste straten; den laatsten tijd toch mocht men zoo zelden

deze schoonste aller feestelijkheden genieten.

Eensklaps schetteren de bazuinen, wier blijde klanken het volk in daverende jubelkreten doen uitbreken, en zie, daar nadert de rijke stoet des overwinnaars, die zich naar het Capitool begeeft, waar hij de ‘burgerkroon’ in ontvangst gaat nemen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bede tot Joseph.

O Bruidegom, een kuische hoede
Waart Gij van de ongerepte Bruid,
Toen botte van haar stengel uit
De Bloem van koninklijken bloede!

O Voedstervader, bange zorgen
Uw ziele knelden, toen Gij vloodt;
Voor woest geweld van wreeden dood
Uw dubb'len Schat Gij hebt verborgen!

Voor Beiden Gij uw kracht en leven
In drupp'len zweet ten offer bracht
En bij uw zwoegen dag en nacht
Door trouwe liefde werdt gedreven!

Och! in Hun kindren Zij nog vreezen
Én lijfsgevaar, én zielennijd;
Gij, Joseph, eene hoede zijt
Hun teêre nakroost aangewezen!

Uw staf zijn wankelschreden sterke,
Wanneer, door angsten opgejaagd,
Het schreiend U om hulpe vraagt,
Verheven Schutspatroon der Kerke!

Van 't strijden moe, doch vol vertrouwen
Op U, beminlijke Econoom,
Laat het, als 't Kindje, in zoeten droom
Stil rusten in Uw mantelvouwen!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Frans Hals en zijn vrouw.
Naar de schilderij van Frans Hals, in het Rijksmuseum te Amsterdam.

‘Geen beter leven dan een goed leven,’ lijkt wel de ietwat banale leus te zijn van den welgedanen Hollander op onze plaat, wiens wederhelft oolijk lachend met mans filosophie schijnt in te stemmen. Geen wonder: ze zijn kinderen van een weeldigen,

levenskrachtigen tijd, beiden jong en gezond en zorgeloos, gezien, hoewel van nederigen stand, onder de burgers hunner stad: want deze man is Frans Hals, de reeds met roem bekende Haarlemsche portretschilder, en de vrouw, die zoo vertrouwelijk en vergenoegd naast hem zit, is Lijsbeth Reiniers, zijn tweede echtgenoote, met wie hij binnen een paar jaren zijn koperen bruiloft te vieren hoopt.

't Schijnt rustdag te zijn, want het echtpaar zit in zijn beste kleêren op een belommerde bank te midden eener parkachtige omgeving van groen en bloemen, marmeren beelden en fonteinen, waartusschen mooigekleede menschen zich wandelend bewegen. Hij leunt behagelijk achterover, een goedmoedig-breede lach op zijn lustig gelaat, de donkere oogen tintelend van jolijt, op het hoofd de groote zwarte flaphoed, halskraag en manchetten van kostbaar borduursel. Zij is eveneens op haar Zondagsch gedost in zijden gewaad met witten plooikraag, mutsje en manchetten; de rechterhand laat ze vertrouwelijk rusten op haar mans schouder en ze ziet den toeschouwer aan, schalksch, ietwat verlegen lachend, alsof manlief zoo pas een niet te kieskeurigen kwinkslag heeft ten beste gegeven, waarin ze, haars ondanks, tòch pret heeft.

Later, als lustig Fransje met zijn makkers het zoo grif en vroolijk verdiende geld op even vroolijke manier in Haarlem's taveernen zal hebben doorgebracht, zoodat de stedelijke overheid de helpende hand zal moeten reiken om het gezin voor algeheelen ondergang te behoeden, zal Lijsbeth het lachen wel verleeren. Maar thans is het nog botertje tot den boôm, en de zorgen zijn verre, want de vlotte genrestukjes, koppen van drinkebroêrs en ambulante muzikanten, die Frans met weergalooze vlotheid penseelt, gaan vlug van de hand, en de Officieren van St.-Jorisdoelen hebben hem voor de tweede maal een groot werk besteld[1)], waar weêr aardig wat aan te verdienen valt, en voor de rest: ‘Wie morgen leeft, morgen zorgt.’

Prachtig is op de schilderij vooral het kopje der vrouw, blond en blank gereflecteerd door het wit van den halskraag; het is geen aristocratisch gelaat, geen geestig gezicht, maar van een zoo levendige expressie, van een zoo nobele teerheid in kleur en teekening als moesten 's meesters fijnzinnige ziening en delicate techniek getuigenis geven van de liefdevolle toewijding, waarmeê dit model hem vervulde.

Het omvangrijke doek - de figuren zijn op levensgrootte afgebeeld - hangt in het Rijksmuseum.

M.V.

Zijn ongeluk.
Humoreske.

In een der voornaamste straten van de residentie steekt, tusschen deftige heerenhuizen en groote winkels met dito spiegelruiten, een smal, niet hoog gebouwtje, met een raam aan iedere zijde van de deur, leelijk af. Boven deze deur aan een ijzeren stangetje, hangt een gladgeschuurd koperen bekken, dat u dadelijk doet denken aan het eerzame barbiersgilde; terwijl de woorden ‘Scheren en Haarsnijden’ in het eene raam, en ‘G. Jaspers, Barbier’ in het andere, u zekerheid geven, dat uw gedachte juist was. De baas zelf is druk aan het werk, terwijl eenige leerlingen bezig zijn de wachtende gasten dik in te zeepen, opdat de meester zoo aanstonds bij hen zijn kunst kunne vertoonen.

1) Vergelijk ons Halsnummer, 34e jaarg. blz. 132.

‘Kale Gerrit,’ onder geen andere naam is Jaspers bekend, want ofschoon hij haaroliën en andere medicamenten tegen het uitvallen der haren in overvloed verkoopt; ofschoon hij zelfs zalven heeft, die in eenige weken een gladden schedel in een dichtbehaarden kunnen veranderen, zoo is toch het ‘dokter, genees je zelf’ op hem van toepassing, en prijkt hij met een schedel, waarop de microscoop ternauwernood een haartje zal ontdekken. Geen wonder dan ook, dat onze barbier spoedig een bijnaam gekregen heeft, welke aan al zijn klanten bekend is. 't Is een gezellig prater, een, ten minste zooals hij zelf zegt, doorkneed politicus, en, een eigenschap, die iedere barbier heeft, hij is bekend met alle nieuwtjes, die er in omloop zijn. De zaak gaat uitstekend, zijn klanten zijn legio en van den vroegen morgen tot den laten avond zet hij zijn mes in stoppels en haren, evenals een maaier zijn zeis in het groene gras.

Geen wonder dan ook, dat het niet lang meer duurt, of het ‘Scheren en Haarsnijden’ moet plaats maken voor de woorden: ‘Salon pour la coupe des cheveux,’ en het eenvoudige ‘G. Jaspers, Barbier,’ in het andere raam, voor het deftigere ‘Gérard Jaspers, Coiffeur.’ Dat door deze verandering ook verandering is gekomen in ‘kalen Gerrit's’ tarief, dat spreekt van zelf, en dat hij, die in een ‘salon’ geschoren of geknipt wil worden, ook voor het salon moet betalen, dit is zoo natuurlijk, als maar iets natuurlijk is. Wel verliest Jaspers door zijn nieuwe regeling vele oude klanten, maar nog veel meer, die vroeger minachtend den barbierswinkel voorbijgingen, treden nu met gerust geweten het ‘salon pour la coupe des cheveux’ binnen. ‘En, zie je,’ zegt Jaspers, ‘dat is de élite en van de élite moet je het in zaken maar hebben.’ Zooveel deftige gezichten heeft Gerrit nooit onder het mes gehad, maar ook, zooveel verdiensten heeft hij in jaren niet gekend. Wel kan hij nu niet zoo geschikt alle mogelijke stadsnieuwtjes aan den man brengen, maar de hooge politiek, waarin hij zoo goed thuis is, komt hem nu uitstekend te pas; en het moet gezegd, hij kan met het fijnere publiek even goed, ja beter zelfs nog omgaan, dan met het gewone volk. Hiervan is hij overtuigd, en met een gevoel van schaamte en wrevel over zich zelf, denkt hij terug aan die jaren, toen hij nog zoo dom was, om voor het bagatel van één stuiver den zwaarsten baard te scheren. Hij, de coiffeur Gérard Jaspers, hoe had hij kunnen omgaan met dat onopgevoede volk, dat hem ‘kalen Gerrit’ durfde noemen. Hij wordt rood als een kalkoensche haan! Maar die tijden zijn voorbij. Zijn zaak heeft thans het toppunt van bloei bereikt. Drie groote bedienden, twee leerlingen en dan nog de meester zelf; bijna geheel het huis in gebruik voor de affaire; in dagen van bal of soirée, van den vroegen morgen af in de weer. Het kan niet beter!

Eén ding ontbreekt echter nog aan Jaspers' geluk. Een vrouw voor de huishouding! Wel heeft hij een huishoudster, een mensch van een dikke zestig, maar vreemde hulp, dat gaat er somwijlen naar! Neen, een knappe, jonge vrouw! Hij zelf is pas dertig, daar zal dus wel kans op zijn. En nadat hij zijn blik eens heeft laten rondgaan, nadat hij een paar weken heeft nagedacht, nadat hij zijn beminde eenige malen op straat heeft gesproken en zooals het hem voorkwam ook van haar teekenen van instemming ontvangen heeft, waagt hij den beslissenden stap bij haar ouders. Hier gaat hem alles naar wensch; het voorwerp van zijn liefde wordt geroepen, hij vraagt nog eens, en.... loopt een blauwtje: ‘Zij wist niet, dat hij zoo'n kaal hoofd had.’

Van ergernis had hij zijn haren, zoo hij ze rijk geweest was, wel uit zijn hoofd kunnen trekken. Zij wilde hem niet, omdat hij zoo kaal was, dat was een affrontatie; zoo groot, zoo brutaal had hij er nog nooit een gehoord, zelfs niet, toen men hem ‘kalen Gerrit’ noemde. Woedend gaat hij naar huis, en nooit zal hij, Gérard Jaspers, iemand meer tot vrouw vragen.

Zoo werkt onze eerzame barbier nog een tiental jaren voort. Wèl doen de zorgen zijn haren niet vergrijzen, maar toch, dat zwoegen en slaven verveelt hem. Voor wien zal hij werken? Vrouw of kinderen bezit hij niet. Voor zijn familie? Wel heeft hij eenige neven en nichten, maar om die mijnheer te laten spelen van zijn geld.... daar heeft hij ook weinig zin in.

Op zekeren dag - Jaspers had juist een deftigen klant onder het mes, - komt een heer den winkel binnen en vraagt den patroon te spreken. 'Zoo dadelijk, mijnheer!' is het antwoord, en als de vreemdeling even boven gewacht heeft, komt de baas zelf. Spoedig begrijpt de barbier, dat het bezoek meer zijn huis, dan wel zijn achtbaren persoon betreft, want vijf en twintig duizend gulden wordt voor het eerste geboden. Vijf en twintig duizend gulden! Hij weet niet, of hij waakt of droomt. Zonder zich te bedenken slaat hij toe en nog denzelfden avond is Gérard Jaspers geen eigenaar meer van het 'salon pour la coupe des cheveux.'

Wanneer iemand dien avond bij Jaspers op het bovenkamertje geweest was, dan had hij kunnen zien, hoe de coiffeur tot laat in den nacht zat te cijferen en te rekenen, zoodat hem het zweet op voorhoofd en schedel parelde. De slotsom was, dat zijn geheele vermogen uit zeven en veertig duizend gulden bestond, wat tegen vier procent, bijna acht en dertig gulden per week oplevert. Jaspers springt omhoog.

HET MARKTPLEIN TE NEURENBERG OMSTREEKS 1500, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL RITTER.

Acht en dertig gulden per week! Nu kan ik rentenieren! 'k Koop een burgerhuisje, met tuin er bij, natuurlijk in een mooie streek. Zoek een vrouw.... Neen, daar versprak hij zich! Een vrouw? En een tafereel uit het verre verleden rijst op voor zijn geest. Sarcastisch klinkt het in zijn ooren: Hij is zoo kaal! En al zijn beelden van het buitenleven, van het zalig niets doen, van een huisje met tuin, vervliegen als rook. Alleen rentenieren, als een kluizenaar een somber leven leiden, dat nooit! Zijn oude huishoudster medenemen? Dàt nog minder. O, dat kale hoofd! dat kale hoofd! En het scheelt weinig, of de arme man begint bitter te schreien. Met het hoofd tusschen de beide handen peinst en denkt hij: ‘Rentenieren, hoe zalig zou het zijn! Een liefhebbende vrouw bij me! Ach, had ik maar haren!’

'tIs als vaart een electrische schok hem door de leden. Haren! Een pruik! Jongen, ja een pruik, een echte, natuurlijke pruik; en geholpen door zijn kappersverbeelding, ziet hij reeds zijn glimmenden schedel versierd met gekrulde, kastanjebruine lokken. Een pruik zal hij koopen, maar zoo een, dat niemand iets van zijn kaalhoofdigheid bespeurt; en dan, dan krijgt hij wel een vrouw, dan vreest hij niet voor 'n blauwtje!

Den volgenden dag laat Jaspers de zorg van zijn salon aan het personeel over, en vertrekt hij reeds vroeg naar R. om zich van haren te voorzien. In de stad zijner inwoning kan hij evengoed te recht, maar wanneer hij daar koopt, dan moest het eens bekend worden, en hij wil alles zoo aanleggen, dat niemand er iets van te weten komt. Na passen en nog eens passen, heeft ‘kale Gerrit’ eindelijk een pruik gevonden; een juweeltje van een pruik, een kastanjebruine met gekrulde lokken. Een klein kwartiertje kijkt hij in den spiegel, en komt dan tot de overtuiging, dat geen oog, ook niet het scherpste, tot de ontdekking zal komen, dat schedel en haardos in hoegenaamd geen verband tot elkander staan. Hij kent zich zelven bijna niet meer; neen, men zou niet zeggen, dat hij de veertig reeds gepasseerd is. Nu staat het dan ook vaster dan een huis: hij gaat rentenieren. Voorzichtig wordt het kostbare stuk in een doos gepakt, en met zijn schat onder den arm trekt onze barbier huiswaarts. Niemand, zelfs niet zijn intiemste vrienden, vernemen, welk heerlijk idee verwezenlijking vond, en welke verwachtingen hij koestert voor de toekomst.

Rijksmuseum, Amsterdam.
FRANS HALS EN ZIJN VROUW, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

Maar waar zal hij zijn tenten opslaan? Natuurlijk niet hier! Hier kent iedereen hem! Ook niet te dicht in de buurt! Men mocht hem eens vinden! En dan zijn pruik!

Neen, ver weg, liefst naar een dorpje in Gelderland; naar een eenvoudig dorpje. Nu juist geen boerendorp, maar zoo'n, hoe zal ik het zeggen, zoo'n echt renteniers-

dorp en na eenig zoeken op de landkaart, valt Jaspers oog op G., een klein plaatsje in den ‘Achterhoek.’

Eenige dagen later. De barbier-rentenier is wederom op reis; thans niet voor een bedekking zijner kaalhoofdigheid, maar om zich te voorzien van een geschikte woning. Met vluggen tred begeeft hij zich naar het station, neemt een kaartje, natuurlijk eerste klas, en zal den trein instappen. Daar heeft hij iets vergeten! Zijn pruik.... zijn kostbare pruik; pijlsnel ijlt hij huiswaarts en is binnen een half uur terug, de bekende doos onder den arm. Een uur wachten, voordat er wederom een trein naar N., het dichtst bij G. gelegen station, vertrekt. Bij een glaasje cognac en de courant is deze tijd spoedig vervlogen, en daar het geluk hem dienstig is, weet hij een aparten coupé te veroveren. De trein zet zich in beweging en weldra heeft Jaspers zijn glimmenden schedel begraven onder den prachtigen haardos. Alles gaat voor den wind. Het stoomros ijlt door lachende landouwen, door bosschen en over heiden, zoodat onze coiffeur oogen te kort heeft om te kijken.

Nog een station, en N. is bereikt. Daar wordt de deur van zijn coupé geopend en, o schrik! Mulman, een zijner intiemen, treedt binnen.

Jaspers weet van schrik niet waar zich te bergen en ziet schijnbaar achteloos naar buiten. Mulman echter kijkt eens, kijkt nog eens, en.... proest uit van lachen:

‘Goede hemel, Gerrit, jij hier! Wat zie je er netjes uit!’

Angstig zegt de rentenier: ‘In 's hemelsnaam, Mulman, hou je mond, maak me niet ongelukkig!’

Nog voor dat N. bereikt is, weet de intieme de geheele geschiedenis, en zal natuurlijk het diepste stilzwijgen bewaren.

Dát gaf 'n stof tot praten in het anders zoo rustige G. Een vreemdeling had het ‘Jachthuis’ gehuurd; en allerlei gissingen omtrent persoon, vermogen en vroegere werkzaamheden deden de ronde. Hij kwam uit de residentie, dit was bekend, zag er piekfijn uit en had een prachtig hoofd met haar. Weldra heette het, dat de vreemde heer bepaald een kunstschilder of een componist moest zijn; misschien was het wel een professor. Toen Jaspers dan ook 's avonds kennis maakte met de heeren van de sociëteit, werd hij met gepasten eerbied ontvangen.

Natuurlijk werd de politiek besproken van alle kanten; de kunsten en wetenschappen werden op de rij aangeroerd, maar onze ex-barbier wist zich behendig buiten schot te houden en toen 's avonds ieder bij zijn respectieve, natuurlijk zeer nieuwsgierige echtgenoote aanlandde, was er nog niemand, die eenig licht in de dikke duisternis der onkunde kon ontsteken.

Eenige maanden gaan voorbij; het ‘Jachthuis’ is gemeubileerd, Jaspers woont in G. Wel heeft een der sociëteitsleden in de residentie geïnformeerd naar zekeren Jaspers, rentenier, maar behalve een Jaspers, coiffeur, is er geen drager van dergelijken naam bekend en dan het signalement: bruine krullekop komt geheel niet overeen met den kaalhoofdigen barbier. De nasporingen zijn dus gestaakt en Jaspers geniet nog altijd de achting van een onbekende grootheid. Hij is lid van de sociëteit en staat op vriendschappelijken voet met den president, mijnheer Stolder. Deze, vroeger een groothandelaar in koffie, heeft zijn zaken overgedaan aan zijn oudsten zoon en bewoont met vrouw en dochter Henriëtte de villa ‘Boschlucht,’ nota bene gelegen midden op de hei, waar geen boom te vinden is.

Van Henriëtte gesproken: deze is een jonge dame van ruim dertig jaar en Stolder's eenige overgeblevene, ongetrouwde dochter. 't Is volstrekt geen verschijning uit het

feeënrijk, ofschoon zij, ten minste in haar eigen oog, wel het recht heeft daar een zetel te bezetten. Ze is lang, mager, heeft een bleek gelaat, waarin een paar donkerblauwe oogen; daarbij is zij zeer kieschkeurig en heeft, in haar jonge jaren, om de nietigste redenen, hand en hart aan allen, die haar vroegen, geweigerd.

Zooals ik zeide: Jaspers is intiem bevriend met mijnheer Stolder, gaat dikwijls met hem op jacht, wat hem meer kost aan kruit en patronen, dan zijn buit oplevert, en komt dus dikwerf op ‘Boschlucht’ met mevrouw praten.

Henriëtte is als betooverd door zijn prachtige lokken en op haar vraag, wat mijnheer toch wel doet om zijn haren zoo mooi, zoo krullend te houden, is het antwoord: ‘O, mejuffrouw, niets, hoegenaamd niets, wat natuur ons geschonken heeft, kan geen menschenhand verfraaien. En als Henriëtte ook graag zoo'n prachtig hoofd met haar zou willen bezitten, dan komt hij bijna in de verzoeking haar het adres op te geven, waar hij het vandaan heeft gehaald.

Op zekeren dag houdt een puffende, steunende automobiel voor ‘Boschlucht’ stil en tot groote verbazing van geheel de familie, stapt de rentenier van het ‘Jachthuis’ uit de tuf-tuf en komt binnen.

‘Wel, Stolder, kom nu eens kijken! Ik heb een auto gekocht en ben er zoo juist mede uit de stad gekomen. 't Is een pracht! In drie kwartier heb ik een weg van zes uren afgelegd. Een nieuw systeem! Ongelukken onmogelijk! Kom, maak je een ritje mee?’

Mijnheer Stolder vertrouwt de nieuwe uitvinding niet al te goed; mevrouw staat op meer dan vijf en twintig pas afstands en heeft het vaste voornemen gemaakt, om zoodra er iets verdachts gebeurt, het op een loopen te zetten. Henriëtte echter, niet zoo spoedig vervaard, bekijkt het vreemde ding van onder tot boven en als mijnheer en mevrouw Stolder weigeren hun leven te wagen en Jaspers haar vraagt of zij lust heeft in een tochtje, dan is zij dadelijk gereed en stapt tot grooten schrik van mevrouw in het puffende voertuig. Na een ‘adieu’ van pa en een ‘kind pas toch op’ van moeder, zetten de wielen zich in beweging, en gehuld in een dichte stofwolk, snort het over den weg.

Mejuffrouw is in de wolken. ‘Hé, een man met zoo'n mooien krullebol en dan nog een automobiel op den koop toe! Zoo'n man moest de hare zijn,’ en onder het vroolijk gepraat van Jaspers gaat de machine met een kleine vaart over den eenzamen weg.

De ex-barbier vindt zoo'n tochtje heerlijk, en het denkbeeld nu niet alleen te zijn, verlevendigt in hem het verlangen naar een eigen huiselijken haard. Het gesprek wordt dan ook hartelijker, Henriëtte is de liefelijkheid zelve, en nog voordat ‘Boschlucht’ wederom bereikt is, kan Jaspers, mits hij natuurlijk de toestemming van papa en mama krijgt, Henriëtte de zijne noemen.

Eenige dagen later houdt de tuf-tuf wederom bij de villa op de heide stil en na een onderhoud met mijnheer en mevrouw wordt Henriëtte geroepen. Stralend van vreugde valt zij den man met de prachtige krullen om den hals. Stolder is aangedaan, mevrouw schreit vreugdetranen, en Jaspers, hij zegent den stonde, waarop hij zijn kostbare pruik gekocht heeft. De dag voor het verlovingsfeest wordt vastgesteld; 's avonds zal er op ‘Boschlucht’ een groot diner gegeven worden, en weldra gaan de kaarten, die de blijde tijding den vrienden zullen verkonden, de wijde wereld in, begeleid van uitnoodigingen voor het feestmaal.

Wie zal Jaspers echter verzoeken! Zijn familie? Dat kan niet. Alleen Mulman, de in zijn geheimen ingewijde, ontvangt een schrijven, met het verzoek hem toch niet te verraden en tevens te zwijgen over de vroegere affaire.

De blijde dag is aangebroken. Op de villa wordt gekookt en gebraden, zoodat de boschlucht plaats heeft moeten maken voor een heerlijke braadlucht. Jaspers heeft een nieuw kostuum aangetrokken, zijn pruik rijkelijk geparfumeerd en van nieuwe krullen voorzien. Daar valt hem iets in. Een bouquet; hij dient toch wel voor bloemen te zorgen voor zijn beminde. Hier in het dorp zijn ze niet te krijgen; naar de stad, dat kan niet meer! 't Is reeds halfvier en om zes uur moet hij aan tafel zijn. Zijn auto! Dat kan! Fluks op weg en nog vóór halfvijf is hij reeds in het bezit van een prachtigen ruiker. In vliegende vaart rent de tuf-tuf wederom over den weg door de hei.

‘'t Is toch een prachtige uitvinding!’ zegt Jaspers bij zich zelf. ‘Zoo ben je in de stad, zoo ben je thuis.’ De halve weg is reeds afgelegd. Een lichte knal, een schok en.... de auto staat. Daar begrijpt de rentenier niets van. Hij draait, draait nog eens, probeert nu dit, dan dat, alles te vergeefs! Hij stijgt af, duwt van achteren, trekt van voren, maar geen raadje beweegt zich. ‘Dat is een mooie geschiedenis,’ mompelt Jaspers, ‘om zes uur verlovingsdiner en ik ben er niet.’ Geen mensch is te zien, nog minder een woning. Ondertusschen, 't is in het najaar, valt de avond snel en weldra is het tamelijk duister. Wanneer hij den weg volgt is hij nog ruim twee uren van huis; steekt hij echter dwars de heide over, dan kan hij binnen anderhalf uur ‘Boschlucht’ bereiken. Dan maar den kortsten weg genomen, en vol moed onderneemt hij de onpleizierige wandeling. Hij loopt, wat hij loopen kan; het zweet parelt hem op het voorhoofd, zijn lokken fladderen in den wind en.... plomp, plomp, Jaspers spartelt in een der poelen, die het heiwater opvangen. Tweemaal duikt hij naar onderen en reeds roept hij zijn Henriëtte een laatst vaarwel toe, als hij gelukkig den oever bereikt. Kletsnat, bibberend van koude staat hij weldra, zonder hoed, op vasten grond. Maar, o schrik.... zijn pruik, zijn kostbare pruik; hij voelt op zijn hoofd. Niets dan een kale schedel. Daar, op den donkeren poel, dobbert wellicht het voorwerp, waarop hij al zijn verwachtingen heeft gesteld. Hij zoekt aan de kanten, tuurt in het duister, maar geen medelijdende golfslag werpt zijn trots, zijn glorie op het strand. Mijnheer Jaspers is radeloos. Eerst heeft hij zijn auto in den steek moeten laten, en nu.... 't is om wanhopig te worden. Een laatsten blik werpt hij op den donkeren plas, maar geen pruik kan hij ontdekken. Druipnat zet hij zijn tocht voort. In de verte glinstert een lichtje, daar dus op af en na een kwartiertje heeft hij een eenzame woning bereikt. Verkleumd komt hij binnen en wordt vriendelijk door de medelijdende bewoners ontvangen. Droge kleedingstukken worden voor hem opgezocht, het Zondagsch pak van vader krijgt hij aan, een paar klompen aan de voeten; voeg hierbij nog zijn glimmenden schedel, en gij kunt begrijpen, dat onze rentenier er recht vermakelijk uitziet. Zoo kan hij toch niet naar ‘Boschlucht’ gaan, en dan zonder pruik. Jaspers haast zich dan ook niet, den warmen haard te verlaten en blijft, ofschoon toch niet erg gerust, bij de goede lieden.

Bij de Stolders is inmiddels alles in de war. Het diner is gereed, de gasten zijn gekomen, maar hij, om wien eigenlijk de maaltijd plaats zal hebben, ontbreekt nog immer. Van middag heeft men hem met zijn auto voorbij zien snorren, maar teruggekomen is hij nog niet.... 't Is halfzeven, zeven uur, maar wie er komt, Jaspers niet, en de wachtende gasten, en vooral Henriëtte, beginnen zich ongerust te gevoelen. Jan, de koetsier, wordt te paard den weg opgezonden en komt na een uurtje terug met de tijding, dat hij wel de ledige tuf-tuf, maar geen eigenaar er van gevonden heeft. ‘Ach, hij is vermoord!’ snikt Henriëtte, ‘misschien wel eerst uitgeplunderd, ach, ik hield zooveel van hem.... Hij had zulke prachtige bruine lokken.’ Ook mijnheer is van streek en Mulman geeft den raad om met z'n allen te gaan zoeken. De gasten, geheel het personeel, en ook Henriëtte, die

niet thuis te houden is, aanvaarden den tocht. Tot aan de, als wees achtergelaten, auto, gaat het geheele gezelschap samen, om vandaar, twee aan twee naar alle windstreken op onderzoek te gaan. Mijnheer Stolder en zijn schreiende dochter gaan samen en hebben reeds een half uur vol angst gezocht, maar niets gevonden. ‘Was hier maar iemand te vinden, die inlichtingen kon geven!’ zucht mijnheer.

En als een ster der hoop schijnt in de verte licht uit een boerenwoning. ‘Daarheen!’ roept Henriëtte. ‘Ja, daarheen!’ beaamt papa, en haastig stappen zij op het licht aan. Zij treden binnen. Daar zit bij den haard, in het boerenpak gestoken, de zoo angstig gezochte.

Jaspers wordt doodsbleek van schrik.

‘Goddank! Gevonden!’ juicht Stolder. Daar klinkt een gil, een vreeselijke gil achter hem. ‘Gérard, waar zijn je lokken, je prachtige, kastanjebruine, gekrulde lokken?’

Jaspers zwijgt en wordt nog bleeker.

Het was dus een pruik! en Henriëtte sist vol woede: ‘Bedrieger! Kom, papa, ik wil geen bedrieger met zoo'n kaal hoofd!’ En vader en dochter verlaten het vertrek, den barbier alleen latend met zijn smart.

Het verder verloop der geschiedenis kan een ieder gemakkelijk raden. Niet alleen dat Henriëtte voor Jaspers verloren was, maar ook verdere lust om verlovingshistories aan te knoopen was geheel bij hem vergaan, zoodat hij allerwaarschijnlijkst als vrijgezel zijn leven zal moeten slijten.

J.S. v. Z.

Bewogen levens.
Vrij naar het Engelsch,
door W.G.

XV.
(*Slot.*)
De aankomst op Deerwood.

De eettafel in de oude hoeve was feestelijk getooid, en Jessie Graham liep af en aan. Haar vader, mijnheer Graham, die 's morgens van New-York aangekomen was, had een telegram van Walter meegebracht, waarin deze meedeelde, dat hij zijn terugreis ondernomen had en in gezelschap was van zijn trouwen verpleger, den kapitein Murdock.

‘Jessie,’ zei de oude Marshall, ‘zet ook Sep's stoel naast den mijnen; ook hem wil ik heden op een bijzondere wijze herdenken: de stoel herinnert mij aan hem. Het is misschien het laatste feest, dat ik meemaak.’

Het maal was bereid, reeds nam mevrouw Bartow plaats en juist had Jessie de haar gedane opdracht vervuld, toen zij een blik op den straatweg wierp. Met een luiden kreet van vreugde liep zij om den hoogen stoel van den ouden Marshall heen en eer men zich van de oorzaak harer blijdschap op de hoogte kon stellen, traden twee mannen de feestelijk versierde kamer binnen. Het waren Walter en kapitein

Murdock. Zij waren ongeveer eenige honderden passen van het huis uit de omnibus gestegen en Jessie had het eerste bemerkt, dat ze op het huis aankwamen.

Walter werd door allen hartelijk begroet en met zijn spoedige genezing gelukgewenscht. Onderwijl stond de kapitein ongemerkt op den achtergrond en had moeite, personen en voorwerpen te vergelijken met de beelden, die hem uit vroeger jaren waren bijgebleven. Zijn scherp oog ontging niets; in stilte begroette hij de dingen, die nog stonden op dezelfde plaats, zooals ze in zijn jeugd daar gestaan hadden. En nu viel zijn blik op den grijsaard, die aan het venster zat - op den man met de ingevallen wangen, het gebogen lichaam, het grijze haar en sidderende ledematen. Was het geen evenbeeld van den trotschen eik, die winden en stormen getrotseerd had en nu was gebroken en vermolmd? Dat was zijn vader, dien hij voor 't oogenblik nog zoo niet durfde noemen. Eindelijk was de eerste vreugde van het wederzien voorbij, maar Walter was niet bevredigd, zijn oog zocht iemand en een treurige trek kwam over zijn, zooeven nog van geluk stralend, gelaat. Waar was Jessie? Stelde zij geen belang in hem? Of zij belang in hem stelde, veel meer dan dat. Haar hart klopte hoorbaar, haar wangen gloeiden, toen zij achter de hooge leuning van grootvaders stoel te voorschijn kwam en hem beide handen tot begroeting toestak en diep en vol liefde in de oogen zag.

Nu stelde Walter zijn vriend, kapitein Murdock, voor, die zoo vaderlijk voor hem gezorgd en hem met liefde en opoffering verpleegd had. De kapitein trad naar voren en reikte eerst tante Debby, dan zijn zuster Mary en mijnheer Graham de hand; toch kon hij den onderzoekenden blik van zijn vriend niet verdragen en eenigszins verlegen wendde hij zich om.

‘Grootvader, dit is kapitein Murdock,’ zei Walter nog eens, terwijl de kapitein een schrede vooruitkwam en de bevende hand nam, die eenmaal zoo liefdevol op zijn hoofd gerust had.

Nu kwam hij ook tot Jessie, greep haar beide handen en sprak:

‘Ik heb veel van u gehoord, juffrouw Jessie, - van mijn zo...., van mijn vriend, wil ik zeggen,’ verbeterde hij snel, maar niet zoo snel, dat Jessie niet verstaan had, wat hij wilde verzwijgen. Een siddering doorbeefde het flinke meisje. Opmerkzaam bekeek ze de trekken van den kapitein en vergeleek ze met die van den ouden Marshall en Walter en eindelijk met het portret van Sep Marshall, dat onder den spiegel hing. Het was bij haar zekerheid geworden, wat ze vermoed had.

‘Walter, Walter,’ waarschuwde zij dezen vriendelijk met den vinger, ‘ik vermoed, dat gij voor ons een vreugdevol geheim verbergt. Is 't niet zoo? Mij kunt ge wel vertrouwen. Ik heb een voorgevoel, ik hoop, dat het mij niet bedriegt.’

‘De liefde heeft een scherp oog,’ antwoordde Walter innig. ‘Gij zult de eerste zijn, die mijn vreugde zal deelen en wie ik mijn geheim zal verraden: kapitein Murdock is mijn vader, is Sep Marshall. God heeft alles wonderbaar beschikt. Maar bedwing u,’ - ging Walter voort, toen hij de opgewonden vreugde van het meisje zag - ‘langzamerhand mag het geheim eerst bekend worden: deze plotselinge vreugde zou voor grootvader gevaarlijk kunnen zijn.’

‘Nu aan tafel, als ik u verzoeken mag!’ riep mevrouw Bartow er tusschen door; ‘die gekheid heeft nu lang genoeg geduurd.’

De huisheer stond op en liep, op zijn stok geleund, naar zijn stoel aan het hoofd van de tafel.

‘Daar staat een stoel voor je,’ zei Jessie tot Walter, die naast haar ging zitten.

‘De bekende stoel daar is voor uwen vader,’ fluisterde zij Walter in 't oor; ‘uw grootvader heeft mij bevolen hem daar neer te zetten, als had hij ook een voorgevoel van zijn komst gehad.’

‘Neem u hier plaats,’ zei Walter schielijk, op den stoel wijzend, toen hij zag, dat mevrouw Bartow opstond om den vreemde een andere plaats aan te wijzen.

‘Deze stoel zou een aandenken aan uw vader blijven?’ zei de oude Marshall.

‘Des te beter is 't,’ zei Walter snel, ‘want grootvader, kapitein Murdock is voor mij een vader geweest, heeft als een vader voor mij gezorgd.’

De kapitein kon nauwelijks zijn ontroering bedwingen, toen hij op den voor hem bestemden stoel plaats nam.

De grootvader vertelde in den loop van het gesprek den naast hem zittenden kapitein de geschiedenis van zijn zoon Sep.

‘Hoe gaarne zou ik hem nog eenmaal zien en hem vergeving smeeken voor het onrecht, dat ik hem heb aangedaan, door hem voor schuldig te houden,’ zuchtte de oude. En nu riep hij met een van vreugde en aandoening trillende stem tot Walter, die tegenover hem zat:

‘Walter, gij weet toch, dat mijn zoon Sep, uw vader, onschuldig is. De hemel zegene hem, waar hij ook moge vertoeven? Alleen dat vraag ik den goeden God, mijn zoon nog eenmaal voor mijn dood te zien, om van hem te vernemen, dat hij mij van harte vergiffenis schenkt. Arme Sep! Ik zou mijn leven er voor willen geven, als ik deze zaak ongedaan kon maken.’

De ontroering van den kapitein werd hem te sterk; hij borg het gezicht in beide handen en weende luid.

Walter hield nu het oogenblik voor gekomen om het geheim bekend te maken. Met van aandoening bewogen stem, maar toch duidelijk, dat ieder het kon verstaan, wendde hij zich tot den ouden Marshall en sprak:

‘Grootvader, God heeft uw gebed verhoord! Sep, uw zoon dien gij zocht, is dichtbij. Zie naast u, herkent gij hem niet?’

Aller oogen richtten zich op den kapitein; deze had zijn gezicht reeds naar den oude gewend, die met de hand over zijn oogen streek, als wilde hij den nevel, die zijn geheugen omsluierde, doen verdwijnen. Onafgebroken zag hij den kapitein in 't gelaat en riep dan plotseling op hartstochtelijken toon:

‘Zijt gij het, mijn jongen? Ja, ik herken je, het zijn je oogen!’

De kapitein zonk aan de borst zijns vaders, omhelsde hem en fluisterde zacht en innig: ‘Vader, vader! Ik ben het, uw zoon, uw Sep!’

‘O, Sep, mijn jongen!’ Het grijze hoofd boog zich over Sep's schouder, terwijl de oude man weende als een kind. ‘Ik had het niet durven hopen, Sep, hoewel ik er altijd om gebeden heb. God zegene u, mijn zoon, ik heb het niet kwaad bedoeld. Mijn leven had ik willen geven, als ik geweten had, dat gij onschuldig waart. Vergeef mij, Sep, vergeef uw armen, grijzen vader!’

‘Uit geheel mijn hart,’ antwoordde Sep. ‘Alles is vergeten, en ik ben gekomen om altijd bij u te blijven.’

Een hand legde zich op Seps schouder; hij keek op en zag in het gelaat van mijnheer Graham, die sidderend sprak:

‘Ook ik vraag u om vergeving!’

‘Neen, Richard, neen!’ en door een langdurige, hartelijke omarming begroeven de vrienden het treurige verleden en de band hunner vriendschap werd hechter en sterker dan ooit te voren.

Ook mevrouw Bellenger, die zich tot nu toe bescheiden had achteraf gehouden, trad op haar zoon toe. Zij gaf hem de hand en sprak op zachten toon:

'Kunt gij ook mij vergeven, mij, de moeder uwer dierbare vrouw, die u en uwe familie zoo'n groot onrecht heb aangedaan? Laat mij uw moeder zijn!'

'Vergeten en vergeven is alles! Wees voor mij een moeder, zooals deze mijn vader is!' Meer kon Sep niet uitbrengen. Zijn hart was te vol om te antwoorden; zwijgend drukte hij de hem aangeboden hand en wendde zich om.

'Ik moet alleen zijn, mijn geluk is te groot, laat mij er in de eenzaamheid aan gewennen,' sprak hij eindelijk en voor een poos begaf hij zich in de kamer, die hij vroeger bewoond had.

Tegen den avond, toen de zon ten ondergang neigde, stond Sep Marshall op en verliet zwijgend het huis. Niemand volgde hem, want allen wisten, dat hij alleen wilde zijn, om het graf zijner dierbare, zoo vroeg gestorven echtgenoote te bezoeken.

Hij bleef daar geruimen tijd. Jessie en Walter gingen, toen het reeds schemerde, den weg naar het kerkhof op, om den vader te gemoet te gaan. Zij gingen arm in arm, druk pratend over verschillende zaken. Wat hadden ze elkaar al niet te

vertellen, hoeveel gevoel van geluk en dankbaarheid niet uit te drukken. Onder tranen vroeg Walter Jessie om vergeving. En als zij hem vergaf, van harte vergaf, drukte hij voor de eerste maal een kus op haar blanke voorhoofd. Op dit oogenblik had Sep Marshall, bij zijn terugkeer van het graf zijner vrouw, de jongelieden bereikt. Hij stond stil, daarna trad hij langzaam nader, legde zijn hand op Jessie's zwarte lokken en sprak, half schertsend, half ernstig:

'Ik geloof, dat ik Jessie als mevrouw Marshall nog niet begroet heb, en wil het nu doen. Wilt ge mijn dochter worden, kleine meid?'

'Ja, zij wil,' antwoordde Walter; terwijl Jessie Sep's handen nam en kuste.

Gelukkig en vol zaligheid liepen zij op de oude hoeve toe, ieder van een heerlijke toekomst droomend.

XVI.

Vier jaren zijn sinds deze gebeurtenis verloopen en de oude Marshall, die spoedig dacht te sterven, leeft nog. Gezond en opgeruimd zit hij in zijn leunstoel, zijn pijpje rookend, en als de buren hem zeggen, hoe mooi de oude hoeve geworden is, en men haar nauwelijks meer herkent, antwoordt hij telkens:

'Ja, Sep heeft een goeden smaak, en is rijk. Hij kan heel Deerwood wel koopen, als hij wilde. Dat huis daar bouwt hij voor de arme menschen, en aan de beek wordt een fabriek opgericht, waarop hij ieder, die het vraagt, laat werken. Sep is een goede jongen.'

Ook de andere menschen noemen mijnheer Sep een braaf en edel mensch, en sedert zijn terugkeer is er nog niemand geweest, die minachtend over hem heeft durven spreken.

Op het eerste Kerstfeest, dat op den terugkeer van Walters' vader was gevolgd, had Walter Jessie als zijn vrouw meegenomen, en nu speelt reeds een flinke jongen met zwarte oogen en donkere lokken door het huis, hij heet Graham Marshall en is meer te Deerwood dan te New-York. Dan zit hij op de knie van den ouden Marshall, die hem nu eens Walter, dan weer Sep noemt, en rijdt dan met hem naar Boston; hij trekt aan den baard van zijn overgrootvader, zet zijn bril op, rookt evenals hij - en valt ten slotte in de armen van den ouden man in slaap - een heerlijk tafereeltje.

Achttien maanden had William in de gevangenis doorgebracht, toen hij door den machtigen invloed van mijnheer Graham, Sep Marshall en Walter vrijgelaten werd. Als een eenvoudiger en beter mensch keerde hij in de wereld terug. Hij nam zich voor, de stad niet te verlaten, en vond het beter zijn schande met geduld te verdragen, dan haar te ontvluchten. Zoo bleef hij, en nam dankbaar de betrekking aan, die Walter hem bezorgd had. Ook mevrouw Bellenger trok zich zijner aan, toen zij merkte, dat zijn beterschap van blijvenden aard was, en daar Walter nu niet meer bij haar woonde, zoo nam zij hem in haar eigen huis op.

Elken zomer komen de families Graham en Marshall met mevrouw Bartow en Bellenger bijeen, waar de grijze gastheer nog zoo jeugdig en jong van harte is als een der anderen.

Sep Marshall bezoekt dagelijks het graf zijner vrouw, waar hij haar in stilte in zijn gebed herdenkt:

‘Rust in vrede, dierbare vrouw, God geve ons een zalig weerzien! Gij hebt steeds op Hem uw vertrouwen gesteld, op Hem, die ons door een bewogen leven naar rust en vrede voerde.’

Bij de Platen.

Het jongste portret van Z.H. Leo XIII. -

Wij houden ons overtuigd, dat dit portret van den H. Vader - een teekening van Dante Paolocci naar een instantané van de Federicis - voor al onze lezers een aangename verrassing zal zijn. Omdat het 't portret is van den H. Vader, natuurlijk, maar vooral, omdat het den Paus weergeeft zooals Hij is: zachte, edele en majestueuze grijsaard.

Die gestalte, licht steunend op den stok, hoofd en schouders even gebogen, de trekken van een denker en asceet, verhelderd door zijn fijnen, geestigen glimlach, - dàt is de Paus.

STADHUIS VAN GOUDA.

Dit portret zal, naar wij vertrouwen, een waardevolle herinnering blijven aan het zilveren Pontificaat van Leo XIII.

Het marktplein te Neurenberg omstreeks 1500. -

Een der merkwaardigste en meest typische steden van Duitschland is de voormalige vrije rijksstad Neurenberg, wier stichting en naam men afleidt van de oude Noriërs, die hier het *Castrum Noricum* zouden hebben gegrondvest.

In de middeleeuwen was Neurenberg een der bloeiendste en welvarendste steden in het Duitsche Rijk. Getuigen daarvoor zijn de kerken en andere monumentale gebouwen, die uit dien tijd dagteekenen. Herhaaldelijk werden daar van de elfde tot de zestiende eeuw Rijksdagen gehouden, en de Rijkskleinoodiën zijn er vier eeuwen lang bewaard gebleven. Beroemde mannen als de schilder Albrecht Dürer en de dichter-schoenmaker Hans Sachs zijn er geboren, en belangrijke uitvindingen zijn er gedaan, waarvan de meest bekende wel is die der zakhorloges door Peter Hele in 1500.

Op het tijdperk van bloei volgde een tijd van verval, toen de handel met het Oosten niet meer hoofdzakelijk over land, maar na ontdekking van den zeeweg naar Indië,

meestal over zee gedreven werd. En het verval nam nog toe ten gevolge van den dertigjarigen oorlog, die over de Duitsche gouwen zoo nameloos veel wee uitstortte.

In de vorige eeuw is Neurenberg weer tot nieuwen bloei gekomen en hebben handel en nijverheid (men denke maar aan het Neurenberger speelgoed) zich tot zoo groote hoogte ontwikkeld. dat Neurenberg de eerste handels- en fabrieksstad van het koninkrijk Beieren is geworden.

De gravure in dit nummer, naar een schilderij van Paul Ritter, verplaatst ons naar het Neurenberg van omstreeks 1500. Wij zien op het groote marktplein de wereldbekende mooie fontein in haar oorspronkelijken, uit de veertiende eeuw dateerenden vorm; verder het oude patriciërshuis met fraaie fresco's versierd. In het hoekhuis aan den overkant had de keur der zilveren voorwerpen plaats. Daarboven steekt de zinken bekleeding der torens van de St.-Sebalduskerk uit, een der mooiste Duitsche kerken in spitsboogstijl, uit de tiende eeuw afkomstig.

Bij dit architectonische beeld der kunstrijke middeleeuwen past voortreffelijk de stoffage: de ouderwetsche reiswagen, de ridder, die zijn dame een bloemruiker overhandigt, de in ijzer gedoste bereden wapenknechten, en het bonte gewoel op het plein.

Het fraaie schilderij van Paul Ritter is in het bezit van prins Rupprecht van Beieren, hem bij gelegenheid van zijn huwelijk door de stad Neurenberg aangeboden.

Het stadhuis te Gouda. -

Als ge 's avonds voor de groote ramen van het vriendelijke hôtel ‘De Zalm’ staat, en u niet al te zeer ergert aan een hooggeboorden fat, die de gelagkamer vult met de kwalijk-riekende geuren van een dampend tabaksrolletje in papieren omhulsel en dát in de stad der pijpen, die even Goudsch zijn als haar makers en gouwenaars heeten gelijk zij, - als ge, zeg ik, u niet al te zeer ontstemd voelt over zooveel schennis van de historische lucht om u heen, over zooveel ontwijding van het oud-Hollandsch karakter van eene onzer meest typische steden, - dan is het u een genot op de ranke Gothische gevelspitsen te staren van het vermaarde stadhuis recht vóór u, het trotsche gebouw, dat ondanks zijn massalen omvang den indruk maakt van luchtig en vlug omhoog te schieten uit het ruime, vlakke, driehoekige marktveld.

Een praalteeken schijnt het en een symbool-in-steen van Gouda's wapenleus: *Per Aspera ad Astera*, d.i. ‘langs doornbanen tot de sterren’ of ‘door strijd tot heerlijkheid.’

Hebt ge 't bij dag nauwkeurig bekeken, ook aan de achterzijde het voormalige, op steenen palen rustende, schavot, thans bestemd voor de minder bloedige diensten van een vreedzame korenbeurs, - en hinderde het u misschien, dat latere hernieuwingen van het reeds in 1449 opgetrokken raadhuis niet altijd zonder wansmaak waren, - 's avonds op kleinen afstand zijn die kunst-historische vergrijpen minder opvallend en onbeduidender stoornis in het rustig genot dat het herinneringrijke geheel oplevert.

Dan is er niet veel verbeelding voor noodig om het vlakke plein, ingesloten door drie rijen brandende lantarens, water te denken, gelijk het vroeger was met het stadhuis, als een klein steenen eiland, in het midden. Het zware monument werd niet geheid, maar rust evenals de Groote Kerk op vlotten van eiken balken, zoo wijd zich ondergrondsch uitstrekkend, dat die van het eene en het andere gebouw elkander raken.

De prachtige dubbele trappen-opgang werd later vervaardigd, in 1603, het jaar der demping van de gracht. Ter zijde van het stadhuis bevond zich weleer een draaiende ijzeren kooi, waarin vrouwen van slecht gedrag tentoongesteld werden, die dan door het gemeen met vuilnis en slijk geworpen werden. Andere tijden, andere zeden, naar men ziet; denk u zulk een strafoefening eens als No. 1 op het program van hedendaagsche feministen!.... Ook de 'sceldende wiven' vonden weinig genade in de oogen der vroede vaderen, die weleer de trappen van het stadhuis bestegen. Men hing haar een paar zware steenen, met ijzeren kettingen verbonden, om den hals, tot vermaan en vermaak van Gouda's publiek.

[Nummer 15]

WILSKRACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. MAX.

Maris Stella.

Zeemeeuw met uw stout bestaan
U vermeiend op der duinen
   Paarse kruinen,
Schuw van weel'ge loovertuinen,
Werwaarts bloode voog'len gaan:

Of ge een vliegend scheepje waart,
Raak'lings langs de golven scherend,
   Nauw'lijks merend,
Of met vollen zeilspoed keerend,
Voor geen avontuur vervaard:

Schalksche, die den storm beleest,
U te ontraads'len al zijn luimen,
   Eer hij pluimen
Op de hooge zee doet schuimen, -
Die voor eedbreuk dan niet vreest,

Maar luid krijscht in de open lucht
Om 't geheim van Noord tot Zuiden
   Te beduiden
En het bang alarm te luiden
Met uw klapperende vlucht:

U bemint het stoere volk
Als zijn weêrgâ, nimmer bloode,
   't Noemt u noode
Zelfs bij stormen onheilsbode:
't Ziet in u een hemeltolk!

Wees dan morgen bode Gods
Rep u, kondig heinde en verre
   't Licht der Sterre,
Dat geen wanhoop ooit versperre,
't Havenlicht bij zeegeklots!

C.R. DE KLERK.

Vooravond van Mei 1894.

Voor het laatst in de arena, door G. van Neubourg. (*Vervolg*.)

Bij den zegetocht naar het Capitool gaat voorop de muziek, waarachter een gezantschap van Romeinsche jongelingen, in witte, zijden tunica's, het hoofd met laurierloover gekroond en in de hand zegepalmen dragend, terwijl ze de overwinning des triumphators bezingen. Op dezen volgt de senaat, dan de priesters van Jupiter

Capitolinus, de lictoren, een afdeeling van het Romeinsche legioen met de veldteekens, wier goud en zilver glansen en schitteren in de morgen-zonnestralen.

Aan het einde van dezen statigen stoet schreed Claudius Rutilius voort, in purperen mantel gehuld, het blanke getrokken zwaard in de hand en een zilveren, met rooden vederbos gesmukten helm op het hoofd.

Met zware ijzeren kettingen aan handen en voeten sleepten zich langzaam achter hem de gevangene Galliërs voorwaarts; onder dezen trok vooral Sigoves, hun vroegere aanvoerder, het meest de aandacht. Het hoofd fier omhoog, met edelen, trotschen blik, liet hij zijn vlammende oogen over de menigte weiden, die hem bespotte en uitjouwde.

Ten laatste sloten witte stieren met vergulde horens, die den goden ten offer zouden gebracht worden, den langen stoet.

Men is op het Capitool gekomen. De breede marmeren trappen zijn bedekt met een overrijk tapijt, bezaaid met kostbaren geurigen, kleurigen bloemenregen.

Het opgewonden volk schijnt niet uitgejubeld te komen; en met hun *Ave*- en *Vivat*-gejubel en de tonen der muziek mengt zich het geloei der stieren, die het mes der priesters al aan 't slachtofferen is.

Onder de statige zuilengangen des Capitools bevonden zich meerdere patricische, jonge maagden, langs wie de stoet moest voorbijtrekken, en in de eerste rangen onder dezen Massalia, de eenige dochter des veldheeren Rutilius, gelukkig en trotsch over de schitterende eer haar vader bewezen.

De verschijning der mannelijke, schoone gestalte van Sigoves, op wiens gelaat in dit oogenblik woeste smart, haat en toorn uitgedrukt lagen, wekte het medelijden der jonkvrouwen:

‘Ongelukkige krijgsman! Welk een bevalligheid in houding! Wat een moed; hoe edel eene zielegrootheid ademt zijn gansche persoonlijkheid!’ zuchtte een van haar met gedempte stem.

‘Hij, uit koninklijk geslacht, zal voortaan het slavenkleed dragen!’ sprak een andere.

‘Waarom lieten de goden niet toe, dat hij met het zwaard in de hand op het slagveld een roemvollen dood vond!’

‘Maar vergeet ge dan, vriendinnen, dat de nederlaag van Sigoves ons een schouwspel verschaft, dat we tegenwoordig zoo zelden mogen genieten?’ weerlegde een derde.

‘In plaats van met het lot van dezen opstandeling begaan te zijn, moest gij u liever over de eer verheugen, die den vader onzer Massalia te beurt valt!’

‘Och, als gij zooveel invloed bij uw heer en vader mocht hebben, om van hem de invrijheidstelling te verkrijgen van den ongelukkigen jongeman, wiens lot ons allen zoo aangrijpt!’ riep zekere Falia tot Rutilius' dochter.

‘De vrijheid!’ herhaalde Massalia. ‘Maar die zou hij slechts benutten om, in zijn land teruggekeerd, zijn stamgenooten daar aan te hitsen tot nieuwen opstand tegen ons, Romeinen.’

‘De edelmoedigheid, die men hem bewijzen zal, zou misschien zijn haat tegen de Romeinen ontwapenen, en hem tot een dankbaren, trouwen bondgenoot maken,’ weerlegde de edelgezinde Falia andermaal.

‘Gelooft zulks niet, mijn vriendinnen, overigens, ik geef u de geruststellende verzekering, dat 'k, zoolang hij onder het dak mijns vaders toeven zal, niet zal dulden, dat hij ooit als slaaf behandeld wordt! Neen, dat zal ik nooit dulden!’

En deze woorden sprak Massalia met zooveel warmte en overtuiging uit, dat hare vriendinnen elkaar verwonderd aanzagen, alsof zij zich wilden afvragen, of het wel alleen maar medelijden was, dat hare vriendinne aldus te spreken ingaf.

III.

In de nabijheid der ‘Porta Palatina’ verhief zich statig en majestueus een koninklijk gebouw van het kostbaarste marmer, in zuiver Griekschen stijl opgetrokken.

Hier wandelde Rutilius op en neer in een der ruime zalen van dit, zijn paleis, waarin al het kunstrijke en behaaglijke, wat in den tijd des vervals de Romeinen van de verwijfde zeden uit het Oosten hadden overgenomen, met kwistige hand was aan gebracht: een aangename, weldadige koelte, door een bruisend-schuimende springbron teweeggebracht, heerschte door het weidsche vertrek, gansch doorgeurd van uitheemschen plantentooi en rijk geschakeerde bloemenpracht.

Een zware zijden, met gouddraad rijk bestikte voorhang schoof langzaam terzij en in de deurpost verscheen de schoone gestalte van Massalia.

‘Gij hebt mij laten ontbieden, heer vader,’ sprak ze zacht.

Claudius trad haar blij te gemoet, vatte haar bij beide handen en deed haar naast zich nederzitten.

‘Dierbaar kind,’ zeide hij dan ietwat geroerd, ‘gij weet, van wat warme vaderliefde mijn hart voor u klopt, vooral sedert het noodlot mij degene ontrukt heeft, die mij een trouwe gade, u een liefdevolle moeder was. Op 't slagveld zijn mijn beide zonen gevallen, de dragers van mijn naam, de erfgenamen van ons geslacht, en thans zijt gij alleen mij nog over, gij, de trots mijns levens, om mij in dagen van leed en die des ouderdoms door uw jeugd en levensvreugd te troosten en mij daaraan te doen hechten.... Eene zorg kwelt mij voortdurend, de zorg voor uwe toekomst.... Rome, tegenwoordig van alle kanten belaagd, door twisten en onlusten verdeeld, heeft tot zijne instandhouding den verdedigenden arm van al zijne zonen noodig. Spoedig, misschien eer dan wij vermoeden, zal de nood mij dwingen naar Azië, Afrika of Gallië te trekken, om daar te gaan vechten, wie weet, wellicht te vallen.... De plicht van vader vordert van mij u niet zonder schutse in deze bewogen tijden achter te laten en u een beschermer, met andere woorden een echtgenoot te doen kiezen.’

Met neergeslagen blikken, en sprakeloos had Massalia haar vader aangehoord.

Deze, haar nog nauwkeuriger gadeslaande, ging voort: ‘Callixtus, een jonge man van hooge geboorte, door uwe schoonheid bekoord, is heden persoonlijk tot mij gekomen om mij zijne innige genegenheid voor u bekend te maken en zijn vurige bede tot de goden gericht, is, dat hij u langs het nog restende levenspad als trouwe gezel moge ter zijde gaan.’

‘Dat vermoedde ik, mijn heer en vader,’ onderbrak Massalia hier met een sidderende stem, die de onrust haars harten verried, ‘dat vermoedde ik, toen ik hem het paleis zag betreden; ik vind het echter wel wat al te overmoedig van hem, nà de weinige hoop, die ik zelve hem gegeven heb.’

‘Hoe,’ vroeg de bevelhebber ten hoogste verwonderd, ‘gij hebt elkander reeds....’

‘Ja, vader, ik beken het openhartig, nimmer zal ik voor dezen man neiging gevoelen, nog veel minder zijn levensgezellin worden! Dat heb ik hem ook ronduit verklaard en hem te verstaan gegeven, dat hij alle hoop zou laten varen! Spaar u dus, bid ik u, verdere moeite, vader! In zaken van liefde ken ik geen andere wet, dan die welke het eigen hart voorschrijft.’

‘Liefde laat zich niet dwingen!’ beaamde de vader wijselijk. ‘Doch als gij u tot een anderen, uw stand en naam waardig, getrokken gevoelt, zoo noem hem mij onbevreesd en ik zal u beiden mijn vaderlijken zegen niet onthouden!’

Een hoogroode blos betrok het blanke gelaat der dochter en slechts stamelend kon zij uitbrengen:

‘Later, mijn vader, later!’

‘Goed,’ sprak Claudius op strengen toon, ‘'t zij zoo; echter moet ik u wel zeggen, dat mij uw ongewone onrust na de gestelde vraag hoogst verwondert; weet echter wel, dat de uitverkorene uws harten minstens van zoo hoogen rang en stand behoort te wezen als de jonge patriciër, die om uwe hand gebeden heeft!’

Een drievoudig geklop met het zilveren hamertje, dat aan de huisdeur hing, onderbrak dit gesprek en na verkregen verlof verscheen een jonge man, in het gewaad der vrijgelatenen en reikte zijn meester een grooten perkamenten rol, waaraan het rijkszegel, met verschuldigden eerbied over.

‘Een koerier,’ zoo voegde hij er aan toe,

'uit het keizerlijk paleis bracht dit bevel over!'

De veldheer ontrolde snel het schrijven en overlas vluchtig den inhoud.

'Mijn voorgevoel was dan wel juist, Massalia,' sprak hij; 'een keizerlijk bevel gebiedt ons, binnen vier dagen naar Gallië op te rukken en den ontstanen opstand te dempen. - Wat lot de goden mij voorbehouden hebben, weet ik niet; denk echter wel na over hetgeen ik u gezegd heb, als laatste wilsbeschikking misschien, en doe, wat ook uw keuze zij, uw vader en uw geslacht eer aan!'

Hij omhelsde, dit zeggend, zijne dochter teeder en verliet de zaal.

IV.

Niet zoodra had Rutilius het vertrek verlaten en was de zware voorhang achter hem neergevallen of de jonge man, die na het keizerlijk schrijven overgereikt te hebben zich een weinig had teruggetrokken, trad weer nabij.

'Dierbare Massalia,' sprak hij vleiend met bewogen stem, 'ik heb alles gehoord en verstaan, waarover gij u met uw vader onderhouden hebt; ik vind geen woorden van dankbaarheid om uit te drukken, hoezeer mij uw genegenheid jegens mij, een armen vrijgekochte, getroffen heeft. Niet tevreden mij weer tot vrij man verheven te hebben, hebt gij u ook nog gewaardigd mij uw hart en uwe liefde te schenken!'

'Sigoves!' antwoordde Massalia, 'Sigoves, ja, mij wordt rang, waardigheid en vermogen geboden, maar dit alles kan niet tegen uwe liefde voor mij opwegen!'

En ziet, als betooverd en in verrukking valt de jonge man haar te voet en kust de hem toegestoken handen. Is dat Sigoves, die daar kruipt aan de voeten eener heidin? Is dat die fiere krijger, die met de onverschrokkenheid eens Christens aan de spits der moedige Galliërs daar straks tegenover de verdrukkers zijns vaderlands zoo dapper gestreden heeft?

Ja, de vijand zijns vaderlands heeft hem overwonnen, maar erger dan deze heeft de hartstocht, de ongeregelde liefde, hem vernederd!

Sigoves is zijne gelofte, Gode en den menschen gedaan, schandelijk ontrouw geworden!

In den strijd krijgsgevangen gemaakt, was hij naar Romeinsch gebruik de slaaf van zijn overwinnaar Claudius Rutilius geworden. Hij alleen mocht, dank de vele bemoeiingen van Massalia, te Rome blijven, terwijl de andere gevangenen allen naar de verzengende woestenijen van Afrika gezonden waren; door zijne kunde, goede manieren en vleierijen had hij het zoover weten te brengen, dat hij eerst tot rentmeester der goederen zijns meesters en later zelfs tot zijn geheimschrijver verheven werd.

Toch voelde hij zich ongelukkig; maar de dochter zijns meesters bewees hem zooveel goedheid, zoo'n groote belangstelling, dat hij een eerbiedige genegenheid voor haar begon te gevoelen, die hij bij elke gelegenheid toonde, door haar wenschen en verlangens zelfs te voorkomen.

Als bestudeerd jonkman had hij kennis van muziek en dichtkunst en wist deze, Massalia ten gelieve, zoo te gebruiken, dat de jonge patricische wederkeerig zijn liefde met de hare begon te beloonen; en dit maakte Sigoves als dronken en zinneloos, zoodat hij vergat, aan eene andere verloofd te zijn en Christen te wezen. Hij werd

erger dan heiden, hij werd thans een afvallige. Door Massalia had hij vernomen, dat hem een mededinger in den weg stond, en deze mededeeling maakte den afvallige woedend; hij vatte een grimmigen haat op tegen Callixtus en hij zon op wraak.

De Romeinsche (eigenaardig en zonderling als deze plegen te zijn) dweepte met zijne dolle razernij, ja, stijfde hem met een heimelijk duivelsch genoegen in zijne booze plannen.

Een demonische luim gaf haar op zekeren dag het volgende middel in, dat ze terstond aan Sigoves meedeelde.

'Luister,' sprak ze met een helsch genot. 'Ik heb vernomen, dat onze patriciërs binnenkort in het circus van het Coliseum een grootsch feest op touw zullen zetten. Callixtus, zoo bekwaam in alle lichaamsoefeningen, zal zeker aan deze spelen deelnemen. Welnu, neem ook gij, vermomd, zoodat niemand u kent, deel aan dien gladiatorischen worstelwedstrijd. Meet u met hem; weer u dapper, tracht hem in het zand te doen bijten, geef hem den genadeslag onder de toejuichingen des volks, dat u zeker in vrijheid zal herstellen als belooning voor uw moed, want bij ons Romeinsch volk worden dapperheid en behendigheid nergens meer geschat dan in het worstelstrijdperk der gladiatoren. Van gevangene wordt gij dan weer de trotsche koninklijke spruit Sigoves, weldra bekomt gij in onze legioenen den rang en de eer, die u rechtmatig toekomen, en dan kunt gij met eere mij als bruid in uw paleis voeren.'

Stralend van geluk en brallend op zijn sterkte en liefde, juichte Sigoves:

'Dierbare Massalia, bid de goden, dat ze mij in het gevecht beschutten en u zal geschieden, zooals gij verlangt, daar de zege mij zal zijn!'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij een priesterfeest.

De Geest des levens op de teere Jonkvrouw daalde
En koesterde haar schoot in reinen liefdegloed;
Dan 't ongeschapen Licht, dat uit den Vader straalde,
Van heilge moedervreugd Maria juublen doet:

'Mijn ziel verheft den Heer; nooit Zijn belofte faalde;
Mijn laagheid Hij bedacht; dankend trilt mijn gemoed.'

Zie! in Zijn knecht de Geest het wonderwerk herhaalde
Niet ééns, maar dag aan dag, wen van den outervoet

Hij klimt: de zaalge Vrucht, uit maagdebloed geboren,
Nu onder 't leliewit der offertarw' komt gloren,
- We aanbidden huiverend den Losprijs onzer ziel. -

Ja, Priester, vier den dag, waarop gij werdt verkoren
Voor eeuwig! O, laat vrij Maria's loflied hooren,
't Magnificat, dat van haar zuiv're lippen viel!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Uit Petrus' stad.

Leiden, het oude Lugdunum Batavorum der Romeinen, dat, volgens professor Fruin en andere hooggeleerden, zijn Hollandschen naam ontleent aan de samenvloeiing van de Rijnarmen met het riviertje de Leede of de Leythe, heeft zoowel door vóór- als tegenspoed menige gedaante-verandering ondergaan. Orlers reeds riep uit:

O Leyden wel bebouwt van graften, wallen, straten,
En bruggen, wel voorzien van zooveel watergaten,
Tot viermaal toe vergroot! O peerel, daar met lof
De vorsten van ons Land gehouden hebben hof.

Het alleroudste deel van Leiden vormt de Sint-Pieterskerk, in 1121 reeds ingewijd, voorts het 's Gravenstein, reeds voor 1200 gebouwd en tot 1400 met een breede gracht omgeven en eindelijk het aloude Huis te Lokhorst, dat binnen zijne muren den Roomsch-koning, graaf Willem II, zag geboren worden, die de sleutels van Sint Petrus in het Leidsche stadswapen bracht. Deze groep gebouwen vormt nog tegenwoordig een zeer eigenaardig stadsgedeelte tusschen Breestraat en Rapenburg.

Niet van zóó hooge oudheid, maar toch ook uit lang vervlogene dagen, is het gezicht op de Steenschuur en de Sint-Lodewijkskerk, den lezers der *Belgische Illustratie* op nevensstaande afbeelding aangeboden. Zoo groote heerlijkheid als de toenmalige woningen en die sierlijke poort met haar zwaren boog en wapendragers vertoonden, is thans in dit stadsdeel niet te vinden. Want, wie is er onder de lezers dezer regelen, die niet eens heeft hooren gewagen van de ramp, door het springen van een kruitschip, in het begin der 19e eeuw te Leiden teweeggebracht? Dit vaartuig nu lag niet ver van de hier voorgestelde kerk in de stadsgracht en vernielde bij zijn ontploffing heel de omgeving aan de westzijde van de Steenschuur. Wonderlijk genoeg bleef echter de Sint-Lodewijkskerk gespaard. Eertijds was dit gebouw het gesticht der St.-Jacobus-broederschap, hetwelk o.a. de pelgrims uit het H. Land herbergde, en hetwelk anno 1500 aan de Huiszittenmeesters van Sint Pieter overging. Na den beeldenstorm [1567] kwam het tegen schadevergoeding aan de stad, die het, in 1596, tot een saaihalle deed inrichten. Door toedoen van koning Lodewijk, den broeder van Napoleon I, die eenige jaren over Nederland heeft geregeerd, werd het als kerkgebouw aan de Roomsch-katholieken afgestaan, die het nog altoos als een bijkerk der Sint Petrus-parochie gebruiken.

De ledige plek, waar de huizen hadden gestaan, door het springen van het kruitschip vernield, werd de Ruïne geheeten. Jarenlang was dit terrein als exercitieveld in gebruik. In 1884 evenwel heeft men het in een stadsplantsoen herschapen, in welks midden [schier recht tegenover de Lodewijkskerk] het schoone standbeeld prijkt van den Leidschen burgemeester Van der Werff, die tijdens het beleg van Leiden door de Spanjaarden zijnen weifelenden burgers moed wist in te spreken, door den verhongerden liever zich-zelven tot spijziging aan te bieden dan de stad over te geven. De lezer der *Illustratie* zou bij een bezoek te Leiden slechts langs de boomen van onze plaat behoeven voort te gaan, waar hij twee vrouwtjes zoo gezellig ziet keuvelen, ten einde bij het standbeeld van den historischen burgemeester aan te komen.

Een andere plaat geeft ons den Leidschen stadhuistoren te zien. Doch wij dienen de vrijheid te nemen, om den lezer hier zoowel van stadhuis als van stadhuistoren te spreken, aangezien het een hier al even fraai mag heeten als het ander. Niet minder toch dan tachtig meter strekt het monumentale gebouw zich langs de Breestraat uit en nadat, zoowel stadhuis als stadhuistoren, vóór en na het beleg der stad, verschillende veranderingen hadden ondergaan, stonden zij anno 1599 kant en klaar op hun vesten. Het ontwerp der laatste verbouwing wordt aan Lieven de Key

toegeschreven, maar als men in 1885 niet de dikke lagen verf had weggenomen, waarmede het Leidsche stadhuis was overdekt, had men de natuurlijke grijze steenkleur en menige fijne geleding van het lijst- en beeldhouwwerk niet meer kunnen onderscheiden. Thans ziet het gebouw met zijn Gothische inscriptiën, zijn monumentale dubbele trap en zijn sierlijken toren er waarlijk koninklijk uit. En binnen het gebouw staat men verbaasd voor de heerlijkheid van de *burgemeesterskamer* met koepelvormig plafond, een antieken schoorsteen, en een zeer fraai behangsel, Alexanders intocht binnen Babylon voorstellend. Verder vindt men de *raadzaal*, mede met een fraai gobelin getooid en in den schoorsteen een schilderij van Jan Lievens, voorstellende Scipio den Afrika-

EEN GEHEIM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ROB. F. CURRY.

ner. Ook de oude schepenkamer met een schilderstuk van Karel de Moor, wordt in de beschrijvingen van het Leidsche stadhuis herdacht. En dan dient nog in rekening gebracht, dat verscheidene andere schilderstukken en souvenirs van het beleg uit 1572 naar het Stadsmuseum of de zoogenaamde Lakenhal zijn vervoerd. Aldaar hangen ook stukken van Engebrechts en Lucas van Leiden.

Boven den hoofdingang, en boven het hooge bordes van het stadhuis, staan de volgende regels te lezen:

Bewaert Heer, Hollandt
En salicht Leyden.
U Hand mij had geraeckt, Heer,
Mijn mond uw gunst nu smaeckt weer.
Anno MDLXXIII   Anno MDXCVIIII
geraeckt.   gemaeckt.

De stadhuistoren brandde namelijk in 1573 door een onbekende oorzaak af, doch was in 1576 reeds weder opgebouwd in den tegenwoordigen, op onze plaat weergegeven vorm. Een paar chronica aan de zuidzijde van den toren, nabij het uurwerk, vermelden nog verder die twee gebeurtenissen. In 1599 waren, zooals wij zeiden, *toren* en *stadhuis* voltooid.

De grootste klok in den toren weegt 9970 ponden en is 31 Juli 1576 opgehangen. Het nieuwe uurwerk, dat na den brand werd opgesteld, is gemaakt door Heinrich van Nuys te Hasselt, zooals blijkt uit het volgende gedichtje, boven het speelwerk vastgehecht:

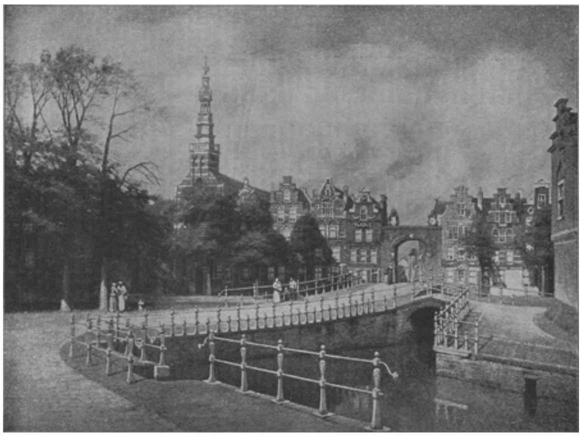

GEZICHT IN OUD-LEYDEN: St.-Lodewijkskerk en Steenschuur van vroeger.

Tot Hasselt in der Stee
Bij Luyck, Heynrick van Nuyst,
Door Vier, Wint en Hamers cracht
Mij hier sta geree',
Gesmeet heeft mette vuyst,
En zij uit 't schip ontvracht
In 't jaer 't zeventich en acht
Met vijftien honderd juist.

De rest van het opschrift vermeldt het enorme gewicht van dit carillon, waarin dan ook drie en twintig speelklokken worden gevonden.

Wij kunnen het stadhuis niet vaarwel zeggen, zonder bij de plek, waar weleer, midden in de Breestraat, de Blauwe Steen lei, aan den geloofsbeleider Musius te denken. De Geuzensoldaten toch van Lumey, die anno 1572 van Rotterdam naar Haarlem trokken, om die belegerde stad ter hulp te komen, namen op hun tocht nabij Den Haag Musius gevangen, een beroem den priester en nonnen-rector uit Delft. Na afgrijselijke mishandelingen hebben de bovengenoemde soldaten, tijdens hun nachtelijke marschhalte te Leiden, Musius aan de galg gehangen op den Blauwen Steen voor het stadhuis te Leiden, waar het bloed uit de wonden van 's mans afgesnedene teenen den grond der Breestraat heeft geheiligd.

Ons rest ook nog een woord te zeggen over de Leidsche Hooglandsche of Sint-Pancras-kerk, welke waarlijk schier een mirakel van de uiting der geloofsvervoering onzer vaderen mag heeten, en welke daar als een prachtige tweede dom te Leiden ten jare 1315 werd ingewijd, toen de oude Sint Pieter dus reeds tweehonderd jaren hare heilige bogen droeg, toen een reeks van kloosters zich rondom het oude Leiden reeds had gevestigd of weldra nog vestigen ging, en toen de welbekende orde der Duitsche Ridders reeds vele pastoors aan Leiden geleverd had.

De naam van Hooglandsche kerk komt eenvoudig hier van daan, dat men dezen tempel op dat hoogere land of terrein ging bouwen, waarop zich ook de aloude burcht der Wassenaars te Leiden verheft. Eerst was hier ter plaatse slechts een kapel, welke onder de parochiekerk stond van het naburige Leiderdorp. Deze kapel was circa het jaar 1000 uit armzalige materialen opgetrokken en heette het houten of Berderen-huis. Maar, zoo zegt de Batavia Sacra, in 't jaar des Heeren 1315 op Zondag vóór Maria Geboorte is de eerste kerkwijding gevierd van een St.-Pancratiuskerk in de stad Leiden.

Sint Pancratius nu was als jongeling van veertien jaren, te Rome, onder de heidensche keizers, den marteldood gestorven en de Belgische geschiedschrijver Molanus bericht, dat er relieken van dezen martelaar te Utrecht hebben gerust en dat daarom St. Pancratius door het volk, 't welk tot het oude, enorm-groote Utrechtsche bisdom behoorde, [ook de stad Leiden] ten zeerste werd gevierd. Maar daarenboven moet men ook in Leiden zelf een aanzienlijke reliek van Sint Pancratius hebben bezeten. Zijn tempel aldaar zoude dan ook, ware hij afgebouwd kunnen worden, wellicht de schoonste van Holland geworden zijn. Doch binnenlandsche onlusten van Hoekschen en Kabeljauwen hebben het voltooien van den bouw belet, zoodat thans nog altoos de Hooglandsche kerk bestaat uit het priesterkoor en den daarbij behoorenden dwarsbalk van het kruisgebouw. Maar reeds deze tempel, waaraan dus het grootste deel, namelijk het lange benedeneinde van den kruisbouw bijkans geheel ontbreekt, is een heiligdom, dat op niet minder dan zes en dertig pilaren, van een meter middellijn, den indrukwekkend-hoogen bovenbouw torst, terwijl het aan elk uiteinde van zijn dwarsbouw een zoogenaamden hoofdgevel vertoont, welke, beide, even rijk zijn opgetrokken als bij andere dommen slechts met één hoofdgevel te geschieden pleegt. Weldra werd een collegie van geestelijken of kanunniken, die den koordienst dagelijks in dit heiligdom zouden zingen, ingesteld, waaromtrent bisschop Joannes de Venenburg, in 't jaar 1390, den stichtingsbrief heeft geteekend. Niet minder dan vier en twintig zulke koorheeren werden hier onder een kapittel-deken of proost aangesteld, om in de kerk op 't Hogeland, dagelijks de groote, conventueele H. Mis en de gewone zeven koorgetijden te zingen. Het was dus den Utrechtschen bisschop Venenburg ernst geweest in zijn oprichtings-stuk, toen hij zeide te willen, dat ‘in zijn dagen de lof van den almachtigen God overvloedig zoude zijn, en dat zijn onderhoorigen in de toename van den eeredienst des Heeren zouden vorderen.’

Toch is helaas! ook de heerlijke Sint Pancras, dat gebouw, in al de weelde der Spitsbogen opgetrokken en daarna honderden jaren met 's Heeren tempellied vervuld, ten tijde der hervorming aan de katholieken ontroofd en nog altoos ontroofd gebleven. Wel wordt ook dit monument van de bouwkunst onzer vaderen door verschillende subsidiën in stand gehouden, maar zes dagen van de zeven staat, elke week, dit geplunderde heiligdom zóó doodsch en zóó ledig, alsof het een tempel was door de heidenen aan de godin der Droefenis toegewijd. Het is waar, de torens en transen,

de spitsen en de wondergevels van Sint Pancras roepen door hun heerlijkheden nog altoos hoog in de blauwe lucht: *Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur*, maar, daar beneden staan toch de hooge consoles zonder haar heiligen-beelden en zelfs boven den ingang is Sint Pancratius weggelaten van het schoone voetstuk, dat hem werd toebereid. Ach, mocht dat alles nog eens veranderen! Mocht de aloude broederschap van vóór de Hervormingsdagen nog eens terugkeeren ook in dat Leiden, voor welks roemrijke Academie de staat der Nederlanden een oud nonnenklooster annexeerde, en waarvoor men uit geroofde, kerkelijke goederen de eerste fondsen scheppen dorst!

P.M. BOTS,
LEIDEN. R.K. Pr.

Snijder Nicolo.
Een geschiedkundige herinnering
Door
Konrad Kümmel.

Het was in de tweede week van April in het jaar 1810. Omstreeks dezen tijd staat in de Riviera alles in wonderschoone lentepracht. Langs den diepblauwen zeespiegel der golf van Genua strekt zich in een halven boog de kust uit, onder de grilligste vormen en in haren onuitputtelijken rijkdom van schilderachtige schoonheid. Kleine en grootere bochten wisselen elkander af, waarin vooruitspringende stoute rotsgevaarten zich dompelen, nu eens plotseling loodrecht naar beneden schietend, dan weer in een bevallige zachte kromming, en overal groent het en geurt het en bloeit het, als in het paradijs. Oleanders en magnolia's, cypressen en camelia's bloeien in 't wild in de open lucht; heele bosschen van citroen- en oranjeboomen wassen op de glooiingen, daar tusschen heffen zelfs palmboomen hun edele kruinen ten hemel en spiegelen zich in den lieflijken vloed aan hunne voeten. In schilderachtige stoutheid en oorspronkelijkheid, gelijk geen menschelijke verbeeldingskracht kan uitdenken, wisselen rotsen, heuvels, kloven en bochten aan de kust elkaar af, en de hellingen er van zijn bezaaid met huizen en kerken, kapellen en villa's; dorpjes en boerderijen te midden van olijf- en oranjebosschages. En de lucht, welke hier, in dit welbeschutte hoekje van den aardbol, alle schepselen inademen, is geur.

Het was Donderdagavond, de klokken luidden den ‘Angelus’ van den ouden domtoren en daarna weergalmde de zware toon van één enkele klok: hij vermaande tot een gebed en overweging van Jesus' doodsangst in Gethsemané.

In een klein, smal kamertje zat een oud, mager manneke met gekruiste beenen bij het raam te kleermaken. Bij den eersten klank der klok schoof hij schaar en naaigerei van zich af, klom van de tafel, knielde naast zijne, ook reeds bejaarde en rimpelige vrouw en een opgeschoten jongen voor een armzaligen rieten stoel en begon te bidden:

‘Jesus sprak: Mijne ziel is bedroefd tot den dood, blijft hier en waakt met mij!... Onze Vader....’

En die kleine familie bad knielend nog vijfmaal het Onze Vader met elkaar, nadat het gelui van de domkerk reeds was weggestorven.

Toen zij weder opstonden, wees het oude snijdertje - wij zullen hem Nicolo noemen - naar de overzijde der straat, waar een hooge muur zichtbaar was, boven welken donkere cypressen en ceders uitstaken.

‘Zóó bidt ginder de gevangene nu al sedert acht maanden,’ zei hij halfluid, terwijl hij voorzichtig omkeek, alsof hij bang was voor een onbescheiden luisteraar en verklikker, ‘en nog altijd is er geen engel gekomen om hem te troosten en te verlossen.’

‘Als 't God behaagt, zal ook die dag aanbreken,’ merkte zijne vrouw op, terwijl zij een schotel op de tafel plaatste, ‘laten wij het avondeten gebruiken. Kom, Pepino, ga naast je oud-oom zitten en eet smakelijk. Jij moogt nog niet vasten. Wees toch niet zoo verlegen; je bent al drie dagen bij ons.’

‘En zult bij ons blijven en een flinke kleermaker worden,’ voltooide Nicolo.

De knaap lachte eventjes en zei: ‘Oudoom Nicolo, ik heb mij vroeger wel eens geschaamd, als men mij vroeg, wat ik worden moest en ik dan antwoordde: snijder.... de jongens lachten mij uit.’

‘Laat ze lachen, Pepino, ons geslacht zit de snijerskunst om zoo te zeggen in 't bloed. Het is een edele kunst; ja, men kan wel beweren: de edelste. Je kent immers het spreekwoord, dat luidt: het kleed maakt den man? En wat zouden de Zonen feestdagen zijn, als er geen kleermakers bestonden? En, let wel, geen ambacht is zoo oud als dat der snijders. Toen onze stamouders het paradijs verlieten, heeft God hun een uitzet meegegeven: dat was hun kleed....’

De vrouw van Nicolo, die deze explicatie van haren man niet voor de eerste maal hoorde, had middelerwijl oplettend naar den hoogen muur aan de overzijde gekeken, achter welken op eenigen afstand de hoek van een groot gebouw tusschen twee reusachtige cypressen zichtbaar was met een paar vensters er in.

Plotseling stiet zij haren man aan en wees naar den overkant.

Voorbij een der ramen ginds in dat groote huis aan gene zijde van het ommuurde park, gleed langzaam zoo iets als een schaduwachtige figuur. Gedurende een oogenblik glinsterde het wit- en roodachtig - en toen was het weg.

‘Dat was ie,’ zei Nicolo zachtjes en vol eerbied, terwijl hij even zijn mutsje oplichtte, ‘de gevangen Paus.’

‘God trooste hem,’ zei zijn vrouw, en ‘God trooste hem,’ sprak Pepino, de veertienjarige achterneef. Dan vroeg hij: ‘Oudoom Nicolo, heeft u den Paus al dikwijls gezien? Is hij oud? Heeft hij roodgeweende oogen?’

‘Domme jongen,’ klonk het antwoord, ‘denk je, dat men in het paleis mag komen? O, ik zou er mijn leven voor over hebben, als ik hem ook maar een enkele minuut kon zien, gelijk jij hier voor mij staat. Maar geen mensch wordt binnengelaten. Alleen, wanneer hij ginder voorbij de twee ramen gaat en de zon helder schijnt, kan men hem van hieruit zien. Het is de lange gang, welke naar de bisschoppelijke kamers leidt; daar woont hij hoogstwaarschijnlijk. Maar voor duizend lire zou ik het niet willen verklappen, dat wij van hier hem kunnen zien. Als de gouverneur het wist, - hij zou in staat zijn, om de ramen te laten dichtmetselen. Bonaparte is een satan, een zevenvoudige duivel....’

‘Hou in 's hemelsnaam je mond!’ fluisterde zijn vrouw.

En het drietal keek vol angst om zich heen en naar beneden op de straat, of wellicht een spion hen gehoord had.

De lezer heeft misschien reeds geraden, waar dit tooneeltje speelde. In Savona, het bekoorlijk gelegen havenplaatsje en stadje tegen de rots aan de golf van Genua.

Sedert het begin van het vorige jaar 1809 vertoefde de edele Pius VII dáár als gevangene van den overmoedigen Corsicaan, Napoleon Bonaparte, keizer van Frankrijk. In zijn grenzeloozen hoogmoed en zijn onverzadelijke zucht tot vergrooting van grondgebied, had deze echte zoon der revolutie reeds sedert vijf jaar het

Opperhoofd der Kerk in het geheim en openlijk vervolgd. Het was den jongen keizer der Franschen, wien het geluk 't verstand be-

neveld scheen te hebben, onverdragelijk, dat er aan iemand meer eerbied bewezen werd dan hem, en dat er een souverein zou bestaan, wiens rijk onaantastbaar heette. Daarom had hij van den Paus verlangd, dat deze Rome verlaten, te Parijs zijn intrek in een paleis nemen en van daar, als een soort hofbisschop of kapelaan van Napoleon, de Kerk besturen zou, natuurlijk onder toezicht van den keizer. En toen Pius VII dezen snooden eisch afwees, liet Napoleon eenige gedeelten van den Kerkdijken Staat bezetten, verklaarde, dat de Paus alleen onder de suzereiniteit des keizers bezitter van den Kerkelijken Staat was, nam een reeks van stadjes door geweld van wapenen in, plunderde ze en liet ten slotte, in Februari 1808, Rome zelf door generaal Miollis innemen. De Franschen hielden van toen af in de hoofdstad der Christenheid huis met een willekeur, die alle perken te buiten ging, en zulks onder de oogen van den Paus. Zij roofden kunstwerken van hooge waarde, namen kardinalen gevangen en voerden ze uit Rome weg, ontwapenden de Zwitsersche garde en 's Pausen lijfwacht, bezetten den Engelenburcht, van waar zij met hunne kanonnen elk oogenblik het Vaticaan en heel Rome in puin konden schieten en verklaarden de pauselijke posterij, drukkerij enz. tot hun eigendom. De Paus had plechtig geprotesteerd tegen deze ‘gewelddadige en ongehoorde aanmatigingen’ van den Corsicaan en dezen voor de laatste maal gewaarschuwd. Het antwoord van Napoleon luidde, dat hij ‘v o o r e e u w i g ’, gelijk de door hoogmoed verblinde man zich uitdrukte, den Kerkelijken Staat tot zijn keizerlijk eigendom verklaarde. De Franschen drongen bij den kardinaal-staatssecretaris binnen, braken zijne kasten open, beroofden hem en voerden hem vervolgens weg. Toen Pius VII daarop kardinaal Pacca tot staatssecretaris benoemde en dezen, om hem te beschermen, in zijn eigen woning opnam, werd het pauselijk paleis door Fransche wachten omsingeld en niemand er in- of uitgelaten; er werd een bijzondere courant in het leven geroepen, om den Paus en de priesters te kleineeren; iedereen, die zich tegen de Fransche tyrannie verzette, werd ter dood veroordeeld en ten laatste verklaarde Napoleon ook Rome tot k e i z e r l ijk e stad; met de pauselijke heerschappij was het nu voor goed gedaan! De Paus was tot een bedelaar verlaagd door den overmoedigen advocatenzoon uit Corsica. Met onuitsprekelijke, schaamtelooze leugens en lasteringen had Napoleon de proclamatie zijner annexatie van Rome weten op te smukken.

Desniettemin moest de Paus zijn verheven ambt uitoefenen.

De staatssecretaris, kardinaal Pacca, berichtte den Paus den laatsten aanslag op

de Kerk Gods, met de woorden: ‘Het is volbracht!’

Alsdan onderteekende Zijne Heiligheid het al van te voren gereedgemaakte besluit tot ex-communicatie van de beroovers der Kerk, wat op de eerste plaats Napoleon gold. En reeds daags nadat de Franschen Rome hadden geannexeerd, (9 Juni) verdrong het verontwaardigde en mishandelde Romeinsche volk zich voor de drie voornaamste kerken - de Sint Pieter, de Jan van Lateranen en de Maria Maggiore - waar de pauselijke banbul tegen de veroveraars was aangeslagen - door welke hand, dat wist niemand.

Met onuitsprekelijke voldoening, maar ook met onuitsprekelijke bezorgdheid lazen zij het waardige antwoord van den Paus, waarin deze al de wandaden der Franschen opsomde en dan, evenals Naboth, verklaarde: ‘Nimmer zal ik het erfdeel mijner vaderen prijsgeven.’

Het oogmerk van Napoleon bij de annexatie van Rome en den Kerkelijken Staat was geen ander, dan de vrijheid der Kerk en van heur Opperhoofd te vernietigen en ten slotte de Kerk zelve te verwoesten. Alsdan volgde de groote banvloek over Napoleon en diens medeplichtigen, waarvan niemand dan de Paus kan ontslaan.

Napoleon, die juist te Schönbrunn vertoefde, werd razend van toorn, hij uitte toen het beruchtste, misdadige gezegde: ‘De ban zal toch de wapens niet uit de handen mijner soldaten slaan en trouwens in den tegenwoordigen modernen tijd niet veel nadeel stichten.’ En toen volgde de monsterachtigste, ontzettendste daad, welke mogelijk was.

In den nacht van 4 op 5 Juli drong het hoofd der Fransche politie, Radet, het paleis op den Quirinaal, waar de Paus wegens de zomerhitte woonde, en de afzonderlijke pauselijke vertrekken binnen en eischte van Pius VII, die eerst uit den slaap was gewekt, dat hij oogenblikkelijk het banvonnis herroepen en Rome afstaan zou. De Paus weigerde dit echter, en nu verklaarde het hoofd der politie hem voor gevangen, geleidde Zijne Heiligheid met kardinaal Pacca naar een gereedstaand rijtuig, dat stevig gesloten werd, en nu ging het op een draf onmiddellijk naar het Noorden. Ondanks de brandende zomerhitte reed men dag en nacht onophoudelijk door, tot dat de gevangen Paus in de Fransche vesting Grenoble was aangekomen.

Hier wachtte men verdere bevelen van Napoleon af.

En wat deed deze? Hij verklaarde, dat de Paus tegen zijn ('s Keizers) wil gevangen genomen was en men in Frankrijk het volk daarvan onkundig zou laten. Maar er kwam geen bevel, den Paus terstond de vrijheid te hergeven en naar Rome terug te brengen, integendeel; Napoleon verordonneerde, dat Pius VII naar Savona gebracht moest worden, dat op Italiaansch grondgebied lag. Het was voor den eerzuchtigen mensch onuitstaanbaar, te denken, dat de Paus, zelfs als gevangene, in Frankrijk de sympathie en vereering van het volk zou genieten. Dáárom moest hij naar een plaatsje gevoerd, waar hij, om zoo te zeggen, vergeten was.

J.J.G.W.

(*Wordt vervolgd.*)

STADHUISTOREN VAN LEIDEN.

Bij de Platen.

Wilskracht. -

De vereeniging van moed met bevalligheid, van kracht met grade, van overtuiging met berusting, van kalm plichtsbesef met koele vastberadenheid, ze is onmogelijk in woorden welsprekender weer te geven dan in de wonder-fraaie schildersphantasie op de eerste bladzijde van dit nummer.

Die prachtige, zwierig gelokte vrouwenkop kon een amazone verbeelden, zoo het groote volle gelaat niet overglansd was van zóóveel stille majesteit, - het in ijzer gedoste bovenlijf kon een historische heldinne-gestalte behooren, zoo niet uit het staal om den arm die sierlijke blanke hand stak en die vingers zich niet zoo plechtig vouwden om den tip en de rijke franjes van het doek, dat los en statig neervalt en gedeeltelijk het even naar rechts genegen hoofd overhuift.

Die plaat is als een geschilderd dagboek van iederen mensch: hoe langer wij ze met studie bekijken, hoe duidelijker we er onze eigen zielegeschiedenis in lezen, ons lot van elken dag en ieder uur.

IJzeren moed en stalen wil immers hebben we allen noodig in het leven, dat door den volksmond evenzeer als door de H. Schrift een strijd, een krijgsdienst wordt genoemd. Een strijd, een gestadig worstelen van onze tot het verkeerde hellende natuur met onzen besten, maar ‘norschen en drogen’ vriend, den P l i c h t , van wien de eenvoudigste mensch het den dichter na kan zeggen:

> ‘Ik heb een vriend met ijz'ren hand
> ‘En koel gebiedend oog.’

Maar niemand, die het beter met ons meent dan die wel eens wat onwelkome en lastige vriend. Plichtsbetrachting maakt het leven mooi en het geweten gerust. Ook dát wil onze fraaie plaat zeggen.

Een geheim. -

Niets is moeilijker dan een geheim te bewaren. Dit zien wij reeds uit de oude fabel van koning Midas' barbier. Toen die koning van Phrygië van Apollo tot straf ezelsooren had gekregen, wist hij ze voor alle menschen handig onder zijn Phrygische muts te verbergen. Alleen zijn barbier kwam er achter, en daar hij zijn ontdekking aan niemand mocht verraden, maar ze ook niet voor zich kon houden, groef hij een gat in den grond en vertrouwde daaraan zijn geheim toe. Doch het riet, dat op die plek groeide, vertelde aan de wereld, dat koning Midas ezelsooren had.

Het aardige kind op onze gravure heeft ook een geheim, waarschijnlijk een heel onschuldig geheim, maar in haar oogen natuurlijk iets van gewicht. Ze heeft er behoefte aan, het aan iemand te vertellen; wien zal ze nu tot haar vertrouweling maken? Haar trouwe kameraad Sultan is de uitverkorene. Zij gaat op haar teenen staan, om den grooten Newfoundlander het geheim toe te fluisteren, en achter haar rug houdt ze een versnapering klaar, om hem reeds bij voorbaat voor zijn stilzwijgendheid te beloonen.

Interessante tegenstelling: het kleine meisje met den reusachtigen hond, die in waardige rust voor haar zit en wiens goedige oogen tegen zijn meesteres schijnen te zeggen: ‘Vertel maar op, ik luister.’

[Nummer 16]

Vrede zij ulieden.

In het Paaschnummer onzer *Illustratie* deed Rembrandt ons getuige zijn van het maal der Emmausgangers, waar de Goddelijke Hoogepriester de heilige handeling verrichtte van de breking des Broods, gelijk ze na Hem verricht worden zou door Zijn gezalfden tot der tijden einde.

Kon. Museum, Berlijn.
Phot. van Fr. Hanfstaengl, München.
ZEGENENDE CHRISTUS, NAAR JAN VAN EYCK.

Dááraan hadden zij Hem herkend, en voor zij, in de verwarring van dit wonderbaar wederzien, Hem te voet vallen konden, was Hij verdwenen uit hun oogen.

Toen, opgewonden van blijdschap, met de heerlijkheid des Verrezenen als een visioen van zalige werkelijkheid in hun ziel, namen ze den terugweg aan naar de heilige stad, zich haastend tot waar de apostelen met hun volgelingen vergaderd waren. Doch ook daar was reeds de blijde roep van Jesus' verrijzenis vernomen: Petrus zelf had den Heer gezien, zoodat ze, binnentredende, en meenende de vergaderden te vinden in druk en droefenis, de elven van een groote menigte jongeren omgeven zagen, te midden waarvan Petrus, luide getuigend van 's Meesters opstanding.

Nauwelijks hadden zij dan ook den drempel overschreden of daar klonk het van alle zijden:

'*De Heer is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien*.'

Toen vertelden zij 't geen op den weg geschied was, en hoe Hij hun bekend was geworden in het breken des Broods.

Een oogenblik slechts duurde de stilte, waarin de verklaringen der nieuw aangekomenen waren aangehoord; dan klonken vreugdekreten, het hosannageroep daverde de hooge zaalwanden langs; - maar velen kònden niet gelooven, wat hun oogen niet gezien hadden en, mompelend van zinsverbijstering en simpele lichtgeloovigheid, meenden zij de vergaderzaal te verlaten. Maar àl hooger klonk het hosanna-gezang, en àl scheller snerpten de kreten der twijfelenden, toen plotseling, men wist niet hoe, men wist niet vanwaar, de Meester zelf stond te midden der

menigte, kalm en heilig als een, wien geen leed meer deren kan, in den glans van eigen Glorie. En heffend de witte hand, waarin het teeken der Kruiswonde was als een rood-fonkelende robijn, sprak Hij:

'*Vrede zij ulieden*.'

Doodstilte viel eensklaps met een vreeze, zoo hevig, als stond thans het oordeel des doods over hen voltrokken te worden, en langzaam weder ontwakend tot bewustzijn, meenden zij een geest te zien, verrezen uit de duisternissen van het doodenrijk, voor welken te vluchten wijze voorzichtigheid was.

Maar Hij, voor Wien aller gedachten openlagen in volkomen klaarheid, zeide tot hen:

'*Wat zijt gij ontroerd, en waarom rijzen zulke overleggingen in uwe harten?*

Ziet mijne handen en mijne voeten, want Ik ben het zelf; raakt mij aan en ziet: een geest heeft geen vleesch en been, gelijk gij ziet dat Ik heb.'

En als Hij dit zeide, toonde Hij hun de handen en de voeten.

Langzaam week de vrees, en aarzelend kwam d' een na d' ander naderbij en bezag den Heer met bevenden blik of legde, schuchter, de sidderende hand op Zijn heilige leden, welke toch die eens menschen waren. Dan zagen zij elkander aan in groote verbazing, met oogen, blinkend van hoop, niet wetend of zij lachen dan wel weenen moesten, aanbiddend nedervallen, of wakker worden uit zalige zinsverbijstering. Was dit een wonder, wonder van geluk, waaraan zij nog niet te gelooven waagden?

En Hij zag het, en, rondziende naar iets, waarmeê deze kleingeloovigen zouden te overtuigen zijn, zei Hij glimlachend:

'*Hebt gij hier iets om te eten?*'

Zij gaven Hem een stuk van een gebraden visch, en van honigraten, en Hij nam het en at het voor hunne oogen.

En Hij zeide tot hen:

'*Dit zijn de woorden, die Ik tot u sprak, als Ik nog met u was: dat het alles moest vervuld worden wat van Mij geschreven is in de wet van Mozes en de Profeten en de Psalmen*.'

Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden, en zeide tot hen:

'*Alzóó is er geschreven, en alzóó moest de Christus lijden, en van de dooden opstaan ten derden dage, en in Zijnen naam gepredikt worden bekeering en vergeving der zonden onder alle volken, beginnende van Jerusalem.*

En gij zijt getuigen van deze dingen.

En zie, Ik zend de Belofte mijns Vaders op u; maar blijft gij in de stad Jerusalem, totdat gij zult aangedaan zijn met kracht uit den hooge.'

En als Hij dit gezegd had - àl woorden van mysterie-wijsheid, wier verwezenlijking

de leerlingen na weinig dagen ervaren zouden - leidde Hij hen buiten de heilige stad, tot aan Bethanië. Daar hield Hij stil en de schare met Hem.

En Zijn handen opheffende zegende Hij hen.

En het geschiedde, als Hij ze zegende, dat Hij van hen scheidde en werd opgenomen in den Hemel....

Is het niet, alsof de Christus op onze plaat het *Vrede zij ulieden* spreekt? Geen weemoed om lichamelijke scheiding ligt op dat gelaat, want tot het einde der tijden zal Hij met de Zijnen wezen éven wezenlijk, of Hij hun godsvrucht dag aan dag Zijn verheerlijkte handen kussen liet. Nòg is Hij mensch onder menschen, maar lijdensglorie omglanst als een wijding van licht Zijn lokken; en, de hand heffend ter zegening, blijkt Hij het levende Woord, de mensch-geworden Wijsheid, de van-alle-eeuwigheid-wetende God.

Het lag niet in de kunstenaarsnatuur van den Nederlandschen middeleeuwer, aan wien dit werk met veel zekerheid wordt toegeschreven, te streven naar weerspiegeling van de diepten der rijkdommen van Gods wijsheid; de mysterievolle diepzinnigheid van dit Christusgelaat meent men te moeten toeschrijven aan het feit, dat de trekken ontleend zijn aan een camée, waarin, naar luidt de legende, de ware beeltenis des Heeren was gesneden. Deze smaragd, eigendom van Mohammed II zou later door schenking van sultan Bajazet II in het bezit van Paus Innocentius VIII gekomen zijn.

Hoe nu Jan van Eyck naar dit model, 't welk zich bij zijn leven nog te Constantinopel bevond, zijn *Zegenende Christus* heeft kunnen schilderen, is tot heden een onopgelost raadsel. Mogelijk, dat afbeeldingen van het kleinood in de Nederlanden bekend, misschien in het bezit van des schilders vorstelijken heer waren - zeker is, dat het gelaat op meester Jan's paneel de trekken vertoont der beroemde camée.

M.V.

De Hemelvaart.

Gelijk den avond vóór Zijn naamloos lijden
De Heer ten feestdisch zat, en aan Zijn zij
Genoot verrukt der Broedren kleine rij
Zijn zalvend waarheid-woord in stil verblijden;
Ten leste Hij Zijn afscheidsvrede zei.
En zag dan weemoed op hun voorhoofd hangen,
Daareven rustig-helder; zij verstaan,
Ondanks hun geestestraagheid, dat met 't gaan
Van Hem ook gaat hun innigst zielsverlangen,
En angst en kommer hun om 't harte slaan.
‘Mijn Broedren,’ sprak Hij minzaam, ‘wilt niet vreezen!
‘Ik ga, vervullend 't zeggen der Schriftuur,
‘Maar gij, wacht hier, tot in een bad van vuur
‘De Geest u doop'! Hij zal uw trooster wezen;
‘Doch niemand dan de Vader weet het uur!’

Toen leidde Hij den kleinen troep naar buiten,
Naar 't lievlingsoord, waar vaak Hem de avondstond

Na langen arbeid met de Zijnen biddend vond.
Terwijl om Hem een nauwen kring zij sluiten,
Breekt 't glorielicht des Vaders, die Hem zond,
Uit Zijn gelaat en zeegnend Hij naar boven
Vol statie vaart op vleuglen eigner macht.
En zij, vervoerd in visioenenpracht,
Hem staren na, tot in een voorgeschoven
Wolkfloers hun blik verwart....
    Dan klinkt er zacht
Een Englenstem: 'Lieden van Galileën,
'Wat schouwt gij nog? Hij, Die ten hemel toog,
'Den laatsten dag weerkomt op wolken hoog!'
En als ontwakend zij geknield beleën
De liefde van Die heenging uit hun oog.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Voor het laatst in de arena, door G. van Neubourg. (*Slot.*)

V.

De dag, voor de feestelijkheid bepaald, was aangebroken. In plaats van hunne krachten aan de verdediging des vaderlands te wijden, dat van alle kanten bestookt werd, verzamelden zich de verwijfde Romeinen, patriciërs en plebeeërs, in de wijde ruimte van het amphitheater en vulden loges en galerijen om hunne wreedaardige nieuwsgierigheid te komen voldoen.

Kostbare karossen, door slaven voortgetrokken, brachten de deftige patriciërs, senatoren, de hooge waardigheidsbekleeders des lands aan, omgeven door hun lictoren. Ze namen plaats in de loges tegenover de Romeinsche matronen, onder welke Massalia zich bevond in hare rijke, opvallende kleederdracht, terwijl ze in 't oogvallend onrustig en zenuwachtig scheen. Het rumoer, het gelach, het geschreeuw der opeengepakte menigte mengde zich met het gebrul der wilde dieren, die in de kooien van het amphitheater gevangen zaten.

Daar klinkt het teeken! Het menschengewoel verstomt voor een oogenblik, en brullend, jankend en huilend vult de *arena* plotselingeen uitgehongerde kudde leeuwen, tijgers en panters, die woest en wild om zich heen blikken.

Een oorverdoovend gejoel ging uit de menigte op, want van alle kanten ging de roep: 'Stroome thans het Christenbloed! De Christenen aan deze dieren!'

En ziet, o driewerf wreed en toch zoo verrukkelijk schouwspel! Met ten hemel geslagen oogen en over de borst gekruiste armen treden, als hemelsche verschijningen, de heldhaftige martelaars langzaam in de *arena*.

Een oogenblik houdt het gebrul op; de wilde dieren werpen hunne met bloed doorschoten oogen op hunne slachtoffers en staan een oogenblik als besluiteloos. Dan, met hunne ijzeren staven ze aanporrend, hitsen de dierentemmers hen aan, en met een nieuw vervaarlijk gebrul, dat het volk doet sidderen, maar de martelaren onverschillig laat, storten zij op hunne prooien neer, die geknield hunne ziel den Hemel aanbevelen. Dra springt en gutst het bloed naar alle kanten en stroomt er een

roode beek door de *arena*, het bloed der onschuldige, heilige, God welgevallige Christenen! Reeds hoort men de beenderen onder de tanden der leeuwen en tijgers kraken; en zijn ze straks verzadigd, dan lekken zij zich den van bloed druipenden muil om daarna plat op den buik, naast de heilige overblijfsels van hun onzaligen maaltijd in dierlijken wellust te gaan rusten.

Wederom pijnigen hen de ijzeren stangen, nu om hen naar de kooien terug te drijven.

Men draagt de restende beenderen weg, strooit wit zand, met goudstof gemengd, over de bloedplekken en thans begint een ander, even zoo bloedig, even zoo woest, even zoo wreed en ruw tooneel.

Waren het eerst de dieren, die de menschen aanvielen en verscheurden, nu zal het man tegen man gaan: De gladiatoren treden op!

De welluidende muziek stemt aan en geeft het signaal. Met speer en schild gewapend, het gelaat met een ijzeren masker bedekt, treden zij op de maat der muziek in de *arena* en nemen tegenover elkaar plaats.

Callixtus, bekend als eerste kampvechter, slaat het visier op en laat den blik trotsch en vermetel langs het publiek weiden en zoekt dien van Massalia te ontmoeten; zij evenwel wendt het oog onverschillig af. Zij schijnt meer aandacht te schenken aan de tegenpartij, een van hooge gestalte, wiens aangezicht bedekt en dus onbekend blijft. Gramstorig als hem dit maakt, stort hij zich als buiten zich zelven op dengene, dien hij zijn medeminnaar gelooft, en richt zijn speer op diens borst, als teeken van uitdaging.

In het midden van de *arena* tegenover elkander geplaatst, het zwaard in de rechterhand, het schild aan den linkerarm, beginnen zij het gevecht.

Callixtus trilt van woede; hij is zenuwachtiger dan ooit te voren, en toch zal hij den ouden roem handhaven, want menigen stoot weet hij behendig zijn tegenstander toe te brengen, die evenwel zeer dikwijls pareert.

Helaas, daar treft Sigoves hem aan den schouder en het bloed springt in dunnen straal omhoog.

Aan het gejuich komt geen einde bij dezen onverwachten ommekeer van kansen en Massalia werpt heur slaaf een bloem toe.

Woedender dan voorheen, door het zien van bloed, de smart en de schande, stoot zich Callixtus andermaal op Sigoves, dan, zijn staal schampt op het schild des anderen af, die hem een diepe wond aan den rechterarm slaat.

Vonken spatten van het staal, bloed vloeit uit de wonden en nog is de strijd niet beslist. Heviger en feller worden de stooten onder het handgeklap en het aanwakkeren der hartstochtelijke toeschouwers.

Reeds laat de patriciër zichtbaar af, zijn zwaard ontvalt zijne hand en langzaam, met doffen val zinkt hij bewusteloos op den grond in zijn bloed.

Sigoves, afgemat, maar slechts licht gewond, zet zijn voet triomfantelijk op de borst van zijn ter aarde liggenden tegenvechter en blikt met zege-trots, den Romein zoo lief, rond het amphitheater. Een bloemenregen stort in de *arena* neer: kransen, ruikers, palmtakken dwarrelen dooreen, en het volk, met naar beneden gestoken duim, roept met wilde stem: ‘Den dood! Den dood aan den overwonnene!’

Callixtus hoort dat getier en met een schier bovenmenschelijke kracht, raapt hij al zijne krachten nog eens te zamen en heft zich met moeite op, want in krijgsmanstrots wil hij tot het laatste toe zijn leven verdedigen. Met de eene hand

grijpt hij naar zijn speer, en zich op zijn linkerarm stuttend, zoekt hij zich met moeite op te richten....

Op datzelfde oogenblik klinkt buiten een onheilspellend bazuingeschal en tegelijk hoort men duidelijk naderend paardengetrappel, de zware, gelijkmatige stappen van een geheel leger, en binnen het zich daarmee mengend geschreeuw van de verschrokken menigte. Inmiddels naakt het gedruisch hoe langer hoe meer en wordt steeds duidelijker en grooter.

Daar slaan de groote poorten van het Colliseum wijd open onder den aanloop van een legerschare krijgers, die het circus binnendringen.

Als aan hunne banken vastgenageld, zoo zitten daar alle toeschouwers voor een oogenblik sprakeloos van verwondering en schrik, en nog zijn ze van dien eersten schrik niet bekomen, of daar treedt tot midden in de *arena* een soldaat, een veldteeken dragend, op welks ontrolde banier een groot gouden kruis schittert, met het rondschrift: *In hoc signo vinces*.

Onmiddellijk op hem volgt een eerbiedwaardige grijsaard met langen, witten baard, in een grove pij gestoken; hij nadert plechtig met het opgeheven beeld des Gekruisten de beide gladiatoren en plaatst zich tusschen hen beiden in.

Sigoves en de grijsaard zien elkander aan en wijken beiden van ontsteltenis en verwondering een stap terug.

'Mijn zoon!' roept deze.

'Mijn vader,' stamelt gene en valt voor

de voeten des monniks, in wien hij terstond Eusebius, den apostel der Galliërs herkend heeft.

Het heir, dat we zoo plotseling het Colliseum zagen indringen, is de voorhoede des legers van den grooten Constantijn, den verwinnaar van Maxentius.

Het uur der goddelijke wraakneming heeft eindelijk geslagen; het Kruis des Heeren, zooals het den grooten keizer in een droom was verschenen en bekend gemaakt, had overwonnen.

Eusebius was als aalmoezenier steeds met het zegepralende leger van Constantijn meegetrokken en getuige geweest van overwinning op overwinning. Zijn eerste werk bij de aankomst te Rome was het Collisseum te betrekken, waar hij wist dat zooveel schandalen, zooveel gruwelen gepleegd werden, en o, geluk! nog op tijd om twee menschenlevens te redden.

De menigte, zich overrompeld ziende, dringt naar den uitgang.

Dan, Eusebius heft het kruisbeeld nog hooger en roept met krachtige stem:

‘Volk van Rome, blijft bedaard! U zal geen kwaad geschieden. Wij zijn niet gekomen om u den oorlog aan te doen; wij komen slechts in den Naam van den God des vredes en der liefde, die u in Zijn geloof en liefde vurig wenscht op te nemen!....’

En den volgenden morgen werd in de *arena*, door het martelarenbloed gisteren geconsacreerd, een offeraltaar opgericht; de Christenen verlieten blijde de duistere catacomben en het H. Misoffer werd door Eusebius, stralend van geluk en vreugde, opgedragen, om God te bedanken voor een zoo schitterenden zegepraal.

Sigoves en Callixtus zijn, door bloedverlies verzwakt, weggedragen en lijden beiden aan hevige koortsen; zij worden liefdevol verpleegd door een jonge maagd, die al hare naastenliefde schenkt aan de gewonden en gesneuvelden op 's keizers zegetocht, door de menschlievende Realtha.

Vermoeidheid en weerzin schijnt ze niet te kennen, want als ze haar liefdevolle zorgen den kranken gewijd heeft, knielt ze stil in een hoek van de ziekenzaal en terwijl ze eerbiedig de teedere vingers samenvouwt, prevelen haar lippen een vurig gebed voor de bekeering der arme zondaars....

En Massalia?

Zij nam in vertwijfeling en schande den giftbeker en stierf den laffen dood eener zelfmoordenares!

Bekeerd.
Een geschiedenis uit de Missouri,
Naar Gertrude Norton.

Juffrouw Grugget zat in het achterhuis erwten te doppen. Hare handen en haar smal, ingevallen gezicht waren gebruind en gerimpeld. Nu en dan liet zij de handen lusteloos in haar schoot rusten.

‘Ik geloof, dat het weer tijd is om mijn drankje in te nemen, is het niet, Sim?’ zeide zij.

Haar man knikte; hij was juist van het veld teruggekomen, en maakte een oud geweer schoon, dat hij van den muur had genomen.

Juffrouw Grugget ging naar de voorkamer, scharrelde tusschen de fleschjes, die op den schoorsteenmantel stonden en toen zij gevonden had hetgeen zij wenschte, schonk zij een beetje er van in een glas water, dronk het uit en ging weer aan 't werk.

'Ga je eekhoorns jagen, Sim?' vroeg zij, naar het geweer ziende.

'Neen,' zeide Sim, 'ik ga Bob Grunnel doodschieten.'

'Is hij dan teruggekomen?'

'Ja, sinds gisteren, ik zag hem op zijn land, toen ik naar de schapen ging.'

Juffrouw Grugget liet hare handen in haar schoot vallen en keek treurig voor zich uit.

'Moet het gebeuren?' vroeg zij angstig.

'Ja, vandaag nog,' antwoordde Sim.

'Ik was er bang voor,' zei zijn vrouw. Hare handen beefden, toen zij met haar werk voortging.

'Ik had het al lang moeten doen,' zei Sim, 'maar de oude had zich verscholen. Hij weet wel, dat de Gruggets van een ras zijn, dat niet vergeeft.'

'Kun je het niet uitstellen, Sim? Het is vandaag mijn ongeluksdag en....'

'Het moet vandaag gebeuren. Ik denk, dat het de ongeluksdag van den ouden Bob Grunnel zal zijn, wanneer hij mij ziet komen.'

Hij wierp zijn geweer over den schouder en ging het veld in. Juffrouw Grugget keek hem na en was niet meer in staat om met haar werk voort te gaan.

De veete tusschen de Gruggets en de Grunnels was al van ouden datum. 't Was tot hen gekomen als een nalatenschap. Veel meer viel er in beide families niet te erven. Nu was de vijandschap tusschen Bob Grunnel en Sim Grugget.

Sim ging door het veld, sprong over een heg en stond voor zijn vijand. 'Ik kom je neerschieten, Bob,' zeide hij en liet het geweer in zijn arm rusten.

'Ik had het verwacht,' zeide Bob.

Hij leunde tegen den ploeg en wischte het zweet van zijn voorhoofd. De twee zagen elkaar aan.

'Waarom schiet je niet?' vroeg Bob.

Sim maakte een ongeduldige, driftige beweging. 'Misschien schieten de Grunnels ongewapende menschen neer,' zeide hij, 'maar, dat is niet de gewoonte van de Gruggets. Neem je geweer.'

'Ik zal naar huis moeten gaan om het te halen,' bemerkte Bob.

'Goed. Ik zal op je wachten.'

Sim boog zich en trok wat onkruid tusschen het koren uit.

'Je land is erg vuil,' zei hij.

'Ja,' knikte Bob.

'Nu, ik zal een eind voor je ploegen, terwijl je je geweer gaat halen.'

'Goed, Sally is het beste paard uit den omtrek, maar je moet het wat zacht behandelen. Ik zal niet lang wegblijven.'

Toen Sim een ronde had geploegd was Bob terug met zijn geweer. 't Was een oud ding en heelemaal roestig doordat het nooit gebruikt werd. Bob bekeek het met de grootste aandacht.

'Het ding is verroest en gaat niet,' zei hij, 'ik heb den schroefdraaier meegebracht om het in orde te brengen.'

Hij begon de slotplaat er af te nemen.

‘Ik zal nog maar eens rondploegen,’ zei Sim, ‘er is verschrikkelijk veel onkruid op je land.’

Bob knikte en ging door met zijn werk.

Toen Sim terugkwam, vond hij Bob onder de schaduw van den grooten olm zitten, tevergeefs trachtend het roestig slot in orde te brengen.

‘Ik heb nooit veel verstand gehad van zulke dingen,’ bekende Bob.

‘Laat mij eens kijken,’ viel Sim in, ‘ik heb nog nooit iets gezien, dat ik niet in orde kon brengen.’ Hij nam het geweer en begon het te onderzoeken.

‘Wel, ik geloof, dat ik dat oude geweer meer gezien heb,’ zei hij, het ronddraaiende.

‘Dat zal wel. 't Is hetzelfde, dat je oude vader mij gaf, meer dan veertig jaren geleden.’

‘Bij den hemel, ja, 't is hetzelfde geweer. Ik was het bijna vergeten.’ Zij stonden nu bij elkander en keken te zamen naar het oude geweer. ‘M'n vader gaf het je, toen zijn huis afgebrand was,’ zei Sim.

‘Juist,’ knikte Bob, ‘we waren toen naar de bruiloft van den ouden Peter Snook geweest.’

‘Ja, dat is zoo. We waren toen nog allebei jongens. Vader was stijf van de rheumatiek, en hij zou verbrand zijn, als je hem niet gered had. Daardoor heb je toen je hand verbrand.’

‘'t Was maar onhandigheid, dat ik mijn hand in de vlam stak,’ zei Bob met een kort lachje. ‘Ze ziet er wel leelijk uit, maar ze hindert me toch niet.’ Hij verborg zijn misvormde hand en keek weer strak naar het geweer.

‘Ik vind, dat je maar moest uitscheiden, met aan dat oude geweer te prutsen,’ zei hij eindelijk, ‘want ik denk niet, dat je vader het mij gegeven heeft om er jou mee dood te schieten.’

Sim keek naar den grond.

‘Wanneer je absoluut schieten wil, neem dan je geweer en doe het,’ ging Bob voort. ‘Zoo heel lang zal de oude Bob Grunnel toch niet meer leven.’

Hij kruiste zijn armen over elkander en leunde tegen den boom. Een grauwe lijster, die boven op een tak zat, draaide haar kopje ter zijde en keek de beide mannen onderzoekend aan.

‘Bob,’ zeide Sim, zijn oogen opslaande en den ander aanziende, ‘ik ben een oude gek. Ik ben eigenlijk niet waard, dat je mij een hand geeft, maar indien je kunt, vergeef dan den grootsten schurk uit Newton.’

Hij strekte zijn hand uit, terwijl hij sprak en stond met afgewend gelaat.

‘'t Doet me pijn, als je zoo spreekt, Sim,’ zei Bob, de uitgestoken hand vattende.

‘Neen, de andere hand, Bob, de verbrande. Goddank, dat een dwaas nog tot inkeer kan komen om te begrijpen hoe slecht hij was.’

Zij stonden met hun gerimpelde handen in elkaar geklemd, het roestige geweer lag tusschen hen in. 't Windje ruischte door de blaren, en de lijster vloog uit den boom met een jubelenden kreet en hare vleugels glinsterden in de zonnige lucht.

Juffrouw Grugget stond aan de deur, toen Sim terugkwam met een korf vol appelen.

‘Bob Grunnel heeft die voor je meegegeven,’ zeide hij. ‘Haast je wat en bak appelkoeken voor het avondeten.’

Zij nam den korf en ging de keuken in. Er gleden vreugdetranen langs haar gerimpelde wangen.

ALB. S.

Snijder Nicolo.
Een geschiedkundige herinnering
Door
Konrad Kümmel.
(*Vervolg*.)

Nadat de acht-en-zestigjarige grijsaard, Pius VII, den 21en Juli doodelijk vermoeid en uitgeput te Grenoble was aangekomen, werd hij na verloop van tien dagen, op 1 Augustus, reeds weder in den gevangenwagen gestopt, en nu ging het den langen, langen weg terug, over Avignon, voorbij Marseille en Toulon, naar Nizza, en vervolgens langs de Riviera naar het kleine havenplaatsje Savona.

Wat Napoleon nochtans met al zijn woedende jaloezie op de achting voor den Paus niet had kunnen vernietigen, dat was de vereering van het katholieke volk, hetwelk stap voor stap het Opperhoofd der Kerk vergezelde, zoodra het bekend was, dat de Paus door het land gevoerd werd. Het volk stond met hoopen in de straten, waardoor de gevangenwagen reed; de groote steden Avignon en Toulon, welke men vermeed om het publiek niet aan te lokken, stonden leeg, de inwoners waren met tienduizenden den Paus te gemoet getrokken. De wegen waren met bloemen

DE H. EDUARD III, DE BELIJDER, OP PAASCHDAG 1042 TE WINCHESTER TOT KONING GEKROOND.
Naar een teekening van R. CATON WOODVILLE.

LENTE-ZONNESCHIJN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. HEFFNER.

bestrooid; duizenden menschen knielden sprakeloos of weenend langs de baan, waarop de koets, in stofwolken gehuld, zich voortbewoog. Nizza was prachtig geillumineerd, toen de verheven gevangene 's nachts daar vertoefde, en daar de bruggen en vlonders door een wolkbreuk waren weggeslagen, verdrongen duizenden potige boeren zich om het rijtuig des Pausen en droegen het over het water heen, waarbij elk zich gelukkig achtte, een handje te mogen helpen.

Te Savona werd de Paus in alle stilte in het ledigstaande bisschoppelijk paleis ondergebracht; hier was zijn gevangenis; de tuin met den hoogen muur er om werd voor wandelingetjes te zijner beschikking gesteld.

En aan den overkant, waar het hooge rotsgevaarte met het kasteel zich uit de zee verhief, naast de haven, keken de kanonnen dreigend naar het bisschoppelijk paleis. Het was Napoleons politiek van bloed en ijzer, welke zij aan het Opperhoofd der Christenen brutaalweg aankondigden en waarmede zij hem bedreigden.

Midden in Augustus 1809 was Pius te Savona aangekomen.

En nu staan wij met ons verhaal in het begin van April, in de Passieweek. Nu weten wij tevens, waarom de goede, oude snijder Nicolo zoo vaak en met zooveel oplettendheid keek naar den grooten muur aan den overkant en het uit den tuin omhoog rijzend gedeelte van het sombere, ernstige gebouw met de drie ramen. Dat is het bisschoppelijk paleis; daar zit Paus Pius VII gevangen, en de muur omgeeft den tuin en het paleis van den Heiligen Vader, den geduldigen lijder voor het recht en de vrijheid der Kerk Gods. En de vijf Onze Vaders, welke hij met vrouw en achterneef gebeden heeft, golden het Opperhoofd der verdrukte Christenheid.

Het was inmiddels avond geworden; de duisternis verspreidde hare schaduwen in stegen en straten. Toen werd de huisdeur beneden geopend en daarna weder gegrendeld, en er kwamen drie mannen de smalle trap op naar Nicolo en traden het enge kamertje binnen. Nicolo kuste de hand van den oudsten heer; deze toch was de pastoor der domkerk; een jonge geestelijke en een leek vergezelden hem.

'Wij hebben hem juist zoo even nog gezien,' zei Nicolo met eerbied, terwijl hij naar de ramen aan den overkant wees.

'Hoe jammer!' zei de pastoor der domkerk. 'Ik had altijd nog gehoopt, dat het aan de geestelijkheid der stad zou worden vergund haar opwachting bij den Paus te maken, maar alles te vergeefs.... de Franschen ruiken overal verraad; dat doet het slechte geweten.'

'En toch is niemand in staat om het geloof en de liefde voor den Paus met geweld in het volk te verstikken; noch Napoleon, noch satan....' sprak een ander.

'De kerkelijke ban brengt onheil over Bonaparte,' meende de derde. 'De groote overwinning bij Wagram, waarvan de Franschen zoo'n ophef maken, is lang zoo groot niet geweest; Napoleon moet veel manschappen verloren hebben en het scheelde bitter weinig, of de Oostenrijkers waren de baas geworden. Bij Asperen heeft de granduca Karel hem al eens bloedig verslagen: de Corsicaan is niet meer onoverwinnelijk. Men heeft meer angst voor hem dan noodig is.'

'Pepino, pas goed op; kijk onafgewend naar de vensters aan de overzijde, en als je iets bespeurt, waarschuw ons dan!'

'Ik zal scherp opletten, oudoom,' zei de knaap met vuur.

Op dat oogenblik hoorde men beneden op de straat roepen: 'Meester Nicolo, meester Nicolo!'

Verschrikt keek het magere kleermakertje uit het raam naar omlaag op de straat. Daar stond beneden een Fransche soldaat met een lantaarn.

'Lieve hemel!' jammerde de vrouw van Nicolo, 'men zal ons toch, hoop ik, niet gevangen nemen; wij hebben in 't geheel geen kwaad gedaan.'

'Blijf bedaard,' troostte de pastoor, 'wij zullen eerst hooren, wat er aan de hand is.'

'Doe open, meester Nicolo,' riep de soldaat, terwijl hij barsch beneden met de sabelschee tegen de gesloten deur sloeg.

'Ik smeek u, heeren, klimt naar den zolder,' fluisterde Nicolo, terwijl hij de vrienden de trap opdrong, onder het dak. Vervolgens snelde hij naar beneden en opende de deur.

'Wat is er van uwen dienst?' vroeg hij bevend.

'Ben jij meester Nicolo?' vroeg de soldaat.

'Zeker, zeker, ik ben geheel te uwer beschikking.'

'Je bent kleermaker, hé?'

'Om u te dienen, jawel, een eerlijke kleermaker, die uitgeleerd is en in het gilde staat ingeschreven.'

'Dat kan me geen weerlicht schelen. Je moet oogenblikkelijk met mij mee.'

De snijder hief smeekend de handen op: 'Ik bid u, zeg mij toch, wat kwaad ik bedreven heb?.... Laat mij dan ten minste afscheid nemen van mijn vrouw en mij wat beter kleeden!'

De soldaat willigde dit verzoek genadig in, en zoo marcheerden de twee na verloop van een kwartiertje de straat af: de snijder voorop, de soldaat met sabel en lantaarn achter hem.

De vrienden dier familie waren middelerwijl uit hunnen schuilhoek te voorschijn gekomen en hadden genoeg te doen, om de jammerende vrouw van Nicolo, die met aandoenlijke liefde aan hem gehecht was, te troosten. Er was dan ook wel reden, om zich ernstig bezorgd te maken: het was in die dagen volstrekt geen zeldzaamheid, dat een rustig burger onverhoeds uit bed gelicht en naar de gevangenis, ja zelfs ter dood gebracht werd.

'Ik kan niet meer bidden; o, als ik nog maar bidden kon!' klaagde de arme vrouw, 'dan zou mij dàt wellicht troosten.'

'Wij blijven nog een poosje hier en zullen met u bidden,' sprak de bejaarde geestelijke. Dan knielden allen gezamenlijk en baden de vijf droevige geheimen van den Rozenkrans. Langzamerhand bedaarde de zenuwachtige opgewondenheid van het oude vrouwtje. Zij hoorden niet, dat er beneden op straat haastige voetstappen naderden, terwijl zij baden.

Plotseling werd er beneden aan de huisdeur met kracht en herhaaldelijk geklopt.

'O, nu komt men mij ook nog halen; o Heer, ontferm U mijner!' kreet de vrouw.

De knaap keek het raam uit.

'Doe open, doe open, ik ben het!' klonk nu de stem van Nicolo naar omhoog, 'toe, doe gauw open, alles is goed afgeloopen!'

Een juichtoon klonk door het vertrek en de leerjongen holde de trap af naar beneden, om open te doen.

Een oogenblik daarna stond de snijder weder te midden van de zijnen. Maar hoe! Ze kenden hem niet meer. Zijn gezicht straalde, hij lachte en weende tegelijk; in zijn handen hield hij hoog opgeheven een pak; en onderwijl riep hij uit:

'Geprezen zij God, geloofd zij de Heer, o welk een blijdschap, welk een groote gunst en genade!' En hij danste door het kamertje, altijd maar het pak tegen zijn hart

drukkend, totdat zijn vrouw hem bij den arm nam en zei: ‘Nicolo, schaam je toch voor de heeren! Vertel ons bedaard, wat er dan wel gebeurd is?’

‘O, welk een geluk, welk een groot, onuitsprekelijk geluk! Mijn roem en eer zijn gevestigd tot aan mijnen dood!’ riep Nicolo, terwijl hij midden in den kring der vrienden ging staan. Alsdan begon hij te verhalen: ‘Luistert, luistert, - ik ben de gelukkigste mensch van de wereld: de soldaat heeft mij niet in de gevangenis gebracht, maar - in het bisschoppelijk paleis.’

‘Hè, wat zeg je?.... Waar de Heilige Vader woont?’ vroeg zijn vrouw een en al verbazing.

‘Nergens anders. Daar staat een wacht beneden vóór den ingang. Hier vroeg mij een officier, wie ik was, hoe oud, waar ik woonde en zooal meer. En mijn geld en zakmes moest ik afgeven; daarna bracht de soldaat mij de trap op en de lange gang door, waar de kamers van den bisschop zijn.’

‘Naar den Paus?’ vroeg de pastoor der domkerk.

‘Naar den bediende van den Paus,’ hernam Nicolo. ‘Het is een oude heer, met wit haar; deze wachtte op mij. De soldaat verliet ons en ik moest bij den kamerdienaar binnenkomen. Hij fluisterde mij toe heel zacht te spreken, aangezien vlak er naast de Paus was. Begrijpt eens: Zijne Heiligheid heeft slechts twee arme kamertjes, in het derde vertrekje woont zijn bediende. Hij had geweigerd de fraaie pronkkamers te betrekken, daar hij toch maar een gevangene was. Ook het geld, dat Bonaparte hem iedere maand laat uitkeeren, neemt hij niet aan. Alleen het eten, evenals elke gevangene.’

‘En wat wilde de bediende van je?’ vroegen nieuwsgierig vier stemmen te gelijk. Nicolo antwoordde niet; behoedzaam legde hij het pak op de tafel en opende het. Daarin lag iets wits, dat opgevouwen was.

‘Het pauselijk gewaad; zijn toog!’ klonk het dan van zijn lippen.

En een kreet van verbazing kwam tegelijkertijd uit den mond van alle aanwezigen, die zich om de tafel verdrongen, terwijl de vrouw van Nicolo met trillende hand een olielampje vasthield en licht op het kleed wierp.

‘Dat moet ik verstellen,’ sprak Nicolo, ‘ik en niemand anders;’ en zijn schrale gestalte zette zich met blijdschap en zelfbewustzijn uit.

‘En jij,’ aldus keerde hij zich tot zijn achterneef, ‘aap van een jongen, mispunt, luiwammes, zie je nu, waartoe een snijder nuttig is? Durf jij nu nog te mopperen tegen ons ambacht, daarvoor den neus op tə trekken en er op te smalen? Zulk een eerbiedwaardig vak! Jij, akelig stuk achterneef? Kom je nu niet tot een beter inzicht?’

‘Ja, jaaa, oudoom!’ huilde de leerjongen, ‘ik zal nooit, nooit meer iets van het kleermakersvak zeggen!’

Nicolo nam het opgevouwen witte gewaad vol eerbied op en spreidde het uiteen. Het was de pauselijke toga of soutane van fijne witte-wollen stof, met het witte schoudermanteltje en de dubbele, toegeknoopte mouwen met opslagenboord. Vervolgens hief hij het gewaad omhoog, opdat men ook de lengte er van zou kunnen zien.

‘Het is kapot,’ merkte hij op, ‘aan de knieën, aan de ellebogen en aan den kraag; er mankeeren knoopen aan; kortom - het moet ter dege versteld worden. En dat moet ik doen, ik!’

‘Maar hoe is dat alles zoo gekomen?’ vroegen de aanwezigen.

En Nicolo verhaalde: ‘Zijne Heiligheid is dezen avond zeer onpasselijk en zwak geworden. Hij heeft in den laatsten tijd te veel gebeden. Urenlang knielde hij in de huiskapel en vastte als een heilige, trots zijn hoogen leeftijd. Hij moest zich te bed

begeven - toen wij hem van avond zagen, begaf hij zich juist weer naar zijn kamer -; de dokter heeft ten strengste geboden, dat Zijne Heiligheid drie of vier dagen het bed moest houden. Hij was trouwens altijd uiterst zwak; die verschrikkelijke reis van Rome naar Grenoble en weer terug naar hier, heeft het beetje krachten, dat hij nog bezat, totaal opgeteerd. Nu kon de kamerdienaar van deze gelegenheid partij trekken, om de sedert lang zoo hoog noodige herstelling aan het pauselijk gewaad te laten verrichten....'

'Maar, is dat dan de eenige soutane, welke Zijne Heiligheid bezit?' vroeg de jonge geestelijke verbaasd.

‘Ja,’ antwoordde Nicolo, ‘dàt vroeg ik ook, en de oude bediende vertelde mij met tranen in de oogen, dat de Fransche generaal Miollis en de commissaris van politie Radet den Heiligen Vader niet eens den tijd gunden, om een koffer met de noodzakelijkste kleedingstukken te laten pakken. Hij werd 's nachts om drie uur gewekt, trok zijn toog en de mozetta[1] aan, sloeg een dunnen mantel om en toen moest hij onmiddellijk in 't rijtuig stappen. Het baatte niet, dat de Paus verklaarde, geen ander gewaad bij zich te hebben, dan hetgeen hij aanhad - de generaal lachte er om. En toen de Paus met zijn staatssecretaris in 't rijtuig zat, vroeg hij laatstgenoemde, of hij geld meegenomen had. Toen bleek het, dat de kardinaal achttien centen (Holl.) en de Heilige Vader een papeto (het vijfde deel van een Romeinschen daalder) bij zich had. Pius zeide dan: “Dat is al wat ik nog van mijn rijk bezit.” En zóó heeft hij dus steeds dezelfde toga gedragen, tot dat zij begon te scheuren. Het zal een heel karwei zijn....’

Dit zeggende, monsterde hij met kennersoog het versleten gewaad. Eensklaps schermde hij met zijn handen in de lucht, woelde in zijn haar en riep: ‘O, wat ben ik toch een miserabele snijder; heb ik dan mijn vak verleerd? Zoo iets lapt men immers niet meer; dat moet n i e u w worden. En al moet ik het ook kosteloos doen.... ik wil aan den armen Plaatsbekleeder van Christus niets verdienen; dat zou een wraakroepende zonde zijn....’

‘Ho, wacht even,’ sprak de domproost, ‘daar doe ik aan mee, en stellig anderen met mij. Het is al genoeg, als jij de eer geniet, het pauselijk gewaad te mogen maken; wij willen daar óók deel in hebben en het laken er voor koopen.’

En terwijl hij eerbiedig de toga vastgreep, zeide hij: ‘Die oude soutane is bijna niet meer bruikbaar; wat dunkt je, zou je niet den staanden boord voor mij er af kunnen tornen? Het zou voor mij een dierbaar, kostbaar aandenken zijn, voor heel m'n leven en ik betaal er vijf goudstukken voor!’

‘Zulke liefhebbers zullen er wel meer zijn,’ merkte de jonge geestelijke aan. ‘Mijn vader is rijk en ik geloof, dat hij het stukje laken, dat je voor hem van dit pauselijk gewaad afsnijdt, met zilveren daalders bedekt. Geef mij maar een lapje.’

‘Hei, hei!’ riep de snijder, ‘jelui zoudt de heele toog verknippen en dan had ik geen maat meer!’

En hij begon de soutane nauwkeurig in lengte en breedte enz. te meten en alles zorgvuldig te noteeren.

Alsdan vertrokken de vrienden.

J.J.G.W.

(*Wordt vervolgd.*)

De geschiedenis van een kind.
Naar Olive Malvery.

Zij kwamen te zamen naar school - Jellow Rose[1], een klein dametje van vier jaar, Goldie, een oude verkleurde pop en Puppy, een jong hondje, die wat zijn afkomst betrof er zeer verdacht uitzag, maar op wiens karakter niets te zeggen viel.

1) Rok zonder mouwen.
1) Gele roos.

Toen de kinderen rond haar kwamen staan en haar ondervroegen, vertelde Jellow Rose haar geschiedenis kort en beslist:

‘Ik heet Ellolose. Moeder is naar den Hemel gegaan. Papa, Goldie, Puppy en ik gaan er later ook heen.’ Zij zeide dit alles zeer bedaard, als een goed geleerd lesje, de afschuwelijke pop achter zich sleepende, terwijl het hondje veilig in hare kleine, dikke armpjes lag.

Niemand had iets aan te merken op haar vreemden naam. Later schreef de vader aan de meesteres, dat hij wilde, dat zij Jellow Rose genoemd werd. Haar moeder had zooveel van die bloem gehouden en toen Baby kwam, hingen de gouden bloemen zwaar en fluweelig tegen de groene bladeren over het venster der jonge moeder. En 't kind scheen bijzonder aangetrokken te worden tot alles wat geel van kleur was; misschien had zij in haar kleine hersentjes nog een flauwe herinnering aan de geur en kleur van de bloemen, die haar moeder altijd droeg, want geen kind toonde ooit zulk een voorliefde voor een bepaalde kleur, of was zoo blijde met het kleinste, leelijkste knopje van de bloem, die men den naam van den grooten Franschen generaal gegeven heeft, - de Maréchal-Nielroos.

Jellow Rose nam al de hulde, die men haar bracht, aan, als iets, dat vanzelf sprak. Wanneer de schoolregels niet vorderden, dat zij recht op een bankje zat, bengelend met de kleine voetjes, zat zij het liefst op den grond. Maar Jellow Rose deed alles op waardige wijze. Zij was heel klein en heel plechtig.

Zij dronk met volle teugen uit de bron der wetenschap, en alle lessen, ook theologie en mathematiek werden later herhaald tot onderrichting der pop. Goldie, de pop, die moeder gemaakt had voor Jellow Rose, toen zij twee jaar oud was, was voor een vreemde geen aantrekkelijke schoonheid. Haar lappengezicht was vuil, ofschoon haar meesteres het dagelijks waschte, haar mond, een lijn van roode steekjes, kon onmogelijk vol uitdrukking worden genoemd en haar oogen, die van zwarte wol waren gemaakt, schenen ieder leelijk toe, die haar niet op prijs stelde om haar goede hoedanigheden.

Maar voor Jellow Rose was zij alles ter wereld. Iederen dag was zij veroordeeld, al het onderricht te genieten, dat hare meesteres ten deel was gevallen. De geschiedenis van Kaïn en Abel werd tot stichting van Goldie, met kleine wijzigingen naverteld. De tafel van vermenigvuldiging, die gewoonlijk onbereikbare berg van wijsheid, werd ter wille van Goldie ijverig beklommen en zij werd onderricht, hoe ‘tweemaal een twee’ was en ‘tweemaal twaalf vier en twintig’, en Puppy zat ernstig bij de dagelijksche lessen en keek verbazend wijs.

Den eersten Zondag, dat Jellow Rose op school was, pleegde men een aanslag op Goldie. De juffrouw nam haar weg onder het kussen van haar meesteres en wilde ze met het andere speelgoed der kinderen opbergen. Voor den hond zouden de dienstboden dien dag zorgen. Jellow Rose verkoos echter niet naar de kerk te gaan zonder de pop. Eindelijk werd Goldie te voorschijn gebracht en ging mee om de preek te hooren, terwijl Puppy geduldig buiten wachtte, tot Jellow Rose terugkwam en toen ernstig achter haar aan wandelde.

Zoo kwam Jellow Rose door het eentonige schoolleven, en deed stipt en getrouw haar plicht. Regelmatig werd Goldie gewasschen, aangekleed en onderwezen, en al de gebedjes werden haar voorgezegd: Puppy werd gevoed, geliefkoosd en beknord, al naar het zijn meesteres goed dacht.

Twee jaar gingen voorbij en veranderden veel op school, maar niet de drie vreemde figuurtjes, die wij leerden kennen.

Gelukkig wordt menig kalm, rustig leven nooit door groote gebeurtenissen verstoord, menigeen weet niet, wat groote schrik, groote smart, ook niet wat groote vreugde is.

Maar de meesteressen en leerlingen van de school te Merryvale werden uit hun kalm leven opgeschrikt. Er gebeurde iets vreeselijks. Niemand wist, hoe het gebeurde; de oorzaak werd nooit ontdekt, maar de brand was een vreeselijke werkelijkheid. De ontzettende verwarring, de vlammen, die uit het gansche gebouw sloegen, maakten op alles een onuitwischbaren indruk.

Niemand begreep, hoe het zoo gauw was gegaan, maar de kinderen werden er allen uitgehaald en stonden bleek en verschrikt onder de boomen in den tuin. Niemand lette in dat vreeselijke oogenblik op het kinderstemmetje, dat smeekte om Goldie en Puppy te redden. Iemand duwde het kind weg en lette niet meer op haar.

Met het snelle instinct der liefde sloop het kleine witte figuurtje weg en op de een of andere wijze - het moet ware heldenmoed zijn geweest - bereikte het kind onopgemerkt de plaats, waar haar bedje stond, op de slaapkamer der kinderen, - het kleine witte bedje, waar zij in sliep met Goldie veilig onder haar kussen en Puppy aan het voeteneinde.

Het einde der geschiedenis kan alleen gegist worden.

Toen stroomen water het vuur hadden bedwongen en men in den vroegen morgen in het verwoeste huis kon dringen, vond men haar - onze kleine Jellow Rose - voorover liggende, terwijl haar kleine, liefderijke handjes Goldie vasthielden. Puppy zat bij haar, doornat en ellendig, maar levend en waakzaam.

'Zij slaapt,' scheen hij te zeggen.

De brandweermannen streken haastig hun tranen weg en namen voorzichtig het aandoenlijk kleine figuurtje op, dat toch nog - zoet rein zieltje - naar den Hemel was gegaan zonder papa of Puppy.

Niemand, die haar gekend had, vergat Jellow Rose. Toen het bloempje verdord was, bleef de geur nog lang achter.

Puppy wandelde lang treurig rond - men hield hem in eere ter wille van haar, en hij groeide op tot een verstandigen, ouden hond en Goldie met haar geschroeid gezicht ligt in vaders lade ter herinnering aan Jellow Rose.

ALB. S.

Bij de Platen.

De H. Eduard III, de Belijder, koning van Engeland. -

Na den dood van den heiligen koning Eduard II, den Martelaar, door toedoen zijner stiefmoeder in 978 vermoord, volgde voor Engeland een tijdvak van vernedering en weldra van vreemde overheersching.

De zwakke koning Ethelred was tegen de Denen niet opgewassen, die, na Engeland zestig jaren met rust gelaten te hebben, hun aanvallen hernieuwden en het land te vuur en te zwaard verwoestten. Ethelred kocht van hen een smadelijken vrede en verbond zich alle jaren een aanzienlijke schatting te betalen, onder den naam van Denengeld bekend geworden. In het jaar 1015 veroverde Swen geheel Engeland en verdreef Ethelred, die naar Normandië vluchtte.

Toen Swen nog in hetzelfde jaar stierf, keerde Ethelred terug en besteeg weer den troon, doch slechts voor korten tijd, want hij overleed in 1016, opgevolgd door zijn

oudsten zoon Edmond, om zijn dapperheid *Ironside* (met de ijzeren lenden) bijgenaamd.

Koning Edmond had een zwaren strijd te voeren tegen Swen's zoon, Kanoet den Groote, en bij het verdrag van Glocester werd het rijk tusschen de beide mededingers verdeeld. Maar toen Edmond kort daarop door een Deen vermoord werd, maakte Kanoet zich van geheel Engeland meester en regeerde achttien jaren in voorspoed en vrede.

Na Kanoet voerden achtereenvolgens zijn twee zonen Harold, om zijn snellen gang *Harefoot* (Hazevoet) bijgenaamd, en Hardikanoet (Kanoet de Stoute) het bewind, en de Angelsaksers schikten zich in de vreemde overheersching.

Eerst toen Hardikanoet in 1041 was overleden, schudde Engeland het juk der Denen af en riep een afstammeling uit het oude vorstenhuis, Eduard, een zoon van Ethelred uit diens tweede huwelijk, op den troon.

Deze Eduard, op Paaschdag van het jaar 1042 te Winchester tot koning gekroond, was een heilig man, die enkel troost zocht in godsdienst en deugd, een wijs regent, wiens eenig oogmerk was bevordering van het welzijn des volks.

Ondanks de hachelijke omstandigheden, waaronder hij den troon besteeg, was zijn regeering een der gelukkigste uit de Engelsche geschiedenis. Zelfs de Denen, die zich in Engeland hadden gevestigd en er veertig jaren als heer en meester hadden geleefd, vreesden, eerbiedigden en beminden hem.

Slechts één oorlog behoefde Eduard te voeren, dien ter gunste van Malcolm III van Schotland, door den overweldiger Macbeth van den troon

gestooten en door Eduards dapperen veldheer Siwart daarop hersteld.

De wetten, die de H. Eduard gaf, waren de vrucht zijner wijsheid. Zijn wetboek werd voor geheel Engeland aanvaard, en thans nog vindt men in het Britsche recht overblijfselen der wetten van Eduard den Belijder.

Op Kerstdag van het jaar 1065 woonde de koning de inwijding der nieuwe kerk van Westminster bij, hoewel hij zich ongesteld voelde. Na de plechtigheid moest hij zich te bed begeven en overleed den 5en Januari 1066 in den ouderdom van 64jaar en in het vier-en-twintigste zijner regeering.

STAATSPRESIDENT STEYN.

In 1102 werd het lichaam van den H. Eduard zonder eenig teeken van bederf gevonden. Korten tijd daarna werd een lamme, die aan het graf van den heilige bad, genezen, en zes blinden kregen het gezicht terug. Paus Alexander III verklaarde hem in 1161 heilig, en stelde zijn feestdag op den 5en Januari.

Twee jaar later deed de H. Thomas, aartsbisschop van Kantelberg, de reliquieën des konings op plechtige wijze overbrengen op den 13n October, op welken dag sindsdien het feest van den H. Eduard gevierd werd. Het nationaal concilie van Oxford, in 1222 gehouden, bepaalde, dat die feestdag verplichtend zou zijn in Engeland.

Lente-zonneschijn. -

Een vriendelijk landschap, overgoten, vermooid en verzilverd door het lentezonnetje, dat de heele natuur tot nieuw leven noodt, maar ook de menschen in een prettiger stemming pleegt te brengen.

Breed strekt zich voor onzen blik de landstraat uit, aan de eene zijde begrensd, door een dicht begroeid bosch, een zee van wuivend en golvend groen, aan de andere zijde door een open vlakte, die ons heel in de verte den aanblik vergunt op een stad, waarvan we de silhouetten van hooge kerktorens nog even kunnen zien.

Een zonnig beeld biedt onze gravure, en wij meenen het gekwinkeleer der vogels in het dichte loover te hooren en de balsemgeuren van bloem en blad op te snuiven, die om dezen tijd de buitenlucht doorademen.

PRINSES NATALIE CONSTANTINOWITSJ, DE BRUID VAN PRINS MIRCO VAN MONTENEGRO.

Staatspresident Steyn. -

De edele en fraai geteekende kop van Oranje-Vrijstaat's onversaagden president zal onzen lezers ongetwijfeld welkom zijn. Is de geschiedenis van deze groote persoonlijkheid iederen Hollander sympathiek, ook deze zijn beeltenis, in Nederland vervaardigd, heeft een kleine sympathieke geschiedenis en dankt haar ontstaan aan een zeer verdienstelijke onderneming.

Ten behoeve van de arme slachtoffers der concentratiekampen in Zuid-Afrika, die van den kant der Boerenvrienden in ons land niet anders dan met geldelijken steun kunnen worden geholpen, is een zeer aardig idee uitgewerkt.

In de werkplaatsen der Koninklijke Utrechtsche fabriek van Zilverwerken van den heer Begeer namelijk, is de beeltenis van den staatspresident van den Oranje-Vrijstaat, Steyn, in medaljonvorm vervaardigd, die bijzonder goed geslaagd mag worden genoemd.

Naar dit model zijn in plateel afdrukken gemaakt, die den karaktervollen kop van den dapperen president uitstekend doen uitkomen, en dit fraaie salonsieraad wordt thans in den handel gebracht tot een prijs van f 5. - per stuk, waarvan de helft komt ten bate der concentratiekampen.

Moge deze onderneming overal een gunstig onthaal vinden, opdat de opbrengst evenredig zij aan de moeite en zorg, door den heer Begeer aan de uitvoering besteed.

Prins Mirco van Montenegro en zijn bruid. -

In den vorigen jaargang der *Illustratie* hebben wij een afbeelding gegeven, voorstellende vorst Nicolaas van Montenegro met zijn beide zonen Danilo en Mirco. Ditmaal geven wij de portretten van prins Mirco en diens bruid Natalie Constantinowitsj.

Mirco, de tweede zoon van vorst Nicolaas, werd in April 1879 geboren en heeft den naam een schrandere jongen en een uitmuntend soldaat te zijn.

Zijn bruid is een dochter van kolonel Constantinowitsj, die een oom is van wijlen koning Milan van Servië. De kolonel staat op gespannen voet met den jongeren tak der Obrenowitsjen, die thans over Servië regeert; maar indien het huwelijk van koning Alexander kinderloos blijft, is het niet onmogelijk, dat Mirco nog eenmaal den troon van Servië bestijgt.

Ook het huwelijk van den erfprins Danilo van Montenegro met prinses Jutta van Mecklenburg-Strelitz is tot dusver kinderloos, zoodat prins Mirco wellicht ook hier eenmaal tot den troon kan worden geroepen.

Vorst Nicolaas droomt van een vereenigd koninkrijk Servië en Montenegro, en niet onwaarschijnlijk heeft deze overweging bij de verloving van zijn zoon Mirco met de Servische prinses gewicht in de schaal gelegd.

PRINS MIRCO VAN MONTENEGRO.

In den loop der maand Juni zal het huwelijk te Cettinje, de Montenegrijnsche hoofdstad, voltrokken worden.

[Nummer 17]

Bidden leeren.
Naar D. Artz.

Een enkele blik op onze plaat is voldoende om den aanschouwer te overtuigen, dat hij een afbeelding van Hollandsch leven door een hedendaagsch Hollandsch schilder voor zich heeft.

David Artz, de nu vóór twaalf jaren overleden Hagenaar - hij werd er geboren in 1837 - stuurde, wat keuze en voordracht zijner stof betreft, in de richting, van welke Jozef Israëls de baanbrekende meester mag genoemd worden, en welke te volgen zoozeer overeenkomt met de natuurlijke geaardheid van een Nederlandsch kunstenaar; d.w.z. hij zocht te geraken tot een natuurgetrouwe afbeelding van het leven, gelijk het zich voordoet in zijn meest eenvoudigen vorm onder de bevolking onzer visschersplaatsen.

Niet naar de steden gingen deze schilders om er de aanstellerige statie en geparfumeerde weelde van mooi gekleede dames en heeren te schilderen, maar naar de kleine plaatsen en rustige duindorpen, waar ze meenden menschen en omgeving te zullen vinden in argelooze simpelheid.

Dezen door hem bewonderden eenvoud heeft de schilder willen verheerlijken in het tafereeltje op blz. 129. Het visschersgezin: grootvader, moeder en dochtertje - vader is op zee - zit aan den sjofelen middagdisch; op tafel staat een schotel aardappelen, die moeder zooeven uit den dampenden pot bij den haard heeft opgedaan; meerdere gerechten gedoogt hun armoede niet. Maar de kleine meid heeft niettemin een gezonden honger, en op het aanlokkend gezicht van den rookenden schotel heeft ze dan ook haar speelgoed - een oude pop en een klomp, waarvan ze bezig was, met grootva's hulp, een scheepje te maken - in den steek gelaten en is vlug op den hoogen stoel geklauterd.

BIDDEN LEEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID ARTZ.

En daar zit ze nu, met bord en vork vóór zich, te wachten tot moeder opscheppen zal. Nu eerst netjes bidden, heeft grootva gezegd, en het kind drukt de knuistjes samen en de oogjes toe, en begint met haar teer stemmetje de woorden te stamelen, die grootva haar geleerd heeft in de lange morgenuren, als moeder met visch naar

stad is en de kleine bij hem zit, ernstig toekijkend, hoe zijn stramme vingers in de weer zijn met het verstellen der gehavende vischnetten. Zoo heeft hij klein Truitje, die nu al een groote

meid begint te worden, langzamerhand het *Onze Vader* geleerd, en thans is het oogenblik gekomen, waarop ze haar bid-wijsheid ten toon zal spreiden voor moeder, die eerbiedig bewonderend te luisteren zit. De oude man is gelukkig; een glans van liefdevol welgevallen ligt op zijn vroom gezicht, en als kleintje haar *Amen* gezegd heeft, zal hij met loftuitingen lang niet zuinig zijn. Of de mooie, roodwangige appel, dien moeder naast haar bord gelegd heeft als belooning voor gebleken knapheid, Truitje niet nog liever zijn zal?

Het geheele binnenhuis is in schemertoon gehouden; door de reten der slechtsluitende deur en door een half-bedekt venster erboven vloeit slechts luttel lichts het armelijk vertrek binnen; maar op het blanke kinderkopje heeft de schilder zijn hoogste licht vereenigd, als wilde hij der naïeve vroomheid een wijding van blanker glans verleenen.

M.V.

In de Meimaand.

Reeds trok de vochtige avondlucht
   Door 't schuiflend kreupelhout
En vouwde zacht de knopjes toe
   Der bloemen van het woud.

En waar het kronkelpad zich wendt
   Langs groenend weideland,
Schreed biddend eene moeder heen,
   Een kind aan hare hand.

De kleine, huppelend van vreugd,
   Een frisschen ruiker droeg
En naar de schoone Vrouw van 't woud
   Met stralende oogjes vroeg.

‘Nog enk'le schreden, dierbaar kind,
   ‘Dan zijn we in 't stille bosch,
‘Waar bij der Lieve Vrouwe beeld
   ‘We knielen in het mos.’

De holte van een ouden stam
   Droeg 't beeld der zoete Vrouw,
Als in een nis van blij gebloemt,
   Bepareld van den dauw.

Daar zette 't kind haar ruiker neer
   Dicht bij Maria's voet
En 't bad zoo braaf met moeder mee:
   ‘Maria, wees gegroet!’

Doch toen de vrome moeder zweeg,
   Sprak nog het lieve kind:
‘O schoone Vrouw, ik zie aan U,
   ‘Dat Gij de bloemen mint;

‘Ik heb U rozen meegebracht,
  ‘De mooiste uit onzen hof,
‘Omdat er in het liedje staat:
  Haar geur verspreidt, uw lof!

‘Ook staat er, Rozenkoningin,
  ‘Dat 't meest Uw hart verblijdt
‘De witte bloem der kinderziel, -
  ‘De mijne is U gewijd!’

En 't was, alsof de Moedermaagd
  Minzaam op 't meisje zag,
En spelend om haar zachten mond
  Kwam zweven zoete lach. -

Zij gingen heen: de ruiker bleef
  Dicht bij Maria's voet,
En dikwijls nog herhaalde 't kind:
  ‘Maria, wees gegroet!’

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Snijder Nicolo.
Een geschiedkundige herinnering
Door
Konrad Kümmel.
(*Slot.*)

Snijder Nicolo kon den geheelen nacht geen oog dichtdoen van blijdschap. Meer dan eens verliet hij het bed, maakte licht, sloop naar de kamer, waar het gewaad des Pausen hing, ging er vóór zitten en beschouwde het met innig genot, terwijl hij met zich zelven sprak en dan weer bad voor den Heiligen Vader.

Vergenoegd wreef hij de handen.

‘Dat zal me een blijdschap zijn, een Paaschverrassing voor Zijne Heiligheid!’ prevelde hij - ‘en daartoe mag ik de behulpzame hand bieden; ik, Nicolo, de bijzondere kleermaker van Zijne Heiligheid den Paus.’

Den volgenden dag was het een stil, maar een merkwaardig bedrijvig gedoe in het steegje, waar meester Nicolo woonde. De een na de ander kwam, aanzienlijke dames en heeren, zooals ze maar zelden in die buurt gezien werden, en zij klauterden de steile, smalle trap op, naar het oude, bijna vergeten en geminachte snijdertje. Iedereen wilde het gewaad van Pius VII zien, het gewaad van den verheven martelaar voor de Kerk. En de snijderstafel werd bedekt met goud- en zilverstukken; Nicolo teekende alles nauwkeurig op en gaf aan een ieder kwitantie met de belofte, dat de betreffende personen een stukje van 's Pausen toga zouden ontvangen, als Zijne Heiligheid er in toestemde, dat zijne oude, versleten soutane werd weggegeven.

In de volgende drie dagen bezat Nicolo niet enkel de prachtigste, allerfijnste stof voor ettelijke witte soutanen alsmede voor een purperen mozetta en een mantel van roode zijde - dat hadden de adellijke dames uit Genua door renboden laten komen, maar ook zulk een hoop geld, dat hij bij het inwisselen er van een heelen buidel vol goudstukken ontving.

Het oude gewaad had hij, zoo goed en kwaad het ging, versteld, het bezorgd in de gevangenis van den Paus en aan den kamerdienaar afgeleverd en daarbij had hij dezen meegedeeld, dat hij een spiksplinternieuw gewaad voor Zijne Heiligheid onderhanden had, hetwelk de katholieken van Savona hem op Paschen ten geschenke wilden geven.

De bediende had met diepe ontroering Nicolo aangehoord; dan knikte hij slechts: 'God zal allen er voor beloonen en zegenen; ja, als Zijne Heiligheid iets noodig heeft, is het ongetwijfeld dat.... 't is een weldaad, welke God zelve ulieden heeft ingegeven. Ik zal voor alles zorgen.'

Acht dagen later, Woensdag in de Goede Week, droeg Nicolo een reusachtig pak met zekere plechtigheid naar 't bisschoppelijk paleis. Aangezien de wacht hem reeds kende, liet men hem ongehinderd binnen. Weldra stond hij weer in het kamertje van den bejaarden pauselijken kamerdienaar. En toen deze het zijden omhulsel wegnam, sloeg hij de handen van verrukking ineen over de schitterende pracht van de fonkelnieuwe toga en het heerlijke donker karmijnrood van de nieuwe mozzetta en den zijden mantel; er was ook een hoed bijgevoegd met lang rood-zijden haar en gouden snoer met kwasten.

En bovendien hield Nicolo, stralend van vreugde, nog den buidel met goudstukken omhoog - 'voor den armen Heiligen Vader,' sprak hij, 'wien de Franschen niets gelaten hebben, - van Zijn trouwe aanhangers in Savona.'

'Wacht even, Nicolo, wacht,' zei de dienaar en snelde de kamer uit. Spoedig kwam hij terug.

'Kom mee en neem alles op je arm.'

'Bestig,' zei Nicolo en volgde. De bediende opende een ander vertrek; zij traden binnen. Nicolo keek rond naar een kast, waar hij het nieuwe kleedingstuk zou kunnen ophangen. Daar trad uit een zijkamer een tengere, bleeke gestalte in de gelapte, witte soutane en de bleekgeworden roode mozzetta, het witte kapje op het eerbiedwaardige hoofd.

Het was Pius VII zelf, die voor den ouden snijder stond.

Deze was zichzelf ternauwernood meester bij zulk eene verrassing. Hij viel op zijn knieën en tranen benevelden zijn oogen.

De oude kamerdienaar deed in weinige eenvoudige woorden verslag van het Paaschgeschenk der katholieken van Savona, spreidde het fijne, onberispelijk uitgevoerde werk uiteen en eindigde aldus: 'Allerheiligste Vader, groot en klein, rijk en arm hebben hunne penningen bijeengelegd, om voor Uwe Heiligheid op Paschen een waardig feestgewaad te bereiden. En daar niemand geld wilde aannemen voor de stof en ook de kleermaker niet voor zijn arbeid, is het bijeengezamelde geld overgebleven tot een Paaschaalmoes. In naam der trouwe katholieken dezer stad, die bij alle smart en deelneming toch gelukkig en trotsch er op zijn, het Opperhoofd der Christenheid in hun midden te mogen herbergen, verzoekt de brave meester Nicolo Uwe Heiligheid, deze gaven van goeden wil goedgunstig aan te nemen en de gevers te willen zegenen. Zij voegen daarbij den wensch, dat God spoedig Uwe Heiligheid bevrijden en naar Haar eigendom terugvoeren moge.'

Den Paus stonden de tranen in de oogen, toen hij getroffen naar de geschenken en vervolgens op meester Nicolo blikte.

'Onze Heer en Meester,' sprak hij, 'is oneindig barmhartig en zendt Zijnen dienaar in al diens verdrukking en nood zoeten troost, gelijk Hij zelf in den hof der olijven ontving in de bangste ure Zijns levens. Hem zij daarvoor dank en lof in eeuwigheid; en u, meester Nicolo, bedank ik van ganscher harte voor de bewijzen uwer gehechtheid

en liefde. Zeg aan allen, die tot dit Paaschgeschenk hebben bijgedragen en mij dit genoegen verschaften, eveneens dank namens den armen, gevangen opvolger van den heiligen Petrus, en dat ik u allen, de geheele stad, van harte zegen en nimmer zal vergeten, wat zij voor mij gedaan hebben. Gaarne aanvaard ik dit keurig gewaad - aangenamer en fraaier is er mij nooit een geworden - en ik zal het op 't hoogfeest van Paschen aantrekken. En wanneer het God mocht behagen, mij levend naar Rome terug te doen keeren, dan zal ik - dit kunt gij uwe vrienden meedeelen - in deze toga mijne stad en mijne oude woning binnentrekken. En zoo lang ik leef, zal ik op elk Paaschfeest dit gewaad dragen. Gaarne neem ik ook de aalmoezen aan, aangezien ze voor mij een noodzakelijke ondersteuning zijn en mij van de noodwendigheid ontheffen, anderen lastig te vallen. En God moge u allen een groote, heilige Paaschvreugde met Zijne rijkste genade verleenen!'

Terwijl de Paus dit zei, had hij zijn rechterhand op het hoofd van Nicolo gelegd, en nu gaf hij dezen den zegen en reikte hem vervolgens de bleeke, magere hand toe, om te kussen.

Dan vroeg hij, of Nicolo een huisgezin bezat, hoe oud hij was, waar hij geboren werd, waar hij woonde en ten slotte, of hij niet een verlangen koesterde.

Nicolo, die van geluk eigenlijk niet wist hoe hij 't had, bezon zich, als volbloed Italiaan, schielijk en zei: 'Allerheiligste Vader, voor mij zelf wensch ik niets meer. Nadat mij het grootste geluk te beurt gevallen is, hetwelk er voor mij op aarde bestaat, dat ik, arm, oud snijdertje, den Plaatsbekleeder van Christus van

aangezicht tot aangezicht mag aanschouwen, kan ook ik wel met Simeon zeggen: ‘Nu wil ik gaarne sterven.’ Maar - als het niet onbescheiden zou wezen - dan hadde ik voor mijn medeburgers een wensch.... Natuurlijk.... ik weet niet.... of 't mogelijk zou zijn, dat....’

‘Welnu, wat is het dan?’ vroeg Pius glimlachend.

‘Het zou voor heel Savona de gelukkigste dag zijn, als de katholieken hun Opperpriester eens in het openbaar konden aanschouwen. En dan....’

‘*E poi?*’ vroeg de Paus, die ernstig geworden was.

‘En dan zouden de Savoneezen zich overgelukkig achten, als zij het gewaad, waarin Uwe Heiligheid hier als gevangene van den Corsicaan leefde, tot een aandenken ontvingen....’

Nu glimlachte Pius VII weder.

‘Als ulieden er zoo op gesteld zijt, om de toga van een ouden, ziekelijken man te bekomen - dat kan wel; ik doe immers een goeden ruil daarmee.’ En hij gaf zijn kamerdienaar een wenk, om te beduiden, dat deze voor het overige moest zorgen.

‘Wat echter uw eersten wensch betreft,’ vervolgde de Paus, ‘mijn hart spoort mij aan, ook dezen te vervullen. Maar niet alles ligt in mijn macht. Zeg aan de goede Savoneezen: Als het den Paus mogelijk is, dan zal hij op 't hoogfeest van Paschen de plechtige Mis in den dom bijwonen. In elk geval zal de domproost tijdig bericht ontvangen.’

Met deze woorden was aan meester Nicolo het sein gegeven, dat de audiëntie was afgeloopen.

Toen hij thuiskwam, was hij gek van blijdschap, en hoe dikwijls hij ook alles vertellen en opnieuw verhalen moest aan de menigte bezoekers, die er kwamen, hij werd zulks niet moede. Wat hij aanvankelijk in 't geheel niet achtte, was, dat hij eensklaps een massa klanten gekregen had - zóóveel, dat hij zelfs een paar knechts moest aanstellen. Waar de Paus zijn toga laat maken, daar kon de fijnste, nobelste heer het ook wel mee doen.

Het was de 22ste April 1810, het hoogfeest van Paschen.

De klokken luidden honderdvoudig de blijde boodschap der verrijzenis door heel het land en verre daar buiten van de pracht der kusten tot in de blauwe, onoverzienbare zee; in de haven beneden lagen de schepen voor anker, roerloos; boven de huizen der stad woeien vaandels en vlaggen, en in den dom bruiste het orgel in jubelende tonen, terwijl daarbinnen het stampvol was en buiten zich nog duizenden verdrongen.

Zooeven was de Paus voor het hoofdportaal aangekomen. De geestelijkheid der stad ontving hem daar en het volk lag op de knieën. Het verblindende wit van de pauselijke toga en het heerlijke, schoonste rood der mozetta om zijn schouders glinsterden en schitterden en flikkerden en flonkerden in den heldersten zonneschijn. De Paus trok den dom binnen, nam op den troon plaats en de Hoogmis begon onder zijn oogen. En geen blik van die duizenden menschen wendde zich af van de bleeke, ziekelijke gestalte onder den baldakijn; iedereen wist immers: dat is niet alleen de Paus, de opvolger van Petrus, maar het is ook de kloeke stuurman, die zelfstandig aan het roer van het kerkelijk schip staat en door geen ander zich den koers laat voorschrijven; het is de strijder Gods, die gedaan heeft, wat geen ander potentaat ter wereld durfde: die den overmoedigen Corsicaan Bonaparte openlijk de waarheid zegde, hem zijn misdaden onder 't oog hield en buiten de gemeenschap der Kerk sloot: het is de geduldige lijder en martelaar voor de vrijheid der Kerk Gods, die zich

liever blootstelt aan brutale gevangenschap en mishandeling, dan haar rechten prijs te geven. En elk der aanwezigen besefte, dat 't een verheven oogenblik was, hetwelk hij beleefde. En toen dan ook Pius VII zijne handen naar den hemel uitstrekte en ze langen tijd sidderend omhoog hield, alsof hij de ontferming des Allerhoogsten met heilig geweld omlaag wilde trekken, om vervolgens met welluidende stem den pauselijken zegen te geven, toen wist Savona, dat het den zegen van een heilige, tevens Paus, ontvangen had.

En beneden ruischte de zee om het oude kasteel met de dreigende kanonnen in eentonigen zang, als wilde zij zeggen: ‘Ik ben het zinnebeeld der eeuwigheid; en voor de eeuwigheid is niemand groot, ook een Bonaparte niet.’

Deze zette in het volgende jaar door een waarlijk onmenschelijke behandeling van den Paus, die niet toegaf, aan zijn misdadig drijven de kroon op, door Pius VII, alhoewel deze den dood nabij was, in Juni 1812 naar Fontainebleau te laten sleepen, om hem hier tot toegeven te dwingen.

Maar reeds steeg in 't Noorden de wolk op, uit welker schoot de overmoed van Napoleon doodelijk zou worden getroffen. Nog in hetzelfde jaar zag Europa Bonaparte als vluchteling van Moskou naar Parijs snellen; zijn heerlijk leger lag op de ijsvelden van Rusland verstijfd, en twee jaar later, den 22en Mei 1814, betrok Pius VII, omstuwd en toegejuicht door zijn volk, gelukgewenscht door alle natiën en gekroonde hoofden van Europa, weer zijn eigendom, trok hij weer Rome en den Kerkelijken Staat binnen, welke thans vrij waren.

Napoleon werd in het volgende jaar bij Leipzig nogmaals beslissend verslagen, en op den 22en Mei betrad hij, afgezet en overwonnen, het eiland Elba. En na een korte opflikkering van zijn geluk anno 1815 werd hij voor goed verslagen te Waterloo, en het verafgelegene St. Helena is zijn verbanningsoord geworden. Hij kwam nooit meer in zijn eigendom terug. Een verbannene, is hij als gevangene gestorven. Pius VII, de door hem mishandelde en gevangene, zag hem niet alleen ten grave dalen, maar overleefde hem nog ongeveer twee jaren.

Heden nog bewaart men in verschillende familiën te Savona kleine stukjes wit laken met grooten eerbied en de meeste zorgvuldigheid. Ze zijn afkomstig van het gewaad van Pius VII, dat deze aan Nicolo had geschonken, die het vervolgens verdeelde. Het zijn kleine, onooglijke lapjes, maar zij spreken welsprekende taal, ook voor de twintigste eeuw en voor latere tijden.

J.J.G.W.

Mei-tortel.

Mater Dolorosa.

Wat zit ge daar van 's morgens
Tot 's avonds toe
Te klagen, zoo zorgens-
En lijdensmoe,
Gij maakt bij de oude hoeve
De stille boomen droeve,
Geeft u dan schreiensstof
Der Mei-Vrouwe lof,
Dien leeuweriken kweelen,
Als 't oosten straalt,
Dien nachtegalen veêlen,

Als 't duister daalt?
Ik denk het wel te weten
Waarom gij treurt:
Tortelke is vergeten
Haar uur en beurt, -
Als gij van den toren
Drie slagen zult hooren,
Dan vraagt Onz' Lieve Vrouw
Uw weeklacht en rouw,
Dan wil zij niet luisteren
Naar blij gefluit,
Maar u laten fluisteren
Uw droefheid uit.

C.R. DE KLERK.

‘Het gesticht’ en ‘Ouwe Jaap.’
Door
J.A.R.

Denkt niet, geachte lezers, dat wij slechts op één gesticht kunnen bogen. Daar zijn er meerdere in onze stad. Als wij dan ook *Het Gesticht* aan het hoofd van dit opstel plaatsen, doen wij dit om zooveel te duidelijker te doen uitkomen, dat het Gesticht, 't welk wij wenschen te beschrijven, het voornaamste, het meest belangrijke is. Het is namelijk het Oude-Mannen- en Vrouwenhuis.

Zonder mankeeren zal elk rechtgeaard inwoner onzer stad, wanneer hij een vreemdeling rondleidt om hem al het bezienswaardige te laten bewonderen, hem al zeer spoedig een vrije smalle straat doorvoeren, die uitkomt op een wat breedere, maar veel ‘doodschere’ straat en hem dan stil doen houden voor *het Gesticht*.

De vreemdeling wordt dan beleefd doch dringend uitgenoodigd, wel te willen bewonderen een vrij groot, smakeloos gebouw, twee verdiepingen hoog, waarvan de voorgevel gepleisterd is, hetgeen volgens kenners zijn grootste sieraad uitmaakt. In dien voorgevel bevindt zich een groote toegangspoort, waarbij geregeld de wacht wordt gehouden door een stokoud mannetje, wien die eerepost is opgedragen, wijl hij in zijn vroeger leven jarenlang hulpcipier is geweest in een groote gevangenis. Hij heeft altijd een zwaren bos sleutels bij zich, die alle op één na herinneren aan het spreekwoord: ‘Rust roest.’

Verder bevinden zich in dienzelfden gevel nog een achttal ramen, met vrij stevige tralies voorzien. Het houtwerk is geel geschilderd. Boven de poort prijkt een arduinen steen, waarin gebeiteld staat, dat de hooggeboren heer van Pappelendam en de niet minder hooggeboren vrouwe van Pappelendam-Hoornzwaag, de stichters zijn van *het Gesticht*.

In dat huis nu genieten onze armere medebroeders en zusters, wanneer zij te oud worden om zelf te kunnen rondscharrelen, de zoo welverdiende rust. Het huis telt ongeveer dertig bewoners en bewoonsters, wanneer wij den ‘vader’ en de ‘moeder’ niet meerekenen, anders wordt dit getal natuurlijk met twee vermeerderd. Het zijn allen gehuwde lieden, die het geluk hebben genoten tot in hoogen ouderdom gezamenlijk 's werelds leed te dragen en nu hun zoo genoeglijk leven mogen voortzetten in *het Gesticht*. Dit laatste eischt in zooverre verbetering, dat wanneer van zoo'n paartje een der beide partijen sterft, de andere in het huis mag blijven treuren, tot de dood hem ook komt halen. Ove-

WEES GETROOST! NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO LINGNER.

KERMIS TE PARIJS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHOCARNE-MOREAU.

rigens is de toegang aan alle losloopende heeren en dames ontzegd.

'S Winters blijft het Gesticht altijd hermetisch gesloten en mag geen der verpleegden het verlaten, tenzij om begraven te worden, of in optocht naar de kerk te gaan. Het is een schilderachtig gezicht, als die rij daar aan komt strompelen, de vrouwen twee aan twee voorop, de mannen achteraan. Beurtelings vergezellen de ‘vader’ en de ‘moeder’ dien stoet kerkwaarts. Al de vrouwen zijn gekleed in katoenen japonnen met wollen omslagdoek en een bijzonder leelijke muts, die nu eenmaal tot de uniform van het gesticht behoort en niet afgeschaft mag worden. De mannen dragen lange jassen van blauw laken, met groote knoopen, waarop in verheven letters het woord ‘Armhuis’ prijkt. Hooge hoeden dekken hun hoofd. Die hoeden zijn niet zoo leelijk als de mutsen der vrouwen, maar zij hebben een andere verdienste. Zij zijn namelijk zoo ijzerhard, dat zij jarenlangen, harden dienst kunnen verdragen en het niet mogelijk is er een deuk in te krijgen. Als er dus in de kerk, b.v. gedurende de preek, wanneer de dominé aan het treffendste gedeelte is, zoo'n hoed bij ongeluk op den vloer valt, is het geluid, door dien val veroorzaakt, zoo hevig, dat zelfs de meest verstokte slaper wakker schrikt en ijlings zijn buurman aanstoot, om zoo den schijn van zich af te wenden, alsof hij zelf zou geslapen hebben.

Des zomers integendeel is de poort van het gesticht des daags altijd geopend en kan ieder verpleegde vrij in en uit loopen, als hij de daarvoor gestelde uren maar niet overschrijdt. Maar binnen die uren is hij dan ook vrij het gebouw te verlaten en zijn wandeling uit te strekken tot ongeveer vier meter van de poort, waar een hoog ijzeren hek hem van de straat scheidt, want voor het huis strekt zich een vlakte uit, dien wij den tuin van het gesticht noemen. De vlakte is zoo lang als het huis en vier meter breed. Er bevinden zich twee appelboomen en een grasperk in benevens twee lange zitbanken, tegen den muur van het huis aangebracht. Die tuin nu is te beschouwen als de wandelplaats der bewoners. Om iets meer te zien dan dien tuin, daaraan wordt door hen niet gedacht, volgens de meening der regenten.

Hier behoeft eigenlijk niet bijgevoegd te worden, dat den verpleegden zoo nu en dan de gelegenheid wordt geschonken, hun zwerftochten tot buiten het hek uit te strekken. Om de drie weken krijgen ze voor een heelen dag verlof, om hun familie of kennissen te gaan bezoeken. Die heele dag duurt van 's morgens elf tot 's namiddags zes uur, welke tijd meer dan voldoende is om weer een nieuwen voorraad familiezwak en vriendschappelijkheid op te doen, waarop de verpleegden dan de drie volgende weken teren.

Een van de bewoners evenwel weigert beslist het gesticht te verlaten. 't Is een van de oudste mannelijke verpleegden, het gemis betreurende van zijn vrouw en zijn beide beenen. Voor het eerste artikel heeft hij geen remplaçant genomen. Hij had meer dan genoeg huwelijksgeluk gesmaakt, zegt hij. Voor zijn beenen heeft hij eenigen tijd een paar houten dito in de plaats gesteld, maar toen hij eens met zijn ‘stokken’, zooals hij ze noemde, in de weeke aarde van den tuin was blijven vastzitten, heeft hij er verder den brui van gegeven. Toen hij eindelijk door de vereende krachten van vier oude medebroeders uit de modder was getrokken, stapte hij regelrecht naar het turfhok, gespte zijn beenen los en hakte ze met de bijl in stukken, waarna hij doodbedaard bleef zitten. De ‘vader’ kwam toeloopen op het misbaar, dat de overige verpleegden maakten en sloeg handen en oogen ten hemel, toen hij het werk der verwoesting zag. Maar het was geschied. De misdadiger werd, met veel moeite

natuurlijk, op een stoel geheschen en zoo het huis binnengebracht, gedurende welken tocht hij onbehoorlijk veel pret had.

Een vergadering der regenten en regentessen moest over het geval beslissen en het zou gewis slecht met den onverlaat afgeloopen zijn, indien een der ‘heeren’ niet een edelmoedigen inval gehad had. Hij stelde de vergadering voor, den verpleegde geen nieuwe beenen meer te geven, zoolang deze er zelf niet om vragen zou. Dit voorstel werd onmiddellijk zonder eenige discussie aangenomen. Verder ried hij aan, den ‘ouwen Jaap,’ zoo heette de schuldige, door middel van een lift van de slaapzaal naar beneden te brengen en zoo vice-versa. Dat tweede voorstel ontlokte de vergadering een veelzijdig hoofdschudden. Het ‘daarstellen van een lift met deszelfs toebehooren’, meende de president, zou een ontzaglijke som gelds verslinden, wat primo het gesticht niet kon lijden, en secundo de delinquent niet waard was.

De geldkwestie zou, evenals in alle andere zaken van liefdadigen aard, den doorslag gegeven hebben, als een ander lid - steenkolenhandelaar van beroep - niet op de gedachte was gekomen en die gedachte kenbaar gemaakt had ook, om in plaats van een lift binnenshuis aan te brengen, - waarvan de kosten werkelijk considerabel zouden zijn - gebruik te maken van katrol en hijschblok, dat gewoonlijk dienst deed bij het ophijschen van turf enz. Voor een stevige mand, waarin de beenlooze zou kunnen gezet worden, zou hij - voorsteller - zorgen. Als men zijn voorstel aannam, bedankte hij reeds bij voorbaat voor alle mogelijke dankbetuigingen, hem voor zijn edelmoedigheid te brengen. Zijn grootste belooning zou hij vinden, wanneer hij den ouden man in zijn nieuwe mand door de lucht zag zwieren, om zoo op een gemakkelijke en veilige wijze geëxpedieerd te worden. Onnoodig te zeggen, dat zijn voorstel werd aangenomen en spoedig daarna zag men den ouden man door de lucht schieten in zijn nieuwe mand. Dit schouwspel ziet men dagelijks zich herhalen, op vastgestelde en bepaalde tijdstippen, zoodat het een ontspanning voor de jeugd en ook voor vele grooten geworden is, te gaan kijken naar het stijgen en dalen van ouwen Jaap.

Is hij nu eenmaal beneden gekomen, dan laat men de mand stilhouden òf vlak voor een der zitbanken, waar hij zich dan vlug opwerkt, òf onmiddellijk voor een ouden oude-kinderwagen, als zijn edele te voren kennis heeft gegeven bij de bevoegde autoriteit van zijn lust, een ritje te maken door den tuin. De kinderwagen is met veel kosten zoodanig ingericht, dat hij hem zelf kan voortbewegen, als het kleine uitstapjes in den tuin betreft.

Voor verdere tochten, b.v. naar de kerk, werd het wagentje geduwd door een der andere verpleegden. Ouwe Jaap trok dan aan het hoofd van den stoet in zijn wagentje, doch daar hij altijd weinig ‘zenie’ had getoond in het kerkgaan en, in zijn onverklaarbaren tegenzin een ‘domineeskind’ te worden, eenmaal het rijtuig in de haven gestuurd had, waaruit hij zelf en zijn equipage met vreeselijk veel inspanning van oude-mannenkrachten en onder een ontzettend gegil der vrouwelijke verpleegden, gered waren, was hem het verder kerkrijden ontzegd geworden. En zoo bleef hij des Zondags thuis, maar daalde dan niet uit de hoogere gewesten neer, doch moest op de slaapzaal vertoeven, waar hij den tijd verdreef met het zingen van liederen van een geheel ander gehalte dan in dienzelfden tijd zijne broeders en zusters aanhieven, wanneer zij in de kerk den aangegeven psalm zongen. ‘Die liedjes heb ik in den Oost geleerd,’ zegt hij.

Hij is een verstokte liefhebber van pijp rooken, en menig inwoner onzer stad stopt hem van tijd tot tijd een half ons tabak toe, dat hij met veel dank aanneemt. Binnenshuis mogen de mannen eigenlijk niet rooken, maar voor ouwen Jaap maakt

de reglementsuitlegging van den 'vader' een uitzondering. Ouwe Jaap rookt bijna altijd en als hij in zijn wagentje zit, nadat hij zich voor het hek gewerkt heeft, knoopt hij vaak een gesprek aan met een voorbijganger.

Eens had ik zelf de eer, in een particulier gesprek met Jaap te worden toegelaten. Het onderpand onzer vertrouwelijkheid was een heel ons tabak, bij welks overgifte ouwe Jaap meende me te moeten zeggen, dat ik hart had en wel een goed hart in mijn bl.ksem. Ouwe Jaap heeft blijkbaar geen gesoigneerde educatie genoten.

Het was een stille, rustige avond. De andere verpleegden waren in het huis werkzaam, en in de straat was geen levende ziel te vinden, zoodat ouwe Jaap en ik, elk aan een zijde van het hek, de eenige vertegenwoordigers waren van het menschelijk geslacht in die straat.

'Jongens, ja, mijnheer!' zei ouwe Jaap, na de tabak bekeken en beroken te hebben. 'Dat is goeie waar, je geeft geen bocht weg, ook! Ik zal ze lekker op je gezondheid oprooken, als dat restje, dat ik nog heb, verbruikt is.'

'Ga je gang, Jaap,' antwoordde ik, 'en als het op is, is er nog wel meer te krijgen.'

'Ik hou je aan je woord, mijnheer,' zei de oude man en vervolgens na een oogenblik wachtens: 'Ik verveel me vandaag liederlijk, mijnheer!'

'Zoo, Jaap,' zei ik, 'dat is jammer, man.'

'Het is vandaag een dag, mijnheer, waarop ik eigenlijk treuren moest, maar treuren gaat me niet glad af; ik heb er nooit den slag van te pakken kunnen krijgen, mijnheer.'

'En waarom moest je dan eigenlijk treuren, Jaap,' vroeg ik, om maar iets te zeggen.

'Het is vandaag de verjaardag van den dood van mijn echtgenoote, mijnheer. Dat goede mensch is nu vandaag op den kop af zes jaar dood. En nu meen ik, dat een fatsoenlijk weduwnaar aan zichzelf verplicht is, op zoo'n dag te treuren. Maar het gaat niet, het gaat niet.'

Jaap klopte zijn pijp uit op den rand van zijn wagentje en zei: 'Komaan, ik zal 'reis een nieuwe stoppen uit uwes zakje, mijnheer.' En de daad bij het woord voegende, dampte hij eenige oogenblikken later als een locomotief.

'Mijn vrouw, mijnheer, was een echte huisvrouw, die het goed met der eigen zelvers meende, maar die naar mijn idee een heel klein beetje te veel met de flesch ophad. Ik moet je zeggen, mijnheer, als dat het oude mensch en ik het over dat punt niet te best konden vinden. Ik zeg maar, al heeft een man geen beenen, hij blijft toch het hoofd van het gezin. Maar ik moet tot mijn spijt er bij zeggen, dat op het punt van de flesch zij de baas was. Dat kon ik niet velen. En we hebben dikwijls samen gebakkelijd om het laatste glaasje.

Jaap schudde het hoofd en scheen eenige oogenblikken werkelijk treurig gestemd.

Om hem aan zijn droevige gepeinzen te onttrekken, koos ik een vroolijker onderwerp en vroeg: 'Vertel me eens, Jaap, hoe het gekomen is, dat je je beide beenen kwijt geraakt ben?'

'Dat is al zoo lang geleden, mijnheer,' was zijn antwoord, 'dat ik het, waarachtig, zelf bijna vergeten ben. Maar ik zal het je toch maar 'reis vertellen. Je weet misschien, alsdat ik vroeger matroos ben geweest bij de koopvaardij?'

'Ik heb het wel eens hooren verhalen, Jaap,' zei ik.

'Nu, het is positief waar. Ik heb jaren lang gevaren op de *Maria*, een driemaster van de grootste soort. Toen ik veertien jaar was, werd ik scheepsjongen; want ik had thuis 'n veel te goed leven. Mijn vader was reizend ketellapper en als hij geen ketels te lappen had, dronk hij afschuwelijk en ranselde mijn moeder en mij dan zoolang, tot hij weer nuchter was. Ik ben dus weggeloopen, dat spreekt, en ik heb mijn vader

of moeder nooit meer gezien. Later heb ik gehoord, dat mijn moeder, een paar jaar na mijn wegloopen, gestorven is

aan een slepende ziekte en dat mijn vader in Veenhuizen terecht is gekomen, waar hij tot aan zijn dood gebleven is. Afijn, ik ging van het eene schip op het andere, totdat ik zoowat dertig jaar was. Ik heb het nooit verder kunnen brengen dan tot matroos, want lezen of schrijven had ik nooit geleerd en ik had er geen lust in ook.

'Maar toen ik zoo wat dertig jaar was, kreeg ik zinnigheid in den vasten wal. Ik had een aardige meid leeren kennen, die ook wel zenie in mijn persoon had. Je begrijpt, dat ik toen mijn beenen nog had. Afijn, we zijn getrouwd en we zetten een tapperijtje op. Mijn vrouw had een paar centjes en ik had ook wat overgespaard. Dat tapperijtje ging in het begin nog al, maar mijn vrouw was niet vies van een drupje en ik was er niet bang van. Zoo was al gauw de boel op de flesch en mijn vrouw en ik besloten, dat ik maar weer naar zee zou gaan. Ik werd al gauw aangemonsterd en zag mijn wijf in geen zes jaar meer terug. In dien tijd had ze der kostje gekocht met weinig werken en veel bedelen, en ze was nog evenmin bang voor een slokje als vroeger. Ik trok er dus maar tusschen uit en toen ik weer terugkwam, was ik mijn beenen kwijt.

'Dat was zóó gebeurd. We voeren eens met een sloep naar een eiland, om water te halen. Er waren zes flinke maats in de boot. Toen wij aan land kwamen, bleef er een bij de boot, en de anderen, waar ik bij was, gingen met twee vaatjes het land in om water te zoeken. Nou, dat lukte nog al gauw. Maar toen wij teruggingen, kwamen er plotseling wel honderd van die vieze zwarte kerels aanzetten. Waar ze zoo ineens vandaan kwamen, weet ik niet. Dit rapaille begon te schreeuwen, zoo leelijk en zoo hard, dat een concert van magere varkens er niets bij is. Afijn, schreeuwen doet geen zeer, dachten we, maar we legden er toch een stapje op. Dat zagen die nikkers ook natuurlijk en ze begonnen met derlui gewone flauwsies, van met steenen te gooien en met pijlen te schieten. Een van de maats kreeg een pijl vlak in zijn voorhoofd; want we waren zoo dom geweest om te blijven staan, toen ze begonnen te gooien en hen af te wachten. De arme kerel viel morsdood voorover. Hij was een goede vent, die een vrouw met kinderen achterlaat. Op dat oogenblik werden wij woedend en razend en in een oogenblik lagen de watervaatjes tegen den grond en hadden we kortjan in de hand. Toen liepen we op de valsche bl.ksems toe en in drie tellen lagen er vier op derlui rug, met een tochtgat in derlui ribbenkast. Dat scheen ze toch wel een beetje te verschrikken. En toen een andere maat, een kerel als een reus, twee van derlui bij derlui keel pakte en ze met de koppen tegen elkaar kwakte, dat zij geen raad wisten, ging de rest aan den haal. Maar een van de sloebers schoot nog gauw een pijl af, die d.nders jammer, me in mijn linkervlerk trof. Dat was nu nog niets geweest, als die pijl maar niet vergiftigd geweest was. Maar dat was zoo en toen we met veel moeite met onzen dooden maat, zonder water, ik met een pijl in een been, aan boord waren, zei de “pil” vooreerst, dat onze maat dood was. Nou, daar hoefde je geen “pil” voor te wezen, om dat te kunnen zien. Toen trok hij een erg geleerd gezicht en zei, dat ik een pijl in mijn rechterpoot had. Ik had hem wel een klap in zijn bakkes willen geven, want ik wist natuurlijk weerlichts goed, dat ik er een te pakken had. Op stuk van zaken zei hij, dat hij het been maar af zou zetten, want dat het toch de moeite niet waard was, er veel zorg aan te besteden. Toen heeft hij het afgezet en ik kreeg een houten stomp in de plaats. Ik ben er zelf bij geweest, toen mijn been in zee gelaten werd. Die beroerde “pil” had het willen bewaren op sterken drank, zei hij. Maar ik was toch baas over mijn eigen corpus, en het is in zee gegaan. En zoo was nummer een van mijn beenen naar de maan.'

‘Jongen, Jaap,’ zei ik, toen hij even zweeg. ‘Jongen, Jaap, je hebt toch ook heel wat meegemaakt.’

‘Daar kun je op rekenen, mijnheer,’ gaf hij ten antwoord. ‘Maar nu zal ik je nog even vertellen, hoe het met mijn anderen poot gegaan is. Daar ben ik op veel netter manier afgekomen. Dat is aan den vasten wal gebeurd, toen we pas afgemonsterd waren en geld op zak hadden. We kwamen natuurlijk vaak in de kroeg en er werd aardig gedronken. Op 'n keer kwamen we er met z'n zessen binnen. We hadden met z'n allen dus elf beenen. Al dadelijk werd er hard gelachen, toen de kerels in de herberg zagen, dat ik maar één been had.’

‘Och, man,’ zei een van de lui, ‘wat moet jij hier? Jij met je houten poot kunt toch niet dansen.’

‘Jawel,’ zei een andere, ‘hij zal een nieuwe wals dansen, niet waar, ouwe?’

‘Nou, lammetjes,’ zei ik, ‘ik zal je laten zien, als dat ik nog net zoo goed kan dansen als vroeger. Maakt maar een beetje ruimte!’

‘Jaap, jongen,’ zei een van mijn maats, ‘perbeer het niet. Je kunt toch niet dansen.’

‘Nou had ik een spatje op, zooals je wel begrijpen zult. En juist omdat ze me wilden weerhouden, wou ik met alle geweld dansen. Al de landrotten gingen op zij en toen ik alleen midden in de zaal stond, riep ik tegen den pianospeler: Speel maar op, sinjeur, hoe vlugger, hoe beter! De kerel begon te spelen en ik te dansen. Wat werd er gelachen! Ik heb nog lol, als ik er aan denk. Het ging in het begin goed, maar toen kwam er zoo'n flauw mirakel van een landkrab - het was zoo'n soldaat - die gaf me een duw en ik viel. En 't was mis, hoor. In plaats dat mijn houten poot brak, brak juist die andere en ik lag flauw van de pijn op den grond. Toen ik weer bij me zelvers kwam, lag ik in het gasthuis, weer een poot armer. De dokters hadden hem afgezet.

Toen ik nu bij mijn vrouw kwam, schrok het mensch zich bijna een ongeluk. Eerst zei zij, dat zij een man getrouwd had met twee beenen en geen mormel en dat zij dus niet van plan was, mij te erkennen. Maar met veel vieren en vijven raakten wij het eens, vooral toen ik haar vertelde, dat ik zooveel als gepensionneerd was van wege de reederij. En toen hebben wij samen nog vele jaren geleefd en gevochten, zooals ik gezegd heb. Toen heb ik me hier in dit gesticht een plaatsje gekocht - want ik ben hier niet van de Armen. Daar vandaan komt het, dat ik nog al een potje mag breken.’

‘En denk je nu nooit meer dit gesticht te verlaten, om eens in de stad een kijkje te nemen?’ vroeg ik.

‘Dank je wel, mijnheer,’ was het antwoord. ‘Ik heb rijkelijk genoeg rondgezworven. Maar nu wordt het zachtjesaan bedtijd voor ouwe Jaap, mijnheer. Wacht nog een klein oogenblikje, mijnheer, en ge zult me ten hemel zien stijgen!’

Inderdaad geen tien tellen later hoorde ik het dakvenster openstooten en het hijschblok in orde brengen.

‘Ben je klaar, Jaap?’ riep een stem van boven.

‘Al reddie,’ zei Jaap, en mij ‘goeden avond’ wenschende, karde hij zich zelven naar de mand, die juist tot op de bepaalde hoogte was neergedaald. Behendig heesch hij zich in de mand en weldra was de ‘lift’ in volle werking. Voor het raam der slaapzaal gekomen, hield het toestel stil en werd de mand naar binnen gehaald, ongeveer op de wijze als men een mand steenkolen naar binnen zou loodsen. Nog eenmaal riep hij mij een ‘goeden avond’ toe en Jaap was voor ditmaal verdwenen.

Ik ging huiswaarts, natuurlijk wijsgeerige bespiegelingen houdende over de lotgevallen der menschheid in het algemeen en die van ‘Ouwen Jaap’ in het bijzonder, en ik kwam tot de hoogstwaarschijnlijk tot nu toe aan alle denkers ontsnapte of ten minste nog niet in woorden gebrachte waarheid, dat er rare menschen op de wereld

zijn. Welke waarheid ik hierbij aan mijn lezers ter ernstige kennismaking en overweging aanbeveel.

De speelman. Naar de schilderij van Adriaan van Ostade, in het Mauritshuis te 's-Gravenhage.

Uit het Frans Hals-nummer herinneren onze lezers zich, hoe deze meester, behalve in het schilderen van portretten en groote regenten- en doelenstukken, uitmuntte in karakterrijke, rappe reproductie van opvallende fysionomieën, meestal taveernetypen of straatcelebriteiten, van welke de luitspelende Nar en de Zingende Knapen welbekende zijn.

Verpoozend van het deftige portret, waarvoor de besteller in statiegewaad poseeren kwam, van het stemmige regentenstuk en de praalvertooning van feestende doelenbroeders, vierde hij de jolijt van het luimig, ongedwongen alledag-leven in joyeuse genretafereeltjes, tintelend van vernuft, gloeiend van in één moment fel-gevoelde en raak-gebeelde realiteit.

In Hals' leerling Adriaan van Ostade bestendigde zich deze neiging tot het burgerlijke, niet-conventioneele leven; zijn modellen zijn typen: een rookende, een haringetende kerel. Meer bekend is hij om zijn schilderingen, aan het‘ boerenleven ontleend: binnenhuizen met kleine figuren, een vroolijk volkje, zich vermakend met spelen, rooken, drinken, zingen of muziek maken.

Somwijlen ook worden zijn menschen buiten, onder boomen, aan den ingang van het boerenhuis voorgesteld; een vroolijke speelman vermaakt dan meestal een gansche familie met vedel of fluit.

Zóó op onze plaat, die vervaardigd is naar een paneel in het Mauritshuis: over de onderdeur van een warm belicht, met wijngaardranken begroeid boerenhuis leunt de vrouw, luisterend naar twee reizende muzikanten. Rechts achter haar komt een man, de pijp in de hand, lachend te voorschijn, terwijl meer achteraan, in de donkerte van het vertrek, een derde figuur heel vaag zichtbaar is. Rechts en links van de deur staan banken, waarop ter eener zijde een jong kind zit, vastgehouden door een meisje; vóór hen op den grond een aardige, donker-uitziende jongen, spelend met den huishond; ter anderer een forsche, uitbundig lachende vent, een bierkan met geopend deksel in de hand; naast hem, diep in de schaduw, twee kinderen.

De gansche groep is in opgewekte stemming door het spel der beide straatvirtuozen: de één, een bejaard man met een vedel, de ander een knaap, van wien we maar raden moeten, welk instrument, een fluit of een doedelzak, hij bespeelt, daar hij den aanschouwer zijn rug toekeert. Nog bemerken we aan den deurstijl opgehangen een stukkende kruik en een aankondiging, waarop een koe staat afgebeeld en daaronder eenig schrift; de eerste regel ervan is leesbaar:

KOEBEESTEN TE KOOP TOT....

Dit werk wordt tot Ostade's beste gerekend. Hij voltooide het in 1673, als man van 63 jaar, op de volle hoogte van zijn kunnen, volvoerend zijn werken met de gedurende lange jaren van vruchtbaren arbeid verkregen vaardigheid van behandeling en zuiverheid van inzicht. Zijn boerentypen zijn hier en overal grof en weinig geestig als het boerenleven, waaraan ze naar waarheid ontleend zijn; maar zijn paneel, geschilderd in fijn blauw-grijze

en geelachtig ros-bruine tonen, geeft den indruk van zeer voornaam, hoog ontwikkeld kleurgevoel, van een groot begrip van harmonie, adelend de banaliteit der stof.

M.V.

Bij de Platen.

Wees getroost! -

Treffende voorstelling Een jong meisje, in stemmig rouwgewaad gekleed, heeft op het vreedzame dorpskerkhof een bezoek gebracht aan het graf harer moeder, te vroeg heengegaan voor de arme wees, die zonder bescherming is achtergebleven.

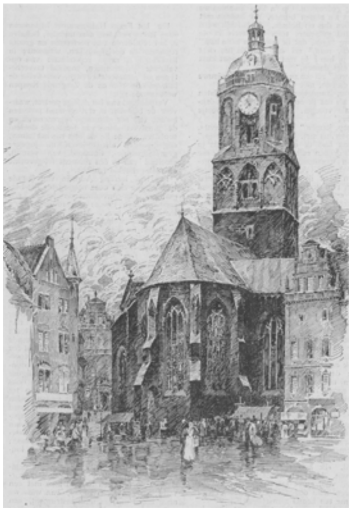

DE STADSKERK TE MEISSEN.

Droevig, de handen gevouwen, keert het meisje terug naar de eenzame woning, waaruit met het verscheiden der moeder vreugde en geluk zijn gebannen. Neerslachtige gedachten komen over haar, bange bekommering bekruipt haar, nergens ziet ze uitkomst. Alles is duister om haar en in haar. Tot eensklaps een lichtende hemelbode aan haar zijde verschijnt, haar bemoedigend toespreekt, verhalend van de moeder, die, toegelaten tot Gods heerlijkheid, van uit de hemelen op haar kind nederschouwt en over haar waakt zekerder en veiliger dan ze het op aarde had kunnen doen.

En het meisje mist wel de zorgzame moeder, betreurt wel haar heengaan, maar vertroosting druppelt in haar hart en ze meent de zachte moederhand weer te voelen, die haar leidt over het doornige pad des levens.

Wees getroost! - dit woord is tot allen gesproken, die lijden, maar daarbij hun vertrouwen stellen in God, Die niemand boven zijn krachten beproeft en den dauw der vertroosting laat neerdalen in de harten, welke zich tot Hem wenden.

Kermis te Parijs. -

Een grappig tooneel, dat even goed als te Parijs zich in een onzer steden kon afspelen, want kinderen zijn overal dezelfde, en oolijke verkoopers, die telkens wat nieuws

bedenken om de aandacht te trekken en hun waar aan den man te brengen, treft men overal aan.

De verkooper op onze gravure heeft eerst een poos lang verlotingen gehouden, maar toen dit niet meer trok, zijn toevlucht genomen tot een soort hengelroede, waaraan een beer, een tapir of een ander dier van taai-taai of suiker is bevestigd, dat men er af moet happen.

Nu, daar is wel liefhebberij voor, en een aantal open monden staan klaar, om het lekkere brokje machtig te worden. Maar zoo heel gemakkelijk gaat het niet, want de leuke verkooper weet met zijn hengel zoo handig te manoeuvreeren, dat het aas er niet al te spoedig wordt afgehapt.

Het spelletje heeft heelwat bekijks, allermeest natuurlijk van de jeugd, maar ook de ouderen hebben schik in de aardigheid, en - de verkooper, die ze, gochem als hij is, ook weer niet al te lang laat duren, maakt goede zaken.

Meissen en haar Stadskerk. -

Om haar ouderdom, maar meer nog om haar porseleinindustrie bekend is de Saksische stad Meissen, die haar oorsprong dankt aan den burcht, door koning Hendrik den Vogelaar in 929 tegen de roofzuchtige Magyaren gebouwd. Drie eeuwen lang is Meissen de zetel geweest der markgraven van Saksen, tot dezen in de dertiende eeuw hun residentie naar Dresden verlegden. In de plaats van den ouden markgrafelijken burcht werd onder keurvorst Ernst en hertog Albrecht een nieuw slot in laat-Gotischen stijl gebouwd, dat den naam Albrechtsburcht draagt. Na de uitvinding van het porselein door Böttger werd dit slot in 1710 tot een porseleinfabriek, de eerste in Europa, ingericht. Maar sedert deze in 1863 naar nieuwe, in het Triebischdal verrezen gebouwen werd overgebracht, werd het slot van alle toevoegsels ontdaan, in zijn oude architectonische zuiverheid hersteld en het inwendige door muurschilderingen en rijke versierselen verfraaid.

Aan den Albrechtsburcht grenst de dom, in zijn oorspronkelijke gedaante door keizer Otto I gebouwd, in de dertiende eeuw na een brand door bisschop Withego herbouwd. In den dom vindt men de door keurvorst Frederik den Strijdbare in 1425 gebouwde vorstenkapel, waarin een aantal Saksische keurvorsten rusten.

Een andere bezienswaardige kerk van Meissen is de op deze bladzijde weergegeven Stads- of Mariakerk, welke haar stichting in 1150 aan burggraaf Herman I te danken heeft. Na een grooten brand in 1447 werd de kerk bijna van den grond af weer opgetrokken. Merkwaardigerwijs vernielde het onweer, dat den 25en April 1547 de beide torens van den dom verwoestte, ook het bovenste deel van den toren der Stadskerk. De tegenwoordige torenbekroning, welke de kerk in het jaar 1549 kreeg, beantwoordt niet aan den massieven onderbouw. Toch is het geheel nog een fraai stuk architectuur uit de Middeleeuwen.

Allerlei.

Voor dertig millioen kunsttanden. -

Naar schatting worden in Amerika alle jaren voor dertig millioen kunsttanden vervaardigd. Een merkwaardigheid bij deze industrie is, dat de tanden naar gelang

van de heerschende mode des lands, waarnaar ze uitgevoerd worden, verschillend gekleurd moeten zijn. Voor Middel-Europa en Engeland moeten ze een mat-witte kleur hebben; in Spanje en Italië daarentegen geeft men aan een verblindend porselein-wit de voorkeur.

Een kostbare parel. -

De beroemdste parel, die in de laatste jaren in Australië is gevonden, is onder den naam van 'Zuiderkruis' bekend. Ze bestaat eigenlijk uit een verbinding van negen parelen in den vorm van een kruis. Dit kostbare stuk werd bij eb in de nabijheid der Lucipede-eilanden door een sponsenvisscher, Clark geheeten, gevonden, en bracht bij verkoop 10.000 pond sterling op.

Handschoenen. -

Het land, waar de meeste handschoenen worden gefabriceerd, is Duitschland, waar 1100 fabrieken voor leeren handschoenen zijn; ongeveer 1000 daarvan houden zich uitsluitend met de vervaardiging van glacé handschoenen bezig. Deze geven bovendien nog werk aan 100 looierijen voor glacé leer. Van de handschoenenfabrieken werken 85 enkel voor den uitvoer.

Van de andere landen hebben Oostenrijk-Hongarije 350 handschoenenfabrieken, Frankrijk 225, Engeland 190, Italië 100, Zweden en Noorwegen en Spanje ieder 50 tot 60. In heel Rusland vindt men er daarentegen maar 30.

Een enkel middelpunt voor de handschoenenindustrie is er in Duitschland niet; in Oostenrijk zijn het Praag en Weenen; in Frankrijk Parijs, Grenoble en Chaumont; in Engeland Londen en Worcester; in Italië Napels, Milaan en Turijn: in Zweden Stockholm en Malmö, en in België Brussel.

[Nummer 18]

Museum Antwerpen.
Photographie van Braun-Clement & Cie., Dornach (Elz.). Parijs en New-York.
MADONNA, NAAR QUINTEN MASSIJS.

Madonna.

Het was een Maghet uytverkoren
Daer Jesus af wou sijn gheboren.

Is het wonder, dat onze oude dichters niet moede werden in tallooze liederen de schoonheid te vieren der zoete Vrouwe, waar de schilders dier dagen de beeltenis der Gebenedijde zoo heerlijk te penseelen wisten? Stel u dit paneel van Quinten Massijs voor boven het altaar der bidkapel van een middeleeuwsch klooster; dit reine, blanke maagdengelaat, omlijst van guldene haren, uitgolvend onder witte wijle, gekroond met een kroon van blinkend goud en zacht-stralende paarlen, in de gewijde schemering van zoo'n duister kapelletje - is het dan wonder, dat de monnik, die aan den voet des altaars geknield ligt, de eerbiedige oogen opheft naar dat vroomonnoozel wezen; dat hij, in begeestering om dat wijs gewelfde voorhoofd, die meedoogende oogen, dat roode kindermondje, 't welk, gebeden prevelend, even de witte tandjes zichtbaar laat, het plechtstatig Latijn zijner getijden vergeet en in zijn eigen lieve moedertaal fluistert:

Het was een Maghet uytverkoren
Daer Jesus af wou sijn gheboren;
Dies ben ick vro,
Benedicamus Domino!

En wij, zóó ver verwijderd van de naïeve vroomheid dier gezegende tijden, wij voelen, starend naar dit klare maagdengelaat, naar het kuisch-blanke halsje en de godvruchtig saâmgelegde vingeren, iets van de oude devotie weemoedig-zoet ons doorvaren en brengen der Gezegende, tronend in glorie, de oude en eeuwig nieuwe hulde der Kerk: *Tota pulchra es Maria!* Volschoon zijt gij, o Maria, en de erfsmet is niet in U; Gij zijt de Roem van Jerusalem, de Vreugd van Israël, de Eer van ons volk, de Voorspreekster der zondaars. - O, Maria, allervoorzichtigste Maagd, Goedertierenste Maagd, bid voor ons, wees onze Voorspraak bij onzen Heer Jesus Christus!

M.V.

Valkenoord, door Daniella.

M..... Mei 18..

Weledelgeboren Heer,

Ingevolge uwen wensch blijf ik u op de hoogte stellen van de in den omtrek te koop zijnde bezittingen en haast me u mede te deelen, dat op 't oogenblik een landgoed te koop wordt aangeboden vermoedelijk voor u geschikt. Het huis is oud, maar zeer goed onderhouden - hier spreekt men van 't ‘kasteel Valkenoord’ - en ligt

schilderachtig op een der hoogten langs het Maasdal, een uur gaans buiten de stad. Het geeft uitzicht op de rivier.

Het goed is vrij groot. Behalve een uitgestrekt park zijn er moestuinen en een enorme boogerd; verder annexen: stal, remise enz., benevens een boerenwoning.

De eigenaar is mij welbekend, een algemeen geacht edelman, baron Greving van IJsmulda. Redenen van financieelen aard nopen hem het voorvaderlijk erfgoed van de hand te doen.

Ik ben gaarne bereid u nader alle gewenschte inlichtingen te verschaffen, maar kan u met vertrouwen persoonlijke bezichtiging ten zeerste aanraden, waarbij spoed mij wel gewenscht voorkomt.

Met de meeste hoogachting,

Uw dw. dr.,

H. BECKER, Notaris.

Deze brief was gericht aan den heer Van Hoogerwoude, rijk Amsterdammer, die ter wille van de gezondheid zijner vrouw een buiten zocht in Zuid-Limburg, waar beiden twee jaren te voren den zomer hadden doorgebracht en toen, bekoord door de liefelijkheid der streek, den wensch in zich voelden opkomen hun ouden dag in dit pittoreske land te slijten, ''s zomers ten minste,' had de heer Van Hoogerwoude snel er bijgevoegd, toen het denkbeeld voor 't eerst ter sprake kwam, ''s winters teeken ik voor Brussel.'

Het plan was nu tot rijpheid gekomen, vooral omdat de gezondheid van zijn vrouw te Amsterdam steeds meer en meer achteruitging. O. a. had hij aan den hem welbekenden notaris Becker te M..... opdracht gegeven onmiddellijk te waarschuwen, wanneer iets geschikts te koop kwam.

Het hiervoren vermeld bericht was in zijn kortheid welsprekend genoeg.

'Het beste is, dat Fred er eens heen gaat, Laura. Hij weet, welke eischen we stellen, en als de jongen het mooi vindt, dan zal het wel zoo wezen, zijn smaak is goed ontwikkeld. Later zal het trouwens toch zijn eigendom worden.'

Mevrouw was ook van deze meening en toen Alfred thuis kwam, werd hem het plan meegedeeld. 'Als je het met je zaken kunt schikken, zou ik graag willen, dat je eens gauw een kijkje ging nemen,' zei zijn vader.

Alfred was advocaat, een beginner nog, die echter al aardig in de praktijk kwam. Het schikte hem het best den volgenden morgen per eerste gelegenheid te vertrekken, daar hij 's avonds terug moest zijn, omdat hij den dag daarop een belangrijk consult had. De volgende dagen kon hij niet weg. Aldus werd besloten en de wenschen en eischen voor het nieuwe tehuis besprak men nog eens lang en breed.

Fred was eenig kind. Naar de strenge regels der opvoedkunde had hij, die nooit dan voor korten tijd van huis was geweest en weinige zijner wenschen onvervuld had gezien, verwend moeten zijn. Maar hij was het middelpunt van de liefde, het denken en werken zijner ouders en in hun lang samenzijn hadden zij, haast onbewust, hem hun rijk leven doen medeleven en hun beste goed met hem gedeeld. Van zijn vader had hij de vasthoudende werkzaamheid, van zijn moeder de levendige belangstelling in het schoone, de warme deelneming in het strijden en lijden om hem heen, van beiden het eenvoudige, vaste geloof.

Zoo begon hij zijn loopbaan met de bruisende opgewektheid der jeugd, overmoedig bijna, maar wèl gewapend, met open oog en warmvoelend hart en met gloeiende vereering voor zijn ouders, die hij beschouwde als zijn beste vrienden. Dezen had hij overigens genoeg en stond bij hen in hoog aanzien. Ook de jonge meisjes mochten

hem graag. Zelfs als hij in dolvroolijke bui dwaasheden uithaalde, deed de gulle glimlach van het open, vriendelijk gezicht opkomende boosheid snel verdwijnen. - En de oude vrienden zijns vaders fleurden op en werden warm van jeugdherinnering bij den zonnigen gloed, die uitging van zijn geestdriftige jonkheid.

Het leven lachte hem toe. Eén vraagstuk vond hij moeilijk: het kiezen van een gezellin. Vrouwelijke lieftalligheid deed zijn gevoelig hart telkens in nieuwe bewondering ontvlammen en de beelden volgden elkander zóó snel, dat zijn vader hem eens niet weinig geërgerd had door te vragen, welk plaatje nu weer in zijn bioscoop stond. Bij zijn moeder vond hij echter belangstellend gehoor. Tot nog toe was hij steeds geëindigd met de verklaring dat, als hij geen meisje trof zoo lief als zij, hij niet zou trouwen - van welke stellige verzekering mevrouw Van Hoogerwoude glimlachend het hare dacht.

't Kasteel Valkenoord had meerderen geslachten der familie Greving van IJsmulda toebehoord. Zij rangschikten zich onder de aanzienlijksten en waren, lang geleden, de rijksten van Zuid-Limburg. Hun fortuin was veel verminderd. Vooral de vader van den tegenwoordigen eigenaar van het schoone, oude landgoed, had door een huishouding, die ver boven zijn kracht ging, het grootste deel van het toen nog schoone fortuin verspild.

Het vermogen, waarover Karel Greving, die Valkenoord thans bewoonde, bij zijn huwelijk kon beschikken, zou echter, ook voor een groot gezin, nog voldoende geweest zijn om een ruim en onbezorgd buitenleven te kunnen leiden, als niet bijzondere tegenspoed hem rusteloos had achtervolgd en als een donkere wolk zijn zoo zonnig huiselijk geluk dikwijls dreigde te overschaduwen.

Het voorbeeld van den verkwistenden vader had bij Eduard Greving, Karel's broeder, den zin voor grootheid en weelde sterk ontwikkeld. Wispelturig van karakter en avontuurlijk van geest, was hij de eene onderneming na de andere begonnen, om haar dan weder te laten varen, dikwijls met groot geldelijk verlies, en eenige malen was het slechts aan de opoffering van Karel te danken, dat de oude familienaam in de nederlaag onbesmet bleef.

Aan dien naam, in hoog aanzien, door vele geslachten met eere gedragen, was Karel Greving hartstochtelijk gehecht. Het was een nobele trek, van zijn vader geërfd, maar door overdrijving haast tot trots geworden, die zijn helder inzicht verduisterde, waar het den tweestrijd gold tusschen het naar buiten onbevlekt handhaven van dien eernaam en de toekomst van zijn huisgezin. De geldelijke verplichtingen, die hij ter wille van Eduard, vóór en ook herhaaldelijk na zijn huwelijk op zich genomen had, lieten hem geen rust en beletten hem en zijn lieve gade onbezorgd gelukkig te zijn, want steeds dreigde een nieuwe teleurstelling of een nieuwe ramp.

Zijn broeder werd door de ondervinding niet wijzer, maar wel hardnekkiger en onvoorzichtiger. Zijn hooghartige natuur vond de opoffering van Karel te gewoon om daarvoor veel dankbaarheid te toonen. Toch voelde hij de verplichting als een pijnlijken last, die hem prikkelde tot meerder wagen om er van ontslagen te worden.

Nu was hij onlangs plotseling gestorven. Hij was ongehuwd gebleven, maar de regeling zijner zaken was Karel op een laatste groote opoffering te staan gekomen, groot vooral, omdat daarna de noodzakelijkheid bleek, het dierbaar erfgoed, waaraan hij met hart en ziel was gehecht en dat hij met groote inspanning tot nog toe had weten te behouden, nu toch te moeten opgeven. Maar naast deze vlijmende smart stond een verlichting van zorg, alsof een looden last van hem was afgenomen. De toekomst lag wel niet zonnig, maar helder voor hem. De zwarte, dreigende

onweerswolk was verdwenen. Zij zouden in kleiner verhouding moeten gaan leven, maar gelukkig was de overgang niet plotseling, jaren van bezuinigen en bekrimpen hadden hen voorbereid.

En bovendien, huiselijk geluk had nooit ontbroken in zijn gezin. Wel had zorg met scherpe stift haar merkteekens gegrift in het gelaat der ouders, maar hunner oogen glans, getuigend van hun gelukkig samenzijn, had zij niet kunnen verdooven. Er was veel dat hen, ondanks vroege rimpels, jong deed blijven, vooreerst de frissche jeugd en heerlijke opgewektheid van hun oudste meisjes, die sinds eenige jaren hun moeder in de huishouding hielpen: Tilly, nu 21, schalksch, opgewonden, vroolijk en levendig, en Greta, een jaar jonger, zachter en stiller, een lachende en een ernstige schoonheid, beiden kinderen van buiten, flink en frisch naar lichaam en ziel. Zij waren de eenige thuis. Haar oudste broer was het jaar te voren cadet geworden, de tweede te Rolduc en de jongste

meisjes op pensionaat. Een bloedverwante voltooide den nu meestal kleinen huiselijken kring, tante Claire.

Hoewel gebrekkig en hulpbehoevend, mocht zij zeker niet als onnoodig rad in dit harmonisch raderwerk gelden.

Van haar ging uit een stroom van ideale menschenmin, van immer nieuwe opgewektheid en blijmoedig leven, van zoo vast en onwrikbaar vertrouwen dat, waar de gezonden soms versaagden, zij hun tot steun en raadsvrouw was. Heel jong, was haar reeds een onherstelbaar leed overkomen, maar smart en rouw hadden niet het licht van haar pad kunnen verdrijven.

Verloofd met een jong zeeofficier, zou zij met hem huwen na zijn terugkeer van een driejarige Indische reis. Kort vóór het vertrek uit Indië, werd zijn schip aangewezen om deel te nemen aan een strafexpeditie tegen een rooversnest. Een landingsdivisie werd aan wal gezet. Volledig was de overwinning op de talrijke en hardnekkige vijanden, maar zij werd duur gekocht. De jeugdige verloofde, die zich zeer had onderscheiden, werd zwaar gewond en stierf vóór de terugreis. - Na het doodsricht kwamen zijn laatste brieven, vol vurig verlangen naar het wederzien van zijn bruid, vol van blij en innig vertrouwen in de toekomst.

Claire was ongetrouwd gebleven. Zijn herinnering bleef onverzwakt. Zij wachtte met vertrouwen en berusting het oogenblik van weêrzien. De smart had haar niet verbitterd, maar toegankelijk gemaakt voor innigst medegevoel met anderer leed. Zwak van gestel, had lijden haar lichamelijk gebroken, maar wonderlijk scheen bij het meer gebrekkig worden, geestkracht en levensmoed eer te stijgen dan af te nemen. Dat zij de lieveling was in het gezin van haar neef, waar zij, na den dood van haar zuster, met wie zij samen woonde, haar intrek had genomen, behoeft geen omhaal van woorden. - Zooals Tilly zei: 'Tante Claire maakte recht wat krom was.' Zij was de speelgenoote der jeugd, die juichend haar wagentje naar buiten reed - want loopen deed ze zeer moeilijk - en haar vertrouweling, voor wie geen geheim bestond. Met blijde opgewektheid deelde zij in de grappen van het jonge goedje. Men noemde haar lachende: 'Het oudste meisje.' Haar grootste verdriet was haar doofheid, maar met de kinderen deerde die weinig, want zij verstonden elkander altijd.

Zoolang de kinderen allen klein wáren, was zij de eenige geweest, die haar verwanten met haar onwrikbaar vertrouwen had gesteund en hun zorg had helpen dragen. Toen waren de meisjes van kostschool teruggekomen, eenvoudig en weinig eischend, maar geheel onbekend met de treurige geldelijke omstandigheden. Zoo lang het ging, wilde men heur de blijheid laten der onbezorgde jeugd. Maar het ging niet lang, want de jonge oogen zagen scherp, waar het gold zorgvollen trek op het lieve moedergezicht waar te nemen.

Toen had tante Claire ze ingewijd en met het roerend enthousiasme der jeugd hadden zij offer op offer gebracht van wat haar heerlijke illusie scheen. En de belooning voor heur onvermoeide werkzaamheid in huis en hof, was het besef zich nuttig te kunnen maken en de heerlijke overtuiging den last hunner ouders te deelen en te verlichten. Haar opgewektheid leed er niet onder. Blij klonk haar frissche lach en zang van vroeg tot laat.

''t Steit rondom in de buim, angers kos geer 't kasteel van hie good seen.'

'Goed, ik zal den weg wel vinden. Dus afgesproken: ik vind je in het logement van het dorp?'

‘Joa, joa, daag meneer.’

De vos trok aan en stapte traag verder, 't had nu geen haast, zij hadden een paar uren den tijd. De victoria bommelde over den versch begrinten weg. Jean, de koetsier, staarde rechtuit naar den dorpstoren; daarnaast, in het hôtel, wachtte hem zijn potteke beer, dubbel bombaris, get bezonders! Hij praatte af en toe met vos en neuriede tusschenin een Marialiedje. 't Was Mei.

(*Wordt vervolgd.*)

Prins Eugenius van Savoye.

Den 18en October 1663 werd te Parijs Eugenius van Savoye geboren als de jongste der vijf zonen van prins Eugenius Maurits van Savoye-Carignan, graaf van Soissons, en van Olympia Mancini, een nicht van kardinaal Mazarin.

Weinig zal toen Oostenrijk, om dien tijd in een nieuwen oorlog met den erfvijand, de Turken, gewikkeld, vermoed hebben, dat prins Eugenius eenmaal voorgoed een einde zou maken aan de onophoudelijke invallen der woeste Osmanen en hun kracht voor eens en voor altijd zou breken. Even weinig Lodewijk XIV, dat de prins, wiens diensten hij minachtend versmaad had, den Franschen legers de geduchtste nederlagen zou toebrengen, die ze in de achttiende eeuw zouden ondergaan.

Als twintigjarig jongeling vroeg prins Eugenius aan Lodewijk XIV een commando in diens leger, maar de koning wees zijn verzoek lachend af en ried hem aan geestelijke te worden, daar hij te klein was voor soldaat. Nu wendde Eugenius zich tot Oostenrijk en werd als kolonel onder den markgraaf Lodewijk van Baden met het bevel over een regiment belast.

Oostenrijk verkeerde op dit oogenblik in den hachelijksten toestand, waarin het zich ooit bevonden heeft. In 1664 was, nadat Montecuculi bij de Cisterciënser abdij St. Gothard nabij de Raab een schitterende overwinning op de Turken had behaald, een vredesverdrag van twintig jaar met den sultan gesloten. Deze had dien termijn niet laten afloopen, maar in het voorjaar van 1683 een leger van 300.000 man uitgerust, dat onder bevel van den grootvizier Kara Mustapha naar Hongarije oprukte. Nadat dit land voor het grootste gedeelte was veroverd, trok de grootvizier tegen Weenen op, waarvoor hij den 14en Juli 1683 het beleg sloeg.

Met leeuwenmoed verdedigde de dappere graaf Rudiger von Stahremberg met een bezetting van slechts 20.000 man de keizerlijke hoofdstad tegen meer dan 200.000 Turken. Doch Weenen had moeten bezwijken, waren niet de ridderlijke koning van Polen, Jan Sobiesky, hertog Karel van Lotharingen, de markgraaf van Baden en andere Duitsche vorsten tot ontzet komen opdagen. Ondanks de verpletterende overmacht der Turken behaalde het christen leger een volledige overwinning op de Halve Maan. Aan dezen veldslag onder de muren van Weenen nam ook prins Eugenius deel, die den 7en Juli bij Petronell, waar zijn broeder sneuvelde, den vuurdoop had ontvangen.

Tot kolonel van het dragonderregiment Küfstein benoemd, dat thans nog zijn naam voert, volgde hij het keizerlijk leger naar Hongarije, behaalde met den hertog van Lotharingen de overwinning bij Gran, nam een groot aandeel in de verovering van Ofen, dat in 1686 stormenderhand werd ingenomen, en besliste den 12en Augustus 1687 de overwinning bij Mohacs, op hetzelfde slagveld, waar, 161 jaar vroeger, koning Lodewijk van Hongarije den slag en het leven tegen de Turken had verloren.

Na zes jaar aan het hoofd van een legerkorps in Noord-Italië tegen de Franschen te hebben gestreden, werd prins Eugenius naar Hongarije teruggeroepen, waar na het vertrek van Karel van Lotharingen en Lodewijk van Baden de keurvorst Frederik Augustus van Saksen het opperbevel had gevoerd, doch op minder fortuinlijke wijze dan zijn beide voorgangers.

De keizer benoemde den nauwelijks dertigjarigen prins Eugenius tot veldmaarschalk en schonk hem het opperbevel over het leger, dat den strijd tegen de Turken moest voortzetten. Nu zou Lodewijk XIV den prins graag aan zich hebben verbonden en liet hem zoo schitterende aanbiedingen doen, dat hij zeker meende, hem daardoor te zullen verlokken (den prins werd niet minder dan de maarschalkstaf van Frankrijk en het stadhouderschap van Champagne aangeboden), maar Eugenius antwoordde lachend den onderhandelaar: 'Zeg aan uw koning, dat een keizerlijk veldmaarschalk juist zooveel waard is als een Fransche.'

Prins Eugenius wist in den oorlog tegen de Turken de zege aan zijn vanen te binden. Waar hij verscheen, daar volgden de soldaten, die met hem dweepten, hem juichend en zeker van de overwinning, in den strijd. Het was een zonderling schouwspel, wanneer de kleine veldmaarschalk, die bijna in een reusachtige allongepruik verdween, op een hoog strijdros langs het front reed, en, hoewel de soldaten soms om zijn verschijning lachten, - niet zoodra begon het geschut te donderen, of zij staarden met diepen eerbied naar hun dapperen aanvoerder, die hen altijd ter zege leidde.

De schitterendste overwinning, door prins Eugenius op de Turken behaald, was die van Zenta, waar hij den 11en September 1697 sultan Mustapha II versloeg, die zelf het Turksche leger aanvoerde. Meer dan 25.000 Osmanen sneuvelden, en na dezen slag moesten de Turken alle hoop op de herovering van Hongarije opgeven. In Januari 1699 werd de vrede van Carlowitz gesloten, die den keizer het bezit van Hongarije en Zevenburgen verzekerde en een einde maakte aan den langdurigen en bloedigen oorlog, waardoor de macht der Osmanen voorgoed gefnuikt en het gevaar, dat zij door hun zegevierende wapenen den Islam verder naar het Westen zouden verbreiden, afgewend werd.

Lange rust was na zijn schitterende zegepralen prins Eugenius niet gegund. Spoedig brak de Spaansche successie-oorlog uit, waarin hij nieuwe lauweren zou vergâren. In Maart 1701 ontving Eugenius last, uit Tirol in Noord-Italië door te dringen, een zware taak, want de Franschen hielden alle zuidelijke Alpenpassen bezet en werden aangevoerd door Catinat, Frankrijks besten veldheer. Toch slaagde Eugenius er in, de Franschen na een zegevierend gevecht bij Carpi over den Mincio en den Oglio terug te werpen, en toen Catinat door maarschalk de Villeroi was vervangen, werd ook deze verslagen en zelfs gevangen genomen.

Deze krijgsbedrijven waren evenwel nog maar een voorspel. In Augustus 1704 brachten prins Eugenius en de Engelsche generaal Marlborough het Fransch-Beiersche leger bij Höchstädt een verpletterende nederlaag toe. Meer dan 20.000 Franschen en Beieren bedekten aan den avond van dien dag dood of gewond het slagveld; meer dan 15.000 man werden gevangen genomen, onder wie de Fransche maarschalk Tallard met bijna duizend officieren.

Van Beieren trok prins Eugenius weer naar Italië, waar hij in 1705 het opperbevel aanvaardde onder ongunstige vooruitzichten, daar zijn voorganger, graaf Reventlow, door den Franschen maarschalk Vendôme was verslagen en over de Etsch teruggedrongen. Ten gevolge van de overwinning, door Marlborough bij Ramillies behaald, werd de bekwame Vendôme teruggeroepen, om den onbekwamen Villeroi

in de Nederlanden te vervangen. Graaf de Marsin ontving nu het opperbevel in het oostelijk gedeelte van het Italiaansche oorlogstooneel, terwijl de hertog de la Feuillade in Savoye het bevel voerde en met 38.000 man Turijn belegerde.

Prins Eugenius trok met een legertje van 24.000 man van de grenzen van Tirol 50 mijlen ver een land door, dat door een

Phot. Franz. Hanfstangl, München.
NU AL KAPOT! NAAR DE SCHILDERIJ VAN EUGEN KLIMSCH.

PRINS EUGENIUS VAN SAVOYE BEHAALT EEN SCHITTERENDE OVERWINNING OP DE TURKEN BIJ ZENTA (1697).
Naar de schilderij van F. Eisenhut.

overmachtigen vijand was bezet, vereenigde zich met de 13.000 man van den hertog van Savoye en rukte op Turijn los. Hier leverde hij slag aan de 80.000 Franschen onder de Marsin en de la Feuillade, joeg het geheele leger uit elkaar en nam den graaf de Marsin gevangen, die den volgenden dag te Turijn aan de gevolgen van zijn wonden stierf. Italië was nu voorgoed van de Franschen gezuiverd.

Tot rijksveldmaarschalk, keizerlijk luitenant-generaal en stadhouder van Milaan benoemd, trok prins Egenius, die omstreeks dezen tijd den voorslag van Peter den Groote: koning van Polen te worden, had van de hand gewezen, weer naar de Zuidelijke Nederlanden, waar hij, met Marlborough, in 1708 en 1709 de schitterende overwinningen van Oudenaarde op Vendôme en van Malplaquet op Villars behaalde. Ook een aantal sterke vestingen werden door prins Eugenius ingenomen, onder welke Rijsel, door den beroemden Franschen vestingbouwkundige Vauban tot een bijna onneembare plaats versterkt.

Met Malplaquet was de rij der groote overwinningen van de bondgenooten gesloten. Engeland onttrok zich aan het bondgenootschap, de hertog van Marlborough werd teruggeroepen en de oorlog door de andere bondgenooten des keizers, uit vrees voor te groote macht van het huis Habsburg, slap gevoerd.

Na lange onderhandelingen met maarschalk Villars bracht prins Eugenius, nadat de zeemogendheden met Frankrijk den vrede van Utrecht hadden gesloten, in 1714 den vrede van Rastatt tot stand, waarbij keizer Karel VI de Spaansche Nederlanden, Milaan, Napels en Sardinië behield en Lodewijk XIV alle veroveringen in Duitschland, met uitzondering van den Elzas, teruggaf.

Bij deze gelegenheid traden de staatsmanstalenten van prins Eugenius in het helderste licht. Dat deze groote veldheer ook staatsman was, had hij in 1701 bewezen, toen de keizer van Oostenrijk den keurvorst van Brandenburg den koningstitel van Pruisen schonk en prins Eugenius, met een juisten blik in de toekomst, met soldaten-rondheid zei: 'De keizerlijke ministers, die den koning van Pruisen erkend hebben, verdienen opgehangen te worden.'

Toen in 1716 de oorlog tegen de Porte weer uitbrak, behaalde prins Eugenius de overwinning bij Peterwardein en veroverde Temesvar. Het volgend jaar won hij den bloedigen veldslag bij Belgrado, welke zepraal bezongen wordt in het bekende volkslied: '*Prinz Eugen, der edle Ritter*.'

Na het sluiten van den vrede van Passarowitz keerde Eugenius naar Weenen terug en bekleedde nu de voornaamste plaats onder de raadgevers des keizers, als hoedanig hij vooral ten behoeve van de erkenning der Pragmatieke Sanctie door de verschillende Europeesche mogendheden werkzaam was.

Nog eenmaal verscheen hij in 1734 in het veld, toen wegens de troonopvolging in Polen een nieuwe oorlog tusschen den keizer en Frankrijk uitbrak. Zoo ontoereikend waren de strijdkrachten, waarover Eugenius beschikte, dat het reeds als winst moest worden beschouwd, dat de Franschen behalve de verovering van Philippsburg geen voordeelen van beteekenis konden behalen. Sedert zijn terugkeer naar Weenen in den herfst van 1735 droeg hij door zijn dringenden raad veel tot het sluiten van den vrede bij.

Gedurende den winter herhaaldelijk sukkelend, werd de prins in den morgen van den 21en April 1736 dood in zijn bed gevonden. In hem verloor Oostenrijk zijn beroemdsten veldheer, zijn uitmuntendsten staatsman, die voor zijn tweede vaderland meer heeft gedaan dan iemand vóór of na hem. In het jaar 1865 werd voor hem een

door den beeldhouwer Fernkorn vervaardigd ruiterstandbeeld op de Burgplatz te Weenen opgericht. Maar luider dan dit beeld spreken tot het Oostenrijksche volk de grootsche en schitterende daden van den ‘edelen ridder’, die ook als Christen en mensch tot de mooiste figuren uit de geschiedenis van Oostenrijk behoort.

J.H.F. Bekhuis.

Onder de beeltenis van dezen forschen en edelen kampioen voor Frieslands zedelijken en maatschappelijken bloei, moeten de versregels worden geschreven uit Shakespeare's drama *Julius Cesar:*

> ‘This was the noblest Roman of them all:
>
> His life was gentle; and the elements
> So mixted in him, that Nature might stand up
> And say to all the world: ‘This was a man.’

Van Frieslands groote en edele zonen een der grootste, een der edelste. ‘Gentle’ was zijn leven, en dat woord uitgesproken in de beide beteekenissen, die het uitdrukt: zacht, en bovenal: een leven vol adel. En alles, wat grootheid vormt van ziel, van karakter, van deugd, had de Natuur hem geschonken en fier mocht zij, uitdeelster van Gods gaven, te zamen met het Geloof juichen tot de wereld: Dit was een man!

Daar is in het Noorden edel en roerend gesproken en geschreven over dezen man. Bij zijn lijkbaar en bij zijn graf hebben vrienden en tegenstanders - vijanden had hij nooit - dezen edelen Fries betreurd, en zijn daden en deugden, zijn ziele-adel, zijn onversaagdheid geprezen. Er werd geen wanklank vernomen. En toch was deze man een strijder der Kerk, toch was hij vóór alles Roomsch, de formeerder, mede althans, en de aanvoerder van het ‘roomsche leger’ in het Noorden hij den politieken en socialen strijd. Maar in dezen krijger beminde men den adel des gemoeds, de grootheid van ziel, gevoelde men eerbied voor een karakter, dat onwrikbaar in, vol geestdrift voor eigen beginselen, achting koesterde voor anderer overtuiging, ieder edel pogen voor het geluk van den evenmensch steunde, en in wien een hart klopte, warm voor al wat deugd en zieleadel was, vol van verheven medelijden en innige hulpvaardigheid voor iederen lijdende.

Al deze lofprijzingen, uit zoovele pennen gevloeid, door zoovele monden gesproken, lossen zich op in deze woorden van Shakespeare: ‘His life was gentle. This was a man.’ Die hem hebben liefgehad, die hem vereerd en bewonderd hebben als hun aanvoerder, hun leider, hun meester, de katholieken van Friesland, zullen al die woorden bewaren met trots en dankbaarheid in hun hart. En als niet de bewondering en de erkentelijkheid altijd het recht hebben uit te storten wat op 's harten grond ligt, zouden deze regelen overtollig zijn: zoo treffend staat zijn beeld reeds geteekend. Maar deze man was zoo edel, de verhevenheid zijns karakters zoo groot, zijn leven zoo vol deugden, zijn gaven en zijn daden zoo rijk, zijne toewijding aan alles, waaraan hij zich gaf, zoo rein, zoo geheel zonder eigenbelang, dat niets van dien adel, van die grootheid, van die deugden verborgen blijven mag. Geen enkele schaduw verduistert den glans zijner daden. En omdat hij dat alles was door zijn geloof en om zijn geloof, omdat hij heeft gearbeid, gestreden, geleefd voor zijn godsdienst bovenal, moeten ook zij hem leeren bewonderen, die hem wellicht niet kenden, en heeft hij recht, dat zijn naam worde opgeteekend in de historie van het katholieke Nederland.

⁎

Door geboorte en opvoeding was hij een zoon uit Frieschen stam op Frieschen grond. Op twee dingen ging hij altijd groot: te zijn een kind der Roomsche Kerk en een zoon van 't Friesche volk. Zijn jeugd was als de jeugd in iederen 'jongen,' zooals Hildebrand dien teekent. Maar in zijn knapenhart rezen al grootsche verlangens. Hij had idealen; niet zooals velen onzer die ook bezaten, als we in de prairieën en wouden van Gustav Aimard hadden rondgezworven. Hij wilde 'vooruit.' En in den knaap openbaarde zich reeds die werklust en die werkkracht, waarmede hij later wonderen verrichtte, en die nooit verflauwden, zelfs niet toen die ontzettende ziekte hem wilde neerwerpen op het ziekbed. Om een prijs meester te worden in 'het timmeren', ontzegde hij zich alle genoegens.

Het was reeds een 'man,' de jongeling die, pas twintig jaren, naar Indië toog, waar zijn ondernemingsgeest hem heendreef. Als opzichter bij den Waterstaat, maar vooral later als 'man van zaken,' als hoofd van vele ondernemingen, ontwikkelde hij een grenzeloozen werkkracht, openbaarden zich zijn groote kennis, zijn heldere blik en de beminnelijkheid zijns karakters, die allen tot zijn vrienden maakte.

'Indische jaren tellen dubbel,' is het spreekwoord der oud-gasten. 'De mijne driedubbel,' zeide hij soms schertsend. En allen, die weten, hoe groot de ijver was, dien hij ontwikkelde, en met welke grootsche idealen in de ziel hij arbeidde, neen, zwoegde, zullen die woorden begrijpen. Twintig jaren toefde hij in Indië, het land van schommelstoel en hangmat, van korten arbeid en lange rust, maar waar hij de kunst verstond 'thätig zu leben,' waar Metternich's woord zijn levensregel was: 'Verlangen Sie alles von mir, nur nicht meine Zeit.' Toen keerde hij terug naar zijn Friesland; hij kon nu, zooals de wereld dat met vurige begeerte en afgunst noemt: 'stil leven.' Doch men vermoedde toen niet, dat al die arbeid, niet tot doel had het 'dolce far niente' van een renteniersleven, maar dat een hoog en heilig ideaal hem altijd begeesterde, zijn energie levendig hield, zijn werkkracht en -lust steeds vergrootte: zich onverdeeld met al zijn kennis, al zijn gaven, al zijn krachten, gansch zijn leven toe te wijden aan één verheven doel: de glorie van zijn godsdienst, vooral in het Friesche volk, en het zedelijk en stoffelijk geluk van zijn bemind Friesland te verhoogen. Hij heeft dit immer beschouwd als eene roeping van Boven, als eene zending, die hij te vervullen had. Hij wilde zijn talenten niet begraven in nietsdoende rust; hij behoorde niet tot dat geslacht, naar 't welk de Meester uit Judea de vervloeking heenslingerde: *Serve piger!* Luie knecht!

Leon Gautier heeft gezegd in zijn *Portrets comtemporains:* 'Om over een 'homme public' (een man, die een rol speelt in het openbaar leven) een juist oordeel te vellen, is het noodzakelijk te onderzoeken, in welken toestand hij, bij zijn optreden in de wereld, de menschen en de dingen vond en in welken hij ze achterliet. En dan: 'Ce n'est pas seulement à leur mérite, qu'il faut juger les grands esprits; c'est à leur influence.'[1)]

Toen Bekhuis optrad in het openbare leven, vond hij op den Frieschen grond wel het katholiek bewustzijn ontwaakt - de machtige stem van dr. Schaepman's *Credo, pugno* (ik geloof, ik strijd) had geklonken als een bazuin over onze stille velden -, er openbaarde zich wel het verlangen, het streven zich te laten gelden op politiek en sociaal gebied, maar 'te lang geknecht,' te lang terug-geduwd, te lang ontkend en

1) Groote geesten heeft men niet alleen te beoordeelen naar hun dadelijk in het oog springende verdiensten, maar vooral ook naar hun invloed.

buiten alles gesloten, wat openbaar leven is, door hen, die het Catholicisme vijandig waren, miste men de vaardigheid in het handelen. Er ontbrak wel niet de moed, ook niet de durf, maar wel de kennis om aan te vatten, door te tasten, de 'taktiek' der actie; er was behoefte aan een aanvoerder, een leider, een man van

initiatief, een, die de gave bezat van organiseeren, een, die de richting aan kon wijzen, waarheen men gaan moest, wiens raad men kon inwinnen, wiens heldere blik de moeilijkheden voorzag, wiens beleid ze wist te voorkomen.

Bekhuis is die man geweest. Hij heeft na en met den eersten en grootsten aanvoerder, dr. Schaepman, het katholieke leven op Frieschen grond bezieling ingestort; ik bedoel: het katholieke leven als maatschappelijke macht; hij wist de moedeloosheid te verdrijven en vertrouwen op eigen kracht, hoe schijnbaar gering ook, en op onze heilige, verheven beginselen op te wekken. En vooral hij was een man van ‘doorzetten, uitvoeren,’ een Fries, die het Friesche spreekwoord tot wet nam: ‘'t Is mè sizzen net te dwaen,’ 't is met praten niet te doen. Wat hij voor onze politieke en sociale actie in Friesland geweest is, behoeft wel niet breed omschreven: van veel de stichter, van alles de ziel, het leven, jaren lang. Hij was een der formeerders van het leger onzer Noordsche kiezers, hij voerde den katholieken werkman buiten de kringen van het socialisme en leidde hem op het pad, door Leo XIII gebaand.

In de geschiedenis van onzen katholieken Landdag, van de Sint-Bonifacius-vereeniging, onder wier vaandel zich de Roomsche werklieden van Friesland hebben vereenigd in den strijd tegen het socialisme, in ons noorden zoo machtig, en in die van den Sint-Vitusbond in de hoofdstad onzer provincie, staat de naam van Bekhuis als van een der grondleggers, als een der bouwmeesters opgeteekend.

En zoo goed als de grootste werken, de stoffelijke, die hij in Indië tot stand bracht, de vele gebouwen, door hem opgericht, verkondigen zijn groote kennis, zijn practischen, helderen blik, - zullen de stichtingen, de bouwwerken op sociaal en politiek gebied, hier tot stand gebracht, verhalen, hoe groot zijne gaven, zijne toewijding, zijn kennis, zijn energie waren - Bekhuis wist, dat men de toekomst bezit door de vorming van het kind: hij streed voor de katholieke school; hij bouwde ze, steunde, bestuurde ze.

Als men, volgens Gautier, onderzoekt, in welken toestand hij het arbeidsveld, waaraan hij al zijn gaven, heel zijn leven wijdde, heeft verlaten, dan moet worden erkend, dat die arbeid vruchten droeg, dat die grond, door hem bewerkt, ook vruchtbaar blijven zal, dat door zijn invloed veel tot stand is gebracht, dat niet zal vergaan.

En hier komen mij de versregelen voor den geest, die Vondel dichtte hij de ‘Dootbaer van Pankras’:

> Wat mist de Burgerij aan hem,
> Een Burgerman, door 't lot (lees: volk) verkozen!
> Wat derft de Raed een trouwe stem.

Deze ‘Burgerman,’ dat is in Vondels taal deze echte en rechte burger, heeft er naar gestreefd, er naar verlangd te zetelen in den ‘provincialen Raed’ en in die onzer stad - zelfs in ‘'s lands vergaderzaal’ - maar nooit omdat eerzucht hem bezielde - niet voor zich, maar voor zijn Friesch volk, om, zoo het moest, de verdediger, de wachter te zijn voor de ‘Roomsche belangen,’ nam hij den zetel in, dien het volk hem schonk in provinciale staten en gemeenteraad. Het was ‘een trouwe stem,’ trouw, omdat zij altijd en alleen sprak voor Frieslands welzijn, voor den bloei van Leeuwarden, stoffelijk en geestelijk. - Trouw, omdat zij nooit zweeg, wanneer er moest gesproken

worden. Trouw, omdat Bekhuis zijne waardigheden als hooge, heilige plichten beschouwde, waarvoor alles wijken moest. Die stem had gezag. Wat zij sprak, was innige overtuiging, was lang overwogen, was de vrucht van nadenken en studie en onderzoek met diepe kennis van land en volk en zaken.

Ja, 'wat derft de Raed in hem een trouwe stem.' 't Werd erkend door hem zelven, die het hoofd is van dezen raad.

'Er is niemand onder ons,' sprak Jhr. Roëll, 'die niet menigmaal onder de machtige bekoring is geweest van zijn bezielend woord, die niet op zijn beurt zijne overtuiging heeft voelen wankelen, wanneer de met gloed verdedigde meening van Bekhuis daartegenover werd gesteld. En vraagt men mij: vanwaar de onmiskenbare invloed, die uitging van zijn persoon? dan antwoord ik: Die invloed sproot voort uit zijn ongeëvenaarde werkkracht, uit zijn practische en degelijke kennis, uit zijn tijd noch moeite ontzienden onderzoekingsgeest, uit zijn strikten rechtvaardigheidszin, uit zijn voor alle belangen en nooden zoo warm kloppend en diepgevoelend gemoed!'

En waar nu ligt de verklaring voor dien altijd geestdriftigen ijver, voor dat steeds jeugdig vuur, voor die immer frissche belangstelling, die strenge, ernstige opvatting van wat hij steeds noemde: zijn plichten? gevoelens, die hem immer bezielden, zelfs toen die ontzettende ziekte reeds woedde in zijn keel? Niet in de eerzucht; deze was nooit de drijfveer zijner daden.

Ik herinner mij een onderhoud met hem. Ons gesprek liep over den grooten Louis Veuillot. De woorden, de heerlijke strijdleus, waarin die geweldige strijder zijn gansche leven heeft uitgedrukt, waarin zich dat leven oplost, werden ons in herinnering gebracht: 'Nous n'apportenons qu' à l'église et à la patrie.'[1)] De oogen van Bekhuis straalden. Ik begreep dien glans en dien glimlach op zijn gelaat. In de ziel, in de daden, in geheel het openbare leven van dezen man vlamde slechts dit ééne woord: Voor Kerk en Vaderland. Om over zijn leven en zijn daden een oordeel uit te spreken, om den hoogen adel van dat leven te kennen, om te begrijpen, dat deze man op de bewondering en op de dankbaarheid recht heeft van geheel het Friesche volk, moet men het weten, dat Veuillot's devies ook zijne leuze was, dat geene andere idealen, die der ijdelheid of der eerzucht, hem ooit konden begeesteren, zelfs toen hij nog was 'een man van zaken,' en dat al zijn arbeid, al zijne daden als gestempeld waren met die woorden, die leuze.

'Nous n'apportenons qu'à l'église et qu'à la patrie.' Aan de Kerk, en dus ook aan het Vaderland, zou hij zelf gezegd hebben, want de Kerk predikt de liefde voor het Vaderland.

Maar het 'Vaderland' beteekende voor Bekhuis vooral zijn Friesland. Hij had het lief bovenmate - en of hij het kende!.... Hij kende de vette zacht-groene weiden, de rijke velden met het goud-golvende graan, hij kende de wouden en de meren; hij kende het, niet alleen omdat hij de vakkennis bezat, maar bovenal omdat hij hem lief had, den Frieschen grond, lief, om het volk, dat het bewoonde; hij kende dat land, om uit dien bodem altijd meer welvaart te doen bloeien voor dat volk. Want dat volk gelukkig te maken, te bevorderen niet slechts het stoffelijk, maar of beter ook daarmede: het zedelijk welzijn, daarvoor leefde en arbeidde hij, daarvoor had hij al zijn talenten, zijn gaven veil. 'Arm Friesland!' Dat donkere, sombere woord sneed hem door de ziel.

Wat kon hij welsprekend zijn, als hij de belangen van zijn volk, zijn grond bepleitte. Wat was hij dan onvermoeid met woord en pen en daad! Wat was dan de werkkracht,

1) Wij behooren slechts aan Kerk en Vaderland.

die hij ontwikkelde, grenzenloos groot. In zijn volk de liefde en de geestdrift te storten voor eigen land, eigen grond en godsdienst - nooit scheidde hij beide vaneen - was geheel zijn streven. Daarvoor trotseerde hij hitte en koû, daarvoor waagde hij zich uren achtereen in benauwde, met dikken rook en andere dampen gevulde zalen! En hij wist het te begeesteren, te ontvlammen, het niet spoedig begeesterde Friesche landvolk. Daar moet die ontzettende ziekte hem hebben aangegrepen, die zijn keel, zijn stem verwoestte. Want zich ontzien, zijn ijver matigen, zich in acht nemen, daaraan dacht hij geen oogenblik. Hij dacht aan alles en allen, behalve aan zich zelven. Ja, Friesland moet het weten, dat deze strijder zich als het ware heeft opgeofferd voor de liefde, den ijver, de geestdrift, die hij koesterde voor zijn volk, voor zijn land, voor zijn godsdienst.

⁎

Das Leben eines Menschen ist sein Charakter. Bekhuis bezat alles, niet alleen wat vormt tot man van karakter, maar ook wat tot een edel, een groot karakter geëischt wordt.

Om zich een beeld te vormen van dat karakter, was 't genoeg om hem te zien. Zijn hoogé, forsché, breede géstalte, zijn krachtige, stoere kop met de zilverblanke lokken en baard, de energieke oogslag, zijn kalme, maar stevige, zware stap: 't was alles sterkté, ernst, weerstandsvermogen, onvermoeidheid, taaie volharding, reuzige kracht.

Als men hem zag, terwijl hij afdaaldé van de hooge trappen van het stadhuis, of als hij daarheen stapte met grooten, zwaren stap over ‘hét Hof,’ altijd met de ernstigé trekken in het gelaat, dan riep zijne vérschijning voor den geest een dier stoere, Friesche edelen, staande voor den troon van kéizer Karel V en die, toén men hem dwingen wilde tot de kniebuiging, 't zeggen dorst en ook doen ‘dat de Friezen knibbelje aline for God.’[1] Zoo groot, zoo kloek, zoo stoer als zijne verschijning, zoo was ook zijn karakter, zijn ziel. Hij behoorde allerminst tot dat geslacht, hetwelk ‘als 't riét door den wind wordt bewogen.’ Als de eik, zoo onwrikbaar stond zijne overtuiging, eenmaal vastgeworteld in zijne ziel. Dan had hij 't eigenaardige van den Frieschen stam, wat wel eens als ondeugd wordt aangewreven, maar bij hem in het goede. Jouffroy klaagde, dat onze tijd geen karakters meer kent, en hij gaf de oorzaak: de twee eleménten, die het karakter vormen, ontbreken: de vaste wil en onwrikbare beginselen of: de waarheid in bezit en die waarheid bemind. Bekhuis had beide: vasten wil, heilige, met de ziel vergroeide overtuiging. Hij droeg in zijn hart den *justum ac tenacem propositi virum*[2] der ouden, maar dan die kracht, maar die vastheid alleen in dienst van het ware en het goede. Alleen in dienst zijner Kerk, van zijn land en het heil zijner eigen ziel. En omdat dat de beginselen waren, die hem bezielden, en omdat hij bezat een ijzeren wil, een stalen energie, daarom was hij een man van karakter, en was dat karakter zoo edel, zoo verheven, zoo groot.

Deze man deed alles, geleid door hoogere motieven. Ze staan geteekend in de lofspraak der H. Schrift over Mozes: ‘Door geloof en zachtmoedigheid heeft God hem heilig gemaakt.’ Dit korte woord beeldt Bekhuis' karakter uit. In alles vlamde zijn geloof. 't Bezielde al zijn daden. 't Adelde gansch zijn arbeid en veel groot gedragen lijden. 't Geloof is in dezen man de eenige verklaring voor zijn vuur, zijn moed, zijn werkkracht, zijn taaie volharding, in één woord voor zijn karakter. Ik durf

1) De Friezen knielen alleen voor God. Jhr. van Burmenia.
2) Den man van karakter en houvast.

zeggen: ook in den arbeid op zuiver onzijdig gebied was nog het geloof voor hem de ziel van zijne toewijding.

In de vlammen van den vuuroven der Indische samenleving, waar de Nabuchodonosor der verleiding zijne slachtoffers inwerpt, is hij ongerept gebleven, is hij ongedeerd te voorschijn getreden. De engel, die hem beschermde, die stond aan zijne zijde, was zijn Geloof, sterker dan die vlammen, machtiger dan het vuur van dien Nabuchodonosor.

Toen hij terugkeerde naar het vaderland, maar eerst in kinderlijke piëteit ging neerknielen aan de voeten van den Paus, had hij met dankbaarheid en trots kunnen uitroepen: Heilige Vader, *fidem servavi*. Ik heb ook ginds mijn geloof bewaard. Hij drukte het, op de vraag des Pausen, anders uit: 'Mijn geloof heeft mij behouden!'

En dat geloof, zoo machtig, zoo onweerstaanbaar sterk, was ook zoo kinderlijk eenvoudig, zoo naïef. Ik maakte L. Veuillot's devies tot het zijne. Welnu, ik word getroffen door de heerlijke overeenkomst tusschen deze beide geloofshelden. Niet met den Veuillot in de *Univers*, niet met den profeet, die de bliksemschichten rondslingert, die de geeselroede opheft en striemen laat, neen, met den Veuillot alleen in diens liefde voor de Kerk, en zooals hij zich zelven teekent in *Rome et Laurette*, als hij een belijdenis neerschrijft, omdat men gespot had met zijn al te groot, of beter: al te naïef geloof.

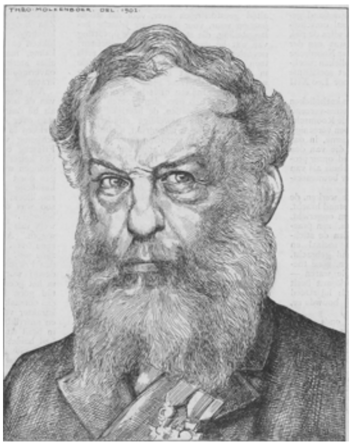

J.H.F. BEKHUIS, NAAR DE TEEKENING VAN THEO. MOLKENBOER.

Hij geloofde in het machtig mysterie der Drieëenheid, in het Geheim der Altaren, maar 'ik geloof ook,' riep hij uit, 'aan de uitwerking van mijn gebed, als ik zeg in mijn ziel, zonder mijne lippen te bewegen: O, Sint Franciscus, bid voor mij! Ik geloof aan de aflaten, verbonden aan mijn rozenkrans, gelijk ik geloof aan de zegeningen, gehecht aan mijn scapulier..... Wij moeten gelooven, tot stervens toe gelooven aan de geringste onzer geloofszaken.... en zóó, dat het laatste woord, en dat de laatste zucht, en dat de laatste blik, en dat de laatste trilling des lichaams, dat terugkeert tot het stof, nog zeggen zal: 'Ik geloof!'

Deze aanhaling is lang. Maar ze is zoo treffend in haar teekening. Ze beeldt het naïeve, groote geloof uit van den grooten, genialen Veuillot en ge vindt in dat portret de trekken van Bekhuis. Die woorden zijn hem als uit de ziel gegrepen. Zoo zou hij zelf gesproken hebben, want zoo is ook zijn geloof geweest. Zoo is hij gestorven, den rozenkrans knellend tusschen zijne vingeren, de lippen trillend van Jesus en Maria's naam, met de ridderorde van Maria, het scapulier van Carmel, op de borst.

Daar zijn bladzijden in zijn *Vie intime*, die de roerendste tafereelen bevatten van heerlijke geloofsuiting. Ik wil één enkel daaruit teruggeven.

't Was de nacht, die een ernstige keelbehandeling voorafging. De lijder, met zijn onwrikbare energie en kalmen moed, gevoelde geen angst voor nieuwe smarten, voor den dood. Eén vrees kwelde hem, maar die geen vrees is in den somberen zin des woords: de *timor Domini*, de vreeze des Heeren, waaruit geboren wordt de liefde tot God. Moest hij sterven, hij wilde sterven met God in de ziel! In dien nacht kwam de

Emmanuel onzer Altaren tot hem. Dat hoogste en heiligste aller mysteriën was den strijder altijd de hoogste kracht geweest, nu zou het den lijder de zoetste troost zijn en in zijn smarten de heerlijkste zaligheid op aarde.

De priester trad de woning binnen, maar toen van zijn lippen de woorden zouden klinken: ‘Vrede dit huis en die het bewonen!’ - toen stokten die woorden hem in de keel: de aandoening, die het tafereel, dat hij aanschouwde, uitwerkte, was te sterk, te machtig.

Uit den donkeren nacht stond hij opeens, niet in een ziekenverblijf, maar te midden van kostbare bloemen, van feestelijken tooi.... en in diepe, vurige aanbidding lag daar vóór hem, gekleed in zijn feestgewaad, 't groot gala, en op zijn borst alle ridderkruisen, door zijn talent, zijn toewijding, zijn geestdrift in den strijd voor Kerk en Friesland verdiend, de lijder, in wien alle hoop op genezing vernietigd was, wiens wilskracht, zoo zij gewoon-menschelijk ware geweest, moest zijn gebroken, die alles had verloren, wat hem bovenmate dierbaar, onmisbaar was, hij lag daar kalm en rustig. Er stroomden tranen langs zijn wangen, maar 't waren geen tranen van wanhoop, maar van liefde, heldhaftige onderwerping en berusting, van vurig en machtig en teeder geloof. Zoo ontving hij zijn Koning! Een Maximiliaan van Buren, stervend in zijn harnas, stervend ‘op Gods bevel.’ Ja, this was a man!

Dat tafereel in dien stillen nacht was het penseel des grootsten meesters waardig. Zoo moet Bekhuis gekend worden ook door hen, die hem bewonderden om zijn rijke gaven, die hem beminden en eerden als een edel karakter, die verbaasd stonden over zijn onbegrensden ijver en toewijding, maar voor wie zijn lijdensmoed, zijn heilige onderwerping, zijn glimlach, te midden der felste smarten, een geheim waren. Het licht, om dat mysterie te doen opklaren, is het licht van zijn geloof.

En deze man, zoo sterk, zoo streng, als 't aankwam op plichtsvervulling, zoo vol rechtvaardigheidszin, had een teeder gemoed, een fijnbesnaarde ziel, die trilde bij den aanblik van het geringste lijden, van armoede, van droefheid. Geloof, maar ook zachtmoedigheid maakten hem heilig, zegt de H. Geest over Mozes. Zachtmoedigheid, die zich openbaarde in vorstelijke milddadigheid en gulle, edele hulpvaardigheid.

Die mildheid, dat medelijden, die gulheid in hem en zijne edele en beminnelijke gade, waren spreekwoordelijk geworden.

Bij zijn uitvaart verzamelden zich rondom zijn lijkbaar de voornaamsten onzer beste en grootste mannen, met diepen eerbied en hooge bewondering voor den man, die in hun midden voor Frieslands grootheid had gearbeid en gestreden, wiens talenten zij op prijs gesteld, wiens karakter en deugden zij hadden liefgehad; maar daarachter verdrongen zich honderden, die ‘arm Friesland’ vertegenwoordigden, die hem hadden bemind als hun weldoener, en die honderden betreurden den man van een edel, medelijdend gemoed, wiens linkerhand niet wist, wat de rechter deed, waaruit ongezien zooveel gaven vloeiden in de hand der armen.

Dit is in flauwe trekken het beeld van den man, dien Friesland heeft verloren.

The noblest of them all... His life was gentle. This was a man.

Als dé edelste van allen, als een man vol zieleadel en beminnelijkheid zal hij bemind en geëerd blijven in het hart van elken katholieken Fries.

J.D. HOUTMAN, O.P.

Bij de Platen.

Nu al kapot! -

Onder de rubriek kinderrampen behoort ook deze: pas een nieuwe pop te hebben gekregen en die door een al te hardhandige behandeling tot een invalide te maken.

Het kleine meisje, hetwelk dit ongeluk is overkomen, is geweldig onder den indruk. Als verslagen kijkt ze, het zoo ontijdig geamputeerde lichaamsdeel in de hand houdend, naar het gat. Eén hoop heeft ze nog: dat misschien moeder, die zoo veel kan wat in haar kleine oogen wel wonderen lijken, ook hier raad zal weten te schaffen.

Maar moeder toont zich even onthutst als de kleine meid. Neen, daar weet ook zij geen mouw aan te passen. Het ongeluk is niet te herstellen, en Catootje zal het voorloopig met een kapotte pop moeten doen.

Doch niet lang, want moeder kan het niet aanzien, dat haar lieveling lang van het genot, dat een 'heele' pop oplevert, verstoken blijft. En op een mooien keer verrast ze de kleine meid met een nieuwe pop, er ditmaal met wat meer nadruk de waarschuwing bijvoegend, daar voorzichtiger mee om te gaan. Nu, dit zal Catootje graag beloven. En nakomen ook, willen we hopen.

[Nummer 19]

Valkenoord,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

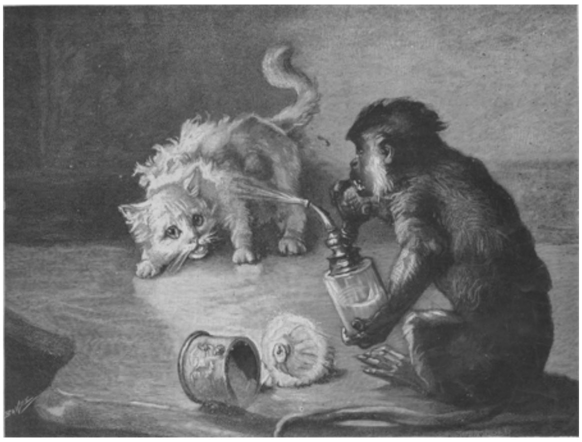

EEN KOUD BAD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARLES MONGINOT.

Een warme, vroege, groene Mei. De meidoorn bloeide en de kamperfoelie.

Fred van Hoogerwoude stapte vlug aan. Een holle weg klom van den grintweg steil naar boven. Links glooiden weiden naar een beekje diep omlaag, met hooge boomen aan den kant en op de groene helling, rechts wisselden plekjes wei en boogerden elkander af. Een enkele appel stond nog in bloesempracht. - De jonge Amsterdamsche advocaat genoot van de frissche lentegeuren. Een mooi land!

Hij matigde zijn gang. 't Had den vorigen dag hard geregend en de karreweg was geen chaussée, glibberige Limburgsche klei- en rolsteenen! ''t Schniet veul aaf,' had Jean verzekerd en hij had hem op zijn woord geloofd, maar....? Mooi was het toch en een genot voor den stedeling. Dáár boog het voetpad rechts in, dat langs den kortsten weg naar Valkenoord voerde; 't was nog glibberiger dan de karreweg, want er lagen geen rolsteenen, die houvast gaven, hier en daar was het echter met gras begroeid. 't Weggetje was smal, haast een berceau van volbloeienden Meidoorn, al witte bouquetten, als bloemensneeuw; hoogerop verbreedde het zich tusschen heggen met geurige kamperfoelie.... Na twintig minuten was hij boven, op 't plateau, en genoot van het vergezicht in de richting vanwaar hij gekomen was.

Het pad liep tusschen bouwland verder. Op de akkers sproot overal het jonge koren uit. Hier en daar een kleurig plekje klaver. Recht vooruit rees een ranke spits boven een massief van hoog geboomte. Daaronder, soms onderbroken door de golvingen van den akker, het fel-geel van een zandsteenmuur. Dat moest Valkenoord zijn. Het pad liep naar een oprijlaan met populieren, die blijkbaar van de chaussée naar het kasteel leidde.

Sinds hij zijn rijtuig verliet, was hij nog geen sterveling tegengekomen; ook het plateau scheen eenzaam, zoo ver het oog reikte geen levend wezen te bespeuren; slechts de onmisbare musschen tjilpten en hoog boven hem zong een leeuwerik. Hij

naderde den ingang van het landgoed. Het monumentale hek was gesloten; links en rechts een hooge zandsteenmuur; van het huis was nog niets te zien - de weg maakte, het hek door, een scherpe bocht en dicht, hoog heestergewas belette het inzicht.

Ook hier scheen alles ingeslapen, geen beweging te bespeuren. Er hing een zware ouderwetsche klingel naast het hek, hij luidde bescheiden.

Daar klonk een korte, schelle spotlach vlak bij hem. Hij keek verbaasd rond, kon echter niets ontwaren. Aha! nu vloog hem een tamme kraai rakelings langs het lijf, roepend: 'Dag jong, dag jong!'

'Dag, Hannik! Zoo heet je zeker, als

je meeste zwarte collega's. Dus toch één levend wezen!'

Hannik hupte kameraadschappelijk om hem heen, roepend: 'Spekkoek, - beste jong, - freule Greta, mooie Greta, - zoete Tilly!'

'Wel drommels, jongen, je wordt interessant. Mooie Greta, zoete Tilly, wie zijn dat?'

'Spekkoek, brave jong!' was het antwoord.

Er werd niet opengedaan. Hij belde voor de tweede maal. Met forschen ruk trok hij het breede handvat van den klingel naar beneden en amuseerde zich dan weer met Hannik, die al familjaarder werd, hem zelfs in de schoenen pikte, maar ondanks opgewekte conversatie zijnerzijds, zich bepaalde tot het in wisselende volgorde herhalen van zijne blijkbaar zeer gevestigde meening, dat Greta mooi, Tilly zoet en spekkoek lekker was.

Nog steeds werd niet opengedaan. Het duurde lang. Zou hij nog eens bellen? Op dat uur - 't was tegen twee uur namiddag - was bezoek wel zeldzaam, maar was er dan niemand thuis? Hij had het al heel slecht getroffen: door een samenloop van omstandigheden was er van belet vragen bij de familie Greving, 't geen hij den vorigen avond telegraphisch aan den heer Becker had verzocht, niets gekomen en de notaris kon hem onmogelijk vergezellen. Hij luidde voor de derde maal, nu lang en aanhoudend. Hannik werd er zenuwachtig van, dribbelde vlug heen en weer, al roepend: *Entrez, s'il-vous-plait!* Fred schaterde het uit.

'Je hebt mooi praten, zwartjan. Ik geloof, dat hier spoken wonen, die overdag slapen.' Hij boog zich om zijn zwarten vriend te streelen. Dat was echter mis, want Hannik klapwiekte heftig met de vleugels, beet duchtig van zich af en schold hem voor: 'Frechlap' en 'filou.' Op familjare behandeling was hij blijkbaar niet gesteld.

Het hek knarste en vóór hem stond als uit den grond verrezen, een meisje, het gezicht, gloeiend als een pioenroos, geheel omsloten door een grooten stofdoek. Een reusachtig schort omhulde haar figuur. Zij had blijkbaar hard geloopen en hijgde naar adem. De donkere oogen keken verlegen en verward.

Het huis was werkelijk zoo goed als uitgestorven. De heer en mevrouw Greving met Greta waren 's morgens naar M.... gereden en zouden eerst laat in den middag terugkeeren; tante Claire was thuis, maar voor haar was het geluid der bel een langvergeten klank en Tilly met oude Dora waren op den zolder, aan den achterkant van het huis, druk bezig. Tilly had zich in werktenue gestoken, 't lief figuurtje onkenbaar onder een groot schort.

Toen de bel met forschen klank overging - de eerste maal was het blijkbaar heur aandacht ontgaan, - zei Dora rustig: ''t Zal de post zijn,' maar als eenigen tijd daarna weer, en nu meermalen achtereen, werd gebeld, riep Tilly, zich wegspoedend: 'Blijf maar, Door, ik zal gauw gaan zien, 't is zeker een bedelaar!'

Als een jong paardje draafde zij naar 't hek, maar schrok niet weinig, toen zij den gedistingeerden jongen man voor zich zag, vroolijk lachend om den toorn van Hannik. - 'Zeker een vreemde, die den weg wil vragen naar de echo' - er was nl. een kwartier loopens verder, maar niet gemakkelijk te vinden, een mooie echo, - 'wèl vroeg in 't jaar', ging het snel door haar hoofdje.

'Een net boerinnetje,' dacht Fred en zei overmoedig:

'Zóó, kleine boeren-klaproos, dus jij leeft hier dan toch in dit tooverpaleis!'

De pioen vlamde nog hooger op, maar in de oogen tintelde het guitig. Haar schalksche aard kwam boven. Ze had schik in het geval, maakte een boerenknik en antwoordde:

‘Of ik leef, of Trijnsche Koestal leeft! Nou, meneer, ik zou 't denken! Dacht meneer dat ik een spook was?’ En een heldere lach bewees, dat het in ieder geval een vroolijk spook moest zijn.

‘Wat praat jij aardig, zoo zangerig. Ik mag dat Limburgsch wel. Maar, vertel eens, meisje, is baron Greving thuis?’

‘Neen, meneer,’ klonk het nu weer opeens verlegen.

‘Dat spijt me verbazend. Ik kom expres uit Amsterdam om het kasteel te zien, - of is het soms al verkocht?’

‘Ik weet van niets, meneer, maar - na een oogenblik - de oudste freule is even het dorp in en komt over een kwartier thuis. Daar kan meneer net zoo goed mee spreken als met meneer den baron zelf. Wil meneer zoolang in 't salon wachten?’

Dat vond hij goed. Het meisje liep vlug voor hem uit, door een heesterpark en bloementuin, naar het huis. Het was massief, statig, oud, maar goed onderhouden, met fijngetakten wingerd hier en daar langs de gevels en enkele sterke rozenstammen, opklimmend tot dicht bij het sierlijk dak. Dit scheen betrekkelijk nieuw, evenals de fijne klokketoren, maar paste toch bij den overigen bouw.

Tilly ging hem voor door een hooge vestibule, waarop verschillende deuren uitkwamen en liet hem binnen in 't salon.

‘Geef dan aan de freule, bij haar thuiskomst dit kaartje, Trijnsche.’

Zij nam het kaartje aan, maakte weer een boerenknik en verdween. Hij oogde haar lachend na.

Zoodra de deur gesloten was, stoof Tilly naar boven en riep Dora, vertelde met een paar woorden 't geval en zeide haar zich snel te kleeden, voor thee te zorgen en tante Claire te waarschuwen, dat er een kooper was voor 't huis en zij bij haar zouden komen theedrinken.

Dan maakte ze vlug toilet. ‘Als hij me nu maar niet herkent! 't Kan bijna niet, ik was zoo toegetakeld, maar mijn spraak? Hij zei: wat praat jij aardig. Ah, attendez, monsieur, we zullen Fransch spreken. Bleu lijk je niet erg en je zoo'n beetje in het nauw brengen kan geen kwaad, zoo'n pursang Hollander zal dat wel zoo gemakkelijk niet afgaan, maar dat komt ervan, als men zoo brutaal is. - Nog even een kattebelletje met potlood voor tante Claire: ‘Kooper huis, Van Hoogerwoude, Hollander, om bijzondere reden spreek ik Fransch.’ Dan spoedde zij zich naar beneden en gaf het briefje aan Dora, die, in groot ornaat, haar reeds wachtte.

Toen Trijnsche verdwenen was, had Fred de kamer rondgekeken. 't Was een ruime, hooggestoken zaal, den stempel dragend van voornamen rijkdom van een oud geslacht. De wat sombere tinten van het statige eikenhout en van de meest donker geschilderde familieportretten werden opgevroolijkt door zonnelicht, dat tusschen zware gordijnen, - deftige wachters bij hooge openslaande ramen, - bescheiden naar binnen gleed, maar eenmaal binnen, nieuwsgierig en dartel, lachte en stoeide op 't spiegelvlak van den parketvloer en grillige lichtpuntjes en figuren teekende op de gebeeldhouwde rug- en armleuningen der zetels. Van een der drie ramen waren de gordijnen geheel op zijde geschoven. Hier drong het zonlicht als een breede zuil naar binnen en in den gloed koesterden zich twee groote bloemstukken, waaromheen een groep foto's op een sierlijk tafeltje, luchtig modern meubeltje in steil conservatieve omgeving.

Hij bekeek vluchtig de portretten, dat van Tilly trok zijn aandacht: ‘bekend gezichtje.’ Maar het uitzicht buiten lokte en boeide hem meer. Hij opende half het openslaande raam, waardoor de volle zon naar binnenkwam en zag nieuwsgierig en dadelijk bekoord om zich heen. Behalve op enkele plaatsen, waar de muur, die het landgoed omsloot, het uitzicht hinderde, had men van het hooggelegen terras, waarop de ramen uitkwamen, een ver uitzicht in eene richting op een golvend en afwisselend landschap, in andere richting op de Maasvallei en de heuvels aan de overzijde. Beneden lagen bloemen- en moestuinen, verderweg de uitgestrekte boogerd. Met bochten en golvingen en grillige tinten van wit tot bruingeel, den zandsteenmuur als een gordel om 't geheel, links scherp afstekend tegen donker mast- en sparregroen, waar een strook bosch het landgoed naderde.

Hij trad naar buiten op het terras en genoot bewonderend en getroffen de schoonheid van het lichte landschap. Maar al spoedig kwam als een nevel de gedachte, dat het scheiden van deze plek pijn moest doen. 't Gold hier geen vrijwillig heengaan der bewoners en op eens leek 't hem roof, wegdringen en verjagen uit dierbaar huis en hof, en als een kilte viel dit besef in zijn warm voelend hart.

Hij schrikte uit zijn overpeinzing op, toen een fraaie jachthond met wilde sprongen het terras opvloog naar hem toe en langs hem heen naar binnen in het salon. Hij was haast met een sprong op zij geweken en zag nu in de kamer een lieflijke verschijning, een jong meisje, frisch als Meilente, elegant in haar eenvoudig wandelkostuum, tegen wie de hond uitbundig vroolijk opsprong en dat hij niet had hooren binnenkomen. Hij wilde zich haastig voorstellen, maar zij was hem voor. Ze hield zijn kaartje, alsof ze het zoo juist ontvangen had, in de hand en sprak hem in 't Fransch aan:

‘Ik hoor van de dienstbode, mijnheer Van Hoogerwoude, dat u mijn vader wilde spreken over den verkoop van ons buiten’, - haar stem trilde een weinig - ‘mijn ouders zijn vandaag naar M.... maar misschien kan ik u eenige inlichtingen geven en u in ieder geval in de gelegenheid stellen het goed in oogenschouw te nemen.’

Fred antwoordde tot haar verrassing in zuiver, vloeiend Fransch, verontschuldigde zijn onverwacht bezoek en betuigde haar zijn dank voor haar vriendelijk aanbod, waarvan hij gaarne gebruik wilde maken. Hij gaf dadelijk uiting aan den indruk, welke het schoone landschap op hem gemaakt had en vertelde, langs welken weg hij hierheen gekomen was.

‘Dan zult u eerst wel wat willen uitrusten en stel ik u voor de thee te gebruiken bij mijn tante, freule Van Weringsdorf, onze huisgenoote. Wilt u zoo goed zijn met haar langzaam en duidelijk te spreken, zij is doof.’

Zij ging hem voor naar het boudoir van tante Claire, een uitverkoren plekje met uitzicht op de rivier. Claire was gewoon snel de harten voor zich in te nemen. Het fijne, geestige gezicht met de levendige oogen, zoo contrasteerend met het zwakke lichaam, wekte aanstonds sympathie en deelneming. Ook Fred was dadelijk gevangen en zijn stem scheen juiste akkoorden te treffen, want zij verstond hem zonder moeite.

Tilly schelde. Terwijl ze half afgewend van hem stond, zeide ze: ‘Ik vergat u nog mijn excuses te maken over onze noodhulp. Trijnsche bekende me, dat ze u zoo lang had laten wachten, ze was er verlegen mee geweest.’

Hij kleurde even. ‘'t Is me niet opgevallen, dat het lang heeft geduurd, freule. Ik heb me kostelijk geamuseerd met Hannik.’

‘Oh, hebt u al kennis met hem gemaakt? Hij is vermakelijk, niet waar? U moet hem hooren, als hij met Hektor aan den gang is. Heeft hij geen onzin geklapt? Hij haalt soms alles door elkaar.’

‘Hij gaf een zeer vleiende getuigenis van twee blijkbaar goede bekenden van hem en in 't begin waren wij goede vrienden, maar toen ik wat vertrouwelijk wilde worden en hem streelen, werd hij erg boos.’

(*Wordt vervolgd*.)

Salve Regina.

Koninginne, wees gegroet!
Wie ooit neerknielde aan Uw voet,
Mocht ervaren wat Gij zijt,
Moeder van barmhartigheid!
Ja! verkwijnden werdt Gij leven,
Levenden verheev'ner streven,
Zielesmarten-dragers zoetheid,
Hopeloozen hoop vol goedheid!
Ach! ontkroond door Eva's val,
Zwerver in dit lage dal,
Tot U, Eva, 't menschdom vlucht
En zijn lijdensbede zucht!
Midd'laresse, uit mededoogen
Wend naar mij Uw liefd'rijke oogen!
Wil den balling, na 't bevrijden,
Met de Zegen-Vrucht verblijden
Van Uw schoot! O trouwe Maagd,
Minzaam, nooit vergeefs gevraagd!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Als men oud wordt.
Naar de schilderij van Jozef Israëls.

Zoo iemand, dan is wel Jozef Israëls de schilder der schamele schoonheid. Onze lezers kennen den meester reeds als zoodanig uit zijn *Zoon van het oude Volk* in den vorigen jaargang der *Illustratie*: schunnig Joodje tusschen muffen oudroest-rommel, in zijn groezelige armoede en bedrukte eenzaamheid de geheimzinnige drager van luisterrijke tradities, onooglijke ruïne der lang-vergane levenspracht van God-verkoren Volk.

Zoo is ook het oude moedertje op onze plaat kenschetsend voor den trek naar het trieste in Israëls' kunst: *Als men oud wordt* heeft hij het doek gedoopt, en inderdaad: oud en vervallen, tot op den draad versleten is de eens zoo stoere, jonge visschersvrouw: het sloofleven sloopte langzaam maar gestaêg haar krachten; vrees voor de dierbaren op zee, smart om den man, die verdronk, om de kinderen, die, eigen huis en haard zoekend, haar vereenzaamd achterlieten in de leêge hut, het allengs sterven zien der oude vertrouwde vrienden en geburen uit haar jeugd - het heeft haar verslagen, versuft.

Daar zit ze nu, armelijk mensch-wrakje, in haar ouden schoudermantel, over het vuur gebogen haar verkleumde leden te warmen. Buiten loeit de wind en de woedende zee doet met gierend geweld het oude lied van dood en verdelging daveren de stranden langs, - ze hoort het wel, maar het laat haar onbewogen als het eentonig getik en de trage slagen der ouderwetsche wandklok, als het kwijnend geknap van doovende houtskool in den haard, àl waarschuwing, dat de dood dreigend rondwaart in de duistere hoeken harer eenzame hut, dat hij wacht in de rondomme schaduwen der bewegelooze dingen, loerend op het versleten levensrestje der rimpelige stumper.

Het is van zóó vreugdeloos menschenbestaan, dat Israëls zijn sterkste en zuiverste kunstindrukken ontvangt, ze opnemend in zijn ziel en verwerkend tot schilderingen van schrijnend tragische kracht. En deze tragiek van het geringe, van de schier verworpen wezens is er een, roerender en inniger, en vooral niet minder grootsch dan die van het magistraal-dramatische, van de praalvolle treurnis der groote dingen en van het zich hoog-houdend leed-leven.

Grootsch, den aanschouwer plotseling grijpend in de ziel is deze kunst door haar soberheid, door de stage versterving van het menschelijk-gevoelige in den maker, die alleen zijn kunstenaarsgevoel leven laat in de bleeke schemering van half weggewischte lichten en klagelijke kleuren, in droef-dralende schaduwen en groezelige donkerten van grauw-grijzen toon; in een teekenwijze, heel eigen en bijzonder als van een, die lang het leven zag in aandachtige vereering, zijn simpel schoon vromelijk droeg in eigen ziel, en het daarna te benaderen trachtte, eerbiedig, als vreezend der dingen innigheid te deren door tè uitbundig beweeg.

Zóó is de kunstenaar Jozef Israëls, een figuur, mooi en beminnelijk van eenvoud in het alledaagsch leven, van onvergankelijke grootheid voor alle geslachten, die in de schoone vertroostingen der God-nabije kunst een vreugde voor hun vergankelijk leven zoeken zullen.

M.V.

Diepzinnige beschouwingen,
van W.L. Alder.

De Chineesche mode om de voeten der meisjes te verminken is heel wreed en dom, maar wanneer wij die vergelijken met onze mode om meisjes te leeren pianospelen, is er nog zoo'n groot onderscheid niet tusschen ons en de Chineezen. Het doet den Chineeschen meisjes pijn, dat haar voeten zoo misvormd worden en maakt haar voor gansch het leven kreupel, maar dan is er ook niets meer tegen in te brengen. De meisjes alleen lijden en de maatschappij, waarin zij leven, wordt er niet minder op, dat de vrouwen bijna niet kunnen loopen. Terwijl wij niet alleen wreed tegenover onze meisjes zijn door haar iederen dag uren lang gamma's en vingeroefeningen te laten spelen, maar ook de ijselijkste wreedheid begaan tegenover onze vrienden en buren.

Ieder meisje heeft het land aan 'studeeren' en doet het alleen, omdat zij er door hardvochtige en onnatuurlijke ouders toe gedwongen wordt. Zij zou in dien tijd tennis kunnen spelen of fietsrijden of een andere prettige bezigheid kunnen doen, maar hare onverbiddelijke ouders dwingen haar op een stoel zonder leuning te zitten, opzettelijk uitgevonden om haar rugspier te vermoeien, terwijl zij de spieren van haar armen en vingers moet pijnigen door op de toetsen te slaan.

Maar de foltering, die het meisje aan haar piano lijdt, is niets in vergelijking met de foltering, die allen uitstaan, welke haar hooren. Eén meisje op honderdduizend speelt misschien goed genoeg om genot te geven aan degenen, die aanleg hebben om vermaak te scheppen in pianomuziek. De overige negen en negentigduizend negenhonderd negen en negentig meisjes brengen allen al hare buren tot wanhoop. De man, die in wat men noemt een stille straat woont, kan rekenen, dat hij op zijn minst dertien piano's kan hooren, welke door ongeveer een en twintig meisjes bespeeld worden, die ieder afzonderlijk twee uur iederen dag studeeren.

Soms is het nog erger, want ik woonde eens in een huis, waar een piano in de kamer boven mij en een piano in de kamer beneden mij stond, en die twee piano's

werden zoowat zestig uren per dag bespeeld. Kom mij nu niet met cijfers aan boord om te bewijzen, dat dit onmogelijk is; ik weet, wat ik geleden heb. Velen zullen er zijn, die evenzeer lijden als ik, en ik vind een meisje met een piano even erg als den grootsten beul in China. Vóór dat wij de Chineezen wreed en barbaarsch noemen, omdat zij de voeten hunner meisjes verminken, moesten wij eerst uitscheiden met ònzen meisjes piano te leeren spelen.

,

Zoover ik weet, heeft de ‘Vereeniging tot natuurkundig onderzoek’ nog altijd verzuimd ons nader in te lichten over het onderwerp: de spook-kat. Onder de gewone natuurverschijnselen is niets zoo algemeen als de spook-kat. Dit geheimzinnig beest is door ieder lezer zeker wel honderdmaal gezien. Gij zat op een avond in uw kamer en zaagt opeens een kat onhoorbaar rondsluipen en verdwijnen. Gewoonlijk verdwijnt dit soort van kat het liefst door de deur of zij komt voor een oogenblik te voorschijn van achter een of ander meubelstuk. In alle geval duurt haar verschijning maar heel kort. Ge ziet haar zoo duidelijk als een gewone kat, die ge overdag op de vensterbank ziet zitten, en ge zegt overluid of bij u zelf: ‘Daar is een kat.’ Gewoonlijk staat ge op en kijkt naar de verdwenen kat om haar uit de kamer te jagen, maar het is onnoodig te zeggen, dat de kat, daar zij een spook is, nooit gevonden wordt.

Nu brengen andere beesten uit de geestenwereld ons nooit zulke bezoeken. Wanneer een hond of een konijn of een rhinoceros dood is, dan blijven ze dood, ze komen nooit stilletjes bij lamplicht langs den vloer sluipen. Niemand - dat wil zeggen: geen verstandig mensch - ziet ooit spook-beesten in zijn kamer, behalve de spook-kat. Maar spook-katten zijn even veelvuldig in de stad als in landhuizen en iemand, die niet bijzonder goed bekend met een verschijning der spook-kat is, moet nog gevonden worden.

Iedereen moet toegeven, dat deze overvloed van spook-katten een vreemd verschijnsel is. Waarom, als we een spook-beest in onze kamers zien, is het altijd een kat? Dit moest onderzocht worden. 't Is waar, dat de kat een bijzondere plaats onder de beesten inneemt, want vele duizenden jaren geleden was zij in Egypte een voorname godheid.

Misschien heeft zij van de Egyptische priesters wel de geheimen geleerd en ook de wetenschap om zich weder zichtbaar te maken. 't Is best mogelijk, dat de Egyptenaren daarom mummies van de doode katten maakten, om ze te beletten te komen spoken. Egypte zal zoo verbazend vol van levende katten zijn geweest, dat men de spokende katten best missen kon. Maar ik houd vol, 't is een vreemd verschijnsel en wel waard, dat het onderzocht wordt.

,

Er zijn menschen die denken, dat de wereld beter en prettiger zal worden, wanneer de paarden zullen vervangen zijn door automobielen. De waarheid is, dat, wanneer de automobielen algemeen worden, het leven een last zal zijn. Denk eens een oogenblik na over het leven, dat zoo'n motor-kar maakt. Hoe ze ook verbeterd worden, het zullen altijd machines blijven, die zich niet kunnen bewegen zonder een heel leelijk leven te maken. Voertuigen, die door paarden getrokken worden, maken al leven, de wielen rollen over den grond en de hoeven der paarden kletteren op de straatsteenen. Maar als men in een stad zal moeten wonen, waar de automobielen de

paarden hebben verdrongen, zal het zijn alsof men in een stoomzagerij woont, met aan de eene zijde een katoenfabriek en aan de andere een stoom-mallemolen met stoom-orgel.

Zelfs nu is het leven voor zenuwachtige menschen soms verschrikkelijk door al de straatgeluiden. Heeft de motor-kar onze straten in bezit genomen, dan zullen er geene zenuwachtige menschen meer zijn om de eenvoudige reden, dat zij òf zullen doodgaan, of gek worden.

En bedenk dan eens, hoe onbegaanbaar onze straten zullen worden, wanneer duizenden motors zullen rijden, met de snelheid, die zij gewoonlijk aannemen. Een paard zal niemand met opzet overrijden, maar eene machine van ijzer en staal zal het heerlijk vinden om menschen te vermoorden.

Wanneer een paard op hol slaat, dan is het gewoonlijk voor een politieagent niet héél lastig den teugel te grijpen en het tot staan te brengen. Maar wanneer een motor op hol gaat, dan zal het niets geven, of iemand ook er voor springt of zijn hoed zwaait om haar op zij te doen gaan en het zal ondoenlijk voor een politieagent zijn om een wiel of een kruk te pakken. Een hollende motor zal even vreeselijk zijn als de allesverdelgende wagen van Juggernaut.

Haar pad zal bezaaid zijn met gedoode of gewonde burgers, en wanneer ze eindelijk tegen een lantaarnpaal loopt en uit elkaar springt, zal dat even erg zijn als een dynamiet-ontploffing.

ALS MEN OUD WORDT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOZEF ISRAËLS.

Wanneer de automobiel het paard heeft verdrongen, ga ik naar Stromboli of een ander bergachtig land, waar het rijden met motors ondoenlijk is. Beschouwt men ze als een beest, dan is de automobiel een monster. Beschouwt men ze als machine, dan is zij een der luidruchtigste en afschuwelijkste, die ooit uitgevonden zijn.

***

Dat de vrouwelijke geest zeer veel verschilt met dien van den man, blijkt ook vooral uit de wijze, waarop een vrouw een knoop legt. Mannen leeren zeer gemakkelijk de kunst om knoopen te leggen, maar vrouwen kunnen of willen diezelfde kunst niet machtig worden. Sinds het begin der beschaving heeft een vrouw nog nooit op behoorlijke wijze een knoop in hare schoenveters gelegd. Zij bindt ze òf met den knoop, dien zeelui 'een grootmoedersknoop' noemen en die los raakt vóór zij vijf minuten geloopen heeft, òf ze bindt ze vast met een zonderlingen knoop van

haar eigen uitvinding, dien zij naderhand onmogelijk loskrijgen kan. Stel eens eene vrouw voor om haar den platten knoop te leeren maken, die de eenvoudigste aller knoopen is, maar nooit uit zich zelf los gaat en altijd gemakkelijk los te krijgen is.

Ge zult nooit een vrouw vinden, die dezen knoop wil leeren. Zij zal u zeggen, dat zij liever de dingen op haar eigen manier vastknoopt en wanneer zij zóó ver gaat u toe te laten hare schoenen, bij wijze van proef, met een platten knoop vast te maken, zal zij ze dadelijk weer losknoopen om haar eigen geheimzinnigen en onpractischen knoop te leggen.

Wanneer deze oppositie van vrouwen tegen alle nuttige knoopen maar alleen haar eigen schoenen betrof, zou het niet zooveel schaden, alleen het vrouwelijk humeur zou er onder lijden. Maar vrouwen maken allerlei pakjes toe met knoopen, die geen man of vrouw loskrijgen kan. Het is treurig aan al de vaders en broeders te denken, die te lijden hebben van deze vrouwelijke gewoonte. Wanneer een vrouw een pakje zendt naar een mannelijk familielid of vriend, breekt hij eerst zijn nagels in zijn poging om het los te krijgen en snijdt het eindelijk door, terwijl hij uitdrukkingen gebruikt, die niet voor openbaarmaking geschikt zijn.

SOCRATES VOOR ZIJN RECHTERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNEST VAN DEN KERKHOVEN.

Dan gebeurt het ook, dat eene vrouw op reis verschillende noodzakelijke artikelen bij elkander gebonden heeft. Er komt een oogenblik, dat zij er een van gebruiken moet en wel dadelijk. Zij zegt tot den man, die haar begeleidt: ‘Wacht een seconde, totdat ik dit touwtje los heb,’ en dan vangt zij de hopelooze worsteling aan. Nadat zij vijf minuten gepoogd heeft een knoop los te maken, die niet los wil, roept zij: ‘Wat drommel!’ en leent het mes van den man.

Ik ben persoonlijk bekend met een dame, die in het Park wandelde, toen het begon te stortregenen. Met het oog op zulk een mogelijkheid, had zij een regenmantel en een paar overschoenen medegenomen en daar een net pakje van gemaakt. Zij had drie kwartier noodig om dit pakje los te krijgen en zij had nòch een man, nòch een schaar bij zich. Toen zij het eindelijk los kreeg, was het juist droog en zij was veel natter dan de kat, die men gewoonlijk aanhaalt.

Deze aandoenlijke geschiedenis zou de vrouwen er toe moeten bewegen om fatsoenlijke knoopen te leggen, maar zij zal natuurlijk niets uitwerken.

ALB. S.

De Schimmel van den ouden Haida.

De schimmel van den ouden Haida had zijn gelijke niet in het dorp. Maar zijn innerlijke hoedanigheden overtroffen de uiterlijke verre, zooals dit ook bij de menschen pleegt te gebeuren. Zijn pooten waren te kort, zijn lijf te dik, de geelbleeke manen dun, zijn staart bescheiden, terwijl de uitdrukking zijner oogen van stompzinnige onnoozelheid scheen te getuigen. Met voorliefde liet hij de wereld zijn tong zien. Maar innerlijk was hij een parel. Steeds opgewekt bij den arbeid, dacht hij er niet aan moeheid voor te wenden, maar steeds geduldig was hij, gehoorzaam, aanhankelijk en bescheiden. Als de huisdieren een dienstboek hadden, zou het zijne met aanbevelingen gevuld zijn geweest.

Hij behoorde tot de oudsten van het dorp. Op zijn rug hadden als kinderen gespeeld die nu reeds volwassen mannen waren. Over zijn jeugd was iedereen in 't onzekere. Haida had hem voor zeventig gulden op de markt gekocht. Intusschen had hij reeds vier vrouwen van zijn meester overleefd. Hij had zelfs nog de oude Haidula gekend, de stiefmoeder van zijn baas, het kwaadste wijf mijlen in den omtrek. Zij was er een geweest zóó nijdig, dat men nu nog een kruis sloeg, als men aan haar dacht.

Zij had er uitgezien als een oude knotwilg in den winter en haar vingers geleken kromme wortels. Zij haatte de menschen, wijl ze van niemand hield, en hield van niemand, omdat zij allen haatte.

Onafgebroken procedeerde ze, ook met haar eigen kinderen, wien ze de erfenis huns vaders zocht te betwisten. Ze was zóó gevreesd, dat allen haar ontweken. Wie haar op het veld zag aankomen, maakte een grooten omweg om haar niet te ontmoeten. Daarover werd ze dan zoo kwaad, dat ze luid begon te schelden en dikwijls wegens beleediging voor het gerecht moest verschijnen. En de rechter gevoelde zich niet gerust in de gerechtszaal, als zij met haar wortelig figuur op de bank der beschuldigden zat.

Lang scheen het, dat zelfs de dood niet van haar weten wilde en haar brave man ook in den Hemel haar nog vreesde en om een lang leven voor haar bad. Maar op zekeren dag stierf ze toch, zeker negentig jaar oud. Het scheen het heele dorp een wonder toe.

Vreedzaam leefde de familie Haida nu voortaan voort, met haar dieren onder een dak. De koeien bevonden zich in het linkergedeelte der woning, de menschen in het rechter. Het linkerdeel werd stal, het rechter woonhuis genoemd.

Midden daartusschen heerschte de schimmel alleen. Ook hij herademde, toen de oude wegbleef, zij had hem in het geniep genoeg stompen en duwen gegeven. Van haar had hij dat nijdige bijten geleerd, als lastige handen hem te na durfden komen.

Zijn rijk was het kleinste, maar daar het duister was, bleven deszelfs grenzen hem onbekend. Hier stond hij in gedachten zijn weinige rusturen door te brengen, den kop diep ter aarde gebogen, alsof hij de raadselen van zijn bestaan zocht te achterhalen.

Welriekend hooi noodde vóór hem in de ruif, naast hem stond iemand van de familie en streelde hem. Hij was niet vastgebonden. Die schande deed hem zijn meester sinds jaren niet meer aan. Hij genoot volkomen vrijheid, die hij echter nooit misbruikte. Aan verzorging ontbrak het hem niet en 's Zondags had hij het al heel goed. Dan mocht hij den geheelen dag doen, wat hij wilde. Maar hij had bijna nergens lust in. Hij wandelde een beetje op het erf rond, langs het halfvergane hekwerk, dat de planken en balken en verborgen raderen van den ouden molen afsloot.

Als hij lust gevoelde een bad te nemen of te drinken, liep hij naar de molenbeek, die stroomde langs het erf. Had hij honger, dan stiet hij met den kop het houten hek open en ging naar de weide. Hij kende deze goed, zij lag vlak achter het huis. Een sloot lag er doorheen en dik, lang riet groeide aan den kant. Maar hij meed dit, hij lustte liever het malsche gras. Als hij zich daaraan dikgegeten had, keerde hij langzaam en vergenoegd terug. Ieder wachtte zich er voor hem lastig te vallen, sinds hij van de oude stiefmoeder het bijten geleerd had.

Tegenover de dieren op het erf nam hij een teruggetrokken houding aan. Hij had een hekel aan varkens, een ergen hekel, daar ze altijd knorden en tegen de deur van zijn stal schuurden. Ook van de koeien hield hij weinig; haar leven scheen hem nietig en zonder doel. Hoenders en duiven omringden hem, zonder dat hij er acht op sloeg. Zulk nederig goedje schonk hij heelemaal geen aandacht. Hij bleef dus op zichzelf. Aan den omgang met andere paarden, aan een verstandig met hen omgaan, zooals dit onder menschen pleegt te geschieden, dacht hij sinds lang niet meer. Zijn meester en zijn werk met de afwisselingen, die de jaargetijden meebrachten, waren hem genoeg.

Den laatsten tijd kwam er een levenslustig element in de familie. Een zoon, die uit den dienst thuis kwam, speelde iederen avond harmonika onder den pereboom in den tuin, terwijl meisjes en knapen om hem heen zaten en op 't laatst begonnen te zingen.

De oude Haida stond die uitgelaten vroolijkheid graag toe, omdat ze den molenaar in zijn slaap stoorde. Want het was zijn grootste genoegen, dezen een poets te spelen. Zijn misnoegen tegen dien buurman dagteekende uit de dagen der oude stiefmoeder; deze was met den molenaar uit louter proces-zucht een rechtsgeding over een kleinigheid begonnen. Zes jaar duurde het proces, waarbij de oude in alle drie de instanties door het gerecht veroordeeld werd.

Haida haatte zijn schoonmoeder; alleen dat de molenaar het proces gewonnen had kon hij niet uitstaan. Als hij er dus kans toe zag, trachtte hij het hem betaald te zetten. Aan den kant van de molenbeek plantte hij laag afhangend struikgewas, dat den toevoer van water belemmerde, en hij kweekte heele koppels ganzen, die er op afgericht schenen, den geheelen dag te musiceeren onder het venster van den molenaar. Van den landheer pachtte hij het vischwater en ving den molenaar in diens eigen water de visschen weg.

De molenaar was een wijsgeer. Zwijgend verdroeg hij de lieflijkheden van zijn buurman en verheugde zich in stilte, als na onweersbuien het water in zijn beek begon

te zwellen, en huis en erf van Haida onder water liepen. Dan zat de oude woedend op zijn eiland of voer met zijn vischboot op zijn eigen erf rond.

't Liefst was hem, zijn verdriet bij zijn schimmel te klagen. In den stal had hij zich een bankje tegen den muur getimmerd, vlak bij den kop van zijn paard. Daar zat hij uren lang, rookte zijn pijpje en sprak tegen zijn vriend zijn menschenhaat uit. Deze boog dan zijn kop nog dieper, als toonde hij zijn instemming en een siddering trilde door zijn oude pooten.

Viel na eenige dagen het water weer, dan vereenigden meester en dier zich tot krachtigen arbeid. Des voormiddags werkten ze op eigen grond, des namiddags trok men op verdiensten uit; dan werd er, naar gelang van het jaargetijde, in vreemder dienst kool of mest gereden, geploegd of geëgd.

Den geheelen dag waren ze samen, Haida en zijn schimmel. Haida gebruikte meer woorden, maar de schimmel had meer verstand. De oude hield meer van hem dan van zijn heele familie. Hij had voor hem over, wat hij voor geen mensch over gehad zou hebben. Steeds deelde hij met hem zijn brood, en als een onweer beiden overviel, wierp hij zijn jas over den rug van het dier.

Op het vlakke veld, als de last licht was, liet de schimmel zijn kop hangen en knikten zijn knieën bij iederen stap. Maar moest hij een volgeladen wagen tegen een hoogte optrekken, dan ontspanden zich zijn spieren, hij hief den kop omhoog, zette de neusgaten uit en met onvermoeide inspanning in vasten tred voortgaande, trok hij den last naar boven, alsof hij groot ging op zijn kracht. Was de moeilijkheid overwonnen, dan wedijverden de oogen van den ouden Haida met de huid van zijn schimmel in glans.

Eens was de tijd van den aardappelenoogst gekomen. De schimmel droeg zware zakken, maar het deerde hem niet. Rustig ging hij verder, naast hem zijn meester, gelijk hij dit altijd deed, wanneer de last zwaar was alsof hij hem door zijn nabijheid trachtte te sterken.

Zij kwamen langs een bed jonge spurrie. Verlokkelijk verhieven zich de fijne blaadjes op de slanke stengels. De schimmel likte met de bleekroode tong zijn lippen, snoof begeerig de geurige plantenlucht op en keek onafgewend naar het malsche groen. Toen begon hij plotseling te hinniken.

'Ja, vriend,' zei zijn baas en klopte hem vertrouwelijk op den nek, 'ik weet best wat je wil. Je zal je zin hebben.'

's Avonds legde hij een bundel lekkere spurrie in de krib. De schimmel at er van, dat het een lust was. Tevreden gebruikte ook de boer zijn avondmaal en begaf zich met de zijnen ter ruste.

Tegen middernacht werden ze door een hevig bonzen en stompen gewekt. Zij gingen kijken. De jongste dochter Maruschka vloog het eerste uit de kamer naar den stal.

'Vader!' riep ze ontsteld uit, 'de schimmel is ziek - hij doet zoo vreemd!'

Haida werd doodsbenauwd. Hij vloog er naar toe.

Daar ligt zijn lieveling, zijn vriend, hij krimpt van pijn en slaat en trapt benauwd om zich heen!

'Hij heeft kramp!' riep Haida wanhopig, boog zich over den lijdende en zond haastig Maruschka naar een wijzen man in het naaste dorp, die reeds vele zieken geholpen had. Hij behandelde de menschen als dieren en de dieren als menschen, en dankte aan dien schranderen kijk op den aard der levende natuur de schitterendste uitkomsten.

Het was twee uur in den nacht.

De geheele familie stond treurend om den schimmel. Toen de vier vrouwen van Haida gestorven waren, had er geen smartelijker geklaag geklonken.

Haida slaagde er in, den zieke overeind te krijgen en leidde hem op het erf heen en weer, terwijl hij hem streelend en bemoedigend door zachte woorden levensmoed trachtte in te spreken.

Eindelijk kwam Maruschka met de raadgevingen des wijzen mans op de hoeve terug. Tegen vijf uur in den morgen scheen het alsof de schimmel gered was. Wel liep hij moedeloos rond, maar hij keek

vriendelijker, dronk water en herkende degenen, die om hem heen stonden.

Daar kreeg hij plotseling een nieuwen aanval. Hij rukte zich los uit Haida's hand, vloog naar de beek, wierp zich in het water, wentelde zich om en om, vloog weer over het erf, stiet tegen het hek, liep den ouden Haida omver, die hem tegenhouden en opvangen wilde en stortte eindelijk plots in den boomgaard neer, juist onder den ouden pereboom.

Luid klagend was de familie toegesneld en omringde nu, alles en nog wat om hulp smeekend, het sterfbed van den dierbaren zieke.

Nog eenmaal opende hij zijn verglaasde oogen, zijn huid stond strak om zijn lichaam gespannen, als dreigde zij te bersten. Hij stiet een korten, smartelijk kreunenden kreet uit - toen een zuchten - een trekken - en alles was stil.

Zijn lijden had uit.

Donkere smart viel er op de omstanders. De oude Haida zonk wanhopig tegen den stam van den boom:

'Ik heb hem vermoord! Ik heb hem vermoord!' riep hij onophoudelijk. 'Tien jaar had hij nog kunnen leven zonder die verwenschte spurrie!'

Nooit hadden zijn kinderen hem zoo wanhopig gezien.

Met den laatsten zucht van den schimmel was voor de familie een smartvolle plicht gerezen, die ook bij een menschelijk sterfgeval zoo treurig is. Den doode moest een laatste rustplaats bereid worden. Waar zou Haida deze kiezen?

Nog stond Haida daar versuft onder den pereboom, toen de wagen van den molenaar van den molen reed met twee jonge bruinen er voor. Woedend werd Haida, woedend op die gezonde paarden, woedend ook op den molenaar zelf. Deze ging op den heerlijken Zondagmorgen vroolijk uit naar een of ander feest.

Ha! - daar kwam Haida iets in de gedachte - ja - zoo ging het - zoo moest het gebeuren!

Nauwelijks was de wagen weggereden, of hij sleepte met behulp van zijn zoon en schoonzoon, dien Maruschka geroepen had, den dooden schimmel op balken van het erf.

Na twee uur keerde hij terug. Hij maakte den stal schoon en wierp daarbij een zorg-, vollen blik in de toekomst. Waar zou hij een opvolger voor zijn schimmel vinden?

Als een zijner vrouwen gestorven was, was het hem gemakkelijk gevallen een andere te vinden. De huwbare meisjes en weduwen wenkten hem van alle kanten toe, hij kon ze voor niets krijgen, ja, kreeg zelfs nog geld toe, als hij er eindelijk een wilde. Maar schimmels wenkten hem niet!

In droeve smart verzonken zat hij 's middags op het bankje aan den muur naast de krib van zijn schimmel. Zelfs het eten smaakte hem niet.

Daar kwam Maruschka aan. 'Vader,' riep zij reeds van verre, 'gij moet bij den burgemeester komen.'

'Bij den burgemeester?' vroeg Haida verwonderd en bevreesd.

'Ja, natuurlijk, bij den burgemeester. Hij wacht reeds op u voor de deur.'

Haida nam zijn muts en liep over het erf. Hij was niet erg op zijn gemak.

De burgemeester, in ieder opzicht de gewichtigste persoon van het dorp, stond voor zijn huis, en toen hij den ouden Haida zag, ging hij hem tegemoet. Dat beviel Haida niet erg, zooveel ongeduld placht de waardige burgervader zelden aan den dag te leggen.

‘Maar oom, oom,’ zei hij vriendelijk, ‘wat hebt ge nu gedaan?’

‘Ik?’ vroeg Haida onnoozel, ‘wat zou ik wel gedaan hebben?’

‘Hoe kunt gij den molenaar zoo iets aandoen! Ja - hoe kom je op die gedachte?’

‘Hoe - dus weet gij?....’ stotterde Haida.

‘Ja, natuurlijk, weet ik het, weet 't heele dorp het en de molenaar wist het 't eerste. Hij klaagt en raast. Hij verklaart, dat zijn geduld met jou nu ten einde is. Hij heeft je aangeklaagd.’

‘Aan.... ge.... klaagd?’

‘Ja - eerst schriftelijk bij mij - nu wil hij je ook bij het gerecht aanklagen wegens schending van zijn eigendom. Ik verzeker je, - 't kon best gebeuren, dat je voor dien inval nog brommen moest.’

‘Brom.... men?’

‘Natuurlijk. De molenaar verstaat dezen keer geen scherts. Het is ook ongehoord. Daar sleep je me je gestorven vee op een anders erf en gaat het daar heimelijk begraven.’

Haida krabde zich in vertwijfeling achter het oor. Nu kwam hem zelf de zaak wel wat gewaagd voor.

‘Maar om Gods wil, wat moet ik daaraan doen?’

‘Het doode dier aanstonds weghalen en op je eigen grond begraven.’

‘Ach,.... ach,.... mijn arme schimmel, - zal hij dan zelfs na zijn dood geen rust hebben? Het viel me al zoo zwaar hem te verliezen!’

‘Ga dan naar den molenaar en vraag hem om vergiffenis - misschien behoudt hij den schimmel.’

‘Den molenaar - om vergeving - vragen?’

‘Natuurlijk. Wees toch niet zoo stijfhoofdig, oom, - het een of het ander moet ge toch doen - begrijp je dat zelf nu niet?’

Ja, hij zag dit best in. Hij zag ook, dat de burgemeester zijn geduld verloor. Hij krabde zich nog eenmaal het oude hoofd en - ging.

De molenaar was niet thuis. De molenaarsknechts zagen hem spottend aan, toen hij tusschen de raderen en planken en balken van den molen stond.

‘De baas is naar het nieuwe graf gegaan, - maar niet om te bidden,’ zei er een en de anderen lachten luide.

‘Hij is op den akker,’ zei een oudere knecht goedig. Haida groette en ging naar de weide.

Reeds van verre herkende hij de krachtige, zware gestalte van den molenaar. Ootmoedig naderde de boer.

‘Ach, vergeef mij - vergeef het mij,’ riep hij, met een stem, die door tranen verdoft werd.

‘Hoe kon je het ook in je kop krijgen!’ begon de molenaar, ‘hoe durfde je het wagen - op mijn grond - waarom niet op je eigen erf, dat was toch veel gemakkelijker ook?’

‘Ach - ik weet niet - hoe het gekomen is; - de duivel of mijn stiefmoeder heeft mij dat ingeblazen! - Heb medelijden - laat toch mijn arme beest hier rusten. Ik ben al genoeg gestraft.’

De molenaar werd getroffen door zooveel smart.

‘Verzeker mij dan ten minste, dat je me geen parten meer spelen zult.’

Hoe zou ik - hoe kon ik je - eeuwig dankbaar wil ik je blijven.’

‘Nu, dan zal ik je dezen keer gelooven. Het dier mag hier dan blijven - als het ten minste diep genoeg er ondergestopt is.’

‘Twee meter - buurman - ik zweer het je.’ In zijn angst loog hij er een halven meter bij. ‘En gij zult geen aanklacht tegen mij indienen?’
‘Neen - dat beloof ik je.’
‘Buurman - je ben een goede man - dat heb ik nooit geweten.’
‘En gij zijt een gevoelig man - dat heb ik ook nooit geweten. Als je zoo gauw na den dood van je brave vrouwen weer trouwde - nou - dan had ik niet veel met je op.’
‘Dat was wat anders, buurman! Maar bedenk wel, den schimmel vergeet ik niet. Nog na zijn dood heeft hij mij een dienst bewezen en mij met jou verzoend. Mijn vrouwen joegen mij hoogstens met de menschen overhoop!’
‘Ja, die schimmel was een goed dier!’ zei de molenaar. ‘Alleen de spraak ontbrak hem - alleen de spraak.’
Terwijl over het gelaat van den ouden Haida een lichte schaduw scheen te glijden, fluisterde hij op gedempten toon:
‘Versta mij goed, buurman, dat was zijn grootste voordeel. Geloof mij, ik weet wat dat waard is - ik heb mijn vijfde vrouw!’

G.v.A.

De mosroos.
Een bloemensprookje.

Het was nog heel vroeg in den morgen. Aan den hemel scheen de bleeke sikkel der maan, en duizend sterren hielden bij haar de wacht.
Daar zweefden op lichte wieken vele engelen van den hemel naar de aarde, om de bloemen te verzorgen, die aan hunne hoede waren toevertrouwd. Hun adem gleed licht over de blaadjes, zoodat de stofdeeltjes, die er op rustten, wegstoven. Daarna begonnen de hemelsche geesten hun beschermelingen te verkwikken: overal hoorde men blinkende dauwdroppelen op de bloemkelkjes neerdalen, welke zich blijde ontsloten en de gave der engelen met welbehagen aanvaardden.
Maar de meeste kinderen van Flora werden zoo rijkelijk met den dauw des hemels bedacht, dat zij hem niet konden opslurpen en vele droppels op de bloemblaadjes bleven liggen.
Middelerwijl had de dag den nacht overwonnen. In het Oosten schemerde het verblindend rood en spoedig kleurden de eerste stralen der zon alles met een purperen gloed. Maan en sterren waren verdwenen, maar daarvoor troonde aan het uitspansel het majestueuze licht van den dag.
Hoe wonder-heerlijk zagen velden en tuinen er uit! Frisch en mooi, alsof ze pas uit het knop-omhulsel waren gekropen, vertoonden zich de bloemen in haar tooi van dauwdroppelen. De waterparelen fonkelden op de bloemkelkjes als edelgesteente, in zonnelicht weerkaatst.
Vol blijde verrukking sloegen de engelen dit schouwspel gade. Zij juichten over den glans en de schittering hunner dauwparelen en stegen daarna weer ten hemel op.
Maar één engeltje, een stralende cherubijn, bleef achter. Hij had nog niet al zijn bloemen begoten en moest nu het verzuimde inhalen.
Toen de cherubijn zijn taak volbracht had, stond de zon al hoog aan den hemel en zond haar verzengende stralen naar het aardrijk. De engel was moede geworden en keek naar een rustplekje om.
Aan den oever eener beek werd hij een grooten, mooien rozenstruik gewaar, die met een overvloed van bloemen prijkte en schaduw spreidde in het rond. De hemelsche

geest strekte zich onder den geurigen heester behaaglijk neer en sloot de oogen tot een sluimering.

Toen hij ontwaakte, voelde hij zich wonderbaar verkwikt. Welwillend en vriendelijk beschouwde hij den rozenstruik.

‘In uw schaduw heb ik rustig gesluimerd,’ zei hij, ‘uw zoete geur heeft mij verfrischt en uw takken hebben mij tegen de zonnestralen beschut. Ik dank u daarvoor.’

De rozenstruik verheugde zich over dezen lof.

‘Verzoek een gunst,’ vervolgde de engel vriendelijk. ‘De lieve God heeft ons de macht gegeven, de aan onze zorgen toevertrouwde bloemen te tooien. Ik zal dus al uw wenschen kunnen vervullen.’

‘Indien ge mij een gunst wilt bewijzen, zalige geest,’ fluisterde de struik met bevende stem, ‘verzoek ik u een nieuwen tooi, die mij van mijne zusters onderscheidt.’

‘Graag,’ antwoordde de cherubijn.

En aanstonds raakte hij met zijn blanke, slanke hand een der bloemen aan. Geen seconde duurde het, of aan haar stengel en kelkblaadjes ontsproten kleine, teergroene mosdeeltjes, die snel grooter werden, zich sierlijk omkrulden en zich zacht tegen haar aanvlijden. Het was een allerliefst gezicht, zooals het frissche mos de purperroode roos omgaf en als een beschuttend hulsel om haar heen vormde.

De rozenstruik was overgelukkig.

'Dank, duizendmaal dank!' stamelde hij.

'Gij zijt verheugd over uw nieuwen tooi, hij bevalt u dus?' vroeg de engel vriendelijk.

'Zeker,' antwoordde de heester; 'ik ben nu de schoonste van al mijne zusters.'

AANBIDDENDE ENGELEN OP DEN TABERNAKEL DER R.K. KERK TE LAREN, UIT DE ATELIERS VAN JANSEN & CO. TE HAARLEM.

'Zoo zullen voortaan al uwe nakomelingen dezen mostooi dragen,' zei de engel, 'zoodat gij de koningin onder de rozen zijt.'

Hij knikte den rozenstruik vriendelijk toe en klapwiekend steeg hij omhoog naar de velden der zaligen.

De rozenstruik echter, die de goedheid des engels in zoo ruime mate had ondervonden, werd spoedig door zijn buitengewoon sieraad de lieveling der menschenkinderen. Dezen noemden de bloemen van den heester mosrozen, en geven tot op dezen dag aan geen andere rozensoort boven haar de voorkeur.

Bij de Platen.

Een koud bad. -

De voorstelling op onze eerste bladzijde, naar een schilderij van den Franschen artist Charles Mouginot en door Baude gegraveerd, geeft een grappig tooneeltje te zien.

Leuk is de snoet van den aap, die onverbiddelijk de koud-waterstraal op zijn slachtoffer gericht houdt, maar vermakelijk ook het angstig gezicht van poes, die zich in allerlei bochten wringt en den rug hoog opzet, om aan de douche te ontkomen, doch blijkbaar het besef mist om weg te loopen, waardoor aan de plagerij van den harigen en gebaarden kameraad in eens een einde zou worden gemaakt.

Al kan poesje er wel tegen, toch twijfelen wij niet, of vooral onze lezeressen zullen medelijden met haar hebben en zouden den 'leelijken aap' zijn verraderlijk instrument wel uit zijn pooten willen slaan.

Socrates voor zijn rechters. -

Een der grootste wijsgeeren van het oude Hellas en een der beste en edelste mannen van Griekenland in een tijd, toen deze staat door weelde en zedenbederf ten verval neigde, was Socrates, die in het jaar 469 vóór Christus was geboren.

Tot zijn dertigste jaar oefende hij het beroep van beeldhouwer uit, toen hij als volksleeraar optrad. Hij richtte niet, als de overige wijsgeeren, een school op, maar deelde op zijn wandelingen zijn onderricht mee. Hij verzamelde eenige jeugdige vrienden om zich heen, met wie hij over allerlei onderwerpen sprak, die hij naar hun denkbeelden vroeg en door die vragen zelve weer onderrichtte, - een leerwijze, naar hem nog heden ten dage de Socratische genoemd.

Vele mannen, die later bijzonder beroemd zijn geworden, behoorden tot de leerlingen van Socrates, onder anderen Alcibiades, de beruchte tiran Critias, de geschiedschrijver Xenophon, de wijsgeer Plato.

Verwierf Socrates zich door de belangelooze werkzaamheid, waaraan hij zich wijdde, te Athene een uitgebreiden kring van vrienden en vereerders, van den anderen kant maakte hij zich vele invloedrijke mannen tot vijand, daar hij niet schroomde, tegen onzedelijkheid en onwaarheid strijd te voeren. Vele jaren leefde en werkte Socrates ongehinderd voort; zelfs onder de regeering der Dertig Tirannen werd zijn veiligheid niet bedreigd. Maar toen de democratische staatsregeling te Athene weer was ingevoerd, werkte de herinnering aan Critias, die een leerling van Socrates was geweest, zóó sterk, dat men thans openlijk met een vormelijke aanklacht tegen den wijsgeer durfde optreden. Een looier, Anytus, die zich jegens den staat verdienstelijk had gemaakt, door met Thrasybulus aan de verdrijving der dertig tirannen deel te nemen, haatte Socrates, wijl deze zijn zoon afkeer voor het vaderlijk bedrijf had doen opvatten. Met twee anderen diende hij een aanklacht in, dat Socrates de goden van den staat loochende, de jeugd bedierf, den staat in gevaar bracht en daarom den dood verdiende.

In de akte van beschuldiging werd beweerd, dat Socrates zijn leerlingen verachting voor de staatsregeling van Athene inboezemde, dat hij het gebruik om de archonten bij het lot te kiezen dwaas had genoemd, daar geen verstandig man voor een schip een stuurman bij het lot zou kiezen, terwijl toch de schade, die uit de onkunde of slechtheid van een stuurman kon voortvloeien, veel geringer was dan die, welke een onbekwame of kwaadwillige archont den staat kon berokkenen. Anytus beweerde verder, dat zulk een onderwijs de achting voor de wet en voor de Atheensche staatsregeling vernietigde; dat Socrates de jongelieden ruw en losbandig maakte; dat het voorbeeld van Critias en Alcibiades bewees, hoe schadelijk zulke leerstellingen werkten: beiden waren in de school van Socrates gevormd en Critias was de willekeurigste en wreedste der dertig tirannen, Alcibiades de onbeschaamdste en losbandigste burger van Athene geweest. Voorts verklaarde Anytus, dat Socrates de

jongelingschap hoogmoedig maakte, dat hij hen in den waan bracht, dat ze wijzer waren dan hun vaders, dat hij hen leerde met minachting op hun oudere bloedverwanten neer te zien.

Voor zijn rechters verschenen, achtte Socrates het beneden zich, hun medelijden in te roepen en om het behoud van zijn leven te smeeken. Integendeel, hij trad met opgeheven hoofd voor hen en verdedigde zich op fiere en waardige wijze. Deze zelfverdediging droeg er toe bij om het doodvonnis uit te lokken. Met een kleine meerderheid van vijf of zes stemmen spraken de rechters het schuldig over Socrates uit.

Volgens de Atheensche rechtspleging had de beschuldigde, nadat hij schuldig verklaard was en de aanklager de straf genoemd had, die naar zijn overtuiging moest toegepast worden, het recht, een zachtere straf te vorderen. Uit de beide voorgestelde straffen moesten de rechters dan een keus doen, een derde straf mocht niet worden opgelegd.

Socrates had waarschijnlijk het doodvonnis kunnen ontkomen, indien hij bij voorbeeld verbanning of gevangenschap had voorgeslagen, maar dit wilde hij niet. Verre van daar. 'Welk tegenvoorstel zal ik u doen?' zei hij. 'Wanneer ik zelf bepalen moest, welke behandeling ik van u verdien, den zou ik niets anders kunnen voorstellen, dan dat gij mij beloondet met onderhoud op staatskosten in het Prytaneum, want dit alleen verdien ik als weldoener van den staat, als een man, die zijn eigen stoffelijk voordeel verwaarloosd heeft, die vrijwillig arm bleef om zich aan uw hoogste belangen toe te wijden, en om elken burger in het bijzonder de dringende noodzakelijkheid van geestelijke en zedelijke verbetering onder het oog te brengen.'

Met dit hooghartig antwoord teekende Socrates zijn doodvonnis, en zijn rechters veroordeelden hem om den giftbeker te drinken.

Het vonnis kon niet op staanden voet worden uitgevoerd. Jaarlijks zonden de Atheners met een godsdienstig doel een schip naar Delos, en zoo lang dat schip niet was teruggekeerd, mocht geen doodvonnis voltrokken worden. Hierdoor bleef Socrates dertig dagen in de gevangenis, gedurende welken tijd hij zich dagelijks met zijn vrienden en leerlingen onderhield. Toen één hunner in diepe smart uitriep: 'Het is vreeselijk, zóó onschuldig te moeten sterven!' antwoordde de wijsgeer: 'Zoudt gij dan liever zien, dat ik schuldig was?'

Een zijner vrienden, Crito, had alles voorbereid om voor den veroordeelde de deur van den kerker te ontsluiten; de stokbewaarder was omgekocht en de vlucht gemakkelijk. Maar Socrates weigerde dit middel aan te grijpen.

Toen de dag was aangebroken, waarop het doodvonnis moest worden uitgevoerd, nam Socrates zonder een spier te vertrekken den beker, met den dolle-kerveldrank gevuld, aan en dronk hem leeg, in zijn laatste oogenblikken nog zijn vrienden, die in tranen en klachten uitbraken, aansporend zich te vermannen. Dit was het uiteinde van den heidenschen wijsgeer.

Aanbiddende Engelen. -

Onlangs is de katholieke kerk te Laren verrijkt met een kostbaar koper-verguld tabernakel, waarop aanbiddende Engelen in oorspronkelijk modélé en uit de vrije hand gedreven in de ateliers van Jansen & Co. te Haarlem.

De kunstwerken dezer firma, die met haar ateliers te Tilburg op de Parijsche wereldtentoonstelling van 1900 in drie afdeelingen vertegenwoordigd was, zullen

dit jaar op de internationale kunsttentoonstelling te Turijn niet ontbreken. Ingezonden zullen uitsluitend worden gedreven figurale reliefs uit de ateliers te Haarlem.

[Nummer 20]

Drie Amsterdamsche burger-weezen. Naar de schilderij van Thérèse Schwartze, in het Rijksmuseum te Amsterdam.

Rijksmuseum, Amsterdam.
DRIE AMSTERDAMSCHE BURGER-WEEZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN THÉRÈSE SCHWARTZE.

Er zullen onder onze lezers weinigen zijn, die niet eens een schilderij van bovengenoemde artiste hebben gezien of minstens in de couranten haar naam hebben vermeld gevonden als van een onzer beste en meest populaire portretschilders.

Moet toch, voor museum of gehoorzaal, de beeltenis geschilderd worden van een beroemd kunstenaar of geleerde, van een vermaard staatsman of ander hooggeplaatst persoon, dan wordt niet zelden mejuffrouw Schwartze met zoo een eervolle opdracht belast, want dan is men zeker een portret te zullen krijgen, dat van den geportretteerde een welgelijkend en smaakvol beeld geeft en tevens de omgeving, waarvoor het bestemd is, tot wezenlijk sieraad strekken zal.

Juist om het smaakvol geacheveerde, zwierig-voorname, dat nooit in ziellooze praalzucht ontaardt, het nimmer tot wufte modueusheid vervallend hoog-mondaine in haar opvatting, is Thérèse Schwartze de door onze aanzienlijken gevierde en veel gezochte portrettiste, wier talent een man als Alberdingk Thijm, zóó gevoelig voor het fijne en gedistingeerde, vooral waar het zich in kunst openbaarde, op den hem eigenen, hoofsch-eerbiedigen toon huldigde in een vers, dat zijn ‘grauwtjensman’ moest inleiden.[1)]

Mejuffrouw Schwartze weet met haar artistiek-vrouwelijke intuitie precies wat haar modellen toekomt: ze weet houding en omgeving zóó te kiezen, dat er een mooi, voornaam-harmonieus geheel verkregen wordt en de kenmerkende eigenaardigheden van den geportretteerde het karakteristiekst en voordeeligst naar voren komen.

Wie haar lieve kinderportretten - waartoe behoort dat onzer koningin op ongeveer tienjarigen leeftijd - bewonderd hebben, weten wat gratieuze kopjes en bevallige, sierlijk en losgeschikte groepjes daarbij zijn; hoe kinderlijk blij en onbevangen de

1) Jacob de Wit, de schilder der ‘grauwtjens’ in de Fransche Roomsche kerk te Amsterdam, gelijk Thijm hem noemt in zijn *Verspreide Verhalen in Proza*, derde deel.

blauwe en donkere kijkers de wereld inblikken en ook, hoe het sommigen dier kleuters is aan te zien, dat ze heel goed weten, hoe mooi mama ze heeft opgesch[i]kt, en dat het geen geringe eer is, voor de

portrettiste der kleine Hoogheid te mogen poseeren. Want het zijn geen armeluiskindertjes, geen havelooze lompen-sinjeurs, die door Thérèse's vaardig en elegant penseel worden op 't doek gebracht, maar sierlijk uitgedoste freuletjes en jonkertjes, evenals haar vrouwenportretten meestal aanzienlijke, hoofsche dames in groot toilet voorstellen, dames, minzaam en deftiglijk neergezeten in zacht-fluweelen fauteuils, als ontvangend rustig en zonder verwondering de haar toekomende hulde van schoonheid en hooge geboorte. Ook mannen schildert zij, voorname, ernstig uitziende of kalm glimlachende heeren in onberispelijk zwart, mannen van stand en positie, en kunstenaars, en deftige geleerden, - maar steeds geeft ze rake karakteristiek, den geest van den mensch doende leven in zijn beeld, zonder den drang tot verzieling zóó ver te voeren, dat de evenwichtige verzorging der fraaie uiterlijkheid er onder lijden zoude.

Eenvoudiger modellen brengt Thérèse Schwartze eveneens met groote liefde in beeld; de hier bijgaande plaat is er een bewijs van: drie jeugdige meisjes zitten in de sober aangegeven gestichtskamer; ze dragen de dracht der Amsterdamsche burgerweezen: wit mutsje, witten halsdoek op zwart lijfje, half wit-en-rooden rok, welke kleuren klaar contrasteeren tegen de tonige omgeving. De aandachtige gezichtjes der kinderen zijn van ongezochten eenvoud; één leest er voor, een tweede is, luisterend, met eenig naaldwerk in de weer, de derde lijkt geheel oor voor de lezeres; links staat een werkmand, rechts ligt een soezende poes, zich blijkbaar veilig en op haar gemak voelend in het stille gezelschap der bezige meisjes.

Dit werk is van edelen eenvoud en geschilderd met de te waardeeren knapheid, die de kunstenares zich door nauwgezette studie en ijverig cultiveeren van haar natuurlijk kunnen heeft verworven.

M.V.

Cosmas de kluizenaar en Wlista de burchtvrouw, door De K.

Een eerbiedwaardige kronijk, door een Praagschen monnik in middeleeuwsch Latijn geschreven, verhaalt de volgende wonderbare geschiedenis.

In 't wilde bergland van Bohemen had Cosmas zijn kluis. Niet ver van de oevers der Drave lagen de rijke bezittingen zijns vaders. Maar hij was ze ontvlucht. Lang had hij eerst gepeinsd, in welk klooster hij gaan zou, doch toen hem een oude monnik eens met stralende oogen, alsof hij hen benijdde, verhaald had van de Oostersche kluizenaars, die zich afzonderden in de woestijn ver van alle menschen om alleen te zijn met God, toen was het hem, of er aldoor een stem klonk in zijn binnenste, die hem gebood eremiet te worden.

En zijn besluit was genomen. Op een nacht, om den dwang van zijn hevig-vertoornden vader te ontgaan, had hij de bezittingen verlaten, waarvan hij de eenige erfgenaam wezen zou en dagreis aan dagreis ging hij te voet langs ongebaande, woeste wegen, waar nooit een ruiter te paard was gezien.

Op twee dagen na had hij een volle maand zijn pelgrimsreis voortgezet naar de heilige eenzaamheid, waar geen mensch hem kennen zou, waar hij zijn lichaam zou

versterven met zelfkastijding en allerlei ontbering, opdat zijn zieleleven er bloeien zou in Gods zonnige nabijheid. Toen dacht hij zich veilig genoeg en bouwde zich een kluis in een bergstreek, waar hier en ginds een armelijke hoeve lag als verdwaald. Doch het gebeurde, dat een bewoner dier streek aangevallen werd door een wild dier en om hulp kermde, dat Cosmas het hoorde; de kluizenaar was er heen gegaan en onder het prevelen van heilige namen had hij het dier in den nek gegrepen en ver geslingerd van zijn prooi. De geredde, die zich wel tienmaal zoo sterk moest denken als die magere, tengere eremiet, wanneer deze geen bijzonder mensch was, die vreemde kunsten verstond, vroeg aan zijn redder, wat hem moed had gegeven tot zóó vermetele daad, maar het antwoord: ‘de kracht van een gebed’ had de man niet begrepen. 't Duurde echter niet lang, of de mare van 's kluizenaars wonderdadige vroomheid was doorgedrongen tot ver in den omtrek en men zocht hem en vroeg hem om raad in duistere dingen, en bad hem om troost in droefenis. Toen vluchtte Cosmas en, zijn brood bedelend als een arme, die ter beevaart was, en overnachtend in de stulpen der behoeftigen, trok hij aldoor verder voort van zijns vaders burcht, meer naar het Noorden, tot hij eenige mijlen van de stad Praag een bergachtige wildernis vond, die hem toelachte als een liefelijk oord, wijl hij er 's Hemels inspraken vernemen zou, niet gestoord door bezoek van menschen of de stem der ijdelheid. Andere wezens dan de wilde dieren van het woud zag hij daar zelden en geen andere stemmen vernam hij dan hun geloei of het gezang der vogels in de boomen en het geruisch van den wind.

***

Zoo blijven echter zou het niet. Wlista, die reeds tijdens het leven van haar echtgenoot een keurbende van vrouwelijke ridders om zich heen had verzameld, krijgsvrouwen, die zich het spinnewiel schaamden en zich uitrustten als gewapende mannen, zoodat er geen verschil was in het voorkomen van vrouwelijke of mannelijke ruiters, als de helmen waren gesloten, Wlista had voor zich zelve en voor haar ruwe vriendinnen een sterken burcht gebouwd, dien zij Diewin noemde, d.i. burcht der jonkvrouwen. Daar vermaakte zij zich, wanneer haar heer en gade soms weken in naburige kasteelen zich ophield. Dan verliet zij de holle, leêge en stille zalen van haar huis en riep haar vrouwelijke krijgsen jachtgenooten te zamen op Diewin. Zelve was zij de eerste in het edele kampspel, te voet en te paard.

Wlista was niet alleen een dwaze, maar ook een boosaardige vrouw. Toen zij vernomen had, dat de adellijke heeren van een naburige streek op een feestmaal haar echtgenoot hadden bespot om de uitzinnigheid van zijn gade, trok zij op een nacht uit met haar drieste vriendinnen, meer dan zeventig in getal, overviel de slapenden en liet allen, die in haar handen vielen, wurgen. Sinds den dood van haar gemaal haatte zij alle mannen en wist met gelijken, onredelijken haat sommigen harer jongere trawanten te bezielen. De meesten harer volgden haar zoo ver niet, maar Wlista vermocht toch door te drijven, dat de man, die wist door eene der adellijke bewoonsters van Diewin bemind te worden en hare hand durfde afwijzen, den dood schuldig werd geacht en bij de eerste gelegenheid, welke zich voordeed, omgebracht werd.

***

Op een morgen was Wlista in gezelschap van een paar honden te voet ter jacht getogen. Zij had een schoone ree achtervolgd, die haar telkens uit het oog en uit schot wist te komen, maar opgegeven had zij niet en eindelijk haar buit geveld. Zij droeg het dier niet mede, maar gaf het haar honden, terwijl haar oogen zich vergastten aan den grimmigen bloeddorst en de gulzige vraatzucht, waarmee de dieren het wild verscheurden. Daar zag ze op eens den kluizenaar van het Boheemsche gebergte, over wien men haar eens had gesproken en van wien men verhaalde, dat hij dagelijks om de bekeering van Diewin's dwaze burchtvrouw bad. Hij was niet ver van een kleine hut, die wel geleek op een reuzigen bijenkorf, en verdiept in het kunstig bewerken van een stuk hout, dat hij in de linkerhand schuins op de linkerknie hield, terwijl hij heel voorzichtig met een potscherf de omtrekken beschaafde van het wordende beeld.

'Ha! oude best,' smaalde Wlista, 'laat eens zien, wat ge daar voor kunstwerk verricht.... Zijt gij niet de menschenhater, dien men Cosmas noemt?.... Gij zijt immers ontevreden over mijn ergerlijk gedrag?.... Welaan, zeg eens wat en kijk mij niet zoo onderzoekend aan.... Om te beginnen: wat knutselt gij daar?'

Cosmas had zich rustig opgericht. Hij had vernomen van de ongehoorde gruwelen, welke er soms gepleegd werden door de even onmenschelijke als onvrouwelijke Wlista, - hij bad elken morgen en elken avond, dat God hem mocht gebruiken als een middel ter bekeering of bestraffing van de gewetenlooze, en hij leefde in de vaste hoop, dat hij Diewin's trotsche vrouwe eenmaal vóór zich zien zou. Hij moest tegen haar opzien, waar zij uitdagend en met een spottenden lach om haar mond vóór hem stond.

'Wat ik hier maak, Edelvrouw, is het beeld van een heilige Maagd, die grooter en machtiger is dan gij en uwe jonkvrouwen, die nooit iemand leed deed, maar het geluk en het heil van alle menschen wil. Zie, ik weet, dat gij alleen meer dan twintig mannen verslagen hebt, maar er is één vijand, die u gestadig beheerscht, en dien vijand heeft mijn Lieve Vrouwe machteloos gemaakt, gelijk deze voet op den kop van het serpent u beduidt; maar gij heult met den boozen geest en wilt de redding niet, welke alleen de heilige Maged, die ik vereer, u bieden kan.'

Op het hooren dezer woorden werd Wlista's gelaat leliewit van woede en haar donkere oogen schenen zwarter onder 't dreigende voorhoofd. Mét greep zij haar boog van den linkerschouder en hoonlachend hief zij hem op bij een der hoornen uiteinden, het andere eind over haar hoofd heen zoo diep mogelijk latende dalen om des te plettender den kalen schedel van den uitgevasten kluizenaar te treffen, doch willende toeslaan, stond zij plotseling stijf van schrik, want zij zag den eremiet niet meer, maar alleen het beeld der Lieve Vrouwe, in verblindenden glans, een glans, die zich golvend bewoog in al grooter kringen, tot er een oogenblik niets meer was dan licht en zij de oogen sloot en daar stond als versteend tot een beeld. Even duurde het; toen hoorde zij de vriendelijke stem van den heiligen man, die haar aansprak en wekte uit haar verbijstering: 'Zie, edele Burchtvrouw, wat gij daar aanschouwd hebt, dat was de heerlijke macht van de Gezegendste der vrouwen, haar naam is Maria.'

'Maar wat raaskalt gij, oude? Ik zag niets! -'

'Hoe komt het dan, dat deze honden naast u dood liggen?'

Beschaamd verdween Wlista, gejaagd als een, die achtervolgd wordt door moordenaars.

Cosmas legde het nog niet eens voltooide beeldeke vóór zich neer, zóó eerbiedig, als de Lieve Vrouwe zelve haar Kind moet ter ruste gelegd hebben, en hij knielde heel lang, den Hemel dankend voor wat de booze edelvrouw en hem wedervaren

was en hij smeekte Maria, dat zij het wonder harer goedheid voltooien en Wlista en al de haren zaligmaken zou.

Toen stond hij op, ontspande den boog, die naast de doode honden op het mos lag, bond de pees om het lijf tot een herkenningsteeken voor later, groef de dieren in den grond, bracht de van riet gevlochten wanden zijner hut aan als een beschutting om het wonderbare beeld, dat hij niet durfde wegnemen van de plaats, die licht geweest was van Onzer Lieve Vrouwe stralende

glorie en vertrok. Immers zou hij nù blijven, dan zouden straks de lieden komen van den omtrek en zijn heilige eenzaamheid schenden. Hij zou heenreizen weer ver weg, maar eerst aan een grijzen monnik in een naburige streek de blijde gebeurtenis verhalen, opdat deze priester Wlista zou gaan openbaren het Goddelijk geheim van de Lieve Vrouwe en van haar almogende goedheid.

(*Slot volgt.*)

Koning Eduard III van Engeland.

Tot de vorsten, die het langst over Engeland geregeerd hebben, behoort, na koningin Victoria en George III, Eduard III uit het huis Plantagenet, die, als knaap van veertien jaren op den troon gekomen, een halve eeuw de kroon heeft gedragen.

Deze langdurige regeering is niet enkel gekenmerkt geweest door oorlogen tegen Schotland en Frankrijk, maar ook door een krachtige bevordering der Engelsche nijverheid, voor wier lateren bloei door de zorgen van Eduard III de grondslag werd gelegd, terwijl ook onder zijn regeering het parlementaire regeeringsstelsel tot een toentertijd in Europa ongekende ontwikkeling kwam.

In 1329 was de dappere Robert Bruce, dien Engeland als onafhankelijk koning van Schotland had moeten erkennen, overleden en opgevolgd door zijn zesjarigen zoon David. Een mededinger naar den Schotschen troon trad op in Eduard Baliol, den zoon van den eens door Eduard I onttroonden Jan Baliol. In dezen burgeroorlog koos de Engelsche koning partij voor Eduard Baliol, die zich een leenman van den koning van Engeland erkende, wien hij hulde en manschap schuldig was. Den 19den Juli 1333 behaalde Eduard III, nauwelijks twintig jaar oud, een groote overwinning bij Hallidow Hill, waar de bloem van den Schotschen adel sneuvelde en 30.000 Schotten het slagveld met hun lijken bedekten. Baliol werd koning van Schotland, maar hij moest zich een leenman van den Engelschen koning verklaren en dezen de stad en het graafschap Berwick, het schoonste deel van zuidelijk Schotland, afstaan.

Zulk een smaad konden de fiere Schotten niet verduren. Telkens door Eduard III overwonnen, stonden zij ook telkens weer op. In 1341, toen de koning van Engeland in een oorlog met Frankrijk was gewikkeld, gelukte het hun zelfs, David Bruce tot hun koning te verheffen. Maar in 1346 werden de Schotten bij Nevils Cross geheel verslagen en Bruce gevangen genomen. Hij werd naar Londen gevoerd en in den Tower opgesloten, waaruit hij eerst in 1357 tegen een hoog losgeld ontslagen werd.

Onder de regeering van Eduard III begon ook de oorlog met Frankrijk, die, met tusschenpoozen, meer dan een eeuw geduurd heeft en daarnaar de Honderdjarige Oorlog genoemd wordt. De belangrijkste veldslag uit het begin van dien krijg was de slag bij Crécy op den 20sten Augustus 1346. In dezen slag, een der bloedigste uit de middeleeuwen, onderscheidden zich koning Eduard zelf en zijn vijftienjarige zoon, de prins van Wales, naar zijn zwarte wapenrusting later de Zwarte Prins genoemd. Zoowel de Franschen als de Engelschen vochten met schitterende dapperheid, maar ondanks hun groote overmacht leden de eersten, dank zij het krijgsbeleid van den Engelschen koning, een volledige nederlaag. Vreeselijk waren de verliezen der Franschen. Froissard spreekt van 30.000 soldaten, 1200 ridders en 12 prinsen, die van Fransche zijde gesneuveld zijn. Onder dezen bevonden zich ook de blinde koning Jan van Boheme, die zich in het dichtst van het strijdgewoel had

laten voeren en daar den dood vond; de graven van Vlaanderen en Alençon, de hertog van Lotharingen en vele andere aanzienlijke heeren. Koning Filips van Frankrijk, die, toen de slag reeds verloren was, den krijgsmansdood zocht, werd slechts met moeite van het slagveld weggevoerd.

Een tweede schitterende overwinning der Engelschen in dezen oorlog, ditmaal door den Zwarten Prins behaald, was die bij Poitiers op den 19den September 1356. Hoewel de Franschen ook hier een geduchte overmacht bezaten, bleef de zege aan de Engelschen. De koning van Frankrijk, Jan de Goede, die tot het laatste oogenblik als een dapper ridder gestreden had, moest zich met zijn jongsten zoon Filips overgeven. Bijna 2500 hertogen, baronnen, ridders en edelen waren gesneuveld en ongeveer 2000 krijgsgevangen gemaakt. Koning Jan werd naar Londen gevoerd, waar hij met de meeste onderscheiding behandeld werd, en vanwaar hij in 1360 naar zijn land terugkeerde, nadat de vrede van Bretigny was gesloten, waarbij de Engelsche koning, behalve zijn bezittingen in Guyenne en Gascogne, een groot deel van zuidoostelijk Frankrijk verkreeg.

In 1369 brak de oorlog opnieuw uit. De Engelschen streden wel met dezelfde dapperheid, maar niet met hetzelfde geluk als vroeger, en hun aanvoerder, de Zwarte Prins, die als vorst van Aquitanië over de Engelsche bezittingen in Frankrijk regeerde, was door zijn ziekte verhinderd aan hun hoofd te strijden. Hij kon niet eens zijn krijgsros bestijgen, maar werd in een draagstoel voor de troepen uit gedragen. De verovering der stad Limoges was zijn laatste wapenfeit. In 1371 keerde hij naar Engeland terug, waar hij nog vóór zijn vader, in 1376, overleed.

Hadden de Engelschen hun besten aanvoerder verloren, de Franschen hadden in dezen tijd een dapper en kundig veldheer, Bertrand du Guesclin, die alle door Frankrijk bij den vrede van Bretigny verloren gewesten herwon. De éene stad en het éene gewest na het andere ging voor Engeland verloren, zoodat dit land bij den dood van Eduard van al zijn bezittingen in Frankrijk niets meer bezat dan de stad Calais.

Den 21sten Juni 1377 overleed Eduard III, te laat voor zijn roem, een door de onophoudelijke oorlogen uitgeputte schatkist nalatend aan zijn kleinzoon, Richard II, een kind van tien jaar.

Valkenoord,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

De deur ging open. ‘Oh wee, de klaproos’, dacht Fred, een weinig schuldbewust. Maar 't was een stemmige verschijning, die binnenkwam: Dora in de Zondagsdracht der streek, geheel in 't zwart met langen kanten kap en groot gouden kruis op de borst.

‘Veuillez servir le thé.’ Dora boog. Met opgewektheid werd het gesprek voortgezet. Hij weidde met vuur uit over zijn verblijf te Gulpen, voor twee jaren, en over de tochten van daaruit door geheel Zuid-Limburg gemaakt. Telkens sprak uit zijn woorden hooge vereering voor zijn ouders, wien hij toen geruimen tijd gezelschap had gehouden. Hij vermeed het zakelijk doel van zijn komst aan te roeren.

Nadat de thee gebruikt was, stelde Tilly hem voor het huis te bezichtigen. Dora zou hem den weg wijzen. Zij zou tante Claire den tuin doorrijden en hem daar wachten om hem verder zelf op het goed rond te leiden.

Hij had het huis bezichtigd en voegde zich weer bij de dames, die hem wachtten bij het koetshuis, een ruim gebouw met flinken stal er naast; beiden waren nog gesloten. Tilly wilde ze het eerst laten zien. ‘Zou mijnheer uw vader ook rijtuigen en paarden willen overdoen?’ vroeg hij. Zij had de staldeur geopend en trad binnen. Een paard hinnikte haar vroolijk tegen. Ze antwoordde zacht: ‘Wij hebben nog maar dit eene paard, het is twintig jaar, 't heeft geen waarde meer. Het doet niets dan water aanrijden om den tuin te besproeien, met de rol over de grintpaden gaan en een enkele maal een van ons met het paniertje naar de stad brengen.’ Zij streelde het dier en sloeg den arm om zijn hals. ‘Goeie Alice....’ ze wendde zich af, niet zoo snel, of Fred zag een traan.

‘Freule, een zeer vertrouwd paard zou voor ons veel waard zijn. Mijn goede moeder is een slechte wandelaarster en houdt niet van jonge paarden. Ik stel me voor, dat een dagelijksch ritje naar de kerk in 't dorp nog best zal gaan. Zij zou 't goed bij ons hebben.’ Vertrouwelijk klopte hij het dier op den hals.

Een dankbare blik uit de mooie, vochtige oogen was zijn belooning.

Toen maakte hij met de dames een langen rondgang door de tuinen. Bij zijn vertrek zeide hij Tilly vriendelijk dank, betuigde in warme bewoordingen zijn ingenomenheid met hetgeen hij bezichtigd had en vroeg de voorkeur bij den verkoop van het landgoed.

Tilly leidde tante Claire terug naar haar boudoir. Het denkbeeld der scheiding van de dierbare plek stond nu met wreede klaarheid voor haar. Een poos zaten ze stil bijeen. Toen kon Tilly zich niet meer goed houden en leunde snikkend tegen Claire aan. Liefkoozend sloeg deze den arm om haar heen: ‘Mijn dapper meisje, als wij, twee sterke menschen, ons nu niet goed gaan houden, wat dan? Je papa zal het scheiden het zwaarst vallen.’ En toen ze wat bedaard was: ‘We zullen er vandaag nog niet over spreken met je ouders. Voor Greta zal je het niet verborgen kunnen houden. Het schijnt me wel toe, dat Valkenoord in goede handen komt als de heer Van Hoogerwoude het koopt. Hij sprak met veel vereering van zijn ouders. Heb je geen gelijkenis opgemerkt?’ vroeg ze, opziende naar het bij uitstek fraai pastelportret van een jongen man.

‘Ja, 't viel me dadelijk op, dezelfde eerlijke, blauwe oogen en 't zelfde guitige, prettige gezicht,’ antwoordde Tilly met vuur.

Claire gaf haar een hartelijken kus. ‘Waarom moesten we Fransch spreken,’ vroeg ze glimlachend. Door haar tranen lachend, vertelde Tilly haar eerste ontmoeting met Fred.

Buiten knarste de grint. Zij vloog op om te zien, of haar oogen nog behuild stonden en snelde dan naar buiten. Hun rijtuig met het paard van den pachter en Peter, den huisknecht-tuinman, als koetsier reed voor en haar ouders met Greta stegen uit. Ontstuimig-hartelijk begroette zij hen, druk pratend om vragen te voorkomen. Ze trok Greta mee den tuin in: ‘Hoe maakten tante Vredenstein het en Henriette?’

‘Verbeeld je, die arme tante is weer alleen. Henriette is, zooals je weet, eerst een paar maanden in Luik geweest en is nu naar Brussel, denkelijk weer voor een heelen tijd en dan gaat ze nog naar Spa. Ik had medelijden met tante. Zij is altijd even lief en vriendelijk. Ik voor mij vind het prettiger, als Henriette er niet is, ze maakt me altijd stil.’ Ze keek haar zuster oplettend aan: ‘Je hebt gehuild, Til, wat is er? Zeg eens gauw.’

Tilly vertelde in alle bijzonderheden het bezoek, schreiend en lachend.

‘O maar, Til, dan zijn we hem tegengekomen! Er is ons een victoria gepasseerd met een jongmensch er in, hij was voorbij, vóór ik opkeek. Als hij op mijnheer De Villars geleek, moet hij wel een innemend

DE KRONING VAN EDUARD III TOT KONING VAN ENGELAND, IN DE WESTMINSTER-ABDIJ OP LICHTMIS VAN HET JAAR 1327
Naar een teekening van R. CATON WOODVILLE.

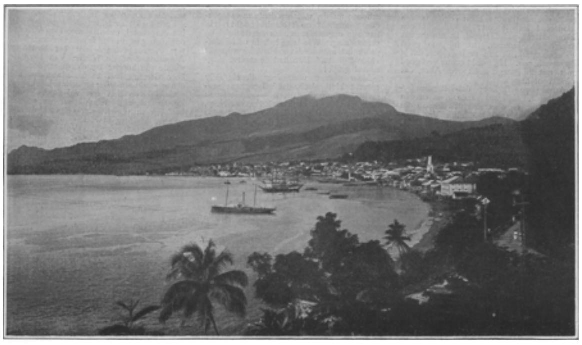

ST. PIERRE ZOOALS HET WAS: Gezicht op de verwoeste stad van de haven.

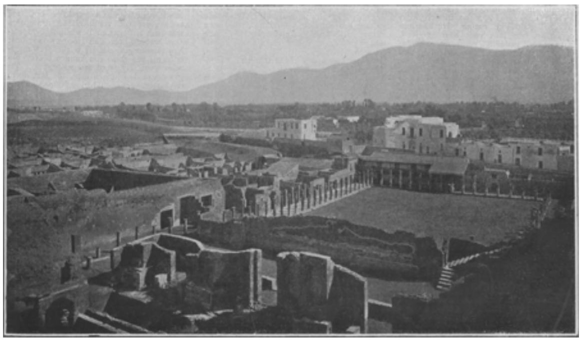

POMPEJI ZOOALS HET IS: De uitgegraven stad, bedolven door de uitbarsting van den Vesuvius in het jaar 79 n. Chr.
TWEE POMPEJI'S: ST. PIERRE ZOOALS HET WAS EN POMPEJI ZOOALS HET IS.

mensch zijn, dat kan niet anders. Maar toch, wat een brutaal heer: Kleine boeren klaproos! Heb je ooit! Je had zeker een kleur als een paradijsappel, ik kan me dat voorstellen. Jammer, dat hij zoo goed Fransch sprak, ik kan me begrijpen, dat je op wraak zon. Hij maakt echter veel goed met wat hij gezegd heeft over Alice, dat pleit voor hem....

Arme papa! Ik hoop, dat het gauw beslist wordt. Hij was vandaag nu en dan erg bedrukt, hij doet zich geweld aan om zich goed te houden.... Mijnheer Van Hoogerwoude sprak dus lief over zijn ouders.... boeren klaproos! 't Was vrijpostig.'

Tilly verdedigde hem, hij had lang moeten wachten en schaterde het uit over het schelden van de kraai, juist toen ze aankwam. Maar Greta's zacht gezichtje hield toch een ernstige plooi.

Eenige dagen later ontving de heer Greving een schrijven van den heer Van Hoogerwoude, waarin deze hem meedeelde, dat hij tot den koop besloten was en met het oog op de gezondheid van zijn vrouw, gaarne nog dezen zomer van het buitenwonen wilde genieten. Zijn zoon zou binnenkort overkomen om alles met den heer Greving te regelen. Hij zelf kon voorloopig nog niet uit de hoofdstad weg. Levendig drukte hij den wensch uit met de familie Greving spoedig kennis te maken en hoopte, dat deze kennismaking duurzaam zoude zijn. 'Wil Valkenoord steeds als een thuis blijven beschouwen,' eindigde hij.

Ofschoon voorbereid had de brief in de handen van den heer Greving getrild bij het openen. Na de lezing stond hij op, ging naar het raam en keek lang, stil starend naar buiten.

Kinder- en jongelingsjaren gingen in snelle, bonte beeldenrij zijn oog voorbij. Aan elk plekje van dien grond was een gebeurtenis in zijn leven verbonden. Met duizend wortels was hij er vastgegroeid. Met zijn vrouw had hij in heerlijk samenzijn de weelde van het buitenleven hier gedeeld, in zijn kinderen elken dag gekweekt de liefde voor de immer jonge, frissche, goddelijke natuur. Hij had hun oogen en hun hart voor haar geopend, haar geleerd geduldig, zorgzaam en liefdadig te zijn voor planten en voor dieren en zoo haar hart voorbereid voor werkzame naastenliefde. En in leed en zorgen was, naast zijn vrouw, dit alles hem steeds opnieuw tot troost en opbeuring geworden, de wereld in het klein, waarin hij meevoelde met alles, wat er leefde en groeide, tierde of kwijnde....

***

In de dorpskerk was het Mei-lof in vollen gang.

Als fiere herinnering aan vervlogen tijden, toen de Kerk nog iedere kunst en wetenschap omvaamde, rees in 't kleine dorp de tempel in kloek Romaanschen bouw omhoog, in gave blankheid, ongerept door sloopers schennende hand. De machtige abdij, waarbij zij behoorde, was gevallen. Zij echter stond nog in witten bruidstooi, kunstjuweel, door eeuwen heen vereerd en liefderijk verzorgd. Van binnen ruim en rijk versierd en kleurig, met machtige pilaren, breede gaanderijen en diep koor.

De vreemdeling, die, aangetrokken door het gezang, het Godshuis binnentrad, steeg de steenen wenteltrap op naar het zangkoor. Beneden was het overvol. Boven vond hij nog plaats op de gaanderij naast het koor, op zij van een der pilaren. Ook hier was het vol. Het gezang had reeds buiten zijn aandacht getrokken, 't klonk

eenvoudig, maar zuiver. Hij keek naar de zangers. Wie schetst zijn verbazing, toen hij, te midden van eenige flinke boerenjongens, Tilly - want de vreemdeling was Alfred - dapper de maat zag slaan, met gebaar en stem haar kleine schare aanvoerend: ‘Flink inzetten, Jean! Zachtjesaan, Jacques!’ En voor het orgel! Was het St. Caecilia in eigen persoon, dat beeldschoone meisje, met een diadeem van gouden zonnelicht op 't blanke hoofd? Hij kan zijn oogen niet wenden van de liefelijke verschijning. Wie is zij? 't Is of hij duidelijk het antwoord van Hannik verneemt: ‘Mooie Greta.’ Dan had de zwarte langsnavel gelijk!

Maar nieuwe verrassing: Freule Tilly spreekt Hollandsch, dat wil zeggen: zangerig Limburgsch dialect. - Wie sprak er nog zoo.... de klaproos! Zou?.... Neen, dat kon niet.... maar hij begreep er niets van. - Hij was verstrooid en afgeleid.

Zang en orgel zwegen. Plechtig stil werd het in de volle ruimte bij het geven van den zegen.

Het lof liep ten einde. Op het koor traden de zangers met een eerbiedige buiging terug. Tilly plaatste zich voor het orgel. Weer ruischten de akkoorden. Greta zong het *Ave Maria*. Hoe steeg de heerlijke, reine meisjesstem lofzingende ten hemel. Zóó moesten de engelen zingen!

Alfred, zelf zeer muzikaal, luisterde in verrukking. Hoe paste het lied bij de omgeving, in deze kerk, een loflied zelf van vrome kunst. Het trilde in zijn hart als in de harten van de dichte schare; de zilveren klanken voerden duizend stille beden, met geur van wierook, geur van lentegaven, in den stillen schoonen Meiavond naar omhoog.

Het orgel zweeg. De zangers verwijderden zich stil, met een kniebuiging naar het altaar. Bladerend in muziekboeken, fluisterden de meisjes nog met elkander, daarna verlieten ook zij het koor.

Greta ging dicht langs den pilaar, waarachter Alfred geheel verscholen stond. Hij vreesde, dat zij het kloppen van zijn hart moest hooren.

Hij vernam het rijden van een rolstoel op de kleine steentjes voor de kerk; dat moest tante Claire zijn.

Uit de verte volgde hij de bevallige groep. Vlug ging het niet, zoolang zij in het dorp waren. Telkens werd een deur geopend en kwamen kinderen de oude dame een handje geven, dikwijls bloemen brengen, boterbloemen, madeliefjes, roode klaverbloemen, veldbloemen zooals zij zelf waren, eenvoudig, vriendelijk en bescheiden.

Daar kwam een kleine schreiend aangeloopen met een kapotte pop. Vol vertrouwen zag het blozend wicht door haar tranen heen tot Claire op. Deze streelde vriendelijk het kroeskopje en zeker beloofde zij de kranke lieveling te herstellen, want opeens klauterde de kleine in het voertuigje en twee dikke armpjes strengelden zich om den hals der oude dame, die na de omhelzing lachend haar hoed recht zette.

Buiten het dorp ging het vlugger. Vroolijk klonken de stemmen. Nu en dan draafden de meisjes lustig met haar lichten last. Dan hield Claire met beide handen haar kleed bijeen, waarin te midden van de Flora's kinderen het poppenlijkje een nieuw leven wachtte.

Fred oogde haar lang na en begaf zich dan naar het dorpshotel. Hij had voor den volgenden dag op Valkenoord belet gevraagd, maar was een dag vroeger naar M..... gegaan om met den notaris eenige zaken te bespreken en in den namiddag naar het dorp gewandeld, waar hij in het hotel eenige dagen wilde verblijven. Bij zijn eerste bezoek was hem de schoone ligging en uitstekende inrichting er van opgevallen en hij was er vlak bij het landgoed. De heer Greving had hem te logeeren gevraagd,

maar hij wilde van deze uitnoodiging, hoe vriendelijk ook, liever geen gebruik maken, om aan de familie den korten tijd, die haar nog restte, volle vrijheid te laten.

Lang bleef hij 's avonds buiten droomen. Zelfs de schilderachtige uitdrukkingen van den luimigen hotelier, nu en dan als eilandjes den woordenstroom brekend van zijn levendige echtgenoote, die beiden hun vroegen gast gezelschap hielden, konden niet beletten, dat telkens zijn gedachten afdwaalden naar mooie Greta. Zoete Tilly was dien avond wat in de schaduw.

Fred toefde reeds verscheidene dagen in het dorpshotel, overdag meest op Valkenoord, als gast van de familie Greving. Men was overeengekomen, dat het buiten in Augustus door de familie Van Hoogerwoude zou kunnen betrokken worden. De heer Greving had te M..... zeer spoedig een geschikte woning gevonden, klein maar geriefelijk en met een vrij grooten tuin. Zij was dadelijk beschikbaar en er was besloten in de helft der volgende maand - men was nog in Mei - over te gaan.

Fred had zich spoedig op Valkenoord thuis gevoeld. De heer Greving had hem met groote vriendelijkheid zijn hulp en raad aangeboden bij de werkzaamheden van het in orde brengen van het landgoed voor de nieuwe bewoners. Hij had met vreugde dit aanbod aangenomen. Na overleg met zijn ouders zou zijn vader zich belasten met de zorg voor de nieuwe woning te Brussel en voor de inrichting daarvan, terwijl hij zelf de geheele inrichting van het landgoed op zich nam, welke voor zijn ouders een verrassing moest blijven. Geen lichte taak voor den jongen rechtsgeleerde, maar waarbij hem de steun van den heer Greving van onschatbare waarde was.

Het was voor dezen een weemoedige taak den jongen man aan te wijzen, welke verbeteringen hij zou hebben aangebracht, indien zijne middelen dit hadden veroorloofd, hem bekend te maken met de kleine wereld, welke tot nu toe zijn lust en zijn troost was geweest; maar Fred was zoo vol enthousiasme, zoo dankbaar voor den beproefden raad van den ervaren buitenman, weetgierig en vol piëteit voor de lieve herinneringen, aan elk plekje van den dierbaren grond verbonden, gaf zich vol vertrouwen zoo geheel aan zijn leiding over, dat het den heer Greving begon toe te schijnen, alsof hij zelf zijn eigen goed, naar lang gekoesterden wensch ging verfraaien, dat 't hem was alsof hij aan een zoon, met graagte naar hem luisterend, de verzorging leerde van den uitgestrekten hof. Hij voelde, dat een vriendenhand zou sparen wat hem lief was, en bewaarheid zou worden, wat de heer Van Hoogerwoude hem had geschreven: dat hij werkelijk Valkenoord als een thuis zou kunnen blijven beschouwen. Hij werd meegesleept door den gloed van den jongen man, die met storm de harten voor zich had gewonnen, en was aldra geheel verdiept in de taak, die hij uit hoffelijkheid had aanvaard en welke hem nu een heilzame afleiding werd in dagen van aanstaande scheiding.

Fred kon ook niet beter doen dan geheel den raad te volgen van den man van fijnen smaak, die het goed als een kleinood in zijn hart en zijn gedachten had gekoesterd en die hem een veilige gids was en krachtige steun bij de onderhandelingen en leiding van de werkzaamheden, welke voor de verbetering en verfraaiing noodig waren. De heer Greving had hem toegestaan reeds dadelijk een aanvang te maken met den hof en hield met Peter een wakend oog, als Fred afwezig was. Deze verdeelde zijn tijd tusschen langdurige bezoeken op Valkenoord en uitstapjes naar de omliggende steden tot het doen van inkoopen en treffen van regelingen, waarbij de adressen, door den heer Greving bezorgd, hem snel zijn doel deden bereiken. Hij haastte zich dan weer terug en men zag hem op Valkenoord gaarne komen, eenvoudig en vriendelijk en immer opgewekt en vroolijk als hij was.

Nu was hij eenige dagen naar Amsterdam teruggekeerd om met zijn ouders na te gaan, welk gedeelte van het meubilair voor Valkenoord zou worden bestemd en hoe het zou worden aangevuld. Hij was een en al vuur voor zijn werk en deed zijn ouders plechtig beloven, dat zij eerst hun intrede zouden doen, als alles naar zijn wensch gereed was. Hij beloofde zijn moeder, dat haar boudoir een juweel zou

worden, verzweeg echter listig, dat mevrouw Greving en tante Claire hem haar hulp bij het arrangement hadden toegezegd.

(*Wordt vervolgd.*)

Broeder Lucas.

Als ge ooit een kijkje naamt in de rijksziekenzalen van de eerste onzer academiesteden, en ge zaagt er de minzame toewijding der verpleegsters en haar tactvollen omgang met kranken van allerlei leeftijd en allerlei humeur, en als u dan de frissche levenslust en moedige kalmte dier edele vrouwen treffen moest, terwijl ge u zelven, nauwelijks een uur verblijvend in die groote gebouwen, waar alle lichamelijke menschelijke ellende, ook de afzichtelijkste, geherbergd wordt, gedrukt en neerslachtig voeldet, - dan ontmoet ge voortaan geen verpleegster op straat, of zonder te vragen naar de beweegredenen, die haar heur beroep deden kiezen, groet ge uit respect de u gansch onbekende vrouw.

Want in elk geval behoort zij tot degenen, die den natuurlijken adel en de aangeboren offervaardigheid hooghouden van het vrouwelijk hart.

Toch hebt ge onwillekeurig de bijgedachte, als ge ziet, hoe voorkomend die dames bejegend worden door alle personen, met wie zij in haar werkkring in aanraking komen, dat hier toch onmogelijk aanwezig zijn kan die hoogste graad van weldoen, die hoogste trap van naastenliefde, die door onze R.K. broeders en zusters beoefend wordt, welke is de algeheele zelfverloochening der christelijke charitas. Daartoe zijn zij alleen in staat, die zich uit zuivere liefde tot God aan hun medemensch geven en geen loon verwachten van de wereld, onder geen enkelen vorm.

Neen, men moet bij toeval eens op een eenzamen Noordbrabantschen landweg een school van doofstomme kinderen ontmoet hebben, uit wandelen met de broeders van het Instituut, om dat ineens ten volle te beseffen en nooit meer te vergeten. Een traan schiet in uw oog van medelijden met die arme kleinen, die geen taal hebben om elkander te zeggen, wat zij voor moois zien ginds op den weg of op het veld, aan dieren in de weide of vogels in de lucht, die geen taal hebben om de lenteblijheid van hun juichende en popelende hartjes te uiten dan een stomme gebarenspraak en een akelig rauw-klinkend keelgeluid. Maar ook een traan van eerbied en bewondering voor de kloosterlingen, die hen begeleiden, en wier mede-stralende oogen in de blikken der kleinen lezen, wat zij met hun vingers gebrekkig aanduiden, en wederzijds zelven meer zeggen met hun oogen dan met de bewegingen hunner handen.

***

Maar broeder Lucas was toch niet werkzaam in een academisch gasthuis of in een instituut voor doofstommen, - zullen sommige lezers opmerken.

Neen, broeder Lucas was 42 jaren overste in het krankzinnigengesticht *Huize Padua* te Boekel.

Maar het doet toch wel ter zake even aan het bovenstaande te herinneren om zulk een heerlijk Godgewijd en menschlievend leven naar verdienste te waardeeren.

Zulk een leven is de vervulling van hooger roeping, dan een rijksambtenaresse bezielen kan, wijl het een bovennatuurlijke roeping is, waartoe de heldhaftigste wil en het sterkst karakter uit eigen kracht niet in staat zijn. En van de verschillende vormen, waaronder men in den kloosterstaat de christelijke zelfverloochening beoefenen kan, is de door broeder Lucas gekozen levenstaak wellicht de bewonderenswaardigste, wijl ze zelfs verstoken is van alle bijkomende, geoorloofde menschelijke voldoening.

Jaar aan jaar, dag aan dag, uur aan uur zich te wijden aan kranken, die gebannen moesten worden uit de gemeenschap der menschen, die vaak het vijandigst jegens hun edelste verplegers gezind zijn, terwijl een redeloos wild dier ten laatste nog aanhankelijkheid en trouw toont aan den mensch, die het goeddoet, - zie, dat is meer waard dan rond te gaan op het slagveld om stervenden te troosten en gewonden te verbinden. - Bedenk eens, dat alleen het aanzien, het dagelijksch machteloos aanzien van het lijden dier arme geslagenen vele menschen zelven krankzinnig maken zou. Men behoeft waarlijk niet weekhartig te zijn om, als men het fraai en doelmatig ingerichte *Padua* eens bezichtigen ging, blij te zijn, wanneer men het weer verlaat. Lang blijven u nog die lijdensbeelden bij van den waanzinnigen woesteling, die onophoudelijk het hoofd sloeg tegen de met kussens overtrokken wanden van zijn cel, - van het arme, oude manneke, kruipend op zijn sloofje over het steenen binnenplein, - van het grijze ‘pastoorke’, dat alleen met het hoofd diep neeg om te groeten, maar zich geen oogenblik afhouden liet van het luid-op bidden, het hoofd bevend bij ieder, met angstigen nadruk uitgebracht, woord, zijn rozenkrans krampachtig geklemd in de vingers....

BROEDER LUCAS.

***

Broeder Lucas, in de wereld Johannes Hermanus Kortz-Fonneman, werd geboren te Neerbosch, 12 November 1823. In 1849 opgenomen in de reguliere Derde Orde van Franciscus, werd hij 13 Maart 1859 tot overste gekozen, welke zwaar-wegende waardigheid hij 42 jaren lang heeft gedragen in *Huize Padua*, alwaar hij den 18den April van dit jaar overleed.

H.M. de koningin benoemde hem ter gelegenheid van zijn gouden jubelfeest als kloosterling, den 23sten Jan. 1899 tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Als onze lezers even met aandacht de trekken van dat gerimpeld gelaat beschouwen, dan zal geen hunner twijfelen aan de waarheid van dezen zin, overgeschreven van zijn bidprentje:

‘Het is nauwelijks te zeggen, hoeveel arbeid en kommer hij onderstaan heeft, met het inzicht om Gods glorie te verbreiden en het ongelukkig lot van zijn evenmensch te verzachten.’

Het leven van zóó'n man naar Gods hart is een helden- en martelaarsleven, waar de wereld geen passende hulde voor heeft.

DE K.

‘Het.’ Oorspronkelijke schets van Albertine Smulders.

Het was een hondje, waarvan het ras onmogelijk te bepalen viel. Het was héél klein, héél mager en héél vuil. Het was een zwerver, die de poëzie van zijn leven niet begreep, Het was een onafhankelijk schepsel, dat zijne vrijheid niet waardeerde. Het had al zijne voorrechten graag gegeven voor een kluifje en zelfs voor een korst brood.

Een meester had Het nooit gekend; een wereld van aanhankelijkheid en trouw sluimerde er in zijn klein hondenzieltje, maar er was niemand, die er naar vroeg. Het had geen flauw besef, dat er honden waren, mooie, dikke, glanzende honden, die vertroeteld en gevoed en bedorven werden en dat alles met den zwartsten ondank beloonden, die wegliepen van hun baas en gansche huisgezinnen in onrust lieten, nachten lang; die na een lekker maal jankten in hun warm hok en de buren beletten te slapen, die kleine kinderen aanblaften en zwakkere medehonden in hun staart beten; deze wereld van verdorvenheid was voor Het een gesloten boek. *Hij* had zijn leven gegeven voor den man, die hem vriendelijk had aangesproken of even gestreeld; niemand wilde zijn leven dan de hondenjager, want Het was klein, mager en vuil en heelemaal geen rashond.

Wat er van Het met eenige aanmoediging zou geworden zijn, valt moeielijk te zeggen; dat hij betere hoedanigheden had dan menige zijdeharige Sky-terrier is zeker, doch ze konden niet aan het licht komen. ‘Hoe menige bloem verspreidt onopgemerkt haar geur,’ zegt de dichter. 't Is zeker een der groote levensraadselen, dat de meeste goedheid besteed wordt aan hen, die ze het minste waard zijn. De prachtige Russische windhond van mijn buurman wordt verzorgd als een koningskind, hij bromt tegen mijn kleine buurtjes en geeft alleen om zijn eten; als dàt vijf minuten te lang wegblijft, huilt hij; wanneer mijn buurman morgen stierf, zou hij er niet aan denken om te huilen. Het daarentegen - dit weet ik zeker - zou het voorbeeld volgen van den klassieken hond en sterven op het graf van zijn baas. Maar, zooals ik reeds zeide, Het had geen baas, want hij was klein, mager en vuil en heelemaal geen rashond.

Het's ideaal was een baas te k r i j g e n ; iedereen, die goed is, heeft een ideaal. Niet iedereen bereikt het, maar men zegt, dat het streven naar het ideaal reeds geluk geeft. Wanneer Het naar zijn ideaal streefde, kreeg hij gewoonlijk scheldwoorden en schoppen. Ik geloof niet, dat hem dit gelukkig maakte. Hij had meer hart dan verstand, ware 't anders geweest, dan had zijn ellendig lot hem verbitterd, hij had een of meer menschelijke wreedaards in de beenen gebeten en gevoeld, hoe zoet de wraak is. Nu werd hij alleen schuw en bang en hij vond het leven zeer droevig.

't Was een zonnige voorjaarsdag, Zondagmiddag, drie uur. De lucht was blauw, licht-blauw, licht-grijsblauw, 't windje was

zoel, de musschen tjilpten op de daken en op de straatsteenen tusschen de tramrails, de menschen zeiden, dat het lente werd. Hij en Zij deden hunne eerste officieele wandeling; Zij was blond en slank en had blauwe oogen. Zij droeg een hoed met korenbloemen, die haar bijzonder goed stond. Hij aanbad haar. Zij liet zich aanbidden.

Hij was groot en sterk; Hij had bruine oogen en krulhaar. Als Hij een pet of muts had gedragen en een los jasje, als Hij gekleed was geweest als een bootwerker, of als een boer of als een kolendrager, zou Hij prettig geweest zijn om naar te kijken, met zijn gekleede jas en hoogen hoed was Hij dit niet.

Hij en Zij gingen naar den Dierentuin - Diergaarde, zeggen de Rotterdammers. - Waar zal een Rotterdammer, die geen lid van 't Park is, anders heengaan op een zonnigen Zondagmiddag dan naar de Diergaarde. De azalia's bloeiden en dat is heel mooi, vooral als er zooveel menschen naar komen zien. Toen - op de Coolsingel - ontmoetten zij Het.

Zij keek naar Het met het medelijden van de vrouw voor alles wat ellendig en verlaten is. Het zag dien blik en begon weer te hopen, voorzichtig kwam hij naast haar loopen en kwispelstaartte smeekend, dat men hem niet zou verjagen. Hij vond, dat Het niet in hun gezelschap paste en riep dreigend ‘vort’, maar Zij kon 't niet aanzien, dat Het met de berusting van een, die veel heeft geleden, angstig wegsloop, Zij riep Het terug en - ja - Zij streelde hem. Toen zwoer Het bij zich zelf haar nooit meer te verlaten.

En de voorbijgangers keken verbaasd naar het fraai gekleede paartje met achter zich een héél klein, héél mager, héél vuil diertje, dat geen rashond was.

Hij en Zij hoopten in stilte, dat Het zich zou bedenken en heengaan, maar Het bleef vlak achter hen meetrippelen met een air, alsof hij reeds een halsband met penning droeg; een enkele maal maakte hij een vluchtig praatje met een kennisje, die hem zonder twijfel vroeg, hoe hij opeens in zulk deftig gezelschap kwam, en aan wie hij waarschijnlijk het gezelschap in kwestie als ‘z'n nieuwe baas en vrouw’ voorstelde, om dan weer heel gauw te komen aanloopen als een braaf hondje, dat zijn plicht kent.

‘Lieveling,’ zeide Hij, ‘wat moeten we met het beest beginnen, we kunnen het toch niet meenemen, in de Diergaarde mag het niet komen.’

‘Arm dier!’ zeide Zij. ‘Neen, meenemen kunnen we 't niet en 't is ook zoo héél erg vuil. Weet je wat? 't Zal wel vreeselijken honger hebben; we zullen iets koopen, dat het op kan eten. Dan vergeet het ons na te loopen en 't heeft toch iets.’

Hij vond het goed, hij vond *alles* goed, wat zij zeide: ze waren pas verloofd. De eerste bakkerswinkel was dicht. Dat was niet erg, er was nog een, vlak over de Diergaarde. Ze stapten binnen en Het trippelde vroolijk mee; 't rook zoo bijzonder lekker in dien winkel.

‘Juffrouw, jaag dat leelijke vuile hondje toch weg, dat in uw winkel loopt,’ zei een dame.

‘Dat hondje hoort bij dien mijnheer,’ zei de juffrouw.

Hij schaamde zich, hij vond, dat hij een mal figuur sloeg, - en wat is er erger voor een man?

‘Juffrouw, ik wilde kaakjes hebben, kleine kaakjes.’

‘Goed, dame, hoeveel?’

‘Ja, juffrouw, hoeveel denkt u, dat dat hondje lusten zal?’

De juffrouw lachte, de menschen in den winkel lachten. Hij vond haar aanbiddelijk naïef.

Men besliste, dat Het zeer tevreden zou zijn met een half ons, dat was al een groote zak, want de kaakjes waren licht. Het was graag in den winkel gebleven, waar het zoo lekker rook, maar uit plichtbesef ging hij weer mee naar buiten. Hij strooide op een hoekje de kaakjes neer en Zij riep Het er bij. Het begreep nog niet goed, dat dit alles voor hem was, hij had nog nooit zoo iets gezien, hij nam een kaakje en vond het heerlijk, hij vergat alles om zich heen, om voor de eerste maal in zijn jong leven zich te verzadigen.

EEN OVERVAL IN DE KIKVORSCHENWERELD.
Naar een teekening van G. KOCH.

Vóór hij het tweede kaakje op had, kwamen er straatjongens aan.

'Jô, kijk eens!' riep er een en viel op de kaakjes aan. Een kort treurspel volgde, het oude, booze recht van den sterkste. Het dacht er zelfs niet aan zich te verdedigen. Hij waagde een zwakke poging om Het te helpen, maar er bleven menschen staan kijken. Toen gingen Hij en Zij 't hek van de Diergaarde binnen; Het zag hen, de kaakjes waren verloren, maar hen zou hij volgen. De portier dacht er anders over en schopte hem er uit.

'Wat een mormel!' zeide een oud, dik heer met diepe minachting.

Hij en Zij gingen de azalia's zien, maar de middag was niet zoo prettig, als zij hadden gedacht. Hij vond haar stil en bits. Zou zij - kon zij luimig zijn?

Zij dacht, dat Hij minstens den hond had moeten verdedigen tegen de straatjongens, dat Hij niet dapper was en niet edel, dat Hij haar feitelijk niet begreep, dat Hij ten slotte niet de man was, dien zij zich had gedroomd.

Wat er verder met Het gebeurde? De oude geschiedenis. Zijn goede eigenschappen gingen ten onder in den strijd des levens. Hij heeft zijn ideaal verloren. Zijn streven en verlangen bepaalt zich nu alleen tot vuilnisbakken.

Bij de Platen.

De ramp in West-Indië. -

Op Hemelvaartsdag zijn het eiland Martinique van de Fransche, en St. Vincent van de Engelsche Antillen door een ramp getroffen, welke in weinige oogenblikken tienduizenden menschenlevens heeft gevorderd, bloeiende steden en vruchtbare streken in een woestenij van lava en asch heeft herschapen.

Heeft St. Vincent veel geleden door de uitbarsting van den Soufrière, van nog veel grooter omvang zijn de ellende en verwoesting, door den Mont Pelée op Martinique aangericht. Hier is een aanzienlijke haven- en handelsstad, St. Pierre, door een zee van vuur geheel verwoest en onder een dikke laag lava bedolven.

Deze ramp doet door haar wezen en uitgestrektheid denken aan de uitbarsting van den Vesuvius, die in het jaar 79 na Christus Pompeji, Herculanum en eenige kleinere plaatsen met een regen van asch en steenen overstelpte en daaronder begroef.

Bij deze overeenkomst zal de lezer de tegenstelling tusschen de beide voorstellingen niet onbelangrijk vinden: de eene gunt een blik op hetgeen St. Pierre vóór den onheilsdag van den 8sten Mei was; de andere laat ons Pompeji zien, zooals het, na eeuwen en eeuwen onder de aarde vergeten te hebben gesluimerd, weer is uitgegraven.

Nu is St. Pierre, de levendige, bedrijvige handelsstad, een doodenstad, meer nog dan Pompeji, dat den indruk maakt van een wel onderhouden bouwval.

In ons volgend nummer stellen wij ons voor, den lezer een reeks afbeeldingen aan te bieden van Martinique en St. Vincent, door verraderlijke vulkanen zoo zwaar bezocht.

Een overval in de kikvorschenwereld. -

Kikvorschen mogen nu geen erg sympathieke wezens zijn, ze vormen toch onder elkaar, aan den slootkant en in de hooge biezen verscholen, een interessant wereldje.

Gemoedelijk en genoeglijk zitten ze daar bij elkaar, profiteerend van de kikvorschen-genietingen, die hun wereld biedt. Tot opeens de lange, scherpe snavel van den ooievaar, wiens vinnige oogen een gunstig oogenblik bespied hebben, den vrede en de rust verstoort en de onbezorgde kikkers doet wegstuiven. Eén van het gezelschap blijft spartelend achter, als in een schroef beklemd tusschen den geduchten snavel, die zijn prooi niet zal loslaten, maar hem als een lekker hapje zal doen verhuizen naar de maag van den langpoot, een der meest gevreesde vijanden en belagers van het kikvorschenvolk.

[Nummer 21]

O Godlijk Hart!

O Godlijk Hart, ópgaand in zonnepracht
Over de wereld, uwer smarten kind,
Ten einde toe zoo éindeloos bemind; -
Maar zij uw Liefde wreed vergeet, veracht,

En smacht naar ijdelheden, droef verblind...
Och, 't leven is één lange lijdensnacht,
Och, 't leven is één bange zieleklacht
Om dwaas geluk, verstoven op den wind!

O Godlijk Hart, vol goedertierenheid,
Tot wien de smart der arme wereld schreit,
Laat schitteren uw zoete majesteit

Door dichten nevel heen van zonde en waan.
Laat ons in volle, gouden lichtzee staan
Van uwe Liefde, en - minnend ondergaan!

Amsterdam.
W. DE VEER, S.J.

GEZICHT OP HET EILAND ST. VINCENT, GETEISTERD DOOR DE UITBARSTING VAN DEN SOUFRIÈRE.

LE CARBET NABIJ ST. PIERRE, EVENEENS DOOR DE UITBARSTING VAN DEN MONT PELÉE GETROFFEN.

Cosmas de kluizenaar en Wlista de burchtvrouw, door De K.
(*Slot.*)

Dit waren de laatste woorden geweest van Diewin's vrome kluizenaresse:

'Gij allen, Diewin's Godgewijde nonnen, en gij vooral, grijze abt, als gij nog leven zult, gij zult eenmaal zeggen tot den eremiet, die aan komt kloppen aan Diewin's kloosterpoort en de pees zal toonen, passend op mijn boog, die bij het altaar rust der Lieve Vrouwe, - gij zult hem zeggen, dat aan mij verheerlijkt is niet alleen Maria's stralende glorie en almogendheid, maar meer haar moederlijke teederheid en zoete gratie. En gij zult hem voorspellen in den naam van Diewin's kluizenaresse, die geboet heeft voor haar zonden in de heilige kluis, welke zijn vroomheid zag en wonderdadig gebed, dat zijn laatste ure licht zal zijn door denzelfden glans der Jonkvrouw, die mij eens sloeg met verbijstering, maar die hem zeker - en ook mij, onwaardige, hope ik - de morgenschemer wezen zal van den dagenden God der hemelen!' -

En op een schoonen lentedag was het gebeurd, dat de kloosterklokken van Diewin's gewijde torens geluid hadden zoo lang en blij, alsof er een vorstelijke bruid was binnengeleid in den burcht van een vorstelijken bruidegom, en dat de vogels van het donkere woud hadden gezwegen om te luisteren naar de heldere stemmen, die treurpsalmen zongen, waarbij geen wildzang paste.

Diep in de aarde gegraven onder Cosmas' kluis, rustte Wlista's lijk en dagelijks kwam er de prior en kwamen er de nonnen van Diewin, die een *Ave* baden op het heilige graf.

En dagelijks zongen zij gewijden zang en lazen zij samen de kloosterlijke getijden in de kleine kapel, die gebouwd was over het wondere beeldeke heen, dat, nog niet eens voltooid, nog altijd lag op dezelfde plaats, waar Cosmas het vromelijk gelegd had. Want wel waren de rieten wanden zijner kluis weer samengevoegd, waar Wlista ze het eerst gezien had, maar de hand uitsteken naar het beeldeke had niemand gewaagd. Cosmas zou eens komen en het zetten op der Lieve Vrouwe kostbaar wit marmeren altaar.

***

In vollen zomerbloei stonden de blanke leliën, die als een witte haag de gedenkwaardige kluis omringden. Meer dan eens had men de bouwvallige hut moeten steunen met palen en omvlechten met rijs; de kostbaarste graftombe was Diewin's burgeressen niet zóó heilig geweest als dit monument van de goedheid der Lieve Vrouw, en geen grafteekenen waren passender denkbaar dan de witte lelies op de maagdelijke aarde, waaronder naast Wlista nog twee nonnekens sliepen.

Ook dezen waren heengegaan met een last en een opdracht, waarvan haar medezusters plechtig beloofd hadden zich te zullen kwijten: Als Cosmas terugkeerde, zouden zij beider zielen aanbevelen in zijn gebed tot Maria.

***

Wel moest hij gekomen zijn van heel verre, dagreizen lang, langs wilde bergpaden, de arme pelgrim, die wel een geraamte leek; twee vingers van zijn beenige rechter waren doorgesleten van 't gestadig omklemmen van den knoestigen staf. Diep voorover hing zijn hoofd, omhuifd van een monnikskap; vol was de zilveren baard, die nagenoeg reikte tot den geknoopten gordel. Maar toen hij het hoofd ophief en zijn groote heldere oogen Diewin's portierster aanzagen met zóó wonderen glans, toen moest het nonneke wel even denken aan Elias, den profeet, die weer zal komen op aarde volgens de heilige boeken. En ze zag hem vragend aan met een glimlach en wachtte even, vóór ze zeide: ‘Wees welkom, grijze pelgrim, en eet het brood van Diewin's gezaligde burchtvrouw!’

‘Zijt gij eene van haar geestelijke dochteren, gij, schoone jonkvrouw in ruw-harig habijt? God hebbe dank en Zijn heilige Moeder hebbe lof! Ik ben Cosmas, een stramme kluizenaar, die afscheid kom nemen van dit oord, waar Diewin's edele Vrouwe eenmaal gezegend werd met Maria's zichtbare gratie, dat ik het zag.’

‘Heilige Vader,’ stamelde knielend het nonneke, ‘leg Uwe hand op mijn hoofd en spreek zegen over mij met Uwe vrome lippen!’

Cosmas deed alzoo.

Toen bond hij een koord los van zijn middel en sprak: ‘Waar is de boog van Wlista, dat ik toone, dat dit de pees is, waarvan haar geduchte pijl weleer mensch en dier trof, en dat ik ze hier late als een zegeteeken van de macht der Lieve Vrouwe en van de vroomheid harer boetelinge?’

't Was juist het uur der vespers; gesteund door de kloekste der Godverloofde jonkvrouwen, trad Cosmas mede in den stoet, die naar de kapel ging in het woud. Stil zwegen allen, de lippen bewogen van gefluisterde beden; gouden was de avondzon, blij sloegen de meerlen.

Toen herkende Cosmas de heilrijke plek en de blijde verandering, en als van iemand, die nauw meer voortkan reeds vlak aan den top van een hoogen berg, zóó werden hem de stramme voeten al zwaarder, hoe dichter hij kwam aan den drempel van het kleine heiligdom. Te overweldigend was de zaligheid zijner ziel voor het broze, uitgevaste lichaam. En nauw was hij binnen, of, wetend, dat nu het lang gewenschte gebeuren zou, knielden de nonnen rondom het beeldeke in het midden der kapel en Cosmas viel met het aangezicht op de vleeschlooze handen plat ter aarde en snikte. Toen werd het stil en onbeweeglijk bleef er de heilige grijsaard liggen, zoo lang, dat men wel mijlen inmiddels had kunnen gaan.

Dan hief hij zich op, als verjongd van kracht en met stralende oogen, en driemaal zich nijgend ter aarde en den heiligen grond kussend en even-zooveel malen opziend tot den Hemel, naderde hij het wondere beeldeke. En nauw raakten het zijne vingers of weer werd het licht en het licht vervulde alles en ieder der nonnen voelde het schijnen op haar eigen gelaat en zag het op dat der anderen.

Zóó droeg hij het op het wit-marmeren altaar. Toen nam hij de pees en bond ze aan den boog, die er naast lag als een tropee. Dan knielde hij neder en hoorde zingen, gelijk hij het in zijn jeugd niet vernomen had zóó schoon van de jonkvrouwen in zijns vaders huis, - de nonnekens zongen ‘Magnificat.’

O! dat hij dat nog mocht hooren, dat heerlijke, onaardsche lied, dat klonk, alsof engelen zelven vierden de glorie der heerlijke Lieve Vrouwe.

Al meer dicht vielen zijne oogen en al wijder openden zich zijne lippen en 't was of nog een weerschijn van het beeld, dat opgehouden had te stralen, sinds hij het had losgelaten, was nagebleven op zijn gelaat.

En niets zag hij meer en aan het heerlijke zingen scheen geen einde te komen voor hem, zóó lang bleef hij roerloos geknield voor het wondere beeldeke, ook toen de nonnekens zwegen.

En dezen wisten, dat ze dien heilige niet mochten storen in zóó zalig een sterven en ze ontstelden niet, toen ze voelden, dat zijn wangen waren verkild.

Cosmas' heilig gebeente rust nu ter plaatse, waar het Lieve Vrouwe-beeldeke hem zóó lang gewacht had.

Aan het Goddelijk Hart.

Heiland, Wien bloedroode vlammen
Uit de zijdewonde slaan,
Mochten tot U alle stammen
Rei aan rei ten hoogtij gaan!
Mochten zij de liefde erkennen,
Die Uw Hart in vuurgloed zet
En hun wuften geest gewennen
Aan Uw vorstelijke wet!

Dan eerst bloeide er ware vrijheid,
Liefde en vrijheid hand aan hand!
Eeuwig-groene lenteblijheid
Streek er over stad en land!
Vrijheid! Kostbaarste aller gaven,
Door de zonde hun ontrukt
En door U den armen slaven
Weder op het hoofd gedrukt!
Liefde! volle stroomen wellen
Uw verschroeiden boezem uit,
Stroomen, die steeds hooger zwellen,
Door geen perken ooit gestuit!

Maar de dartele geslachten
Schaat'ren en begrijpen niet,
Dat 't geluk, waarnaar zij smachten,
Uit Uw Hart hun tegenvliet.
En zij gaan zich-zelf vereeren;
't Is, helaas, slechts slavernij!
Want U dienen is regeeren,
Ware Vrijheidsvorst zijt Gij!

Laat nog eens Uw klachten hooren,
- Godd'lijk Hart, heb medelij! -
Klachten, die de rots doorboren!
Wellicht luisteren ook zij;
Wellicht oop'nen zich hun oogen
En ontvonkt hun kil gemoed!
Dan, van weerliefde opgetogen,
Houden zij hun huldestoet!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Valkenoord,
door

Daniella.
(*Vervolg*.)

Fred was 's avonds laat teruggekeerd, een dag vroeger dan hij van plan was geweest en aan de familie Greving had meegedeeld. Den volgenden morgen was hij vroeg op 't pad. De dorpsbewoners kenden hem al goed en groetten hem beleefd. Den omtrek had hij reeds in eenige wandeltochten doorkruist, hij begon er den weg te kennen. Het was een heerlijke ochtend. Hij maakte zich voor een lange wandeling op. Hoewel als huisgenoot op Valkenoord in- en uitgaande, kon hij er heden niet zoo vroeg heengaan, daar men hem niet verwachtte. Hij dwaalde dwars door het veld,

langs akkerscheidingen en smalle paadjes, nu en dan zich oriënteerend op het klokketorenije van het buiten, dat op open plekken als een fijne spits boven het geboomte uitkwam. ‘Als een vlieg om de kaars,’ lachte hij op een oogenblik, toen hij bemerkte, dat hij in een wijden boog om Valkenoord heenging.

Terwijl hij door mastbosch wandelde, kwam opeens luid blaffend met groote sprongen een jachthond achter hem aanstuiven en verwelkomde hem blij: Hector, Greta's lieveling. Hoe kwam die hier? Hij keek verwonderd rond en zag toen in de verte Peter langs een voetpad door het bosch aankomen. Hij ging hem tegemoet en maakte een praatje met den oude. Deze was op weg naar een verafgelegen hoeve. Fred vroeg, of hij Hector verder op zijn wandeling mee mocht nemen, hij zou hem weer op Valkenoord terugbezorgen. Het dier was in weinige dagen al zeer aan hem gehecht; hij had zich trouwens veel moeite gegeven om Greta's gunsteling voor zich te winnen. Toen zij scheidden, bleef de hond verwonderd staan: met wien te gaan? Hij liep onrustig van den een terug naar den ander, maar toen Fred hem vertelde, dat zij naar Greta gingen, had hij het pleit gewonnen en sprong het fraaie dier vroolijk voor hem uit, hem den kortsten weg wijzend. Zoo kwamen zij voor een poortje, dat toegang gaf tot den moestuin. Hij had er den sleutel van gekregen, maar aarzelde om binnen te gaan, 't was nog vroeg, tien uren. Maar de hond sprong al tegen het deurtje op en keek hem zoo vragend aan, - hij kon onmogelijk anders.

Op dien morgen was Tilly weder in hetzelfde kostuum, waarin Fred haar het eerst had gezien, met Dora op den zolder aan 't werk, toen deze daarvan werd afgeroepen door Peter, die onverwacht voor den heer Greving een boodschap moest verrichten. Hij was bezig met het steken van asperges in den moestuin en kwam haar vragen, of zij daarmee wilde voortgaan, daar hij waarschijnlijk een paar uren onderweg zou zijn en de asperges nog vóór den middag zouden worden afgehaald door den bode naar M.... Tilly had toen gezegd, dat zij het wel zou doen, dan kon Door aan haar werk blijven.

Terwijl ze, op de knieën zittend, handig de blanke asperges uitstak, werd het poortje in den muur achter haar geopend en trad Fred den moestuin binnen, voorafgegaan door Hector. Opeens vloog deze als een pijl uit den boog vooruit en ten hoogste verbaasd stond Alfred voor.... de klaproos, die liet hoofd oprichtte om te ontsnappen aan de onstuimige liefkoozingen van den hond. Hij deed onwillekeurig een paar stappen terug, toen hij Tilly herkende en scheen een erg beteuterd gezicht te zetten, want zij proestte het uit in een gullen, aanstekelijken lach.

‘Om alle vergissingen van uw kant te voorkomen zal ik me maar even voorstellen als freule Tilly Greving.’

Nu lachte hij ook hartelijk mee. ‘Freule, wat spreekt u alleraardigst Hollandsch, ik mag dat Limburgsch accent wel, waar hebt u dat zoo gauw geleerd?’

‘Ja, nu de klaproos toch eens ontdekt is, zal ik mijn zuiver Hollandsch, zoo door u miskend, maar doorspreken en voortaan blijven spreken, maar op dien middag, toen u mij voor het dienstmeisje aanzag, kon ik op de galanterie uwerzijds toch moeielijk antwoorden: Pardon, ik ben de dochter des huizes, stel u zoo'n tableau voor! Ik vond het trouwens wel aardig om u ook eens in het nauw te brengen door Fransch te spreken, - jammer dat me dat zóó mislukte. Hebt u me heusch nooit herkend?’

‘Bepaald herkend niet, maar het scheen me wel, of ik u meer gezien had. Daarbij hoorde ik u in de kerk Hollandsch spreken en dat deed me denken aan het accent van....’

‘De klaproos! Wanneer hoorde u mij dan in de kerk? U bent hier wel een trouw lofbezoeker, maar zit toch altijd beneden.’

‘Ik hoorde u in de kerk het eerst op den avond, vóór ik met uw familie kennis maakte. Ik kwam op de gaanderij en zag u dirigeeren en freule Greta voor het orgel. Ik was geheel verrast. 't Was alles poëzie, wat ik dien mooien avond zag en hoorde: de kerk een kunstjuweel, en op het antieke koor uw beider verschijning te midden van de boerenzoons, die zoo goed en zuiver zongen, en dan het heerlijk *Ave Maria!* - Het kwam mij voor, toen ik uw zuster voor het eerst zag, alsof ik St. Caecilia zelf mocht aanschouwen, in een lichtkrans van gouden stralen....’

‘'t Viel u dus zeker wel erg tegen, dat het niet de geest van de beminnelijke Heilige was, maar een eenvoudig sterfelijk wezentje?’

‘Dat weet ik nog zoo juist niet, mogelijk viel me dat erg mee. Een geest, ook van een Heilige, blijft een geest, die raadselachtig weer verdwijnt.... maar ik houd u van uw werk af, kan ik ook helpen met asperges steken?’

‘Ja, steek er eens een, maar: lang steken!.... Oh, hemel, neen, zoo'n hulp brengt me van den wal in de sloot, - bijna net zoo'n tuinman als Hector, maar u mag toch wel helpen: de asperges op de schaal leggen en telkens, als er een pond bij elkaar is, ze binden met dit bindgaren. Hier is de schaal.’

Hij toog aan 't werk en vertelde, hoe het kwam, dat hij haar had overvallen. Triomfantelijk vertoonde hij haar den eersten bos: ‘Zoo goed?’

‘Oh wee, daar liggen ze om en om in plaats van met de koppen allemaal één kant uit, u heeren hebt toch niets geen idee van orde!’

Fred was echter leerzaam en zoo was de taak spoedig volbracht.

‘Als u nu heel galant wilt zijn, dan gaat u mee mijn zuster helpen bij het frambozen plukken.’

‘Is freule Greta hier ook?’ vroeg hij bijna onstuimig.

‘Ja, daar ginds, achter de haag is zij bezig.’

‘Als u me dat gezegd had, was ik haar natuurlijk even gaan begroeten.’

‘Even? en had mij natuurlijk met mijn asperges in den steek gelaten en u voor het helpen bij het frambozen plukken - en eten - aanbevolen!’ plaagde zij hem. ‘Maar nu hebt u een belooning verdiend en zal ik een goed woord voor u bij Greta doen.’

Deze keek verrast en licht blozend op, toen ze opeens Fred, dien zij niet verwachtte, en Tilly in haar werkkostuum voor zich zag en hoorde hen met verwondering Hollandsch spreken.

‘Ontdekt!’ lachte Tilly.

‘Al terug?’ vroeg Greta, hem de hand toestekend, ‘en brengt u goede berichten van uw ouders mee?’ Hij antwoordde haar, de eerste woorden wat haperend, zooals meer gebeurde, wanneer de blauwe sterrenoogen hem vriendelijk aanzagen. - De frambozen waren alle reeds geplukt en lagen, zacht gevlijd, op frissche bladen, in twee mandjes.

‘Meneer Van Hoogerwoude heeft me geholpen bij 't asperges steken,’ schertste Tilly, ‘en nu heb ik hem als belooning frambozen beloofd. Zijn er nog mooie?’

‘Zoo'n hulpvaardigheid verdient iets extra's. Ik weet nog drie prachtige.’ Ze keek zoekend rond en plukte voorzichtig één, dan nog één en nog één en bood hem het drietal aan. - De heerlijk rijpe, geurig zoete vruchten lagen donker purper zij aan zij gevlijd in 't kuiltje van de kleine, fijne hand, als in een rozenblad, fraai gevormd,

frisch en geurig. - Hij keek bewonderend naar het handje.... en naar de vruchten en aarzelde.

'U mag ze bewonderen èn eten,' lachte Greta blozend.

***

Den dag vóór zijn terugkeer naar Amsterdam ging Alfred afscheid nemen van den pastoor, dien hij eenige malen had bezocht. Toen deze op zich liet wachten, vond Trui, de huishoudster, zich genoopt meneer een beetje gezelschap te houden en kon tegenover hem haar klachten niet inhouden, dat die lieve freules nu heen zouden gaan, 'onze organist en onze voorzanger,' zooals zij ze noemde. Meneer wist toch zeker, dat sedert den dood van den stokouden organist, de freules het koor dirigeerden en hoe? 't Was er heel wat op vooruitgegaan. Haar voorganger was een braaf mensch, ze kon niet anders zeggen, maar 't was toch maar een 'piepenterger' als men hem hoorde spelen. 't Moest er mee door, want 't was te duur om een organist uit M..... te laten komen.

Dat ze freule Greta over eenigen tijd wel zouden hebben moeten afstaan, ja, dat had men wel zien aankomen, maar niet op die manier: door een huwelijk, had ze gedacht, met een heel verren neef van de familie, - die had een goed oogje op haar. 'Heelemaal geen knappe jongen! Als hij nou nog was zooals meneer,' op Alfred wijzend, 'maar een magere, schrale, lange student!' Hij op zich zelf beteekende niet veel, maar met de freule samen was het toch een knap paar. Zij was immers mooi voor twee. En goed zijn ze, onze freules, meneer, dat weet u niet! Engelen zijn het voor armen en zieken. We zullen de familie wat missen, meneer!'

Hierop kwam de pastoor binnen.

'Zoo, zoo, ik zie, Trui hield u gezelschap. Nu, dan behoeft u in geen acht dagen meer de provinciale courant te lezen, want zij is van alles op de hoogte,' waarop Trui op den haar eigen vrijmoedigen toon antwoordde, dat zij dan toch ten minste wat beter te gelooven was dan die leugenachtige gazette.

'Morgen ga ik weer naar Amsterdam en blijf daar, totdat de familie naar M.... verhuisd is, dan kom ik terug. Mag ik hopen, mijnheer pastoor, dat mijn ouders in u ook een trouw bezoeker mogen vinden, zij zullen dat zeker op hoogen prijs stellen. Ik voor mij verlang er weer naar hier terug te komen. Niets veranderlijker dan een mensch. Nog kort geleden dacht ik met leedwezen aan mijn vertrek uit Amsterdam.'

De pastoor keek hem vriendelijk en eenigszins guitig lachend aan, als dacht hij het zijne van die plotselinge verandering van gevoelens - en verzekerde Alfred, dat het hem aangenaam zou zijn, zijn ouders welkom te mogen heeten.

Op den terugweg naar Valkenoord kwamen Alfred de woorden van de oude Trui weer te binnen. Zou Greta geëngageerd zijn? Uiterst pijnlijk deed hem die gedachte aan. In het boudoir van tante Claire stond het portret van een einjährigen witten kurassier, een langen, knappen jongen. Hij kon zich best begrijpen, dat het geen boerenknaap was, - vandaar het oordeel van Trui, - maar voor een meer geciviliseerden smaak was het een heel gedistingeerd uiterlijk. Het was een neef, een heel verre neef, had Greta hem verteld, en hij studeerde in de medicijnen, dat klopte ook, en - hoe lief en vriendelijk hij Greta ook vond, zij was met hem niet zoo ongedwongen en op haar gemak als Tilly. Ze was meer terughoudend. De eerste malen, dat hij haar gesproken had, had hij haar bij zich zelf een koele schoonheid genoemd, dat was echter slechts de allereerste indruk geweest. Koel kon men haar niet blijven noemen, zoodra men in de zielvolle oogen had geblikt en sedert hij tot deze ontdekking was

gekomen, had hij daarin zooveel bewonderd, veel meer dan voor zijn harterust bevorderlijk was.

Nu lachte hij zich zelven uit. Moeder zal vragen: heeft de vlinder nu al de vleugels gebrand? Maar, hij moest het bekennen, geschroeid waren ze, dat had hij gevoeld bij de mededeeling van Trui, die had hem pijn gedaan.

DE KATHEDRAAL TE ST. PIERRE OP MARTINIQUE.

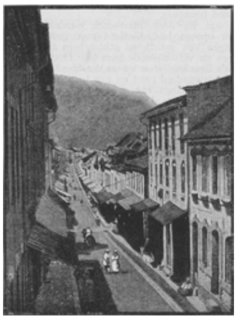

EEN STRAAT IN ST. PIERRE OP MARTINIQUE.

DE MONT PELÉE OP MARTINIQUE, DOOR WELKS UITBARSTING ST. PIERRE VERWOEST IS.

DE UITBARSTING VAN DEN SOUFRIÈRE OP ST. VINCENT IN HET JAAR 1812, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN J.M.W. TURNER, vervaardigd naar een schets uit dien tijd.

‘Oude-vrouwenpraat! Ik zou toch wel eens iets over dien neef gehoord hebben, als het waar was. Als ik niet gevraagd had, wie die witte kurassier was, had men misschien nooit over hem gesproken. Als het waar was, zou Tilly haar wel eens geplaagd hebben....’

Hoe hij ook zijn best deed, hij kon het gehoorde niet van zich zetten. Het drukte hem neer en maakte hem stil. Dien middag aan tafel vlotte het gesprek niet als anders tusschen de jongelui. Tilly deed wel haar best de vroolijkheid er in te houden, maar haar slagvaardige tafelbuur liet haar ditmaal in den steek.

‘U bent zeker moe van 't werken, ik kan me dat goed begrijpen, dat zijn stadsmenschen zoo niet gewend.’

‘Ik resumeerde nog eens uwe lessen in de groenteteelt, freule, en dacht ook na over de verhalen, die Trui van den pastoor mij heeft gedaan.’

‘Aha, heeft Trui u beziggehouden? Ze is van alles op de hoogte. Ze heeft u zeker episoden uit den bokkenrijderstijd verteld, - 't moet, naar den indruk te oordeelen, iets heel ernstigs geweest zijn.’

Nu keken hem Greta's blauwe oogen vragend aan en opeens was hij weer de oude, lachte en schertste.... Neen, 't kon toch niet waar zijn.

Den volgenden morgen nam hij afscheid en werd ontvangen in 't boudoir van freule Van Weringsdorf. Op een console stond het portret van den jongen kurassier. Hij nam het in de hand en zei: ‘'n Mooi uniform, freule, en als geknipt voor die slanke gestalte.’

‘Ja, 't is een goed portret, maar 't origineel is nog vrij wat beter, niet waar Tilly?’ antwoordde Claire, zich tot haar nichtje wendend, die juist binnenkwam.

Alfred bemerkte den blos niet, die bij die vraag haar wangen kleurde.

Na hem begroet te hebben, zei ze onbevangen: ‘'t Origineel, tante? dat is een heel aardige neef, maar daarover kan Greta nog beter oordeelen.... Ze heeft bij zijn ouders gelogeerd, toen hij het mooie pakje droeg,’ voegde ze er schalks bij.

Met een ernstig gezicht zette hij het portret weer op zijn plaats.

‘Domme jongen,’ dacht Tilly, ‘leg je 't nu verkeerd uit?’

Terwijl Fred aan het station te M.... een kaartje nam, klopte hem iemand op den schouder:

‘Naar Amsterdam, Fred? Hoe gaat 't? Ik ga een heel eind met je mee; dat is een meevaller, 'k had al zoo 't land aan die lange reis alléén. Nu kunnen we nog eens een ouderwetschen boom planten. Heb je je van Valkenoord kunnen losrukken? - 't Is zeker al heerlijk buiten.’

Otto van Heeteren, die hem aldus aansprak, was een oude vriend en schoolkameraad van Alfred, sinds kort als scheikundige aan een fabriek te M..... verbonden. Zij hadden eenige dagen te voren elkander op straat gesproken, maar overigens sedert eenige jaren niet gezien.

Otto zorgde, dat ze een coupé voor zich alleen kregen. Veel viel er te vertellen aan weerszijden. De jonge ingenieur was vol enthousiasme over zijn interessanten en wetenschappelijken werkkring, die hem mooie vooruitzichten bood; met de Limburgsche zeden en gewoonten kon hij echter nog niet geheel overweg, maar dat zou wel wennen.

‘En vertel eens, Fred, blijf je nu in Amsterdam? Je bent zoo'n moeders-kindje! Ik denk, dat je lieve mama den afstand wel wat groot zal vinden. Wat vond ik 't altijd

heerlijk bij jullie aan huis te komen! Je moeder is zoo'n eenige, lieve vrouw. 't Was alsof ze me wilde vergoeden, dat ik nooit mijn moeder heb gekend.'

Fred straalde. 'Je begrijpt, dat ik zelf, zoodra het plan vaststond, dat we uit Amsterdam weg zouden gaan, er ook dadelijk over heb gedacht om dichter in de buurt te komen. 't Zal me wel aan mijn hart gaan om mijn praktijk er aan te geven, want ik mag gerust zeggen, dat 't al goed ging en het pleiten stond me aan, maar me ergens anders, waar ik heelemaal vreemd ben, als advocaat vestigen, dat doe ik niet. Mijn vader had in Amsterdam veel relaties en ik zelf was er ook bekend, wat elders niet het geval is. Ik ben van plan in de rechterlijke macht te gaan en heb, toen ik de laatste maal thuis was, gesolliciteerd. Ik hoop hier in Limburg een plaatsje machtig te worden en denkelijk is er wel kans op, al is het ook niet te M...., dat zou te mooi zijn.'

'Ik hoop je ouders spoedig op Valkenoord een bezoek te komen brengen. Wanneer komen ze? Ik hoorde, dat de familie Greving de volgende week overgaat. 't Zal een heele verandering voor haar zijn. Ik ken alleen nog den heer Greving, een gentleman op en top. Mevrouw en de freuletjes heb ik nog niet ontmoet. Ze gingen trouwens heel weinig uit, maar 't moeten allerliefste meisjes zijn. Eén er van, de jongste geloof ik, de blonde, is geëngageerd, hè, wist je 't?....'

Fred knikte van neen en vroeg: 'Hoe weet je 't?....'

''t Is nog in stilte, ik hoorde 't vertellen. Een neef van haar heeft het verklapt; - met een Duitsch officier, - die komen hier ook al de mooie meisjes weghalen, laat ze in hun land zelf zoeken!.... Ik ben verlangend Valkenoord te zien. Kom je er nog terug binnenkort, dan kom ik je eens even opzoeken.... - Maar, amice, je hebt me nog niet opgebiecht, of je nu warempel de hoofdstad met al haar mooie meisjes zal gaan verlaten zonder je hart verloren te hebben. Weet je, dat er van ons clubje al aardig wat getrouwd zijn: Latinier, Vermeulen, Haaks, Rosbach....'

(*Wordt vervolgd.*)

Vuurspuwende Bergen.

De verschrikkelijke ramp, waardoor twee der vruchtbaarste West-Indische eilanden, Martinique en St. Vincent, zijn getroffen, heeft vanzelf weer de aandacht gevestigd op de vuurspuwende bergen, en in de dagbladen heeft men heele lijsten van onheilen kunnen lezen, in den loop der eeuwen door vulkanische uitbarstingen aangericht.

De naam vuurspuwende berg heeft geen toelichting noodig, die van vulkaan is afgeleid van den god Vulcanus, wiens smidsen men plaatste in de ingewanden der vuurspuwende bergen.

Niet alle vulkanen evenwel spuwen vuur. Wij hebben hierbij natuurlijk niet het oog op de uitgedoofde vulkanen, welke men o.a. bij menigten langs den Rijn aantreft en in Auvergne, waar zich de bekende Puy de Dôme verheft. Men heeft ook slijkvulkanen, die slijk uitwerpen - bij Girgenti op Sicilië, op Trinidad, in de nabijheid der Kaspische Zee vooral, in den omtrek van Bakoe, waar 's nachts de geheele lucht in een zwak schemerlicht is gehuld, veroorzaakt door de langzame verbranding van gassen, die onophoudelijk uit de aarde opstijgen. Verder watervulkanen, als in Guatemala, waar er zich een bevindt, die nog nooit iets anders dan water heeft uitgeworpen, maar zooveel, dat in 1541 de stad Cuidad Vieja er door verwoest werd.

Wat de vuurspuwende bergen betreft, de tot dusver bekende regelen der verspreiding over de aarde zijn de volgende: zij bevinden zich meer aan de kusten der zee en op eilanden dan ver in het binnenland; meestal zijn er verscheiden kraters

in een vulkanische streek bij elkaar; waar verscheiden vulkanen bijeen zijn, liggen zij deels om een middelpunt gerangschikt en worden dan centraalvulkanen genoemd, deels op een lange rij achter elkander en heeten dan rijvulkanen.

In Europa worden, zooals men weet, drie vulkanische haarden gevonden: op IJsland, waar de Hekla de meest bekende vulkaan is; Napels en omgeving met den Vesuvius, en Sicilië met de omliggende eilanden, waarop zich de Etna en de Stromboli verheffen.

Van meer beteekenis is de vulkanenreeks, die zich over de eilanden van Zuiden Oost-Azië uitstrekt, beginnend met Sumatra en eindigend met de Aleoeten. De grootste vulkanische haard bevindt zich op Java, dat op een oppervlakte van viermaal Nederland niet minder dan een en dertig werkende vulkanen telt, waaronder de Gedeh, die nog in 1847 heeft gewerkt; de Keloet, welke in 1864 zulke groote verwoestingen in de residentie Kediri heeft aangericht; de Goentoer, de jongste vulkaan van Java, en de Semeroe, de hoogste vuurspuwende berg op het eiland: 3828 meter hoog. Onvergetelijk blijft de ramp op Krakatau in 1883, die aan 30.000 menschen het leven kostte.

Van Java loopt de vulkanenketen naar Bali, Lombok en Soembawa, daarna naar Flores en Timor, om over de Molukken voortgezet te worden op de Philippijnen en over Formosa, Lioe Kioe en Japan de Koerilen en zoo de Aleoeten te bereiken, aldus een gordel slaand om een groot gedeelte van de Stille Zuidzee.

Even lang wellicht is de rij vuurspuwende bergen op het westelijk halfrond, als het ware op regelmatige wijze in de Cordilleras de los Andes verspreid. Deze keten begint in Mexico met de Popocatepetl en de Citlaltepetl, neemt haar weg door Middel-Amerika en de Zuid-Amerikaansche republieken Columbia, Ecuador, Peru en Bolivia, om in Chili te eindigen. Grootscher dan alle vulkanengroepen is die van Quito, welke de hoogste vuurspuwende bergen der aarde bevat: de Chimborazo, de Cotopaxi, de Pichincha, welke laatste de oorzaak is van de aardbevingen, die Quito zoo herhaaldelijk hebben geteisterd. Zuidelijker liggen de Sorata in Bolivia en de Maypu in Chili, die in 1822 Valparaiso verwoestte.

Een derde geduchte vulkanenketen is die, welke op de kleine Antillen wordt aangetroffen en sterk herinnert aan de rij in Zuid-Oost-Azië. De vuurspuwende bergen in West-Indië, tien in getal, door de zeelieden *punchbowls* geheeten, worden aangetroffen op de eilanden St. Eustatius, St. Christopher, Nevis, Montserrat, Guadeloupe, Dominica, Martinique, St. Lucia, St. Vincent en Grenada.

De meest bekende van deze vulkanen zijn die op St. Lucia, de Soufrière, een zwavelrijke krater, die nog voortdurend zwaveldampen spuwt; die op Guadeloupe, eveneens Soufrière geheeten en 4500 voet hoog; maar vooral die op Martinique en St. Vincent, welke in den laatsten tijd een zoo droevige vermaardheid hebben verworven.

Op Martinique vindt men behalve den Mont Pelée, die St. Pierre verwoestte, nog de drie toppen Pitons-de-Carbet; op St. Vincent den Soufrière en den 4500 voet hoogen Morne-Garou. Herhaaldelijk reeds zijn de West-Indische eilanden, het overschot van een door aard-revoluties verbrokkeld hoogland, door vulkanische uitbarstingen geteisterd geweest - de jongste uitbarsting vóór deze van den Mont Pelée had plaats in 1871, en in 1812 werd St. Vincent door een uitbarsting van den Soufrière bezocht - maar nooit was de verwoesting zóó groot, het aantal slachtoffers zóó aanzienlijk als ditmaal, nu ze bij tienduizenden worden geteld.

Wij behoeven de bijzonderheden van die ramp hier niet in herinnering te brengen: de dagbladen hebben ze bij menigte meegedeeld; maar wel zal de lezer er belang in

stellen, door een reeks afbeeldingen kennis te maken met de streken, die in enkele oogenblikken tijds van een lachend kindschap, een bedrijvige handelsstad in

een woestenij zijn herschapen. En allicht zal hij zich gelukkig prijzen, geboren te zijn en te wonen in een land, dat van de werking van zoo geduchte natuurkrachten, als bij vulkanische uitbarstingen en aardbevingen aan het woord zijn, verschoond blijft.

De nieuwe kansel.

Ginds op den met wijngaarden beplanten heuvel, welke zich dicht achter het aanzienlijk Frankische dorp - wij zullen het Thierbach noemen - verheft, staan kerk en school van het dorp eendrachtig bij elkaar, en de vrome wandelaar, die door het schoone Jaxdal trekt, zal stellig niet verzuimen, de hoogte te beklimmen, om het prachtig gelegen kerkje in oogenschouw te nemen.

Reeds de hartverheffende aanblik van de gezegende akkers en landerijen, welke zich voor het oog ver over de Frankische streek tot aan de in het verschiet wenkende torens der stad Crailsheim uitstrekken, stemt tot dankbaarheid jegens den almachtigen Schepper.

Het kerkje zelf, dat aan den H. Jozef is toegewijd, is trots allen eenvoud, niet van sieraden ontbloot. Vooral trekt de fraaie, nieuwe preekstoel terstond bij het binnentreden van dit stille heiligdom den blik van den bezoeker. Wie het rijke beeldhouwwerk, dat beneden aan den kansel is aangebracht, wat meer van nabij beschouwt, vindt behalve het meesterteeken van den maker: A.K. '98 - aan den voet van een klein Jozefsbeeld tusschen twee engelenkopjes een tweede, voor een preekstoel al zeer zonderling teeken, namelijk: zes in hout gesneden, ietwat vergroote penningen met het jaartal '1891.'

En wanneer de vrome bezoeker, na zijn devotie in het kerkje te hebben verricht, den heuvel afdaalt en zich naar het dorp begeeft, om in de brouwerij aldaar ook voor het lichaam verkwikking te zoeken, ziet hij, zoodra hij de gelagkamer binnentreedt, een groot bord tegen den gekalkten wand hangen, waarop eveneens zes penningen met het jaartal '1891' geschilderd zijn.

Wat er met die 'zes penningen' gebeurd is, wil ik u, waarde lezer, in onderstaande regelen vertellen.

Het is wel is waar een eenvoudige, onopgesmukte geschiedenis, maar de vrome, geloovige Christen zal er uit zien, hoe wonderbaar vaak de raadsbesluiten van onzen Lieven Heer zijn, en hoeveel de voorspraak der heiligen, vooral die van Zijn voedstervader, den H. Jozef, bij Hem vermag.

***

Zóó, gelijk het nette kerkje te Thierbach zich heden aan den bezoeker vertoont, zag het er eenige jaren geleden nog niet uit; vooral inwendig was alles oud en versleten.

De preekstoel was bouwvallig en moest eindelijk afgebroken worden.

Dit feit berokkende den waardigen pastoor vele zorgvolle uren, want waar moest hij het geld vandaan halen, om een nieuwen kansel te bouwen? De gemeente was verre van welgesteld, en de milde gaven tot restauratie van het kerkje vloeiden maar spaarzaam. Slechts één der parochianen had hier afdoende hulp kunnen bieden, maar die wilde zulks niet. Het was de voormalige koopman, Welter genaamd, die, na in

zijn zaken een flink kapitaal te hebben verdiend, ze aan kant had gedaan en nu van zijn renten leefde.

Alhoewel katholiek, deed hij niets aan zijn godsdienstplichten en gaf bovendien nog in vele dingen ergernis in de gemeente.

De eerwaarde heer pastoor had geen moeite onbeproefd gelaten, om den man zonder geloof weer voor de Kerk te winnen, en ook menigmaal gepoogd hem te bewegen iets voor het kerkje bij te dragen. Maar de oude gierige Welter had slechts spot en hoon over voor de bemoeiingen van den bejaarden zielzorger.

‘De patroon van uwe kerk, de heilige Jozef, moet u maar aan een nieuwen preekstoel helpen, dat was immers een timmerman,’ was steeds het antwoord op het verzoek van den geestelijke. Dezen sneden de zondige woorden van den verblinden, hardvochtigen man diep in de ziel, want juist tot den H. Jozef voegde de pastoor in zijn dagelijksche gebed de bede in om voorspraak bij God, opdat de Heer hulp zou zenden, - en niet tevergeefs, gelijk wij in den loop dezer geschiedenis zullen hooren.

***

Op een avond van November zaten koopman Welter en de overige ‘notabelen’ in het ‘brouwhuis’ van het dorp onder een glas bier bijeen en spraken, gelijk het gewoonlijk bij dergelijke bijeenkomsten gaat, over allerlei belangrijke en onbelangrijke dingen.

Zoo kwamen zij dezen avond onder meer ook op het muntwezen en den omloop van het geld, waarbij Welter de vraag opwierp, hoeveel penningen van één jaar men in een bepaalden tijd wel bijeen zou kunnen brengen.

‘Meer dan duizend in een maand,’ antwoordde de brouwmeester, die ook aan de stamtafel zat.

‘Dat is onmogelijk, totaal onmogelijk,’ riep Welter, die zich veel liet voorstaan op zijn kennis van al wat ‘geld’ betrof, ‘denk eens aan, brouwmeester, van één jaar!’

Deze bleef echter bij zijn bewering, en Welter, die door deze tegenspraak zich nog al warm maakte en opwond, bood ten slotte een weddenschap aan van 1000 Mark met dengene, die binnen vier maanden 4000 penningen met het jaartal ‘1891’ bijeen kon brengen.

De brouwmeester nam met een handslag deze weddenschap aan.

Nog lang werd dien avond het vóór en tegen van deze vreemde weddenschap besproken, en weldra wist het heele dorp er van.

De brouwmeester was zoowel in 't dorp, als uren in den omtrek algemeen geacht en bemind, terwijl den koopman Welter niemand lijden mocht - wegens zijne gierigheid had iedereen het ‘land’ aan hem - elkeen, die van de weddenschap hoorde, was op de hand van den brouwmeester, die dan ook bij het inzamelen zijner penningen overal ondersteund werd.

En toen het edelmoedig besluit van den brouwmeester bekend werd, om de 1000 Mark, ingeval hij de weddenschap won, tot het bouwen van een nieuwen preekstoel in de kerk te doen strekken, toen was de bijval in de gemeente en daarbuiten onvermengd en eenstemmig; oud en jong verdubbelde zijn ijver, om den brouwmeester te helpen winnen.

Den 18den November 's avonds was de weddenschap aangegaan, in den avond van den 18den Maart zou de beslissing vallen.

Einde Januari was reeds het aanzienlijk cijfer van 3000 penningen der bedoelde soort bijeen, en nog altijd ontving de brouwmeester er van alle kanten, waar de zaak bekend was.

Langzamerhand werden de bijdragen schaarscher en er ontbrak aan de 4000 nog een aardig cijfer.

Zóó brak de 18de Maart aan, het was reeds namiddag, en het getal was nog niet bijeen. De vroolijke spanning, welke in heel de gemeente geheerscht had, maakte plaats voor een drukkend gevoel van onbehaaglijkheid. Eén was er, die zich verheugde - natuurlijk koopman Welter, de oude gierigaard.

Er ontbraken nog slechts ‘zes’ penningen aan de 4000, en de brouwmeester hoopte dat met het oog op dit meer dan onbe' duidend getal, de koopman zou zijn te bewegen, om de verwedde 1000 Mark desniettemin volgens zijn (des brouwmeesters) zin te besteden tot het aanschaffen van een nieuwen predikstoel. Maar daar kwam hij aan 't verkeerde kantoor.

‘Al ontbreekt er van avond ook maar één enkele penning,’ antwoordde hij op het goed gemeende voorstel van den brouwmeester, ‘de pastoor krijgt niets, hoor je, niemendal.’

Bedroefd ging de wakkere brouwmeester, die de 1000 Mark veel liever aan de kerk wilde geven, dan ze gevoegd te zien bij den grooten hoop van den schraper, naar huis en stond langen tijd vóór het raam zijner woonkamer te staren naar het kerkje boven op den heuvel. Zóó vond hem zijn dochtertje Martha, een braaf, lief kind, dat den 19den Maart, op Sint-Jozefsdag, het heilig Doopsel ontvangen had, en in heur onschuldig kinderhart een groote vereering koesterde voor den H. Jozef.

‘Zeg, papa!’ riep zij uit, alsof zij den gedachtengang van haren, aan het raam staanden vader had geraden; ‘zeg, ik zal vandaag nog eens goed bidden tot den lieven heiligen Jozef. Och toe, papa, laat ons toch nog gauw naar 't kerkje gaan; ik en Lucie’ - dat was haar zustertje - ‘hebben 't ons voorgenomen.’

‘Ja, kinderen, gaat maar,’ sprak de brave vader getroffen en kuste zijn godvreezend dochtertje innig, ‘gaat naar boven en bidt uit ganscher harte tot den H. Jozef.’

Vlug snelde Martha weg, om Lucie te roepen en met haar samen naar 't kerkje te gaan.

***

Zóó stonden de zaken in Thierbach, toen op den vooravond van het Sint-Jozefsfeest twee handwerksgezellen van Taubergrunde den straatweg afkwamen, welke naar het dorp leidt.

Dat het een paar fatsoenlijke jongens waren, kon men op 't eerste gezicht zien. Kleederen en schoenen waren door de reis wel is waar er niet beter op geworden, maar bij beiden nog in goeden staat.

En wie die piepjonge knapen, die hoogstwaarschijnlijk hun eerste uitstapje van dien aard in de wereld deden, in 't open en eerlijke gelaat keek, had schik in de kinderlijke en toch ook weer ernstige trekken, zooals wij ze bij de jonge, onbedorven mannen onzer leerlingen- en gezellenvereenigingen, Goddank, nog dikwijls genoeg kunnen waarnemen.

‘Zeg, Jozef,’ begon een van de twee, een slanke, blonde knaap, met bijzonder argelooze blauwe oogen, naar zijn gezel zich keerend, toen zij van den steilen bergweg, welke zijwaarts van het bewuste kerkje nog hooger op gaat, het dorp Thierbach naderden, ‘zeg, Jozef, morgen vieren wij samen feest, het feest van onzen

heiligen naampatroon, en aangezien onze wegen morgen uiteenloopen, meen ik, dat wij met ons tweeën naar gindsche kerk moesten gaan, om tot den H. Jozef te bidden, daar wij morgen reeds ver van elkaar verwijderd zijn.'

'Je hebt gelijk,' zei de ander, die, zooals wij zagen, ook Jozef heette, 'dat zullen wij doen; de eerwaarde president heeft ons bij 't afscheid immers nog zóó op 't gemoed gedrukt, elken dag de voorspraak van den H. Jozef in te roepen, opdat 't ons wel moge gaan bij het reizen op ons ambacht.'

Terwijl zij zoo spraken, hadden zij den grooten weg verlaten en waren een voetpad ingeslagen, dat naar den afgelegen heuvel voerde, en de kerk genaderd, waar beiden binnentraden.

Lang knielden zij in diepe godsvrucht voor het beeld van den H. Jozef, om alsdan, gesterkt door het gebed, weder naar den pelgrimsstaf te grijpen.

Toen het tweetal ongeveer de helft van den weg tusschen kerk en dorp, den berg af, had afgelegd, zei de een plotseling tot zijn makker: ''t Is juist, alsof een

inwendige stem mij toefluistert, dat wij in het kerkje, waar wij zoo even gezamenlijk tot onzen schutspatroon gebeden hebben, een klein offertje moesten brengen. Het zou, wel is waar, niet veel zijn, wat wij missen kunnen, want onze reisbuidel is schraal gepakt, doch op 't meer of mindere van een aalmoes komt het immers niet aan, als de meening maar goed is, waarmede men geeft. Ik zou 't graag doen, en jij, hoop ik, ook!'

EEN INBOORLINGE (kolendraagster) VAN HET EILAND MARTINIQUE.

'Ja, zeker, dat wel,' zei de ander, 'maar wij kunnen den weg niet meer teruggaan, daar wij ons toch al reppen moeten, willen wij tijdig in de stad aankomen, die nog een heel eind van ons af ligt.'

'Daarin heb je wel gelijk, beste vriend, maar ik weet niet wat mij scheelt - 't is juist of ik aan dit kerkje een paar penningen *moet* geven - kijk, daar komen twee meisjes den berg op; die gaan, zoo het schijnt, naar de kerk. Weet je wat, wij geven haar ons offertje meê, om 't in onzen naam in 't offerblok te werpen, ter eere van den H. Jozef.'

De kameraad vond dien voorslag goed, en beiden stelden de twee meisjes, die inmiddels naderbij gekomen waren - het waren Martha en Lucie, de dochtertjes van den brouwmeester - met hun verzoek in kennis en elk gaf een der meisjes drie penningen, welke zij uit hun schrale geldbeursjes bijeengescharreld hadden.

Met een oprecht gemeend 'God loone 't u!' namen de kinderen de aalmoezen der twee knapen in ontvangst en stapten voort, naar het kerkje op den heuvel.

Nog vóór zij dit bereikt hadden, ontmoetten zij den eerwaarden heer pastoor, die een boodschap beneden in het dorp had te doen. De meisjes, na haren zielzorger met den godvruchtigen groet: 'Geloofd zij Jesus Christus!' te hebben gegroet, vertelden onmiddellijk haar avontuur, dat zij zoo even niet de twee vreemdelingen hadden gehad.

'Wat?' zei de pastoor, 'dat zijn twee ter deeg brave jongens, God moge het hun vergelden, doch....' plotseling kwam een gedachte in hem op - 'laat mij die penningen eens zien, kinderen,' en hij liet zich de muntstukjes toonen.

'Dat is een bestiering van onzen Lieven Heer!' riep de pastoor uit, na de penningen te hebben beschouwd: het waren louter munten van het jaar 1891. 'Kinderen, gaat naar de kerk en bedankt God en den H. Jozef van ganscher harte en bidt voor de twee reizende ambachtsgezellen, die God als Zijn werktuig heeft uitverkoren.'

Hij reikte aan de meisjes, die verwonderd toehoorden en niet terstond begrepen, wat buitengewoons er was voorgevallen, andere geldstukken over. ‘Hier, werpt deze in 't offerblok!’ zei de geestelijke en liep met groote stappen den berg af, om zoo mogelijk de twee handwerksgezellen nog in te halen. Doch hij bereikte ze niet meer.

Groot en onbeschrijfelijk was de blijdschap, toen de eerwaarde heer pastoor met de op zulk een wonderbare wijze verkregen zes penningen bij den brouwmeester kwam.

‘Dat hebben wij te danken aan de macht der voorspraak van den H. Jozef,’ riep deze uit, ‘hij heeft ons geholpen en ik wil mijn woord houden; het kerkje zal spoedig weder in het bezit zijn van een preekstoel.’

Groot was de verbazing van koopman Welter, toen de brouwmeester met zijn schat bij hem kwam en de 4000 penningen uittelde.

En toen hij bovendien vernam, op welke wonderbare wijze de nog ontbrekende zes penningen, om zoo te zeggen, ter elfder ure waren ontvangen, toen werd de hardvochtige man toch in zijn ziel ontroerd en hij legde bij de duizend Mark nog een aardig sommetje.

Met welk een gejubel deze gebeurtenis in het dorp de ronde deed, kunt gij u wel voorstellen, waarde lezer, en vele innige dankgebeden werden tot den H. Jozef opgezonden, wiens feest nog nooit zóó waardig, met zóó groote vreugde en dankbaarheid, in Thierbach gevierd was!

Heel achter in de kerk knielde eenzaam een biddende, die sedert tal van jaren geen kerk van binnen gezien had, namelijk Welter.

Hem had de wonderbare gebeurtenis machtig geschokt en teruggevoerd tot zijn Heer en God, Dien hij zoo lang, door aardsch geluk verblind, verloochend had.

De twee handwerksgezellen waren verder gereisd; men kon niet meer achterhalen waarheen, noch hoe zij heetten, doch al zijn de inwoners van Thierbach niet in staat hun hunnen dank te betuigen, onze Lieve Heer heeft hen beloond voor hunne geringe aalmoes, waardoor zooveel geluk in het dorp gebracht werd, en de H. Jozef, hun beschermheilige, zal ongetwijfeld een voorspreker geweest zijn bij hunne verdere lotgevallen.

Op verzoek van Welter beitelde de beeldhouwer in het voetstuk van den preekstoel zes penningen en de brouwmeester liet er zes in zijn lokaal schilderen, als een herinnering aan de weddenschap en aan de zichtbare tusschenkomst van den H. Jozef.

J.J.G.W.

EEN VROUW VAN MARTINIQUE IN DE KLEEDERDRACHT, EIGEN AAN DE FRANSCHE ANTILLEN.

[Nummer 22]

Valkenoord,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

KONING EDUARD VII EN KONINGIN ALEXANDRA VAN GROOT-BRITTANNIË EN IERLAND.

Fred moest hem teleurstellen. - Ze waren nu reeds een goed deel van Limburg door. Het tot nog toe opgewekt gesprek begon te kwijnen. Fred was verstrooid en kon er zijn gedachten niet goed meer bijhouden. Hij was vroeg op geweest....

‘Je zult 't wel gek vinden, maar ik ben de laatste dagen altijd in de buitenlucht geweest; ik was erg matineus en ben slaap te kort gekomen. 't Overvalt me ineens zóó, 'k moet even een paar minuten m'n oogen dichtdoen, dan ben ik weer frisch.’

‘Ga gerust je gang, ik houd je gezelschap en dan zul je mij denkelijk wakker moeten maken, want dutten in den trein kan ik uitstekend,’ en de daad bij het woord voegend, was Otto in weinige minuten vast onder zeil.

Fred had de oogen gesloten. Voor het eerst was het gesprek met Otto hem te veel, hij verlangde naar eenzaamheid.

Dus tòch waar! - Greta's liefelijk beeld verscheen levendig voor zijn oogen. - Nu stond hem alles klaar en duidelijk voor den geest. - Voor de eerste maal in zijn leven had hij in zich zelf gezegd: deze of geen andere - en haar hart was niet vrij meer....

De uren, op Valkenoord in haar nabijheid doorgebracht, gingen hem voorbij en hij herinnerde zich ieder van haar woorden, elke gelaatsuitdrukking. - Hoe kon haar oog stralen; als hij met vuur sprak over dingen, die ook haar ter harte gingen, dan steeg een zachte gloed in het engelenlief gezicht.... Hij herinnerde zich een oogenblik, dat zij als aan zijn lippen had gehangen - toen hij in een vertrouwelijk uur zijn diepe vereering en liefde voor zijn ouders in warme woorden had geuit, en haar stem had getrild, toen zij zeide, dat zij zich zoo hartelijk verheugde spoedig met hen kennis te mogen maken.... 't Was hem geweest of zijn hart tot haar was uitgestroomd en ontroering had hem zoo overweldigd, dat hij op eens stil was geworden....

Vriendelijk was zij altijd voor hem geweest - hoewel de eerste dagen teruggetrokken en nimmer zoo ongedwongen als Tilly, met wie hij zich soms gevoelde als met een zuster, al was hun kennismaking kort. - Greta's vriendelijkheid was als een heerlijk

zachte geur van edele bloemen, die hem verrukt had, hij kon er niet meer buiten, hij smachtte er naar - dat voelde hij nu, helaas!

Hij had haar hooren zingen, had haar gezien, vlijtig in huis en hof, haar lof gehoord door allen in het dorp.

Sinds gisteren was zijn hart gevangen geraakt, hopeloos gevangen. - Een beschermeling van haar, een zwak en tenger ventje, was het been verbrijzeld door een zware huifkar, 't was doodelijk verwond. Hij had tranen van deernis in haar oogen gezien. Als diamanten hadden zij geschitterd, verduisterend zelfs den glans dier blauwe sterren. Zijn hart had als stilgestaan en zóó onuitsprekelijk was het beklemd geworden door medegevoel, dat hij zich geweld had moeten aandoen om niet met haar te weenen over het droevige lot van haren kleinen vriend....

Toen had hij gevoeld en juichend uitgeroepen: Moeder, hier is een dochter, lief en goed als u, o, dat zij mij lief mag hebben!

En nu, hij moest wel gelooven. Toch

had hij reeds gehoopt, vermetel, had hij gedroomd van sympathie der zielen, die geen wonder behoeft om te verstaan.

Hij had gedroomd zijn moeder deelgenoote te maken van zijne zielsverrukking, dezen avond nog. Lichtende illusiën, luchtkasteelen, zonnige visioenen waren hem verschenen. Hij had gedroomd, dat hij, licht zwevend als de vogelen, verre was heengetogen naar een land, schoon als het paradijs en daar, omringd van schoone maagden, Greta had aanschouwd, de schoonste van allen, van vorstelijken bloede, door iedereen bemind en hoogelijk vereerd en dat hij verre was blijven staan en sidderend voor haar majesteit en heerlijkheid zich als onwaardig had willen verbergen. - Zij was toen gekomen en had met lieven glimlach zijn hand gevat en had hem heengeleid naar hare ouders en hem erkend, hem! als den liefste van haar hart....

Hoe zou hij het kunnen verbergen voor zijne moeder, die in zijn hart kon lezen als in een open boek. En toch, dìt mocht zij nu niet weten. Het zou haar de komst te Valkenoord te bitter maken. Later misschien, maar niet nu.

De laatste avond op Valkenoord was voor de familie Greving aangebroken. Overdag had men zich goed gehouden, maar nu de avond kwam, werd het te benauwd in de somber kale huiskamer en allen zochten buiten voor het laatst de liefste plekjes nog eens op. De meisjes reden tante Claire den heelen tuin rond en namen afscheid van Alice. In een priëel zaten de heer en mevrouw Greving hand in hand, sprakeloos. Ze behoefden elkander niet te zeggen, dat zij den tijd herdachten, toen ze hier gezeten hadden als jonggetrouwden, innig en hoopvol de toekomst te gemoet ziende, den tijd ook, waarin de kinderen nog klein waren en hier vroolijk speelden. Ook in kommervolle uren hadden ze hier vaak vertoefd, - in vreugde en smart altijd in oprechte liefde en vereering elkander steunend. Eindelijk onderbrak mevrouw Greving de stilte:

‘Nemen we het liefste wat we hebben niet mee, Karel, onze kinderen, onze dierbare herinneringen en onze liefde voor elkander, die als een warme zonnestraal ons levenspad beschenen heeft. De toekomst kan nog zoo rijk zijn aan geluk, zoolang wij allen samen blijven....’

Dankbaar drukte hij zijn trouwe gade aan zijn hart.

In de keuken brachten Dora en Peter voor 't laatst den avond samen door. Beurt om beurt kwamen de waterlanders.

‘Door, Door, dat het afscheid zoo zwaar zou vallen! Nu weet ik eerst wat het me kosten zal van meester te veranderen en hoe ik jou, mijn trouwe kameraad, missen zal en toch, we mogen niet klagen: jij gaat mee en ik zou al heel ondankbaar moeten zijn, als het aanbod van den jongen heer me niet gelukkig maakte. Zie je, Door, hij heeft een manier om je wat voor te stellen, dat je zoudt meenen hem een weldaad te doen met het aan te nemen. Zoo zei hij tegen me: Peter, mijn vader en ik komen als stedelingen zonder het minste verstand van tuinbouw hier en we hebben een vertrouwd persoon noodig om de leiding op zich te nemen. Werken heb je genoeg gedaan in je leven, maar ik wilde je voorstellen als opzichter, met een jongen, sterken boerenknecht onder je, bij ons te blijven. Het zou ons veel waard zijn, wil je? Dankbaar nam ik de pet van 't hoofd, - ik was in den tuin aan 't werk en de jonge heer was begonnen met te zeggen: houd de pet op, Peter, en laat ik je niet ophouden, - maar nu was ik aangedaan, ik moest de muts voor hem afnemen en de tranen liepen me over de wangen, toen ik zei: U bent goed, meneer, heel goed, God zegene u en uw familie!

Ik dacht wel, dat er voor mij gezorgd zou worden, maar 'k dacht, dat ik op stal zou worden gezet als een oud paard, gepensionneerd, goed voor niets; - nu voel ik me echter tien jaar jonger. Ja, meneer, ik blijf bij u en 't zal u niet rouwen, een ouden man zóó gelukkig gemaakt te hebben. Toen gaf hij me de hand en zei: Sla toe, oude, je doet me een goeden dag beleven! - Wil je wel gelooven, Door, juist dezer dagen dacht ik weer: ik had toch maar met Kaatje moeten trouwen, dan zou ik niet zoo moederziel alleen zijn, maar nu, 'k mot er niks van hebben, hoera de vrijgezellen!'

'Waarom ben je toch niet met die Kaatje getrouwd,' vroeg Door, die het verhaal op haar duimpje kende, maar die wilde praten en hooren praten, dan dacht ze niet zoo over het vertrek.

'Heb ik je dat nooit verteld? Nou, meid, luister dan: toen ik hier veertig jaar geleden bij meneer zijn vader in dienst kwam, was ik een flinke kerel en ik kon meisjes genoeg krijgen. Ik was toen vijf en twintig. Op het dorp beneden diende bij den notaris een Hollandsche meid, ze was met mevrouw meegekomen. 't Was er een met een witte muts, paarse katoenen japon, die zoo stijf stond als een plank, en wit geschuurde klompjes, als ze de straat schrobde. Ze kon vrijers krijgen, aan iederen vinger één, maar alle hout is geen timmerhout. 't Was een mooi vrouwspersoon. Op een dag, dat ze uit de kerk kwam, sprak ik haar aan, - dat ging goed, ik deed het meer en op een keer vroeg ik, of ze mijn vrouw wilde worden, - want ik moest me haasten, 'k had gemerkt, dat er nog een was, die ze wel mocht, dat was een rijke boerenzoon. Op mijn vraag vouwde ze zoo'n beetje aan 'er schort en toen zei ze, dat ze zich veertien dagen bedenken wilde. Verbeeld je, bedenken! En dat nog wel veertien dagen! Met zulke kuren kon ik me niet afgeven en zei: Zoo! Moet je je bedenken, 'k heb anders goede knuisten en zal den kost wel weten te verdienen. - In mijn hart dacht ik: die wil eens afwachten of de rijke Welters ook komt. Die kwam echter niet on verloofde zich met een andere. - De veertien dagen waren om, maar ik ging niet naar Kaatje. - Toen, op een Zondagochtend, 't regende flink en ik had geen paraplu, kwam ze naar mij toe en vroeg, op de hare wijzende: willen wij deelen, Peter? en kwam naast me loopen. De veertien dagen zijn ruim voorbij en ik heb me nog eens bedacht: ik wil wel! - Zoo, Kaatje, ja, ik heb me ook eens bedacht, maar ik wil niet meer! En zoo ben ik niet getrouwd, maar vergeten heb ik 't vrouwmensch nooit.'

Valkenoord was ter ontvangst der familie Van Hoogerwoude gereed. De koortsachtige bedrijvigheid, die er de laatste weken had geheerscht, was in voldane rust overgegaan. Fred kon tevreden zijn over zijn werk. Vooral het boudoir van zijne moeder was met liefdevolle zorg ingericht. Daar stond haar bureau van rozenhout, haar werktafel en boekenkast, tal van voorwerpen van kunst, smaakvol gearrangeerd en niet te vergeten, een breede gemakkelijke zetel voor zijn vader, die niets met kleine meubeltjes ophad en die het dáár toch naar zijn zin moest hebben, wilde het nestje voor zijn moeder waarde bezitten.

't Was nu vol zomer. De tuinen stonden in bloemenpracht.

Het dienstpersoneel was sinds eenige dagen aangekomen. Peter was een koning te rijk. Hij zwaaide den schepter over een koetsier en een tuinknecht. Naast Alice stond een fraai span op stal.

De heer en mevrouw Van Hoogerwoude zouden vroeg uit L.... aankomen. Fred was naar het station te M.... gereden om hen af te halen. Peter, deftig in 't zwart, liet nog een laatste oog gaan over de toebereidselen voor de ontvangst. Bloemen en planten waren met kwistige hand overal aangebracht. Een rozen-guirlande omkranste in sierlijke bochten den ingang van het huis.

‘.... Maar mijn jongen, hoe is het mogelijk, dat je zonder vrouwelijke hulp alles zoo hebt kunnen schikken, je bent een artist!’ riep mevrouw Van Hoogerwoude opgetogen uit, toen zij na de bezichtiging van het huis, door Fred in haar boudoir werd gebracht. Hij had dit als de mooiste verrassing voor het laatste bewaard.

‘Alle eer van het werk mag ik me niet toeëigenen, moeder. Ik had mijn best er op gedaan, maar er mankeerde toch wat aan en hoe ik ook schikte en veranderde, het wilde me niet lukken. De vrouwelijke hand ontbrak. Ik wist wel, wie als met een tooverslag alles een ander aanzien kon geven, maar durfde niet vragen, toen op een morgen een briefje kwam van tante Claire, die me schreef: “Zit je erg in het nauw, beste vriend, zeg het dan gerust, ons klein huishouden is nagenoeg op orde en mevrouw Greving en ik willen je gaarne helpen.” Hoe zij het te weten is gekomen, weet ik niet, maar ik nam natuurlijk dankbaar het vriendelijk aanbod aan en gedurende drie dagen achtereen ging ik de dames 's morgens halen en 's avonds terugbrengen. Ik heb de familie geïnviteerd morgen hier te komen dineeren met den pastoor, om kennis te maken. Schrik niet, moeder, alles voor het diner is al in orde, ons personeel weet al den weg en Peter is een pronkjuweel, van alle markten thuis. U hebt in 't geheel geen bemoeiingen ermee en kunt uitrusten en genieten. - Het eerste terugzien van Valkenoord zal vooral voor den heer Greving pijnlijk zijn, maar ik meende, dat hoe eerder dit geschiedde, hoe beter het zou zijn.’

‘Een kapitaal idee, Fred,’ zei zijn vader, ‘ik verlang er naar kennis te maken met hen, die zoo vriendelijk en hulpvaardig voor jou geweest zijn, we zullen zorgen, dat zij zich hier werkelijk thuis blijven gevoelen.’ -

En zoo gebeurde het. Het weerzien van zijn landgoed viel den heer Greving niet zoo hard, als hij zich had voorgesteld. Zijn gastheer liet hem geen tijd, toe te geven aan overpeinzingen. De heer Van Hoogerwoude was een zeer onderhoudend prater en wist het zijn gasten zoo aangenaam te maken, dat de stemming opgewekt bleef.

Fred was in druk gesprek met de meisjes over de verrassing, welke hij den pastoor - die mede op Valkenoord den middag doorbracht - wilde bereiden. Op zijn verzoek hadden zij geïnformeerd naar een organist uit M...., die de leiding van het dorpskoor op zich zou kunnen nemen en bereid was les te geven aan den zoon van den koster in het bespelen van het orgel.

Mevrouw Van Hoogerwoude keek af en toe oplettend naar haar zoon. Hij had het druk, want eigenlijk was hij ditmaal de gastheer. Zij kon het hem aanzien, dat de zorg, of alles goed en geregeld zou gaan, hem ietwat drukte op de jonge schouders. Hij was levendig als altijd, maar zijn lachen klonk niet schaterend vroolijk. - Zij had het gisteren goed opgemerkt, dat hij zich erg had ingespannen, zij vond zelfs overspannen, en had hem bezorgd er naar gevraagd, maar hij had onstuimig den rimpel op haar voorhoofd weggekust. - Het was een groote verantwoordelijkheid voor hem geweest. Dat kon de oorzaak zijn, dat hij sinds zijn laatsten terugkeer naar Amsterdam dikwijls ongewoon ernstig was, ook in zijn brieven.

Hun blikken ontmoetten elkander en Alfred beantwoordde glimlachend haar knikje. 't Is toch niet mijn dolle jongen, drukten de moederoogen uit en hij voelde dit.

Sinds hij op Valkenoord terug was, had hij in koortsigen arbeid van vroeg tot laat een middel gezocht om zijn gedachten te ontvluchten en een beeld te ontwijken, dat met droevige helderheid vasthoudend hem op al zijn schreden volgde. Werkelijk had hij bij het ingespannen werk afleiding gevonden en vooral een geschikt excuus voor zijne zeldzame bezoeken bij de familie

Greving te M.... Bij die enkele bezoeken viel er dan zooveel te bespreken met den heer Greving en de beide andere dames....

In den namiddag werd muziek gemaakt. Fred had vergeefs getracht zijn gasten op andere wijze afleiding te bezorgen, maar zijn moeder had - door hem - Greta's zang zóó hooren roemen, dat zij haar gaarne wilde hooren en Greta was op hare vriendelijke en eenvoudige wijze dadelijk bereid. Tilly accompagneerde en de heer Van Hoogerwoude sloeg galant de bladen om. Fred hield zich op den achtergrond. - Zijn moeder wilde hem vragen ook te zingen, maar sprak haar vraag niet uit. Hij voorkwam haar door te zeggen, dat hij in de laatste weken zijn stem zoo mishandeld had bij zijn verkeer met de werklui, dat ze eerst weer op rust moest komen.

Mevrouw Van Hoogerwoude vond toch, dat haar jongen er niet goed uitzag en dezelfde opmerking maakte de heer Greving, toen de familie 's avonds naar M.... terugkeerde. - Greta zat peinzend in een hoekje. Sinds zijn terugkeer naar Valkenoord had Fred geen enkele maal zoo vertrouwelijk en warm gesproken, als hij te voren placht te doen. Heden had hij met haar geen enkele maal afzonderlijk gesproken, - ten minste een paar beleefdheidszinnen uitgezonderd - altijd tegen Tilly en haar beiden.... Hij had het overstelpend druk gehad in den laatsten tijd, maar?.... Haar zacht gezichtje stond ernstig, zij huiverde even in den warmen Juli-avond. Tilly stak den arm door den haren en drukte hem stil, - ook haar scherpen blik was het opgevallen.

‘Wel, Greta, hoe was 't op Valkenoord, is de familie Van Hoogerwoude je meegevallen?’ onderbrak een paar dagen later, terwijl zij 's morgens in de stad boodschappen deed, haar nichtje Henriette van Vredenstein hare overpeinzingen. ‘Ga je naar huis of willen we nog een eind samen wandelen? Zóó druk zul je het wel niet hebben en het weer is zoo heerlijk! Dat mag dan ook wel, want 't is hier saai. Neen, dan is Spa heel wat anders, maar je weet, ik was er met mijn broer en hij vond het zóó heel welletjes.... Dus aardig op Valkenoord! Verbeeld je,’ - vertrouwelijk haar arm door dien van Greta stekend - ‘ik ken dat jonge mensch Van Hoogerwoude heel goed en, in vertrouwen gezegd, ik was zelfs eens zoo dom een beetje al te veel van hem te houden. “Il faisait la pluie et le beau temps” in Amsterdam.’

‘Zóó, - en waarom vond je het zoo dom genegenheid voor hem te gevoelen? Kwam de liefde alleen van jouw kant, dan had je groot gelijk het uit je hoofd te zetten.’

‘Liefde, liefde! dat is zoo'n groot woord, vloek zoo niet, kind! Liefde is een woord, dat in het vocabulair van mijnheer Van Hoogerwoude niet bestaat, maar waarom je dit te zeggen, mogelijk zijn jelui onder den indruk van zijn hoogst aangename verschijning en à quoi bon, iemand, die mij nu totaal onverschillig is, zwart te maken.’

‘Zooals je verkiest, laten we over iets anders praten.’

‘Och, eigenlijk doe ik eerlijker je te waarschuwen, te meer daar je naam nog al eens te gelijk met den zijnen wordt genoemd en je weet hoe de booze wereld is! Er worden dadelijk zinspelingen op zijn fortuin gemaakt - doch ter zake, maar mondje dicht, hoor! - In de familie, waar ik te Amsterdam logeerde, was een van de zoons zeer gelieerd met mijnheer Alfred van Hoogerwoude, heel jong advocaat, maar een knappen bol en die al goed in de praktijk kwam, daarbij schatrijk. - Nu had mijn goede gastvrouw zich in het hoofd gezet, dat ik juist een goede partij voor dat jonge mensch zou zijn; zij vond mij een “femme du monde”, en dat moest Alfred hebben om hem te boeien.... Hij kwam, hij zag en ik overwon.... bijna! De bruidsschat was

te klein en daarom trok mijnheer zich terug. Ik vond het toen heel naar, maar nu ben ik erg blij, dat alles zoo gegaan is. 't Was een vreeselijke hofmaker en niet altijd fair. Zijn hulde aan actrices en attenties voor jonge vrouwtjes maakten, dat hij zich vrijwel onmogelijk heeft gemaakt, - hoorde ik later. Nu zal hij eens komen zien, denk ik, of hier nog een “riche héritière” voor hem te vinden is. Je weet, er zijn menschen, die hoe meer ze hebben, hoe meer ze begeeren.’

Greta zweeg een wijl en zei toen: ‘'t Is goed, dat je het me vertelde, ik dank je.’ - Als ze de uitdrukking op Henriette's gelaat had gezien, zou zij verbaasd zijn geweest. Leugen en bedrog kende zij niet.

Te sluwer was Henriette's belastering van Alfred, wijl zij sprak als ware zij het offer van zijn karakterloos doen. Er was dus alle schijn van waarheid, maar die schijn bedroog. De nuchtere werkelijkheid was, dat Henriette, in Amsterdam logeerend, dadelijk haar zinnen gezet had op den aardigen, knappen Alfred van Hoogerwoude. Hij, een beetje ijdel op de zichtbare voorkeur, die het werkelijk heel mooie meisje hem schonk, liet zich haar hulde welgevallen, meer niet. Maar toen zijn vriend, de zoon van Henriette's gastvrouw, eens zinspeelde op een mogelijk engagement, had hij, meer oprecht dan hoffelijk, gezegd: ‘Kerel, ben je mal, 'k heb mijn vrij leven veel te lief en ik meende geen aanleiding te hebben gegeven tot zulke vermoedens. In elk geval zou het me erg spijten, maar ik voor mij weet zeker, geen woord gesproken te hebben, dat reden zou kunnen geven zoo iets te veronderstellen. Ik heb haar zelfs geen bloem gestuurd voor een bal of diner! Na hetgeen je me gezegd hebt, zou ik het onverantwoordelijk vinden mijn bezoeken bij je familie op denzelfden voet voort te zetten. Voor niets ter wereld zou ik den naam van juffrouw Van Vredenstein in opspraak willen brengen. Zie je, Frits, ik vind haar een buitengewoon mooi meisje en een aardige praatster, maar je weet, ik ben een idealist. Dikwijls vraag ik me af: hoe moet mijn vrouw dan toch wel zijn? En dan zie ik voor me een beeld van mijn moeder, als heel jong meisje, - of het bepaald mooi is, weet ik niet, maar ik zou er voor willen knielen. Anderen, die het zien, roepen: ‘Hoe mooi, hoe prachtig!’ - Er is dan iets in dien uitroep, wat me hindert: ik zie in dat beeld, wat ik moeilijk met woorden kan beschrijven, als een engel, goed en liefdevol. Zooals haar wensch ik mij een vrouw.

‘En nu is het heel goed mogelijk, dat juffrouw Vredenstein beantwoordt aan dat ideaal, maar ik heb me altijd voorgesteld, dat het besef daarvan over me moest komen als een openbaring, zóó, dat ik zeggen zou in eens: ‘Die of geen andere!’

(*Wordt vervolgd.*)

Madoereesche koelies, door H.W. Jaage.

De Madoereezen behooren tot de woeligste en meest typische volkeren van onzen Indischen Archipel. De zeevaart, die zij naast den landbouw sinds onheuglijke tijden beoefenen, en ook de zeeroof, waarmede de kustbewoners zich eertijds bezighielden, konden niet nalaten dit volk een eigendunkelijk karakter te geven, geheel verschillend van dat der onderworpen, stille, hoffelijke Javanen. Deze gevaarvolle wijze, om aan den kost te komen, staalde hun karakter, ontwikkelde hun ondernemingsgeest, vermeerderde hun onafhankelijkheidszin en gaf hun den vrijen, uitdagenden,

zelfbewusten blik, waardoor zij zich sterk van andere Maleische volkeren onderscheiden.

Laten wij eens opmerkzaam het troepje Madoereezen beschouwen, dat daar ginds voor ons uitloopt. Het eerst treft ons de potsierlijke, veelkleurige kleeding, waarin zij zijn uitgedost. Een soort spanbroek, welke de kuiten bloot laat, geel, groen of rood gekleurd, omsluit het benedengedeelte des lichaams. De broekspijpen zijn bezet met borduurwerk, hetwelk soms ook op zijde tot aan den gordel doorloopt. Een badjoe (baadje), eveneens met de schitterendste kleuren getooid, bedekt het bovenlijf. Deze baadjes zijn meest rood of blauw, met gele of groene bloemen. Het hoofd is bedekt door een hoofddoek, die er strak omheen wordt gewonden, zoodat de ronde vorm van het voornaamste deel des lichaams uitwendig ongerept blijft.

De vrouwen zijn op dezelfde zonderlinge wijze uitgedost, namelijk wat de kleuren aangaat.

Het karakter der Madoereezen is woest en onverschillig: twisten en zelfs moorden zijn aan de orde van den dag. Hun gedragingen zijn luidruchtig: geschreeuw, onophoudelijk gezang, gebabbel en gelach, afgewisseld door vechtpartijen, die meestal door het spel veroorzaakt worden, verraden reeds van verre de aanwezigheid van Madoereezen. De woestheid van hun gelaat wordt nog vermeerderd door het ponyhaar dat over het voorhoofd hangt, terwijl de meesten nog zilveren ringen als sieraden in de ooren dragen.

De Madoerees is zuinig van aard en een liefhebber van den landbouw. Het bezit van een sapi (os), waarmede hij zijn lapje grond kan bebouwen, is een zijner vurigste wenschen. Jammer maar, dat zijn hartstocht voor het spel hem soms op één dag het opgespaarde geld weder doet verliezen.

Soms dwingt de armoede hem, als koelie dienst te nemen, hoewel hij noode den geboortegrond verlaat, zoodat de koeliewerver hem dikwijls door schoone beloften en soms door gebruikmaking van list en bedriegerij moet overhalen het koelie-contract te teekenen. Me stal krijgt hij dan een voorschot van twintig à dertig gulden. De werver echter houdt daar dan zooveel af voor allerlei onkosten, kleederen enz., dat de arme koelie slechts een gering gedeelte van het beloofde voorschot in handen krijgt. Het is over deze Madoereesche koelies, dat ik den lezer eenige oogenblikken wil bezighouden. De meeste bijzonderheden vernam ik van een employé, werkzaam op een tabaksonderneming op Sumatra, waar Madoereesche arbeidskrachten gebruikt werden.

***

Bij de opening dier onderneming was het de vraag: welk werkvolk zou men gebruiken? Chineezen zijn voor de tabakscultuur het meest geschikt, doch door den oorlog met het Hemelsche Rijk was de koelie-importatie zeer bemoeilijkt. Ziekelijke en ongeschikte koelies waren wel te krijgen, doch opnieuw geïmporteerde Chineezen (singkehs) moest men maanden lang wachten. Javanen waren evenmin geschikt, zoodat besloten werd met Madoereesche koelies te beginnen, wijl die zich bij tact volle behandeling als uitstekende werklieden plegen te onderscheiden. Zij werden dus besteld en weldra kwam de eerste bezending, een honderdtal flinke jonge kerels, op de onderneming aan. Van eenige kampongbewoners vernam ondertusschen de administrateur, hoe de lieden zich op hun reis naar de plaats van bestemming gedragen hadden. Zingende en joelende waren zij voortgetrokken, in iedere kampong een poosje halt houdend. De inwoners, die nog maar zelden zulk een grooten troep vreemd

volk gezien hadden, werden bevreesd voor de luidruchtige kerels en zochten hen met een zoet lijntje verder te krijgen. Zoodra echter de slimme Madoeree-

zen bemerkt hadden, dat men bang voor hen was, legden zij allen eerbied voor hoofden en bevolking af en speelden overal heer en meester, namen alles weg wat van hun gading was, stalen de warongs leeg, zeggende: ‘Wij zijn Madoereezen en hebben permissie gekregen, dit alles te doen, straks zal er wel een mijnheer voorbijkomen, spreekt die maar aan, die zal alles wel betalen, adieu,’ en het woelige troepje trok weer welgemoed verder.

KONING ALPHONSUS XIII VAN SPANJE, DIE DEN 17en MEI JL. DE REGEERING HEEFT AANVAARD.

Op de onderneming aangekomen, werden ze in oogenschouw genomen, waarbij zij den employé, die hiermede belast was, door allerlei koddige uitvallen zoo driftig maakten, dat hij een der spotters een geduchten opstopper toediende. Als hij namelijk een koelie scherp aankeek, zeiden de overigen

TOCHT VAN EDUARD VI DOOR LONDEN NA ZIJN KRONING IN DE WESTMINSTER-ABDIJ OP 20 FEBRUARI 1547.
Naar een teekening van R. CATON WOODVILLE.

in het Hollandsch: 'Kijk hij eens kijken, hij heeft juist een gezicht, of hij wel Madoereesch verstaat.'

Deze gezegden werden soms afgewisseld door een Hollandschen vloek. Hieruit kon men opmaken, dat deze lieden veel omgang gehad hadden met Hollanders en voornamelijk met Hollandsche militairen. Vloeken is het eerste, wat de inlander uit de taal zijner meesters overneemt.

Den volgenden morgen werd de rol afgelezen en werden den koelies de benoodigde gereedschappen uitgedeeld. Toen nu ook een zekeren Sarmin, die zich zelf als mandoer had opgeworpen een patjol werd overhandigd, haalde hij verachtend de schouders op en weigerde het werktuig aan te nemen. 'Mijnheer,' sprak hij, 'wat denkt u wel van mij, moet *ik* een patjol hanteeren, neen, dat nooit, ik ben mandoer, en als ik zulk een werk moet doen, loop ik weg, en al deze koelies met mij.' Dit was een moeilijk geval, den man zijn wederrechtelijk aangenomen rang laten behouden, zou een hoogst verderfelijken invloed hebben, hem met geweld van zijn eisch doen afzien, was even gevaarlijk, te meer nog daar de overige Madoereezen, als om Sarmin's woorden kracht bij te zetten, mompelend naderbij traden en de messen naar voren schoven. Wat zouden vier Europeanen uitrichten tegen een honderdtal van die woeste mannen? Doch de administrateur kende het Madoereesche karakter door en door en begreep, dat hier alleen een krachtig optreden het prestige der Europeanen kon redden. Het gold hier de vraag, wie zal in het vervolg meester zijn op de onderneming, administrateur of koelie.

Hij trad dus op Sarmin toe en deze trok zijn kris. De Europeaan, op zelfbehoud bedacht, greep Sarmin's dreigende rechterhand vast en gaf hem te gelijker tijd een geweldigen vuistslag tegen den neus. De overige koelies drongen naar voren, doch werden door de drie employés zoo geducht op stok- en vuistslagen, schoppen en trappen onthaald, dat zij afdeinsden en toelieten, dat de belhamel, Sarmin, ontwapend en geboeid werd. Zij erkenden de meerderheid der Europeanen en zagen tevens, dat de toewans niet met zich lieten spelen. Op een drafje elkander voortduwend, als ganzen achter elkaar loopend, begaven zij zich aan den arbeid. Sarmin werd veroordeeld, om veertien dagen lang de modderige slooten uit te diepen, ver verwijderd van zijn makkers. Later werd hij een der flinkste werklieden, zoodat hij toch, doch nu door eigen verdiensten, den rang van mandoer verkreeg.

Een dag of veertien werkten onze koelies nu stevig door en ged[r]oegen zich op voorbeeldige wijze. Werden ze aangesproken, dan bleven ze niet staan, zooals in het begin, doch hurkten neder, zooals de welopgevoedheid der inlanders vordert. Wilden ze iets vragen, dan hurkten zij eveneens neder en brachten even de saamgevouwen handen voor het gelaat (sembah). Dit hurken beschouwe men niet als een bewijs van slaafschheid. Het is nu eenmaal Oostersch gebruik en de inlander, die het niet doet, laat het meestal met opzet na, om te toonen, dat hij zijn meerdere geringschat of trotseert. Bij sommige volkeren, b.v. de meeste Maleiers van Sumatra, is het minder de gewoonte, tenzij tegenover hooggeplaatste personen.

De rust zou echter nog eenmaal gestoord worden. Er kwam een tweede bezending, veertig à vijftig man, op de onderneming aan en deze was in het begin nog driester dan de vorige. Deze lieden nu waren zeer verwonderd, dat hun voorgangers zoo kalm en vroolijk hun werk verrichtten. Hoewel zij hieraan wel bespeurden, dat de Europeanen lieden waren, met wie niet te spotten viel, overlegden zij toch onder elkander, nog eens te beproeven, of zij niet een weinig meer vrijheid konden

verkrijgen. De voornaamste raddraaier was een groote ge spierde Madoerees, met een militaire houding, en de borst versierd met eenige medaljes. Hij was dus blijkbaar soldaat geweest en het kon van hem dus verwacht worden, dat hij ten minste een goed voorbeeld zou geven.

Integendeel, 's avonds, als alle koelies in de loods vergaderd waren, hield onze sinjeur de volgende schitterende toespraak: ‘Jongens, het is hier een vervelend landje, je moet hier werken als karbouwen. Hadden we dit vooruit geweten, dan waren we op Madoera gebleven, je krijgt daar even goed je potje rijst als hier. We moeten hier een beetje meer pootaan spelen en onze messen laten zien, dan worden de toewans bang. Helpt dat niet, welnu dan loopen we eenvoudig weg en gaan naar Madoera terug.’

Allen stemden in met deze toespraak en men beraamde het plan, den eerstvolgenden betaaldag verlof te vragen, de onderneming te verlaten. Eenmaal buiten, zouden ze dat verlof wel weten te verlengen. Een administrateur kan namelijk de koelies niet dwingen op de vrije dagen op de onderneming te blijven.

Een der bewoners van den naburigen kampong verried echter het plan aan den administrateur, zoodat deze tijdig zijne maatregelen kon nemen. Hij besloot den koelies met papieren bons te betalen, waarmee zij buiten de onderneming niets konden uitrichten. Met deze bons konden zij alles, wat zij wenschten, in de warongs (schafthuisjes) koopen, terwijl de waronghouders hun ontvangen bons tegen geld konden inwisselen. De betaaldag brak aan. De koelies schaarden zich allen voor de administrateurswoning in een halven cirkel en hurkten op den grond neer. De administrateur stond op en kondigde het veranderde betalingsstelsel aan. De koelies waren verrast en lieten een afkeurend gemompel hooren. Alles bleef echter rustig. Na de betaling trad de krijgshaftige onruststoker naar voren (zijn ridderorden had hij voor deze gelegenheid maar thuis gelaten) en vroeg uit naam van zijn makkers verlof om tot 's avonds zes uur de onderneming te mogen verlaten; tengevolge van de betaling in bons had hij slechts een dertigtal aanhangers. Het verlof werd geweigerd en toen de koelies, niettegenstaande de weigering, toch aanstalten maakten om te vertrekken, wilden de employés hen tegen houden en zochten hen te overreden, kalmpjes naar de loods terug te keeren. Zij werden op zijde gedrongen en nu volgde weer een woedende vechtpartij. Een paar minuten lang zag men niets dan een woelende, schreeuwende, vloekende, slaande en trappende menigte. Administrateur en employés hielden zich met de kolven hunner geweren de koelies van het lijf. Eindelijk sloegen de oproerlingen op de vlucht. De administrateur liet ze allen voor zich brengen, hield een vernietigende strafpredikatie en liet de voornaamste belhamels geboeid naar de controleurs-standplaats vervoeren. Dit was de laatste uitbarsting van den oproerigen geest onzer Madoereezen. Het gezag der Europeanen was gevestigd. De koelies, streng, maar stipt rechtvaardig behandeld, gaven na dien tijd geen reden tot klagen meer.

Een tiental koelies evenwel koesterden nog steeds desertieplannen en brachten die eenige weken later ten uitvoer. Oogenblikkelijk werd de controleur gewaarschuwd, zoodat de vluchtelingen reeds zes dagen later werden opgevangen en veroordeeld tot veertien dagen dwangarbeid.

Deze straf had echter een onverwacht gevolg. Toen de koelies, na afloop van den straftijd door gewapende oppassers waren teruggebracht, schilderden zij hun makkers het strafleven zoo heerlijk af, dat ook een menigte andere Madoereezen lust kregen, dat luilekkerland eens te bezoeken. In plaats van het harde werk op de onderneming konden zij daar allerlei lichte, prettige werkjes verrichten, zooals: brandhout hakken,

wachthuisjes bouwen, bamboe splijten enz. Het gevolg hiervan bleef niet uit: spoedig liepen vier en twintig koelies te gelijk weg, die evenzoo met dwangarbeid gestraft werden. Ten laatste besloot de administrateur strenger op te treden, daar de toegevendheid van het bestuur hem zeer veel schade door verlies van werkkrachten berokkende. Alle koelies, die gevlucht waren, kregen bij hunne terugkomst het zwaarste werk, dat maar te denken viel. Bij iedere volgende desertie werd het werk nog moeilijker gemaakt, terwijl de mandoers voor het wegloopen hunner koelies werden aansprakelijk gesteld. De mandoers waren hierover volstrekt niet gesticht en begonnen hunne weggeloopen mannen bij terugkeer flink onderhanden te nemen en soms, buiten weten van den administrateur, deelden zij hun gevoelige kastijdingen uit met rottan of stok. Dit had het gewenschte resultaat; de koelies, ziende, dat het wegloopen deze gevolgen had en ook, dat de straftijd steeds bij den duur van het contract werd opgeteld, staakten weldra hunne ongeoorloofde uitstapjes.

De koelies bevielen eindelijk zóó goed en gedroegen zich zóó wel, dat de administrateur van een naburige plantage het ook eens met Madoereesche werklieden wilde beproeven. Of de man echter te zwak optrad, of misschien liet blijken, dat hij tegenover zijn volk niet op zijn gemak was, hoe het zij, hij kon met de vijf en dertig Madoereezen, die hij besteld had, niets uitrichten. Op de boot reeds, toen hij hen kwam afhalen, keken zij hem spottend aan en bauwden al zijn woorden na. Driftig geworden, schold hij hen uit voor al wat leelijk was, de kerels scholden en vloekten terug in dezelfde bewoordingen en zeiden lachend in het Hollandsch:

‘Wat een rare vent, hij kan goed vloeken, hè?’

Op de onderneming werd het nog erger, onze goede administrateur had geen slag ze eens flink aan te pakken.

(*Slot volgt.*)

Joli en Moortje.

Mevrouw Pandelijn, weduwe van wijlen den gelijknamigen arrondissements-adjunct, had weder haar dienstmaagd op ‘stel en sprong’ weggejaagd, of, zooals men onder de militairen zegt, ‘met een eenvoudig briefje van ontslag verwijderd.’ Eigenlijk was die geschiedenis zoo heel eenvoudig niet, juister zou men haar tragisch moeten noemen.

En volgens de geloofwaardige verzekering van de weggestuurde dienstbode was geen ander sterveling daaraan schuldig, dan de Joli van mevrouw Pandelijn, weduwe van wijlen den gelijknamigen arrondissements-adjunct, dat wil zeggen, haar zwarte mopshond. Deze genoot het vertrouwen zijner meesteres in eene mate, als nooit een minister-president het van zijn regeerenden souverein genoot, een vertrouwen, hetwelk, volgens de verzekering van Max Falter, den student, zelfs nog dat der Fransche republiek tegenover den Russischen beer overtrof. Mevrouw Pandelijn had natuurlijk deze vergelijking met verontwaardiging van de hand gewezen, doch alleen, omdat zij het als een misdaad, een vreeselijke beleediging beschouwde, dat haar Joli met een beer vergeleken werd.

Joli was namelijk voor haar het ideaal niet enkel van alle hondsche voortreffelijkheden, maar in 't algemeen van alle deugden, talenten en verdiensten, welke een hond op aarde maar kan bezitten, alhoewel Joli heel zijn leven nooit iets anders gedaan had, dan eten, slapen en onbedaarlijk

blaffen, als zijn meesteres zonder hem was uitgegaan. Maar deze drie dingen, waarbij nog een lekkerbekkerij kwam, welke den verwendsten smulbroer alle eer zou hebben aangedaan, waren in de oogen van mevrouw de wonderbaarste eigenschappen en volmaaktheden van een hond, en dus waren die twee steeds één van zin.

'Het is maar goed,' zei de op stel en sprong weggejaagde dienstbode, 'dat onze Lieve Heer die twee zoontjes van u tot Zich gehaald heeft, mevrouw, - dat leelijke zwarte beest, die Joli, heeft ten minste geen ziel te verliezen.'

Maar dat was nog niet eens de aanleidende oorzaak geweest van het ontslag der dienstmaagd. De reden daarvan was, dat Joli op zekeren dag, terwijl mevrouw Pandelijn naar de kerk was, zich ijselijk verveelde en als razend blafte, omdat ze hem in hare kamer had opgesloten. Het dienstmeisje had op allerlei wijzen getracht hem te doen bedaren, maar Joli, die scheen te gevoelen, dat hij de heer des huizes was, bleef voor alle redeneering doof en kefte en blafte zóó woedend en luide, dat de heele buurt er aan te pas kwam. Toen liet het meisje hem bij zich in de keuken en toen ook dàt niet hielp, wierp zij Joli een spoelkom koud water over kop en rug.

Die daad deed Joli voor 't oogenblik zijn blaffen staken en het meisje hare betrekking verliezen. Want mevrouw Pandelijn, weduwe van wijlen den gelijknamigen arrondissements-adjunct, kwam juist het huis en de keuken binnen, toen het niet zeer diplomatieke spelletje tusschen het dienstmeisje en haren Joli werd afgespeeld. Het tooneel van verontwaardiging, dat mevrouw Pandelijn, bijgestaan door den druipenden, zich nu eens likkenden, dan weer zich schuddenden en bibberenden Joli voor het dienstmeisje ten beste gaf, zullen wij niet stenographisch weergeven, en wel om aesthetische redenen.

De dienstbode vertrok, en scheidde met den ietwat verdacht christelijken wensch: dat de dag niet verre mocht zijn, waarop Joli en mevrouw Pandelijn elkander wederkeerig op beten en slagen trakteeren, en hare onmenschelijke liefde in bitteren haat veranderen zou, gelijk men in elken degelijken roman vaak genoeg kan lezen.

De nagalm dezer woorden van de keukenfee zweefde nog door het huis, toen er een uitnoodiging aan mevrouw gericht werd van dezen inhoud: hare vriendin, juffrouw Mondelijn, verwachtte haar heden namiddag om samen eene wandeling te doen, natuurlijk in gezelschap van den 'lieven, zoeten Joli'; op de markt, bij den hoek van het stadhuis zou men elkaar ontmoeten.

Natuurlijk nam mevrouw Pandelijn deze uitnoodiging aan, reeds met het oog op Joli, dien zij de aangedane beleediging wilde doen vergeten. En zoo verliet zij na het middagmaal het huis, en begaf zich, door Joli vergezeld, naar de markt.

Toen beiden op de markt kwamen, wandelde daar met lange schreden de reeds genoemde Max Falter, van beroep student en zoon van den burgemeester en tevens een verre bloedverwant van mevrouw Pandelijn.

Dat zou nu zoo heel erg niet geweest zijn. Doch het werd noodlottig, dat de student den hond van zijn papa meegenomen had, 'Moortje,' die óók tot het mopsengeslacht behoorde en even zwart en langharig was als Joli van mevrouw Pandelijn. Ja, die twee honden geleken sprekend op elkaar: even groot, even zwart, even langharig en ze hadden beide dezelfde stem. Alleen het karakter verschilde en wel in groote mate. Joli, de lieveling en tiran van mevrouw Pandelijn, was van een choleriek temperament, een weergalooze driftkop; Moortje, de gezel van den student, had een phlegmatieken aard, was een eerste optimist. Een wildvreemd mensch was zijn vriend, als deze slechts fatsoenlijk gekleed was en hem een paar vleierijen toevoegde.

Wien - buiten het geslacht van Moortje - is het niet ook reeds zóó gegaan? Mevrouw Pandelijn werd uitermate zenuwachtig, toen zij den student, en nog meer, toen zij 'Moortje' zag. Want zij had al menigmaal moeten hooren, dat Moortje een wezen was, dat Joli minstens in schoonheid evenaarde, - maar in goede manieren overtrof. Die goede manieren kwamen natuurlijk op hare rekening, en dat vond zij beleedigend.

Ook joli had blijkbaar geen zeer vriendschappelijke meening tegenover Moortje en diens meester.

En zoo gebeurde het, dat terwijl studiosus Max Falter, volgens zijnen plicht, zijn verre bloedverwante, mevrouw Pandelijn, hoffelijk begroette en naar den staat harer gezondheid informeerde, de honden bij elkaar kwamen, nadat zij op hunne manier een poos knorrend, snuffelend en met de staarten omhoog om elkander heen geloopen hadden. Plotseling gilde een woedend gekef en gejank over de markt en vlak voor mevrouw Pandelijn wentelden twee zwarte, harige massa's over en door elkaar, worstelend, wielend, woelend, elkander worgend en bijtend en van tijd tot tijd grommend, jankend, of blaffend en snauwend.

De ontstelde dame balde gedurende een oogenblik hare vuist naar den student, die natuurlijk er de schuld van was en die doodsbedaard de verdere ontwikkeling van het hondenduel volgde; daarna greep zij moedig in den zwarten harigen hoop, tusschen de twee zich bijtende honden.

'Joli, Joli, zoete Joli!' riep zij - het klonk bijna even treurspelachtig schoon als in de opera - en terwijl zij den hond opnam en liefkoozend in hare armen drukte, ontstond er een oogenblikkelijke stilte.

Maar toen volgde er een opgewonden tooneel.

Nauwelijks had de andere hond bespeurd, dat mevrouw Pandelijn haren beschermeling op den arm nam en hem streelde, of hij sprong als razend tegen haar op, al maar keffend, huilend, jankend, blaffend en klagend, en hapte woedend naar haar en haren beschermeling.

'Afschuwelijk dierage, ongemanierd beest, leelijk mormel!' klonk het uit den mond van de even verontwaardigde als verschrikte mevrouw Pandelijn en men kon hooren, dat die benamingen aan het diepst heurs harten ontwelden, terwijl zij met de linkerhand teeder haren bedreigden lieveling omklemde, en met de rechterhand tot afweer haar regenscherm zwaaide. Een luid gehuil van woede bewees, dat mevrouw Pandelijn een forsche hand had; doch in plaats van zich daardoor te laten afschrikken, sprong de geranselde hond bijna tot aan het puntje van haar neus omhoog, en mevrouw Pandelijn, die niet bijzonder lang van statuur was, maakte onwillekeurig ook een sprong naar de hoogte, om haar neus voor den aanval in veiligheid te brengen, en slaakte daarbij een krijschenden gil van schrik in de hooge C, om welken elke prima-donna haar zou benijd hebben. Nauwelijks was zij weder op den beganen grond, of de hond sprong ten tweeden male naar haar gezicht en dus moest zij weder een luchtsprong maken en haar hooge C klonk da capo. Zoo sprongen die twee, mevrouw Pandelijn en de vertoornde mops, als twee vechtende hanen tegen elkaar omhoog en terwijl de hond nijdig blafte, huilde en hapte, wierp de dame alle denkbare scheldnamen hem naar den kop en sloeg in blinde woede met de paraplu om zich heen, waarbij er natuurlijk een menigte op het vel van hare tegenpartij 'raak' waren. Zonderling genoeg liet deze zich daardoor niet afschrikken, maar drong des te woedender op haar aan, hoe meer slaag hij kreeg.

Eensklaps veranderde hij van tactiek en vloog keffend naar de voeten van mevrouw Pandelijn, en waarachtig, hij kreeg haar japon te pakken, beet er in en sleurde daarin de dame heen en weer, terwijl deze onophoudelijk met haar regenscherm op het vel

trommelde, totdat met een plotselingen krak het wapen op den grond vloog en zij alleen nog maar den knop er van in de hand hield.

Max Falter, de student, had den geheelen strijd met de gemoedsrust van een klassiek gevormd man en daarenboven met oprecht genoegen aangezien - zoo ook de zwarte beschermeling, die omkneld en gedragen door den stevigen linkerarm der dame, zich merkwaardig kalm hield bij al dé slagen, welke op zijnen vijand en dubbelganger hagelden.

Maar thans - nu mevrouw Pandelijn in het hoogste stadium van haren toorn, hem gillend toeschreeuwde: ‘Als je nu je smerigen hond niet roept, schreeuw ik moord en brand en om de politie!’ - deed de student zijn mond open en sprak:

‘Ja, het is waar, nicht Pandelijn, Joli heeft nu ransel genoeg gehad - kom, Moortje!’

En met een ruk sprong de mops uit de armen van de doodelijk ontstelde mevrouw Pandelijn en vloog met een sierlijken salto mortale op den grond, om, vroolijk blaffend, om zijn meester te huppelen.

En mevrouw Pandelijn, die stond daar haast als Lot's huisvrouw, met haar mond open, sprakeloos van ontzetting.

De hond, welken zij liefderijk op den arm genomen had, was die akelige Moor geweest, en degene, op wien zij haar regenscherm kapotgeslagen had, haar snollig jolietje!

Nu begon zij te beseffen, waarom de geranselde zoo razend tegen haar opgesprongen was, klaarblijkelijk had hij willen zeggen: ‘Kijk me 'reis goed aan; ik ben het immers.... uw Joli!’

‘Joli, mijn lieve, lekkere Joli!’ snikte zij, ‘vergeef het mij; ach, ik wou je helpen! En nu heb je moeten zien, dat ik dien leelijkerd, dien akeligen Moor op m'n arm had; o Joli, wat zal je wel van mij gedacht hebben!’

Plotseling veranderde hare smart weder in toorn.

‘Dat is jouw schuld, nare, lange lummel, straatslijper, jij, dagdief, jij.... jij.... jouw schuld, hoor, en van je brutaal, leelijk mormel!’

‘Neem me niet kwalijk, uwes heeft hem enkel maar met dien allemachiesen mooien Joli verward!’ zei de student sarcastisch.

‘Blind was ik, blind!’ kreet mevrouw Pandelijn, - ‘o, wat zou ik er niet voor geven - dien vuilik heb ik op m'n eigen arm gedragen.... brrr....!’

‘En hij was heel lief en zoet, niet waar?’ zei studiosus Max.

‘Zwijg me van dat akelig dierage!.... O, mijn arme Joli, kom aan mijn hart, opdat ik het weer goed make....’

Maar Joli trok den staart tusschen zijn pooten en knorde verdacht.

Blijkbaar was hij doodelijk gegriefd door het pak slaag en niet minder, dat men hem met zijn doodsvijand ‘Moortje’ kon verwisselen.

‘Dat zal een heel poosje duren, mevrouwtje-lief, eer hij 't u vergeeft,’ meende de student.

‘Blind was ik, blind, Joli!’ zuchtte mevrouw Pandelijn nogmaals, en de student prevelde: ‘Ja, als vrouwen kwaad worden, zijn ze blind,’ maar toen maakte hij zich ijlings uit de voeten en Moortje met hem.

Hoe lang het duurde eer de gekrenkte Joli met zijne eigenares weder op goeden voet stond, kan ik niet zeggen. Maar dat weet ik, dat de ‘vrome’ wensch van het weggejaagde dienstmeisje voor die twee in vervulling kwam, en ook dat geen jood Joli de slagen meer afkocht, welke hij van zijne eigen vertroetelaarster ontvangen had.

J.J.G.W.

Bij de Platen.

Het koninklijk huis van Engeland. -

Den 26sten Juni zal koning Eduard VII van Groot-Brittannië en Ierland met veel praal en luister worden gekroond. Nagenoeg vijf en zestig jaren zal het dan geleden zijn, dat het Vereenigd Koninkrijk van een kroningsplechtigheid is getuige geweest, en klein is het getal der thans levenden, die bij de kroning der jeugdige koningin, wie een zoo lange regeering was beschoren, tegenwoordig geweest zijn.

Hebben wij reeds in den vorigen jaargang, bij gelegenheid der troonsbestijging van koning Eduard, een levensbeschrijving van dezen vorst gegeven, ditmaal kunnen wij ons tot het aanstippen van een paar data uit zijn leven bepalen.

Eduard VII werd den 9den November 1841 in het Buckingham-paleis te Londen geboren als de oudste zoon uit het huwelijk van koningin Victoria met prins Albert van Saksen-Coburg-Gotha. Den 10en Maart trad hij, die als kroonprins den titel van prins van Wales had ontvangen, in het huwelijk met prinses Alexandra, een dochter van koning Christiaan IX van Denemarken. Uit dat huwelijk werden vijf kinderen geboren, van wie de oudste, Albert George, hertog van Clarence, is overleden en de tweede zoon, George, thans kroonprins is geworden met den titel van hertog van Cornwallis en York. Den 22sten Januari van het vorige jaar volgde, bij het overlijden van koningin Victoria, koning Eduard VII haar op als koning van Groot-Brittannië en Ierland en keizer van Indië.

Bij deze gelegenheid geven wij behalve de portretten van het koninklijk paar ook die van den kroonprins en de kroonprinses, die in het afgeloopen jaar een reis om de wereld hebben gemaakt, ten einde een bezoek te brengen aan al de Engelsche koloniën, *a vaster empire than has been* (een uitgestrekter rijk dan er ooit geweest is), naar het trotsche woord van een Engelsch staatsman.

Kroonprins George werd in 1865 geboren en trad in 1893 in het huwelijk met prinses Mary van Teck, een nicht van den grijzen hertog van Cambridge, jarenlang opperbevelhebber van het Engelsche leger. Hun oudste zoon is prins Eduard, in 1894 geboren, zoodat, menschelijkerwijs gesproken, de troonopvolging in Engeland voor geruimen tijd is verzekerd.

Koning Alphonsus XIII van Spanje. -

Hebben wij in den loop der jaren in ons tijdschrift herhaaldelijk afbeeldingen gegeven, die op den jeugdigen koning van Spanje en het Spaansche koningshuis betrekking hadden, - thans, nu Zijne katholieke Majesteit zelf de regeering heeft aanvaard, mocht de beeltenis van Alphonsus XIII zeker niet ontbreken.

Deze jongste koning van Europa is een sympathieke persoonlijkheid: sympathiek om zijn jeugd, sympathiek om de traditie, die hij vertegenwoordigt, sympathiek ook om de rampen, die Spanje gedurende zijn minderjarigheid hebben getroffen.

Als koning geboren - zijn vader, Alphonsus XII was reeds vóór zijn geboorte overleden - heeft hij een zorgvuldige opvoeding genoten onder de persoonlijke leiding zijner moeder, die op voorbeeldige wijze gedurende zestien jaren het regentschap heeft gevoerd. Weinige vorstelijke vrouwen in Europa hebben een zoo zware taak

te vervullen gehad, en deze met zooveel nauwgezetheid en toewijding volbracht, als koningin Maria Christina, die, Oostenrijksche prinses van afkomst, drie en twintig jaar geleden den Spaanschen bodem betrad en na een echt van slecht zes jaren tot het regentschap werd geroepen.

DE KROONPRINS EN DE KROONPRINSES VAN ENGELAND: George hertog van Cornwallis en York en prinses Mary van Teck.

Koning Alfonsus heeft twee zusters, de prinsessen Maria de la Mercedes, geboren in 1880, en Maria Theresia, geboren in 1882. Zijn grootvader Franciscus d'Assisi is in den loop van dit jaar overleden, maar zijn grootmoeder, de gewezen koningin Isabella II, is nog in leven en houdt sedert jaren te Parijs verblijf.

Stippen wij nog aan, dat de grootvader der koningin-moeder aartshertog Karel was, de beroemde Oostenrijksche veldheer, die herhaaldelijk de Franschen onder Moreau en Jourdan versloeg en Napoleon zelf in 1809 de nederlaag bij Aspern toebracht.

Koning Eduard VI van Engeland. -

Meer dan driehonderd vijftig jaar is het geleden, dat een Eduard op den troon van Engeland zetelde. De laatste van dien naam was bij zijn troonsbestijging een kind van negen jaren, een zoon van Hendrik VIII, den grootsten dwingeland en wreedaard, dien Engeland heeft voortgebracht, en diens derde gemalin, Johanna Seymour.

Den 28sten Januari 1547 was Hendrik VIII overleden en den 16den Februari met groote staatsie in de kerk te Windsor naast Johanna Seymour begraven. Den 20sten van die maand werd Eduard VI, zwakke, ziekelijke knaap die hij was, in de Westminster-abdij plechtig gekroond. Aartsbisschop Cranmer, de bloeddorstige vervolger der katholieken, en 's konings oom, Eduard Seymour, protector des rijks, zetten drie zware kronen op het blondgelokte kinderhoofd als teeken der drie koninkrijken Engeland, Ierland en Frankrijk. Daarna traden de lords en prelaten twee aan twee nader en boden knielend hun hulde aan, den eed van trouw afleggend.

De kortstondige regeering van den jeugdigen koning kenmerkte zich enkel door een nieuwe vervolging der katholieken. Zelfs Eduards zuster Maria werd de vrije uitoefening van den katholieken godsdienst verboden door den koning, die, door zijn omgeving tot een theoloogje gevormd, zijn rol van hoofd der staatskerk ernstig opnam.

Het belangrijkste feit uit Eduards regeering was de wijziging, die hij bracht in het recht van erfopvolging. Daar met hem de laatste mannelijke telg van het huis Tudor uitstierf, zou een vrouw hem opvolgen. De wettige erfgename was Maria, de oudste

dochter van Hendrik VIII, geboren uit diens huwelijk met Catharina van Arragon, wier erfrecht door Hendrik VIII zelf was erkend.

De nieuwe protector, de hertog van Northumberland, had andere plannen. Hij wist den zwakken koning te bewegen, Maria, en ook zijn andere zuster, Elisabeth, van de erfopvolging uit te sluiten, door hem voor te houden, dat de bepaling van Hendrik VIII alle rechtsgeldigheid miste en ook door het Engelsche volk nooit zou worden geëerbiedigd. Het recht van erfopvolging kwam nu aan de kinderen der zusters van Hendrik VIII. Wel zou eigenlijk Maria Stuart, koningin van Schotland, als de kleindochter der oudste zuster van Hendrik VIII, de eerste aanspraak bezitten, maar daar de koning in zijn testament de afstammelingen zijner oudste zuster Margaretha was voorbijgegaan, daarentegen het recht der nakomelingen zijner jongste zuster Maria erkend had, was Johanna Gray, de oudste kleindochter van Maria, de wettige erfgenaam der kroon. Dit juist wenschte de hertog van Northumberland, daar zijn vierde zoon, Guilford Dudley, met de zestienjarige Johanna gehuwd was.

Koning Eduard erkende Johanna Gray als zijn opvolgster en stierf kort daarna, den 6den Juli 1553, aan de tering.

Dat Johanna maar eenige dagen koningin is geweest, daar eerst de bevolking, vervolgens het Parlement Maria als de wettige koningin erkende en huldigde, is uit de geschiedenis bekend.

[Nummer 23]

Hondjes.
Naar de schilderij van Otto Eerelman.

De plaat op deze bladzijde lijkt wel het pendant van een van mevrouw Ronner's tafereeltjes: jonge honden, al even bedreven in het uithalen van kattekwaad als de lievelingen der schilderes. Het verschil is, dat het onheil, door de poesjes gesticht, van veel ernstiger aard is, dan dat, waaraan Eerelman's hondjes zich hier schuldig maken: de laatste vernielen slechts of liever trachten te vernielen hun eigen eenvoudig hondenhuishouden, terwijl de jeugdige kattenfamilies het steeds gemunt hebben op de mooie meubelen en kostbare gordijnen, die de elegante salons of ateliers hunner meesters versieren. Gescheurde zijde of fluweel, bekrast meubelhout, vernielde waaiers of andere broze snuisterijen, gebroken porselein, gehavende muziekinstrumenten of dooreengeworpen schildergerei zijn dan ook geen zeldzaamheid op mevrouw Ronner's doeken; Eerelman's hondenvermaak daarentegen is van meer onschadelijken aard. De vriendjes van den schilder zijn dan ook altoos op eigen terrein, waar al het moois van het menschenverblijf buiten het bereik van bek en pootjes valt; de entourage op zijn doeken is dientengevolge heel wat minder weelderig dan bij mevrouw Ronner.

Toch zijn de dieren niet minder dartel, al kan de mand ertegen en is het kleedje, waaraan ze hun speelschheid botvieren, van sterke stof; beide dingen dienen slechts ter veraangenaming van hondenleven, er valt dus niet zooveel aan te bederven.

't Is wel een grappige situatie: toen de mand nog plat op den grond stond met het kleed netjes er in, rondom afhangend over de ruwe, hoog opstaande randen, zijn ze blijkbaar met hun allen naar één kant gekropen, en is ze gekanteld, tot groote verbazing en schrik van het gezelschap. Eerst wisten ze niet goed, hoe ze 't hadden en waren weinig op hun gemak met het raar heen en weer wiebelende ding, waarin ze opeens, met een schok, zoo gek waren komen te liggen, maar langzamerhand begonnen ze 't geval grappig te vinden; de zwarte rechts zet zich met gestrekte voorpooten schrap tegen den rand en de lichtkleurige links houdt met de gansche zwaarte van zijn plat liggend lijf onbewust aan de andere zij de mand in evenwicht, terwijl een derde wanhopige pogingen aanwendt om een slip van het kleed omlaag te trekken. Een ander, buiten boord, is bezig het met den bek te bewerken en die in 't midden zet parmantig en beslist een poot er op en kijkt met kluchtig uitdagenden blik, of er ook iemand hun het rechtmatig eigendom en willekeurig gebruik er van betwisten komt.

Een even grappig exemplaar staat, de voorpooten wijduit, stevig neergeplant op den grond, met een tronie als van een ouden getrouwe, die huis en hof te bewaken heeft, een strootje te kauwen, wat aan zijn barsche houding iets onweerstaanbaar komieks geeft.

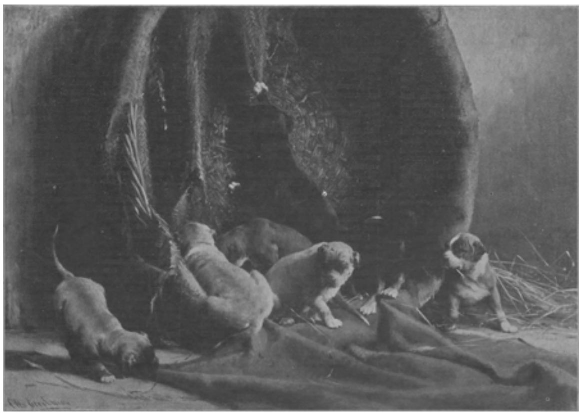

HONDJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO EERELMAN.

Eerelman is een echte hondenkenner en

een scherp opmerker van de eigenaardigheden, houdingen en bewegingen dezer diersoort. Met zijn groote vaardigheid van teekenen en juiste kleurgave weet hij dingen te maken, waarvoor een liefhebber van dit soort werk gaarne een goede som over heeft.

M.V.

Valkenoord, door Daniella. (*Vervolg*.)

Frits Verlinden schudde het hoofd. ‘Je zult wel als oude vrijer sterven, amice!’

Fred had na dit gesprek zijn bezoeken verminderd en mevrouw Verlinden had van haar zoon met een enkel woord vernomen, dat haar plan geen kans op verwezenlijking had. - Henriette bemerkte heel goed, dat er iets was voorgevallen, - men plaagde haar nooit meer en Alfred's naam werd bijna niet meer genoemd. Als hij, sporadisch, een visite maakte, werd hij niet meer, zooals vroeger wel gebeurde, uitgenoodigd om te blijven dineeren....

De vraag had haar lang op de tong gebrand en eindelijk kon zij haar niet meer inhouden: ‘Wat heeft mijnheer Van Hoogerwoude toch, hij komt bijna nooit meer?’

‘Mijnheer Van Hoogerwoude is nu eenmaal een erge hofmaker! Mij is het natuurlijk ook opgevallen, dat hij ons huis schijnt te mijden. Ik denk, dat hij gevoeld heeft niet bestand te zijn tegen je bekoorlijkheden en dat het huwelijk hem afschrikt. 't Is de tijdgeest, dat de jongelui wel het hof maken, maar niet trouwen.’

Henriette had niet geantwoord. 't Was een harde slag voor haar ijdelheid geweest en dat niet alleen. Zij was werkelijk coquet en het hoofddoel van haar streven was met haar mooi gezichtje en vele geestesgaven een goede partij te doen. Menig keer had zij kunnen trouwen, maar steeds de aangeboden positie niet schitterend genoeg bevonden en onverbiddelijk had van de schoone lippen neen geklonken. - Reeds voor zij Alfred leerde kennen, had men haar over hem gesproken en zooveel van zijn uiterlijk en karakter verteld, dat zij met verlangen naar de kennismaking uitzag. Onbewust vormde zij zich een ideaal van hem, werd hij de held van haar droomen. Toen, bij de eerste kennismaking reeds, overtrof hij nog verre hare verwachtingen. Dien man zou zij lief kunnen hebben met geheel haar hart, ook al bezat hij geen fortuin. Tot hem zou zij kunnen zeggen: ‘Ik ben niet goed en lief, ik ben je niet waard, maar alles, alles kun je van mij maken, ik zal als leem zijn in de handen van den kunstenaar, ik zal een nieuw leven beginnen, ik wil zóó worden als jij bent.’ - Zij zag hem dikwijls, haar oogen straalden van vreugde, als hij naderde en vol hoop zag zij weer een volgende ontmoeting komen. Haar gastvrouw moedigde haar aan.

‘Fred is met niemand zoo dol als met jou, jelui zit altijd te lachen, wat zegt die dwaze jongen toch?’ En een ander maal: ‘Wat heb je veel met Fred gemusiceerd, wat zouden jelui een knap paar zijn.’

Een knap paar! Zij stelde zich haar zelve voor als zijn bruid en lachte, overgelukkig. Dan wenschte zij hem juist minder dol-vroolijk, - zou dat wel liefde kunnen zijn? -

Maar zij troostte zich met het idee, dat hij toch eindigen zou haar lief te hebben, ze was immers onweerstaanbaar, hoe bewonderend keek hij haar soms aan. 't Was haar nog altijd gelukt de hoofden op hol te brengen, als zij dat wilde, 't was haar tot nu toe scherts geweest - zonder gewetenswroeging had zij dit spel bedreven. Nu was het ernst. Ze zou hem winnen! Als hij bemerkte, dat zij hem liefhad, moest hij zich gevangen verklaren. Dan zou zij niet coquetteeren, maar heel eenvoudig als een liefhebbende vrouw zeggen: Ja, ik wil je vrouw worden, een goede vrouw, ik wil je gelukkig maken.

Wat moest het gemakkelijk vallen goed te zijn aan zijne zijde. Haar oordeel over menschen en dingen zou dan zoo zacht en liefderijk worden als het zijne, - kon het anders? Maakt gelukkig zijn niet goed?

Zij had hem gezegd dat ze binnenkort ging vertrekken. Hij had met enkele beleefde woorden geantwoord. Zij had hem zelfs, een paar dagen vóór haar heengaan, nog ontmoet op een soirée, maar hij had haar kalm een goede reis toegewenscht. Wanhopig spijtig was ze gestemd. En het vergeten ging ditmaal niet, evenals bij al de vorigen.

Zij zocht afleiding, waar zij kon. Niemand had zij bekend, hoe dierbaar Alfred haar werkelijk geworden was. Diep in 't hart verborg zij haar smart. Voortdurend ging zij uit logeeren, trekkend van de eene plaats naar de andere. In 't begin van Juni was ze uit Brussel teruggekomen om binnenkort met haar broer, een jong officier, weer een uitstapje naar Spa te maken. Bij hare thuiskomst had haar moeder haar verteld, dat Valkenoord gekocht was door een Hollandsche familie, de naam was haar ontgaan. Dit kon Henriette trouwens weinig schelen, de verhouding tusschen haar en de vier à vijf jaren jongere nichtjes was nooit bijzonder innig geweest. Bah! ze waren nog in-conservatief, over-degelijk, die Grevinkjes, eigenlijk vervelend. Men ging op Valkenoord niet met zijn tijd mee, ze kwam er weinig.

't Was een heerlijke avond, een paar dagen later. Mijnheer Greving met de twee meisjes en Alfred reden naar het concert in het park te M.... Zij hadden zich wat verlaat en het concert was in vollen gang, toen ze binnenkwamen: Tilly met haar papa voorop, gevolgd door Greta met Alfred. Henriette was er ook met een bevriende familie heengegaan, vergezeld door haar broer. Om hun tafeltje hadden zich reeds eenige van haar vereerders vereenigd.

Op eens blijft zij, de altijd slagvaardige, het antwoord schuldig. De blos op haar wangen maakt plaats voor een doodelijk wit, tranen springen in haar oogen, ze vergeet haar geheele omgeving, krampachtig frommelt zij haar zakdoek in de nerveuze handen.

Men ziet haar verwonderd en verschrikt aan. ‘Wat is er, Henriette?’ vraagt haar vriendin bezorgd.

Dan kijkt ze rondom zich en komt tot de werkelijkheid terug. Haar stem trilt, als ze zegt: ‘Let niet op me, 't is een vreeselijke aanval van hoofdpijn, ik heb het in den laatsten tijd meer gehad, 't spijt me, maar 't is beter dat ik naar huis ga, rust is het eenig geneesmiddel.’

Haar broer brengt haar naar huis. Zonder een woord aan haar moeder, ijlt zij naar haar kamer, sluit de deur, valt neer op een stoel en snikt het uit. Ze had Alfred herkend naast Greta, en een blik van haar scherp en geoefend oog had haar genoeg gezegd. Hoe had zij gewenscht, dat hij zóó tegenover haar was geweest, ernstig en eerbiedig. De blik, dien zij had waargenomen, had gesproken van de warmste vereering. O, zij voelde het, zóó was hij nooit tegenover haar geweest, dat moest liefde zijn: hij had haar lief, dat kind, dat onbeduidend landmeisje! Dàt was goed genoeg voor hem, terwijl zij versmaad werd. Met scherpe klauwen greep de ijverzucht in haar hart. Dat

mocht niet gebeuren! 't Stond vast bij haar, dat hij Greta niet zou krijgen. Dat domme gansje!

Lang dacht ze na en eindelijk vond ze. In het dorp vertelde men, dat Greta geëngageerd was met een Duitschen student - daar moest partij van worden getrokken. Haar moeder had haar verteld, dat Tilly ten huwelijk was gevraagd, maar dat de aanstaande nog moest promoveeren, vóór dat het engagement publiek zou worden en ‘verbeeld je,’ had mevrouw Vredenstein er bijgevoegd, ‘ze denken in 't dorp allemaal, dat Greta geëngageerd is. Praat er nog niet over, ook niet met de broers.’

Zij had woord gehouden, nu echter mocht het praatje de wereld in. Ze zou het haar broer Frans vertellen en hem er bij zeggen, dat zij die geheimhouding belachelijk vond. 't Was een ‘secret de polichinelle,’ weer zoo'n ouderwetsch idee van tante, 't heele dorp was er vol van. - Ze wist, dat hij moeilijk kon zwijgen.

Gedurende haar gesprek met Henriette was Greta bleek geworden. Bij haar thuiskomst ging zij stil, peinzend, naar haar kamer. Werktuiglijk ontdeed ze zich van hoed en handschoenen en zonk neer in haar zeteltje. Het zacht gezicht stond treurig vertrokken. Het gif woelde rond in hare aderen. Zij leek een beeld van hulpeloosheid.

Zij moest Henriette dankbaar zijn, die haar gewaarschuwd had en uit eigen ondervinding sprak. Wel was haar nichtje niet haar vriendin, maar zij wantrouwde haar niet - aan leugen dacht zij trouwens niet, van gewetenloozen laster had zij geen begrip.

Het ging boven hare bevatting. De gedachten hamerden met felle slagen in het doodmoe hoofdje. Was het vertoon geweest, die warme innigheid van gevoel, dat vurig enthousiasme? Hij was veranderd na zijn terugkeer uit Amsterdam en gisteren.... was hij beleefd, voorkomend maar.... koel geweest. - Weer beefde ze als van kou, evenals in het rijtuig, dat haar van Valkenoord had teruggebracht. - Het zou dan toch waar kunnen zijn? - Ze kende hem immers nog slechts zoo kort. Een gunstig uiterlijk kan bedriegelijk zijn. Goddank, dat ik nog niet verliefd ben - arme Henriette, ik kan me voorstellen, dat dat heel erg moet zijn.

Als hij gemeend heeft indruk op me gemaakt te hebben, moet ik hem toonen, dat hij zich heeft vergist. Ik geloof, dat ik heel koel kan zijn, - als ik wil en ik zal willen. - De tranen sprongen haar in de oogen en een zenuwachtig snikken schokte haar teeder lichaam. Toen richtte ze fier het hoofd op en nam zich voor, moedig alleen haar leed te dragen. Ze had Henriette moeten beloven met niemand er over te spreken. Ze was daarin zwak geweest, maar 't had haar overrompeld. Zoo gaarne zou zij haar hart bij Tilly hebben uitgestort. Arme Tilly, nu zullen ze wel allen zoo zijn. Waarom moest je ook zoo gauw op dien student verliefd worden! Zou hij ook al zoo zijn?

Herfst naderde. De vacantie van de jeugd liep ten einde. 't Laatst bleef over de oudste zoon, de kadet. 't Was de dag voor zijn vertrek. Hij dejeuneerde na, bediend door Tilly. Hij was afscheid gaan nemen op Valkenoord en had zijn tijd verbabbeld. Nu vergastte hij zich nog eens aan een boterham met Limburgsche kaas en peperkoek, een weelde, die hij zich tot het Kerstverlof weer moest ontzeggen - zij werd aan de kadettenschool niet geduld.

‘En, Til, mag ik nou nog niet vertellen, dat ik een van m'n zussen kwijt raak? Je begrijpt, zoo'n engagement, 'k wou, dat ik met dat heerschap eens kennis kon maken!’ Toen zijn arm om haar heen slaande: ‘Ouwe jongen,’ ik kan me er maar niet mee vereenigen, dat je het land uitgaat, 'k wou dat die mof....’

‘Wil je wel eens gauw zwijgen! Primo duurt het misschien nog een jaar, eer hij doctor kan zijn, vóór dien tijd mag het engagement niet publiek worden, en dan nog eerst wachten, tot hij wat praktijk heeft - de schoorsteen moet rooken of kan jij ons wat afstaan van je kadetteninkomen? Tot nu toe breng je nog niets mee dan kapotte zakken en een altijddurende leege maag! Neen, hoor eens, je

mag wel heel fier zijn, dat je als oudste broer - de meisjes weten nog van niets - van de familiegeheimen op de hoogte bent, maar: zwijgen hoor!'

'Dat noemen ze bij ons: je menageklep toehouden.'

'Ik denk, dat jij later nog eens voor hofdignitaris in aanmerking zult komen. De fijne vormen zijn er wel!'

'Zoo, daar komt Henriette Vredenstein aan, Lou, dat bezoek geldt jou. Ze had spijt je laatst niet gezien te hebben en komt nu, vóór je vertrek, nog eens kijken of je, zooals tante haar verteld heeft, werkelijk zoo'n flinke boy bent geworden.'

'Zeg dan maar, dat ik bang ben tegen te vallen. Ik heb niets geen zin in de inspectie.'

'Neen, Lou, altijd gentlemanlike, dat weet je, tegenover dames.'

'Nou, enfin! Weet je nog, Til, dat ik vroeger altijd mijn handen ging wasschen, als Jet kwam. Ze vroeg anders, of ik lichten rouw droeg, dat maakte me woest. Ik vind het toch een nare meid, al is ze nou heel aardig op haar manier.'

'Tante, wat heeft Greta toch? Een paar keeren heb ik al gezien, dat zij gehuild had, en als ze merkt, dat ze wordt gadeges lagen, dan is ze zoo uitbundig vroolijk, praat, lacht en speelt piano.'

'Weet je, Tilly, dat ze aan je papa gevraagd heeft om dezen winter niet naar bals en groote partijen te gaan? Je papa, in de meening, dat zij het vroeg, omdat jij het wel niet prettig zoudt vinden, nu uit te gaan, viel haar dadelijk in de rede en wilde er niets van hooren. Zij wil haar hart niet voor ons openen en wij hadden toch nooit geheimen voor elkander. Telkens zweeft haar iets op de lippen. Volgens mijn idee is er wat tusschen haar en mijnheer Alfred van Hoogerwoude voorgevallen. Dat hij van haar houdt, is voor mij een uitgemaakte zaak en Greta was met hem heel anders dan met alle andere jongelui.'

'Ik kan u niet zeggen, tante, hoe ik mij al verheugde. Ik vind mijnheer Van Hoogerwoude zoo sympathiek. Zijn ouders dwepen met Greta, dat is duidelijk genoeg te zien. Hij stak zijn vereering werkelijk niet onder stoelen en banken en Greta was in dien tijd heel anders dan nu. De verandering is mij het eerst opgevallen, toen we, den dag na de aankomst der familie Hoogerwoude, op Valkenoord dineerden. Ik vond hem toen vreemd. In den beginne merkte ik echter nog niet veel aan Greta, maar later vond ik haar erg terughoudend, koel, bijna afstootend tegenover hem. Eergisteren, toen mevrouw Van Hoogerwoude afscheid kwam nemen, vóór zij naar Brussel vertrok, maakte het me geheel van streek. Greta had bijna geen woord voor Alfred en praatte maar al zenuwachtig met mevrouw, die bijna geen gelegenheid had om aan 't woord te komen. En toen op eens dat opvliegen om die afspraak met Henriette Vredenstein! Mevrouw had haar wel vast willen houden, zoo hartelijk kuste zij haar. Ik zag, dat ze, bijna onmerkbaar, even een bezorgden blik wierp op Alfred. En ik weet bijna zeker, dat Greta, vóór ze uitging, weer op haar kamer gehuild heeft.

'Toen ze weg was, kon mevrouw Van Hoogerwoude pas vertellen, dat haar zoon waarschijnlijk al in December als ambtenaar van het openbaar ministerie in S.... zou worden benoemd. - Alfred had het, nadat Greta weg was, erg druk met zijn vriend Hector, maar vroeg me een oogenblik later: "Heeft juffrouw Vredenstein twee jaren geleden niet in Amsterdam gelogeerd, of zijn hier meer families van dien naam? Een mooi, donker meisje!" Ik antwoordde: "Ja, dat is Henriette, een nichtje van ons." Verder kwam het niet, want mevrouw informeerde naar de fancy-fair, waar zij zich

erg voor interesseerde en van alles voor beloofde. Het speet haar wel, dat ze er zelf niet kon komen, maar Alfred zou haar vervangen. - Zij sprak ook maar al door, als 't ware voor haar zoon mee, die alleen toeluisterde. - U kunt zeker zijn, tante, dat mevrouw Van Hoogerwoude ook iets bemerkt. 't Spijt me toch zoo, zij zijn zoo innig hartelijk.'

't Was de avond voor den dag, waarop het groote feest der fancy-fair zou plaats hebben.

'Tilly, wat kun jij je toch goedhouden. Die je hoort vertellen, zou meenen, dat je aan niets anders dacht en van niets anders droomde dan van het feest en je hart trekt toch naar heel wat anders.'

'Dan schijnt dat "zich goedhouden" een familiekwaal bij ons te zijn,' en Greta op de divan naast zich trekkend: 'denk je, dat ik niet heel goed zie, dat je den laatsten tijd veranderd bent, dat er iets is, wat je vreeselijk drukt? Dat moet iedereen opvallen! 't Is niet alleen je heele doen - je ziet er slecht uit!'

'Stadslucht!'

'Soms ook stadslucht, dat Henriette Vredenstein je vertrouwde is in plaats van je zusje, dat toch je beste vriendin is.'

'Henriette heeft eens groot verdriet gehad, wat haar soms bitter maakt - maar dat kun jij toch niet begrijpen, je hebt nooit désillusie gekend.'

'Jij hebt zeker veel gelezen in den laatsten tijd, want ondervinding.... of toch?'

'Tilly, ik mag je niets zeggen, ik heb het beloofd. Ik begrijp heel goed, wat je meent, maar ik bid je, spreek er nooit meer over. De belofte te zwijgen is me zwaar genoeg gevallen tegenover jou. Ik had soms zoo'n behoefte om mijn armen om je hals te slaan en je alles op te biechten. Dit wil ik je wel bekennen: tusschen den persoon, dien jij bedoelt, en mij is nooit iets voorgevallen en toch is er een verkoeling van weerskanten gekomen en zóó moet het blijven. Het beste wat je mij wenschen kunt is, dat ik het plantje 'vergeten' mag vinden; - herinner je je, uit Weber's *Dreizehnlinden:*

> Tusschen berg en dal
> Spruit een kruidje, 't heet 'vergeten,'
> Wie dat wonderkruidjen eten,
> Zijn genezen heel en al.

Help me dat plantje zoeken, wil je Tilly?'

'Niet voor ik zekerheid heb, dat je werkelijk goed doet met te willen vergeten.'

(*Wordt vervolgd.*)

De Aartsbroederschap der H. Familie, door Mgr. Dr. J.E.H. Menten.

De geschiedenis der waarlijk illustre Aartsbroederschap, die in het jaar 1894 het gouden jubilé harer oprichting vierde, een volksbroederschap in den waren zin des woords, verdient ten zeerste een plaats - die ze als een eereplaats beschouwt - in de kolommen van de *Belgische Illustratie.* Wordt deze geschreven voor katholieke huisgezinnen, de H. Familie heeft geen ander doel, dan het geluk der arbeiders en hunner huisgezinnen.

Beiden zijn toch één, één hart en één ziel. Een edeler, heiliger, verhevener doel is niet denkbaar - en kon wel iets meer gewenscht en gehoopt zijn in onze dagen, nu er zooveel gesproken wordt van arbeidersgeluk en -welvaart?

In onzen tijd, waarin de machtige stem van den Opperherder uit den Keizersburcht van het Vaticaan, doordringend tot de vier hoeken der wereld, met het groote woord:

'Arbeiders vereenigt u!' als een levenwekkende straal de arbeiderswereld in beroering bracht en de groote vraagstukken van den arbeider, de sociale vragen, in één woord, al de vragen van den dag in deze eeuw, in de toekomst, deed opstijgen boven den maatschappelijken gezichteinder?

En niet wijken zullen zij van dien gezichteinder, vooraleer zij opgelost zijn ter cere Gods en voor het heil der wereld.

En dat zal een nieuwe glorie zijn voor de Kerk van Christus en haar Stedehouder op aarde.

Maar tot dat groote doel heeft de Aartsbroederschap met Gods providentieelen steun machtig bijgedragen - *en die hier en daar zoo gering geachte H. Familie, door menige andere Congregatie jammer genoeg verdrongen*, heeft hare zending - en zending was er, zooals wij zonneklaar zullen bewijzen - trouw vervuld en oneindig veel goeds gesticht.

De tegenwoordige volksbonden streven eigenlijk naar geen ander doel, tenzij dat er op stoffelijk gebied meer van hen geëischt en door hen gedaan wordt.

Dat alles zullen wij gaandeweg bewijzen.

Men schreef 27 Mei 1844. Pinkstermaandag.

Het was in een eenvoudig vertrek te Luik, rue Hors-Château, en 's avonds tegen half acht. In een klein burgerhuis, op de eerste verdieping, waren acht mannen vergaderd. Het was een tamelijk groot, nog al laag gestoken vertrek, met een klein huisaltaartje versierd. Een eenvoudig Moeder-Godsbeeld prijkte er tusschen een paar bloemen en lichten.

Een officier stond in hun midden. Hij was in groot uniform.

En het was een eigenaardig gezicht, die schitterende gestalte, die ter zijde van het altaar stond, - een officier, die als een dienaar des Altaars en bijna priesterlijk was voor de andere aanwezigen en zich opstelde, als zoude hij priesterlijke functies verrichten. En het was een prachtige verschijning, die officier. Groot en krachtig en toch sierlijk gebouwd, met groote blauwe oogen in het schoone gelaat, die van moed en vastbeslotenheid flikkerden.

Zulk een man kende geen menschelijk opzicht. Dat was onmogelijk.

Hoort, hij spreekt:

'Mijne vrienden! Wij moeten een verbond sluiten, wij moeten vereenigd werken tot welzijn van onze medemenschen.

'Gij ziet evengoed wat er omgaat, gij ziet, in welk een treurigen toestand het grootste gedeelte der arbeiders leeft. Een groot aantal is zeker ongelukkig door eigen schuld. Zij vluchten den Godsdienstzin, die alleen in staat is hen staande te houden en hun den troost te verschaffen, dien ze noodig hebben. - Zij werken op Zondag, houden den Maandag en verteren in de herbergen het geld, zoo noodig in hun huisgezin. Zij hebben de minste zorg niet voor de opvoeding hunner kinderen.

'En hoeveel ellende is er dikwijls niet in hun huisgezinnen? Hoeveel nijpend gebrek? Hoeveel wanorde? Hoeveel twisten, wanordelijkheden en godslasteringen?....

'Welnu! mijne vrienden! indien gij wilt, kunnen wij veel goed aan onze ongelukkige broeders bewijzen, - wij zullen hun goede voorbeelden geven, wij zullen hun lot verbeteren, door hen gedurig terug te brengen tot godsdienst en plicht. Tracht, mijne

vrienden, nieuwe leden aan te werven voor ons doel en laten wij allen te zamen werken aan de verbetering van het lot der werklieden en hunne huisgezinnen, door den godsdienst en door hen tot God terug te brengen.'

Die zoo sprak was Henri Belletable, kapitein der genie.

De H. Familie was gevestigd.

Dat was de eerste vergadering.

Dat was ook het programma der H. Familie voor de toekomst.

In dat programma lag de oplossing van de sociale kwestie voor die dagen en - wie zal het ontkennen? - van alle sociale kwesties der toekomst - zoo wel der negentiende als der twintigste eeuw.

De beroemde Westfaalsche volksleider, de beroemde boerenkoning, de waarlijk edele edelman, Von Schorlemer Alst, zeide

ONGEWENSCHTE LIEFHEBBERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. MAHN.

EEN KIND MET ROZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EDITH SCANNEL.

op een katholiek congres het diepzinnige, in waarheid alles omvattende woord: 'De sociale kwestie, of beter de sociale kwesties, - want er zijn er meerdere - zullen zijn opgelost, als de maatschappij tot het geloof terugkeert.'

Kan er iets meer waar zijn? Onmogelijk. Wanneer patroons en arbeiders luisteren naar de groote stem der Kerk in offervaardige liefde, dan is de vrede zeker voor altijd, en de sociale kwestie opgelost.

Vooraleer wij tot de verdere geschiedenis overgaan, zullen wij u den Stichter, den Held, den Apostel der H. Familie voorstellen.

I.
De ridder.

Het kind, de jongeling.

Langs den rechteroever der blauwe Maas rijst de vroegere vesting Venlo op, gelegen langs tamelijk vlakke, doch lachende groene oevers, die een heuvelkling, even groen, in lichte hellingen tot achtergrond hebben. Het was vroeger een vesting, en binnen het nauwe keurslijf van muren, wallen en forten telde men weinig inwoners.

Een schoone kerk beheerscht monumentaal stad en omstreken. Het is de 'H. Martinus,' en jammer is het, dat bij de laatste restauratie, de linkerzijbeuk niet symmetrisch is uitgebouwd. Treed hier binnen.

Weldra treft een gedenkteeken uw blikken. Kom nader en lees:

'Ter herinnering aan kapitein Henricus Belletable, die te Luik in 1844 de grondslagen legde van de Broederschap der H. Familie.'

Daaronder leest men verder:

'Geboren te Venlo, 8 April 1813, overleden te Hoey, 5 December 1855.'

Het was in het jaar 1882.

Den 8sten April 1813 werd Belletable geboren in een huis, gelegen in de Vleeschstraat. Het was een apothekerswinkel, waarin zijn vader die betrekking uitoefende, en zijn moeder, de dochter van den vroegeren burgemeester, de schitterendste bewijzen van deugd en godsdienstzin gaf.

Vader en moeder waren echt christelijke ouders, en beseften ten volle, wat God verlangde van hen voor hunne kinderen. Zij werden opgevoed in de vreeze des Heeren, en toen later de vader stierf in Indië, waar hij heengegaan was met zijn oudsten zoon, in de hoop beter te kunnen zorgen voor de toekomst zijner kinderen, bleef de moeder, vol Godsvertrouwen sterk in haar geloof, onwankelbaar in de overtuiging van hare zending voor de haar opgelegde taak, zorgen voor de ziel, voor het lichaam en voor de toekomst van hare kinderen.

Voor de ziel!

De ziel beheerscht alles, die gedachte regelde, leidde alles.

Ik ben God verantwoording voor de zielen van mijn kinderen schuldig.

Het was de spreuk, die steeds zweefde voor haren geest.

Het was een schoone knaap, die werd een edelaardig jongeling. En er huisde toen ook een schoone ziel in een schoon lichaam. Hij was ernstig - begaafd - vol talenten. - Iets ridderlijks blonk er uit den goedigen, fieren blik.

De trompetters rondom schetterden hem aanhoudend soldatenliederen voor en de trommen roerden krijgszuchtige signalen.

Want de stad lag vol soldaten.

Hij was vijftien jaar.

Edelmoedig was zijn streven.

Eer hij *in* de uniform de soldaat Gods zou worden, werd hij misschien *om* de uniform 's konings soldaat.

Hij gaat moeder en ouderlijk huis verlaten.

Moeder en zoon schrijden voort langs den Roermondschen weg.

‘Kind,’ zegt de moeder, ‘dien God bovenal, wees trouw aan den koning, vergeet uw moeder niet, en onderhoud uwe gebeden.’

Dit was het schild, waarmede zij hem dekte.

Belletable ging naar Maastricht.

II.
Twee steden.

Het waren droevige tijden, de tijden waarin de voorgeschiedenis speelt van de oprichting der Aartsbroederschap der H. Familie, en wel wonderlijk zijn de wegen, waarlangs God de Zijnen leidt, die Hij bestemd heeft tot zendingen, welke Hij alleen geeft, waartoe Hij alleen de menschen roept.

En die jongeling van vijftien jaar, die daar afscheid neemt van zijn vrome moeder op den Roermondschen weg bij Venlo, had zulk een buitengewone zending, en God voerde hem langs wegen, Hem alleen bekend.

Biddende keerde de moeder huiswaarts, en wel menigmaal keerde zij zich om, om de heerlijke, slanke gestalte na te staren en na te wuiven, en met een wel diepen zucht, het hart vol zorg en de lippen vol gebed, trad zij de stadspoort binnen.

Hij, de jongeling, voelde zich zoo vrij, - zoo luchtig - zoo speelsch. - Niet dat hij niet van zijn moeder hield, - innig hield hij van haar, en ook hij had bij het afscheid bittere tranen geschreid. Maar het soldatenleven, dat hem wachtte, deed hem zijn zwarte lokken schudden om alle droevige gedachten van zich af te werpen en met vroolijke schreden naar de stad aan de Roer voort te spoeden.

Hij teekende voor acht jaar en werd bij de 14e afdeeling infanterie ingelijfd.

Zijn dienst- of zakboekje, in een lange, ronde blikken bus opgerold, droeg het volgende opschrift:

> 14e Afdeeling Infanterie,
> 2e Bataillon - 3e Compagnie,
> Letter N.
> Dienstboekje van den fuselier
> Belletable, Henri Hubert,
> 10 October 1827.

Den 22sten Juni 1828 werd hij korporaal - en den 6den Augustus 1828 avanceerde hij tot fourier.

Maar het waren droevige tijden, zooals wij reeds zeiden, voor deze landen.

Een protestantsche invloed had de overhand. Geloof, godsdienstige gebruiken, eerbied voor den priester, rechtschapenheid en de meest gewone eerbaarheid, - alles zonk weg.

Om den toestand van Venlo te begrijpen, herinnere men zich, wat er gebeurde bij de missie, in het jaar 1836 door de paters Redemptoristen aldaar gepreekt.

Het klinkt waarlijk ongelooflijk - maar het teekent des te beter.

Toen de paters de stadspoort binnenkwamen, stonden daar eenige officieren, die hen schandelijk beleedigden en dreigden de godsdienstoefeningen in de kerk te zullen storen.

En wie zou het gelooven?

Men zag werkelijk op een der missiedagen, een officier, met de sabel in de hand, onder allerlei godslasteringen, de menigte, die zich aan de kerkdeur verdrong, uiteenjagen; een tooneel dat zich 's avonds herhaalde.

Wat meer is, een hunner, een kapitein, had de stoutheid 's avonds de plechtigheden binnen de kerk te verstoren, moest door den suisse buiten de kerk gezet worden en redde zich door de vlucht in een naburig huis uit de handen van eenige verontwaardigde geloovigen.

Aan de soldaten werd op verschillende wijze het deelnemen aan de missie belet, en hun chefs kwamen slechts in de kerk, om des anderendaags des te heviger in gesprekken en in couranten tegen de paters te kunnen uitvaren.

Maar het was ook een man, die het tegen hen opnam. De beroemde pater Bernard, een ware ridder zonder vrees noch blaam, noodigde de spotters uitdagend uit tot een twistgeding over het bestaan der hel, en - de officieren zaten zoo in het nauw, dat ze liever niet naar de kerk kwamen. Karakterloos genoeg, maar de gewone manier der godsdiensthaters.

Maar nog meer!

Wie zou het thans gelooven?

Tot de zieke militairen in de hospitalen werd den paters doodeenvoudig de toegang ontzegd, en of men zeide: ‘het zijn toch katholieken,’ het mocht niet baten.

Meer nog!

De stadspoorten werden vroeger dan gewoonlijk gesloten, om de inwoners van de omstreken te beletten, de avondpreeken bij te wonen, en de kapitein-majoor der plaats, - namen zullen wij niet noemen, zij liggen echter voor ons, - trachtte door vloeken en slagen de processie der kruisplanting uiteen te drijven.

Maar het lukte niet! -

Een verder betoog zoude te veel zijn.

En Maastricht?

De kerk der Minderbroeders was sinds 1796 tot paleis van Justitie ingericht.

De kerk der Augustijnen diende tot lokaal van een school, - van onderling onderwijs.

De kerk der Beguarden was in eigendom overgegaan van eenige particulieren.

Kerk en klooster der Kruisheeren waren in een kazerne omgebouwd.

Het klooster der Cellebroeders of Alexianen werd de bank van leening.

De kerk der Jesuïeten was in balzaal en schouwburg omgebouwd.

De oude eerbiedwaardige Lieve-Vrouwekerk deed als werkplaats voor smeden en wagenmakers dienst, om later als arsenaal gebruikt te worden.

Zoo bleven aldus niets dan de Sint Servaas en de oudste parochiekerk der stad, de Sint Mathias over.

Men zag dan ook overal den gruwel der verwoesting in de H. plaats.

Het woord van den beroemden Franschen geleerde was waarheid geworden, toen hij sprekende van de vervolging der kloosterlingen en het opheffen der kloosters profetisch uitriep: ‘Ze zullen kazernes en gevangenissen moeten bouwen met de

steenen der opgeheven kloosters,' en 'krankzinnigenhuizen,' zouden wij er willen bijvoegen, en ook nog 'balzalen.'

Wat een verschil in den geest bij de militaire overheden, toen en nu.

Thans is er van vijandige gezindheid niet de minste spraak.

Van Maastricht zullen we later spreken en een oogenblik bij Roermond stilstaan. Hoe het er in Roermond uitzag, - dat gegen de tooneelen bij de missie aldaar herhaaldelijk voorgevallen, die bewijzen, dat de Roerstad ook niet vrij was van den geest, die bij enkelen (vreemden) in Venlo heerschte, maar om verschillende redenen, te lang om hier op te sommen, niet zooveel invloed aan de vreemde bestanddeelen der bevolking, die in het garnizoen hoofdzakelijk te vinden waren, hadden laten uitoefenen. Roermond was langer Oostenrijksch dan Venlo en Maastricht, die Staatsch waren. In Roermond bleef onze jeugdige held trouwens niet lang, maar vertrok spoedig naar Maastricht. De stad van Sint Servaas telde een tiende van haar inwoners Calvinisten.

De geest van ongeloof, - de laatste restjes van een noodlottig Voltairianisme, heerschte in de hooge militaire rangen, - en verpestte de kazerne.

De ridderlijke fourier was wel bestand tegen goddelooze gesprekken, - maar harder was de strijd tegen eigen hartstochten.

In Maastricht, de stad der heiligen, de stad van Sint Servaas, was het allertreurigst gesteld.

Van de tien kerken, wier torens vroeger als een gloriekroon de stad versierden, waren er negen voor den eeredienst gesloten.

De kerk der Dominicanen, dat heerlijk gewrocht van gotische bouwkunst, diende tot bergplaats der brandspuiten.

Dat was in het jaar 1828.

De jeugdige man te midden der gevaren van den helledraak met drie koppen, waarvan de fabel der heidenen spreekt, de gevaren der kazerne, de gevaren des ongeloofs, de gevaren zijner eigen hartstochten - had tegen dat heirleger van vijanden, die hem van alle kanten bestookten, een gulden schild: het gebed zijner moeder.

Monica bad voor Augustinus.

Niet dat onze held Augustinus moest genoemd worden, de Augustinus voor zijne bekeering. Neen, later ging hij de wegen der zonde voor een korten tijd, - later werd hij gedeeltelijk ontrouw aan de beloften, aan zijne moeder gedaan - en mag hij met recht, na zijne bekeering genoemd worden, de overwonnene Gods.

De door Gods barmhartigheid overwonnene, zooals zoo menig christenheld vooral onder de soldaten, die van Saulus een Paulus werd.

Maar eer wij Maastricht verlaten, - wie zou gedacht hebben, dat die achttienjarige jongeling, die toen door de straten der stad slenterde, en zoo dikwijls langs de grijze Mathiaskerk in zijn uniform voorbijtrok, - eens de grondlegger zou zijn der H. Familie, die 400.000 leden zou scharen onder hare banier, en die nog in dezelfde kerk honderden en honderden leden telt.

Wie zou ooit vermoed hebben, dat die schitterende soldaat, alleen met de gedachte aan roem en geluk vervuld, eens de banier des vredes ook *daar* zou planten, en dat die banier in hare plooien waarlijk den vrede zou geven aan Maastricht, ten tijde van heilloozе werkstakingen en in het naburige België.

Het is goed dat Maastricht zulks niet vergete.

En toch was het zoo in April 1886.

Wij schrijven letterlijk het volgende uit een nummer van *Le journal de Limbourg* over. ‘Op een avond in April 1886, toen een werkstaking het land van Luik en Charleroi met schrik en angst vervulde, werd de anders zoo rustige stad Maastricht eensklaps in opschudding gebracht door een troep lieden, die als banier een rood vaandel droegen, en als trompet het gerinkel bezigden der glasruiten, die onder een regen van steenen in stukken vlogen. Zij kwamen het terrein verkennen, doch bemerkten spoedig, dat Maastricht niet rijp was voor werkstakingen en oproer.’

En *waaraan* heeft het Maastrichtsche volk het te danken, dat het gespaard bleef voor de woeste tooneelen, waarvan Luik het schouwspel was?

Wie heeft er den gewapenden arm van den werkman tegengehouden? Volgt mij naar gindsche gotieke kerk, de kerk van Sint Mathias.

Honderden mannen heb ik er zien binnentreden. De laatste tonen van een lied waren onder de gewelven weggestorven, toen ik een priester den predikstoel zag bestijgen. In eenvoudige, duidelijke, maar diepgevoelde woorden ontwikkelde hij voor zijne hoorders, welke plichten zij te vervullen hadden als huisvaders, als werklieden en als burgers. Dank aan dezen priester heeft de Maastrichtsche werkman weerstaan aan de verleidende en opruiende taal zijner medearbeiders. Deze priester is de directeur der H. Familie, deze honderden mannen zijn de leden der H. Familie, onder de bescherming van Jesus, Maria en Joseph, voor wie de naam en herinnering van den stichter steeds in zegening blijven.

Dat was in 1886.

In zekeren zin redde de H. Familie toen Maastricht van groote rampen.

Vijftig jaren heeft thans Maastricht de weldaden der H. Familie genoten.
Maastricht mag in dat jubilé wel dankbaar instemmen, dat op den tweeden Zondag in Juli zal gevierd worden, dit jaar 1902.

(*Wordt vervolgd.*)

Madoereesche koelies,
door
H.W. Jaage.
(*Slot.*)

De koelies gingen aan het werk en soms, als zij tot tien uur op hun gemak hadden gearbeid, keken ze eens wijsgeerig naar de lucht, zeggende: ‘Het wordt tamelijk warm,’ of: ‘ik geloof, dat we regen krijgen, laat ons maar naar huis gaan,’ en of de administrateur al raasde of foeterde, niets hielp, de koelies wierpen de patjoes weg en gingen met hun gewoon ganzenpasje naar huis. Eindelijk werd het zoo erg, dat zij het huis van den administrateur omsingelden en de buitensporigste eischen stelden. Ten einde raad liet deze den controleur waarschuwen en spoedig verschenen een twintigtal gewapende politiedienaren, om den belegerden administrateur te ontzetten en de oproermakers in te rekenen. Dit bewijst, hoe noodig het is deze lieden in het begin krachtig te behandelen. Hebben zij eenmaal de meerderheid der Europeanen erkend, dan gedragen zij zich voortaan als ordelijke menschen.

Verder viel er met onze koelies niets belangrijks voor, alleen gebeurde het volgende treurige voorval, hetwelk ons echter vergunt een dieperen blik in hun karakter te slaan; laten wij daartoe het woord aan een der employé's.

Het was betaaldag en ik besloot dien dag een wandelrit te maken, vergezeld van mijn Javaanschen jongen Radiman. Na eenigen tijd in flinken draf te hebben doorgereden, stuitten wij op een karbouw, die midden op den weg op zijn gemak bezig was, het pas genoten voedsel voor de tweede maal te nuttigen, aldus eenzelfden maaltijd dubbel genietend. Al ons schreeuwen om het beest te verjagen had alleen de uitwerking, dat het logge dier even den kop ophief en ons met zijn lodderige oogen wezenloos aanstaarde. Mijn bediende steeg af en dreef met een boomtak en luide Javaansche uitroepen het dier op de vlucht. Toen Radiman nu weer zijn paard wilde bestijgen, had dit geen zin het toe te laten; zoodra raakte de voet van den Javaan den stijgbeugel niet aan, of het weerbarstige dier draaide in een kring rond, evenals de rossinant van den heer Winkle in Dickens werk *Samuel Pickwick*. Ik stuurde den jongen dus naar huis en reed alleen verder. Een uur later, bij mijn terugkeer op de onderneming, trad Radiman mij reeds tegemoet, hurkte neer, en zeide mij, dat de administrateur vijf minuten geleden naar mij gevraagd had, al de heeren waren nu bij de rivier, er was iets verschrikkelijks gebeurd. Ik gaf mijn paard de sporen, vloog over den pagger van den weg heen en rende naar de rivier. Daar steeg ik af, liet mijn paard alleen den stal opzoeken en trad op den administrateur toe, die met een ernstig gezicht bij den waterkant stond. ‘Ziet u hier niets bijzonders?’ vroeg hij mij. Ik keek rond en zeide: ‘Ja, alleen een paar oppassers, het is een vrije dag, de koelies hebben verlof gekregen tot spelen, er zal dus weer gevochten zijn.’ Juist had ik dit gezegd, of mijn oog viel op het water en tot mijn schrik ontwaarde ik het gelaat van een mensch, dat boven het water uitstak en op een steen rustte, het overige van het lichaam lag nog onder water. Het was een Madoerees, die nog geen tien minuten geleden

verdronken moest zijn. Eindelijk verscheen de inlandsche dokter, op wien de heeren wachtten, en nu werd met behulp van eenige inlanders het lijk op het droge gebracht. De ongelukkige moest vreeselijk aan zijn eind zijn gekomen, verschrikkelijke brandwonden bedekten het gansche lichaam, in 't bijzonder den rug, waarvan geheele lappen vel afhingen. De dokter constateerde, dat de man vermoord moest zijn, iemand met dergelijke brandwonden kon niet meer naar het water loopen en op zulk een afstand van den oever daarin gaan liggen. Hij was vermoord en de moordenaars hadden hem in de rivier geworpen, opdat het den schijn zoude hebben, alsof hij eerst in een vuur gevallen ware en, om zich te blusschen, in het water was gesprongen. Wie waren de daders?

Ik onderzocht op mijn beurt nauwkeurig het lichaam en bemerkte dwars over den buik een langwerpige wonde, waarvan het vel was afgeschaafd, het kon niets anders zijn dan het nagelaten teeken van een geweldigen rottanslag. Wie hadden hier echter rottans? Alleen de mandoers gebruikten deze als teeken hunner waardigheid. Plotseling kreeg de administrateur een denkbeeld en verzocht ons allen de plek des onheils zoo min mogelijk te betreden. Vervolgens riep hij een der kampongbewoners, die op de onderneming zooveel als spion was en reeds vele blijken van vertrouwbaarheid had gegeven en ons nu ook weer het eerst van de misdaad in kennis had gesteld. Het was een flinke, lange Maleier met slim, doch edel en waardig uiterlijk. Deze kampongbewoner was als de meesten zijner stamgenooten een echt boschmensch en een ervaren jager. ‘Djaro-Batin,’ zeide hem de administrateur, ‘onderzoek eens de sporen, misschien kunt ge ons iets naders daaruit meedeelen.’ Djaro gaf dadelijk gevolg aan het verzoek. Rechtop, met gebogen hoofd voortschrijdend, liet hij zijn scherpe oogen over den bodem gaan, stap voor stap trad hij vooruit. Zoo groot was zijn opmerkzaamheid op de geringste zaken, dat hij reeds dadelijk, eenige seconden nadat ik het eind mijner sigarette in de struiken had geworpen, er mee kwam aandragen, denkende eenig bewijs te hebben gevonden. Geen grasspiertje ontging zijn aandacht, hier wees hij een stukje afgeschramd vel, daar een afgevallen blad, ginds een ter zijde geduwden rietstengel, hier weer een langwerpigen indruk in den bodem. Vervolgens schreed hij naar een stapel takken en boomen, ongeveer dertig meter van den oever verwijderd. Het middengedeelte was geheel uitgebrand, aan de kanten vormden de onverbrande stammen een soort van kom, gevuld met gloeiende asch. Bij dezen stapel vond men werkelijk een verbrand baadje en een half verteerden hoofddoek, middenin bemerkte men in de asch de indruksels en vormen van een menschelijk lichaam.

Hier was dus de ongelukkige ingeworpen of, indien hij nog leefde, ingehouden. Djaro-Batin maakte uit de sporen op, dat er drie moordenaars geweest waren, waarvan twee het lichaam naar de rivier gesleept hadden, terwijl de derde zich later bij hen gevoegd had en uit de richting der koelies gekomen was, die daar niet ver vandaan rustig bezig waren de jonge tabak te begieten. Een der moordenaars was later, volgens zijn aanduiding, over de steenen in de rivier gevlucht, alsof hij vreesde sporen na te laten.

Vreemd was het, dat de veertig koelies, die zoo rustig op vijftig meter afstand aan het gieten waren, niets van den moord schenen te weten en zelfs geen klaagtoon gehoord hadden. Dit bevestigde ons vermoeden, dat Markim, zoo heette de vermoorde, òf gevallen was als slachtoffer eener algemeene wraak, òf als slachtoffer der mandoers, die dan zulk een gezag over de koelies gekregen hadden, dat niemand hen durfde verraden. Wij ondervroegen de koelies, doch geen enkele wist iets zekers te vertellen, allen zeiden, dat Markim aan toevallen leed, in het vuur was gesprongen en zich toen

in de rivier willende blusschen, verdronken was. Wij lieten het lijk vervoeren en verhoorden daarna eenige Madoereezen, die aan het gieten geweest waren. Bedreigingen, beloften, niets hielp, niemand wist er iets van af. Onze verdenking was echter reeds

op een onzer ijverigste mandoers gevallen. Deze man scheen dus een waarlijk despotiek gezag over zijn lieden te voeren, allen zouden zich liever laten dooden dan hem te verraden. Zoo diep zit de eerbied voor een eenhoofdig, willekeurig bestuur bij de Oostersche volkeren ingeworteld.

Wij kwamen intusschen geen stap verder en beproefden daarom een list. Wij lieten een der oudste koelies, Pamokti, bij ons komen en zeiden hem, dat wij den naam van den moordenaar reeds kenden. Hij schrok, doch zeide, dat dit niet mogelijk kon zijn, daar Markim zich waarschijnlijk gezelfmoord had. Na hem gevraagd te hebben, of hij Arabisch schrift kon lezen, schreef de administrateur op een stukje papier den naam van den verdachten mandoer Salidin en hield het Pamokti voor de oogen. Hij verbleekte en veranderde plotseling van gedrag: ‘Toewan, heb medelijden met mij, maar men zal denken, dat ik de moordenaars verraden heb en ik zal zeker vermoord worden zooals Markim.’

Wij stelden hem gerust, zeggende, dat hij de onderneming kon verlaten en op een andere plantage werk zoeken, als hij maar alles vertelde, wat hij van den moord wist. Hij bekende en zijn verhaal luidde aldus: ‘De koelies waren na het spel, tegen drie uur, uitgegaan, om even de tabak te gaan begieten. Markim ging eerst met de mandoers Salidin en Mider. Markim ging eveneens gieten en trapte op een tabaksplantje. De mandoer Salidin schoot toe en gaf hem een slag met zijn rottanstok. Markim weerde den slag af en greep den stok beet. Nu kwam ook Mider er bij en met hun beiden sloegen zij Markim, die vluchtte. Maar bij het vuur haalden Salidin en Mider Markim in en sloegen dezen, tot hij op den grond viel. Toen grepen de mandoers hem aan, wierpen hem in 't vuur en hielden hem er een kwartier lang in. Op het geschreeuw kwam een der koelies, Maon, toeloopen, maar Salidin gaf hem drie slagen over den rug en zei hem: “Pas op, kom niet dichter bij en zorg, dat je niets vorklapt, want dan zullen we je behandelen als Markim.” Maon ging, doch Salidin riep hem terug, zeggende: “Je moet ons helpen.” Daarop trokken ze met hun drieën Markim uit het vuur en sleepten hem naar de rivier, waar ze hem inwierpen.’

Nu was de zaak duidelijk en het raadsel opgelost, het kwam er maar op aan, de boosdoeners te vatten, zonder dat zij achterdocht kregen. Wij verhoorden, om den schijn van Pamokti af te wenden, nog een tiental koelies en riepen vervolgens Salidin eveneens op, nadat wij op Maon's rug de striemen der slagen onderzocht hadden. Salidin verscheen en wij gingen allen om hem heen staan. De administrateur sprak nu: ‘Salidin, beken maar, gij zijt de moordenaar van Markim.’

Salidin lachte met een afschuwelijken, cynischen lach, die zijn door opgewondenheid rood gekleurd gezicht een demonische uitdrukking gaf.

‘Waarom zegt u dat, mijnheer, ik weet niets van den moord af, Markim had nog al dikwijls vlagen van waanzin; was ik maar in de buurt geweest, ik zou hem wel hebben teruggehouden.’

Wij hadden moeite ons kalm te houden, ik deed op verzoek van den administrateur Salidin de handboeien aan, geleidde hem in een der bijgebouwen en bleef hem bewaken. Men kan zich mijn afschuw voorstellen, toen ik mij voor het eerst, alleen, in het bijzijn bevond van zulk een laaghartigen moordenaar. De man bleef kalm en keek een anderen kant uit. Plotseling bemerkte ik, dat zijn kleine handen zich samentrokken en hij de handboeien, hoewel langzaam, trachtte af te schuiven. Bliksemsnel schoot ik toe en bracht de ijzeren armbanden weer op hun plaats, nu, voor zekerheid, de armen nog met een eind touw samenbindend. Ondertusschen was ook Mider voorgebracht en wij vertelden hem, dat hij de moordenaar was van Markim, en Salidin reeds bekend had.

Kalm keek hij ons aan en zeide onverschillig: ‘Dat kan wel waar zijn, doch dat bewijst niets, Salidin wil misschien de schuld op mij werpen, doch ik ben onschuldig,’ verder sprak hij niets meer.

Wij lieten hem eveneens boeien en den volgenden avond na den moord gingen de moordenaars reeds onder sterk geleide den weg op naar de standplaats van den controleur. Pas waren de moordenaars tot groote verbazing der Madoereezen weggeleid, of de tongen kwamen in bewegingen wij teekenden een tiental gelijkluidende getuigenissen op uit den mond van lieden, die allen mede den moord hadden aangezien, zonder een hand ter verdediging van hun makker te durven uitsteken.

Toen de controleur twee dagen later de plaats der misdaad kwam onderzoeken en nameten, was de administrateur in staat hem de zaak, volkomen opgehelderd, in handen te geven, zoodat het niet lang meer duurde, of de moordenaars werden ter dood veroordeeld.

Dit schetst voldoende den aard en het karakter van het Madoereesche volk. Hoe lang zal het duren, eer het heilaanbrengende Christendom er in slaagt dezen woesten aard te verzachten?

Bij de Platen.

Ongewenschte liefhebbers. -

De beide jonge dames hebben een bezoek gebracht aan de alm en keeren met een ruiker fraaie weidebloemen van haar uitstapje terug. Eensklaps zien ze zich den weg versperd door een kudde Alpengeiten, waarvan de brutaalste op haar aandringen, gelokt door de geurige bloemen, waarmee ze graag haar ontbijt zouden willen doen. Een der geiten gaat zelfs op haar achterpooten staan, in de hoop zoo bij den ruiker te kunnen komen en een paar andere willen reeds van haar horens gebruik maken, ten einde daarmee de dames tot capitulatie te dwingen.

Dezen verweren zich zoo goed mogelijk, maar het is niet onwaarschijnlijk, dat ze ten slotte toch voor de overmacht en de stootende argumenten der geiten hadden moeten bukken, ware niet op het kritiek oogenblik de herdersknaap toegesneld, die met eenige forsche stokslagen de al te vrijpostige dieren tot de orde riep en de dames ontzette, wien dit avontuurtje zeker nog lang zal heugen.

Een kind met rozen. -

Een aanvallig genrestukje, dat jonge meisje, met een schat van rozen beladen. Maar hoe kleurig en geurig de koningin der bloemen ook is, het meisje zelf lijkt wel de bekoorlijkste van alle, zooals wij haar daar voor ons zien, het vriendelijke gezichtje door een krans van krullende lokken omlijst.

Waar ze aan denken mag? Waar die heldere kijkers naar staren? Misschien aanschouwt ze het blijde gezicht harer moeder, als ze deze met haar bloemenschat verrast. Wellicht ook overlegt ze, met deze gave het Mariabeeld in het dorpskerkje te sieren, waarvoor ze zoo gaarne en zoo vaak neerknielt, om de voorspraak dier goede Moeder te vragen voor wie haar dierbaar zijn.

In ieder geval het kind met rozen is een liefelijke verschijning, welke men graag meer dan een vluchtigen oogopslag wijdt.

[Nummer 24]

Damesportret.
Naar de schilderij van Jan van Ravesteyn.

't Is wel een zeer aanzienlijke dame, die ons van deze bladzijde glimlachend aanblikt; alles aan haar is deftig en prachtvol: het donker-zijden gewaad, de dubbele gouden halsketen met borstkleinood, de witte plooikraag, rijkelijk met kant versierd, de juweelen oorhangers - en hoog in den rechterhoek het wapen, duidend op voorname, waarschijnlijk adellijke afkomst.

Rustig en voornaam is ook haar gelaat met stil glimlachende lippen als van eene, die zich de statige schoonheid harer verschijning kalm bewust is.

Verzameling Arenberg te Brussel.
DAMESPORTRET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN VAN RAVESTEYN.

De schilder dezer beeltenis is een Nederlander: Jan van Ravesteyn, een der velen, aan wier gezonden kunstzin en vaardig penseel wij de kloeke en levensvolle por-

tretten danken, die in de zeventiende eeuw in menigte ontstonden en nog heden de glorie uitmaken van museum en particuliere verzameling. Het hier gegraveerde werk behoort tot de bekende collectie Arenberg te Brussel en zal zeker in deze adellijke huizinge een goed figuur maken.

Jan van Ravesteyn, een Hagenaar, (hij werd er geboren omstreeks 1572 en stierf er in 1657) was gewoon adellijke dames en heeren voor zich te zien poseeren, meer dan zijn tijdgenoot Frans Hals, wiens losse en karaktervolle schildertrant zich uitstekend leende tot het conterfeiten van lieden uit deftige burgerkringen; ook zal Ravesteyn's wonen in de residentie er wel toe hebben bijgedragen, dat hij menige vorstelijke opdracht ontving. Zoo schilderde hij voor een der Oranjevorsten een groot aantal portretten van verwanten en vrienden, die thans nog in het Rijksmuseum bewaard worden. Behalve deze zijn er te Amsterdam nog enkele zijner werken, alsmede in het Mauritshuis te 's-Gravenhage, geharnaste krijgslieden voorstellend. Niet zoo talrijk zijn zijn vrouwenportretten; laatstgenoemd museum heeft er een tweetal; merkwaardiger zijn de in het Haagsche stedelijk museum bewaarde schuttersstukken van den meester, op wiens werk we later uitvoeriger zullen terugkomen.

M.V.

Valkenoord, door Daniella. (*Vervolg*.)

Dicht tegen Tilly aan drukte zich Greta en als een weeklacht klonk de bekentenis van haar lippen:

‘Dit voorjaar op Valkenoord is de heerlijkste tijd geweest uit mijn leven; 't was of de zon vriendelijker straalde en of de bloemen frisscher van kleur waren - als ik zong, klonk m'n eigen stem me als een jubelzang; ik kende me zelve niet.... 't is een heerlijke droom geweest, laat me tijd om tot me zelf te komen. Tegenover zijn moeder valt het me soms ook zoo moeilijk. Zij spreekt altijd zoo innig-lief over hem, hoewel ze nooit de minste zinspeling op onze verhouding heeft gemaakt.’

Den volgenden morgen begaven de meisjes zich al vroeg naar het lokaal, waar het feest zou plaats vinden om aan haar tentjes de laatste hand te leggen. Greta zou een Sennerin voorstellen. Zij had zelf, geholpen door den heer Greving, op het achterdoek van haar tentje een berglandschap geschilderd met een alpenweide en daarop de hut van de Sennerin. Van mevrouw Van Hoogerwoude was voor haar een groote bezending Tyroler houtsnijwerk, gedroogde alpenbloemen en photo's uit Brussel aangekomen. - Tilly moest als Roodkapje optreden en wafelen-verkoopen. De zijwanden en achtergrond van haar ruime kraam stelden een bosch voor. Diep tusschen het gebladerte verscholen een huisje, - de wolf met grootmoeders muts gluurde door de ramen. Wafels kon mevrouw Van Hoogerwoude moeielijk oversturen, had zij geschreven, maar Fred zou overkomen en een wolfshonger meebrengen, dus Roodkapje moest oppassen.

Zij bood een kleurig schouwspel 's avonds, de groote, kwistig met groen en vlaggen versierde feestzaal, met de bont verlichte kraampjes. Bij den ingang een ruime grot met nauwen toegang, door kleine electrische lampjes verlicht. Hier was het rijk der aardmannen. In grauwe pij, met lange grijze baarden, waren zij druk in de weer, droegen en bewaarden pakjes in hun grot, brachten glazen en kopjes aan, waren overal behulpzaam, en als er in de zaal geen werk voor hen was, zaten de jeugdige witbaarden oolijk, half verscholen tusschen de rotspartijen, de een met een reusachtige laars, een ander met een grooten pelsmantel enz. en oefenden allerlei kaboutersbedrijven uit.

Dáár was het geheimzinnige tentje van madame Lenormand, sober verlicht met een enkele kaars, waar Henriette Vredenstein, omringd door de symbolen harer kunst, voor een ieder de kaart wist te leggen. Oud en jong kon bij haar te rade gaan. Voor allen had de rappe tong bescheid.

Allerliefste bloemenmeisjes; een gloedvolle Spaansche, die sigaretten verkocht - een charletane, die remedies bezat tegen de ergste kwalen: elixer voor lang leven, balsem voor gebroken harten, schoonheidszalf, verjongingspillen en meer, - zelf een levende aanprijzing van haar waar, - een vredeshofje, waar een permanent scheidsgericht zetelde, presidente, secretaresse en penningmeesteresse, tot beslechting van alle voorkomende geschillen tusschen koopers en verkoopsters, geschillen reeds ten voordeele van de laatsten beslist bij den eersten blik van den kooper op het bekoorlijke blonde drietal, dat echter zeer streng rechtvaardig trachtte te doen. Nog vóórdat van de rozenlippen der presidente de scheidsrechterlijke wijsheid vloeide, betaalde hij deemoedig tol voor zijn vermetelheid, drievoudig: als boete, gerechtskosten en bewonderende huldegave.

In een verscholen hoek speelde af en toe de garnizoensmuziek. De zaal was overvol. 't Was een jolig woelen dooreen van stralende oogen en vroolijke gezichten. De prettige oorlog was in vollen gang, een snaaksche strijd van loven en bieden, van verstolen vluchten en listig weer vangen, volijverig voor het goede doel.

Het feest was in volle fleur, toen Alfred haastig Tilly's wafelkraam binnentrad. ‘Freule, u ziet voor u een hongerlijder van de gevaarlijkste soort. De zitting duurde van middag zóó lang, dat ik mijn diner ben misgeloopen, dus ik hoop, dat u me een berg wafelen zult laten voorzetten.’

Op een teeken van Tilly snelde een gedienstige kabouter met een grooten schotel wafels toe. Fred keek om naar een zitplaats. Het tentje was overvol. ‘Ik kan u geen anderen zetel dan een blok van een van mijn kabouters aanbieden.’ Fluks werd er een aangebracht.

‘Ik behoef niet te vragen of het goed gaat, de caisse ziet er al zoo zwaarwichtig uit.’

‘Ja, ik heb gelukkig veel hongerige wolfjes te gast gehad.’

‘Wat stroomt 't naar het tentje van madame Lenormand! Wie legt er de kaart?’

‘M'n nichtje Vredenstein. Ze is goed en costume en in haar rol. Trekt het u niet, iets van de toekomst te hooren?’

‘Niet bijzonder; ik kan me die zoo ongeveer voorstellen: troebel en zwart of ze me uit koffiedik voorspeld was.’

‘Wel, lief Roodkapje,’ zoo wendde zich de oude dokter der familie Greving tot Tilly, ‘ben jij niet bang, dat die wolf aan 't raam jou nog eens komt ophappen?’

‘Zoo lang er zulke welgedane heeren als u in mijn kraampje komen niet, want daar verberg ik me achter. Kabouter, breng nog een blok voor onzen goeden dokter.’

‘Roodkapje, ik heb me zoo even een zalf gekocht voor een gebroken hart. Als jonggezel ben ik van avond mijn leven niet zeker, en daar ik toch wel een blauwtje zal loopen, kocht ik al bij voorbaat de pleister voor de wond. Zou 't helpen?’

‘De rollen zijn van avond omgekeerd, dokter, vraagt u mij nu raad in een geval van wondbehandeling?’

Toen Alfred alle eer bewezen had aan Tilly's wafelen, begaf hij zich naar het tentje van Greta. Zij was echter zoo omringd, dat hij geduld moest oefenen. Daar werd hem een hand toegestoken: ‘Wel, Fred, oude jongen, wie had gedacht, dat wij elkaar in Limburg nog eens zouden ontmoeten, ik ben sinds drie weken hier in garnizoen, best land!’

‘Van Stralen! Ik dacht je nog hoog en droog in Assen, 'k heb je overplaatsing niet gelezen. Wel, ik kom je eens gauw opzoeken, waar woon je? Je weet, dat ik in S..... geplaatst ben?’

‘Ja, zeker! - zóó, we naderen toch, - nu is Dalhorst alweer verdwenen! Ken je freule Greving? Ja, wil jij me dan eens voorstellen?’

Zij kwamen aan de beurt, kort slechts, want 't stroomde toe naar haar tentje. Toen zij weer plaats hadden moeten maken voor anderen, moest hij een lofzang aanhooren. - Verbeeldde hij 't zich, of had de stadslucht nu reeds Greta's wangen wat smaller en witter doen worden?

Later in den avond werden in de theaterzaal van het feestgebouw tableaux vivants vertoond en daarna gedanst. Het slottableau stelde de schoone slaapster voor, de prinses, in slaap getooverd door onvoorzichtige aanraking van het noodlottig spinnewiel. Tilly, kunstig gegrimeerd als oud bestje, zat bij 't wiel en tegen haar schouder rustte slapend het blonde hoofd van mooie Greta, op de knieën gezonken, den eenen arm om Tilly's schouder, de andere hand aan 't geheimzinnig spinnewiel, een beeld van innige bekoorlijkheid. Daverend dreunde het applaus, - drie-, viermaal moest het scherm weer opgaan.

(*Wordt vervolgd.*)

De Aartsbroederschap der H. Familie,
door
Mgr. Dr. J.E.H. Menten.

III.
De man.

Vader en zoon.

Het onderscheidend teeken van den man is karakter.

Karakter hebben wortelt in overtuiging.

Een overtuiging hebben, in die overtuiging leven en opgaan, zijn geheel leven inrichten volgens die overtuiging, het opbouwen als op een diamanten onwrikbaren grondslag, die overtuiging nooit prijsgeven, verdedigen ten koste van zijn hartebloed, ze tot het hoogste ideaal zijns levens maken - ze bewaken met jaloersche zorg en liefde als het heiligste in het Heiligdom, - dat is eigen aan den man, den man in de ware beteekenis van het woord.

Zulk een overtuiging, zulk een karakter had onze held.

Gelouterd door de beproeving, door de zwakheid, die hem zich zelven wantrouwen deed, was hij vroeger de leeuw der kazerne, ja zelfs de minstreel of minnezanger, tot de voorvechter toe, zou hij, - ridderlijk opgestaan uit het graf der dwaling, - zich toonen, zonder vrees of blaam, en uitgaan als een Apostel om zijn Apostolaat te vervullen trouw, tot in den dood.

Hij had 's Heeren stem gehoord, er klonk iets in van de zending hem toevertrouwd, en het werd de taak zijns levens.

Het uur der genade zou weldra voor hem slaan! Het was in den Paaschtijd.

De militaire aalmoezenier stond voor de poort der kazerne en vroeg: 'Heeft niemand vandaag mijn diensten noodig?'

'Niemand,' antwoordde Belletable.

De priester zweeg en ging heen.

En dat woord, dat hij zoo bitter had geuit, afgeschoten als een pijl op het hart van den priester, keerde terug als een pijl op zijn eigen hart, en liet hem rust noch duur.

Hoe bewonderenswaardig zijn toch de wegen Gods!

Zoo ging hij omme, als gekwetst in de ziele. God zond hem zijn engel.

In de kazerne werd een soldaat ziek.

'Hij zal niet sterven zonder Sacramenten,' mompelde onze krijgsman.

Op straat had hij dikwijls een vromen priester ontmoet, pastoor van Berwaer van Sint Servaas. Hij spoedt naar hem toe. De pastoor, die zich juist te eten nederzette, stond oogenblikkelijk op en volgde den soldaat.

's Avonds wordt er gebeld aan de pastorie, Belletable was het. De zoon zocht zijn vader.

'Mijnheer, er is nog een ziek soldaat.'

De pastoor stond op.

De adjudant hield hem tegen.

'Ik ben die zieke soldaat, - ziek naar de ziel.'

Twee dagen later had hij den vrede terug. Monica's gebed had Augustinus bekeerd.

De pastoor bleef zijn vader naar de ziel.

In de kazerne teruggekeerd, zeide hij ridderlijk in het volle gezelschap: 'Ik heb gebiecht, en wil Christen zijn voor alles en altijd.'

Twee maanden later werd hij tweede luitenant, 14 Juni 1837.

De strijd was uit. God had hem, den ridder, verwonnen, en trouw had hij zijn God gezworen, en die trouw zal hij nooit breken.

Het werd een bekend woord onder zijn makkers: 'de *trouwste* oogen in het schoonste gelaat, dat is Belletable, de schoonste officier van het regiment,' en dan die echt militaire houding, die fiere gang, dat krijgshaftige optreden, gij ziet hem voor u.

In hem was niets ordinairs, alles even uitstekend en de adel der ziele straalde uit de geheele verschijning.

Menschelijk opzicht kent hij niet, kende hij nimmer.

Het was in het kamp van Beverloo. Kameraden schertsten over den godsdienst.

Op eens stond hij op: 'Neen, mijne heeren, ik schaam mij niet voor mijn geloof. Ik dien mijn koning, en' - hij sloeg de hand aan het gevest van zijn degen, - 'ben steeds gereed voor 's konings dienst, maar ik dien ook mijn God, en zie hier een wapen, dat mij nooit zal verlaten.'

Hij hield zijn rozenkrans fier omhoog.

En die ridder had ook in groote mate die eigenschap, welke slechts bij uitstek begaafde en door God gezegende menschen kenteekent: de bescheidenheid. Voegt daarbij een plichtbesef, een onwrikbare nauwkeurigheid in alles wat dienst kon heeten, zoodat zijn naam spreekwoordelijk was geworden. Zoo ziet gij in zijn geheel voor u oprijzen het beeld van den man, door de Voorzienigheid bestemd voor de hooge en heilige zending om 'de H. Familie' in het leven te roepen.

Maar een kinderlijke godsvrucht bezielde den modernen kruisvaarder, een godsvrucht van zoo diepe overtuiging, door zulk een levendig geloof gedragen, dat zij hem dekte met het onverwinbaar blanke schild, en hem onkwetsbaar maakte voor alle verleidingen, voor alle verlokkingen der zonde en der wereld.

Hij kende de bron van de macht der deugd. Hij kende het brood der engelen en den wijn die maagden voortbrengt.

Dikwijls, soms meermalen in de week, zaagt gij hem naderen tot de tafel des Heeren, en dat met een ingetogenheid zoo groot, met een moed zoo fier, met zulk een verachting van alle menschenvrees, dat men hem met recht noemen mocht 'den ridder zonder vrees noch blaam.'

Waarlijk, een moderne Bayard was het, en zoo als voor den Franschen held, werd het kruis voor hem het zinnebeeld van alle geloofskracht, van alle riddertrouw, van

de hoogste liefde. Ook hij mocht 'de ridder van den Gekruisigde' genoemd worden, vooraleer hij zijn apostel werd.

Nooit anders dan in uniform verscheen hij in de kerk.

'Dat hoort zoo,' was zijn woord, 'wanneer de soldaat voor zijn opperbevelhebber verschijnt.'

Hij beschouwde zulks als een onderpand van trouw, zoowel aan den Koning der Koningen, als aan België's vorst, wien hij den eed der getrouwheid had gezworen.

'Krijgsmanskleed, krijgsmanseer!' placht hij te zeggen.

Maar wat een stichting ging van hem uit, wat een voorbeeld gaf hij overal en iedereen. Een soort van aureool straalde rondom hem. Er lichtte iets uit zijn verschijning, uit zijn oogopslag, uit zijn woord, - iets van een belichaming van hooger.

Zulk een man moest een voedsel voor zijn geest zoeken, een lectuur, die geheel bijzonder van zijn smaak was.

De adelaar drinkt met het bliksemend oog, hoog in de blauwe peillooze lucht, hoog boven de ijstoppen en velden der alpen, het gouden zonnelicht in. - *Hij* had een voorliefde voor de werken van de groote Moeder Theresia, de Heilige van het H. Hart, de grootmoedige hervormster der Orde van den Carmel, die misschien opvallend zou geweest zijn, was het niet dat *die* geest en *dat* hart geheel bijzonder gemaakt waren, om de trotsche vlucht te volgen van deze vrouwe, 'met het hart van een Ridder,' zooals ze heet in de Spaansche poëzie, - zij, ook 'de Adelaar der Ascese' genoemd.

De aarde zonk voor hem altijd dieper en dieper weg, en - meer onthechtte hij zich van alles wat aardsch was, - brak hij de banden, welke hem aan het leven hechtten, - het zwaard der versterving hakte alles door, - het lijden werkte jaren lang, louterend, veredelend, heiligend, volmakend.

Met de groote vrouwe verzuchtte hij dikwijls als een serafijn van liefde: *Aut pati, aut mori!* lijden of sterven!

In lijden is ja de grootste liefde!

Heeft Hij, die stierf aan het kruis, in nagels en doornen en bloed en wonden, niet gezegd:

'Geen grooter bewijs van liefde kan men geven dan te sterven voor zijn vrienden.'

En ook Belletable wilde sterven voor zijne gekruisigde liefde, in de omarming van zijn Gekruisigden Bruidegom.

In dien Ridder woonde de ziel van een apostel.

De apostel.

Ware naastenliefde, christelijke naastenliefde, is het ware kenteeken der liefde Gods.

Sprak de goddelijke Gekruisigde niet: Die liefde zou het teeken zijn, waaraan men erkennen zoude de *Zijnen*.

En die ridderlijke ziel behoorde tot de *Zijnen*.

Liefde zonder offer is geen liefde.

Dat ware veelmeer een altaar zonder offer, zonder offeraar.

Hoe vuriger de liefde, hoe brandender de dorst naar het offer.

Moederliefde, de heerlijkste, de zuiverste afstraling van de liefde Gods, leeft van offers.

Belletable beminde God in den waren zin des woords - daarom beminde hij om God den naaste met ware christelijke liefde, - en hij deelde in dien goddelijken dorst naar zielen, die van de hoogte van het bloedige kruis het heilige woord deed

nederdalen, als de hoogste uitdrukking van den zielenijver: *Sitio*, ik heb dorst, dorst naar zielen.

Van den beginne af aan streefde hij er alleen, naar zijn medemenschen goed te doen.

Fortuin had hij niet, zijn traktement was gering. En hij wilde aalmoezen uitdeden, vele, rijke aalmoezen. Hij vond het middel: sparen en altijd sparen, op alles uitzuinigen. Hij woonde uiterst eenvoudig. Zijn kamer geleek op de cel van een kloosterling. Geen zes personen vonden er plaats. Gewitte muren, twee stoelen en een stroozak, - aan den muur een schilderij der Moeder Gods, - links epauletten en vangsnoeren en sabel, - rechts de rozenkrans, een paar boeken nog, - alles.

Hij leefde zoo sober, kwam met zoo weinig uit - zijn dagelijksch onderhoud kostte niet meer dan een halven frank - katoenen ondergoed en geen burgerpak.

Alles wat hij overhield en met zoo angstige zorg bespaarde, gebruikte hij voor aalmoezen.

En tot welk doel?

Hoort en erkent den Apostel!

Slechte boeken is het zekerste werktuig des duivels tegen het rijk van Christus.

Men drinkt het gift in, - en is des doods, en waant zich nog levend.

Slechte boeken zijn gifboomen, die steeds nieuwe boomen voortbrengen, - boomen des doods.

De Loge in België, zoo machtig en zoo rijk in vertakkingen, - waar zij, evenals het afschuwelijke monstergedrocht der zeeën, zijn slachtoffer met duizend armen en monden omklemt en vastzuigt, - had België voor jaren vastgeklampt. 't Katholieke België was als ten doode opgeschreven. Steeds meer en meer, enger en enger, werd de doodbrengende omarming dichtgehaald.

Dat gedrocht was de Loge, de vrijmetselarij, die het katholieke België zocht te smoren in een doodbrengende omhelzing. Een net, gelijk aan een reusachtig spinneweb, was over het land uitgespreid.

Men las niets dan slechte couranten, niets dan slechte boeken.

De Bisschoppen doorschouwden het gevaar. Zij spraken door een herderlijk schrijven.

De priesters ijverden.

Belletable werkte.

Met zijn spaarpenningen betaalde hij tal van goede couranten, - betaalde hij groote kisten goede boeken. Zij werden ter beschikking van priesters gesteld in die streken, waar de behoefte het grootst en de armoede des priesters het nijpendste was.

Zij ontvingen die bezendingen met de kwitantie er bij.

De boekhandel van Grammont-Donders bracht van het een en ander den grooten christen op de hoogte.

O! werd er in onze dagen zóó gewerkt!

O! hadden wij nog eenige mannen als Belletable!

Toen was hij 31 jaar.

Was dat niet de ziel van een apostel en het hart van een ridder?

Maar een apostel der werklieden zou hij worden.

De apostel der werklieden.

Het hart van een apostel kan niet genoeg beminnen, niet genoeg werken voor God.

Belletable was een apostel.

Zijn apostolaat gold vooral de werklieden.

Hoe sprak ook weer de Heer van de *geringsten* der Zijnen?

Waren dat de werklieden niet?

Wij weten niet waarom, maar hoe schiet ons te binnen, dat heerlijke woord van den Heiland, - zoo diep gevoeld, zoo heerlijk toegepast door den Paus der werklieden, onzen jubileerenden en glorierijk regeerenden Leo XIII.

‘Misereor super turbam,’ ik heb zoo'n medelijden met dit volk. - En wanneer in de rue Hors-Château, de arbeiderswijk, - zooals de St.-Mathiasparochie te Maastricht, - de uitspanningen in woeste uitspattingen ontaardden, en des Maandags al die ergerlijke tooneelen, - dronken of halfdronken arbeiders, havelooze vrouwen en kinderen - zich aldaar afspeelden, en de walgelijke stroom zijn vuile golven voortwentelde, - zie, daar staat voor het raam van die eenvoudige kamer een officier in uniform, een groote, slanke gestalte, de armen gekruist op de breede borst, den blik naar omlaag gericht.

Wat mag het hart van dien soldaat bewogen hebben; hoort! hoe hij diep zuchtend mompelt: ‘Arm volk!’ - ‘Verblind volk!’ - ‘Hoe is het te helpen?’

Hoe droevig is die blik, die zich nu hoopvol ten hemel richt! Zijn handen vouwen zich. Hij valt op zijn knieën en bidt. - Dat was Belletable.

Van de straat stijgt het schandelijk gejoel en gewoel tot hem op.

Lang zuchtte hij door en peinsde.

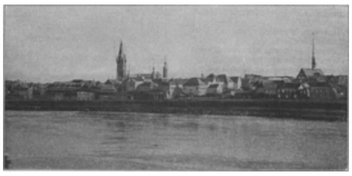

GEZICHT OP VENLO.

En zijn plan was gemaakt.

Hij was alleen, - hij had niets, - dus waarlijk een *apostel*.

Die wereld, de wereld der arbeiders wilde hij voor God veroveren, - een heel volk.

Hij hoopte op God, - hij bouwde op God.

Hij zocht naar een reddingsarke voor dat volk, heen en weer zwalkend op de zee der zonde en der ellende.

God zou hem verlichten.

Hij wist het: dat beklagenswaardige volk was misleid, bedrogen.

Stelselmatig was de katholiek vergiftigd geworden in dat volk, gedood geworden in dat volk.

België was het proefveld der revolutie.

Dat was het gevolg van den opstand en de omwenteling van 1830.

Het liberalisme, dat vroeger heerschte en alles beheerschte, is weg, vervlogen en begraven, - de anarchie trok in triomf de raadzalen des lands binnen.

De godsdienst werd hevig aangevallen, het priesterschap aangerand. De Kerk op sluwe wegen vervolgd onder het masker der vrijheid. De toeleg was ze machteloos te maken, te binden en den mond te snoeren.

Niet meer zou Zij, de H. Moeder des volks, haar waarschuwende stem verheffen. - Niet meer hare handen opheffen ten zegen, hare handen uitstrekken tot weldoen. Op alle wijzen zocht men den invloed des priesters afbreuk te doen, wantrouwen te zaaien tegen Kerk en priesters in het hart der werklieden, der hardbeproefden, der ongelukkigen dezer wereld, der onterfden van de Maatschappij.

Om ze tot hun prooi te maken en tot misleide handlangers van hun werk der helle, moesten zij, zoo wilde het de vrijmetselarij, aan Kerk en priester ontvreemd worden.

Zij moesten bedrogen, misleid worden en de godsdienst hun door valsche redeneeringen ontfutseld.

Want zij weten het wel, die valsche vrienden, dat in de Kerk alleen de redding is der maatschappij, dat zij 'de Arke' is door God gebouwd tot dat werk der redding, en dat zij die daartoe mede moeten werken, aan dat groote werk en tot dat heilig doel alle offers moeten brengen, de priesters zijn.

GEZICHT OP MAASTRICHT.

Dit keer echter zou het een andere soort van priester, een andere soort van soldaat zijn. Noemde zich niet de H. koning Lodewijk van Frankrijk 'Gods sergeant.'

Belletable had alles gadegeslagen. De treurige verwoestingen gezien, die het ongeloof aanrichtte in *deze kern* der maatschappij; gezien hoe ze in strikken vielen,

welke de verleiding hun spande; gezien hoe ze te gronde gingen met vrouw en kind in den dubbelen afgrond van ellende en goddeloosheid.

Naar ziel en lichaam.

Voor het ongeloof is niets heilig, niet de deugd der vrouwe, niet de onschuld des kinds, - de gouden moederkroon zoo min als de zilveren kinderkrans.

In het belang eener hartelooze industrie, alleen op eigen voordeel bedacht, - werd de arme werkman uitgeperst, - al het bloed uit de aderen.

Maar, helaas! helaas! liet men hem dan nog ten minste zijne ziel. Liet men hem dan nog den godsdienst, zijn troost bij leven en sterven - den godsdienst, die hem sterkt en opbeurt in zijn leed, zijn licht in droevige dagen, zijn steun onder het zware kruis dat hij voortsleept;- zijn engel, die hem met lichtenden blik wijst op loon en vergelding daarboven.

Neen, men schudde den werkman uit naar ziel en lichaam, - zooals de bandieten den argeloozen reiziger, en wierp hem uitgeplunderd en gewond langs den weg, van alles beroofd.

Daar buigt zich wel de priester, de barmhartige Samaritaan tot hem neer, zoo liefdevol, - maar de arme wil niets van hem weten, - met den bittersten haat jegens hem, zijn eenigen redder, goot men het verbitterde hart overvol.

Dat alles zag, begreep en overwoog Belletable. Toen hij opstond uit zijn gebed, was het avond geworden en de maan schoot alleen haar zilveren stralen in zijn armoedige kamer.

Zijn besluit was genomen.

Wij zeiden dat God hem zou verlichten, en - God verlichtte hem.

Het vrome driemanschap.

God zou hem verlichten.

Zocht hij immers bij Hem licht, die de Vader des lichts genoemd wordt.

Treedt binnen in gindsche kerk.

In Luik, ‘het heilige Luik, de dochter der Romeinsche Kerk,’ wordt *dag en nacht* het Allerheiligste Sacrament des Altaars, ten minste in *één* kerk ter aanbidding uitgesteld. Aanbidders ontbreken er nooit.

Zoo wilde het de godsvrucht van Paus, bisschoppen en van 't geloovige volk der stad, alwaar de Heer aan de H. Juliana openbaarde, dat zijn wensch was, een bijzonderen feestdag ingesteld te zien ter eere van het aanbiddingswaardige geheim Zijner liefde.

H. BELLETABLE,
als adjudant.

Daar knielde hij soms uren lang, dan bij dag, dan bij nacht.

In aanbidding verzonken, onbewegelijk. De handen gevouwen, de oogen onafgebroken gevestigd op de H. Hostie in de gouden monstrans; en het geloovige volk, diep getroffen door zulk een voorbeeld, zag ontroerd op dien schoonen officier, in schitterende uniform, geknield op den vloer, zoo dicht mogelijk bij het altaar.

Gods wegen zijn onnaspeurlijk.

Hij wilde werken voor den werkman, - en zie! Naast hem, dikwijls op de trap van het altaar, knielde een werkman in een kiel.

Dien had God gezonden.

Joseph Aegidius Jongen, zoo heette die werkman.

Eensdaags stond Jongen op en verliet de kerk. Belletable volgde hem op den voet. Op straat sprak hij hem aan. De werkman wilde zijn gezelschap ontwijken. Die schitterende officier en die eenvoudige werkman, - die uniform en die kiel.

Maar zij waren voor elkander gemaakt en bestemd.

'Neen!' riep Belletable, 'neen, gij blijft bij me, vriend, ik ben een werkman van

de kanongieterij, een werkman zooals gij.'

Het was kort voor Pinksteren.

Pinksterzondag troffen zij *elkander* voor den tweeden keer.

Maar reeds had Belletable een vriend naar zijn hart, Hacken was zijn naam.

Geboren den 14den Mei 1820 te Luik, in de straat achter het paleis, was hij vier en twintig jaar oud. Van ambacht was hij kleermaker. Hij woonde bij zijn arme moeder, die hij innig liefhad en trouw onderhield. Soldaat was hij geweest, maar ter wille van haar had hij de uniform vaarwel gezegd. - Hij was schrander, goed onderwezen en godvruchtig.

Belletable had toen den ouderdom van 31 jaar bereikt, en ze waren innig goede vrienden. Karakter, streven, opinie, - en apostolisch willen en werken was hun gemeen. Zij wilden den arbeider redden voor God en de maatschappij.

HET PORTRET VAN DEN SCHEEPSJONGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. DENEULIN.

Over de wijze *hoe* waren ze het nog niet eens.

Jongen was 35 jaar oud.

Geboren was hij te 's-Gravenvoeren in 1805 en had zich in 1835, dertig jaar oud, te Luik gevestigd als timmermansbaas. - Hij had een uitstekende vrouw gehuwd en was vader van twee kinderen. Eenvoudig en godvreezend van aard, evenaarde zijn bescheidenheid zijn godsvrucht.

Dat was het vrome, het heilige, door God uitverkoren driemanschap.

Op hen en op pater Dechamps van glorierijke gedachtenis, gaat het wondergebouw der H. Familie oprijzen, op vier grondzuilen van louter goud.

Wanneer?

God gaat het oogenblik bepalen.

Het was op den 23sten Mei. Het Lof was uit in de Lieve-Vrouwekerk. Officier en kleermaker verlaten den H. dienst.

Belletable staat op straat eensklaps stil, tikt Hacken op den schouder en zegt: 'Wij moeten beginnen, doch *waar* en *hoe?*'

Hacken had een ingeving.

'Aanstaanden Zondag, op Pinksterdag is de H. Geest over de Apostelen neergedaald en werd de Kerk gesticht!....' hij zag Belletable aan, 'maar zou de Maandag niet beter zijn?'

'Goed,' was het antwoord, 'maar al moeten wij beginnen op het Lambertusplein, beginnen zullen we.'

'Dan zal ik voor eenige leden zorgen.'

Het was een slapelooze nacht, welke dit besluit voorafging.

Hacken echter had zijn besluit genomen. Hij ging naar Jongen. - Deze was zeer met het plan ingenomen.

Pinksterdag werd er geklopt aan de deur van Jongen. Twee mannen stonden er voor.

Hacken voerde het woord.

'Mijnheer Belletable,' zoo sprak hij, 'heeft plan om een godvruchtige vereeniging van werklieden op te richten, en hij vraagt of wij hem willen bijstaan in dat goede werk. Eerst moeten wij hem helpen om een twaalftal leden aan te werven. Die twaalf werklieden zullen als twaalf Apostelen werkzaam zijn, het moeten mannen van geloof en van goeden wil zijn, mannen van plicht en van goed voorbeeld. Zoo zouden zij andere werklieden tot zich trekken, die weer nieuwe afdeelingen van twaalf leden zouden vormen. Allen zouden wij ons best doen, om den werkman aan losbandigheid en dronkenschap te onttrekken, door hem terug te brengen tot den godsdienst en zijn lot te verbeteren.'

'God wil het!' riepen ze uit met een hopend hart.

Helaas! maar *waar* bijeenkomen? *Waar* vergaderen?

God zou het antwoord geven.

En toch, al bezuinigde de kapitein wat hij konde, al bewoonde hij een kamertje, dat bij zijn ijzeren veldledikant nauwelijks plaats bood voor een zestal personen, - een lokaal te huren? - daartoe zag men de minste kans.

Men was bij Jongen.

Belletable stond met Hacken te overleggen, maar met dat Godvertrouwen, dat hem in alles kenmerkte.

Had hij niet gezegd: 'Beginnen zullen we al is het op het Sint-Lambertusplein.'

En Jongen stond als in gedachten verloren bij hem.

Een gelukkige, half schalksche glimlach speelde om zijn lippen.

Eensklaps zonder een woord te zeggen, stiet hij tegen een deur, die in het vertrek uitkwam, waar zij bijeen waren, en de beide anderen zagen met een zalige verbazing, een tweede kamer, groot genoeg, om een klein aantal personen te kunnen opnemen.

Het was als een kapelletje.

Een klein huisaltaar prijkte met een Moeder-Godsbeeld te midden van bloemen en kandelaars. Het was voor Jongen een offer geweest, en niet dan noode stond hij zijn klein heiligdom af. Maar hij rekende nooit wanneer het de eere Gods gold.

Belletable trad de kamer binnen, naderde tot het altaar en viel op de knieën om God te danken voor deze gunst.

'De Heer is met ons, en Zijne lieve Moeder ook,' riep hij in vervoering uit, 'God zij gedankt! God wil het! Vooruit in den naam des Heeren!'

Hacken en Jongen bleven zijn getrouwe helpers. Zij kenden hun makkers en onder dezen enkelen, die zij wonnen voor hunne vereeniging.

Olivier Gerard was een der eersten.

Zooveel mogelijk zullen wij de namen der eerste deelgenooten nauwkeurig opgeven.

Tot de stichters der H. Familie te behooren is een soort van adeldom.

De hooge, groote dag nadert.

De dag der instelling, der oprichting der H. Familie.

(*Wordt vervolgd*.)

De boom des levens.

Het schijnbaar onbeduidende plaatje geeft u te aanschouwen een zeer oude voorstelling van den boom des levens. 't Is een heidensche afbeelding der oude Egyptenaren en Assyriërs uit het Oosten (Klein-Azië en Afrika). Zij dagteekent van lang vóór Christus.

Zooals men weet uit de Bijbelsche geschiedenis, zijn de Egyptenaren en Assyriërs met de Joden uit Israël en Juda in velerlei betrekking geweest. Ook vertoefden de Joden geruimen tijd in hunne landen, tijdens de Egyptische en Babylonische gevangenschappen. En ten slotte waren alle oude Oostersche volken afkomstig van den gemeenen stamvader Adam en leefden betrekkelijk kort na hem.

De Joden bewaarden den waren godsdienst. De naburige volken vervielen tot afgoderij. Doch bij de aanbidding der afgoden zien wij onder de Oostersche volken vele geloofspunten, zeden en gebruiken, die heenwijzen naar den Joodschen, waren dienst van den éénen God. Zoo bewaarden de Oostersche volken allen de geschiedenis van den Boom des Levens.

DE BOOM DES LEVENS.

In het tweede hoofdstuk van de H. Schrift zegt Mozes: ‘En de Heere God deed uit den grond opschieten allerlei geboomte, schoon voor het gezicht en aangenaam om te eten, ook den boom des levens in het midden van het Paradijs.’

Professor Dessens zegt in zijne verklaring van die Bijbelplaats: ‘De naam van dezen boom wijst op zijne bestemming. Zijn vrucht moest den mensch voortdurend in het leven houden.’

Ook de niet-Joodsche volken van het Oosten stelden herhaaldelijk dien boom van Eden, het Paradijs, voor. Zie hier nu zulk een voorstelling dier oude heidenen.

***

In de aarde staat een stam met vele vruchten en eenige bladeren. Daarboven een gevleugelde zon, die hare stralen over dien vruchtbaren boom uitzendt. Twee sterke,

gespierde mannen, in koninklijk gewaad, koningen dus, staan in aanbiddende houding naast den boom, het gezicht naar die zon gericht. De aarde is de bodem van het Eden, het geluksoord onzer eerste ouders. Zie, hoe die grond zijn voedende sappen omhoog zendt, om den boom te sterken en te doen gedijen; verderfelijke vochten voert hij af. De stam heeft een vasten grondslag en is bovendien in het midden en aan 't topeinde door ringen gesterkt. Hij heeft zijne kracht van drie goddelijke personen, die hem plantten en wasdom geven. Ook de stam draagt vruchten zoowel als de kruin. De stam aan weerszijden zeven (een heilig getal); de kruin, over zeven bladeren, negen (driemaal drie; eveneens een heilig getal bij de Ouden). De vrucht heeft den vorm van een pijnappel. Hij is het voedsel van die twee sterke koningen, de beheerschers van vele onderdanen, die allen worden gevoed door de menigvuldige vruchten.

De vruchtbaarheid van dien boom is tot heil van het menschdom, dat daarvoor eer en aanbidding brengt aan den zonnegod, die, boven den mensch verheven, voor zijn schepsel zorgt. Op de tegenwoordigheid en verhevenheid van dien zonnegod duiden zijne vleugelen. De dikke stralenbundel wijst op zijne voorzienigheid bij de instandhouding en het bestuur der wereld.

Eigenaardig, dat ook de zon een Kruisvorm in zich sluit.

De voorstelling wijst heen naar Christus, onzen Verlosser en Zaligmaker. De vruchtbare aarde is dan Maria, de onbevlekte Moedermaagd; de sterke stam is Christus. De zeven vruchten aan beide kanten van dien hechten stam zijn de gewone genaden; de vruchten, ontspruitend uit de kruin, zijn de genaden tot hoofddeugden en heldhaftige daden, die de heilige gebruiken, (zeven bladeren), aan Christus en Zijn leer ontleend, in hooge eere houden.

De alomtegenwoordige, almachtige God, die Zijnen Zoon naar de aarde zond, is God de Vader. De koning der schepping, die Christus' gunsten geniet tot verlossing en zaliging, is de mensch - Christus in Zijne menschelijke natuur is hier eene voorbeduiding van denzelfden Christus, onder de gedaante van brood tegenwoordig in het Allerheiligste Sacrament des Altaars. De aarde is Gods oneindige goedheid, die vruchtbaar is in hare raadsbesluiten. De boom is Christus, in het H. Sacrament voor ons tegenwoordig. De vruchten zijn de gewone en buitengewone middelen tot heiligheid, de zeven HH. Sacramenten de zegeningen. Die genademiddelen onderhouden de godvruchtige gebruiken, in den koning van het Nieuw Verbond, den priester, die dagelijks eet van den Boom des Levens. Door zijn heilig dienstwerk en door zijn leven moet hij anderen het leven geven of in de geloovigen het leven der genade vermeerderen, opdat allen het leven hebben en overvloedig hebben.

G. v.d. Boogaard, Pr.
Seminarie 'Hageveld.'

Joodsche afgodsbeelden.
Opgravingen van een oudheidkundige.

Joden zijn werkzame menschen. Zij kunnen voorbeeldig handelen. Maar evenals alle kinderen van Adam hebben zij hunne gebreken. Een brave Jood kent zijn godsdienst, zelfs de taal der synagoge. De wereld en hare gevaarlijke gelegenheden echter kunnen hem voeren tot afgoderij. - Dat bewijst hun oudste geschiedenis maar al te klaar!

Verfrisch uw geheugen even en lees eens aandachtig, 't is wel de moeite waard, de verdeeling van het Oud-Testament. Anders kunnen we die leelijke, maar veel beteekenende poppen niet thuis brengen.

De oudste geschiedenis van het Joodsche volk, het Oud-Testament, wordt verdeeld in drie tijdvakken:

Eerste tijdvak.

Vroegste geschiedenis: van Adam tot Abraham; van de schepping der wereld tot 2210 voor Christus.

Tweede tijdvak.

Geschiedenis van het volk Gods: van Abraham tot Salomon.

Dit tijdvak is in drie afdeelingen gesplitst:

Eerste afdeeling. Wording van het Israëlietische volk: Van Abraham tot Jozef; 2210-1849.

Tweede afdeeling. Vorming van het Israëlietische volk: Van Jozef tot Saul; 1849-1055.

Derde afdeeling. Bloei van het Israëlietische volk: onder David en Salomon; 1055-975.

Derde tijdvak.

Geschiedenis van het verval des Joodschen volks: Van Salomon tot Christus.

Ziedaar de korte verdeeling van het Oude Testament. Maar gij zijt niet tevreden? Dat kan niet anders. Want gij weet nog niets. Ons eerst er aan herinnerd, waar het *land Kanaän of Palestina* ligt.

Dit land ligt aan de Oostkust der Middellandsche Zee in Klein-Azië. Het heet Kanaän, omdat de afstammelingen van Kanaän, den zoon van Cham, er woonden.

Palestina heet het naar de Philistijnen.

Beloofde land wordt het genoemd, omdat het aan Abrahams geslacht was beloofd.

Het draagt den naam van Heilig land, omdat Christus daar geleefd heeft.

Goed, nu zijn we op weg. Kent gij ze al? Nog niet? Dan verder. Iets over *het Boek der Rechters*.

Hetgeen in het boek der Rechters wordt verhaald, is gebeurd tijdens de tweede afdeeling van het tweede tijdvak Oud-Testament; tusschen de jaren 1570-1050 voor Christus. De Rechters leefden in het land van Kanaän, nadat Mozes en Jozuë de Joden in dat beloofde land hadden binnengeleid. - Het boek der Rechters is een der bondigste en meest duistere boeken van den Bijbel. Hoe dat zoo? De schrijver verhaalt alleen de straffen van het Israëlietische volk, als het God (Jehovah) verlaat, en de redding van dat volk uit die straffen door de Rechters, zijne bestuurders. Vele bijzonderheden over godsdienst, volk en land worden niet beschreven.

Nu vorderen wij. Nog een paar vragen en wij kennen ze. Twee vragen.

De eerste: Wie is *Baäl?*

Baäl beteekent eigenlijk 'Heer' en 'Meester'. - Het is een naam van den Heer en Meester van hemel en aarde. De ééne, ware God wordt echter nooit Baäl genoemd. De Joden, het uitverkoren volk van God, dienden in het Oud-Testament wel eens Baäl. Baäl is de hoogste Kanaäneesche afgod. Toen de joden in Kanaän kwamen, durfden zij den dienst van Baäl, den landsgod, niet geheel afschaffen, zij vreesden de wraak van dien god. Zij begonnen hem te aanbidden. Zijn dienst was zeer gemakkelijk.

De tweede vraag: Wie is *Astarte?*

Astarte was opperste godin bij de oude bewoners van Kanaän. De oude volken van het beloofde land erkenden naast Baäl als hoogste in het bijzonder over de aarde Astarte. De Joden namen ook den dienst van Astarte over. De vereering van Baäl en Astarte werd door de handeldrijvende Phoeniciërs op verschillende plaatsen der wereld onder verscheidene vormen verbreid.

Vooral in het Noorden van Palestina bij den berg Hermon dienden de Kanaänieten nog Baäl en Astarte. De Joden woonden rondom hen en in hun midden. Men begrijpt, hoe gaarne het Joodsche volk die gemakkelijke afgoderij overnam.

En nu kennen we ze nog maar half. Het zijn namelijk beeldjes van Baäl en Astarte, van verschillende zijden bezien. - Doch luistert nog een oogenblik! Om hunne waarde eenigszins te kunnen schatten, eene korte geschiedenis. We moeten toch ook waardeeren, wat anderen doen. O, daar wordt tegenwoordig zooveel over die oudheid gezegd, evenals over nieuwheid en nieuwigheid! - Ter zake, de geschiedenis!

BAäL.
ASTARTE.
BAäL.
van terzijde.

Een tafereel uit den tijd der regeeringloosheid, die bestond in het tijdvak der Rechters. - De stam van Dan was zeer talrijk en had slechts weinig land om te wonen, daar de Philistijnen nog meester waren van het grootste gedeelte van het gebied, dat Jozuë aan de zonen van Dan had aangewezen, en dezen den moed niet hadden om de Philistijnen aan te vallen en te verdrijven. Zij zonden dus vijf mannen, om naar nieuwe woonplaatsen uit te zien. Deze gezanten reisden naar het Noorden van Palestina en overnachtten onderweg bij zekeren Michas, waar zij een zilveren godenbeeld vonden, dat vereerd werd, en waarvan een leviet, Jonathan geheeten, priester was. Zij trokken vervolgens verder, totdat zij eene stad vonden, die Laïs heette en door vreedzame menschen bewoond werd. Nu keerden zij ijlings terug en boodschapten: ‘Wij hebben een zeer rijk en vruchtbaar land gezien; verzuimt de gelegenheid niet, toeft niet. Laat ons gaan en het in bezit nemen! Het zal geen moeite kosten.’ Terstond waren 600 Danieten gereed om met vrouwen en kinderen naar dat nieuw verblijf te verhuizen. Toen zij voorbij het huis van Michas kwamen, zeiden de gezanten, die daar overnacht hadden, tot den leviet: ‘Ga met ons! Is het u niet beter priester te zijn van een geheelen stam dan van een enkel huisgezin?’ De leviet liet zich vinden, hielp de eigendommen van Michas stelen en vergezelde de Danieten. Dezen overvielen de inwoners van Laïs, vermoordden hen allen en staken de stad in brand; vervolgens bouwden zij een nieuwe stad en noemden haar Dan. Het zilveren beeld werd er opgericht en de leviet verrichtte er den heiligschennenden eeredienst.

***

De afgodsbeeldjes, welke de *Illustratie* te zien geeft, werden opgegraven door den Franschen oudheidkundige J.A. Durighello en zij zijn tentoongesteld in diens museum, genaamd ‘Guimet.’

Deze brief begeleidt de afbeeldingen.

‘Sedert vijftien jaren welhaast had ik bij mijne bezoeken aan de omstreken van het meer Houleh, dicht bij de hoogte Tel-el-Kadi niet ver van Baneas (bij Caesarea Philippi aan den oorsprong der Jordaan in het Noorde-

lijkste van Palestina) ruïnen ontdekt, waarvan de misvormde en verschroeide steenen de sporen afteekenen van een brand. Ik had beproefd opgravingen te doen, maar zonder eenig gelukkig gevolg.

Daar ik voortdurend omging met de inwoners van die landstreek en ik hun het begrip der opgravingen had ingeprent, zoo had een der hoofden dier plaatsen het geluk bij het verder uitgraven mijner kuilen zeven bronzen beeldjes te vinden, die ik u hier voor oogen stel en die behooren bij de hoogste oudheid.

Gij zult mij veroorloven u te doen opmerken, dat volgens den Bijbel de Hebreëen van den stam van Dan zich zijn komen vestigen te Laïs aan den voet des bergs van Baäl - Hermon geheeten. - Vandaar verdreven zij de Heveërs, namen de stad Laïs en noemden haar Dan.

De land- en volkenkundigen en de geschiedschrijvers erkennen, dat Tel-el-Kadi de plaats is, waar Laïs lag, dat vervolgens Dan werd genoemd door de zeshonderd Hebreëen van den aldus geheeten stam, die zich daar vestigden, terwijl zij op hun tocht daarheen met zich voerden den Levietischen priester, afkomstig van Bethlehem en de bronzen afgodsbeeldjes van Michas - aldus: Boek der Rechters; hoofdstukken XVI en XVII, die ik u aanraad aandachtig over te lezen.

Staan wij voor diezelfde afgodsbeelden? Dat durf ik niet stellig beweren, maar ik geloof het toch.

Waarlijk, ik ken nog geen beeldjes, die zulke zuivere en kenmerkende Semietische trekken hebben als deze. Geen museum, geen particuliere verzameling ter wereld heeft bewijsstukken van dit maaksel en van zulk eene herkomst. Deze beeldjes verschillen veel van die bronzen Heteïsche en Phoenicische, die men in Syrië vindt en waarvan men overigens meerdere exemplaren kan zien, die mij toebehooren in de winkelkast, tentoongesteld in het museum ‘Guimet’ en ook in andere museums van Europa. Deze afgodsbeelden zijn, meen ik, de eerste en eenige Joodsche beeldjes, door het toeval eener gelukkige opgraving aan het licht gebracht.

Eene waardeering van hooge waarde geleidt mijne bevinding, namelijk die van den uitmuntenden kenner, kolonel Fraser, die meent, dat wij staan voor Joodsche afgodsbeeldjes van de hoogste oudheid.

Hij heeft werkelijk in Egypte op een historisch gedenkteeken eene buste gezien, die dezelfde trekken en hetzelfde kapsel heeft als mijne afgoden en het spijkerschrift, daaronder gegrift, vermeldt de geschiedenis van een Hebreeuwsch koning of een Hebreeuwschen priester. - Zoo eindigt de brief.

BAäL.
ASTARTE.
BAäL.
van voren.

BAäL.
ASTARTE.
BAäL.
van achteren.

Ziezoo. De slotsom van alle geleerd en niet geleerd praten is nu:

1°. De beeldjes zijn zeer oud.

2°. Ze zijn afkomstig uit het Noorden van Palestina - de stad Dan - in Klein-Azië.

3°. Zij worden gehouden voor Baäl en Astarte, de afgoden van Jonathan uit het Boek der Rechters.

En nu kent ge ze voldoende. Jammer dat u geen Hollandsche vertaling van het Boek der Rechters kan worden voorgelegd. Is er dan geen? Wel zeker, meerdere zelfs. Maar een der laatste Noord-Nederlandsche is die van Jan Moerentorf, gedrukt in 1838. Die overzetting afdrukken in de *Belgisch Illustratie* gaat bezwaarlijk. Vooreerst de verklaringen ontbreken en ook de tekst is te weinig hedendaagsch Nederlandsch om zich prettig te laten lezen.

G. V.D. BOOGAARD, Pr.
Seminarie 'Hageveld.'

Bij de Platen.

Het portret van den scheepsjongen. -

Reeds geruimen tijd had de visschersbevolking het werk van den schilder met belangstelling en nieuwsgierigheid gadegeslagen, als hij de zee en de bolle of zwellende zeilen op het doek weergeeft, en meer dan één naïeve uitroep had de ongeveinsde bewondering der eenvoudige menschen vertolkt.

Maar toen de fijne stadsche mijnheer had aangeboden, het portret van den scheepsjongen te schilderen, toen waren de omstaanders gewoon in verrukking over zóóveel kunst, of, wil men liever, over zóóveel knapheid. Den jongen uitschilderen

zóó als hij daar stond, met den eenen arm in de zij, het hoofd licht gebogen, en het tonnetje naast zich, - neen maar, zoo iets hadden ze nog nooit bijgewoond, ze konden er met hun verstand niet bij, dat een mensch dat zoo vlug en zoo knap en zoo sprekend gelijkend kon klaarspelen

Houding en gebaren van groot en klein drukken de oprechtste bewondering uit, en zelden zal den artiest zoo welgemeende hulde zijn ten deel gevallen als hier aan het Bretonsche strand in deze eenvoudige omgeving.

[Nummer 25]

KONINGIN CAROLA VAN SAKSEN.

KONING ALBERT VAN SAKSEN, † 19 JUNI 1902.

KONING GEORGE VAN SAKSEN.

FREDERIK AUGUST, KROONPRINS VAN SAKSEN.

LOUISE ANTOINETTE, KROONPRINSES VAN SAKSEN.

'Een edelsteen.'

'Onze Transvaalsche onderdanen zijn een nieuwe EDELSTEEN aan de kroon van Engeland's Koning.'
(Uit een Engelsch dagblad.)

Och! doe aan geen beeldspraak,
  Zóó valsch, zóó slecht!
Ga liever wat wroeten
  Na 't moordgevecht
In 't rijke Transvaalland:
  Dat goud is echt!

Maar noem niet die Boeren,
  Edel als geen,
Aan de Engelsche Rijkskroon
  Een edelsteen: -
Och! loop om geen taalbloem
  Voor moordschand te leen! -
 Die steen zou karbonkelen
 Als oogen, die fonkelen.

C.R. DE KLERK.

Valkenoord, door Daniella. (*Vervolg*.)

Dicht achter zich hoorde Alfred bekende stemmen in fluistergesprek, Henriette Vredenstein en zijn vriend Van Heeteren.

'Nu, als de Duitsche prins wist, dat de schoone prinses in slaap was gevallen, zou hij zich zeker wel haasten haar te wekken.'

'De Duitsche prins?'

'Nu, ja, Freiherr! Mijn mooi nichtje is geëngageerd met een volbloed Germaan natuurlijk met een kroontje, - ieder heeft zoo zijn stokpaardje, al is men verder nog zoo volmaakt. Maar wat ben ik een flapuit, - daar vertel ik u hardop wat nog eenige maanden geheim moest blijven - un secret de Polichinelle - ik voel eigenlijk niet veel voor zulke geheimen, enfin, wilt u het als in vertrouwen gezegd beschouwen? - 't Was een beeldig tableau, niet waar? Vindt u het geen heel mooie meisjes? En werkelijk even lief als mooi, iets wat men niet altijd zeggen kan.'

De tableau's waren afgeloopen. Toen Fred zich om keerde, stond hij voor Henriette. Hij sprak haar aan en danste met haar den eersten dans, een Strausswals. Zij was zeer mooi dien avond en een en al beminnelijkheid, poes-lief. Zij luisterde bescheiden en ernstig naar hem, het rappe tongetje lag aan banden. Dacht hij veel in M..... uit te gaan dezen winter? Waarom hij niet eens was komen hooren, wat de kaarten hem

voorspelden? Ze wist het zeker, de boer der fortuin zou zich aan hem hebben vertoond. Het was niet aardig van hem geweest haar tentje voorbij te zijn gegaan.

Een nieuwe cavalier kwam opdagen. - Toch een goed kind, dacht Alfred,- zoo heelemaal sans rancune. Natuurlijk, al weet zij er het juiste niet van, heeft ze mijn plotseling wegblijven in Amsterdam met zich zelve in verband gebracht. Ze valt toch mee.

Toen rees het bekoorlijk slottableau weer voor zijn oogen. Wat deed hij hier? 't Was een marteling te weten, dat het meisje, dat hij met heel zijn hart liefhad, hier vertoefde en - voor hem onbereikbaar was.

Hij complimenteerde mevrouw Greving, die in zijn nabijheid een oogenblik alleen stond, met het succes van hare dochters. Juist kwamen dezen de danszaal binnen en spoedden zich naar haar moeder.

‘Tilly, mijnheer Van Vliet is zijn spijt komen betuigen, dat hij den pauzedans zal moeten missen. Hij is onverwacht weggeroepen bij een ernstigen zieke buiten de stad.’ - Fred vroeg om de gunst als plaatsvervanger te mogen invallen.

Met Greta danste hij een Lanciers. Gelukkig dat de snel opvolgende wisselende figuren zijn dame en hem voortdurend bezighielden. Erg onbeduidend kwam hij zich zelven voor, hij wist bijna niets te zeggen. Greta was vermoeid, ze was den geheelen dag in de weer geweest, van 's morgens vroeg af, en daarna de drukte van den verkoop, - 't was of zij eene verontschuldiging wilde zoeken, dat ook zij zoo weinig spraakzaam was.

Vóór den pauzedans had hij een dans vrij en zag een oogenblik toe op het gewemel der vlugge paren. Daar hoorde hij in zijn nabijheid zeggen: ‘Wat is de oudste freule Greving een vroolijk aardig meisje, jammer dat ze al geëngageerd is.’

‘Ik dacht, dat de jongste geëngageerd was; vergis je je niet?’

‘Neen, ik weet 't secuur, uit goede bron....’

Fred had onwillekeurig geluisterd - met geheel zijn ziel....

Voor het souper had hij een afzonderlijk tafeltje veroverd. Tilly was aanstekelijk vroolijk. Toen hij haar feliciteerde met den bijval, dien het keurige tableau had gevonden, antwoordde zij:

‘'t Stond me lief, niet waar, die witte vlasharen uit de muts en die hoornen bril? Ik schrok voor me zelf. U zult moeten bekennen, dat ik niet ijdel ben. Ik vond het erg aardig, dat het in den smaak viel. 't Was een idee van tante Claire en papa had het venster met den wilden wingerd geschilderd.’

‘Hoe maakt freule Weringsdorf het? Wat is het lang geleden, dat we gezellig gekeuveld hebben, freule.’

‘A qui la faute. 't Is héél lang geleden sedert uw laatste bezoek.’

Alfred keek strak voor zich en antwoordde niet.

‘Als ik nu ook zoo spraakzaam word als u, dan kan 't goed worden. Noemt u dat gezellig keuvelen?’

‘Freule, hebt u nooit er van gehoord, dat men zwijgt. juist als men heel veel te zeggen heeft, omdat men niet weet hoe te beginnen?’

‘Lieve deugd, neen! 't Is om een spraakindigestie te krijgen, dat alles op te kroppen!’

‘Als tante Claire nu op uw plaats zat en niet zoo doof was, dan zou ik misschien beter kunnen zeggen wat me op 't hart ligt.’

‘Ja, tante Claire soupeert niet meer met jongelui en twee uren geleden was ik ook een oude vrouw, - veronderstel maar, dat ik tante Claire ben en steek gerust van wal.’

‘Dan maar in eens met 't hooge woord er uit! Is het waar, freule, dat binnenkort een engagement in uwe familie bekend zal worden?’

‘Ja,’ zei Tilly, terwijl ze bloosde en schalks lachte, want er ging haar een licht op. In 't dorp had men verteld, dat der Vetter voor Greta kwam. ‘Ja, dat is waar, één van ons beiden is geëngageerd. Raad eens wie, Greta of ik?’

‘Natuurlijk freule Greta!’

‘Zoo,’ lachte Tilly, ‘galant als altijd, maar toch misgeraden, niet Greta maar ik!’
‘Freule Tilly, u bent een engel, dat u dien Duitschen Vetter wilt trouwen!’

‘Wel, wel, zou men niet zeggen: een papa van twaalf dochters, die blij is er één geplaatst te hebben! Maar, waarom bent u nu toch zoo blij, dat ik van 't tooneel verdwijn? Ik dacht, dat we nogal goede vrienden waren, want daarom vertel ik het u ook, 't mag nog niet publiek worden.’

‘Moet ik dat nu heusch vertellen? Kunt u met de hand op 't hart verklaren, dat u me niet begrijpt?’

‘Met de hand op 't hart: neen, dat kan ik niet, want mijn hart heb ik verloren, maar wie vertelde u toch, dat Greta geëngageerd was met “der Vetter,” zooals ze zeggen, spreek maar van Kurt, hoor, Kurt von Birschau, 'n flinke naam, niet waar, Kurt?’

‘Ja, kort en bondig,’ lachte hij. ‘Wie 't me vertelde: primo Trui van den pastoor, - niet lachen, freule, want ik schaam me al genoeg over mijn lichtgeloovigheid - dan hebt u er zelf op gezinspeeld door te zeggen: daarover kan Greta beter oordeelen.’

‘Ja, ik bedoelde daarmee juist, dat ik hem niet meer objectief beoordeelen kan - ik beschouw hem nu uit persoonlijk oogpunt - maar verder, wie beweerde het nog meer?’

‘Van avond werd 't door iemand tegen een ander, 'k zal maar zeggen: uitgeflapt, 't was niet voor mijn ooren bestemd.’

‘Zeg u alleen: werd het door een heer of door een dame verteld?’

‘Door een dame.’

‘Zeker iemand, die het in de kaarten gelezen heeft?’

Het gesprek werd afgebroken. Men bracht champagne, die hoog schuimde in de spitse glazen.

‘Freule Tilly, niemand hoort ons: ‘à nos amours! Lang leve doctor Kurt von Birschau!’

Blozend klonk zij. Toen dwong zij haar gezichtje in een ernstige plooi, ofschoon het jubelde in haar hart. ‘Nu moet u eens luisteren naar een mensch van ondervinding, - kalmpjes aan! Ik zal oprecht zijn, er is iets niet in orde. Ik heb het heel ver in de strategie des levens gebracht en zal eerst het terrein verkennen. Reken op mij, maar: niet te haastig! - Iemand, die ik geheel doorzie, moet door de mand vallen. Een kaartlegster, als ze oprecht was, zou zeggen: er is een zwarte vrouw in 't spel. - Blijf niet zoo lang meer weg, kom dikwijls en wees opgewekt als vroeger. Heusch u deedt me in den laatsten tijd denken aan den roerdomp, die zijn somberen toon doet hooren. U bent niet beleedigd?’

‘Freule, ik beloof u alles en ik wil niet in herhalingen vallen, maar 't geen ik straks beweerde omtrent uw persoon, zeg ik nog eens....’

‘Ja, dat zegt Kurt ook en dan is 't zoo!’

Hartelijk namen de bondgenooten afscheid van elkander.

De familie Greving keerde niet lang na het souper huiswaarts. Van Heeteren vergezelde haar naar 't rijtuig. Ook Alfred snelde toe om nog een afscheidsgroet te brengen. Op 't oogenblïk, dat Greta het laatste in het rijtuig stapte, viel een orchideeëntak uit haar ceintuur. Haastig bukte hij zich en verborg hem.

Greta was doodmoe, Tilly echter opgewekter dan ooit. Ze babbelde op den terugweg onophoudelijk door. Ze vergezelde Greta, die er bepaald slecht uitzag, naar haar kamer en terwijl ze, teedermoederlijk, haar hielp zich te ontkleeden, ratelde het vlugge mondje maar altijd door over het succes van het feest, de tableau's, het dansen.... over Alfred sprak ze echter geen woord.

Toen kwam 't eindelijk als een zucht van Greta's lippen: ‘Wat had je 't toch druk met Van Hoogerwoude? Wat vertelde hij toch?’

‘Ja, als ik je dat zei, zou je ook weer niet tevreden zijn.’

‘Niet tevreden zijn! Wat zei hij dan?’

‘Hij zei, dat ik een engel was.’

‘Dwaas kind, praat nu toch eens ernstig.’

‘Nu, ernstig, hij heeft het werkelijk gezegd, maar weet je waarom? Omdat ik

zoo lief was de Vetter te trouwen en hij had gehoord, dat die voor jou bestemd was.’

‘Mijn God, wat heb je dan toch bepraat?’

‘Niets, waar jij je ongerust over behoeft te maken, maar,’ - terwijl ze Greta innig in haar armen sloot - ‘wil je me beloven, dat je dien omgang met Henriette zult verminderen? Ik ben heilig overtuigd, dat zij valsch is. Greta, jij bent zoo eerlijk, zoo oprecht, je meent, dat iedereen zoo is. Lieveling, je vergist je. Henriette tracht je onwaarheden te doen gelooven. Je bent veel te lief en te goed om coquet te zijn en je de hulde van een jong mensch te laten welgevallen, om hem later zooveel te koeler te behandelen. Er zit dus wat anders achter. Henriette heeft van avond hardop gezegd, dat jij met Kurt geëngageerd bent - ja, ik weet zeker, dat het Henriette is geweest! Sprak je toch ook maar eens met anderen, die goed van hem vertellen! Ik sprak van avond iemand, die enthousiast over hem was, die zeide, zich geen trouwer, braver vriend te kunnen voorstellen. Ik vroeg hem: een erge pretmaker, niet waar? Hij keek me verbaasd aan. Een pretmaker, ja, in den goeden zin van 't woord, vol dolle zetten, maar geen, waarover hij zich ooit behoeft te schamen. Voor iemand van zijn positie, zijn fortuin en zijn uiterlijk, is 't wonderlijk, dat hij zoo jongensachtig eenvoudig bleef. - Als mijnheer Van Heeteren voor hem had moeten pleiten, had hij het niet warmer kunnen doen.’

Greta zat, met het hoofd gebogen, het gezichtje strak, te peinzen. Een traan - en nog een drupte op Tilly's hand.

‘Zusje, wees niet bedroefd, alles zal terecht komen.’ En fluisterend, dicht bij haar oor: ‘Heb je gezien, dat hij den tak met orchideeën heeft opgeraapt en als een dierbaar kleinood verborgen?...’

Een gloed steeg op in Greta's wangen en als tot zich zelf zeide ze: ‘Als hij maar geen kou heeft gevat zonder overjas en hoed.’

Nu moest Tilly toch glimlachen. ‘Daar maak ik me niet ongerust over, maar zijn hart heeft kou gevat door jou koelheid! De arme jongen, hij meende het zoo goed en met dat al werd hij ontvangen als Mephisto in het wijwatersvat - en dat alles omdat je laster geloofde!’

Altoos nog het kopje gebogen, hoorde Greta den wijzen raad en de zusterlijke vermaningen aan. Ze was onaardig geweest, hij moest haar een nest vinden, maar hij had zich het eerst teruggetrokken en toen moest ze toch wel denken, dat hij haar niet meer liefhad. - Hij had haar vermeden, maar zij - was koel en ongewoon tegen hem geweest.

Zij had hem lief gekregen met geheel het vast geloof van haar jong vertrouwend hart. Onuitsprekelijk had zij geleden, toen dat geloof geschokt werd, en stil en eenzaam had zij gemeend haar leed te moeten dragen. Zou alles nog goed kunnen worden? Alfred's vriendelijk en eerlijk gelaat zag zij nu duidelijk voor zich, trek voor trek. Hoe had zij ooit geloof kunnen hechten aan de praatjes van Henriette. Tilly had gelijk. Henriette speelde een valsch spel, maar waarom?

‘Kom, schoone slaapster, zet je droom in werkelijkheid voort, 't is al zoo laat, droom nu van gouden geluk.’

Toen keek Greta Tilly dankbaar, maar nog vragend in de oogen: ‘Zou ik werkelijk nog gelukkig worden?’

Gedachtig den goeden raad van Tilly, bezocht Alfred, zoo dikwijls als hij dit met de bezoeken aan zijn ouders te Brussel overeen kon brengen, de familie Greving. 't Bleef

echter bij visites in den familiekring, gelegenheid tot een meer vertrouwelijk gesprek zooals op Valkenoord bood zich niet aan en zijn omgang met Greta bleef altijd nog gedwongen.

Zij was echter meer opgewekt en fleurde merkbaar op.

Beide zusjes waren in de M....sche kringen zeer gezocht en gingen veel uit. Alfred hoorde allerwegen haar lof verkondigen en Van Heeteren raakte niet uitgepraat over de lieftalligheid en eenvoud der freuletjes. ‘Wat een verschil toch met haar nichtje Vredenstein! Heb je van haar avontuur den vorigen zomer in Spa al gehoord? Niet? Je weet dat ze altijd buitengewoon veel werk van haar toilet maakt, maar in Spa moet ze éblouissant geweest zijn, waardoor ze dadelijk den naam had zeer gefortuneerd te zijn. Ze werd er zeer gevierd. Onder haar aanbidders was een jongmensch met een goedklinkenden naam, 'n echte gommeux, die ernstig zijn hof maakte, wat in goede aarde viel. Men mompelde al van een engagement. Intusschen schijnt het jongmensch informaties te hebben ingewonnen omtrent den financieelen toestand en op een goeden morgen was mijnheer verdwenen, nog bovendien een flinke speelschuld achterlatende.

‘Juffrouw Vredenstein vond het toen beter Spa te verlaten, maar het verhaal heeft zijn weg hierheen gevonden en loopt als een vuurtje rond. Zij logeert nu in Berlijn.’

Fred schudde het hoofd. ‘'t Is jammer van het meisje!’

‘Heeft ze haar netten ook niet naar jou uitgezet? Dat wordt verteld! 't Is geen loutere nieuwsgierigheid, maar ik geloof, dat je tegenwoordig in een zeldzaam slecht blaadje bij haar staat. Ze kon niet nalaten, telkens als het gesprek op jou kwam, je een flinke veer te trekken, op een handige manier, dat moet gezegd, want ze zocht altijd verontschuldigingen.’

‘Dan ben ik blij, dat ze vertrokken is. Er gaat me nu een licht op. Ik dank je, dat je 't me gezegd heb, 'k heb het al eerder vermoed.’

(*Wordt vervolgd.*)

De karthuizer.

I.

In de schaduw van Dengene,
Dien zijn ziel bemint,
Zit hij eenzaam met den Eéne,
Als de dag begint.

En de statig-volgende uren,
Die de kerkklok trilt
Langs de hooge kloostermuren,
Door de weidsche stilt’,

Ligt hij in beschouwing neder,
Sprakeloos gebed,
Of met wijsheid-volle veder
Gouden lett'ren zet;

Of doorblaadt gewijde schriften
Om er voor zijn ziel
't Kostlijk manna uit te schiften,
Dat er rijk in viel;

Of hij toetst zich aan den regel,
Wat Sint Bruno zegt,
En aan iedren voetstap 't zegel
Der volmaaktheid hecht.

Maar niets komt de kalmte storen
Van zijn blij gemoed,
Dat voor 't hemelsche geboren
Zich met 't hemelsch' voedt;

Dat, bevrijd van aardsche zorgen,
Aller andren lot,
Met den Christus leeft verborgen,
Eenzaam-stil in God.

II.

Wanneer de zware stem des wekkers aan de cellen
‘'t Benedicamus’ roept, op klokslag middernacht,
Van zijne schaamle stêe, alsof een feest hem wacht,
Staat de Karthuizer op, en waar zijn Broedren snellen
Naar 't Allerheiligste, spoedt hij 't eerst smachtend henen.
Een sneeuwwit-wassen beeld, door de eiken stalle[1)] omlijnd,
Zijn tengere gestalt' bij 't volle lamplicht schijnt,
In bidden roerloos. Doch zoodra door 't ruime steenen
Gewelf 't ‘Venite’ slaat uit manlijk forsche tonen,
Bezielt zich zijne borst, en met kristallen stem
Beantwoordt hij de bêe en voert ten lof van Hem,
Die is zijn al, het koor van grooten Bruno's zonen
In golvend juublen mee. Op maat van antiphonen
En psalmen zingt zijn ziel de hooge bruiloft in;
Want de Beminde komt met zoete koestermin
Zijn dienaar 's morgens vroeg voor 't nachlijk waken loonen.

't Is 't uur der offerande en der vereening tevens!
Het liefde-zuchten, waar de boezem snel van gaat,
Dringt nu een hellen gloed naar 't vroom en blank gelaat
Des monniks. ‘Kom Beminde!’ En och! de God des levens
En ook der liefde, God, in kleur van tarwewade
Gedost, de bruiloft viert. En geen verstand bevroedt
't Geheim vol weelde, dat het vergeten doet
De wereldsche ijdelheên bij 't feesttij der genade.

III.

In rust en kracht staan Libanonsche ceders,
De kruinen, groen of wit-besneeuwd, ten hemel;
Zij zoeken zon en achten geen onweders,
't Hoofd heffend hoog uit stof en aardsch gewemel;

Zóó staat ook gij, Karthuizer, boven de aard'
Verheven! En de wilde jacht naar goud
En zinnenweelde, die in hare vaart

1) Stalle = koorgestoelte.

Ontelbren sleept ten dood of godd'loos stout

Opjaagt, raakt nauw uw effen ziel. Uw leven
Ontplooit zijn krachten vrij in reiner kringen,
Waar fluistrende Englen op- en nederzweven
En als een eigen broeder u omringen.

Uw eenzaamheid is Eden's voorportaal,
Beschenen door der glorie schemering.
Hoe juichte uw vader Bruno telkenmaal
Hij dat genadelicht in zijne ziel ontving!

O zalige eenzaamheid! O stil verkeeren
Met God alleen in kinderlijk vertrouwen!
O ééne zaligheid, reeds hier te leeren
Wat de Englen klaar en zonder beeld aanschouwen!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Landschap.
Naar de schilderij van Gabriël.

Dit is nu eens een echt Hollandsch landschap van een echt Hollandschen schilder; met het eerste meen ik, dat we dezen molen, deze vlakke, vaart-doorsneden velden in geen andere streek van ons vaderland zullen zoeken dan in het lage, Hollandsche polderland; met het tweede dat niemand met meer recht dan Gabriël, de meester, die nu reeds diep in de zeventig wezen moet, een schilder van zuiver Hollandsch ras mag genoemd worden. En dit niet zoozeer om de streek, waaraan hij de stof tot zijn frissche, zeer gedistingeerde schilderingen ontleent, als wel om zijn opvatting, die een typisch Hollandsche, onder den invloed van vaderlandsche traditie en Hollandsche natuur geleidelijk ontwikkelde is.

Gabriël gaat 's zomers geregeld met schilderkist en veldezel er op uit in het vrije, blije buiten, genietend met open ziel en zinnen - wier altijd-jonge ontvankelijkheid den ouden meester zoo sympathiek maakt - van het mooie land zoo tusschen Amsterdam en Rotterdam, dat oppervlakkig voelenden eentonig noemen, maar dat hem liever is dan de imposantste beukenlanen, de prachtigste bosschen en de vredigste heidevelden. Hij is geen diepzinnig bepeinzer van het schoone, dat hij rondom zich ziet, geen vage droomer, die naar aanleiding van de natuur zijn vreemde verbeeldingen weergeeft, geen fel en heftig bewogene, zich uitend in werken van aangrijpend grootsche tragiek, - Gabriël ziet de schoonheid der natuur als een eeuwig feest, een blij-makende heerlijkheid, waaraan hij naar hartelust te gast gaan mag met nimmer uitgelaten, stil-innig zielsgenot.

LANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GABRIËL.

En midden in de weelde van sappig-groen weidegras, of op een landweg aan een kalm vaartje, plant hij zijn ezel en zet zich neer, volgeestdriftigen werklust, en laat zijn oogen weiden over het zóó lang, zóó door-en-door gekende, maar iederen zomer met nieuwe verrukking weergevonden mooi van het Hollandsche land, van de typische molens, die het water uit de polders malen en een zoo schilderachtig bestanddeel van het landschap vormen; van de verre velden, de blinkende vaarten en de rustige landwegjes en, heel ver over het bleek-tintelend weidegroen, waar de hooge, Hollandsche wolkenlucht langzaam verwazend de vage kim raakt, een fijn rijzend torentje, teêr en spits tegen de vlakke schemerlucht.

DE VERNUFTIGE JONKHEER DON QUICHOTE DE LA MANCHA EN ZIJN STRIJD MET DEN BISCAJER.
Naar de schilderij van José Moreno Carbonero.

Dan neemt hij zijn gereedschap en werkt met nimmer verflauwende emotie zoo lang het licht blijft, en komt er, zoo noodig, den volgenden dag weer voor, zoodat zijn stuk buiten al een heel eind op streek raakt en slechts weinig voltooiing op het atelier behoeft. Deze wijze van werken verleent Gabriël's kunst de vlotte, kloeke frischheid, waardoor ook degene, wien het niet gegeven is de gemoedsvolle fijnheid er van te ervaren, vreugdevol aanvoelt de klare oprechtheid der natuurware wedergave.

M.V.

De Aartsbroederschap der H. Familie, door Mgr. Dr. J.E.H. Menten.

De groote dag.

Men schreef 27 Mei 1844.

Pinkstermaandag, - 't liep tegen den avond halfacht. Acht mannen stonden om den officier in schitterende uniform, op de kamer van Jongen, nu tot kapel ingericht.

Wij kennen het achttal bij name: Belletable, Hacken, Jongen, Gerard, Nelissen, Martens, Rouma en Viering.

Zij lagen geknield voor het kleine altaar.

Belletable bad den rozenkrans.

Toen stond hij op en sprak.

Wij kennen zijn aanspraak, - wij weten, dat het een hoogst sociale, - hoogst godsdienstige - waarlijk door God ingegeven zending was, die er werd uitgesproken. De maatschappelijke kwalen werden er klaar aangegeven: onmatigheid, dronkenschap, ellende, goddeloosheid, de oorzaken genoemd van den allerdroevigsten toestand der arbeiders, die op zijn beurt de oorzaak blijft van steeds nieuwe ellende, nieuw ongeluk, - van een allerongelukkigste kinderopvoeding, welke die treurige toestanden bestendigt.

Zijn lot verbeteren en hem terugbrengen tot godsdienst en plicht - dát was het doel.

Sinds dien tijd heeft men niets anders beoogd en gewild met bestrijding van drankmisbruik, door het oprichten van volksbonden.

Dat wilde men ook in de eerste vergadering.

De H. Familie was gevestigd.

De H. Familie.

De H. Familie was gesticht.

Men vergaderde - zooals nog thans te Luik - 's Maandagsavonds om halfacht.

Nieuwe leden voegden zich bij de eerste. Het getal der apostelen werd bereikt.

Acht kennen wij er al.

Van den Berg, Post, Bya, Pholien heetten de nieuwe apostelen.

Want apostelen waren het, zóó ijverden zij voor de groote verheven zaak der H. Familie, wier arbeid - het zij ook gezegd - van toen af standvastig dezelfde bleef en nu nog dezelfde is.

Ook dragen de vergaderingen nog hetzelfde karakter en hebben op dezelfde wijze plaats: Rozenkrans bidden, geestelijke lezingen, vrome vermaningen en opwekkingen, godsdienstige verhalen.

Dit laatste deed Belletable zelf.

Het was roerend, den officier te zien staan, in groot uniform voor het kleine altaartje, zijn brave vrienden uit den werkmansstand tot volharding aanmanend.

Maar de beproeving naderde: Belletable werd in een ander garnizoen, naar Hoey geplaatst.

Dat was een droevige mare.

De soldaat kon niet dan gehoorzamen.

Dat wist hij, dat wilde hij, zijn plicht voor alles. Hij bekommerde er zich niet om, wat de regeering geleid had in deze, toen voor allen zoo raadselachtige garnizoensverandering.

Toen hij zijn afscheidswoord sprak voor zijn dierbare broeders, was hij diep ontroerd en tranen weenden in zijn stem.

'Zij zouden volhouden,' zeide hij, 'op den weg eens ingeslagen, in den geest zou hij altijd met hen vereenigd blijven en men zou elkander trouw op de hoogte van alles houden.'

Men hield trouw woord.

Hacken verving Belletable bij het houden en leiden der H. Familie. Hij was door God bestemd, de vereeniging in stand te houden: een soort van tweeden stichter.

Jongen, de vrome, waarlijk heilige timmerman, die leefde naar zijn voorbeeld in de H. Familie, ook zijn H. Patroon, - Jongen was de derde.

Steeds het edele driemanschap.

Ondertusschen bleef het getal der leden hetzelfde, toen in November, eenige maanden na Belletable's vertrek, zich vele nieuwe leden aanboden.

Het huiskapelletje was te klein.

Waar nu naar toe?

Of zou men van elkander scheiden en uiteengaan?

Neen, een familie moet één blijven.

Men had elkander te lief.

De moeder.

Gods voorzienigheid straalde thans zoo schitterend door in de bescherming der H. Familie, dat wij niet dan diep getroffen deze korte geschiedenis neerschrijven.

Wij herinneren ons steeds een woord der H. Schrift: 'Wees uwer voorgangers indachtig.'

Hacken had soms ter afwisseling en tot meerdere stichting een pater Redemptorist medegebracht, die een korte vermaning richtte tot de leden.

Zou men niet aan de zonen van den H. Alphonsus, de paters des Allerheiligsten Verlossers, vragen, om in hun kerk te mogen vergaderen?

Men deed het, en werkelijk openden zich de poorten der kerk voor de vrome leden der H. Familie, die eerst in de kapel en later, door het groot aantal leden, in de kerk zelve moest bijeenkomen.

Meer nog dan de huiskapel van Jongen, mag deze kerk de wieg der H. Familie genoemd worden.

En de moeder? De moeder, die teer en bezorgd de wacht hield bij die wieg, alle vijanden weerde, de eerste schreden richtte en steeds aan de H. Instelling de leiders en vaders schonk, door God gewild, - was de roemrijke Congregatie van den Allerheiligsten Verlosser.

En de Congregatie bezat een man door God aangewezen, om de steun te worden en te blijven der jonge H. Familie, zoodat wij het moeten verhalen.

De H. Familie verheft zich op vier grondzuilen: Belletable, Jongen, Hacken en den later zoo beroemden pater Dechamps.

De leiders.

De vereeniging ontving den naam van 'H. Familie,' en van dit oogenblik was de naam gegrift in het hart der leden, en boven hunne vergaderzaal geschreven.

Z.E. KARDINAAL DECHAMPS,
Aartsbisschop van Mechelen.

Dat was het werk van pater Dechamps.

De groote Redemptorist, de beroemde kanselredenaar, de apostolische bisschop, de uitstekende schrijver, was door God aangewezen om het vrome drietal ter zijde te staan.

Met zijn helderen, genialen blik had hij de instelling beoordeeld, en in eens den oogst overzien, welken zij zou opleveren in de lengte van dagen, voor het volk der arbeiders, voor het geheele christelijk volk, - voor de geheele maatschappij. Hij was een man van gezag, - een man ook, die in alles het gezag eerbiedigde en erkende.

En nu treedt een ander groot man op het tooneel.

Te Luik, 'de heilige dochter van de Romeinsche Kerk,' zetelde toen op den stoel van Sint Lambertus een bisschop, uitstekend door de grootste eigenschappen van geest en hart.

Bisschop Cornelius Richard Antonius van Bommel was een Nederlander. Leiden was zijn geboorteplaats.

MGR. C.R.A. VAN BOMMEL,
Bisschop van Luik.

Alles in de geschiedenis der H. Familie schijnt van Nederland te moeten komen.

Zijn adelaarsblik begreep en overzag al het goede, dat de H. Familie kon stichten in zijn diocees niet alleen, maar in de geheele wereld.

Zooals alle betrouwbare volkskenners, priesters vooral, had hij op twee punten voornamelijk zijn opmerkzaamheid gevestigd:

De kinderen en de werklieden, het onderwijs voor beiden, de teederste zorg voor allen.

Hij nam de H. Familie met vaderlijke liefde op, zegende en bevoordeelde ze op alle wijzen.

De breve van oprichting dagteekent van 7 April 1845. Bij de plechtigheid zelve was de bisschop tegenwoordig.

Zij waren ten getale van 116 leden, met Belletable aan het hoofd, de mannen, die de eerste opdracht deden aan Jesus, Maria, Joseph.

En thans!

Vierhonderdduizend leden ruim door de heele wereld, onder alle hemelstreken, hebben die opdracht plechtig gedaan.

Het mosterdzaadje is tot een reuzenboom geworden.

De groote bisschop van Luik ging verder. Wat hij gedaan had, was hem niet genoeg.

Het zijn zijn woorden: 'Een bisschop is de vader zijner werklieden - maar de Paus is aller vader.'

En hoe moeten wij, Limburgers, juichen!

Onze thans luisterrijk regeerende bisschop, hoe is hij in den waren zin de vader der werklieden in zijn diocees! Hoe heeft hij hun alle zorgen gewijd en zijn vaderlijke liefde bewezen door in de groote arbeidersstad van zijn diocees, Maastricht, een priester te belasten uitsluitend met de belangen der werklieden, naar ziel en lichaam!

En is de thans glorierijk heerschende twee-en-negentigjarige Opperpriester, de groote Leider van twee eeuwen, niet de Paus der werklieden en zal zijn naam niet geboekstaafd worden in goud in de boeken der geschiedenis?

Paus en bisschop gaan waarlijk hand aan hand.

Wij zeiden: De groote bisschop van Luik was niet tevreden met wat hij tot dan toe gedaan had voor de H. Familie, en dat is zoo. Hij wilde meer! - en deed meer!

De Paus.

Zóó dacht de bisschop: Moet iets vruchten dragen voor de Kerk, en is iets geroepen, grooten invloed uit te oefenen in de wereld, dan moet er de zegen over nederdalen van den Opvolger van Petrus, 's Heeren stedehouder op aarde.

Tweemaal had hij de statuten laten onderzoeken en goedkeuren - toen wendde zich de groote bisschop naar Rome.

Pius IX straalde toen in al zijn grootheid op den stoel van Petrus.

Ook hij, de groote Opperpriester, door God verlicht, nam de vereeniging met liefde op, ook hij zag in het oneindig vele goed, dat er voor het volk Gods uit deze instelling zou geborén worden, - hij verhief haar tot Aartsbroederschap en verrijkte haar met een waren schat van aflaten.

Nu kon niets de machtige ontwikkeling tegenhouden.

Het was een grootsche stroom geworden, die zijn wateren, als de stroom des levens in het paradijs, naar de vier hemelstreken voortstuwde en overal leven en vruchtbaarheid verbreidde. Pater Dechamps' pogingen werden alle met goed gevolg bekroond.

Onbeschrijfelijk was de geestdrift, waarmede deze glorievolle tijding van 's Pausen liefde en gunsten te Luik werd begroet.

Het werk van één bisdom werd het werk van honderd bisdommen - het werk van één werkplaats het werk van dertienhonderd kerken - het werk van drie mannen het werk van 400.000 geloovigen in alle landen, in alle talen, alle standen der wereld.

En dat *werk* werkte verder ter eere Gods en tot heil der zielen.

Belletable was reeds gereed tot dat heilige, groote, dubbele doel.

Hij kende de kazerne, hij kende de gevaren der kazerne, - hij wilde de soldaten deelgenooten maken van de weldaden der H. Familie, en weldra zag men in België ook voor het leger de H. Familie opengesteld, en van uit de kazerne togen lange rijen ter kerke.

Zeiden wij niet, dat in Belletable klopte het hart van een apostel?....

Maar dat was nog niet genoeg.

De familie, waarvan de vader, de man, het hoofd is, ziet naast hem de christelijke vrouw, de moeder.

Ook der vrouw mochten de weldaden niet onthouden worden.

Nauwelijks had de mannenafdeeling, onder de aanvoering van Hacken, haren stillen triomftocht naar de kerk der Redemptoristen in Luik gehouden, of in dezelfde nederige huiskapel zag men in 1847 vrome vrouwen vergaderen.

De echtgenoote van Jongen, een ijverige, christelijke vrouw, bijgestaan door de niet minder christelijke huismoeders De Tombay, Hacken en Pennings, vormden de eerste afdeeling der vrouwen.

Zoo was dan de H. Familie gesticht.

Niet verder willen wij hare lotgevallen nagaan, maar de geschiedenis der oprichting te Maastricht behandelen.

Wij meenen echter aan gegronde verwachtingen te beantwoorden, zoo wij met eenige woorden deze historische schets eindigen in

Groei en bloei der H. Familie.

De stichters waren nog getuigen van de schitterende en gezegende ontwikkeling.

De eerste echter, die opgeroepen werd, was Hacken. Joseph Augustinus Hacken stierf te Luik, den 26sten Augustus 1849, in den gezegenden ouderdom van 82 jaar.

Uit zijn mond hebben de schrijvers over de H. Familie meestal wat zij weten van het ontstaan en de, eerste geschiedenis.

Het was een patriarchale figuur. Wij zeiden, dat God hem scheen bestemd te hebben om de taak van den H. Joseph bij het ontstaan der H. Familie te vervullen.

En hij heeft ze trouw vervuld, die heilige taak, en in het vrome driemanschap, Belletable, Hacken, Jongen, komt hem de tweede plaats toe. God riep ze in de orde, waarin ze door de goddelijke Voorzienigheid aangewezen werden voor het groote werk.

En Belletable?

Wel mocht hij den groei en bloei der H. Familie beleven, want de Aartsbroederschap breidde zich nog bij zijn leven over de grenzen van België en zijn vaderland uit.

Helmond was de bevoorrechte eerste stad in het jaar 1851. Toen volgden Maastricht en Nijmegen 1852. - Roermond in 1853. - Tilburg met twee parochiën ‘Het Heike’ en ‘Het Goirke.’

De Congregatie van den Allerheiligsten Verlosser, die wel de stichtster der H. Familie mag genoemd worden - overtuigd en getuige van het oneindige goed, dat de Aartsboederschap overal werkte, nam door hare missionarissen steeds de gelegenheid waar der H. Missie, om de vruchten er van te verzekeren door het oprichten van het groote werk.

Zij volgden het voorbeeld van den grooten aartsbisschop van Mechelen, Mgr. Dechamps, ook een zoon van den H. Alphonsus.

Van de vrouwen-afdeeling is die van Maastricht wellicht de oudste, doch daarover later.

Zoo ging het voort naar alle zijden en thans telt de H. Familie, alleen in ons vaderland, verre meer dan honderdduizend leden.

Een leger van katholieke mannen.

In zijn laatste jaren - hij werd niet oud - had de groote held van dit verhaal den troost, den bloei te aanschouwen van zijn Godgevallig werk. Maar niet lang.

Hij zag den eersten gulden oogst prijken op het veld door hem ingezaaid, en stierf te Hoey als stadscommandant den 5den December 1855.

Hij was eerst twee en veertig jaar oud.

Maar de H. Familie plantte zich voort, zooals de boom der keerkringen, welks takken zich neerbuigen tot den vruchtbaren bodem, om er wortel te schieten en op te gaan, om nieuwe boomen te vormen in onuitsprekelijke vruchtbaarheid, steeds verbonden met den moederboom in oneindige verscheidenheid, en steeds dezelfde eenheid.

Te Hoey werd hij begraven.

Lang bleef op het kerkhof, aan den oever van den blauwen Maasstroom, zijn graf onbekend en ongeëerd.

Dat zou anders worden: èn te Hoey, waar hij rust, èn te Venlo waar hij geboren werd, prijkt tegenwoordig een monument hem ter eere.

Zijn geboorteplaats ging voorop. Venlo vierde het eerste congres der H. Familie in Nederland.

Honderden priesters en leeken uit alle provinciën waren er heen gestroomd, en de feestelijkheden waren vele en schitterende.

Het glanspunt bood de namiddagplechtigheid. Het was drie uur. Een onafzienbare stoet van honderden priesters en leeken trok naar de Sint-Martinuskerk.

Bij deze huldiging, door zijn vaderland aan Belletable gebracht, voerde de latere bisschop van Roermond, toen deken van Roermond, Mgr. F.A.H. Boermans, het woord, en schetste in meesterlijke trekken het beeld van den stichter der Aartsbroederschap.

Het monument werd onthuld.

De volgende woorden spreken luid:

‘Ter herinnering aan kapitein Henricus Belletable, die in 1844 te Luik de grondslagen legde der Broederschap der H. Familie.’

Verder: ‘Geboren te Venlo, 8 April 1813, overleden te Hoey, 5 December 1855.’

Zoo luidden de opschriften.

Venlo had hem gehuldigd, en betaalde den tol der bewondering en der liefde - ‘waar eens zijn wiege stond.’

En komen zou weldra de wereldhulde, ‘waar eens zijn graf zou staan.’

Dat was te Hoey, den 29sten Augustus 1897. Die dag zou voor alle leden der Aartsbroederschap van de H. Familie onvergetelijk blijven en de stad Hoey getuige zijn van een hoogst indrukwekkend schouwspel.

Dien dag zou het gedenkteeken onthuld worden, dat de dankbare Broederschap had opgericht, om de glorievolle gedachtenis van haren grooten stichter te verheerlijken. Nederland en België zouden wedijveren in vereering en dankbaarheid. Een groot aantal van deputatiën zouden bij de onthulling tegenwoordig zijn. Van heinde en verre waren zij gekomen.

Voorop Venlo, dat de eer had zijn geboorteplaats te zijn, geleid door den weleerwaarden heer kapelaan Litjens; Roermond met den weleerwaarden heer Theunen, directeur der H. Familie, aan het hoofd; Maastricht, aangevoerd door pastoor Menten en kapelaan Joosten. Verder vertegenwoordigers van Wittem, Helvoirt, Oosterhout, Den Helder enz. enz.

Hun getal mag een zeventig geweest zijn.

België was bij honderden vertegenwoordigd: Antwerpen, Mechelen, Leuven, Mons, Brussel, Luik, Rousselaere enz. enz.

Verheerlijking.

De straten van Hoey wemelden van volk en de groote, prachtige collegiale kerk was eivol. Tot aan de trappen van het Hoogaltaar knielde de vrome menigte. Men schatte het aantal op ruim dertien honderd.

Een plechtige Hoogdienst werd opgedragen, opgeluisterd door prachtige muziek en een voortreffelijke preek door een pater Redemptorist.

Maar dat was slechts een inleiding.

Om twee uur zou eerst de eigenlijke onthullingsplechtigheid een aanvang nemen. Dat zou de groote huldiging zijn. Het was een onafzienbare stoet, die zich naar het kerkhof in beweging zette. Ontelbare vanen, banieren, cartels werden in den optocht gedragen, muziek en zang wisselden af, terwijl men ingetogen opging naar het graf van den edelen, grooten, eenvoudigen man, - biddend naar de rustplaats van den man des gebeds.

Van de helling der bergen, die Hoey en de Maas beheerschen, omsluiten in een groenen, bloeienden gordel, waarin de wijnbergen hun reeds kleurende druiventrossen mengelden, was het schouwspel eenig.

Steeds breeder en grooter werd het gezicht rondomme.

Diep getroffen klom de vrome stoet, steeds biddend, al hooger en hooger.

Aller oogen zochten het gedenkteeken.

Een zichtbare ontroering maakte zich van allen meester, toen men het naderde en er zich omheen schaarde, om het graf van den grooten stichter. Allen, met ontblooten hoofde, de blikken onafgewend gericht op het omsluierde monument.

Het geheele gedenkteeken vormt een kapel in arduin en gotischen stijl, vijftien voet hoog en breed. Breede trappen leiden er toe op, sierlijke ijzeren hekken sluiten het af. Deze kapel overhuift het borstbeeld

van Belletable in Carrarisch marmer, op een zwart granieten voetstuk.

Nederland was zijn geboorteland. Aan Nederland de tolk te zijn bij dit verheerlijkt graf: Pastoor Menten, van Maastricht, had dit voorrecht, die eer.

'Broeders van de Aartsbroederschap der H. Familie van Noord- en Zuid-Nederland,' zoo sprak hij de vrome menigte toe.

Hij roemde Belletable als den vader van de leden der H. Familie, en na de inleiding noodigde hij Venlo uit de overhuiving te doen vallen: 'Aan Venlo, dat het voorrecht had, hem het leven te schenken, ook de eer, ons zijn edele trekken te aanschouwen te geven.'

BORSTBEELD VAN KAPITEIN BELLETABLE.
(Hoey, 29 Augustus 1897.)

Kapelaan Litjens liet het omhulsel neer en legde een lauwerkrans met de Nederlandsche kleuren voor het voetstuk.

Het was een indrukwekkend oogenblik.

Enkele trekken mogen hier volgen van de redevoering.

'Kinderen van de H. Familie,' zoo sprak de redenaar, 'gij staat voor vaders beeld. Nog eens, hij, wiens edele trekken gij thans aanschouwt, was uw vader in Christus.

'Hij heeft den werkman lief gehad, met vaderlijke, offervaardige, onuitsprekelijke liefde, met woord en daad.

'Broeders! de eerste tijden der Kerk zijn voorbij, de eeuwen van martelaarsbloed en martelaarskronen; maar waardig ware hij geweest te treden in de gelederen van het Thebaansche legioen. De tijden der kruistochten zijn voorbij, maar hoe had hij verdiend te staan onder de ridders van het kruis, die kruisvaarder der negentiende eeuw, die kruis en geloof redde tot heil van een volk van werklieden!'

Toen herinnerend aan den gedenkwaardigen dag van de oprichting der H. Familie, riep hij uit:

'Hoort! *Defunctus adhuc loquitur!* Neen, de dood heeft zijn lippen niet gesloten. O! kon ik met den wonderstaf der heiligen slaan op dit arduin, met het levengevend woord des Heilands, almachtig sprekend, hem oproepend: 'Sta op ten leven, en spreek tot dezen, uwe kinderen!'

Voortgaande schilderde hij Belletable als den apostel der werklieden niet alleen, maar ook als een apostel der armen en verlatenen.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Het Saksische koningshuis. -

Met het huis Wittelsbach, dat over Beieren regeert, is het huis Wettin het oudste en voornaamste katholieke vorstenhuis van Duitschland.

Meermalen boden merkwaardige gebeurtenissen, dat huis betreffende, als de viering van het duizendjarig bestaan der dynastie Wettin, de priesterwijding van een zijner doorluchtige afstammelingen, prins Max, en, het laatst, de viering van het zilveren regeeringsjubilé van koning Albert, ons gelegenheid, den lezer in woord en beeld over dit katholieke vorstengeslacht te onderhouden.

Nu na een langdurige en pijnlijke ziekte koning Albert den 19den Juni het tijdelijke met het eeuwige heeft verwisseld, geven wij in dit nummer behalve zijn beeltenis die der koningin, van den nieuwen koning, van den kroonprins en de kroonprinses. Veel toelichting behoeven zij niet na hetgeen wij in vorige jaargangen over de dynastie der Wettins hebben meegedeeld en wat men over den ontslapen vorst en diens naaste bloedverwanten in de bladen heeft kunnen lezen.

Slechts een kort woord tot geleide.

Koning Albert werd in 1828 te Dresden geboren en trad in 1853 in het huwelijk met prinses Carola van Holstein-Gottorp-Wasa.

In 1854 door de troonsbestijging van zijn vader, koning Johan, kroonprins geworden, onderscheidde de overleden vorst zich in den Deensch-Duitschen, den Pruisisch-Oostenrijkschen en den Fransch-Duitschen oorlog door groote veldheerstalenten. Bij Königgrätz, waar de Saksische troepen aan de zijde der Oostenrijkers streden, behoedde prins Albert het Oostenrijksche leger voor algeheele vernietiging; de overwinningen der Duitschers bij Gravelotte en Beaumont waren grootendeels aan den Saksischen kroonprins te danken.

In 1873 besteeg koning Albert den troon en regeerde bijna dertig jaar met veel wijsheid over een der bloeiendste landen van het Duitsche Rijk. Op zeer bijzondere wijze werd de koning gehuldigd in October 1893, toen hij zijn gouden militair dienstjubilé vierde. ‘Ik vier vandaag mijn gouden bruiloft met het leger,’ zei de koning, en keizer Wilhelm, hem noemend ‘zijn vaderlijken vriend en raadsman,’ staande ‘aan de spits van alle aanvoerders van het leger,’ overhandigde hem een maarschalksstaf met briljanten.

's Konings echt met de beminnelijke koningin Carola, een landsmoeder in den vollen zin des woords, bleef kinderloos, zoodat de overleden vorst als koning is opgevolgd door zijn jongeren broeder George, zelf intusschen ook reeds een man van zeventig jaar.

De nieuwe koning, die den titel voert van generaal-veldmaarschalk en sedert jaren de opperbevelhebber van het Saksische leger was, heeft eveneens aan de groote Duitsche oorlogen deelgenomen en zich daarbij eervol onderscheiden.

In 1859 trad hij in het huwelijk met de infante Maria Anna van Portugal, die hem in 1884 ontviel en hem acht kinderen schonk, van wie er thans nog zes in leven zijn.

Een dezer is prins Max, die in 1896 de H. Priesterwijding ontving, eenige jaren de stadskapelanie St. Walpurgus in de Beiersche stad Eichstätt heeft bestuurd en thans verbonden is aan de katholieke universiteit te Freiburg.

De oudste zoon van koning George is prins Frederik August, door de troonsbestijging zijns vaders kroonprins en vermoedelijk troonopvolger geworden.

In 1865 geboren, is hij in 1891 gehuwd met aartshertogin Louise van Oostenrijk-Toscanc, die hem drie zonen schonk, van wie prins George de oudste is.

Voegen wij hier nog bij, dat het huis Wettin katholiek is, in tegenstelling met de overgroote meerderheid der bevolking, die den protestantschen godsdienst belijdt. Het omgekeerde is in het groothertogdom Baden het geval, waar de bevolking voor de meerderheid katholiek, het regeerende huis, dat van Zähringen, protestant is.

De vernuftige jonkheer don Quichote de la Mancha. -

Een der beroemdste romans in de wereldliteratuur is Cervantes' *Don Quichote*, waarin de lotgevallen worden verhaald van dezen dolenden ridder, maar tevens een vlijmscherpe satire wordt geleverd op het in aard en karakter verbasterde ridderwezen.

De gravure in dit nummer stelt een episode uit het aan dolle avonturen zoo rijke leven van den vernuftigen jonkheer voor.

Zijn strijd met de windmolens, die zoo ongelukkig voor hem afliep, had don Quichote achter den rug, en in gezelschap van zijn schildknaap, den kluchtigen Sancho Panza, was hij den bergpas Lapice doorgereden, toen een nieuw avontuur hem wachtte.

Hij ontwaarde op den weg een reiskoets, omringd door vier of vijf ruiters en twee muildierjongens te voet. In de koets zat een dame uit Biscaje, die naar Sevilla reisde; maar in de verbeelding van onzen ridder moest ze een prinses zijn, die men wilde ontvoeren en die zijn ridderplicht hem gebood uit de handen harer belagers te verlossen.

Toen nu don Quichote, de koets naderend, een allerdwaaste toespraak tot de dame hield, veroorloofde zich een der mannen van haar geleide, een Biscajer, den ridder met den dood te dreigen, indien hij zich niet haastig uit de voeten maakte.

De jonkheer ontstak hierop in hevigen toorn, en een oogenblik later was de strijd in vollen gang. De eerste slag werd toegebracht door den Biscajer, en wel met zooveel kracht, dat, ware de degen onderweg niet gekanteld, hij een einde zou hebben gemaakt aan het leven en daarmee aan de avonturen van den ridder. Maar de fortuin, die hem voor grooter dingen bewaarde, wendde den degen zijner tegenpartij om, zoodat hij hem geen ander kwaad deed dan een groot stuk van zijn helm en de helft van zijn linkeroor mee te nemen.

Woedend over dezen hoon, verhief don Quichote zich in de stijgbeugels, en zijn zwaard met beide handen omklemmend, hieuw hij met zooveel woede op den Biscajer in, dat deze uit neus, mond en ooren begon te bloeden en van zijn muildier zou zijn gevallen, indien hij zich niet aan den hals van het dier had vastgehouden. De muilezel, aan zulk een strijd niet gewoon, zette het op een loopen en wierp zijn berijder af.

Don Quichote sprong van zijn Rocinante, plantte de punt van zijn degen tusschen de oogen van den Biscajer en zou hem in zijn blinde woede hebben doorstoken, ware niet de dame, die tot dusver in haar koets met de grootste ontsteltenis den strijd had gadegeslagen, toegesneld, om den overwinnaar het leven van haar schildknaap te vragen.

De jonkheer willigde haar bede grootmoedig in en reed toen, door Sancho Panza gevolgd, verder, nieuwe avonturen te gemoet. De brave schildknaap was beducht, dat men zijn heer en ook hem wegens de geleverde kloppartij in hechtenis zou nemen, maar don Quichote stelde hem gerust met de vraag: ‘Waar hebt gij ooit gezien of gelezen, dat een dolend ridder voor het gerecht is gekomen, hoeveel manslagen hij ook begaan hebbe?’

Waarop Sancho antwoordde, dat hij nooit eenige geschiedenis had gelezen, daar hij niet lezen of schrijven kon, maar dat hij in al zijn levensdagen geen onversaagder meester had gediend dan jonkheer don Quichote de la Mancha.

Hiermee was de dolende ridder voldaan en welgemoed zette hij den tocht voort, in het zalig bewustzijn, een schitterende overwinning te hebben behaald.

[Nummer 26]

EEN HELD! NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. RÄNIKE.

Valkenoord, door Daniella. (*Vervolg.*)

Eenige dagen na Paschen keerden de heer en mevrouw Van Hoogerwoude naar Valkenoord terug en op een helderen voorjaarsmorgen verrasten de meisjes Greving hen met een bezoek, terwijl zij in den tuin het krachtig uitspruiten der rozen bewonderden. Greta en Tilly waren per fiets gekomen. Het frissche weer en de inspanning van het klimmen had haar wangen warm getint, maar veel hooger gloed schitterde in Tilly's oogen. ‘Wij komen u groot nieuws vertellen, mevrouw, een engagement!’

‘Mag ik u hier mijn geëngageerde zuster voorstellen, toekomstige Frau Doctorin von Birschau!’

‘Hier is hij,’ riep Tilly, terwijl ze Kurt's portret te voorschijn haalde. ‘U hebt het wel meer bij ons gezien. En nu gaan we samen in Keulen logeeren, - ik moet op 't presenteerblaadje, maar als het een voorstelling van de Braut bij een van de professoren geldt, ben ik van plan Greta mee te sturen, die doet zich veel netter voor.’

‘Dank je wel voor je vriendelijk aanbod,’ lachte Greta, ‘maar je dient je lief en leed zelf te dragen en ik maak me niets ongerust over je kennismaking met de Hooggeleerden.’

Hartelijk wenschten de heer en mevrouw Van Hoogerwoude het stralende meisje geluk. ‘We zullen je lief, vroolijk gezichtje geducht missen, als je voor goed weg bent.’

‘U mag niet over afscheid praten,’ viel Greta in, terwijl het een oogenblik verraderlijk trilde in haar gezichtje, ‘wij, grensbewoners, vinden Keulen een stapje.’

‘En wanneer komen jelui terug?’

‘We blijven drie weken.’

‘Komen jelui dan in Juni een tijdje hier logeeren. Je weet, ik heb nog altijd de belofte te goed, om mijn rozen weer van naambordjes te voorzien. Peter geeft ze zulke uitheemsche namen en onze goede pastoor heeft een penchant om alles Gloire de Dyon of La France te betitelen. Dus je bent bepaald onmisbaar.’

‘Lieve mevrouwtje, dat dient u thuis klaar te spelen. Wij komen wat graag, dat weet u wel, maar, met verschuldigden eerbied - zooals het in requesten heet....’

‘Heel goed, Tilly,’ viel mijnheer Van Hoogerwoude in, ‘als je maar met verschuldigden eerbied en bescheidenheid begint, dan mag de rest wel wat brutaler zijn en zoo zullen wij het ook gedaan zien te krijgen.’

‘Schrijf je ons eens, Greta?’ vroeg mevrouw Van Hoogerwoude. ‘Tilly heeft daar nu geen tijd voor, dat begrijpen we volkomen....’

‘Dat zult u toch eens zien,’ zei Tilly ijverig, ‘ik schrijf u een langen brief en zal u trouw de indrukken over mijn toekomstig Heim meedeelen. - Maar nu moeten we weg, want anders komt tante Claire's voorspelling uit, dat we hier wel zouden blijven plakken.’

Alfred had schriftelijk gefeliciteerd en geschreven, dat hij hoopte spoedig persoonlijk zijn gelukwenschen te kunnen aanbieden. Hij kwam echter niet, ofschoon hij van zijn ouders wel van de reisplannen gehoord moest hebben.

Op den namiddag voor het vertrek waren tante Claire en Greta op Tilly's kamer alleen. De meisjes hadden haar koffer gepakt en Claire was ze daarbij behulpzaam geweest. Nu stond Greta bij het raam en staarde naar buiten. Werktuigelijk wikkelde ze een zijden lint om de vingers en rolde het dan af om opnieuw weer te beginnen. Zich niet bewust bespied te worden, wischte zij traan op traan af, die ongeduldig naar buiten drongen.

Claire stond op en trok haar naar zich toe. Teeder liefkoozend streek zij over 't blonde kopje en nam Greta's hand in de hare.

‘Tantetje, ik vind het zoo vreeselijk weg te gaan; vroeger zou ik het gewenscht hebben, maar nu....’

‘Lieveling, wees niet zoo bedroefd. Daar is een goede Herder, die verdoolde schaapjes bijeen kan brengen.’

‘Zou hij me werkelijk nog liefhebben? Ik was soms zoo stug en dat kostte me toch zooveel moeite!’

‘Niemand kan jou zoo gauw vergeten, mijn hartje, en zeker hij niet.’

Er werd getikt. De bel was overgegaan, maar geen van beiden had dit gehoord.

‘Freule, mijnheer Van Hoogerwoude is beneden,’ meldde Dora.

‘Tante, wilt u vast naar beneden gaan, de oude heer Van Hoogerwoude komt zeker nog eens afscheid nemen, hoe vriendelijk van hem! Ik kom zoo gauw mijn oogen niet meer rood zien.’

Toen Greta binnenkwam, vond zij Alfred. Zijn welluidende stem klonk ditmaal bijzonder zacht en vriendelijk, haast teeder, toen hij haar aansprak. - Verward door de verrassing hem te vinden in plaats van zijn vader en door den klank van zijn stem, die haar week deed worden, reikte zij hem met een stillen glimlach de hand, zonder de verraderlijk weer trillende wimpers te durven opslaan.

Nadat thee gedronken was, zette Tilly zich voor de piano.

‘Mijnheer Van Hoogerwoude, wij hoorden u in zoo lang niet, wilt u iets voor ons zingen?’

‘Een duo, freule Greta?’

‘Van avond zou 't onmogelijk gaan.’

Toen zong hij alleen, alles wat Tilly hem vroeg, onvermoeid - en als jubileerend k!onk zijn fraaie, heldere zang. Want Greta's antwoord op zijn vraag ging onbewust vergezeld van een blik, die hem als een smeekbede ontroerde en hem als in een wonderen hemel deed schouwen.

't Afscheid was haastig - hij was zoo lang mogelijk gebleven. Met Tilly, zijn bondgenoote, wisselde hij een handdruk van verstandhouding.

Den Zondag na het vertrek herhaalde Alfred reeds zijn bezoek. Dora opende - een reusachtig kerkboek onder den arm.

‘Wat ben ik blij, mijnheer Van Hoogerwoude, dat ik nog niet weg ben naar het Lof, want onze goede oude freule zou u niet hebben hooren bellen en mevrouw is uit.’

‘Ontvangt de freule, Dora?’

‘Zeker, mijnheer Van Hoogerwoude, komt u binnen, als 't u belieft.’

‘Wel, dat is vriendelijk van u, om ons oudjes zoo spoedig te komen opzoeken. Wilt u 't voorloopig met mij voor lief nemen, ik heb het rijk alleen.’

‘Dat weet u wel, tante Claire - u hebt mij toegestaan u zoo te noemen gedurende ons heerlijk samenzijn te Valkenoord en zoo gaarne maak ik daarvan nog gebruik -

ik verheug me altijd op een vertrouwelijk praatje met u. Wat hebben we dikwijls in uw gezellig boudoir heerlijk zitten keuvelen!'

'Het gezellig hoekje mis ik hier wel, maar stof tot keuvelen, voor zoover als dat met mij, doove, oude vrouw, mogelijk is, is er gelukkig nog genoeg.'

'Is de reis goed afgeloopen en krijgt u goede berichten?'

'Tilly - ik vraag me af, waar ze den tijd vandaan haalt - schrijft ellenlange epistels, met hier en daar bemerkingen van Kurt. Ik geloof, dat ze daar alles op stelten zet. Greta geniet ook bij al de vroolijke jeugd - u weet, het is een talrijke familie - en schreef verrukt over een muziekfeest, dat ze had bijgewoond. Mijn neef Greving komt overmorgen weer terug. Hij schreef een opgewekten brief, vol lof over Kurt. Mevrouw Greving is den middag gaan doorbrengen bij mevrouw Vredenstein - arme vrouw - u hebt misschien al gehoord?....'

Alfred knikte stom. Beiden zwegen een wijl. Hij had reeds eenige dagen te voren den 'coup de désespoir' van Henriette vernomen, haar voorgenomen huwelijk met een man van 65 jaren - waardige bekroning van een kort, stormachtig tijdperk van eenige maanden, waarin zij veel van zich had doen spreken.

'Zij gaat in Berlijn wonen,' hervatte Claire. 'Zij vreest, dat er een tijd zal komen, waarin Henriette berouw over haar stap zal krijgen en zij wil dan bij haar zijn om haar van dwaasheden terug te houden of haar te troosten zooals dit in 't ongeluk alleen een liefhebbende moeder vermag.... Maar ik vroeg u nog niet hoe de lieve bewoners van Valkenoord het maken?'

'Ik ben direct van den trein naar hier gekomen, dus groeten van Valkenoord kan ik u niet overbrengen, maar mijn moeder ziet met brandend verlangen uit naar de gelegenheid, u eens vertrouwelijk te spreken om uw voorspraak voor een gunst te verkrijgen. Mama vroeg uw nichtjes te logeeren en het antwoord luidde, dat de beslissing aan hoogerhand moest gevraagd worden.' En terwijl hij de oude dame trouwhartig in de oogen keek en haar hand greep: 'Tante Claire, help me, u, die zoo goed de jeugd begrijpt, u kan ik het zeggen, ik heb Greta zielslief; - toen ik meende haar nooit de mijne te kunnen noemen, omdat ik dacht, dat zij verloofd was, was ik radeloos en had ver weg willen vluchten, maar ik kon niet. Onweerstaanbaar werd ik gedrongen in haar nabijheid te blijven.- Er is een misverstand tusschen ons, een verkoeling. Haar lief, oud huis met al zijn herinneringen zal ons helpen elkaar weer te vinden. Mag ik op uw steun rekenen? Mijn ouders weten, hoe lief ik Greta heb, en zouden in haar zoo gaarne een dochter zien.'

Claire keek hem vriendelijk glimlachend aan. 'Moet je nu nog een bondgenoote hebben? Is onze dappere Tilly niet voldoende, maar - ik begrijp het, papa en mama moeten “mürbe gemacht” worden. Ik beloof het, ik zal helpen en hoop van harte, dat alles tusschen jelui goed mag worden. Je hebt beiden er onder geleden. Tilly en ik waren er innig bedroefd over. Ik begreep er niets van, maar onze dappere doorgrondde alles en zag, welke strikken men jelui spande. Zij kwam nog bijtijds tusschenbeide.'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij een doode.

Diep-droevige stilte;
Loom-ruischende gang;
En ijskoude kilte
In 't hart, zuchtend lang.

Flauw-flikk'rende stralen
Door treurig gordijn;
En schaduwen-dwalen
Van kaarsen-geschijn.
Dof-starendë oogen;
Gelaat, bleek van wee;
De mond nauw bewogen
Tot preev'lende beê.
Traag-kruipende nachten;
Bang stijgend gezucht
Bij treure-gedachten
Of ijdel gerucht.

S.Y.

De Aartsbroederschap der H. Familie, door Mgr. Dr. J.E.H. Menten. (*Slot.*)

Groot was de ontroering onder allen, toen hij de Congregatie van den Allerheiligsten Verlosser de zoozeer verdiende hulde bracht.

'Was Belletable de vader, in zekeren zin, der grootsche instelling, de moeder zal de roemrijke Congregatie van den Allerheiligsten Verlosser zijn.'

'Zij stond bij de wieg, zij waakte over de H. Familie, zij plaatste de wieg bij het H. Tabernakel, in de schaduw des Heiligdoms. Zij wijdde alle zorgen, de teederste, de trouwste moederzorgen in één woord, aan den bloei der heilige instelling.

'Zij bracht alle offers. Met haar apostolisch zweet bevruchtte zij den jongen boom, - en hij werd als een boom der keerkringen, welks takken zich neerbuigen tot den bodem, om er wortel te schieten en op te gaan, om nieuwe boomen te vormen, in onuitsprekelijke vruchtbaarheid, steeds verbonden met den moederboom, in oneindige verscheidenheid en steeds dezelfde eenheid. Het werd de boom in welks schaduw de volkeren der aarde een toevlucht zochten om er te leven, geluk en vrede te vinden!'

Maar die ontroering steeg ten top, toen de gewijde redenaar, de hand leggend op het monument, plechtig als een eed aflegde in aller naam:

'Wij allen, eer wij heengaan, zullen hier op het roemrijke graf, waarin de edele rust, een plechtige gelofte afleggen.

'Gij, vrome stichter, gij, ons verheven voorbeeld, verneem dit ons woord, in deze plechtige ure.

'Wij, priesters des Heeren, willen alles in het werk stellen, om de werklieden te redden uit de nijpende klauwen van het socialisme, uit de doodaanbrengende omarming der zonde! Gij, broeders, wilt hier in deze onvergetelijke stonde den eed van getrouwheid afleggen aan de H. Familie, trouw voor dat glorierijk vaandel te leven en te sterven, het fier omhoog te houden, met vertrapping der slangen van lafhartigheid en menschenvrees, den strijd aanvaarden voor Kerk en geloof, altaar en haard.

'Broeders! Ja! Belletable, onze vader in Christus rust in dit graf!

'Maar waarom hem zoeken hier beneden?

'Opent U, o Hemelen, en toont ons den dierbaren vader in de glorie der heerlijkheid, met roem en eer gekroond, den palmtak der overwinning in de hand, bij de ridders van den H. Mauritius.

'Ook hij streed voor het kruis, leed voor het kruis, overwon door het kruis! Hij! 's Heeren krijger, de apostel der werklieden, - mij dunkt hij zweeft daarboven, en houdt ons het kruis te gemoet, en roept ons toe: Moed! Vrienden! mijne kinderen, moed, in dit teeken zult gij overwinnen!'

En een ongekende begeestering trilde in aller gemoederen, toen hij ongeveer sloot met de volgende woorden:

'Wij hebben, broeders uit België en Nederland, ons verbroederd op dit glorievol graf. Wij hebben de handen in elkander geslagen ten verbond, - wij willen leven en strijden voor Christus onzen Koning, *en* den koning der maatschappij. Zijn koningsrechten willen wij verdedigen tot den laatsten snik. Wij willen leven en

strijden voor onze H. Kerk, Christus' eeuwige bruid, onze H. Moeder. Wij willen werken en strijden voor de heilige zaak van den werkman, in den geest van Belletable, hem helpen, verdedigen, liefhebben. - Zijn zaak tot de onze maken, en moge de Aartsbroederschap der H. Familie roemrijk en heilig bloeien en groeien van eeuw tot eeuw, van geslacht tot geslacht. Amen.

'Zoo zij het!'

In veler oogen stonden tranen.

Toen legde Maastricht eveneens een lauwerkrans neer met de nationale kleuren, voorbeeld, dat Roermond volgde door een krans te plaatsen met de kleuren der bisschopsstad.

Het Hollandsch-Vlaamsch gedeelte van dit onthullingsfeest was afgeloopen. Het Fransche volgde. Pater Lejeune hield een heerlijke rede, Belletable verheerlijkend als den apostel van den zielenijver.

Nog een blik op het borstbeeld, eer wij deze gedenkwaardige plaats verlaten.

De uitvoering is meesterlijk. Dat hooge, breede, stout gewelfde voorhoofd werd steeds hoog gedragen, zonder vrees voor de menschen en in ootmoed voor God. Die oogen spraken even ridderlijk fier, die neusvleugels zoo fijn geteekend, waren reeds door kleine groeven omlijst; hier en om de bovenlip spreekt een trek van smart, iets weemoedigs, dat zich ook aan de kin meedeelt.

Belletable heeft veel geleden naar lichaam en ziel. Hij heeft veel voor God gedaan, *dus* is hij *veel* miskend en vervolgd geworden. Dat kon niet anders.

Zoo sloot dit feest, de inwijding van het tweede gedenkteeken.

Een derde schittert in de kerk der E.E. paters Redemptoristen te Luik, de wieg en den hoofdzetel der Aartsbroederschap.

'Gelukkige stad Luik, die binnen uwe muren zaagt geboren worden de Aartsbroederschap der H. Familie Jesus, Maria, Joseph, gesticht door H. Belletable, J. Hacken en Aug. Jongen, wier eerste metgezellen waren: Rouma, Noveau, Lepaire, Nelisse, Martens, Gerard, Bia, Viering, Deruisseau, onder leiding en toezicht van den eerwaarden pater Dechamps, priester van de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers, toekomstig aartsbisschop van Mechelen en kardinaal der heilige Roomsche Kerk.'

***

'Deze Broederschap, den 27sten Mei 1844 begonnen, goedgekeurd door Z.D.H. Monseigneur Cornelius Richard Antonius van Bommel den 7den April 1845, werd den 20sten April 1847 door Z.H. Paus Pius IX tot Aartsbroederschap verheven.'

'Door een bijzondere gunst van Jesus, Maria en Joseph, verspreidde zij zich op wonderbare wijze over de gansche wereld. En de geur harer deugden is gelijk aan den geur van een vruchtbaren akker, dien de Heer gezegend heeft. (Gen. XXVII, 27.)'

Bij de plechtigheid te Hoey, in het huis, waar Belletable stierf, - wij mogen wel zeggen ten Hemel ging - stonden wij diep bewogen in de kamer, welke hij bewoonde, - het vertrek dat getuige was van zijn sterven. Zijn laatste levensdagen treden ons levendig voor den geest.

Wij nemen hier een alleraardigst tafereeltje over uit het meesterlijk leven van pater Lejeune.

De maand September 1855 naderde. De avond begon reeds te vallen en de zon schoot hare laatste stralen op de witte muren der citadel, die het schilderachtig gelegen

stadje Hoey beheerscht, deed in stralengloed het groote roosvenster der prachtige hoofdkerk schitteren en wierp haar pijlbundels door de hooge bogen over den marmeren vloer.

Een officier in gedachten verzonken stond tusschen de twee monumenten, - tusschen het huis des vredes en des gebeds, en het huis van den oorlog en het krijgsrumoer. Blootshoofds, het breede voorhoofd fier opgericht stond hij daar, den mantel los omgeslagen over de uniform, opgetogen over de heerlijke omgeving, waarin hij zich bevond.

Daar stroomt de Maas tusschen de heuvelklingen haar blinkende azuren golven, hier en daar als gouden gepolijste platen in paarlemoeren lijsten.

Wat spraken die golven tot zijn gemoed! Zij ijlden naar de stad der groene vlakten, waar hij geboren was; hij gaf ze een groet mee daarheen, ook een groet aan de dierbare graven, die hij daar telde.

Hij wilde hier leven in rust en kalmte, - neen, hier kwam hij sterven.

Belletable was het, - hier in dit vertrek streed hij den laatsten strijd, en het monument, dat wij hadden ingewijd op het kerkhof, was het zijne.

De man - De Heilige.

Wij hebben den apostel der werklieden beschouwd, en zijn beeltenis in den loop dezer bladzijden in al haar glorie voor onze oogen zien oprijzen. En toch, al schittert ze het meest, en met den schoonsten en zuiversten glans in de stichting van het groote werk, waartoe Gods Voorzienigheid hem had uitverkoren, - dat beeld zou onvolledig en onafgewerkt zijn, zoo wij het niet met eenige trekken volmaakten en afteekenden.

Die apostel - die apostel der werklieden, die schitterend schoone officier, was hoog begaafd en met groote talenten uitgerust.

Zijn brieven geven ons een man te kennen, met bewonderenswaardige vaardigheid de pen hanteerend, een man van veel studie, litterarisch degelijk ontwikkeld, met grondige kennis van verscheidene talen vertrouwd. Fijn voelend en niet minder fijn oordeelend, thuis op velerlei gebied, - was het een ware vriend der fraaie letteren, een vriend der wetenschappen. In alles echter niets wufts, niets oppervlakkigs, - maar degelijk, en overal God ziende en beminnend en bewonderend, in al wat schoon en edel, groot en verheven is. Want dat alles is een afglans van God en leidt tot God. Zoo dacht hij over menschenwerk, zoo dacht hij dus nog meer over de natuur en al wat zij schoons en heerlijks te aanschouwen geeft. Zoo stond hij dikwijls in volle bewondering te Luik, te Namen, te Hoey, verloren in beschouwing der heerlijke ligging en der schoone omgevingen der drie zustersteden aan de blauwe Maas.

En wat heerlijke natuurtafereelen ontrolden zich voor het begeesterde oog van dezen dichterlijken, ridderlijken soldaat, van de hoogten der rotsen, waarop de citadellen der vestingen als op de loer liggen.

Wij hebben die plaatsen, waar hij achtereenvolgens in garnizoen gelegen had, bezocht, en de hoogten bestegen, en als wij daar stonden - zooals laatst te Namen - ons vermeid in de gedachte: hier stond ook onze held, welke gevoelens mogen zijn hart vervuld hebben bij deze prachtige natuurtafereelen. De Maas, kronkelend door bergen en rotsen en bosschen en velden en weiden, - zooals de Rijn zoo menigmaal, - niet zoo grootsch,- maar lieflijk en romantisch, - de citadel als een versteende bedreiging, - met haar vuurmonden steeds gereed dood en verwoesting uit te braken, van de naakte rotsen, met groenen gordel omzoomd, en die ze zoo geheimzinnig kroont.

En wij zagen hem toen in den geest, voor het laatst hijgend en langzaam den berg beklimmend van Hoey, en afscheid nemen van al het schoone en heerlijke in de natuur en een blik slaan naar boven, - waar de Heer zijn vromen dienaar verwachtte, om hem te beloonen en te kronen in zalige rust.

Lang had hij geleden aan zijn ziekte, jaren, en steeds onverdroten zijn ambt waargenomen, worstelend met zwakheid en benauwdheden, altijd tevreden, altijd den glimlach op de lippen, altijd God lovend en prijzend.

Hij verheugde zich in zijne ziekte, gelukkig te kunnen lijden - *voor zijn zonden* - maar moest alle krachten inspannen om gelaten te denken aan het smartelijke afscheid van zijn hem zoo dierbare echtgenoote en zijn kinderen, die hij liefhad, als den appel van zijn oog.

O! het was zoo'n liefdevolle man voor

de gezellin zijns levens, - een zoo teeder vader voor zijne kinderen, - een zoo trouw vriend voor zijne vrienden.

MONUMENT VAN H. BELLETABLE IN DE ST.-MARTINUSKERK TE VENLO.

Hij was een bewijs voor de waarheid van het gezegde van een groot dichter: 'Leeuwenharten zijn vaderharten.' Zijn brieven vloeien over van teederheid en trouwe verknochtheid, en de held, de apostel, de ridder stijgt op voor uw geest, omstraald met een dubbele aureool van liefde en trouwe.

Geen wonder! Hij was ervaren in het godvruchtig leven als een ware heilige. *Zóó* had God hem geleid, langs wegen Hem bekend.

God bekend!

De wegen der beproeving zijn Gods wegen, - en met het kruis op de buigende schouderen, volgde onze held den goddelijken Gekruisigde op den weg der kruisen, der volmaaktheid. Hij beminde het kruis, - die soldaat des kruises. Hij beminde het in zijn nederigheid, - in zijn streven naar oprechte heiligheid, - sterk door het gebed, sterk door zijn heldhaftig meedoen aan alle liefdewerken, ten koste van vele offers.

DE ST.-MATHIASKERK TE MAASTRICHT.

Maar de H. Familie was hem voor alles dierbaar, en zijn eeretitel was: Henri van de H. Familie!

Dat was zijn adel, zijn trots, zijn liefde, zijn gebed, de hoofdgedachte, - het hoofddoel, het aanhoudend gebed zijns levens. De H. Familie was zijn leven, - zoolang er leven in hem was, - zijn zorg en liefde, zoolang zorg en liefde zijn hart konden doen kloppen. In zekeren zin stierf hij voor de H. Familie, voor haar bloei offerde

hij bestendig aan God zijn gebed en zijn lijden. De H. Familie was bij den dood zijn laatste gedachte.

MONUMENT VAN KAPITEIN BELLETABLE TE HOEY.

De aartsbroederschap der H. Familie te Maastricht.

In de parochiekerk van den H. Mathias.

Maastricht is een groote fabrieksstad. Het getal der arbeiders beloopt duizenden. Het neemt toe met den dag, zooals er zich ook steeds nieuwe industrieën vestigen.

Eerst was het alleen de porselein- en glasfabriek, Petrus Regout, naar den naam van den stichter, die weldra hare arbeiders bij duizenden telde, en een der grootste van geheel Nederland; de Céramique, de Koninklijke Papierfabriek, de Fransche Porseleinfabriek, de Vloertegelfabriek, de ijzersmelterijen en ijzergieterijen, om niet van alle andere kleine industrieele ondernemingen te gewagen, volgden.

Het getal arbeiders nam toe in verhouding, en groeide door talrijke huisgezinnen nog met den dag. Het brandpunt der arbeidersbevolking en het middelpunt ook van het arbeidersleven is in de parochie van den H. Mathias, de oudste parochie ook der stad, en vroeger langen tijd ook de eenige. ‘Sint Servaas’ en ook ‘O.L. Vrouw’ waren toen collegialen; Wijk was een tijd lang een rectoraat in de voorstad.

Met het toenemen der bevolking, der arbeidersbevolking vooral, hielden weldra arbeidersnooden gelijken tred, en de toestand, welken kapitein Belletable schetste van de werklieden in Luik, werd langza-

merhand ook de toestand van Maastricht.

Zoo sprak hij immers bij de eerste vergadering der H. Familie: voor de werklieden richtte hij ze op, - *drankmisbruik* verwoestte hun *familieleven*, en had *goddeloosheid* ten gevolge, dat was de *toestand*. Hij wilde ze gelukkig maken, en tot God en godsdienst terugbrengen.

Wel is waar dreigde hier niet dadelijk zoozeer het gevaar der goddeloosheid, - en was de Maastrichtsche bevolking gelukkig ook niet blootgesteld aan de vreeselijk nadeelige invloeden, die de stad Luik sinds jaren ondermijnden, maar de gevaren waren in aantocht, zooals onweerswolken, die aan den gezichteinder nauwelijks merkbaar, maar zeker opdoemen.

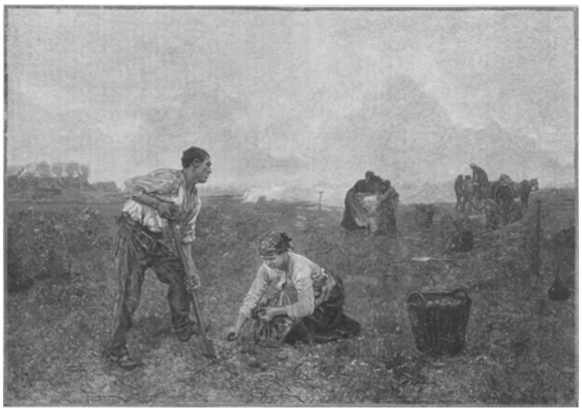

AARDAPPELEN RAPEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JULES BRETON, LTD VAN HET INSTITUUT.

De paters Redemptoristen, wier kerk te Luik de hoofdzetel der broederschap was en die getuigen waren van al het goede dat zij stichtte alom, waar zij opgericht werd, vestigden na de H. Missie van het jaar 1852 in de kerk van den H. Mathias een afdeeling der Aartsbroederschap. In de archieven van het klooster van den Allerheiligsten Verlosser te Sint-Truiden vinden wij daaromtrent het volgende opgeteekend.

'Jubilé te Maastricht 1852. Gedurende tien volle dagen hebben onze eerwaarde

paters Grommen en De Lenaerts in Sint-Mathias' kerk, de eerste 's avonds, de andere om tien uur in den voormiddag in het Fransch het jubilé gepreekt. Hunne sermoenen zijn buitengewoon gesmaakt geweest. Op het einde van het jubilé heeft pater Grommen de H. Familie ingesteld, die na verloop van vijf maanden over de duizend leden telt. God geve, dat dit werk de vruchten van het H. Jubilé beware.'

Groot was de ijver der leden, waarlijk nog grooter dan hun getal in verhouding. Nooit ontbraken zij 's avonds op de wekelijksche bijeenkomsten, nooit bij de algemeene communiën. De Sint Mathias kon bijna de leden niet bevatten. Van alle zijden ondervond de vrome instelling steun, en vooral van den stichter der groote fabriek in de parochie, den heer Petrus Regout, die met koninklijke vrijgevigheid niet alleen de H. Familie, maar ook alles wat maar een goed doel had, zoo gaarne steunde, - en wien hier nog in naam van het verleden der H. Familie oprechte dank wordt gebracht, en niet minder aan zijne vrome echtgenoote vrouwe P. Regout geb. Aldegonde Hoeberechts, wier edel hart en vrijgevige hand voor armen en hulpbehoevenden nog geroemd worden in zalige herinnering, en die steeds de beschermster en weldoenster was der H. Familie, voor de afdeeling der vrouwen; een vrome zending en plicht, welke de dames dier familie met de leden van al de hooge familiën der stad, die er een eer in stellen tot de eeredames der Aartsbroederschap te behooren, - hebben overgenomen.

Ter wille der geschiedkundige waarheid, en ter stichting en ten voorbeeld der tegenwoordige leden der H. Familie laten wij hier, wederom uit het archief van het zelfde klooster te Sint Truiden, volgen onder den datum van 1853, 26 April - 2 Mei.

'Den 26sten April trokken de eerwaarde paters Grommen en Roes moedig op Maastricht aan, om er een retraite van vijf dagen voor de leden der H. Familie, die aldaar in de kerk van Sint Mathias, het jaar te voren door den eerwaarden pastoor Van der Linden en kapelaan Van Doren (gestorven als pastoor te Uden) is opgericht, te prediken.

'God heeft dit werk op een bijzondere manier gezegend. Reeds meer dan 800 werklieden, die alle Maandagen omstreeks acht ure bij elkander komen, zijn er opgeschreven.

'De oefeningen van de retraite gebeurden 's morgens om vijf ure en 's avonds om acht ure. Onbeschrijflijk was hun ijver, om de instructiën bij te wonen. Onmiddellijk na hun werk, kwamen zij uit de fabriek naar de kerk gesneld om er het woord van God te hooren. Daarenboven hun ijver moedigde de anderen aan. Men bestormde de pastorie, om zich in de H. Familie te laten opteekenen. Gaarne had de eerw. heer pastoor nog wat gewacht om de smeekenden aan te nemen; edoch dit was onmogelijk. Hij is genoodzaakt geweest nog tweehonderd leden aan te nemen; zoodat er over de 1000 mannen deel uitmaken van de H. Familie.

'Des Zaterdags zijn ze allen te biechten geweest en des Zondags tot de H. Tafel genaderd. Des avonds hebben zij hunne plechtige opdracht gedaan en de retraite heerlijk gesloten door het zingen van het *Te Deum*, dat door meer dan duizend mannen werd uitgegalmd.

'Dank zij aan Jesus, Maria, Joseph! Dit werk, gevestigd onder hunne bescherming, zal voor velen een bron van zaligheid zijn, en voor de geheele stad een stichtend voorbeeld van godsvrucht en naijvering.'

Zooverre de jaarboeken van Sint Truiden.

Voorgoed dus was de H. Familie gegrondvest voor de mannen, - maar de vrouwen bleven niet ten achteren.

Evenals te Luik hadden de eerste vergaderingen plaats in een particulier huis.

Het was in een huis in de Jodenstraat, thans N°. 14, toen bewoond door de weduwe Merckelbach, geboren Janssens. Weldra telde de vereeniging 35 leden, waarvan er nog elf het gouden jubilé mede mogen vieren en wier namen wij om der voltalligheidswille, hier nog eens laten volgen:

Joanna Merckelbach, Elisabeth Nyst, Anna Hub-Banens, Gertrudis Ridder, Anna Botta, Maria Verlet-Jaspers, Barbara Nahon, Joanna Grégoir-Dreessens, Cornelia Dreessens-Bastiaans, Barbara Reaux-Winter, Annette Philippie.

De namen der nog levende jubilarissen van de mannen, zijn de volgende:

Hubert Mertz, secretaris; Louis Dreessens, secretaris; Antonius Hoffmann, Petrus Lumens, Petrus Boers, eere-prefecten.

Een andermaal zullen wij de namen opgeven der stichteressen voor de vrouwen.

Voor Maastricht was de H. Familie steeds een zegen en ook hopen wij, dat Maastricht zich dankbaar zal toonen, en het gouden feest helpen opluisteren door milde bijdragen.

De groote dag nadert met rassche schreden. Met ruim 1200 leden zal de H. Familie haar gouden jubilé vieren, en zullen wij hierbij voegen, dat zulks met grooten luister zal geschieden en dat Z.D.H. Mgr. de bisschop van Roermond dien dag, zijn *ganschen* dag wil wijden aan de werklieden te Maastricht en de H. Familie, - waarvoor de goede God hem duizendmaal moge loonen!

NB. Nog laten wij hier volgen de namen der directeuren sinds de oprichting in 1852.

Voor de mannen: de eerwaarde heeren kapelaans Van Doren, Menffels, Beunen, Claessens, Sarton, Joosten.

Voor de vrouwen: de zeereerw. heer Van der Linden, pastoor; de weleerw. heeren kapelaans Ariëns en Spijkers; de zeereerw. heeren pastoors Syben en Mgr. Menten.

De Schrik van Tankerville.

Door den mist, die als een lijkwade over het vreemde water hing, scheen de zon bloedrood en onheilspellend. En altijd stroomde van de hoogte de nieuw ontstane rivier met wild geweld op de overstroomde laagvlakte, want in den nanacht was een der wanden van het groote waterreservoir, dat op de heuvelen lag, bezweken.

In die rivier des doods lag het verwoeste stadje Tankerville, waar hier en daar boven 't water nog een brandende lantaarn uitstak, en dat licht deed de vreesdijke voorwerpen, die aan de oppervlakte dreven, spookachtige schaduwen werpen.

Hoog op den heuvel zwoegden nog dreunend de machines, want de machinist was verschrikt weggevlucht en keek van zijn veilige schuilplaats met afgrijzen naar de levenlooze vormen, die hem daar beneden, soms met twee of drie tegelijk, voorbijgleden.

In het midden van een drijvende tafel zat een man met gekruiste beenen, die in zijn rechterhand een revolver klemde. Zijn gelaat, door een verwarden bos haar en een verwaarloosden baard omlijst, was wreed en terugstootend, zijn hemd hing van voren open en men zag op zijn borst een pas bekomen wonde. Die mensch was een schurk en een uitgestootene, die door de politie zoo dikwijls als ‘de Schrik van

Tankerville' was beschreven, dat men hem in den omtrek onder geen anderen naam kende.

De tafel draaide als een tol op het woelige water; maar de man klemde zich met zijn bloote voeten en zijn eene hand stevig vast aan de randen en hield het glinsterende ding in zijn andere hand hoog boven het opspattende water.

Plotseling kwam er een hand uit het midden eener draaikolk en drie vingers omklemden het tafelblad en deden het gevaarlijk overhellen. De drie vingers werkten een oogenblik krampachtig en de vierde, die alleen een stompje was, bewoog zich ook met de andere. Een pistoolschot knalde naar de richting der hand en langzaam richtte zich de tafel weer op. Een oogenblik hief zich een bleek gelaat uit het schuimende water en verdween toen.

Een kinderstem klonk helder en schril boven het geloei van 't water en 't gekraak der instortende woningen. De man met het pistool liet voor de eerste maal zijn wapen zakken en keerde zich behoedzaam naar de richting van waar dat geluid kwam. Op dat oogenblik dreef een groot zinken bad tegen de tafel aan en sloeg om, een klein figuurtje worstelde aan de oppervlakte, op armslengte van den bandiet.

De machinist op den heuvel beschermde zijne oogen met de hand, want nu was de zon van bloedrood goud geworden en de drijvende voorwerpen op de groote watervlakte glinsterden in een wit licht. Het vlot was onduidelijk en in de schaduw; daarop dreef het den stroom af als een zilveren streep, en de gestalten van een man en een kind staken scherp af tegen den donkeren achtergrond der pijnboomen.

***

'Waar gaan we naar toe, grootvâ?' zei het kind met een angstig lachje naar zijn vreemden beschermer opziende.

'Hoogst waarschijnlijk naar den hemel,' zei de 'Schrik' grimmig. 'Houd je stevig vast en vraag me niets, en - en noem me geen grootvâ, want dat ben ik niet.'

'Ik noem oude mannen altijd 'grootvâ', zei de jongen vertrouwelijk. 'Ik had eens een wezenlijken grootvâ en hij leek wel een beetje op u - maar liever, ja, hij was veel liever. Ik denk, dat de Hemel ver weg moet zijn.'

'Niet zoo heel ver, zou ik zeggen.'

Is het dezelfde Hemel als in mijn gebed, na 'Uw wil geschiede.'

'Misschien wel.'

'Is het er prettig, zooals thuis?'

''t Kan er niet erger zijn dan hier, dat is zeker.'

'Zullen vader en moeder er ook wezen?'

'Ik denk, dat zij er al aangekomen zijn. Waar hebt ge je vader van morgen het laatst gezien?'

'Hij stond bij het raam van de slaapkamer... En de kamer was vol water, de stoelen dreven weg... En vader nam mij op en kuste me heel erg. Toen zette hij mij in het bad, waar niets geen water in was, en zei, dat ik me goed moest vasthouden, en, - en - verder weet ik niet meer, grootvâ.'

Met een gesmoorden vloek gooide de bandiet zijn pistool in het water en trok het kind dichter naar zich toe.

'Wel, ge hebt u bezeerd, grootvâ,' riep het kind verschrikt, op het zien der wond op de borst van zijn metgezel, 'u hebt u heel leelijk bezeerd en zegt het geen eens.'

''t Is ook niet de moeite waard er over te praten,' bromde de 'Schrik' en trok zijn hemd over de wond.

‘Bent u gewond, terwijl u iemand wou redden?’

‘Neen, zeker niet!’

‘Vader wel. Hij redde een man, die bijna door den molen in stukken werd getrokken en verloor toen zijn eigen vinger.’

De bandiet schrikte.

‘Verloor hij zijn vinger?’ vroeg hij heesch. ‘Welke vinger was het?’

‘De vinger daar je mee wijst.’

‘Van de rechter of de linker hand?’

De hand daar je niet mee schrijft. Hebt u vader wel eens gezien?’

‘Eens.’

‘En zag u zijn armen vinger?’

‘God gave, dat ik dien nooit gezien had!’

‘Waar hebt u hem gezien?’

De bandiet gaf geen antwoord.

Hun vlot dreef nu langzamer, maar op weinig afstand vloeide het water van een hoogte naar beneden.

‘Daar zal ons schip met z'n dubbelen last nooit doorkomen,’ mompelde de bandiet, met zijn gelaat afgewend. ‘Een van ons zal er af moeten.’

‘Bidt u, grootvâ?’ vroeg het kind onschuldig.

‘Neen, dat juist niet, maar ik wil het wel doen, als je me zegt, hoe ik het doen moet.’

't Kind keek verwonderd op. Er was een groote verandering over het ruwe gelaat gekomen, dat zich nu haastig over hem heenboog.

‘Zeg mij hoe het gaat, gauw. Er is geen tijd te verliezen!’ riep de ‘Schrik’ met een snellen blik op den waterval, dien zij naderden.

‘Zegen vader en moeder en maak mij een goeden jongen.’

‘Neen, dat is niet goed, - niet goed voor mij! Wat zei je daar net van ‘Uw wil geschiede.’

‘Ons toekome Uw rijk. Uw wil geschiede op aarde als in den Hemel.’

‘Ja, dat is beter.... Ik heb het gezegd. Is er nog iets? Iets over vergeving?’

De jongen keek nu werkelijk verschrikt, want hij sprak met vreeselijken ernst, en de arm, die zoo beschermend om hem heen was geslagen, werd snel teruggetrokken.

De bandiet hurkte naast hem, als een wild dier, dat op sprong staat.

‘Weet ge niets over vergeving?’ vroeg de man, nog altijd bij den jongen neergehurkt.

‘Ik probeer al, grootvâ.... Vergeef ons onze schulden, is dat goed?’

‘Ja! Dat is nog het beste van alles.... Nog iets?’

‘Ik weet niets meer, grootvâ,’ zeide het kind snikkend. ‘Lig niet zoo, want moeder zegt, het is lui om zoo te bidden en je moet weer naast mij komen zitten.’

‘Hoe eindig je een gebed?’ vroeg de ‘Schrik’, zich langzaam en verschrikt opheffende.

‘Je zegt, om Christus' wil, Amen, grootvâ.’

‘Om Christus' wil, Amen!’ fluisterde de bandiet en het water sloot zich boven zijn hoofd.

***

‘Ik zag, dat de “Schrik” een verdrinkenden man doodschoot,’ beweerde de machinist tegen den kleinen kring overlevenden, die in het salon van het ‘Prospect Hotel’ verzameld waren.

‘Hij zat op een vlot en schoot den eersten man, die naar hem toedreef, dood.

‘Net een beest,’ zei de hôtelhouder. ‘Hij had liever zijn eigen moeder doodgeschoten, dan zich zelf nat gemaakt.’

‘Ik hoor, dat het lijk van Jake Conroy is gevonden met een kogel in het hoofd’, zei een ander veelbeteekenend. ‘Zijn kleinen jongen vond men drijvende op een tafel en hij werd door een boot gered en de arme kleine vent doet niets dan om zijn grootvâ roepen.’

‘Zijn er nog anderen gevonden sinds vanmiddag?’ vroeg de machinist zachtjes.

‘Alleen het lijk van den ‘Schrik’, zei de hotelhouder onverschillig. ‘Zij zeggen, dat hij er heel kalm en gelukkig uitziet, als iemand, die in zijn slaap glimlacht. Ik kan dat niet goed begrijpen.’

‘Och, 't is toch niet onbegrijpelijk,’ zei de machinist nadenkend. ‘Verdrinken is niet zoo erg als hangen. Ik denk, dat de “Schrik” lachend stierf, omdat hij den beul fopte.’

ALB. S.
(Naar Geo. A. Best.)

Een angstvolle week.
Door Christine.

't Was een mistige wintermorgen! Wolken, zwaar van sneeuw, hingen over de stad en reeds begonnen eenige vlokjes te vallen. Vrouw Peters ging, met een mandje aan den arm, haar deur uit en stapte over de modderige straatsteenen naar het pothuis op den hoek. Daar zat een schoenmaker ijverig te werken, want het was Zaterdag en nog menig paar schoenen moest gelapt en gezoold worden, éér het avond was.

Vriendelijk keek de man op, toen vrouw Peters binnentrad: ‘Zoo,’ zei hij, ‘ben je daar eindelijk met de schoenen van je man; ze hebben al lang halve zolen noodig, of ik zou me erg vergissen.’

‘Neen, baas Muller,’ was het antwoord, ‘'t zijn de schoenen van mijn man niet, dat kan nog niet lijden. Je weet wel, we laten niets maken, wat we niet dadelijk betalen kunnen en de ziekte van onze kleine meid heeft zooveel gekost. Het kan er nu nog niet af. Maar de dokter heeft gezegd: als het morgen goed weer is, mag Liesje er een half uurtje uit en daarom moeten haar schoentjes het eerst gelapt.’

‘Zoo, zoo, is de kleine al zoover? Ja, dan moeten we die schoentjes goed voorzien, want als ze natte voetjes kreeg, zou ze misschien weer instorten. Maar anders, je kunt gerust de schoenen van je man brengen. Je weet wel, uit vriendschap doe ik het; alleen het leer heb je te betalen.’

‘Neen, baas,’ zei de vrouw, ‘dat wil mijn man niet; je moet er toch ook van leven, voor niets kan je niet werken.’

‘Nu, zooals je wilt, vrouw Peters, maar wacht niet lang, anders zijn ze het maken niet waard. Maar, appropo, mijn vrouw wilde morgenmiddag eens bij je aankomen; vindt je het goed?’

‘Zeker, baas, je komt toch mee? 't Is wel geen zoete inval bij ons, maar Zondags mag men zich toch wel eens verzetten en een kommetje koffie en voor de mannen een sigaar, dat zal 't hem toch niet doen.’

‘Tot morgen dan; van avond kan je de schoentjes krijgen.’

‘Dat is goed, baas. Marietje zal ze wel halen.’

Vrouw Peters verliet het pothuis en ging verder. Daar op die gracht moest ze nog wezen; zij naaide een beetje in haar vrije oogenblikken en had voor de dienstbode in dat groote huis een paar stuks ondergoed gemaakt. Wat zij er voor kreeg was niet veel, het meisje kon het zelf niet missen, maar vrouw Peters kon er toch een versnapering voor den Zondag voor koopen. Daardoor bleef haar man thuis en ook de kinderen verkozen de gezellige huiskamer boven het zwerven langs de straat met vriendjes en vriendinnetjes.

Vrouw Peters schelde aan en het dienstmeisje, dat de deur opende, liet haar in de keuken en bood haar een kop dampende koffie aan. Hè, dat deed goed, 't was ook zoo koud en zoo nat buiten! Terwijl het meisje het naaiwerk bezag, kwam de keukenmeid binnen en zei, toen ze vrouw Peters zag: ‘Wel, dat treft goed; zie eens, wat mevrouw me daar geeft? Een paar bottines van mijnheer, nog zoo goed als nieuw,

maar ze knellen een beetje en daarom kan mijnheer ze niet dragen. Baas Muller heeft nieuwe onderhanden en van avond komen ze thuis. Zeg, vrouw Peters, wil jij ze hebben voor je man; misschien passen ze hem wel.'

'Wel, dat zou ik denken! En hij heeft ze zoo hoog noodig; nieuwe koopen of de oude te laten maken, daar is nog geen denken aan! Wel bedankt, Truitje, ik ben er toch zoo blij mede. En ze zijn zoo mooi, wat zal mijn man er mee pronken! Duizendmaal dank!'

'Niet te danken, vrouw Peters, 't is tot je dienst; liever geef ik ze jou, dan dat ik ze verkoop, veel kreeg ik er dan toch niet voor.'

Het andere meisje had intusschen het naailoon op de tafel uitgeteld en vrouw Peters streek het op.

'Dag Truitje, dag Mietje, wel bedankt, hoor.'

En zoo verliet ze het huis, den koning te rijk. Wat zou haar man kijken! Wat een geluk, dat ze daar juist in die keuken was! Truitje had er anders misschien niet eens aan gedacht.

Nu gauw naar huis! 't Was Zaterdag; er moest nog zooveel gewerkt worden! Morgen moest alles er keurig netjes uitzien, want de Mullers zouden komen en vrouw Peters was wel een beetje bang voor het scherpe oog en de nog scherper tong van haar vriendin. Ze zag zoo gauw een vlekje of stofje! In haar huishouden blonk en glom alles, maar ze had ook maar één kind, een meisje. Vrouw Peters had zes kleuters en met dat half dozijn woelwaters om zich heen, was het moeielijk den boel netjes te houden.

Vrouw Peters vervolgde vroolijk gestemd haar weg en had weldra haar woning bereikt. Binnen gekomen, ging zij eerst in de voorkamer naar haar jongste lieveling, hét kleine Liesje zien; 't kind zat, lekker in een wollen doek gewikkeld, in den rieten leuningstoel; de kachel brandde lustig en het kleine vertrek leek zoo gezellig, dat de huismoeder met een gevoel van dankbaar geluk om zich heen zag. Maar lang gunde zij zich geen rust, weldra poetste en schuurde zij, dat het een aard had.

Zoo ging de dag voorbij en tegen den avond zond zij Marietje, haar oudste, uit om boodschappen te doen. Er was van alles te halen: brood, boter, koffie, wat worst voor de boterham, een stukje vleesch, aardappels, wat groenten; 't was morgen immers Zondag? Ook de schoentjes van kleine zus moesten gehaald worden en het meisje nam een flinke mand mee om alles te dragen.

Den geheelen dag had het gesneeuwd en Marietjes voeten zonken weg in het zachte, witte tapijt, dat de winterkoning over de straten had gespreid. Nu schitterde het nog in ongerepte reinheid, maar lang zou het niet duren; dan was er van die blanke vlokken niet veel meer te zien. 't Werd drukker op straat en door al dat geloop begon het er al spoedig groezelig uit te zien. De wind had de sneeuw op de hoeken van straten en grachten tot hoopen saamgewaaid, een heerlijkheid voor de straatjeugd. Het was moeilijk op de been te blijven en nog moeilijker om vlug vooruit te komen, zoodat het reeds geheel donker was eer Marietje haar boodschappen gedaan had. Zij moest nu nog naar het pothuis van baas Muller en daar vond zij haar vriendinnetje, het dochtertje van den schoenmaker. Wat hadden de beide meisjes elkaar veel te vertellen! Veel te veel om het af te doen in die paar minuten, die baas Muller noodig had om de schoentjes uit de gereedstaande rij te zoeken. Samen gingen zij dan ook weg, druk babbelend over de school, de zusters, de andere meisjes en nog zooveel meer waar zij belang in stelden. Op straat merkten zij evenwel hoe donker het was geworden en liepen vlug om spoedig thuis te zijn, maar ginds op den hoek van de

brug stonden eenige jongens ze op te wachten, gewapend met sneeuwballen, die de twee meisjes weldra om de ooren vlogen.

Zij, gereed om te spelen en te stoeien, zij waren immers nog kinderen, zetten haar mandjes op den grond en raapten sneeuw, om de plaaggeesten met gelijke munt te betalen. 't Hielp niet veel, want een paar van de grootste jongens grepen haar beet en wreven haar met volle handen de koude sneeuw in het gelaat.

Marietje Peters, de flinkste van de twee, had zich spoedig weten los te maken en haar mandje opnemend, sloop zij stil weg, bevreesd door haar moeder beknord te worden over haar lang uitblijven. Toch viel haar een duchtig standje ten deel, maar zij verontschuldigde zich met haar wedervaren te vertellen.

'Dom kind,' zei de moeder, 'hoe licht zou je iets uit het mandje hebben kunnen verliezen en dat zou mij niet te pas zijn

gekomen, want wij kunnen er niets van missen. Haast je nu maar om de koffie te zetten, want vader komt dadelijk thuis.'

Stil gehoorzaamde het kind en nauwelijks was zij gereed, toen vader binnenkwam. Vroolijk begroette hij zijn vrouw en de kinderen, die hem juichend te gemoet kwamen; men behoefde dit tooneeltje maar aan te zien om overtuigd te zijn, dat het huishouden van baas Peters gelukkig was, gelukkig en tevreden in onderlinge liefde en kinderlijke gehoorzaamheid.

Vader werkte en zwoegde om het brood voor de zijnen te verdienen, moeder deed haar best om het tehuis voor man en kinderen aantrekkelijk te maken en de kinderen zagen vol liefde en eerbied op tot hunne ouders. Allen waren tevreden met hun lot en verlangden niets anders. Zij waren gelukkig, dit werd bewezen door het vergenoegde gezicht van vader en den lieven glimlach van moeder, als zij den kleinen kring beschouwde, die zich nu om de tafel geschaard had.

Plotseling herinnerde zich vrouw Peters de schoenen, die zij gekregen had, en zoodra de tafel afgeruimd was, haalde zij ze spoedig voor den dag en toonde ze haar man.

'Wel, wel, vrouw,' zei Peters, 'die komen net te pas, want mijn oude schoenen zouden het zeker niet lang meer uitgehouden hebben. Maar nu zal ik ze toch even passen, 't zou jammer zijn, als ze te klein of te nauw waren.' Maar neen, ze pasten alsof ze voor hem gemaakt waren en trotsch liep hij er de kamer mee op en neer. 'Vrouw, vrouw,' herhaalde hij telkens weer, 'wat een buitenkansje, wat een geluk; ik had ze zoo noodig en het kon er toch niet af. Neen, ik kan je niet zeggen, hoe blij ik ben! Er zijn toch waarlijk nog wel goede menschen in de wereld, al wil men ons wel eens wijs maken, dat het niet zoo is.'

Den geheelen avond bleef hij zoo vroolijk gestemd.

's Anderendaags stond het gezin wat later op; het was Zondag, de kinderen behoefden niet naar school, vader niet naar zijn werk, men kon zich nu wat meer rust gunnen. Moeder de vrouw evenwel was al bij de hand en ging naar de vroegmis, terwijl Marietje het ontbijt gereed maakte. Toen vader en de andere kinderen voor den dag kwamen, verspreidde de koffie reeds haar geuren en stonden de boterhammen met een schijfje worst bedekt te wachten op den aanval.

Moeder kwam nu thuis en allen zetten zich om de tafel. Het ontbijt duurde niet lang, men haastte zich, want het werd langzamerhand kerktijd.

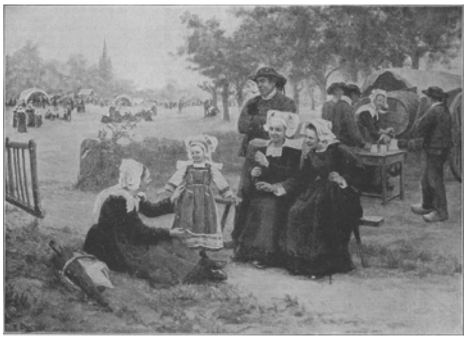

DE NIEUWE SCHORT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. DEYROLLE.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een held! -

De jongen heeft blijkbaar een dapper stukje uitgehaald. Naar alle gedachten heeft hij met kluitjes aard of met steentjes naar de eenden gegooid, die in de sloot heen en weer zwommen. Zoo getergd, hebben de dieren tot een aanval op den veelbelovenden plager besloten, en, door hem van verschillende zijden te gelijk te bestoken, hem leelijk in het nauw gebracht. Ontsnappen kon hij niet, zijn eenige toevlucht was het hek, waar hij zich wanhopig aan vastklemde. Van daar kijkt hij met een allesbehalve heldhaftig gezicht naar de eenden achter hem, die hem formeel houden ingesloten en met hun oorverdoovend gekwaak zijn angst nog doen stijgen.

Het is een verdiende straf voor zijn kwâjongensstreek, en wanneer hij straks uit zijn hachelijken toestand is verlost, dan, willen wij hopen, zal de hem toegediende les heilzaam blijken en voor de toekomst vruchten dragen.

Aardappelen rapen. -

De schilderij van Breton, lid van het Instituut, waarvan we in dit nummer een goede reproductie geven, doet wel eenigermate aan Millet denken. Niet alleen door het onderwerp - landelijke arbeid - maar ook door de sobere wijze van behandeling. Alles wat naar effect-berekening kan zweemen, is vermeden.

Op den voorgrond zien wij den man, stoeren werker, de aardappelen steken, en de jonge vrouw ze rapen in haar voorschoot. Op korten afstand van haar de mand, waarin ze haar gevulde voorschoot leegschudt. Verderop een paar personen, bezig de manden te leegen in een grooten zak. En nog verder een paar mannen, die de zware zakken met groote inspanning op den wagen tassen, waarbij een vrouw hen behulpzaam is.

En dan het aardappelveld, dat zich, zoo ver we zien kunnen, voor onze oogen uitstrekt, zonder veel afwisseling en toch niet eentonig.

Het is een schilderij, waarvan de fraaiheid ook door hen, die geen fijnproevers op kunstgebied mogen heeten, kan gewaardeerd en genoten worden.

De nieuwe schort. -

Er is kermis of jaarmarkt in het dorp. Een feestelijk gekleede en gestemde menigte is op de been, drentelt behaaglijk rond en geeft oogen en ooren den kost.

Deze inspanning, gevoegd bij de warmte, verwekt dorst, en nu is er op eenigen afstand een echt landelijke gelegenheid om de dorstigen te laven. Een groot vat bier ligt op een kar, en daar kan menig glas en pint uit getapt worden, voordat het leeg is.

Maar bij deze bier- is ook een zitgelegenheid, en daarvan hebben een tweetal dames van het kleine gezelschap op den voorgrond geprofiteerd, terwijl de derde *sans gêne* op het gras is gaan zitten. Manlief staat overeind, de armen over de borst gekruist en een pijpje in den mond.

Het voorwerp van aller bewondering is het kleine meisje, voor wie men aan een der kramen een nieuwe schort heeft gekocht, die thans wordt aangepast.

Het heele gezelschap heeft er schik in, en de kleine meid is met het nieuwe kleedingstuk zóó gelukkig, als een niet verwend kind op dien leeftijd maar zijn kan.

Het is een aardig figuurtje in haar typische kleederdracht, - een verkleinde kopie van die harer moeder en tantes - en heel het tafereeltje heeft iets prettigs en gezelligs, zoo iets van goedronde vroolijkheid en gemakkelijk vergenoegd zijn, precies het tegenovergestelde van de geblaseerdheid, welke in onze dagen onder de hoogere kringen maar al te veel wordt aangetroffen.

[Nummer 27]

In gedachten.
Naar de schilderij van David Artz.

In aflevering 17 van dezen jaargang gaven wij een binnenhuis van Artz, den leerling van Jozef Israëls, en we zeiden daar, hoe deze jongere den meester volgde in zijn voorkeur voor tafereelen, aan het visschersleven ontleend, zoowel aan het stille, verborgen leven tusschen de wanden der nederige woningen, als aan het meer bedrijvige, naar buiten zich vertoonende op strand en dorpsstraat.

Toch geven meester zoo min als leerling het visschersleven in zijn dagelijksch doen van uitzeilen en binnenvallen, van angstig te-hoop-loopen bij storm en onweer, als de reddingsbooten worden bemand om schipbreukelingen te brengen in veilige haven; ze maken geen uitgebreide vertooningen op doek van visschers lief-en-leed, ze beelden geen vroolijke gevalletjes af, noch doen tragisch-breedsprakige verhalen zooals b.v. Sadee, maar schilderen in hun beste werken eenvoudig-weg wat ze vonden schoon om te zien, zonder op het blij of droef bedenksel, waartoe hun tafereel aanleiding geeft, zóó sterken nadruk te leggen, alsof daarin de wezenlijke waarde van hun werk gelegen ware.

Hoewel aanvankelijk niet vrij van zulk streven naar valsch effect, is Israëls, in zijn latere - en beste - werk dien trek naar het anecdotische ganschelijk ontgroeid: het gevoel, dat uit zijn kunst tot ons komt, is niet dat van den méé-voelenden mensch, maar van den diep-voelenden kunstenaar en juist deze wel-sprekendheid is het, die ons overweldigt.

Bij Artz echter komen wij nooit heelemaal uit de conventie: hij heeft altoos, behalve over de schoonheid, die hij zag, nòg iets te vertellen, wat er eigenlijk niet bij hoort; hij brengt ons aan 't denken over dingen, die met de verdiensten van zijn doek niet te maken hebben: een hinderlijke handelwijze, die ons echter zijn goede bedoelingen niet mag vergeten doen.

Want in zijn streven was veel van het zuiverste, waarop een kunstenaar zinnen kan, en hieruit ontstonden de rustig-aandoende, ietwat gemoedelijke doeken, te hooger in waarde, naarmate hij zich meer wist los te maken van dien lust naar vertellen met verf op goud-omlijst linnen, voller en inniger zijn vreugde vond in het blanke, bijna ijle licht, waarin zijn beste werken gedrenkt schijnen, in het fijne, teêr-bewegende van een visschersscheepje in verre zee, in de kleur-schemerende weerkaatsing van waaiend wimpeltje en wijd-gespannen zeil in zacht-spiegelend water, in de bleek-groene glinstering van wuivend duingras boven blond-bezond zand.

Dan zette hij midden in al dat blanke, fijn-belichte de donker-kleurige figuur eener visschersvrouw, ook wel een kind, klein moedertje in haar ouwelijke kleedij van wijde rokken, groote schort, jakje en wit of donker mutsje op het door zon en zeewater vergeelde haar. Maar dan moest het geheel nog iets bijzonders beteekenen, aanleiding geven tot een lief verhaal, en dan liet hij, gelijk op onze plaat, het meiske een pop in de handjes houden, waarmee het meer poseert dan speelt. Nu lijkt ze wel een vroeg-wijs klein vrouwtje, zooals ze daar vreemd te turen zit op het speelgoed, alsof ze er maar geen weg mee weet.

IN GEDACHTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID ARTZ.

Moeder kijkt strak in zee, haar denkhouding is oprechter dan die van het kind; de schilder zal haar wellicht zóó hebben zien zitten en schilderend den titel van zijn stuk hebben vastgesteld. Nu moest het kleintje noodzakelijk hetzelfde denkbeeld opwekken, en dus óók ‘in gedachten’ zitten, een popje in de hand als voorwerp harer kinderlijke overwegingen. Gevolg van deze vooropzetting is een zekere gezochtheid in de voorstelling, iets onzuivers, dat onsympathiek aandoet.

Ondanks deze tekortkoming in levenswaarheid blijft Artz' werk toch behooren tot het goede, wat door tijdgenooten - uitgezonderd natuurlijk Israëls, Jaap Maris, Mesdag, Blommers - in dit genre werd voortgebracht, wijl dóór de anecdotische bedoeling heen, toch veelal schijnen bleef het naar het fijne, zuiver-gevoelige heenwillen van den schilder.

M.V.

Valkenoord, door Daniella. (*Slot.*)

‘Greta kon eerst niet gelooven, dat Henriette zoo slecht had kunnen zijn. De liefde schijnt bij haar met recht veranderd in haat. Bijna waren jelui er het slachtoffer van geworden. De ongelukkige is op een vreeselijk dwaalspoor. Houd geen wrok tegen haar, mijn vriend, mogelijk zou zij een goede vrouw zijn geworden, als haar droomen verwezenlijkt waren. Tegen leed en verdriet is zij niet bestand. Zij is altijd gevleid en gevierd geworden en stelde zich voor, alles te kunnen bereiken, wat zij wenschte. Haar vader stierf jong en haar moeder, streng voor zich zelve, was zwak voor het kind, dat haar sprekend den vader herinnerde. Zij heeft de leiding gemist, die zij dubbel noodig had. Kunt ge haar vergeven?’

‘Wie zou neen kunnen zeggen, waar u pleit, lieve tante Claire! Tilly heeft gelijk, u maakt alles recht wat krom is. Ik beloof u, dat ik geen wrok zal blijven houden.’

‘De eene belofte is de andere waard. Ik zal met je moeder samenspannen en de meisjes zullen komen en als het zoo beschikt is, maakt ons complot twee gelukkigen.’

‘Daar! Nu heb ik vergeten den pastoor het geld voor den arme te geven, dat is dom van me en Peter is ook juist weg....’

‘Oh, mevrouwtje, dat is niets, geeft u het mij maar, dan breng ik 't en loop dan met een door naar Jacques Berends. Zijn vrouw heeft me door haar meisje al tweemaal laten vragen, of ik de broertjes eens kwam zien. Jacques was heel enthousiast over zijn tweelingen en heeft me een compleete beschrijving gegeven. Ik moet ze bepaald gaan bewonderen. Ik kom dan door het bosch terug, daar zal het heerlijk zijn.’

Mevrouw Van Hoogerwoude keek lachend naar Greta op. Er blonk liefde in den blik, waarmede ze het fiere, stralende, kloekgezonde meisje aanzag.

‘Ik vind het heel lief van je, maar 't is zoo warm en nog een heele wandeling. En Tilly zal ook niet met je mee kunnen, want 't cadeau voor Kurt moet af.’

‘Voor de zon ben ik niet bang, mevrouw, en ik ben in een wip terug.’

Mevrouw Van Hoogerwoude oogde haar na, toen ze, een heerlijk beeld van frissche jeugd, met vluggen, veerkrachtigen tred den weg naar 't dorp ging. Gelukkige gedachten spiegelden in den lach der moederoogen.

De meisjes Greving waren uit Keulen teruggekeerd en logeerden sinds eenige dagen op Valkenoord. De natuur was in haar fraaisten dos en 't was er den ganschen dag een schateren en klateren van jonge heldere stemmen en vroolijke jeugd, die 't hart van Alfreds ouders verrukte Greta's opgewektheid was geheel teruggekeerd en in de diepte der blauwe kijkers blonk en schitterde als een gouden schat het ontwakend geluk.

Mevrouw Van Hoogerwoude zat in het priëel achter het huis. Tilly had zich een paar uren binnenshuis afgezonderd om beter te kunnen arbeiden aan een handwerk, bestemd tot cadeau op Kurt's verjaardag. De heer Van Hoogerwoude had Greta uitgeleide gedaan tot het hek en bleef daarna in den voortuin bezig met zijn bloemen, tot opeens Fred voor hem stond.

‘Wel, jongen, daar doe je goed aan, dat is een verrassing! Kon je nu al weg?’

‘Ja, door toevallige omstandigheden; ik heb me natuurlijk gehaast om hier te komen. Waar zijn de dames, in de torenkamer zeker?’

‘Neen, je moeder zit in 't priëel alleen. Tilly is binnen aan 't werk aan een cadeau voor Kurt, in vrijwillige afzondering, want anders babbelt zij te veel en schiet het te weinig op, en Greta is naar 't dorp. Ga nu gauw naar je moeder, Greta is flink op weg nummer één bij haar te worden. Je wordt verdrongen, jongen, en ik er bij.’

‘Dan wordt het tijd, dat we die kleine indringster in boeien gaan ketenen, vader. Ik beloof het u, ik zal er werk van maken.’

‘Wel, Freddie, wat 'n heerlijke verrassing! Hoe goed zoo'n magneetje in huis te hebben!’

‘Oudje, je bent schromelijk ondankbaar tegen je eenigen zoon en vurigen aanbidder, maar heelemaal ongelijk hebt je dezen keer toch niet....’

Mevrouw Van Hoogerwoude vertelde hem, waar Greta heen was.

‘Moeder, zoudt u 't gek vinden, als ik haar een eindje te gemoet ging?’

‘Ik zou 't er maar eens op wagen, jongen. Je bent anders zoo bleu niet - ik mag dat wel,’ lachte zij.

Fred spoedde zich op weg. Nu dwaalde hij door 't koele bosch en zag door het struikgewas een rose kleedje schemeren en naderbij komend Greta, die op het voetpad stilstond. Nog eenige passen en zij moest hem zien. Zijn hart begon zoo onstuimig te kloppen, dat hij zich afvroeg, of hij zóó wel een woord zou kunnen uitbrengen, maar - blijven stilstaan? Neen, als zij toevallig hierheen keek, zou 't net zijn alsof ik haar bespiedde - dus voorwaarts!

Greta was met alle aandacht, nu en dan lachende bezig, poesjes van een uitgebloeide paardenbloem in de lucht te blazen. Het laatste poesje wilde er echter niet af en na een paar vergeefsche pogingen, slingerde ze, vroolijk lachende, den steel een eind weg.

Haar zoo kinderlijk vroolijk te zien gaf hem opeens moed. Hij was tot vlak bij haar genaderd en raapte den weggeworpen steel op. Toen zag zij hem en schrok merkbaar.

‘Mag ik 't eens probeeren, freule? - Kijk! 't is weg - moest dit laatste ja of neen zijn? 't Was immers de oplossing van een vraag, die u weten wilde? Ik heb maar eens geblazen - dat was immers goed?’

Hevig blozend, met een bekoorlijken glimlach antwoordde ze: ‘Weet u niet, dat Tilly u eens schertsende verweten heeft, dat u ook altijd verschijnt, als men u ver weg denkt! U vindt me nu zeker erg kinderachtig?’

Kinderachtig! Hij vond haar om voor te knielen. Lachend keek hij haar aan: ‘Wat vroeg u, freule?’

Greta schudde het blonde kopje. ‘Neen, een vraag was 't niet, maar als kind plukten we die poesjes altijd en wie 't eerst den kalen steel in de hand hield, had gewonnen. Tilly kon zoo hard blazen en dan probeerde ik, door een of andere grap of door haar met een grassprietje in 't gezicht te aaien, haar aan 't lachen te brengen, en op die manier won ik 't dikwijls. Ik weet zelf niet, hoe of 'k opeens weer zoo kinderachtig kwam. - Maar ik moet opstappen, ik ben al zoo lang van huis....’

‘O, Greta, van huis! Zeg dat nog eens - dat het je t'huis is! Een t'huis, waar men je zoo hartelijk lief heeft! Ik kon het haast niet verzwijgen, hoe ik je boven alles liefhad, maar ik mocht niet spreken - ik had gehoord, dat je verloofd was. Ik heb willen vluchten, maar ik kon niet. Tilly, de eenige Tilly, heeft me moed gegeven. Nu durf ik zeggen, dat je mijn hart gevangen hebt van 't eerste oogenblik, dat ik je zag, - 't was in ons dorpskerkje - je speelde het orgel. En met elk oogenblik ben je me dierbaarder geworden. Greta, lieveling, toen ik nu voor je stond, kwam ik onverwacht, maar toch niet ongewenscht? Mag ik hopen? Wil je de zonnestraal in ons huis zijn - voor mijn ouders de dochter, die ze al zoo liefhebben?’

Zij gaf geen antwoord, maar tranen van geluk blonken in haar oogen. Hij vergat de heele wereld om zich heen - het stille, koele bosch, waar slechts de vogels floten en de dennen geurden in den stralenden zonnegloed - en sloot het beminde meisje in zijn sterke armen....

Eén getuige had hij toch almee vergeten. Luid lachende riep Hannik - die, 't zij even opgemerkt, op Valkenoord gebleven was - ‘mooie Greta, ha, ha!’

‘Jou, zwarte verrader! of neen, jij hebt me het eerst van mooie Greta verteld, jij mag getuige zijn, - vlieg nu vooruit naar huis en klap zooveel onzin, dat ze raden, dat er wat bijzonders is.’

Zij gingen niet dadelijk naar huis. Ze hadden elkander zooveel te zeggen en - om het landgoed heen richtten zij hun schreden naar het dorp en traden het kerkje binnen, waar hij haar voor 't eerst had aanschouwd, en dankten den Goeden Herder dat Hij hen, verdoolde schapen, weder had bijeengebracht.

‘Wel, Fred, dat 's kranig! Wil je wezenlijk dien wilden jongen hebben, Greta?’ riep de heer Van Hoogerwoude vreugdestralend uit, toen het gelukkig paartje binnentrad.

En het meisje bekende van ja, terwijl ze 't blozend gezichtje verborg tegen den schouder van Alfreds moeder.

Een bladzijde uit het leven van Jacoba van Beieren.
Historische schets
van Albertine Smulders.

‘Arkel! Arkel!’

't Was op den feestdag van Sint Elisabeth in het jaar 1417.

Tien jaar was het geleden, dat die strijdkreet nog eens zegevierend had geklonken door de straten van Gorinchem. Toen ook had jonker Willem, Johan van Arkel's erfgenaam, gepoogd zijn vaderlijk erfgoed te herwinnen op hertog Willem van Beieren, graaf van Holland. Met zijn kloeke vrienden uit Gelre en Gulikerland was

hij heimelijk in storm en duisternis omtrent den keizerlijken burcht van Arkel gekomen, kleine schuitjes met zich voerende, die in de stadsgracht werden neergelaten. Bij Robrechts-toren werden de stormladders tegen de muren gezet, jonker Willem was een der eersten, die voet zetten binnen de versterking van zijn vaderstad. Zijn groote hond, dien men niet kon tegenhouden, was hem nagesprongen, viel den hond van de wachters aan en maakte het eerste alarm. Maar de wachters, den strijdkreet hoorende, vluchtten van torens en muren.

'Arkel! Arkel!' - alles, wat Hollandsch gezind was stormde ter Kanse-poort uit in woeste, angstige vlucht; geen wapen verhief zich, men liep elkaar onder den voet, men verdrong elkaar op de bruggen, struikelde,

stortte in 't donkere, hoogopspattende water! Intusschen liet jonker Willem de Burghpoort aan de oostzijde der stad openslaan en al zijn volk trok met wapperende banier de stad binnen. Een uur later schreed de jonker de straten door, alléén voorafgegaan door zijn trompetter, die luide uitriep, dat al wie zich onder Arkel's banier wilde scharen, gratie zou ontvangen. En al 't volk, juichend van blijdschap, liep samen, begroette in den jonker 't oud geslacht, dat eens over hen regeerde, huldigde den zoon in de plaats zijns vaders.

Daar was sindsdien lang en bloedig gestreden om de oude stad aan de Merwede. Willem van Beieren nam Johan van Arkel gevangen, had Gorinchem weer in bezit gekregen en bij zijn dood nagelaten aan zijn dochter Jacoba. Ofschoon een vinnige vijand van al wat Arkel heette, had de graaf van Holland achting, bijna genegenheid opgevat voor den stouten jonkman, die den ridderslag nog niet had ontvangen, maar wiens moed en trouw zoo waarachtig ridderlijk waren: voor jonker Willem van Arkel. Toen Jacoba weduwe was geworden van den Franschen dauphin, had hij zijn Hoeksche edelen hevig verschrikt door te verklaren, dat hij zijne dochter gaarne bruid zou zien van zijn stoutmoedigen vijand, en toen zij hem smadelijk toevoegden: ‘Hoe, Heer, gij zoudt de gravinne van Beieren den slechten jonker van Arkel geven!’ had hij met trots geantwoord: ‘Geen slechten jonker van Arkel, maar een toekomstigen hertog van Gulik en Gelre.’

Dan, Willem van Beieren was gestorven en de jonge gravin regeerde over een land, verscheurd door de twisten der Hoeken en Kabeljauwen. Weer klonk de zegekreet van Arkel door Gorinchem: Johan van Egmond, zwager van jonker Willem, viel op den vroegen morgen van Sint-Elisabethsdag in de stad en bezette die ten behoeve van den jonker.

Jacoba's getrouwen vloden op 't slot, dat hertog Willem, haar vader, had doen bouwen, en verdedigden dit dapper. Spoedig kwam jonker Willem zelf met veel heeren en ridders om weder bezit te nemen van zijn land, maar ook Jacoba kwam met haar moeder Margriet en tal van Hollanders, Zeeuwen en Friezen de Merwede opgevaren met vliegende vendels en wuivende vanen. Aan 't hoofd van haar leger stond jonker Walraven van Brederode.

Met wat wonder vreemde gevoelens zal de jonge gravin den vijand te gemoet zijn getrokken, dien zij zoo gaarne vriend had willen heeten. Jacoba van Beieren was toen nog niet de door 't leed verbitterde vrouw, die de geschiedenis ons met vaak àl te schrille kleuren schildert. Zij was een schoon, hartstochtelijk kind, dat nog geen zeventien lentes telde. Haar huwelijk met den Franschen dauphin was een staatkundige verbintenis geweest; was 't wonder, dat haar droefheid méér de verloren kroon dan den gestorven echtgenoot had gegolden, dat de weduwsluier haar al spoedig te zwaar drukte en het jonge, vroolijke hart smachtte naar levensvreugde? De landgravin van Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland had in die troebele tijden wèl behoefte aan een sterken steun, en de forsche jonker van Arkel, de stoutmoedige aanvoerder der Kabeljauwschen, was behalve door zijn dapperheid ook beroemd door zijn mannelijk schoon en zijn zachtaardig karakter. Ook wilde haar moeder haar tot een huwelijk dwingen met haar neef Jan van Brabant en voor dien zwakken, onbeduidenden jongen had zij alleen diepe minachting.

Gravin Jacoba kwam dan te Gorinchem en werd met haar moeder binnen het slot gelaten; haar volk maakte een bres in den muur bij 't slot en kwam zoo in de stad. Toen jonker Willem zag, dat het leger van Jacoba zich gereed maakte tot den aanval,

maakte ook hij zijn volk strijdvaardig. Voor de legerscharen elkaar ontmoetten, werden met groote plechtigheid de twee aanvoerders Walraven van Brederode aan de eene zijde, Willem van Arkel aan de andere tot ridder geslagen.

Op den vooravond van den 1sten December ontbood Jacoba den drost van Gorinchem, Aarnd van Leyenburgh, die aan Van Arkel verwant was, bij zich en zond hem heimelijk naar 't kamp der vijanden. Hij moest den nieuwen ridder en heer van Arkel voorslaan haar te huwen; zoo zou hij den bloedigen strijd, die aanstaande was, verhinderen, de twisten, die het land verdeelden, tot een goed einde brengen en haar tot een gelukkige vrouw maken. De bode werd door den Kabeljauwschen aanvoerder heuschelijk ontvangen, maar toen hij hem met het aanzoek had bekend gemaakt, mocht hij vergeefs wijzen op den hoogen staat zijner meesteresse, op haar innige genegenheid voor den ridder, hij mocht vergeefs bepleiten wat eer en voordeel uit zulk een verbintenis zouden komen, - Willem van Arkel, wiens haat tegen 't Beiersche geslacht te groot was, zeide hem fier, de gravin te boodschappen, dat hij liever zou sterven dan zich met haar te verbinden.

En met deze boodschap kon Van Leyenburgh heengaan.

Jacoba wilde den man, die haar zoo smadelijk afwees, toch niet laten sterven. Vóór dat den volgenden dag de troepen ten strijd gingen, gaf zij Brederode last den ridder Van Arkel te sparen en hem zoo doenlijk ongekwetst gevangen te nemen.

In den morgen van den 1sten December trok Brederode met zijn volk over de gracht en viel den vijand aan. Fel werd gestreden. Boven het gedruisch van trommels en trompetten uit klonk 't geroep en geschreeuw der strijdenden, weldra 't gejammer der gewonden. Gorinchem's straten waren tot een bloedig slagveld geworden. Reeds sloeg Van Arkel de troepen van Brederode terug, maar een van zijn hoofdlieden, de jonker van Dreuten, die in onderhandeling had gestaan met die van Beieren, ging zonder oorzaak op de vlucht, de Burghpoort uit. Toen trok Brederode met de zijnen in woesten aanval op die van Arkel los en behaalde de overwinning, maar vóór hij zijn woord aan de landsvrouwe gestand kon doen en Willem van Arkel overmeesteren, viel hij zelf doodelijk getroffen neer.

Op 't slot heerschte groote vreugde: boodschapper na boodschapper berichtte de zege, hoe Arkel terug werd geslagen, hoe graaf Jan van Opburgen, Alard van Buuren, Willem van Apeldoorn waren gesneuveld, hoe volkomen de nederlaag van den trotschen vijand was. Jacoba verwachtte vol ongeduld den gevangene, dien Walraven van Brederode haar beloofd had. Hoe zou zij door zachte liefde den overmoedigen man aan zich binden en hem doen vergeten, dat zij de erfgename van Willem van Beieren was. Daar kwam de tijding, dat Brederode was gesneuveld! Jacoba betreurde hem hartelijk, en bij haar rouw voegde zich angst voor 't lot van Van Arkel.

Tegen den avond werden vele hooge gevangenen binnen het slot gevoerd, maar de vijandelijke aanvoerder was niet onder hen, ook scheen het onmogelijk, dat hij ontvlucht kon zijn. De gravin gaf last hem op te sporen, maar eerst laat op den volgenden dag ontdekte men zijn lijk onder andere dooden in 't slijk van de Krijtsteeg, waar hij neer was geslagen.

In groote droefheid ontving Jacoba die tijding; in aller bijzijn schreide zij luid en riep herhaaldelijk: ‘Ik heb gewonnen, maar ik heb verloren!’ 't Was de gravin lief geweest, wanneer Van Arkel de stad had gewonnen, zoo zij hem aldus tot vriend had kunnen maken, maar Van Arkel had zijn woord gestand gedaan van liever te sterven dan zich met haar te vereenigen.

Ook in den dood eerde Jacoba nog haar stoutmoedigen vijand; met plechtigheid liet zij hem binnen Gorinchem begraven in de tombe zijner vaderen. Spoedig daarop verliet zij met haar moeder Gorinchem en trok naar 's-Gravenhage.

In April van 't volgend jaar sloot zij, door staatkunde gedwongen, een huwelijk met Jan van Brabant, die haar zoo diep rampzalig zou maken.

Salomon Cousaert.

Salomon Cousaert, geschilderd in 1641; een kop uit Neêrlands gouden eeuw. Al de trots, de weelde van dezen glorieuzen tijd stralen u tegen uit de groot-open, tintelende oogen van dezen Haarlemschen patriciër, uit den fieren rechtop-stand van zijn kloeken kop, uit den geestig besneden mond, uit den overvloed van golvende lokken, die met de 'paardemanen'[1)] der in 1620 ingevoerde pruiken de staande kragen omlaagslaan deden, uit de trotsche nonchalance, waarmee hij, de anti-Spaansch gezinde Haarlemmer, ten teeken van burgerlijke gelijkheid en politieke onafhankelijkheid in vergaderingen den breedgeranden vilthoed ophoudt.

Het zou u zeker geen laakbare ijdelheid geleken hebben, als een zoo aanzienlijk man zich ten-voeten-uit had laten portretteeren: was hij niet in datzelfde jaar 1641 tot lid der Haarlemsche vroedschap verkoren? Werd hij niet later secretaris van de kleine Bank van Justitie, burgemeester van Haarlem?

Toch treffen wij hem op deze beeltenis - deel van het groote, in ons Hals-nummer gereproduceerde en besproken regentenstuk - weergegeven in de uitoefening van een werk van Christelijke barmhartigheid: als Regent van het St.-Elisabeths-gasthuis.

De vijf regenten - Fr. Wouters, Dirk Dirks, J. v. Clarenbeek, S. Cousaert en Swert S. Warmond - zitten daar in een eenvoudige kamer, waarvan een kleurlooze landkaart de eenige versiering uitmaakt, rondom een tafel met kleed van twijfelachtige kleur; Johan van Clarenbeek - misschien de eerste regent -, in het midden gezeten, is aan het woord, de anderen luisteren; Cousaert-want deze interesseert ons alleen - zit tusschen den toeschouwer en de tafel - hij alleen op den voorgrond, recht tegenover den spreker; hij heeft den stoel een weinig op zij geschoven, den rechterkant van zijn lichaam gekeerd naar zijn collega's, en ziet luisterend voor zich uit; vergelijk hem met de anderen, en aan zijn houding, blik en gelaatstrekken zult ge bemerken, dat hij, ofschoon misschien geen voorzitter, de meerdere is in kennis, de rijkste in ondervinding, de deftigste in stand, die wijzen kan op een wapen met vijf rozen van keel (rood), een achtspakig getand rad van sabel (zwart), een klimmenden leeuw van sabel, getongd en geklauwd van keel.

Zoo ooit dan was Frans Hals rond 1641 de schilder der deftige burgers; niet meer de kleurige praal der schutterlijke feestkleedij, maar de stemmige dracht van wit linnen op lakenzwart, het sobere, tonige interieur der statige, ietwat sombere bestuurskamers trok hem aan, gaf hem gelegenheid om, bóven de vreugde der kleur, den hem nu voor altoos liever geworden luister van het licht voluit te vieren.

P. RAËSKIN, Pr.

Een angstvolle week.
Door Christine.
(*Vervolg*.)

1) Scheldnaam voor de pruiken.

De kinderen werden door Marietje geholpen om zich in de beste kleederen te steken en weldra waren allen gereed. Vader nam de twee jongens aan de hand, Marietje

haar zusje en de beide jongsten, nog te klein om ter kerke te gaan, gingen samen in een heekje spelen.

Juist, toen zij de woning verlieten, herinnerde zich vrouw Peters, dat de schoenmaker Muller met vrouw en kind zou komen, en vroeg nu haar man een paar sigaren extra te koopen, terwijl zij haar dochtertje eenig geld gaf, om wat koekjes te halen.

Moeder ging aan het werk; de bedden moesten opgemaakt, de ontbijtboel gewasschen en weggeborgen en alles voor het middagmaal gereed gemaakt worden. De tijd vloog voorbij en toen plotseling de deur geopend werd, zag zij verwonderd op, dat vader en de kinderen daar alweer waren.

'Was de kerk zoo gauw uit?' vroeg zij verbaasd.

'Wel neen, vrouw,' was het antwoord, 'niet vroeger dan anders; het is al over twaalven!'

Museum Haarlem.
SALOMON COUSAERT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

'Over twaalven? Wel, waar blijft de tijd! Maar waar is Marietje?'

'Zij komt dadelijk, ze moest nog de koekjes halen.' Vader zette zijn hoed op de kast en legde er luchtigjes een doek over; hij trok zijn jas uit en ging in zijn hemdsmouwen bij het raam zitten. Daar lag het maandelijksche nummer van de *Katholieke Illustratie*, de lectuur daarvan bewaarde hij altijd tot Zondags na kerktijd. Dan had hij het best den tijd om op zijn gemak de mooie platen te bekijken en te lezen wat er in stond van af den titel tot het laatste woord. Weldra was hij geheel verdiept in de lectuur en hoorde er niets van, dat zijn vrouw hem al een paar maat had aangesproken; eindelijk stootte zij hem aan en zei: 'Nu, man, bewaar de rest maar voor van avond, we wachten op je, het eten wordt koud.'

Hij keek op en zag nu, dat de tafel gedekt was en zijn vrouw en kinderen er al aan zaten. Snel nam hij zijn stoel en schoof

ook bij; moeder schepte op en nu hoorde men niets dan het gerammel van de vorken. Het middagmaal scheen allen bijzonder te smaken; moeder, die vroeger in een deftigen dienst keukenmeid was geweest, had het koken nog niet verleerd, dat bewees de graagte, waarmee man en kinderen de spijzen verorberden. Toch was het eenvoudige kost, maar gezond en degelijk en voor de kinderen, die niet verwend waren, een ware feestmaaltijd. Ingelegde snijboonen met varkenslapjes en aardappelen, dat kwam niet alle dagen voor!

LIESBOSCH IN ZOMERDOS.

Moeder had reeds een paar malen iets willen zeggen, maar na een blik op haar man, die zoo smakelijk zat te eten, zweeg zij weer. Toen eindelijk de eerste honger gestild was en de kinderen er aan begonnen te denken, dat hun mond ook tot iets anders kon dienen, dan uitsluitend om te eten, legde vrouw Peters haar vork neer en zei: ‘Nu, man, je hebt nog niets gezegd van de Mullers. Waren zij niet in de kerk?’

‘Jawel, vrouw,’ was het aarzelend gegeven antwoord, ‘ze waren in de kerk en stonden blijkbaar bij het uitgaan mij op te wachten, maar toen ik hen wilde aanspreken, keerden zij mij den rug toe en gingen heen. Annetje Muller bleef nog staan en keek erg naar mijn nieuwe schoenen, maar haar vader zei: “Kom, kind, we moeten naar huis”; wat zou dat beteekenen, vrouw?’

‘Dat zullen wij spoedig hooren; 't is halfdrie, aanstonds komen zij!’

Maar het werd drie uur, vier uur en nog waren de verwachten er niet. Verwonderd zat Peters uit het raam te kijken naar den kant, van waar ze moesten komen, maar niemand verscheen. 't Was nog altijd slecht weer, misschien weerhield hen dat! Er was niets aan te doen; de koffie stond al zoo lang klaar, de kinderen vroegen om een koekje en hadden wel trek in een boterham, ze zouden maar beginnen. Na de koffie gingen vader en de oudste jongen naar 't Lof; het weer was te slecht om een wandeling te doen, zoodat zij onmiddellijk daarna weer naar huis kwamen. 't Was in de kleine woning lekker warm, de lamp brandde helder en ze zaten zoo gezellig om de tafel; toch wilde de goede luim van vader en moeder niet komen, ze zaten ernstig te kijken en verdiepten zich in het bedenken van allerlei redenen, waarom hun vrienden niet geweest waren. Zij spraken er evenwel niet over, gewoon als zij waren, alle ernstige zaken samen te bespreken als de kinderen naar bed waren. Nauwelijks waren zij dan ook met hun beitjes, of vrouw Peters begon:

JACHTHUIS IN HET LIESBOSCH.

‘Zeg, man, begrijp je er iets van? Gisteren zei baas Muller nog zoo zeker, dat ze zouden komen, en nu blijven ze weg!’

‘Misschien is er iets tusschenbeide gekomen of hebben ze zelf visite gekregen,’ zei vader vergoelijkend.

‘Maar waarom liepen ze dan opeens weg na de kerk?’

‘Ja, weet ik het? Ik zit me half gek te prakkezeeren. Maar weet je, vrouw, wat nog het waarschijnlijkste is?’

‘Nu, wat dan?’

‘Annetje keek zoo naar mijn nieuwe schoenen; misschien verbeeldden zij zich, dat ik die bij anderen heb gekocht en hen ben voorbij gegaan.’

‘Maar je hebt ze toch gekregen?’

‘Ja, maar dat weten zij niet. Weet je wat, vrouw, ga jij morgen eens bij baas Muller aan en vraag wat er aan scheelt.’

‘Dat is goed, man, dan weten wij het in eens en kan ik hun ook vertellen, dat die schoenen gekregen zijn.’

Den volgenden morgen was vrouw Peters nauwelijks op, of haar eerste zorg was naar haar jongste, de kleine, herstellende zieke, te kijken. Hoe schrok zij!

Het kind lag met hoogroode kleur op de wangetjes in het bedje en scheen moeilijk adem te halen. IJlings riep zij haar man en deze, het kind ziende, trachtte de moeder gerust te stellen, maar zijn gelaat toonde duidelijk, dat hij het zelf niet was. Kleine Liesje had zware koorts, haar ademhaling was zeer belemmerd en piepende geluiden kwamen uit haar keeltje. Nu en dan schokte een akelige hoest het kleine lichaam en werd het kind blauw van benauwdheid. Snel werd Marietje naar den dokter gezonden en toen, hoe moeilijk het hem ook viel, moest Peters naar zijn werk. Hij mocht niet verzuimen, want van zijn arbeid moesten immers vrouw en kinderen leven! Marietje kwam, buiten adem van het loopen, terug en vertelde, dat de dokter zoo gauw mogelijk zou komen. Zij hielp haar broertjes en zusjes bij het aankleeden en ontbijten en nam allen mee naar school.

LIESBOSCH. WOUDPARTIJ MET BRUGGETJE.

MARIËNDAL EN DE DUIVELSBRUG.

Moeder was nu alleen met het zieke meisje; angstig beschouwde zij het verhitte gelaat en trachtte het kind tot bedaren te

brengen als de benauwde hoest weer opkwam. Gelukkig kwam nu de dokter en na onderzoek van de kleine zieke, begreep hij spoedig, dat het een zeer ernstig geval van croup was, die het leven van het kind in gevaar bracht. Slechts een onmiddellijke operatie kon haar redden, maar daarvoor moest zij naar het kinder-ziekenhuis gebracht worden.

'Maar, dokter,' jammerde de moeder, 'kan dat niet thuis gebeuren, ik kan mijn kind toch maar niet zoo wegsturen!'

''t Is noodig, beste vrouw, hoe eerder, hoe beter.'

'Maar vader is niet thuis, wat zal hij wel zeggen?'

'Waar werkt je man, dan zal ik naar hem toegaan; het kind moet er vanochtend nog heen, anders is het te laat.'

Wanhopig snikkend gaf vrouw Peters de verlangde aanduiding en snel verliet de dokter het vertrek.

Ach, wat schreide de arme moeder! Haar jongste, haar lieveling, waar zij reeds zoo mee getobd had, en misschien juist daarom zoo dierbaar aan het moederhart, weg te brengen om 't kind, wie weet, nooit meer levend terug te zien!

't Was zoo vreeselijk, maar toch moest zij trachten tot bedaren te komen, om in staat te zijn ten minste eenigszins het lijden van haar lieveling te verzachten. Het arme wichtje was zoo benauwd, angstig strekte het de armpjes naar moeder uit. Zij nam het uit het bedje en vlijde het aan haar borst, maar zij kon haast het lijden niet aanzien. Daar ging de deur open en vader snelde binnen:

'Vrouw, vrouw, waar is onze lieveling, leeft zij nog? Ach, haar missen, mijn God, ik kan het niet!'

'Hier is zij, man,' en vader stortte op de knieën naast zijn vrouw neer en staarde als in doodsangst op de blauwe, verwrongen trekken van zijn kind.

De dokter was met hem binnengekomen en legde nu de hand op zijn schouder: 'Bedaar, Peters, blijf kalm, nog is alle hoop niet weg! Kom, moeder, geef mij je kleine; over een paar weken krijg je haar terug, gezond en wel!' En de dokter tilde snel het wichtje van den schoot der moeder en eer zij begreep, wat er gebeurde, had hij het in een deken gewikkeld en droeg het naar zijn rijtuig, dat voor de deur wachtte. Peters volgde hem en nauwelijks waren zij ingestegen, of de koetsier legde de zweep over het paard en het rijtuig verdween om den hoek van de straat.

Nu kwam vrouw Peters eerst tot het volle besef, dat haar kind haar ontnomen was, en zinneloos van smart ijlde zij naar de deur - om? Ja, wat wilde zij dan? Was het niet om genezing te vinden voor haar lieveling, dat de dokter het had meegenomen? Handenwringend stond de arme moeder daar, toen de deur geopend werd en de kinderen binnenkwamen. Zij begrepen spoedig, wat er gebeurd was, en luid jammerend omringden zij hunne moeder. Zusje weg, zusje ziek, misschien reeds dood, de kleine speelpop van het huisgezin hun ontnomen! De kinderen snikten en schreiden om het hardst, toen de moeder haar tranen droogde en zei: 'Kom kinderen, laten wij bidden, God is zoo goed, Hij kan ons Liesje genezen!' Soms haperend, met snikken in de stem, bad zij het eene Weesgegroet na het andere, terwijl de kleinen antwoordden, rondom haar stoel geknield, tot plotseling een zware mannenstem zich met de hunne mengde. 't Was vader, die teruggekomen, mede neerknielde en medebad!

Moeder maakte nu het kruisteeken en stond op; hoe treurig en terneergeslagen ook allen waren, er moest toch gezorgd worden voor het huishouden, zonder middageten konden vader en kinderen toch niet heengaan. Geholpen door Marietje

bereidde zij spoedig het maal, hetwelk nu meer dan eenvoudig was, maar niemand beklaagde zich er over, want tranen en verdriet verzadigen snel, al doen zij ook de krachten afnemen. Het maal was spoedig afgeloopen en met bedrukt gelaat zei Peters zijn vrouw vaarwel en ging naar zijn werk en bracht tevens de kinderen naar school. Zoo was de arme moeder weer alleen met haar smart, maar zij bedwong zich en na nog een hartelijk gebed gestort te hebben, geknield voor het kastje, waarop de beelden van het H. Hart en de Moeder Gods prijkten, stond zij eenigszins bemoedigd op en hervatte haar werkzaamheden.

Wat waren zij gisteren nog gelukkig geweest en hoe vreeselijk was hun geluk verstoord! Aan hetgeen haar en haar man had ontstemd, het vreemde gedrag van hun vrienden, dacht zij niet meer; zij ging geheel op in de gedachte aan haar arm kind. Toen de anderen uit school kwamen, liet zij ze onder de hoede van Marietje en ging naar het ziekenhuis. 't Was goede tijding, die zij er mocht vernemen: de operatie was gelukt en de kleine, afgetobd als zij was, lag in een diepen slaap. Moeder mocht haar niet zien, maar die tijding stelde haar toch gerust en bijna vroolijk gestemd kwam zij thuis. Zij was nog bezig met het avondeten te bereiden, toen vader thuis kwam. Ook hij was naar het kinderziekenhuis geweest en had het nieuws gehoord, maar de dokter had hem gewaarschuwd, dat zij zich niet al te veel aan de blijde hoop moesten overgeven, het gevaar was immers nog niet geweken. Zwijgend werd het maal genuttigd, hunne harten waren te vol om te praten als gewoonlijk, en zelfs toen Marietje iets wilde zeggen over hetgeen haar dien dag op school was overkomen, werd haar het zwijgen opgelegd. Na het eten knielden zij neer, en steeg een hartelijk en aanhoudend smeekgebed uit hun gemoed tot voor den troon van God, die over leven en dood beschikt.

Uitgeput door al die aandoeningen, legden zij zich ter ruste en een loodzware slaap suste voor een poos den angst in hun hart. Nauwelijks echter brak de morgen aan, of vader en moeder waren reeds op weg om naar hun lieveling te zien. Ditmaal keerden zij niet huiswaarts met hoop en blijde verwachting bezield: de nacht was niet gunstig geweest, de kleine had koorts en was zeer onrustig.

Zoo ging het nu iederen dag, nu eens was er een weinig beterschap, dan weer was de toestand minder goed, maar toch bleven zij hopen tegen alle hoop in. En waarom ook niet? Zij baden zoo vurig, met zooveel vertrouwen! Zou God hun gebed dan niet verhooren? Dat kon immers niet! Maar ach, wie weet, of de goede God den kleinen engel niet bij zich in den schoonen hemel wilde hebben! Men moest zich onderwerpen aan den H. Wil Gods, maar het viel zoo zwaar aan het ouderhart!

Niemand had intusschen opgemerkt, dat Marietje alle dagen met beschreid gezichtje uit de school thuiskwam; zij was altijd later dan de andere kinderen en als zij gevraagd werd, waar zij geweest was, antwoordde zij: ‘Naar de kerk om den H. Antonius te bidden.’

‘Maar, kind,’ zei vader of moeder dan, ‘je kunt toch thuis met ons samen bidden en de H. Antonius wordt toch ook het meest voor verloren zaken aangeroepen, je hebt toch niets verloren, wel?’

Dan schudde zij droevig het hoofd of barstte in tranen uit. Ieder wist, dat zij veel van Liesje hield, maar dat alleen kon het niet zijn, want haar droefheid had zoo iets angstigs en schuws, dat niemand wijs uit haar kon worden. Het kind vermagerde zichtbaar en haar ouders begonnen zelfs te vreezen, dat het bij één zieke niet zou blijven en dat ook Marietje de een of andere ongesteldheid onder de leden had. Toch hield het meisje vol, dat haar niets mankeerde. Het arme kind gevoelde, dat hare ouders reeds genoeg verdriet hadden, en droeg haar eigen leed in stilte.

Zoo was het weer Zondag geworden. De geheele week had het voortdurend gesneeuwd, maar Zaterdag was plotseling de dooi ingevallen en begon het te regenen, zoodat weldra de straten met een vuile modder bedekt waren. De straatreiniging toog met ijver aan het werk, maar kon het niet af; geheele hoopen sneeuw en modder lagen nog op de hoeken van straten en grachten, maar eerst Maandag kon het werk hervat worden.

't Was een treurige Zondag voor de familie Peters; kleine Liesje was nog zwaar ziek, geen wonder, dat vader met bedrukt hart voor het raam zat. De courant had hij in de hand, maar zijn gedachten kon hij niet bij de lectuur bepalen; zij verwijlden in de ziekenzaal, waar hij zijn kind had moeten achterlaten. Spoedig legde hij de krant neer en verzonk in droevig gepeins.

Zijn vrouw, die hem eenigen tijd reeds had gadegeslagen, zei nu: 'Man, ga je eens wat verzetten; waartoe dient het, daar zoo te zitten treuren! Waarom ga je baas Muller niet eens opzoeken? Misschien weet die je wat op te beuren.'

'Maar, vrouw,' zei Peters, 'daar komt me ineens in de gedachten, dat de Mullers de geheele week niets van zich hebben laten hooren; ze zullen toch wel weten, dat Liesje ziek is, en ze zijn niet eens komen vragen, hoe het met haar was.'

'Welnu, man, ga dan eens vragen, wat er aan schort; hebben ze iets tegen ons, dan kun je het meteen uitmaken.'

'Ik heb liever, dat jij dat doet, vrouw; dat is je beter toevertrouwd. Ik zou mij maar kwaad maken, misschien om niets.'

'Mij goed; ik ga nu met de kinderen naar de kerk en zal ze daarna naar huis sturen. Kom jij me dan tegemoet.'

'Dat is goed, ik ga nu nog even naar het ziekenhuis. Misschien is zus wat beter!'

Vrouw Peters nam haar hoed en mantel en begeleid door de kinderen ging zij naar de kerk. Daar bad zij zoo vurig, zoo vol vertrouwen; het was haar, als zou zij nu de genezing van haar dierbaar kind verwerven. De tranen biggelden over haar bleeke wangen en gesmoorde snikken stegen uit haar borst, zoodat de andere kerkbezoekers haar verwonderd en meelijdend aanzagen. Eindelijk bemerkte zij die blikken, en haar tranen afwisschend, stond zij op en verliet de kerk. Toen gelastte zij den kinderen zoet naar huis te gaan, en richtte zij haar schreden naar de woning van baas Muller. Al voortgaande kwam haar al de doorgestane angst weer voor den geest; weer zag zij in gedachten het arme wicht in doodsbenauwdheid de armpjes naar haar uitstrekken, weer meende zij het gereutel in haar borstje te hooren en zag zij het zweet in dikke druppels op haar voorhoofdje parelen. Was het wonder, dat zij in hevige ontroering aan de deur van Muller's woning aanklopte?

Baas Muller opende en bleef ontsteld staan, toen hij zag, wie de bezoekster was. Hij liet haar binnen, maar zwijgend, zonder zelfs haar de hand tot groeten toe te steken.

Vrouw Muller rees op van haar stoel en bleef in afwachtende houding staan, eveneens zonder een woord te spreken. Vrouw Peters evenwel had het niet eens opgemerkt, vol als haar gemoed was, strekte zij beide handen naar haar vriendin uit en snikte: 'Ach, Koosje, het is zoo hard, ons kleine Liesje is zoo ziek, den dood nabij.'

Zij liet zich op een stoel vallen en den zakdoek voor het gelaat drukkend, schreide zij luid en krampachtig. Niemand antwoordde, maar verdiept in haar smart, lette zij er niet op en begon weer:

'Ach, Koosje, mijn kind zal sterven, en ik mag het niet in mijn armen houden, niet meer zien! Er is zoo weinig hoop meer! Zeg, wist je het niet, had je het niet gehoord?'

Nu keek vrouw Peters op, verwonderd nog altijd geen antwoord te krijgen; haar vriendin stond met den rug naar haar gekeerd, 't was alsof zij bang was naar de arme moeder te zien, alsof zij vreesde, het medelijden, dat in haar hart opkwam, te

toonen. Zij wilde evenals haar man boos zijn, boos blijven; daarom wendde zij zich af en zweeg zij. Maar haar man kon haar voorbeeld niet volgen, hij zag vrouw Peters onverschillig aan en zei: 'Ja, ja, zoo gaat het, na de zonde volgt de straf, maar ditmaal volgt die wel spoedig; ik had het niet gedacht.'

'Wat meen je met die woorden?' vroeg vrouw Peters. Zij hernam haar kalmte, nu zij het vreemde gedrag en de nog vreemder woorden vernam; wat moest dat beduiden?

'Waarom zou de straf de zonde volgen? Wat hebben wij misdreven?'

'En dat vraag je nog?' zei Muller, 'hoe durf je nog hier te komen en ons lastig vallen? We hebben het vergeven, ter wille onzer oude vriendschap, maar vergeten, neen, dat gaat zoo spoedig niet!'

'Maar zeg dan toch, wat er gebeurd is, wat hebben wij misdreven? Ik weet van niets,' betuigde vrouw Peters.

'Zeg eens, hoe komt je man aan die nieuwe laarzen?'

'O, meen je die? Die heb ik gekregen!'

'Maak dat een ander wijs; wie zou zoo gek zijn nieuwe schoenen weg te geven! Neen, hoor, die heb je gestolen, of liever je dochtertje is de dievegge en jij de heelster!'

'Maar baas, wat vertel je nu? Maak dat waar, als je kunt!'

'Zeker is het waar! Waarom anders moest Marietje op dien Zaterdagavond zoo stilletjes wegsluipen, terwijl Annetje door de straatjongens met sneeuw werd ingewreven? 't Was, omdat ze de schoenen had gestolen, die Annetje moest wegbrengen naar mijnheer D. op de Heerengracht!

Toen het kind haar mandje opnam, waren de schoenen verdwenen; juist den volgenden dag had je man nieuwe schoenen aan de voeten, terwijl je toch zelf gezegd had, dat je geen geld hadt om de oude te laten maken.'

Sprakeloos had vrouw Peters geluisterd. Zij wist het eerste oogenblik niet, wat te antwoorden; al het verdriet en lijden van deze smartvolle week drong zich bij haar op en nu dit nog! 't Was te veel en plotseling zonk haar hoofd achterover en verloor zij het bewustzijn.

Verwijtend keek vrouw Muller haar man aan. 'Je bent te hard geweest,' zei ze zacht, 'bedenk, hoe zij reeds geleden heeft; kom, laten wij het maar vergeten, er is immers toch niets meer aan te doen!'

Zij maakte den mantel van de bewustlooze los, zette haar hoed af en bevochtigde haar gelaat met frisch water. Nog was zij er mee bezig, toen de deur werd opengegooid en haar dochtertje met Marietje Peters binnenstormde.

'Vader, moeder,' schreeuwde zij, 'hier zijn de laarzen, die ik moest wegbrengen. Marietje heeft ze niet gestolen! Ik heb ze teruggevonden op straat in dezelfde hoop sneeuw, waar de jongens ons hadden ingewreven.'

'Ja, dat waren ze, geheel doorweekt van het sneeuwwater, dof en besmeurd door de modder, maar toch te herkennen; zelfs het stempeltje, dat baas Muller gewoonlijk in de zolen drukte, ontbrak niet.

Vrouw Peters opende nu de oogen en kwam langzaam tot bewustzijn. 'Vergeving, arme moeder, arme vriendin,' sprak bevend vrouw Muller, 'wij hebben je onrechtvaardig verdacht, maar je onschuld is bewezen. Vergeef ook mijn man, hij is te haastig geweest in zijn oordeel, maar bedenk ook, dat de schijn tegen je was.'

Eerst begreep vrouw Muller haar niet, maar toen alles haar verteld en de schoenen haar getoond werden, werd het haar duidelijk. Een tranenvloed gaf lucht aan haar

overstelpt gemoed, maar nu mocht zij troost en medelijden ondervinden, waar beide haar eerst geweigerd waren. Ook Annetje betoonde haar droefheid over het gebeurde en vroeg vergiffenis aan Marietje. Het bleek nu, dat zij gedurende de afgeloopen week het arme kind steeds geplaagd en gesard en haar in het bijzijn der andere kinderen beschuldigd had, de schoenen gestolen te hebben. En Marietje had gezwegen om het lijden harer ouders niet nog meer te verzwaren, maar met aandrang en vertrouwen had zij den H. Antonius gebeden om uitkomst en zie, haar gebed was verhoord! Kon zij in de blijdschap van haar hart anders doen, dan haar vriendinnetje omhelzen en alles vergeven?

Vrouw Peters vertelde nu aan haar vrienden alles, wat die week was voorgevallen, de ziekte van haar kleine lieveling, de angsten, die zij had uitgestaan, en hoe nu nog het kind in levensgevaar verkeerde, hoewel de operatie gelukt was. Nog sprak zij, toen haar man binnentrad; hij had zoolang op straat gewacht, tot zijn geduld uitgeput geraakte en hij zijn vrouw bij de Mullers ging opzoeken. Zijn gelaat sprak van innige blijdschap en naar zijn vrouw gaande, greep hij haar hand en zei:

'Schep moed, lieve Marie, ons kind is behouden! Ik kom zoo juist van het Ziekenhuis; de dokter zei, dat het gevaar geweken is en binnen een paar weken mogen wij ons kind terughalen.'

Nu brak de zon van hoopvol geluk door de donkere wolken van verdriet en kommer en spiegelde zich in die oogen, waarin nog tranen van ontroering parelden. Spoedig werd Peters bekend gemaakt met hetgeen zoo even geschied was en, niet minder grootmoedig dan zijn vrouw, vergaf hij als zij en blijde, vol hoop en vertrouwen, vierden zij dit dubbele feest; het feest der vriendschap, herwonnen en bevestigd, en het feest der genezing, der teruggave van het kind aan het liefhebbend ouderhart.

De bosschen van het Staatsdomein in de omstreken van Breda, door Thérèse van Arendsberg.

Tot de uitgestrekte grondbezittingen in Noord-Brabant, destijds behoorende aan Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden, doch na diens overlijden in handen van den staat overgegaan, behooren in de eerste plaats de bosschen in de nabijheid van Breda, te weten: Het Liesbosch, het Mastbosch en het Ulvenhoutsche bosch.

In de laatste tien jaren, nu niet alleen de spoorwegen, maar ook de stoom- en paardentrammen zoo verbazend toenemen, werden deze bosschen meer algemeen bekend; de verschillende hôtels en pensions worden met elk jaar drukker bezocht, terwijl op zomer-Zondagen een toevloed van vreemdelingen uit de naburige groote steden, de vroeger zoo stille, rustige bosschen in drukke wandelparken herscheppen.

Het liesbosch.

Op ongeveer anderhalf uur afstand van Breda, en nauwelijks één half uur van het landelijke dorpje Prinsenhage, bevindt zich het uitgestrekte Liesbosch ter grootte van pl. m. 800 hectaren.

Dit bosch, dat voor het grootste gedeelte uit eike- en beukeboomen bestaat, is, vooral op warme zomerdagen, onvergelijkelijk mooi; de bodem is laag en vochtig, waardoor het groen er meestal frisch en helder uitziet, terwijl reusachtige varens tusschen het jonge akkermaalshout het geheel een schilderachtig aanzien geven. Voor

het grootste gedeelte bestaat dit bosch uit vierkante perken, doorsneden met breede lanen, die ook voor rijtuigen toegankelijk zijn, terwijl op andere plaatsen smalle, gezellige slingerpaden den wandelaar uren zoek doen maken.

In het Noord-Westelijk gedeelte van het Liesbosch, op korten afstand van de halte der Staatsspoor, bevindt zich het voormalige jachthuis van wijlen prins Frederik, alwaar Z.K.H. jaarlijks in het jachtseizoen eenige dagen vertoefde, totdat het hem, na het overlijden zijner beide zonen, aan lust en opgewektheid ontbrak om zich met dergelijke genoegens bezig te houden. Het gebouw zelf is eenvoudig ingericht, doch de ligging te midden van een sierlijk aangelegd park is zeer mooi. De laatste jaren wordt het aan particulieren verhuurd.

Midden in het bosch bevindt zich de woning van den opper-boschwachter der Domeinen, W.H. van Beckum. Men vindt aldaar gelegenheid tot stalling en om een en ander te gebruiken (geen vergunning) en daar er niet alleen van uit Breda, maar ook uit Rotterdam en Dordrecht meermalen bruiloftspartijen of kinderfeesten in het Liesbosch worden gegeven, kan het bij wijlen in en om de boschwachterswoning recht levendig toegaan, terwijl men ook heel dikwijls in de meer afgelegen lanen van het bosch een vroolijk lachen of opgewekt gezang hoort weerklinken. Ja, voorzeker het Liesbosch is een eenig mooi, schaduwrijk lustoord en een geliefkoosd verblijf van nachtegalen, die zoo menigmaal den eenzamen wandelaar in verrukking brengen door hunne lieflijke melodieën.

Het mastbosch.

Het 650 hectaren groote Mastbosch, in de onmiddellijke nabijheid van het dorp Ginneken gelegen, gelijkt in geenen deele op het Liesbosch en daarom zijn dan ook de meeningen over die beide zeer verdeeld: terwijl de een het eerste verre verkiest, zijn anderen van gevoelen, dat het Mastbosch de voorkeur verdient.

In den winter is dit stellig het geval; daar toch is het als het ware altijd zomer, omdat de denneboomen, waaruit dit bosch bijna uitsluitend bestaat, steeds hetzelfde zijn, en de grond er nimmer vochtig is.

Wat zijn ze statig, die hooge rechte sparreboomen met hun kruinen, als groote groene pluimenbundels. En hoe zachtweemoedig is hun ruischen, als een zoele zuidenwind door hunne takken speelt!

Men kan uren achtereen in dit bosch ronddwalen, zonder ooit hetzelfde pad te nemen, daar het geheel doorkruist wordt van smalle rechte lanen, waarvan er vier den naam van Eeuwigheids-laan dragen. Aan den zoom van het bosch vindt men het kasteel Bouvigne, dat uit de dertiende eeuw dagteekent en sedert lang het eigendom was van de familie Brandsma, die het echter den vorigen zomer verkocht heeft aan den heer De Bruyn, die het alleen zomers bewonen zal.

Een breede laan voert den wandelaar van daar langs de villa's Mariëndaal en Villa Maria naar Wörishofen een nieuwe aantrekkelijkheid en aanwinst voor Ginneken, dewijl deze stichting van Dr. Soer, die daar de geneesmethode van pastoor Kneipp op zijne patiënten in toepassing brengt, jaarlijks duizenden vreemdelingen derwaarts lokt. Ook een toko van den heer Pennock te Breda, een Oostersche open winkel, waar men zich letterlijk van alles kan voorzien, is, in verband met den toevloed van badgasten, gedurende de laatste jaren daar opgericht.

De boerenhoeve, die vroeger in het midden van het Mastbosch stond, en als boschwachterswoning dienst deed, is sedert eenige jaren gesloopt en vervangen door

een fraai gebouwtje, in Zwitserschen stijl opgetrokken, en een breede laan voert van daar naar de halte van een miniatuur-tram, die gedurende de zomermaanden onophoudelijk heen en weder rolt tusschen de markt van Ginneken en den ingang van het Mastbosch.

Aan de achterzijde omvat dit bosch een uitgestrektheid van vele hectaren, die nog in volkomen natuurstaat verkeeren, en 't is daar, dat men het terrein voor de schietbanen van het groote garnizoen te Breda

heeft ingericht. Zoo ver het oog reikt, ziet men daar niets dan wilde, woeste heide, die met haar eigenaardigen plantengroei, hare schakeeringen van licht en donker, ieder bewonderaar van echt natuurschoon weet te waardeeren.

MASTBOSCH. INGANG.

Daar het algemeen bekend is, dat de inademing van terpentijn-lucht, die in de dennenbosschen zoo overvloedig is, vooral voor longlijders genezende kracht bezit, treft men in de onmiddellijke nabijheid van het Mastbosch, behalve ontelbare pensions, verscheidene hôtels van den eersten rang aan, waarvan hôtel Mastbosch, Dennenoord en Duivelsbrug de meest bezochte zijn.

Het ulvenhoutsche bosch.

Een klein half uur voorbij Ginneken, den weg op naar Chaam, vindt men het kleine dorpje Ulvenhout, met het kerkje, zoo landelijk gelegen tusschen het schaarhout, dat op kleine walletjes, den weg ter weerszijden begrenst.

Op korten afstand van daar treft men een mooie, breede laan aan, met een slagboom, waarop een gekroonde F en het opschrift: ‘Nieuwe Dreef.’ Dit is de ingang van het Ulvenhoutsche bosch.

DE BOERDERIJ VAN VAN HAPEREN, MET HET BRUGGETJE.

Hier heeft men weer dezelfde regelmatige vakken, dicht begroeid met veelal zware boomen van allerlei soort, wier gebladerte, licht en donker, bevallig geschakeerd wordt door het glazend zwart der bruine beuken, die hier vrij talrijk zijn. Toch is dit bosch lang niet zoo bekend en wordt niet zoo algemeen bezocht als het Lies- en Mastbosch, hetgeen ten deele hierin zijn oorzaak vindt, dat daar in de nabijheid geen spoor- of tramlijn is, zoodat het alleen te voet of per rijtuig bereikt kan worden en ten anderen doordien er ook geen uitspanning of geschikt koffiehuis bestaat.

En werkelijk dit is zeer te betreuren, want alle kenners van natuurschoon zijn van oordeel, dat onder de drie vermelde bosschen dit laatste het van de andere wint: het mooiste toch, dat het Lies- en Mastbosch ieder voor zich zelf aanbieden, vindt men in het Ulvenhoutsche bosch vereenigd.

Op korten afstand van de boschwachterswoning ontwaren we een nieuw gebouw. 't Is de stichting van eenige Rotterdamsche kindervrienden, welke daar in 1895 werd opgericht. Op den voorgevel leest men: ‘Rotterdamsche Gezondheidskolonie’ en dit verklaart de bestemming. Elken zomer omstreeks half Juni komen de eerste veertig zwakke of ziekelijke kinderen daar, om in deze heerlijke boschlucht kracht en gezondheid te erlangen, en elke zes weken worden dezen door een gelijk getal vervangen tot einde September toe.

MASTBOSCH. BOSCHWACHTERSWONING.

Indien men van Ulvenhout naar Ginne ken wil terugkeeren langs een anderen weg dan den gewonen straatweg, slaat men aan de linkerzijde een landweg in, die door velden tot aan de rivier de Mark loopt. Deze passeert men door middel van een eigenaardig smal bruggetje, alleen voor voetgangers toegankelijk, en komt dan langs de prachtige boerderij van Van Haperen, welke ook tot de domeinen behoort, weer op de Bouvigne-dreef uit.

Dat toch allen, die natuurschoon zoo ver gaan zoeken, eerst wat meer in hunne nabijheid rondzagen, dan zouden zonder twijfel deze bosschen *nog* meer bezocht worden, dan nu reeds het geval is.

[Nummer 28]

DE EERSTE MADELIEFJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMILE HAUMONT.

Het groote raadsel, door G. Bruna.

I.

Zijn spreekkamer, tevens studeervertrek - een grooter woning was in 't stadje niet te vinden geweest - zag er echt dokterachtig uit. Hij had zijn best gedaan, het vertrek zoo ernstig mogelijk te maken, opdat de patiënten, die wellicht in een zoo piepjong artsje niet al te veel vertrouwen zouden stellen, door 't gezicht van allerlei beenderen, schedels, preparaten, platen en heel dikke boeken de overtuiging zouden krijgen, dat de jonge dokter verschrikkelijk geleerd moest zijn. En hij zelf werd door zijn omgeving geïmponeerd; hij gevoelde zich bijzonder krachtig tegenover den dood, als tegenover een vijand, die voor zijn kunde angstig in elkaar dook.

En met een waar gevoel van minachting was 't dan ook, dat hij ter hand nam een boekje, voor de aardigheid gekocht, ten titel hebbend: 'Wat brengt de dood?' Het was bepaald van een dier ongelukkigen, die den dood vreezen, waaraan hij nog niet dacht, hij de jonge, krachtige, wetenschappelijke man.

Juist greep hij van zijn bureau een nikkelen vouwbeen, geschenk van zijn vriend en studiegenoot, die - hij sprong op - die dood was. Wat was dat? Hij hoorde niets. O, ja toch, gelukkig, dat 't een verklaarbaar verschijnsel bleek, en 't was een blijde belofte tevens. Er werd gescheld, nu op zijn spreekuur; dat kon niet anders wezen dan een patiënt.

Inderdaad, 't was een patiënt. Zijn hospita, die goede, zorgzame, dikke vrouw, had een kleur van blijdschap, toen ze 't hem kwam meedeelen, dat zijn eerste patiënt er was. Ze was zoo blij, dat ze den man in de gang liet staan, en nog steeds haar vochtige handen afvegend, in zich zelf pratend weer naar haar keuken ging, zoodat de dokter, na drie minuten in waardige houding te hebben gewacht, zelf eens ging kijken en den man met een zeer vriendelijk gebaar binnen riep.

Maar ook het vroolijk 'goeden morgen, vriend!' was niet in staat op het angstigstille gelaat van den binnengekomene een weinig opgewektheid te brengen.

'Ga zitten en vertel me eens, wat je hebt.'

De man ging zitten en hijgde. Onder zijn stoppeligen baard gloeide een paarsroode kleur op, en de waterige oogen sperden zich angstig open, de dokter had het al gezien: een hartkwaal.

'O, dokter, ik ben zoo benauwd.'

'Benauwd?'

'Ja, ik ben zoo bang, dat ik sterven zal.'

'Kom, beste man, maak je niet zoo ongerust, dat zou je bepaald kwaad doen. We zullen je wel iets geven, dat je wat kalmeert. Maar vertel me eerst eens: ben je al eens meer onder behandeling geweest voor dezelfde kwaal?'

De man knikte bevestigend, terwijl hij, steeds hijgend, zich met zijn zakdoek het gelaat afwischte. 'Ja, ik zal u vertellen, ik ben slager; nu heb ik onder de boeren, die me vaak een stuk vee verkoopen.... een man, dien ze zooveel als kwakzalver noemen....'

'Daar heb je 't al; daar heb je 't weer, die vervloekte kwakzalvers; gelukkig, dat je komt; hij zou je gauw dood hebben gemaakt....'

Met een somber lachje antwoordde de patiënt: ‘Och, neen, ik geloof niet, dat zijn kruiden me veel kwaad hebben gedaan en ook niet.... dat uw poeders me veel goed zullen doen.... O, wat ben ik toch benauwd.’

De dokter wilde juist een eenigszins bitse opmerking maken, toen zijn patiënt vervolgde:

‘Maar 't is om heel iets anders, dat ik bij u kom. Ik heb Zondag den geheelen dag uitgekeken, ik woon tegenover de kerk, of ge daar ook heengegaan zijt en ik heb u niet gezien. Roomsch zult u ook wel niet zijn - de dokter protesteerde met een spotlachje tegen deze onderstelling - en dus dacht ik, hij zal wel zijn van de vrijdenkers. Nu moet u weten, dat ik daar zelf ook altijd bij ben geweest; ik heb van kind af aan eigenlijk nooit goed geweten, wat godsdienst is, ik heb me er nooit veel om bekommerd ook. Maar nu ik zoo voel, dat ik ga sterven, - neen dokter, maak me niets wijs, het duurt niet lang meer, - nu wou ik toch wel eenige zekerheid hebben. U is een man van de allernieuwste wetenschap, u moet me nu eens zeggen, wat is er volgens die wetenschap achter den dood?’

‘Achter den dood?’ herhaalde de dokter, een kleur krijgend van verlegenheid.

‘Ja, dokter, wat geloof je nu zelf, dat er iets is of niet?’

‘Neen, ik geloof het niet, ik denk, dat er niets is. Als het leven ophoudt, wat zou er dan zijn?’

‘Zoo, dus daarvan is u stellig overtuigd?’ vroeg hij weer rood wordend, na eenige oogenblikken van blijkbare ontspanning.

‘Ja, mij dunkt, dat is logisch, zooals een bekend denker heeft gezegd: als wij er zijn, is de dood er niet en als de dood er is, dan zijn wij er niet meer.’

‘Dus u weet het zeker,’ herhaalde de man, opspringend en weer zich neerzettend, met de oogen rollend, en hijgend.

‘Ja, ik ben er van overtuigd, maar ieder....’

‘Niets?’ gilde hij, zoo luide dat de hospita, die al een poos had staan luisteren, naar binnen kwam stuiven.

‘Niets?’ riep hij nogmaals, de hand van den dokter grijpend, terwijl hij van den stoel af op den grond gleed.

‘Wat is er dokter?’ riep de juffrouw, ‘kan ik u helpen?’ Daar ze geen antwoord kreeg, gaf ze zoo snel mogelijk toe aan haar wensch en verwijderde zich, halfweg in de gang even angstig als nieuwsgierig blijvende staan.

De dokter intusschen trachtte zijn patiënt op een rustbank te helpen, wat hem eindelijk gelukte, zoodat hij nu snel naar zijn apotheekje kon gaan. Maar voordat hij iets had klaargemaakt, klonk nogmaals, nu op heel vreemden, hollen toon: ‘Er is dus niets? Vaarwel dan, dokter.’

Slap hingen de arm[e]n neer op den grond, loodblauw werd het gelaat, de mond trok wijd open, het tandvleesch werd zichtbaar. de oogen sloten zich half.

De dokter greep den pols. Leefde hij nog? Ja, daar sloot zich weer de mond, de oogen sperden starend open, zagen naar boven, toen weer naar den geneesheer; 't was of ze een toornig verwijt deden. Nog een paar onverstaanbaar gemompelde woorden en 't was gedaan.

Nog bijna een kwartier later stond de dokter met den pols van den doode in zijn hand. Wat had hij willen zeggen? Was er iets?

,

Weinige uren later was 't heele stadje vol van de gebeurtenis met dokter Jansens eersten patiënt. De huisjuffrouw had vol wanhoop over dit ongeluk van haren kamerheer de zaak aan een buurvrouw verteld en die had haar onder een onbegrijpelijk glimlachje aangehoord met al de gevoelens eener vriendin, die ook graag den dokter op haar kamer had willen hebben en die bovendien gaarne haar buren weer op een nieuwtje trakteerde. De slager was bovendien ongetrouwd en niet onvermogend, zoodat velen reeds den graad van bloedverwantschap en de kansen op een deel der erfenis zaten te berekenen, wat daaruit bleek, dat ze bijzonder deelnemend en droevig waren. Eenigen maakten zich al spoedig op, om het lijk uit des dokters kamer weg te halen en naar hun eigen woning te brengen, wat, naar zij meenden, bij de verdeeling der erfenis nooit kwaad zou kunnen, terwijl degenen, die niet op dit denkbeeld waren gekomen, smalend glimlachten, toen ze 't vernamen.

De dokter intusschen zat, nadat hij van den somberen gast in zijn pas betrokken kamer was bevrijd, nog voortdurend als wezenloos voor zich uit te staren; tot den avond wellicht zou hij zoo hebben gezeten, wanneer niet een zacht schuifelen in de gang en een even zacht kloppen op de deur hem in zijn overdenkingen had gestoord.

Het was de juffrouw, die met een gezicht binnenkwam, alsof ze iets heel ernstigs had te zeggen, terwijl te gelijk haar huisvrouwelijke aard zich toonde in het nauwkeurig rondzien, of de gebeurtenissen van den dag geen sporen op meubels of tapijt hadden achtergelaten.

‘Een vreeselijk sterfgeval,’ begon ze.

‘Ja, ja,’ klonk het verstrooid.

‘En waar zou hij nou wel zijn?’

‘Waar hij is? Bij de familie immers, die hem straks hebben gehaald.’

De juffrouw kreeg een kleur, kuchte en hernam: ‘Neen, ziet u, dat bedoel ik niet, maar zijn ziel, wou ik zeggen, waar die nu zou wezen.’

Het was of den jongen dokter een schok door de leden voer bij deze gedachte, voor 't eerst in hem opgekomen, nadat hij reeds zoovele malen den dood in zijn stoffelijke uiting had aanschouwd. Het was of hij daar, daar op dien stoel, den blik nog zag, den laatsten blik van den stervende, dien blik, die iets zeggen wilde.... ‘Zijn ziel, juffrouw? Waar die zou wezen?’

‘Ja, mijnheer, of dokter wil ik zeggen, - u moet me niet kwalijk nemen, maar de heer, die vroeger hier woonde, die was geen dokter, ziet u, die was maar gewoon mijnheer - ja, dokter, ik hoop, dat u niet kwaad op me is, maar ik heb gehoord, wat u tegen hem zei, toen hij op reis ging naar de eeuwigheid. U zei, dat er niets was....’

‘Ja, maar hoort u eens, ik kon niet weten, ik kon niet denken, dat hij zoo gauw ging sterven.’ De dokter, die met een vuurroode kleur was opgesprongen, ging weer zitten en vervolgde, met steeds afgewend gelaat, haastig en druk: ‘Natuurlijk weer zoo'n kwakzalver, zoo'n knoeier, zoo'n bedrieger, die alles heeft bedorven. Was hij dadelijk bij een medicus gekomen. Die kwakzalverij moest uitgeroeid worden, die kerels, die er niets van weten en een toon aanslaan van het hoogste gezag. Ze verdienen de doodstraf.’

De juffrouw zweeg, er ging een gedachte in haar om, die ze niet dorst uiten, dat was aan elk harer geringe bewegingen te zien. Plotseling vatte ze moed: ‘Maar, dokter, hebt u zelf niet een beetje als kwak......’

Verder kwam ze niet, hier beving haar de vrees, dat ze te ver ging, dat ze al te ver was gegaan. Maar ernstig, ernstig vragend zag de dokter haar aan. ‘Hoe, bedoelt u, dat ik ook een kwakzalver ben.’

‘Ja, als u 't me niet kwalijk neemt - ze beefde en streek het haar, dat op haar voorhoofd hing, achterover - dan geloof ik, dat u ook wel iets tegen dien man hebt gezegd, waar u niet al te veel van wist. Dat er niets is - achter den dood bedoel ik.’

‘Je kunt gelijk hebben, juffrouw, maar.... wilt u nu thee voor me zetten en dadelijk als 't u belieft.’

Beiden waren verheugd, dat 't gesprek was geëindigd. Maar terwijl de juffrouw zich voldaan gevoelde, te hebben getuigd van wat ze gevoelde, liep de dokter onrustig op en neer: ‘Een beroerde geschiedenis. En daar heb je dat boek ook weer: “Wat brengt de dood?” Ik moet het toch eens goed lezen.’

II.

Versuft en verward na benauwden slaap

en benauwende droomen, ontwaakte de dokter den volgenden morgen. Het was nog heel vroeg; hij was gewoon langer te liggen, maar hij stond nu zoo spoedig mogelijk op, om te trachten zich te kalmeeren in den vroegen morgenstond. Spoedig zat hij, gedeeltelijk gekleed - het was Mei en ook 's morgens begon het al aardig warm te worden - in zijn rieten stoel bij 't raam, den stoel, dien hij reeds in het eerste jaar, toen hij student was, had gekocht, en die zoo echt prettig zat, al piepte hij bedenkelijk en staken er verscheiden spijkers uit, die op zijn kleeren loerden. 't Uitzicht was niet onaardig over 't lange, smalle plein, met de pomp in 't midden en de hekken om de veemarkt en aan 't eind den dikken ouden toren, welks afgebrokkelde top glansde in de ochtendzon.

Maar slechts een enkel oogenblik was die vroolijke aanblik in staat, hem afleiding te bezorgen; terstond richtte zich zijn blik weer naar binnen, naar den stoel, waarop gisteren gezeten had hij....

Wat zou de oude dokter glorieeren, nu zijn jonge concurrent zoo terstond zijn eersten zieke had laten sterven. Maar had hij er dan iets aan kunnen doen: Had hij kunnen vermoeden, dat de man zoo ernstig was? Had hij dat niet moeten zien? Wat waren ook eigenlijk weer de symptomen van zulk een dreigende hartverlamming? Hij hoorde nog het woord van zijn promotor: ‘de doctorsgraad is geen bewijs, dat men 't weet, maar alleen, dat men in staat is te studeeren.’ Hij moest aan 't werk. En allereerst zorgen, dat hem zulk een geval niet weer overkwam.

Toen de juffrouw een kwartier later zacht de kamer binnensloop, om die te ‘doen,’ was ze reeds binnen, voordat ze mijnheer bemerkte, die in een dik boek met griezelige platen verdiept zat. Ja, haar buurvrouw had het gezegd: ‘Ik voor mij zou geen dokter op mijn kamer willen, die boeken en lijken maken al je zenuwen in de war, allemaal zeg ik.’

(*Wordt vervolgd.*)

Zomerlandschap.
Naar de schilderij van Willem Roelofs.

We zijn meestal volop in het zomertij met Willem Roelofs, den gloedvollen vertolker van Hollands zomermooi. 't Is na den middag; de zon, die urenlang heeft staan laaien boven de lage weilanden, dreigt achter langzaam aandrijvende, zware wolkgevaarten schuil te gaan. Een bolle wind steekt op en zwaait het laag geboomte wuivend en ruischend heen en weêr. Zal er onweêr komen?

't Ware wèl te wenschen, want warm is het, drukkend warm, heel de atmosfeer lijkt te trillen in een tintelend warmtewaas, dat zilverig over de landen ligt, zweeft over de ruggen der rustige beesten, besluiert het bewegelooze water. Aan den slootkant, dicht bij het houten vlondertje, waarover aanstonds de boer zal komen aanklotsen, zijn de koeien saamgeschoold; ze weten, dat het haast tijd van melken wordt en wachten nu geduldig, werpend in het stille water den weêrschijn harer grauw-witte of donkere lichamen.

Waar dit tafereel door den schilder gezien is?

Wellicht buiten Dordrecht, waar hij zoo gaarne en zoo dikwijls werkte; in ieder geval: Hollandsch is het, van het echtste, zuiverste, onvermengdste Hollandsche karakter, dat ooit door een onzer tijdgenooten werd weêrgegeven.

Willem Roelofs - voor weinige jaren overleden - behoorde met W. Maris, Gabriël, Weissenbruch -allen nog in leven - tot onze beroemdste moderne landschapschilders. Zeker, er waren en zijn er nog velen, die heel knap, verdienstelijk werk geven, zóó verdienstelijk, dat de minste hunner glansrijk de vergelijking met buitenlanders-tijdgenooten kan doorstaan; want op onze schilders, de schilders van het geslacht, waartoe Roelofs moet gerekend worden, kunnen wij met recht en reden groot gaan. We zullen dan ook zooveel mogelijk onze *Illustratie* versieren met reproducties naar hun werken, en van de voornaamsten, dat zijn degenen, die door sterk geaccentueerd eigen karakter als 't ware de leiders en wegwijzers zijn geworden van een groot aantal meer of minder directe volgelingen, een meer volledige karakteristiek te geven trachten.

Wat Roelofs onderscheidde was zijn echt Hollandsche kunstenaarsaard, zijn vóór en boven alles schilder-zijn. Wel heeft hij het buitenland, Frankrijk, België bereisd, te Brussel zelfs jarenlang gewoond, en daar zeker zijn oogen wijd-open gehouden voor wat natuur en kunst er leerzaams boden, maar minder dan zijn tijdgenooten liet hij zich beïnvloeden door vreemd voorbeeld, nam hij voor-eigen-kunst-te-verwerken, vreemde elementen in zich op: hier, in polders en weiden, langs weg en water dwalend, met den glans van Hollands schoonheid in zijn gretig bewonderende oogen en den weerglans ervan in zijn ontvankelijke ziel, zocht en vond hij de uitingswijze, waaraan hij behoefte had, welke zijn eigendom werd, dóór en dóór Hollandsch, van dat gezonde, warm-bloedige Hollandsch, krachtig en kloek, sappig van kleur en sterk van effect veelal, harmonisch van met vaste hand en groote zekerheid tegen elkaêr gezette, krasse kleuren; een kunst van blijdschap, van onverflauwde gemoedswarmte, vierend met de altijd-jonge geestdrift eener onbevangen kunstenaarsziel de ‘vreugden van Holland.’

Zeker, we weten onder de onzen grootscher zieners, fijner bepeinzers van eigen natuurschoon te wijzen, maar van onvergankelijke waarde voor onze nationale schilderkunst blijft het werk van dezen waarlijk-bewogene van Hollands zomerweelde.

M.V.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

I.
Harer Majesteit Iersche dragonders.

De korte schemer spreidde zich over de vlakte, die ver in 't Noorden begrensd werd door een heuvelrij, waarachter de nacht op de loer scheen te liggen om straks alles in te nemen en te bezetten met zijn donkere schimmenwacht.

De zon ging heen om aan een ander wereldoord den dag te brengen, den dag met zijn dagbladen vol oorlogsnieuws, - nieuws, dat haar stralen straks zouden beschijnen in bureau's en in particuliere woningen, voor winkelramen op straten en pleinen; - nieuws, dat zij alleen dadelijk gelogen of halfwaar kon weten, wijl haar gouden oog alleen alles gezien had. -

Over de wijde veldvlakte, waarvan niemand begin of eind kon onderscheiden, reed een kleine troep dragonders. Met d'r vijftienen waren ze, en hoe elk om 't zeerst zijn paard spoorde, de dieren gingen met hangenden kop in een sukkeldraf. Twee officieren, geen van beiden boven de dertig, reden een paar meters vóór de manschappen uit, die in somber zwijgen hun ordeloozen rit vervolgden, 't Was den kerels aan te zien, dat ze doodmoe waren; hun uiterlijk en houding teekenden verbittering en wanhoop.

Al drie dagen en nachten hadden zij nagenoeg onafgebroken in het zadel gezeten, om ten slotte tot hun vertwijfeling te ervaren, dat heel hun verkenningstocht zoo goed als zonder resultaat was gebleven.

Des daags zweetten zij onder 'n gloeiende zon, 's nachts bibberden ze van kou, drie lange dagen kwelde hen een onleschbare dorst en nu hadden ze bovendien honger als wolven, omdat dezen morgen hun op drie dagen berekend rantsoen was verbruikt. Waar zij zich bevonden, wisten ze niet; ze konden slechts gissen, dat ze op z'n hoogst nog twintig Engelsche mijlen hadden af te leggen om het hoofdkwartier te bereiken.

Nergens, waar zij in deze drie dagen hun vliegend-beweeglijke vijanden gezocht hadden, vonden zij iets, dat hun nabijheid verried; toch had iedere dragonder sinds gisteren de vaste overtuiging, dat de Boeren zich dicht in den omtrek ophielden, hen volgden en al hun bewegingen nagingen. Niemand had één Boer gezien, en toch van middag nog hadden zij versche paardensporen gevonden langs een beek, waar zij doorgewaad waren.

Zoo'n veldtocht was dan toch een allerjammerlijkste bespotting van alles, wat zij zich van een oorlog hadden voorgesteld. Honger en dorst, gebrek en vermoeienis waren hun bedeeld in overvloed, maar van de eer, de glorie, die men hun profeteerde toen zij Engeland verlieten, daar hadden zij nog in de verte geen zweem van bespeurd. Was dát een menschwaardige krijg, waarbij ze de regimentsvanen thuislieten in de magazijnen?

't Was nu vier maanden, dat ze in Kaapstad waren aangekomen met het idee, dat alles vliegen zou in één gestadigen, reusachtigen opmarsch. Wel was er toen in Kaapstad een gewirwar van allerlei tegenstrijdige geruchten, en waren er bereids eenige onheilsprofeten, die hun schoone droomen van prachtige aanvallen en gewonnen slagen wilden storen, maar de jongens van het 19de Iersche dragonderregiment Harer Majesteit de Koningin sloegen geen acht op dat gebazel, ze zouden zelf wel zien.

Toen werd een regiment cavelerie, door zeeziekte en slechten whisky voor negentig percent voorloopig onbruikbaar, in een langen trein gestopt, die de lui voortsleepte door 'n land, waar ze niet eens naar keken op hun tocht. Een paar dagen en een paar nachten lang zwoegden en puften de locomotiefs bloeiende hoeven en nette woningen voorbij, nachtdonkere tunnels door, heuvels en hooge bruggen over. Eens hield de trein wat langer halt, en een gerucht, dat een paar mijlen verder de rails waren opgebroken, ging als een loopend vuur van man tot man. Dan zwoeren Harer Majesteit dragonders bij hoog en bij laag, dat zij dien vervloekten Boeren spoedig de door hen aangerichte schade zouden betaald zetten. Maar de Boeren bleven wijselijk weg en de historie van de opgebroken rails bleek een doodgewoon verzinsel, een streek van een meer dan dienstig phantaseerenden Kaffer. Echter had het oponthoud ten gevolge, dat men den trein in drieën splitste en een paar eskadrons vooruitstuurde, vermoedelijk om ze te wagen tot behoud der anderen.

En opnieuw stoomde men verder, tot de trein op 'n goeien dag voor een rivier kwam te staan, waarvan men werkelijk de brug had opgeblazen.

Er moest een kamp worden opgeslagen en gewacht. De paarden bevonden zich in een allerellendigsten toestand, en alle mannen der beide eskadrons wedijverden met elkaar in zweren en vloeken, als zij dachten aan de schitterende parades thuis.

Daags nadien leverden de onvermoeibare trein een nieuw eskadron, en binnen een week was het regiment voltallig en de overste verklaarde het tot handelen gereed.

Toen dan al de dragonders eindelijk voor de rivier stonden, waarvan zij geen naam kenden, iets, wat trouwens bij niemand het geval scheen, bevonden zich reeds drie duizend man infanterie vóór hen op het terrein. Wachtten zij nog een week, dan zou heel het legerkorps zesduizend man

tellen. Wel lieten de paarden den kop nog hangen en struikelden ze meermalen bij de oefeningen, edoch aangezien allen wisten, dat zij niet hierheen getransporteerd waren om gang te brengen in achthonderd stijf-pootige harddravers, maar om Harer Majesteit de koningin een glansrijke zege te bezorgen, - was het niet meer dan overeenstemmend met de werkelijkheid, zoo de overste verklaarde, dat heel het regiment brandde van begeerte om slaags te raken.

De bevelvoerende generaal neigde tevreden, precies hetzelfde rapport had hij van een half dozijn andere oversten gekregen.

Middelerwijl hield de armee zich genoegelijk onledig met naar den anderen oever der rivier te staren, waar de vijand zitten moest. Dag in, dag uit scheen de zon even hel en fel, elken nacht viel het donker even dicht, de kou nog aldoor scherper, maar geen schot, geen beweging verried een schuilplaats van menschen aan de overzij. Na nog twee weken wachtens om toch maar iets te zien, ging er een kluchtige scherts rond onder de gewapende zonen van Albion: ‘Er bestaan geen Boeren dan alleen in de hersens van zekere hooge heeren!’ lachte men zuurzoet. Wederom werd een week overlegd; toen brachten de onvermoeibare treinen nieuwe infanterie-troepen aan de zuidzij der rivier en werd bevel tot den aanval gegeven.

ZOMERLANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. ROELOFS.

Harer Majesteit de Koningin Iersche dragonders werden middernacht gewekt en uitgezonden om een geweldigen stoot te ondervangen, welken men duchtte aan de flanken. De soldaten lachten, officieren haalden de schouders op en morden om de dwaze bevelen; wou men slaags raken, dan moest men het onderling doen, anders kon 't niet. Lusteloos trok het gansche regiment uit naar een onbekend doel. Na een rit van eenige uren, waarbij de paarden het zwaar te verantwoorden hadden, steeg men af en zond patrouilles in alle richtingen uit. 't Klinkt ongelooflijk, maar al de manschappen waren zenuwachtig en in angstspanning blikten aller oogen noordwaarts. De rivier was uit het gezicht en geen geluid liet zich hooren. Er bleef dus niets over dan te wachten, en in die kunst waren zij nu tamelijk geoefend.

Al 'n poos was de zon aan den hemel,

als plotseling achter hen een geweldige kanonnade begon. Achthonderd man maakten rechtsom en sperden zoo wijd mogelijk de oogen, achthonderd paarden spitsten de ooren en staakten het kauwen van hun morgenmaal. Binnen een kwartier waren allen aan het geknal en geknetter gewoon, toch werd de nerveuze spanning grooter, en 't was, of 't heele regiment één reusachtigen zucht van verlichting slaakte, wijl de Boeren zich bevonden aan den overkant.

Een half uur na het kanongeschut brandde een geweervuur los. 't Was een leven zóó helsch, als zij nooit hadden vernomen. De brakende vuurmonden met hun diepe donderbassen overstemden nauwelijks het schetterend geratel van kogels en geweren. Uit de verte klonk het als een onafgebroken spatten en spetteren van een vervaarlijken gloeienden ijzerregen. Het dreunde en daverde, het loeide en huilde, dat de ooren letterlijk een poos verdoofden. Eindelijk stilde het een paar seconden en knalden er maar enkele vuurroeren, een verademing voor het gemarteld gehoor; dan wekte een halfduizendtal geweren andermaal een ontzettend onweergeluid, dat de lucht vervuld werd door een loeiend gejammer als van verdoemden, gefolterd in eeuwig-laaienden vlammengloed. Een oogenblik er na wierpen de kanonnen weer hun verderfbrengende ladingen uit, dat de hemel scheen te willen neerstorten. Het gedruisch steeg tot in 't ongelooflijke, alles was als weerloos opgenomen in één stemmenloos angstgehuil.

AAN DE RIVIER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. ROELOFS.

Harer Majesteit Iersche dragonders werden woedend zonder eigenlijk te weten waarom. 't Viel hun na een poos niet moeilijk, de kanonnen der Boeren van die hunner landsmakkers te onderscheiden. De laatste waren dichterbij en kon men dus

duidelijker hooren, maar hoe ijverig ze ook vuurspuwden naar den anderen oever, het geschut der tegenpartij bedaarde niet. Integendeel, soms scheen het de Engelsche geweren te beheerschen en te verstommen en dan stampten de dragonders op den grond en vloekten zoo schrikkelijk, dat de overste zich ten slotte genoopt zag zijn linkerknevelpunt uit den mondhoek te nemen en te commandeeren:

'Rustig in 't gelid!'

De dragonders vloekten er niet minder om, maar wel wat zachter. Waren vloeken een doeltreffend wapentuig geweest, waarlijk aan den noordelijken rivieroever was geen levende Boer meer gevonden; maar hoe uitgezocht hun woordprojectielen ook waren, ze schenen geen noemenswaardige uitwerking gehad te hebben, want twee lange, lange uren van spanning bleef alles onveranderd. Ondertusschen werd de onrust zóó kritiek, dat de overste een eskadron naar de rivier rukken liet met het bevel, een heftig vuur tegen den vijand te openen.

Het eskadron ijlde heen, gevolgd door de ijverzuchtige blikken der blijvenden. Er bevond zich onder deze Iersche dragonders geen man, die niet hiervan overtuigd was, dat uitsluitend *zij* den strijd de beslissende wending konden geven, en allen waren halfdood van ongeduld om telkens en overal in te grijpen, als het niet gauw genoeg ging.

Vijftien lange minuten lag het eskadron met den buik in het gras en vuurde 'n onnoemlijk aantal patronen dwars over de rivier, terwijl ze met den besten wil ter wereld geen levend wezen aan de overzij vermochten te bespeuren. Daar kwam 'n majoor op 'n slim idee. Hij wendde zich tot den overste en sloeg voor het regiment te laten overwaden en een rechtstreekschen opmarsch tegen den vijand te maken. Fluisterend voegde hij er bij: 'Alle kans, dat er geen schepsel tegenover ons staat!'

De gezamenlijke officieren keurden den voorslag geniaal en ook de overste deelde hun meening, schoon hij zonder last van hooger hand zoo'n gewichtige beweging niet op zich durfde nemen. Toch oordeelde hij 't dienstig een adjudant met het plan naar den commandeerenden generaal te zenden. En onder een dozijn ijverige luitenants koos hij zijn bijzonderen gunsteling uit, die welgemoed wegreed.

Een halve mijl van het terrein, waar Harer Majesteit de Koningin Iersche dragonders stampten als bezetenen en erger dan heidenen vloekten, stiet de luitenant achter een heuvel onverwachts op een groep infanterie-officieren.

'Hebben jelui ze gezien? Hoeveel man, denken jelui, tegenover je te hebben? Wij hebben jelui hooren vuren, gaat het goed op jelui posten?'

Deze en een stroom van dergelijke vragen vielen hun toe als hagel van 's boodschappers lippen.

Schoon de adjudant vast overtuigd was, dat geen enkele vijand zich tegenover zijn regiment bevond, antwoordde hij toch zonder blikken of blozen:

'Hoe talrijk ze ook zijn, we hebben ze duchtig op d'r pels geklopt!'

En met dit antwoord, dat de anderen konden uitleggen, zooals ze wilden, reed de vrager verder. Hij probeerde een stukje te fluiten uit de laatste operette, die hij thuis had gehoord, terwijl hij zijn paard spoorde om zoo snel mogelijk uit het gezelschap der jaloersche infanteristen te komen, maar zijn overigens weinig muzikaal gehoor zei hem, dat zijn mondmuziek weinig uithaalde. Hij vond het dus beter te luisteren naar het geschut vóór hem. Tot zijn grenzenlooze verbazing waren het nog steeds de kanonnen aan den noordelijken oever, die de overhand hadden, terwijl de Engelschen planloos en met wanhopig lange tusschenpoozen antwoordden. Een zwak

vermoeden, dat niet alles in den haak was, bereikte de hersens van den luitenant en deed hem snakken naar adem. Maar een seconde er na wierp hij die bezorgdheid, als een Britschen officier onwaardig, ver van zich, draaide zijn knevel in de hoogte, greep den teugel vaster en zette zich ietwat meer schrap, dan het gewicht van 't oogenblik vorderde. Zoo reed hij verder en ontmoette een stafofficier, die hem tegenrende.

‘Terug!’ riep deze.

De luitenant kromp ineen; hij was overtuigd verkeerd verstaan te hebben.

‘Terug over heel de linie!’ bromde de ander.

Meer dan verbijstering drukte het gezicht van den luitenant uit, zijn rechterhand scheen vastgespijkerd aan den helm, zijn onderkaak hing lam.

‘Tweehonderd dooden, driemaal zooveel gewonden!’ sprak de stafofficier, alsof hij een moeilijke les repeteerde, en voegde er bij: ‘Luitenant, ik moet u verzoeken naar uw regiment terug te keeren!’

Het is onmogelijk ook maar een zwak denkbeeld te geven van de nieuwe en uitgezochtste verwenschingen, welke te hooren waren, toen Harer Majesteit de Koningin Iersche dragonders voor de tweede maal op dezen dag te paard stegen. De afgebroken tenten werden weer opgeslagen, waar ze kort te voren gestaan hadden en alles was weer tamelijk net eender als straks.

Hadden de achtduizend man niet den kanonnendonder en het geweervuur gehoord en waren er geen dooden en gewonden geweest, dan had niemand iets anders kunnen meenen, of alles, wat zich had toegedragen, was verloopen naar wensch. Dit was helaas! onmogelijk: al te vele waren de droeve bewijzen, dat bij de naamlooze rivier een slag geleverd en... verloren was. En de Boeren? Niemand had ze gezien. De artillerie en de regimenten, die de grootste verliezen geleden hadden, wisten slechts, dat een ongelooflijke massa geschut op hen was neergehageld, dat recht en links menschen en paarden neergeschoten en dat zij met het hart in de schoenen afgedeinsd waren, waar zij voorwaarts hadden moeten stormen.

Een drukkende zwaarmoedigheid maakte zich van al de gelederen meester. Bovendien kwamen nu de kleine moeilijkheden, die de groote altijd vergezellen. Nergens bevond zich de onzichtbare vijand, of liever, overal, en desondanks was niemand in staat hem te ontdekken. Bij klaarlichten dag raakten er heele patrouilles vermist, en de spoorbaan, die proviand en wapengerei naar het leger voerde, werd vijftien mijlen zuidelijker opgebroken, zoodat de manschappen twee dagen lang vasten moesten. Er was een onzichtbare, maar een wis en zekere lijn getrokken om het kamp, en wie zich buiten die lijn waagde, kwam niet heelhuids terug, áls hij terugkeerde, en het slimste was, dat niemand zelfs bij benadering te zeggen wist, waar die lijn getrokken was.

Met dit al verstreek een maand. De telegraaf zwoegde al maar door, dagelijks werden dépêches afgezonden en ontvangen, maar gewichtigs gebeurde er niets. Niets dan 't gewone, d.w.z. bij het dagelijksch appèl antwoordden de onderofficieren het stereotype: ziek of vermist. Alle vier-en-twintig uren verloren de gezamenlijke gelederen eenige manschappen en paarden stierven als vliegen in den herfst. De Iersche dragonders begonnen zich bekommerd af te vragen, wat het eind van alles zou worden. Bij de monstering vóór de inscheping hadden zij een keurbende van kranig uitziende mannen gevormd, en minder dan een halfjaar na dat glanspunt in de geschiedenis van hun regiment zagen ze er uit als ongeschoren, vuile, havelooze kerels op paarden, zoo uitgemergeld, dat ook den minsten dienst van de dieren te vergen een schande was. In nog ellendiger toestand bevonden zich de overige

cavaleristen van het korps, om van de infanteristen met hun gezwollen voeten en slappe houding maar te zwijgen.

De eenige opvroolijking der Iersche dragonders bestond in iets, wat de spoorwegrapporten noemden: ‘het beveiligen der verbindingen.’ Aanvankelijk had men om die telkens herhaalde phrase luid gelachen, maar, toen het leger twee dagen lang had moeten vasten, zagen allen opeens in, van wat ver strekkende beteekenis de zaak was. De beveiliging geschiedde op deze wijze. Met kleinere troepen trok het regiment de spoorbaan langs, om het opbreken der leggers en rails den vijand te beletten, die ze soms op de spoorbaan opstapelde. Maar ze legden er weinig eer mee in en oogstten luttel dank, want gelukte het eenigen Boerenjongens in donkeren nacht tusschen hun liniën door te sluipen en schade aan te richten, dan hagelde het verwijten uit het hoofdkwartier. Dan vloekte de overste, de officieren schreeuwden zich heesch en het andere volk bromde van nijd als bijen, wier korf men omtrapt.

Voortaan klonk het ‘verzamelen!’ maar eenmaal 's weeks voor het regiment, maar dan was het een treurige wapenschouwing. In versleten, vale uniformen, op paarden, die armelijk en afgetobd den kop lieten hangen, stelden zij zich op en een adjudant reed door de gelederen om de verliezen te noteeren. De rubriek ‘vermist’ kreeg al meer omvang op zijn lijst en de aanteekening ‘dood’ of ‘gewond’ was er lang niet zelden. In twee maanden slonken de paarden tot op het halve getal en de manschappen minderden een zesde deel tegelijkertijd en aldoor volhardde men in de operaties langs de spoorbaan.

Als om het tot dusverre vruchtelooze der krijgsonderneming te vergoelijken werd het district oproerig verklaard. Het heele leger voelde er zich door verlicht zonder direct te vatten, wat voor veranderingen de zaak brengen zou. Maar om toch op eenigerlei wijs zijn erkentelijkheid aan den dag te leggen voor de wijze voorzorgen zijner aanvoerders, beijverde men zich gretig om bij langere tochten onderweg alle hoeven aan te steken en toch vooral te waken, dat zij ook werkelijk platbrandden. Men bevond zich immers in 's vijands land, en als de vijand niet voor den dag kwam, dan was er toch wel niets billijkers dan hem zooveel mogelijk schâ te doen. De schapen van de bokken te scheiden, viel niemand in, evenmin als men zich bekreunde om het recht van andere natiën. De regel was alles wantrouwen, want Harer Majesteit krijgers waren gebelgd en oorlog is en blijft oorlog.

Het oproer, dat de kranten in het vaderland bereids vermeld hadden als een feit, was ten slotte het gevolg der mislukte ondernemingen van het leger. Een paar eskadrons lansiers vielen in een hinderlaag en kwamen er deerlijk af, een compagnie voetvolk werd twee mijlen van de naaste wachtpost gevangen genomen en in ieder bosch begon het te knallen, zoodra er een Engelsche uniform onder schot kwam.

Was de toestand voorheen hachelijk, hij werd nu ten eenenmale onhoudbaar. Bijna dagelijks kwamen versterkingen aan, en hoewel er geen slagen werden geleverd en men ook niets anders uitrichtte, was toch het aantal nieuw-aangekomenen nauwelijks toereikend om de leemten te vullen.

Na negen ongelooflijk lange weken sloeg eindelijk het uur der verlossing. Er werd bevel gegeven om op te breken, het leger verzamelde zich en de gansche massa zette zich in beweging. Een gerucht vloog bliksemsnel van mond tot mond, van gelid tot gelid. De officieren fluisterden en lachten, de soldaten staken de hoofden bijeen en plotseling donderde een machtig hoera-geroep door de lucht. ‘Cronjé, de leeuw van Afrika, is gevangen genomen, ver in 't Noorden is een trotsche overwinning behaald!’ heette het. ‘Leve de Koningin, leve oude Bob!’[1)] De kleinste tamboer achtte zich op

1) Lord Roberts.

dit oogenblik tot de grootste heldendaden in staat, een onstuimige vechtlust was te lezen in ieders oog. De regimenten konden

ternauwernood het commando wachten, zij zetten zich in beweging naar de vervloekte rivier, aan welker oever zooveel hunner dappere makkers waren gevallen. De zenuwachtige gejaagdheid, die de kamp tegen den onvindbaren vijand vroeger wekte, was weg en in stormpas vloog alles, wat leven en adem had, een zegepraal tegen, die allen zwoeren te zullen bevechten.

Twee regimenten infanterie bereikten den rivieroever en al de mannen kregen iets van een rillerig gevoel langs den rug, als zij dachten: straks knalt het. Geen enkel geluid stoorde de stilte, het leger hield twee seconden lang den adem in en wachtte. Geen beweging, geen schot bewees, dat de vijand zich aan de overzij ophield en toch wist ieder, dat hij er was. Welk duivelsch werk zijn ze nu weer van plan? vraagden twaalfduizend bedenkelijke gezichten, zonder dat de lippen zich bewogen. En nog altijd niets anders dan datzelfde diepe, ontzettend-plechtige zwijgen. De soldaten wisselden vragende blikken, een beving voer er door de massa, en daar ging het weer in stormpas voorwaarts.

Aan de andere zij slechts 't koud en beangstigend zwijgen des doods. Iets zóó blind onbekends, dat de dood wel wezen kan, tegenijlen, recht op iets losmarcheeren, waarvan men het eind niet weet, dat is meer dan de sterkste zenuwen kunnen uithouden. De manschappen kromden onwillekeurig den rug, de hand hield het geweer slapper vast en meerderen onder hen vielen aan den waterkant neer. Doch daar herinnerden zij zich Engelsche soldaten te zijn, de kromme ruggen rechtten zich en de voorhoede stond weer als een korenveld, waarvan een windvlaag de aren had gebogen, maar dat zich weer heeft opgericht.

Daar barstte een luid, een dreunend ‘hoera!’ uit tweeduizend kelen los en de voorste regimenten stroomden van de helling af, een breed, nat spoor achter zich latend in 't gras.

In minder dan vijf minuten hadden zij een Boerenstelling bestormd, die op z'n minst al twee dagen ontruimd was. Officieren en soldaten keken elkander verbluft aan, schudden het hoofd en gaven te verstaan, dat zij geen zier begrepen van dezen oorlog, die een loopje nam met alle voorstellingen van een eigenlijken rechtstreekschen veldtocht. Een gansche maand duurde 't eer de voorste regimenten hun vroegere gelijkmoedigheid terugkregen door een krant, die hen eindelijk bereikte, en waarin stond, dat er een groote overwinning behaald was en dat *zij* vooral - het stond er met dikke letters - een bewonderenswaardige dapperheid ontwikkeld hadden, wat ook volkomen waar was, ofschoon in werkelijkheid hun onverschrokkenheid tot niets nut was geweest; van dit laatste zweeg gelukkigerwijs de krant. Toen zegenden tweeduizend man de vriendelijke oorlogscorrespondenten, over wie zij zich vroeger vaak vroolijk gemaakt hadden, en zij maakten het voornemen deze mannen der waarheid ten eeuwigen dage te eeren en te vieren.

Na den overtocht der voorste regimenten werden in allerijl twee oorlogsbruggen opgeslagen en voorop togen er Harer Majesteit de Koningin Iersche dragonders over, de paarden, naast hen meezwemmend, aan den teugel vasthoudend. Daarna stelden zij zich in gelid en draafden de heuvels op, om den overtocht van het leger te beveiligen, want daaraan waagde men nog niet te denken, dat zóó een zege zóó onbloedig gewonnen worden zou.

Daar de eerste taak van het regiment hierin bestond, voeling met den vijand te zoeken, werd de rit onmiddellijk voortgezet, maar niet dan nadat rechts en links spionnen waren uitgezonden; het wantrouwen van de onberekenbare Boeren was

nog overheerschend. Met een daverend ‘hoera!’ wierp het regiment zich over de heuveltoppen in een smal dal om weer een steenige helling op te klauteren en daarover weer een uitgestrekte vlakte te bereiken. Daar hield het halt en alle oogen weidden nieuwsgierig over de mijlen breede steppe. Nog was er niets zichtbaar, dat de aanwezigheid van vijanden verried, toen plotseling iemand riep:

‘Daar... kijkt daar!’

't Was niet noodig, nader aan te duiden, wat bedoeld werd, allen hadden gezien. Twee, misschien drie mijlen ver, want de afstand was van wege de felle lucht onmogelijk te bepalen, teekende zich aan de andere zijde der vlakte heel scherp tegen een helderen achtergrond een groep menschen af. Ze waren ongeveer met vijftig man, maar zelfs al waren ze met tweeën geweest, waren ze kwalijk veilig voor ontdekking; trouwens, zij schenen niet van zins zich te verbergen, zij stonden onbeweeglijk, 't geweer bij den voet en keken naar den aanrukkenden vijand.

‘Eindelijk, eindelijk!’ ging het door de gelederen en zeshonderd ruiterharten begonnen sneller te slaan. En zonder een commando af te wachten, zonder berekening of gedachte, vatte ieder den teugel in de linker- en hief de sabel met de rechterhand en twaalfhonderd sporen begroeven zich grimmig in de zijden der paarden. De gansche massa stortte zich als een lawine van de helling neerwaarts in de vlakte en allen, van den overste tot den jongsten recruut, werden door één gedachte bezield en gedreven als met electrische kracht. Het gebriesch der paarden, het gekletter van stijgbeugels en sabelscheeden en het geklepper der hoeven vermengden zich tot een geluidenrumoer, dat in de ooren der cavaleristen klonk als muziek en op menschen en dieren een wondere werking uitoefende.

Al gauw zagen de dragonders, dat de vlakte, waar slechts hier en daar een grasplek groende, oneindig breeder was dan zij hadden gedacht, en in korten tijd was het heele regiment met dichte stofwolken omhuld. De Iersche dragonders begonnen te hoesten en te spuwen, alle strijdlust loste op in den zonnebrand, die de helmen loodzwaar drukken deed. Onbegrijpelijk, hoewel ze een kwartier lang in dolle vaart waren voortgerend, schenen de heuvels nog steeds op even verren afstand te blijven.

Nadat het regiment volgens de eischen der strategie was aangerukt, drong het ten laatste te zamen als tot een dik kluwen, dat bijwijlen in de lengte uitliep en een voorbeeld van de volmaaktste verwarring begon op te leveren. En in plaats dat de voorhoede zich tot een ordelijken aanval voortbewoog, ontaardde hun marsch in een gewonen wedren. Gansch verblind van stof, begrepen de officieren wel, dat het zoo niet kon, maar voor ieder was ook duidelijk, wat de eer van het regiment vorderde en de snelheid verminderde niet. De beste renners hielden vol, de voet-lijders en zwakken bleven achter, 't was een kostelijke vertooning. In kleine, verstrooide troepen, soms de een achter de ander, bereikten de dragonders het doel van hun dollen rit en vonden - niets. Zij waggelden in hun zadels, droogden hun zweet-druipende gezichten, hoestten het stuifzand uit hun brandende, toegesnoerde kelen en vermochten 'n goeien tijd niet noemenswaard te vloeken.

Vóór hen strekte zich een nieuwe vlakte uit, die horizontloos scheen, en hoe ze staarden, ze zagen heinde en verre geen enkel levend wezen dan een paar hongerige gieren, die een mijl verder aasden op een dood paard.

Er werd ‘verzamelen’ geblazen en de gelederen ordenden zich een weinig, 'n Twintig man waren achtergebleven met hun gevallen paarden. Een paar gebroken sleutelbeenderen en eenige verstuikingen waren al het verlies, maar de winst was misschien nog erger.... ontgoocheling en moedeloosheid van allen en ieder.

Na twee uren had de commandeerende generaal het halve leger over de rivier gevoerd en een adjudant kwam het regiment zijn hoogen dank betuigen voor den prachtigen opmarsch. Tevens deelde hij mee, dat het, wijl het vrijwillig de spits had gevormd, voortaan de eer zou genieten om aan de spits van het heele leger te staan en dat de overste derhalve ingevolge den wensch des opperbevelhebbers voortdurend voeling met den vijand houden zou.

Het streelde Harer Majesteit Iersche dragonders, dat men ondanks den bedroevenden uitslag hun goede bedoelingen zóó wist te waardeeren. Het regiment zette zich opnieuw in beweging en toen het van de heuvelen af was, d.w.z. een gezichtswijdte van het andere legerdeel, hield het halt, wijl de paarden eenvoudig weigerden verder te gaan. Dertig dieren waren voor den dienst onherstelbaar verloren en minstens honderd zouden dagen noodig hebben om een poot te kunnen verzetten. De officieren werden bleek, de dragonders hoog-rood, de overste melancholisch. Er zat niets anders op: de invalide paarden vormden den natrein, voor zoover ze niet geheel achterblijven moesten, de anderen rukten voorwaarts - verderop.

En het ging verderop. Twee weken lang zwierven Harer Majesteit Iersche dragonders over de waterlooze vlakten rond. De eer, de spits van het leger te vormen, kostte hun ongeveer vijftig man aan dooden of vermisten, de onvermijdelijke vermisten, en de helft hunner paarden. Toen het bericht de troepen bereikte, dat de hoofdstad des vijands ingenomen was, telde het regiment ternauwernood driehonderd bruikbare paarden, maar allen begrepen ook, dat zij een grootsche taak volbracht hadden. Dien heuglijken avond werden er veel hoera's in het leger uitgeroepen, en ofschoon alleen de Iersche dragonders er op mochten bogen, den vijand ten minste van ver gezien te hebben, wisten toch allen, en zij waren 't zich wel bewust, dat een deel van de te verrichten taak achter hen lag. Toch kon het wel niet anders, of ze vroegen zich zelven met gegronde nieuwsgierigheid af, hoe 't er wel met hen uit zien zou, als ook het overige deel gedaan was.

***

't Ging ondertusschen, zooals het moest gaan: honderdduizend belegerden dag aan dag tienduizend, en op 'n mooien morgen was het volkomen rustig rondom het leger, dat van 't Zuiden naar de bezette hoofdstad optrok. 't Werd vijf mijlen in den omtrek rond het hoofdkwartier bepaald idyllisch. Je kon zonder vrees een hollen weg naderen en je had niet meer elk kopje en iedere bodemverheffing in het veld met kanonnen te beschieten. De opperbevelhebber verklaarde het landt en Zuiden van Bloemfontein veroverd, de bewoners werden aangemaand naar hun hoeven terug te keeren. Het meerendeel deed het ook, maar de voorbijtrekkende Engelsche troepen troffen nu juist geen bijzonder vriendelijke gezichten.

Het leger, waarvan Harer Majesteit de Koningin Iersche dragonders een lang niet onvoornaam deel vormden, was zeer onaangenaam over die vijandelijke houding gestemd, bijzonder ergerde men zich aan die van gloeienden haat getuigende blikken der vrouwen. Als overwinnaars meenden men het recht te hebben op een heuscher ontvangst, en als de wat plomp vallende Boeren-schoonheden zich van de hoftelijke flauwheden der Engelschen niet gediend toonden en heur potige kerels voortrokken boven de Roodrokken, dan beschouwden dezen het als hun plicht haar een fijner smaak aan te brengen. Alzoo legden de soldaten hier en daar een woning in asch, wanneer de oogen des eigenaars en zijner vrouwelijke omgeving wat boozer keken

dan strikt noodig was. Nu het land bezet, veroverd en tot vrede gebracht was, was het hun eigendom, en niets ter wereld kan een Engelschen soldaat beletten met zijn

eigendom te doen wat hij wil. Deze opvatting van oorlog voeren had zeker haar voordeelige zijde, maar zij bracht ook niet te vermijden ongelegenheden mee, o.a. deze, dat degenen, die van hun eigendom beroofd waren, zich niet bij den vrede neerlegden. De krijg ontbrandde opnieuw en de bezwaarlijke taak der cavalerie, die overal te gelijk moest zijn, begon andermaal.

De Iersche dragonders bekommerden zich luttel om het oproer verder in 't Zuiden; hun troost was: ze waren nu maar twee mijlen van Bloemfontein en het goeie leven in 't hoofdkwartier verwijderd. Daar kwam de mare, dat hun handelwijzen met een gansch natuurlijk, schoon niet berekend gevolg gekroond waren geworden; al het land achter hen blaakte in opstand, en de kortelings aangelegde verbindingen werden bedreigd met verwoesting. Weer moesten zij gaan rondzwerven in alle richtingen over Oranje-Vrijstaat's eindelooze vlakten. En wijl men noch op de hardnekkigheid, noch op de vlammende wraakzucht des vijands bedacht was geweest, deden er zich allerlei ongelegenheden op, nieuwe dag aan dag. Honderden paarden waren aan den haak, de Iersche dragonders van Hare Majesteit de Koningin telden haast meer cavaleristen te voet dan te paard.

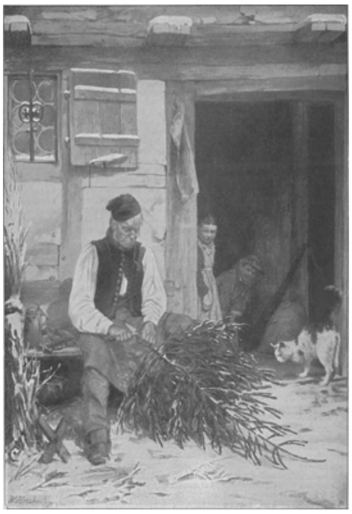

AFGELOERD, NAAR EEN OORSPRONKELIJKE TEEKENING VAN W. HEUBACH.

***

Daar brak eindelijk de groote dag der Iersche dragonders aan. De legerafdeeling, waartoe zij behoorden - zij kenden nauwelijks zelf hun afdeeling, doordat ze den laatsten tijd een dozijn maal van aanvoerder veranderd was - stiet onverwacht op een vijand, die vast besloten scheen slaags te raken. De slag geleek allen anderen in dezen oorlog. Na een urenlang artillerie-duel verlieten de Boeren op eens hun stelling en hielden eerst twee mijlen achter hun eerste linie wederom stand. De Engelschen zetten hen na en lieten hun geschut op de nieuwe stellingen donderen. Dan volgde een even beleidvol als moedig uitgevoerde aanval met de bajonetten door een regiment Hooglanders, en voor de derde maal wisselde de vijand van stelling. Daar het al avond werd en de commandeerende generaal vroeg placht slapen te gaan, liet hij ook de laatste stelling bestormen, waarbij de Boeren, die niet op zoo'n snellen aanval bedacht waren, zich met wat grooter spoed dan anders moesten terugtrekken. Het regiment, dat zich van hun verschansingen meester maakte, verloor honderd man

aan dooden en gewonden, maar de slaap des generaals was gered. Eer hij zich ter ruste legde, zond hij cavalerie om den vijand na te zetten en trok toen kalm de nachtmuts over de ooren.

De Iersche dragonders en een regiment lansiers hadden de eer de overwinning te voltooien. De ruiterij maakte zich ijlings op en rukte met losse teugels voorwaarts, terwijl de schemering zich over het slagveld breidde. Rennend in vollen galop over de vlakte, maakte zij zoo'n prachtige manoeuvre, dat de op den grond liggende infanteristen den mond openhielden van stomme verbazing. Hun sabels blonken en fonkelden als vuurvlammen in de laatste stralen der avondzon. Onverwacht stuitte hun gang. Ze waren de kruit- en geschutmijnen des vijands genaderd en een paar seconden er langs gereden. Een heete damp sloeg den manschappen in 't gezicht en een gelijkmatige stroom van moordend lood plofte en spatte naast, onder en boven hen neer en omregende als het ware de lansiers en dragonders. Niets van 't boven beschrevene haalt bij dit verschrikkelijk tooneel. Mannen werden uit den zadel gelicht, tastten in de lucht naar een houvast en vielen ter aarde, verbrijzelde ledematen lagen vertreden, granaatsplinters reten den paarden den buik, zoodat zij wegholden of neerstortten met uithangend ingewand; de hemel bedekte zich meer dan gewoon met nachtelijk rouwfloers; 't gereutel en weegeklaag van stervenden, beden en vloeken kermden door de lucht.

De bloem der ruiterij lag daar in één vormlooze bloedende massa.

Maar dol van moordzucht, zetten de regimenten hun jacht voort. Dien avond verloren de Iersche dragonders honderdvijftig man, het verlies der lansiers was niet zóó aanzienlijk. Doch de beide regimenten bemachtigden daarvoor een vernageld kanon en een leegen munitiewagen, die naar de opgaven der dagbladen rijkelijk de moeite loonden. Een nieuwe schitterende overwinning was behaald, en aangezien zekere papieren op de Londensche Beurs reeds den volgenden dag vier percent stegen, had men volgens de bezitters daarvan niet het recht te beweren, dat het offer van menschenlevens vruchteloos geweest zijn zou.

Van dat oogenblik loste de rest van Harer Majesteit Iersche dragonders zich op onder de massa, voornamelijk smolten zij samen met de spits van het hoofdleger.

Ziedaar in korte trekken de schets van een half jaar uit de geschiedenis van het 19de regiment dragonders!....

***

En nu bevond zich onze troep van vijftien, die over het veld reden, op den terugweg van een verkenningstocht ver over de liniën, waartoe zij zich gaarne leenden sinds den ondergang van hun regiment.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De eerste madeliefjes. -

Een echt huiselijk, intiem tafereeltje, dat altijd belangstelling wekt om het onderwerp, ook al zou men de personen, vooral het meisje, minder stijf en houterig wenschen.

Een doodeenvoudig gegeven: het kind heeft de eerste witte madeliefjes geplukt en laat ze aan haar moeder zien, deze vragend, wie die mooie bloempjes heeft gemaakt, welke zoo stil en bescheiden langs den weg staan. En de moeder, begeerig

het goede zaad te strooien in het jonge, ontvankelijk gemoed van haar kind, vertelt ze van den goeden God, die alles heeft gemaakt wat we op de wereld zien en in Zijn wijsheid zelfs de kleinste, eenvoudigste bloempjes niet heeft vergeten, liefdevol zorgend voor al het geschapene.

Aandachtig luistert het blonde meisje toe, en de ongezochte lessen harer moeder zullen haar goede uitwerking op dat jeugdige hart niet missen.

Afgeloerd. -

Als we ons niet vergissen, is de oude man, die met zijn pijp in den mond, den bril op den neus en de sluike haren, welke onder zijn muts te voorschijn komen, den indruk maakt van een allerbesten, gemoedelijken grijsaard, aan een Kerstboom bezig.

Hij heeft er geen vermoeden van, dat een paar nieuwsgierige kleinkinderen staan af te loeren wat grootvader uitvoert. Wat poes betreft, indien hij haar al - hetgeen niet zeker is, zoo is hij in zijn werk verdiept - heeft opgemerkt, hij weet wel, dat die het niet verklappen zal.

De kleuters mogen wel oppassen, dat ze zich niet door een woord of gebaar verraden, want als grootvader ze op spionnage betrapt, zal hij, hoe goed hij ook is, geducht uitpakken. Daarom verwachten we, dat het tweetal zich wel spoedig zal terugtrekken en grootvader verder onbespied aan zijn werk zal laten.

[Nummer 29]

Het groote raadsel, door G. Bruna. (*Vervolg*.)

‘Goeden morgen, mijnheer,’ begon de hospita na een kuchje.

‘Ja, goeden morgen.’

Weer een kuchje en stilte.

‘Ja ziet u, als ik nu de kamer zal moeten doen....’

Haar hoop, dat mijnheer de conclusie zelf zou trekken, werd niet vervuld; mijnheer las door.

‘Zal ik strakjes maar eens terugkomen?’

‘Ja, dat is goed, heel goed.’

Hoofdschuddend ging de juffrouw weg, plotseling vol aangename herinneringen aan den vroegeren mijnheer, die altijd even laat opstond en op zijn kamer, of liever haar kamer, haar eigen mooie kamer, nooit menschen liet doodvallen.

Toen ze een uur later weer na een bescheiden tikje en twee kuchjes en weer zonder antwoord op al deze teekenen van haar komst was binnengetreden, rees haar ontsteltenis.

De dokter had zijn jas uitgetrokken en zat met de grootste aandacht zijn borst te bekijken, diep ademhalend en telkens iets mompelend.

Gelukkig stond hij plotseling op, gooide het boek dicht, dat voor hem lag, trok zijn jas aan en zei: ‘Ik ga eens een uurtje wandelen’, en daarop tot zich zelf: ‘wees niet mal, kerel.’

De juffrouw keek hem bezorgd na: Wat bedoelde hij met mal zijn? En waarom was hij zoo zenuwachtig en zoo bleek? 't Zou wel van die geschiedenis van gisteren komen. Misschien had hij berouw, dat hij dien man zoo de eeuwigheid had laten ingaan. Ze sloeg de oogen ten hemel, maar plotseling bezon ze zich: daar had ze zich haast bezondigd aan de Roomsche afgoderij van te bidden voor een overledene. En de dominé had er nog zoo tegen gepreekt, dat 't heel slecht was: geoordeeld was geoordeeld, daar was niets meer aan te doen. Dus hij was nou in den hemel of in.... Neen, dat wou ze toch maar niet zoo gelooven; kwaad was de man nooit geweest. Maar was hij dan zoo maar in den hemel, nadat hij een minuut te voren nog niet had geweten, dat er een hemel was...?

't Zweet brak haar uit. En 't was ook al laat, ze moest doorwerken aan haar kamer.

OP HET STRAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SOUZA PINTO.

Ze was juist bezig het theelichtje aan te steken met de witglazen ruitjes, die allerlei landschappen vertoonden, toen de dokter weer kwam. De wandeling scheen hem niet te hebben gekalmeerd; hij was nog gejaagd en bleek. Maar gewetensbezwaren schenen

niet de oorzaak te zijn; hij liep ten minste haastig naar het boek, dat hij zoo straks had dichtgeslagen en dat de juffrouw onder 't kamerdoen eens heel eventjes had ingekeken.

'Ja, 't komt uit,' mompelde hij, ''t komt uit. Dat is geheel 't geval.' En daarop luid: 'Juffrouw, is hier in de buurt ook nog een andere dokter?'

'Ja zeker, mijnheer, hier in de stad wel, wist u dat niet, de oude dok....'

'Neen, dat bedoel ik niet; in een naburige plaats, meen ik.'

'Ja, wat zal ik u zeggen. Natuurlijk zijn daar dokters. Zoo bij voorbeeld in Rietberg, dat groote dorp in den polder, heb je dokter Jansen. Ze zeggen, dat 't een heel goed man is, maar ik weet niet, ik zou 't niet op hem hebben....' Ze wachtte of niet geïnformeerd zou worden naar de reden, waarom ze 't niet op den dokter van Rietberg zou hebben, maar vervolgde toen: 'Maar ze zeggen wel, dat 't een goede man is.'

'Is dat hier ver vandaan?'

'O, ja, dat valt niet mee, daar ben ik wel eens heengeloopen, vroeger ziet u, met mijn man-zaliger, maar 't was wel twee uur.'

'Is de weg goed voor de fiets?'

'Ik zou 't wel denken, maar anders van fietsen heb ik geen verstand en van den weg weet ik ook niet veel meer af; 't is trouwens al, laat eens kijken, hoe lang zou dat geleden wezen?'

De juffrouw zette zich in postuur, om dat eens op haar gemak te gaan uitrekenen, toen haar 'kamerheer' plotseling heel kortaf zei:

''t Is goed, juffrouw, ik zal u straks schellen, als ik klaar ben.'

Pruttelend ging ze weg; wat was hij kortaf, neen hoor, hij viel haar niet mee, en zoo'n heele beste betaler zou hij ook wel niet wezen, want na dat ongeval zou 't met de patiënten wel niet zoo hard loopen. En wat moest hij bij dien Roomschen dokter doen in Rietberg?

Hij zelf zat er intusschen juist aan te denken, of hij zich niet belachelijk maakte met daarheen te gaan. Was 't geen verbeelding? Zou hij den *morbus medicorum*, de reeks van ingebeelde kwalen, waaraan zijn medestudenten in hun studietijd zooveel geleden hadden, nu pas gaan krijgen? Maar stellig, 't waren wel degelijk de eerste officieele verschijnselen. Hij was blootgesteld aan 't zelfde lot als gisteren zijn eersten patiënt had getroffen, hij leed aan een hartkwaal, die plotseling den dood kon veroorzaken. De dood. En dan?

Wat had de stervende hem gisteren in dat laatste oogenblik nog willen zeggen? Was 't een verwijt, dat hij hem had willen doen over zijn 'niets?'

Hij stond op; van zijn boterham was nog maar een klein stukje gebruikt, want hij had geen trek meer. Waar was dat boekje ook weer? Daar lag het nog met het vouwbeen er op: 'Wat brengt de dood?'

Plotseling stond er een grijnzende conclusie voor zijn geest: zou hij niet misschien binnen een paar dagen zelf weten, bij eigen ondervinding, wat de dood brengen ging? Wellicht vandaag nog? Was hij geen hartlijder?

De groote vraag moest nu eerst beantwoord worden, in elk geval gezien, wat deze schrijver daarvan dacht.

Hij ging zitten, sneed haastig een paar bladzijden open en begon te lezen. 't Was blijkbaar van een buitengewoon geleerde -, 't geschrift, dat bemerkte hij spoedig.

Diepzinnige uitdrukkingen, die verschrikkelijk geleerd er uit zagen en bij nadere beschouwing volstrekt niets zeiden, vele vreemde, aan Latijn en Grieksch ontleende woorden, heel lange zinnen; als de schrijver geen professor was, dan verdiende hij 't toch zeker te worden. Zoo zou alleen deze zin daarop al aanspraak geven, die juist op de helft van 't boekje te vinden was:

‘Hebben we dus de positieve getuigenissen geraadpleegd van mannen en, met mannen in intellectueel opzicht gelijk te stellen, vrouwen, wier oordeel over de vraag van het *post mortem* toch wel mag worden gehoord, daar slechts weinig wijsgeeren de sententie uitspreken, dat de dood voor de vrouwenziel andere gevolgen dan voor die van den man zou hebben, dan blijft ons na het hooren der getuigen, die “ja” antwoorden, billijkheidshalve niets over dan de stem te vernemen van hen, die de antithese van het bovengenoemd positief oordeel als hun overtuiging hebben uitgesproken en derhalve op de vraag, welke den titel van ons bescheiden geschrift uitmaakt, een ontkennend of althans een zoo onzeker antwoord hebben gegeven, dat het met een ontkenning zal mogen worden gelijkgesteld.’

Het heele boekje was trouwens in dezen zin weergegeven. Het eerste deel bestond namelijk uit een groote reeks aanhalingen van auteurs, die meenden, dat de dood het einde niet was, wat natuurlijk niets anders bewees, dan dat de genoemden er zoo over dachten. En het tweede deel bevatte een precies even groote reeks van meeningen, dat de dood het einde wel was, welke beweringen natuurlijk ook niets veranderden aan de feitelijke werkelijkheid.

Dit begreep de lezer van dit oogenblik, onze jonge dokter, ook en spoedig begon hij geheele reeksen van deze beweringen over te slaan, om te zien, wat de schrijver van 't boekje zelf nu eigenlijk van oordeel was, een op zichzelf ook wel onbelangrijk feit, maar dat hem toch belang inboezemde.

De conclusie nu was wel de moeite waard om gelezen te worden, zoo typisch professoraal. De hooggeleerde, want dat moest hij zijn, besloot in een gelukkig zeer draaglijken zin: ‘Daar evenveel getuigenissen vóór als tegen zijn aan te halen, blijkt, dat de zaak niet vaststaat; daarom is het beste, zich daarmee niet op te houden of in te laten, maar dit leven eenvoudig te leven, alsof er geen ander is.’

De dokter sprong op: ‘Wat een stommeling!’ riep hij uit, het boek wegwerpende en de kamer met groote passen op en neer gaand. Hij gevoelde reeds duidelijk, dat de redeneering van de pas doorlezen brochure onjuist was, maar zich duidelijk rekenschap geven, waar de fout zat, kon hij nog niet terstond.

Eerst dacht hij er aan, zijn ontbijt voort te zetten, en zich verder niet om de zaak te bekommeren, maar een oogenblik van ingehouden adem en zelfwaarneming bracht het schrikbeeld, dat de dood misschien vlak nabij was, weer voor zijn geest en halfluid sprekend, op zijn vingers tellend, alsof het een rekensom gold, begon hij: ‘Er zijn dus drie mogelijkheden: ten eerste er is niets na den dood, ten tweede er is een vervolg, ten derde het is onzeker.

Dat laatste is voor mij nog 't geval. Wat heeft dit nu voor invloed? Laat ik eens een vergelijking zoeken... mijn hartkwaal, òf ik heb geen hartkwaal, òf ik heb er wel een, òf het is twijfelachtig. Wat moet ik nu in 't laatste geval doen? Moet ik dan handelen, alsof zij er niet is?

‘Neen, juist andersom, dan handel ik tot ik beter weet, alsof de kwaal er wel is. Zoolang als de onzekerheid duurt, moet de mogelijkheid in 't oog worden gehouden. Ik zou geen rust hebben, er zoo maar mee door te loopen. Ik moet eens naar dien dokter Jansen. Wanneer? Zou ik vandaag gaan? Dat zal misschien een slechten indruk maken, alsof ik hem ga raadplegen over 't geval van gisteren.’

Zijn halfluide alleenspraak was in onverstaanbaar prevelen overgegaan. Maar plotseling hervatte hij luider: ‘Ja, en zoo is 't nu ook met den dood, als je niet weet of er iets is, zou het stom zijn, te doen, of er niets was; dat zou een schrik wezen, als je ontdekte, dat je je had vergist.... God beware me.... Ja, binnen.’

‘O, neemt u me niet kwalijk, mijnheer, maar ik dacht, het duurde zoo lang, dat u me zeker al had gescheld, maar dat ik 't soms niet had gehoord. Wat zie ik, hebt u nog niet gegeten, dan kom ik straks....’

‘Neen, neemt u maar af, juffrouw, ik heb, ik moet..... welken kant op ligt Rietberg?’

‘Rietberg, mijnheer? Zoo, wou u daar zoo maar ineens naar toe. Maar ik kan er niet voor instaan, ziet u, dat die dokter nou juist thuis is. En dan, zonder iets kwaads van den man te spreken, maar ziet u, ik wil 't u toch zeggen, hij....’

Een ongeduldig stampvoeten stuitte haren woordenvloed en terstond vervolgde ze: ‘U slaat hier dadelijk den hoek om en dan langs 't stadhuis, dat zult u wel zien, en dan rechtuit; 't is zoo gemakkelijk, of de weg voor u alleen is aangelegd, alhoewel dat toch al heel wat jaren moet geleden zijn....’

‘Als er iemand voor me komt, dan zegt u maar, dat ik niet thuis ben; maar u zegt niet, waar ik heen ben. Is mijn fiets in de gang?’

‘Ja, mijnheer.’

Ze luisterde even tot hij weg was en toen zei ze philosophisch ‘nou’, en herhaalde even wijsgeerig ‘nou’, een woord waarin heel veel opgesloten lag, zooveel, dat ze 't zelf eigenlijk allemaal niet wist.

III.

't Was een verrukkelijke morgen, toen hij langs den straatweg trapte, die naar Rietberg voerde. In de diepe slooten aan den weg kwaakte reeds genoeglijk hier en daar een oude kikker, die bij zijn nadering in 't water plonsde; kwikstaartjes huppelden coquet voor hem uit, en eenige leeuweriken pikten nog juist een korreltje, voordat de fiets er over reed. In de weiden stonden dom-goedig met groote ooren en opengespalkte oogen de koeien te kijken en een jong paard begon met hem een wedloop, totdat een hek het stuitte en het met een sprong zich omdraaide om de weide in andere richting nog eens door te rennen.

Vóór de boerderijen bloeiden witte appelboomen en tegen den muur een perzik met zijn fijn-rose bloempjes, terwijl op de bloemperken jonge plantjes uitkwamen, door takkebossen tegen de pikkende en krabbende kippen en den eigenwijzen haan beschermd.

Een goed kwartier had hij zoo doorgereden, toen in de verte reeds te midden van een reusachtigen bouquet bloeiende kastanjeboomen het spitsje van een toren zich verhief en nog een spits en een molenwiek, allemaal teekenen, dat Rietberg niet ver meer was.

De Roomsche kerk zeker en de protestantsche - plotseling hield hij in: de protestantsche kerk te Rietberg, wie was daar ook weer predikant? Was 't niet zijn studiegenoot Beenstra? Ja, waarachtig, die was het. Met een soort spotlachje dacht hij aan den boerenzoon, die als student meer dan twee jaar noodig had om een heer te worden, maar toen ook zich ontpopte als een haantje de voorste op alle vergaderingen en disputen, en daarbij tevens het orthodoxe geloof van zijn vader en moeder had verlaten, om ultra-modern te worden en dit aan allen, die 't hooren wilden, te verkondigen.

Met een zekere minachting had hij, de medicus, als student steeds op deze theologen neergezien, niet begrijpende, wat hun studie voor wetenschappelijks en wat hun toekomstig ambt voor nuttigs had, en een oogenblik kwam dit oude gevoel weer boven om plotseling weer te verdwijnen bij de gedachte aan de overweging van dezen morgen. Inderdaad, als hun wetenschap een antwoord wist te geven op die groote ernstige vraag: ‘Wat is er na den dood?’ dan diende die kennis toch wel ergens voor. Dan had hun prediking wel eenig nut.

Hij had intusschen de eerste huizen van 't dorp reeds bereikt, en zoodra hij een

jongen ontmoette, die er iets minder dom uitzag dan de anderen, die hij tegengekomen was, sprong hij van zijn fiets en vroeg, waar de dokter woonde.

'Daar in dat groene huis.'

Hij volgde den uitgestoken krommen vinger en zag spoedig 't huis, dat wel niet aangewezen, maar dan toch blijkbaar bedoeld werd. Even later stond hij voor 't ijzeren hek, waartegen hij zijn rijwiel zette, en stapte over het zeer schoon geschrobde straatje van gele steentjes naar de blauwe hardsteenen stoep. Een hond kwam brommend uit zijn hok en zag hem wantrouwend aan. Maar de bezoeker zelf lette weinig op dit alles; er kwam plotseling een zekere schaamte bij hem op over de reden, die hem hierheen bracht; ze scheen hem nu ook een onbeduidend spel der verbeelding, die heele kwaal, die hem een paar uur zoo angstig had gemaakt. Zou hij teruggaan? Maar neen, hij was al gezien door die donkere oogen, die uit de kamer over 't ouderwetsche horretje hadden geloerd. Hij belde dus aan, en even later zagen dezelfde oogen hem aan, terwijl de bekoorlijke bezitster, een jong meisje van twintig jaar, hem vroeg: 'Wat blieft u, mijnheer?'

'O, juffrouw, is, is de dokter thuis?'

''t Spijt me wel, maar pa is uit en zal nog wel een uur wegblijven; 't dorp is zoo uitgestrekt, ziet u. Maar wilt u binnenkomen en wachten?'

'Neen, dank u,' zei hij verlicht, 'maar wilt u mij eens zeggen, waar de dominé woont. En kent u ook zijn naam? Is het niet Beenstra?'

'Juist, mijnheer Beenstra, dat geloof ik ook, ja dat is het, ziet u, hij is hier nog niet lang en.... Maar kijk,' viel ze zichzelve in de rede, 'daar komt hij juist aan. Bij die begrafenis daar.'

Inderdaad, van een zijweg naderde een droevige stoet. Vooraan de koster, in 't volle besef zijner waardigheid, dan de door twaalf mannen gedragen kist, met zwart laken overdekt, en daarachter naast een ouden man, die diep gebukt ging, de predikant, terwijl de volgenden een zekeren afstand bewaarden.

Zwijgend lieten het jonge meisje aan de deur en haar bezoeker op de stoep den stoet passeeren, waarbij de laatste zijn hoed afnam en de eerste even de oogen opsloeg en een gebedje prevelde. Toen zeide de dokter:

'Ja, hij is het, maar ook hij heeft nu geen tijd voor mij. Maar ik hoop spoedig weer in Rietberg te komen. Dag, juffrouw.'

Hij nam zijn hoed af en was met een paar passen bij 't hek, waar hij zijn voertuig beetpakte en er juist op wilde springen, toen een onverwacht geluid hem even deed opluisteren. Vlak bij hem begon een klok te luiden.

'Ik moet daar toch eens meer van zien, van zoo'n dorpsbegrafenis,' zei hij zacht tot zichzelven, 'en wat Beenstra daar te vertellen heeft,' dacht hij met een spotlachje, dat echter niet zoo gemeend was, als 't een dag te voren zou zijn geweest. Het interesseerde hem nu, wat de theologie leerde.

Langzaam stapte hij met zijn fiets in de hand naar de kerkhofpoort, waar de lijkstoet was binnengegaan.

Daar schaarden zich allen rondom een hoop versch uitgegraven zand, terwijl de kist boven den kuil op twee balken werd geplaatst. Allen namen hun hoed af en even later klonk de scherpe stem van den predikant, 't Was Beenstra nog, geheel zooals hij hem had gekend. Ook in de verhevenheid zijner woorden, die daarop neerkwamen, dat de overledene heel braaf was geweest en dat de familie reden had om heel treurig te wezen, maar dat zijn braafheid weer hun droefheid moest verminderen.

‘Hm,’ zei de hoorder, die aan de blikken van den predikant had gezien, dat ds. Beenstra hem had herkend. ‘Daar word ik niet veel wijzer van.’

Juist maakte hij aanstalten om heen te gaan, daar de eerste schoppen aarde dof op de kist neerploften en allen hun hoeden weer opzetten, toen hij plotseling den predikant recht op zich af zag stevenen.

‘Dag, Antoni, hoe gaat het?’ klonk het met zekere welwillende deftigheid, die werd besluierd door een verlegen lachje.

‘Kijk, Beenstra, uitstekend, kerel. Ik was toevallig hier en wou je in de uitoefening van je functie eens hooren.’

‘Juist, ik had daar iets te doen, een gebruik, waarmee men niet breken kan, maar ga nu mee naar mijn huis, een mooi excuus voor me, om niet weer mee naar 't sterfhuis te gaan.’

‘Ik kan anders wel eens terugkomen.’

‘Neen, neen, je weet niet, hoe moeilijk het is, bij zulke gelegenheden in huis weer te moeten spreken en iets te zeggen, dat nieuw, dat frisch is.’

‘Is dat dan noodig?’

‘Hoe bedoel je dat?’

‘Wel, dat het heelemaal niet noodig is, telkens iets nieuws te zeggen; ik schrijf bij elk ziektegeval toch ook niet telkens nieuwe medicijnen voor. Als 't goed is en beproefd, dat is voldoende.’

‘Ik begrijp je nog niet goed,’ zei de predikant, met zijn gast oploopend.

‘Wel, je bent theoloog, niet waar? Nu dan leert je wetenschap je, wat er is na den dood. Dat vertel je den menschen, en als ik dat van morgen ook gehoord had, was ik al meer dan tevreden geweest.’

Beenstra keek zijn studiegenoot Antoni eens aan. Was dat dezelfde, die altijd met de theologie had gespot? Die als volslagen materialist bekend stond?

‘Ja, kijk me maar niet zoo aan; dat ik naar je ging luisteren, was alleen om dat te vernemen en als ik even met je naar je huis ga, pastorie wil ik zeggen, dan is het enkel om daar meer van te hooren. Is dat je huis?’

Ze betraden een mooien voortuin, aan weerszijden met heesters beplant, die jong groen en frissche bloempjes vertoonden, en stonden even later in een ruime vestibule, waaruit ze in de gezellige studeerkamer van den predikant traden, waar de huishoudster hoogst verrast opschrok, dat dominé al zoo gauw terug was, maar terstond, toen ze den vreemde ontdekte, een allervriendelijkst gezicht trok en met een soort buiging verdween.

Spoedig zaten beiden op hun gemak bij een sigaar en de dokter hernam: ‘Ja, nu moet ik van jou als theoloog eens weten, waar die man is, dien je zoo juist hebt begraven. Zijn ziel wel te verstaan?’

‘Waar die is?’ luidde de schuchtere wedervraag.

‘Ja, natuurlijk, ik zie daar een kast vol boeken, dat is toch zeker voor een deel theologie. Welnu, daar moet 't toch instaan.’

De predikant lachte. ‘Je hebt nog niet veel begrip van theologie, als wetenschap opgevat namelijk. Dat is hoogere en vergelijkende godsdienststudie en folklore en litteratuur en wijsbegeerte.’

‘Wijsbegeerte, mooi, daar hoort het bij, volgens mijn idee. Daar moet je wezen. Maar dat weet je toch zeker, nu je al zoo lang hebt gestudeerd. Waar is die man nu?’

‘Ja, dat is een moeilijke kwestie, ik heb me daar nog niet zoo heel diep ingewerkt. Vanmorgen kreeg ik juist een boekje, hier is het: “Wat brengt de dood?” Zou je dat?....’

‘Schei alsjeblief uit met dat malle ding, dat heb ik zelf, maar dat is een prul.’
Er werd geklopt en, voordat antwoord kon worden gegeven, ging de deur open.
‘Kijk, collega, al thuis,’ klonk een mooie, diepe mannenstem. ‘O pardon,’ vervolgde hij, ‘ik wist niet, dat je bezoek had, ik ben zoo maar achterin geloopen, maar....’
‘Nou, kom binnen, kom binnen; mag ik de heeren eens aan elkaar voorstellen: mijn collega Zoete, dokter Antoni. Je bent toch immers al arts?’
‘Ja, zeker, en mijnheer is zelfs dokter in ons stadje,’ zei ds. Zoete.
‘Zoo is u de dominee, dan heeft u zeker al wel gehoord van 't ongeval, dat gisteren....’
‘Juist, ik heb 't gehoord. Dat trof wel ongelukkig, zeer ongelukkig. Ik was graag eens gekomen, maar ik wist niet of u wel erg gesteld was op mijn bezoek: de exacte wetenschappen hebben nu juist niet al te grooten eerbied voor de theologie....’
‘En dat is geen wonder ook,’ zei de dokter eenigszins geraakt, ‘zoo kom ik hier de theologie raadplegen in den persoon van een jong gepromoveerde, die bovendien een heele litteratuur tot zijn beschikking heeft, en hij kan me niet antwoorden....’

(*Wordt vervolgd.*)

Het huwelijksaanzoek.
Naar de schilderij van Chr. Bisschop.

Een Hinlopensch binnenhuis van een modern Nederlandsch schilder; want al werd Christoffel Bisschop geboren in 1830, hij behoort nog tot de ‘levende meesters,’ zooals de geijkte tentoonstellingsterm luidt. Zijn werk is echter verre van modern in den goeden zin, welken wij er aan toekennen en waarin b.v. dat van den eveneens ruim zeventigjarigen Jozef Israëls zeer modern is en blijft.
Zet maar eens een binnenhuis van Israëls naast een van Bisschop; wat een contrast! Bij den eerste een streven, louter op het innerlijke gericht, bij den laatste enkel uiterlijkheid.
Toch zoeken èn Israëls èn Bisschop bovenal kleur en licht; maar uit een werk van Israëls komt ons, door de harmonieuse werking van beide, de stemming van den kunstenaar tegemoet, worden wij bewogen van dezelfde ontroering, die in den schilder rees bij de aanschouwing en wedergave der werkelijkheid. Dit: het levend-houden dier bewogenheid in zijn werk, zoodat de kunst-gevoelige kijker er den vreugdegevenden indruk van ondergaat, is het eenige doel van iederen wezenlijken artist, dus ook van Jozef Israëls.
Hoe komt het nu, dat we voor een doek van Bisschop koud blijven, dat we hoogstens ons welbehagen hebben aan het schitterend kleurencomplex, dat de schilder ons voorhoudt; dat we de, ondergeschikte, technische teekenvaardigheid prijzen en met belangstelling stuk voor stuk de mooie, antieke dingen nagaan, waarvan hij de afbeeldingen op zijn doek in weloverlegd arrangement heeft samengebracht?
Omdat het Bisschop's bedoeling niet was, ons de diepere schoonheidsontroering te geven, die aan iederen als kunst bedoelden arbeid zijn wezenlijke waarde verleent; men zegt dit wel eens zoo: omdat er weinig ziel in zit. Meer ziel bij minder bekwaamheid, bij minder vakmatige ervaring, zou wezenlijker kunstgenot geven.
Bisschop wil de kleur òm de kleur, het licht òm het licht en de vertoon-makende harmonie van beide; de schittering van zon op koper, de blankheid van door

reflectielicht verfijnde schaduwpartijen; het deftig contrasteeren van donkere, oude meubelen tegen witten muur; en zijn willen is eerlijk en oprecht, omdat hij dat alles acht het voor zijn kunst meest-begeerlijke schoon. Maar het groote, het geheel ganschelijk doordringende en dragende gevoel, waardoor in Israëls' werken alle kleur-tonen samenstemmen tot een zacht-vreugdig zilvergrijze of somberprachtige eenheid, ontbreekt bij Bisschop geheel. Hij is een knap, oprecht en ervaringrijk werker, een liefdevol verzamelaar van mooie dingen, en verdient als zoodanig belangstelling, maar onze liefde is voor de dieper strevende jongeren, onder wie de oude Israëls een blijvende eereplaats inneemt.

Dit samenbrengen op een schilderij van interessante figuren en voorwerpen: een

Hinlopensch aanstaand huwelijkspaar in zijn eigenaardige kleederdracht en karakteristieke omgeving: antiek spinnewiel in den vorm eener zeemeermin, dito stoof, waaruit het meiske den jonkman de vuurtest voorhoudt, een oude koekoekklok aan den wand, een fragment van een fraaibewerkte tafel ter zijde - behoort tot een voorbijgegane periode in onze schilderkunst, waarin het litteraire streven, d.w.z. het doen van een min of meer scherp begrensd verhaal met het penseel op doek, een niet geringe rol speelde. *Het huwelijksaanzoek* noemde dan ook de schilder zijn werk en nu kan de toeschouwer zich het verloop der historie wel denken.

Wat nu aangenaam aandoet ondanks de kilheid dezer kunst is de eerlijke intentie van den schilder: zijn belanglooze, hoewel naar dieper inzicht minderwaardige genegenheid tot licht- en kleurenpracht, die hij belijdt door eerlijke, niet onvoorname en met liefdevol overleg toegepaste middelen.

Of het deftig uitzicht zijner kunst, dan wel samenloop van min of meer toevallige omstandigheden oorzaak werd, dat Bisschop het type van een aristocratisch artist geworden is? Misschien kwam het door beide, dat de persoon van Chr. Bisschop het voor ons land zeldzame verschijnsel biedt van een *hoffähig* schilder. Deze onderscheiding dagteekent reeds uit de dagen van wijlen koningin Sophie, die hem dikwijls in zijn atelier te 's-Gravenhage bezocht; ook viel hem de eer te beurt de artistieke studiën van meer dan een lid der koninklijke familie te mogen leiden, ja, zelfs aan de hoven der vorsten vriendschappelijk te worden ontvangen en te gast genood. En Bisschop, die allerminst een *bohême*, maar een deftig man met aristocratische neigingen en van aanzienlijke Friesche afkomst is, voelt zich daar volkomen thuis en beweegt zich als een geboren hoveling.

HUWELIJKSAANZOEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHR. BISSCHOP.

Wellicht herinneren sommigen onzer lezers zich het effectvolle portret, dat Bisschop maakte van koningin Wilhelmina op ongeveer elfjarigen leeftijd in het costuum van Frederik Hendrik's gemalin, Amalia van Solms, welk portret de kleine majesteit tot verjaringscadeau voor haar Moeder bestemde.

M.V.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

II.
Roepende stemmen.

De korte schemering der tropen was voorbij; ineens en ongeleidelijk stortte zich als het ware 't duister over de vlakte uit. De vijftien dragonders met hun twee officieren hadden wel akeliger dingen meegemaakt om zich meer bevreesd te voelen door het vallen van den nacht. Maar wat hen meer dan neerslachtig maakte, was de troostelooze zekerheid, dat zij door den vijand ontdekt waren. De vermoeienis echter, die hun veerkracht brak, verslapte ook de angstspanning en maakte hen gedachteloos; trouwens, zóó zwaar en loom waren hun leden, dat ze zich niet in staat achtten een hand ter verdediging uit te steken.

Plotseling hinnikte een paard en rekte snuffelend den hals zijwaarts.... Zijn ruiter schrok en hield het dier in. De achter hem aanrijdenden trokken stevig de teugels aan, de kameraden voor hem uit deden insgelijks. De kleine troep, werd, zoo mogelijk, nog stiller dan straks en met een bangheid, die door hun geestelijke en lichamelijke afmatting tot vertwijfeling werd, vroegen zij zichzelven in stomme verbijstering af: ‘Zullen we dan eindelijk den onzichtbaren vijand treffen?’ Het antwoord hing in de lucht, hun toestand was ten eenen male wanhopend, en dat brak het laatste weerstandsvermogen.

DE SLAG BIJ LEIPZIG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. KRAFT.

Het paard hinnikte opnieuw en een paar manschappen meenden een ander in de verte te hooren antwoorden. Een minuut lang zaten allen als beelden en luisterden, maar toen men geen geluid meer vernam, en ook niemand zeker durfde beweren, dat

hij werkelijk ergens een vreemd paard had hooren hinniken, zou men maar weer verder rijden.

Het tobben door het donker begon weer en werd een kwartier lang voortgezet. Toen hielden de beide officieren, die voorop reden, hun paarden opeens in, bogen zich over den nek der dieren en vorschten voor zich uit.

‘Heb je niets....?’ vroeg de een zacht.

‘Wat? - Nee, ik zag niemendal.’

‘Misschien was 't maar verbeelding van me, ik ben al van van morgen niet wel geweest, maar....’

‘Ben je ziek, Stephens?’

‘Wel nee!’

Hun vragen en antwoorden werden fluisterend gewisseld om de manschappen niets te laten merken, tot plotseling de officier, dien we Stephens hoorden noemen, uitriep:

‘Kennedy, daar ginds beweegt zich wat!’

Twee revolverhanen werden meteen gespannen en de loopen voor hen uitgericht in 't donker, waarop de oudste der twee officieren halfluid riep:

‘Werda!’

Er kwam geen antwoord, doch toen de vraag herhaald werd met de bedreiging van te zullen schieten er bij, kwam er een sidderende stem uit een paar struiken naast hen:

‘Beste, blanke baas,[1)] niet schieten op 'n armen zwarten man!’

‘Kom hier, kerel!’

Een gedaante rees kalm van den grond op zóó vlak bij de paarden, dat ze schichtig werden en steigerden.

‘Hou je op 'n afstand, kerel!’

‘Niet schieten op 'n armen zwarten man, niet schieten!’

De dragonders hadden zich bij hun officieren gevoegd en vormden een halven ring rondom den man, wiens gestalte zij niet dan met moeite konden onderscheiden.

‘Waar kom je vandaan?’ begon de aanvoerder van den troep. Hij sprak nog altijd op denzelfden gedempten toon en hield voortdurend de revolver gericht tegen den vreemdeling, in wien hij ondanks de heerschende duisternis een inlander erkende.

‘Baas officier, niet boos wezen! Nee, baas goed, baas best!’ En de Kaffer kwam naderbij, aanstalte makend om des blanken voet te kussen.

‘Maak m'n laarzen niet vuil met je smerige lippen, kerel! Geef antwoord op mijn vragen!’

Daar strekte de Kaffer zijn deemoedig gekromden rug kaarsrecht en met het zijn volk aangeboren gemak om van toon te veranderen, sprak hij met leedvermaak in zijn stem:

‘Baas Van der Raadt laat u groeten en zeggen: Baas officier en de andere officieren en alle vijftien soldaten moeten zich gevangen geven.’

‘Voor den duivel, wat bazel je daar, kerel! Wie is baas Van der Raadt?’

‘Veldkornet wordt hij door zijn soldaten genoemd.’

‘En waar is hij?’

De Kaffer was weer ineengezonken als een hond, die slaag heeft gehad, vóór zijn strengen meester en mompelde slechts:

1) Gewone betiteling van een blanke bij de Kaffers.

'.... Alle vijftien soldaten moeten zich gevangen geven.'

'Antwoord onmiddellijk: Waar is de veldkornet?'

De rechterhand van den zwarte beschreef een wijden kring in de lucht, eer hij weer zijn stem deed hooren, waarin leedvermaak om den overste en gehuichelde angst klonken:

'Daar en daar en daar. Zijn mannen liggen op den grond naast hem, allemaal klaar om te schieten.'

De twee officieren wisselden een veelzeggenden blik.

'Ingesloten!' spraken beiden even somber.

De manschappen hadden het korte gesprek met den onbekende gehoord en de stomme verbittering nam toe. Maar wat zouden ze doen? Was het niet, alsof ze geblinddoekt rondkropen in een zak? Iedere uitweg was afgesloten en van alle kanten loerde de dood.

'Geweer gereed!' commandeerde intusschen de bevelhebber der patrouille, meer gedreven door duistere herinnering aan een plicht, die hem gebood zich tot den laatsten ademtocht te verdedigen, dan in de hoop, veilig aan 't gevaar te kunnen ontsnappen.

De dragonders op hun beurt gehoorzaamden uit gewoonte, maar met slappe bewegingen; ze misten in den klank van het commando den fleren, van de overwinning zekeren toon. Toch kletterden de sabels uit de scheede, karabijnen en revolvers werden mechanisch gereedgemaakt en de afdeeling trachtte zich wijs te maken, dat zij slagvaardig aanrukten. Maar na de eerste opwinding verslapten weer de een seconde lang hevig gespannen zenuwen, en met angst staarden de mannen in den pekzwarten nacht en niemand zag meer dan den vagen omtrek van zijn nevenman. De moed en kracht verlammende onzekerheid sloeg zich in de harten met scherpen klauw, en onverwacht begon er een man te snikken.

Had niet een laatste rest van tucht en zelfbeheersching hen weerhouden, dan hadden allen met de wanhoopsuiting van hun makker ingestemd. Dat was dan het slot van 't lied! Duizenden mijlen hadden zij den snelvoetigen vijand door een onbekend land nagezet, ontelbare malen hun hart en heet Iersch bloed aan moorden opgehaald op plaatsen, waarvan geen zich meer om den naam bekommerde - en nu stonden zij, afgetobd, half bewusteloos en uitgehongerd aan het eind van hun krijgerstaak.

Op dit oogenblik drong een metaalharde stem door het donker: 'Geeft u over!'

Het was geen aanmaning, maar een op korten commando-toon gegeven bevel; de triomfeerende klank zei zooveel als: Verzet is vruchteloos!

De rest van Harer Majesteit Iersche dragonders wilden hun bloed niet meer vergieten in een wanhopigen kampstrijd: allen zagen in, hoe waanzinnig elke poging tot weerstand zijn zou. En of 't stilzwijgend overeengekomen was, werd op het bevel: 'Geeft u over!' de een na de andere sabel, het een na 't andere geweer op den grond geworpen. Langzaam gleden de manschappen uit het zadel en lieten de paarden aan hun lot over. Geen hunner zou geaarzeld hebben te vechten met een overmachtigen vijand, maar door het donker voorwaarts te stormen in de zekerheid over onzichtbare hindernissen te storten of neerguschoten te worden en doelloos te sterven, dat ging hun vaak beproefden moed verre te boven.

'Laat de paarden los, formeert een gelid, de officieren aan het front!' voer de metaalharde stem voort.

En vernietigd, op 't punt, van woede in tranen uit te barsten, gehoorzaamden de dragonders als nachtwandelaars.

Eenige schreden verder, zóó dichtbij, dat zij zich verbaasd afvroegen, hoe het mogelijk was, dat zij niet eer wat bemerkt hadden, doken een twaalftal gestalten op; dan hoorde men een snel getrappel, de paarden werden weggevoerd.

‘Ze hebben de lucht van kameraads!’ dacht iedere dragonder, ‘ze weten, waar voêr en water is, anders zouden ze zoo hard niet loopen.’

Verder konden zij niet nadenken; in weinige minuten waren zij van 'n vijftig man omringd, wier geweren elk oogenblik schietvaardig waren. In een oogwenk vlamde er dertig passen bij hen vandaan een groot vuur op, in welks schijn zij nog twintig geweerloopen fonkelen zagen; daar gingen ze heen, geheel woede, spijt en ergernis over hun gevangen zijn. Eén troost, schoon ook 'n bittere, bleef hun, dat de vijand zooveel talrijker was. Zoover de vuurgloed lichtte, zagen zij paarden vaststaan aan pinnen, en hun verbazing midden in dezen troep te zijn gereden zonder 't minste vermoeden vereenigde zich met een sterk gevoel van eerbied, dankbaarheid bijna, jegens de Boeren.

't Was voor hun vijand immers de gemakkelijkste zaak ter wereld geweest hen neer te schieten en zijns weegs te rijden. Op z'n Engelsch beschouwd, had het zelfs hooger eer en minder omslag gegeven, een omstandigheid, wel in acht te nemen, als men lange terugtochten te maken heeft. Schoon met weerzin, erkenden zij het toch in stilte, dat er tusschen hen en die gesmade vijanden een reusachtig onderscheid bestond. Die Boeren, hoe onbeschaafd men hen ook schold, grepen niet naar hun buks, voor andere middelen beproefd waren. Ze hadden een onnoozelen Kaffer gestuurd om hun overgave te eischen; wellicht had de kerel zich-zelf voor de gevaarlijke onderneming aangeboden, immers stond hij daar niet bij een wagen te lachen met zijn witte tanden en met zijn durf te pralen voor 'n paar inlanders? En als zij, die in dit geval overmachtig waren, zich van den vijand hadden meester gemaakt, behandelden zij hun gevangenen niet met een kwetsenden, tergenden overmoed, maar een zekere vormelijke vriendelijkheid, alsof ze zelf te doen hadden met hun tegenstanders. Meer bij instinct dan door overweging voelden de Ieren, dat zij hier voor een ander soort van menschen stonden, die onder al de oorlogsweeëen met rustige gelijkmoedigheid de verdediging van hun vaderland beschouwden als een heiligen plicht.

De dragonders, geen bevelen meer hoorend, traden bij het vuur en zetten zich naast elkaâr op den grond. Nu deed eerst de vermoeienis zich gelden en schoon ze eindelijk in de gelegenheid waren een zóó lang gezochten vijand van nabij te bestudeeren, wenschten zij op dit oogenblik niets méér dan een flink maal en eenige uren slaap.

Men scheen hun behoeften geraden te hebben, want een man, over wiens borst een lange baard afhing, gelijk de meeste Boeren dragen, haalde uit een kar een armvol maïskoeken en eenige stukken gedroogd vleesch, wat hij den gevangenen bracht, met een vriendelijken knik hen verzoekend toe te tasten.

De dragonders wachtten geen tweede bezending af, zij vielen dapper aan en hun kaken arbeidden met een ijver, die beter dan iets bewees, hoe uitgehongerd ze waren.

‘Eet,’ zei de man, die hun het veldmaal had opgedischt, in goed Engelsch. ‘Wij hebben nog proviand voor een heel regiment.’ Daarop keerde hij zich half om en wierp een vragenden blik op de twee officieren, die een eind van hun manschappen waren blijven staan. Hij schudde verwonderd 'n weinig het hoofd, want hun hoogmoedige houding deed hem aarzelen. Plotseling vermande hij zich en vroeg voorzichtig: ‘Hebt ook gij geen eetlust?’

De oudste officier haalde de schouders op, de ander weerde met een afwijzend gebaar zijn vriendelijken blik af. De man schudde weer het hoofd en lachte, alsof hij

met twee eigenzinnige kinderen te doen had, die men aan hun lot moest overlaten. Hij voegde zich weer bij de dragonders en herhaalde:

'Eet nu, jelui hebt het noodig!'

En terwijl de kerels zonder complimenten de eenvoudige spijzen verslonden, knikte hij vertrouwelijk en zei glimlachend, dat een rit van vijf mijlen gewoonlijk goeden eetlust gaf. Zijn kleine, welwillende oogen namen de mannen een voor een op, tot hij een gevangene bemerkte, die te moe was om iets naar binnen te krijgen.

'Hoor eens,' sprak hij, 'als je liever slapen wil, ga vrij je gang; wij wachten tot 't dag wordt.' En om op prettig vertrouwelijken voet met de lui te komen, voegde hij er bij: 'Ja, we hebben al heel den morgen acht op jelui gegeven. We hadden korte metten met je kunnen maken, toen jelui van middag over het beekje trokt,

want wij lagen achter de heuvels driehonderd meter er vandaan, maar we zagen, dat jelui gebrek hadt en moe waart, en daarom wachtten wij af. 't Is duidelijk, niet waar, dat je met leege magen en in het donker slecht vecht, en waarom zouden we jelui neerschieten, als 't niet noodig was? En verderop hebben we nog een omheining van stekeldraad; als jelui nog 'n halve mijl verder gereden waart, zouden de paarden daar geduikeld zijn, en.... nu ja, 't is zoo nog maar het beste..'

De dragonders hadden nauwelijks tijd om te luisteren, zij wisten dat allemaal al lang, zij gingen door met eten. Toch voelden zij een zekere bevrediging, dat de vijand geen bijzondere vreugde over zijn gelukkige vangst toonde, en geen doordringende blikken hen kwelden.

Soms drong geruisch van gedempte stemmen tot hen door, voortdurend was een zachte, rustige toon overheerschend, hoezeer ook alles met ernst en beslistheid toeging. De militaire gejaagdheid, waaraan zij gewoon waren, die overijlde ijver was hier niet; de afstand tusschen oversten en ondergeschikten scheen bij die eenvoudige lieden onbekend te zijn. Allen bewogen zich als vrienden en gelijken door elkander, de bevelen werden gegeven en ontvangen in gewonen gesprekstoon. Zóó was dus de vijand.

De dragonders waren intusschen te moê om nauwkeurig acht te geven op wat er was om hen heen. De een na den ander legde zich neer en sliep in. Zij lagen daar in 'n lange rij, de mantels omgeslagen en met de voeten naar het vuur. Degene, die het dichtst bij de officieren lag, durfde op grond van den eerbied, hun verschuldigd, zich niet geheel aan de rust overgeven, maar trachtte hun voorbeeld te volgen en zich wakker te houden; doch al gauw eischte de slaap ook van hem zijn recht. Hij strekte zich lang-uit op den grond, maakte 't zich zoo behaaglijk mogelijk, en in een kort oogenblik tusschen slapen en waken hoorde hij zijn jongsten overste smadelijk mopperen:

'Ze slapen al als ossen. Vul ze d'r maag, en ze verlangen niets meer; van zulke lui kun je niets verwachten!'

De luitenants Stephens en Kennedy hadden op den grond plaats genomen naast elkander. Zij waren even afgemarteld en moe als hun manschappen en verzonken in een somber zwijgen. Hun denken luisterde niet meer naar hun willen, ook hun lichaam zou daartoe niet in staat geweest zijn. Ze hadden ingezien zich in hun lot te moeten schikken, maar zij namen de gevangenschap niet zoo licht op als de dragonders: op hen drukte de verantwoordelijkheid, en een redelooze spijtigheid verbitterde hun ziel.

Zij zaten zij aan zij in stille woede te mokken over hun ongeval, waaraan ze geen van beiden schuld hadden.

''t Is tot niets nut,' sprak luitenant Kennedy, de jongste, 'om er over te zitten tobben, we zijn gevangen, daar helpt niets aan en er rest alleen te berekenen, hoe lang we het blijven zullen.'

'Ik ben koud,' klaagde zijn makker, die zijn woorden niet scheen verstaan te hebben, en hij trok huiverend zijn mantel vaster aan.

'Slaap nu, Stephens, je hebt 't noodig. Ik zal wakker blijven.'

Twintig schreden van de beide officieren zaten insgelijks twee mannen in gesprek. Ze keerden het blakende vuur den rug toe, zoodat hun trekken, verborgen als ze waren bovendien onder den breed schaduwenden hoedrand, zich niet lieten

onderscheiden. Zij hadden een gedachtenwisseling, die hen zóózeer bezighield, dat ze al het andere er voor vergaten.

'Dank, Abraham, dat je mijn wensch vervuld hebt!' zei de een met de bevende stem van 'n oud man. 'Dank!'

'Waarom dankt gij mij, vader Schmidt?' vroeg zacht de ander met een vol mannelijk orgaan. 't Was dezelfde stem, die den dragonders had gelast, de wapens neer te leggen, maar nu klonk zij gansch anders.

'Na alles, waarover gij mij dezer dagen onderhouden hebt, zou het mij smarten, als ik bloed moest vergieten. Maar.... nu ziet ge toch ook weer, hoe weinig 'n mensch zijn doen in zijn handen heeft.... als de lui eens niet gewillig....'

'Niet zwak zijn, Abraham!'

'Neen, neen, geen verdrag met zich zelven aangaan! Ja, ik deel uwe inzichten, ik geloof, dat gij meer gelijk hebt dan wij allen, en wat mij betreft, ik zal in uw geest handelen.'

En halfluid herhaalde de spreker iets, wat hem door den oude pas was voorgepreekt en een diepen indruk op hem had gemaakt.

'De wapenen neder,' zei hij, 'de wapenen neder! ja, dat is het, waarnaar we allen snakken en toch,... en toch....' Hij hief de eene hand en wees in het donker heen, als wou hij zeggen: 'Ik weet het niet, ik weet het niet!' maar toen op eens luid: ''t Is toch iets ontzettends, dat bloedvergieten en dooden!' Dan, als ware hij geschrokken van zichzelven, wijl hij meer had toegegeven dan hij houden kon, voegde hij er snel bij: 'Ik verdedig toch mijn vaderland!'

(*Wordt vervolgd.*)

De Benedictijner Abdij te Egmond.

Bij het eerste gezicht op de plaat der Egmonder abdij heeft de lezer der *Belgische Illustratie* waarschijnlijk gedacht, iets als een oude vesting te zien. Zooveel muurwerk, zóóveel torenspitsen en zooveel buiging van terrein! En inderdaad, de lezer heeft niet gedwaald. Want, als een historicus heel het bestaan van de grootheerlijke stichting, ter eere van St. Adelbertus in Kennemerland opgetrokken, gedurende zoovele honderden jaren der middeleeuwen, in één enkel woord zoude willen schetsen, dan konde hij niet beter doen, dan de Egmonder abdij eenvoudig te noemen: *een vesting Gods!*

Ja, *een burcht, een vesting Gods!* Oorspronkelijk hadden zich nonnen bij Sint Adelbert's graf in een houten klooster in de nabuurschap van het dorp Egmond gevestigd. Doch zóó fel en aanhoudend waren in die Noordhollandsche streken de plundertochten van Noormannen en Friezen, dat de heer dier gewesten, de Hollandsche graaf Dirk II, de nonnen naar Bennebroek deed verhuizen, Benedictijner monniken naar Egmond riep en het houten klooster in een steenen abdij veranderde. Ware het dan bij de ruwheid dier eerste Christen eeuwen noodig, welnu, dan kon de abdij een formeel beleg doorstaan, Tevens konden er nu de groote relieken van de Hollandsche heiligen, van een Sint Jeroen en genoemden Sint Adelbert, veilig rusten en vele der Hollandsche graven zouden na hun dood hier naast de assche der heiligen hun stoffelijk overblijfsel laten bijzetten. Bovenvermelde verwoesting van het nonnenhuis wordt gesteld in het jaar 974 en de eindverwoesting der abdij valt in 't jaar 1572. Hoevele honderden jaren dus is de abdij van Egmond gedurende het verloop der middeleeuwen waarlijk een vesting Gods geweest, omdat, uit haar de

priesters hun heilzamen invloed deden gelden op de barbaren der omstreken, en omdat binnen hare muren naast de devotie alle wetenschappen haren zetel hadden. Men kan het in Römer's studie van *de aloude kloosters in Holland en Zeeland*[1)] bewezen zien, hoezeer de Egmonder bibliotheek reeds in de elfde eeuw beroemd was om hare handschriften en verhandelingen van en over de Schriftuur en de H. Vaderen, maar ook om hare werken der Grieksche en Latijnsche classieken en der historici, alsmede om menig tractaat der geneeskunde en andere natuurwetenschap.

Zeker Evangeliarium, een geschenk van graaf Dirk II, was met goud en edelgesteenten versierd. Het beeldwerk op de abdij-poort is als een der oudste beeldhouwwerken onzer vaderen bewaard gebleven, gelijk ook het prachtige zegel der abdij een zeldzame proeve is der oude etskunst. Voorts kent ieder historicus de jaarboeken der abten, door een der Egmonder monniken saamgesteld, alsook Beka's beroemde werken uit de papieren der abdij.

En wat eindelijk ons hart nog van heilige aandoening doet trillen, is de gedachte, dat vooral Egmond's koordienst zoovele eeuwen lang bij dag en bij nacht een luistervolle tempeldienst voor Gods oogen wezen mocht. Immers de werken *Musica Guidonis* en *Antiphonarium musice notatum*, die, volgens Van Wijn, beide in de abdij aanwezig waren, zij leerden, evenals de regel zelf der Benedictijnen, aan de Egmonder broeders, dat, wanneer zij bij dag- of nachtkoor voor het altaar stonden, om beter dan het loeiend lied der Noordzeegolven, Gode lof toe te zingen, hun psalmgezang moest zijn *distincte* en *rotunde, duidelijk* en *afgerond*, en geheel geleid door de hoofd-cantoren en het majestueuse orgelspel. Trots alles dus, wat de abdij van buiten vaak te lijden had, geleek zij toch, zoodra de kalmte weergekeerd was, in heel haar inwendig leven en bedrijf, een waar Paradijs en een voorhof der Hemelen. Vandaar dan ook mochten wij aan haar deze historische verzen eenmaal ten beste geven:

Wat wetenschap hebt gij omschreven!
Wie schetst wat vlucht uw kunst bestond?
U schonk 's Lands vorst d e s   H e i l a n d s   l e v e n ,
Als wond'ren perkamenten-vond;
Rijk kleurde uw stift 't Majuskel-loover,
Hoog blonk het beeldwerk op uw poort,
En hoort, als harmonie-getoover,
Ruischt altaarlied en koorzang voort!

(*St. Bavoliederen.*)

Nogmaals deze abdij was een vesting Gods! Evenals Sint Paulus, de apostel, omtrent zijn wonder leven getuigen moest, dat hij, bij allerlei uitwendige kwellingen, nog bovenal den last van valsche broederen had doorstaan, zoo konde ook menigeen onder de veertig gemijterde abten der Egmonder abdij hebben geklaagd. Eenerzijds is het waar, dat Gods vromen, vooral de bisschoppen van Utrecht en de Pausen, herhaaldelijk der abdij hunne liefde toonden en haar tal van geestelijke gunsten en voorrechten toestonden; voorts moet ook de goede faam van Egmond's prelaten wel alom in de Christenwereld groot geworden zijn, nademaal de Egmonder abt ten laatste het vergevingsrecht over meer dan 24 parochiekerken en 45 kapelanieën had verworven en hij, gelijk een landvorst, alom tienden en eigendommen voor zijn abdij bezat. Maar anderzijds spreekt de historie hier ook van booze lieden, die voor het heiligdom van Sint Adelbert letterlijk Achabs en Jezabels zijn geweest. Zelfs tegen oorlogsgeweld, formeele belegering, ja, abtenmoord, zag menig Egmonder graaf niet

1) 2de deel, bladz, 66, 68 enz.

op, om zijn zoogenaamd leenheerschap of rentmeesterswaardigheid in het tijdelijke veel verder te laten gelden dan eenige afspraak of aanstelling hem ooit vanwege de abdij of vanwege den landvorst had toegestaan, en de Hollandsche gravinnen Petronella en Adelheid durfden, wèl in strijd met de traditie harer vaderen, bij haar oorlogen tegen vorsten en Friezen, de abdij plagen met inkwartiering, met schending van het kloosterslot door haar vrouwelijk gezelschap, ja, eenmaal zelfs met het opdringen van een onwettigen abt. Hoog gingen de wateren der beproeving in zulke tijden rond de heilige muren. Dan ook hier was en bleef de God, Dien St. Adelbert eenmaal in deze oorden gepredikt had, de Bewaarder en Verdediger van den oud-Hollandschen godsdienstburg.

Geduld immers en kloosterdeugd spraken weldra trots hun zachtheid, boven het gedon-

der van stormrammen en het gewoel der hofdrokten uit, en o.a. hebben zoowel de Utrechtsche bisschop Andreas van Cuik, die in de twaalfde eeuw regeerde, als de Pausen Urbanus V en Bonifacius IX, naast al hun andere roemrijke daden op aarde, ook bijzonder nog deze willen verrichten, dat zij de rechten der Egmondsche abdij onverschrokken tegen hare aanranders hebben gehandhaafd. En toen eenmaal de tijdelijke macht van Egmond's graaf zich zóóverre had vergeten, dat men zelfs den gezalfde des Heeren, den onder-abt of prior Arnoldus van Driel, om het leven had gebracht, toen rustte het hoofd der katholieke Kerk niet, eer hij, overeenkomstig de H. Canons of kerkelijke tuchtregelen, den genoemden graaf met den kerkdijken ban had gestraft. Eerst na zulk optreden der Kerk-overheid keerde de vrede in Egmond terug.

En zoo vervolgde de abdij dan bij lief en leed haar hemelsche roeping tot aan de dagen der hervorming. Zij mocht nog de eer genieten, dat, toen Paus Paulus IV in 1559 het nieuwe bisdom Haarlem tegen de opkomende ketterij oprichtte, de nieuwe bisschoppen van Haarlem [eerst Nicolaas van Nieuwland en daarna Godfried van Mierlo] tevens tot abten der Egmonder abdij door den Paus werden verheven. Maar evenals de hervorming weldra den Haarlemschen bisschop verjoeg en zijn kathedraal, de oude St. Bavo, wegroofde, zoo heeft zij ook de Egmonder abdij voor het Geuzengeweld doen bezwijken. In 1576 ondernamen de knechten van Brederôo reeds een rooftocht tegen het oude heiligdom; vijf jaren daarna kwamen de Geuzenbenden van den woesteling Sonoy, en dezen hebben als met een duivelsche razernij gebouwen, boekerijen, kerk, bibliotheek en monniken-woning verwoest. Slechts enkele relieken en prachtboeken der abdij zijn later aan het nieuwe bisdom Haarlem en het Groot-Seminarie te Warmond gekomen.[1)]

Toen men in 1800 de abdij-ruïnen boven den grond en in 1820 ook de fundamenten der abdij had verkocht, bevond men, dat de lengte van het front, zooals dit gevormd werd door den Zuider- en Noorclertoren, benevens den verbindingsgevel 84 Alkmaarsche voeten bedroeg. Ook was al het muurwerk zeer zwaar van bouw en fundeering. Op het abdij-kerkhof [zie onze plaat] vond men, nog in 1825, grafkelders met lijken, ja, de landbouwer, die in 1844 op de boerderij *Het klooster* woonde, vond nog een gemetseld graf met een zestal roode kruisen op de wanden; het daarin gevonden geraamte achtte men het overblijfsel van den Egmonder abt Willem van Rollant, die in 1355 is ontslapen.

DE ABDIJ VAN EGMOND, CIRCA 1572 VERWOEST, NAAR EEN GRAVURE UIT DIEN TIJD.

1) Zie *Kerkelijk-Nederland* van pastoor Burgmeijer, jaarg. 1849.

Eerst in onze dagen hebben zich weder Benedictijner kloosterlingen op Nederlands bodem gevestigd. Zoo herleeft altoos het Evangelische mostaardzaad in nieuwe kracht! Geve God aan die nieuw-gekomene Benedictijnen de genade en de glorie hunner aloude Hollandsche vaderen!

Leiden.
P.M. BOTS, R.K. Pr.

Bij de Platen.

Op het strand. -

Op het door zonnegloed gestoofde strand, waarvan de eentonigheid ternauwernood door een enkelen spichtigen struik wordt verbroken, liggen een paar visscherskinderen uitgestrekt.

De zee en het strand zijn hun domein, ze zijn er mee opgegroeid en er als het ware één mee geworden. Wat veld en akker zijn voor de kinderen van het platteland, dat is het strand met zijn wijden, onafzienbaren horizon voor de visscherskinderen.

Het ouderlijke huis met zijn kleine vertrekjes en lage zoldering is hun te bedompt. Zij toeven er niet meer dan zij moeten en slijten verder den langen, lieven dag aan het strand, waar zij met volle teugen de zeelucht inademen, hun spieren gestaald, hun gezicht reeds vroeg gescherpt wordt, als zij over de breede waterbaan heenturen, of nog niet in de verte een stipje van vaders pink zichtbaar wordt.

Zelf hebben zij reeds een scheepje gemaakt, o heel primitief, maar dat toch al getuigt van hun liefde voor de zee, de wijde, eindelooze zee, waarop ook zij eenmaal hopen rond te zwalken, zooals thans hun vaders en oudere broers doen.

Wakkere zeelui zullen het worden, kloeke harten met rappe handen, kerels van sta-vast, met het kinderlijk geloof ook, dat den zeeman en den herder eigen is, hun, die dagelijks de wijde waterof landvlakte zien en daardoor dichter zijn bij God.

De slag bij Leipzig. -

Aan het hoofd van een half millioen soldaten had Napoleon in Mei 1812 den tocht naar Rusland ondernomen, als een vluchteling keerde hij in den nacht van den 18den op den 19den December te Parijs terug.

Maar reeds in de eerste maanden van het volgend jaar had hij een nieuw leger van vijfhonderdduizend man als uit den grond gestampt. Ongewapend werden ze over den Rijn gezonden en gedurende den marsch geoefend en van wapenen voorzien. Den 15den April verliet Napeleon zelf Parijs, stond den 24sten met 150.000 man te Erfurt en noodzaakte den 2den Mei door den slag bij Lützen de verbonden Russen en Pruisen tot den terugtocht achter de Elbe. Den 11den Mei hield hij zijn intocht binnen Dresden, hernieuwde het bondgenootschap met den koning van Saksen en behaalde den 20sten Mei een nieuwe overwinning bij Bautzen.

Tevergeefs trachtte Napoleons schoonvader, keizer Frans van Oostenrijk, den vrede te bewerken; Napoleons trots kwam tegen het aannemen van voorwaarden in verzet. Metternich's voorstellen werden afgewezen, wat voor eerste gevolg had, dat Oostenrijk zich bij de verbondenen aansloot.

Napoleon aanvaardde thans de reuzenworsteling tegen de groote Europeesche coalitie, bestaande uit Rusland, Engeland, Pruisen, Oostenrijk en Zweden. Wel

behaalde hij een schitterende overwinning bij Dresden, maar deze werd verduisterd door de nederlaag van Oudinot bij Grossbeeren, van Macdonald aan de Katzbach, van Vandamme bij Kulm. De overtocht van Blücher over de Elbe en de afval van Beieren dwongen Napoleon naar Leipzig terug te trekken, waar de Volkerenslag zou worden geleverd, die over het lot van Europa moest beslissen.

Enkele voordeelen werden nog door Napoleon behaald, de Franschen streden met hun oude dapperheid, maar de overmacht der verbondenen - een meerderheid van 300.000 man tegen 180.000 Franschen - behield ten slotte de overhand. In den avond van den 18den October moest Napoleon van het slagveld vluchten, dat met meer dan 80.000 dooden en gewonden van alle land en nationaliteit was bedekt.

[Nummer 30]

Onze premieplaat.
Een watermolen
Naar Meindert Hobbema[1].

Bij het verschijnen onzer vorige premieplaat - een karakteristiek staal van Ruisdael's kunst - beloofden wij als tegenhanger een landschap van Hobbema. Deze keuze was geenszins een willekeurige: Ruisdael en Hobbema zijn, voor het landschap, de beroemdste en meest nationale vertegenwoordigers onzer zeventiend'eeuwsche school; in beider werken leefde zeer sterk het krachtige, kloeke en welberadene, dat het kenmerk is van de kunst dier tijden.

Ruisdael schilderde gaarne wijde watervlakten, met hooge, bewogene luchten erboven, - gelijk op onze vorige premieplaat, - maar ook weiden en wouden en woest duinland. Hobbema is de schilder der watermolens; ons Rijksmuseum bezit er twee, bovendien zijn er in buitenlandsche verzamelingen. De molen op onze plaat behoort tot de collectie Van der Hoop, een prachtig legaat, bestaande uit 226 stukken, door den kunstliefhebber Van der Hoop aan de stad Amsterdam vermaakt, welke thans in een afzonderlijke zaal van het Rijksmuseum bijeen hangen. Wie, alvorens het museum binnen te gaan, in een der voorportalen een catalogus koopt, vindt daarin een houtsneê naar den beroemden Molen, dien wij thans onzen lezers als lichtdruk aanbieden.

In het midden der schilderij zien we het molenrad, en het ruischende water in witzilveren val neergutsen in de beek, wier strooming den molen in gang houdt. Een figuur is zichtbaar aan den ingang van het molenhuis; van het erf ter rechterzijde verheffen twee hooge boomen hun kruinen naar de bewolkte lucht, links eveneens welig geboomte, gelijk Hobbema meermalen afbeeldde.

In smalle bruin-houten lijsten gevat, zullen deze platen aan den wand van huisof studeerkamer ongetwijfeld een fraai effect maken.

M.V.

POESJESPRET.

1 Wijl wij ons voorstellen later meer uitvoerige artikelen aan onze groote meesters te wijden, moge voor ditmaal een kort woord volstaan.

Maria-Hemelvaart.

'*Quasi aurora consurgens.*'[1)]

Schooner dan de dageraad,
Die op lichte zonnevleuglen
   Wiekt uit 't Oosten,
Met zijn vederengeruisch
De aarde wekkend uit haar domling,

Met de verwen van het licht,
Waarvan zijne pennen druipen
   Op de bosschen,
Blad en bloem in jonkheidstint
Als bij de eerste schepping kleurend,

Door het klepren van zijn vlucht
De allerfijnst gesnaarde keeltjes
   Van de vooglen
Tot een wereld-symphonie
In verscheiden maat doet trillen;

Schooner dan de dageraad,
Rijst Gij, hooge Rijksvorstinne,
   Uit de groeve,
Stralend van onsterflijkheid,
Aller hoop en lust en leven!

Welkom, welkom, ochtendgloed,
Van geen glans-verbleeken wetend!
   Heel de schepping
Juicht U toe met handgeklap
Dageraad van 't eeuwig lichten!

S t. C h a r l e s.
Dr. A. SMOOR.

Het groote raadsel, door G. Bruna. (*Vervolg.*)

Ds. Zoete kéek zijn collega vragend aan, die onmiddellijk met een kuchje en een lichten blos en eenige zenuwachtigheid zijn toelichting begon: 'Ja, zie je, zie je, hij wou notabene weten, waar de ziel van dien man is, die zoo straks is begraven; en je begrijpt, ik, als moderne - maar ik geloof ook niet, dat jij, al sta je meer rechts, daarop een antwoord geven kunt.'

'Ja, dat is te zeggen, een volslagen *ignoramus*[1)] behoef ik van mijn meer evangelisch standpunt niet uit te spreken. Ik kan zeggen, hij is op een betere plaats of althans in

1) 'Gelijk de rijzende dageraad' (Kerkel. Getijden.)
1) *Ignoramus* = wij weten niets.

beteren toestand dan hier op aarde; wat in de taal des Bijbels heet, de taal tevens van 't eenvoudig volk: hij is in den hemel.'

'Ik heb die bewering meer gehoord,' zei dokter Antoni, niet zonder moeite zijn oude minachting voor dergelijke begrippen onderdrukkend. 'Maar ik heb nooit iets aanvaard zonder bewijs. Kunt u dat bewijzen?'

'Ja,' zei ds. Zoete ernstig, terwijl zijn collega zeer oplettend luisterde, alsof hij iets heel nieuws ging hooren, 'dat bewijs is toch zoo moeilijk niet.'

Even staarde hij met zijn diep-droomerige oogen naar buiten en toen vervolgde hij:

'Dat bewijs is gebaseerd op de noodzakelijkheid, het heelal als logisch geheel te beschouwen. Ik bedoel, dat er geen gevolg is zonder oorzaak en geen oorzaak zonder gevolg. Wanneer ik sommige menschenlevens zie, dan bespeur ik, dat ze nutteloos voorbijgaan, doordat ze geen gelegenheid hebben gehad, iets goeds te doen, hun krachten te ontplooien; derhalve besluit ik, dat hun later die gelegenheid zal worden gegeven. Als ik niet vreesde voor den spot van mijn collega, zou ik u vertellen, wat het spiritisme.... maar neen, het is op zich zelf ook al duidelijk. En anderzijds vind ik menschen, die wel veel doen, zeer veel goed zelfs, maar waarvoor ze nooit het minste loon ontvangen. Mijn rechtvaardigheidsgevoel nu eischt, dat dit loon hun nog worde geschonken. Maar dan moet dat na den dood geschieden. Dit laatste hangt samen met mijn geloof in God, maar wilt u er meer van weten, kom in de kerk, ik ben juist voornemens een reeks conferenties te houden - preeken noemt men dat - over de redelijkheid des geloofs. En als ik u eens bij mij mag zien?'

Dokter Antoni kwam beslist onder den indruk van dezen man, die met zijn zachte, welluidende, ietwat sentimenteele stem en zijn diep-melancholieke oogen zoo geheel en al toonde, dat hij het eerlijk en ernstig meende. En zonder het geheel te willen, zeide hij toe, in de kerk te zullen komen.

Toen hij een half uur later op zijn rijwiel zat en huiswaarts reed, moest hij er zelf om lachen: hij, die in jaren niet in de kerk was geweest, die in zijn academiestad niet zou geweten hebben, waar de kerken stonden, hij zou gaan behooren tot die hij fijnen gescholden had. En wat zouden de menschen zeggen, de menschen, die van zijn hospita zouden gehoord hebben, dat hij zijn eersten patiënt had verzekerd, dat er niets was.

Een gevoel van verlichting kwam plotseling over hem: als er dan wel iets was, dan was 't althans niet erg geweest; het zou dan meevallen; hij was dan gelukkiger geworden dan hij dacht.

Reeds was hij 't dorp al een heel eind uitgereden en zag hij de torens der stad - dat nest noemde hij onwillekeurig ook al een stad - toen een rijtuigje naderde. 't Was een zeer ouderwetsch gespan; een vierwielig wagentje met zitplaatsen voor slechts twee personen. Het sjokkerig paard was slechts met moeite te bewegen eenigszins uit te wijken, hoeveel moeite de koetsier, een groote, gebaarde man, ook deed.

Deze zag hem scherp aan.

Wat wou die man? Zeker een heereboer of een veearts of misschien.... dokter Jansen?

IV.

Toen dokter Jansen een kwartier later stilhield voor zijn huis en de oude tuinman-stalknecht aan kwam loopen, trippelde op 't zelfde oogenblik de dochter

des huizes naar buiten. ‘Hé, pa, hebt u hem niet gesproken? Ik zag hem straks wegrijden en u moet hem zeker tegengekomen zijn.’

‘Wien moet ik tegengekomen zijn? Ik ben niemand tegengekomen, behalve één heer op een fiets.’

‘Juist, met een stroohoed op en die blauwe das en dat grijze pak en dien blonden snor? Was hij dat niet?’

‘Wel, Marie, wat heb je hem goed opgenomen, maar is die hier geweest?’

‘Ja, hij wou u spreken en hij kwam wel eens terug, hij is naar den dominé gegaan.’

‘Kom, kind, laten we nu gaan koffiedrinken.’

Dokter Jansen keek nog even om, of de knecht het paard goed verzorgde en ging naar binnen, waar de koffieboel klaar stond.

Mevrouw was bezig uit een koperen keteltje door een nikkelen filtreertje koffie in blauwe kopjes te schenken; wat al dadelijk den indruk gaf van ouderwetsche, zuinige, maar omslachtige degelijkheid.

Spoedig zaten allen; een kruis werd gemaakt, een kort gebed gepreveld en terwijl Marie haar vaders boterhammen smeerde, begon ze schuchter: ‘En weet u dan niet wie 't was? En heeft hij u niet aangesproken?’

‘Wien bedoel je, kind?’ vroeg mama.

‘O, dien mijnheer, die hier aan de deur is geweest.’

‘Aangesproken heeft hij me niet,’ antwoordde nu de dokter, ‘maar wie 't is, geloof ik wel te weten. 't Is de nieuwe dokter, denk ik, uit de stad; Antoni heet hij, geloof ik. Ik heb vanmorgen juist gehoord, dat hij naar Rietberg was gereden. Maar ik wist niet, dat hij mij wou spreken. Ik begrijp echter wel waarover!’

‘Zoo, begrijp je dat al?’ zei mevrouw, innerlijk zeer nieuwsgierig.

‘Waarover dan, pa?’ vroeg de dochter, innerlijk niet minder en uiterlijk nog meer benieuwd om er alles van te weten.

Dokter Jansen lachte. ‘Dat ik het weet sluit nog niet in, dat jullie 't ook moeten weten.’

‘Neen, vertel ons dan liever niets,’ zei mevrouw, terwijl Marie een andere tactiek volgde, vaders hand streelde en smeekte. ‘Och toe, pa, vertel u het nou.’

‘Och, kind, 't is zooveel bijzonders niet.’

De dokter stak een hap van zijn boterham in den mond, blijkbaar besloten er niet verder over te spreken.

‘Nou, dan kunt u 't toch wel vertellen, als 't niet veel bijzonders is.’

‘Ja, niet veel bijzonders, 't is eigenlijk wel een ernstig geval.’

‘Een ernstig geval en dan mogen we 't niet eens weten?’

De verontwaardiging in Marie's stem was even comisch als de logica harer redeneering.

‘Nu dan, de quaestie is deze.’ - Mevrouw, die zich volmaakt onverschillig had betoond, luisterde plotseling op. - ‘Er kwam gisteren een patiënt bij hem, zijn eerste zeggen ze, je weet wel, die dikke slager.’

‘O ja, juist.’

‘En die is op zijn kamer doodgevallen, onder 't consult.’

‘Arme man,’ zei Marie, ‘ik ga voor hem bidden, hij was protestant, is 't niet, en er is dus zeker weer niemand, die aan zijn arme ziel denkt. Moe, gaat u van middag mee?’

‘Waar is die kamer? Bij wie woont hij?’ vroeg mevrouw, blijkbaar met een bedoeling.

Maar juist, toen 't antwoord zou worden gegeven, werd de aandacht afgeleid door voetstappen, die kraakten op de grind in den tuin, en even later door het opengaan van de achterdeur.

‘Als 't Vrijdag was in plaats van Woensdag, zou ik zeggen, dat vrouw Keesink de wasch kwam halen,’ zei mevrouw.

‘En 't is vrouw Keesink toch,’ zei Marie, die een beter gehoor had, ‘zal ik vragen of ze binnenkomt, dan kan ze een kop koffie krijgen, ik vind het altijd zoo akelig, als zulke menschen in de keuken moeten zitten; 't is net of we meer zijn.’

‘En dan kun je meteen nog nadere bijzonderheden vragen over dat geval, want dr. Antoni woont naast haar,’ zei de dokter met een spottend lachje.

Mevrouw gevoelde nu ook iets voor het democratisch denkbeeld harer dochter en even later trad vrouw Keesink met een verlegen lachje en voorzichtige groote passen de kamer in, waar ze op de punt van een stoel ging zitten en verklaarde, wel een kopje koffie te willen, als 't mevrouw niet te lastig was.

Terwijl het ingeschonken werd, opende mevrouw reeds het kruisverhoor, door diplomatiek te vragen: ‘En is uw kamer al verhuurd, waar u laatst over sprak?’

‘O neen, mevrouw, neen. Ziet u, ik had ze al kunnen verhuren aan dien nieuwen dokter, maar nou, ik ben blij, dat 't er niet van gekomen is.’

Een veelbeteekenende blik werd gewisseld, en Marie vervolgde: ‘Hoe dan? Is dat geen goede man?’

‘Een goeie man kan 't zijn, maar och zoo'n jonge dokter, ik heb 't altijd wel gezeid, ze probeeren van alles, weet je, of je doodvalt of niet, en 't is net zoo uitgekomen gisteren. Heeft mevrouw of de juffrouw,

als ik 't zoo zeggen mag, 't nog niet gehoord?'

Ze boog voorover op de punt van haar stoel, en vervolgde vertrouwelijk: 'Ziet u, ik hang dat zoo niet aan de groote klok, maar ik weet er meer van, dan iemand wel denken zal.'

Na deze gewichtige mededeeling nam ze haar kopje koffie en proefde er van met een gezicht, alsof het geheim, dat ze wist, bestemd was om ten eeuwigen dage te worden bewaard. Maar tegelijk liet ze een blik gaan over de drie personen aan tafel, of niet iemand haar tot verdere mededeelingen wilde uitnoodigen. Toen dit niet geschiedde, vervolgde ze:

'Ziet u, als u 't nou heelemaal stilhoudt, dan wil ik 't u wel vertellen. Ik was gisteren juist buiten aan 't wasschen, toen ik den slager naar hem toe zag gaan. Nu is er in mijn waschhok een klein raampje en dat is vlak bij 't raam van de kamer, waar de dokter woont, en nu stond dat raam open, zoodat ik, of ik 't wou of niet, moest hooren, wat daar gebeurde. Nou de slager zei dan, zooveel als dat hij toch niet beter kon worden, maar dat hij weten wou, wat er achter den dood was. En wat denkt u, dat de dokter antwoordde? “Niets,” zei hij, “niets,” alsof een mensch een hond is.'

'Maar dat is verschrikkelijk,' verklaarde mevrouw, 'dat is een onmensch, die dokter Antoni.'

'Heb ik het u niet gezegd?' vroeg vrouw Keesink triomfantelijk, 'ik heb hem niet voor niemendal mijn kamer niet verhuurd, niet dat hij ook bij me is geweest, maar ik zou het niet gedaan hebben.'

'Maar, pa, hoort u dat?' zei Marie, 'wist u, dat dokter Antoni zoo'n materialist was? Wat moet het toch ongelukkig zijn, zulk een overtuiging te hebben.'

'Ja, kind,' zei de dokter ernstig, als een herinnering van zijn voorhoofd strijkend, 'dat moet erg ongelukkig zijn.'

'Schandelijk vind ik het,' zei mevrouw, 'schandelijk, iemand die op den drempel der eeuwigheid staat, zoo te bedriegen.'

'Dat zegt u wel, mevrouw, schandelijk,' zei vrouw Keesink en dronk haar kopje koffie leeg, dat intusschen koud genoeg was geworden.

'Schandelijk?' vroeg Marie. 'Waarom? Dat kan hij toch niet helpen, dat hij nooit geleerd heeft, wat wij hebben geleerd. Toe, pa, u moest eens naar hem toe gaan, vooral nu hij hier is geweest, dat is een mooie gelegenheid om hem dan eens een goed boek te geven.'

'Ja, een catechismus,' verklaarde mevrouw, 'dien had hij wel noodig.'

'Die zou niet veel indruk op hem maken, vrees ik,' zei dokter Jansen, 'maar ik zal hem wel eens spreken.'

'Haal hem nu maar niet te veel aan, want met zulke heidenen converseeren wil ik niet, zulke barbaren....'

Misschien zou mevrouw nog meer epitheta voor den jongen medicus hebben gezocht en gevonden, als niet vrouw Keesink zich op 't uiterste puntje van haar zitplaats voorover had gebogen en fluisterend gevraagd: 'Zoo, is hij hier geweest? Ik kwam hem al tegen en dacht al....'

Toen vrouw Keesink anderhalf uur later thuiskwam en haar buurvrouw zag, riep ze deze vertrouwelijk ter zijde: 'Weet je, waar hij is geweest?'

'Wie?'

'Nou, wie anders dan de dokter.'

‘Nou, ik weet het wel, maar of jij het ook weet?’
‘Bij dokter Jansen, en ze willen hem een boek geven.’
‘Een boek?’
‘Ja, maar enfin, laten we daar niet over spreken. Ik bedoel een catechismus, als je weet wat dat is.’
‘En dacht je dan soms, dat ik geen Heidelberger had?’
Hier stokte het gesprek, want dokter Antoni schelde.

V.

Het was erg gezellig in het salon van ds. Zoete, gewoonlijk meer bescheiden de ‘mooie kamer’ genoemd. Mevrouw zag dan ook welvoldaan rond, terwijl ze op den schoorsteenmantel een vaas verschikte, de pendule opwond, een stofje wegblies, een stoel twee centimeter vooruit en daarna evenver achteruit schoof en onderwijl luisterde, of er nog niet werd gebeld. Mevrouw Zoete verwachtte visite, die op een kopje thee en een glas wijn met een gebakje genoodigd was, welke versnaperingen alle waren meegedeeld aan de betrokken personen door de nieuwe, nog ietwat groene dienstbode.

Het was vanavond, wat mevrouw noemde, de beurt van de jongelui. Deze benaming sloeg minder op den leeftijd dan wel op het gemis van huwelijken staat, want de oudste en voornaamste der ‘jongelui’ was een oude heer van dicht bij de zestig, de tweede was een jonge dame, wier leeftijd niet bekend en evenmin te raden was, doch waarschijnlijk in omgekeerde evenredigheid stond tot het jeugdige van haar kleeding, terwijl alleen de derde, niemand anders dan dr. Antoni, bepaald jong kon worden genoemd. Hij was huisvriend geworden, nadat hij een paar malen de kerk had bezocht en een uur met den predikant over het spiritisme had zitten praten, en ook nu had hij de invitatie aangenomen. Dit zou wellicht niet zijn geschied, als hij had geweten, welke zijn medegasten aan de thee- en wijntafel zouden wezen; want de niet jeugdige jonge dame ontmoette hij bijna elken dag, wijl ze zeer toevallig bij allerlei families aan huis kwam, waar de jonge dokter als geneesheer optrad en juist op de uren, waarop hij zijn visites pleegde te brengen.

Er werd dan ook reeds veel gefluisterd en ook wel eens hardop gezegd, wat dan steeds bij de ongehuwde schoone in quaestie een blos en een zucht veroorzaakte.

Maar nog vervelender dan haar gezelschap vond hij dat van den ouden gepensionneerden kapitein, die zijn vroegere waardigheid geheel verloochende voor een nieuwe, die het bezit van een boerderij in den polder hem had verschaft; nl. die van dijkgraaf.

Booze tongen fluisterden, dat hij na zijn benoeming bij den drukker was gekomen en visitekaartjes had besteld met een gravenkroontje en dat alleen het ontbreken van zoodanig embleem ter zetterij hem voor deze dwaasheid had behoed.

Maar was deze uiting van verwaandheid mislukt, op andere wijze haalde hij zijn schade in, zoodat hij elk ander op ieder gebied in alle opzichten overtrof.

Hij was onuitstaanbaar.

Dat verhinderde evenwel mevrouw Zoete niet, hem met een allerbeminnelijkst lachje te ontvangen, toen hij precies om halfacht de kamer binnentrad, en hem te verzekeren, dat ze het alleraardigst vond, dat hij had willen komen.

Tevens gaf ze de meid een wenk; deze snelde naar boven en even later kwam ds. Zoete binnen, om zijn gast, tevens kerkvoogd en ouderling, te begroeten.

Vijf minuten later werd weer gescheld, en de beide andere gasten - alweer toevallig stonden zij beiden te gelijk op de stoep - kwamen ook binnen, waarop de theevisite een aanvang nam.

Ds. Zoete gevoelde zich ditmaal niet erg op zijn gemak. Zijn diep-weemoedige oogen, gewoonlijk starend, waren nu onrustig, er scheen iets te zijn, dat hem hinderde.

En nog waren alle kopjes met suiker en melk niet leeg, of zijn vrees werd al bewaarheid: de dokter, die nog steeds in den toestand verkeerde van hen, die voor 't eerst religieuze vraagstukken in al hun werkelijkheid voor zich zien, begon een gesprek over de laatste preek.

‘'t Was een mooi onderwerp, dominee, waar u Zondag over preekte. “Het is den mensch gezet eenmaal te sterven.” - Inderdaad, die waarheid, zoo vast als een muur, wordt nooit goed onder de oogen gezien.’

Er kwam geen antwoord. Ds. Zoete hield niet van theologische gesprekken, en wat erger was, hij wist, dat zijn beide andere gasten er erg van hielden, vooral daar de kapitein-dijkgraaf graag zijn vrijzinnigheid wilde luchten en juffrouw Karelse ietwat aan den orthodoxen kant was.

Deze laatste zei dan ook op slependernstigen toon: ‘Ja, dokter, ja, dat zegt u wel, wat houden we daar weinig rekening mee.’

‘En ik vind, dat het volstrekt niet noodig is, daar altijd over te denken,’ sprak gewichtig met een groote rookwolk van zijn sigaar de kapitein. ‘We weten toch niet, wat ons daarna te wachten staat.’

Ds. Zoete werd nu zeer onrustig. Daar was juist het gevreesde. Hij had namelijk spiritistische ideeën en wist, dat de kapitein daar altijd mee spotte, ja zelfs als ouderling in den kerkeraad er op aan had gedrongen, dat de predikant nooit over deze ‘raarheden’ van den kansel zou spreken.

‘Dat wil zeggen,’ viel juffrouw Karelse in, ‘dezelfde tekst, waarvan de dokter sprak, geeft antwoord daarop, want verder staat er: ‘en daarna het oordeel.’

‘Mag ik u nog een kopje inschenken?’ vroeg mevrouw, die meer aandacht voor het te hoog brandende theelichtje had betoond dan voor het gewichtige vraagstuk, dat behandeld werd.

‘Heel graag,’ antwoordde de dokter verstrooid, ‘maar dominee, wat beteekent dat eigenlijk, dat oordeel?’

De predikant had niet zonder reden dit gedeelte van den tekst in zijn laatste preek onbesproken gelaten.

Daar kwam uitkomst.

Plotseling werd haastig en heftig gescheld, en de predikant, zoowel omdat hij vermoedde, dat er iets ernstigs was, als ook vooral, wijl hij hierin een mooie gelegenheid vond, het gesprek af te breken, ging zelf kijken wat daar was. Even later kwam hij met bezorgd gezicht terug.

‘Neem me niet kwalijk, dat ik u even moet verlaten, maar daar is een boodschap van onze buren, dat de vrouw op sterven ligt, en of ik eens komen wil. Dus, u neemt me niet kwalijk?’

Natuurlijk dacht niemand er aan, hem de vervulling van zijn ambtsplicht kwalijk te nemen. Maar toch vond men het onaangenaam, dat zijn sympathiek gezelschap werd gemist. Mevrouw vooral, die er heelemaal geen slag van had, de conversatie te leiden, gevoelde zich zeer onbehaaglijk en zocht naar een middel om de gezelligheid te verhoogen. Daar viel haar oog op het speeltafeltje in den hoek. Even aarzelde zij nog: de ietwat orthodoxe jonge dame had al eens haar afkeuring te kennen gegeven, dat in het huis van den predikant kaart werd gespeeld, maar nog voor weinige dagen

had ze zelve in een gezelschap toch meegedaan. De oude heer hield veel van whist en de dokter als oud-student zou er ook wel niet afkeerig van wezen, zoodat ze tot de gewichtige vraag besloot: ‘willen we een partijtje maken?’

Wel keek de jonge dame even een beetje gewichtig, maar toen de dokter de invitatie aannam en haar vroeg: ‘en dan mogen wij zeker wel partners zijn?’ toen veranderde haar gezicht en zei ze verlegen doend: ‘O, maar ik whist zoo slecht, dat we het dan zeker wel zullen verliezen.’

Het tafeltje werd voor den dag gehaald, de kaarten en het boekje; de kapiteindijkgraaf zette een gewichtig gezicht en mevrouw beefde bij de gedachte aan de domheden, die ze altijd beging. Maar haar vrouwelijke gast scheen haar hierin te willen overtreffen. Ze maakte steeds harten troef, wat waarschijnlijk een zeer bedekte verklaring was aan 't adres van den dokter, betreffende haar niet-afkeerigheid van het

DE PROCESSIE KOMT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BROWNE.

huwelijk, maar steeds was 't gevolg, dat de dokter geen enkelen troef had, terwijl de gevreesde militair slag op slag maakte.

En dit zou nog erger zijn geweest, als mevrouw hem voldoende had gesteund, welk gebrek aan goede hulp ten gevolge had, dat na ieder spel door den kapitein allerlei theoretische beschouwingen werden gehouden over wat zij had moeten doen of niet had mogen doen.

Daarbij kwam, dat zij tevens haar plicht als gastvrouw moest vervullen, wat bestond in 't aanmoedigen tot een glas wijn, een gebakje of een sigaar, zoodat zij elk oogenblik haar man hoopte te zien verschijnen, die haar partij kon overnemen.

Eindelijk - de tweede robber liep ten einde en stond voor het jonge paar even slecht als de vorige, toen hij verloren werd - daar werd de sleutel in het slot gestoken en kwam ds. Zoete binnen.

DE LEDIGE PLAATS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID BLES.

Hij zag ernstig, zoo ernstig, dat onwillekeurig de kaarten uit de handen werden gelegd, een bewijs van gevoel, dat de kapitein niet zou hebben gegeven, als niet zijn kaart buitengewoon slecht was geweest. Ds. Zoete nam zwijgend plaats en stak een sigaar op. Zijn hand beefde daarbij en hij blies twee lucifers uit, voordat de sigaar goed vuur had gevat. Toen zei hij: ‘Ze is dood, maar....’

Allen wachtten, tot de zin zou worden vervolgd, totdat mevrouw vroeg: ‘Heeft ze zwaar geleden?’

‘Geleden? Gemarteld is ze.’

‘Gemarteld?’ vroeg de dokter.

‘Ja, geestelijk gemarteld, door den man, die zich mijn collega noemt, den doleerenden predikant.’

‘Wat heeft die?’ vroeg de jonge dame, die wel eens bij hem in de kerk was geweest en voor den ouden man veel sympathie koesterde.

‘Hij heeft haar 't hoofd op hol gepraat van het oordeel en de hel, de straf voor hare zonden, zoodat ze doodsbenauwd werd van angst.’ Ds. Zoete werd bleek van boosheid en brak zijn sigaar bijna middendoor. ‘En of ik al zei: er is geen hel, er is slechts vooruitgang, verheldering, verbetering; ze geloofde hem meer dan mij.’

‘Ja,’ zei de kapitein-dijkgraaf, de kaarten ter hand nemend, ‘dat familiaire volk gelooft altijd meer dwaasheden dan de verstandige rede; zullen we onzen robber uitspelen?’

‘Maar, dominee,’ viel de dokter in, ‘ik herinner me, dat u als argument van het voortleven na den dood steeds aanvoert, dat het goede dikwijls op aarde niet wordt beloond....’

‘Juist, juist, dat hiernamaals zal dienen, om al die verborgen deugd aan 't licht te brengen, al die miskende goede daden te vergelden....’

‘Juist, maar blijft er ook niet veel kwaad ongestraft?’

‘Ja, natuurlijk!’ Ds. Zoete zocht verlegen naar een uitweg. ‘Natuurlijk, maar wat zou dat?’

‘Wel, dat de redelijkheid der wereldorde, of in andere taal: de rechtvaardigheid van God dan ook eischt, dat dit kwaad nog hiernamaals worde uitgeboet.’

‘Hoe staat de robber?’ vroeg mevrouw. ‘Man, wil jij mijn partij overnemen?’

(*Wordt vervolgd*.)

De ledige plaats.
Naar de schilderij van David Bles.

Bij de beschrijving van Bisschop's *Huwelijksaanzoek* noemden we dezen een schilder, behoorend tot een voorbijgegane periode; hetzelfde kan gezegd worden van den in 1821 geboren en voor weinig jaren overleden David Bles, wiens hierbij gereproduceerde schilderij *De ledige plaats* tot zijn beste werken gerekend wordt.

Eigenlijk staat Bles met stijl en voorstellingen nog in de achttiende eeuw, den tijd, waarin van Lennep's *Ferdinand Hnyck* voorvalt, voor welken roman hij dan ook de aangewezen illustrator was.

Een geboren verluchter was deze vernuftige teekenaar; bóvenal ging bij hem het verhaal; dit te vertellen met de tranenrijke gevoeligheid of den goedlachschen humor, waartoe het onderwerp aanleiding gaf, was zijn voornaamste streven. Maar dit verstond hij dan ook als weinigen, dank zij de bekwaamheid, waarmee hij de teekenpen hanteerde, zijn zin voor compositie en on uitputtelijke vindingrijkheid, zich uitend in een lange reeks van meestal humoristisch getinte tafereelen.

Onder de schilders zijner generatie was er zeker geen, wiens doeken een zoo krachtig-daadwerkelijke verdediging waren van de verouderde stelling, dat ook in de schilderkunst het literair bestanddeel aanwezig moet zijn en zelfs als hoofdzaak dient te worden aangemerkt, als die van David Bles; nimmer is hij, in zijn lange

leven, van dit kunstprinciep afgeweken, maar heeft in de kracht dezer overtuiging, gesteund door naarstiglijk vervolmaakte techniek, werk voortgebracht, dat behoort tot het smaakvolste en pittigste, wat in het genre valt aan te wijzen.

De ledige plaats is een zijner zeldzame ernstige of liever matig sentimenteele familietafereelen, geschilderd omstreeks 1870 en ontleend aan eind-achttiend'eeuwsch leven.

Aan de tot het middagmaal gedekte tafel zit de heer des huizes, in de officiersuniform dier dagen, met rouwband om den arm; tegenover hem zijn zoon, eveneens in militaire dracht, beiden in smartelijke overpeinzingen, gewekt door de ledig gebleven plaats der pas overleden huismoeder. Links en rechts van den fauteuil met fluweelen kussen liggen de beide viervoetige huisgenooten rustig te wachten op de lekkere beetjes, waarmee de vrouw gewoon was ze gedurende den maaltijd te bedenken. De blondlokkige dochter, ziende vaders stomme smart, is opgestaan en heeft troostend haar blank handje op zijn rechter gelegd, terwijl ze hem een kus op het voorhoofd drukt. Den jongen man is blijkbaar de ontroering te machtig geworden; hij is in tranen uitgebarsten; aan de deur is de oude gedienstige blijven dralen, deelend in het leed harer meesters.

Het interieur is dat eener deftige burgerwoning; aan den muur hangen de portretten van den heer des huizes en zijn gemalin, daaronder staat een kastje met een pendule er op, boven de deur is een decoratieve schildering, een zoogenaamd ‘grauwtje’: met verf nagebootst beeldhouwwerk; op een lezenaar ligt de H. Schrift, waaruit de dochter gewoon is aan den maaltijd een kapittel te lezen.

Droefheid en meegevoel zijn duidelijk in de gelaatstrekken weergegeven en al de bijkomstige kleinigheden, als tafelgerei, enz. zijn met de nauwgezette zorgvuldigheid behandeld, die David Bles' werken maakt tot een kostelijk bezit voor den liefhebber zijner precieuze kunst.

M.V.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

‘Gij verdedigt uw vaderland beter door uw voorbeeld, Abraham,’ sprak de grijze zendeling, ‘één moet toch de eerste zijn.’

‘'t Valt zwaar, aan de spits te gaan.’

‘Herinnert gij u nog, wat er in den bijbel staat: ‘Zoo iemand u slaat op de rechterwang, bied hem ook uw linker aan!’

Deze tekst, hoe weinig afdoend in zich, wanneer daarmee de plicht van desnoods bloedigste zelfverdediging in een oorlog, zóó rechtvaardig als deze 't was van de zijde der Boeren, moest worden weggepraat, maakte klaarblijkelijk op den vromen toehoorder een diepen indruk. Een bedwongen weemoed beefde er in zijn stem, als hij antwoordde:

‘Ik zal hun ook de linkerwang aanbieden, ja, ik zal het.’

Haastig schoof hij den hoed terug in den nek en haalde diep adem, alsof hij zich van een zwaren last had bevrijd. ‘En ik dank u nog eens, grijze vader, dat gij mij de oogen geopend hebt. Ja, gij hebt gelijk, moge ieder het zijne doen om de jammeren af te weren, die met den oorlog de wereld teisteren. En wie ben ik zelf, dat ik een evenmensch, geschapen naar Gods evenbeeld, en die den plicht doet, hem opgelegd

door zijn onrechtvaardige overheid, het leven benemen zou?’ Hij liet het voorhoofd leunen tegen de eene hand en ging op heel anderen toon voort: ‘Zoodra ik De Bliets zie, zal ik hem zeggen: ik leg mijn wapenen af. De commandant zal mij zeker begrijpen, al billijkt hij mijn handelwijze niet, maar’ en hij liet het hoofd nog zwaarmoediger zinken ‘vóór ik hem alles verklaard heb, kan ik mijn manschappen hier niet in den steek laten en gaan, zooals ik gekomen ben.’

‘Meent ge daarmee, dat ge vechten moet, wanneer zij....’

‘Word ik er toe gedwongen, dan moét het; bid gij, dat we niemand ontmoeten van die zich onze vijanden noemen!’

‘Dat zal ik, en ook voor u en uw zoon - o! 't is verschrikkelijk bloed te verzamelen op het hoofd van een onschuldig kind! - ik hoop, dat we geen last ondervinden op onzen weg. Gelooft ge, dat wij.... dat wij den commandant gauw zullen vinden?’

‘Hij trok naar het Zuiden, toen mijn mannen en ik onze hoeven verlieten, om te zien, waar de Engelschen zich ophouden. Meer dan die daar slapen hebben wij er niet gezien en 't zal vast lang duren, eer in dit deel van 't land slag wordt geleverd. Als ik De Bliets gezegd heb, wat hij wenscht te weten, dan heb ik mij van mijn belofte gekweten en als ik er dan bijvoeg, dat mijn hart bloedt om alles, wat rondom ons geschiedt, dan zal hij mij verstaan, want hij is mijn vriend. Onze wegen scheiden zich, ik rijd terug naar mijn hoeve, ik heb een zoon en wil hem een man zien, ik wil mijn land en goed behouden. Gebeure wat wil, ik raak geen geweerhaan meer met 'n vinger; ik ben een vrij man en zal met den Heer zelf mijn lot bestemmen.’

Een windvlaag klaagde over de stille vlakte, alsof er geestenstemmen voorbijruischten om den man te waarschuwen, die, onder den invloed van een goed-bedoelenden, maar dwependen zendeling, niet wist, dat hij het verbodene en onmogelijke beproeven ging.

Maar Van der Raadt sloeg er geen acht op, de oude aan zijn zijde evenmin.

‘Moge het u gelukken, Abraham!’ sprak hij vurig.

‘Het zal!’ luidde het rustige antwoord.

‘Maar vergeet niet, dat men u honen en schelden zal, Abraham! Maak u sterk in den Heere, mijn zoon!’

‘Smaad en schimp vrees ik het minst van alles en schoon ik voel, hoe zwaar het valt midden in den krijg vrede te houden, ik vertrouw op Hem, Die mij kracht gaf tot dit besluit; waar Hij mijn schreden leidt, zal ik gaan.’

Er sprak zoo'n Godsvertrouwen uit deze woorden, dat de oude zijn oogen vochtig voelde worden.

‘Ik heb een heerlijke overwinning behaald!’ riep hij uit, terwijl hij als een dweper de handen in de hoogte hief en sprak andermaal: ‘Moge het u gelukken, Abraham, moge het u gelukken!’

‘Waarom zou het mij niet gelukken? Vertrouwen is gelukken, hebt gij mij zelf gezegd.’

‘Het zij zoo; meer weet ik niet.’

Toen zwegen beiden een poos.

Het veldvuur was uitgebrand, met een licht geritsel vielen de brokkelende houtkolen, een koele windbries speelde met de laatste blauwige vlammen. Rondom het kamp stond het nachtdonker nog als een zwarte ringmuur. Allen schenen te slapen behalve twee schildwachts, en zóó machtig en drukkend lag een stomme stilte over alles, dat een ieder, die genoodzaakt was 'n beweging te maken, het onwillekeurig zoo voorzichtig mogelijk deed. De beide mannen stonden op en naderden de gevangenen. Zwijgend gingen zij de slapende dragonders voorbij en kwamen bij de

twee officieren, die met uiterste krachtsinspanning zich wakker hielden en wachtten, zonder te weten waarop. De beide mannen bleven vóór hen staan en de grootste vroeg zacht:

‘Slaapt gij?’

‘Neen. En we hebben 't liefst, dat men ons met rust laat!’

Noch de trotsche, vijandelijke toon, noch het ongeduldig gebaar, dat de woorden begeleidde, ontstemden de mannen. Zij stonden onbeweeglijk, en degene, die de vraag had gesteld, zei als 't ware op verklarenden toon:

‘Mijn naam is Van der Raadt, veldkornet.’

De officieren sloegen hun moede oogleden op en zagen hem nieuwsgierig aan. In het donker onderscheidden zij een zes en halve voet lange reuzengestalte met vervaarlijk breede schouders. En toen het vuur even opflikkerde en een seconde de naaste omgeving belichtte, keken zij in een paar heldere, vriendelijke oogen, die vorschend recht-vooruit staarden, alsof zij iets meer dan uiterlijke dingen zochten, en viel hun ook de rijke baard op, die heel lang en fijn-gekruld de machtige borst bedekte. Geen insigne verried zijn rang, het eenige, wat hem mogelijk van de anderen onderscheidde, was een zelfbewuste beslistheid, wellicht een gevolg der gewoonte van te bevelen.

‘Ik wilde vragen, of gij iets verlangt,’ sprak hij waardig.

‘Dank, we hebben aan niets behoefte!' antwoordden beide officieren tegelijk.

Zij hadden zich rekenschap van hun positie gegeven en verfoeiden niets zoozeer als voor zich zelven hooger onderscheiding en een betere bejegening te bedingen dan voor hun makkers in het ongeluk.

‘Goed!’ hernam Van der Raadt met dezelfde kalmte, die zijns ondanks de officieren woedend maakte. ‘Als gij mij beiden uw eerewoord geeft, dat gij geen poging tot vluchten zult doen, zoolang wij op marsch zijn, dan kunt gij....’

‘Wij beloven niets,’ onderbrak hem luitenant Kennedy bits.

De veldkornet peinsde even, op de hand zijn geweer balanceerend; dan kwam zijn antwoord langzaam en bedacht:

‘Ja, dan kan ik niets meer voor u doen en zult ge behandeld worden als de andere gevangenen.’

‘'t Is juist, wat we wenschen.’

‘Goeden nacht, neen, goeden morgen!’ Hij lachte zacht en vriendelijk diep in de borst, en voegde er bij: ‘Wij breken vroeg op, zoodat ge 't verstandigst doet met eerst een half uur te slapen. Lang rusten kan niet lijden op onzen tocht, we hebben haast.’

‘We zouden u uiterst verplicht zijn, als gij ons van uwe raadgevingen verschoonen wildet. Wat mij betreft, ik hoop, dat op 't punt van slapen we handelen mogen naar eigen goedvinden.’

't Eerst vriendelijke gezicht van Van der Raadt teekende nu onverholen verbazing, en hij gaf zich ten overvloede de moeite zich af te wenden om zijn verwondering te verbergen. 't Ging zijn begrip te boven, hoe zijn welwillend bedoelde woorden op die manier konden opgenomen worden, maar niet in het minst was hij door den schamperen toon gekrenkt. Zijn gelaat helderde weer gauw op, maar van de vriendelijke uitdrukking won het nu een zekere verlegenheid, eigen aan goedhartige menschen, wanneer zij zich vergist hebben.

Luitenant Kennedy, die hem van antwoord gediend had, zag zijn makker zegevierend aan. Hij had er schik in dezen reus van zijn stuk gebracht te hebben en genoot er van hem als 'n uitgescholden schooljongen vóór zich te zien staan. Iemand zóó 'n lesje gelezen te hebben, was een troost, en ijskoud hoffelijk zette hij achter het korte gesprek een punt met de woorden:

‘Goeden morgen, mijne heeren!’

Van der Raadt neigde zwijgend en keerde zich half om om heen te gaan, als zijn gezel toetrad en met dien half moeden, half ongeduldigen toorn van 'n oud man tegen jongen onbezonnen overmoed, vermaande:

‘Niet zoo, jonkman, niet zoo! Denk aan den toestand, waarin gij u bevindt!’

‘Ik veronderstel, dat uw woorden geen bedreiging bedoelen?’

‘Beware me God daarvoor, een gevangene te dreigen, neen, neen!’ De grijsaard - het witte haar, dat op zijn schouders afviel, bewees, dat hij minstens zeventig jaren telde - haalde uit 'n zak van zijn wijden mantel een dik boek, 't welk hij opensloeg.

‘Daar gij niet wenscht te slapen, hebt ge misschien wel niets tegen een gesprek?’

Luitenant Kennedy, die den heelen tijd het woord gevoerd had, keek even schuins met spottenden blik naar het boek in de hand des grijzen en antwoordde toen op verachtenden toon:

‘Geef u geen moeite voor bekeeringspogingen, ik ben Christen.’

‘Ach, hoevelen beweren dat te zijn en weten niet eens, wat het Woord, Christus leert.’

‘Goed, ik vlei me het te zijn, en daarmee uit!’

De veldkornet stiet aan den arm des ouden als om hem te bewegen het nuttelooze dispuut op te geven en te gaan, maar met energie schudde hij het hoofd en zei:

‘Ik zál spreken. Straks gaat de zon, die over goeden en kwaden schijnt, op tot een nieuwen dag en wederom zal ze zien, hoe de menschen alleen doen wat dwaas is en slecht.’

Zijn stem, die eerst zwak en toonloos was, werd nu krachtig en sonoor.

‘Jonge mannen, weet gij, wat deze oorlog is?’ Hij wachtte geen antwoord, maar voer in één adem voort: ‘Neen, gij niet en ook niemand van de tweemaal honderdduizend Engelschen, die over de vlakten van dit arme land rondstroopen, weten, waarom zij vechten en doodslaan. En ik durf te beweren, dat ook geen ander het begrijpt, ik evenmin als gij. Dit weet ik alleen, dat hier overal iets gruwelijks geschiedt, dat het zich van dag tot dag herhaalt, verschrikkelijker en onbedwingbaarder wordt, en dat rondom mij haat en boosheid heerschen.’

Luitenant Kennedy's schouders toonden zich ongeduldig en als de oude dat zag, hield hij dringender aan:

‘Maar wat ik weet, dat is, dat de God, Dien wij allen beweren te aanbidden, ons geboden heeft, onzen naaste evenzeer lief te hebben als ons zelven. Doch wie doet dat, wie? vraag ik. Allen, gij en wij, hebben wetten, waaraan te gehoorzamen onze plicht is en de ongehoorzamen worden gestraft. De hoogste straf treft den moordenaar, en is dat recht of niet? Maar hier worden mannen bij honderden vermoord, menschelijke en goddelijke wetten met voeten getreden en een nieuwe wet, die het misdrijf met medailles, lofredenen en stoffelijk voordeel beloont, is voor deze gelegenheid in het leven geroepen. Dat is de oorlog, zult gij antwoorden. Moet dit ter verklaring of verontschuldiging dienen? En al die mannen, vrouwen en kinderen, die gedood worden in een van oorlog bezocht land, wat hebben ze misdaan? Niet het geringste. Och! vrede, vrede! roept de gansche wereld en oorlog! oorlog! echoot het overal!’

Niemand antwoordde, trouwens de grijsaard had geen gelegenheid gegeven dit te doen. Plotseling hield hij zich in, zijn kracht was uitgeput en de aanwezigen hoorden slechts een zwak gemompel, dat klonk als: ‘Vrede op aarde aan de menschen, die zijn van goeden wille!’

Er was even 'n pijnlijke stilte. Luitenant Kennedy slaagde er het eerst in een onaangenaam gevoel te onderdrukken en hij nam, voor zoover bij 't duister mogelijk, den oude eens goed op. De jonkman mocht er niet op bogen menschenkenner te zijn, toch had hij spoedig gezien, dat de forsche veldkornet en de grijsaard beste en goedhartige menschen waren, tegenover wie hij wel gaarne zich den meerdere had betoond in redeneerkunst.

Maar wás hij werkelijk eenvoudig, die forsche, breede reus, die daar stond, leunend op zijn geweer en aandachtig ieder woord van 's anderen lippen aanhoorend? En dan die oude, wat was dat eigenlijk voor 'n man? Hij had zich niet voorgesteld en met geen enkel woord zijn beroep aangeduid. Dat hij predikant of zendeling was, verried zijn kleeding, maar de beide Engelsche officieren hadden geleerd den schijn te mistrouwen; zij wachtten met hun oordeel. Intusschen leek hun het zwijgen te lang te duren en bedaard, bijna welwillend begon luitenant Kennedy:

‘Gij verafschuwt krijg en bloedvergieten, mijnheer ...., mijnheer ....’ Hij hield opzettelijk even op om den oude gelegenheid te geven zijn naam te noemen en maatschappelijk beroep; deze echter begreep hem niet en vulde de hapering niet aan. De luitenant trok weer de schouders op; 't eenvoudigst begrip van wellevendheid hadden die twee Boeren niet eens! en spottend vroeg hij: ‘Maar waarom vecht gij dan, waarom geeft ge u dan niet over?’

‘Jonge mannen,’ viel de veldkornet bitter in, ‘als de vijand uw land binnenrukte, zoudt ge u dan maar overgeven zonder slag of stoot en van nationaliteit veranderen?’

‘Nooit! Geen Engelschman zou er aan denken!’

‘Dan zullen wij geen woorden meer verspillen.... God moge ons onze zonden vergeven!’

Een vochtige wind streek suizend over de vlakte, een zilvergrijze dauw lei zich neer op alles en drong kil door de kleeren, die men bij iedere beweging ijskoud en stijf aanvoelde. De twee officieren zagen, hoe niemand onder de Boeren zich om de vinnige morgenlucht bekommerde en waren te trotsch om met woorden of gebaren te verraden, hoe hevig zij er door werden aangegrepen, tot op eens luitenant Stephens wankelde en zich op zijn makker liet leunen. Dadelijk schoot de oude zendeling toe en bood hem te drinken uit een veldflesch, die Van der Raadt hem zwijgend reikte. Een paar volle teugen van den sterken cognac tintten een weinig de bleeke wangen, maar de oogen bleven flauw en glansloos, een bewijs dat een gevaarlijke krankheid zich verraderlijk van den jongen man had meester gemaakt.

(*Wordt vervolgd.*)

Het trouwkleed.

Vol, veel voller dan op andere dagen is het in het ruime voorportaal van de bank van leening. Meest armelijk uitziende vrouwen, mannen en zelfs kinderen wachten met ongeduld. Wie het vervallen pand vandaag niet terughaalt, of de nog verschuldigde rente niet aanvult, verliest het recht op zijn eigendom. Dan wordt het op de groote verkooping, die morgen begint, in het openbaar verkocht.

De klok slaat het uur, waarop de toegang wordt geopend, - en de naar de eerste verdieping voerende breede houten trap dreunt onder de haastige voetstappen der menigte. Haastig loopt en dringt men door elkander, ieder wil de eerste zijn. In de bank van leening zelve is er vandaag weinig te doen, maar in het daaraangrenzende lokaal, waar de renteregeling geschiedt, is het vol leven en rumoer. De een is nog ijverzuchtiger dan de andere, - ongelukkig de kassier, als hij toevallig iemand die nog niet aan de beurt is te woord staat, hij moet een onvriendelijke opmerking hooren!

Vruchteloos verzoeken de beambten stilte. Het getal vrouwen is overwegend, omdat de mannen meest door arbeid verhinderd zijn. Daarom zijn er zooveel droevige gezichten. De vrouw valt het hard zich in het onvermijdelijke te schikken, zelfs de volgens de wet vastgestelde rente poogt zij te beknibbelen en tracht af te dingen bij

den kassier.... Een oud, gebogen vrouwtje, armelijk maar net gekleed, dringt met beide handen vooruit door de menigte heen, om het betaalkantoor te bereiken. Zij reikt den kassier het bank-van-leeningbriefje over; de beambte kent haar.

'Vrouw Jansen, gij moet het pand nu eindelijk afhalen, het staat toch al te lang, er is niets aan te doen.'

Vrouw Jansen is schijnbaar onverschillig.

'Wat, kan het niet langer? Er staan nog maar zes gulden op het briefje. Weet ge wel wat het kleed gekost heeft? Vijftig gulden. Kom het kan nog wel. Hier zijn twee en zeventig centen voor de rente, ik moet naar huis. Ge weet toch - en de stem van de oude vrouw beeft - dat mijn dochter altijd ziek is, en ik moet werken - ik heb vandaag nog veel te doen.'

'Vrouw Jansen,' herhaalt goedmoedig de beambte, 'ik mag niet; het kleed is reeds van 1859 hier, en het briefje is nu al meer dan veertig jaar ieder jaar weer vernieuwd geworden. Ge hebt op het beleende dikwijlsentrouw afbetaald; de zes gulden, die aan het briefje nog ontbreken, zult ge nog wel bij elkander zien te krijgen.'

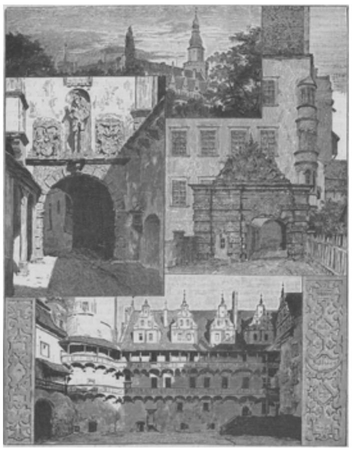

HET SLOT OELS IN SILEZIË, NAAR EEN TEEKENING VAN ADOLF SCHLABITZ.

'Wacht een oogenblikje'

In de aangrenzende bank van leening ontdoet de oude zich van haar oorbelletjes.

De beambte wil er haar twee gulden op geven. Zonder een woord tegen te spreken, neemt zij de kleine som aan, want zij weet reeds lang, dat er hier geen handel wordt gedreven.

Weer staat zij voor den kassier.

'Neem maar voor nu de twee gulden, het overige zal ik morgen wel zien te krijgen, en zoodra ik het heb, breng ik het bij u, - de oude vrouw Jansen is een eerlijke vrouw, - wil zoo goed zijn....

'Vrouw Jansen, hoe - ik graag zou willen, - ik mag niet, ge moet het beleende pand nu eindelijk afhalen.

'God, waar haal ik zoo spoedig zooveel geld vandaan?' jammert zij.

Haar gewone wilskracht verlaat haar plotseling, en meer tot zich zelve dan tot de omstanders gaat zij voort:

'Het is mijn trouwkleed, witte, zware zijde, eens voor 49 jaar heb ik het aangehad. Ik moest het al spoedig beleenen, omdat mijn man in hetzelfde jaar gestorven is, spoedig na ons trouwen. Hij heeft mij het kleed geschonken. Twintig gulden heb ik er toen op gekregen en op zes gulden na heb ik nu alles afbetaald. Ik laat het niet vervallen, ze moeten mij er in begraven.'

Tevergeefs biddend, staren haar oude oogen den rustloos werkenden beambte aan, het geld rinkelt op de betaaltafel, voortdurend worden de briefjes heen en weer gereikt,

de oude vrouw wankelt, hevig snikkende zet zij zich op een naast de betaaltafel staande bank. Niemand voelt iets voor de smart der ongelukkige, voor haar tranen om het kleed, dat reeds meer dan 40 jaar hier beleend staat en waarin zij zoo vurig hoopt begraven te worden. De dame, die haar juweelen, de heer met volle portemonnaie, die zijn gouden horloge terug ontvangt, bekommeren zich niet om het leed van een ander.

Met moeite staat de oude op en gaat naar buiten.

Bij de deur wordt zij staande gehouden door twee dametjes, vroolijk en beweeglijk, blijkbaar door nieuwsgierigheid hierheen gedreven.

‘Moedertje, wij hebben alles gehoord, - hier hebt ge vier gulden van mijn vriendin en mij.’

Dit zeggende, drukt het meisje haar het geld snel in de hand.

Een vreugdekreet ontschiet aan de vrouw, en met beide handen vat zij de toegestoken hand.

‘Moedertje, maak nu maar niet zoo'n leven, wij doen het gaarne.’

Het meisje is rood van verlegenheid.

‘Juffertje,’ herneemt de oude vrouw, ‘gij moet mij nu zeggen, waar ge woont, iedere week zal ik u een gulden brengen, zoo waar ik een eerlijke vrouw ben.’

‘Nu dan, dat is goed, vrouw Jansen,’ antwoordt het eene meisje zacht, ‘als ge dan volstrekt wilt, kom Marie en mij dan maar eens opzoeken, maar gij moet ons eerst het trouwkleed van 59 laten zien - dat genoegen moet gij ons gunnen.’

Na een kwartiertje zit buiten op de trappen de oude vrouw, traan op traan valt op haar kleed, dat zij eens heeft gedragen, toen zij jong was en schoon, en dat zij sinds veertig jaar niet meer heeft teruggezien. Naast haar staan de beide meisjes, lichtzinnigheid in de oogen, goedheid in het hart. Zij lachen zich tranen om de bespottelijke, oude mode.

‘Nu Marie, dat zou wat zijn, als gij...’

‘Nou, of het...!’ lacht de andere.

Dan wikkelen zij het kleed voorzichtig in den boezelaar van de oude vrouw.

A.H.

Bij de Platen.

Poesjespret. -

De huisvrouw is blijkbaar plotseling weggeroepen van haar naaiwerk, dat ze onbeheerd op de tafel heeft achtergelaten, het naaikistje met het gebarsten spiegelglas nog open.

Van deze gelegenheid hebben de poesjes gebruik gemaakt, om zich op haar gemak op de tafel te installeeren. Nummer vier, die zich verlaat heeft, staat tot den sprong gereed, waarbij haar oogen fel lichten en de fulpen ooren strak gespannen staan.

Een der poesjes vermaakt zich met den bal vóór haar, een andere spiegelt zich in het glas, en de derde beschouwt met begeerige oogen de vogelkooi, waar ze nu dichterbij is dan anders, maar toch nog niet dicht genoeg, om den voor het vogeltje noodlottigen sprong te kunnen wagen.

Het geheel is een aardig en in zijn soort huiselijk tafereel, dat, denken we de burgerlijke omgeving weg, mevrouw Henriette Ronner kon hebben geschilderd.

De processie komt. -

Het weelderig-rijke portaal eener Spaansche kathedraal, versierd met gedrochtelijke wezens, die we hier aan een kerk liever niet zien, maar welke in een land, waar de Moorsche bouwstijl geducht zijn invloed heeft doen gelden, te verklaren zijn.

En voor het portaal de vaste klanten, blinden, lammen en andere ongelukkigen, die in gewone tijden de liefdadigheid der vrome kerkgangers inroepen, thans in eerbiedige houding den stoet verbeiden, die langzaam uit de kathedraal komt geschreden.

Als straks de processie buiten het kerkgebouw haar pracht van kostbare gewaden, van goud en edelgesteente ontplooit, en de zuiderzon haar gouden stralen giet over dien statigen optocht, waarvan het Allerheiligste het middelpunt vormt, zal het een schouwspel zijn van waar en innig geloof, dat wij, kinderen van het kille Noorden, het zonnige Zuiden mogen benijden.

Het slot Oels in Silezië. -

In de Pruisische provincie Silezië, niet ver van de hoofdstad Breslau, ligt het vorstendom Oels, dat aan de thans uitgestorven hertogen van Brunswijk in hun hoedanigheid van Pruisisch rijks-edele (*Standesherr*) heeft toebehoord.

Dit vorstendom is eerst het eigendom geweest der hertogen van Silezië, daarna der hertogen van Wurtemberg, en kwam in 1792 aan hertog Frederik August van Brunswijk, in 1805 aan diens neef hertog Frederik Willem, die zich van Brunswijk-Oels noemde. Toen de hertog in 1815 in den slag bij Waterloo was gesneuveld, liet hij twee minderjarige zonen na, Karel en Willem, die achtereenvolgens over Brunswijk hebben geregeerd.

Met hertog Willem stierf het huis Brunswijk-Oels uit en kwam, terwijl het hertogdom Brunswijk door prins Albrecht van Pruisen wordt bestuurd, het vorstendom Oels aan den Duitschen kroonprins, die tevens chef is van het te Oels in garnizoen liggend regiment dragonders.

Het in 1558 gebouwde slot Oels, dat hertog Willem achterstelde bij zijn lievelingsverblijf Sibyllenort, maakt den indruk van een verwaarloosde oude schoonheid. De prachtige zalen van het statige kasteel bevatten een kostbare bibliotheek en een belangwekkende schilderijen-verzameling. Tuin en park vormen een aangename afwisseling met het oude bouwwerk, dat door de wallen en grachten, waarmee het slot omgeven is, den indruk maakt van een middeleeuwsche vesting.

[Nummer 31]

Het Huis Honselersdijk.
Door
E. van Naaldwijk.

I.

Allen, die zich met de geschiedenis van Naaldwijk onledig hielden, zijn eenstemmig in hunne verklaring, dat eeuwen geleden reeds zich te Honselersdijk een groot en sterk kasteel verhief, maar wanneer en door wie het werd gesticht, kon nog niemand met zekerheid zeggen.

De oudste bezitters, die we kennen, waren de heeren van Voorne, van wie in 1257 heer Hugo van Naaldwijk het kocht voor den prijs van 800 Hollandsche ponden, door welken koop Honselersdijk tevens ophield een afzonderlijke gemeente te vormen en met Naaldwijk werd vereenigd.

Het kasteel bleef in het bezit van het geslacht Naaldwijk tot na den dood, in 1506, van vrouwe Wilhelmina van Naaldwijk, weduwe van Jan, burggraaf van Montfoort. Toen kwam het aan haar dochter Machteld, gehuwd met Robert van der Marck, heer van Aremberg, wier erfgename was, in 1550, Margaretha, later gehuwd met Johan van Ligne, heer van Barbançon, Zevenbergen enz., wegens koning Philips II, stadhouder van Friesland, Overijsel, Groningen en de Ommelanden, die 23 Mei 1568 te Heiligerlee werd verslagen.

De familie van Aremberg hield gewoonlijk verblijf te Brussel en het slot werd dan bewoond door een gouverneur of kastelein, die de voorname overheid van Naaldwijk uitmaakte en te gelijker tijd super-intendent en ontvanger-generaal der goederen was. Tijdens het bezit van Margaretha werd die waardigheid bekleed door Wilhelm van Hooff, die er moeilijke dagen beleefde.

AANKOMST VAN Z.K. MAJESTEIT KONTNG-STADHOUDER WILLEM III OP HET HUIS HONSELERSDIJK, 31 JAN. 1691.

Zoo werd in het begin van April 1572 het slot bezocht door de Watergeuzen, die er nog al huishielden en in hetzelfde jaar werd de nieuwe leer openlijk in de gemeente ingevoerd. Met alle hem ten dienste staande middelen moest Wilhelm van Hooff, op last zijner meesteres, zich daartegen verzetten, wat hem eenigen tijd gelukken mocht,

maar met den aftocht der Spaansche wapenen in 1575 bekwam de partij van Oranje de bovenhand, en werd niet alleen de nieuwe leer overal ingevoerd, maar ook de uitoefening van den R.K. godsdienst verboden en de goederen van hen, die de

Spaansche zijde bleven houden, verbeurd verklaard.

Het slot Honselersdijk werd alzoo eigendom der Staten van Holland en door dezen in 1584 ter bewoning afgestaan aan Gerhard Truchses, gewezen aartsbisschop van Keulen, die in Nederland een schuilplaats had gezocht, na zijne mislukte poging om in zijn bisdom de hervorming in te voeren.

Toen Truchses het slot verlaten had, bleef het eenige jaren zonder bestemming, totdat de Staten van Holland het bij bezegelde concessie van 13 Juli 1589 aan prins Maurits aanboden ‘om het Huis, tuinen en boomgaarden tot zijn plesier te mogen gebruycken en bewoonen.’

Het is onzeker of prins Maurits, voortdurend in strijd, het slot ooit heeft bezocht.

Door het sluiten van het Twaalf-jarig Bestand op 9 April 1609, kwamen de aanhangers van beide partijen voor den duur van het Bestand in hunne bezittingen terug, en Karel, graaf van Aremberg, die na het overlijden in 1597 zijner moeder Margaretha, eigenaar geworden was van het slot, vreezende misschien, dat dit weer tijdelijk bezit zijner goederen zich later niet bestendigen zou, besloot al zijne goederen in Holland te gelde te maken.

Voor Honselersdijk bood zich als kooper aan prins Frederik Hendrik. De onderhandelingen, op 4 April 1612 begonnen, hadden voor gevolg, dat op 16 April prins Frederik Hendrik reeds eigenaar was der heerlijkheden Naaldwijk, Honselersdijk en Wateringen, voor de som van 360.000 ponden te XI grooten 't stuk.

In de laatste jaren enkel bewoond door rentmeesters, meermalen bezocht door krijgsvolk, en tengevolge der beroerde tijden weinig hersteld, was het Huis Honselersdijk waarschijnlijk grootelijks vervallen, zoodanig, dat Frederik Hendrik, die, na den dood van prins Maurits, op 23 April 1625 te 's-Gravenhage overleden, zijn broeder opgevolgd was, in 1629 het Huis tot den grond liet afbreken en vervangen door een prachtig gebouw, dat zijn weerga niet had, algemeen werd geroemd, door dichters bezongen en door het penseel of de graveernaald vereeuwigd. Zijn aandeel in de Zilveren Vloot stelde den prins rijkelijk in staat de aanzienlijke uitgaven te voldoen.

‘Het huis, op de grondslagen van het oude kasteel gevestigd,’ lezen we, ‘ligt rondom in eenen vijver en heeft van voren een vierkant bemuurd voorhof. Op ieder der vier hoeken van 't gebouw is een vierkant uitstekende paviljoen, die zoovele toorens verbeelden. In het midden van den voorgevel is de ingang, naar welken men met eenige trappen opklimt, onder een balkon, dat op zes pilaren rust. Ter wederzijden van dezen opgang staan twee beelden, levensgrootte, en drie dergelijken op de frontespice boven 't balkon. In de voorzijden der twee paviljoenen staande mede twee beelden in nissen onder een frontespice. Binnen 't hofgebouw is een vierkante opene plaats, rondsom met galerijen versierd. De vertrekken zijn deftig en van een goede schikking. De lustwaranden rondom dit Hof zijn zeer fraai. Behalve eene ruime wildbaan, vogelgaarde en oranjehuis, zijn hier schoone dreven en lustbosschen, die allen overeenkomstig met de vereischte grootheid van den aanleg dezer hoeve, de oogen, door allerlei verschietgezichten, met vermaak aandoen.’

Inwendig bewonderde men ‘het kostbaarst marmer, en het sierlijk beeldhouwwerk; het goud, dat overal met kwistige hand was aangebragt; de kostbare tapijten, die langs de wanden golfden en den grond bedekten;’ noemde het ‘een schatkamer van hetgeen in Oost en West het uitstekendste was te vinden; bewonderde de keurige smaak, die er heerscht, en de uitstekende kunstgewrochten van de hand der princessen

van Oranje; maar vooral den rijkdom van kostbare schilderijen, meest alle van het penseel der eerste meesters.'

Te Honselersdijk verbleef Frederik Hendrik dikwerf; hij ontving er gezanten en gaf er luisterrijke feesten. Bij de groote jachtpartijen, die des winters in het Westland plaats hadden, was het de algemeene vergaderplaats der grooten, die met den prins ter jacht trokken.

Was de prins ten strijde, dan was Honselersdijk het geliefkoosde verblijf van Amalia van Solms, die er dikwerf het bezoek ontving van Elisabeth Stuart, dochter van Jacobus I, weduwe van den keurvorst Frederik V, koning van Bohemen, en van hare dochters.

Ook weten we, dat het Huis Honselersdijk aan Maria de Medicis tot verblijf werd aangewezen en dat er gedurende haar verblijf van 29 September tot 7 October 1638, groote ontvangsten en feesten plaats hadden.

Haren beloften getrouw, opende Maria de Medicis, in Engeland aangekomen, de eerste onderhandelingen tot een huwelijk van den twaalfjarigen prins Willem II met de achtjarige prinses Maria, dochter van koning Karel I en van koningin Henriette Maria, een huwelijk, dat na eenige moeilijkheden op 12 Mei 1641 te Londen werd voltrokken. Na haar huwelijk moest de prinses nog in Engeland verblijven tot haar twaalfde jaar, omdat de Engelsche wet eerst op dien leeftijd een rechtsgeldige toestemming tot een huwelijk erkende. De omstandigheden deden echter dit tijdstip vervroegen en op 26 Februari 1642 gingen de koningin en de prinses te Dover scheep met een talrijk gevolg en kwamen op 8 Maart te Hellevoetsluis aan. Prins Willem, die met een schitterend gevolg de vorstinnen te gemoet was getrokken, deelde de gemaakte plannen mede van de prachtige ontvangsten te Dordrecht en te Rotterdam, doch de koningin verklaarde zich zoo vermoeid en aangedaan door de zeereis, dat ze over land naar Den Haag wilde reizen.

Prins Frederik Hendrik liet dadelijk bevelen geven om naar Maaslandsluis voldoende carossen te zenden om al de personen op te nemen en tevens voor een middagmaal, dat te Honselersdijk zou worden gebruikt. Op 11 Maart des morgens vertrokken, kwam men nog voor den middag te Honselersdijk aan, waar de prins zijn hooge gasten het paleis en het park liet bezichtigen. Na afloop van het maal kwamen de afgevaardigden der Staten-Generaal de vorstinnen verwelkomen. Ook de koningin van Bohemen kwam hare schoonzuster en nicht begroeten en de Fransche gezant in Den Haag, de la Tuillerie, kwam haar zijn hulde aanbieden.

Het Huis Honselersdijk bleef de bezorgdheid wekken van prins Frederik Hendrik, want aanhoudend bracht hij verfraaiingen, veranderingen, verbeteringen aan en elke gelegenheid greep hij aan om voorname gasten de rijkdom en weelde van het Huis te laten bewonderen. Met het overlijden van den prins op 14 Maart 1647 werd dan ook het glorievolste tijdperk van het Huis Honselersdijk gesloten.

II.

Amalia van Solms bracht na het overlijden haars gemaals slechts nu en dan een vluchtig bezoek aan Honselersdijk, daar ze zich bij voorkeur in het Huis ten Bosch ophield. Prinses Maria, de weduwe van prins Willem II, vertoefde er daarentegen verscheidene malen met haar zoon, die hier in de uitgestrekte tuinen vrij van de heerlijke buitenlucht kwam genieten. Maar veel drukte en leven brachten die bezoeken niet mede, ontvangsten, jachtpartijen of feesten hadden er niet plaats. De jonge Franciscus Verburgh, de eerste pastoor van het Westland na de hervorming, die te

Poeldijk verbleef, en aan wien deze streek buiten het geestelijk heil, dankbaarheid verschuldigd is voor de invoering der druiventeelt, een nu nog rijke bron van welvaart, zal een van de zeldzame gasten geweest zijn, die in die dagen het huis Honselersdijk bezochten. Willem III, die den pastoor van jongsaf had leeren kennen, vatte voor hem een groote genegenheid, een warme vriendschap op, die met de jaren niet verminderde, want menigmaal vereerde hij later den herder met een bezoek en ging zelfs 's avonds bij hem kaartspelen.

Na het huwelijk van Willem III met prinses Maria, dochter van Jacobus II van Engeland, zouden leven en beweging op Honselersdijk terugkeeren.

Bekend is het, dat de eerste huwelijksjaren niet gelukkig waren. Maria vond hier aanvankelijk weinig hartelijke vrienden; tegen het klimaat was hare gezondheid niet bestand en de prins liet haar veel alleen. Bijzonder voelde Maria zich in die dagen aangetrokken tot Honselersdijk, waar ze bij voorkeur verbleef, dat ze in- en uitwendig liet verfraaien en waar ze een prachtig kabinet portretten aanlegde.

Toen later de verstandhouding tusschen de prinses en Willem III geheel veranderd was en zij vroolijker en opgeruimder werd, zoo zelfs, dat ze de kermis op het Buitenhof te 's-Gravenhage bezocht en op een avond verscheidene malen van costuum verwisselde, opdat men haar niet herkennen zou, verminderde hare groote liefde voor Honselersdijk niet, waar ze vrij en ongestoord van het leven kon genieten en zich zelfs niet ontzag, tot besluit harer feesten, voor hare gasten de Engelsche dansen uit te voeren.

In 1689 geroepen tot den troon van Engeland, bracht zij aan haar geliefkoosd Honselersdijk een laatste bezoek en wachtte daar op gunstigen wind om scheep te gaan.

Toen Frankrijk later voor de rechten van den verdreven koning Jacobus II opkwam, wist Willem III een verbond te bewerken tusschen verschillende landen om Lodewijk XIV het hoofd te bieden.

Te 's-Gravenhage zouden de bondgenooten vergaderen en Willem III, de regeering aan zijne gemalin overdragende, trok er henen. Het was winter, toen hij met zijn gevolg scheep ging; het weder was stormachtig, dus vol gevaren en de Zeeuwsche kust was geheel met ijs bedekt. In de overtuiging spoediger het land te bereiken, stapte Willem III in een open sloep, waarin hij meer dan achttien uren heen en weer werd geslingerd, en door het mistige weder en de donkerheid van den nacht wist men niet op welk punt het veiligst te landen.

Eindelijk op 31 Januari 1691 des middags trad Willem III aan den Oranjepolder in het vaderland. Terwijl de prins en zijn gevolg in het huis van een boer van de vermoeienissen der reis uitrustten, zich verwarmden en versterkten, reden boden naar Honselersdijk, waar afgevaardigden der Staten en vele aanzienlijke personen zijne komst verbeidden. Dadelijk werden de noodige koetsen gezonden en de afgevaardigden trokken hem te gemoet, doch Willem III verzocht hen terug te keeren en zijne komst op het Huis Honselersdijk af te wachten. Plechtig was de ontvangst. Benden te paard en te voet, benevens de Zwitsersche lijfwacht, waren op het voorplein opgesteld, terwijl talrijke edellieden te paard, vele rijtuigen met de aanzienlijksten in den lande, voortdurend elkaar als het ware verdrongen. De vorstelijke koetsen, door zes paarden getrokken, kwamen weldra aan en bij het uitstappen werd Willem III door den heer van Wassenaar hartelijk verwelkomd. Verscheidene andere personen voerden ook nog het woord. Men verzocht den prins den dag te bepalen, dat hij zijne plechtige intrede in Den Haag wilde doen, doch Willem III verlangde dadelijk door te reizen, zelfs zonder iets te nuttigen van den rijken disch, die klaar stond. Hij stapte

terug in zijne koets en onder het lossen der roeren, het geluid der trommels en trompetten en het gejuich van het in menigte toegestroomde volk, reed hij naar 's-Gravenhage.

De belangen behartigende, waarvoor hij naar de Nederlanden was gekomen, vond Willem III nog gelegenheid om zijn hartstocht voor de jacht te voldoen, waartoe in het Westland zulk een gunstige gelegenheid bestond.

Vermeld is, dat op 20 Februari Willem III met den keurvorst van Beieren en den markgraaf van Brandenburg al vroeg in een rijtuig te Monster aankwam, gevolgd door edellieden, hofbedienden en lijfwachten te paard. Het vorstelijk gezelschap steeg insgelijks te paard en begaf zich naar den Oranjepolder onder 's-Gravenzande. ‘Men zag alhier,’ lezen we, ‘des konings bedrevenheid en vaste handeling van het schietgeweer, treffende menigmaal faizanten en ander gevogelte in de vlugt: ja, het wild, hetwelk onder het bereik van zijn roer was, reekende men voor geschooten.’

De andere prinsen, vooral de vorst van Beieren, vermaakten zich met het schieten op konijnen, die hier buitengewoon talrijk waren. Zonder eten zetten zij de jacht tot vijf uur voort en stapten toen in hunne rijtuigen om naar 's-Gravenhage terug te keeren.

Zaterdag 3 Maart trok Willem III nogmaals in het Westland ter jacht met den keurvorst van Beieren en den landgraaf van Hessen-Cassel. Den volgenden dag ontving hij de keurvorsten, den landgraaf van Hessen-Cassel en anderen, zoo Engelsche als Hollandsche edellieden, te Honselersdijk, waar een groot middagmaal plaats had en ‘alwaar het trompet- en andere maatgespel van des konings Huis, deze hooggemelde gasten verlustigde.’ - Willem III ontving hier ook talrijke bezoeken, o.a. van den hertog van Saksen-Eisenach en zijne gemalin, die zich tot de afreis klaarmaakten.

Op 4 April begaf Willem III zich naar Halle, waar een leger van 50.000 man verzameld was om Bergen in Henegouwen te ontzetten, dat door de Franschen was belegerd. Hij kwam echter te laat, want de stad had zich reeds overgegeven.

Zijne taak was hiermee voor het oogenblik afgehandeld en hij besloot naar Engeland terug te keeren, maar zou vooraf toch nog een bezoek aan Naaldwijk brengen. Op 21 April, tusschen 10 en 11 uren, vertrok hij uit 's-Gravenhage met eenige rijtuigen, begeleid door vele aanzienlijke personen en nam te Naaldwijk het middagmaal op de buitenplaats Patijnenburg bij Johan Pauw, heer van Reinenburg, waar een tiental personen de eer hadden met Zijne Majesteit aan tafel te zijn.

Alvorens te vertrekken werden hier nog verschillende personen in gehoor ontvangen en ook vele zaken afgedaan. Omstreeks vier uur kwamen de koetsen voor en onder een zeer grooten toeloop van volk vertrok men naar den Oranjepolder, waar Willem III, de hertog van Ormond, de graaf van Portland en anderen in een roeiboot aan boord van het jacht *Maria* werden gevoerd onder het bulderen van het geschut, terwijl de koninklijke wimpel werd geheschen. Er was echter geen wind en Willem III keerde aan land terug en begaf zich naar Patijnenburg, waar hij den nacht doorbracht, en nog eenige heeren uit 's-Gravenhage werden ontboden tot het afhandelen van zaken.

Den volgenden morgen al vroeg verliet de prins zijn gastheer om omstreeks acht uren aan boord van zijn jacht te komen, dat weldra in zee stak.

Enkele malen bezocht de prins later Honselersdijk nog, doch het was dan slechts voor korten tijd en van ontvangsten, jachtpartijen of feesten was dan geen sprake.

III.

Ten gevolge van een val van het paard overleed Willem III op 19 Maart 1702.

Over zijn nalatenschap ontstond een geding tusschen den koning van Pruisen, die zijn aanspraken grondde op den uitersten wil van Frederik Hendrik, uit wien hij door zijn moeder sproot, en prins Joan Willem Friso, die het testament van Willem III voor zich had.

In weerwil dat het geding gevoerd werd door den Hove van Holland, stelde Frederik I zich in het bezit der graafschappen Meurs en Lingen, alsmede van het oude hof te 's-Gravenhage en de Heerlijkheid Naaldwijk. Het Huis Honselersdijk werd meermalen door hem bezocht en het reeds rijke kabinet met schilderijen vermeerderde hij met zijne afbeelding, die zijner gemalin en van vele leden van zijn geslacht; ook liet hij aan het huis vele verfraaiingen aanbrengen.

Na den dood van Willem IV kocht zijn weduwe, prinses Anna, in 1754 het Huis Honselersdijk en bewoonde het des zomers met haar kinderen Carolina en Willem. Ook de regentes liet het werkelijk verfraaien, verschillende veranderingen aanbrengen en door den kunstschilder Mattheus Verheijden een catalogus vervaardigen der schilderijen, die er zeker het grootste sieraad van uitmaakten.

Een geruime poos strekte het toen tot verblijf van Carel Christiaan, prins van Nassau-Weilburg en zijn echtgenoote Carolina, die er in 1762 hun oudste zoontje, George Willem Belgicus, verloren, dat op 27 Mei te Delft werd begraven.

Had Willem V in zijn jeugd menigen zomer op het kasteel doorgebracht, op lateren leeftijd bezocht hij het zelden en werd het enkel bewoond door den rentmeester zijner goederen in het Westland, den heer Christ, aan wien men het zou te danken hebben, dat de enkele schilderijen van het kasteel afkomstig, die zich thans nog bevinden in de museums van Amsterdam en 's-Gravenhage, niet werden verkocht.

Na zijn vertrek uit het land en de komst der Franschen werden de roerende en onroerende goederen van den stadhouder door de representanten van het Fransche volk opgevorderd als een oorlogsbuit, volgens het recht van overwinning, door Frankrijk verkregen, dat tegen den stadhouder krijg had gevoerd. De Staten-Generaal voerden hier tegen aan, dat, zoo al de Franschen den stadhouder hadden bevochten, hieruit nog niet volgde, dat de goederen, door hem als burger bezeten, daarom verbeurd verklaard moesten worden. Dit vertoog vond ingang en de vaste goederen werden bestuurd door een comité van het Bondgenootschap te lande, daarna door een commissie van super-intendenten, en later door een administratie over de goederen van het Huis van Oranje-Nassau. De roerende goederen echter bleven de Fransche representanten als hun eigendom beschouwen en lieten die meest alle in het openbaar veilen.

In de jammerlijke verwarring, waarin ons land op het laatst der vorige eeuw verkeerde, werd het Huis Honselersdijk in 1798 tot Staatsgevangenis ingericht, waar o.a. opgesloten en streng bewaakt werden de leden der commissie tot de buitenlandsche zaken, aan wie op 23 Januari 1798 huisarrest was opgelegd, wier papieren in beslag waren genomen en wier woning door een wacht werd verzekerd.

In den herfst van 1799 kwam het Huis Honselersdijk onder beheer van het departement van Oorlog, en toen in dat jaar Engelschen en Russen een landing in Noord-Holland beproefden en, na eenige kleine zegepralen, bij Castricum werden verslagen en den aftocht bliezen, werd het ingericht tot militair hospitaal om de Engelsche en Russische krijgsgevangenen, die gekwetst waren, te verplegen. De behandeling schijnt veel te wenschen te hebben overgelaten, want de meesten, zoo niet allen, vonden hun graf in een ijskelder achter het kasteel.

Onder de regeering van koning Lodewijk werd het gebouw in 1806 ingericht voor Koninklijk Militair Instituut, onder bevel van kolonel Van Sandick en het bleef daartoe bestemd tot dat het Instituut vereenigd werd met de Artillerie-enGenie-school te Delft, onder den generaal-majoor Voet. Toen werd het Huis Honselersdijk betrokken door de zoogenaamde koninklijke pupillen, onder directie van luitenant-kolonel Tengnagel.

Na 1811, onder het Fransch bestuur, werd Honselersdijk nogmaals een Militair Hospitaal, onder toezicht van den chirurgijnmajoor Alexander.

Een oogenblik werd het tot zijn oude bestemming teruggebracht. Napoleon gaf het ten geschenke aan zijn nicht Marie Pauline Bonaparte, gescheiden echtgenoote van Camille Borghèse, die openlijk was te kort gekomen aan den eerbied, keizerin Marie Louise verschuldigd, en deswege van het Hof was verwijderd.

Eindelijk, na 1813, kwam het Huis Honselersdijk onder het bestuur van 's Rijks domeinen, maar verkeerde in zulk een staat van verval, wat niet te verwonderen is na de verschillende doeleinden waarvoor het gebruikt werd, dat het bij besluit van den souvereinen vorst, op 21 December 1814, in het openbaar voor afbraak werd verkocht.

Het oude Huis Honselersdijk bezweek weldra onder hamer- en mokerslagen en de profetie van den dichter, die het Huis het eerste bezong, ging in vervulling:

> Eens zal oock dit paleis bezvvijcken voor den tijt.

We hopen echter, dat ook het andere deel der profetie bevestigd zal worden:

> Maer het Oranjehuis blijft, tijt en haet ten spijt.

Tevergeefs zou men heden nog eenig spoor zoeken, dat herinnert aan het schitterende verleden van het Huis Honselersdijk; enkel nog eenige bijgebouwen, die dienden tot stallingen en badgelegenheid en waaraan men nog steeds den weidschen naam van het ‘Hof’ geeft, vertoonen nog een flauwe schaduw der aloude grootheid. De uitgestrekte bosschen, tuinen en lanen zijn omgezet in bouw- en tuingrond.

> Zoo gaat het met hetgeen op aerde grootheid is,
> Dat word uit stof gemaeckt, keert weer tot stof gewis.

Het groote raadsel, door G. Bruna.

VI.

Sinds dien avond, toen den dokter duidelijk was geworden, hoe het leven een voortdurend examen is, waarvan de uitslag na den dood wordt bekend gemaakt, had in hem een groote verandering plaats gehad. Had hij gedurende de maanden te voren wel de religieuze vragen ernstig overdacht en onderzocht, toch had hij 't meer gedaan als een liefhebberij-studie, uit zucht om de waarheid te weten, zonder die waarheid toe te passen op zijn eigen leven.

Maar nu begon hij zich rekenschap te geven van al zijn doen en laten. Elken avond vroeg hij zichzelven af, wat de doorleefde dag in dat groote oogenblik voor resultaat zou hebben: belooning of straf? Van elk boek, dat hij las, vroeg hij, of het hem even

aangenaam of minder gevallig bij God zou maken, elke daad, elke gedachte onderwierp hij aan het oordeel van Hem, van Wien hij wel geen duidelijke voorstelling had, maar Dien hij toch gevoelde als neerziend op hem, als lettend op al zijn woorden, gelijk een examinator den voor hem zittenden candidaat, steeds meer stof vergaderend om het eindoordeel uit te spreken.

En daar hij nooit had vernomen van de liefde van dienzelfden God, van het oneindig, eeuwig verlangen, dat in den Hemel

heerscht, dat de mensch moge behouden worden, daar Hij enkel den Rechter, den Wreker kende, werd hij somber en droefgeestig.

Was dit een reden van spijt en verwondering bij zijn kennissen en patiënten, die den goeden, opgewekten, hartelijken jongen zoo graag mochten lijden, ééne was er die er vreugde over gevoelde: zijn streng-Calvinistische hospita.

OUD-HONSELERSDIJK IN VOGELZICHT.

Deze had zich slechts matig verheugd, toen de dokter, na zijn materialistische belijdenis tegenover zijn eersten patiënt, begonnen was, bij ds. Zoete ter kerk te gaan. Integendeel, ze had er de conclusie uit getrokken, dat de preeken van den synodalen dominee zóó verwaterd waren, dat zelfs een ongeloovige er genoegen mee nemen kon. En haar minachting voor ds. Zoete, en dus tevens voor 't geloof van den dokter, was nog gestegen na het voorgevallene bij het sterfbed van dominee's buurvrouw, waar de schuldbewuste ziel zoo door hem was misleid.

Maar juist sedert dienzelfden avond was de dokter - dat had ze opgemerkt - veranderd, en ze had van die betere gesteldheid partij getrokken voor haar pogingen tot bekeering, door zoo nu en dan ernstig-godsdienstige werkjes op zijn kamer te leggen, die ook steeds werden gelezen, naar ze bespeuren kon.

Eindelijk had ze nu den vorigen avond al haar moed bijeengevat en den dokter, die sinds verscheiden weken niet ter kerk was gegaan, gevraagd of hij niet eens mee ging naar de gereformeerde kerk, ‘zooveel als de doleerende weet u, waar ik bij ben.’

En wel had hij nog even geaarzeld, een kleur gekregen en over iets anders gepraat, maar toen toch gezegd, dat hij 't doen zou, als hij wat beter was.

De jonge dokter was niet beter, toen hij ontwaakte. Hij gevoelde een rilling over al zijn leden, een verstijving van zijn spieren en een hevigen steek in de zijde.

Zou hij? Maar neen, hij wou opstaan en doen of hem niets scheelde: dat steeds zichzelf waarnemen en onderzoeken bracht hem maar tot inbeelding van allerlei kwalen.

Maar als hij opstond, moest hij naar de kerk. Naar de doleerende kerk. Hij, die voor een jaar nog niet wist, wat een kerk was, nu fijn! Hij glimlachte even, maar schrok over zijn gemis van ernst, dat hem als een misdaad voorkwam.

Zou 't hem geen nadeel doen in zijn praktijk? Maar ook deze gedachte wierp hij van zich. Hij zou gaan, maar o, die pijn in de zij.

Met wantrouwende blikken zagen de bezoekers der doleerende kerk den dokter aan, toen hij binnenkwam. Een vreemde in hun kringetje verstoorde steeds eenigszins de intimiteit, verhinderde bovendien den ouden predikant om gemoedelijk-eenvoudig in zijn spreken te zijn, als hij gewoonlijk was.

De dokter schoof aarzelend een der rood-bruin geverfde banken in, ging zitten en zag rond, hier en daar verontwaardigde blikken ontmoetend van degenen, die hem kwalijk namen, dat hij niet eerst het gebruikelijk gebed staande deed. Vóór hem een lage preekstoel en daaronder een voorlezersbank, beide voorzien van een grooten statenbijbel met koperen hoeken en sloten. Rechts en links borden met de nummers der psalmen, die gezongen zouden worden; een orgel was er niet.

Het was tien uur en daar verscheen de voorzanger, die de tien geboden voorlas op een toon van het grootste gewicht en daarna een psalm opgaf, welke slepend werd ingezet en nog slepender gezongen. Inmiddels trad de kerkeraad uit een zijdeur binnen, ernstige mannen in zwarte kleeding, met neergebogen hoofden, allen nieuwsgierig naar den dokter ziend, wiens aanwezigheid hun door den koster al was gemeld. Ten slotte de oude predikant, met waardigheid aan de trap van den preekstoel zijn handen vouwend en biddend.

Eindelijk was het psalmvers uit; de zegen werd uitgesproken, een stuk uit de H. Schrift voorgelezen, een lang, zeer lang gebed gezegd, nog eens gezongen en de preek begon.

Deze handelde over het woord uit de Apocalypse, waar wordt verklaard, dat in den Hemel niets zal binnengaan, van wat ook maar eenigszins onrein is.

Met ernst drong de oude dominee er op aan, dat men dit woord toch ter harte zou nemen. Maar de conclusie, die uit deze groote waarheid werd getrokken, was geheel anders dan de dokter had verwacht, die aandachtig zat te luisteren, na den eersten weerzin tegen het onnatuurlijkernstige en gewichtige van dit alles te hebben overwonnen. Hij verwachtte dat een vermaning zou volgen, om vooral rein te zijn van hart, opdat men den Hemel zou kunnen binnengaan, maar hij hoorde niets anders dan een ‘wee ons, wee ons zondaars,’ dat tienmaal herhaald en toe-

gelicht werd, waarop het Amen volgde.

Vol van allerlei gedachten kwam hij thuis. Gedachten aan de bijzonderheden van de godsdienstoefening, die hij zooeven had bijgewoond. Een mengeling van gewaarwordingen woelde in hem dooreen. Eenerzijds sympathie voor den predikant, dien het waarlijk ernst was met wat hij zeide, anderzijds vrees en angst voor de mogelijkheid, dat zoo het leven moest worden opgevat. En toch, 't was duidelijk: als de Hemel een Hemel zou wezen, mocht er geen enkel mensch met nog eenig gebrek worden toegelaten. Maar wie zou dan ooit daar binnengaan?

Een groote angst overkwam hem; hij had koorts; de pijn in de zijde werd erger en het was of zijn geheele long aan dien kant verstijfde.

Hij ontkleedde zich gedeeltelijk en ging te bed liggen. Een benauwde slaap overviel hem. Hij droomde, hoe hjj stond voor een prachtig paleis; en hij wilde daar binnengaan. Maar plotseling schoot er een dienaar op hem los en wees hem op zijn kleeren, die vol vlekken waren; hij schrok, hij deinsde achteruit, hij verloor den grond onder zijn voeten; een diepe afgrond opende zich....

HUIDIG HONSELERSDIJK, EENIGE BIJGEBOUWEN VAN HET OUDE.

Het was al een eind in den namiddag; hij had geslapen, maar gevoelde zich niet beter. Een hoestbui overviel hem; slijm kwam in zijn mond, hij greep zijn zakdoek: 't was bruinrood: longontsteking.

‘Juffrouw!’

't Duurde een heele poos, eer zij kwam.

‘Is u op bed, mijnheer?’

‘Ja, ik ben ziek, haal gauw dokter Jansen uit’ - een hoestbui - ‘uit het dorp.’

‘Ja, mijnheer, ja. Och, hemel, is u zoo ziek en ik had u juist willen vragen over de preek, maar laat ik eerst gaan. Hebt u niets noodig?’

De dokter wou iets zeggen, maar een nieuwe hoestbui overviel hem en daarna geraakte hij opnieuw in een koortsachtigen slaap. Half droomend, half wakend, ging alles hem voor den geest voorbij, wat de

laatste maanden zijn gedachten had bezig gehouden. Hoe de dood plotseling voor hem was gekomen en de vraag, wat daarachter lag. Hoe hij twee wegen had leeren zien, den weg van belooning, den weg van straf.... En nu eindelijk, hoe 't hem was duidelijk geworden, dat van loon geen sprake kon zijn, alleen van straf, want niemand was rein genoeg, den Hemel te betreden.

Een vreeselijke worsteling ging hij bebeproeven: het was hem, of er een hooge berg voor hem stond en het bevel tot hem kwam, in één seconde over den top te vliegen. Dan weer moest hij over een zee, maar haastig, snel....

Toen hij ontwaakte stond dokter Jansen aan zijn bed.

'Wat is er? Longontsteking?'

Hij knikte. 'Ja, dokter, maar, maar dat andere.'

'Welk andere?'

'O, de Hemel is zoo rein en ik kan er niet in, o, zeg me, hoe dat kan, is die dan niet voor de menschen bestemd?'

'Ja, zeker, daarop geeft de katholieke leer het antwoord; maar blijf nu rustig, agiteer je niet, ik zal je wat compressen opleggen.'

Even later sliep de patiënt weer in. 'Het antwoord, de katholieke leer geeft antwoord....'

VII.

Het was een mooie herfstdag. Al bijna winter, want de boomen waren kaal en morgen zou 't de eerste November zijn. Maar de zon scheen zoo warm uit den helderen hemel, dat 't bepaald lekker was voor het raam te zitten en te kijken naar de vroolijk vergulde straten en de huppelende musschen en de spelende jongens.

Dokter Antoni genoot ervan. Hij was bleek geworden in zijn ziekte, die niet lang had geduurd, maar zeer hevig was geweest. Hij gevoelde zich zeer zwak en toch prettig, alsof hem een last was afgenomen. Want hij was totaal hersteld; zijn geneesheer had afscheid van hem genomen, en hij zou vandaag weer uitgaan om zelf zijn patiënten te bezoeken, voor zoover ze namelijk in dien tijd door dokter Jansen waren behandeld.

Alles kwam hem nogmaals in 't geheugen: die Zondag, toen hij ziek werd, die preek, die vraag... dat was toch vreemd, dat dokter Jansen daarop nooit teruggekomen was. De katholieke leer geeft antwoord op die vraag. Hij moest weten, wat dat antwoord was. Wel was zijn belangstelling niet meer zoo groot, of liever niet zoo diep-ernstig; het was hem of de dood voorloopig niets met hem te maken had en hij niets met den dood, maar hij wilde 't toch weten. Hij zou bij ds. Zoete aanloopen, om hem meteen te bedanken voor de attentie, dat hij dagelijks had laten vragen, hoe 't ging, want zelf was hij er niet geweest: 's dokters bezoek aan de doleerende kerk had hem afgeschrikt en bevreesd gemaakt voor lastige quaesties en een ontmoeting met den ouden gereformeerden predikant.

Tot zelfs de meid, die hem opendeed, keek een beetje zonderling, met dat minachtend medelijdend glimlachje, dat in meer liberaal-protestantsche kringen dient om een oordeel over fijnen uit te drukken. Nadat hij in den salon - niet zooals vroeger in de studeerkamer - was gelaten, liet mevrouw zich verontschuldigen, daar ze het

erg druk had. De ware reden was geen andere, dan dat ze bevreesd was voor een scène, maar dominee zou terstond komen.

Dominee kwam, koud, afgemeten, ernstig, gemaakt, zoo heelemaal anders dan vroeger en dr. Antoni begon voor 't eerst iets te begrijpen van de diepe verschillen, die onder protestanten heerschen, al verbindt hen dan ook de naam. Niet zonder eenige verbazing bij hem op te wekken: het princiep van verstands- en gewetensvrijheid sloot volgens zijn meening in zich dat men elkaars afwijkingen moest waardeeren. En hij begon daarom terstond op den man af te vragen: ‘Waarom heb ik u niet eens gezien in al dien tijd? Ik was toch wel in een toestand, waarin geestelijke hulp of althans raad noodig had kunnen worden.’

‘Ja, ziet u, ik dacht...’

‘U dacht, dat u mij niet welkom was, omdat we over een punt van meening verschillen? Maar staat het dan als protestant mij niet vrij, te gelooven, wat ik meen, dat waarheid is? En ik wil u wel zeggen, dat ik in mijn geloof nog ben versterkt: wanneer men voor den dood staat, is de eerste gedachte niet aan loon, maar aan straf. Dan gevoelen we, dat we meer hebben verzuimd dan verricht. Dat niet God onze, maar dat wij Gods schuldenaars zijn.’

‘Ja,’ zei ds. Zoete, ‘ik zie wel, dat mijn vermoeden juist was, u is gekomen om met mij te redetwisten, maar ik zeg u, ik laat me niet door dergelijke beweringen van mijn gevestigde principes afbrengen.’

‘O,’ zei de dokter onthutst, ‘dat is ook heelemaal mijn bedoeling niet. Maar ik kwam u eens bedanken voor uw attentie en dan zonder te polemiseeren, mag ik u een theologische vraag doen? Ik beloof u, dat ik er niet over twisten zal, want 't gaat over iets waar we beiden evenver vandaan staan, over 't Catholicisme....’

‘Ah,’ lachte de predikant triomfantelijk, ‘ik dacht het wel, dat komt er van als men zich aan zulk een Jezuïet toevertrouwt. Natuurlijk heeft hij weer getracht een zieltje te winnen; die proselietenmakerij zit dien menschen in het bloed.’

Verontwaardigd wilde de jonge arts zijn collega verdedigen, maar zijn gastheer viel hem in de rede: ‘Gaat ge mee naar mijn kamer? Ik ben blij, dat ge ten minste mij nog zooveel vertrouwt, ik zal u inlichten, want van paapsche streken, daar heb ik ondervinding van.’

Men kende den bedaarden, stillen, weemoedigen man niet meer. Zoo schuw hij er anders uitzag, zoo moedig, overmoedig was thans zijn blik en gebaar. Voor de doleerenden had hij blijkbaar eenige vrees, voor de Roomschen niets dan minachting.

‘En wat wou je nu weten?’ vroeg hij op denzelfden toon van eens even die dwaasheden te zullen verpletteren.

‘Ik wou weten, ja.... ja, 't is een beetje moeilijk u alles uit te leggen, vooral daar u 't niet met me eens is, maar ik weet beter; geeft u mij een katholiek boek, waarin staat de leer der Roomsche Kerk. Ik breng 't u morgen terug.’

Het air van overwinnaar bij voorbaat, maakte plaats voor de grootste verlegenheid, terwijl ds. Zoete zijn blik liet gaan over de rijen banden in zijn boekenkast.

‘Ja, natuurlijk kan ik u wel iets geven over Rome....’

Hij stond op en kwam even later met een niet zeer dik boek terug. ‘Dit kan ik u zelfs cadeau doen, daar ik er meer exemplaren van heb.’

De dokter las: ‘Rome's leerstellingen en bedoelingen’ en bladerde het even door. Maar toen gaf hij;t terug. ‘Dat is niet wat ik bedoel; dit is door een predikant geschreven en schijnt me meer een polemiek tegen Rome en u moet niet denken, dat ik Roomsch wil worden. Neen, ik wilde van katholieke zijde iets hebben: Een uitgebreide catechismus is al voldoende.’

Nieuwe verlegenheid; opnieuw zoeken.

(*Wordt vervolgd.*)

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg.*)

'Koorts!' zei de zendeling op doften toon, toen hij hem den pols gevoeld had.

'Kom, wees u zoo goed, father, en spreek u door,' zei de koortslijder, toen hij zich een weinig hersteld had, ''t zal met mij wel schikken, nietwaar?' voegde hij er vragend bij, meer om zichzelf een zwakken troost te geven, dan om een bevestigend antwoord te ontvangen.

De oude begreep zijn vrees en keek ter zijde om niet den angstigen blik zijner oogen te ontmoeten. Hij had al bij zooveel ziekenbedden geknield, dat hij zich niet licht vergiste in het al of niet dreigen van gevaar. Hier was klaarblijkelijk een hopeloos geval en duidelijker dan woorden zei zijn staren op den grond, dat hij geen gelukkigen afloop verwachtte.

De luitenant bemerkte er niets van, hij drukte zich dicht tegen zijn vriend en, het zwijgen van den predikant gunstig opnemend, sprak hij met dat velen zieken eigen optimisme om ten einde toe het beste te gelooven: 'Wees u zoo goed, eerwaardige, en spreek u toch door; als ik uw stem hoor, voel ik geen koorts.'

Zonder acht te slaan op het egoïsme in 's kranken vraag, nam de zendeling naast hem plaats, bereid aan zijn verzoek te voldoen. Toch lachte hij even weemoedig, begaan met zich zelven, wijl hij gehoopt had, dat een dergenen, tot wie hij zijn woorden richtte, deze zou willen aanvaarden om hun inhoud; niettemin was hij ook nu bereid om te spreken, nu ze moesten dienen tot een soort wiegelied voor een zieke.

Luitenant Kennedy beet zich op de onderlip van ergernis over de zwakheid des anderen en staarde in de lucht om te beduiden, dat de woorden van den zendeling op hem, die gezond was, geen indruk gemaakt hadden.

Indrukwekkend was het te zien, hoe een dertigtal oude en jonge Boeren, schoon ze al meermalen dezelfde patriarchale stem dezelfde vermaningen hadden hooren uitspreken, zich weer kwamen schikken om den ouden boetprediker en eerbiedig toeluisterden. De vrome geestdrift, die den man bezielde, deed hen aan, al werd misschien geen tweede hunner zóó bekeerd tot bloedvrees als hun veldkornet, die het zijn roeping rekende een voorbeeld te stellen, een voorbeeld, al daarom dwaas, wijl het geen volgers vinden en dus geen voorbeeld, maar een op zich zelf staande daad blijken zou, een daad, goed bedoeld, maar in zich ongeoorloofd, wijl de anderen zich waagden voor aller en ieders, ook Van der Raadt's land en vrijheid.

Met tranen in de oogen en wanhopende gebaren voer de zendeling voort met zijn oorlogsvervloekingen, tot zijn stem stokte en zijn keel een oogenblik geen geluid meer had; dan zweeg hij, boog het hoofd voorover en sprak zacht een gebed. De hoeden der manschappen om hem gingen af en vele stemmen baden in een eentonig murmelen. De kranke Engelschman maakte aanstalte hun voorbeeld te volgen, maar een verwijtende blik van zijn makker weerhield hem. Verward liet hij de hand, welke hij reeds aan zijn helm had geslagen, zinken en zag den ander vragend aan. Deze bemerkte het niet; hij stond op zijn gemak de forsche kerels te monsteren en maakte zich blijkbaar de gelegenheid ten nutte om de vijanden te bestudeeren, die de moderne

staatskunst tegenover zijn landgenooten geplaatst had, en hij glimlachte even, want 't waren toch gansch ongevaarlijke goedbloeds, vond hij nu. Hij werd gestoord in zijn overwegingen door een steunende klacht van zijn medeofficier, die achterover viel. Die hulpeloosheid ergerde en verbitterde hem in de ziel, tegenover die geharde Boeren erkende hij ongaarne, dat een Engelsch officier ziek kan zijn. Om den indruk, dien het geval mogelijk gemaakt had, weg te nemen, vroeg hij, toen de zendeling ophield met bidden, op nuchteren toon:

'Verontschuldig me dominé, tot wat voor natie hoort ge eigenlijk?'

De zendeling keek hem een oogenblik zwijgend aan als om zich te overtuigen, of de vraag des jongen mans werkelijk ernstig gemeend of dubbelzinnig bedoeld was. De officier stond zijn vorschenden blik zonder een spier te vertrekken uit, zijn oogen namen een nog harder en kouder uitdrukking aan en fixeerden den ander met spottenden trots.

'Kind,' zei de oude eindelijk hartelijk goedig, 'ik hoor tot geen natie; wie het Woord des Heeren verkondigt, is overal thuis.'

'Ik vroeg het zoo maar, wijl u zoo bijzonder Engelsch spreekt,' luidde het koele antwoord.

'U vergist u,' hernam de oude kalm, zonder eenig ongeduld in zijn toon te verraden, hoewel hij zeer goed 't verdachte voelde van 's Engelschmans woorden, mijn ouders waren Duitschers. Maar nu u dit weet, antwoord u ook eens eenvoudigweg op een vraag van mij.'

'Laat hooren!'

'Niet zoo voortvarend, heb even geduld!' Hij wachtte een oogenblik en vroeg toen: 'Wilt gij nadenken?'

'Neen,' antwoorde de jonge luitenant zonder een seconde te aarzelen en blikte hem vast en koud in de oogen.

'Helaas! wee ons! 't is alles vergeefsch!' riep de oude klagend en zweeg.

De oogen ten hemel geslagen en met iets in zijn blik, dat den strengen trekken van den reusachtigen man een zeldzamen glans meedeelde en ze veredelde, sprak toen de veldkornet:

'Dat slisse alleen een Sterkere.' En hij wees naar boven.

'Ja,' viel de grijze snel in, 'de Voorzienigheid laat nu de ongerechtigheid triomfeeren. De Heer zegene en behoede ons!'

III.
De verlaten Kraal.

'Als we met deze snelheid voortrukken, bereiken we van avond Koopmanskraal,' sprak de veldkornet.

'Moeten we daar rusten of trekken we dadelijk verder?' vroeg Van Gracht, wiens rang ongeveer gelijkwaardig scheen aan dien van onderofficier.

'Ik weet nog niet, we zullen zien.' Van der Raadt ging staan in de stijgbeugels en blies op een fel gillende fluit.

Onmiddellijk verliet er een man den linkervleugel en reed ringsom op hem toe.

'Jij, Pieter, en gij, oom Jan en Zimmer - zijn paard houdt 't immers wel uit? he?'

De man knikte van ja.

'Goed! Jelui drieën rijdt vooruit een paar mijlen westwaarts van Koopmanskraal en kijkt, of er Roodrokken in den omtrek zijn. Maar houdt je kijkers open! Wij treffen elkaar dan in of achter den verlaten kraal, de twee kopjes zullen we wel niet halen.'

Pieter knikte weer, terwijl hij lachend zijn witte tanden liet zien, en vroeg:

'Mogen we schieten?'

'Als ze talrijk zijn, niet.'

'Dan is 't te wenschen, dat ze niet talrijk zijn.' En Pieter wenkte een anderen Boer, wiens huidkleur en blauwe oogen zijn volbloed Germaansche afkomst verrieden, en

in gezelschap van Jan van der Gracht, die als de oudste het bevel over de anderen had, en van den derden Boer, reed hij 't westen in. Zij spoorden dapper hun paarden, want de opdracht scheen hun te bevallen, en na een half uur waren zij uit het gezicht.

Onderwijl trok de hoofdafdeeling rustig voort, de buksen afhangend van de ruggen en de onmisbare pijpen tusschen de lippen bengelend. Geen woord werd er gesproken dan onder de gevangen dragonders, die zich best in hun lot schenen te schikken.

Luitenant Kennedy reed een poos naast hen op, maar hun zorgeloos gebabbel met de wachten, die Engelsch verstonden, ergerde hem zóó, dat hij maar gauw wat achterbleef om naast den wagen te rijden waar zijn zieke makker in hevige koorts lag te ijlen van vechten en bloedvergieten. Alles scheen samen te spannen om den gezonden officier ziek te maken van spijt en verbittering. Zat daar die lange Boer, die den zendeling straks had afgelost om dezen wat rust te doen nemen, nog maar steeds niet onbeweeglijk met het hoofd van den kranke op zijn knieën, terwijl zijn vriendelijke oogen opkeken naar den luitenant, als wilde hij zeggen: ‘Hij heeft geen nood, zoolang ik bij hem ben?’ Maar 't was den Boer aan te zien in al zijn doen, dat hij meer in het belang van den ouden prediker dan in dat van den zieke zich zooveel moeite gaf en dat gaf luitenant Kennedy eenige verlichting, zonder dat hij eigenlijk zelf wist waarom. En gereed om elk oogenblik zijn plaatsvervanger weer af te lossen, bevond de oude zelf zich in half liggende houding naast hem, terwijl hij een watermeloen schilde. Nu en dan stak hij er een schijfje van tusschen de lippen van den phantaseerenden lijder, die gretig aan de naar vanille smakende stukjes zoog en ze als een onwetend kind nu eens doorslikte dan weer uitspuwde.

Van der Raadt, wiens paard onvermoeibaar scheen, was zijn manschappen nu eens ver vooruit, dan sloot hij zich weer bij de achtersten aan. Onrust kwelde hem, maar hij toonde ze niet anders dan door herhaaldelijke bevelen om het marschtempo te verhaasten. Ten laatste werd het hem onuithoudbaar, dat hij aan niemand zich uiten kon en hij galoppeerde voorwaarts naar den zendeling. Een kort oogenblik reed hij zwijgend naast den wagen, dan zei hij ineens:

‘Ik vrees, dat wij ons in een wespennest steken.’

‘Weet gij iets, mijn vriend?’ vraagde de oude.

De veldkornet wierp zijwaarts een snellen blik op Kennedy, wiens tegenwoordigheid hem hinderde.

‘Niets zekers,’ sprak hij aarzelend, ‘dat is 't 'm juist. Een mijl ten westen van de sloot zagen wij versche sporen van paardenhoeven. Toen wij de kromming bereikten, waren zij er hoogstens drie uur te voren gepasseerd. Nu is 't de vraag, wat zij verder gedaan hebben. In elk geval moeten we nu langs dezen weg voorwaarts. Vooreerst wint het twee dagreizen uit, ten tweede heb ik Pieter Huys met Zimmer en Jan vooruitgestuurd om te verkennen, hoe het staat. Vinden zij ons niet bij den kraal, wie weet, hoe 't hun dan vergaan kan.’

‘Gelooft gij alzoo, dat er gevecht dreigt?’

‘Ja, maar dat beduidt minder. Als de Roodrokken den pas ten noorden van den kraai niet bezet hebben, dan neem ik 't aan om ze een heelen dag op te houden met vijftig man.’

‘Alweer bloedvergieten, alweer, alweer!’ zuchtte de oude. ‘Wanneer zal er een eind aan komen?’

‘Vraag mij niet,’ sprak de veldkornet verdrietig. ‘Ik doe mijn plicht, laat ieder hetzelfde doen.’

‘Plicht!’ viel de grijze bitter in en wendde zich tot hem en luitenant Kennedy. ‘Wat is plicht, Engelschen en Boeren doen beiden hun plicht, nietwaar?’

‘Dat klinkt als “Wat is waarheid?” van Pilatus,’ lachte de officier met trotschen spot.

De veldkornet zag er somber uit, maar had aan andere dingen te denken, en het gesprek werd niet voortgezet.

Zonder halt of vertraging hield de snelle marsch over de karroo aan.

De zonnestralen vielen al schuins en de beide kopjes, die het doel van den tocht schenen, wierpen breede slagschaduwen voor zich uit.

Van der Raadt gaf zijn paard de sporen en reed naar de spits. Daar hield hij in en staarde met de hand boven de oogen, maar hoe hij keek en speurde, niets scheen de aanwezigheid van andere menschen te verraden, tot plotseling de knal van een geweer, ver in 't noorden afgevuurd, het oor der manschappen trof en dezen verbaasd midden in hun vaart de paarden stilhielden. Binnen tien seconden was de gansche afdeeling op 'n paar man na om den aanvoerder verzameld.

‘Dat was Jan z'n buks,’ zei een der mannen op gedempten toon.

‘Daar is een Roodrok gevallen,’ merkte een ander even zacht op.

Allen keken en staarden de karroo over om iets te ontdekken, maar zoover de blik reikte, lag de vlakte kaal en leeg, badend in zonnegloed.

‘Ginds aan de overzij is een sloot,’ verklaarde eindelijk de man, die de streek kende.

‘Hoe ver van hier?’ vroeg iemand.

‘Twee mijlen hoogstens, precies weet ik 't niet meer.’

‘En hoeveel mijlen zijn we hier nog van den verlaten kraal?’ vroeg de veldkornet.

‘Even ver ongeveer.’

‘Daarheen dan! Jan heeft geschoten, hij wou ons waarschuwen. De Roodrokken zijn in de sloot gedoken. Nu, daar mogen ze blijven, wij gaan er niet heen. We hebben wijs gedaan met ons rechts van den kraal te houden; nu zijn we er niet zoo ver vandaan als de Engelschen, maar onze paarden zullen moeten halen, wat ze kunnen.’ Als een buksenkogel floot zijn scherp gefluit door de lucht, langer gerekt dan gewoonlijk.

De flanktroepen op ongeveer een mijl afstands van elke zijde, keerden onmiddellijk de paarden en reden terug naar de hoofdafdeeling. Nauwelijks honderd meter echter had de linksche patrouille zich van haar stelling verwijderd, of een geschreeuw uit twintig kelen tegelijk riep: ‘Daar.... kijkt daar, daar zijn ze!’

Alsof een onderaardsche uitbarsting ze had opgeworpen, vertoonde zich onverwachts een troep bereden Engelsche infanterie drie mijlen verder, die met hangende teugels voortrende.

‘Voorwaarts!’ commandeerde de veldkornet, en in dolle vaart renden ruiters en donderden wagens over den karroo in wolken van roode stof.

Van der Raadt had van te voren vermoed, dat de vijandelijke afdeeling, welke hij met één blik op minstens driehonderd man schatte, ergens op den bodem der sloot zich zoude hebben verstoken. Een hunner patrouilles had waarschijnlijk de drie tirailleurs ontdekt, uit hun richting besloten, dat de hen volgende massa denzelfden kant uittrekken zou, en hen derhalve ongedeerd laten gaan. Toen hadden de Engelschen dekking gezocht en op z'n voordeeligst gevonden in den uitgedroogden vloed, waar zij de Boeren opwachtten. Maar tegen berekening hielden dezen zich een paar mijlen oostwaarts van de sloot; daarom was de vijand, overtuigd, dat een overrompeling niet mogelijk was en zich verlatend op zijn groot getal, voor den dag gekomen om de vluchtenden na te zetten.

Twintig minuten hoorde men nu niets dan het hoesten der paarden, het knarsend kraken der raderen en het aanmoedigend geroep der ruiters, als een paard struikelde.

Daar waren eindelijk de half geslechte muren eener groote hoeve. Een rechthoekig gebouw van roode tegels met een stroodak, lang vervuild en verweerd; op een verwaarloosde binnenplaats lag er een deel van in den vorm van een hoop riet, een grooter deel was door den wind verspreid. Achter het woonhuis lag de leege veekraal, omgeven van een lagen muur, met een schaapskooi en een paar verlaten Kafferhutten aan den binnenkant er tegen aan.

Op het oogenblik, dat de laatste Boeren om den zuidelijken hoek van het hoofdgebouw zwenkten en de kraal binnendrongen, schampten tegen de muren achter hen eenige dozijnen kogels af, die wat scherven, gruis en splinters deden suizen

om de ooren van de achtersten en weinig schade aanrichtten. De Engelsche afdeeling namelijk, de onmogelijkheid inziende om de Boerencolonne in te halen voor de nabijzijnde veilige muren van de kraal, had op te grooten afstand het vuur geopend.

Hijgend van den heeten rit, werden de paarden in den schaapsstal gezet, welks hooge en betrekkelijk sterke muren de dieren voldoende tegen het geweervuur des vijands beschutten. Daarachter tusschen de wagens werd den gevangenen onder bewaking van vijf man een plaats gewezen. Terwijl dit geschiedde met een snelheid, welke bewees, dat iedere minuut kostbaar was, hurkten de anderen neder binnen de omheining van de kraal. Zij verspreidden zich, terwijl zij zich zochten te dekken achter steenblokken en hoogten, en wachtten af, wat er volgen zou op het dreigend begin.

Bange verwachting vervulde de lucht. De verdedigers bleven onbeweeglijk op hun plaats, zelfs de paarden spitsten de ooren, als bevroedden zij, dat iets ongewoons gebeuren moest.

(*Wordt vervolgd.*)

DE KLEINE MARKIES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MONJINOT.

Bij de Platen.

De kleine markies. -

Deze voorstelling wekt aanstonds de gedachte aan de achttiende eeuw, aan den tijd van Lodewijk XV en Lodewijk XVI, den tijd der pruiken en staatsiedegens, toen een wufte en lichtzinnige adel meer dan de koning Frankrijk regeerde en onbewust medehielp aan de voorbereiding van de bloedige dagen der revolutie.

De kleine markies op onze gravure vertoont, hoe jong nog, reeds in kleeding en houding het echte type van den Franschen edelman. Sierlijk uitgedost in fluweel en kant, den driekantigen steek op, de voeten gestoken in fijne schoenen met gepsen, de hand aan den degen, staat hij daar, zich nu reeds blijkbaar van zijn stand en rang bewust.

Wie weet, of deze jonge edelman, in wien de Fransche *elégance* als het ware verpersoonlijkt lijkt, niet behoord heeft tot hen, die later het gepoederde hoofd lieten vallen onder de valbijl der guillotine!

Kleine markies, *grand seigneur*, - zoo treedt de jonge edelman voor onze verbeelding op, vertegenwoordiger van een voorbijgegaan geslacht uit een voorbijgeganen tijd.

[Nummer 32]

HEMELSCHE LIEFDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. LEWIS.

Het groote raadsel,
door G. Bruna.
(*Vervolg*.)

‘Me dunkt toch.’ vervolgde de dokter, terwijl de predikant steeds zenuwachtiger werd, ‘de protestantsche theologie, die haar naam draagt, omdat ze protesteert tegen Rome, zal toch wel allereerst die Roomsche leer zelve goed bestudeeren om haar te weerleggen.’

De verlegenheid werd er niet minder op.

‘Ja, ik kan zoo gauw niet vinden, wat u wil, dokter. Ik zak... o, wacht.’

Er scheen iets gevonden te worden. Die vondst lag op de tafel en bestond in een catalogus van te veilen bibliotheken, nagelaten door een hooggeleerden professor in de theologie aan een Rijksuniversiteit en drie weleerwaarde heeren predikanten.

‘Neemt u dien eens mee,’ zei ds. Zoete, ‘ik herinner me, dat ik nog een en ander te doen heb, zoodat ik me moet excuseeren, maar teekent u daarin den titel van het boek aan, dat u wenscht, en ik zal 't u bezorgen.’

Na nog eenige woorden over het weer en den regen gewisseld te hebben, vertrok de dokter om thuis eens op zijn gemak in den catalogus te gaan bladeren.

Hij besteedde daaraan meer dan een uur. Het interesseerde hem, kennis te maken met de titels der werken over de wetenschap, die hem ten eenen male vreemd was, en hij verbaasde zich over de veelsoortige geleerdheid, die aan theologen werd voortgezet.

Maar zijn doel? Waar was de rubriek katholieke werken, die deze voorstanders van vrij onderzoek, en vooral de professor toch zeker, hadden bezeten? Hij vond ze niet, wel anti-katholieke geschriften, maar geen enkele Roomsche dogmatiek.

Hij stond verbaasd.

Wat nu? Toch zou hij zijn doel bereiken. Dan maar naar Rietberg, naar dokter Jansen, dien was hij toch nog een visite schuldig. En dan terstond. Maar voor een fietstocht gevoelde hij zich nog niet sterk genoeg; hij zou wandelen, kalm wandelen. En weer wandelde hij den weg, dien hij enkele maanden te voren in zoo groote emotie had afgelegd. Onwillekeurig vergeleek hij zijn toestand van toen met zijn geestesgesteldheid van nu: wat was hij veranderd. En wat had hij de wereld anders leeren bezien. En zichzelf.

In de verte voor hem daagde het dorp op: ja hij wist den weg nog wel; hij kon zich 't aardige huis van zijn collega nog wel voorstellen, maar beter toch dan dat - hoe kwam die gedachte nu ineens bij hem op? - klaarder nog zag hij in zijn verbeelding een gelaat, het vroolijk-aardige gezichtje van de dochter des huizes.

En zoo waar, zij was het weer, die opendeed. ‘Is uw pa thuis? U is immers de dochter van mijn collega, mag ik mezelf eens voorstellen....’

‘O ja, dokter, pa is thuis, komt u binnen.’

Spoedig verdween de dochter uit de huiskamer, waarin ze den bezoeker had gelaten en even later verscheen dokter Jansen, nu in een tuinman gemetamorphoseerd, met klompen aan, die hij op een wenk van Marie gauw uittrok, daar ze vol modder zaten van het schorseneren-bed, waarvan hij een maal aan 't steken was geweest.

‘Wel verbazend, kerel, ben jij het? Ik had ten minste gedacht, dat een medicus wel een verstandig patiënt zou zijn en nu zie ik, dat die al even onvoorzichtig zijn als de

rest. Heb ik je daar permissie voor gegeven, om een uur ver te loopen? Ik zag je wel komen, maar ik kon eenvoudig niet gelooven, dat jij 't was. Maar ik zal je met 't wagentje terug laten brengen, anders moet ik maar weer telkens naar je toe komen om je te behandelen.'

Hartelijk klonk dit alles en gul, en even hartelijk zag Marie den vriend van haar vader aan, met wien ze zulk een medelijden had gevoeld, toen hij in levensgevaar verkeerde en voor wien ze zooveel had gebeden, dat hij niet zou sterven, voordat hij wist, wat sterven is.

Maar mevrouw vertoonde zich niet. Zij vergaf hem nog niet, dat hij dien stervende zoo had bedrogen, en liet zich meermalen door de waschvrouw het telkens weer uitgesponnen en opgesierde verhaal vertellen van dat vreeselijk sterfgeval.

'Ik hoop niet, dat je hem zult inviteeren, hier te komen,' had mevrouw tegen haar man gezegd, toen hij zijn genezen collega voor 't laatst ging bezoeken en de goede dokter Jansen had zijn hartelijkheid en gastvrijheid onderdrukt. Maar des te prettiger vond hij het, dat dr. Antoni nu toch kwam.

'Ik kom u natuurlijk op de eerste plaats bedanken voor de goede zorgen en dan ook eens spreken over de wijze, waarop we 't honorarium zullen regelen voor de bezoeken, die u bij mijn patiënten hebt gebracht....'

'Wees maar stil,' viel de oudere collega hem lachend in de rede; 'ik heb je praktijk meer schade dan goed gedaan, verscheiden patiënten wilden zich niet laten behandelen door zoo'n paap als ik ben. Je weet, wij hebben altijd instructies van de Jezuïeten en speciale fleschjes vergif in den zak....'

Dr. Antoni keek eenigszins verbluft, nu hij zoo door een katholiek hoorde spreken. Hij dacht, dat men in katholieke kringen òf zeer bevreesd òf diep verontwaardigd was over deze beschuldigingen en kon niet vermoeden, dat men zoo verstandig is, er om te lachen.

'Maar alle gekheid ter zijde,' vervolgde dr. Jansen, 'we rekenen natuurlijk zóó af, dat jij mij helpt, wanneer ik eens ziek ben. Je krijgt 't dan wel wat drukker, want Roomsche patiënten zijn zoo kleingeestig niet, dat ze zich geen veertien dagen door een protestantschen dokter willen laten behandelen.'

'Nu u toch over dat onderwerp spreekt,' zei Antoni met een schuwen blik naar de jonge dame, die nog steeds vond, dat de vazen op den schoorsteenmantel niet precies op de goede plaats stonden en blijkbaar omtrent die plaatsing een reeks van proeven nam, 'herinnert u zich nog de vraag, die ik u den eersten dag van mijn ziekte stelde? 't Was over de vraag, hoe de onvolmaakte mensch als hij sterft toch in den volmaakten hemel kan komen. Want anders....'

'Ja, hoor eens,' zei de oude geneesheer, 'theologie is mijn vak niet, dan moet je bij mijn dochter wezen, die praat je onderste boven. Maar nu je er zelf weer over begint, wil ik wel een boek voor je opsnorren, waar je alles in vinden kunt, wat je zoekt. Wacht even, dan haal ik het.'

De dokter liep op zijn kousen de kamer uit en de trap op, terwijl Antoni zich naar Marie wendde en een onderwerp van gesprek zocht.

Zij had er eerder een gevonden: 'Kijkt u eens, of dat portretje niet mooi gelukt is, ik doe aan photographie, moet u weten....'

Zij overhandigde hem een afbeelding van het huis. Daar hij ver van 't raam zat en de donkere zware overgordijnen niet veel licht binnenlieten, stond de bezoeker op en begaf zich naar 't raam.

Marie volgde hem.

‘Kijk, daar is het raam van deze kamer.’ Met den vinger wees zij op de photographie, op de teenen staand en haar hoofd over zijn schouder buigend.

Plotseling werden buiten voetstappen gehoord en het afgebroken piepen van een kruiwagen. Het vehikel werd neergezet en de bestuurster, niemand anders dan de waschvrouw der familie, trad naar het raam der huiskamer, hield haar handen ter zijde van haar oogen en gluurde naar binnen. Plotseling schrok zij terug: ze had twee gezichten vlak naast elkaar gezien en ze beiden herkend. En terwijl Marie de photographie weer op haar plaats zette, ging vrouw Keesink in de keuken voor de meid staan, klemde de lippen opeen, schudde haar hoofd met het geheele bovenlijf en verklaarde: ‘Nou.’ Daarop wees ze met den duim over haar schouder en zeide nog meer beteekenend: ‘Nou, ik zeg het je.’

Maar ze zei voorloopig niets.

VIII.

Ze sprak niet, vrouw Keesink, maar alleen omdat ze de uitingen harer welsprekendheid wilde bewaren tot geschikter tijd. En die tijd kwam denzelfden avond. Ze had er lang op gewacht; met haar schoone schort voor had ze zitten kijken, staan kijken, loopen kijken, of de dokter niet uitging. Want die moest eerst wegwezen; ze gevoelde, dat 't hoogst noodzakelijk was; dat hare onthullingen veel aan vrijmoedigheid zouden missen, wanneer hij tot getuige kon worden geroepen. En ook moest hij zijn kamer verlaten hebben, als haar buurvrouw, des dokters hospita, haar niet zou willen gelooven; want daar op die kamer lag het bewijsstuk, het ‘korpie likkie,’ zooals haar man-zaliger, die erg geleerd was, altijd zei.

Want haar buurvrouw zou het niet willen gelooven, daar was ze van overtuigd, daar hoopte ze ook op. Dat was juist het mooiste, dat deze haar zou tegenspreken en zij dan kon zeggen: ‘Ga naar voren, daar ligt 't bewijs.’

En nu wou die dokter maar niet weg. Een oogenblik stelde zij zich voor, dat hij den heelen avond thuis zou blijven, maar dat zou al te vreeselijk wezen; den heelen middag had zij haar geheim al bewaard en nu nog tot morgen? Ze zou niet kunnen slapen. Telkens weer deed ze een kleinigheid in haar huishouden, zorgende goed op te letten, of hij niet langs kwam, en dan aan de deur even kijkend, of hij ook juist in die paar seconden den anderen kant op was gegaan.

Eindelijk.

Van achter haar horretje gluurde ze hem na. Toen de schort nog eens recht getrokken, 't haar nog even gladgestreken, gekeken of de kachel geen kwaad kon. En eindelijk de achterdeur uit, over een hekje gestapt en buurvrouws achterdeur in.

Een paar maal moest ze kuchen en met een allervriendelijkst gedempt-schel stemmetje roepen, voor ze gehoor kreeg.

Toen, schuw even omziend, de hand naast haar mond, nog even schuw omziend naar iemand die er niet was of kon zijn, zei ze: ‘Ik kom je wat vertellen.’

Nu behoorde vrouw Jansink wel tot de menschen, die zeer op haar plichten letten en had ze ook een principieelen afkeer van kwaadspreken. Maar zoo eens een nieuwtje te vernemen was toch niet onaardig en om het op haar gemak te savoureeren, zei ze: ‘Zoo, buurvrouw, kom eerst eens binnen, ik ben juist zoo alleen vanavond, de dokter is uit, want al zit hij in de kamer, 't is toch altijd gezellig.’

‘Ja, dat wil ik dan wel even doen,’ zei vrouw Keesink, die niets anders van plan was, dan den heelen avond hier door te brengen om de zaak van alle kanten te bekijken.

Spoedig had zij zich geïnstalleerd in een rieten stoel, op een na het gewichtigste meubel in de woonkamer, en haar blikken gericht op 't allergewichtigste: den koffiemolen, die met bekwamen spoed voor den dag werd gehaald en gehanteerd. Even wilde ze wachten, tot haar gastvrouw er over begon, maar deze was te zeer verdiept in het vraagstuk, hoe zij met zoo weinig mogelijk koffieboonen zooveel mogelijk van dezen welsprekenden nektar kon zetten en vroeg niets.

'Nou, ik zal 't je dan maar vertellen,' zei vrouw Keesink, weer schuw rondziend, wat nu althans totaal overbodig was, 'maar

je moet me beloven, dat je 't aan niemand zult vertellen. Ik zou 't je ook niet gezegd hebben, maar ‘t gaat je aan, zie je, het is eigenlijk geen blijde tijding voor je, maar wat zul je er aan doen; we moeten ons kruis dragen.’

Na deze onheilspellende inleiding, die haar de noodige aandacht bij haar gehoor verschafte, zette ze een gewichtig gezicht en keek naar buiten.

‘Nou, mensch,’ vervolgde ze, bij haar gastvrouw een zekere bleekheid bespeurend, en bevreesd, dat de veroorzaakte schrik afbreuk zou doen aan de zorg, waarmee de koffie moest worden gezet, ‘schrik nou niet zoo, 't staat nog niet vóór de deur. Ik wou alleen maar zeggen, dat je den dokter over een tijdje als commensaal zult verliezen en zoo'n groot verlies zal dat misschien niet eens zijn.’

‘Over een tijdje? Hoe meen je dat?’

‘Wel ik meen, dat hij trouwplannen heeft!’

‘Onze dokter trouwplannen? Och kom, ik heb er nooit iets van gemerkt, dan zou ik toch wel eens iets gezien hebben van brieven of portretten of zoo, mensch, als je geen ander nieuws weet....’

‘En ik zeg je, dat ik er bij ben geweest, dat het heele engageeren terecht is gekomen, zooals zulke lui dat noemen. Ik heb ze met d'r beiden gezien en nou hoef ik je niets meer te vertellen, je bent ook getrouwd geweest.’

Met hartstocht waren deze woorden uitgeschreeuwd, uit kwaadheid, dat haar nieuws werd geminacht. Maar nu vervolgde ze fluisterend. ‘Word nou niet kwaad, mensch, maar ik zeg je, 't is zoo, zoo waar als ik hier zit.’

‘Och kom,’ zei juffrouw Jansink met nog ongeloovig gebaar, maar toch aan 't twijfelen geraakt. ‘De dokter is vandaag nergens heen geweest dan naar Rietberg.’

‘Juist, naar Rietberg en daar ben ik immers ook heen geweest; je weet wel Maandag haal ik altijd de wasch, die ik dan Vrijdags terugbreng. 't Is wel een heel gesjouw, dat je zoo moet loopen om een stukje brood, maar wat zul je doen? Ja, dan hebben zulke lui 't een boel beter, maar och....’

De koffie was nu zoover, dat ze stond te trekken, en de gastvrouw had den tijd om ook een stoel te nemen en eens wat nauwkeuriger toe te luisteren.

‘In Rietberg ben je geweest ja, maar wat heeft dat er mee te maken? Je hebt daar toch geen honderd wasschen? Alleen bij den dokter kom je en anders nergens.’

‘Mensch, mensch, wat laat je me lachen,’ riep vrouw Keesink met een uiterste poging om inderdaad te doen wat ze zeide, maar het niet verder brengend dan tot een gemaakt gegrinnik. ‘Wat laat je me lachen! Daar heb ik 't ook juist over, over den dokter. Heeft die dan geen dochter en heet die niet Marie?’

Dat laatste argument scheen van bijzondere kracht en de conclusie ook duidelijk genoeg, om die verder aan haar toehoorster over te laten.

Maar deze pareerde den slag even logisch: ‘Marie Jansen? En is die dan, neem me niet kwalijk, dat ik 't je zeg, is die niet Roomsch?’

‘Wat zou ik je kwalijk nemen, mensch? Als jij 't hem maar niet kwalijk neemt, dat hij je godsdienst verlaat om dien van zijn vrouw aan te nemen?’

‘Wat zeur je toch, wie gaat zijn godsdienst verlaten? En wie is die vrouw?’

‘Wel, heb je nou nog niet begrepen, dat dokter Antoni gaat trouwen met Marie Jansen? En dat hij Roomsch wordt?’

‘Dat geloof ik niet,’ verklaarde vrouw Jansink en greep haar koffiekan, ‘dat is onmogelijk.’

Haar bezoekster glimlachte al bij de gedachte aan den verpletterenden slag, dien ze nu ging toebrengen, maar ze stelde haar zegepraal even uit, daar de koffie juist werd ingeschonken en het jammer zou zijn, als daarmee werd gemorst.

Maar toen het dampend kopje goed en wel voor haar stond, deed ze haar laatsten aanval. ‘Ja, mensch, je gelooft me nou niet, maar wil ik je eens een raad geven? Is de dokter thuis?’

‘Neen, de dokter is uit,’ klonk 't kortaf.

‘Nou dat treft dan al bijzonder toevallig mooi. Ga dan eens naar zijn kamer en kijk eens, wat dat voor een boek is, dat dokter Jansen hem van middag meegegeven heeft en dat wel op zijn kamer zal liggen....’

Even aarzelde de aangesprokene nog. Maar 't was haar toch te sterk. Ze zou eens even gaan kijken.

En ze kwam terug met een gebonden boek in de hand, want boven was 't donker, en ze zou eerst even de lamp aansteken, om 't goed te zien. Toen eindelijk las ze: ‘Verklaring der Katholieke Geloofs- en Zedenleer.’

‘Had ik dat ooit kunnen denken!’ Meer zei ze niet, want haar buurvrouw, haar gast, was ook Roomsch en 't kan nooit kwaad, als je goede vrienden blijft.

(*Wordt vervolgd.*)

Grootmoeder.
Naar de schilderij van H. Valkenburg.

Een vredig tafereeltje, gelijk Valkenburg's vriendelijk penseel ze in menigte geleverd heeft: oud grootje is met het mooie zomerweer eens met haar kleinkind naar buiten gekomen en ziet nu met zorgzaam welgevallen toe, hoe het kleine meiske, nauwelijks de eerste beginselen van de edele loopkunst te boven, de voetjes verzet en met korte schokjes en ongelijk trippelende stapjes aan haar hand vooruit komt.

Dat is een weelde voor oud grootje; zonnige zomer overal: het huisje in feestdos van vol-ontloken wingerdloof, in het kleine tuintje ter zijde alles in bloei, en dan zoo lekkertjes loopen voor de deur in het zonnetje met het kindje aan de hand - 't is of ze in al dat jonge leven weêr opnieuw zich jong-worden voelt, of ze weêr leeft in den tijd, toen ze klein meiske's moeder, haar eerstgeborene, loopen leerde voor 't zelfde huisje op even zonnigen zomerdag. Toen waren heur haren nog niet vergrijsd, haar rug nog niet gekromd door jarenlangen arbeid, en de hand beefde niet, waarmee ze de eerste, aarzelende schreden van haar lieveling leidde. Nu is alles anders geworden - maar daaraan denkt oud-moedertje op het oogenblik niet: de vogels zingen in den wingerd, het zonnetje is zoo zaligwarm en kindje's heldere oogen kijken zoo blij; 't is zomer in grootje's ziel.

Het zal wel de bedoeling van den gemoedelijken schilder geweest zijn, met een zoodanig fantasietje van gelukkigen ouderdom en onnoozele jeugd de verbeelding bezig te houden van wie voor zijn werk een oogenblik met vriendelijke belangstelling verwijlen zou.

M.V.

Het spookhuis.

Door Alb. S.

't Was vreemd, dat ik dien dag absoluut naar huis wilde. Ik was op een fietstocht met een vriend, wij namen vacantie, hadden geen adres opgegeven en zwierven vrij en vroolijk door het land. Den vorigen avond was ik doodvermoeid in de landelijke herberg aangekomen, sliep in en werd 's morgens om vier uur zenuwachtig wakker met een onoverkomelijken afkeer van fietsen, van vacantie, van mijn vriend, die de beste jongen van de wereld was, en met het vaste besluit om dadelijk naar huis te gaan.

Om halfacht kwam de post, ik zag den man aankomen en ging naar beneden; er was natuurlijk geen brief voor mij.

'Beste jongen,' zei ik aan het ontbijt, ''t spijt mij erg, maar ik kreeg een brief, die mij noodzaakt dadelijk naar huis te gaan.'

Edmundson bleef mij verbaasd aanstaren en verwonderde zich, hoe ik brieven kreeg zonder mijn adres op te geven, maar hij was heel vriendelijk, schonk mij een kop thee in en dacht vol medelijden, dat de een of andere onaangename zaak mij dwong het prettige reisje op te geven en naar mijn sombere kamers terug te keeren.

Hoe ik zoo dwaas kwam, begrijp ik nog niet, maar ik nam den trein van 9.15 en klom om kwart over elf mijn stoffige trap op. De brievenbus zat vol brieven en circulaires, al de ramen van mijn kamers waren gesloten, de huisjuffrouw scheen ook vacantie te nemen en de muffe lucht in huis deed mij vol heimwee terugdenken aan de geuren van het dennenbosch, waarin Edmundson nu zou rijden.

Toen keek ik mijn correspondentie na. Er was maar één brief bij, die mij interesseerde, hij was van mijn moeder.

Norfolk, 17 Augustus.
Lieve Laurence!

Ik heb groot nieuws voor je. Je oudoom Sefton is gestorven en heeft je de helft van zijn onmételijk fortuin nagelaten. De andere helft is voor een bloedverwant, die ons heel, heel ver of eigenlijk in 't geheel niet bestaat, Selwijn Sefton. Je moet dadelijk thuiskomen. Er zijn hoopen brieven hier voor je, maar ik durf ze niet zenden, daar ik niet weet waar je ben. Waarom geef je ook geen adres op? Ik zend dezen naar je kamer, hopende, dat de huisjuffrouw je adres weet en je je brieven nazendt. 't Is een prachtig fortuin en ik ben te blij voor je om er nu veel van te zeggen, maar ik hoop, dat dit een les voor je zal zijn om in 't vervolg je adres achter te laten. Kom dadelijk naar huis.

Je liefhebbende moeder,
MARGARET SEFTON.'

'P.S. 't Is een heel dwaas testament: alles is gelijk tusschen u beiden verdeeld, behalve het huis en het landgoed. Het testament bepaalt, dat gij en Selwijn op den 1sten September na zijn dood daar te zamen moet komen en in tegenwoordigheid der familie beslissen moet, wie van u beiden het huis neemt. Kunt gij het niet eens worden, dan zal het aan 't graafschap aangeboden worden voor een krankzinnigengesticht. Juist iets voor hem! Die het huis niet krijgt, ontvangt 20.000 pond. Natuurlijk zul je dit laatste kiezen.'

Ik wierp de ramen open en stak een pijp aan. Sefton Manor - dat prachtige, oude landgoed plus een groot fortuin! Ik hoopte, dat mijn neef Selwijn liever de 20.000 pond zou hebben dan het huis. Anders - wel misschien was mijn fortuin groot genoeg om bij die 20.000 pond zóóveel te voegen, dat hij tevreden zou zijn.

En opeens bedacht ik mij, dat het vandaag de 31ste Augustus was en ik dus morgen mijn neef Selwijn en de overige familie moest ontmoeten en tot een beslissing komen omtrent het huis. Ik had nooit van mijn neef Selwijn gehoord en nog minder hem gezien. Onze familie was zeer uitgebreid en hij behoorde tot een anderen tak. Ik hoopte, dat het een jong mensch zou zijn, met wien ik zou kunnen opschieten. Ik had ook nog nooit Sefton Manor, mijn nieuw landgoed gezien, behalve op een teekening. Ik besloot het huis te gaan bekijken, vóór ik mijn neef zag.

Ik nam den trein naar Sefton.

'Wanneer u door het veld gaat is het niet ver,' zei de portier. 'U gaat door het eerste hek links, volgt het voetpad tot in het bosch, dan draait u rechts om, tot u aan de weide komt en dan ziet u het vlak vóór u.'

‘Het moet een mooi oud landgoed zijn,’ zeide ik.

‘Ja, maar 't is verwaarloosd,’ zei hij.

‘'t Zal heel wat geld kosten om het weer in orde te brengen. Het dak lekt zelfs.’

‘Maar de vorige eigenaar?....’

‘O, die heeft er niet lang gewoond, niet meer sinds den dood van zijn zoon. Hij woonde in het jachthuis, dat op den heuvel staat, tegenover het kasteel.’

‘Is het huis leeg?’

‘Ja, behalve wat oude meubels. Men zou er desnoods 's nachts kunnen slapen, maar ik zou er voor bedanken!’

‘Er is toch geen spook?’ zeide ik met kwalijk bedwongen vreugde.

‘Ik geloof niet aan spoken,’ zei de portier ernstig, ‘maar mijn tante heeft er gediend, en zonder twijfel, 's nachts is het er niet pluis.’

‘Nu,’ zei ik, ‘dat interesseert mij. Kunt ge niet een glas bier met mij gaan drinken en er mij alles van vertellen?’

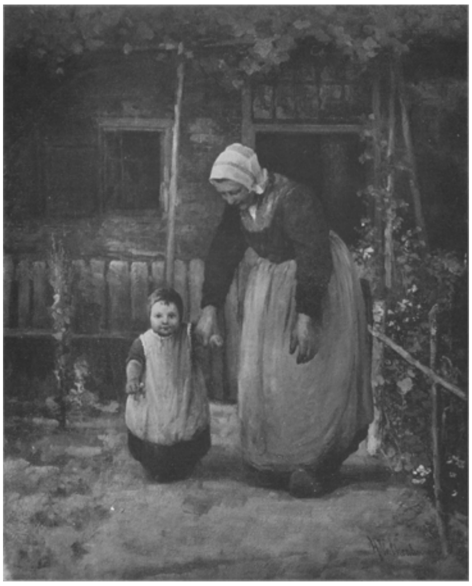

GROOTMOEDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. VALKENBURG.

‘Ik wil het u wel vertellen, mijnheer, maar ik mag het station niet verlaten, dus zal ik mijn bier hier moeten drinken.’

Ik gaf den man een kwartje en hij vertelde mij de spookgeschiedenis van mijn landgoed. Er waren eigenlijk twee spoken - een vrouw in het wit en een man met grooten mantel en slappen hoed.

‘Men zegt,’ vertelde de portier, ‘dat een der dames van het kasteel in een heeten zomernacht met haar echtgenoot zich in het park verluchtte, maar haar vader, die dacht, dat het dieven waren, schoot uit zijn raam haar en haar man dood.’

‘Denkt ge, dat het waar is?’

De portier wist het niet, maar 't was zeker, dat er in de kerk een gedenksteen was voor Maria Sefton en George Ballard, ‘en iets, dat de dood hen niet had gescheiden.’

Ik ging het hek door, kwam in het bosch, wandelde door de weide en kwam op den heuvel, waar tusschen de pijnboomen viooltjes groeiden. Beneden mij lag het jachthuis, de schoorsteenen rookten. Nog lager lag het kasteel, uit roode en grijze steen opgetrokken, een tuin uit duizend, een prachtig oud huis, uit den tijd van Elisabeth.

Ik liep snel over het korte gras er heen.

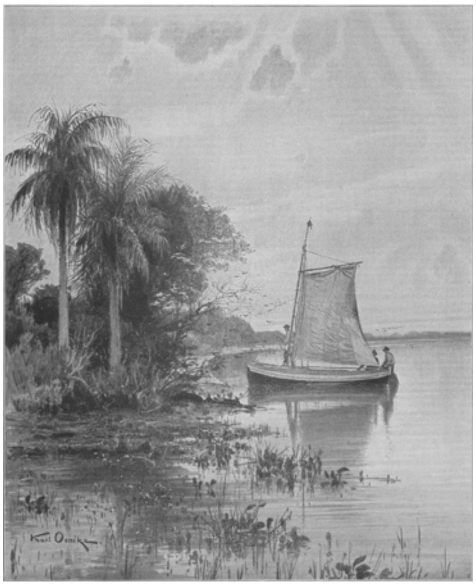

DE KOLONIE SAN BERNARDINO AAN DE LAGUNE IPATARAY IN PARAGUAY.
Naar een teekening van KARL OENIKE.

't Was niet moeilijk om in den grooten tuin te komen. De muur was overal afgebrokkeld en liet zich met gemak beklimmen. Ik klom er over en stond in een tuin - o! wat een tuin. Zoo zijn er geen half dozijn in Engeland, overal heerlijke lanen, rozenboschjes, fonteinen, met clematis begroeide prieëltjes, grijs-marmeren balustrades, waar 't klimop zich over slingerde. Vooral één laan was heerlijk, omgeven door een rozenheg, waar in 't midden een zon newijzer stond! Dit alles was van mij of liever het zou van mij zijn, als mijn neef Selwijn maar vatbaar was voor redeneering. Hoe hoopte ik, dat hij geen man van smaak

zou zijn! Dat hij iemand mocht zijn, die van renpaarden hield, of van een jacht, of van diamanten, van alles wat men voor geld kon krijgen, wanneer hij maar niet om dit oude huis en den zeldzaam ouden tuin gaf.

De zonnewijzer stond op een oud stuk muur, lang en breed; ik klom de twee treden op en leunde er over heen om den datum en het motto te zien.

Tempus fugit, manet amor,[1] stond er op met de letters S.S. en het jaartal 1617. Terwijl ik er over leunde, hoorde ik iets aan de andere zijde. Ik boog mij verder over om te zien wat daar bewogen had - een rat - een konijn? Er schemerde iets rose. Een dame in een rose kleedje zat op de trappen aan de andere zijde.

Ik denk, dat mij een kreet ontsnapte - zij zag op. Zij had donker haar, donkere oogen en een frisch rose gezichtje met hier en daar wat zomersproeten. Zij had een kleedje aan van rose katoen, dun en zacht. Zij was net een rose roos.

Wij zagen elkaar aan.

'Pardon,' zeide ik, 'ik dacht niet' - toen hield ik op en probeerde weer op vasten grond te komen. Ik kon slecht een uitlegging geven, terwijl ik daar op dien zonnewijzer lag.

Toen ik weer op mijn voeten stond, stond zij ook.

''t Is hier een heel mooi oud goed,' zei zij vriendelijk en deed daarop als wilde zij verder gaan.

'Ja, 't is alleraardigst om hier alles te bekijken,' zei ik om iets te zeggen en om haar terug te houden. Gij kunt niet denken hoe aardig zij was. Zij had een strooien hoed in de hand en heur haar leek zoo zijig zacht, net als van een kind.

'Hebt u het huis al gezien?' vroeg ik.

Zij wachtte en haar gelaat verhelderde. 'Neen,' zeide zij. 'Feitelijk ben ik erg verlangend om het huis te zien en kom van heel ver voor dat doel, maar er is niemand om mij in te laten.'

'De menschen van het jachthuis?' stelde ik voor.

'O, neen,' zeide zij. 'Ik - waarlijk, ik - ik wilde niet rondgeleid worden. Ik wilde zelf eens op avontuur uit!' Zij nam mij opmerkzaam op; zij keek oplettend naar mijn rechterhand, die op den zonnewijzer lag. Ik droeg daaraan een mooien ring, een saffier, met het wapen der Seftons er in gesneden. Toen keek zij mij weer even aan en trok de schouders op.

'Welnu,' zeide zij en haar houding gaf duidelijk te kennen: 'Ik zie, dat gij een heer zijt en ik u vertrouwen kan. Waarom zou ik met u niet het huis bekijken, al zijn we niet aan elkaar voorgesteld.'

'Welnu,' herhaalde ik, 'misschien zou ik de sleutels kunnen krijgen.'

'Geeft u werkelijk zoo veel om oude huizen?' vroeg zij.

'Ja,' zeide ik, 'en u?'

'Zooveel, dat ik bijna i[n]g[e]broken heb om dit te bezichtigen. Ik [zou] het gedaan hebben, wanneer het raam maar een beetje lager geweest was.'

'Ik ben een beetje grooter,' zeide ik en ging heel recht staan.

'O, wanneer u het zou willen!' zei zij.

'Waarom niet?' was mijn antwoord.

Zij ging vooruit, het park door, de fonteinen voorbij, tot wij aan een deur in den tuinmuur kwamen.

'Met een haarspeld kan men de klink oplichten,' zei ze en deed het meteen.

1) De tijd vliegt, de liefde blijft.

Nu kwamen wij op een binnenplaats, waar 't gras tusschen de steenen groeide. ‘Dit is het venster,’ zeide zij. ‘U ziet, dat er een ruit gebroken is. Wanneer u nu op de vensterbank kunt klimmen, kunt u daar uw hand insteken om de schuif er af te doen, en....’

‘En u?’

‘O, u kunt de keukendeur voor mij openmaken.’

Ik deed het. Mijn geweten noemde mij een inbreker - vergeefs. Was het niet mijn eigen, ten minste zoo goed als mijn eigen huis?

Ik liet haar in door de achterdeur. Wij gingen de groote, donkere keuken door, waar de ouderwetsche pot met drie pooten over den haard hing en overal nog oude braadspitten en andere zaken stonden. Toen kwamen wij in het groote voorhuis, waar wapenrustingen en oude jachttropeeën tegen den muur hingen en waar de breede trappen aan weerszijden naar boven gingen.

De lange tafels, die in het voorhuis stonden, waren bekrast door de velen, die daar hadden gegeten; er waren naamcijfers en datums ingesneden. De zoldering werd door zware balken geschraagd, de vensters waren laag en diep.

‘Hoe merkwaardig,’ zeide zij, ‘dit moet veel ouder dan het overige zijn.’

‘Ongetwijfeld. Ik denk ongeveer van 1300.’

‘Laten we toch alles bekijken,’ riep zij. ‘Ik vind het zoo aardig om geen gids te hebben, maar iemand, die ook maar naar datums gist. Ik zou niet graag p r e c i e s willen weten, wanneer dit voorhuis gebouwd is.’

Wij bekeken de danszaal, de schilderijengalerij, de bibliotheek en de witte kamer. Al de kamers waren gemeubeld - sommige prachtig, maar alles was stoffig en verkleurd.

In de witte kamer vertelde zij mij de spookgeschiedenis, bijna zooals de portier mij die verteld had, een beetje anders maar. ‘En toen zij deze kamer verlieten, ja, het moet deze kamer geweest zijn, de herbergierster wees mij dit raam aan, en zij te zamen stil door het park wilden gaan, kwam de onbesuisde vader naar het venster en schoot hen neer. Daarom spoken zij nu hier.’

‘'t Is vreeselijk,’ zeide ik ernstig. ‘Zoudt u in een spookhuis durven wonen?’

‘Neen, zeker niet,’ antwoordde zij snel.

‘Ik ook niet, het zou te....’ Ik wilde een dwaasheid zeggen, maar zij keek zoo ernstig.

‘Ik ben nieuwsgierig, w i e hier zou willen wonen,’ zeide zij. ‘De eigenaar is pas dood. 't Is een vreeselijk huis vol spoken. Natuurlijk is men nu niet bang,’ - 't zonlicht viel vroolijk naar binnen - ‘maar 's nachts, als de wind huilt en de deuren kraken en men allerlei geluiden hoort, o! dan moet het akelig zijn!’

‘Ik hoor, dat het huis aan twee personen is vermaakt, of liever één moet het huis hebben en de ander een som geld,’ zei ik. ‘'t Is een prachtig huis vol prachtige zaken, maar één van de twee zal toch wel liever het geld hebben.’

‘O ja, dat denk ik zeker. Zouden de erfgenamen de spookgeschiedenis weten? Men ziet het licht van uit de herberg, en dan komt de geest in het wit aan dit raam.’

‘Komt de geest in het zwart nooit?’

‘O ja, dat denk ik wel.’

‘En komen zij nooit samen?’

‘Neen.’

‘Wat jammer voor die arme spoken. Ze zouden bepaald wel eens graag te gelijk komen.’

Zij huiverde. ‘Kom,’ zeide zij, ‘nu hebben we alles gezien, laten we nu maar terug in den zonneschijn gaan. Ik zal er uitgaan en dan kunt u de deur achter mij sluiten en zelf weer door het raam komen. Dank u wel voor de moeite. Het is wezenlijk een avontuur geweest.’

Ik vond het heel aardig, dat zij dit zeide, maar zij bedierf het weer dadelijk: ‘Wezenlijk een aardig avontuur, om zoo'n mooi oud huis te zien zonder iemand te waarschuwen.’

Zij ging de deur uit, maar toen ik die weer wilde sluiten, kon ik den sleutel niet vinden, eindelijk ontdekte ik dien op de keukentafel; ik was zeker, dat ik hem daar niet had neergelegd.

(*Slot volgt.*)

Schetsen uit Paraguay.

Van Buenos-Aires uit wordt het verkeer tusschen Argentinië en Paraguay onderhouden door stoomschepen, die gemiddeld in zes dagen de hoofdstad van Paraguay, Asuncion, bereiken. Aan boord heerscht levendige bedrijvigheid; koffers en kisten worden opgeladen, men maakt het zich in zijn kajuit behaaglijk, en langzaam verlaten wij de haven.

De platte daken en koepels van Buenos-Aires schitteren in de middagzon, tot ook zij ten slotte in den mist verdwijnen, en aan beide zijden strekt zich onafzienbaar de ontzaglijke La Plata-rivier uit, de reusachtige watermassa's der Parana, Paraguay en Uruguay in zich opnemend. Daar de vaart wegens de vele zandbanken en ondiepten, die voortdurend van plaats veranderen, zeer gevaarlijk is, heeft ieder stoomschip twee loodsen aan boord, die afwisselend het commando voeren. Toch komt het nog dikwijls voor, dat een schip vastraakt en niet dan met groote moeite en vaak aanmerkelijke averij kan worden vlot gemaakt.

Den volgenden dag bereikt men Rosario de Santa Fé, na Buenos-Aires de aanzienlijkste handelsstad van Argentinië. Verder stroomopwaarts komen wij langs de landbouwkolonies der provincie Santa Fé, en nu en dan ziet men van het schip een hoeve aan den oever liggen. Ook geniet men aan boord, vooral des nachts, den heerlijken aanblik van veldbranden. Ontzaglijke uitgestrektheden gelijken op een vuurzee. Met de snelheid van den wind ijlen de vlammen verder, de vonken knetteren en spatten hoogop, en daarboven stijgen roodverlichte rookzuilen ten hemel. Den heeten gloed gevoelt men tot zelfs aan boord van het door de vlammen beschenen schip. Meestal worden deze branden opzettelijk veroorzaakt, om het dorre, verdroogde gras te verbranden en daardoor den groei van versch gras te bevorderen.

Voorbij Santa Elena, de reusachtige inrichtingen der vleeschextract-fabrieken van Kemmerich & Liebig, bereikt men de stad Corrientes en komt weldra aan de samenvloeiing der rivieren Parana en Paraguay. Wij verlaten nu de Parana, die onder een scherpe bocht uit het Oosten komt, en varen in noordelijke richting de Paraguay op.

Al heeft deze rivier niet de uitgestrektheid der Parana, toch is zij nog altijd een stroom, die de groote rivieren van Middel-Europa ver overtreft. Haar gemiddelde breedte is 600 tot 800 meter, op sommige plaatsen zelfs 1000 tot 1500. Bij hoogwaterstand zet zij den geheelen omtrek onder water, zoodat enkel de kruinen der boomen daarboven uitsteken. Aan den steilen linkeroever komen wij langs kleine nederzettingen en de vroegere vesting Humaita, bekend uit den oorlog met Brazilië

in 1868, terwijl aan den vlakken rechteroever Argentijnsche nederzettingen van den Gran Chaco liggen, dit reusachtige, voor het grootste deel nog ondoorvorschte woud- en moerasgebied, dat zich van Argentinië tot Bolivia over ongeveer tien breedtegraden uitstrekt. Het zijn de oude jachtgronden der Indianen, met wie de kolonisten nog vaak een bloedigen strijd te voeren hebben.

Na een reis van zes dagen zien wij Asuncion voor ons liggen, dat, op steil afdalende hellingen bij de rivier gebouwd, een verrassend mooien aanblik oplevert. Enkele monumentale bouwwerken en kerken verheffen zich hoog boven de lage, meestal slechts uit één verdieping bestaande huizen.

Opmerkenswaardig is vooral het regeeringsgebouw, waarvan de bouw reeds onder president Lopez begonnen, maar ten gevolge van den oorlog van 1865 tot 1870 eerst in de laatste jaren voltooid werd. De sterkste tegenstellingen ontmoet men hier: naast den modernen Europeaan in rok en met den hoogen hoed op, een wandelstok in de hand, den half-naakten Indiaan met pijl

en boog, den ontzenuwden afstammeling van den vroeger hier heerschenden, machtigen stam der Payagua-Indianen. Het derde element vormt de Paraguayer, wiens kleederdracht op het leven op straat een karakteristieken stempel zet. Overheerschend in de kleeding is de witte kleur, die effectvol afsteekt tegen de donkerbruine huidkleur.

De omgeving van Asuncion kenmerkt zich door een weelderigen plantengroei en bekoorlijke vergezichten. Op ongeveer veertig kilometer van de hoofdstad ligt de Paraguay'sche staatskolonie San Bernardino, in 1881 door den toenmaligen president der republiek, generaal Bernardino Caballero, gesticht en naar hem genoemd. Deze kolonie is de badplaats der rijke inwoners van Buenos-Aires en is op een bergachtig terrein aan de lagune Ipataray, een uitgestrekt mooi meer, gelegen. Villa's van vermogende kooplieden uit Asuncion, hotels, badinrichtingen enz. zijn hier ontstaan, zoodat dit idyllisch plekje van Paraguay een schitterende toekomst te gemoet gaat. Het meer, de lagune Ipacaray, strekt zich in het dal over een lengte van twintig, en een breedte van vier tot vijf kilometer uit. Met hun menigvuldige krommingen en rijken plantengroei bieden de oevers een verrukkelijken aanblik. Wilde eenden en watervogels verlevendigen het strand, en in het moerassige kreupelhout verborgen huist de *carpincho*, het waterzwijn.

Verscheidene wegen door het woud leiden verder de bergen op naar Altos, een Paraguay'sch landstadje met typisch lage huizen en een vrij plein met de kerk in het midden. Dichte wouden wisselen op den weg daarheen af met palmbosschen; pindopalmen beuren hun slanke, gladde stammen naar boven; daarnaast staat de kokospalm met zijn dikken, stekeligen stam en de kleine, ronde, olie houdende vruchten. Lager is de yataipalm met zijn fraai gevormde bladeren, welks donkere stam hoogstens twee meter hoog wordt.

Verder op weg naar Altos komen we langs nederzettingen van kolonisten en langs *rancho's*, de primitieve woningen der inheemsche Paraguayers. Even eenvoudig als de bouw is ook de inrichting van zulk een *rancho*; ze bepaalt zich tot het noodzakelijkste huiselijk gerief. Voor het meerendeel zijn de hutten door een aanplanting van sinaasappelboomen omgeven. De Paraguayer is geen groot vriend van werken; hij plant bij zijn *rancho* niet meer dan hij strikt noodig heeft: hoofdzakelijk maniok, wier vleezige wortel onze aardappelen vervangt, wat tabak en eveneens wat maïs en katoen voor huiselijk gebruik. Bananen en sinaasappelen groeien zonder zijn toedoen.

Het voornaamste middel van vervoer in Paraguay is een kar van enkel hout; zelfs de beide meer dan twee meter hooge raderen hebben geen ijzeren bestanddeelen. Zes ossen, twee aan twee wijd voor elkander gespannen, zijn noodig, om dit voertuig op de zeer gebrekkige wegen vooruit te brengen.

Verstrooid in het binnenland liggen de nederzettingen der kolonisten. Tot de voornaamste behoort de *estancia* Isla Pau bij Caraguatay, ten oosten van Altos. Maar in Paraguay is het niet gemakkelijk kolonist te zijn: daar behoort ijzeren vlijt en taaie volharding toe, en nog hebben velen er het geluk niet gevonden, dat zij gezocht hadden.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

(*Vervolg.*)

De Engelschen hadden ondertusschen halt gehouden, en uit hun verschansing zagen de Boeren, dat de paarden terug werden gevoerd naar de sloot, terwijl ééne compagnie een defensielinie vormde en snel over de vlakte begon aan te rukken. Zich veilig achtend om den grooten afstand, dekten zij zich niet, maar sprongen met korte aanloopen voorwaarts, nu en dan staan blijvend om een salvo af te vuren.

Een menigte kleine stofwolken wezen aan, waar meerdere kogels insloegen, andere floten over de muren van den kraal heen, en slechts weinige boorden in de steenen.

De Boeren bleven nog altijd onbeweeglijk zonder het vuur te beantwoorden, en al moediger door het aanhoudend zwijgen van den vijand, rukte de defensielinie een honderd meter nader.

Toen greep een der beste Boerenschutters zijn geweer, mikte scherp en schoot. Een der roodgekleede manschappen breidde de armen uit, alsof hij iets omhelzen wou, wankelde een paar passen zijwaarts en plofte op den grond, waar hij als een bruingrijze vlek op de donkere vlakte liggen bleef. Een schrik voer door de voortrukkende patrouille, de commandeerende officier riep iets, zwaaide zijn sabel en de soldaten wierpen zich allen te gelijk op den buik, zoodat men uit den kraal slechts hun hoofddeksels zien kon.

‘Vizier duizend meter!’ luidde het laatste bevel, en alleen onder allen bleef de aanvoerder rechtop staan om zich te overtuigen, of alles in orde was.

Van der Boeren zijde werd dit beschouwd als een uitdaging en het eerste salvo knalde. De officier sloeg dubbel, alsof zijn middel doorgesneden was en viel.

Twee zijner lieden sprongen op om hem weg te dragen, en nieuwe schoten knalden.

De kamp tusschen de beide vijandelijke afdeelingen scheen woedend te zullen worden. De defensielinie telde een verlies van drie dooden en vijf gewonden; in den kraal was een man met doorschoten schouder naar den zendeling gedragen, die hem de eerste verpleging wijdde. De schoten vielen talrijk, kleine stofwolken warrelden overal op en verzwonden weer even gauw, maar iets noemenswaard was tot nu toe niet aangericht, hoewel er al twintig minuten, dat het er spande, voorbij waren. De Boeren onderhielden een spaarzaam vuur, welks werking echter de overhand had op den in 't open veld liggenden vijand. Van der Raadt wenschte hen zooveel doenlijk slechts op te houden tot den tijd der schemering om dan, door het duister gedekt, naar hij hoopte, des te gemakkelijker den terugtocht te kunnen volvoeren.

De Engelschen schenen plotseling alle geduld verloren te hebben; hun defensielinie nam een wanhopenden aanloop en kwam tweehonderd meter nader. Toen de soldaten zich opnieuw op den grond wierpen, hadden zij een dozijn kameraden achter zich gesneuveld liggen, want nu nam het vuur der Boeren krachtig toe. Terwijl een der drie Engelsche compagnieën moedig aanvallenderwijze werkte, zette de tweede zich noordwaarts in beweging naar de kopjes. Haar gelederen marcheerden buiten schot windsnel over de karroo, terwijl de verdedigers van den kraal vergeefs zich voor het hoofd sloegen om te doorgronden, wat het doel dezer beweging zijn kon. De derde compagnie, die de reserve vormde, lag nog steeds onbeweeglijk naast de sloot.

Van der Raadt hief zich voorzichtig boven de muurverschansing en blikte den aftrekkenden troep na, achter welken in den zonneschijn een lichte stofwolk opdwarrelde. Aanstonds dekte hij zich weer, zonder iets bespeurd te hebben; een Engelsche kogel platte zich af tegen de steenen vóór hem en spatte hem wat gruis in 't gezicht, ten bewijze, dat ook de vijand goede schutters bezat.

Een half uur had het geschut van beide kanten reeds voortgewerkt en nog waren de strijdenden ongeveer achthonderd meter van elkaar verwijderd. De kogels floten zonder tusschenpoozen over het open land, en meerdere vonden hun weg tusschen de steenen, zoodat de verschansten zich scherp in acht moesten nemen. Naast de schapenkraal lagen nu drie gewonden en één doode. De zendeling sprak een luid gebed en de klank van zijn stem drong soms over het rumoer heen tot de kampende broeders door. De dragonders zaten op een hoop en verbeten zich van woede niet bij hun landgenooten in het vuur te kunnen staan, die zelfs niets van hun lot vermoedden; een afgereten stuk steen had den een getroffen, de zieke officier ijlde luid van bloed en dood.

Plotseling zwenkte de marcheerende compagnie naar rechts, vormde een defensielinie en rukte in één gang tegen den kraal op.

In minder dan een halve minuut hadden de Boeren de list begrepen en het gevaar doorzien, waarmee de laatste beweging des vijands hen dreigde. Zij werden nu van twee kanten bestookt, en breidde zich de uiterste vleugel der Engelschen nog meer oostwaarts uit, dan waren zij spoedig omsingeld. De vijand hoefde slechts zijn stelling van nu te behouden om hun een terugtocht langs een anderen kant, dan vanwaar ze gekomen waren, onmogelijk te maken, en ook die uitweg was versperd, wijl een deel der reserve, die bij de sloot lag, zich zuidwaarts in beweging zette.

Onmiddellijk splitste Van der Raadt zijn troep in drie afdeelingen, die elk een der drie Engelsche patrouilles voor hun rekening hadden. De hoofdafdeeling bleef waar 't heetst gevuurd werd en de kleinere bestookten de nader rukkende zijvleugels der vijanden. Trots den hardnekkigen tegenstand hadden dezen door hun sikkelgewijs voortbewegen een grooten sprong voorgekregen en de Boeren zagen in, dat hun stelling spoedig onhoudbaar worden zou. Van drie zijden aan geweervuur blootgesteld, boden de half verweerde muren van den kraal zeer onvoldoende beschutting en veel bezorgde blikken werden er tusschen de verdedigers gewisseld. In zenuwachtige haast verschoten zij hun patronen, hun oogen gloeiden, hun adem hijgde; terwijl het er heeter toeging, zonk toch hun moed. Scherp te mikken was niet meer doenlijk, 't gold hier voor alles de weerpartij zooveel mogelijk met kogels te overstemmen, en de Mausergeweren knalden nu onophoudelijk. Op dit oogenblik baatten hun veel geroemde zekerheid van oog en vastheid van hand weinig, want alleen, wanneer men zich gedekt weet en zijn koelbloedigheid bewaart, kan men die eigenschappen daadwerkelijk toonen.

Ook de Engelschen onderhielden een moorddadig snelvuur. Het aantal gewonden binnen den kraal werd vermeerderd met drie, die bleven liggen, waar zij getroffen waren, wijl niemand het wagen dorst ze op te heffen. De stelling achter de schapenkraal was ook niet veilig meer; een paar kogels waren door de wagenhuiven gedrongen in de tentenbagage; een paard werd aan den kop verwond en rende angstig op de karroo weg, eenige verschikte makkers meevoerend. Het werd achter de puinhoopachtige muren onhoudbaar. Een jongen man werden door een verdwaalden kogel de schouders doorboord en toen hij, van pijn krimpend, zocht weg te komen, verpletterde een nieuwe kogel hem een elleboog. Een ouden man werd de kin verbrijzeld, het afgutsende bloed verfde zijn langen witten baard. Met wijd gespalkte oogen staarde hij in de lucht, terwijl een kreunende jammerkreet zijn keel uitdrong. Een minuut later zonk hij ineen en bleef liggen, een kogel was recht door zijn hoofd gegaan en had zich afgeplat op den wand achter hem. Hij was de tweede doode.

De stelling der verdedigers werd wanhopend. In twintig minuten was heel de toestand veranderd, alleen de gedachte aan te vluchten was zelfs waanzinnig; aan twee kanten blootstaand aan het krijgsvuur, moesten zij vallen tot den laatsten man

toe, of ze hadden zich - niemand had de gedachte nog in woorden omgezet - over te geven op genade of ongenade.

De Engelschen rukten langzaam, maar zeker nader; de leemten in hun drie afdeelingen waren met eenige troepen van de reserve gevuld, hun vleugels breidden zich oostwaarts uit en 't viel licht te berekenen, wanneer het eind van het treurspel komen zou. Buien van kogels ratelden tegen de steenen, elke spleet zochten en vonden ze, overal drongen ze door, rechts en links en van voren; van achteren was het op dit oogenblik nog veilig, maar hoe lang zou het duren en de Engelschen zouden een ring sluiten om den kraal!

De radeloosheid der verdedigers werd al grooter, gesteun, gejammer, gekerm steeg op uit den kraal. Een boer van middelbaren leeftijd begon luid een psalm te zingen en een paar anderen trachtten mee te stemmen; een jongeling naast hen weende, en een forsche Boer, die in een vlaag van waanzin opvloog, werd onmiddellijk ter aarde geworpen met twee kogels in het onderlijf. De koelbloedigheid, anders een typisch karaktereigen van den Boer, was weg; doodsvrees had de mannen aangegrepen en omklemde ze met ijzeren klauw. Degenen, die zich voor het eerst in 't vuur bevonden, zaten weggekropen achter steenhoopen en in kuilen, hun makkers den hopeloozen kamp overlatend. Een kinderspel bij dit angsttooneel ware een verwoed gevecht tegen een groote overmacht in het open veld. Plat tegen den grond lagen ze en zonder een seconde pauze floten, kruisend in alle richtingen, over hen heen de boden des doods, de minste beweging kon een leven kosten. En de vijand kroop nog maar nader, nader en al meer kringsgewijs, wellicht nog weinig minuten, en van alle zijden zouden hun kogels regenen in den kraal.

GENERAAL LUKAS MEIJER EN MEVROUW MEIJER.

De Engelsche officieren hadden veel geleerd door de groote verliezen bij vroegere gevechten. De tijd, dat zij hun troepen maar dadelijk zonder eenige aarzeling voerden tot een mannenmoordenden front-aanval, was voorbij, met den neus op den grond kropen ze nu aan, zonder overijling. Wanneer de eene helft van een troep van stelling veranderde en voorwaarts kroop, dan vuurde de andere met verdubbelde kracht en als ze zóó twintig meter verder waren, deden zij op hun beurt even ijverig de geweren knallen, totdat hun nevenmannen ook over het roode zand geschoven en weer naast hen in de linie aangesloten waren.

Kort voor het aanbreken der duisternis meenden de Engelsche officieren de vrucht rijp. Zij rekenden op de overwinning, zij zagen het weerstandsvermogen der Boeren afnemen, en - hadden niet veel haast. Zij wachtten kalm en wikten en wogen alle kansen bedaard. Straks zouden ze de Boeren op het lijf vallen met hun overmacht, men had slechts het juiste oogenblik te kiezen, en alles zou binnen weinig minuten besteld zijn. Doch zoo lang nog veertig Mausergeweren van den anderen kant knalden, was het onverstandig te beginnen, eerst wanneer de helft daarvan verstomde, dan was het rechte tijdstip daar. De aanval zou gericht worden tegen het verlaten woonhuis, op z'n hoogst dertig meter van den kraal verwijderd, en een dozijn schutters zou al genoeg zijn om vandaar de stelling der Boeren volkomen te beheerschen.

De Engelsche bevelhebber, die aan de sloot was blijven staan en met een kijker het verloop van alles naging, keek nu rustig op zijn horloge en wendde zich tot een officier in zijn nabijheid.

‘Luitenant Seewel, zeg aan kapitein Stone, dat hij storm loopt over vijftien minuten. Zeg hem, dat de heele reserve aanrukken en aan den aanval deelnemen zal.’

De adjudant wierp een verstolen blik op de ‘heele reserve’, welke met inbegrip van de paarden-oppassers hoogstens vijftig man telde.

‘Ja, majoor!’ zei hij en ging om het bevel over te brengen. Een vriendelijke knik volgde hem van den aanvoerder, die zich heel even verdiepte in prettige beuzelarijen. Het toeval had hem zijn taak licht gemaakt, hij was tevreden. Een gelukte verkenningstocht, een overwinning, tachtig gevangenen na een hardnekkig gevecht, en een rapport, dat zijn naam in alle kranten brengen zou. Hij verkneukelde zich en zag zich al in kolonelsuniform

Achter een woeste steenenmassa lag een ander bevelhebber, wiens gedachten donker waren. Van der Raadt's gezicht was zeer bleek. Hij las zijn manschappen in de ziel, hij zag hun moedeloos, slappe handelen, hij wist, dat het einde naderde. Wat zijn eigen persoon betrof, was hij zonder kommer, maar hij vroeg zich af, of hij nog langer het leven zijner vrienden wagen mocht, waar toch alles verloren was. Hij dwong zich de waarheid in de oogen te zien: de dood of St. Helena, en niet meer te denken.

(*Wordt vervolgd*.)

Bij de Platen.

Hemelsche liefde. -

‘Hemelsche liefde’ luidt het onderschrift der schilderij van M. Lewis, waarnaar onze gravure vervaardigd is.

En inderdaad, de nobele maagdenfiguur is geheel aan het aardsche onthecht, om zich enkel bezig te houden met den Hemel en met de hemelsche dingen.

De omgeving van steen en rots, waartusschen ternauwernood een enkel spichtig kruidje ontspringt, spreekt van een verstorven leven.

De gevouwen handen, het vroom tot aanbidden genegen hoofd, de heiligen-nimbus bewijzen, dat de godvreezende maagd haar hart verteerd voelt door een hemelsche liefde, de liefde tot den Bruidegom, Dien zij zich verkoren heeft.

En de voorstelling wekt bij den beschouwer gedachten aan hooger en edeler dingen dan het aardsche, zij verplaatst ons in de woestijn, waar groote heiligen, die alles

hadden vaarwel gezegd, zelfs het gezelschap van den medemensch, God in de eenzaamheid dienden, hun zielen tot zaligheid.

Generaal Lukas Meijer. -

Hem, die twee en een half jaar lang aan het moordend lood der Engelschen en aan gevangenschap wist te ontkomen, verraste de dood in den namiddag van Vrijdag 8 Augustus te Brussel, waar de Transvaalsche generaal op zijn doorreis naar Karlsbad vertoefde.

Lukas Meijer is een der bekende figuren uit den Boerenoorlog, - uit de eerste periode vooral, toen het driemanschap Joubert-Cronjé-Meijer de aandacht der wereld geboeid hield, terwijl in het tweede gedeelte van dien heldenkrijg een ander driemanschap, Botha-de Wet-de la Rey, op nòg schitterender wijs op den voorgrond trad.

Lukas Meijer's naam als generaal blijft verbonden aan de Boeren-overwinning bij Talanaheuvel, den 20sten October 1899 - negen dagen na het uitbreken van den oorlog - behaald op generaal Symons, die daar sneuvelde.

Ook aan den vrijheidsoorlog in 1881 nam generaal Meijer deel, en drie jaar later ondersteunde hij met een legertje van 800 Boeren uit het district Utrecht den koning van Zoeloeland, die tegen een opgestaan opperhoofd had te strijden. Als belooning voor de bewezen diensten ontvingen de Boeren van de Zoeloesche Majesteit een strook gronds. Deze werd Nieuwe Republiek gedoopt en kreeg het nieuw aangelegde dorp Vrijheid tot hoofdplaats. Van deze republiek was Lukas Meijer vier jaar president, waarna zij met gemeen overleg als district Vrijheid bij de Zuid-Afrikaansche Republiek werd ingelijfd. Sedert 1888 vertegenwoordigde Lukas Meijer het district Vrijheid in den Eersten Volksraad en was daar een invloedrijk lid, tegenstander van de door president Kruger gevolge staatkunde. Dit belette hem evenmin als andere voormannen in de republiek, die het met Kruger's politiek niet konden vinden, bij het uitbreken van den oorlog het bevel over een commando te aanvaarden en als een goed patriot zijn plicht te doen jegens zijn land.

Na het sluiten van den vrede vertrok generaal Meijer naar Europa, om daar herstel voor zijn geschokte gezondheid te zoeken. In den ouderdom van nog maar 54 jaar werd hij, die, zooals onze afbeelding toont, een kranige figuur was, door een hartaandoening onverwachts uit het leven weggerukt.

[Nummer 33]

Photographie van Frans Hanfstängl, te München.
GOEDE NACHT! NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. VAN BERGEN.

Het groote raadsel, door G. Bruna.

IX.

Ja ze moest het doen. Ze moest hem waarschuwen. Hij was nog zoo jong en zoo onervaren op geestelijk gebied. Hij zou ongemerkt in de val loopen. Wat die Roomschen toch slimme vogels waren! Je zou zeggen: Dat ze zelfs een dokter te pakken konden krijgen!

Maar als hij zijn woord al gegeven had? En juffrouw Jansink stelde zich iets zeer geheimzinnigs voor, dat ze zich wel niet goed kon voorstellen, maar dat toch zeer geheimzinnig was. Iets van een dolk en een valluik en bloed, waarmee de handteekening moest worden gezet. Brrr....

Maar neen, ze zou den strijd bestaan. Ze zou haar geweten ontlasten, zij wou de schuld niet zijn, dat hij door de Jezuïeten werd ingepalmd. Zij zou het hare doen. En met bevende hand klopte ze op de deur van haar voorkamer, thans bewoond door dokter Antoni.

'Ja,' klonk het verstrooid.

'Daar heb je 't nou al.'

Dat was haar eerste gedachte.

Hij zat er in te lezen, in het boek, het boek, dat ze gisterenavond, na den titel te hebben gezien, haastig weer had dichtgeslagen en weggelegd.

Het boek, dat haar de nederlaag had bezorgd tegenover haar buurvrouw. Het vreeselijke boek.

En toen ze nadertrad, zag ze bovenaan de bladzijde waar hij was, de woorden staan: 'Het vagevuur.'

De dokter las aandachtig, zóó, dat hij haar niet bespeurde. Eindelijk sloeg hij 't boek dicht, en keek haar aan. Het was haar, of hij een kleur kreeg. Maar zij zelf zag nog dieper rood, toen ze, de oogen neerslaand, stotterde: 'Mag ik.... u.... eens even.... spreken?'

'Spreken? Wel zeker, juffrouw, wat had u te zeggen?'

'Ik wou u eens spreken over.... over - ja, hoe zou ze dat nu aanleggen? - over dat boek.'

'Over dat boek? Wou u dat ook eens lezen? Met genoegen. Als ik niet thuis ben, moogt u 't wel nemen. Maar zorgt u, dat er niets aankomt, want ik heb 't geleend en moet het natuurlijk teruggeven.'

'O, mijnheer, wat ben ik blij, dat u dat zegt.'

'Zoo, verlangt u er zoo naar, om het te lezen? Ja, 't is ook inderdaad een mooi boek, helder geschreven, en 't zijn toch maar de gewichtigste vraagstukken....'

'Neen, mijnheer, dokter wil ik zeggen, dat komt nog altijd omdat de vorige mijnheer, ziet u, die hier woonde, geen dokter was; maar ik ben zoo blij, dat u 't geleend hebt. Ik dacht, dat u 't had gekregen en dat u met een eed of zoo was verbonden om het te lezen. Maar, mijnheer, laat u nou toch niet door de Jezuïeten meesleepen, want och! u moest eens weten wat een slechte menschen dat zijn.'

'Jezuïeten?' vroeg dokter Antoni op een toon van de grootste verbazing, en toen hij geen antwoord kreeg, vervolgde hij: 'Maar, juffrouw, hoe komt u toch in 's hemelsnaam aan die menschen. Ik heb er mijn heele leven, voor zoover ik weet, nooit

een gezien. Dat boek heb ik van dokter Jansen, omdat ik er hem om gevraagd heb. En ik moet zeggen, het antwoord op de vraag, die mij verontrustte, heb ik gevonden.'

'Waarom hebt u dat niet gezegd, mijnheer, dat u een twijfel had, want ziet u, ik ben wel een eenvoudige vrouw, maar in de Schrift ben ik thuis, en die geeft antwoord op alle vragen.'

'Nou, vertelt u mij dan eens, wat u er van denkt,' zei de dokter, niet zonder een glimlach over de theologische autoriteit, die zich hier plotseling aanbeval. 'Ik wou dit weten: Wanneer de mensch sterft, dan wordt hij beloond of gestraft. Maar als hij nu niet zóó slecht is geweest om voor eeuwig verloren te gaan en toch niet rein genoeg om den hemel binnen te gaan, want wie is daartoe nu rein genoeg, wat gebeurt er dan?'

Met open mond stond de juffrouw te luisteren. Ook zij had zich bij de boetpredikaties van den ouden dominee wel eens afgevraagd, wie dan eigenlijk wel bij zijn dood geschikt was voor den Hemel.

Maar ze moest thans haar reputatie als Schriftkundige handhaven. 'Ja, mijnheer, dokter wil ik zeggen, daar kan ik nou juist aan zien, dat u niet bekend bent met de H. Schriftuur. Ziet u, dat is nou de kwestie van de talenten. De Heiland zegt, dat wie zijn talenten begraaft, die wordt in 't oordeel weggestuurd, maar wie ermee woekert, die komt in den Hemel. Dat is nu maar de kwestie.'

'Juist, juffrouw, dat begrijp ik, maar als ik nu tien talenten heb, vijf er van gebruik ik, maar de andere helft begraaf ik, - en zoo ongeveer is toch de gewone regel in het menschelijk leven, wat dan?'

De juffrouw gaf zoo duidelijk teekenen van verlegenheid, dat geen antwoord te verwachten viel, zoodat de dokter vervolgde:

'Ziet u, en daar geeft de Roomsche leer van het vagevuur antwoord op.'

'Och, mijnheer, hoe kunt u toch zoo praten,' vroeg ze, zooveel mogelijk het gesprek een andere richting gevend. 'Hoe kunt u toch zoo praten van de Roomsche leer! Die is heelemaal door de Jesuïeten gemaakt en wat dat leelijke menschen zijn, dat moest u eens weten. Een nicht van mijn man, - nou hij dood is, komt ze hier zoo nooit meer in huis; dat zit in mekaar met een erfenis, maar ik zal daar maar niet op terugkomen; een mensch schiet anders 't gemoed wel eens vol, - maar wat ik dan zeggen wou, die nicht had het zelf gehoord van iemand, die onder de Jezuïeten had verkeerd, maar wat die te lijden had gehad van die menschen en wat die er van wist te vertellen. Och, och, mijnheer, u moest het eens gehoord hebben!'

'Wat moest ik gehoord hebben, wat die nicht vertelde, of wat die zegsman van uw nicht beweerde?' vroeg dokter Antoni kalm.

'Hoe meent u dat? U wil toch niet zeggen, dat mijn nicht of eigenlijk mijn mans nicht er om gelogen zou hebben? Nou wil ik niet zeggen, dat je ze altijd vertrouwen kon, maar, mijnheer, ik geloof ze toch nog liever dan die menschen, waarvan u dat boek gekregen hebt. Den eersten dag, dat u naar dr. Jansen vroeg, is me de schrik al om 't hart geslagen. Ik dacht aan dien armen Willem van Oranje, en vaderlandlievend zult u toch ook wel wezen, die is ook zoo door de Roomschen vermoord. En dan die graven van, hoe heeten ze ook weer, van Egmond en dien ander....'

'Die waren zelf Roomsch, juffrouw, als ik me niet vergis....'

'Wat zegt u, waren die zelf Roomsch, nou zooveel te erger. U ziet wel, als u Roomsch wordt, dan is u nog niet zeker, dat ze u met rust laten, als u niet alles doet wat ze zeggen. Och, mijnheer, dokter wil ik zeggen, gelooft u me nou, die menschen zijn tot alles in staat, want het doel heiligt de middelen, zeggen ze, ze mogen, als 't voor hun zaak is, alle kwaad doen, wat ze maar willen.' -

Dr. Antoni had maar met een half oor geluisterd, anders zou hij zeker geprotesteerd hebben tegen de onderstelling, dat hij Roomsch zou willen worden. Hij zat, om duidelijk te toonen, dat het gesprek hem verveelde, in het boek te bladeren, dat tot de verontwaardiging der juffrouw aanleiding had gegeven. Maar nu viel hij haar plotseling in de rede:

'Wat zei u daar, juffrouw? Dat de Roomsche leer iets kwaads veroorlooft, om iets goeds te bereiken?'

'Ja zeker, mijnheer, en dat heb ik nu eens niet van die nicht, maar dat heeft onze dominee zelf verteld en nog sterker zal ik 't u bewijzen, dat staat in de krant, die goede vrome krant, en die zal er toch niet om liegen, mijnheer.'

'Maar luister dan eens, juffrouw, wat ik hier in dit Roomsche boek lees: 'Al is de bedoeling nog zoo goed, zij is toch niet in staat een slecht middel te heiligen of de toepassing er van te rechtvaardigen.'

'Wat zegt u daar? Staat dat er? Nou, maar ik geloof het niet, u schijnt het er nu eenmaal op gezet te hebben, alles te gelooven wat u leest. Och, wat zal ik zeggen, om een meisje is al zooveel gedaan. Maar dat u vaarwel zou zeggen aan uw geloof voor dat nest van Jansen, nou, ik wou nog liever....'

Nu eerst begon dokter Antoni iets te begrijpen. 'Wat zegt u daar?' riep hij, bleek wordend. 'Wat praat u daar van geloof vaarwel zeggen, en wat praat u daar van een meisje?'

Het was de beurt aan juffrouw Jansink om verbaasd en verschrikt te zijn.

'Is u dan niet? Juffrouw Keesink zei het toch....'

'Juffrouw Keesink? Is dat hier de buurvrouw, die bij dokter lansen de wasch doet?'

'Ja, mijnheer.'

Er ging Antoni een licht op. Hij herinnerde zich het oogenblik, toen ze beiden voor 't venster hadden gestaan en hij herinnerde het zich met genoegen, maar hij begreep nu ook, wat vrouw Keesink had gedacht en verteld en hij barstte uit in een schaterend gelach. Eindelijk zei hij:

'En dus ik ben zeker zooveel als verloofd met juffrouw Marie Jansen?'

'Ja, natuurlijk....'

'Nou, heelemaal niet natuurlijk. Maar u kunt 't gerust tegenspreken, hoor. Kom, ik moet er eens op uit.'

(*Slot volgt.*)

In de kerk te Maassluis.
Naar de schilderij van Richard Bisschop.

De naam Bisschop is een schildersnaam: twee echtparen Bisschop wijden zich aan de kunst; Christoffel Bisschop en Kate Bisschop-Swift vertegenwoordigen de oudere, Richard Bisschop en Suze Bisschop-Robertson, de jongere, ver-verwante generatie.

'Het Huwelijksaanzoek'[1)] gaf ons eenig denkbeeld van de artistieke bedoelingen des ouderen, de kerk te Maassluis moge als voorbeeld van het kunnen des jongeren Bisschops gelden; allicht vinden we later gelegenheid de lezers der *Illustratie* ook eens kennis te doen maken met het werk der beide dames Bisschop.

Al dadelijk zien we, dat deze kerkschilder een heel andere opvatting heeft dan wijlen Bosboom, de in dit genre meest beroemde onder onze landgenooten: hier een

1) In No. 39 van dezen jaargang.

meer anecdotische voorstelling van het onderwerp, dat zich onder Bosboom's handen zou verheerlijkt hebben tot een visioen van wijding en indrukwekkende statigheid, een mysterie van licht-en-kleur. Toch is Bisschop's kleur diep en fraai, zijn techniek nobel te noemen, zijn schilderij een aangenaam geheel, waarin alleen, naar onze meening, de ietwat poseerende figuren der popperige boerin met het stijve meisje aan de hand hinderlijk doen. We zagen op de laatstgehouden Vierjaarlijksche te Rotterdam hetzelfde gegeven, waarin de heer Bisschop, zéér ten voordeele van het ensemble, deze twee figuren had weggelaten.

Bisschops belangstelling in karakteristieke stoffage, waardoor hij zijn typige figuurtjes meer om hunzelfs wil zet in zijn kerken dan Bosboom dit te doen pleegde met zijn ridders en magistraten, monniken en bedelaars - wier gewaad hem de dofblauwe of rosroode kleur aan de hand deed, welke hij noodig had om de fonkelende donkerten zijner statige kathedralen nog te verdiepen, of wier menschelijke kleinheid de rustig-ranke rijzing der pijlers, de weidsche welving der bogen hooger majesteit verleenen moest - mag hem niet als een noodzakelijk minderwaardige neiging worden aangerekend. Hij geeft een kerk met de menschen erin, als typen - en zoo is de oude visscher, die daar met zijn psalmboek in de linker en de rechter in den broekzak familiaarlijk te leunen staat tegen het koorhek zeker welgeslaagd te noemen. Meer naar den achtergrond zien we er nog enkelen, allen op witgeschuurde klompen; één staat er achter het beschot, dat de bankenruimte van het vrije deel der kerk scheidt, en de overigen zitten; de mannen met het aangezicht naar den kansel, welken wij ons tegen een der pilaren aan de linkerzijde van het ruim denken moeten, waarheen de stoelen der vrouwen gekeerd zijn. De wat nonchalante houding dezer mannen is zeer verklaarbaar en mag vooral niet aan dorpere onwetendheid of gemis van eerbied worden toegeschreven: de protestant immers beschouwt zijn kerk ook wel als het Huis des Heeren, maar Diens tegenwoordigheid daarin niet wezenlijker dan op een willekeurige plaats ter wereld, en deze beschouwing vermag niet zóóveel wijding aan zijn bedehuis te verleenen, dat hij er zijn huiselijke houding voor een meer devote zou varen laten. Bovendien de preek is reeds geëindigd, dat zien we aan de deftige boerin, die het kerkgebouw verlaat; men is moe van het ingespannen luisteren en neemt er dus zijn gemak van, onder het zingen van den slotpsalm. Aanstonds zal de predikant den zegen uitspreken, waarvoor enkele mannen reeds zijn opgestaan.

Al zijn de figuren klein, toch onderscheiden we duidelijk den bolwangigen jongen in de achterste bank, den grijzen grootvader met kleinzoon, die al uit grootva's boek meezingen mag, den visscher-op-zijn-Zondagsch met ringetjes in de ooren en hoogen hoed in de hand, rechtop staand, en nog enkele anderen, te zamen gevend den typigen indruk eener protestantsche dorpsgemeente, naar de bedoeling van den schilder.

M.V.

Het spookhuis.
Door Alb. S.
(*Slot.*)

Ik sloot de deur en sprong uit het raam, maar nergens kon ik een rose kleedje ontdekken; de tuin was verlaten. Ik ging op de treden van den zonnewijzer zitten en vond mijzelf zeer dwaas. Ik had haar heen laten gaan, ik wist niet eens haar naam, en dat aardige gezichtje met de vriendelijke oogen en den prettigen glimlach zou ik nooit meer zien. Ik kon moeilijk innig van een meisje gaan houden, dat ik zóó kort gezien had, en toch al den tijd, dat ik met haar praatte, had ik bij mij zelf gedacht, hoe aardig en lief zij was.

Van den bediende in de herberg hoorde ik, dat een jonge dame in het rose daar was geweest en met een gezelschap naar Barnhurst-Castle was gegaan. In het

vreemdelingenboek stonden wel twintig vrouwennamen, elk daarvan kon de hare zijn. Toen ik verder bladerde zag ik in flink rond schrift ‘Selwijn Sefton’ staan.

‘Logeert die hier?’ vroeg ik den bediende.

‘Ja, mijnheer, vandaag gekomen, mijnheer.’

‘Kan ik een zitkamer krijgen en daar dineeren?’

Ik kreeg er een: ik overlegde, of ik mijn neef ten eten zou vragen en hem onder een glas wijn bepraten om mij het huis af te staan. Neen, dat ging niet. Ik zag uit mijn raam een jongen man in een licht pak met een bleek, vervelend gezicht, in den tuin wandelen. Een vrouwestem riep: ‘Selwijn!’ en daarop verdween hij. Ik kreeg dadelijk het land aan hem; neen, dien man kon ik het huis niet afstaan; misschien liet hij het wel afbreken! Hij zou zeker bang van het spook zijn en....

Opeens kreeg ik een ingeving en ik maakte een plan.

Ik dineerde; ik zeide, dat men niet op mij moest wachten, want, dat ik vrienden in de nabijheid ging bezoeken en misschien daar zou blijven slapen. Ik nam mijn regenmantel over mijn arm en stak mijn slappen vilten hoed in mijn zak. Ik droeg een licht pak en een strooien hoed.

Voor ik heenging, leunde ik voorzichtig uit mijn raam. Ik zag, dat voor het venster naast het mijne het bleeke jongmensch zat te rooken. Ik hoopte, dat hij daar zou blijven zitten. Zijn raam zag juist uit in de goede richting. Wanneer hij niets zag, zou wel iemand anders hem opmerkzaam maken. De vrouw des huizes had gezegd, dat ik niemand zou storen, wanneer ik om halféén thuiskwam, want dat de toeristen nooit heel vroeg thuis kwamen.

Ik kocht in het dorp kaarsen en terwijl ik in het duister verder ging, keek ik telkens om, of de lamp van het jonge mensch nog brandde. Het was nu over elven.

Ik kroop weer door het raam in mijn huis, stak een kaars aan en ging de donkere keukens door. Toen ik in het voorhuis kwam, blies ik het licht uit. Zóó vroeg en in het gedeelte, waar 't niet spookte, durfde ik geen licht laten zien.

Ik stootte mij leelijk tegen een der tafels maar vond toch de trap en kwam na eenig dwalen in de witte kamer terecht. Ik ben geen lafaard, ik dacht dit ten minste, en toch, ik had een wonderlijk gevoel, toen ik de breede trappen opstrompelde, juist of er iemand achter mij aankwam. Ik vond een klein kamertje zonder raam, waar ik een kaars aanstak; ik ging naar de witte kamer en zette de groote luchters met twintig armen op de tafel, toen plaatste ik daar de meegebrachte kaarsen in.

Ik ging naar de kleine kamer terug, sloeg den mantel om, zette den slappen hoed op en keek op mijn horloge. Halftwaalf. Wat was het naar om te wachten. Ik wilde aan iets prettigs denken: hoe rijk ik was, dat dit mooie huis mij zou toebehooren; het hielp niets. Ik dacht ook aan de kleine dame in het rose, doch ik vermoedde, dat zij mijn daad niet dapper, maar laag zou vinden. Er waren pas tien minuten voorbijgegaan. Ik kon niet langer wachten, ik huiverde. Voorzichtig deed ik de deur van de witte kamer open, sloop op handen en voeten naar de tafel en stak de kaarsen aan: alle veertig. De kamer straalde van licht, en mijn moed keerde terug. Ik was veel te opgewonden om in te zien, hoe dwaas ik mij aanstelde. Ik ging voor het raam staan in het volle licht der kaarsen, mijn mantel los over de schouders, mijn hoed diep in de oogen: voor iedereen, maar bijzonder voor mijn neef Selwijn speelde ik voor den geest, die dit huis onveilig maakte. In de verte kon ik zijn venster en zijn gestalte onderscheiden. Maar één oogenblik slechts stond ik daar zoo dapper: opeens hoorde ik een geluid in het stille huis. Toen niets meer, ik herademde en stond bij het verlichte venster.

Toen kraakte er een plank, een zacht geritsel was er in de gang, 't kwam dichterbij en hield op voor de kamerdeur. Ik dacht aan de vreeselijkste spookgeschiedenis, die Edgar Poe geschreven heeft, en meende den deurknop te zien bewegen.

Weer was het stil. Toen ging de deur zachtjes open en op den drempel stond een gestalte in een slepend wit gewaad. Twee donkere oogen glinsterden in een doodsbleek gelaat. Ik had niet gedacht, dat een man zóó bevreesd kon zijn. Ik had voor een der spoken in dit vreeselijk huis gespeeld en daar kwam de andere - de echte - mij te gemoet. Ik denk niet graag meer aan dat oogenblik. Het doet mij nog plezier, dat ik niet schreeuwde, maar ik geloof, dat het weinig scheelde.

Het spook deed twee stappen vooruit, toen sloeg het de armen in de lucht, de brandende kaars, die het droeg, viel op den grond en het spook leunde met de armen voor het gezicht tegen de deur.

De val van de kaars deed mij als uit een nachtmerrie ontwaken; ik zag, dat de geest een mensch was, en riep luid: ‘Wees niet bang, wees niet bang, het is niets.’

Het spook liet de handen zakken en keek mij met verschrikte oogen aan. Ik trok mijn hoed en mantel af.

‘Ik.... heb.... niet.... geschreeuwd,’ stamelde zij, toen viel zij flauw. Ik herkende mijn arme kleine dame in het rose, die nu wel een witte roos leek.

Ik hielp haar naar een andere kamer, liet een kaars bij haar en haastte mij toen de andere uit te dooven, want nu pas kwam het mij in de gedachten, dat mijn dwaze grap het gansche dorp op de been zou brengen. Ik liep de gangen door en grendelde de deuren. Toen ging ik terug naar mijn mede-spook en zag, dat mijn arme witte roos weer tot bewustzijn was gekomen.

‘Goddank,’ zei ik, ‘voelt ge u beter?’

‘Ja, ik ben heel en al in orde,’ zeide zij zwakjes. ‘'t Is mijn eigen schuld. O! wat was het dwaas!’ Toen begon zij te lachen en daarop te schreien.

Wij hoorden stemmen op het terras beneden. Zij schrikte hevig. ‘O, laat er niets meer komen,’ riep zij, mij angstig aanstarende, ‘ik kan er nu niet tegen.’

‘Stil,’ zei ik. ‘De menschen in het dorp hebben de lichten gezien en zullen denken, dat er dieven zijn. Wees doodstil, dan zullen ze wel weggaan.’

Zij gingen ook weg, maar lieten den veldwachter achter en wij moesten wachten tot die ook heenging. Terwijl we daar zaten en toen zij wat bedaard was, begonnen wij te praten.

‘Ik deed het om mijn neef schrik aan te jagen,’ zeide ik. ‘Ik had u vandaag, ik meen gisteren willen zeggen, dat ik Laurence Sefton heet, maar u was zoo gauw weg. Dit huis en park moet òf mij, òf mijn neef Selwijn toebehooren. En ik wilde hem zoo bang maken, dat hij het niet hebben wilde. Maar u, waarom deed u het?’

Zelfs tòen begreep ik nog niets. Zij zag mij aan.

‘Ik begrijp zelf niet, hoe ik het durfde, maar ik wilde het huis zoo graag hebben en ik wilde u bang maken....’

‘Mij? Waarom?’

‘Omdat ik Selwijn ben, uw ooms nichtje,’ zeide zij, en bedekte haar gezichtje met haar handen.

‘En kende u mij dan?’

‘Ja, door uw ring. Ik zag dien uw vader dragen, toen ik nog een klein meisje was. Wilt u het mij vergeven?’

‘Wel, we moesten elkaar maar vergiffenis schenken,’ zei ik lachend.

‘Wie moet nu het huis hebben?’

‘Wel, u natuurlijk,’ zeide ik.

‘Neen, ik wil het niet meer.’

‘Waarom niet?’

‘O, daarom.’

‘Wij kunnen de beslissing niet uitstellen; laat mij, voor wij in den familieraad komen, u daarom nog even alleen spreken.’

‘Ja,’ zeide zij zachtmoedig.

Nu zagen wij den veldwachter heengaan en slopen terug naar de herberg.

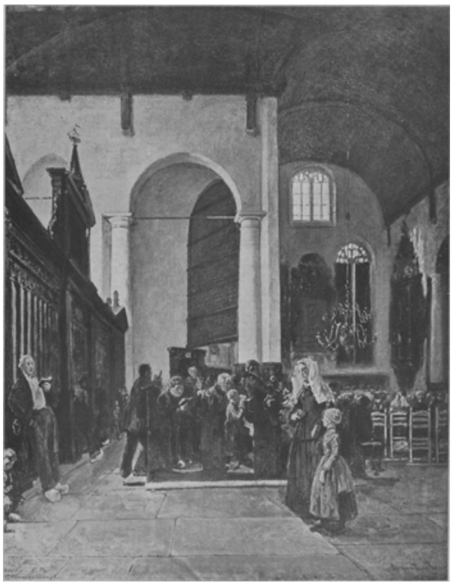

IN DE KERK TE MAASSLUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN RICHARD BISSCHOP.

HET STERFBED VAN KEIZER KAREL V, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C.P. TORRIGLIO.

Den volgenden dag kwamen wij allen te zamen, zij volgde stilzwijgend haar tante door het park.

'Binnen het uur verwachten wij u beider beslissing,' zei de notaris.

'Miss Selwijn en ik zullen de zaak bespreken,' zeide ik en wij gingen te zamen het park in.

Bij den zonnewijzer bleven wij staan.

'Dit is mijn voorstel,' zeide ik, 'wij zullen zeggen, dat het huis van u is, wij zullen de 20.000 pond gebruiken om het te laten restaureeren, daarna zullen wij beslissen, wien het toekomt.'

'Maar hoe?'

'O, wij zullen strootje trekken of kruis of munt doen, wat u maar wilt.'

'Ik zou liever nu beslissen,' zeide zij, 'neem u het huis.'

'Neen, u moet het nemen.'

'Ik had veel liever, dat u het naamt. Ik,.... ik verlang er niet meer zoo naar als gisteren.'

'Ik ook niet; ten minste niet op dezelfde wijze.'

'Och, neem u toch het huis,' zeide ze heel ernstig.

'Luister,' zei ik opeens, 'wanneer u het huis niet neemt, zal ik u ten huwelijk vragen.'

'O!' zei ze verschrikt.

'En als u mij weigert, om de zeer grondige reden onzer korte kennismaking, dan weiger ik het huis te aanvaarden. En als u dan koppig blijft, wordt het een krankzinnigengesticht. Dat zou heel jammer zijn; wees nu niet koppig en doe net of u het kiest.'

Zij zag mij bedeesd aan.

'Goed,' zei ze, 'ik zal het doen, en wanneer het gerestaureerd is....'

'Dan zullen wij kruis of munt spelen.'

Zoo werd dus beslist voor de wachtende vergadering, dat miss Selwijn het huis zou nemen. Toen het geheel klaar was, ontmoette ik haar weer bij den zonnewijzer. Wij hadden elkander daar reeds heel dikwijls ontmoet, terwijl men aan 't huis bezig was, want daar stelden wij beiden groot belang in.

'Nu,' zeide ik, 'nu zullen wij loten. Is het kruis, dan is het huis voor jou, is het munt, dan is het voor mij.'

Ik wierp een muntstuk op den grond. Het rolde op de trappen van den zonnewijzer en bleef daar rechtop staan, tusschen twee steenen geklemd. Zij lachte. Ik lachte.

''t Is niet *mijn* huis,' zeide ik.

''t Is niet *mijn* huis,' zeide zij.

'Lieve,' zei ik, en we lachten toen geen van beiden, 'zou het ook *ons* huis kunnen zijn?'

En, Goddank, ons huis is het geworden.

Naar E. Nesbit.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

Van der Raadt dacht nu weer in eens aan zijn zoon, zijn Daniël, die in vaders afwezigheid de hoeve verzorgde, en hij glimlachte weemoedig: zij zouden elkander dus in dit leven wel niet meer terugzien! Dan hief hij de oogen naar den hemel en prevelde: ‘De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de Naam des Heeren zij gezegend!’ De herinnering aan den zwaarbeproefden Job, wiens woorden hij zoo vaak in zijn bijbel gelezen had, gaf hem zijn, een oogenblik verflauwde, sterkte van ziel terug en moed in de beproeving, die de zwaarste was in zijn leven tot heden.

Abraham van der Raadt was een man van de daad; denken was bij hem hetzelfde als doen. Hij strekte zich languit op den grond en zocht naar zijn zakdoek om dien aan een geweerloop te binden en op te steken in de lucht. Hij alleen was voor aller leven verantwoordelijk en wilde doen, wat in deze omstandigheden alleen restte.

Zonder acht te slaan op het gevaar, waaraan hij zich blootstelde, had de zendeling zich opgericht, hij had Van der Raadt's zelfstrijd gadegeslagen en nu hij hem den witten doek voor den dag zag halen, trad hij rustig op hem toe om hem aan te moedigen. De kogels floten om zijn grijze hoofd; hij knielde naast den veldkornet en legde zacht de hand op zijn schouder.

‘Er is geen andere uitweg,’ zei Van der Raadt verontschuldigend. ‘Onze eenige uitweg,’ herhaalde hij en blikte vragend een paar zijner manschappen aan, die naar hem toegekropen waren en stom zijn doen aan zagen.

Zij hadden begrepen en knikten zwijgend en moedeloos ten teeken van instemming: wat hij zei was waarheid, er restte niets dan zich over te geven.

De zendeling hielp hem gauw den doek aan het geweer binden. Een hevige tweestrijd werd er afgeworsteld in de breede borst des veldkornets, en nog eens keek hij zoekend om: wellicht was er nog een mogelijkheid, die de capitulatie verhinderen kon. Maar niets. Ongenaakbaar hoog welfde zich de blauwe hemel boven hen, de namiddagzon straalde op het roode zand en het platgetreden kreupelhout van de karroo, de liniën des vijands kropen onophoudelijk nader en hun gevuur werkte al onstuimiger, voorboo der aanstaande overrompeling. Die moest voorkomen, en met een smartelijken zucht greep Van der Raadt zijn geweer bij de kolf om zijn armelijke onderhandelingsvlag op te steken. Doch eer hij het deed, vroeg hij op droeven toon:

‘Hoevelen?’

‘Zes dooden, negentien gewonden,’ luidde het doffe antwoord van zijn linker nevenman.

Weer zuchtte Van der Raadt en lag roerloos een oogenblik met de van den grond geheven kolf, alsof zijn arm versteend was. Dat was dan het eind van zijn aanvankelijk zoo fortuinigen tocht. Hij wist, dat er redding was aan de andere zij der twee kopjes, wier top hij daar vóór zich zag noordwaarts, maar hij kon ze niet bereiken zonder een hopeloos gevecht. Alles bij elkaar bood een beeld van den hopeloozen kamp zijns kleinen trouwen volks: de overmacht was te groot. Hij hief het geweer - en op hetzelfde moment werd het hem uit de hand geslagen en viel het op den grond. Langzaam keerde Van der Raadt zich om; niets kon hem meer verrassen of ontstellen, maar hij wou toch zien, welke man het gewaagd had zich te verzetten. Daar zag hij naast zich het van verontwaardiging gloeiend gezicht van Zimmer.

‘Waar kom je vandaan?’

Zimmer antwoordde niet, hij schepte eerst adem en hijgde in 't oor van den veldkornet: ‘De Bliets rukt zuidwaarts aan!’

‘Wat zeg je?’ Het vlamde in Van der Raadt's oogen. ‘Waar is hij?’

‘Twintig mijlen ten noorden van de kopjes.’

‘Te ver, te ver, hij is hier altijd te laat.’ Weer stonden zijn oogen dof en Van der Raadt greep andermaal naar zijn geweer, maar Zimmer sloeg het nog eens neer.

‘Laat me uitspreken. Du Wallou is daar met de voorhoede.’

‘Bij de kopjes? Ha!’ Met een drift, even natuurlijk als zijn aarzelen van zooeven, scheurde hij den doek van 't geweer, lei aan naar de karroo en schoot. ‘Snelvuur! Snelvuur!’ schreeuwde hij, ‘de commandant is daar!’

Een electrische schok voer door de verlamde armen, de geweren gingen weer omhoog en opeens verkondigde een onstuimig vuur, dat er een andere geest achter de ruïnen van den kraal woedde.

‘De commandant! De commandant!’ hijgden de Boeren elkander toe; wat beteekende het nu, of er nog eenigen hunner vielen. Redding kwam er, en de overlevenden ontgingen het lot, het ellendigst na den dood, meegevoerd te worden als gevangenen door de gehate indringers.

De Engelschen, die den indruk hadden gekregen door het al minderend vuur, dat het weerstandsvermogen der Boeren eindelijk te niet was, bereidden zich zorgvuldig voor op den genadeslag, als de strijd opnieuw ontbrandde. Zij hielden het echter voor de laatste wanhoopspoging en trokken hun stelling wat terug: zij wilden de zege niet duurder koopen dan alreeds was geschied.

Maar nog geweldiger en woedender werd het geschut uit den kraal; toch schenen de Engelschen nog te aarzelen in den storm van kogels, die op de karroo neerkwam. Zij vermoedden een der gewone listen van den vijand: namelijk eerst wat verslappen om hun aanvallers te verleiden tot onbezonnen haast; maar ze zouden op hun beurt nu eens wachten en talmen. En zoo duurde het tot een half uur vóór zonsondergang. En hoogst tevreden over zich zelf, dat hij zich niet tot een bestorming van den kraal had laten verlokken, gaf de bataljonschef een nieuw commando, dat de vroegere te niet deed.

Hijgend en snuivend lag Zimmer op den grond naast den veldkornet, hij had een dagtaak achter den rug, die gewone menschelijke krachten ver te boven ging. Na een rit, die hem zijn goed paard gekost had, hadden de drie verspieders de sloot bereikt en waren bijna boven op het bataljon gereden, dat zich op den drogen bodem in hinderlaag gelegd had. De paarden te keeren en naar de kopjes in het noorden te stormen, was het werk van een oogenblik en vol verbazing, dat zij er heelhuids waren afgekomen, begonnen zij zich af te vragen, waarom men niet op hen geschoten had. Een gelijktijdige vraag was, hoe het hun vrienden vergaan zou, die achter hen aanrukten. Dat er iets gedaan moest worden, was duidelijk, want de verklaring lag voor de hand, dat de vijand hen ongemoeid had gelaten op hoop van beter vangst. Hoe het eigenlijk stond, wisten zij nog niet; zij reden op leven en dood en bereikten de twee kopjes een oogenblik vóór Van der Raadt ter plaatse kwam, waar hij zijn terugtocht afgesneden vond. Aan den voet van 't eerste kopje stortte Zimmer's paard neer. Het werd beschouwd als een taai dier en zijn bezwijken was dan ook een jammerlijke teleurstelling voor den ruiter, die er eenige schrammen en builen bij bekwam. Dadelijk sprong hij weer op, de hand in het haar: 't was 'n hachelijk ding daar te voet op de karroo zich te bevinden.

Radeloos stonden de drie mannen rond het doode beest, tot oude Jan uitmaakte, wat ze verder doen zouden. Hij zou een van de kopjes beklimmen om heel de streek te kunnen overzien. Zimmer kon dan zijn paard nemen en zonder hem zouden de twee den weg door den pas inslaan. Niet dan met weerzin gehoorzaamden de jonge mannen, maar het berouwde hun niet.

Zij reden om de landrots heen, terwijl Jan met zijn stijve beenen klauterde wat hij kon, waar het steengevaarte het ruwst was. Halverwege riep hij hun iets toe en Pieter Huys sprong van zijn paard om te gaan vernemen, wat hij wou: 't was toch iets wel ongewoons, dat ouden Jan van Gracht's armen zwaaiden als windmolenwieken. In een paar minuten had de jonge Boer, gewend aan zijn bergland, zijn ouderen makker ingehaald, die maar ijverig noordwaarts stond te wijzen.

'Zie je dat daar, Pieter, he? Dat zijn vast geen Roodrokken, die met zulk een gang en orde over de karroo trekken.'

Pieter Huys beschaduwde zijn oogen met de hand en zag een flinke colonne uit het noorden in de richting der kopjes mar-

cheeren. Een oogenblik staarde hij stil, dan brak hij uit in een stormachtigen jubelkreet.

‘Het zijn de onzen, de commandant trekt zuidwaarts.’

Oude Jan had zijn bril uit den zak gehaald, zette 'm zeer omslachtig en langzaam op den neus en liet zijn blik over het landschap weiden van windstreek tot windstreek. Beneden hem lag links en rechts de mijlenwijde vlakte, welker effenheid hier en daar door groepjes kreupelhout werd gebroken.

‘Hm,’ zei hij en schudde bedenkelijk het hoofd, ‘daar komen de onzen, maar ze zijn nog mijlen ver, en daarginds,’ hij keek naar 't zuiden, ‘rijdt Van der Raadt op den rand van den dood. Wat heeft toch zijn spoed te beduiden? Het staat mij niet aan, dat ze daar zoo dol-hard voortrennen: je kunt bij zoo'n rit haast niet hooren of uitkijken. Pas op, we zullen ze moeten waarschuwen, anders zitten ze binnen een half uur midden tusschen de Roodrokken.’ - Jan spande den haan van zijn geweer, leî aan over de vlakte en schoot. - ‘Te hopen, dat ze den knal hooren en het sein begrijpen. - Ha, ze staan, ja, ja, ze kennen de stem van Jan z'n geweer wel.... prachtig zoo, ze zwenken rechtsaf. Daar rijdt 'n flinke kerel aan de spits, die verstaat z'n vak.’

En wel tevreden lachte Jan, terwijl hij met de rederijkheid van een praatgragen oude voortvoer: ‘Nu zullen ze d'r spijt van hebben, de Roodrokken, dat ze ons doorgelaten hebben, maar daar is nu niets meer aan te doen. Hm, hm, hierheen kunnen de onzen niet meer, maar de kraal biedt hun vast geen kwade dekking. Pieter, m'n jongen, als we tijd hadden, dan zou je een prachtig schouwspel zien, maar je moet den commandant te gemoet rennen en hem verzoeken zijn marsch wat te verhaasten, want de Engelschen zijn zeker vierhonderd man sterk.... Maar vierhonderd van haarlui zijn niet veel tegen tachtig van de onzen, want één Boer telt tien Roodrokken. Daar weet ik van mee te praten, ik heb er nog al 'ns eentje neergeschoten, - maar het is verkeerd ons bloed te verspillen in kleine gevechten, het is beter, dat we ze gevangennemen. Ren, wat je paard loopen kan, en zeg hem, dat hij vliegen moet: elke minuut kan een menschenleven kosten. Vooruit dus, m'n jongen, maar zeg eerst aan Zimmer, dat hij den veldkornet bericht. Abraham van der Raadt is mijn vriend, en ik wou niet graag, dat hem in een gevecht wat overkwam. Je schiet altijd secuurder, als je weet, dat er in de nabijheid hulp is; ik ken dat, ik heb dat meer meegemaakt. Gauw, zeg ik, spaar je zelf noch je paard; een paard kan je verwisselen, maar een dood mensch is en blijft dood.’

Em oude Jan van Gracht knikte Pieter Huys goedkeurend na, als hij van de rotshelling afvloog, en, in het voorbijgaan een paar woorden toeroepend aan Zimmer, in den beugel sprong en wegrende. Dan nam de oude zijn geweer onder den arm en klauterde langzaam weder naar den voet van het kopje, waar hij het zich zoo gemakkelijk mogelijk maakte, den loop der dingen afwachtend, maar elk oogenblik klaar om aan den kamp deel te nemen, als er een vijand onder schot mocht komen. Dat hij zich aan groot gevaar blootstelde met alleen post te vatten een paar mijlen van zijn makkers, daar dacht hij niet aan. Trots zijn zeventig jaren telde hij nog voor tien gewone soldaten, en, als het er nauwde, stond hij er twintig met het geweer.

Zimmer was de hachelijkste taak toegewezen. Zoo lang hij door den pas reed, dacht hij aan geen gevaren, maar nauwelijks het kopje voorbij, zag hij in, dat iedere zenuw en iedere spier gespannen moest worden. Hij was op dit oogenblik juist even ver van den kraal als van de voorste geschutlinie der Engelschen. Rechttoe door te rijden ware zeker z'n dood, want dan gaf hij zich bloot aan het geweervuur des vijands in de nabijheid. En terwijl hij nog overlegde, wat het raadzaamst was, òf te paard

een langen omweg te maken om den kraal van achteren te bereiken, òf te voet de schuilplaats zijner makkers probeeren te halen, zette zich reeds een Engelsche afdeeling in beweging naar zijn kant. Zimmer meende ontdekt te zijn en keerde zijn paard, doch bemerkte al gauw, dat niemand zich om zijn aanwezigheid op dit punt van 't slagveld bekommerde. Ras was zijn besluit genomen: oostwaarts te rijden, de geschutlinie te ontwijken en van den open kant in den kraal binnen te sluipen. Hij spoorde zijn paard en in galop ging het over de vlakte. Twintig minuten reed hij zoo door, dan zwenkte hij naar het zuiden om en rende een poos in die richting. Heel spoedig werd hij nu ontdekt, en een paar kogels, die bedenkelijk strijkelings zijn hoofd langs floten, deden hem dat op onaangename wijze kond.

De tweede geschutlinie der Engelschen had zich geformeerd en de soldaten op den heuvel hadden den eenzamen ruiter bemerkt en tot doelwit genomen.

Zimmer gleed uit den zadel, liet het paard aan zijn lot over en ging loopen op den kraal aan. Hij schatte den afstand nog hoogstens een mijl en zette het op een geregelden draf. Maar ook nu hield de vijand hem in het oog en weer suisden een paar kogels hem voorbij. Om op de gemakkelijkste wijze van dat spel af te komen liet hij zich plotseling op den grond vallen, alsof hij getroffen was. Hij lag een oogenblik roerloos en toen hij voorzichtig rondzag, meende hij te bemerken, dat niemand meer acht op hem gaf. Op handen en voeten kroop hij voort, tot hij nog slechts een paar honderd meters van zijn doel af was. Doch daar werd het gevaar ook grooter. Elke kogel, die over de muren van den kraal scheerde, vloog over de karroo heen. Hier was slechts het blinde toeval meester; zocht hij dekking aan den eenen kant, dan kwamen de kogels weer dicht van den anderen, zij kruisten in alle richtingen, de minste berekening was onmogelijk. In 't ronde dwarrelden de kleine roode stofwolken, aanwijzend, waar de kogels insloegen, onophoudelijk knalde en ritselde het door de kreupelboschjes en telkens regende het takken en gebladert naast en achter hem. Zimmer zag in, aan wat gevaar hij zich blootgaf, maar hij zou en moest zijn plan volvoeren.

Een paar minuten scheen hem het geschut uit den kraal te werken met troostloos lange tusschenpoozen. Dat maakte hem angstig, hij haastte zich nog meer; mogelijk, dat gindsche bodemverheffing hem eenige beveiliging bood, hij kroop voort, elk oogenblik voorbereid op een schot. Hij moest een oogenblik rusten om adem te scheppen, maar te duiken als een opgejaagde vogel viel mede zwaar. Waar hij zich nu bevond, was een kruispunt van het vliegend lood der op de karroo gelegerde soldaten. Aldoor floten de kogels over hem heen, het baatte niets, of hij zich al plat op den grond legde, tien schreden verder wierp hij zich in een kuil. Bij de geringste onvoorzichtige beweging, die hij maakte, suisde de dood aan zijn oor voorbij. Terug te kruipen was even gevaarlijk als blijven, de eenige uitweg was voort te zwoegen met handen en voeten langs den rotsigen grond. Hij sloot de oogen om niet te zien, waar de kogels zand opjoegen of steengruis wegsplinterden, maar des te duidelijker hoorde hij ze nu, zijn hart klopte als een hamer, gehanteerd door een sterk man en de tong kleefde hem gezwollen en stijf aan het gehemelte. Zijn gedachten werden verward, hij handelde als in een soort van doodsangst-droom, die hem dwong voort te werken met pijnlijke ledematen.

Doch nauwelijks dertig meter gevorderd op zijn heilloozen weg, bemerkte hij, dat de vlakte golfsgewijs opliep. Deze nieuwe hindernis gaf hem in eens zijn vastberadenheid en koelbloedigheid weer. Voor zoover hij met een snellen oogslag ramen kon, zou het te veel tijd eischen de hoogte óm te gaan, daar zij als een versteende golf noord-zuid liep, zoo wijd men zien kon; hij moest er dus over heen.

Zimmer drukte zich stijf tegen den grond en roeide voort met ellebogen en knieën. Toen hij over de ruglijn der heuveling gleed, werd zijn schedel getroffen als met een fellen zweepstriem. Hij kneep de oogen dicht, liet zich rollen als een kluwen en belandde in een dal vol melkdistels. Zijn hoed was weg, zijn geweer was hij kwijt en als hij eindelijk durfde voelen, welken weg de kogel genomen had, bevond hij, dat het lood slechts een diepe schram dwars over zijn hoofd had achtergelaten.

Een zucht van verlichting slaakte zijn toegeschroefde borst, en opnieuw werkte hij zich voort. Tot zijn verbazing geschiedde er niets meer: hij was er, kroop door een opening van den muur, en om en om bedekt met rood en bloederig stof, zijn kleeren aan flarden, zonk hij neer naast den veldkornet. Geen seconde kwam hij te vroeg en hij prees zich gelukkig, zijn leven gewaagd te hebben....

***

Welhaast dan zou de korte schemer invallen.

Waar een kier of spleet in de kraalruïnen gaapte, spuwden de Boerenbuksen kogels en braakte het vuur op de Engelschen, die het antwoord echter niet schuldig bleven. Zij wilden een eind aan de zaak maken en zich niet langer meer door een handvol wanhopenden laten ophouden. Hun bevelhebber schoof zijn kijker dicht, stak hem in den koker en zwaaide met zijn sabel om de reserve te wenken. Veertig manschappen kropen tegen de helling van de sloot op, formeerden zich en rukten over de karroo aan. De hardnekkige tegenweer ergerde hen, 't was hun al lang lang genoeg, ze kenden geen pardon meer. De majoor monsterde zijn achtersten troep en lachte tevreden: de houding der mannen was prachtig. Vóór hij zich bij hen aansloot om den aanval te leiden, keek hij om. Hij deed het heelemaal werktuiglijk en zonder een bepaald doel; hij wenschte er zich later geluk mee.

De twee kopjes schenen plotseling te leven, en.... en.... hij trok zijn kijker uit den koker en richtte hem naar het noordwesten. Vergiste hij zich of was het werkelijkheid?

Over de vlakte achter hem draafde een lange sliert ruiters zuidwaarts. Als een riem rijden zich de paarden en sneden zij den terugtocht der Engelsche patrouille af en uit het noorden en oosten renden nieuwe troepen aan. De pas scheen een reuzenmond, die vijanden over de vlakte spuwde. De kijker ontviel des majoors hand, welke naar zijn voorhoofd greep, waarop het angstzweet parelde. Met één blik had hij den toestand gepeild en ingezien, dat alles verloren was. Terwijl zijn soldaten de verdedigers van den kraal omsingelden, werden zij zelven ingesloten. 't Was weer een van die verbijsterende verrassingen, waaraan deze oorlog zoo rijk was.

Plotseling dreunde een kanonschot van uit den pas en een granaat sprong ratelend over de karroo. Wel richtte zij geen schade aan, maar ze bracht een pauze op het strijdtooneel. Aller oogen keken om naar het noorden, de geheven geweren zonken neer en een verlammende stilte trad in.

Dan knalden geweren en dreunde een tweede kanonschot, dat meer uitwerking had, midden in de eerste Engelsche geschutlinie ploften en sprongen de granaten. Een twintig mannen werden weggemaaid, anderen wilden vluchten van doodsschrik en angst. Zóó onverwacht en verbijsterend was voor de kraal-beschieters het kanonvuur, dat ze eenige oogenblikken bezinnens

noodig hadden, eer zij zich omkeerden en aangevallen zagen in den rug. Bij het inslaan van een derden granaat, wendde de majoor zich tot den eenigen officier, dien hij behouden had:

'Ziet gij dat?' sprak hij en reikte hem zijn zakdoek, 'bind dien vast aan uw sabel en rijd er heen.'

'Maar, majoor Foley!'

'Ja, ja, mooi praten, maar d'r helpt niets aan. Eer we de onzen bij elkaar hebben en de paarden klaar zijn, hebben die daar ons bereikt. 't Was misschien mogelijk verzamelen te blazen voor de voorsten en de achtersten en de massa hier te hebben vóór zij er zijn, maar wat dan nog? Zij vernietigen ons met een paar salvo's, en slaan we op de vlucht met de eene helft, dan vermorzelen ze de andere met hun kanonnen.'

De officier keek zijn overste aan en zag tranen in zijn oogen. Hij boog zijn hoofd voor het onvermijdelijke, nam den doek aan, steeg te paard - een soldaat had er al een gehaald voor hem zonder bevel - en rende noordwaarts. Onder den rit bond hij den doek aan zijn sabel, stak hem in de hoogte en riep zijn makkers toe het vuren te staken.

Eenige minuten later hield het schieten op, de meesten hadden de onderhandelingsvlag bemerkt. Alleen de allervoorste divisie, die al genaderd was dicht aan den zuidkant van den kraal, schoot door en zette den moordstrijd voort. De bevelhebber, de Boeren niet nog meer willende verbitteren en weerwraak vreezende, zond er in allerijl een bode heen om te waarschuwen, doch eer deze er was, ontbrandde er een kort, maar hevig gevecht op dit punt.

'Ze zijn van dolle beesten gebeten,' zei een Boer naast Van der Raadt, die verstomde en niet wist, wat dat beduiden moest, die stormloop der voorsten, terwijl de hoofdtroep de witte vlag heesch.

'Zoo zie je, hoe de Roodrokken oorlog voeren,' schreeuwde een tweede woedend.

'Schiet, kerels, schiet!' huilde een derde, als de veldkornet nog immer zweeg.

Daar spuwde en braakte de kraal een vuur, zóó hevig, als nog niet had gewerkt; op vijftig meter afstand van de steenruïnen sloegen dertig van de bestormers tegen den grond. Weerzijds woedde een moordrazernij.

Als losgelaten tijgers vielen de Engelschen den kraal binnen, een officier vloog de trappen op naar het dak.... 'Luitenant, te laat!' gilde hij, 'ze hebben zich overgegeven!'

'Wie, de Boeren?'

'Neen, de onzen! Daar staan ze in twee donkere hoopen!'

Naast het stalgebouw lag nog een soldaat op de knieën in den kraal te loeren; gloeiend van haat waren zijn oogen en over zijn gezicht liep een smalle bloedstreep uit een huidwond bij de slapen. Hij ging een belofte vervullen, die hij bezworen had een uur geleden, toen zijn beste vriend was gevallen. Wacht, daar stond een vijand rechtop in een wagen te dansen en te gestikuleeren als een waanzinnige, wild vlamde de blik des soldaats, hij hief zijn geweer, legde lang aan en drukte af.

'Ziezoo, mijn goeie vrind,' grijnsde hij, 'ik heb je al gewroken, ik schoot buitentijds een extra-Boer!'

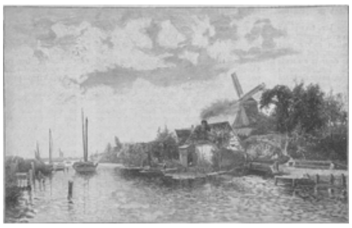

RIVIERLANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BUNKE.

Zijn schot was het laatste, dat in 't gevecht bij Koopmanskraal werd afgevuurd, en de gedoode was.... Stephens, luitenant in het leger van Hare Majesteit de Koningin.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Goede nacht! -

Met een schelmsch lachje in het aardige, ronde gezichtje en een gracieuzen zwaai van het mollige kinderarmpje neemt het lieve kind afscheid van de huisgenooten, die nog aan de tafel bijeen zijn en wenscht hun allen goeden nacht. Maar ze vergeet daarbij niet, haar onafscheidelijke gezellin, de trouwe pop, vast omklemd te houden. Zoo aanvaardt ze, op moeders arm gedragen, de reis naar het bedje, waar ze weldra als een roos zal zijn ingeslapen.

Het guitige gezicht van het kind en het gelukkige gelaat der jonge moeder, door het lampje zoo helder verlicht, vormen te zamen een voorstelling, waarnaar een ieder graag een oogenblikje kijkt, en zelfs de grootste knorrepot zal moeten erkennen, dat zulk een tafereel het koudste hart weldadig aandoet.

Het sterfbed van keizer Karel V. -

Nooit worden wij sterker aan de vergankelijkheid van al het aardsche herinnerd en klinkt het ‘ijdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid’ luider en met meer nadruk in ons oor, dan wanneer wij het sterfbed aanschouwen van een groot en machtig vorst.

En een machtig vorst was Karel V vóór hij zich in de eenzaamheid van het klooster terugtrok. Keizer van het Heilige Roomsche Rijk, koning van Spanje en van Napels, heer der Nederlanden, gebieder over de Oostenrijksche erflanden, beheerscher der Nieuwe Wereld, bezat hij een gebied, waar in letterlijken zin de zon nooit onderging.

Maar ook dezen machtige bleven teleurstellingen en tegenspoed niet gespaard. En op 55jarigen leeftijd, na een regeering van nagenoeg veertig jaren, deed hij, ‘moede des bewinds en onmaghtigh der zorghen,’ zooals Hooft in zijn *Nederlandsche Historien* getuigt, afstand ter gunste van zijn zoon Filips, nadat hij dezen ‘de lessen der regeeringe had ingescherpt.’

Uit de Nederlanden begaf Karel zich naar Spanje, om daar zijn laatste jaren in rust en vrede te slijten. In de provincie Estremadura lag, te midden eener bekoorlijke omgeving, het klooster St. Yuste der Hiëronymieten. Dit vredige klooster, ver van het gewoel der wereld, had Karel tot zijn verblijfplaats uitgekozen.

Hier bracht de vorst, die zoo lang de wereld met zijn naam en met de faam zijner daden had vervuld, drie jaren door met landelijken en werktuigkundigen arbeid en met godsdienstige oefeningen.

Den 21sten September 1558 overleed hij, nadat de bisschop van Toledo hem de H.H. Sacramenten der stervenden had toegediend. De laatste woorden van den eenmaal zoo machtigen monarch waren: 'Heer, blijf Gij in mij, opdat ik in U blijve!' - het gebed van een vroom zoon der Kerk en een goed Christen, hoedanig keizer Karel zich steeds getoond had.

Aangrijpend is de schilderij van den Italiaanschen meester, waarnaar onze gravure is vervaardigd. De rustige kalmte van den stervenden vorst, de stille smart van zijn zoon, den jeugdigen koning Filips, de droevige en eerbiedige belangstelling der monniken, in wier midden hij gedurende zijn laatste levensjaren had willen verwijlen, - dit alles stemt tot ernst en doet het hoofd buigen voor de majesteit van den dood, die de majesteit zelfs van keizers en koningen niet ontziet en slechts één maatstaf heeft voor allen, ze mogen vorsten of bedelaars zijn.

Rivierlandschap. -

Een echt vaderlandsch gezicht, een, dat we zoo, of ongeveer zoo, meer gezien hebben. We zouden het, zooals men dat noemt, wel thuis kunnen brengen.

Alles lijkt erg bekend: de kalme rivier, de lage oevers met wat houtgewas en hier en daar een boerenwoning, waarvan we enkel den naar het water gekeerden achterkant zien, verderop den molen, gedeeltelijk achter boomen verscholen.

Emoties wekt het zien dezer voorstelling niet. Maar juist in die rustige kalmte, dat natuurgetrouwe weergeven der werkelijkheid ligt zekere bekoring. Een berglandschap is grootscher, een prairiebrand aangrijpender, een oerwoud majestueuzer. Doch dit eenvoudige landschap treft, omdat het iets intiems over zich heeft, wat vooral de Nederlander met zijn zin voor het huiselijke het best kan waardeeren.

[Nummer 34]

Het gouden feest
Van
Huize Ruwenberg.

Er werd dezer dagen in het Noordbrabantsche dorp St.-Michiels-Gestel een luisterrijk feest gevierd, dat hoegenaamd niets gemeen had met het praalvertoon, waarvan om de vijf jaren onze academiesteden getuigen zijn, als de studenten op buitengewone wijze den geboortedatum hunner hoogeschool herdenken.

Toch gold het ook hier een *dies natalis* van een *alma mater*, maar een gouden geboortefeest van een waarlijk ‘weldoende moeder’ voor de katholieke jeugd, het gold tien lustra levens van het instituut Ruwenberg, een jubilé alzoo, voor al wat Roomsch is in het vaderland ruim tienmaal zoo belangrijk als een lustrum van een universiteit.

RUWENBERG IN HET JAAR DER OPRICHTING 1852. *)

Het was het gouden feest van een inrichting, welker gulden historie te schrijven zijn zou... zonder woorden, te weten alléén met cijfers en namen, - cijfers, zóó welsprekend, en namen, zóó veelzeggend en welklinkend, dat zij te zamen als een glorieus gedenkboek zijn en een rijk hoofdstuk vormen in de geschiedenis van het Nederlandsche katholieke leven, dat in de laatste halve eeuw onder de herstelde bisschoppelijke hiërarchie een ongekenden bloei ontwikkelde.

***

Van de 4050 oud-Ruwenbergers zijn er 225 priester geworden, van wie er 45 op dit oogenblik in alle deelen der wereld als missionarissen het Christendom prediken. Twee oud-leerlingen, de paters Jaspers en Van Acht, werden door God de martelkroon waardig bevonden: zij stierven voor het Geloof bij de jongste vervolging in China. Behalve de vele broeders, die in verschillende congregatiën traden, leverde Ruwenberg bovendien 150 reguliere geestelijken.

Mgr. Janssens, aartsbisschop van New-Orleans, was een oud-Ruwenberger. Mgr. Verstraaten, abt der Trappisten te Achel, de hoogeerw. heeren Pompe, vicaris-generaal van het Bossche diocees, Panken, regent van het klein-seminarie te St. Michiels-Gestel, Brouwers, deken en plebaan van St. Jan, Bosman, deken en plebaan van St. Bavo te Haarlem, Dobbelmann, deken en pastoor te Arnhem, de beide professoren van het groot-seminarie te Haaren, Dr. Leblanc en Dr. Van Heck zijn oud-Ruwenbergers, om maar enkele geestelijken te noemen.

RUWENBERG IN VOGELZICHT.

Leeken, die hun eerste opleiding ontvingen in het nu jubileerend instituut, treft men als eminente katholieke mannen aan in alle waardigheden, ambten, rangen en betrekkingen van het maatschappelijke en staatkundige leven, o.a. als leden van provinciale of gedeputeerde Staten, als burgemeesters, als leden der Eerste en Tweede Kamer, één als consul van België, één zelfs als minister, Z. Exc. Mr. Loeff.

Ziedaar een greep uit de cijfers en een handvol namen, genoemd of aangeduid. Wel een zeer beknopt stukje geschiedenis, doch waar wij het heden bij mogen laten, wijl een der eerw. Fraters van Ruwenberg, met name fr. Amatus, in ons volgend nummer een historisch overzicht van het gouden verleden geven wil.

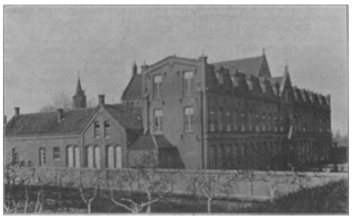

RUWENBERG IN HET JUBELJAAR 1902. *)
Met welwillende toestemming overgenomen uit het artistiek gestileerd en rijk uitgevoerd feestprogram van den drukker-uitgever Henri Berger, te 's-Hertogenbosch.

Dit weinige zal trouwens, naar we ons vleien, meer dan volstaan ter verklaring, waarom wij meen-

den, al onzen lezers zonder uitzondering genoegen te doen met de *Belgische Illustratie* in woord en beeld te laten medevieren dit voor heel *Neerlandia Catholica* zoo heuglijk en beteekenisvol jubilé.

***

Hier volge een korte toelichting van de feestkiekjes, die door het onderschrift niet voldoende verklaard zijn. Uit de bladen weet de lezer reeds, dat bij de Pontificale H. Mis, door Z.D.H. Mgr. W. v.d. Ven opgedragen aan het fraaie nieuwe altaar, feestgeschenk der oud-Ruwenbergers, vijfhonderd dezer uit alle provinciën van Nederland aanwezig waren. Een onzer foto's geeft de volle, zonnige en kleurig-versierde kapel onder de H. Mis. Een andere werpt een blik in de feestzaal, terwijl een der heeren van het sub-comité aan het woord is. Iets naders over

DE PERSONENGROEPEN.

a. De groep van *drie:* het bestuur van Hui ze Ruwenberg. In het midden de H.E. pater F. Drabbe, superior-generaal der Fraters van O.L. Vrouw Moeder van Barmhartigheid, rechts de Z.E. pater E. Boumans, rector van het gesticht, links de eerw. frater Bonaventura, frater-directeur.

b. De groep van *tien:* de tien oudste der aanwezige oud-leerlingen.

De geestelijken: in het midden de H.E. heer J.L.H. Dobbelmann, kan. deken en past. te Arnhem, rechts de Z.E. heeren J.F. v. Oort, past. te Dennenburg en H. Verberne, past. te Besoyen, links de ZE. heeren pater P.H.C. van Bergen, Redemptorist te 's-Bosch (feestredenaar) en H. van der Klokken, past. te Ewijk.

De leeken zijn de heeren: J.G.B. Kersten, notaris te St.-Michiels-Gestel, Leo Swagemakers, fabrikant te Tilburg, J. Bern. Timmermans, bankier te Waalwijk, dr. G.J.G. Schouten te Vucht, dr. H. Fr. J. Immens te St.-Michiels-Gestel.

c. De groep van *Bosschenaars*.

Een treffende en karakteristieke groep, die vele (nog niet eens alle) Bossche oud-Ruwenbergers, bezield door één piëteit en blakend van één geestdrift voor de *alma mater* van hun gelukkige jeugd. Een groep, die verdiende gebeeldhouwd en het Gesticht aangeboden te worden als een symbool en blijvend bewijs van al wat Ruwenberg eerwaardigs en edels gekweekt heeft. Priesters en leeken, geschaard rondom de beminnelijke verschijning van den hoogeerw. heer H.A. Brouwers, deken en plebaan van St. Jan en om zijn mede-leden van het sub-comité: den hoogedelgestr. heer J.A.H. van Rijckevorsel, consul van België en den hoogwelgeb. heer Jhr. P.J.J.S.M. van der Does de Willebois, lid van de Eerste Kamer der S.-G. en burgemeester van 's-Bosch, aan zijn rechter- en linkerzijde.

Laat ons na deze toelichting mogen eindigen met een: Leve Ruwenberg, leven de Fraters en... leve ons goede, kleine Land, waar men - hoe anders in Frankrijk! - zúlke feesten viert in een kloosterschool, en zóó frank, zóó vrij, zóó blij!

C.R. DE KLERK.

Het groote raadsel, door G. Bruna. (*Slot.*)

X.

Dokter Antoni nam, voordat hij dien middag uitging, nogmaals het boek ter hand en legde het niet neer, voordat hij tot zijn schrik zag, dat hij er alweer een uur in had gelezen. Of eigenlijk er in lezen deed hij slechts weinig, hij vorderde telkens niet meer dan enkele regels om daarna er over na te denken, zoodat hij, na er een uur mee te hebben doorgebracht, nog slechts een paar bladzijden doorgekomen was.

Alles was zoo nieuw, vooral ook 't geen hij hier omtrent de zedenleer vernam. Vanaf zijn vroegste jeugd was hem gezegd, dat hij goed moest doen en geen kwaad, maar wat nu precies goed was en wat kwaad moest worden genoemd, dat vernam hij nu voor 't eerst.

Toen hij 's avonds thuis kwam, was het eerste, wat hij deed, weer grijpen naar het boek, dat hem ook gedurende de uren, die hij aan zijn visites had besteed, niet uit de gedachten was geweest.

En elken dag besteedde hij eenigen tijd, zóó dat zijn overige studie er onder leed, aan de voor hem zoo nieuwe, zoo merkwaardige lectuur. Soms had hij een zekeren weerzin te overwinnen om het betoog te lezen van de waarheden, die hem steeds zeer dwaas waren voorgekomen, maar dan wilde hij toch wel eens weten, welke argumenten voor deze vreemde beweringen konden worden bijgebracht. En hij moest zeggen, de kracht der argumenten viel hem mee. Niet, dat hij er aan dacht, zich gewonnen te geven, maar hij moest toch erkennen, dat de katholieke zaak sterker stond, dan hij zich ooit had voorgesteld. Telkens vond hij hier oplossingen van vragen, die hij zich wel eens had gesteld, maar waarvan hij dan maar spoedig weer was afgestapt, omdat hij toch geen kans zag, een antwoord daarop te krijgen. Wat hem bovenal opviel, was, dat sommige katholieke leerstukken heel anders luidden, dan ze in zijn omgeving altijd waren voorgesteld. Zoo herinnerde hij zich, nog wel op een professorale thee, te hebben hooren spreken over de pauselijke onfeilbaarheid, waar deze zóó werd voorgesteld, dat van den Paus niet alleen elk woord als volkomen onfeilbaar moest worden opgevat, maar ook elke daad als volkomen goed. En hij zag nu, hoe het gezelschap, waar zelfs meer dan een hoogleeraar aanwezig was geweest en vele studenten bij elkaar, van de katholieke leer geen flauw begrip had gehad. Ook herinnerde hij zich, de leer der aflaten te hebben hooren uitleggen als een middel om vergeving der zonden te verkrijgen ook zonder berouw, ja zelfs als een toestemming, die men zich verschaften kan, om zonden te bedrijven.

Al begreep hij het hier beschrevene niet volkomen, hij zag wel, dat de katholieke leer met de voorstelling, die hij had, volstrekt niet overeenkwam.

Vooroordeel na vooroordeel ging weg; hij begon waardeering, zelfs sympathie te krijgen voor het geloof der Roomschen, en eindelijk op zekeren dag kwam plotseling de gedachte bij hem op, dat hij niet eens meer den naam van protestant verdiende, daar hij van de waarheid der katholieke leer voor een groot deel overtuigd was. Vooral hetgeen hij van de eeuwigheid had gelezen, had hem bijzonder bevredigd en het scheen hem onmogelijk, iets daartegenover te stellen, maar.... katholiek worden, dat nooit.

Het was een ware schrik, die hem beving bij de gedachte, dat zijn geweten hem daartoe wel eens zou kunnen dwingen, en hij besloot onmiddellijk, zich van dat gevaar te bevrijden.

Nog denzelfden avond moest het boek worden teruggebracht.

Het was nu midden in den winter, de bevroren sneeuw kraakte en piepte onder de voeten op den steenharden, hobbeligen weg en de wind snerpte langs zijn ooren, toen hij den weg naar Rietberg insloeg. Eerst had hij 't boek per post willen terugzenden, maar dat vond hij wat al te onbeleefd, nadat hij in zoo langen tijd zijn collega, die hem zoo had bijgestaan, niet had bezocht. En er was nog een overweging die hem er toe dreef, persoonlijk nog eens naar Rietberg te gaan, of liever een herinnering. Een herinnering aan het oogenblik, dat hij met Marie had gepraat, met dat vriendelijke, oprechte meisje. En terwijl hij te voet den weg aflegde, kwam hem voor den geest het onderhoud, dat hij met zijn hospita had gevoerd naar aanleiding harer onderstellingen, alsof hij met Marie verloofd was en Roomsch zou worden.

Dat laatste, neen, dat laatste niet, maar 't eerste? Verloofd met Marie? Had hij niet den leeftijd? En begon zijn praktijk niet uitmuntend te worden? Waarom niet?

Hij ging snel en sneller loopen bij de gedachte, haar spoedig te zullen weerzien. Maar zou ze niet over het boek gaan spreken? Zouden ze niet boos zijn, als hij er niets van zei?

Enfin, hij zou er zich wel afmaken met een ontwijkend woord.

Hij was er.

En spoedig werd hij binnengelaten in de gezellige huiskamer, waar de kachel snorde én de theeketel zong, geaccompagneerd door een zeer dikke en zeer tevreden poes, die bij haar meesteres op schoot zat.

Maar snel werd 't beest verwijderd en Marie stond op met zekere blijde verrassing, terwijl mevrouw zich ook langzaam verhief en een lichte, stijve buiging maakte.

‘Gaat het u goed?’ vroeg ze kortaf. ‘Gaat u zitten. Het spijt me, dat mijn man niet thuis is.’

‘O, pa komt wel gauw,’ haastte Marie zich, ‘als u een poosje wacht....’

Een blik van haar moeder ontging dokter Antoni niet en hij begreep de beteekenis ook, maar hij besloot, toch een poosje te blijven. Hij was trouwens moe en koud en 't was hier lekker warm.

‘Hier heb ik het boek meegebracht, dat ik voor eenigen tijd van dokter Jansen kreeg,’ zei hij, het boek op tafel leggend.

Marie had 't al gezien en greep er naar.

‘Neen, kind, die medische boeken moet je niet inzien, dat heb ik nooit gedaan en ik ben al bijna vijf en twintig jaar getrouwd, dat is allemaal even griezelig.’

‘Maar, ma, 't is heelemaal geen medisch boek, 't is een katholiek boek. En hoe is 't u bevallen, dokter?’

Ze zag hem vlak, ietwat uitdagend aan, en hij kreeg een kleur onder haar blik.

‘O ja, 't is heel aardig.’

‘Neen, dokter, heel aardig is 't niet. Zulke boeken zijn waar of onwaar, dat wil zeggen, ik vind het waarheid, u waarschijnlijk onwaarheid. Maar een middelweg bestaat daarin niet.’

‘En waarom denkt u dan, dat ik 't wel onwaarheid zal vinden?’ antwoordde de dokter, die getroffen werd door den ernst waarmee ze sprak.

‘Wel,’ antwoordde Marie, zich niet storend aan de kuchjes harer moeder, waarmee deze haar wilde overtuigen, dat zulk een gesprek met een ongeloovige verkeerd was, ‘dat denk ik, omdat het geloof niet iets is, wat men kan aannemen, als men wil.’

‘Hoe bedoelt u dat?’

‘Al zou u volkomen overtuigd zijn van de waarheid van al hetgeen hierin staat, dan zou u nog niet in staat zijn, het te aanvaarden, als God u niet de genade geeft, dat te kunnen doen. Ja, dan zou 't kunnen zijn, dat u een afkeer gaat gevoelen van de waarheid, die u inziet, dat u er af tracht te komen, dat u haar beproeft te ontvluchten.’

Weer zag zij hem met haar eerlijke, trouwe oogen aan, en weer sloeg hij daarvoor zijn blik neer.

‘Maar, juffrouw, is het dan niet mogelijk, dat God ook mij die genade geven wil?’

‘Dat is mogelijk, maar dan moet u dat vragen.’

‘Vragen?’

‘Ja, vragen, wat men bidden noemt.’

‘Wilt u niet een kopje thee?’ vroeg mevrouw met een bestraffenden blik naar Marie. En deze zweeg; ze had gezegd, wat ze zeggen wilde.

Toen dokter Antoni naar huis ging, had hij er voor 't eerst in zijn leven begrip van, wat bidden is. En hij gevoelde bijna spijt het boek te hebben teruggebracht. En

zoodra hij thuis was, had hij 't voornemen opgevat, er zelf een te koopen en dan eens te probeeren, wat hij door bidden zou verkrijgen.

XI.

In de hoogste opwinding betrad Marie het kamertje, dat haar vader gewoon was haar boudoir te noemen en haar moeder gewoonlijk betitelde met den minder weidschen naam van: het hokje op zolder.

Maar al was 't geen boudoir, 't was een allergezelligst vertrekje. Een groote spiegel, geheel omrankt met gedroogd groen en stroobloemen en half bedekt met aardige plaatjes; aan den wand een allerhelst schilderijtje, blijkbaar dilettantenwerk, maar vol goeden smaak en daaromheen hier en daar uitgeknipte platen, de rest met photographieën; op een tafeltje een paar mooie planten, die stonden te genieten van de frissche voorjaarslucht en daarboven een boekenhanger met aardige bandjes.

Men kon zich zoo voorstellen, dat de eigenares van dit kleine domein zich hier gezellig moest gevoelen. Maar vandaag scheen Marie van dat alles niets te zien. Haastig verzette ze een en ander, zonder eigenlijk iets te verplaatsen, stootte bijna haar mooie varens om, keek even naar buiten zonder iets te zien, sloot toen de deur, die al dicht was en viel eindelijk op een stoel neer, waar ze met de handen voor de oogen zacht ging zitten schreien. Het stormde in haar ziel.

Als een golvenbranding woelden de gedachten en herinneringen in haar op en boven dat alles of liever te midden daarvan stond één gestalte, die van dokter Antoni.

Ze had hem de laatste maanden, als door een merkwaardig toeval, telkens en telkens weer ontmoet. Hij was met haar opgewandeld op den weg, met haar samengetroffen in den tuin, of plotseling verschenen, wanneer ze bij arme zieken hulp verleende, niet enkel met een stuk geld, maar dikwijls door er eenige uren te werken, als een dienstbode, maar met meer zorg.

En bij elke ontmoeting was hij haar sympathieker geworden; telkens weer had zij zijn ernst en vriendelijkheid, zijn degelijke oprechtheid vooral leeren zien en waardeeren. Maar dat die sympathie bezig was te vergroeien tot een anderen zielstoestand, dien men liefde noemt, daar had ze nog niets van bespeurd. Wel bij hem, naar ze niet geloofde, maar toch hoopte en stil verwachtte, maar niet bij zichzelve.

Maar nu opeens begreep ze, dat er ook in haar ziel iets was gewijzigd. Nu begreep ze het, nu ze hem misschien nooit zoude weerzien. Ze had het van vrouw Keesink gehoord, die ademloos was komen loopen om het te vertellen en op dit oogenblik nog bezig was het te illustreeren voor de meid in de keuken.

‘Ja, dokter Antoni gaat ook zoo weg, heelemaal naar Brabant,’ was ze begonnen, en als een schok had het Marie getroffen. En ze had ademloos toegeluisterd, toen de waschvrouw vertelde, dat hij was benoemd in een mooi dorp als gemeente-geneesheer en tevens de heele praktijk van den ouden dokter daar overgenomen had. En hoe haar buurvrouw ontsteld was over 't verlies van haar huurder en hoe die buurvrouw niets geen klagen had, want haar eigen kamer stond al zoo lang leeg. En hoe de dokter nu veel geld ging verdienen, en hoe hij al bezig was met inpakken.... O, elk woord van vrouw Keesink herinnerde zij zich, of 't nog in haar ooren klonk.

En ze besefte, wat het voor haar zou zijn, hem niet weer te zien.

En ze vouwde haar handen tot een stil gebed. En ze stond op, om weer te knielen en ze sloeg een kruis.... Wat was dat? Een zacht getingel als van een fietsbel en daarna de schel in de gang, haastig en luide en vervolgens 't sloffen van de meid, die opendeed, en de stem, o die stem, die ze kende.

Ademloos stond ze en luisterde.

'Hij is het!' riep ze opeens, zoo hard, dat ze zich schaamde, vreezend, dat iemand het had gehoord.

En ze had reden tot die vrees. Op de trap kraakte het en even later werd haar deur opengedaan, opengegooid en stond haar moeder voor haar, strenger dan ooit.

'Wat riep je daar?'

'O moe, ik luisterde, wie daar was.'

'En je hebt dan zeker wel gehoord, wie het is?'

Zij antwoordde niet.

'Nu?'

'Ja, moe, dokter Antoni.'

'Juist, dokter Antoni, en je weet zeker ook wel wat hij komt doen?'

'Neen, moe, in 't geheel niet, heelemaal niet, heusch niet.'

'Nu, dan zal ik het je zeggen, hij heeft je pa geschreven om een onderhoud, want hij wil je hand vragen.'

Het duizelde Marie voor de oogen, ze had moeite, niet neer te vallen van aandoening. Spoedig herstelde zij zich en zei op schijnbaar zeer onverschilligen toon: 'Zoo moe, dat wist ik niet.'

'Ik ben blij, dat je 't zoo kalm opneemt, want ik kwam juist om je te zeggen, dat je in geen geval eenige hoop op zulk een huwelijk mag koesteren.'

Nu kostte het haar weer moeite zich goed te houden. Bevend vroeg ze, terwijl haar tanden klapperden: 'Waarom niet?'

'Waarom niet? Vraag jij dat? Herinner je je dan niet meer, op welk een schandelijke wijze hij verleden jaar dien man heeft laten sterven? En weet je niet, wat vrouw Keesink vertelde, hoe hij heeft uitgestrooid verleden najaar, dat hij verloofd met je was. Ik heb 't je maar niet verteld, maar ik zeg je, 't is een onbetrouwbaar mensch, en wat erger is, een heiden. Je weet, dat de Heilige Kerk zulke huwelijken afkeurt, dus je weet, wat je te zeggen hebt, als je vader soms nog zoo dwaas mocht zijn, je te raadplegen.'

Koud en streng keerde mevrouw zich om en verliet zonder een enkel woord van deelneming of troost het geheel ontdane meisje.

Marie bleef eenige oogenblikken beweegloos staan, toen opeens knielde ze neer en schreide.

Maar onder haar droefheid sloeg ze de oogen op en zag ze het kruisbeeld aan, dat aan den wand hing. En op 't zelfde oogenblik was 't of het beeld haar vriendelijk troostend aanzag, alsof het haar anders wilde toespreken dan haar moeder had gedaan, al wilde het hetzelfde zeggen.

'Ja, Heer,' zei ze halfluid en met snikken afgebroken, 'moeder heeft gelijk, Uwe Kerk, Gij wilt het niet graag, help mij om neen te zeggen.'

Een stille rust kwam als een zoete dauw over haar ziel en ze verviel in een half peinzende, half droomende sluimering.

Van buiten, waar de avond viel, drongen verre geluiden tot haar door, zingen van kinderen en blaffen van honden en praten en lachen en 't was als één zacht gegons, dat haar in slaap neuriede. Tot plotseling een heldere klank haar wekte: 't Angelus. 'De Engel des Heeren...' begon ze werktuigelijk en bad haar geliefd gebed.

Daar klonk plotseling een ruw gestommel op de trap, een forsche klop op de deur en 't prettig gezicht van haar vader stond lachend voor haar.

'Wat voer je uit? Schreien?'

'Ja, pa, u weet toch ook wek...'

'Ja, ik weet niets, maar ik begrijp alles en ik zeg je, dat er volstrekt geen reden tot schreien is; dat gebeurt niet elken dag, dat een jong meisje een besten man kan krijgen, dien ze ook wel een beetje lijden mag, kom, beken het maar....'

Ze zag haar vader ernstig aan. 'Neen, pa, ik heb Onzen Lieven Heer beloofd, dat ik Zijn Kerk gehoorzaam zou zijn, dat ik geen niet-katholiek....'

'Daar heb je braaf aan gedaan, maar als het nu eens een katholiek is, die om je komt.'

Een diepe teleurstelling overgoot haar als een koude straal. 'Is het dan niet dokter Antoni?'

'Ja, zeker, die is het, maar hij komt ons juist vertellen, dat hij gisteren is gedoopt.'

'O, pa!.... O Lieve Heer!....'

XII.

'Ontzettend, ontzettend, wie zou dat ooit van zoo'n flinken jongen man hebben verwacht!'

'Ja, 't is inderdaad onbegrijpelijk.'

Aldus was de aanvang en 't refrein van het gesprek, dat mevrouw Zoete, de vrouw van den predikant, voerde met haar bezoekster, de ons bekende 'jonge dame op eenigen leeftijd,' die haar het nieuws was komen vertellen. Het nieuws, dat dokter Antoni Roomsch was geworden in 't dorp, waar hij zich nu vestigen ging. Maar dit vond zij van haar standpunt niet zoo erg als 't andere feit, dat hij verloofd was, verloofd met een andere.

Het eerste zou ze hem vergeven hebben, maar het tweede...

De kapitein daarentegen, die boven op dominee's studeerkamer 't geval met den predikant zat te bespreken, vond de verloving minder erg, maar dat hij daarom zijn geloof verzaakte, vond hij vreeselijk. Dat hij zelf het grootste deel van zijn geloof had weggeworpen, deed blijkbaar minder ter zake.

En dat de dokter, ook zonder verband met zijn engagement, alleen uit overtuiging katholiek zou geworden zijn, was een onderstelling, zoo ongerijmd, dat daaraan niet eens werd gedacht.

'En zóó aardig vind ik ze niet, die Marie Jansen,' verklaarde hij, 'ik moet u zeggen, dominee, ik begrijp er niets van, en u?'

Maar op deze vraag kreeg hij geen antwoord. Ds. Zoete was te eerlijk om niet te erkennen, dat dokter Antoni een man was van karakter. En bij hem kwam de gedachte op, dat hij in de katholieke Kerk antwoord had gevonden op vragen, die hij zichzelf zoo dikwijls tevergeefs had gesteld.

Maar de patiënten van dokter Antoni waren het erover eens, dat het maar goed was, dat hij wegging; voor geen geld zouden ze zich langer door hem laten behandelen, en als ze er goed over nadachten, hadden ze in hem ook nooit dat vertrouwen gehad....

Nachtelijke stilte.

't Is nacht en rustig-eenzaam! De natuur
Lijkt wel een stille tempel
En geen rumoer verhindert mij een uur
Te bidden op den drempel.
Zie, links en rechts hangt er aan 't hoog gewelf
Een wiegelende luster
Van sterrenkaarsen.
O, ik word mij-zelf,
Oneindig God, bewuster,
Dat Gij hier woont!
De lamp van 't heiligdom
Brandt U ter eere zwijgend,
De maan vol eerbied.
Neen, o neen, niet stom
Is deze stilte, hijgend
Zucht zij tot U en wekt mijn ziel omhoog!
O, gaarne ik mij verneder
Voor Uwe Majesteit, mijn God! Gedoog
Mij in Uw tempel weder.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

HET BESTUUR VAN RUWENBERG:
E. Boumans,
Pater-rector.
F. Drabbe,
Superior-generaal der Fraters van
O.L. Vrouw Moeder van Barmhartigheid.
Eerw. Frater
Bonaventura,
Frater-directeur.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

IV.
De commandant.

Een koele morgen volgde op den stillen, helderen maannacht. Om de spitsen der kopjes hing een dunne nevel, die dieper zonk, naarmate het lichter werd. En als eindelijk de zon heenlachte door de wolken, die haar blank gelaat verborgen, viel de mist in den vorm van dauwparels neer op de kreupelboschjes en het karroozand.

In het kamp was men al vóór dag en dauw aan den arbeid. Boerenkrijgers uit een ander district hadden hun vermoeiden Doornenburgschen makkers den dienst bewezen, binnen de muren van den verlaten kraal een graf te delven; waar de mannen gevallen waren, zouden zij rusten. Een eind verder werd een andere groeve bereid voor de lijken der van zoo ver gekomen vreemdelingen.

De begrafenis was eenvoudig en zonder plechtigheid als alles in oorlogstijd, waarin ieder oogenblik kostbaar is. Een honderdtal haveloos gekleede Boeren stonden rond den zandkuil om afscheid te nemen van hun verwanten en vrienden. In lappen gewikkeld, werden de lijken uitgedragen en onder somber zwijgen in de groeve gezonken. De zendeling trad naar voren, sprak eenige gebeden, wierp aarde op de dooden, las een kapittel uit den bijbel en wenschte allen een wederzien in het betere leven.

Dan kwam Jan van Gracht in zijn waardigheid van oudste der diakenen zijner gemeente. Hij zegende de ontslapenen en eindigde met de woorden: ‘Zij zijn niet dood, zij rusten. En uit den hemel zien zij neer op ons, of wij even moedig onzen plicht vervullen en het vaderland verdedigen, en’ - hij zag in het rond, terwijl zijn oogen fonkelden en zijn lange haarlokken schudden - ‘wat komt het er op aan, of wij allen sneuvelen gelijk dezen, als het land maar vrij wordt! En dit vrage ik u, vrienden en makkers,’ riep hij, ‘wat waarde heeft ons leven, als de grond, waarop wij staan, ons eigendom niet is? Zouden de Engelschen ons land bemeesteren, wat

niet mogelijk is, als wij maar volhouden, dan zou er weldra een dag komen, dat een ieder onzer liever in het graf liggen dan leven wou en dat aan moeten zien!'

Het laatst kwam Van der Raadt. Hij was niet gewoon zijn gedachten in woorden te kleeden, maar diep bewogen stond hij, waar hij al deze mannen, van wie hij elk kende als zijn goeden, wakkeren buur of nabuur levenloos en verstijfd liggen zag; heel den nacht had hij slaaploos gedacht aan die dooden. Hij ging langs den rand van den grafkuil, bleef staan bij ieder afzonderlijk en, zijn omgeving vergetend, noemde hij, als een, die hardop droomt, den naam des dooden en haalde al zijn goede hoedanigheden op met weemoedigen lach.

De Doornenburgers stonden met ontblooten hoofde en zagen toe, hoe hun vrienden met aarde bedekt werden, terwijl de omstaanden heengingen om een blik op de begrafenis der vijanden te werpen. Maar daar was niets te zien of te hooren: geen geestelijke, die voorging, - geen woord van vertrouwen op een ander leven. Een onderofficier was met dertig man aangewezen om een eerewacht te vormen en onverschillig stonden de lieden bij het werk, dat door eenige ranglooze dienstdoenden verricht werd.

GEZICHT IN DE RIJK VERSIERDE KAPEL VAN RUWENBERG,
onder de Pontificale H. Mis, opgedragen aan het nieuwe altaar (geschenk der oud-leerlingen) door Z.D.H. Mgr. W. v.d. Ven.

Nauwelijks echter was het graf der gesneuvelde Boeren met aarde gevuld, of de

J.G.B. Kersten,
notaris, St.-Michiels-Gestel.
Leo Swagemakers,
fabrikant, Tilburg.
J. Bern. Timmermans,
bankier, Waalwijk.
Dr. G.J.G. Schouten,
arts, Vucht.
Dr. H. Fr. J. Immens,
arts, St.-Michiels-Gestel.
J.F. van Oort,
past., Dennenburg.
H. Verberne,
past., Besoijen.
J.L.H. Dobbelmann,
kan., dek. en past., Arnhem.
P. van Bergen,
pater Redemptorist, 's-Bosch.
H. van der Klokken,
past., Ewijk.
DE TIEN OUDSTE DER BIJ RUWENBERG'S GOUDEN FEEST TEGENWOORDIGE OUD-LEERLINGEN.

GROEP VAN BOSSCHE OUD-RUWENBERGERS, GESCHAARD OM HET SUB-COMITÉ VAN HET FEEST:
H.A. Brouwers, kan., dek. en pleb. van St. Jan,
J.A.H. van Rijckevorsel, consul van België, Jhr. P.J.J.S.M. van der Does de Willebois, lid van de Eerste Kamer der S.G. en burgemeester van 's-Hertogenbosch.

overlevende makkers droegen steenen aan en stapelden ze op tot kegelvormige hoopen, als een aandoenlijk monument.

Dan verstrooiden zij zich, ernstig en zwijgend en keerden terug naar het kamp.

Achteraan kwamen de veldkornet en de oude Jan.

‘Ik ga naar huis,’ zei Van der Raadt schielijk tot zijn gezel.

Jan van Gracht bleef ontsteld staan en keek hem aan.

‘Ben je ook moe?’ vroeg hij verwijtend.

‘Neen, oom Van Gracht, maar ik weet niet, wat het is met mij.... ik denk anders over de dingen dan vroeger. Het is, of ik op eens mijn gezicht heb teruggekregen, dat ik kwijt was; ik ben wijzer geworden, geloof ik. Zie eens, oom Van Gracht, als allen roepen en schreeuwen, dat je je vijanden in de zee moet jagen, dan is het niet gemakkelijk goed bij zinnen te blijven. Men praat mee met de anderen en gelooft wat ze zeggen. Maar die arme kerels, die daar dicht bij de onzen begraven zijn, waren mijn vijanden niet. Ik ken ze niet, geen een heb ik er ooit van in zijn gezicht gezien, ik weet niet, of ze goed of slecht waren; maar dat weet ik zeker, dat ik er zes van neergeschoten heb. Wie waren die menschen, oom Jan, wie waren ze? Neen, neen, ik heb gehandeld als een slaapwandelaar, in slaap heb ik gevochten, geschoten, - nu ben ik wakend. Het kan niet goed zijn van me, mijnsgelijke te dooden, een kind van denzelfden Schepper als ik. Neen, neen, oom Jan, ik trek weer naar huis.’

‘De Roodrokken hebben hier niets te maken,’ zei oude Jan strijdlustig. ‘Willen ze goedschiks, dan zal ik niet op d'r schieten, maar komen ze op mij af, dan knalt het.’

‘Je hebt zoons en dochters, oom Jan, die allen veel kinderen hebben....’

‘Ja, onze stam bloeit,’ viel Jan van Gracht in en hij lachte gelukkig om zijn vele nakomelingen.

‘Ja, ja, ze zijn talrijk. Maar God de Heer heeft gezegd, dat hij de misdaden der vaders wreken zal aan hun kinderen, bedenk ook dat! 't Is een groote zonde, een mensch om het leven te brengen, en’ - zijn stem zonk tot gefluister, maar uit zijn oogen straalde een glans, die den ouden Jan dwong vóór zich te zien - ‘ik heb slechts éénen eenigen zoon.’

‘Je kunt hertrouwen, als je wilt,’ antwoordde Jan schielijk. ‘De heele gemeente verbaast er zich over, dat je dat niet reeds lang hebt gedaan.’

‘Ik wil daarover niet spreken.’

‘Nou, nou, niet zoo driftig, Abraham, niet zoo driftig. De oorlog maakt veel weduwen en ik ken jonge vrouwen genoeg, die met vreugde je hoeve zouden willen ingaan.’

‘Begrijp je dan niet, dat geen vrouw mij goed genoeg is om moeder te zijn over mijn Daniël?’

‘Nee, ik versta niemendal van al je geredeneer. We zijn hier om de Roodrokken uit het land te jagen, dat is alles. Maar dat zie ik wel in, dat, als de veldkornet van een district de wapens aflegt en huiswaarts trekt, de een na den ander zijn voorbeeld volgen zal. En waar moet dat naar toe? Nee, vrind Abraham, je kunt er niet over heen op het oogenblik, dat zoovelen onzer luiden gevallen zijn, maar daar helpt niets aan. Ik ben ook in mijn ziel bedroefd, bijzonder smart het mij, dat Piet Muller's kleinzoon gesneuveld is, van dien jongen was ook wat gegroeid, als hij had mogen leven. Herinner je je nog den molen, dien hij drie jaar geleden bouwde? Ver uit den omtrek kwamen de korenbouwers om bij hem te malen. Nee, Abraham, zet die moedelooze gedachten uit je hoofd, laat mij je daarvan genezen. Daar komt De Bliets! - Hoor ze

eens roepen en schreeuwen. Praat met De Bliets: hij weet alles. - Heimwee kent iedereen, dat is een pijn, die niemand ontloopt. En thuis komen we immers toch weer, als we de Roodrokken hebben weggejaagd. Spreek met den commandant, als hij tijd heeft om naar je te luisteren, maar den zendeling, - loop dien uit den weg. Hij is ook wel een goed en vroom man, maar heeft vaak van die rare ideeën.'

Van der Raadt schudde moe het hoofd en volgde den ouden Jan, die zich met groote passen naar het kamp haastte.

Werkelijk, het was het korps van den commandant, dat aankwam.

***

De hoeden vlogen omhoog, alle oogen straalden. Een zeer lange legerafdeeling bewoog zich in vliegende vaart zuidwaarts. Heel 't heuvelig oord weergalmde van de knallende zweepen, het schokkend gedreun en gedaver der zware krijgswagens, het tierend lawaai der ossenmenners, allen Kaffers, het geklepper der paardenhoeven op den steenachtigen grond, het gekletter der wapens. Midden door het kamp had men een breede baan gelaten, zoodat de troepen door konden rijden, tot ze de spits vormden van heel de massa.

'De commandant heeft de lucht van een aanstaanden slag, anders zou hij zoo'n haast niet maken,' zei een der toeschouwers tot zijn nevenman.

'Hij weet, waar de Roodrokken zijn,' antwoordde de ander. 'De commandant weet alles.'

En gelijk die twee, zoo dachten de meesten. Commandant De Bliets was een der weinige Boerenbevelhebbers, wiens beleid blind vertrouwd werd door de manschappen; waar hij iets zei, waagde niemand tegenspraak.

Du Wallou en Westhuizen stonden op een heuvel en achter hen de gevangen Engelsche officieren. Daar hadden ze een overzicht over dien binnenvallenden reuzenstroom van menschen en dieren. Voorop een honderd ruiters met een veldkornet aan de spits. In 't voorbijrennen zwaaide hij Du Wallou toe met zijn hoed en verdween. Dan volgde een talrijker troep van havelooze gestalten met zonverbrande hoofden, zij lagen gebogen over de nekken der paarden en een dichte stofwolk omhulde hen. Geen vijf minuten duurde het, of een stoet van oorlogswagens rolde aan, welker menners, met glimmende gezichten en witte tanden, als bezetenen schreeuwden en brulden uit louter baldadigheid, een pret, waar alleen Kaffer-longen toe in staat zijn. Daarachter kwam de artillerie met zes Kruppsche snelvuur- en vier gewone kanonnen.

Een kleine poos duurde het, eer de achterhoede aanrukte.

'De onverzoenlijken!' zei Du Wallou zacht tot de officieren, wier monden verstomd waren, maar wier verbaasde oogen des te meer spraken.

Een afdeeling van ongeveer tweehonderd man reed langzaam nader. Zij bestond uit mannen, gehard in vele en allerlei gevechten, lieden, die spotten met gevaren en lachten met den dood. Hun hoeven waren platgebrand, hun gezinnen verstrooid, niemand wist, waar ze zich bevonden. Zelven bezaten ze niets dan hun leven en gezworen hadden ze elkander het liever op te offeren dan de wapens neer te leggen. Van Noord en Zuid, van Oost en West hadden zij zich verzameld om commandant De Bliets, den onverzoenlijkste onder de eedgenooten. Met bloedende harten en van haat gloeiende oogen waren zij tot hem gegaan, hadden hem hun wanhopige smart meegedeeld en zij weken niet van zijn zijde: hij beloofde hun zekere wraak.

Twee passen voor hen uit reed hij daar, de commandant, een breedgeschouderd man van middelbare lengte, kleeding onderscheidde hem niet van de anderen, maar

wel dit: terwijl zijn manschappen met opmerkzame, zij het ook sombere, blikken om zich heen keken, staarden zijn oogen aldoor recht vooruit, als naar een hem alleen zichtbaar punt in de verte, en zijn lippen waren zoo vast op elkaar geklemd, alsof ze nooit meer spreken zouden. Vóór Du Wallou hield hij stil, als ontwakend uit een droom, en gaf een bevel kortaf met scherpe stem. De Bliets reed den heuvel op en schudde van zijn paard de hand van zijn vechtgeneraal. Hij monsterde de gevangenen en vroeg naar hun aantal. Toen Du Wallou geantwoord had, knikte hij.

Er was iets in de houding van De Bliets' omgeving, dat de gevangen officieren tot nog toe bij de Boeren niet hadden gezien. In hun kamp immers heerschte een ongedwongen goede trouw, die heelemaal niets had van wat zij Engelsche discipline noemden, maar tegenover De Bliets zweeg alle vrijmoedigheid en critiek. Zijn naam werd slechts fluisterend genoemd en de stoere kerels sloegen voor zijn blik de oogen neer, als ongehoorzame schooljongens voor een strengen beminden leermeester. Iets vreemds, iets wonders scheen er om zijn hoofd als bij een, die donkere en droeve geheimen draagt; kort en afgemeten waren zijn bewegingen; diep, maar scherp zijn stem; zijn oogen konden vonken schieten, dat de sterkste Boer voor hem beefde. In het laager waren allerlei verhalen in omloop van zijn vastberaden voortvarendheid, en onversaagde durfkracht, van den onverschrokken moed, waarmee hij alle gevaren trotseerde. Doodmoede mannen, die op weg waren zich over te geven uit wanhoop en te buigen voor de overmacht, voelden hun spieren gestaald en hoopten weer, als ze over De Bliets spraken. En hij liet vaak van zich hooren. Ze waren nog niet geheel verslagen, zij bezaten nog twee mannen: hem en Botha.

Een Engelsch officier zag zijn starren blik, zich verliezend in de verte, al door in de verte, - en hij lachte meelijdend: was dat nu de bevelhebber, over wien de phantasie der dagbladcorrespondenten zóó doorsloeg, die man daar, die niet eens z'n gedachten bij elkaar scheen te kunnen houden!

Schielijk en schichtig alsof hij zich losrukte van iets, wendde De Bliets zich tot Du Wallou:

‘De gevangenen moeten meteen weg, noordwaarts. David Steen zal de colonne leiden, die ze transporteert met ossenwagens. Hij heeft mijn bevelen reeds.’

En als Du Wallou iets scheen te willen vragen, klonk het kort en gebiedend uit den mond des commandants: ‘Alles is klaar, vooruit!’

Du Wallou gaf den Engelschen een wenk hem te volgen, en ze gingen langs den commandant heen; steelsgewijze zagen ze even naar hem op: 't kon toch wel waar zijn, dachten ze, 't gerucht van het platbranden zijner hoeve en het sterven van angst zijner vrouw met een pasgeborene aan haar borst. Stom en neerslachtig gingen zij hun lot te gemoet, als gehouwen in steen staarde De Bliets hen na.

't Was een oorverdoovend rumoer in het kamp van de munitie- en proviandcolonnes, die binnenkwamen op dit oogenblik, maar stom reden de ruiterscharen den onbeweeglijken man met het strenge gelaat voorbij; geraas en getier vervulden de lucht, doch De Bliets hoorde en zag niets, schoon zijn oogen groot en glansloos den marsch der patrouilles schenen na te staren. Zijn gedachten waren ver weg, naar het punt ginds ergens in de lucht, maar hij zelf was daar, en 't was den voorbijtrekkenden genoeg, als ze hem zagen.

Met een macht van ongeveer drieduizend man had commandant De Bliets te werken tegen dertigduizend vijanden en te gelijk hun aansluiting bij het hoofdleger in het Zuiden te verijdelen. De ongelooflijke snelheid, waarmee hij zijn kleine armee van het eene oord naar het andere voerde, maakte 't hem mogelijk, trots 't enorme

verschil in getalsterkte, den Engelschen geweldig veel afbreuk te doen. Gestadig vermeed hij den kamp in 't open veld, die van zijn kant een roekelooze dwaasheid

geweest ware; steeds wist hij door alle gevaren heen te glippen, meer dan eens volgde hij te land De Ruyter's beroemden aftocht na, als hij zich gansch door Engelschen omsingeld wist, die hem echter doorgaans niet vonden, waar ze hem zochten, noch verwachtten, waar ze hem plotseling ontmoetten. Hij had de tactiek der Boeren tot een nog nooit bereikte hoogte opgevoerd en hij scheen in staat ze met nog meer krijgsbeleid in practijk te brengen. Twee maanden lang had hij de vlakten doorkruist, zoodat zijn gangen wel stralen geleken in een cirkel van vijandelijke troepen, en niet alleen gelukte het hem hen als 't ware aan handen en voeten geboeid te houden door de angstige onwisheid, waarin hij hen bracht, maar ook massa's proviand, voor hen bestemd, onderweg te onderscheppen en hier een compagnie, daar een bataljon gevangen te nemen, spoorbanen te verwoesten en telegraafverbindingen te vernietigen.

Als een tijger besprong hij het Engelsche leger in den rug en verlamde zijn bewegingen vaak langen tijd, tot hij de overmacht vertwintigvoudigd zag en plotseling in 't ontoegankelijk gebergte in 't noordoosten van Oranje vrijstaat verdween.

Toen haalden tweehonderdduizend man ruimer adem: De Bliets weg, dàt was een verlossing! De Engelsche generaals meenden nu een paar nachten rustig te kunnen slapen, en de dagbladcorrespondenten, die natuurlijk meer verstand van oorlogen hadden dan alle stafofficiers bij elkaar, staken zijdelings de loftrompet voor de vaderlandsche legerhoofden, door te wijzen op de wonderbare tactiek der Boeren. Warmbloedige schrijvers, die op 'n prik wisten, wat hun lezers graag hadden, stelden welgeschreven verhalen op van de ongelooflijke heldenavonturen der gewapende zonen Albions, dank de rijke bezoldiging, welke zij van officieele en officieuze zijde genoten, - en soldeniers, die zich hadden laten werven op hoop van lichten arbeid en goede betaling, werden in roerende Zondagsfeuilletons verheerlijkt. Eindelijk scheen alles, alles veilig en men verhaastte de voorbereidingsmaatregelen tot den grooten opmarsch met alle kracht. De korpsen, die den overal en nergens aanwezigen De Bliets verjaagd hadden, werden teruggeroepen of naar Johannesburg en Pretoria uitgerust.

(*Wordt vervolgd.*)

De goudsche Sint-Janskerk[1)]

Waar de rivier de Goude of de Golde hare golven met die van den Hollandschen IJselstroom vereenigde, verrees de schoone stad van ter Goude of Gouda, en hier wierpen de inwoners der plaats tevens een kasteel op. Dit feit dateert van zeer oude dagen, want reeds in 1272 geeft de Hollandsche graaf Floris V aan Gouda dezelfde stedelijke rechten, als Leiden bezat, en reeds anno 1300 commandeert heer Jan van Blois de sterkte. En nu vol verwachting voor den verderen bloei van hunne stad, gaan de Gouwenaars voor hun patroon, Sint Joannes den Dooper, een bedehuis stichten, welks enorme grootheid wel ieder lezer der *Belg. Illustratie* op bijgevoegde afbeelding der kerk treffen zal. Men wil zelfs, dat de lengte dezer kerk die van Keulen's dom nog eenige voeten overtrof. Ongeveer twee en twintig altaren met twee en vijftig vikarieën en een reeks van prachtige glazen sierden het Goudsche heiligdom. Zelfs de sage of legende speelde rondom zijne tinnen. Want, zoo zegt de *Batavia Sacra*, de faam verhaalt, dat heel deze kerk uit het naburige Bloemendaal op het Oude

1) Naar Walvis, Craandijk en Schipperus, Busken Huet, Kramm, enz.

Kerkhof werd verplaatst. Dit fameuze wonderstuk zal niemand zóó maar voetstoots aannemen. Maar toch moeten wij hier in het voorbijgaan eens opmerken, hoe er alom zulke sagen betreffende onze aloude hoofdkerken in omloop zijn. Hier hebben de hervormingsgezinden het kruis van de afgenomen Roomsche kerk niet kunnen wegnemen, zooals het heet van de Sint Pancras of Hooglandsche kerk te Leiden; ginds werd, zooals bij voorbeeld te Zierikzee, het plan van den wonderen Levinustoren op geheimvolle wijze aangeboden; te Oegstgeest had in het oude St.-Willibrordus-kerkje een geheele tempelwijding uit den Hemel plaats, kortom, schier rondom elke oude hoofdkerk onzer vaderen leeft eenige opgetogene volkstraditie.

Dit alles te zamen nu wijst, o.i. duidelijk heen naar eenige groote teekenen, door God in Zijn tempel gewrocht, teekenen zoo groot, dat de volkssagen die alom gingen verhalen, en al verhalende, gingen varieëren en verplaatsen. Het kleed des verhaals heeft dus doorgaans, en zeker ook te Gouda, opsiering gekregen, maar eene of andere wondere gebeurtenis steunt toch vrij zeker den oorsprong der legende.

De Goudsche Sint-Janskerk droeg, zooals men op onze plaat aanschouwt, ruimte genoeg op hare glazen voor eenig kunstwerk. En dat kunstwerk nu van vóór de hervorming is door den kloosterbroeder Cornelis en zekeren Coddesteyn en Ponsen vervaardigd. Doch zijn dat nu de algemeen bekende Goudsche glazen? Neen, want al de heerlijkheid van den ouden Sint-Jan moest te niet gaan. Op 12 Januari 1552 deed het hemelvuur in het heiligdom een zwaren brand uitbarsten, die deze kerk met hare kunstschatten vernielde. Doch nauwelijks was deze bittere ramp gebeurd, of de Goudsche geloovigen en geestelijken besloten, om hun Sint-Jan in zijn grootschen vorm dadelijk te herstellen en nu kreeg deze tempel zijne nog bestaande, wereldberoemde glazen, waarvan de gebroeders Crabeth de schilders zijn geweest, maar aan welker modellen heel een reeks van andere Hollandsche kunstenaars hebben medegewerkt. Zoo heeft o.a. de groote Lucas van Leiden hier mede zijn cartons geleverd.

Hoe nu den lezer over die een en dertig reusachtige en nog vijf en twintig kleinere glazen eenige hoofdgedachten aan de hand te doen?

Als ge de Goudsche kerk zijt binnengegaan, dwaalt, omdat tot verre boven manslengte de muren geheel blind omhooggaan, uw oog aanvankelijk slechts door de weergaloos-groote tempelruimte, en, zonder eenig schilderwerk te ontdekken, rust uw blik ten laatste op een reusachtig orgel en een leelijke banken-omtimmering, welke het midden der kerk tot een protestantsch bedehuis fabriceert. Gij keert u nu om, gij meet, al gaande, nog eens de afstanden, totdat gij, bij het doorgaan van het hoogkoor, toevallig het hoofd eens omhoog heft naar het licht. En, groote hemel, van welk visioen zaagt gij nu het begin! O, neen, er is geen denken aan om u aanstonds te oriënteeren. Craandijk, hij, die Gouda's kerk zoo bij uitstek vereert, hij zegt evenwel terecht in zijne *Wandelingen door Nederland* omtrent Gouda's ramen: ‘De tocht langs deze ramen is vermoeiend, de rijkdom overstelpend, de kleurenpracht verblindend en de menigte der figuren afmattend.’

Maar toch, zoo voegen wij hierachter, gij gaat de vermoeienis trotseeren, gij wilt inzien tegen al dat goud, al die zijde en al dat fluweel, tegen al die zonnen en die heldenfiguren, en.... straks verheugt en bedroeft gij u te gelijk over uw arbeid. Gij verheugt u, ja, want gij gevoelt, dat jaren na uw bezoek aan deze kerk, op zekere oogenblikken de herinnering aan deze ruim dertig groote wonderen u als een klein voorspel der hemelsche heerlijkheid zal blijven troosten en opwekken, maar toch ook bedroeft gij u, want in de Goudsche glazen hebben reeds, doordat de hervorming

tijdens hun ontstaan uitbrak, Roomsch en Onroomsch, juist ook door de raamtafereelen, tegen elkaar gestreden. Dit geeft, zoodra men de ramen met tooneelen uit het leven van Sint-Jan is gepasseerd, iets zeer onaangenaams voor het Roomsche gevoel.

Het H. Avondmaal bij voorbeeld, door Filips II, onzen landgraaf en koning van Spanje, als raam van het Noorderkruispand geschonken, werd reeds gekozen, omdat men onder den wegloopenden Judas de bestrijders van het H. Sacrament wilde beduiden. In het tegenoverliggende kruispand liet onze landvoogdesse Margaretha in gelijken geest d.w.z. eveneens met een anti-protestantsche bijgedachte, op het enorme raam, beneden, plaatsen de voetwassching, door den Heer Jesus aan zijn getrouwe leerlingen verricht, maar omhoog stond Elias geschilderd tegenover de afgodspriesters van Baäl op den Carmel, alwaar zooals men weet, deze bedriegers werden ter dood gebracht. Zoo behooren ook raam No. 8 en No. 12 bij elkaar.

Op het eene deed hertog Erik van Woerden afmalen, hoe oudtijds te Jerusalem Heliodorus, de tempelschenner, door Gods engelen werd afgestraft, en dit zinspeelde op de beeldstormerij der hervormingsdagen. Maar de Prins van Oranje stelde tegenover het raam van Erik, in 1567, het zijne, op hetwelk men den Zaligmaker de wisselaars uit den tempel ziet verdrijven. Heer Erik van Woerden toch werd verdacht, van geenszins de ware broeder te zijn en met het geven van zijn kerkraam des konings gunst en tijdelijk gewin na te jagen.

En nog erger! Uit 1596 is een raam, dat geschonken werd door de Staten van Holland, en dit stelt ‘de vrijheid des gewetens’ voor, als protest natuurlijk tegen het leerend gezag der Katholieke Kerk. Ja, zelfs hadden de Goudsche regenten der stad zeker raam, hetwelk de Haarlemsche bisschop aan de kerk der Birgittijnen had geschonken, eenvoudig naar de St.-Janskerk doen overbrengen en er toen het jaartal 1581 opgehecht, even alsof de bisschoppelijke schenking nog na des bisschops dood en na den overgang der St.-Janskerk aan de hervormingsgezinden ware geschied. Welnu, met deze zaken voor oogen, welke wij in *Thijms Jaarboekje voor* 1899 nog breeder hebben uiteengezet, voldoen ons de Goudsche glazen niet geheel. Maar toch, ten slotte winnen hier voor ons gemoed de vreugde en het geloof het op de dwaling en den strijd. Vooral die groep hoogheerlijke koorramen, waarvan de voorlaatste Middeleeuwsche bisschop van Utrecht en de kanunnik Meijerop de gevers zijn geweest, verblijden ons van ganscher harte. Hier ziet men o.a. het Doopsel van Christus door Joannes, Jesus Zijn eerste leerlingen onderwijzend, Joannes aan de zijnen over Jesus' meerderheid sprekend, kortom hier zingt en jubelt eerst het schoone leven van Sint-Jan, en voorts ziet men nog in oude, ongestoorde vroomheid de schenkers der ramen in de hoeken devotelijk neergeknield, als vroegen zij Gode om op Sint Joannes te mogen gelijken.

Een bijzondere lof moet aan de tegenwoordige bewaarders der Goudsche glazen toegezwaaid. Zij hebben het reuzenwerk aangedurfd van een algemeene restauratie en een Hollandsche, geheel nieuwe, werkwijze is daarbij gevolgd. Belangstellenden kunnen zich hieromtrent vrij bij de kerkvoogden der Sint-Jan laten inlichten! Trouwens er was vroeger te Gouda schandelijk, ja meer dan schandelijk huisgehouden. Busken Huet verhaalt ten minste in zijn *Land van Rembrandt* (I. 378) hierover het volgende: Voor het toenmalig restaureeren van een Joanneskop in een der grootste ramen had men zich eenvoudig van eenige scherven uit een ander raam bediend, zoodat in 1878 bij eene inspectie van deskundigen dat ongelukkige hoofd bleek saamgesteld uit een voorhoofd, een achterhoofd, een neus, een mond en een oog, ontleend aan vijf verschillende figuren! Niet veel verstandiger

was er in 1621 gehandeld, toen een afbeelding van God den Vader uit het bovengedeelte van een venster verwijderd en met stille trom door een.... redeloos ornament vervangen werd! Thans is men toch eindelijk wijzer geworden en men restaureert weer als kunstenaar, waartoe de nog altoos bewaarde, reusachtige cartons der ramen alle diensten kunnen bewijzen. Zelfs de cartons van het schilderwerk, dat in den brand van 1552 onderging, moeten nog gedeeltelijk bestaan.

EEN BLIK IN DE FEESTZAAL, TERWIJL EEN DER HEEREN VAN HET SUB-COMITÉ AAN HET WOORD IS.

Men ziet intusschen, hoe jammer het geweest is, dat toen Gouda anno 1572, onmiddellijk achter den Briel en Oudewater, tot de partij van Oranje en de Geuzen overging, men de aloude kunstschatten der kerken maar niet voorgoed aan de katholieken heeft gelaten. Craandijk komt dan ook in zijn studie over de Goudsche glazen tot de volgende conclusie:

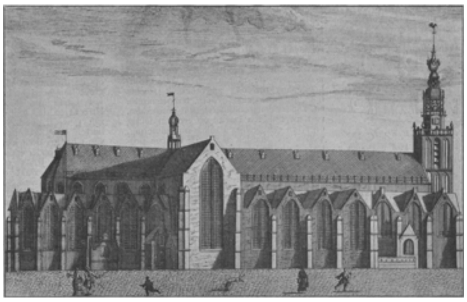

DE GOUDSCHE SINT-JANSKERK,
gravure ontleend aan de *Batavia sacra*.

'Hebben deze kunstwerken niet den ganschen eeredienst der Roomsch-Katholieke Kerk noodig, als zij ten volle op hun plaats zouden zijn? Denkt u de prachtige Sint-Jan in Den Bosch met zulke glazen! Daar behoort te huis de mystiek van het licht, getemperd en gebroken door het geschilderd kerkraam....'

En zoo zingen voor ons ten slotte dan ook de Goudsche glazen mede in *het Lied der Puinen* van de *Aya Sofia*, en ook zij zijn in hun heerlijkheid:

Starren, die in 's levens duister
Met der zonne vollen luister
Boven 't pad der volken staan;
Heugenis van vrome daden,
Heden vruchten, morgen zaden,
Nooit vergaan!

Leiden.

P.M. BOTS, R.K. Pr.

[Nummer 35]

Geschiedenis van Ruwenberg.

'Se réjouissant avec les nombreux élèves, qui célèbrent le cinquantenaire de votre collège, le Saint Père bénit de tout son coeur ceux qui assistent à cette *fête de familie*.'

Aldus luidde het telegram, dat tegen den avond van 21 Augustus ll. op den feestvierenden Ruwenberg uit Rome aankwam met de onderteekening van Z.E. kardinaal Rampolla.

'Fête de familie!' Waarlijk, geen beteren term kon men uitdenken voor het feest van Ruwenbergs vijftigjarig bestaan, zooals het door de circa 550 oud-leerlingen, die naar den berg waren opgegaan, werd gevierd. De gulheid, goede trouw, hartelijkheid, die onder allen, oud en jong, heerschten en die allen als vereenigden tot één gezin, was de zoetste voldoening, die onze oversten, die wij allen, fraters, op dezen gedenkwaardigen dag smaakten.

Toen de Redactie van de *Belg. Illustratie* mij welwillend eenige ruimte in hare kolommen aanbood voor eene geschiedenis van Ruwenberg, nam ik dit voorstel gretig en met dankbaarheid aan, omdat men gaarne spreekt over hetgeen men veel bemint. Mijn geschiedkundig overzicht zou nochtans geschreven worden in een toon van *en famille*, dewijl ik er niet aan twijfelde, of deze regels zouden ook onder de oogen komen van oud-Ruwenbergers, die er mij voorzeker een verwijt van zouden maken, indien ik het anders deed dan in den oud-Ruwenbergschen geest, zooals ik het op het jubelfeest door meerderen hoorde noemen.

Wat het feest zelf betreft, zal ik kort zijn; de uitvoerige beschrijvingen in eenige dagbladen en couranten maken eene uitweiding daaromtrent overbodig. Slechts op één punt vrees ik voor herhaling. De voor ons zoo vleiende artikels, (God geve, dat wij de ons gebrachte hulde waardig mogen zijn of worden!) zijn in twee dagbladen voorafgegaan van eene korte beschrijving van Ruwenbergs verleden; beide hebben blijkbaar 'de Ruwenbergen' uit het verdienstelijk tijdschrift *Taxandria* op den voet gevolgd. Gezeten aan de bronnen zelf, - de vele oorspronkelijke bescheiden, berustend in het archief van ons Huis, - kon ik daar zelf putten; doch de waarheid, die op de eene plaats werd neergeschreven, moet uit dezelfde bron ook op dezelfde wijze voortvloeien. - In het tweede gedeelte van mijn opstel: Ruwenberg als pensionaat kan ik meer in bijzonderheden treden; doch vooral daarvan herhaal ik, wat boven reeds werd aangestipt, ik vertel als *en famille*.

WELKOMSTGROET, DOOR DE APELDOORNSCHE SCHOOLKINDEREN AAN H.M. DE KONINGIN GEBRACHT BIJ HAAR TERUGKEER UIT HET BUITENLAND.

I.
Ruwenberg als kasteel.

Oud- en Nieuw-Herlaar, Haanwijk, Groote en Kleine Ruwenberg, waren de voornaamste kasteden, in vroeger eeuwen gelegen onder de heerlijkheid St.-Michiels-Gestel. Dat de beide Ruwenbergen en Nieuw-Herlaar zouden gebouwd zijn door drie gezusters, is wel een algemeen verspreid verhaal in Gestel, doch is ongetwijfeld van allen grond ontbloot. Oud-Herlaar, waaraan de Groote Ruwenberg leenroerig was, is zeker ouder; de Kleine Ruwenberg dagteekent van later tijd. Waarschijnlijk was daarvan de stichter Jan Pels, die in het begin der zestiende eeuw ook den Grooten Ruwenberg, waar thans het Instituut gevestigd is, bezat.

Omstreeks 1375 komt als Heer van den Grooten Ruwenberg voor Gooswijn van Thuyl, die door zijn zoon en kleinzoon werd gevolgd. Dirk, de zoon, kreeg verschillende privilegies van Henrik van Hoorn, Heer van oud-Herlaar, voorrechten, waarin een latere eigenaar, Jan van Raveschot, werd bevestigd, den 24sten Juni 1531, door Hendrik van Merode. Tusschen dezen Jan van Raveschot en den derden Heer van Thuyl ligt een tijdperk van 72 jaren (1455-1527), waarin zes Heeren uit verschillend geslacht met Ruwenberg werden beleend.

Op den 23sten Maart van laatstgenoemd jaar kwam het kasteel aan de familie der Raveschotten. Tot 16 Juli 1655 bleef het eigendom van dit voortreffelijk en godsdienstig geslacht.

Jan, reeds boven genoemd, bouwde vóór zijn kasteel een poort, waarboven zijn wapen prijkte: drie raven van sabel op een veld van goud. Zijn kleinzoon Jan, de derde Heer uit de familie der Raveschotten, verhuurde langen tijd Ruwenberg aan de paters Karthuizers van Vucht, wier klooster ‘Sophiae Domus’ door de Staatsche soldaten in asch was gelegd. St. Bruno's zonen heiligden aldus reeds voor twee eeuwen het huis, waar men eenmaal trachten zou den Heer de harten van duizenden kinderen te wijden.

Onder den volgenden Heer, Arnout, had er op de gronden der heerlijkheid eene schermutseling plaats tusschen Spaansche en Staatsche soldaten (1629).

Terwijl Hubert Engelbrecht Heer van Ruwenberg was, had het voornaamste voorval plaats, dat uit de geschiedenis van het Huis bekend is. - In den ‘ouden bouw’ van het Instituut ligt tegen den toren een verborgen kamertje, thans dienende voor linnenkast, en hier immer aangeduid met den naam ‘kapelletje.’

Daar was het, dat tijdens de vervolging der katholieken, toen de plakkaten der Staten-Generaal de uitoefening van onzen godsdienst verboden, Jacob de Meuter, sinds 1648 pastoor van St.-Michiels-Gestel, voor zijne parochianen de H. Mis las. Weer had hij op 1 Januari 1654 het H. Altaar beklommen om in tegenwoordigheid van eenige bevoorrechten het H. Offer te vieren, toen hij door den stadhouder van St.-Michiels-Gestel betrapt werd. Niet alleen de stadhouder Elsevier, doch ook Jan van Ravensway, landdrossaard der Meierij was zoo gelukkig geweest deze Paapsche bijeenkomst te ontdekken. Daar degene, die eene overtreding constateerde, recht had op de boete, kregen de beide partijen twist, wie hunner het recht had onderzoek te doen naar de schuldige personen. De twist liep zoo hoog, dat de vergaderde katholieken, gewaarschuwd door het kabaal der oneenige partijen, nog tijdig aan hunne vervolgers konden ontkomen.

Adolf van Raveschot, broeder van den toenmaligen heer Hubert Engelbrecht, beliep echter een boete van tweehonderd gulden, daar hij de bijeenkomst had toegelaten. Adolf immers bewoonde het kasteel, terwijl de eigenaar zijn verblijf hield te Groot-Waspik. Met veel moeite bracht Adolf het geld bijeen; met veel moeite, want hij deelde in het algemeen lot van den katholiek gebleven adel, die verarmd was.

Een jongere broeder, Robertus Paulus, werd om hetzelfde feit beboet met 400 Caroliguldens. Achter slot en grendel boette hij zijn onvermogen om de som te voldoen. Eindelijk kon Hubert Engelbrecht voor hem de som betalen, waarschijnlijk door den verkoop van Groot Ruwenberg. - Zoo verloor de adellijke familie Raveschot een harer schoonste bezittingen als gevolg van haar liefde en ijver voor de uitoefening van onzen H. godsdienst (1655). Tot 1692 werd Ruwenberg het eigendom der familie Le Lyon, die het goed verkocht aan de familie De Rouillé.

In 1756 veroorloofde deze den pastoor van Gestel, Henr. v.d. Mosselaer, gebruik te maken van de huiskapel, terwijl de schuurkerk, die de katholieken in den Stokhoek mochten bezitten, werd vernieuwd. Na de herstelling mocht echter in de kapel de H. Mis voor de parochianen niet meer gelezen worden. De slotkapelaan, Walterus v. Erp, (geboortig uit St.-Oedenrode, later kapelaan te Schijndel en in 1805 als pastoor van Vucht overleden), ging daarmede door. Door de overheid betrapt, werd hij veroordeeld tot een boete van 600 gulden.

Na de Rouillés kwam Ruwenberg in het bezit van protestantsche families. De zesde eigenaar na De Rouillés was notaris Ph. H. Meurs. (1820). Ware de wensch van dezen bezitter vervuld, zoo zou hij de eeuwige bezitter van Ruwenberg zijn gebleven. Hij wilde niet sterven. Toen hij zwaar ziek lag en ieder oogenblik den dood verwachten kon, wilde hij de voor hem zoo akelige gedachte van sterven verdringen. Hij liet daarom zijn koetsier bevelen de paarden in te spannen en reed naar 's-Bosch. Bij zijn thuiskomst des avonds bleek het, dat de dood geduldig had gewacht. Hij stierf denzelfden dag. (1833).

II.
Ruwenberg aan het vicariaat 's-Bosch.

Na den dood van notaris Meurs werd Ruwenberg aangekocht voor het vicariaat van 's-Bosch.

De hoogwaardige heer Henr. den Dubbelden, pastoor van Gemert, deken van Helmond, en sedert 1831 administrator ad interim van het vicariaat, deed zulks, ten einde meer in de nabijheid te zijn van zijn seminariën. Het groot seminarie was ook in Gestel nl. op Nieuw Herlaar. Op 10 Sept. 1834 kwam Den Dubbelden zich hier vestigen met zijn secretaris Gerardus Petrus Wilmer; 14 Januari 1842 werd Den Dubbelden benoemd tot vicaris apostolicus van 's-Bosch en bisschop van Emmaus i.p.i. Belangrijke veranderingen onderging het gebouw niet in den tijd, dat Mgr. Den Dubbelden er verbleef. Bij de rivier de Dommel deed Z.D.H. een tuinhuisje bouwen en eenen vijver aanleggen. Aan deze omgeving gaf hij den naam Emmaus naar zijn bisschoppelijken titel. Vlak voor het kasteel legde men een bloemtuin aan, zooals dit is aangegeven op de plaat: Ruwenberg in 1850, welke gemaakt is naar een oude schildering op hout. De groote laan, die van den straatweg naar het huis leidt, werd geplant in den tijd van notaris Meurs.

Wat den bouw aangaat, deze is in den loop der tijden veel gewijzigd. De verkoopacte van 1692 spreekt van Ruwenberg als van: 'Een schoon adelijck huys ofte casteel, met dobbele grachten omwatert, hebbende eenen toren met noch andere drye Torentiens, met neerhuysinge, hoven, schoone, welbeplante Boomgaert, acker ende weylanden, met plantage daerop, soo binnen als buyten staende, soo van opgaende eyckenboomen als andere boomen, met eene poorte of helmeye besloten, ses morgens ofte daeromtrent in de groote begrijpende; d'een sijde nevens de Reviere de Dommel, d'ander sijde d'erffgenaemen Jóncker Boeckop, (klein Ruwenberg) - (en nevens) de gemeynte genaemt de Lokersche bergen.'

De dobbele gracht bleef niet. De eene werd gedeeltelijk gedempt, doch zoo verlengd, dat zij aansloot bij de gracht, die klein Ruwenberg omgaf. Van de 3 torentjes is geen spoor te vinden. Begrijpelijkerwijze werd nu en dan iets gewijzigd of vernieuwd. Onwaar echter houd ik, hetgeen ik las, dat in de 18de eeuw Ruwenberg opnieuw werd gebouwd. Wie zou dat gedaan hebben? De familie Raveschot, in wier bezit het was in de eerste helft dier eeuw? Maar zij moest het kasteel zelfs verkoopen om 400 gulden boete te betalen. De volgende bezitters zouden een kasteel, dat zij zelf pas hadden doen optrekken, niet zoo spoedig van de hand gedaan hebben, als nu telkens geschiedde. Naar hetgeen ik met behulp van een mijner confraters een tiental jaren geleden onderzocht in scheerwerk etc. moet het grootste gedeelte van wat wij den 'ouden bouw' noemen, honderden jaren geleden gebouwd zijn.

Het tijdschrift *Taxandria* geeft in den 7den jaargang twee teekeningen van Ruwenberg, de eene in 1720, de andere in 1820. Op de eerste wordt Ruwenberg nog door een gracht bespoeld, hetgeen met bovengenoemde verkoopacte van 1692 goed overeenstemt. Van de drie torentjes is er slechts één te vinden; de andere schijnen in den tusschentijd verwijderd te zijn.

Vanwaar de tweede teekening (Ruwenberg in 1820) komt, is mij onbegrijpelijk. Twee zaken zijn blijkbaar valsch: 1° Die teekening geeft den gevel der tegenwoordige ziekenzaal aan, zooals hij thans is, terwijl hij eerst een 15tal jaren geleden zoo veranderd is, voor dien tijd was het een trapgevel, zooals dat bij alle gevels van den ouden bouw nog is. 2°. De toren heeft er een spit, hetwelk er pas aangebracht is in 1886, toen de peer, die hij heeft volgens de teekening van 1720, weggenomen is, door den duur der jaren geheel vermolmd.

De deur naast den toren bestond in 1820 evenmin; deze is aangebracht, nadat de fraters reeds een tijd op Ruwenberg verbleven.

In den tijd van Mgr. Den Dubbelden was de tegenwoordige ziekenzaal wat men thans salon zou noemen en wat toen met een Hollandschen naam werd aangeduid. De deur der apotheek van thans gaf toegang tot de kapel van Monseigneur.

Z.D.H. was een groot weldoener voor de armen van St.-Michiels-Gestel en evenals zijn secretaris Wilmer zeer bemind. De laatste stierf plotseling op 1 Januari 1877 als bisschop van Haarlem. Zijn verblijf op Ruwenberg was altijd bij hem in dierbare herinnering gebleven. Onder de beschikkingen van zijn testament behoorde ook deze (goedgekeurd door Mgr. Zwijsen 26 Juni 1866), dat gedurende 30 jaren na zijn dood op den eersten vrijen dag der maand Januari een zingende lijkdienst voor hem zou geschieden op het Instituut Ruwenberg. Het stipendium was af te houden van de rente van 2 Oost. Met. - en een Rente Romaine.

Monseigneur Den Dubbelden bleef zijn verblijf hier houden tot zijn dood. Hij ontsliep er in den Heer op 13 October 1851 en werd den 17den derzelfde maand begraven op het oude kerkhof bij de parochiekerk. Als herinnering aan Z.D.H. prijkt nog immer zijn wapen boven den schoorsteenmantel der ziekenzaal.

III.
Ruwenberg aan de congregatie.

Mgr. Den Dubbelden werd opgevolgd door onzen doorluchtigen stichter Mgr. J. Zwijsen. In plaats van op Ruwenberg zijn verblijf te nemen, besloot deze zich te vestigen in Haaren, waarheen het groot Seminarie was overgebracht. Ruwenberg deed

hij door onpartijdige deskundigen schatten, kocht het kasteel en schonk het aan onze Congregatie, die hij in 1844 had gesticht. Mgr. wilde er een pensionaat oprichten en het was natuurlijk, dat hij de leiding van het bestuur er van toevertrouwde aan zijn eigen zonen. Met de verdere regeling en stichting belastte hij zijn dierbaren geestelijken zoon, den hoogeerw. pater M.F. de Beer, sup.-gen. der Congregatie.

Is het noodig hier een woord van lof te wijden aan de nagedachtenis dezer twee groote mannen? Welk ontwikkeld katholiek van Nederland weet niet, wie Mgr. J. Zwijsen was? De man met ijzeren wil en forsche energie, de onvermoeide werker, het werktuig in Gods hand om de Nederlandsche Kerk bij haar verrijzen in 1853 tot een verjeugdigd leven te wekken? Iedereen kent den bisschop, die met het schaap en den leeuw in het wapen, niet alleen in zijne zinspreuk, doch meer nog in zijne daden het *Mansuete et Fortiter*[1)] schreef!

Superior De Beer, schoon in minder wijden kring bekend, was de waardige helper van zulk een bisschop. Hij, de diep nederige priester, zonder praal of vertoon, die voor God alleen leefde en al de zijnen, groot of klein, met gelijke liefde beminde. Een man van geloof en van gehoorzaamheid, die als diaken zijne eigen plannen liet varen, om zich voor het katholiek onderwijs te geven aan eene Congregatie nog slechts in haar kiem.

Dan - ook hij is genoeg bekend door de artikelen, die de dagbladen aan hem wijdden, toen de dood ons dien vader zoo verraderlijk ontrukte op den 10den April van het vorig jaar.

Beiden bleven den Ruwenberg beminnen. Hoe menigmaal verschenen zij daar om hunne belangstelling te betoonen, om de fraters te bemoedigen. Toen Ruwenberg veertig jaren bestond, hadden bijna al degenen, die er hunne Eerste H. Communie deden, uit de hand van Mgr. Zwijsen of van superior De Beer voor de eerste maal het Brood des Levens ontvangen.

Toen het pensionaat in 1877 het zilveren feest van zijn bestaan vierde, droeg de sup. De Beer het H. Sacrificie als dankzegging aan God op; en de reeds stervende bisschop (hij overleed tien dagen later, 16 Oct. '77) leefde nog voor eenige dagen op, als frater Philippus hem een verslag bracht van de vruchten dier 25 jaren.

Dankbaarheid en kinderlijke liefde deden ons dan ook rondom hunne afbeeldingen in de receptiezaal van het gouden feest schrijven: ‘Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua.’ Eccl. XLIV, 1.

‘Hi viri misericordiae sunt quorum pietates non defuerunt; semen eorum et gloria eorum non derelinquetur.’ Eccl. XLIV, 10, 13.

Laten wij nu beroemde mannen en de vaderen van ons geslacht prijzen. Dezen zijn vrome mannen, wier gerechtigheden niet der vergetelheid zijn prijsgegeven, - hun zaad en hun roem zal niet vergaan.

IV.
Doel der stichting.

Het eerste doel, dat Mgr. Zwijsen beoogde met de oprichting van een succursaal huis der Congregatie op den ‘Huize Ruwenberg’, was: een kostschool te openen voor

1) Zacht en Sterk.

kinderen, die door hunne ouders bestemd waren om in het seminarie te treden. Bij de herleving der Nederlandsche Kerk, die op til stond, verlangde Mgr. Zwijsen eene voorbeeldige geestelijkheid. Deze, meende hij, kon het best verkregen worden, wanneer de toekomstige bedienaars van het heiligdom van hun prilste jeugd af verwijderd bleven van den giftigen adem der wereld, en in een God gewijd huis hunne eerste opleiding tot deugd en wetenschap ontvingen. Daardoor kon ook het verblijf op het seminarie van den beginne af rijkere vruchten afwerpen.

Mgr. werd goed begrepen. Sedert het begin der school gingen van hier ruim 1100 leerlingen naar de verschillende seminariën of kloosterscholen. Daarvan zijn er op dit oogenblik 360 priester, terwijl een groot aantal reeds lagere of hoogere wijdingen hebben ontvangen of zich nog op seminariën daartoe voorbereiden.

Niet alle leerlingen voelden echter roeping tot het priesterschap. Velen wilden, na de voltooiing hunner opvoeding, zich in het burgerlijk leven begeven en zich aan den handel wijden. Behalve de voorbereiding voor seminarie of hoogere studie, moest dus een handelscursus worden opgericht. Ook hieraan werd voldaan. Een driejarige handelscursus volgt op de klassen voor het uitgebreid lager onderwijs.

Of en in hoe verre het Instituut door zijn onderwijs aan de gestelde eischen voldeed, past mij niet te beantwoorden. Slechts zij het mij veroorloofd terloops met eere te vermelden de namen van twee directeurs, die het meest tot den bloei van ons onderwijs bij brachten, nl. de eerw. fraters Philippus z.g. en Frumentius, twee namen, die bij honderden het beeld te binnen brengen van twee mannen, ware opvoeders der jeugd, die door hun tact van onderwijzen, hun alzijdige bekwaamheid en hun vaderlijken omgang, de liefde en dankbaarheid hunner leerlingen verwierven.

Niet enkel moesten de leerlingen tot wetenschappelijke, maar eerst en vooral tot godsdienstige menschen gevormd worden. Op geen solieder grondslag kon men daartoe bouwen dan op eene waardige Eerste H. Communie.

Vandaar het derde doel: de voorbereiding tot de Eerste H. Communie. En o, hoe heerlijk is dit doel en hoe rijk de vruchten, die het afwerpt! Zeg het mij, oud-Ruwenberger, die hier voor de eerste maal tot 's Heeren tafel genaderd zijt, hebt gij niet met veertig, vijftig, misschien zestig uwer makkers ten volle gesmaakt, hoe zoet de Heer is? Heeft nooit de gedachte aan dien éénigen dag, aan dat verheven uur, aan die grootsche plechtigheid op onze kapel u versterkt in moeilijke oogenblikken?

In den *Noordbrabanter* van 17 Mei 1899 verhaalde een pastoor, oud-Ruwenberger, in een artikel naar aanleiding der Eerste Communie geschreven, het volgende voorbeeld: Een in godsdienst en zeden afgedwaalde oud-leerling van Ruwenberg in Indië wilde in zijn laatste ziekte van God noch Kerk hooren. Toen de priester hem ten laatste herinnerde aan Ruwenberg en de goede gevoelens, daar opgedaan, veranderde eensklaps zijn hart; hij vroeg en ontving de H. Sacramenten en stierf in gevoelens van berouw.

God zij lof, die aan onze Congregatie de eer en de genade schonk van in haar Huis op Ruwenberg tot deze doeleinden te mogen meewerken.

V.
Het begin.

Op den 8sten Maart 1852 vertrokken uit het Moederhuis onzer Congregatie te Tilburg drie jeugdige fraters naar Ruwenberg. Het waren frater Antonius (als procurator der Congregatie gestorven in 1881), frater Joannes (nog op Ruwenberg) en frater

Benedictus (thans te Goirle), drie eenvoudige, jonge mannen. Zij waren de eerste steenen voor het nieuwe succursaal huis.

Een weinig geld, een groot vertrouwen op de goddelijke Voorzienigheid, ziedaar het bouwmateriaal. Halte werd gehouden bij het buitenverblijf 'Sparrendaal,' thans Missiehuis der Congregatie van Scheut, gelegen aan den Bosschen steenweg tusschen Helvoirt en Vucht, destijds bewoond door de familie Rijckevorsel. De welvoorziene tafel toonde, dat de reizigers welkom waren, en, ofschoon verstorven zieltjes, deden zij de tafel eer aan; want de weinige voorraad, dien de kok van het Moederhuis mee kon geven, liet geen vooruitzicht van des avonds overvloed te hebben. Omstreeks half zes uur kwamen de drie eerstelingen aan: - het Huis van den H. Joan. Baptista was begonnen... Een nederig, arm begin, het mosterdzaadje uit het Evangelie!

De taak der drie fraters was: het huis te bereiden voor de ontvangst der leerlingen. Mgr. Zwijsen had aanvankelijk het plan, de kostschool te vestigen in het oude kasteel, doch de heeren professoren van het Seminarie overtuigden Z.D.H., dat zulks onmogelijk was.

Men zou dus ook een nieuwen bouw moeten optrekken, waarover frater Antonius architect en bouwmeester was. Den avond hunner aankomst ging deze laatste naar de pastorie, om aan den ZEw. heer pastoor L. v.d. Dussen het geld in bewaring te geven, dat men uit Tilburg had meegebracht en dat men in het Huis niet veilig achtte. De dorpelingen hadden altijd gesproken van de 'Heeren van Ruwenberg.' De nieuwe bewoners kregen van hen denzelfden titel; doch de mare was lang voorafgegaan, dat deze nieuwe Heeren groote schatten bezaten. Deze naam was des te gevaarlijker, daar in dien tijd de beruchte 'Hosewollen,' een heele bende van dieven in de buurten van Gemonde, nog met allen ijver en onbeschaamdheid hun bedrijf van stelen uitoefenden. De voorzorgen van frater Antonius bleken voorzichtig. Reeds in de eerste dagen ontving men van hen bezoek. De wachthond ging op een nacht vreeselijk aan. De fraters ontwaakten en snelden naar beneden, doch de dieven waren verdwenen. De gebroken ruiten en de met bloed bespatte muur duidden aan, dat de hond hen tot binnen had willen achtervolgen.

De heeren Hosewollen keerden nog tweemaal weder. Eens konden zij eene som van twaalf à veertien gulden bemachtigen. Een der secondanten bood zich thans aan, om in het kantoor te gaan slapen. Naast zijn bed stond een geladen geweer. In den nacht van 14 Januari 1853 komt een der dieven het kantoor binnen; doch iemand bemerkende, maakt hij, als een goed geëxerceerd soldaat, opgenblikkelijk rechtsomkeert en gaat er van door. Dit wekt den heldenmoed des wachters. Wat een glorievolle strijd, als de vijand voor zijn blik reeds vlucht! Hij grijpt zijn geweer, maar - de dief keert zich thans doodbedaard om en maant tot voorzichtigheid...

Toen de geheele communiteit was wakker gebeld en zich strijdvaardig bevond, werd het gansche huis doorzocht, maar de dieven waren verdwenen. De groote held van den dag, pardon, van den nacht, de moedige secondant, verliet het kantoor en verzocht een dubbel slot op zijn slaapkamer!

VI.
Anno 1852. op st.-servatiusdag legde aan dit opvoedingsgesticht den eersten steen, de zeereerw. heer j.h. smits, regent van het seminarie van 's-bosch, ridder van den nederl. leeuw.

Aldus vermeldt sedert 13 Mei 1852 een groote steen in het front van Ruwenberg deze heuglijke gebeurtenis.

Regent Smits was vergezeld van eenige heeren professoren en een koor van studenten, die door hun zang luister zouden bijzetten. Onder die studenten was ook onze beminde bisschop, Mgr. W. v.d. Ven, die in zijne hartelijke toespraak op het gouden feest daaraan herinnerde. - Men had planken gelegd over den reeds gebouwden kelder. Daar ook de muren zich tot eene kleine hoogte boven den grond verhieven, hadden de zangers een tamelijk diepen afgrond onder zich.

Geen wonder dat, toen onder de inzege-

ning de planken vloer begon te beven en te kraken, alle zangers in groote haast zich verwijderden en door hun gedrang op vreemde wijze de plechtigheid opluisterden. Regent Smits sprak een woord naar aanleiding dezer inzegening en daarmede werd de eerste-steenlegging besloten.

Steeds zal Ruwenberg in dankbare herinnering houden de nagedachtenis van de hoogeerw. regenten H. Smits en A. Kamp, die warme voorstanders waren van het Instituut en met raad en daad hulp verleenden. Gelijke dankbaarheid bezielt ons tegenover den tegenwoordigen regent, den hoogeerw. heer A. Panken, niet minder dan zijne voorgangers een vriend van Ruwenberg. Zoowel van heeren regenten als professoren mocht ons Huis immer de grootste belangstelling ondervinden; steeds betoonden de heeren zich bereid hunne geestelijke bediening op Ruwenberg te komen uitoefenen, als zulks noodig was; immer ook waren zij vol hartelijkheid en waardeering voor onzen geringen arbeid.

Het werk van den bouw ging met spoed vooruit. 'Vader en zijn twee zoons' (zoo noemde het volk de drie fraters, als dezen de H. Mis in de kapel van het seminarie gingen bijwonen) leefden gelukkig en tevreden en zagen langzamerhand de Communiteit aangroeien, naarmate de dag van de opening der school naderde.

OOGST-AVOND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST HENSELER.

Als overste was aan hun hoofd geplaatst, met den titel van minister: Frater Aloysius, een man die zich in onze Congregatie zeer verdienstelijk heeft gemaakt. Als hoofd der school trad op frater Odulphus, thans procurator onzer Congregratie. Deze twee fraters hadden eenigen tijd verbleven te Malonne bij de 'Frères des Ecoles chrétiennes,' ten einde zich eenigszins op de hoogte te stellen van scholen voor internen.

Behalve de reeds genoemden waren bij de komst der eerste leerlingen op Ruwenberg de fraters: Ambrosius, Martinus, Alexius en Dionysius, welken allen nog in leven zijn; daarenboven vijf fraters, die reeds tot een beter leven zijn overgegaan. - De Congregatie bezat te weinig werkkrachten om zelf in het onderwijzend personeel te kunnen voorzien. Daarom werd frater Odulphus ter zijde gestaan door verschillende heeren

secondanten, die voor Ruwenbcrg van veel dienst zijn geweest en alle redenen tot tevredenheid gaven. De voornaamsten onder de negen waren de heeren Okon en Pirard.

Eerst elf jaren na de opening van het Instituut waren alle onderwijzers leden der Congregatie.

VII.
De leerlingen.

Wie zou meenen, dat op 6 October 1852, bij de komst der eerste 62 leerlingen, een volmaakt afgewerkt en geregeld pensionaat ze opnam, vergist zich deerlijk. Hoe vlijtig men gewerkt had, de bouw was lang niet voltooid. In gangen en klassen lag geen vloer; er waren geen boeken, geen banken. Men kon aan de kinderen een slaapplaats geven, want de bovenste verdieping was tot dortoir ingericht; men kon ze brood te eten geven, want de bakker verstond zijn vak. De kok was thuis in zijn ambacht, maar nog niet in zijn werkplaats. Men had eene machine om rijst te verwarmen door middel van stoom. Reeds den eersten dag schoot niet de stoom de pijp in, doch de rijst. Hoeveel luimige voorvallen kunnen de eerstelingen thans nog verhalen! Vele staaltjes werden bij het gouden feest opgehaald.

EEN ELECTRISCHE DORSCHMACHINE, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

En toch - niettegenstaande deze tekortkomingen in den eersten tijd - bloeide het Instituut van den aanvang af en is dit onder Gods zegen blijven doen tot heden.

Wat zal ik verder van Ruwenbergs leerlingen schrijven? Ze allen noemen? Het heeft geen nut. De voornaamsten noemen? Wie doet de keuze; waar is de grens? Gelijk ze ons allen even dierbaar zijn tijdens hun verblijf, zoo zijn ze dat ook, nadat ze ons Huis verlieten, als zij de plichten van hun stand vervullen.

Liever geef ik in het algemeen aan, wat van de leerlingen in het volgend leven werd. Wat de priesters betreft, daarvan heb ik boven reeds iets meegedeeld. Ver-

der werden een 150-tal priester in de verschillende Orden en Congregatiën, in ons land bekend. Naar de missiën gingen 45. Velen dier priesters klommen op tot waardigheden, de bisschoppelijke daaronder begrepen. Bij de pontificale Mis, door Mgr. W. v.d. Ven op het gouden feest opgedragen, bestond de geheele assistentie uit oudleerlingen: den vicaris-generaal van 's-Bosch, den hoogeerw. heer J. Pompe, de hoogw. heeren H.A. Brouwers, kanunnik, deken en plebaan van 's-Bosch, Th. Bosman, kan. en plebaan van Haarlem, den ceremoniarius den weleerw. heer J.C. Matthijsen, kapelaan van Sint-Jan, etc., terwijl de hoogeerw. heer deken Dobbelmann en een 70tal priesters oud-leerlingen op de eerste rijen in de kapel hadden plaats genomen.

Niet alleen in de Kerk, doch ook in de maatschappij vonden de oud-leerlingen hun weg. Een lid der Eerste Kamer, Jhr. v.d. Does de Willebois bood in eene keurige rede op het gouden feest het geschenk der leerlingen aan: een prachtig altaar uit het atelier van den kunstenaar v.d. Geld, een werk, dat in zijn mooi opstijgende gothiek volkomen overeenstemt met den stijl der kapel en der twee zijaltaren, en een preekstoel, uitmuntend door soberheid van lijnen en eenvoud van constructie, vervaardigd door de gunstig bekende firma Kuypers. De hoogedelgestr. heer J. v. Rijckevorsel, consul van België, hield eene luimige rede en deelde daarna mee, dat een telegram van gelukwensch was aangekomen van Z. Ex. mr. Loeff, minister van Justitie, oud-leerling. En wie onder de bijna 600 feestvierenden rondzag, bespeurde nog vele leden van Kamers en Staten, vele burgemeesters, advocaten, dokters, notarissen enz.

En die allen, hoe hoog misschien geplaatst, kwamen vol hartelijkheid den eenvoudigen mannen, die voor hen de eerste leermeesters geweest waren, geluk wenschen en dank betuigen.

Onze leerlingen en oud-leerlingen, onze blijdschap en onze kroon! Wat al stichting hebben ze ons gegeven door hun godsvrucht op de kapel, hun vlijt in het leeren, hun gehoorzaamheid den ganschen dag door! Hoe eenvoudig en kinderlijk blijven ze, tot op 17- of 18jarigen leeftijd.

‘Frater directeur,’ zei eenige jaren geleden iemand, toen hem gevraagd werd, hoe zijn jongen het thuis maakte, ‘ik heb een kind van 10 jaren op Ruwenberg gebracht en een kind van 17 jaren weer thuis zien komen; onderdanig, gewillig en tot alles bereid.’

Zie, lezer, dat betrachten wij, dat betracht men, denk ik, op alle kostscholen. Is het niet een ongeluk, dat zoovele jongelui reeds groote menschen willen zijn lang voor de jaren komen? - Niet, dat wij de zoete, stille kindertjes of droomerige jongens als type beschouwen. Integendeel, de guiten zijn ons dierbaar; maar... maar, men wachte zich met hun streken te lachen, als zij het zien. Men bedwinge, zoo mogelijk, zelfs een glimlach, want het kinderoog ziet zoo scherp, en een kind veroorlooft zich spoedig te veel.

Mogelijk denkt een of ander lezer bij deze opmerking, dat men op Ruwenberg wel streng moet zijn. Dit weerspreek ik echter. Zeker, er is een tijd geweest, - vele oud-leerlingen weten het bij ondervinding - dat het *fortiter* uit de zinspreuk van onzen doorluchtigen stichter het *mansuete* bijna geheel verdrong; een tijd, dat de leeuw uit zijn wapen dreigde het lam te verslinden. Dit was toe te schrijven aan de weinige ondervinding, door de eerste fraters nog opgedaan; doch de liefde en aanhankelijkheid, welke de oud-leerlingen aan het Instituut en de vroegere leermeesters betoonen,

blijven er borg voor, dat niemand aan hunne goede bedoeling en toewijding twijfelde. De jongeren, door de ondervinding en het voorbeeld der ouderen geleerd, hebben sedert jaren reeds begrepen, dat zachtheid beter en sterker op de kinderharten inwerkt. Daarom voert thans het *mausuete* den boventoon en roept slechts het *fortiter* ter hulp, wanneer zachtheid in zwakheid zou willen ontaarden.

VIII.
Onze oversten en vrienden.

Reeds noemde ik in het voorbijgaan de namen van sommige oversten. Onder den titel minister stonden achtereenvolgens de eerw. fraters Aloysius (1852-61) en Odulphus (1861-68) aan het hoofd der Communiteit. Beiden hadden de moeilijke taak, een pas opgericht Instituut te regelen en te bevestigen. Beiden werkten tot voldoening der Congregatie, hetgeen hieruit blijkt, dat beiden Ruwenberg slechts verlieten, omdat hun een gewichtige bediening, die van lid van den Generalen Raad, werd opgedragen.

Boven allen lof verheven was de toewijding en zorg, waarmede in dezen tijd de drie weleerw. heeren uit de geestelijkheid van het diocees, die onder den titel van directeur aan 't hoofd der inrichting stonden, niet alleen de geestelijke, doch ook de tijdelijke belangen van het Instituut bevorderden. Hunne namen, in ons dankbaar hart gegrift en in onze kroniek als onze eerste weldoeners geboekt, zijn: Petrus Joh. van Bussel, (1852-54), Joh. Bapt. de Gier (1854-58) en Franc. Corn. van Vugt (1858-69).

MGR. C.J.A. TERWINDT,
rector-directeur van het Instituut voor Doofstommen te St.-Michiels-Gestel, sinds 34 jaren biechtvader van Ruwenberg.

De eerste, een geleerd en heilig priester, leidde fraters en kinderen met wijsheid en voorzichtigheid; zooveel hij vermocht, steunde hij het gezag der fraters, die met de guitige eerstelingen de handen vol werk hadden. De weleerw. heer v. Bussel werd in 1854 voor de tweede maal professor op het Seminarie, waar hij den 14 Sept. 1858 overleed. De groote pater Bernard, C.SS.R. hield de lijkrede.

Zijn opvolger, de weleerw. heer De Gier, betoonde zooveel genegenheid voor de Congregatie, dat hij daarin zelfs de heilige professie wilde doen; doch, daar hij in het onzekere bleef, benoemde Mgr. Zwijsen hem tot pastoor van Moerdijk, in welke hoedanigheid hij overleed in 1885. Verschillende zijner parochianen zond hij later als postulanten voor de Congregatie.

Toen de derde, de weleerw. heer V. Vugt, in 1869 tot pastoor te Strijp benoemd was en afscheid nam van Ruwenberg, konden de fraters hunne tranen niet bedwingen.

Hoe dikwijls heb ik den lof van dezen derden directeur hooren verkondigen uit den mond mijner oudere medebroeders. Hoe liefdevol was hij voor allen, ook voor den geringste! Hoe voorkomend en beleefd voor iedereen! Allen getuigen éénstemmig: de 11 jaren van zijn bestuur behooren tot de schoonste van Ruwenberg.

De weleerw. heer V. Vugt overleed als pastoor van Winssen in 1889.

Hier is het de geschikte plaats om de namen te vermelden van twee priesters, van wie de eene onafscheidelijk met de geschiedenis van het Pensionaat verbonden blijft. De eerste is die van den zeereerw. heer C.A.L.J. Bovens, dit jaar als pastoor van Beugen overleden, en die gedurende eenigen tijd als biechtvader zijn gewaardeerde diensten aan het Instituut schonk.

De tweede is die van den hoogeerw. heer C.J.A. Terwindt, Geheim-Kamerheer van Z.H. den Paus, kanunnik van het kathedraal kapittel van 's-Bosch, directeur van het Doofstommen-Instituut, ridder van den Nederlandschen Leeuw en van Oranje-Nassau. De titels alleen reeds, lezer, duiden een man aan, wiens verdiensten erkend werden door Kerk en Staat. De naam van Mgr. Terwindt wordt met eere en liefde herdacht in geheel onze Congregatie, maar is bijzonder dierbaar aan allen, die in de laatste 34 jaren eenigen tijd op Ruwenberg hebben doorgebracht. Sinds het jaar 1868 komt hij iederen Zaterdag en daags voor elken feestdag naar Ruwenberg, om den zeereerw. pater rector behulpzaam te zijn in het biechthooren van fraters en kinderen. In alle waarheid kan men van hem getuigen, dat hij op de meest onbaatzuchtige wijze de belangen van het Huis heeft voorgestaan, alsof het zijne eigene waren. Steeds is 't hem aan te zien, dat hij zich op Ruwenberg thuis gevoelt. Het is hem een lust, zich omringd te zien door Ruwenbergers, wier harten hij heeft gewonnen door zijne, zich nooit verloochenende, gulle hartelijkheid. Is het dan wonder, dat hier, zoowel zijn zilveren priesterfeest in 1876, als zijn gouden jubilé in 1901 met onbeschrijfelijke geestdrift werden gevierd? Moge Ruwenberg nog lange jaren de vruchten plukken van de zegenrijke werkzaamheid des waardigen priesters.

Reeds had ik als onze hooge beschermers moeten noemen de doorluchtige opvolgers van onzen vereerden stichter. Zoowel Mgr. A. Godschalk, z.g., als onze tegenwoordige beminde bisschop Mgr. W. v.d. Ven betoonden immer de grootste belangstelling in ons werk, getuige hunne jaarlijksche komst om de prijsuitdeeling voor te zitten, getuige ook de welwillendheid, waarmede Mgr. V.d. Ven het gouden feest onzer inrichting wilde opluisteren door eene pontificale H. Mis, getuige eindelijk het woord van waardeering, dat Z.D.H. sprak bij de receptie, welk woord ons een nieuwe spoorslag zal zijn om ons werk met moed voort te zetten.

Na het vertrek van den zeereerw. heer Van Vugt, stond voortaan een priester onzer Congregatie aan het hoofd met den titel van rector, in het bestuur bijgestaan door een frater, prefect der discipline en meestal ook der studie, met den titel van directeur.

Indien ik niet vreesde te veel ruimte in beslag te nemen zou ik aan allen eene bladzijde willen wijden. Thans moet ik mij tot eenige woorden beperken.

De eerste rector onzer Congregatie was de beminnelijke, zachte, voorzichtige pater M.B. Leyten (1869-82).

Wie voelde geen vertrouwen in dien waardigen priester, vóór dien tijd te Tilburg, waar hij zijne bedieningen uitoefen-

de, door het volk reeds 'de Engel' genoemd. En aan zijn zijde, in den goedigen, immer opgeruimden directeur, frater Gregorius, die door zijne heerlijke stem het gehoor, door zijne gulhartigheid de harten tot zich trok. Groot was dan ook de droefheid op Ruwenberg, toen frater Gregorius, in 1881 gekozen tot lid van den Generalen Raad en directeur van het Moederhuis, naar Tilburg vertrok. Niet minder, als het jaar daarop pater Leyten, door het Generaal Kapittel tot vicaris der Congregatie aangesteld, Ruwenberg verliet.

De nieuwe rector, de zeereerw. pater Berkelmans, (1882-88 en later 1898-1901), de bekwame geestelijke bestierder voor zoovele zielen, bevestigde voor goed de op Ruwenberg bloeiende devotie tot Maria. De oprichting der Congregatie van O.L.V., de instelling der Broederschap van den Rozenkrans, de grot van Lourdes in den tuin, zullen getuigenis blijven afleggen van den ijver, waarmede ZEw. voor het heil der kinderen bezield was.

Den directeur, frater Philippus (1881-86), heb ik boven reeds genoemd. Met volle reden schreef *Het Recht* bij zijn onverwacht afsterven, dat frater Philippus een sieraad was van onze Congregatie en ons Instituut. Hetzelfde schoolblad noemde hem ook een hoogst verdienstelijk schrijver, waarvan hij door zijne cursussen voor Nederlandsche en Fransche taal blijk had gegeven. Frater Philippus werd als directeur vervangen door frater Prudentius (1886-90), die wel de harten won door zijn vroolijken omgang, doch den tijd niet had zich geheel in zijne nieuwe bediening in te werken. Met meer vrucht had ZEw. gewerkt tijdens zijn twaalfjarig bestuur van het Doofstommen-Instituut te Maeseyck (België).

Wie getuige geweest is van de geestdrift, waarmede het zilveren priesterfeest van den zeereerw. pater M.H. Zweers in 1897 en het jubelfeest der religieuse kleeding van fr. Frumentius in 1898 gevierd werden, begrijpt, dat ook deze rector (1888-97) en deze directeur (1890-99) op Ruwenberg volkomen op hun plaats waren. De nieuwe kapel, de vernieuwing van den voorbouw zijn o.m. twee groote verbeteringen, onder hun bestuur tot stand gekomen. De vestiging van het zachte regime was eene niet minder groote weldaad, door hen aan Ruwenberg bewezen. Vol dankbaarheid noemen dan ook de leerlingen uit dien tijd hun namen, van welke dankbaarheid deze waardige mannen menig blijk mochten ontvangen.

Nog blijft mij over een woord van lof te brengen aan den zeereerw. pater M.B. Verhoeven, die zelfs tijdens zijn kort bestuur aller genegenheid won en bij zijne liefde voor de levenden, de dooden niet vergat. Het nieuwe kerkhof, waar hij aan zijne overleden medebroeders een waardiger rustplaats bereidde, is daarvan het bewijs.

Dat onze tegenwoordige oversten in denzelfden geest willen handelen, getuigde het woord van den zeereerw. pater rector M.E. Boumans, als hij in zijn dankbetuiging op het gouden feest sprak, dat wij aan den voet van het altaar, het geschenk der oudleerlingen, zouden neerknielen, ten einde daar de krachten te vinden om steeds, in navolging onzer voorgangers, ons te wijden aan de opvoeding der jeugd.

Hoe gaarne had ik in deze kleine kroniek nog de namen vermeld van sommigen mijner levende of overleden confraters, die bij zoovelen in gezegende herinnering voortleven. Dan - de vrees, misbruik te maken van de mij aangeboden gastvrijheid en al te veel mij uitsluitend tot oud-leerlingen te wenden, die in mijne kleinigheden belang stellen, noopt mij te eindigen.

IX.
Besluit.

Na het vele, hetwelk de dagbladen over het feest schreven en na de hooge waardeering (hetzij verdiend of onverdiend) van onzen arbeid, voegt het mij omtrent dit punt te zwijgen. Slechts dit woord moet mij van het hart: de aangename en broederlijke gezelligheid van dezen dag, door circa 600 oud-leerlingen hier gevierd, zonder dat de minste wanklank de vreugde of de feestelijke stemming verstoorde, heeft alle Ruwenbergsche fraters tot dankbaarheid gestemd jegens God en jegens allen, die daartoe door hun werken of door hun tegenwoordigheid hebben bijgedragen.

Wanneer des morgens de bel onze kinderen heeft gewekt, zingen de fraters, met de surveillance op de dortoirs belast: *Vive Jésns dans nos coeurs!* En de ontwakende jeugd wijdt den aangebroken dag door uit volle borst te antwoorden: *A jamais*. - Moge de een of andere kleine nieuweling in de eerste dagen al niet begrijpen, wat men toch zingt, en luidkeels antwoorden, zooals dezen zomer nog gebeurde met argelooze profanatie: Bokkie bè! - de grootere weten, dat het geschiedt, opdat de dag met God begonnen, met God doorleefd en geëindigd worde. Oud-Ruwenbergers, die dit leest, moge heel uw leven door deze wensch in u vervuld worden, vervulling, waarheen al ons streven, al ons werken voor onze leerlingen gericht is:

Vive Jésus dans nos coeurs!
A jamais!

Fr. M. AMATUS.

St.-Michiels-Gestel, 23 Aug. 1902.

Wat Ruwenberg geweest is
Voor het
Katholieke Nederland.

Een twijgje, op vruchtbren grond geplant
Door 's Opperherders hand,
Was welig opgeschoten;
Drong met zijn wortlen diep in de aard
En hief een kroon van ranke loten;
Bezaaid met bloem en knop,
Op forschen stam, van vlaag noch storm vervaard,
Ten hemel op.

Zie, daar zwellen, door 't stralen der zonne gekoosd,
Zie, daar rijpen de vruchten bij duizenden áán;
En het Noorden en Zuiden, het West en het Oost
Komt, verlokt door zijn blos, aan dit ooft zich verzaân.

Onder dit beeld werd Ruwenberg voorgesteld in de feestcantate, uitgevoerd bij gelegenheid der plechtige prijsuitdeeling, die het vijftigste schooljaar van dit bloeiend instituut bekroonde.

Ja, in hooge mate vruchtbaar en weldadig was het twijgje, door Mgr. Zwijsen in 1852 te St. Michiels-Gestel geplant. Vierduizend vijftig jongelieden, uit alle oorden van Nederland, genoten hier eene echt katholieke opvoeding, stortten den bij uitstek goeden geest, dien zij op Ruwenberg ontvingen, weer in tallooze anderen over en werden zoo door Ruwenberg gevormd tot eene kerngezonde kloeke burgerij, die der maatschappij ten hechtsten steun verstrekt. Velen hunner gaarden zelfs onvergankelijke lauweren, hetzij in de verhevenste kerkelijke waardigheden of de aanzienlijkste staatsbetrekkingen, hetzij in dienst van kunst en wetenschap, hetzij door het offeren van bloed en leven voor Christus' zaak in het apostolaat des priesterschaps.

Zooveel goede vruchten bracht Ruwenberg voort, omdat geest en hart der kweekelingen hier volgens de ware orde, die tot God leidt, met zoo nauwlettende zorg zoo harmonisch ontwikkeld werden. Immers eene lange jarenrij doet Ruwenberg, als een innig liefhebbende vader,

voor christendeugd
Het teeder hart van duizend kleinen blaken;
Bij elken stap wijst hen zijn liefde heen
Naar Hem, die Weg en Waarheid is en Leven
Hij leidt op 't veld der wetenschap hun schreên,
Waar ze in zijn licht naar hooge kennis streven.

Zoo ontving het onderwijs eene echt opvoedende kracht, en werd de kennis geadeld door hare verbinding met de deugd.

Bij de oprichting van het instituut Ruwenberg stelde Mgr. Zwijsen zich in 't bijzonder ten doel, studenten voor het seminarie aan te kweeken. En dankbaar heeft Mgr. Van de Ven op den jubeldag de diensten herdacht, in dit opzicht door Ruwenberg aan de Kerk van Nederland bewezen. - Van de studenten, die in het seminarie van 't bisdom van 's-Hertogenbosch hunne classieke studiën beginnen, levert Ruwenberg schier elk jaar de meerderheid. Hoe doelmatig Ruwenberg deze studiën voorbereidt, met hoeveel zorg de geest van onderdanigheid, studielust en teedere godsvrucht, die den toekomstigen priester moeten bezielen, reeds hier den knaap wordt in geprent, heeft eene ondervinding van bijna twintig jaren voor ondergeteekende meer dan voldoende in het licht gesteld en ten hoogste doen waardeeren.

‘Laat de kleinen tot Mij komen,’ heeft de Heer gezegd. Heil en eere dus aan Ruwenbergs bestuurders, die met zooveel minzaamheid het tengere knaapje aan de hand voeren op den weg, dié Christus is, en alle zijne schreden richten naar Hem, in Wien alleen alle geluk besloten is zoo op aarde, als in den hemel.

Blijve de Heer met de regenstroomen Zijner gunsten en genaden Ruwenbergs kweektuin drenken:

Groeie en bloeie als in 't verleen
Ruwenberg door de eeuwen heen.

A.N. MUTSAERS, Pr.,
Oud-leerling van Ruwenberg.

In het bosch.
Naar de schilderij van Louis van Soest.

Een mooi, licht-tintelend boschgezicht, dat deze losse plaat weergeeft. Als onze lezers het eens op armslengte van zich af houden en dan met hun blik de slanke, blank-bezonde stammen volgen tot waar de boschweg wijkt in wazig verschiet en wemeling van schittergroen en blinkende stammetjes, krijgt het landschap diepte en begint de boomenrij los te komen, dan is er welving in de lucht en beweging in de ruimte, dan lijkt het loover te ritselen in den wind, het laag hout ter linkerzij te wuiven en te ruischen, het spel van lichten-schaduw wint aan werkelijkheidsschijn - het geheel wordt als een stukje natuur vol zomerzonnig leven.

Niemand zal dan ook beweren, dat de schilder, Louis van Soest, zich voor zijn werken geen aantrekkelijk gegeven te kiezen en dit te behandelen weet met liefdevolle uitvoerigheid, met gracie en fijnheid, met distinctie van kleur en gevoelige zuiverheid van ziening, zoodat, door zorgvuldige aanwending van alle deze hem ten dienste

staande middelen, het doel: de sympathieke schilderij, volkomen bereikt wordt.

Stelt men nu de vraag, of we onder onze nog levende of kortelings overleden tijdgenooten geen schilders aan te wijzen weten, uit wier dieperen zielsaanleg of machtiger schildersdrift beteekenisvoller werken geboren werden, dan komen ons natuurlijk namen op de lippen van zóó roemruchtigen klank, dat daarbij die van Louis van Soest slechts zacht gefluisterd mag worden, wat niets afdoet aan zijn rechtmatige aanspraak op waardeering, die ieder, op zelfkennis gebaseerd, eerlijk streven mag doen gelden.

M.V.

Bij de Platen.

Welkomstgroet aan H.M. de Koningin. -

Blijdschap heerschte er in Nederland, toen het den 19den Juli zijn Koningin van een verblijf in het buitenland, dat haar geschokte gezondheid had hersteld en haar krachten versterkt, weer in zijn midden mocht ontvangen.

‘Welkom, Majesteit!’ was ieders bede, en van die bede was de welkomstgroet, der Koningin den 23sten Juli door een schare van 500 kinderen uit Apeldoorn gebracht, een treffende vertolking.

Jubelend klonk op dien dag het ‘Welkomstlied’ uit 500 kinderketen, en statig daarna het door de ‘Harmonie’ uitgevoerde ‘Dankgebed’ van Valerius.

Aan de zijde van haar gemaal op het bordes van het paleis Het Loo, vóór zich het fraaie bloemstuk, haar door de vijftien oudste leerlingen der verschillende scholen aangeboden, nam Hare Majesteit minzaam de kinderlijke hulde in ontvangst.

Aan die hulde, aan het herstel tevens onzer beminde Koningin, is onze afbeelding, die te gelijker tijd een kijkje geeft op het rijk met planten versierde bordes van het paleis, een blijvende herinnering.

Oogst-avond. -

De zware dagtaak is ten einde. Van den vroegen morgen tot den laten avond hebben rappe handen zich gerept' om het kostbare graan te maaien en tot schoven te binden. Nu het werk volbracht is, heerschen rust en vrede, waar men heel den dag niets heeft gehoord dan het neersikkelen van het goudgele koren en het eentonige lied der maaiers.

Nu ook hebben de ouders tijd, weer volle aandacht te schenken aan hun kleine lieveling, die van haar geïmproviseerde zitplaats verlangend de handjes naar moeder uitstrekt, terwijl de vader met liefdevollen blik op de kleine neerziet.

IN DE CATACOMBEN VAN HET CAPUCIJNEN-KLOOSTER TE PALERMO.

Op den achtergrond ziet men maaiers zich huiswaarts begeven met den zwaren gang, aan de landbewoners eigen; nog verder het vreedzame dorpje met den molen en den kerktoren, en daarboven de maan, die haar zacht-zilveren licht over het aardrijk uitgiet.

Een idyllisch tafereel, vooral voor stadsmenschen, die, wanneer ze dit tooneel van stille rust na gedanen arbeid met hun eigen altijd-bezig leven vergelijken, toch wel eens door een gevoel van heimwee moeten worden bekropen.

Een electrische dorschmachine. -

Terwijl van de electriciteit in de industrie en door vervoerondernemingen druk gebruik wordt gemaakt, is zij tot dusver ten behoeve van den landbouw nog maar in enkele gevallen toegepast. Maar ze zal in de toekomst ongetwijfeld ook voor den landbouw van beteekenis worden, wanneer de landman in de gelegenheid wordt gesteld, den electrischen stroom op goedkoope wijze te betrekken.

Een voorbeeld van deze soort vindt men in de omgeving van Hannover, waar de tram-maatschappij den stroom tegen een laag tarief levert. Daar vindt men de electrische gloeilamp niet enkel in de huizen der landbouwers, maar ook in hun stallen. Men ziet daar, hoe de electromotor de stroohakmachine en de melkcentrifuge drijft, het water oppompt en, als de oogsttijd gekomen is, het koren dorscht. En men mag zeggen, dat de electromotor daar, waar hij eenmaal ingang heeft gevonden, een buitengewoon gewaardeerde hulp is geworden, waarvan de landbouwer nog vele en groote diensten verwacht.

De electrotechnische fabrieken zijn er daarom op uit, dezen nieuwen tak harer techniek tot zoo groot mogelijke volmaaktheid te brengen. Een proeve van dit streven toont de afbeelding, waarop wij een dorschmachine door een vervoerbaren electromotor zien gedreven. Deze vervoerbare motor dient tot hetzelfde doel als de bekende locomobiel; hij stelt zijn kracht, die met twaalf tot twintig paardekrachten gelijk staat, daar ter beschikking, waar men die op een gegeven oogenblik noodig heeft.

Maar op de locomobiel heeft zij dit voor, dat hij veel lichter is, geen machinist van doen heeft en geen steenkolen noch water tot voeding behoeft. Van het brandgevaar der locomobiel spreken we hier in het geheel niet, want men behoeft onze afbeelding maar te zien, om de opmerking te maken, dat een locomobiel niet zou mogen staan, waar de vreedzame electromotor een plaats gevonden heeft.

Ook bij het schapenscheren wordt van electriciteit gebruik gemaakt, terwijl de electrische ploeg ongeveer met het bij locomobielen gebruikelijke tweemachinenstelsel kan worden vergeleken.

De catacomben in het capucijnenklooster te Palermo -

Palermo is niet enkel de grootste, maar ook de mooiste stad van Sicilië, met een klimaat, dat in zachtheid en schoonheid dat der Riviera overtreft, en een aantal merkwaardige monumenten uit een belangrijk geschiedkundig verleden. Aan dergelijke bezienswaardigheden is evenwel geheel Italië overrijk, maar één merkwaardigheid bezit Palermo, die eenig in haar soort is, namelijk de catacomben der Capucijnen.

Het vroegere klooster, dat niet ver van de laatste huizen der stad tusschen tuinen ligt, is wel reeds lang door de Italiaansche regeering opgeheven, maar een paar oude paters, wien men heeft toegestaan daar hun dagen te eindigen, zijn er nog en geleiden den bezoeker naar de onderaardsche gangen. Hier vindt men in staande, zittende of liggende houding meer dan 800 tot mummie geworden lijken aan den muur bevestigd. Mannen, vrouwen, kinderen, - geen leeftijd ontbreekt.

Velen zijn in monniksgewaad, anderen in voorname of burgerlijke kleeding. De doodskisten, waarin zij zijn hier gebracht, staan rechts en links bij hoopen opgestapeld. Kinderen en jonge meisjes rusten dikwijls in glazen kisten. Allen hebben op de borst of aan de handen een briefje bevestigd, dat naam en stand, geboorte en sterfjaar aangeeft. Daar nog omstreeks het jaar '70 der vorige eeuw lijken hierheen werden gebracht, vindt men bij meer dan één een photographic, die aanwijst, hoe de doode er eenmaal uitzag.

Deze dooden-galerij brengt met bijzonderen nadruk het *memento mort!* in herinnering.

[Nummer 36]

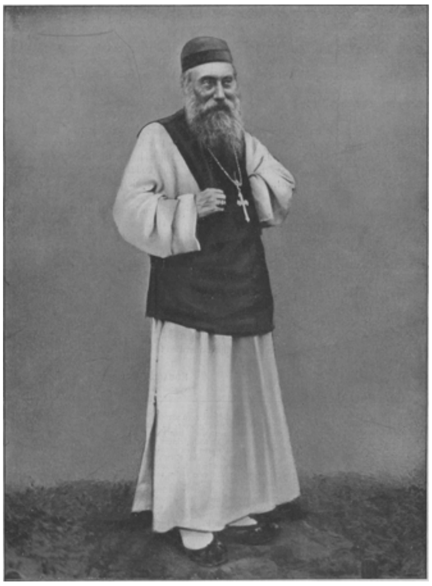

MGR. FERDINAND HUBERTUS HAMER.

Op den marteldood
Van
Mgr F.H. Hamer.

Hoe treurt zoo droef en klagelijk
De kudde zonder herder,
Wijl die daar neêrligt, ach! geveld
Door 's bloedgen roofdiers woest geweld,
Haar, eenzaam, leidt niet verder!

Hoe toch besprong de haat zoo fel
Den goede, zachte, milde,
't Vernuft van wreedheid puttend úit
Op 't lamzacht offer, dat ten buit
Zich offrend geven wilde!

Hoe deed hem haat zoo gruwbren hoon,
Zoo gruwbre pijn verduren,
En woedden staal en vlijm en koord,
En langzaam roostrend vuur, àl voort,
Heele eindlooze, eindlooze uren!...

Hoe zulk een haat geen haat opriep,
Geen vloekbeê deed ontglippen,
Met zucht en half versmoorde klacht
Slechts ziele-beden, roerend zacht,
Ontrukte aan voege lippen!

Hoe eindlijk 't afgemarteld lijf,
Verminkt, verteerd, verbloênde,
Vertreden worm, terneder zeeg,
In 't allerlaatste smartbeweeg
Nog lippen bidden doende!...

Hoe treurt zoo droef en klagelijk
De kudde zonder herder,
Wijl die daar neêrligt, ach! geveld
Door 's bloedgen roofdiers woest geweld,
Haar, eenzaam, leidt niet verder!

Treur, droeve, niet zoo klagelijk...
Uw herder ging ten leven,
Hij leidt van uit het hemelsch veld
Zijn kudde, die hij zorgzaam telt,
Door de aardsche dorre dreven!

En vruchtbrer àl, de dorre grond
Ontkiemt in wonder bloeien...
Zijn martelbloed dien heeft gedrenkt,
En kostelijken wasdom schenkt,
Die voller staêg zal groeien!

En immer weidscher kudde komt
Op vruchtbren bodem zwermen,
En uit de hemelsche landouw

De herder, eeuwiglijk getrouw,
Zich harer blijft ontfermen!

EDUARD BROM.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

Daar opeens wemelde het weer van onheilsboden. De Bliets was uit zijn schuilhoek gebroken, een bataljon Hooglanders verdween spoorloos, een paar ruiter-patrouilles werden vermist, een compagnie voetvolk werd verstrooid als veeren door den wind, een pas herstelde verbindingslijn andermaal verwoest, transporttroepen met munitie en proviand bereikten nooit hun bestemming, - het regende Jobstijdingen in het hoofdkwartier, en op alle vertwijfelingsvragen was maar één antwoord: De Bliets.

De voorgenomen groote tocht werd uitgesteld voor onbepaalden tijd en de wilde jacht begon opnieuw. In alle richtingen werden de Engelsche troepen uitgestuurd, hijgend en afgetobd zwierven ze rond, werden middernachts door geweer- en kanonschoten gewekt, men gunde hun geen tijd tot eten en rusten, en toch richtten zij niet het minst uit, al waren hun aanvoerders veel ijveriger dan de vijand. En als eindelijk eenige generaals een heel schrander plan beraamd en van drie zijden te gelijk den heuvelketen bestegen hadden, waarachter De Bliets zich het laatst had vertoond, vonden zij niets dan de ruïne van eenige onbruikbare wagens, die eenmaal Engelsch geweest waren, een vernageld kanon, eveneens van Engelsche herkomst, en een eind verder eenige honderden ontwapende Engelsche soldaten, die woedend en vloekend hun tegenhinkten, wijl De Bliets wijselijk hun schoeisel mee had gevoerd.

De Bliets deed nooit, wat de vijand in zijn plaats gedaan zou hebben, hij haalde een streep door elke berekening. Als hij de ééne week een ontzettende verwoesting onder de Engelschen had aangericht, was hij de andere week spoorloos weg, of de aarde hem ingezwolgen had, om straks even onverwachts honderd mijlen verder op te duiken en een district, dat, gelijk de kranten haar ongerusten lezers troostend verzekerd hadden, al sinds maanden werkloos was, van onderen tot boven in vlammend oproer te zetten.

***

De intocht was ten einde. De laatst aangekomen troepen vormden nu de spits, de eersten de achterhoede. De Bliets reed langzaam van den heuvel af, den volgenden morgen zou hij verder trekken naar een doel, dat buiten hem volstrekt niemand wist. Vertrouwelingen had hij niet één; waarom deze of gene beweging werd uitgevoerd, daarvan gaf hij aan niemand rekenschap, zijn stoere kop dacht elk krijgsplan uit en zijn ijzeren wil leidde het alleen. Hoog boven zijn omgeving hield hij zich; belooningen deelde hij niet, zijn mannen wisten het, maar harde straf trof den nalatige,

ook dat wisten zij. Geen woorden ter verklaring had hij ooit gesproken dan deze:

'Zoons heb ik niet, mijn vrouw is van angst gestorven, ik zal kampen tot het uiterste. *Iedere Boer, hoofd voor hoofd, moet een vorst zijn en herder van zijn volk en zich liever doodvechten dan zijn land te laten aan die roovers, die huurlingen zijn en wolven te gelijk.*'

Dat was het parool voor zijn lijfwacht, de onverzoenlijken.

'Morgen!' zei De Bliets tot de manschappen in zijn nabijheid, die met dat éène woord al genoeg wisten.

'Rust goed uit, ik denk morgen al je kracht noodig te hebben.'

Een drukkend zwijgen kwam over het pas nog zoo luidruchtige kamp, de Kaffers zelfs staakten hun lawaai. Alleen De Bliets reed, van eenige trouwen gevolgd, overal rond; de vast gesloten mond bewoog zich niet tot een woord van lof of blaam, doch waar er iets niet in den haak was, daar zag hij den verantwoordelijke slechts aan. Voor dien blik verstomde alle verontschuldiging en zwijgend werd de fout hersteld. Dan reed hij verder, schoot hier en daar heen, nu in het midden dan zijwaarts van 't kamp, zijn somber-starende oogen wierpen nu en dan een fellen blik, daarna verdween hij weer.

Het transport der gevangenen kreeg zijn beslag. Hij was er bij.

'Steen,' klonk zijn doordringende stem, 'als er een onwillig is, schiet hem neer!' En even klankloos lachend, voegde hij er aan toe: 'De Engelschen hebben ons geleerd, hoe men oorlogvoeren moet.' De felle schittering van zijn oogen was weer weg en de moede, schijnbaar droomende uitdrukking kwam weer terug. Op eens rukte hij zich los van wat zijn peinzenden geest geen oogenblik met rust liet en riep heel luid: 'Dat Botha zijn mannen verbood te schieten op de vluchtenden van Spionskop, dat versta ik niet. Hij schonk daar eenigen duizenden Engelschen het leven mee, en hoe vergelden zij het ons!' Dan weer zachter en in zich zelven: 'Moorden onze mannen, verbranden onze hoeven.... verbranden onze hoeven.' Hij keerde schielijk zijn paard en rende daar vandaan, terwijl men hem hoorde mompelen:

'Moorden onze mannen en verbranden onze hoeven.... verbranden onze hoeven, waar moeder en zuigeling....'

Het gevangenentransport toog noordwaarts in een wolk van stof; stom en verslagen zaten de Engelschen op de wagens. Nog zaten ze te ijzen van de steenkoude, ijzerharde trekken van den commandant, die niets dan een bodemlooze smart en een onleschbare wraak schenen af te spiegelen, maar De Bliets was hen al lang vergeten. Zij bestonden voor hem niet meer, hier hinderden zij, ze moesten weggeruimd.

De commandant reed verder, rapporten ontvangend en bevelen gevend, allen ontvlammend door zijn krijgslust. En altijd door staarden die smartoogen naar het punt in de verte, om in eens soms een felle schittering door den droeven nevel te laten heenbreken, die echter gauw weer verdween. Het was, of er twee naturen zetelden in die borst: een droomer en een ijzerhart; intusschen werd zijn leven door dat dubbele bestaan langzaam maar zeker verteerd.

Een Kaffer drong tusschen de paarden door en legde met de vertrouwelijkheid van een ouden, trouwen knecht zijn hand op de knie zijns meesters:

'Baas, ontbijt,' zei hij vriendelijk.

'Dank, Bambo, ik heb nog geen tijd.'

'Baas, eten!' drong de Kaffer aan, 'hoe kan baas werken, als baas niet eet, nou!

‘Goed, maar gauw dan!’

De Kaffer liet lachend zijn witte tanden zien, terwijl hij het paard van zijn heer bij den teugel leidde en zich verwijderde. Aan een uithoek van het laager was een tent opgeslagen; daarin trok De Bliets zich teug. Schoon heel zijn kleine leger onder den blooten hemel sliep en hij voor zich zelf anders geen uitzonderingen maakte, placht hij zich toch een paar uren daags af te zonderen in eenzaamheid.

Van Bambo, die zijn meester altijd volgde en trouw bijbleef, hadden de Boeren vernomen, dat De Bliets dan altijd rusteloos op en neer liep, onverstaanbare woorden mompelend en handenwringend.

‘Hij ziet hunne oogen,’ fluisterde de Kaffer geheimzinnig, ‘overal en altijd, dag en nacht ziet hij hunne oogen.’

De mannen wisten, wat hij bedoelde, en schudden meelijdend hun hoofd. Toch ondervroegen zij Bambo soms. ‘Hij ziet hunne oogen,’ was alles, wat hij ten antwoord gaf.

Rusteloos liep De Bliets dezen dag, gegelijk op alle andere, in zijn veldtent op en neer. Drie schreden voorwaarts en drie schreden terug, drie schreden... drie schreden. Hij zag de maïskoeken noch het gedroogde vleesch, door den knecht op een blok naast hem gelegd, zijn blik staarde het tegenwoordige voorbij naar een oogenblik in het verleden, waarvan hij zich met losrukken kon. Hij wrong zijn handen als een veroordeelde, sloeg ze beurtelings in haar en baard, terwijl hij op biddenden en huilenden toon mompelde:

‘Kan ik dan niet vergeten... vergeten... vergeten.’

Bambo stak zijn hoofd door een opening in het tentdoek en riep:

‘De zendeling!’

‘Laat hem binnenkomen!’

De zwarte wolkop verdween en de zendeling trad binnen.

De Kaffer hurkte midden voor de opening neer, trok de knieën op tot de kin en hield de wacht bij de deur zijns meesters als altijd. Hij verstond niets van wat de beide mannen daarbinnen met elkaar spraken, het geluid hunner stemmen drong als een dof gemurmel tot hem door, maar hij stelde niet het minst belang in de zaken, die er verhandeld werden. Bambo was niet zoo nieuwsgierig als zijn stamgenooten. Doch dit verontrustte hem: de zendeling vroeg blijkbaar iets gewichtigs op huilerigsmeekenden toon, terwijl zijn meester er op antwoordde met een bits en krachtig ‘neen.’ Bambo werd boos en bromde: ‘Hoe kan die ouwe baas het wagen zijn meester toornig te maken?’ Het onderhoud daarbinnen beviel hem niet en juist zat hij iets te verzinnen om het te onderbreken, toen een tweede zich aanmeldde tot zijn groote vreugde.

‘Baas Van der Raadt,’ riep hij luid, ‘mijn baas zal gaarne aanstonds veldkornet spreken.’

‘Is De Bliets alleen?’ vroeg Van der Raadt den zwarten dienaar van zijn commandant.

‘Bah! daarbinnen maar 'n ouwe zendeling mijn baas plagen met gepraat van... ik weet niet. Mijn baas blij wezen zal een vriend te zien, ik gauw openen.’ En eer Van der Raadt het voorkomen kon, had Bambo het hoofd in de tent gestoken en geroepen: ‘Baas Van der Raadt hier en wil...’

‘Hij is welkom!’ hoorde men De Bliets antwoorden, en den mond tot de ooren open lachend, kroop Bambo terug, den veldkornet wenkend binnen te gaan.

Van der Raadt trad in de tentopening en hoorde den commandant zeggen: ‘Neen, vader Schmidt, wij zullen daar niet meer over spreken. Ik ben de eenige, dien de

manschappen blindelings volgen; zoudt ge denken, dat ik hun vertrouwen beschamen en mij overgeven zal. En stel, ik deed dat, waant gij dan, dat onze vijanden zouden ophouden ons te vervolgen? Eerwaardige, gij kent ons en gij weet, dat wij vrede willen en rustigen arbeid, maar ons niet laten jagen van huis en erf. Nu moogt gij nog zoo vaak herhalen, dat de strijd hopeloos is - een eind nemen zal hij niet, zoolang ik adem. Wij zijn vrije mannen en doen als zoodanig.'

Van der Raadt stond nog steeds in de tentopening, maar geen der twee mannen sloeg acht op hem, terwijl De Bliets voortvoer:

'Gij meent het goed, dominee, dat weet ik, maar van den hemel weet gij genoeg, van de aarde te weinig. En wij, die hier over de vlakten zwerven, hebben onzen weg af te leggen tot aan 't eind. De oorlog is iets ontzettends, het boosaardigste en gruwelijkste, dat zich denken laat, en de zelfvoldoening moed en doodsverachting getoond te hebben haalt niet bij de ellende, die hij veroorzaakt. Vader Schmidt, ik zeg u, dat de hel een paradijs is bij dit leven... verkrachte vrouwen, ouderlooze kinderen, doode mannen en verbrande hoeven... verbrande hoeven. Wat zijn de gevechten zelve bij wat daartusschen geschiedt. Wilt gij een episode uit dezen krijg hooren?

'Daar was een man, die dacht gelijk gij en hoopte niet naar de wapenen te moeten grijpen. Het gericht des Heeren trof zijn land, maar hij hield zich ver van allen en verborg zich met zijn jonge vrouw. De dwaas, hij wist niet, wat een oorlog was! Daar kwam op 'n dag een troep vreemde soldaten op het erf van den man, want het district was oproerig verklaard. Zij waren moe en uitgehongerd en namen wat zij krijgen konden, zonder verlof te vragen. De lieden, wier eigendom geroofd werd, protesteerden: “Wij hebben met dat alles niets van noode, laat ons het onze.” Een baardloos jongmensch voerde de vreemdelingen aan, en hij schaterlachte om de klagenden: “Weten jullie dan niet, dat er oorlog in 't land is?” vroeg hij, en om zijn macht te toonen, liet hij wat hoeven in brand steken, de eerste de beste, die zij ontmoet hadden. “Wij bevriezen hier,” zei hij, “we moeten vuur hebben, en dit is oorlog, nou weten jelui 't.” Wat ging het hem aan, welke personen er in die huizen woonden, wie kon zich daarmee ophouden! Het jongmensch werd toegejuicht door zijn gevolg om zijn snedigheid.'

De Bliets beheerschte zich niet meer, nu hij kwam te spreken van dat feit, waaromheen al zijn gedachten zich bewogen dag en nacht. Zijn oogen schoten vlammen, hij stiet zijn woorden uit met de wilde heftigheid van een mensch in wanhoopssmart, maar meer nog dan zijn woorden maakten de razernij-gebaren en de huilend-krijschende stem, dat de twee toehoorders hem huiverend aanstaarden.

'In één van de hoeven woonde de man, van wien ik spreek. Hij ging naar den knaap, wien een boosaardig toeval macht over leven en dood in de hand had gespeeld en die niet wist, hoe zwaar die macht woog. En de man smeekte: 'Spaar mijn huis, heer, daarbinnen ligt een vrouw, die in weeën kreunt.' Niemand antwoordde op zijn bede, de mannen waren woedend - waarom wisten zij niet - en ze legden vuur aan. De vlammen laaiden en speelden vroolijk met het oude huis, dat in een oud geslacht van vader op zoon was overgegaan, en de man moest maar zien zijn vrouw te redden. Deze zag de vlammen, maar begreep niets, haar oogen waren groot en star van waanzin en doodsschrik. Zij richtte zich op met een gil en viel neer en stierf met haar ontijdig geboren wichtje in de armen van haar man, de vlammen van het brandende huis beschenen de twee dooden. - De vreemdelingen waren huns weegs gegaan, en midden in den nacht stond de man alleen bij de lijken van zijn vrouw en zijn kind....

‘Neen, neen, vermaan niet *mij*, maar doe 't onze vijanden en gebied *hun* de wapenen af te leggen; ga tot die lui, die pralen met hun hoogere beschaving en ons daarmee zeggen te willen verrijken, ga en spreek met hun predikanten en hoor, wat zij antwoorden.

‘Maar sindsdien is er een wraakduivel gevaren in 't lijf van dien man en sedert dien nacht woedt hij rond over de aarde als een bezetene. Zijn familie-bijbel, met al de naamteekeningen van zijn eerlijk en

vroom geslacht, is verbrand, maar zijn geheugen leest er voortdurend in, vooral deze woorden in vlammenschrift: '*Oog voor oog en tand voor tand.*' Hij jaagt over de vlakten van zijn vaderland met eedgenooten, even vertwijfeld als hij, en onzichtbaar rijdt naast hem de dood, die zwaait zijn scherpe zeis. Overal ziet hij de oogen van zijn vrouw, zooals ze staarden verdwaasd van angst, eer de dood haar voorgoed verlossen kwam. Maar als de kanonnen donderen en de geweren knallen, dan is hij zich zelf weer. Als het bloed vloeit bij stroomen en die ellendige, wolfachtige huurlingen vallen, dan kan hij vergeten, vergeten voor een oogenblik. Verwoesten, vernietigen, bran den en moorden, dat is nu zijn roeping. Hij rent door het land, en achter hem bleeken de beenderen van vijand en vriend. Hij rent en rent en rent, en eeuwig ziet hij vóór zich de oogen van zijn zinneloos stervende vrouw. Zij zijn altijd even ver vóór hem uit, hij bereikt ze nooit... nooit, of hij al voorwaarts stormt dagen en nachten door vuur en door bloed, ze blijven altijd even... ver... verwijderd.

DE PIKEUR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. KOCH.

'Er is oorlog in het land, oude, hoe durft ge er dan van vrede en verzoening bazelen? Is die man *begonnen*, vraag ik u, is hij dat? - Neen, er zal bloed vlieten en weergalmen moet het van doodsgeschrei! Vechten op leven en dood moet het worden tot met messen toe, vechten tot den laatsten ademtocht! Het is oorlog, en oorlog is: honger, nood, pest, schennis, moord, roof, doode mannen, doode vrouwen en kinderen en verbrande hoeven.'

De oogen door tranen verduisterd, keerde de zendeling zich tot Van der Raadt.

'Wees sterk, mijn zoon,' sprak de grijsaard zuchtend.

‘Sterk?’ riep De Bliets uit. ‘Sterk? Neen, wees hard, hard als staal! Hoor niets, zie niets, voel niets, en vergeet, dat gij als mensch geboren zijt, anders deugt ge voor den oorlog niet!’

Op eens bedwong hij zich met een aangrijpende zelfbeheersching, stak Van der Raadt, dien hij nu eerst scheen te bemer ken, de hand toe en sprak op een toon, die in wonderlijk contrast was met zijn wanhopige uitbarsting van zooeven: ‘Goeden dag, Abraham, wat wilt ge?’

Van der Raadt drukte stevig zijn hand en zocht naar eenig antwoord. Hij had zich op De Bliets' toorn voorbereid, want hij kende zijn vriend en wist, hoe noode deze iemand zijn post zag verlaten.

In zijn leger, geheel bestaande uit vrijwilligers, gebeurde het niet zelden, dat vijftig tot honderd man te gelijk plotseling oorlof namen en huiswaarts togen om bij geschikter gelegenheid terug te keeren. Ook kwam het wel voor, dat zij voor altijd thuis bleven.

Maar nu was de oorlog een nieuwe phase ingetreden, de tijd van den kleinkrijg (de guerilla) was gekomen en, trots hun geringe getalsterkte, stonden zij den Engelschen nog als een gelijke weerpartij. In 't Noorden dreigden als bliksemwolken Botha's saamgetrokken troepen en in 't Oosten werkte

De Bliets met zijn onverzoenlijken, en de Engelschen hadden meer dan hun handen vol. Maar De Bliets gebruikte dan ook elken man heel en gansch. Van der Raadt wist dat. En toch, nu hij zijn zaak zou voordragen, was hij elk woord vergeten; trouwens wat baatte het aan te komen met overwegingen bij een man, die slechts van zijn wraak en zijn vertwijfeling leefde. Daarom sprak hij alleen, in aansluiting met wat de commandant had uitgeroepen, eer de zendeling vertrok:

EINDE DER JACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. TAVERNIER.

'Ik voel mij als mensch.'

'Wat bedoel je, Abraham?' De Bliets bleef vóór hem staan en toen hij zijn veldkornet wat scherper opnam, zag hij, dat er in weinig dagen met hem een groote verandering had plaats gehad.

'Wat beteekent dat, verlang je ook al naar je hoeve?'

'Ja,' antwoordde Van der Raadt, nu zich zelven geheel herstellend. 'Dit leven walgt me. Ik kan niet dooden, neen, ik kan niet.'

'Wie kan dat, Abraham, wie *kan* dat? Wij, ruwe Boeren, zijn niet zoo geciviliseerd tot dat handwerk als de verlichten van het Europeesche eiland, wij moeten eerst *moeten*, eer we *kunnen*... Gij zijt wel gelukkig, dat je opeens staken kunt, - ik *moet*.' Hij schudde het hoofd met een smartelijken glimlach, trad een paar schreden terug en staarde naar Van der Raadt's voorhoofd, alsof hij daar iets onheilspellends om verschijnen zag.

De veldkornet streėk, verward, met de hand over zijn schedel, waaraan de blik des commandants scheen gekluisterd.

'Abraham,' sprak De Bliets met warmen aandrang, terwijl hij zich eenige zweetdruppels afwischte, 'ga niet, blijf hier, je vrind smeekt het je!'

Van der Raadt schudde weigerend het hoofd.

'Abraham, Abraham, denk aan den oudvader, wiens naam ge draagt. Verliet hij niet huis en land om zijn magen te redden?'

'Ik wil mijn zoon redden.'

'Izaäk's vader zou zijn zoon geofferd hebben aan zijn plicht. Daniël is nog een kind, maar later zal hij het u verwijten misschien.'

Hier zweeg De Bliets en liet het hoofd zinken. Op eens hief hij het weer en staarde Van der Raadt aan met zóó vreemdstarren blik, dat deze den zijnen neersloeg van ijzing.

'*Abraham, je zult terugkomen, zeg ik je*, je komt terug zoo goed als de anderen.' En als Van der Raadt volhardde, fluisterde hij: 'Me dunkt, ik zie boven je hoofd je oogen, de oogen van jou en je kind, je zult vallen in dezen oorlog!'

'Daniël.... mijn jongen!' Het klonk als een angstkreet van een verdrinkende, en de stoere man balde de vuist, alsof hij nu reeds het liefste, wat hij bezat, verdedigen moest.

'Zeg niets, Abraham, beweeg je niet, ik zie weer je oogen, de oogen van jou en je kind. Bescherm je zoon wèl, zeg ik je, want ik heb een voorgevoel, dat het je verschrikkelijk zal vergaan.'

'Als de liefde van 'n vader z'n eenigen jongen beschutten kan, dan is mijn Daniël buiten alle gevaar.'

'Je hebt je-zelf niet eens in je macht, Abraham, er is oorlog in het land en alles is mogelijk... alles...'

'Vaarwel!' sprak Van der Raadt toonloos en strekte zijn hand uit. 'Nu moet ik weg, om Daniël's wil.'

'Jij ook, Abraham, jij en allen... allen zijn we verloren, jij en je zoon en allen...'

'Neen, den jongen red ik.'

De Bliets lachte hopeloos, toen Van der Raadt wegstrompelde, en zoodra hij alleen was, hernam hij weer zijn radeloozen gang.

'Zóó nabij heb ik hun oogen nooit gezien... nooit... wat beduidt dat... wat wil je, vrouw?...'

Bleek en sidderend ging Abraham van der Raadt door het kamp, de lippen gesloten, maar in het diepst van zijn hart zich verheffend tot God:

'Niet den jongen, Heer, niet den jongen! Neem in zijn plaats mijn leven, maar den jongen niet, Heer!'

Hij was te verpletterd door de woorden van den commandant om aan iets anders te denken. Hij gunde zich niet eens tijd den ouden zendeling, die een nieuwen koers aan zijn leven gegeven had, vaarwel te zeggen, hij nam geen afscheid van zijn vrienden, zooals hij straks nog van plan was. Hij spoedde zich naar zijn paard, zadelde het in allerijl en reed weg, terwijl hij mompelde:

'Niet den jongen, Heer... niet den jongen!...'

(*Wordt vervolgd*.)

God's sterrennaam.

Des avonds, vóór ik rusten ga
En mijne blinden sluit,
Nog eventjes 'k mijne oogen sla
Naar boven. Machtig uit
gebreid, onmeetbaar zijn de rollen
Van 't open hemelboek!
Zij staan met schitterteekens vol en,
Waarheen ik zie, geen hoek
je is ongedrukt. Wie kan ze tellen
En wie verklaart den zin?
Geen ijdle wijsheid mag ze spellen,
O God, of leest er in.
Den needrig-kleine is het gegeven,
Die bidt, de handen saâm,
Want wat Uw vingeren daar schreven,
Heer, is Uw Sterrennaam.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

De Lindeboom van Birbach.
Humoreske, door J.J.G.W.

'*Nomina sunt odiosa!*' zei onze goede, oude professor altijd, als hij een nieuwe geschiedenis verteld had, welke hier of daar gebeurd was. 'Als jelui wat snaaksch weet te vertellen, voor den dag er mee, maar noemt geen namen, of duidt die hoogstens aan, want zij, wien het betreft, verstaan het toch wel, en de anderen behoeven 't fijne er van niet te weten.'

Het beetje Latijn, dat ik van hem leerde, ben ik al lang weder vergeten, maar zijn goeden raad heb ik onthouden, en daarom zal ik bij het volgend ware verhaal, dat al lang geleden gebeurd is, den waren naam weglaten; de geachte lezer verliest er niets bij.

Tusschen prachtige wijnbergen en uitgestrekte boomgaarden in 't kanton Thurgau ligt Saftheim, een lief, mooi stadje. De inwoners staan van oudsher bekend als vroolijk en ietwat overmoedig, en een der overmoedigste kleermakers daarin was baas Rijgdraad, een degelijk burgerkind en een snijder van 't zuiverste ras, want hij kon u nog een boekje laten zien van zijn overgrootvader, waarin stond, dat deze eens een

staatsierok had gemaakt voor den landvoogd te Frauenfeld, - nu dat was toch zeker wel een groote eer voor heel het gilde.

In dien tijd bestond er nog niet op elken hoek van een straat een kleerenwinkel, waar men voor spotprijs 'uitmuntende' kleeding kon koopen, die 't een viereljaars uithielden en dan nog niet eens graag door den voddenman werden aangenomen; neen, destijds kon een bekwaam kleermaker het nog tot iets brengen, en zóó ging het ook met baas Rijgdraad, wiens huis, aan de markt, zijn schuldvrij eigendom was en waar hij met vrouw en kind gewerkt heeft.

Zijn wederhelft was een wakkere vrouw, frisch, als de most in 't gisten, niet te zoet en niet te zuur, arbeidzaam en huishoudelijk; alleen als haar echtvriend, wat van tijd tot tijd wel eens gebeurde en, op den keper beschouwd, hem wel wat kwalijk mocht genomen worden, een of twee pintjes wijn te veel gebruikt had, werd zij boos, maar ze maakte het ook dan toch niet te bont.

Maar een liever dan 'Babettli,' beider dochter, was er noord- of zuidwaarts, ten oosten of ten westen van 't heele land geen meisje te vinden. Een gezichtje als melk en bloed, prachtige, bruine kijkers, die helder glinsterden en flonkerden van blijdschap en levenslust; donker haar, in een paar strengels gevlochten, dat men zou gemeend hebben, dat heur hoofdje het niet kon torsen; en als zij lachte, dan verscheen er in elke wang een alleraardigst kuiltje, en daarbij trok zij den mond zóó guitig, dat men wel mee moest lachen, of men wilde of niet. Springen kon zij als een gazel en zingen gelijk een nachtegaal en dat ging zoo den godganschelijken dag aan één stuk door; al wie haar hoorde, had er schik in.

Daar kwam op zekeren dag een knappe, jonge man bij baas Rijgdraad, zei dat ie kleermaker van z'n ambacht was en vroeg, of hij ook werk kon krijgen. En, kijk, 't was of men hem geroepen had, want Rijgdraad kon 't werk alleen niet af, en goede knechten waren schaarsch, en dus werden die twee het spoedig eens met elkaar. Een half uur later zat de nieuwe gezel reeds naast den baas op de snijderstafel en werkte er flink op los, en dat wel zóó handig en net, dat de baas er versteld van stond. Zoo'n flinken knecht had hij nog nooit gehad.

De nieuwe gezel heette Rudolf Meier en was uit Zofingen geboortig, op één na de oudste zoon van welgestelde ouders. Zijn oudste broer had de zaak van vader, een lakenwinkel, overgenomen en nu was Rudi (verkorting van Rudolf) naar Fransch-Zwitserland getogen, om er het kleermaken te leeren. Nadat hij daar zes jaar geweest was, dacht hij eens te moeten gaan zien, hoe men in Zwaben jassen maakte en derhalve wierp hij den ransel op zijn rug en ondernam een voetreis van Genève tot aan het meer van Constanz, midden door Zwitserland. Te Zofingen gekomen, bracht hij daar een paar vroolijke dagen door en stapte vervolgens naar het kanton Thurgau. En daar kwam hij tot de treurige ontdekking, welke trouwens reeds heel andere menschen dan kleermakersgezellen gemaakt hebben, dat zijn geld op was. Nu zat hij daarom echter geenszins in zak en asch, maar dacht: 'Zwaben loopt niet weg; ik vind wel een baas, die wérk voor mij heeft, en over vier of vijf weken heb ik zóóveel verdiend, dat ik mijn reis kan vervolgen.' En inderdaad vond hij werk.

Elken dag kreeg de baas meer schik in Rudi; slechts één ding beviel hem niet, en toch moest hij 't in zijn knecht prijzen. Rijgdraad nam hem dikwerf mee naar 'De Kroon,' waar men den besten wijn van Saftheim dronk, - doch in weerwil van het goede voorbeeld van zijn baas en der andere burgers, had Rudi nooit meer gedronken dan één, hoogstens twee pintjes, en op alle aanmoedigingen om er nog een te nemen, antwoordde hij onveranderlijk, dat hij 't zóó ook in Fransch-Zwitserland gedaan had, waar de wijn nòg beter was dan in Saftheim, en dat hij nu eenmaal niet méér dronk.

De menschen keken hem aan, alsof zij het in Keulen hoorden donderen, want zóó iets hadden zij dáár te lande nog nooit beleefd; ten leste liet men hem met rust, zeggende, dat hij uit den ‘cultuur’- staat kwam, waar de menschen altijd iets eigenaardigs aan zich hebben.

Zóó verliepen er vier weken, zes weken, een viereljaars, en Rudi bleef, ondanks zijn voornemen, bij baas Rijgdraad en dacht heelemaal niet meer aan Zwaben. Waarom? De lieve lezeres zal 't wellicht geraden hebben, - zij zou misschien ons de reden kunnen zeggen. Dat was namelijk Babettli.

Hoe langer Rudi het lieve kind gezien had, altijd opgeruimd, flink, huishoudelijk

en toch zoo bescheiden, des te meer hield hij van haar. Hij zei er wel is waar niets van, dat durfde hij niet, maar Babettli had geen negentienjarige Eva's-dochter moeten zijn, als ze hem dat niet aan zijn gezicht had afgelezen. Zij heeft het hem dan ook volstrekt niet kwalijk genomen, neen, integendeel, zij had er werkelijk schik in, want ze mocht Rudi dolgraag lijden.

Op zekeren avond moest de baas uit, om een besten klant een jas te passen, en daar dat heerschap dicht bij ‘de Kroon’ woonde, kon men aannemen, dat de baas met die karwei lang werk zou hebben. En vrouw Rijgdraad moest noodzakelijk in den een of anderen winkel een boodschap doen, en daar Rudi dus zoo heel alleen was, heeft Babettli wat met hem gepraat. Het eene woord haalde het andere uit; wat zij met elkaar verhakstukten, dàt weet ik niet, maar op eens hielden zij elkanders handen vast, toen de moeder binnentrad. De twee vlogen ijlings uiteen, en moeder verschrikte en verschoot van kleur, alsof zij onpasselijk werd.

‘Nou, die was nog al teergevoelig!’ zal wellicht de lezeres denken, doch een beetje geduld als 't u blieft: er was nog meer te eten aan dat ei.

Baas Rijgdraad had namelijk een goeden vriend in Frauenfeld, die daar een groote kleermakerij bezat, met tal van knechts werkte en veel geld verdiende. Baas Persijzer was óók van Saftheim geboortig, had met Rijgdraad school gegaan, was later bij den ouden Rijgdraad in de leer gekomen, en beide jongens, Rijgdraad en Persijzer, togen naar den vreemde, om zich verder in hun vak te bekwamen, - zes jaar lang, - en waren bij denzelfden baas, in dezelfde plaats. Als de een verderop wilde, dan pakte de ander ook zijn bundeltje samen en reisde met zijn vriend naar elders. Toen de oude Rijgdraad stierf en dus de jonge thuis moest komen, had Persijzer geen schik meer in 't buitenland en trok met hem naar Thurgau terug. Doch in dien tijd waren twee kleermakers te veel voor Saftheim; men droeg in die dagen zijn kleeren langeren tijd dan tegenwoordig en ook de mode veranderde niet elk oogenblik, derhalve toog Persijzer naar Frauenfeld, trouwde daar en had een flinke zaak.

Zulke oude kameraadschap geldt soms meer dan bloedverwantschap, en toen er bij Persijzer een kind ter wereld kwam, zijn eenige zoon, moest Rijgdraad overkomen en peter zijn. Zóó ging het omgekeerd, toen drie jaar later bij baas Rijgdraad Babettli kwam aanrukken.

De oude vrienden kwamen wel is waar zelden bijeen, hoogstens eenmaal in 't jaar. maar dan ging het er ook des te vroolijker toe.

Bij zulk een gelegenheid hadden zij uitgemaakt, dat, wijl ze toch al zulke beste vrienden waren, zij nog nader moesten verwant worden, en dat daarom hunne kinderen met elkaar zouden trouwen. Men zou er hun nù nog niets van zeggen; maar als Jaapie - Jacob was ie gedoopt, Jacques schreef hij zich, en Jaapie werd hij geheeten - uit den vreemde terugkwam, moest hij Babettli nemen. Daarop hadden de vaders nog een paar glazen wijn gedronken en zóó had die zaak haar beslag gekregen.

Dit wist vrouw Rijgdraad, en omdat zij de stijfhoofdigheid van haar man en diens vriend kende, was zij terstond van oordeel, dat er van een huwelijk met Rudi niets kon komen. Dáárom was zij zoo verschrikt geweest en legde den jongelui het geval uit.

Maar toen is me die Babettli uitgevaren, men zou 't warempel niet van het meisje verwacht hebben. Dus achter haar rug wilde men haar uithuwelijken, zonder haar daarin te kennen, zonder haar te vragen; en dan nog wel met Jaapie Persijzer, dien ze hoogstens tienmaal in 'r leven gezien en die haar nog nooit een vriendelijk woord

toegestuurd had? - dat duldde ze niet en dat wou ze niet en dat dee ze niet; en als ze haren Rudi niet mocht hebben, dan bleef ze ongetrouwd... en zoo voorts en zoo voorts, wat jonge meisjes bij zulk een gelegenheid plegen te zeggen, en ten leste begon ze te huilen - en op dat oogenblik trad baas Rijgdraad binnen.

Die keek heel verwonderd, tot dat zijn vrouw hem alles vertelde. Toen ging hem een licht op; hij maakte korte metten en joeg eerst het vrouwvolk de kamer uit en sprak vervolgens wel vriendelijk, maar ook drommels duidelijk met Rudi.

'Hoor eens, Rudi, het spijt mij, dat het zóó ver gekomen is, want ik heb nooit een beteren knecht gehad, dan jij bent, en als ik het niet aan mijn vriend Persijzer beloofd had, dan zou ik gaarne Babettli aan je afstaan; ik zou er volkomen zeker van zijn, dat je haar gelukkig maakte. Maar dat is nu allemaal te laat; Jaapie is in den vreemde, over een jaar komt hij terug en dan vieren wij bruiloft; zóó is het tusschen Persijzer en mij afgesproken en daar gaat tittel noch jota af. Pak nu je boeltje en vervolg je reis naar Zwaben. Dáár vindt je stellig een meisje, dat je minstens zoo goed bevalt als mijn dochter, en ook Babettli zal je dan spoedig vergeten zijn. Dat is voor beide partijen het beste.'

Heel mooi geredeneerd, doch Rudi beviel het niet. Maar wat zou hij er aan doen? Hij diende den baas zijn zin te geven en dus vertrok hij den volgenden morgen.

Hij ging echter niet naar Zwaben. Neen, zóó gauw liet Rudi zich geen vrees aanjagen; hij begaf zich regelrecht naar Frauenfeld, vroeg bij baas Persijzer om werk en kreeg het daar. Natuurlijk zei hij geen enkel woord van baas Rijgdraad en Babettli; hij hield zich, alsof hij Saftheim nooit gezien had. Maar eer hij van daar vertrok, had hij een onderhoud gehad met een arme vrouw, die voor hem waschte, en deze luisterde goed naar hetgeen hij haar opdroeg omtrent briefwisseling en adressen, en zij lachte en was van meening, dat hij zich niet hoefde te bekommeren, daar zij voor een en ander zou zorgen. Hij was dus, zooals de militairen zeggen, in uitmuntende strategische positie, in het hoofdkwartier van den vijand, en hield toch steeds voeling met den vriend. - En de brieven vlogen prettig over en weer.

Nu komt het tweede deel, zooals het in de predikatie heet.

Een dik uur van Saftheim ligt de parochie Birbach, een mooi dorp, dat destijds een bijzondere merkwaardigheid bezat, namelijk een reusachtigen, schoonen lindeboom, gelijk men heinde en ver geen tweeden zag. Wie door het dorp wandelde, had hem met verbazing beschouwd en dat verdiende die boom ook. Twee mannen konden amper den stam er van omvamen en de kroon verhief zich fier in de lucht. In 't voorjaar geurde de lindebloesem een half uur ver, en er kwamen veel menschen uit de stad, om bij den kastelein 'In de linde' eenige glazen te drinken en den boom te bewonderen.

Evenals elk ding op deze onvolmaakte wereld, had ook die prachtige linde haar schaduwzijde, en die was juist haar schaduw, welke precies op het schoolgebouw viel. Met andere woorden: men kon in de school, alsmede in de woning van den onderwijzer slecht zien, en des winters moest men den geheelen namiddag de lamp op hebben. En 's zomers bracht zij ook al haar ongemak mee, dan zat de boom vol spreeuwen en andere vogels, die evenveel lawaai maakten, als alle schoolkinderen te zamen - en dat wil wat zeggen.

In den goeden ouden tijd en zoo lang de bejaarde schoolmeester leefde, had dat niets te beteekenen; 's namiddags hield hij eenvoudig geen school; dat was een buitenkansje voor de kinderen, en hij zelf bleef ook niet tusschen vier muren hokken, maar ging liever naar de Linde, dat wil zeggen, naar de herberg van dien naam, en dat was een buitenkansje voor hem en voor den kastelein; en eindelijk, de boeren

hadden hunne kinderen thuis, waar zij, elk naar mate zijner krachten, bij den arbeid konden helpen, en dat was een buitenkansje voor de boeren. Wat kan men meer verlangen, dan het allen menschen naar den zin te maken?

Edoch - de tijden veranderen; de regeering wijdde meer aandacht aan het onderwijs, de oude schoolmeester stierf en in zijn plaats kwam een jong, ijverig onderwijzer, en - toen gingen de poppen aan 't dansen.

(*Wordt vervolgd.*)

De appel in sage en volksgeloof.

‘De appel valt niet ver van den boom,’ - ‘in den zuren appel bijten,’ - ‘iemand liefhebben als den appel van zijn oog,’ - ‘een appeltje voor den dorst bewaren,’ - ‘een appeltje met iemand te schillen hebben,’ - deze en meerdere spreekwoorden bewijzen, dat de appel met het leven des volks is... samengegroeid.

Bij de Grieken en Romeinen was de appel het beeld der liefde, de godin Venus toegewijd. Gouden appels bezorgden Hippomenes, naar de fabelleer vertelt, de zegepraal over de schoone Atalante. Atalante beliefde niet te trouwen dan met dengene, die haar overwinnen zou in den wedloop. Wel een zware eisch van de snelvoetige schoone, die over een korenveld loopen kon, zonder dat de aren zich bogen. Hippomenes echter liet een gouden appel vallen en Atalante stutte haar gang en raapte de prachtige vrucht op, Hippomenes snelde haar voorbij en won den kamp en de hand van de pronkzuchtige renster.

De twistappel werd uitgedacht door de godin der tweedracht, Eris. Zij wierp een appel met het opschrift ‘voor de schoonste’ in koning Peleus' schitterende feestzaal, en drie godinnen: Juno, Minerva en Venus maakten er aanspraak op. Een lastig geval voor den opperste der goden, Jupiter; hij voerde de drie naijverigen naar het Ida-gebergte, waar Paris aan de laatstgenoemde der drie mededingsters den appel toewees. Iets, wat de twee teleurgestelden den ondergang van Troje, Paris' rijk, deed zweren en volvoeren, ‘want’ zegt de dichter Vergilius: ‘diep in haar ziel bleef wrokken het oordeel van Paris en de hoon van het versmaden harer schoonheid.’

Bij de Germanen was de appelboom heilig. Men plantte hem zoo dicht mogelijk tegen het huis, want Donar's bliksem ontzag altijd zijn gewijde hout. De goden en andere Walhalla-bewoners gebruikten zelven zijn frissche ooft bij hun hemelschen maaltijd. Het door Karel den Groote vernietigde beeld der godin Freja te Maagdenburg droeg een myrtenkrans op het hoofd, op de borst een brandende fakkel, in de rechterhand een aardbol en in de linker drie gouden appels. Achter de godin stonden drie gesluierde maagden, eveneens een appel in de hand houdend.

Een Rijnsage verhaalt, dat keizer Lodewijk de Vrome door middel van een appel de gehoorzaamheid zijner zonen Pepijn, Lodewijk en Lotharius op de proef stelde. Den ondeugenden Pepijn werd niets, den gehoorzamen Lodewijk het Frankische rijk, den gewilligen Lotharius de keizerskroon toegezegd, wijl de twee laatsten knielend een appelschijfje uit 's vaders hand aannamen, Pepijn daarentegen weigerde te gehoorzamen aan wat hem toescheen kinderachtige aanstellerij van zijn hoogen papa.

In sommige streken van Mecklenburg heerscht nog heden ten dage appel-bijgeloof. Wie b.v. op Nieuwjaarsmorgen

appels zou eten, zou evenveel zweren bekomen als het aantal verorberde vruchten. Op Pinksteren eet men er (ook in West-Pruisen) stilzwijgend een appel vóór zonsopgang om het heele jaar bevrijd te blijven van de koude koorts. Een appelschil, die heel blijft, beduidt geluk.

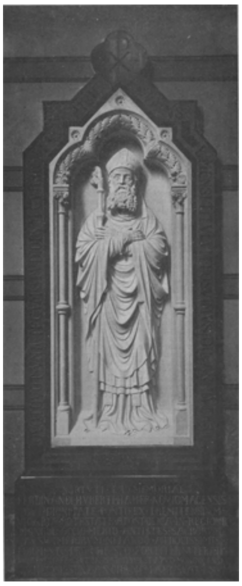

MONUMENT VOOR MGR. HAMER,
opgericht in de kapel van het Groot Seminarie te Rijsenburg, vervaardigd door W. Mengelberg.

In 't Britsche graafschap Somerset gelooft de goê gemeent', dat appelen, in een der nachten tusschen 25 December en 5 Januari gevonden, onderweg in goud veranderen, maar slechts dan goud blijven, als de vinder weet te zwijgen, want zoodra hij dit niet van zins is, keeren de vruchten in den oorspronkelijken natuurstaat terug.

In Aargau plant de vader bij de geboorte van zijn kind een appelboom. Met het al of niet gedijen van den boom hangt het voor- of tegenspoedige samen van het leven des geborenen. De eerste vruchten mag uitsluitend de vader des huizes plukken, anders draagt de boom niet meer, en is het jammerlijk met de toekomst van het kind gesteld.

Om zijn bolvorm geldt de appel als symbool der volmaaktheid, en dient hij tot afbeelding der aarde. De appel met een kruis er op is het teeken der heerschappij: de rijksappel. Alexander de Groote zou van het goud, buitgemaakt in de door hem veroverde rijken, den eersten rijksappel hebben laten vervaardigen. Later zou het kostbaar kleinood in het bezit van een der Drie Koningen uit het Oosten gekomen en door dezen aan het Kindje Jesus zijn aangeboden. De Heiland raakte den appel even aan en hij vergruizelde, ten teeken, dat de macht van het aardsche voortaan zwichten zou voor die van het hemelsche.

Gedenkteeken voor Mgr. Hamer.

Vrijdag den 25sten Juli werd in de kapel van het Groot Seminarie te Rijsenburg het monument onthuld ter eere van Mgr. Hamer, opgericht door zijn eerwaarde klasgenooten.

Te Rijsenburg werd Ferdinand Hamer tot priester opgeleid, gevormd en gewijd; te Rijsenburg weerklonk voor meer dan dertig jaren de stem van den eerwaarden

heer Verbiest uit Vlaanderen, die missionarissen kwam vragen voor China en Mongolië, en Ferdinand Hamer was de eerste, die aan die wekstem gehoor gaf. Het was dus billijk, dat Rijsenburg de herinnering aan den kweekeling, die als missionaris het seminarie verliet, om als Bisschop-Martelaar de eeuwige gloriekroon in het Rijk van het Midden te verwerven, door een zijner waardig gedenkteeken zou bewaren voor tijdgenoot en nageslacht. Billijk ook, dat bij de onthulling van dat gedenkteeken de welsprekendste der mede-leerlingen van Ferdinand Hamer, Mgr. dr. Schaepman, het 'glorievol einde' van den Apostel en Bloedgetuige zou schetsen.

Dit is geschied op den 25sten Juli.

Het monument, vervaardigd door den kunstenaar Mengelberg te Utrecht, is gehouden in den laat-Romaanschen stijl, dien der kapel van het seminarie, en bestaat hoofdzakelijk in een levensgroot beeld, den doorluchtigen Bisschop-Martelaar voorstellende in vol ornaat, de handen op de borst gevouwen.

Het beeld, waarvan het gelaat de trekken van Mgr. Hamer goedgelijkend weergeeft, is in hout-relief gehouwen uit fijnen Franschen steen en geplaatst in een met rijk ornament versierde nis. Het geheel is omlijst door een krachtigen zwart marmeren rand, die van boven eindigt in een driepas met het Christus-monogram.

In de lijst staan, in het Latijn, de woorden: 'Al degenen, die met u hier den cursus hunner studiën volbrachten, hebben dit gedenkteeken opgericht op den tweeden verjaardag (Uwer martelie).' Onder het beeld leest men: 'Wees gegroet, heiligste ziel, en wees onzer indachtig.'

Op het voetstuk zijn de woorden gegrift: 'Ter eere en ter nagedachtenis van Ferdinand Hamer, bisschop van Trenite, apostolisch vicaris van Zuid-West-Mongolië, die om Christus' wil de allerwreedste folteringen, hem door een gruwzamen aanslag van goddeloozen aangedaan, moedig doorstond en een bitteren dood stierf onder het Mongolen-volk, 26 Juli 1900, in den leeftijd van 60 jaren.'

De onthulling van het gedenkteeken geschiedde door pastoor Van Blaricum te Montfoort en werd bijgewoond door den hoogeerw. vicaris-generaal van het Aartsbisdom, dr. H. Brouwer, verschillende klasgenooten en den oudsten broeder van Mgr. Hamer.

Na de plechtigheid der onthulling werd bij het gedenkteeken een prachtige lauwerkrans neergelegd door de theologanten, die, naar het woord van dr. Schaepman, door meer dan de gemeenschap der Heiligen met den Martelaar verbonden zijn.

Bij de Platen.

Jachttafereelen. -

Met den herfst keert het seizoen der jacht weder, en ook de niet-jagers onder onze lezers zullen met belangstelling de beide jachttafereelen beschouwen, die dit nummer opluisteren.

Het eerste verplaatst ons op een open plek in een groot en wildrijk bosch. Op den voorgrond zien wij den pikeur, met den geweldigen jachthoren om het lichaam en de lenige zweep in de hand, waarmee hij de honden regeert, die voor en naast en achter hem voortschieten, de tong uit den bek en begeerig naar een ontmoeting met het wild. Op den achtergrond komen de jagers aanzetten, en dieper-weg zien wij nog meer jagers en honden, allen bezield met denzelfden wensch, rijken jachtbuit te behalen.

Kan de eerste gravure gevoeglijk ‘Op weg ter jacht’ heeten, het tweede tafereel heeft de Fransche schilder Tavernier *Fin de chasse* (einde der jacht) betiteld. Een dozijn jachthonden hebben een hert achtervolgd, dat, gedreven door de zucht naar levensbehoud, op zijn belagers een aanmerkelijken voorsprong wist te behouden en thans zwemmende den anderen oever poogt te bereiken, waar het zich veilig weet. Enkele honden zijn het edele dier nog nagezwommen, maar de meeste hebben de achtervolging opgegeven, wel wetende, dat die nu niet meer met gunstigen uitslag kan worden bekroond.

Het is een fraai tafereel, fraai door de stoffeering van het landschap, fraai vooral door de honden, waarvan de artiest portretten heeft gegeven, zoo echt zijn ze.

[Nummer 37]

Minister T.A.J. van Asch van Wijck.

De naam Van Asch van Wijck heeft een goeden klank in ons land. Twee leden van dit geslacht hebben thans zitting in de Tweede Kamer, één zetelt in ons Hoogerhuis. Maar de meest bekende, de verdienstelijkste, de meest onvermoeide van allen was de minister van Koloniën, wiens verscheiden deelneming heeft gewekt ver buiten den engeren kring zijner naaste geestverwanten en politieke vrienden.

MINISTER TITUS ANTHONY JACOB VAN ASCH VAN WIJCK,
† 9 Sept. 1902.

Jhr. Mr. T.A.J. van Asch van Wijck was nog in de kracht zijner jaren - hij had nog maar even den leeftijd van 53 jaar bereikt - zijn ijver, zijn groote werkkracht en werklust, zijn omvangrijke kennis deden nog veel van hem verwachten ten bate van het land, ten bate ook der christelijke zaak, die hij heel zijn leven met zeldzame toewijding heeft voorgestaan.

Een hoogst eervolle en wèlgevulde loopbaan had de heer Van Asch van Wijck achter zich. Op twee-en-dertigjarigen leeftijd reeds werd hij afgevaardigd naar de Tweede Kamer, welk ambt kort daarop in hem vereenigd werd met dat van burgemeester van Amersfoort. In 1891 werd hij benoemd tot gouverneur van Suriname en wist gedurende zijn vijfjarig bewind de kolonie tot nieuwen bloei te brengen. Bij zijn terugkeer in het vaderland wachtte hem weer het burgemeesterschap van Amersfoort, waarbij zich weldra het lidmaatschap der Eerste Kamer kwam voegen. Bij de periodieke verkiezingen in het vorige jaar werd den heer Van Asch van Wijck een zetel in de Tweede Kamer hergeven, doch hij zou er geen bezit van nemen, daar het vertrouwen van H.M. de Koningin hem riep tot den gewichtigen post van minister van Koloniën.

Met opgewektheid aanvaardde hij deze taak, met rusteloozen ijver werkte hij zich er in, en de verdediging zijner eerste begrooting vestigde bij vriend en tegenstander - want vijanden telde deze nobele man niet - de overtuiging, dat Van Asch van Wijck ten volle berekend was voor het moeilijke ambt.

Maar weldra kwam een hardnekkige kwaal zijn krachten ondermijnen. Tijdelijk moest de minister zijn post verlaten. Men vreesde reeds, dat dit tijdelijk voorgoed zou blijken. Van Asch van Wijck wanhoopte niet: ‘Ondoorgrondelijk zijn 's Heeren wegen, misschien duurt de donkere weg, dien ik moet gaan, slechts kort.

Het scheen zoo. Hersteld, schijnbaar althans, keerde de minister uit het buiten land terug en hervatte met nieuwen, of eigenlijk met den ouden, voorbeeldigen ijver zijn werkzaamheden. Het ging eenige maanden goed. Daar, plotseling, keerde de oude kwaal terug, die thans in weinige dagen tijds zijn lichaam sloopte. Donderdags had de heer Van Asch van Wijck nog aan zijn departement gewerkt, Dinsdags daarop trof hem de dood.

Bij zijn overlijden is hem van alle zijden rechtmatige en welverdiende hulde gebracht. Ook zijn politieke tegenstanders eerden zijn verbazingwekkende werkzaamheid, zijn onafhankelijkheid, zijn gematigdheid zijn nobel karakter, en de *Standaara* getuigde in een necrologie aan den ontslapene gewijd: ‘Zoolang de anti-revolutionnaire partij bestaat, zal de naam Van Asch van Wijck in eerbiedige gedachtenis blijven voortleven. Wij, zijn geestverwanten, zullen van kind op kind vermelden, welk een zegen, en welk heerlijk voorbeeld deze edelman is geweest voor het Christenvolk van Nederland.’

Eenvoudig en treffend was de uitvaart van dezen staatsman.

Eenvoudig, omdat hij, in overeenstemming met zijn karakter, zulks uitdrukkelijk gewenscht had: geen bloemen op de lijkbaar, geen redevoeringen, die uitteraard lofredenen zouden zijn, bij de groeve, dan een woord van zijn oudsten vriend: niet een woord vanlof voor den mensch, maar een woord van verheerlijking van God.

Treffend door de deelneming van groot en klein: naast de vertegenwoordigers der koninklijke familie was er een deputatie van ‘Patrimonium’; naast ministers en gezanten en hooggeplaatste staatsdienaren bevonden er zich de afgevaardigden der christelijke bonden, die plicht van dankbaarheid jegens den ontslapene kwamen vervullen.

Aangrijpend was het door minister Kuyper gesproken woord, het beeld schetsend van den staatsman, die als vroom en eenvoudig Christen leefde en stierf.

Toen de operatie mislukt was, kwam de worsteling: ‘Uit zijn hart moest hij breken al wat hij voelde voor zijn vorst en zijn volk, voor zijn Christenvolk, de liefde voor zijn lieve vrouw. En kort vóór zijn sterven was die worsteling ten einde, dacht hij niet meer aan de wereld, noch aan de koloniën, maar had hij alles aan zijn God overgegeven en was zijn eenige vraag, of daarboven een andere werkkring voor hem zou ontsloten worden, of God hem genadig zou zijn. Nooit was hij zoo groot als toen hij zoo klein voor zijn God stond.’

De herinnering aan zulk een man moge Nederland in onzen tijd van toenemend ongeloof en bot materialisme als een kostbaren schat bewaren!

Godslamp.

Licht, dat den weg trouw wijst,
Lieflijk en heilig,
Naar waar Gods haven rijst,
Zeker en veilig!

Wild stormt de wereldzee,
Sombere wolken
Voeren verschrikking mee...
Wijd gapen kolken...

Hoopvol straalt 't licht ter neer
Op wie door golven
Van smart en wee al meer
Worden bedolven,

Op wie in zondedood
Dreigen te zinken...
Zie, hoe het lichtje rood
Heerlijk gaat blinken...

Licht, dat den weg trouw wijst,
Lieflijk en heilig,
Naar waar Gods haven rijst,
Zeker en veilig!

E.P.H.,
R.K.Pr.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
In een veroverd land.

Midden op de vlakte verhief zich een eenzame hoeve, een laag rechthoekig gebouw met twee kleine vensters in den voorgevel, één aan weerszijden van een open portaal, dat bestond uit een afdak, op vier kleurig beschilderde steilen rustend. Er om heen liep een breed erf, hier en daar met gras begroeid, en door een langen lagen tegelmuur omringd. Uit hetzelfde roode materiaal bestond het woonhuis, dat zich met een stroodak moest tevreden stellen, terwijl een wagenschuur en een stal, wat verder, met pannen prijkten.

De morgenzon weerkaatste in de kleine vensterruiten der stille woning, en wijd in 't rond breidde zich de vlakte uit, woest en leeg. Geen mensch vertoonde zich, geen geluid stoorde de ochtendrust, tot een eenzaam ruiter aan den horizon opdoemde.

Het was een forsch gebouwd man met breede schouders en een patriarchalen baard, die rijk op de borst afhing, en kleine vriendelijke oogen, die liefdevol straalden naar 't lage gebouw, dat al zichtbaar was van heel ver. Flarden van kleeren dekten hem de stoere leden, zijn gezicht was zwart van kruit, zijn voorhoofd verbonden met een vuil-grauwen doek. Maar met den hoed in den nek en het bovenlijf voorover, haalde hij toch dieper adem, dan hij de laatste weken gedaan had; in geen tijd had hij zich

zóó welgemoed gevoeld. Het paard zag er vuil en bestoven uit als zijn meester, de toom was verroest, het tuig rafelde, maar op het hooren van 't blij en aanmoedigend geknal van de korte zweep, die zijn meester zwaaide, en op het herkennen van 't oude huis, begon het te hinneken, en galoppeerde met snuiven de neusvleugels en opstaande ooren voorwaarts. In een omzien waren de laatste mijlen afgelegd en bevonden zich ruiter en paard aan de steenen omheining. De man hield even de teugels in, vóór hij het erf opreed, en nam elk voorwerp met een zóó zielvolle uitdrukking in de oogen op, alsof hij zelfs de dikke binten in de muren liefkoozen wilde, en dan hijgde hij het uit: 'Mijn huis!'

Hij knikte het huis toe, gleed uit den zadel en bracht het paard naar den stal.

'Vreet nu, grauw, je buren zijn gestolen, maar de haverkist is nog vol. We hebben zware dagen gehad, jongen, maar we hebben gedaan, wat we konden, he?'

Met groote stappen haastte hij zich naar het woonhuis, als op eens de deur een beetje openging en een roode neus voorzichtig door de kier stak. Verrast bleef hij staan op het erf en keek vragend naar de deur, die zich half geopend had en waarin een kaal hoofd, met een paar verbaasde, ongewasschen oogen naast den rooden neus, zichtbaar werd. De kleurlooze oogen loerden van rechts naar links en bemerkten eindelijk den man, die alleen op het erf stond en wachtte. Het wezen op den drempel schrok, alsof hij een duivel zag, en met een slag viel de deur toe, doch om zich even snel weer wagenwijd te openen.

Een kort oogenblik stonden de twee mannen beiden verstomd en keken elkander aan. De kerel op den drempel met een uitdrukking van angst in zijn bange oogen, de man op het erf met toorn in zijn blik.

'Wat doet gij hier?' vroeg deze eindelijk en trad nader.

De ander antwoordde niet, met een sprong vloog hij de deur uit dwars het erf over naar de opening in den muur. Hij wist heelemaal niet, wat hij deed, hij vluchtte op leven en dood, de grenzenlooze angst, die hem plotseling had aangegrepen, gaf zijn slappen beenen kracht en snelheid. Aan den anderen kant van den muur bleef hij staan, keek bevend om en mompelde hijgend: 'Van der Raadt.'

'Wat moet gij hier?' vroeg deze andermaal, terwijl hij zich bukte, als zocht hij een steen om den vluchtende na te zenden.

De kerel leunde ademloos tegen den muur en een boosaardige grijns maakte zijn teelijke facie nog walgelijker. Hij wou iets antwoorden, maar toen hij omzag en bespeurde, dat zij tweeën alleen waren, durfde hij niet en holde met groote sprongen weg naar de vlakte.

'Dief!' riep Van der Raadt hem minachtend na.

Nu bleef de andere staan en den afstand tusschen hen groot genoeg vindend, schreeuwde hij iets, dat de veldkornet als een bedreiging meende te moeten opvatten, zoo iets van, dat ze elkaar nog wel eens spreken zouden.

Van der Raadt stond besluiteloos: zou hij te paard stijgen, den kerel narennen en hem dwingen te zeggen, wat hij daar doen moest, - of zou hij hem laten loopen. Wat kon eigenlijk die arme, verloopen zwakkeling hem deren, hoe armzalig zag hij er uit, waar hij ginds voortijlde in zijn fladderende lompen! Van den anderen kant 't was toch akelig, dat hij dat schepsel in zijn eigen huis ontmoeten moest. Enfin, 't mocht zijn wat het wou, hij wilde eerst zijn jongen omhelzen, en haastig trad Abraham van der Raadt over den drempel.

Het huis had vijf vertrekken, het grootste diende tot keuken. Hij ging door de zaal met haar eenvoudige meubels, twee witgeschuurde tafels, zes plompe stoelen en een groote ouderwetschen canapee en wierp even een somberen blik naar den wand, waar

vroeger zijn buksen gehangen hadden. Nu waren ze verdwenen: er was oorlog in het land, en de Engelschen hadden veiligheidshalve beslag gelegd op alles, wat snijden, steken of schieten kon. Van der Raadt deed een andere deur open en een luide vreugdekreet verwelkomde hem, de jongen liet het lederwerk, dat hij aan 't poetsen was, vallen en vloog in de armen van zijn vader.

Lang hielden de man en de knaap elkaar omkneld en toen de eerste overweldigende aandoening voorbij was, duwde de vader zijn zoon een eindje terug en juichte verbaasd:

‘Wat ben je gegroeid in deze maanden, Daniël!’

En hij had gelijk, want ondanks zijn dertien jaren had hij de grootte van een volwassen man, al kwam hij te kort in gezetheid. Daniël strekte zich, blij om den trots, die uit 's vaders woorden sprak, en trad naar de deurpost om zich te meten aan het kerfstreepje, dat ze 't laatst hadden ingesneden. Een vingerbreedte was hij langer geworden en Van der Raadt lachte als een kind, toen hij het zag.

‘Als je nog een paar jaar zoo doorgroeit, dan dan... ha, ha, ha!’

En zij lachten beiden zacht en hartelijk. Dan volgden de onvermijdelijke vragen. Met weinige droeve woorden ontwierp de vader een beeld van de gevechten en avonturen, en Daniël hoorde alles aan met fel stralende oogen. Daarop was 't zijn beurt en vertelde hij met de bespraaktheid van een kind alles, wat er tijdens de afwezigheid zijn vaders was voorgevallen. Groot en klein, gewichtig en onbeduidend haalde hij door elkaar, hij verhaalde ook van de buren, en de ellende, door den oorlog ontstaan.

De Kaffers waren allemaal weggeloopen, de mannen naar het Engelsche leger, de vrouwen, - dat wist hij niet. Oom Maas was zijn vee kwijt, het heette, dat de Engelschen er beslag op gelegd hadden; dus... ze moesten wel gebrek aan proviand hebben. Van alle knechts en meiden op de hoeve was alleen de Kaffersche keukenmeid gebleven, zij kroop weg op zolder, als zij een verdacht geluid vernam. Zij maakte zich wijs, dat de soldaten alle zwarten neerschoten, tante Van Gracht was over leden, en geen van de mannen hadden haar ten grave geleid dan Erasmus Flink en zijn drie zoons, maar zij hadden de kist met hun vieren niet kunnen dragen, zóó ontzettend dik was tante Van Gracht, haar dochters hadden moeten helpen; ook hadden dezen zelven de groeve harer moeder met aarde moeten vullen, want de Engelsche patrouille schoot op hen en Erasmus moest zich met zijn zoons uit de voeten maken. De Kaffers traden overal brutaal op, zij stalen brood en brandewijn, waar zij wisten, dat geen mannen thuis waren, en daar lieten zij 't niet bij. Een huis naast de kerk was platgebrand, de zwarten moesten daar schuld aan hebben volgens sommigen, anderen vertelden, dat dronken soldaten het aangestoken hadden om zich te wreken om het een of ander op de meisjes Van der Walt. De herdershond was ook doodgeschoten, omdat hij aangeslagen had en de schapen... Daniël was bij oom Muller op bezoek geweest en had bij zijn terugkomst slechts twee schapen in den kraal gevonden, die ook geschoten waren, dat noemden de vreemdelingen jagen. De jongen siste van verachting voor de valschaards, als hij dit zei. Nog veel meer had hij mee te deelen: alles slecht nieuws voor den teruggekeerde. Van der Raadt's trekken werden somber, maar Daniël ging door:

‘Doornenburg is door de Engelschen bezet en zij hebben een kleinere afdeeling bij de kerk opgesteld, maar ik geloof niet, dat zij nog daar is. Over het gansche district is de staat van beleg afgekondigd; wat dat is, weet ik niet, maar oom Muller zegt: zij hebben dat gedaan om ongestraft alles te kunnen rooven wat zij willen. Alsof hier

nog iets te stelen viel, nauwelijks staat er ergens één paard op stal, en alle kraals zijn leeg van vee.'

'En Blenkins, wat heeft die hier gedaan?' vroeg Van der Raadt, nadat hij toegeluisterd had naar wat Daniël te vertellen wist.

'Hij heeft mij bij alles geholpen. Was hij niet gekomen, dan had ik het hier

nooit alleen klaar gespeeld. Zoodra gij uitgetrokken waart, vader, lachten de Kaffers mij in m'n gezicht uit, als ik hun iets beval. Zij gaven voor, dat de Engelschen hun verboden hadden voor de Boeren dienst te doen; zij logen als gewoonlijk.'

'En gehoorzaamden ze dan Blenkins?'

'Neen, maar zijn tegenwoordigheid weerhield hen van kwaaddoen en schade aanrichten.'

'Heeft die kerel bij je gehuisd?'

'Ja. Vindt ge dat verkeerd, vader?'

''t Is een dief, Daniël.'

'Neen, neen, dat is een vergissing. Vroeger leidde hij een losbandig leven, dat heeft hij zelf bekend, maar door een predikatie te Bloemfontein werd hij bekeerd en is sinds dien tijd een geloovig en braaf man. Hij heeft me z'n heele levensgeschiedenis verteld en ik weet alles. Ik heb ook geen enkel geheim voor hem gehad; hij zei telkens, dat ik een ferme vent, was, wij zijn echt goede maatjes geweest.'

'Je ben een kind, Daniël, een goed kind en je gelooft ook van alle anderen spoedig alle goeds. 't Is mogelijk, dat Blenkins den laatsten tijd anders geworden is, maar waarom nam hij dan de vlucht bij mijn aankomst? Als het zoo is, als je zegt, dan zal ik hem gaarne de hand drukken en hem bidden mij m'n booze vermoedens te vergeven.'

'Ja, doe dat, vader!' riep Daniël met geestdrift uit.

'Ja, we zullen zien; we moeten afwachten.'

(*Wordt vervolgd.*)

Madonna.
Naar de schilderij van Jan van Eyck.

Wederom moge, naar goede gewoonte, de October-aflevering der *Illustratie* onzen lezers een beeltenis brengen van Haar, wier moederlijk meêdoogen wij gedurende deze maand met bijzonderen aandrang plegen in te roepen door gezamenlijke overweging en gebed; en wederom, bij het aanschouwen dezer beeltenis, is het ons, alsof het devotie-leven van lang vervlogen tijden een wijle onze ziel beroerde, tijden, toen de werken der kunstenaars waren als zoovele hymnen, verheerlijkend de schoonheid van het Goddelijk Moederschap.

Wij zijn in 1438. Voor het altaar der Lieve-Vrouwekapel in de domkerk te Autun ligt de bisschop, Johan Rolin, biddend neergeknield, en rond hem zijn kanunniken en onderscheidene priesters. Aller oogen zijn vol bewondering gevestigd op een klein paneel, dat midden op den outer staat; van aller aangezicht straalt heilige vreugde. En geen wonder: dezen morgen is, zorgvuldig gesloten in een kostbaar, met metalen beslag versierd eikenhouten schrijn, onder de hoede van twee hofdienaren, het heerlijk kunstwerk aangekomen, dat de vader des hoogwaardigen bisschops, heer Nicolaas Rolin, ridder en zegelbewaarder des hertogen van Bourgondië, der kerk ten geschenke bestemde, en dat nu, neergezet op den outer van Onze Lieve Vrouw, de reeds zoo hoog gespannen verwachtingen der stiftsheeren verre te overtreffen blijkt.

Wel te recht had men iets bijzonder kunstvols verwacht: kanselier Rolin was niet alleen een vroom en milddadig man, wiens welbestede schatten veelal den luister

van Gods huis ten goede kwamen, maar ook een wetenschappelijk goed onderlegd en fijnvoelend kunstkenner, wiens keurige smaak aan het kunstrijk en weelderig Bourgondische hof een goede leerschool ter ontwikkeling vond. Was het niet de kanselier zelf geweest, die het stift in zijn geboorteplaats had gevestigd, aan welks hoofd thans zijn zoon, bisschop Johan, sinds enkele jaren was gesteld? Wel had de vrome weldoener het moeten aanzien, hoe een hevige brand het Godshuis teister de, maar de nieuwe stiftsheer bouwde fraaier het vernielde heiligdom weer op en spaarde moeite noch kosten, om met wat kunst en kunsthandwerk dier tijden edels bood de altaren te versieren. Bij zooveel vrome offervaardigheid wilde de stichter niet, achterblijven; hij beloofde den stiftsheeren een paneel ter eere der Moeder Gods, geschilderd door niemand minder dan 's hertogen hofschilder Jan van Eyck, waarop hijzelf biddend zou worden afgebeeld, opdat de vrome heeren van Autun zijn ziel nog gedachtig zouden blijven, als zijn lichaam reeds lang rusten zou onder de gewijde zerken.

En thans was het kunstjuweel, uit Brugge aangebracht, schooner dan iemand zich had durven droomen. Wie had ooit zóó vorstelijke Lieve Vrouw gezien, gezeten in prachtvoller omgeving van veelkleurig marmer, kostbare tapijten en geschitter van zonneglans in edelsteen? Fijner en stralender, fonkelendér van goudgloed en juweelenlicht was dit paneeltje, in zijn miniatuurachtige uitvoering, dan het beeld der Moeder Gods op het beroemde Genter altaar, waarover Jan en zijn overleden broeder Hubert jarenlang gewerkt hadden, en zeker waardig te pralen op het huisaltaar van prelaat of edelman. Nooit had een van 's hertogen bekwaamste goudsmeden een kunstwonder uitgedacht als de gouden kroon, die een engel met veelkleurige vleugelen boven het hoofd der Moedermaagd houdt, als om Haar te kronen tot koningin der hemelsche koren. En hoe vorstelijk is Zij gedost in scharlakenrooden, wijd-uit-vallenden mantel: teeken harer macht, zondaren te beschermen; hoe glinsteren het goud en de edelsteenen langs den mantelboord, vormend de woorden: *Exaltata sum in Libano*[1]; blond is heur haar, dat van haar edel voorhoofd ter weerszijden achter de fijne ooren neervalt; den kleinen Zaligmaker heeft zij op den schoot, maar o, zoo eerbiedig met schuchtere vingeren steunt ze de teere leedjes van het wonderbare Wezentje, dat haar God is en toch haar eigen lief, klein Kindje; en ze houdt Het ver vóór zich uit, schamend bijna Het aan haar borst te drukken, zij toont Het den biddende aan haar voeten en slaat de oogen zedig neer, alsof ze zeggen wilde: niet mij, maar Hem al uw eerbied, uw aanbidding, want Hij is de God van hemel en aarde, Die al uw zorgen nemen kan op Zijn kinderlijk teere schouders. En het Kindje, zie, Het strekt de zachte vingertjes tot een plechtig gebaar van zegening, Het ziet den biddende aan met een blik van welbewuste alwetendheid, gelijk alleen een God dit vermag, zoodat ook zonder den kruisdragenden glazen wereldbol, die het Godskind in de linker houdt, Zijn Goddelijkheid ons klaar had tegengestraald uit houding en wezenstrekken.

Bezien wij, met den bewonderenden bisschop en zijn priesters, even de vorstelijke omgeving, waarin de Moeder Gods gezeten is: Maria troont in een fraaie zaal; de marmeren vloer bestaat uit veelkleurige tegels, waarvan sommige meetkundige figuren vormen, gelijk we dit in onze kerken nog meermalen zien; de zoldering wordt gedragen door pijlers met rijkgebeeldhouwde kapiteelen, steunend ronde bogen. Links en rechts ziet men een venster met fraai gevormde ruiten, boven de open bogen aan de achterzijde twee gekleurde ramen, waaronder we heenblikken over een kleinen, bebloemden hof en een gekanteelden muur - die de woning, waarin Maria zich

1) Ik sta verheven op den Libanon (als een ceder). *Kerkel. Get. op Maria hemelvaart*.

bevindt, te omgeven lijkt, en waarop we een paar figuurtjes en een wandelenden pauw bemerken - in een uitgestrekt landschap. Dit landschap op zich zelf is een wonder van fijne uitvoering en het is dan ook begrijpelijk, dat de geestelijken, die zooeven het prachtige kunststuk van zijn omhulsel ontdaan hebben, er niet op uitgekeken kunnen komen. Het geheel wordt doorsneden door een rivier, die kronkelend tusschen de heuvelen aan den gezichteinder verdwijnt; aan beide oevers verheft zich een stad met kerken en paleizen; daarboven de wijde, wolkige lucht, zoo schoon, als nog nimmer aanschouwd was. En hoewel er, voor wie met een vergrootglas gewapend, de huizen- en menschenvolte gadeslaat, leven en beweging heerscht in dit stadstafereel, maakt het toch met oen voorgrond den indruk van plechtige rust en roerlooze majesteit; wij voelen, dat het stil en koel zijn moet in de statige marmerzaal, waar de Heilige Moeder met haar God gezeten is en de engel onhoorbaar omzweeft; zelfs de biddende is sprakeloos; hij leest niet in zijn gebedenboek, dat vóór hem op een kostbaar geborduurd kussen ligt; hij heeft de handen vromelijk tegen elkaar gelegd en staart en staart maar, moe van veel woorden, moe van het beweeg des dagelijkschen hoflevens. Hij vraagt niet, hij smeekt niet, zwijgend verdeemoedigt hij zich, genietend van de rust der sprakelooze aanschouwing, hij, de zielsmoede van veel zorg en bekommernis, dof van veel denkens in den verstrooienden staatsdienst aan het hof van zijn heer. Het Bourgondisch hofgewaad, rijk van brocaat, dekt zijn leden, zijn donker haar is, naar voorgeschreven hofdracht, mutsgewijs rond zijn schedel afgeknipt, zijn bidstoel is met kostbaar tapijtwerk behangen, straks zal hij weer zijn hoveling en staatsman, maar in deze oogenblikken van meditatie verzucht zijn moede ziel naar een leven van zoo stil en zuiver-gehouden overweging en vrome ingetogenheid als dat der nederige Maagd, aan wie God Zelf zich geven wilde in de gedaante van een hulpeloos kind.

Rijkdom en pracht, hoogheid en statigheid kenmerken het geheele tafereel, en geen ander dan de meesterhand van hertog Philips' schilder kon zooveel schoons te zamen droomen en in kleuren afbeelden. Hij schildert zijn Madonna's niet voor groote kerken, ter godvruchtige onderrichting eener breede schare van geloovigen; hij wil geen hevige vreugd- of smartvervoering wekken in de ziel eener vrome menigte, gelijk meester Rogier dit zoo goed verstaan zou, geen omvangrijke, plechtig-kerkelijke tafereelen doen herleven voor de aandachtige schare; hij weet, dat dit alles niet tot zijn gave behoort. Hij is hoveling, hij heeft het hoofsche leven lief in al zijn schakeeringen; hij houdt van juweelenglans en paarlenstraling, van het streelend ruischen van vrouwenslepen over veelkleurig marmer, van wijde, stille hallen en bebloemde voorhoven, waar schoone jonkvrouwen en edele ridders zich bewegen tusschen pralende pauwen, blankvederige zwanen voederend met hoofsch en gratievol gebaar. Dit is de sfeer, die hem lief is, de passende omgeving voor zijn vorstelijk talent; hij leeft er in met heel zijn ziel, hij geniet er van met zijn gevoelige kunstenaarszinnen; maar dit leven van pracht en edele statie is het leven van *zijn* tijd: de van Christengeest en godsvrucht doorademde middeleeuwen,-en zoo spreidde de pracht en praal zijner kunstzich uit in verhevener levenssfeer en schooner volkomenheid dan ooit kunstenaars van later tijden benaderen mochten.

MARIA VIOLA.

De Boekowina en haar bewoners.

Van de Boekowina, het jongste en meest afgelegen kroonland der Oostenrijksche Monarchie, zullen onze lezers over 't algemeen wel niet veel meer weten dan van de binnenlanden van Afrika. Van den Rijn, Zwitserland en Italië moge voor geroutineerde toeristen - om ze zoo eens te noemen - het nieuwe allang af zijn; uitstapjes naar Spanje, Schotland en Noorwegen mogen thans wel *en vogue* wezen;

wij gelooven, dat tot dusver nog maar weinigen er aan zullen hebben gedacht, hun toeristen-schreden naar de Boekowina te richten.

Toch is het een zeer interessant land, omdat het tot nu toe zijn eigenaardig karakter heeft weten te bewaren en nog niet bedorven is door de Westersche beschaving met haar cosmopolitischen invloed.

De Boekowina heeft wel twee of drie badplaatsen, die door Hongaren en Roemeniërs nogal bezocht worden, maar dit heeft nog weinig afbreuk gedaan aan de schoonheid en oorspronkelijkheid der na tuur, ook niet aan haar wildheid, want op de Alpenweiden moet de herder steeds gewapend zijn, ten einde den beer in bedwang te houden, die nu en dan een mooi exemplaar uit de kudde wegrooft.

Doch dit komt enkel in het woeste gebergte voor. Naar het noordoosten dalen de trotsche Karpathen tot heuvelland af. Daar bloeit de landbouw, daar liggen de spoorstaven, waarover de Orient-Express naar het Westen bruist, daar worden de boomreuzen der Karpathen geveld, verzaagd en over de breede wateren der Proeth verzonden. Daar ligt ook Czernowitz, de hoofdstad, die zich fier het geestelijk middelpunt van het Oosten noemt, een levendige stad, die rekening begint te houden met de eischen van den nieuweren tijd.

Museum Louvre, Parijs.
MADONNA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN VAN EYCK.

Verbazingwekkend is in dit kleine landje het aantal rassen en nationaliteiten. Het sterkst in getal zijn de Roethenen, die met de Oost-Romanen of Roemeniërs het gros der bevolking uitmaken, de eersten in het noordwesten, de laatsten in het zuidoosten. Maar naast deze beide stammen huizen in bonte mengeling Polen, Armeniërs, Hoezoelen (bergbewoners), Magyaren, Zigeuners, Lippowaners (een onderafdeeling der Groot-Russen), Joden en Duitschers.

Over het algemeen leven al deze volken vreedzaam naast en met elkaar en bewaren trouw de kleederdracht, gewoonten en zeden van hun stam. Het mengelmoes van

talen, dat in de Boekowina gesproken wordt, is van dien aard, dat het aan de spraakverwarring bij den torenbouw van Babel doet denken. De Armeniërs bedienen zich van het sierlijke Poolsch; ruwer klinkt het Roetheensch met zijn harde keelklanken; de Roemeensche taal doet aan het welluidende Italiaansch denken; daartusschen hoort men de zonderlinge klanken van het Hongaarsch en het vreemde jargoen der Chassiden.

Oorspronkelijk behoorde de Boekowina tot Zevenburgen, sedert 1482, toen Stephanus V haar veroverde, tot Moldavië; in 1775 kwam ze aan Oostenrijk. Aanvankelijk een district van Galicië, werd de Boekowina in 1849 een afzonderlijk kroonland met den titel van hertogdom. Op de ruim 10.000 vierkante kilometer (nog niet één derde van Nederland) wonen ongeveer 700.000 zielen, die voor de meerderheid tot de niet-geünieerde Grieksche Kerk behooren. Het aantal katholieken van den Latijnschen, den Griekschen en den Armenischen ritus bedraagt, in ronde cijfers, 80.000, dat der Israëlieten 40.000.

Wie op een marktdag door Czernowitz wandelt, ziet er de meest bonte verscheidenheid van kleederdrachten. Karakteristiek vooral is de Roetheensche vrouw in een lang, wit kleed, dat eng om de heupen sluit, daarover een rokachtig overkleed, het middel met breede, bonte ceintuurs omwonden, het hoofdhaar verborgen onder een grooten, witten doek, die langs de wangen over de schouders valt. Tegen de koude wordt een wijde, bruine, wollen mantel met mouwen, sirak geheeten, gedragen, en 's winters mist niemand haar pels. Er is moeilijk een eigenaardiger aanblik denkbaar dan die van een schaar Roetheensche vrouwen in den bruinen sirak over het witte onderkleed en het hoofd in den witten doek verscholen. 's Zomers zien zij er anders uit. Mag de gehuwde vrouw zich zonder den hoofddoek ook niet buitenshuis vertoonen, welke zede aan het Oosten herinnert, zij hebben dan ten minste den leelijken sirak niet om. Men ziet de krachtige vormen der slanke gestalten, het smaakvolle kantwerk aan de mouwen en den hals, de dubbele en driedubbele rijen van parelsnoeren. De jonge meisjes dragen dan het haar in breede vlechten, met strikjes en bloemen doorvlochten, over den rug.

Roetheensche vrouw met feestelijken hoofdtooi.

Een boerenwoning in de Boekowina.

Een Roetheensche bruid met gevolg.

Een jonge Roetheensche in nationale kleederdracht.

De Roemeensche vrouw houdt van bonte rokken, die haar in wijde plooien omsluiten, en hoewel zij het witte kleed, de halssnoeren en ceintuurs op dezelfde wijze als de Roetheensche draagt, is toch het kantwerk opvallender en bonter, en hult zij zich, in plaats van in den groven sirak, in

een geel of groen jak, aan de randen met hoog-roode strepen afgezet.

Ook het mannelijk geslacht houdt van opschik. Jonge, knappe kerels zien er kranig uit in hun korte pels, waarvan de sneeuwwit gebletste huid, naar buiten gedragen, met prachtig stikwerk versierd is. Toch staat over 't algemeen het voorkomen der mannen bij dat der vrouwen achter. Zware drank en alcohol misvormen spoedig een oorspronkelijk knap uiterlijk. En hoe kunnen frischheid, kracht en menschenwaarde uit het gezicht van menschen spreken, die spiritus van 75 graden tot hun lievelingsdranken rekenen? De vrouwen behouden in 't algemeen een beter voorkomen, al mag men ook niet verzwijgen, dat menige schoone op rijperen leeftijd niet afkeerig is van een glas ‘schnaps.’

Ook de vrouwen hebben in de lente, den zomer en den herfst een goed deel van den arbeid des levens te dragen, wanneer de aardappelen moeten worden gepoot en gerooid en de ‘kukuruz’, die het nationale gerecht, de mamaliga, oplevert, uit de groene schalen moet worden gehaald. Des winters, wanneer de kleine hutten bijna tot aan het dak onder de sneeuw bedolven zijn, grijpen zij naar het spinnewiel, dan zitten zij voor den weefstoel van de meest primitieve constructie en vervaardigen eigenhandig alle kleedingstukken en andere voorwerpen, die het gezin gedurende het jaar noodig heeft. En zij trachten niet alleen het noodzakelijke voort te brengen; haar streven naar verfraaiing en versiering is aan alles waar te nemen: aan het dikwijls kunstrijke stikwerk van bonte draden, goudloovertjes en glasparelen, waarmee het grove gewaad versierd wordt, aan de gekleurde strepen, waarmee ze het bovenkleed doorweven.

Doet dit reeds aan het Oosten denken, nog meer herinnert daaraan de kleurenvolheid van tapijten en loopers, die het meest interessante voortbrengsel der huisindustrie in de Boekowina zijn. De patronen zijn wel eenvoudig, maar zeer karakteristiek; het weefsel, grof of fijn, is gobelinachtig en zeer duurzaam. Op dezelfde wijze, maar met meer ingewikkelde patronen versierd, worden de ceintuurs geweven, die het rokachtig bovenkleed aan de heupen ophouden, en de gordel, waaraan de teistra gedragen wordt, een soort beugeltasch, die boeren en boerinnen bijna altijd bij zich hebben. Een mooie teistra is een bezit, dat men elkaar benijdt en waarin men elkander tracht te overtreffen.

In den jongsten tijd heeft een ondernemende firma te Czernowitz de phantasie der eenvoudige, ongeletterde weefsters trachten te verrijken door haar fraaie Turksche en Perzische patronen voor tapijten en kussens te geven. Die proefneming is schitterend geslaagd. Onder de ontwikkelden in de Boekowina weet men de producten der huisindustrie op prijs te stellen, en behalve de vertrekken, met Fransche of Weener meubels gevuld, is er in de meeste huizen, vooral op het platteland, ook een Boekowina-kamer, waar muren, divans en vloer op half-Oostersche wijze bedekt zijn met de fraaie en kunstrijke producten der boeren-huisvlijt. Wel heeft men ze in den allerlaatsten tijd ook uitgevoerd, maar de echte Boekowina-tapijten zullen nooit heel algemeen worden, daar de vraag steeds veel grooter is dan het aanbod. Ze worden namelijk niet bij massa's in fabrieken vervaardigd, maar door de vlijtige handen van arme, onwetende vrouwen. Sedert de vraag is toegenomen, hebben ook wel mannen op den weefstoel plaats genomen, maar daar het een bij-werkzaamheid naast den landelijken arbeid is, blijft de productie uit den aard der zaak beperkt.

Rudolf Virchow.

De beroemde geleerde, die met alle recht zijn leven te kostbaar vond om indertijd gevolg te geven aan Bismarck's uitdaging tot een tweegevecht en zich liever bepaalde tot den parlementairen kamp, welken hij, als leider der radicale partij, eens met den ijzeren kanselier in den Duitschen Rijksdag durfde strijden, is den 5den September te Berlijn in de armen van zijn echtgenoote overleden, 's jaars nadat hij onder belangstelling van heel de geleerde wereld zijn tachtigsten verjaardag gevierd had.

Virchow, wien wij, katholieken, overigens weinig hulde en dank verschuldigd zijn om zijn staatkundigen arbeid, wijl hij onder het ministerie Falk in 1873 een voorman was der partij, die de, voor de Roomschen schandelijk onrechtvaardige, Meiwetten bezorgde, heeft zich als wetenschappelijk genie de eenstemmige bewondering van geloovig en ongeloovig verworven.

Men heeft hem den schepper der moderne geneeskunde genoemd, vooral om zijn ontdekkingen en uitspraken op het gebied der ‘Cellularpathologie’ d.i. de ziektekunde der cel[1]. Vóór Virchow waren er wel geleerden geweest, die aantoonden, dat de lichamen van planten en dieren uit cellen bestonden, maar Virchow bracht een nieuw element in die wetenschap door het bewijs, dat er nooit een nieuwe cel ontstaat zonder een moedercel.

RUDOLF VIRCHOW,
† 6 Sept. 1902.

Meermalen verweet de groote Duitsche onderzoeker aan menig voortvarend neo-Darwinist het gemis van wijsgeerigen zin en veronachtzaming der logica bij het trekken van algemeene besluiten uit halfzekere ontdekkingen en te veel op zich zelf staande gevallen.

(Zie daaromtrent meerdere artikelen van den geleerden Jezuïet, pater H. Bolsius, in de *Studiën*, o.a. het opstel ‘Krasse uitdrukkingen’ in den XXIXsten jaargang).

Door deze aanmaning tot wetenschappelijke voorzichtigheid heeft een zoo gezaghebbend man als Virchow, zonder het te willen of liever zonder er zich om te bekommeren, menige bouffonnerie ofte blufferij gelogenstraft, waarmede men al te gemakkelijk van andersdenkende zijde de geloovige wetenschap in het nauw dacht te drijven.

1) ‘Heel het levend lichaam van den mensch is een samenstel van uiterst kleine deeltjes: *cellen*. Uit één enkele cel ontsproten, zijn van lieverlede door deeling en vermeerdering dier eerste cel, en door bepaalde schikkingen en vervormingen der voortgebrachte cellen, alle weefsels, alle organen, alle ledematen van den mensch tot stand gekomen. De bouwsteenen, de samenstellende leden dier deelen zijn nog altijd *cellen*. Hersenen en zenuwen, hart en bloedvaten, vleesch en ingewand, beenderen en bekleeding, alles is uit cellen opgetrokken.’

Zie *Studiën* XXXII, 506.

Virchow's arbeid en invloed op elk gebied van natuurwetenschappelijk weten en de toepassing der theoretische kennis in practische stichtingen is inderdaad ontzagwekkend.

Niet in academiezalen besloot hij zijn werkkring. Door zijn tusschenkomst werd de beroemde aardkundige Schliemann in staat gesteld tot zijn opgravingen in Troje. In het voorjaar van 1879 trok hij zelf naar Klein-Azië om ze te bezichtigen. Hospitalen en ziekenhuizen, nieuwe systemen van rioleering en waterverversching in de hoofdstad van het Duitsche rijk waren verwerkelijkingen van Virchow's ideeën, om maar iets te noemen. Aan Germanje's wetenschappelijken hemel blijft onder vele sterren Virchow een der schitterendste.

De Lindeboom van Birbach.
Humoreske, door J.J.G.W.
(*Vervolg*.)

De schoolopziener, die op zekeren dag kwam, kon de kinderen niet examineeren door het spreeuwengetsjilp; de man werd woedend en gaf den schout - die tevens kastelein in de Linde was-een geducht standje, onderhield hem over de plichten der gemeente, betreffende het onderwijs der jeugd, en zei in z'n drift: dat het wijzer ware de spreeuwen in de school en de kinderen in den boom te zetten, dan leerden zij althans nog iets. Kortom, de slotsom van 's opzieners rede was: een nieuw schoolgebouw, of den boom weg - de regeering zou het hem wel aan zijn verstand brengen.

Dat was me een consternatie in 't dorp! De eenen waren er voor, de anderen er tegen, en toen sprak de lindeboom ook nog een woordje mee. Toen er 's avonds een felle oostenwind opstak, slingerde hij een zwaren tak op het dak der school, zoodat het scheen, alsof hij het heele gebouw in den grond zou slaan. De vrouw van den onderwijzer vloog met heur kind op den arm de straat op en voer hevig tegen school en woning uit. Het was een schandaal van een school, men had meer geld aan olie en kaarsen noodig dan het salaris bedroeg en op slot van rekening liep men nog gevaar, doodgeslagen te worden.

Ook de boeren keken sip, omdat zij dachten aan de kosten der reparatie van het dak. En toen kort daarop bovendien nog de schout en kastelein uit de Linde stierf, de beste vriend en voorspreker van den alouden lindeboom, en de waard uit ‘den Beer’ tot schout gekozen werd - want in Birbach kozen de boeren altijd een kastelein tot schout, om een voorwendsel te hebben, elken dag een pint te pakken - toen was ook het vonnis van den armen lindeboom geveld. Weldra stond er in het *Volksblad*, dat volgens besluit van den gemeenteraad te Birbach op den 15den October de linde vóór de school aldaar 's avonds om zes uur aan den meestbiedende zou worden verkocht.

Juist om dien tijd was baas Rijgdraad te Birbach; hij had daar nog een paar oude klanten, die, zoodra er fijn werk moest geleverd worden, hem bij zich ontboden; en hij kwam steeds gaarne. Voor hem was zulk een uitstapje, wat voor een rijken mijnheer een badreis is: andere lucht, andere kost, andere wijn, en wat hem vooral beviel, hij kon doen, wat hij verkoos, niemand had hem iets te zeggen. 't Is waar, het was ook wel eens gebeurd, dat, als hij de boeren in de herberg een beetje al te erg voor den gek hield, hij een flink pak slaag opliep, maar daar maalde hij niet veel om; hij schudde dan zijn bol eens en lachte, alsof het zoo bij *zijn* badkuur behoorde, evenals men tegenwoordig de massage toepast, door de patiënten zóó

lang te knijpen en te kneden, tot hun geheele lichaam blauwe plekken vertoont. En bovendien, was het voor hem altijd een bewijs, dat zijne zetten raak waren geweest, zoodat hij altijd de slimste bleef, al was het dan ook niet de sterkste.

Het toeval doet veel op aarde, en zoo wilde het dan ook juist, dat tegen den middag van den 15den October baas Rijgdraad, na een week lang hard gepikt te hebben, met zijn werk klaar was. De zoon van den rijken kerkboer was met een vermogend meisje getrouwd, volgens het oude gezegde: rijk bij rijk en arm bij arm. Natuurlijk moesten allen in dat huis nieuwe kleederen hebben en dus heette het: aanpakken, maar - geld verzoet den arbeid; er was een aardig duitje aan verdiend.

‘Nu nemen wij er een plezierigen dag van; een paar vrienden om een partij skat te spelen zullen wel te vinden zijn,’ zei baas Rijgdraad bij zich zelven en jawel hoor, het duurt niet lang, of hij zit met zijn vrienden om een flesch wijn; een tweede, een derde en nog een paar flesschen volgen, zoodat hij 's avonds al aardig ‘de hoogte’ heeft.

Inmiddels kwamen verscheiden menschen in de herberg, die gaarne wilden hooren, wat de lindeboom zou opbrengen.

‘Ik bied tot zeventig franks - meer is de boom niet waard; hij is van binnen hol en levert niet dan veel arbeid, eer hij geveld is zonder het schoolgebouw te beschadigen,’ zei de schrijnwerker van Birbach en de anderen gaven hem gelijk.

De veiling begint en men biedt, tot dat op 't laatst de meubelmaker ‘zeventig’ zegt, en toen zweeg iedereen, behalve baas Rijgdraad, die brult:

‘Jelui bent echte stumperds, om zoo'n mooien boom voor zulk een spotprijs te verkoopen: ik bied honderd en zeventig!’

De Birbachers waren ook leep, zij knipoogden tegen elkaar en de schrijnwerker zei daarop:

‘Nee maar, aan zoo'n vreemden snoeshaan van 'n snijer gunnen wij 'm heelemaal niet, ik bied tweehonderd!’

‘En ik driehonderd!’

‘Daarvoor wil ik 'm je gaarne laten!’ meende de meubelmaker droogjes, en de bode der gemeente roept:

‘Driehonderd voor de eerste- driehonderd voor de tweede - en - voor de derde maal; baas Rijgdraad heeft de linde!’

Nu steeg er een gelach op, dat men zou gedacht hebben: de muren van ‘den Beer’ storten ineen; de eenen hielden hun buiken vast, den anderen liepen de tranen over de wangen, de secretaris der gemeente legde zelfs zich languit op de bank en stikte bijna van 't schateren.

Toen onze brave kleermaker dat lachen hoorde, ging hem natuurlijk een licht op, helderder dan een electrische lamp, en hij werd broodnuchter van schrik.

‘Dacht jelui dan, dat het mij ernst was, den boom te koopen? Ik wou maar een grap maken; doet jelui voor mijn part met den boom, wat je wilt!’

Toen zag hij opeens meer vuisten voor zijn oogen, dan er op zijn rug plaats voor geweest zou zijn, en er ontstond een lawaai, een herrie van waar-ben-je-me! Of dan zoo'n miserabele snijer meende, dat hij de gemeente Birbach en den notaris voor den mal mocht houden? Of hij reeds vergeten was, hoe men, twee jaar geleden, op Wijnoogst-Zondag met ongebrande houtasch[1)] op zijn rug geschreven had, dat hij niet zooveel pretentie mocht hebben. Dezelfde knuppels lagen ook nu nog voor hem

1) Knuppels.

klaar... En zoo schreeuwde men hem van allerhande toe, maar niets wat vriendelijk klonk of goed was. Hij zag derhalve wel in, dat hij de meerderheid niet op zijn hand had en droop stilletjes af en naar huis toe; vijf minuten van 't dorp hoorde hij nog het lachen in ‘den Beer.’

Halverwege bleef hij stilstaan en overlegde, wat te doen. Dat nu juist hem zoo iets moest overkomen, hem, den schranderen baas Rijgdraad, die gaarne andere menschen beetnam en uitlachte. Ze betaalden het hem nu met woeker terug! O, hij had wel uit zijn vel willen springen van kwaadheid. Om dat beetje geld maalde hij niet veel, maar de schande, de spot. Wat zou zijn vrouw opspelen! Al die gedachten bestormden hem, en hoe dichter hij bij huis kwam, des te benauwder werd hij. Thuisgekomen begaf hij zich stilletjes naar zijn slaapkamer en naar bed.

Zijn vrouw was dat niet van hem gewoon en maakte zich ongerust, dat hij ziek was; doch hij gaf haar haast geen antwoord en zoo liet zij de dingen op hun beloop.

Maar een nieuwtje, zooals het koopen van de Birbacher linde, vaart door het land met de snelheid van een spoortrein. Reeds den volgenden morgen was het in heel Saftheim bekend, wat den waarden medeburger overkomen was, en de meesten verheugden zich daarover, want alle menschen scheppen vermaak in het leed van hun evennaasten. Een paar gedienstige vriendinnen hadden het onmiddellijk aan vrouw Rijgdraad verteld, opdat ook zij kon deelnemen in de algemeene blijdschap, en toen werd het haar op eenmaal duidelijk, waarom heur man den vorigen avond zoo in 't oogloopend stil was.

IJlings begaf zij zich naar de werkplaats van haar man, om hem een hoofdstuk voor te lezen uit den bijzonderen bijbel der huisvrouw, en wel met zeer veel kracht en welsprekendheid. Doch tot haar grootste verbazing sprak haar man ditmaal niets tegen - heelemaal buiten zijn gewoonte-en vroeg enkel met een bedrukt gelaat:

‘Weet dan de heele stad het al?’

‘Je kunt toch wel begrijpen, dat zulke aartsdomme, krankzinnige streken niet geheim blijven, maar zoo iets kan alleen jou overkomen met je lanterfanten, pierewaaien en drinken!’

Zoo ging het nog een halfuur lang, maar de man bracht er niets tegen in; toen ging hij naar den winkel van buurman, waar eenige bekenden waren, om hem duchtig uit te lachen. Althans kon hij aan hen zien, dat zij zich verknepen van lachen; maar hij liet zich niet over den koop uit, en dus vertrokken zij weer en hij ook. Toen echter de kinderen uit de school kwamen en vóór zijn huis met veel lawaai een ‘hoera’ aanhieven voor den ‘lindekoopman,’ toen zonk het hart hem in de schoenen. Hij strekte dus al reeds ten spot aan de kinderen! Vreeselijk! Hij kon er 's middags niet van eten, en toen hij 's avonds in ‘de Kroon’ kwam, scheen het hem daar ook al niet te bevallen, want na verloop van een half uur was hij weer thuis en ging sedert dien niet meer uit.

Zijn vrouw werd langzamerhand bang en maakte zich erg ongerust over hem, want de voorheen zoo opgeruimde Rijgdraad was veranderd als een blad aan den boom, heelemaal terneergeslagen... hij had nergens meer lust in. Zij kon hem troosten, zooveel zij wilde, hem voorhouden, dat hij die dwaze geschiedenis moest vergeten, andere menschen begingen ook wel eens domheden, en dit relletje zou allengs doodbloeden - het baatte haar niemendal; hij werd met den dag neerslachtiger.

Daar kreeg Babettli een brief van Rudi, waarin hij haar verzocht, aanstaanden Zondag met haar moeder te wandelen naar het bosch bij Saftheim, hij zou haar bij den grooten eikeboom afwachten en bracht goed nieuws mee.

Moeder had er eerst volstrekt geen zin in, maar Babettli smeekte en weende zóó lang, totdat de arme vrouw, die reeds zorg en angst genoeg had uithoofde van haar man, ten leste moest toegeven, opdat ook niet haar dochter neerslachtig zou worden.

Rudi stond reeds bij den grooten eik haar af te wachten. Hij begroette de beide vrouwen hartelijk, haalde een brief uit den zak en vertelde; dat hij had nagevorscht, waar Jaapie thans werkte; en dat hij dezen geschreven had, hem op de hoogte stellende van de liefdesgeschiedenis met Babettli. Deze deed wel is waar, alsof zij erg boos was, doch daar Rudi steeds vroolijker lachte, moest zij eindelijk ook lachen. Op dien brief was een antwoord van Jaapie gekomen, waarin kort en duidelijk verklaard werd, dat Babettli een lief, goed kind kon wezen, maar dat, als hij zin had om te trouwen, hij alsdan Louise zou nemen van buurman Maier te Frauenfeld en anders vrijgezel wenschte te blijven. Hij wilde nog heden zijn vader schrijven, zonder hem iets van Rudi te zeggen, en als die zijn plan niet goedkeurde, kwam hij nooit weer thuis; Babettli en haar moeder mochten den brief lezen.

Dat deden beiden dan ook en alhoewel Babettli ietwat geraakt was, dat Jaapie zoo maar klakkeloos afstand van haar deed, was zij toch ook blij, daar zij nu vooruitzicht had Rudi te krijgen. Ook moeder Rijgdraad was van meening, dat de zaak thans veel gunstiger stond.

Daarop vroeg Rudi, hoe baas Rijgdraad het maakte, maar toen begonnen de twee vrouwen te zuchten en te lamenteeren en vertelden hem, wat er voorgevallen was. Rudi was natuurlijk ten zeerste verbaasd.

‘Wel, heb ik ooit!’ zeide hij. ‘Dat had ik van den baas niet gedacht. En is er niets meer aan te doen?’

‘Als jij dat zaakje te recht kunt brengen, Rudi, dan wordt Babettli wis en zeker de jouwe!’ sprak moeder. En toen Rudi een heel leep gezicht zette, waarop duidelijk te lezen stond, dat hij den juisten weg reeds gevonden had, wilden de twee vrouwen terstond weten, hoe hij 't zou aanleggen.

‘Laat mij maar begaan! Morgen moet ik bij advocaat Meinhard te Frauenfeld zijn, om hem een jas te passen, en dien zal ik eens polsen; hij is een knap man en raadt mij zeker ten beste; als hij mijn plan goedkeurt, kom ik over vier of zes dagen bij jelui in Saftheim. Maar niets laten merken, dat ge mij gezien en gesproken hebt, hoor! Ik zal den baas zeggen, dat het mij in Zwaben niet langer beviel, dat ik heimwee had en hem op mijn doorreis even wilde begroeten. Houdt maar goeden moed; alles komt te recht!’

Dat had haar werkelijk getroost.

Rudi ging den volgenden morgen terstond naar procureur Meinhard en vertelde hem het heele geval van baas Rijgdraad. Dit was hem reeds bekend. Hij lachte eens en zeide: ‘Beste Rudi, daar is niets aan te doen. Dat Rijgdraad een stuk in z'n kraag had, daaraan twijfelt geen sterveling, maar menigeen heeft met een beneveld hoofd een mallen koop gedaan en toch moeten betalen. Rijgdraad heeft trouwens geld genoeg.’

‘'t Is niet om dat geld, maar om de eer... Ik geloof, dat ik een middel weet, om hem uit de verlegenheid te helpen, als ik het u mag zeggen?...’

‘Kom er maar mee voor den dag,’ sprak de advocaat. En Rudi vertelt hem alles, zijn liefde voor Babettli, wat zij met elkaar besproken hadden en ten leste noemt hij zijn middel.

Eerst kijkt de procureur hem met een paar groote oogen aan en schatert het dan uit van lachen.

‘Je bent een doortrapte gannef, Rudi, en Babettli krijgt een loozen vos tot man; 't kan best wezen, dat het middel helpt. Ik moet morgen voor zaken te Birbach zijn en zal daar eens rondhooren; kom overmorgen terug, dan zal ik je bescheid geven.’

Met duizend dankbetuigingen vertrok Rudi. Nu besloot hij, 't met zijn baas, Persijzer, aan te binden, en nu wilde het toeval, dat, toen hij thuis kwam, de baas geheel alleen in de kamer was en niet in zijn humeur scheen, daar hij, anders steeds opgeruimd en levenslustig, nu stil en verdrietig voor zich uit zat te staren en Rudi's groet ternauwernood beantwoordde.

Rudi vroeg wat er aan scheelde.

‘Och, Rudi, mijn zoon Jacques doet mij zooveel verdriet aan, dat ik niet weet, wat te beginnen,’ klonk het antwoord en Persijzer vertelde hem alles, wat Rudi reeds wist. ‘Ik heb niets tegen Louise Maier in te brengen, ze is een braaf, huishoudelijk meisje, en ik heb altijd het spreekwoord gewaardeerd, dat zegt: “Koop buurmans koeien en trouw buurmans kinderen, dan weet je wat je hebt.” Maar ik mag mijn woord niet breken tegenover mijn ouden vriend Rijgdraad; ik zou mij schamen tot aan mijn dood. Ik weet waarlijk geen raad!’

‘Is die Babettli, waarvan sprake is, een knap meisje?’ vroeg Rudi, de doortrapte spitsboef.

‘Veel mooier dan Louise, en Rijgdraad bezit een aardig kapitaal; ontegenzeggelijk was 't een betere partij.’

‘Dan weet ik misschien raad. Ik heb reeds lang zin om te trouwen; ik ben dat rondzwerven moede; geld, om een zaak te beginnen, heb ik van huis uit, en mijn vak versta ik, zoodat ik mij gerust overal kan laten zien. Wat dunkt u, als *ik* eens naar uwen vriend ging en probeerde, of ik die Ba... hoe heet ze ook weer?’

DEKEN J.J. GRAAF.

‘Babettli.’

‘...die Babettli kan trouwen? Dan was alles in orde; Jacques kon dan zijn zin doen en ik kreeg een lieve vrouw. Natuurlijk moet ik haar eerst zien, of ze mij bevalt!’

Van blijdschap springt baas Persijzer van de snijderstafel, waarop hij hurkte en valt Rudi om den hals.

‘Dat is de verstandigste gedachte, welke je ooit in je leven gehad hebt, Rudi, jij kunt dat klaar spelen, en dan ben ik met fatsoen uit de verlegenheid. Ik laat je wel is waar ongaarne vertrekken, maar pak nu terstond je rommeltje bijeen; ik zal je een aanbevelingsbrief voor mijn vriend meegeven en dan lukt het wis en zeker. Je trouwpak maak ik voor je van 't fijnste laken, en Babettli krijgt van me een mooi geschenk in 'r huishouden, als alles goed gaat.’

‘Maar zóóveel haast is er niet bij,’ meende Rudi. ‘De menschen zouden wel denken, dat ge me wegjaagt. Den rok voor procureur Meinhard zal ik morgen zelf nog afleveren.’

‘Zoo, zoo... nou, je hebt gelijk... dan schiet er nog een fooi voor je over - doe, zooals je denkt dat 't goed is.’

‘Dat gaat uitstekend,’ dacht Rudi bij zich zelven. Daarop zette hij zich aan den arbeid, en den volgenden morgen bracht hij de jas naar den procureur. Deze lacht, nu hij hem ziet komen.

‘Ik heb eens rondgehoord in Birbach. Je denkbeeld is zoo kwaad niet, 't kan best gelukken. Doch baas Rijgdraad moet flink optreden.... op zijn minst komt het tot een

vergelijk. Mocht er een proces uit voortvloeien, wat ik niet geloof, dan moet hij bij mij komen.'

Met dit bescheid is Rudi heengegaan, heeft zijn boeltje gepakt, zorgvuldig den brief van zijn baas aan diens vriend Rijgdraad in den zak gestoken, want'm afgeven - dat wilde hij immers toch niet.

Denzelfden namiddag tegen vieren is hij gestevend naar het huis van baas Rijgdraad; Babettli zag hem reeds van verre aankomen; zij juichte en sprong ijlings naar haar moeder: 'Daar komt ie, daar komt ie, en hij kijkt zoo vroolijk... zeker brengt ie goede tijding!'.

En deze was er wel noodig in dat huis, want dienzelfden dag was er een brief gekomen, gericht aan baas Rijgdraad en afgezonden door het gemeentebestuur te Birbach, luidende, dat als hij niet binnen acht dagen den gekochten lindeboom rooide, zij hem een dwangbevel van de rechtbank zouden zenden, of den boom op zijne kosten laten omhakken.

Dat had den beker doen overloopen.

Met de rechtbank had Rijgdraad nooit iets uitstaan gehad, zoo lang hij leefde. Zijn vrouw was doodsbenauwd, dat haar man nog een ongeluk zou begaan en dus kwam Rudi als de helper door God gezonden. Eerst heeft hij in 't portaal met Babettli een beetje gebabbeld en toen is hij met pak en zak naar binnen, naar den baas gegaan.

Deze zat op de tafel, heel stil, 't huilen stond hem nader dan 't lachen, hij keek Rudi geheel verbouwereerd aan.

'Goeden avond, Rudi, waar kom jij van daan? Beviel het je niet in Zwaben?'

'Dat kan ik niet zeggen, baas; 't is nergens mooier dan in Zwitserland en daarom blijf ik er en ga er niet uit. Ik wil naar Zurich en kom u in 't voorbijgaan even goeden dag zeggen. Doch wat scheelt er aan? U ziet er niet goed uit; is u ziek?'

''k Wou liever, dat ik ziek was. Doch 't is een beroerd ding, dat mij plaagt. Heb je nog niet gehoord, wat mij overkomen is?'

'Niet dat ik weet.'

'Dan zal ik 't je eens vertellen, aan een ander deed ik 't niet,' zei baas Rijgdraad, en begon op te biechten. Rudi peinsde, schudde van tijd tot tijd het hoofd, en toen de baas alles had opgelepeld, bezon hij zich even en meende dan:

'Baas, men moet niet terstond wanhopen. Voor elke ziekte bestaat er een geneesmiddel! Wat krijg ik, als ik u uit de ongelegenheid help?'

'Al wat je wilt, met genoegen, al wat je wilt, alleen... Babettli niet. Je weet, wat ik je gezeid heb; dat gaat niet, dat kan ik niet en daar gebeurt niets van; ik merk evenwel, dat jij je daarop spitst!'

(*Slot volgt*.)

Deken J.J. Graaf.

Het portret van den man, wien het gegeven was, in de veertig jaren van zijn priesterlijke loopbaan het terrein van zijn weldadigen arbeid niet te beperken tot parochie en diocees, maar uit te breiden over verleden en heden van heel katholiek Nederland, zullen onze lezers ongetwijfeld met evenveel belangstelling in de *Belgische Illustratie* begroeten, als het ons een voldoening was het op te nemen.

Wat de deken van Ouderkerk gesticht heeft en gewerkt met woord en daad voor kerkelijke geschiedenis en christelijke kunst, in vele harer uitingen, was een wakkere stem in den Roomschen *réveil*, te danken o.a. aan mannen als Thijm en Cuypers; die

arbeid heeft op hoogst verdienstelijke wijze er toe bijgedragen, om bij het katholieke publiek zin en liefde te vestigen voor de geloovige kunst van vroegere eeuwen.

Met het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie was voor die algemeene belangstelling in oude historie- en kunstschatten wel de tijd gekomen, doch zij behoefde het talent en de studie van schandere kenners en voorlichters om werkelijkheid te worden.

Waarlijk niet den minste dezer betoonde zich de president der commissie van de ‘Bijdragen der Geschiedenis van het Bisdom Haarlem’ en der commissie van het bisschoppelijk museum in de Spaarne-stad.

Velen onzer lezers zullen zich nog het fraaie en zaakkundige opstel herinneren, waarmede de hoogeerw. schrijver den negen-en-twintigsten jaargang der *Illustratie* verrijkte, en dat tot titel droeg ‘Het bisschoppelijk museum te Haarlem.’

Toch schromen wij niet, ook voor hen een paar teekenende volzinnen uit die studie van den gezaghebbenden geschiedvorscher en gevierden kunstcriticus aan te halen ter kenschetsing van den schrijver zelven, ten bewijze mede, dat een geleerde als deken Graaf, ook waar hij over een zeer speciaal onderwerp handelt, ongezocht en als vanzelf woorden en wenken ten beste geeft, die de aandacht en behartiging verdienen van iedereen.

Zoo karakteriseerde hij de eerste helft der negentiende eeuw als volgt:

‘Het zal geen al te stoute bewering mogen heeten, dat er onder het opzicht van smaak en kunstzin, onder het volk, en zelfs bij het beschaafd publiek in het algemeen geen akeliger en onvruchtbaarder tijd geweest is dan de eerste helft onzer eeuw.’

De hooge beteekenis der kunst voor geletterd en ongeletterd waardeeide hij aldus:

‘Ook ons katholiek publiek verlangt onderricht; het wil leeren kennen, wat de verschillende stijlen eigenaardigs hebben; *het heeft behoefte aan zuivering van smaak en aan vorming van oordeel over kunstwerken.*’

Het onderscheid tusschen primitieve en renaissance kunst werd door hem omschreven op een wijze, welker treffende juistheid aan geen enkelen lezer der *Belgische Illustratie*, die uit onze reproducties en kunstbeschrijvingen inzicht kreeg in het eigen karakter van verschillende schilders, ontgaan kan.:

‘Aan *schilderijen* kan de bezoeker [van het museum] de bevinding maken, dat menigmaal bij oude stukken de minder volmaakte vorm vergoeding vindt in den argeloozen eenvoud, in de natuurlijkheid en innigheid die uit de voorstelling spreken, terwijl latere meesterwerken ons somwijlen den indruk geven alsof de handelende personen het er op aanleggen om onzen bijval te verdienen. *Er wordt een verschil voelbaar zooals er een bestaat tusschen de argelooze en natuurlijke lieftalligheid van het kind, en de zich meer bewuste bevalligheid van den volwassen leeftijd.*’

De zuiverheid en schoonheid der laatste vergelijking springen aanstonds in het oog, als men zich even wil herinneren, wat de *Illustratie* te zien en te lezen gaf van schilders als Rogier van der Weijden en Hans Memlinck eener- en Frans Hals anderzijds, om maar één voorbeeld te noemen.

Bij deze drie aanhalingen wenschen wij het te laten om te eindigen met den hartelijken wensch, dat deken Graaf, die reeds veertig jaren arbeids in 's Heeren Wijngaard achter zich heeft, nog lang moge werken niet alleen aan het zieleheil van zijn parochianen, doch ook tot leering en aesthetische opvoeding van ons Roomsch publiek in het algemeen.

[Nummer 38]

De jubelkroon van het wonderbeeld van O.L.V. in de St.-Willibrordskerk te Antwerpen.

Den 14den September ll. bood de parochie van St. Willibrord te Antwerpen een schouwspel aan, zooals alleen de katholieke, kunst- en pronklievende Scheldestad kan opleveren.

DE JUBELKROON VAN HET WONDERBEELD VAN O.L.V.
in de St.-Willibrordskerk te Antwerpen.

In de kerk dier parochie berust een overoud beeld der Moedermaagd, dat sinds onheuglijke tijden het voorwerp is van de godsdienstige vereering der geloovige bevolking en in den loop der eeuwen door tal van wonderen verheerlijkt werd.

Tevens bestaat daar een broederschap van vereerders van Maria, die den 8sten September van dit jaar haar 275jarig bestaan vierde. Ter gelegenheid van dit jubelfeest zou het wonderbeeld plechtig worden gekroond door den kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, Belgiës primaat, Mgr. Goossens, daartoe door den H. Vader gemachtigd.

Men zou volkomen vreemdeling moeten zijn in de ‘stad van Maria,’ gelijk de geloovige Antwerpsche bevolking zoo gaarne haar aloude veste pleegt te noemen, totaal onbekend moeten wezen met de licht ontvlambare geestdrift en den zin voor feestelijke praal, die van ouds de echte ‘Sinjoren’ kenmerkt, om niet aanstonds te begrijpen dat zulk een plechtigheid noodzakelijk een schitterend weidsche betooging van godsvrucht en kunstzin, een uitgelaten jubel voor heel Antwerpen moest worden.

Na een week van godsdienstige feestelijkheden, zou de luis terrijke kroning van het wonderbeeld, gevolgd van een schitterenden ommegang door de rijk versierde straten der parochie, het jubeltij besluiten.

Alle kunsten waren te hulp geroepen om het feest der teerbeminde en hoogvereerde Moedermaagd den rijksten luister bij te zetten, natuurlijk naar den smaak onzer warmbloedige Antwerpsche stamverwanten, wier voorliefde voor het zwierig pronkerige hen bij kerkfeesten soms tot een praalvertoon brengt als ons, koeler Noord-Nederlanders, wel eens minder passend schijnt tot verhooging van een godsdienstige plechtigheid.

De toonkunst zong haar hoogste liederen uit; de sierkunst slingerde haar festoenen, plooide haar drapeeringen, schikte haar bloemen, hing haar schilden met zinnebeelden, opschriften en jaardichten op: het vernuft van al wat zich kunstenaar noemt was maandenlang in de weer tot het uitdenken van den prachtigsten feesttooi, die ooit in de parochie van St. Willibrord was tentoongespreid.

Maar het rijkst en kostelijkst van al, het keurigst en edelst moest het kleinood wezen, waarmee de hand van den kardinaalaartsbisschop het wonderbeeld sieren zou, de jubelkroon, die van wege den H. Vader te Rome, uit naam der gansche opgetogen bevolking de dierbare Moedermaagd op het hoofd zou worden gezet.

Geen kosten, geen inspanning mocht gespaard worden om die kroon zoo schitterend te maken als menschelijke kunst hier maar vermocht. En zoo onstond er een edele wedstrijd als waarvan de kronieken der middeleeuwen, die tijden van hoog opgevoerden godsdienst- en kunstzin gewagen: de gezamenlijke kunstdrijvers en goudsmeden werden uitgenoodigd, hun krachten te beproeven aan het ontwerp van een jubelkroon, waardig om ter blijvende gedachtenis aan het heuglijk jubeltij het hoofd van het wonderbeeld te sieren. De meest gevierde meesters dongen naar den prijs; de eerste kunstrechters van het land op dit gebied spanden de vierschaar, en - het klinkt romantisch als een oude legende - de prijs werd toegewezen aan een nauwelijks vijf-en-twintigjarig jonkman, die een ontwerp leverde, zoo zinrijk van opvatting, zoo stijlvol van teekening, zoo edel, rank en delicaat van vormen, zoo rijk en toch zoo ingetogen van versiering, zoo teer en keurig van uitvoering, dat de jury niemand beter dan hem het gewichtige werk van de vervaardiging der kroon meende te kunnen opdragen.

Die jury, onder voorzitterschap van Mgr. Van der Stappen, bisschop van Jaffa, onder-voorzitter der kunstcommissie van Mechelen, bestond uit de volgende heeren: kanunnik Van Gaster, bestuurder der St.-Lucasschool te Gent, Van Wint, lid der commissie voor de monumenten te Brussel, Bilmeyer, lid der commissie te Mechelen, Kintschots, archeoloog en kunstcriticus, Deckers, hoogleeraar aan de academie van Antwerpen en Anthony (den schilder der vleugeldeuren van het St.-Anna-altaar en van den Kruisweg der kathedraal van

St. Jan in Den Bosch), welke laatste met Bilmeycr gedeeltelijk de leiding had der werkzaamheden.

Niet minder dan 65 ontwerpen waren ingekomen, en daaruit werd voor uitvoering gekozen dat van den heer Louis Haan, een jong kunstenaar, bij al zijn talent en jeugdige geestdrift zoo eenvoudig en bescheiden, dat de aangewaaide Antwerpsche zwier hem haast misstaat. Trouwens hij is van Noordnederlandsche afkomst, daar zijn vader, de heer W.H. Haan, eigenaar der werkplaatsen voor christelijke kunst, drijfwerk en zilversmederij in de Lange Kievitstraat te Antwerpen, van Druten bij Nijmegen geboortig is.

Genoemde werkplaatsen genieten ook ten onzent een goeden roep, dank aan verscheidene kerkelijke kunstwerken, hier te lande geleverd[1)]. Daar had de jonge Louis Haan volop gelegenheid, zich in de dagelijksche praktijk vertrouwd te maken met alle technische eischen van het vak, de kennis der materialen, de eigenaardige moeilijkheden bij de bewerking. En in een stad als Antwerpen met haar rijke kunstschatten uit het verleden en haar bloeiend kunstleven vond zijn ontluikend talent naar alle zijden prikkels ter ontwikkeling.

Natuurlijk bleef de overheerschende Antwerpsche smaak echter ook niet zonder invloed op zijn oorspronkelijkheid. Zoo was b.v. voor deze jubelkroon de stijl der Vlaamsche renaissance voorgeschreven, vreemd genoeg, daar het beeld gothiek en de kerk in een romaansch-gothischen overgangsstijl opgetrokken is.

Binnen de grenzen dier opdracht heeft hij intusschen een waar kunstjuweel weten te scheppen, dat juist aan zijn typisch oud-Antwerpsch karakter een heel eigenaardige bekoring ontleent. Wat bij een nadere beschouwing het eerst opvalt, is de zinrijke symboliek, zoowel in de aanwending der mystieke getallen zeven en drie als in de keuze der versieringsmotieven.

Boven den hoofdband of diadeem van drijfwerk, met zeven groote diamanten en evenzooveel rozetten van vijf steentjes bezet, zijn zeven allerliefste engelenkopjes van innig-devote uitdrukking aangebracht als zinnebeeld van Maria, koningin der Engelen. Tusschen die engelenkopjes prijken telkens zeven rozen en zeven leliën, als de aangewezen zinnebeelden der ‘Geheimzinnige Roze’ en der ‘Lelie onder de doornen.’

Even bevallig, doch grootscher van opvatting rijzen boven het diadeem zeven bijna ellipsvormigë, rijkgedreven spangen naar omhoog, die zich aansluiten bij het bovengedeelte, afgezet door een en twintig diamanten en besloten in sierlijke krullen, waaraan zeven groote breloque-paarlen hangen. Midden op elke spang prijken rozetten van zeven diamanten, en waar die spangen vanboven samenkomen, worden ze bekroond door een wereldbol met vooruitspringenden briljant, omringd van acht en twintig kleinere edelsteenen; daarboven weer schittert de stralende aureool met het naamcijfer van Maria, omlijst door honderd negentien glinsterende diamanten. In het geheel telt men ruim tweehonderd vijftig edelsteenen, die een gelukkig effect

1) Zoo noemen wij te Breda in de St.-Antoniuskerk een koperen, gedeeltelijk marmeren altaar; in de St.-Jozefskerk een koperen communiebank en altaar met wit steenen tombe; in de kerk aan den Boulevard twee marmeren altaren met koperen tabernakel, figuren, ciborium enz.; te Tilburg in de kerk van Korvel een zwart marmeren, met koper gemonteerde doopvont, de zilveren monstransen in de kerken der Paters van het H. Hart en der Trappisten; in de kerk te Berkdijk een met briljanten en diamanten afgezette monstrans; verder zilver- en koperwerken in de kerken van Druten, Leeuwen, Puillijk, Altforst, Afferden, Maasbommel enz.

maken dank aan de matte kleur, die de kunstige drijver aan het blinkend materiaal wist te geven. De kroon is 25 centimeter hoog.

Volkomen in denzelfden stijl is de kroon van het kind Jesus (12 centimeter hoog) vervaardigd. Boven den diadeem, met zeven groote diamanten bezet, heeft de kunstenaar aan den voet der zeven omhoogrijzende spangen zeven verschillende zinnebeelden van het H. Lijden en even zooveel met diamanten bezette passiebloemen aangebracht. Uit de boven samenkomende spangen rijzen zeven kleine korenaren en druiventrossen op, dragende den wereldbol, waarboven het kruis met prachtigen briljant. De wereldbol alleen telt een grooten en zes en twintig kleinere diamanten.

Bij al dien rijkdom hebben de kronen niets overladens; door de edele rankheid der lijnen wordt de stof verfijnd en vergeestelijkt ter waardige verheerlijking der Moedermaagd met haar goddelijk Kind. Zoo zijn onder de kunstrijke handen van den jongen meester de liefdegaven der geloovigen, het penninkske der weduwe zoowel als het goudstuk van den rijke, omgetooverd tot een keurkleinood, dat ten eeuwigen dage het hoofd van O.L.V. van St. Willibrord sieren moge.

J.R. VAN DER LANS.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

Piet Muller, al sinds jaren de oudste der diakenen van de gemeente, was voor den chef der Engelsche politiewacht-troepen gedaagd. Hij sprak 's morgens de brandewijnflesch eens flink aan, naar voorvaderlijke gewoonte bij alle hachelijke aangelegenheden, spande zijn laatste paard voor den wagen en reed van het erf, na van zijn huisgenooten roerend afscheid genomen te hebben.

‘Gij behoort tot de ouderlingen der gemeente, niet waar?’ begon de politie-officier, zoodra Piet Muller vóór hem verscheen.

De oude knikte. Hij was heel zijn leven een vreedzaam man geweest, die alle oneenigheid schuwde en om zijn bescheidenheid van karakter onder de diakenen was opgenomen. Hij verwachtte niets goeds van deze dagvaarding, de barsche toon van den Engelschman versterkte hem daarin.

‘Een man van uw leeftijd zal licht begrijpen, aan wat gevaren het district zich blootstelt, wanneer de bevolking de weerspannigheid zoo ver drijft, als sinds eenige weken het geval is.’ De officier sloeg met de vuist op de tafel, zoodat Piet een oogenblik verschrikt keek. ‘Nu zal er 'n end aan komen, versta je? Wij zijn niet van zins hier heel een armee-korps te laten ter wille van jullie vervloekte domheden. Vertel op, wie van de lui 's nachts uittrekken en op onze patrouilles schieten!’

‘Ik ben een oud man en weet niets.’

‘Kom, kom, geen praatjes! Jelui, Boeren, hangt allemaal als klitten aan mekaar, en jij, Muller, bent genoeg van alles op de hoogte om ons wat wenken te geven. Wil je 't betaald hebben, spreek op, Engeland knijst niet over wat geld.’

‘Ik ben een arme drommel, mijnheer, maar gij hebt u tot den verkeerde gewend, als ge dacht me om te koopen. Ik heb wel vernomen, dat het u bij anderen gelukt is...’

‘Onzin! Wil je niet goedschiks, dan moet je maar met geweld, maar geef dan aan je eigen koppigheid de schuld. We hebben middelen genoeg om oproerige Boeren

te dwingen en zullen niet aarzelen met wat hoeven in asch te leggen, als het moet. En de jouwe is nummer een, nou weet je 't. Het land is veroverd, wij zullen het behouden, nu weet je ook dat.'

Piet Muller antwoordde niets. Hij keek met een vragenden blik in de fonkelende oogen des anderen en maakte aanstalte om te gaan.

'Je blijft hier, kerel!' schreeuwde de politie-officier woedend. Hij had denzelfden dag een strenge berisping van den bevelvoerenden generaal gekregen, en zijn toorn was dus niet gehuicheld. 'Geloof je soms, dat wij voor ons pleizier oorlogvoeren? Dan heb je 't glad mis, hoor! En is het binnen een paar dagen in het district niet rustig, dan zul jij er voor boeten. Zeg op: hoeveel wapendragende mannen zijn er in de gemeente?'

'Tegenwoordig geen tien tusschen de achttien en dertig jaar, ze zijn allemaal in den oorlog.'

'De oorlog is uit, heb ik gezegd. Bloemfontein en Pretoria zijn ingenomen... Wat duivel, wie heeft er ooit van een volk gehoord, dat maar door gaat met vechten, als zijn hoofdsteden al in de handen des vijands zijn? Jelui hebt nauwelijks een handvol menschen onder de wapenen. Je hebt geen leger en je hebt geen geld, en toch doen jelui maar als oorlogvoerenden. Het heele land is rustig, versta je, alleen hier in den omtrek maken jelui nog wat lawaai.'

'Ik weet het niet,' sprak Piet zacht. 'Ik heb hooren zeggen, dat Botha in het Noorden en De Bliets op marsch is hierheen.'

'Ha, ha, kerel, je raaskalt!'

Mèt trad een bode in de deur en bleef stokstijf staan, tot hij op het 'wat is er' van den officier zijn last opdreunde:

'Order van het hoofdkwartier. De Bliets staat dertig mijlen oostwaarts van Bloemfontein en bedreigt de verbindingen. De generaal rukt in vliegende vaart met alle troepen, onder zijn bereik, tegen hem op. Inmiddels zal tot den terugkeer des generaals de majoor het district bezet houden met drie compagnies der politiebrigade.'

De blik, dien de officier den bode toewierp, was allesbehalve lief en de oogslag, waarmee hij Piet Muller begunstigde, getuigde van een verbittering, die onaangenaam worden kon. Doch de oude stond volkomen onbeweeglijk en scheen niets gehoord te hebben.

'Je ben niet verkeerd ingelicht, m'n waarde Muller,' sprak hij, zijn toorn zoe kende te beheerschen, terwijl hij den bode een wenk gaf om zich te verwijderen. Als de man de deur uit was, ging hij voort: 'Aangezien het onmogelijk schijnt, een verstandig antwoord van je te krijgen, zal ik weten, wat mij te doen staat. Wees er van verzekerd, dat mijn plicht en het belang van mijn land bij mij alles overheerschen en dat ik voor niemand verschooning ken. Luister nu goed! Jij, Piet Muller, roept alle ouderlingen der gemeente te zamen....'

'Buiten mij is er maar één thuis, en die is zwaar ziek.'

'Zoo?' De officier nam een papier van de tafel en las: 'Waar is Teeuwis van der Post dan, zeg?'

'Dood. Er is geen ander in zijn plaats gekozen.'

'En Jan van Gracht?'

'Bij De Bliets' korps. Daar kunt ge hem vinden met zijn geweer in de hand.'

Een scherpe blik boorde als 't ware in de zachte, naïeve oogen van Muller, maar hij doorstond hem kalm en met een glimlach. Thuis vroeg hij zich zelven met verbazing af, waar hij al dien moed vandaan had gehaald.

'Naar de anderen te vragen, haalt zéker niets uit?'

‘Hoe minder gij vraagt, des te minder onaangename antwoorden krijgt ge.’

‘Enfin, laat loopen die zaak; daar is nog een ander middel om den harden kop van een stuggen oude te breken. Weet je, wat je te doen hebt? Tegen overmorgen roep je de mannelijke bevolking van het district in de kerk bij elkaar.’

‘Maar de kerk, dat is een heel eind ver, mijnheer!’

‘Als niet alle huisvaders er zijn, jaag ik den rooden haan in jouw hoeve. Nu kun je gaan.’

‘Ik dank u, dat ge me twee dagen tijd laat om mijn goed het huis uit te dragen.’

‘Wat, weiger je te gehoorzamen?’

‘Ik kan niemendal en heb nog minder te zeggen.’

‘Ben je clan niet een van de ouderlingen der gemeente?’

‘Mijnheer, het zijn mijn eigen landsmannen, die mij daartoe gekozen hebben. Zoolang ik slechts dat voorsta, wat allen tot nut is, luisteren zij wel naar me, doch zou ik den vijand zoeken te gerieven, - wat nooit in der eeuwigheid gebeuren zal, - dan zouden ze me bespuwen, en met recht. Neen, mijnheer, ik ben bijkans negentig jaar en te oud om in een ander kamp over te gaan.’

‘Schiet maar op, al je gezwets baat niets, Muller. Is overmorgen de gansche gemeente niet bij de kerk present, dan weet je 't, he?’

Er was geen noch hoop op Piet Muller's rimpelige gezicht te lezen, toen hij zwijgend heenging. In den wagen vouwde hij de dorre, bevende handen en bad, terwijl zijn Kaffer het paard half wild zweepte.

De politie-officier stampte woedend op den grond en trad naar een deur achter in het vertrek. Hij opende ze en riep barsch:

‘Kom hier, Blenkins of Jenkins, of hoe je heeten mag!’

‘Sisyphus Blenkins, overste,’ antwoordde een fleemerige stem, en hetzelfde mensch, dat Van der Raadt van zijn hoeve gejaagd had, schreed over den drempel. Hij stak in een haveloos pak, dat klaarblijkelijk niet voor hem vervaardigd, maar in een of andere uitdragerij was aangeschaft. Hij droeg een paar handschoenen van geen beter kwaliteit, de vingertoppen kwamen er uit te voorschijn. In zijn handen hield hij een valen platten hoed en een tamelijk mooien wandelstok. Erg deemoedig kwam hij nader, juist een hond, die slaag vreest. Dan bleef hij staan, nam een bestudeerde houding aan, het rechterbeen over het linker geslagen en met de heup even tegen den tafelrand leunend. Alles aan dien man verried een treurig zedelijk en physiek verval: de kromme rug, de loerende, waterblauwe oogen en de tastende gang, in één woord, hij was een van die rampzaligen, die, aan vernederingen gewoon, weten, dat zij niets beters verdiend hebben.

De politie-officier mat hem van het hoofd tot de voeten met een verachtenden blik en sprak:

‘Je hebt me een goeien raad gegeven! Natuurlijk heb je mijn onderhoud met dien koppigen oude afgeluisterd?’

Overste...’

‘Je weet zeer goed, dat ik majoor ben.’

‘Ik weet ook zeer goed, dat de majoor al lang overste had moeten zijn.’ De kerel lekte zich de lippen, alsof hij iets bijzonder lekkers gedronken had, en knipoogde zelftevreden over zijn geslaagde, en dan nog dubbelzinnige, vleierij.

De majoor nam blijkbaar de laffe pluimstrijkerij voor lief, al vond hij het niet noodig zich dankbaar te toonen.

‘Antwoord me op mijn vraag!’ sprak hij barsch. ‘Heb je 't gehoord?’

‘De stem van den overste, vergeef me, van den majoor is ongemeen klankvol.’

‘Je hebt dus gehoord, wat de oude zei?’

‘Veroorloof mij op te merken, dat ik zulk een uitslag voorzien had. Ik verzeker u, dat alle goedheid bij die domme lui verloren moeite is. Zij beschouwen de dingen met andere oogen dan wij, die den zegen der beschaving genoten hebben.’

‘Kerel, zwets toch niet!’ onderbrak de officier met een snauw. ‘Geef me een goeien raad, als je kunt... zoo niet, loop naar den duivel. Je tegenwoordigheid is me allesbehalve aangenaam.’

‘Overste - verontschuldig me, majoor, wil ik zeggen, ik ken het district als mijn vijf vingers.’ Hij hield de eene hand vóór zich en bekeek met een vermakelijk weemoedig hoofdschudden zijn kapotte handschoen. ‘Ik heb hier twee jaar gewoond, vóór de oorlog uitbrak, deze oorlog waartoe mijn arme vaderland genoodzaakt werd door den ouden stugkop te Pretoria en zijn aanhang. Ik was - ik durf het zonder pralerij zelf wel zeggen, iemand van aanzien en genoot de achting der Boeren en had die wel tot mijn dood genoten, zoo niet de oorlogsverwikkelingen mij, als Engelschman, onmogelijk gemaakt hadden, want het woord “Engelschman” heeft bij die half-barbaren dezelfde uitwerking als een roode doek op een nijdigen stier. Ik werd beleefd gedwongen mijn landspost prijs te geven, mijn eigendom voor een ei en een appel te verkoopen en was ten gevolge der aan mij begane ongerechtigheden zonder middelen. Ik werd door iedereen onwaardig behandeld’ - hij vergat zijn onderworpen toon en klapte met den hoed hard op de tafel - ‘in dit verdoemde district, maar ik ga er trotsch op, majoor, want ik ben een Engelschman.’

De officier schokte de schouders. Hij doorzag, dat de ander loog, maar dacht er niet aan verder de zaak te onderzoeken en vroeg slechts:

‘En nou wil je je op je vijanden wreken?’

Op eens verviel de kerel weer in zijn pijnlijk deemoedige onderworpenheid, nam zijn hoed van de tafel, boog zich diep voorover en zei:

‘Gij begrijpt me heel verkeerd, majoor. Ik vergeef mijn vijanden, ik wil niet eens meer denken aan wat zij laaghartigs aan mijn persoon hebben gedaan, dat heb ik achter den rug en ik vergeet het. Neen, het is een heel andere beweegreden, die me drijft om door u aan mijn dierbaar vaderland mijn diensten te bieden.’ Hij strekte zich en richtte zijn schunnige gestalte recht op en sloeg zich hard voor de borst, dat het stof uit zijn vuile jas lustig in het zonnige vertrek danste. ‘Ik vlei me, een evengoed patriot te zijn als wie der mannen ook, die Harer Majesteit zegerijke wapens commandeeren.’ Hij boog zich nog dieper en sloeg daarbij verstolen den officier gade om te zien, welken indruk zijn tirade op hem gemaakt had. Doch de majoor toonde zich opvallend onverschillig. Het uiterlijk van den kerel toonde daarop duidelijk wrevel om een teleurgestelde verwachting, en een beetje minder vurig ging hij voort: ‘Nu, onder ons gezegd, majoor, ik beken, dat ik naar wraak heb gedorst; de geleden smaad is te groot geweest om zoo gemakkelijk te vergeten.’

Eigenlijk kon het hem minder schelen, of men hem geloofde of niet, als hij maar kans zag een zeker oogmerk te bereiken; zoo hij zijn wensch slechts vervuld mocht zien, deerde 't hem luttel, hoe men hem bejegende.

‘Zoo versta ik je beter, mijn waarde Blenkins, spaar je fraaie phrasen en kom ter zake!’

‘Majoor, uw wensch is mijn bevel. Ik behoef u wel niet aan de diensten te herinneren, die ik mocht bewijzen aan uw korps, welks glanzendste sieraad de majoor zelf is!’

‘Laat asjeblief die domheden na, je hebt geen vrouw voor, en overdrijvingen schaden slechts je eigen zaak. Kort en goed, wat wil je?’

‘Eveneens kort en goed, majoor, al die inlichtingen verschaften, welke het u mogelijk maken het district te pacificeeren.’

‘En op welke manier zal dat 't beste gaan? Laat je plan eens hooren!’

‘Door de muiters een voor een te tuchtigen. - Ik kan u aanzien, majoor, wat voor tegenwerpingen gij maken zult, maar met verlof, ge zijt nog lang niet ver genoeg gegaan. Wat beteekenen een paar platgebrande woningen, och kom! Wie wordt daar dakloos door? De buren schaffen aanstonds hulp en deelen hun laatste maïskoeken

met de getroffenen. Begin met er een dozijn in vlammen te zetten, dan eerst zien ze, dat het ernst is. En dan nog eens, majoor, leg beslag op elk wapen, neem gaffels en messen weg, anders wordt het nooit rustig, een boer, die een buks onder zijn bereik heeft, is niet te vertrouwen.'

'Ja, daar heb je gelijk in.'

'Ja, niet waar, majoor? In dit opzicht onderscheiden de Boeren zich niet van andere volken in gelijke omstandigheden.... hm.... ja.... excuseer, majoor, 't lag niet in mijn bedoeling iets kwetsends te zeggen. Neen, laat mij aan de spits van een afdeeling politie-soldaten het gewest doorzoeken, ik weet, waar zij hun munitie verstoken hebben. Geef mij volmacht, hier en daar vuur aan te leggen, in geval zij tegenstand bieden, laat mij...'

'Ben je dwaas?'

De kerel zag nu, dat hij te ver was gegaan en werd weer de deemoedige, kwispelstaartende hond.

'Niet om vertoon van eigen macht, niet uit rechtmatigen wraaklust vraag ik dit. De majoor kan mij op mijn woord gelooven, ik wou slechts toonen, hoe een waar Christen vergeeft, het is om tot voorbeeld te kunnen strekken, dat ik u om zulk een gunst bid. Het geschiedt om mijn vrienden onder de Boeren de schande te besparen, dat zij vreemden gehoorzamen moeten, die waarschijnlijk niet hetzelfde geduld aan den dag zullen leggen als ik. Alzoo zijt gij om eigen veiligheids wille genoodzaakt dezen maatregel te nemen, majoor.'

Terwijl hij deze woorden sprak, was er op de facie van het mensch iets zóó onbeschrijflijk valsch en boosaardigs, dat de officier zich met afschuw omwendde om hem niet meer te hoeven te zien.

'Wat je verlangt, is eenvoudig onmogelijk.' De majoor wees naar de deur. 'Je kunt gaan!'

'Nog iets, majoor,' klonk het nog even fleemerig en onderworpen, 'nog iets, nog één woord!'

'Gauw, ik heb haast!'

'Wat betaalt gij uit aan dengene, die u de plaats wijst, waar de Boeren acht kanonnen met de noodige munitie verborgen hebben?'

'Weet je wat, kerel, allons, er mee voor den dag!'

'Hm!' Blenkins zag er uit als een eeuwig gesloten geheim in menschengedaante.

'Hoeveel eisch je?' De officier beefde van zenuwachtigen ijver. Zulk een inbeslagneming zou onberekenbare voordeelen opleveren en opende bovendien vooruitzichten, die nog niet om te overkijken waren.

Blenkins keek hem lachend aan, en de uitwerking zijner woorden ziende, besloot hij nog verder te gaan.

'Majoor, wat zegt ge daarvan, dat De Bliets voornemens is zich voor de tweede maal in één maand tusschen de Engelsche armees te werpen en een eerste proef naar dezen kant te wagen.'

'Daar zeg je wat, kerel. Wat denk je zelf?'

'De kanonnen.'

'En ge verlangt voor uw... hm... ontdekking?'

'Ik heb liever, dat de majoor een som noemt.'

'Nou, laat me er over nadenken.'

'De Bliets staat er voor bekend, dat hij snel en voortvarend handelt.'

De majoor noemde een som, en Blenkins bepaalde er zich bij het hoofd te schudden. De majoor verhoogde zijn aanbod nog eenige keeren en gaf ten slotte een schriftelijke

verklaring af: Mr. S. Blenkins zóó en zooveel pond sterling voor een ontdekking te zullen betalen. Hij motiveerde zijn eigenmachtig handelen met den spoed, dien de onderneming eischte, en met het troepengebrek, dat toevallig in het district heerschte.

'Nu ben je toch zeker tevreê?' sprak de majoor.

'Het spijt mij, neen te moeten zeggen.' En als de ander een licht verklaarbare misnoegdheid daarover toonde, voegde Blenkins er bij: 'Helaas, ik zie mij genoodzaakt, om op het uitgangspunt van ons belangrijk onderhoud terug te komen.' Hij haalde diep adem en zei toonloos en kortaf: 'Ik wil mij aan een man hier wreken.'

GENERAAL DE WET, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE

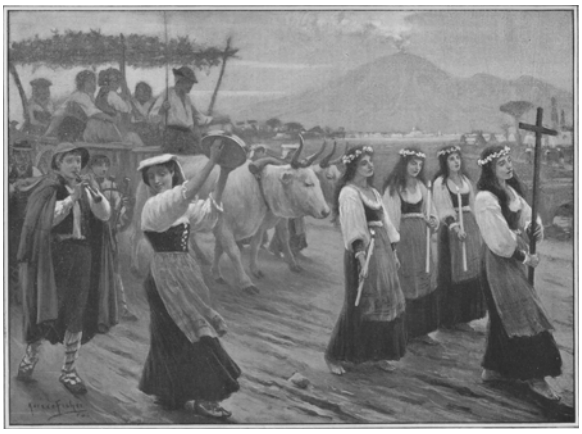

EEN BEDEVAART NAAR DE MADONNA DEL ROSARIO TE VALLE DI POMPEI.
naar een teekening van Horace Fisher.

‘Zoo, zoo.... en wie is dat?’

‘Van der Raadt.’

De majoor deed een stap terug; zóó wild een haat gloeide en fonkelde er in Blenkins' oogen, dat hij er voor huiverde. Maar die wraakzucht deed hem tevens aan zijn persoonlijke verantwoordelijkheid, als bevelhebber van het district, denken, en voorzichtig vroeg hij verder:

‘Wat heeft die je voor kwaad gedaan?’

(*Wordt vervolgd.*

Een zonderling, door Béha.

Het was op een vriendelijken herfstdag van het jaar 1810. Een dier kostbare en ongedwongen diners, welke de rijke, ongehuwde sir Robert Rowly van tijd tot tijd op zijn prachtig, eenige mijlen van Londen gelegen landgoed aan goede vrienden en buren placht aan te bieden, liep ten einde. Door de open vensters der eetzaal vielen de namiddagzonnestralen naar binnen en verhoogden de vroolijke stemming van het kleine, uit omstreeks twaalf heeren bestaande gezelschap, dat met recht aanzienlijk mocht genoemd worden, want gelijk de gastheer, een man van dicht bij de vijftig jaren, met een vol, blozend, goedig gezicht, zich door gezetheid bij middelmatige gestalte onderscheidde, waren de meesten zijner gasten gelijksoortige verschijningen, wier uiterlijk welgesteldheid en gezondheid uitdrukte. Van oudsher is oud-Engeland de bron der toasten, ook aan sir Roberts diner stroomde die bron, zoolang er slechts een voorwerp van verheerlijking, al ware het de kok of de keukenmeid, te vinden was. Op dit oogenblik - gelijk wij zeiden, aan 't slot van den maaltijd - hief, als bij plotselingen inval, Mr. Boyle, de jongste uit den kring, een hoogblonde, slanke landedelman, zijn glas op; hij had nu en dan een dichterlijken ader, vooral wanneer hij meer champagne gedronken had dan hij verdragen kon. ‘Het past ons niet naar de lagere streken neer te dalen, aan het aardsche vuur en zijn priesters te offeren, wanneer daarbuiten het hemelsche vuur ons licht en warmte schenkt. Ik drink op de zon, die zoo vriendelijk in deze zaal schijnt, en geen schaduw duldt en geen duisternis, geen geheim. En evenals heden moge zij steeds ons beschijnen, ook wanneer zij niet schijnt!’

Dat was wonderspreukig en kwam uit den mond eens dichters, het moest dus wel een groote gedachte zijn. ‘Op de zon!’ wanklonk het, ‘zij moge ons beschijnen als heden, ook wanneer zij niet schijnt!’ De glazen rinkelden tegen elkander, vol, ledig, men moest den toast eer aandoen.

‘Ik zou mij wel een opmerking willen veroorloven,’ zoo nam, nadat de stilte was wedergekeerd, de heer Holly, een gewezen militair, het woord, ‘hoe dichterlijk de gedachte in de laatste drinkspreuk ook zijn moge, toch is, gelijk meestal in zulke gevallen, ook hier de poëzie in tegenspraak met de werkelijkheid; niet alles is helder en duidelijk, wat het zonlicht bestraalt; er zijn geheimen, die zelfs haar schijnsel niet vermag te doordringen, en een voorbeeld daarvan hebben wij in onze onmiddellijke nabijheid - daar...’

Met uitgestrekte hand wees hij door het naast hem openstaande breede venster, dat een ruimen blik over de vlakke, slechts hier en daar door boomgroepen of een zilverkleurige beek geschakeerde landstreek aanbood; op vrij aanzienlijken afstand, doch wegens de helderheid der lucht duidelijk voor het oog waarneembaar, staken de bovenste verdiepingen van een uitgestrekt, door twee massieve torens gekroond gebouw boven een omvangrijk park uit; helder spiegelde de zonneschijn in de vensterruiten, waarachter purperroode gordijnen, hermetisch gesloten, zichtbaar werden.

‘'t Slot Fonthill-Giffon!’ klonk het in den kring der gasten, ‘kolonel Holly heeft gelijk, daar is duisternis ondanks den zonneschijn.’

‘En een duisternis, die noch goedheid, noch geweld, noch de almachtige talisman, goud, kan wegnemen,’ meende een ander. ‘Hoeveel moeite hebben wij ons niet gegeven, den bewoner, mijnheer Beckford, in onze gezelschappen te krijgen, maar hij is ontoegankelijk evenals zijn beroemde en tegelijk beruchte spelonk.’

De eenige der gasten, die eerst sinds eenige dagen in die streek vertoefde en daarom met die omstandigheden niet bekend was, richtte tot den heer des huizes het verzoek hem inlichting over het geheimzinnige slot en zijn bewoner te geven. Sir Robert trachtte aan dien wensch te voldoen.

‘Jaren geleden,’ zoo begon hij, ‘leefde in een kleine stad, niet ver van mijn ouderlijk huis, een niet zeer bemiddeld koopman. Zijn eenige zoon Edwin was mijn speelgenoot geweest, een vlijtige, opgeruimde jongen met open hart en open hand. Later scheidden zich onze wegen - zijn trots deed hem misschien het verschil onzer positie drukkend voorkomen - en ik vernam, toen ik van het college te Eton bij mijn ouders terugkeerde, dat Edwin naar Indië was gegaan. Zijn vader stierf, en jarenlang vernam niemand iets van Edwin Beckford, tot dat op zekeren dag den armen in den omtrek een groote som gelds uit zijn naam werd toebedeeld, welke naam weldra door talrijke andere daden stichtingen algemeen bekend werd. Men beweerde, dat de heer Beckford in Indië groote schatten verzameld had, en de wijze, waarop hij, toen hij voor omstreeks twaalf jaren terugkeerde, zijn in Yorkshire gelegen slot inrichtte, de kostbare kunstvoorwerpen, die hij daar in een galerij bijeenbracht, de gastvrijheid van zijn huis, dat alles rechtvaardigde dit vermoeden, ofschoon er in zijn wezen een zekere ernst, een terughouding lag, die onwillekeurig menigeen van hem vervreemdde, en tot allerlei onderstellingen aanleiding gaf. Ik zelf zag hem in dien tijd herhaalde malen, mijn verblijf was reeds hier, en op deze plek vernam ik op zekeren dag, dat Beckford plotseling zijn verzamelingen ingepakt, zijn slot verkocht en zich weer naar Indië begeven had. Natuurlijkerwijze gaf dit weer aanleiding tot nieuwe vermoedens, die echter door den alles gelijkmakenden tijd werden uitgewischt. Geruime tijd verliep, en weldra is het een jaar geleden, dat mijn rentmeester mij op zekeren morgen kwam meedeelen, dat de bezitting, die het naast aan de mijne grensde, nl. het slot Fonthill-Giffon, door de erfgenamen van den laatsten eigenaar was verkocht, en niemand anders dan de heer Edwin Beckford de nieuwe bezitter was. Reeds den anderen dag heerschte in het uitgestrekte gebouw een groote drukte en levendigheid, allerlei werklieden waren in de verschillende vertrekken bezig onder leiding van den stillen, ouden huismeester, die reeds bij Beckford's eerste verblijf in Engeland zijn huishouding bestuurd had en voor zijn meester groote genegenheid scheen te koesteren, welke met zichtbaar vertrouwen beantwoord werd. Uit alle hemelstreken kwamen kisten en balen bij wagenladingen in het slot, uit de gesprekken der kunstkoopers kende men de beteekenis en de waarde van den inhoud - 't was niemand vergund ze te zien, de niet zeer spraakzame slotvoogd wees alle

nieuwsgierigen beleefd doch beslist af, hen met de aanstaande komst van den eigenaar zelven troostend. Maar toen Edwin Beckford aankwam, sloot hij zich tegelijk met zijn schatten op, want een twaalf voet hooge muur, die de geheele hem toebehoorende bezitting omringde en slechts van een enkelen ingang voorzien was, scheidde Fonthill-Giffon van de wereld, en daar leeft nu sinds ongeveer een jaar te midden van zijn heerlijkheden, de man van het geheim, het raadsel der geheele streek. Een blauwbaard noemen hem sommigen, anderen alchimist, en - wij zijn gentlemen onder elkaar - het gerucht spreekt zelfs van valschmunterij.'

'Maar dat is een echt geheimzinnige geschiedenis,' meende de vrager, nadat de heer des huizes zijn verhaal geëindigd had, 'en het verwondert mij, dat onze dichter Boyle niet reeds lang beproefd heeft dit geheim te doorgronden, hetwelk hem in die hoedanigheid vooral toch bijzonder moet interesseeren.'

'En dat zal hij!' Met heldenpathos kwam het over de kleurlooze lippen van Thomas Boyle, die gedurende sir Roberts vertelling den tijd besteed had met het eene glas na het andere te ledigen; in haar gansche hoogte verhief zich zijn magere, beenderige gestalte, in 't bewustzijn van het belangrijke van het oogenblik; 'dat zal hij!' riep hij nog eens, stoutmoedig en uitdagend om zich heen ziende, 'in weerwil van muur en grendel; wanneer morgen de zon ondergaat, heb ik het inwendige van 't slot Fonthille doorzocht en ken zijn geheimen.'

Een algemeen gelach beantwoordde dat stoute voorstel, welks uitvoering tot de onmogelijkheden scheen te behooren.

'In plaats van naar Fonthille,' riep een der dischgenooten, 'moest je liever naar je kamer gaan en uitslapen, *dear Tom!*'

Het ongeloof en de schertsende spot prikkelden den ijver van Thomas Boyle nog des te meer. 'Ik wed om honderd pond,' riep hij uit. 'Wie heeft den moed, de weddenschap, die ik volstrekt niet voorstel in den toestand, welken men schijnt te vermoeden, met mij aan te gaan?'

(*Wordt vervolgd.*)

De Lindeboom van Birbach.
Humoreske, door J.J.G.W.
(*Slot.*)

'Ja, u heeft gelijk, baas, dat ik Babettli liefheb. Wanneer ik echter bewerk, dat baas Persijzer met z'n Jaapie het goedvinden, als ik met haar trouw, wat zegt u dan?'

'Ik geloof warempel, dat je kunt heksen, zoo stout spreek je... nou, in dàt geval heb ik er natuurlijk niets tegen.'

'Uw hand er op!' roept Rudi en houdt zijn hand op en de baas bezegelt zijn gezegde met een fermen handslag.

'Zie zoo, nu zult ge ook mijn middel leeren kennen; let goed op!'

Rudi praat een tijdlang met den baas en hoe langer hij babbelt, des te vroolijkér wordt Rijgdraad; zijn vrouw en Babettli moeten ook komen luisteren en denzelfden avond is die goede Rijgdraad voor de eerste maal sedert veertien dagen met een heel bescheiden glaasje zeer opgeruimd.

's Anderendaags werd de volgende brief naar Birbach verzonden:

Aan den achtbaren gemeenteraad van Birbach!

Ik heb uwen brief ontvangen en zend u per post 300 franks voor den gekochten lindeboom en verlang kwitantie. Wat u voorts schrijft, dat ik den boom moet rooien, van zulke praatjes begrijp ik niets; ik heb den boom gekocht, omdat hij mij bevalt; van rooien of omhakken heeft niemand iets gezegd, en ik zeg u, dat de boom moet blijven staan, waar hij staat. Als ik hem verplanten wil, kan ik dat doen, omdat de boom mijn eigendom is, maar ik heb er nu geen plaats voor; maar geen mensch mag hem vellen, want dat wil ik niet hebben, en wie hem op eenigerlei wijze beschadigt, dien klaag ik aan bij de rechtbank en hij moet mij schadeloosstelling betalen! Begrepen?!

Hartelijk gegroet van

Uwen vriend

J. RIJGDRAAD.

Mr. Kleermaker.

Saftheim, 1 November 18...

De kastelein uit ‘den Beer,’ tevens schout van Birbach, zat op denzelfden dag, dat baas Rijgdraad en Rudi vorenstaand epistel met elkaar hadden opgesteld, zeer vergenoegd te avondmalen en dacht aan geen kwaad.

Daar komt de postbode, brengt een brief en de 300 franks.

‘Aha,’ lacht de schout, ‘die brave, beste snijer schuift af - dat komt de gemeentekas ten goede; precies toereikend om het dak te laten herstellen; nou, die zal nog wel eens aan ons denken. Hier, postbode, drink een glas wijn, 't kan lijden vandaag en je hebt 't wel verdiend.’

Vervolgens opent hij den brief, leest hem, leest dien nog eens, gaat naar 't raam en leest 'm ten derden male. Dan slaat hij met de vuist op tafel, dat het dreunt en alles er op rinkinkelt, en brult: ‘De gemeentebode! Waar is de gemeentebode?’

Waar de schout herberg houdt, behoeft men den bode nooit ver te zoeken.

‘Onmiddellijk ga je uit, om de leden van den raad tegen hedenavond zeven uur op te roepen ter vergadering; ze moeten allegaar precent zijn, geen één mag er ontbreken en vooral de gemeentesecretaris niet. Voort, maak dat je weg komt, haast je wat!’

De bode is in een ommezien de deur uit, om zich van zijn opdracht te kwijten. Hoeveel snauwen hij op zijn tocht heeft moeten hooren, kan men in een uur niet te boek stellen, maar alle leden van den raad meenden evenwel, dat er iets bijzonder ernstigs aan de hand moest zijn, en zoo zijn ze dan tegen achten tamelijk voltallig, dat wil zeggen vijf man, komen opdagen.

Na den gebruikelijken welkomstgroet las de schout der gemeente den brief voor en voegde er bij, dat wel is waar noch in het aanplakbiljet, noch in de advertentie, noch in de voorwaarden van verkoop stond, dat de boom moest worden geveld, maar dat elk verstandig mensch zulks toch wel had kunnen vatten.

En toen gingen de poppen aan 't dansen!

Eerst kreeg de secretaris er langs, dat hij zoo iets doms had kunnen schrijven, daarna de schout, dat hij 't onderteekend had, en toen de wethouders, dat ze niet beter uit hun oogen gekeken hadden, kortom, 't was een heidensch lawaai.

‘Heeren raadsleden,’ riep de schout, ‘op die manier komen wij niet aan een einde. Wij hebben allen gefaald, nu moeten we zien, hoe de fout weder goed te maken is.’

‘Naar de stad gaan, den snijder uit z'n huis halen en zóó lang ranselen, totdat hij schuld bekent, vergiffenis vraagt en den boom rooit,’ riep het raadslid Hogert, een bijzonder heethoofdig kereltje, ‘men had hem reeds bij de verkooping een rammeling moeten geven, vóór hij naar huis ging.’

‘Zoo?’ vroeg de schout, ‘zeker omdat hij 't hoogste bod deed? Dan zullen er wis veel menschen komen, als wij weer een veiling houden en zij het aangename vooruitzicht hebben, dat de meestbiedende een pak slaag krijgt.’

Zóó kibbelde men nog een poos en ten laatste werd er besloten, dat het raadslid Hogert den volgenden dag naar procureur Gerstel zou gaan, om raad te vragen, en als deze het goedkeurde, bij baas Rijgdraad moest aanloopen, om met dezen af te maken, wat de procureur zou aanbevelen te doen.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Hogert begaf zich naar Gerstel en toonde hem de voorwaarden van verkoop en daarna den brief. De rechtsgeleerde grauwde het lid van den raad toe, hoe men zóó dom kon wezen, om zulk een akte te maken. Als men toch een huis voor afbraak verkocht, dan drukte men dat duidelijk in de voorwaarden uit; evenzoo bij een boom, als hij gerooid moest worden. Ten slotte meende hij, dat

't hem niet kon schelen, dat hij het proces wel op zich wilde nemen, maar dat de zaak zoo goed als hopeloos was. Het beste ware, met Rijgdraad een akkoord aan te gaan en men mocht van geluk spreken, als deze geen schadeloosstelling eischte.

Inwendig kokend ging Hogert heen en stoof bij Rijgdraad in huis, waar deze toevallig alleen met Rudi in de kamer zat.

Het lid van den gemeenteraad Hogert was een driftkop en reeds daarom niet heel slim; hij viel dan ook, zoo men zegt, met de deur in huis, groette ternauwernood en begon onmiddellijk:

‘Rijgdraad, wat heb je ons een brutalen brief geschreven! Je hebt den boom gekocht en moet 'm omhakken, of 't zal je leelijk opbreken!’

‘Ik heb de linde gekocht en betaald, maar geveld wordt ze niet! 't Zou jammer zijn van den boom en ik verheug mij, zoo dikwijls ik er aan denk, dat 't mooiste van Birbach mij toebehoort. Ik geef den boom niet voor vijfhonderd franks,’ zei de kleermaker op vroolijken toon en Rudi lachte met hem mede.

‘Men moest jou vijfhonderd slagen op je zitvlak geven, leelijke sikkebaard!’ brulde Hogert, buiten zich zelven van woede, maar toen sloop hij weergaasch gauw de deur uit, want hij zag Rijgdraad en Rudi op zich afkomen en dat beviel hem niet.

‘Rudi, het eerste gedeelte heb je, naar 't mij schijnt, gewonnen, anders zou Hogert niet hier gekomen zijn. Maar met Persijzer en Jaapie, wat moet daarvan te recht komen?’

‘Dat zullen wij probeeren,’ zei Rudi leuk en schreef aan Persijzer een brief, juist, toen Hogert aan den gemeenteraad van Birbach verslag deed van zijn wedervaren.

Dat verslag stond den vroeden vaderen geenszins aan en er was heel wat gekibbel en gehaspel, totdat de schout zeide:

‘Heeren leden van den gemeenteraad, dat geeft nù allemaal niemendal. Collega Hogert is veel te driftig geworden; als men met iemand een overeenkomst wil treffen, mag men hem niet in zijn eigen huis beleedigen. En dan nog iets. Procureur Meinhard was eenige dagen geleden hier en is ook bij mij geweest. We kwamen ook te spreken over den verkoop van den lindeboom; ik liet hem de verkoopacte met de voorwaarden zien en toen heeft hij braaf gelachen en ons geluk gewenscht. Ik bevroedde toen de oorzaak niet van zijn pret, maar van achteren beschouwd, twijfel ik er niet langer aan, of hij is door Rijgdraad gestuurd. En als hij hem den raad gegeven heeft, tegen ons te procedeeren, dan is 't... huilen. Ik ben daarom van oordeel, dat wij den koop nietig zullen verklaren: de schrijnwerker geeft honderd franks, de andere tweehonderd moeten wij bijeenbrengen, dat ding moet niet eerst in de gemeente ruchtbaar worden, dat zou een relletje geven van belang, om nog te zwijgen van het gebabbel in het heele kanton.’

Dit voorstel vond nog al tegenkanting en er werd lang over en weer gepraat, maar ten laatste werd het met algemeene stemmen aangenomen. Slechts één maakte de opmerking: ‘Maar als Rijgdraad nu koppig is en niet toegeven wil?’

‘Daarom zal ik morgen naar Frauenfeld gaan, naar kleermaker Persijzer, zijn besten vriend, opdat deze ons helpe, en dan gaan wij samen naar Rijgdraad, en wij zullen het been wel weer in 't lid krijgen.’

Hiermede waren allen het eens.

De schout reisde dus den volgenden dag naar Frauenfeld, ging naar Persijzer en zette hem de zaak uiteen. Deze had den brief van Rudi reeds ontvangen en dacht: ‘Zóó sla ik twee vliegen in één klap!’ en vergezelde derhalve den schout naar Saftheim.

Rijgdraad was zeer verwonderd, toen hij die twee zijn kamer zag binnentreden, maar zijn blijdschap was groot en hij liet terstond een liter van den besten wijn komen. Zoo zaten ze dan om de tafel over dit en dat te keuvelen, tot dat de schout de lindekwestie op 't tapijt bracht. Rijgdraad bleef aanvankelijk stijf op z'n stuk staan, doch hij meende het niet ernstig en liet zich door de anderen al spoedig er toe bewegen, om toe te stemmen en den koop van nul en geener waarde te verklaren, alsof er niets gebeurd was.

Men zat weder een poos te drinken en te praten, toen Rijgdraad vroeg:

‘Hoe gaat het met je Jaapie, wat voert hij uit, wat schrijft hij?’

‘Niet veel goeds; hij is wel is waar gezond en past goed op, maar hij denkt een deuntje te trouwen; 't is wel een braaf meisje, maar van 'n huwelijk kan geen sprake wezen, want je weet, wat wij onder elkaar besloten hebben.’

‘Zoo, zoo... ja, ja,’ meesmuilde Rijgdraad, zeer in z'n nopjes, ‘maar, zie je, men moet de jongelui niet dwingen - dat geeft maar ongelukkige huwelijken.’

‘Als jij van meening veranderd bent - mij wel,’ hernam de ander.

‘Och, men kan 't in de wereld niet altijd zóó krijgen, als men 't graag had en wij tweeën blijven daarom toch even goede vrienden, niet waar? Komaan, je hand er op!’

‘Je neemt mij een steen van 't hart, beste Rijgdraad.’

‘En ik zal je wat zeggen: mijn Babettli is zoo goed als verloofd met een uit het kanton Aargau, een zekeren Rudolf Meier. Ik zal ze hier roepen.’

‘Dat is een drommelsche jongen, die Rudi,’ denkt Persijzer, ‘in twee dagen heeft ie 't zoo ver gebracht.’

Inmiddels roept Rijgdraad zijn vrouw, Babettli en Rudi.

‘Rudi,’ zei hij, ‘ik geloof waarachtig, dat je tooveren kunt. Kom binnen, dan zullen wij de verloving vieren.’

‘Awaai,’ dacht Rudi, ‘nu is het uit. Nu, 't zou tòch eenmaal uitgekomen zijn.’

En toen klonk men met elkaar en Persijzer zei tegen Babettli, die daar stond als een donkere roos: ‘Babettli, Babettli, wat al streken haal je uit! Ik had niet gedacht op *deze* manier je verloving te vieren. En jij, Rudi! Dàt moet men je nageven, je hebt er slag van, gauw verloofd te zijn.’

‘Wat duivekater, vriend, ken je dan Rudi?’

‘Of ik! Hij was, tot vóór twee dagen, knecht bij mij!’

‘O jou slimme rekel! Was dàt je Zwaben? Nu begin ik je heksenkunsten te begrijpen. Doch, 't komt er niet op aan; je bent toch een ferme jongen, ik heb respect voor je!’

‘Wat drommel, heb jij hem al voorheen gekend?’ vroeg Persijzer.

‘Beter dan jij! Hij is een half jaar knecht bij mij geweest en moest weg, omdat ie 'n oogje op Babettli had en ik niet wou, dat ie onder Jaapies duiven schoot.’

‘O, jou aartsgannef! Daarom dus kwam je op den snuggeren inval mij en Jacques te helpen. En je liet mij nog wel een aanbevelingsbrief schrijven,’ lachte Persijzer, ‘nou, maar je hebt ons kostelijk voor 't lapje gehouden.’

‘Eén ding moet ik je nog zeggen, Rudi,’ zei baas Rijgdraad; ‘je gaat toch nog naar Zwaben en kijkt eens, wat er in de wereld te koop is; als je over een jaar terugkomt, vieren we bruiloft.’

Rudi vond het wel wat lang, dat hij nog een heel jaar moest wachten, maar baas Persijzer meende: ‘Heel goed zoo! Tegen 't voorjaar komt mijn Jaapie thuis en dan vieren wij in 't najaar beide bruiloften te zamen!’

‘Heeren, laat mij ook eens een woordje zeggen,’ sprak de schout. ‘Houdt beide bruiloften op den 15den October, den dag van den linde-verkoop, en viert ze te Birbach. Ik zal voor jelui een bruiloftsmaal klaar maken, dat ge nog jaren naderhand zegt: “Respect voor 'den Beer!” Welnu, aangenomen?’

‘Aangenomen!’ riepen allen.

Het ging er op den 15den October van het volgend jaar vroolijk toe in ‘den Beer’

te Birbach. De kastelein had woord gehouden: het beste, wat er aan spijs en drank te krijgen was, had hij opgedischt.

En nooit hebben twee snijdersgezichten een heelen dag lang zóó gestraald, als dat van Persijzer plus dat van Rijgdraad.

Mgr. A.G. Schweitzer.

De hoogeerwaarde heer Mgr. A.G. Schweitzer, kanunnik, deken en pastoor te Amsterdam, geheim kamerheer van Z.H. den Paus, mede ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw, heeft op Zondag 14 September j.l. op luisterrijke wijze en onder vreugdevolle deelneming van gansch Roomsch Amsterdam het feest mogen vieren van zijn 25-jarig pastoorschap der St.-Catharinakerk.

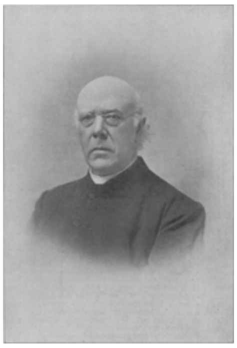

MGR. A.G. SCHWEITZER,
kanunnik, deken en pastoor te Amsterdam, geheim kamerheer van Z.H. den Paus, ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Het spreekt van zelf, dat in dat jubilé, én om de eerbiedwaardige persoonlijkheid van den jubilaris én om zijn hooge kerkelijke positie in de hoofdstad des Rijks, algemeen belang wordt gesteld; dat 't ons een eer was een plaats in te ruimen voor het portret van den gevierden priester, zal derhalve geen onzer lezers bevreemden.

Mgr. Schweitzer's, nu met zilveren lauweren bekroonde, pastoorsarbeid leent zich uitteraard niet om in heel zijn omvang en alle bijzonderheden te worden meegedeeld.

Trouwens in het algemeen is er wel niets moeilijker in statistieken-taal of anderszins te omschrijven dan wat reeds een gewone pastoor te doen en te zorgen heeft in een wereldstad als Amsterdam, waar wellicht de meest kerngezonde kern van het Nederlandsch katholieke leven, in al zijn vertakkingen, bloeit, doch waar natuurlijk naast en tusschen den gezegenden groei van het beste en hoogste ook het allerlaagste welig tiert.

Begrijpelijkerwijze gaan nergens zóó als daar het zaaien, snoeien en wieden altijd en overal onafscheidelijk samen; nergens heeft de pastorale bediening zóó weinig als daar gemeen met den gang van zaken in de natuur, waar het werk verdeeld is naar tijd en seizoen.

Deken Schweitzer heeft getoond, wat veelzijdige en -beteekenende werkkracht een van zielenijver gedreven Amsterdamsche pastoor voortdurend ontwikkelen kan; hij bewees dat vooral niet minder, sinds de diaconale waardigheid hem bovendien met het toezicht over heel het geestelijke arbeidsveld in de hoofdstad belast had.

Overal waar zijn hulp noodig of gewenscht was, stond hij gereed met raad en daad. Vooral op het gebied van onderwijs en ziekenverpleging heeft hij onwaardeerbare

diensten bewezen. Op het gebied van onderwijs voornamelijk in zijn hoedanigheid van lid der schoolcommissie van de *Sint- Vincentius- Vereeniging* en onlangs nog als eere-voorzitter der *R.K. Schoolvereeniging*. In het bestuur der *R.K. Ziekenverpleging* heeft hij van den beginne af zitting gehad; bovendien is hij regent van het *Gesticht van Liefdadigheid*.

Men ziet het: 't heeft den deken van Amsterdam niet ontbroken aan de gelegenheid zijn voorbeeldigen priesterlijken ijver aan 't werk te zetten; handenvol arbeids hebben hem die bij-waardigheden gebracht, die klaarblijkelijk voor den deken geen bijzaken waren in den zin, dat men er weinig of niets voor doet, integendeel: gelegd op zijn schouders, schenen het evenzooveel afzonderlijke werkkringen te zijn.

Mgr. A.G. Schweitzer is geboren te Rotterdam den 22sten November 1833, genoot zijn eerste opleiding aan het gymnasium te Gemert, studeerde verder aan de seminaries van Voorhout en Warmond en werd den 15den Augustus 1858 tot priester gewijd. Na korten tijd als kapelaan te Heemstede werkzaam geweest te zijn, zag hij zich op den 21 sten September 1861 benoemd tot sub-regent van ‘Hageveld’, welk ambt acht jaren door hem bekleed is. In 1869 werd hij pastoor der parochie van 't Zand, doch reeds drie jaren daarna volgde zijn eerste deken-benoeming en wel: van Schagen. In 1877 eindelijk volgde hij pastoor Bottemanne, die Amsterdam had verlaten om het presidentschap van het Groot-Seminarie Warmond te aanvaarden, op als pastoor der St. Catharina.

Moge de hoogeerwaarde Jubilaris van 14 September 1902 nog lang gespaard blijven voor zijn parochie, zijn stad en zijn bisdom!

Bij de Platen.

Generaal de Wet. -

Het groote, fraaie portret op blz. 300 in dit nummer heeft eigenlijk geen onderschrift noodig. Ieder herkent op het eerste gezicht dien kop, waar alles van kracht en vastberadenheid en durf spreekt, als dien van den meest populairen en meest sympathieken Boeren-generaal.

Groot mogen generaal Botha's verdiensten zijn als strateeg, zoo schitterend bij Colenso gebleken: roemruchtig generaal de la Rey's wapenfeiten, met, als bekroning, den gelukkigen *coup de main* te Tweebosch, welke een Engelschen lord en luitenant-generaal tot zijn gevangene maakte; - voor het volk is de Wet de grootste, *de* Boeren-generaal.

Dat kan geen verwondering wekken: twee jaren lang sprak de faam van zijn koene daden en stoute verrassingen, zijn vermetele overvallen en haast wonderbare ontsnappingen. De Wet hield voortdurend niet enkel de Engelsche soldaten, maar heel de wereld *en haleine*. Wat de stoutste phantasie kon droomen, volbracht hij, niet één keer, maar tien, twintig keeren.

Van Richard Leeuwenhart wordt verhaald, dat hij door de Saracenen zóó gevreesd was, dat nog honderd jaar later de Turksche vrouwen haar kinderen, wanneer die ondeugend waren, stil kregen met de waarschuwing: ‘Pas op, koning Richard komt!’

Wie weet, of ook niet nog over een eeuw de vrouwen der Kaffers en Zoeloe's haar stoute kinderen tot rede zullen brengen door ze met generaal de Wet te dreigen!

In het verleden heeft de kreet: ‘de Wet komt!’ de Engelsche soldaten meer dan eenmaal met een panischen schrik geslagen.

Dat verleden moge voorbij zijn, de Wet's daden blijven en de geschiedenis zal ze met bewondering en eerbied bewaren voor het nageslacht.

Een bedevaart naar de Madonna del Rosario te Valle di Pompei. -

Aan den voet van den Vesuvius ligt Valle di Pompei met de kerk der *Madonna del Rosario* (Onze Lieve Vrouw van den Rozenkrans), kortweg de Madonna van Pompei genoemd, het meest vereerde heiligdom der H. Maagd in Zuid-Italië wegens de vele mirakelen, die daar gebeurd zijn.

Van alle kanten, van nabij en van verre, zelfs uit Sardinië, komen in de maand October pelgrimstochten naar dit bevoorrechte oord. De bevolking van het platteland komt te voet of in karren, die door witte ossen worden getrokken.

De bedevaartgangers en -gangsters zingen lofliederen ter eere der H. Maagd of bespelen allerlei muziekinstrumenten als tamboerijnen, cimbalen, fluiten enz. Dikwijls gaan, wanneer er een zieke in het dorp is, jonge meisjes met loshangende haren, blootsvoets en een kaars in de hand, in processie naar de kerk, om de Madonna de genezing van den kranke af te smeeken.

Onze afbeelding geeft ons zulk een landelijke en tevens echt-zuidelijke bedevaart te zien met den rookenden Vesuvius op den achtergrond.

[Nummer 39]

Koningin Maria Henriette.

In den avond van den 19den September ging Hare Majesteit Maria Henriette, koningin van België, tot een beter leven over. Niet in de armen harer naastbestaanden in het koninklijk paleis der hoofdstad, maar in de armen eener Liefdezuster in de stille villa te Spa gaf deze vorstin, vrijwillige kluizenares en gelaten draagster van veel leeds, den geest. Niemand heeft als zij de teleurstellingen en de bitterheden des levens gekend, en niet van haar zal gezegd kunnen worden: zij was gelukkig als een koningin. Maar zij wist haar kruis als een kloeke Christin te dragen en met koninklijke waardigheid te lijden. Sedert eenige jaren had zij zich als het ware levend begraven in haar herinneringen en haar rouw: de groote smart zoekt de eenzaamheid, die nader brengt tot God, den oppersten Trooster.

HARE MAJESTEIT MARIA HENRIETTE, KONINGIN DER BELGEN, † 19 Sept. 1902.

Koningin Maria Henriette werd den 23sten Augustus 1836 te Boeda-Pest geboren, als de dochter van den aartshertog Jozef, paladijn van Hongarije, en de aartshertogin Maria Dorothea, geboren hertogin van Wurtemberg.

Op elfjarigen leeftijd verloor de prinses, achterkleindochter van Maria Theresia, haar vader, en belastte haar moeder zich met de voltooiing harer opvoeding. Nog maar 17 jaar oud, in 1853, trad Maria Henriette in het huwelijk met den oudsten zoon van den koning van België, den hertog van Brabant, en in 1865 bij den dood van Leopold I, werden de hertog en de hertogin van Brabant uitgeroepen tot koning en koningin der Belgen.

Uit het vorstelijk huwelijk werden vier kinderen geboren: prins Leopold, hertog van Brabant, die, nog geen tien jaar oud, in 1869 overleed; prinses Louise, in 1858 geboren en gehuwd met prins Ferdinand Philips van Saksen-Coburg-Gotha; prinses Stéphanie, in 1864 geboren, in 1881 gehuwd met aartshertog Rudolf, den Oostenrijkschen kroonprins, in 1889 weduwe geworden en voor eenige jaren in het huwelijk getreden met graaf Lonyay; prinses Clémentine, in 1872 geboren en tot dusver ongehuwd gebleven.

Wij behoeven hier niet te herinneren aan de rampen, waardoor de koningin in haar kinderen werd bezocht, noch aan de sleepende ziekte, waardoor de vorstin was aangetast, evenmin aan haar christelijken levenswandel en voorbeeldige godsvrucht.

Groot was de edelmoedigheid der koningin. Op zekeren keer, dat zij in de nabijheid van Laeken een rijtoertje deed, werd zij overvallen door een stortbui, die in een oogenblik een oude vrouw, welke een last hout droeg, doornat maakte. De vorstin liet haar rijtuig stilhouden en gaf den bediende bevel, de oude vrouw den mantel te geven, dien zij van haar schouders had losgemaakt.

Na den brand, die het kasteel te Laeken verwoestte, was de koningin, toen zij vernam. dat slechts weinig uit haar vertrekker gered was, enkel ongerust, of men het portret van haar eenigen zoon, wijlen den hertog van Brabant, in veiligheid had kunnen brengen.

Het portret was verbrand, en de koningin bezat geen ander van haar geliefd kind Een harer eeredames gaf haar een photographie, visitekaartjes-formaat, waarop de prins te paard was voorgesteld.

De vorstin wendde zich tot den schilder Herbo, om er een reproductie van te ver krijgen. Ondanks de kleine afmetingen van het portret aarzelde de schilder niet, naar die kleine photographie een olieverf-schilderij van den hertog van Brabant op natuurlijke grootte te maken. Na twee maanden werkens was het portret klaar. De prins was in staande houding voorgesteld, gekleed in een kort wambuis, met een ronden hoed met kleinen rand. De rechterarm hing langs het lichaam af, de linker streelde den kop van een bruinen jachthond, een mooien Ierschen setter, waar het kind dol op was.

Toen het portret klaar was, bracht de schilder het naar het paleis te Brussel, waar het in de kamer der vorstin werd neergezet, die met de beeltenis van haar kind alleen wenschte te blijven. Na verloop van een half uur, toen zij den artiest liet roepen, had de koningin roodgeweende oogen. Zij dankte den schilder en vond de gelijkenis sprekend. Slechts één opmerking maakte zij. ‘De neus moet wat scherper zijn,’ zeide zij. ‘Ik ben al op jaren en men kan het been van mijn neus goed zien. Leopold was nog jong, maar hij had een sterk sprekend neusbeen.’

De schilder, die penseel en palet bij zich had, retoucheerde even de aangeduide plaats, en de koningin was thans zóó voldaan, dat zij den artiest behalve een aanzienlijke som gelds een dasspeld met briljanten en robijnen schonk als bewijs harer tevredenheid.

Keizersdochter en koningin, bezat zij een zacht, echt vrouwelijk gemoed, en bij haar volk, vooral bij de armen en kleinen, die zij zoo mild ondersteunde, zal zij nog lang in dankbare herinnering blijven.

Van Sinte Ursula.

In lang vervlogen tijden, toen woeste Hunnenhorden onder hun hoofdman Attila - bijgenaamd de geesel Gods - moordend en plunderend rondzwierven door de landen van Germanje, regeerde er in Kalidonië[1] een christen koning, Deonoot genaamd, wiens eenige dochter Ursula de vreugde was van zijn ouderdom en de hoop zijns ten einde spoedenden levens. Zonder zonen zijnde, zagen Deonoot en zijn bejaarde gade vol blijde verwachting den dag tegemoet, waarop een kleinzoon zou staan aan den troon om den gouden schepter te ontvangen, zoo ras deze de bevende handen des vorsten ontvallen zou.

Maar Ursula, de koninklijke maagd, wier wondere schoonheid aller oogen tot zich trok en wier deugden aller hart verheugden, wilde voor liefdegeluk en vorstenluister den Bruidegom niet geven, Dien haar zuivere ziel zich verkoren had in leven en sterven: den wreed gegeeselden Jesus, wiens doornengekroond hoofd heerlijker haar tegenblonk dan de goudomspannen lokken eens koningszoons.

Telkenmale als een vorstelijk afgezant bij den ouden koning aanhield om de hand der prinsesse voor zijn heer, riep de vader zijn dochter tot zich, opdat in haar bijzijn de gezant zijn verzoek herhalen zoude; dan hoorde de jonkvrouw hem stilzwijgend aan en hief het goudlokkig hoofd, zalig lachend, als zag zij van verre den hemelschen Bruidegom wenken; dan, het zilveren kruis, dat aan haar gordel hing, vurig kussend, zag zij haren vader aan.

Zoo welsprekend was de blik der jonkvrouw, dat de koning den gezant haastiglijk heenzond, bedroefd, wijl wederom zijn liefste hoop ijdel bleek.

Menig hooggeboren hoveling had zoo den burcht verlaten, menig vorstenzoon zon op middelen om het hart der schoone prinses te treffen, 't was al vergeefsch; tot wederom een stoet van edelen verscheen voor den koningsburcht, gastvrijheid vragend voor het gezantschap des vorsten van Brittannië. De slotvoogd haastte zich den heeren de poort te doen ontsluiten, want die hen gezonden had was een gevreesd en machtig heer.

Nadat zij zich wat verkwikt hadden en uitgerust waren van de lange reis, gaven zij den wensch te kennen zich bij den koning van hun opdracht te kwijten; men leidde hen daarop in de ridderzaal, waar de koning ten troon zat.

Alsdan nam de oudste en edelste hunner het woord en sprak:

‘Heer, onze vorstelijke gebieder, de machtige koning van Brittenland, laat u groeten door onzen mond en heilwenschen met heel uw hofgezin.’

Als de ridder deze woorden gesproken had, bogen allen eerbiediglijk voor den ouden koning, die neerzat op zijn troon met somber gelaat, want de nabuur was een machtig en krijgshaftig heer, met wien het kwalijk in gestadigen vrede leven was, en wiens toorn lichtelijk werd opgewekt.

Dan vervolgde de ridder:

‘Zie, heer, het is onzen gebieder en zijn erfzoon Konaan niet verborgen gebleven, wat edele lelie opwies in den koningshof van Kalidonië: Ursula, uw dochter, wier schoonheid en uitgelezen deugden de scalden van Brittannië loven met lied en snarenspel. Zoo lang en luide klonk de lof der prinsesse in de ooren van onzen erfprins, tot hij met iederen klop zijns harten hunkerde naar de schoonheid der edele maagd Ursula, zeer begeerend eenmaal met haar te heerschen op den troon des rijks.’

1) Schotland.

En wederom boog de ridder en met hem zijn gezellen en wachtte tot de koning het woord nemen zoude.

Toen hief de grijsaard het gekroonde hoofd, waarlangs witte lokken neervielen op den purperen koningsmantel; met de rechter omvatte hij den gouden schepter en raakte er mee een kristallen klok, die van de zoldering der burchtzaal neerhing. Een wonderklare klank galmde door de hooggewelfde gangen van den burcht, een page in wit-zijden gewaad schoof den fluweelen voorhang weg, en, nadertredend, liet hij zich op een knie neder om de bevelen zijns meesters te ontvangen. Met zachte stem gelastte hem de koning, de prinses tot zich te voeren.

Stilzwijgend beidden de boden de komst der koningsdochter.

Daar bewogen wederom de fluweelen plooien, en, gevolgd door een eersleep van edelvrouwen in witte kleederen, verscheen prinses Ursula. Langzaam schreed zij met haar gezellinnen tot voor den troon, neeg en wachtte, wat haar de koning gebieden zou.

En de oude vorst, van zijn zetel gerezen zijnde, vatte beide handen der jonkvrouwe, kuste haar teederlijk op het blanke voorhoofd en sprak:

‘Ursula, mijn kind, zie hier deze edele heeren uit Brittenland, die heden tot mij kwamen, vragend uw hand voor den zoon van hun koning: prins Konaan, een jonkman, welgemaakt van leden, van edelen bloede en vlekkeloos blazoen. Machtiger dan een der koningen van Christenrijk is zijn vader, wiens kroon en schepter hij eenmaal erven zal. Hij heeft u lief, mijn kind, en begeert u tot zijn gade en medeheerscheresse op den troon van Brittannië.’

Sprakeloos stond een wijle de koningsdochter en stil wachtten heur maagden; dan hief zij de oogen hemelwaarts en lachte weer haar zaligen liefdelach als ware, gedragen op stralen, in wolken van enkel glans, de hemelsche Geliefde haar verschenen; een zacht rood kleurde haar wangen, de witte handen verhieven zich in onbewust gebaar van aanbidding, dan sprak zij - en haar stem was als het ruischen van hemelsche harpen:

‘O mijn vader en heer, weet gij dan niet, hoe voorlang reeds mijn ziel zich haar Bruidegom koos: een Koningszoon, schoon boven alle schoonen, van edeler bloed en reiner blinkend blazoen dan waarop ooit ridder met reden roem droeg. Hoog verheven boven alle koningen is zijn Vader, van smetloozer zuiverheid dan eenig edelvrouw ter wereld Zijn gezegende Moeder; machtiger is Hij dan Caesar in zijn heerlijkheid, wijl de koningen der aarde gebogen liggen voor Zijn troon en Zijn rijk eindeloos is. Zoude ik Hem dan verlaten, waar Hij wacht en wenkt mij Hem na te treden in de lelielanen van Zijn zoetgeurigen hof?’

Bleek van woede stonden de heidensche gezanten, want nu wisten zij, dat de prinses hun koningszoon versmaadde voor den dooden Jodenkoning, Die, Godszoon zich wanend, aan een spothout gespijkerd stierf den glorieloozen dood der eerloozen, en, een dreigenden blik werpend op de jonkvrouw, die als een blanke engel stond aan haars vaders troon, sprak de oudste hunner:

‘Dit, o koning, zegt u onze heer: drie dagen hebt gij denkenstijd, dan keeren wij en wachten uw antwoord. Zoo gij dan wederom weigerend ons wegzendt, komt Konaan, 's konings zoon, met groote macht van weerbare mannen en haalt met den zwaarde Ursula, wier waanzin zijn liefde verstiet.’ - En als hij dit gezegd had, verliet de ridder met trots geheven hoofd en verontwaardigde houding den verslagen neerzittenden vorst.

Ursula, de droefenis des grijsaards ziende, wilde troostend nader treden, maar de koning wenkte afwerend en langzaam verdween de witte vrouwenstoet in de stille slotgangen.

In haar bidvertrek lag de koningsdochter neergeknield voor een beeld van haar gekruisten Bruidegom, toen het hangtapijt werd opgeheven en de koningin binnentrad. Zacht knielde ze neder naast haar kind, en, terwijl tranen langs haar gerimpelde wangen leekten, sprak ze teeder:

'O mijn dochter, weet ge wel, wat leeds ge heden uw armen vader en mij deedt? Zie toch, hoe uw ouders, hoe heel het hofgezin lijdt onder uw wreed besluit. Wat moet er worden van ons arme volk, als, wat God verhoede, de machtige koning van Brittenland komt en neemt met geweld van wapenen wat hem goedwillig niet gegeven werd? Wie redt uws vaders grijze haren van den smaad der gevangenschap, uw volk van harde slavernij, als gij weigeren blijft met één woord van vriendschap den haat des heidens af te wenden van ons huis?'

Sprakeloos lag de jonkvrouw; aan haar bevende lippen drukte zij het zilveren kruis, tranen drupten van haar witte vingeren, die het beeld van den gemartelden Godsmensch omklemden, wanhopig, wijl ze de smart harer moeder niet te lenigen wist. Toen stond de vorstinne zuchtend op en ging, maar Ursula bleef biddend en vastend drie lange dagen, zich beradend met haar hemelschen Bruidegom onder nachtwake en geween.

Eindelijk, den avond van den derden dag, galmde wederom de kristallen klok door de gewelven van den burcht en wederom leidde een page de prinses tot voor den troon.

Daar stonden de gezanten des Britschen konings en wachtten met somber gelaat. Statig naderde de maagdenstoet, en als allen den koning hadden hulde gedaan, trad Ursula naar voren en sprak:

'God en Onzes Heeren gebenedijde Moeder mogen met u zijn, heer vader, en met u, roemruchte ridders allen, die hier vergaderd zijt om te hooren, hoe de Bruidegom mij dezen nacht zijn heiligen Engel zond, mij toonend in den droom een schoone stad, van wier heuvelen hooge torens hun kruisleliën ten hemel hieven.

'En op Sint Petrus' onwankelbaren zetel zat daar ons aller geestelijke Vader, de Paus, en wenkte mij nader te treden; vol verwondering zag ik den Engel, die aan mijn zijde stond, in het stralend gelaat; hij sprak niet, maar glimlachte enkel, en plotseling wist ik, wat de Bruidegom wilde van mij, Zijn onwaardige bruid.

'Zoo gaat dan nu tot uwen koning, gij edelen, en boodschapt hem, dat ik zijn erfzoon wezen wil tot een getrouwe gade, mits hij drie jaren mij beidend blijve, zijn afgoden verzake en zich begeve tot den levenden God. Onderwijl volbreng ik mijn beevaart, opdat wij, door Gods genade verlicht, de wegen Zijner wijsheid kennen mogen en richten onze daden naar Zijn gezegenden wil.'

De gezanten, zeer verwonderd over de woorden der prinses, namen haastiglijk oorlof en spoedden zich huiswaarts om ze den koningszoon te berichten. En als deze vernomen had, wat de jonkvrouw van zijn liefde verlangde, was hij zeer verheugd. Uit de staatsjuffers zijner vrouw-moeder zond hij de edelsten en waardigsten naar het land der maagdelijke gade, om haar te verzellen op haar vrome reize.

Zoo ging dan, begeleid door de zegenbeden van gansch het volk, de edele maagdenschaar scheep en stevende onder voortdurend gebed den Rijn op tot voor de poorten der wijdvermaarde stad Keulen. Statig rees de trotsche Driekoningen-stad met haar torens van Dom- en Martini-kerk voor de aandachtig starende oogen der jonkvrouwen, terwijl het scheepsvolk zich haastte het vaartuig, dat de koningsdochter

droeg, vast te leggen aan de kade. Dan trad Ursula, eerbiediglijk geleid door haar staatsjuffers, aan land, waar een godvruchtige Keulsche edelvrouwe, Siglindis genaamd, van haar komst onderricht, de koningsbruid en haar gevolg waardiglijk onthaalde. Door de geopende poorten schreed de stoet de stad binnen, wier heiligdommen weldra weergalmden van de Godgewijde zangen der beêvaartgangsters.[1)]

En wederom, terwijl de vorstin te slapen

1) Zie de plaat op blz. 308.

lag, stond daar een Engel aan haar sponde en spelde haar den marteldood in de schaduw van Keulen's domkerk. Hoe zalig was het haar te moede, nu zij wist haar hemelschen Bruidegom te mogen tegentreden in ongeschonden luister van maagdelijk schoon.

Haastiglijk riep zij haar gezellinnen te zamen, en besteeg de schepen om nog vóór haar sterven den Vader aller geloovigen te aanschouwen en hulde te doen. De vorstelijke vloot lichtte het anker en voer vóór wind den Rijn op, tot de torens van Bazel in 't gezicht kwamen en de snelle stroom verder reizen onmogelijk maakte. En wederom, wijl het scheepsvolk de zeilen reefde, werden Ursula en haar hofstoet met vrome statie ingehaald door de godvruchtige edelvrouwen der stad en gevoerd naar een harer waardig verblijf[1]. Doch verder lag het doel der koningsdochter: naar Rome, de stad Gods en de kroon der Christenheid!

Moeielijker werd de reis, want de schepen, die haar niet langer van dienst zijn konden, liet de koningin te Bazel achter om met haar maagden en de mannelijke volgelingen, die zich onderweg bij haar gevoegd hadden, over de bergpassen der Alpen den tocht te voet voort te zetten. Vroolijk en zonder vreeze schreed zij aan de spits van haar jufferenstoet, veilig in de hoede des hemelschen Bruidegoms, tot zij kwamen in de heilige stad en den Paus zelven staan zagen op de treden van Sint Pieter, om de dochter zijns vorsten welkom te heeten; want de Stadhouder Gods was een zoon van Kalidonië. Toen knielde de vorstinne neder en allen, die met haar waren, deden desgelijks en ontvingen te zamen den zegen van Sint Petrus. Lofzingend betraden zij daarop het heiligdom en velen harer, nog ongedoopt zijnde, voelden het gezegende water, dat ziel en lichaam van zonden wascht, hoofd en leden overstroomen; ook biechtten zij en ontvingen, door Ursula voorgegaan, het Lichaam en Bloed haars Verlossers.[2]

En alweder stonden de nu tot talrijker schare aangegroeide vromen gereed de reize te aanvaarden, toen de Paus, van Gods Geest verlicht en begeerig naar de kroon des martelaars, ondanks de smeekbeden zijner kardinalen daalde van zijn hoogen troon om Ursula te volgen op haar tocht.

Onder aanhoudend lofgezang ging het nu eens bergopwaarts, dan neerwaarts door dalen en langs donkere afgronden, en steeds trad Ursula voor, de haren bemoedigend door blijden lach en hoopvollen blik. Plechtig klonk het gezang der jonkvrouwen, verruischend tusschen de hooge bergen als de weergalm der Serafijnsche koren. Schoone reeën, wier lenige pooten over rollende rotsblokken hupten, hieven de slanke kopjes, luisterend naar het hemelsche geluid, en de vogelen streken zachtzinnig neder, omzwermend de maagden met blij gewuif van vleugelen. En luider en luider galmde het gezang, toen opeens een tweede stoet van pelgrims verscheen; een jongeling, edel van gelaat, de blonde lokken saamgehouden door een gouden hoofdband, ging vooraan, achter hem een gevolg van ridders, aan zijn zijde drie edelvrouwen in pelgrimskleed. Eerbiedig boog de vorstelijke jongeling een knie ter aarde en Ursula lag weenend in de armen harer edele moeder.

En hooger schalden de lofpsalmen, terwijl de stoet verder schreed, waarbij zich nu de koninklijke bruidegom, de vorstinne-moeder en 's konings zuster hadden gevoegd, verheerlijkend God, die hen genadiglijk te zamen had gebracht en waardig gekeurd den palm der martelaren te ontvangen, want Konaan, de Brittenvorst, had

1) Zie de plaat op blz. 308.
2) Zie de plaat op blz. 308.

met zijn verwanten de leer des Verlossers omhelsd en, nadat zijn vader, de koning, in den Heer ontslapen was, met de koningin van Kalidonië, diens zuster en zijns vaders jongste dochter de lange reis ondernomen, tot hij, door Gods Geest geleid, Ursula en de haren ontmoette op haar vromen tocht.

Te Bazel aangekomen werden de schepen weer bestegen; de Paus in het voorste schip gezeten, zegende den tocht; Ursula en haar maagden bevalen zich voor het laatste deel der reize in de hoede des heiligen engels Rafaël[1)] en stroomafwaarts stevenden zij tot voor Keulen's kade.

Maar de poorten, eertijds zoo gastvrij voor Ursula en de haren geopend, waren thans gesloten, wijl een talrijke Hunnenmacht de veste belegerd hield, wier burgers, in groote vreeze, de kerken der stad vervulden van angstgeschrei en smeekgebeden, want gelijk de dorschvlegel slagen regenen laat op de ter aarde liggende aren, zoo sloeg met dood en verderf Attila, de tiran, de weerlooze streken, waar de hoeven zijner paarden rondtrappelden in het bloed van mensch en dier. Welkomer buit dan die daar weerloos aandreef onder zoetluidende liederen was den woesten heidenen nimmer in handen gevallen, schooner roof dan Romeinsche verraders hem ditmaal voorspelden had de Hunnenkoning zich nooit gedroomd; bogen werden gespannen, zwaarden gewet; een wolk van welgemikte pijlen omhulde een wijle de schepen, weldra rood geverfd door het bloed der onschuldigen.[2)])

Zoo stierven zij, vreugdevol en zonder klacht, opziend tot de vorstelijke aanvoerster, die, de kruisvaan geheven, schooner dan ooit haar vijanden verscheen in de glorie van maagdelijke martelaresse, gelijk de dichter[3)] ons geschilderd heeft met deze zijne woorden:

.... Zij stond (wat was 't een trotse stand!)
Op 't voorste schip, en hiel de Kruisvaen in de hand;
Gekroont met diamant, en met robijne roozen;
Maer schooner bloncken dees' die op heur kaecken bloozen,
En blaecken allerschoonst, wanneer een eerb 're schaemt
Het edelste van bloed op elcke wang verzaemt.
Op haren boezem straelde en speelde met zijn vieren
Een goude Kruis, verzet met blaeuwe puicksaffieren.
Een weeligh luchje speelde, en vloogh vast af en aen,
En vulde nu het zeil, en krulde dan de vaen,
Gehecht aen 't Standerdkruis, daer zij haer' troost in stelde.
Dit was al 't wapentuigh, de speeren dieze velde.
Maer 't oogh, een scherper speer, doorpriemde mij[4)] mijn hart
Het purpren kleed, gevoêrt met witte armijnen, werd
Van dertle windekens bij wijlen opgeheven.
De leli, en de roos, van goud in 't kleed geweven,
Ontstaecken t'elckens dan haer' luister aen de zon,
Die onder ging van spijt, en niet verdragen kon
Den weerglans van dit licht, 't welck opging uit den Zuien,
En brack door nevels heen, en oorlooghs regenbuien.

Zoo zag haar Attila, de heiden, en zijn hardvochtige ziel werd van deernis bewogen; wat lette hem, de koningsdochter het leven te laten en mee te voeren als zijn vrouw? Kwam niet het schoonste deel van den oorlogsbuit van rechtswege den veldheer toe?

1) Zie plaat op blz. 309.
2) Zie plaat op blz. 309.
3) Vondel.
4) Attila's veldheer, die hier verhalend wordt opgevoerd.

Toen liet hij de vorstinne voeren tot voor zijn legertent en het leven beloven, mits zij den Kruisgod verlaten en den Hunnenvorst volgen wilde als zijn vrouw. Maar de prinses wees verontwaardigd den heiden af, wachtend den dood met zoo zaligen lach, als voelde zij reeds de hand des hemelschen Bruidegoms, haar liefdevol geleidend door Zijn leliënhof. En wijl nog Attila's veldheer haar minzaam te overreden tracht, de heidensche priester haar voorhoudt, wat glorierijk leven haar wacht aan de zijde des vorsten, zoo zij haar geloof verzaken wil, heeft Attila zelf den boog gespannen, wiens spitsgepunte pijl de borst der martelaresse doorboort.[5)]

Attila, om zijn nederlaag te wreken, bestormde nog aan den avond van den moorddag de belegerde stad; al zijn benden trok hij te zamen tot een geweldige macht, tegen wier woedenden aanval geen tegenweer bestand geweest ware, zoo niet de geesten der verheerlijkte martelaren de benarde burgers waren ter hulpe gekomen. De koningin zelve verscheen haren moordenaar

.... met een' ontelbren stoet
Van duizenden bestuwt, en met die zelve Zielen
Die, van den hoef getrapt, door zwaerd en speeren vielen,
Zij trad mij in 't gezicht, en dochtme ruim zoo schoon,
En ruim zoo groot als flus. Haer diamante kroon
Verlichte straet en wal, door 't schitteren der steenen,
En 't kroonegoud, gelickt en goddelijck bescheenen
Van eenigh godlijck licht, dat met een' ronden kring
Van tongen, rood als vier, om 't heiligh hulsel hing.
Mij docht ik zagh dien schicht noch in haer herte steecken,
Daer 't laeuwe bloed langs scheen op d'aerde neer te leecken.
Ick stondt'er stijf en stom, al 't krijghsvolck zagh op mij.
De Liefde en Schrick van d' een, de Schoone aan d' andre zij.
Noch drong ick stewaert in met zidderenden degen,
Maer waer ick quam, alom vloogh Ursuls Geest mij tegen,
Met haere standerdvaen; haer Maeghden overkuisch
Bejegenden mijn volck met dadeltack, of kruis,
Of maeghdewasse kaers, voor wie de krijghsliên vielen,
En vloden hier en daer. Zij zat mij op de hielen,
Of stond voor mijn gezicht, veel troepen vloôn verbaest,
Dies ick den aftoght blies, want d' aftoght was ons 't naest.

Zoo werd Keulen door de tusschenkomst der gezaligde jonkvrouwen verlost van de bloeddorstige heidenen; het lijk der vorstelijke martelares werd met passenden praal doorde Keulenaars binnen de stad gedragen, door den aartsbisschop gezegend en ten toon gesteld voor heel de burgerij, wier vroomheid ten eeuwigen dage de martelie van Sinte Ursula en haar maagdenschaar in dankbare gedachtenis houdt, welke door Onze Moeder de H. Kerk meer bijzonderlijk gesteld werd op den 21 sten October.

Meer dan duizend jaren waren verloopen sedert de marteling der maagden, toen twee met aardsche goederen rijk gezegende zusters van Sint Jans' hospitaal te Brugge het vrome plan beraamden, de eenvoudige ijzeren kist, waarin onder meer aan het gesticht toebehoorende reliquieën ook de overblijfselen van de gebeenten der martelaressen bewaard werden, door een kostbaar bewerkten, met tafereelen uit het leven der Heilige versierden schrijn te doen vervangen. Deze schrijn of *rijve*, zooals de Vlaamsche benaming luidt, werd van eikenhout vervaardigd in den vorm van een Gothiek huis en rijkelijk van snijwerk: hoekbeeldjes, kruisbloemen en andere ornamenten voorzien[1)]. De openblijvende vakken waren berekend op schilderwerk, 't welk opgedragen werd

5) Zie plaat op blz. 309.
1) Zie plaat op blz. 310.

aan niemand minder dan Hans Memlinck, den meester, van wiens bekwame hand het gasthuis reeds zoo heerlijke kunststukken bezat in het vleugelaltaar, dat ter eener zijde de gezegende Maagd met het Kind, ter anderer de beeltenis des milden gevers, Maarten van Nieuwenhove, vertoonde en niet minder in het drieluik der Beweening Christi, 't welk de eerwaardige Broeder Adriaan Reyns der kapel geschonken had.[2)]

Meester Hans toonde metterdaad een niet minder keurig miniaturist dan portret- en altaarschilder te zijn: de beide breede zijden der rijve versierde hij ieder met drie tafereelen, welker reproducties hierbij zijn weergegeven; de beide smalle kanten met beeltenissen der H. Maagd, om wie de beide schenksters geknield liggen en van Sinte Ursula, haar bloode gezellinnen beschermend onder den wijden mantel. De twee schuin afloopende dakvakken werden beschilderd met medaillons, die wederom de Moeder Gods, de H. Martelares Ursula met haar maagden en spelende engelen voorstelden. De hoofdvakken vormen drie aan drie een door Gothieke bogen omlijst geheel, zooals op onze platen zichtbaar is. Alle zonder onderscheid zijn ze fraai en scherp karakteriseerend van uitvoering, zoo gracievol en levenswaar als slechts het welgeleid penseel van den innig meditatief aangelegden meester opleveren kon; hoe klein van afmeting ook de vele figuurtjes zijn, die de tafereelen een buitengewone levendigheid bijzetten, toch blijven hun bewegingen sierlijk en bevallig, hun houdingen harmonisch; hun gelaatstrekken zielvol; de handen edel gevormd. Weelderige gewaden omhullen in natuurlijken plooienval de ranke lichamen; de fijne en miniature bewerking, de lichtende kleuren, waarin het azuurblauw der luchten,

2) Vergel. het Lijdensnummer der *Kath. Illustr.* in dezen jaargang.

DRIE TAFEREELEN OP DE EENE LENGTEZIJDE VAN HET DOOR HANS MEMLINCK BESCHILDERDE RELIEKEN-SCHRIJN,
in het St. Jans-hospitaal te Brugge.
Ursula en hare gezellinnen, te Keulen aankomend, worden er hoffelijk verwelkomd door de edelvrouwe Siglindis.
Aankomst en statievolle ontvangst van de jonkvrouwen te Bazel.
De Paus, staande op de treden van den St. Pieter, zegent den maagdenstoet.

DRIE TAFEREELEN OP DE ANDERE LENGTEZIJDE VAN HET DOOR HANS MEMLINCK BESCHILDERDE RELIEKEN-SCHRIJN,
in zijn geheel voorkomend op bladzijde 310.
Van Rome verreisd, onderweg een tweede pelgrimsschare in haar bedevaart opgenomen hebbende, varen Ursula en de haren weer af van Bazel Keulenwaarts.
Moorddadige aanval van Attila's horden op de te Keulen aankomende schepen. De Rijn wordt gepurperd door het bloed der onschuldigen.
Attila zelf doorboort met scherpen schicht Ursula's borst.

het koninklijk rood en leliewit der kleederen domineeren het zilverstralig waas, waarin de handeling gehuld is, dragen er niet weinig toe bij om dien indruk van plechtige pracht en naïeve vorstelijkheid te vestigen, waardoor de fantasie des aanschouwers zich voor een wijle vermeidt in het fraai en edel gestyleerd levensbeeld, 't welk in zijn gevoelend weten met dat der middeleeuwen vereenzelvigd is.

Vooral het eerste drietal met zijn levendige stadsaspecten, waarboven een wijd welvende lucht zich koepelt, is zeer expressief; waar wij Ursula te Keulen zien aankomen veroorlooft de kinderlijke zin des schilders ons een kijkje in de kamer, waarin de op haar sponde zittende jonkvrouw het bezoek van den Godsgezant ontvangt; daarnaast is de aankomst te Bazel afgebeeld; zorgvuldiglijk heeft de meester het ragfijne middeleeuwsche bouwwerk weergegeven; de voorgrond met de donkere schepenrompen verhoogt het effect van den lichten weg, die rustig slingerend voert naar verre gebergten; welke zich aan den gezichteinder van het derde vak voortzetten. Sierlijk en vol edele beweging is daar de aantocht der maagden, voorafgegaan door de koningsbruid, die knielend den zegen des Opperherders ontvangt. Een doorkijk in St. Pieter vergunt ons een tooneel te aanschouwen van naïeve en schier bovenaardsche teederheid: eenige priesters zijn bezig de H. Sacramenten des Doopsels, der Biecht en des Altaars toe te dienen aan de deemoedige maagdekens, wier vorstin aan de voeten eens op het altaar staanden priesters de H. Communie geniet.

GOTHIEKE EIKEN RELIEKEN-SCHRIJN VAN HET ST. JANS-HOSPITAAL TE BRUGGE, beschilderd door HANS MEMLINCK.

De eerste twee vakken ter anderer zijde zijn merkwaardig om het fraaie Rijngezicht, dat de achtergrond vormt; hier zien we met groote nauwkeurigheid weergegeven het uiterlijk eener aan een rivier gelegen, middeleeuwsche stad, wier versterkte toegang den vijand het landen moeielijk maken zou; als een zilverblanke stroom slingert zich de Rijn tusschen heuvelige oevers; een schip, waarop een deel der beevaartgangsters zich bevindt, komt van verre aangevaren; op den voorgrond brengen eenige schepelingen in een roeiboot het gezelschap aan boord der schepen, die, met geheschen zeilen, tot het vertrek gereed liggen; we zien hoe de koningin, begeleid door haar staatsjuffers, de poort uittreedt om zich in te schepen voor de reis; de Paus wordt met eerbiedige zorg mede aan boord geholpen. De voorgrond van het tafereel geeft een verder liggend feit der historie te zien: de Paus zegent den afvaart, Sinte Ursula en haar maagden volgen met vrome aandacht de heilige handeling.

Op het naast aanstaande vak is de vloot reeds tot voor Keulen's poorten genaderd en doorstaat den eersten aanval der wreede belagers. Onbeschrijfelijk is de verwarring der weerlooze vrouwenschaar; sommigen heffen de handen in doodsangst

hemelwaarts, anderen weenen, want, hoewel stervensbereid, deinst toch het jonge leven onwillekeurig terug voor de pijnen der marteling. De koningin, vreezeloos, laat een harer gezellinnen, wier borst door een Hunnenzwaard doorboord wordt, in haar armen liggend den geest geven; een priester onder het gevolg snelt haastig toe, om der stervende martelares te sterken in haar laatsten strijd met de zoete namen van Jesus en Maria; onderwijl komen al meerdere woestelingen uit het legerkamp toegesneld met geheven zwaarden en gevelde speren om zich als een bende bloeddorstige dieren te storten op de argelooze prooi. De koningin zelve zien we op het laatste tafereel voor den veldheer gevoerd; onnoozel maagdeke in haar wit gewaad, met loshangend blond haar, bijeengehouden door een parelen hoofdband, staat ze daar voor den geweldige als de sterke vrouw, van wie Gods Woord gewaagt. Het zachte kindergezichtje teekent geen vrees, het mondje is half geopend als in zalige extase, de oogeleden houdt ze neergeslagen als om het hemelsch visioen van den Bruidegom, die glimlachend wenkt, ongeschonden te bewaren in het moment van sterven; slechts de rechterhand heft ze afwerend op, als wilde ze den naast haar staanden veldheer beduiden, dat al zijn pogen vruchteloos is en zij Christinne sterven wil. Attila, in blinkend harnas, heeft reeds de boog gespannen, welks pijl weldra zal nederploffen in de teedere borst en verven de plooien van haar wit gewaad met het purperen bloed der martelares.

Dit laatste vak is niet het minst fraaie; de boogspannende krijgsman is van een ranke en zwierige gestalte, zijn kop is karakteristiek gevormd, zijn sierlijke en ongedwongen houding doet ons zien met wat meesterschap Hans Memlinck de teekenpen hanteerde; op den voorgrond ligt een elegante windhond, die met nieuwsgierige blikken de Heilige aanstaart; een opmerkenswaardige bijzonderheid, waarin we Memlinck's artistieke belangstelling voor de dingen van het dagelijksch leven kunnen opmerken, echt levenswaar is ook de krijgsman, die aan den ingang der bevelhebberstent met wreed welbehagen op het gelaat het moordtooneel zit aan te kijken; ook een heidensch priester, die nog op het laatste oogenblik pogingen aan wendde om de Christenmaagd voor het heidendom en meteen voor den Hunnenvorst te winnen, ziet het welbehagelijk aan, terwijl de koninklijke moeder der martelares, die voor haar dood nog haar kind moet zien vallen, vergezeld van een ouden dienaar getuige is van Ursula's roemrijk verscheiden.

Wanneer wij ons deze fraai gegroepeerde voorstellingen in kleuren uitgevoerd denken, verwonderen wij ons niet, als we lezen, dat de kostelijke rijve met groote plechtigheid werd in gebruik genomen op Sinte Ursula-dag van het jaar 1489 door den wijbisschop van Doornik, Gillis de Bardemaker, van welke feestelijke gebeurtenis door 's bisschoppen notaris Romboudt de Doppere een uitvoerige oorkonde werd opgemaakt, die tot heden is bewaard gebleven. Sindsdien bleef de Ursulaschrijn behooren tot de beroemdste en eerbiedwaardigste schatten van het hospitaal, op wier bezit de vrome Zusters niet weinig groot gingen. Toen dan ook tijdens de overheersching der Franschen dezen een poging waagden om zich van het heiligdom meester te maken teneinde het in triomf naar Parijs te voeren ontkenden, de Zusters, die de Fransche uitdrukking *châsse de St. Ursule* niet verstonden, den schat binnen haar muren te hebben, waarop de vreemdelingen onverrichterzake weder aftrokken. In 1816 werd het nogmaals beproefd, maar met even ongunstig gevolg: de Moeder-Overste, de groote soms gelds, welke haar voor het kunstwerk geboden werd, afwijzend, sprak met bewonderenswaardige fierheid: ‘Wij zijn wel arm, doch niettemin laten wij door geen aardsche schatten ons verlokken.’

Zoo bleef de kloosterschat voor stad en land gespaard en nog heden ten dage een voorwerp van eerbiedige bewondering voor iederen vreemdeling, die Brugge en het St. Jans-hospitaal bezoeken komt.

M.V.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

'Wat die Van der Raadt mij misdaan heeft, dat heb ik u nog in geen uren verteld,' hernam Blenkins, 'geef mij liever onmiddellijk zes man ter beschikking. Zwart op wit verlang ik niets, ge kunt me later desnoods aan mijn lot overlaten. 't Zou kunnen heeten bij voorbeeld, dat ik in opdracht had beslag te leggen op verborgen wapenen. En dat zal ik ook, ik weet alle hoekjes en gaatjes; op deze manier bewijst gij mij een dienst en ik u een nog veel grooteren.'

De majoor aarzelde en vroeg:

'Wie is die Van der Raadt? Ik heb nooit van 'm gehoord.'

'Hij is veldkornet bij De Bliets' korps en kwam de vorige week thuis; zou dat niet iets beteekenen, majoor?'

'Hij kan het spel moe wezen.'

'De Bliets stuurt een van zijn vertrouwden vooruit en komt zelf achteraan, dat schijnt me nog al iets van gewicht.'

‘Ja, dat spelt niet veel goeds.’

‘Nu?’ vroeg Blenkins kortaf.

‘De politiemanschappen heb ik zelf noodig en andere troepen zijn niet beschikbaar.’

Blenkins zette, onbeschoft genoeg, den hoed op het hoofd, stak den wandelstok onder den arm en stapte fluitend naar de deur.

‘Voor den duivel, waarom zulk een jacht?’

‘Nu?’ vroeg Blenkins andermaal en legde de hand op de deurklink.

‘Einde dezer week komen hier twee regimenten Schotten, ik zal den generaal om een piket voor een paar dagen verzoeken.’

‘Schotten?’ Blenkins trok den neus op, ‘ik moet die lui niet, bah!’

‘Ja, voor politiedienst deugen ze niet, maar.... enfin, dan kan ik niemendal voor je doen.’

Blenkins bedacht zich even en vond het onraadzaam den boog te strak te spannen; hij lachte zuurzoet:

‘Ja, we zullen het toch eens moeten worden, ik heb een stellige toezegging van den majoor.’

‘Dat wil zeggen, als de kanonnen gevonden worden.’

‘Dat zal morgen blijken. Ik ben overtuigd, dat de aanblik er van een verlammenden indruk op de bevolking van het district maken zal. Het was nog zoo dom niet, als wij ze overmorgen voorbij de kerk voerden.’

Twee dagen later hield een compagnie politietroepen halt voor het kleine onbeduidende kerkgebouw. De majoor sprong uit den zadel en strekte zijn beenen. Hij had veel gelachen de laatste dagen en hij moest het weer, toen hij op een hoogte klom om op de voortschokkende wagens beneden een blik te werpen. Het waren acht zware kanonnen, elk door zestien ossen getrokken, er achter in Engelsche wagens volgde een reuzenvoorraad munitie. De majoor wreef zich de handen en dacht aan het effect, dat zijn ontdekking in het hoofdkwartier maken zou.

‘Nu, majoor?’ sprak een fleemerige stem vlak naast hem.

‘Zoo, jij ook hier, Blenkins?’.

‘U vindt mij overal, waar ik noodig ben, majoor. - Kijk, daar ginds komt de oude Muller aan. Hoor eens, majoor, doe mij een grooten dienst met weinig moeite!’

‘Maar, je ben soms zoo'n lastige vrager.’

‘Jawel, maar ditmaal is 't een kleinigheid.’ Blenkins deed een vruchtelooze poging om op zijn facie iets goedigs en meelijdens te veinzen. ‘Ge moest de hoeve van den ouderling sparen, majoor, 't is al zoo'n grijze stakkerd!’

‘Ik ben geen seconde van plan geweest hem eenig leed te doen. Zijn hoeve aan te zullen steken deed dienst voor bedreiging, meer niet; zoo voer je geen oorlog, m’n beste man... of je moet gedwongen zijn door den nood.’ De majoor had een heel bijzonder beste bui, lachte luid en wreef zich nog eens de handen: ‘Ik zal hem zelf wel zeggen, dat hij naar huis rijden kan en nergens over ongerust hoeft te zijn.’

Zijn platten hoed in de hand houdend, trad Piet Muller op den majoor toe en maakte er hem met een mistroostig gebaar op opmerkzaam, dat hij alleen was. Geen der leden van de gemeente had naar het bevel geluisterd en zich alzoo niet kerkwaarts begeven.

Maar Blenkins lachte geniepig en schokschouderde veelbeteekenend, als hij op den Kaffer toetrad, die Muller's paard aan den toom hield.

‘Zoo, Sambo, of hoe je heeten moogt,’ begon hij, zich neerhurkend.

De Kaffer knikte maar even. Hij was op de boerderij van zijn meester altijd goed behandeld en deelde Muller's gezindheid jegens de Engelschen.

‘En vertel nou 'ns, heeft je baas er nog iets van gezegd, dat zijn hoeve vandaag wordt platgebrand?’

‘Baas zegt: vervloekte Roodrokken!’

‘Zacht wat, m'n jongen, zacht wat! Piet Muller's hoeve zal nog lang staan, hij heeft het afgekocht. Zie je die kanonnen daar? Ja, die daar? Je kunt voor mijn rekening in het voorbijgaan aan de Boerenwijven vertellen, dat Piet Muller zich verklapt heeft. Zie je, dat is ook zoo'n manier om je hoeve te redden.’

‘Baas zeggen: verdoemd gemeene leugen! mijn baas een goed patriot, zooals ze hier zeggen.’

‘Zeker, dat is ie, m'n jongen. Een man van eer, ja, ja, maar och, als je erg bekoord wordt... dat begrijp je wel, hè? En 't is geen pretje, om den drommel niet, je huis en goed in rook te zien opgaan. En je hoeft nog niet direct een verrader te wezen, b.v. je zegt iets van: “jelui moeten daar zoeken, dat kan de moeite loonen.” Wie heeft daaraan nu iets miszeid! Ik geloofde 't eerst niet, maar Muller heeft al zoo lang met den majoor staan praten, dat weet je wel. Ha, ha! kijk die twee daar eens, de majoor en Muller! De Engelschman drukt hem de hand. O, o! dat is een bedenkelijk teeken. Zie eens aan, hij klopt 'm op de schouders.’

‘Ik niet hooren wil van baas meer,’ viel de Kaffer toornig in.

‘Zooals je wilt. Maar ik weet stellig, dat Zimmer of Flick terdege dengene voor zijn moeite beloonen zal, die hem deze heele historie vertelt. Enfin, je maalt misschien niet veel om 'n extraatje, maar in jouw plaats... nou ja, dat is je eigen zaak, m'n jongen.’

De Kaffer schudde peinzend het hoofd: hij scheen den voorslag overweging waard te vinden.

Blenkins liep heen, bijzonder in zijn schik om zijn eigen doortraptheid. Hij groette Piet Muller hartelijk, toen de oude zich naar zijn wagen haastte, en als hij zag, hoe de Kaffer over zijn schouder een verbaasden blik naar zijn meester wierp, begon Blenkins een straatdeuntje te fluiten uit volle borst.

‘Je schijnt bijzonder vroolijk geluimd te wezen, mijnheer Blenkins,’ sprak de majoor, die nader gekomen was, en zich niet minder pleizierig voelde.

‘Ik heb mijn land een gewichtigen dienst bewezen.’

De majoor keek naar de kanonnen en knikte.

Blenkins zag denzelfden kant uit en lachte, daarna vroeg hij vertrouwelijk:

‘Hoor eens, majoor, zijn de Schotten er al?’

‘Blijf hier in den omtrek, dan zul je het wel vernemen,’ antwoordde de majoor bits. Het lustte hem niet in tegenwoordigheid der soldaten langer dat verloopen, naar whisky riekende sujet te woord te staan.

‘Met groote heeren is 't kwaad kersen eten,’ bromde de kerel halfluid. Zijn oogen fonkelden en keken zijwaarts naar Muller's wagen daarginds op de vlakte. ‘Ja, ja, ouwe, vroeger verkoos je mijn groet niet te beantwoorden, maar als ik een hebzuchtigen Kaffer goed ken... dan, ha, ha, ha! Wat leeren we, ook weer op school? *Di... divide et impera*, verdeel en heersch, dat noem ik oorlogvoeren.’

De kanonnen passeerden langs zooveel hoeven, als mogelijk was; Blenkins slenterde de soldaten achterna, ver van hen voelde hij zich niet veilig voor de Boeren, die hem kenden evenals hij hen.

Al vertoonde er zich haast niemand, de confiscatie der begraven kanonnen baarde opzien en verslagenheid; de vele vrouwen en weinige mannen in de half-ontvolkte

hoeven zagen door hun vensters met schreiende oogen het vervoer der verdedigingswerktuigen aan.

't Gerucht vloog door het land, van kraal tot kraal: daar was verraad in 't spel. Een Boer moest zijn land uit gelddorst of om zijn hoeve te redden hebben veil gehad. Niemand wist eigenlijk welken Boer, en niemand wist te verklaren, wie de eigenlijke zegsman van het sluipende gerucht was. Het was overal, het hing en suisde in de lucht, zoodat het dubbel zwaar op de harten woog. Was het tot nu toe al haast onmogelijk gebleken de ontzettende overmacht des vijands te overvleugelen, waar moest het heen, als er verraders onder de eigen broeders kwamen? De oorlog was toch al zoo'n wereld van ellende, daar kwam dit rampzalige gerucht nog als een nieuwe smart. Vanwaar?... Met den wind. De verrader moest gestraft worden, hard en onverbiddelijk, want voor zulke trouweloosheid was geen pijn te fel, en dat niemand anders dan een Boer het zorgvuldig bewaarde geheim kon hebben geschonden, dat wisten allen; zij moesten dus gaan zoeken onder hun goede vrienden en trouwe makkers van weleer.

De drie zoons van Erasmus Flick reden een godganschelijken dag door de gemeente en riepen de mannen bijeen op een eenzame plaats, ver genoeg, dat ze er de politietroepen niet hoefden te vreezen. Zij renden alle wegen af, klopten aan de gegrendelde deuren, werden binnengelaten en deden hun oproep.

‘Wie heeft ons geroepen?’ vroegen de mannen somber.

‘Vader en oom Zimmer.’

‘En Piet Muller, de ouderling, wat zegt die?’

‘Ge zult gauw genoeg van hem te hooren komen, oom.’

De mannen knikten: ze zouden komen op den bepaalden dag.

De drie jonge ruiters reden verder, allen een verschillenden kant uit, het district was uitgestrekt en de hoeven lagen verspreid.

(*Wordt vervolgd.*)

Een zonderling, door Béha. (*Vervolg.*)

Een weddenschap is voor den Engelschman steeds een zaak van gewicht, en het gezelschap werd ernstiger, nu het iets van dien aard betrof, vooral daar Thomas als welgesteld bekend stond en het verlies eener weddenschap hoogstens slechts zijn eigenliefde kon schaden. Terstond waren twee der aanwezigen bereid de weddenschap aan te gaan, en de gastheer werd tot scheidsrechter benoemd, welke bij de eerstvolgende nader te bepalen bijeenkomst der deelgenooten zijn beslissing zou meedeelen, of het waagstuk door mijnheer Thomas te rechter tijd en met goeden uitslag was volvoerd, of dat zijn eigen onhandigheid of andere omstandigheden het verijdeld hadden.

‘Ik heb u een ander voorstel te doen, vrienden,’ nam sir Robert het woord; ‘wij allen die hier vergaderd zijn, zullen getuigen en rechters wezen. Als mijnheer Tom de verplichting op zich wil nemen, morgenavond tegen zonsondergang de weddenschap ten uitvoer te hebben gebracht, verzoek ik u tot zoolang mijn gasten te blijven, ten einde uit de eerste hand het nieuws, dat onze vriend zal brengen, in ontvangst te nemen.’

Op elken anderen tijd zou de voorslag van den gastvrijen edelman wel eenige bedenking hebben ontmoet, doch de vroolijke stemming bracht gemakkelijk de inwilliging van alle aanwezigen te weeg. Ras werden de noodige mededeelingen naar de respectieve woonplaatsen verzonden, en men besloot den avond verder op gezellige wijze, - alleen mijnheer Tom had zich bijtijds teruggetrokken, de werking van de bedriegelijke champagne begon zich in zijn hoofd te doen gevoelen, en om het plan van zijn veldtocht met goed gevolg ten uitvoer te brengen, had hij volkomen helderheid des geestes noodig.

Al was de morgenzon van den volgenden dag ook niet in staat geheel en al de nevelen te verjagen, die zijn denkvermogen

nog altijd een weinig omsluierd hielden, zij deed hem toch veel duidelijker de verplichting inzien, die hij - hij moest het zelf bekennen - al te lichtvaardig had op zich genomen, en waarvan hij zich, nu het een weddenschap betrof, niet mocht terugtrekken. Dat het binnenste van 't slot Fonthill niet op een eenvoudige aanvrage bij mijnheer Beckford voor hem ontsloten zou worden, stond bij hem vast. Op ongeoorloofde wijze - zelfs al werd hem daartoe de mogelijkheid gegeven - de bezitting van een ander binnen te sluipen, ware voor een *gentleman* nog bedenkelijker geweest, al was die gentleman ook een dichter; en zoo moest het romantische der onderneming het schild zijn, onder welks bescherming Tom zijn verkenning begon.

Het toeval was hem gunstig. Geen middel, dat hem van dienst kon zijn, ongebruikt latend, bracht hij, toen Bob, de hem als oppasser toegevoegde bejaarde dienaar van sir Robert, zijn kamer binnentrad, schijnbaar zonder eenig opzet het gesprek op den geheimzinnigen buurman, en alsof er een lang bedwongen dijk doorbrak, zoo stroomde opeens uit Bob's mond een vloed van inlichtingen aangaande den geheimzinnigen slotbewoner, over zijn levenswijze, die van den dag een nacht maakte en zijn ondergeschikten er toe bracht hetzelfde te doen, - hoe hij in het slot een geheim vertrek had laten maken, dat niemand mocht binnentreden dan de huismeester, enz. enz. - en nog lang had de heer Tom kunnen luisteren, als hij geen haast had gehad te vragen, op welke wijze Bob zich zulk een rijken schat van nieuws uit het ontoegankelijk verblijf wist te verschaffen.

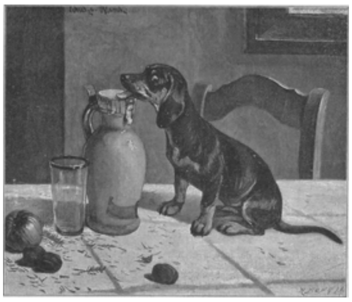

'KON IK ER MAAR AAN!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRITZ SCHULZE-BLANCK.

De oude knecht meesmuilde. 'Zie eens, sir,' antwoordde hij, 'dat zal ik u verklaren. Toen de heer Beckford het slot liet verbouwen en opnieuw inrichten, - toen hij er zelf in ging wonen en den omgang met de heeren uit den omtrek van de hand wees, kon ik het aan mijn meester zien, dat het hem niet onaangenaam zou zijn, nu en dan iets uit het betooverde kasteel, gelijk wij Fonthill-Giffon noemden, te vernemen. Tot dit doel beproefden wij met de bedienden kennis aan te knoopen, maar de enkele dienaren, die Beckford uit Indië had meegebracht en die alleen tot het binnenste van het slot toegang hadden, wezen barsch alle pogingen tot toenadering af. Wij echter zetten in 't geheim, waar er maar gelegenheid was, onze pogingen voort, en vóór drie weken is de eerste mij gelukt: sinds dien tijd nl. is een jongere bediende, Dick genaamd, op Fonthill geplaatst, en van dezen Dick ontdekte ik spoedig, dat hij in tegenstelling met het overige personeel van Beckford meermalen de naburige dorpsherberg bezocht. Daar leerde ik hem kennen en vernam tevens, dat hij van een glas wijn geenszins afkeerig was. Het heeft mij menig glas gekost, mijnheer, om u te kunnen meedeelen, wat ik onder het zegel der geheimhouding zelf van hem vernam.'

‘Ik zal je dat wel vergoeden, Bob,’ riep Tom, die met zichtbare belangstelling naar den bediende geluisterd had, ‘die Dick interesseert mij meer dan gij denkt, en ik zou gaarne wel eens persoonlijk met hem willen kennis maken.’

‘Niets gemakkelijker dan dat, sir,’ meende Bob. ‘Om tien uur is Dick geregeld in het “Gouden Anker” te vinden.’

‘Voortreffelijk!’ Mijnheer Tom wierp zijn kamerjas uit. ‘De goden komen mij tegemoet. Ik ga naar 't dorp, maar als sir Robert of een der andere heeren naar mij vraagt, antwoordt ge zoo geheimzinnig mogelijk, dat ik reeds heel in de vroegte het huis verlaten heb.’

Bob knikte met een gebaar van verstandhouding, misschien had hij reeds iets van de weddenschap vernomen. ‘Daar zal ik wel voor zorgen, sir,’ sprak hij, ‘en Dick’s naam blijft er natuurlijk buiten.’

‘Voorloopig althans,’ verbeterde Tom, even blozend, dat hij met een dienaar van sir Robert als het ware een geheim verbond gesloten had, - en nu ging hij er op uit, om de gunst van een anderen dienaar te verwerven. De champagne alleen was de schuld van al dat onheil, maar champagne en dichters zijn nu eenmaal onafscheidelijk.

Een uur later zat Thomas Boyle, in een eenvoudig grijs gewaad gekleed, in de gelagkamer van het ‘Gouden Anker.’ De zon bescheen het lage, zindelijke vertrek, dat op dit uur geen enkelen van zijn gewone landelijke bezoekers telde; zij bescheen ook de vrij slaperige gelaatstrekken van den jongen man, die voor de eerste en waarschijnlijk ook voor de laatste maal op deze plaats de gast was.

Maar niet de eenige. Bob had hem juist onderricht; aan een tafel, waarbij hij zelf ook terstond plaats nam, om op onschuldige wijze een gesprek te kunnen aanknoopen, zat een jongmensch met een frisch en flink voorkomen, in zwarte kleederdracht, die slechts door een nauw merkbaar stukje goud galon als livrei gekenmerkt werd.

Reeds na weinige minuten wist Tom, dat hij den gezochten Dick vóór zich zag, dat deze Dick een bloedverwant was van den tuinman op het slot en tegen behoorlijke schadeloosstelling bereid was om, al was het dan ook niet op volkomen wettige wijze, voor den weetgierigen heer, onder zijn geleide, de geheimenissen van het slot te onthullen. Voorzeker, tien guinjes waren een verlokkende prijs, en bovendien moest mijnheer Tom zich nog de vernedering laten welgevallen, Dick de verzekering te geven, dat hij niet van diens zijde zou wijken en van de ten toon gespreide schatten niets aanraken. Het scheen, alsof de jongeman er aan twijfelde, of niet een lagere begeerte dan enkel nieuwsgierigheid de oorzaak van Tom's wensch kon zijn.

De blijdschap over het vooruitzicht, het schijnbaar onmogelijke te volbrengen en zijn weddenschap te winnen, deed Tom over alle bedenkingen heenstappen. Het kwam er nu nog slechts op aan, met Dick het uur te bespreken, dat voor de onderneming het gunstigste was, en hij vreesde, dat juist hierop het geheele plan schipbreuk zou lijden. De duisternis van den nacht af te wachten, was hem niet toegestaan, want met zonsondergang was immers de termijn voor de door hem zelven opgeworpen weddenschap afgeloopen. Schier aarzelend deelde hij Dick mee, dat het plan nog denzelfden dag ten uitvoer gebracht moest worden.

Maar de slimme knaap scheen bij deze woorden niets minder dan onthutst. ‘Zoo gij meent, sir,’ zeide hij, ‘dat ik u voor onzen tocht den nacht zou voorslaan, dan verkeert gij in dwaling, want bij ons is de nacht - dag, de dag - rust. Met het vallen der duisternis worden tallooze kaarsen aangestoken, alsdan begint Beckford zijn wandeling door de zalen en galerijen, die in de geheime kamer eindigt, waarin hij vaak urenlang vertoeft en slechts de heer Sacly, de oude slotbewaarder, die met zijn

meester uit Indië gekomen is, toegang heeft. Omstreeks het middaguur echter is hij in zijn slaapkamer en dat is het eenige uur, om u ongemerkt in 't slot te brengen. Door de poort gaat het natuurlijk niet, want de portier is een stuursche vent, met wien niets is aan te vangen, maar aan de achterzijde van het park staat een ladder tegen den buitenmuur geleund; klim daar maar gerust op, een andere brengt u aan den overkant weer op vasten grond en daar zal ik op u wachten. Met klokslag van twaalf uur zult ge mij bereid vinden, indien ge althans nog op uw voornemen staat.'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

'Kon ik er maar aan!' -

Dezen wensch drukt net heele voorkomen van den viervoeter uit, die wel op tafel is gekomen, maar voor wien de lekkernij geen gesloten boek, doch een gesloten flesch blijft.

Hij heeft er anders verbazend veel trek in. De lang uitgestoken tong, die alles in het werk stelt om althans een enkel druppeltje machtig te worden, het glinsterende oog, dat den inhoud als het ware verslindt, bewijzen het voldoende.

Het baat allemaal niets. Bruno, of Castor, of hoe hij ook heeten mag, zal zich tot toekijken en lekken moeten bepalen. En als de baas verschijnt, krijgt hij, als hij zich niet bijtijds uit de voeten maakt, nog een opstopper op den koop toe voor zijn brutaliteit.

Een leuk genre-stukje, dat in den huiselijken kring met belangstelling zal bekeken en ontleed worden.

[Nummer 40]

HET MONUMENT VOOR MGR. HAMER EN GEZELLEN TE NIJMEGEN.
Naar een photographie van P.H. Kouw, te Nijmegen.

De Nederlandsche martelaren van Chineesch Mongolië Gehuldigd door het vaderland.

Deze woorden gegrift op het voetstuk van het standbeeld voor Mgr. Hamer en gezellen, dat den 28sten September ll. te Nijmegen plechtig werd onthuld, vatten in 't kort deze grootsche betooging samen, eenig in de jaarboeken van het katholieke Nederland.

't Is de eerste maal dat op een der pleinen onzer Nederlandsche steden, in het volle licht der openbaarheid, aldus een held van ons katholiek geloof, onder den toevloed van duizenden uit alle oorden van ons vaderland, luide en luisterrijk werd gehuldigd.

Wel was er reden tot die schitterende hulde.

Mgr. Hamer, de eenvoudige zoon van Nijmegen, die zich door jarenlangen moeitevollen arbeid voor het zieleheil der ongelukkige heidenen in China de eer had verworven van het purper der prinsen van Christus' Kerk, was door strijden en lijden opgeklommen tot de hoogste glorie, het purper der martelaren.

Hij en zijn roemrijke gezellen, Jozef Dobbe uit 's-Hertogenbosch, Gijsbertus Jaspers uit Geldrop en Andreas Zijlmans uit Waalwijk, allen als bloedgetuigen gevallen voor ons heilig geloof, hadden door hun heldenmoed de eer van den Nederlandschen stam roemvol gehandhaafd.

Het katholieke Nederland, dat met afgrijzen en weemoed de bijzonderheden vernam van hun gruwzamen dood, voelde zich te gelijk vervuld van hoogen trots bij de gedachte, dat die helden zijn zonen waren.

En vooral Nijmegen, de vaderstad van Bisschop Hamer, die steeds voor zijn apostolischen arbeid de hoogste belangstelling gekoesterd en (vooral door bemiddeling van het Genootschap der H. Kindsheid) milde offers gebracht had; Nijmegen, dat een tiental jaren geleden, bij Mgr. Hamer's tijdelijke overkomst naar het vaderland, hem met geestdrift had begroet en ingehaald, Nijmegen voelde er behoefte aan, door duurzame gedenkstukken den naam van zijn grooten zoon voor het nageslacht te vereeuwigen.

Er ontstond een edele wedijver. Het Genootschap der H. Kindsheid richtte in de kerk van den H. Augustinus een prachtigen en kostbaren gedenksteen op te zijner gedachtenis. In de kerk van den H. Ignatius werd het tafereel van zijn bloedigen strijd en roemvolle zege in gloed van kleuren op het beeldraam in den voorgevel gemaald.

Maar deze binnen de kerkgebouwen besloten hulde voldeed toch de katholieke Nijmegenaars niet. Openlijk moest deze Nijmegenaar ten aanschouwen van al zijn stadgenooten worden gehuldigd, op het grootste en fraaiste plein der stad moest zijn standbeeld verrijzen.

Dit was het denkbeeld, dat al spoedig na het bekend worden der bijzonderheden van des Bisschops helden- en marteldood, bij de voormannen van het katholieke Nijmegen opkwam. Er vormde zich een comité voor de oprichting van een monument voor Mgr. Hamer.

Aan de spits stond van den aanvang de meer dan tachtigjarige veteraan, de grijze doctor J.P.St. Berends, ondanks zijn hooge jaren nog altijd de voorste bij elke uiting van katholiek leven; de overige leden waren de hoogeerw. heer deken en kanunnik F.L.A. Bronsgeest, het oud-Kamerlid F.T.J.H. Dobbelmann, jhr. E.F.M. van Rijckevorsel van Kessel, M.A. de Rooy en mr. Jan F.A.M. Wierdels, nog jong als

Nijmegenaar, zoowel als in levensjaren, maar om den ijver en de toewijding, door hem voor deze groote Nijmeegsche zaak aan den dag gelegd, voortaan gerechtigd om onder de eersten en oudsten van Nijmegens katholieken mee te tellen.

Op uitnoodiging van dit Comité trad den 17en Januari 1901 de eerw. pater Raymakers, directeur van het missiehuis Sparrendaal te Vucht, vergezeld van de eerw. paters Lemmens en Leesens, allen gezellen van Mgr. Hamer, te Nijmegen als spreker op om het leven, de verdiensten en den marteldood van den Bisschop-Martelaar voor de Nijmeegsche katholieken te schilderen en hen tot milde bijdragen voor het beoogde gedenkteeken op te wekken. Aanstonds vloeiden de giften rijkelijk toe, maar het Comité begreep, dat de inzameling zich niet tot Nijmegen mocht beperken; heel het katholieke Nederland had het recht, deel te nemen aan de huldiging der Nederlandsche martelaren van Chineesch Mongolië, want al van den aanvang stond het vast, dat met Mgr. Hamer tevens zijn gezellen in den marteldood zouden worden vereeuwigd.

Er werden dus op uitnoodiging van het Nijmeegsche Comité op verschillende plaatsen des lands sub-comité's gevormd, die zich alle met de inzameling van gelden belastten. Weldra was, dank aan de algemeene geestdrift, zulk een som bijeen, dat de stichting van een grootsch monument verzekerd was, waartoe ook van wege H.M. de Koningin, H.M. de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins der Nederlanden bijdragen werden geschonken.

Het kwam er nu maar op aan, een kunstenaar te vinden toegerust met de noodige bekwaamheid, maar vooral ook bezield met de hooge geestdrift, die hem in staat zou stellen de gevoelens van het katholieke Nederland in een monumentaal kunstwerk te vertolken.

Die kunstenaar werd gevonden in den beeldhouwer Bart van Hove, hoogleeraar aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, die zich op de uitnoodiging van het Comité met warme toewijding bereid verklaarde zulk een gedenkteeken te ontwerpen.

Door verschillende belangrijke beeldwerken had de meester zich reeds een goeden naam in de kunstwereld verworven. Van hem bijvoorbeeld waren de beelden, die indertijd den sedert afgebranden Amsterdamschen schouwburg sierden. Hij was de maker der beelden aan het Gymnasium te Amsterdam en Teyler's museum te Haarlem, en wie kent niet zijn prachtige marmeren borstbeelden van de schilders Bosboom en Rochussen in het gemeente-museum te Amsterdam?

Ditmaal stond de kunstenaar echter voor een heel andere taak. Het gold hier geen vrije schepping der fantasie; hij moest een beeld ontwerpen van den Bisschop-Martelaar Mgr. Hamer, alzoo van een doode, dien hij niet had gekend, van wien hem slechts enkele portretten van verschillenden en betrekkelijk ouden datum ten dienste stonden; en zoo nauwkeurig mogelijke gelijkenis werd gevorderd, omdat velen, die den grooten doode van nabij gekend hadden, met name zijn naaste bloedverwanten, nog in leven waren. Daarbij was nauwkeurige gelijkenis óók niet voldoende. Het beeld moest den martelaar vereeuwigen, moest tot tijdgenoot en nakomeling spreken van zijn zelfopofferende liefde, van de heldhaftige vastberadenheid, waarmee hij, zijn priesters gebiedend zich in veiligheid te stellen, zich zelf den dood wijdde als een slachtoffer voor allen.

Dat was een zware, groote taak, maar de bezieling van den christen kunstenaar, gesteund door de practische kunstvaardigheid van den meester, kwam alle moeilijkheden schitterend te boven.

Reeds zijn vluchtig schetsontwerp, in klei geboetseerd, mocht de onverdeelde goedkeuring wegdragen van het Comité en wat meer zegt van den grooten kunstkenner, den voormaligen referendaris voor kunstzaken bij de hooge regeering, jhr. mr. Victor de Stuers, die het Comité bij de beoordeeling welwillend had ter zijde gestaan.

De kunstenaar had voor zijn voorstelling het moment gekozen van de sublieme offerdaad des martelaars, het oogenblik, waarop hij, met dat ééne woord 'Ik blijf' zijn eigen doodvonnis uitsprak. terwijl hij zijn priesters heenzond met den vaderlijken afscheidsgroet: 'Gaat, mijne kinderen, God zij met u.'

Vertoont de heele lijdensgeschiedenis van onzen Nijmeegschen geloofsheld een treffende gelijkenis met de bittere Passie van zijn goddelijken Meester, vooral dit moment grijpt ons aan door de roerende overeenkomst met de liefdevolle zelfovergeving des Zaligmakers, toen Hij tot degenen, die gekomen waren om Hem met de Zijnen te vangen, de woorden sprak: 'Ik ben het.... laat dezen gaan.'

Juist dàt moment moest de kunstenaar kiezen, en dàt hij het gekozen heeft, is zijn groote, hooge verdienste.

Maar moest hij Mgr. Hamer afbeelden op dit albeslissende, plechtige oogenblik zijns levens, toch kon hij hem niet voorstellen in het eigenaardig Chineesch gewaad, dat de Bisschop in zijn dagelijksch leven droeg. Daartegen verzette zich de eisch van waardigheid, vooral gebiedend waar het een standbeeld gold.

De kunstenaar kleedde dus zijn beeld in het gebruikelijk gewaad der bisschoppen, in roket, waarover de *cappa magna* geworpen werd. Deze vorstelijke dracht bood hem tevens de dankbaarste motieven voor een edele en zwierige kleedplooiing.

Maar mocht het ruwe schetsontwerp van kleine afmeting reeds bewondering wekken, hoe klom die bewondering toen de meester zijn beeld op de ware grootte, ruim twee en een halven meter hoog, had voltooid en dit den 4den Juni van dit jaar, in klei opgebouwd, aan het Comité kon vertoonen.

Met liefdevolle toewijding had hij zijn onderwerp bestudeerd en de uiterste zorg besteed tot het verkrijgen van een zoo volmaakt mogelijke gelijkenis. De verschillende portretten, die van Mgr. Hamer bestaan, werden daartoe zorgvuldig vergeleken; diens broeder, de heer Henri Hamer, werd geraadpleegd; zelf poseerde deze voor enkele karakteristieke familietrekken, die hij met den edelen Bisschop-martelaar gemeen heeft, en dank aan de ernstige studie en het volhardend pogen van den beeldhouwer, is dan ook een zoo treffende gelijkenis verkregen, dat de beoordeelaars, die Mgr. Hamer persoonlijk gekend hebben, er luide hun voldoening over uitspraken.

Maar, zooals reeds is opgemerkt, gelijkenis alleen is bij een monument als dit niet voldoende: de kunstenaar streefde er ook naar, uit het beeld de ziel te doen spreken, in de nobele, waardige trekken te vertolken de edele deugden, die Mgr. Hamer als priester en bisschop sierden, de edelmoedige zelfopoffering, de zich zelf vergetende naastenliefde, den hoogen heldenmoed, die hem tot apostel en martelaar maakten: bovendien ook de gevoelens van vaderlijke goedheid, diepe zielesmart en onwrikbaar Godsbetrouwen, die hem bezielden in het vreeselijk oogenblik, toen hij, zijn priesters heenzendende, besloot zelf alleen achter te blijven om zijn armen vervolgden Christenen tot het laatste troost en moed in te spreken en ten slotte met hen te sterven.

Het episch grootsche, het aangrijpende van dat moment moest niet enkel spreken uit houding en gebaar, het moest te lezen staan op het eerbiedwaardig gelaat van den grijsaard, onder het wicht van het leed gebogen en toch zich fier verheffend met den ongebogen moed van den martelaar.

Op bewonderenswaardige wijze was de kunstenaar er in geslaagd, dat aangrijpend effect te bereiken.

Voor zijn beeld staande, kregen de beoordeelaars, weder door Victor de Stuers ter zijde gestaan, werkelijk den indruk, een apostel, een martelaar voor zich te zien, wiens geheele leven gewijd was aan het zieleheil van den evenmensch en wiens dood als bloedgetuige van Christus op dat leven de kroon zette; voelden zij door hun

hart de trilling van ontroering gaan, als hoorden zij van de smartelijk bevende lippen de aandoenlijke afscheidswoorden: ‘Neen, ik blijf hier alleen. Gij zijt mij door uw gelofte tot gehoorzaamheid verplicht: gaat, mijn kinderen, God zij met u.’

Thans moest het beeld in brons worden gegoten, hetgeen werd toevertrouwd aan de vermaarde Bronsvennootschap te Brussel, onder bestuur van den heer Charles de Coene, uit wier werkplaatsen reeds zoo menig monumentaal stuk werk is voortgekomen.

Ondertusschen werden te Nijmegen de werkzaamheden aangevangen voor het voetstuk, dat volgens teekening en onder leiding van den bouwmeester Jan Springer uit hardsteen opgebouwd en versierd zou worden met de in half-verheven beeldwerk uitgevoerde portretten der drie gezellen van Mgr. Hamer, eveneens door Bart van Hove, naar de laatste portretten, alzoo in hun Chineesche missionarisdracht, naar het getuigenis hunner kennissen bijzonder gelijkend gemodeleerd.

De Gemeenteraad van Nijmegen had, op verzoek van het Hamer-Comité, voor de plaatsing van het monument de mooiste plek van het mooie Nijmegen afgestaan, namelijk aan het Keizer-Karelplein, aan den ingang der Molenstraat, waarin Mgr. Hamer geboren was en waarin nog zijn broeders en zusters woonden.

Op den dag dat, in tegenwoordigheid van het Hamer-Comité en verschillende afgevaardigden der sub-comité's de oprichtingsoorkonde plechtig in het voetstuk werd besloten (9 Sept.) ging een dier broeders, de vrome en voor alle goeds steeds ijverig werkzame Gerardus Hamer, op 75jarigen leeftijd zich in den hemel met den martelaar vereenigen.

***

Den 28en September was eindelijk de lang verbeide dag aangebroken, waarop het trotsche gedenkteeken zou worden onthuld. Het was tevens de 3e Diocesane Katholiekendag van het bisdom 's-Hertogenbosch, waarop al wat in het diocees aan de katholieke actie deelneemt in de oude keizersstad zou samenstroomen: het was dus de aangewezen dag voor de huldiging der vier Nederlandsche martelaren, allen uit het bisdom van Den Bosch geboortig.

Maar niet alleen uit het bisdom, neen uit alle oorden des lands kwam men naar Nijmegen getogen om van die huldiging getuige te zijn en er zijn deel aan te hebben. Nooit te voren had misschien de oude en toch zoo jonge stad op één dag zooveel vreemde bezoekers binnen haar muren gezien. Ze had zich in rijken vlaggendos gestoken en vooral de omgeving van het monument bood een feestelijken aanblik. Daar had de Canisius-Congregatie een reusachtige Chineesche eerepoort opgericht, en slingers van levend groen, aan hooge masten met wapperende vlaggen en rijkgevulde bloemkorven opgehangen, omgaven het terrein, bestemd voor degenen, die van nabij de onthullingsplechtigheid zouden bij wonen.

De genoodigden van het Hamer-Comité, waaronder de voormalige minister-resident in China, dr. Knobel, waren des morgens afzonderlijk begroet door een gulhartelijke welkomstrede van Prof. J.V. de Groot.

Een optocht, waaraan een dertigtal katholieke vereenigingen met ontplooide vanen en banieren, en zes muziekkorpsen deelnamen, trok, voorafgegaan door een Eerewacht te paard, uit de bloem der Nijmeegsche jongelingschap gevormd (eere-commandant

A. baron van Rijckevorsel, commandant Emile Dobbelmann, onder-commandant G. Möller, vaandrig J.B.L. Wildenbeest), naar het feestterrein, rijke bloemkransen dragende om die straks aan den voet van het standbeeld neer te leggen.

Daar aangekomen, schaarde de eindeloze stoet zich in twee rijen aan weerszijden van het nog omhulde monument. Ook de Eerewacht, na eerst Mgr. Van de Ven afgehaald te hebben, stelde zich met haar schitterende banier, ter eene zijde Nijmegens dubbelen adelaar, ter andere zijde het wapen van Mgr. Hamer voerende, aan weerszijden van het voetstuk op.

Daarvóór een allerbevalligst tafereel: vier en twintig in 't wit gekleede, met purperen bloemen bekranste maagdekens, korfjes dragende met roode, witte en paarse bloemen, en zes knaapjes, rijk als Chineezen uitgedost, met groene palmtakken in de handjes.

Onder de jubelende tonen der Bisschop-Hamer-Cantate, onder leiding van den toondichter Albert Roothaan zelf uitgevoerd door een koor van meer dan driehonderd mannen en driehonderd vijftig knapen, viel het omhulsel en opgetogen aanschouwden de duizenden, rondom het monument vereenigd, met ontblooten hoofde het beeld van den Bisschop-martelaar, in den matten glans van het koninklijk brons, hoog op zijn arduinen voetstuk pralend, helder afgeteekend tegen de blauwe lucht.

Het machtige woord van dr. Schaepman voerde de geestdrift, door den feestzang gewekt en door den aanblik van het beeld aangevuurd, ten hoogen top. Na de overdracht aan het Gemeentebestuur, bij monde van den grijzen voorzitter van het Comité, dr. J.P. St. Berends, ving de algemeene huldiging van den Bisschop-martelaar aan. Namens het Hamer-Comité hing mr. J.F.A.M. Wierdels aan het voetstuk den eersten krans; de Eerewacht volgde, daarna kwamen de cursusgenooten van Mgr. Hamer en de onderscheiden corporaties hun kransen aanbieden, zoodat weldra het voetstuk onder bloemen begraven was. De krans van het Genootschap der H. Kindsheid werd - treffende bijzonderheid! - aangeboden door drie knaapjes, Henri Hamer en Ferdinand van Crimpen, neefjes en de laatste petekind van Mgr. Hamer, en door Eugène Vissers-Jaspers, neefje van den martelaar, pater Jaspers.

De vier en twintig maagdekens, die zich in den vorm der letter H voor het beeld geschaard hadden, plaatsten haar bloemkorfjes op de laagste trede van het voetstuk en de Chineesjes legden hun palmtakken kruiselings daartusschen.

De vaandragers der onderscheiden vereenigingen trokken inmiddels langs het beeld en bogen of wuifden in het voorbijgaan met hun banier als een hulde aan den verheerlijkten Martelaar.

De duizenden toeschouwers verdrongen elkander om het beeld van nabij te beschouwen. Er was maar één roep over het meesterstuk van den kunstenaar. En inderdaad, edel en slank, met vorstelijke waardigheid verheft zich het beeld opzijn forsch belijnd, rijzig voetstuk.

Op de voorzijde van het voetstuk leest men het opschrift:

DE
NEDERLANDSCHE MARTELAREN
VAN CHIN. MONGOLIË
GEHULDIGD DOOR HET VADERLAND
Z.D.H.
MGR. FERDINANDUS H. HAMER
BISSCHOP VAN TREMITHE
APOST. VIC. VAN Z.W. MONGOLIË
GEB. 21 AUG. 1840 TE NIJMEGEN
† 25 JULI 1900 BIJ TO'TCH'ENG.

Wat lager is een palmtak, als zinnebeeld van het martelaarschap aangebracht, met de eeuwig gedenkwaardige woorden: IK BLIJF. GAAT MIJNE KINDEREN, GOD ZIJ MET U.

De drie zijden dragen de prachtig geslaagde, sprekend gelijkende portretten in bronzen bas-relief van Mgr. Hamer's gezellen, met de onderschriften:

E.P. ANDREAS ZIJLMANS
GEB. 27 DEC. 1873 TE WAALWIJK
† 22 AUG. 1900 TE TIÉ-KO-TAN-KOW
E.P. GIJSBERTUS P.M. JASPERS
GEB. 23 JAN. 1871 TE GELDROP
† 14 AUG. 1900 TE SIAO-TSI'AO

E.P. JOSEPH A.M. DOBBE
GEB. 19 MEI 1864 TE 'S-HERTOGENBOSCH
† 22 AUG. 1900 TE TIÉ-KO-TAN-KOW.

Zoo zijn dan de Nederlandsche martelaren van Chineesch Mongolië door het vaderland gehuldigd in een monument, dat de eeuwen kan trotseeren, een gedenkteeken, dat nog tot het verre nageslacht zal spreken van den kruisheld Mgr. Hamer en zijn roemrijke gezellen, maar tevens ook met eere den naam zal levendig houden van den kunstenaar, die het schiep, den hoogbegaafden meester Bart van Hove.[1)]

J.R. VAN DER LANS.

Bisschop-Hamer-Cantate, Gedicht van J.R. van der Lans.

[Met welwillende toestemming des dichters, nemen wij den tekst dezer, door den heer Alb. Rooth aangetoonzette feestcantate hier in zijn geheel over. Het gedicht moge onzen lezers een genot zijn!]

No. 1.

Gloria in excelsis Deo!
Eer aan God in den hoogen hemel,
Lof en dank in eeuwigheid!

1) Bart van Hove, geboren in 1850 te 's-Gravenhage, genoot zijn opleiding aan de Kunstacademie aldaar, aan de Académie des Beaux Arts te Antwerpen en de gelijknamige kunstschool te Parijs; daarna maakte hij een studiereis door Italië. Bij zijn terugkeer in het vaderland vestigde hij zich als beeldhouwer te Amsterdam, waar hij directeur is van de kunstnijverheidsschool 'Quellinus' en hoogleeraar aan de Rijks-Academie van Beeldende Kunsten. Zijn voornaamste werken zijn: beeldengroepen aan het Gymnasium te Amsterdam, het museum Teyler te Haarlem, aan den (later afgebranden) Stadsschouwburg te Amsterdam en marmeren borstbeelden van H.M. de Koningin, Rochussen, Bosboom, David Bles, Hofdijk en Ten Kate (geplaatst in het Rijksmuseum). Van Hove behaalde medailles te Parijs en de gouden medaille te Amsterdam, is lid der Academie van Schoone Kunsten te Antwerpen en versierd met de ridderorden van Oranje Nassau en het Legioen van Eer.

Uit ons menschelijk gewemel
Schittert hel Zijn heerlijkheid.

Hij vormde den mensch uit het slijk der aard,
Boetseerde uit leem zijn leest,
Maar heeft hem het hoogste niet gespaard:
Hij blies in het stof beeld zijn geest.
En de adem der Godheid bezielt den mensch
Tot godlijke dadenkracht.
In heilige aandrift, wil en wensch,
Blijkt de stervling van Gods geslacht.

No. 2.

Eén vonk van 't godlijk liefdevuur in 't harte
Des jonkmans opgevlamd tot heeten gloed,
Wijdt tot Apostel hem, die doodsgevaren tartte
Met martelaren-heldenmoed.
Op het voetspoor van Hem, die voor ons werd geboren
Om de zielen te winnen, in zonde verloren,
Verlaat hij moedig het vaderhuis
En doorzwerft verre landen, in de hand het kruis.
De volken in schaduw des doods gezeten
Doet hij de boodschap des levens weten.
Hij gaat als de Meester, wiens woord hij verkondt,
Al weldoende rond.
En waar hij den voet zet, ontluikt op zijn schrede
De bloem van zaligen Christenvrede.

Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et praedicantis pacem: annuntiantis bonum, praedicantis salutem.[1)]

O voeten moe gezworven,
Bij tochten lang en bang,
Op 't steenig pad doorkorven,
Hoe lieflijk is uw gang!
Gij draagt des kruises zegen
Door woud en over rots.
Gegroet op al uw wegen,
O liefdeboden Gods!

1) Hoe schoon op de bergen zijn de voeten van hem, die den vrede verkondigt en predikt, van hem die het goede verkondigt, de zaligheid predikt.

MGR. M.J.A. LANS,
Warmond.

MGR. A.J.F. MUTSAERS,
Haaren.

DR. IGN. A. VAN OS,
Rijsenburg.

MGR. J.J. HOPSTAKEN,
Hoeven.

MGR. P.J. HOEFNAGELS,
Roermond.

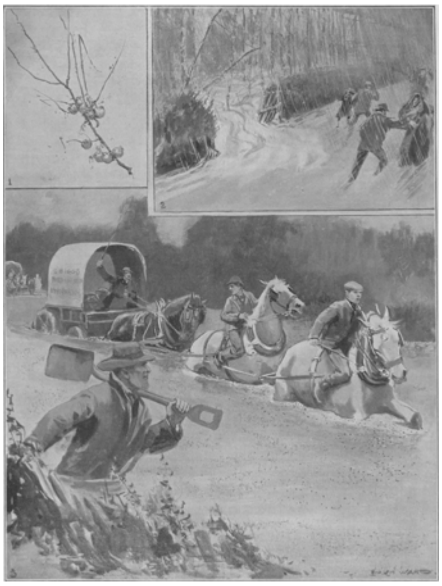

DE HAGELSTORM IN KENT (ENGELAND), NAAR EEN TEEKENING VAN ENOCH WARD.

1. Ontbladerde tak van een appelboom. 2. Een stuk van een heg, weggeslagen door een aanbruisenden waterstroom. 3. Wagens, die met de uiterste inspanning door een laag hagelsteenen ter hoogte van drie voet worden voortgetrokken.

No. 3.

Verbaasd aanschouwen de Heidenlanden
Het werk van zijn Godgewijde handen.
Verrukt zien zij de tempels rijzen,
Waar dankbre vromen Gods goedheid prijzen;
Den hongrenden breken 't levensbrood,
Den wees geopend een moederschoot,
Verlaatnen ontsloten een vaderhuis, -
En zij kussen 't zegenbrengend kruis.

O crux, ave, spes unica,
Gentis redemptae gloria,
Piis adauge gratiam,
Reisque dele crimina.[1]

O kruis besproeid met Jesus' bloed
Onze eenge hope, wees gegroet!

No. 4.

Maar de Booze, onverzoenlijke vijand van 't goede,
Verwekte in helsche woede
Den storm, die de tempels schudde.
O God! de wreede wolf bespringt
De weerlooze opgejaagde Christenkudde,
Die rond haar Herder siddrend samendringt.
De goede herder geeft het leven voor zijn schapen.
Pal staat hij met het kruis als eenig wapen.
‘Gij gaat, ik blijf,’ dus spreekt in doodsgevaar
De trouwe bisschop tot zijn priesterschaar.
Gelijk de Meester, stervend aan het hout der schand,
Geeft hij gelaten zich in beulenhand,
En 's Heilands woord, gepredikt met den mond,
Bezegelt hij met bloed uit wreede wond
Bij wond gedropen.

Video coelos apertos, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei: Domine Jesu, accipe spiritum meum, et ne statuas illis hoc peccatum.[2]

No. 5.

Nu gaat de gouden hemel open
En Jesus, staande aan 's Vaders rechterhand,
Van 't glorierijk Apostelkoor omgeven,

1) O kruis, gegroet, eenige hoop, roem van het verloste volk, vermeerder de genade der vromen en neem de ongerechtigheden der schuldigen weg.
2) Ik zie de hemelen geopend en Jesus staande aan de rechterhand der kracht Gods: Heer Jesus, ontvang mijnen geest en reken hun deze zonde niet toe.

Wenkt hem ten eeuwgen leven
In 't hemelsch Vaderland.
Het witgekleede heir der martelaren
Komt hem met groene palmen wuivend tegemoet.
Belijders, maagden, aller hemelingen scharen,
Zij bieden opgetogen hem den welkomstgroet.
Gods englen stekend juichend hun bazuinen,
De azuren bogen davren van geschal.
Eén groote jubel vaart door Edens tuinen
Bij klank van gouden harpen zonder tal.
En Stephanus, de prins der bloedgetuigenschaar,
Omhelst den nieuwen martelaar.
Nijmegens Schutspatroon
Reikt aan Nijmegens Zoon
De rozen-martelkroon.

De presidenten der Nederl. Groot-Seminaries.

Voor het erf van Sint Willibrord zal het volgende jaar een gouden feesttijd zijn.

Dan zal katholiek Nederland jubelen om een halve eeuw bestaans van de herstelde bisschoppelijke hiërarchie in ons vaderland.

Dat jubilé zal niet wezen derhalve enkel en alleen vreugdevol en dankbaar herinneren van het verleden, van het heuglijk jaar 1853, waarin de Staat niet langer de wettige organisatie der Roomsche religie op den vaderlandschen bodem weerstond, niet enkel een vroom memento van de eerste kerkvoogden, wier namen gezegend zullen zijn bij alle geslachten om den apostolischen ijver, waarmee zij zoo spoedig de pas gereörganiseerde kerkprovincie tot bloei wisten te brengen, niet uitsluitend een blijde *herdenking* van het *verleden*, maar evenzeer een *viering* van het *heden* met zijn rijk en vol bloeiend godsdienstig leven.

Het zal ook vooral een feest zijn van kinderlijke hulde aan de tegenwoordige bekleeders der bisschoppelijke zetels.

Een feest mede van dankbare erkentelijkheid jegens alle geestelijke dignitarissen, welke dien zetels door hun waardigheid, beteekenis en invloed het naast staan.

Bij wijze van praeludium op dien tijd van dank en jubel, wenschen wij den vooravond van het feestelijk jaar in te leiden met onzen lezers de beeltenis te geven van eenige priesters, wier hooge rang en heilrijke arbeid in onze kerkelijke maatschappij hun het recht geven op een eereplaats in de harten van alle vaderlandsche katholieken en op een deel der naderende dankbare feestvreugd.

Wel geldt van geen hunner: onbekend maakt onbemind, - want ieder onzer heeft rechtstreeks of middellijk in eigen persoon of eigen omgeving den zegen van hun werken en streven ervaren, doch wel is ook van hen waar: hoe méér bekend, hoe méér bemind. Welnu, daartoe bij te dragen onder het Roomsche publiek, zooveel in haar vermogen is, acht de redactie der ‘Belgische Illustratie’ hare roeping, en zij is overtuigd, dat al haar lezers het als een welkome verrassing zullen waardeeren de portretten te ontvangen van eenige mannen, wier persoon en wier persoonlijkheid, wel beschouwd, een zeer belangrijk element moeten vormen in de uitgebreide feeststof van het naderend jubilé.

***

Het eerst moge een plaats vinden het vijftal portretten der hoogeerwaarde geestelijken, aan wier vaderhand jaarlijks een generatie van jonge priesters uitgaat over ons land als ‘uitdeelers der Goddelijke Gaven’, van de Presidenten onzer Groot-Seminaries.

De rangschikking komt overeen met de volgorde, waarin de Nederlandsche bisdommen plegen te worden opgegeven, nl. het aartsdiocees Utrecht op de voornaamste plaats, dan de diocesen Haarlem, 's-Hertogenbosch, Breda en Roermond.

Dr. Ignatius Antonius van Os, Kanunnik van het Metropolitaan-Kapittel, geboren in 1847, priester gewijd in 1871, sinds 1896 President van het aartsbisschoppelijk Grootseminarie te Rijsenburg.

Mgr. Michaël Joannes Antonius Lans, Geheim-Kamerheer van Z.H. den Paus, Kanunnik van het Kathedraal-Kapittel te Haarlem, President van het hoofdbestuur der Nederlandsche St. Gregorius-Vereeniging, Ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, geboren in 1845, priester gewijd in 1869, sinds 1896 President van het Grootseminarie te Warmond.

Mgr. Antonius Joannes Franciscus Mutsaers, Proost van het Kathedraal-Kapittel te 's-Hertogenbosch, Geheim-Kamerheer en Huisprelaat van Z.H. den Paus, Ridder in de orde van Oranje-Nassau, geboren in 1831, priester gewijd in 1855, sinds 1887 President van het Groot-Seminarie te Haaren.

Mgr. Joannes Jacobus Hopstaken, Kanunnik van het Kathedraal-Kapittel te Breda, Geheim-Kamerheer van Z.H. den Paus, Officier in de orde van Oranje-Nassau, geboren in 1850, priester gewijd in 1874, sinds 1894 President van het Groot-Seminarie te Hoeven.

Mgr. Petrus Joannes Hoefnagels, Proost van het Kathedraal-Kapittel te Roermond, Geheim-Kamerheer en Huisprelaat van Z.H. den Paus, Doctor in de Theologie, Vicaris-Generaal, Ridder in de orde van Oranje-Nassau, geboren in 1820, priester gewijd in 1845, sinds 1887 President van het GrootSeminarie te Roermond.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg.*)

Op zijn spoedtocht kwam David Flick Piet Muller's huis voorbij; de oude stond in de deur op den uitkijk: hij kende de gemeente en wist, dat er iets bijzonders op til was.

‘Pleister je niet even?’ vroeg Muller, toen David er weinig lust in toonde.

‘Neen,’ antwoordde de jongen kortaf.

Verwonderd over dien vijandigen toon, keek de oude den knaap aan en vraagde schuw:

‘Wat is het, David?’

‘Ik geloof het niet, oom, maar ze zeggen allemaal, dat gij het gedaan hebt.’

‘Gedaan... Wat gedaan, David?’

De knaap strekte zich kaarsrecht in het zadel.

‘Ik durf het niet zeggen.’

‘Mij, Piet Muller, ook niet?’

‘Nu dan, als gij me belooft, het niet verder te zeggen, wie het u heeft meegedeeld, oom. Alle mannen’ - de jongen haperde en keek met angstig schuwe oogen om - ‘zullen Donderdag bijeenkomen bij’ - hij boog zich voorover en fluisterde den naam.

‘Wat is het dan, David?’

‘Dat zult ge nog vroeg genoeg vernemen, oom,’ - de knaap spoorde zijn paard en reed ijlings heen; naar de naaste hoeve was een heel eind.

Piet Muller greep verward naar zijn hoofd en wankelde naarbinnen, begrijpen deed hij er niets van, maar iets schrikkelijks moest het wezen, wijl zijn eigen neef hem zóó had kunnen aankijken. Twee dagen zat hij over zijn bijbel gebogen en las bladzij op bladzij, den derden zadelde hij zijn paard, liet zich door zijn vrouw in het zadel helpen en reed neerslachtig weg. Het duurde een halven dag, eer hij het doel zijner reis bereikte, maar hij wou en zou hooren en zien, hoe het kwam, dat een kind zóó fel en bits had kunnen zijn tegenover een zoo achtbaar man als hij.

Kort na 't aanbreken der schemering was hij aan het einde van zijn rit, pinde zijn paard vast naast de andere en trad met langzame, stramme passen op de donkere groep toe, die hij naast een steenenkegel op de vlakte verzameld zag. De samenscholing dier donkere gedaanten zou voor menigeen iets vreemds en ijzigs gehad hebben, - wel het eerste, niet het laatste voor Piet Muller. Hij herkende eerst aan zijn stem dan aan zijn kruk den ouden Zimmer, die, leunend op zijn voetstut, oreerde van ‘*unserm Kaiser*,’ die voor alles raad wist. Maar,’ en zijn stem zonk tot een meewarig gefluister, ‘hij is dood, Molkte is dood, Bismarck is ook dood, dat waren kerels, vrinden, dat waren 't.’ Hij schudde met het hoofd en liet een rauw keelgeluid hooren. ‘*Sie sind alle fort... fort... tot...!*’ Hij kneep zijn kleine oogen dicht en zuchtte zwaar.

De anderen zwegen. Wat kon 't hun eigenlijk schelen, hoeveel er dood waren, zij, die nauwelijks meer op de levenden hoopten.

Piet Muller naderde en zoo mogelijk werd het zwijgen nog stommer. Reeds werd er voor hem baan gemaakt; de hand, die hij uitstak ten groet, scheen niemand te zien.

‘Wat... wat is dat, vrienden?’ stamelde de oude verslagen.

Niemand antwoordde, stil wies in hun zielen de haat. Op eens verloor Zimmer zijn zelfbeheersching, stampte met zijn kruk op den grond en snerkte met zijn krijschende stem:

‘*Mijne* hoeve is nog niet afgebrand, maar ik hoop, dat 't spoedig gebeuren zal.’

Piet Muller begreep niet. Vragend zag hij van den een naar den ander, maar hij ontmoette slechts toornende blikken. In het hoofd des ouden begon het te warrelen en, terwijl hij zijn beenen voelde sidderen, wankelde hij op Zimmer aan om wat op hem te leunen. Maar de Duitscher stiet hem onzacht weg en mompelde iets van zijn plicht jegens het nieuwe vaderland. Muller begreep nog altijd even weinig, maar het zwijgen der vrienden beangstigde hem. Hij wankelde heen en weer, als soms een scheepsroer bij storm, en staarde met zijn

onschuldige kinderoogen op de verbitterde schaar.

‘Wat is het toch, vrienden, wat is het?’

Hetzelfde onverbiddelijke zwijgen was het antwoord. Des ouden lippen beefden, maar vroegen niet weer.

‘Beginnen, Simeon!’ zei Erasmus Flick, om aan het pijnlijk tooneel een einde te maken, en de oudste der drie ter vergadering opgekomen zoons klom op den steenenhoop.

Allen ontblootten het hoofd, Simeon Flick was theologant, en allen wisten, wat volgen ging.

Een bijbel in de eene hand houdend, stond de jonge geestelijke boven de rijzige mannen uit en zag op hen neer. Hij was een der jeugdigsten, maar de omstandigheid, dat hij zich geroepen achtte het Woord Gods te verkondigen, verleende in de oogen der Boeren aan zijn tengere gestalte een waardigheid, waarvoor de hoofden van grijsaards zich bogen. Hij sloeg met de vlakke hand op het boek en begon op preekerigen toon te spreken:

‘De Heere heeft Zijn aangezicht van ons afgewend en zwaar rust de last van Zijn gramschap op ons land. De scharen der Philistijnen en Amalekieten zijn over dit gewest als een zwerm van sprinkhanen. Edoch zoo goed als Zijne hand kan slaan, zoo goed kan Hij het verslagene weer oprichten en rechten wat krom is.’

De jongeling steeg nog in de vereering der vergaderden; zijn onschoon, mager aangezicht gloeide, terwijl de Schriftteksten van zijn lippen rolden. De sombere klaagliederen der profeten huilden door de lucht, de echo bauwde ze voort over het donkere heuvelige land.

Een heel uur sprak hij over den verdoemden verrader Judas, wiens handlangers hij zag in alle tijdperken der geschiedenis. Doch er bleef nog hoop. David had Goliath, Judith Holofernes verslagen, Daniël profeteerde in den leeuwenkuil het nieuwe Rijk.

De harten der mannen klopten sneller.

‘Ja, ja,’ werd er gemompeld, ‘dat alles is ééns geschied en kan weer gebeuren.

De jonge prediker zweeg, en allen drongen naar hem toe om zijn hand te drukken.

‘Dat was schoon,’ zuchtte Zimmer, terwijl tranen over zijn wangen vloeiden. ‘Vrienden, ten strijde, ter zege, voorwaarts, *immer vorwärts!*’

‘Wacht!’ sprak de theologant. ‘Nu rest nog het laatste en gewichtigste. We zijn hier gekomen om den verrader te veroordeelen, die zich waarschijnlijk in ons midden bevindt.

Het werd doodstil, de mannen lieten het hoofd zinken, en Simeon sprak door, zich inspannend om zijn zwakke stem klank te geven.

‘Waar de acht kanonnen begraven lagen, dat wisten alleen de ouderlingen der gemeente. Onze vijanden hebben ze. Verraad!’ riep hij en sloeg den bijbel hard dicht.

‘Verraad!’ mompelden de mannen aan den voet van den steenhoop.

‘Dit is een slag, die de uitkomst van den oorlog wijzigen kan, een slag, die voorbeeldig gewroken moet.’

‘Gewroken!’ riepen de mannen uit één mond.

‘Alzoo gebiede ik u, krachtens de waardigheid, waartoe ik verkozen worden zal, zoo de Heere het wil, met uw rechterhand op de Heilige Schrift te zweren, dat bloedige wrake genomen zal worden. Bloedverwantschap, liefde en vriendschap moeten nu zwijgen. Verneemt een zoon, dat zijn vader het gedaan heeft, zoo zal hij hem dooden met eigen hand en in zijn bloed afwasschen de schande van geboren te zijn uit een

verrader. Heeft een zoon het gedaan, dan zal de vader hem het leven benemen. Heeft uw broeder het gedaan, dan weg met hem en vervloekt zij zijn nagedachtenis in eeuwigheid. Zoo geschiede het, amen! Want naast den Heer onzen God is ons ons aardsche vaderland het heiligst. - Komt allen en spreke ieder luide zijn eed!'

Meegesleept door de heftige vervoering des jongen redenaars, diep in hun harten door de predikatie geschokt, traden allen nader. Met wankelende schreden haastte zich Piet Muller voorop, doch de theologant duwde zijn uitgestrekte hand weg en sprak:

'Ik weet niet, maar geloof niet, dat gij zijt bedoeld bij den oproep!'

Daar begreep de oude eindelijk en viel met een smartkreet op den grond. Maar de mannen schenen hem niet te zien, hun haat maakte hen gevoelloos; zij maakten een kleinen omweg om de aanraking met hem te vermijden.

'Vader, Ruben, David!' riep de theologant na eerst zelf den eed te hebben afgelegd.

Zijn vader en zijn broeders kwamen en zwoeren met twee vingers op den bijbel, en de anderen volgden.

Ook Van der Raadt, toen 't zijn beurt was. Wel had hij zich zelven eenmaal beloofd, geen menschenbloed meer te zullen vergieten, maar dit was iets anders, iets oneindig ergers, en zoo sterk was zijn afschuw, dat hij in een wijden kring om Piet Muller heenliep, die als een lijk op den grond lag, met het gezicht tegen de aarde gedrukt.

'Mijn vaderland,' sprak hij, 'aan God en aan u mijn woord: mijn en mijn zoons naam moge gevloekt zijn, wanneer ik het verraad niet wreek, zoodra ik bewezen zie, wie de dader is!'

'En De Bliets?' vroeg iemand, toen de laatste de hand op het heilige boek gelegd had.

'We hebben aan hem gedacht,' antwoordde Erasmus Flick, die den triomf van zijn zoon stond te genieten. 'Mijn jongens rijden morgennacht naar zijn kamp.'

'En waarom niet onmiddellijk? Het bericht van de kanonnen moest hem eens eer ter oore komen.'

'Morgennacht is het lichte maan en gaat het gemakkelijker de patrouilles der Roodrokken te verschalken.'

De mannen knikten toestemmend en drukten elkander de hand tot afscheid. Om Piet Muller bekommerde zich niemand, en bij het heengaan sprak de theologant nog eens met plechtigen nadruk: 'Dat ieder zich zijn eed herinnere en de vervulling niet uitstelle, zoodra hij het eerst den erkend schuldige bejegent!'

'Dat zweren wij!'

Van der Raadt's stem klonk het luidst onder alle, en zijn vuist balde zich onder den uitroep.

(*Wordt vervolgd*.)

Een zonderling, door Béha. (*Vervolg*.)

'Ik,' - Tom wendde zich af, om zijn blos te verbergen, zijn eergevoel en de eerzucht om de weddenschap te winnen streden in zijn borst, 'ik sta er nog op en blijf mijn plan staande houden,' zei hij eindelijk op een toon, die Dick een heimelijk glimlachje ontlokte.

Ondanks den herfsttijd, brandde de zon verzengend boven land en beemd, onbarmhartig goot zij haar stralen uit op het dichterlijke hoofd van Tom Boyle, die van sir Roberts landgoed door velden en weiden naar het slot Fonthill-Giffon wandelde. Nadat hij van het gesprek met Dick was teruggekeerd, had hij zich den tusschentijd tot het middaguur ten nutte gemaakt om een weinig te rusten en een eenvoudig, doch keurig toilet te maken, ten einde in geval van nood niet als een gemeene indringer met roofzuchtige, bedoelingen behandeld te worden; voor 't geval zulks echter niet noodig zou zijn, verborg hij den gentleman onder een lange, grijze overjas van grove stof en het zorgvuldig gekapte haar onder een groote pet van dezelfde kleur. Hij had noch zijn gastheer noch een der andere heeren gesproken; ook nu hij voor de tweede maal het huis verliet, vermeed hij elke ontmoeting. Over het twijfelachtige zijner handelwijze was hij heel wat geruster dan straks; hij had zich voorgehouden, dat het hem, die, naar hij meende, met een buitengewoon schelpen blik was toegerust, licht gelukken kon een spoor te ontdekken, dat Fonthill-Giffon als den zetel van een wereld- of minstens staatsgevaarlijk individu kenmerkte, - en in dienst van de menschheid of het land verborgen wegen té bewandelen, dat mocht geen onrecht heeten!

Op den slottoren sloeg het twaalf uur, en de klokken der naburige plaatsen droegen de boodschap van het middaguur door de blauwe onbewolkte lucht, toen meneer Tom, druipend van het zweet, op het met Dick afgesproken punt aan de achterzijde van het slotpark aankwam. Het terrein was reeds op eenigen afstand zachthellend opgeloopen en verschafte van dat standpunt een uitzicht over de geheele streek, het scherpe oog van Tom kon duidelijk het eigendom van sir Robert onderscheiden, dat bijna in rechte lijn - en schijnbaar dichtbij - met de plek geiegen was, die de dienaar van mijnheer Beckford hem had aangewezen.

Dick had woord gehouden. Daar stond de bewuste ladder; van gemakkelijke, dikke sporten voorzien, voerde ze tegen de niet onaanzienlijke hoogte van den muur op, die de bezitting van den geheimzinnigen zonderling omringde.

‘Hm, hm!’ hoestte Tom, als ten teeken, naar boven - ‘hm, hm!’ klonk het uit de hoogte terug.

De voet stond op de eerste sport van de ladder, toen bij den jongen man de gedachte opkwam, dat men, evengoed als hij de streek overzag, gemakkelijk hem zelven in de nu juist niet onverdachte houding, die hij bezig was aan te nemen, ontdekken kon. Onwillekeurig draaide hij zich om, en het wilde hem toeschijnen, dat een paar vensters in de bovenverdieping van sir Roberts landgoed wijd open stonden en dat een aantal hoofden, onder welke hij dat van zijn gastheer zeker meende te herkennen, naar hem stonden te kijken, ja, het was hem, alsof men zelfs een verrekijker op hem richtte.

‘Hm, hm!’ klonk het weer aan den anderen kant van den muur, er was geen terug voor meneer Tom, hij had het noodlot uitgedaagd, het moest zijn gang gaan.

Gezwind was de magere gestalte van Thomas Boyle naarboven geklauterd, om aan de andere zijde langs benedenwaarts voerende sporten achter den muur te verdwijnen.

Aan den voet der ladder wachtte Dick. Geen spoor van eenige kwetsende vertrouwelijkheid was in 't gedrag van den jongen man jegens mijnheer Thomas te bespeuren, aan niets was te zien, dat de dienaar met den bezoeker een geheim deelde, hetwelk den gentleman nu juist niet tot grooten roem strekte: eerbiedig heette hij den jongen edelman welkom. Men had, voegde hij er bij, geen beteren tijd voor de onderneming kunnen kiezen, want de zalen en kamers van het slot, wier bezichtiging de moeite loonde, waren geheel verlaten, en de dienstboden òf aan tafel òf ter rust.

De stilte, die in de geheele bezitting van den zonderling heerschte, legde voor Dicks verklaring de beste getuigenis af; in den tuin, dien lom, door zijn gids geleid, op een smal pad langs den muur doorschreed, was geen levende ziel te ontdekken, geen enkel geluid verkondigde de nabijheid van eenig menschelijk wezen.

Gaarne had hij er eenige oogenbhkken vertoefd, want een ware tropische pracht, getuigende van de zorgvuldigste verpleging en van buitengewone kosten tevens, omgaf hem, maar Dick zette den bewonderenden jongen man tot doorloopen aan; vóór alles gold het, 't binnenste van het slot te be-

treden, vóór welks muren beiden nu aangekomen waren.

CHINEESCHE EEREPOORT: HULDE DER CANISIUS-CONGREGATIE AAN MGR. HAMER.

Naar een photographie van Conrad Reijers (firma W. Ivens) te Nijmegen.

Een klein poortje stond half open, en Dick liet den geheimen gast binnentreden; eerst ging het naar de laagte, want de trap, waarheen die ingang voerde, leidde naar het sousterrain, maar reeds na weinige oogenblikken steeg de gids eenige treden naar boven, en mijnheer Tom bevond zich in de vestibule van het slot Fonthill-Giffon.

De indringer zelf was eigenaar van een statige woning, en hij had er genoeg gezien, om zich niet licht door den eersten indruk te laten verblinden, doch de indrukwekkende ruimte met de breede marmeren trap, waarvan het middelste gedeelte met een donkeren looper van Indisch weefsel prijkte, en wier kanten van donker bronzen, rijk geciseleerde leuningen voorzien waren, daarbij de kandelabres van gelijke kleur, de daarbij passende boomgroepen en bronzen beelden, dat alles wekte in hem de hoogste bewondering, en hij zag er bijna tegen op - daar hij zich van het onrechtvaardige zijner handelwijze bewust was - den voet op de treden te zetten, die naar de bovenverdiepingen voerden.

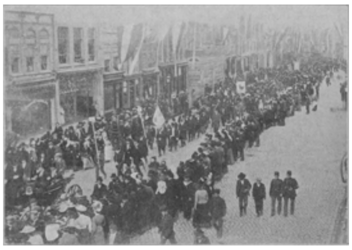

HET OOGENBLIK DER ONTHULLING VAN HET MONUMENT VOOR MGR. HAMER EN GEZELLEN.
Naar een photographie van Conrad Reijers (firma W. Ivens) te Nijmegen.

Evenals beneden heerschte ook hier in den langen, met schilderijen behangen corridor, de diepste stilte, den dichterlijken Tom kwam het als de eenzaamheid van een betooverd slot voor, als een sprookje, en die indruk werd in zijn licht ontvankelijk gemoed nog versterkt, toen Dick de hooge vleugeldeur opende en hij de eerste in de reeks der zalen en kamers betrad, die zich, meestal slechts door teruggeslagen portières gescheiden, aan zijn opgetogen en verrasten blik opdeden. Zoo het de weelde alleen

geweest was, die een verkwistende rijkdom zonder kunstzin gemakkelijk kan aanbrengen, dan zou Thomas Boyle die ter nauwernood een blik hebben waardig gekeurd, doch de ophooping van kunstschatten, die zijn oog allerwegen ontmoette, stempelde de kostbaar opgesierde ruimten, welke echter geenszins den indruk van pocherij maakten, tot een waar museum. Tom Boyle, die de opvoeding en vorming van een gentleman had genoten, vergat, geheel en al in bewondering verzonken, het doel zijner tegenwoordigheid in deze met de kostbaarste houtsoorten of de uitgelezenste tapijten belegde vertrekken, vergat, hoe onbehoorlijk zijn aanwezigheid was en bleef de eene zaal, de eene kamer na de andere, in opgetogenheid bewonderen, totdat Dick, die hem zwijgend en zonder eenig gedruisch te maken gevolgd was, en zich in de verbazing van den jongen man scheen te verlustigen, naast hem kwam staan en op een portière van goudbrokaat wees, die zich tusschen twee marmeren groepen van hooge kunstwaarde bevond en zichtbaar een deur verborg.

(*Wordt vervolgd.*)

GEZICHT OP DEN STOET, OP WEG NAAR HET MONUMENT VOOR MGR. HAMER.
Naar een photographie van Conrad Reijers (firma W. Ivens) te Nijmegen.

Bij de Platen.

Een hagelstorm in Kent. -

Heeft de afgeloopen zomer ons slechts weinig stof tot roemen gegeven, in het buitenland heeft hij zich gekenmerkt door een grilligheid en guurheid, die iedere gedachte aan het begrip zomersch te eenenmale buitensluiten.

De dagbladen hebben indertijd volgestaan van berichten over overstroomingen, stormen, wolkbreuken, waardoor steden en dorpen, vaak geheele landstreken werden geteisterd. De norsche wintervorst had het zijn zooveel zachteren collega, die des zomers regeert, niet kunnen verbeteren.

Onder de landstreken, waar de herinnering aan den jongsten zomer nog lang levendig zal blijven, behoort ook Kent, een der vruchtbaarste provincies in Engeland, waar de geheele oogst door een geweldigen hagelstorm werd vernietigd.

Onze afbeeldingen op blz. 317 geven daarvan een aangrijpende voorstelling. Op de grootste zien wij, hoe, met de uiterste inspanning van menschen en paarden, de wagens door de hagelsteenen worden voortgetrokken, die tot een hoogte van drie voet liggen opgestapeld. Op de kleine afbeelding in den bovenhoek links zien we den tak van een appelboom, door de hagelkorrels geheel van zijn bladeren beroofd, terwijl de vruchten zelf zijn stukgeslagen. Op de afbeelding in den rechterbovenhoek zien we, hoe een stuk van een heg is weggeslagen door een onstuimig aanbruisenden waterstroom, waarvoor de menschen, die met den pluk der hop bezig waren, in allerijl de vlucht namen.

[Nummer 41]

Allerheiligen.

Naar middeleeuwschen trant was de christelijke kunst voor den leek in werkelijkheid het algemeene en geliefde devotieboek, waarin de leer der H. Kerk op plastische wijze werd verklaard en toegelicht; het bevatte de geschilderde levensberichten der ‘lieve Heiligen Gods,’ waaruit hoofd en hart sterkte gewonnen, waar de volle levenspoëzie werd geboren en gevoed.

Ziedaar de eerste wording en het hoofddoel dier tallooze, van gedachten overvolle scheppingen, dier werken, tintelend van heilige overtuiging der primitieve Meesters.

Zoo verlangde het ook de Kerk en sprak haar wil en wet in meer dan een der plechtige Conciliën uit.

De tijden zijn veranderd; thans bewondert menige kunstvriend die schilderingen als persoonlijke, geniale inspiraties van den maestro, die in de kern der zaak slechts de uitbeelding waren der onvergankelijke, Roomsche begrippen, beschouwingen en verwachtingen.

De viering van *Allerheiligen* was en is een uiting van een dier vele troostgevende waarheden der H. Kerk. Reeds in de eerste tijden vinden wij dien blijden herinneringsdag der ‘Vrienden Gods’ gemeld, en de woorden, waarin alreeds de H. Joannes Chrysostomus hierover tot de Christen-Grieken sprak, zijn tot ons gekomen, en na hem - wie telt de predikatiën, godsdienstige beschouwingen en overwegingen over die Uitverkorenen des Hemels, dier tallooze Kinderen der H. Kerk, van Haar, de veelzijdige, en immer heilige! Zij viert in hare tempels martelaren en belijders, apostelen en profeten, jeugdige knapen, maagdekens en afgeleefden van dagen, de grooten en de kleinen der wereld. Zij weet tevens, dat buiten die allen nog duizenden en duizenden het hemelsche Eden bevolken; talloozen, die er heilig geleefd hebben in zeer verscheiden levenskring, op aaide, deugddaden stellend van het meest verschillend karakter, arbeidend aan hunne zaligheid op steeds weer uiteenloopende wijs, naar anderen landaard en anderen volkstrant, in alle vagen van het hooge en lage leven. Zij is het volheerlijke, smetteloos reine prisma, voor negentien eeuwen door Christus' Godheid bestraald; ontbindend dien eindeloozen lichtglans, zendt zij in niet te schatten kleuren en tinten de stralen van heiliging uit naar alle tijden en naar alle streken van de groote, wijde wereld. Dit is haar hemelsch *Te Deum*, lofjuichend den Christus, Dien alle zaligen op hunne eindige en eigene wijs weerspiegelen. Is Christus de Oneindige ook in Heiligheid, Zijne Kerk werd de schitterendste afstraling daarvan door het deugdbetoon harer leden. Hen allen, de alom bekenden zoowel als de niet vermoeden herdacht en herdenkt zij op haar ‘Allerheiligenfeest.’

***

De kunst, als reeds gezegd, vierde reeds zeer vroegtijdig die glorie der Kerk in plastische voorstellingen op paneel of in steen, later op muurvlak en doek. Voor de beschrijving van den ontwikkelingsgang van het ‘Paradijs-tafereel’ ontbreekt hier ten eenemale de plaats, want lang en moeilijk begaanbaar was de weg, die er ligt

tusschen de vroegste inkrassingen der katakomben - gelijk eenigen willen - langs altaarversieringen, muurschilderingen, beeldwerken boven kathedraal-deuren, fijne miniaturen in koor- en misboek en de latere ontwikkeling der technische uitvoerigheid en gesloten eenheid in kompositie, gelijk *Niccolò Pisano* toonde in het Baptisterium te Pisa en volkomener nog *Orcagna* in de Florentijnsche Strozzi-kapel en de *Lorenzetti's* in hunne meesterwerken te Pisa. De stoot was gegeven tot de talrijke ‘gerichtsstukken’ - waar de ‘paradijstafereelen’ de fragmenten van zijn - der Italiaansche scholen. Volgens dezelfde gedachten, zelfs in gelijkaardige vormen, drukken gemeenlijk alle meesters die heerlijke motieven uit.

Mus. Berlijn.
Naar een phot. van Braun, Clément & Co., Dornach, Parijs en New-York.
DE GEZALIGDEN, zijstuk der triptiek ‘Het laatste Oordeel’ van Fra Angelico.

Het tafereel is steeds in drieën gedeeld: op het middenvlak troont de Godheid in hare ‘majestas’, de lichtende zon der gerechtigheid, die haar als een ‘stralenmantel’ omgeeft; *de H. Maagd, de H. Johannes*, profeten, apostelen, ordestichters en vele heiligen zetelen mede bij het goddelijk gericht; uit de graven stijgen de dooden reeds ten oordeel op. De beide zijtafereelen schilderen rechts de straf der verdoemden, links het glorieuze geluk der gezaligden, opstijgende ten Hemel.

Tot een vermanende les, maar tevens tot een zielvollen troost waren de gekozen typen voor de geloovigen onmiddellijk aan kleeding en symbool erkenbaar; zoo althans schilderden *Giotto, Fra Angelico, Fra Bartolommeo* en zoovele pieuze en begaafde meesters de Kerkelijke dogma's in jubelende kleuren en lijnen. Maar de eertijds zoo heldere les werd niet meer begrepen, de hartelijke troost verstomde, toen de Renaissance-kunst, toen *Signorelli, Michel-Angelo*, de school der *Van Eycken* hadden geleerd, om de uitverkorenen van kleederen en herkenningsteekenen be oofd, als naaktfiguren in teekening te brengen

***

Fra Angelico is in de Paradijs-tooneelen de onbestreden meester door zijn karakteraanleg, evenzeer als door een zeer persoonlijk, voor soortgelijke motieven allergelukkigst talent. Dan blijken zijne schilderingen zoo ten volle begrepen en met

zijne beste zielekrachten doorleefd, dat reeds zijne vijf bekende werken[1)] hem een plaats zouden aanwijzen onder de grooten der grooten in dit genre der kunst. Beschouwt men zijne ‘oordeelstukken’ - waartoe dan zijne ‘Paradijzen’ behooren - in hun geheel, dan missen zij de volkomen kunstkracht, die vele meesters voor en na hem in hunne scheppingen hebben neergelegd.

Angelico's vermogen was, gelijk trouwens bij de meesten zijner vakbroeders, tot een bepaalden kring beperkt; voor het vreeswekkende in het Laatste Oordeel, vooral

1) Zijn vijf bekende werken in dit motief zijn die: 1°. van *Berlijn*, aangekocht uit de verzameling van lord Ward (Dudley-House te Londen); 2°. van *Orviëto*, door Signorelli afgewerkt; 3°. van *Florence* (Galleria); 4°. van *Rome* (Orsini-Galerij); 5°. van *Leon forte* (Sicilië).

voor de straf der verdoemden had zijn penseel slechts een machteloozen toets.

Wat in Fra Angelico als artist voor tekortkoming geldt, komt evenwel ten goede aan het karakter van den 'Engelachtige' onder de meesters. Hij had het hemelsche lief, zoo innig lief, dat hij met de heiligen als met zijne broeders verkeerde; den storeloozen vrede van het Paradijs beminde hij, waar de Madonna leefde en de Engelen, waar zijne Medebroeders het loon hadden ontvangen voor hun kloosterdeugd. Zoo hij zich neerplaatste voor zijn paneel of karton, dan vroeg het hem slechts luttel arbeids om zich in te leven in die hemelsche sfeer, dan gevoelde, dan zag hij allen, stralende in hef glorielicht, dat in de Godheid ontsprong. Zijne schilderingen zijn eigenlijk de gebeden, die hij 's morgens, 's middags, 's avonds opzond naar omhoog, of zij zijn uitingen van de juichende verwachting, van een zielshymne triomfantelijk gezongen in zijn religieus gemoed en verstoffelijkt in een mooien vorm en tintelend koloriet. En daarom is het, dat hij het smartelijke wee van het lijden der verworpenen, een 'Inferno' in dantesken zin, dat hij het harde en meedoogenlooze der pijnigende wreedaards in zijn 'martelaarstafereelen' nooit met de volle zeggingskracht van den kunstenaar heeft weten te vertalen.

Nog eene opmerking schijnt mij niet onbelangrijk toe, nu de redactie der *Belg. Illustratie* een bijschrift bij een 'Allerheiligen-stuk', juist van *Fra Angelico*, vraagt. Het onderscheidende bij dezen schilderreligieus is onder meer, dat hij voor zeer intiemen kring arbeidde. Zijne werken - nu zijn zij meest in musea verstrooid - waren als opwekkingen tot godsdienstige overweging, bijkans uitsluitend voor zijne Ordebroeders in het klooster bedoeld. Wanneer men die schilderingen in officiëele verzamelingen bewondert, dan gevoelt men, dat zij iets derven, dat zij hier minder begrijpbaar zijn, dat zij thans niet op juiste waarde zijn te schatten; in kerk en klooster, in haar eigen, geestelijk milieu, daar wordt eerst de hoogere schoonheid ten volle leven gewekt. De meeste zijner stukken houden bij voorkeur zijne eigene, verheerlijkte Ordebroeders in herinnering, want dezen zijn immers de gekozen Patroonheiligen der Dominikaansche religieuzen, in wier kloostercel of kloosterkerk zij als navolgenswaardig toonbeeld werden voorgesteld.

Aldus ook op bijgevoegde plaat. Zij is een reproduktie van een 'Parad ijs', thans een der prachtjuweelen van het Berlijnsche museum geacht. Voor wie het geschilderd werd, bleef onbekend; evenwel toont het geheele motief, dat het voor een der kloosters van Fra Angelico's eigen orde bestemd werd. Hij teekende hier met al de nauwkeurigheid en opmerkingsgave van een kunstenaar de beelden - portretten, gis ik, van zijn medebroeders, met wie hij woonde en omging iederen dag.

In de wazige verte, hoog boven alles en allen doet hij het hemelsche Sion vermoeden, 'dat geen oog heeft gezien'; het werd aangeduid door een stralenden lichtgloed, die een glorieuzen jubel plechtig uitspreidt over den opwaarts golvenden rei der uitverkorenen. Velen zijn er vertegenwoordigd in dien gelukzaligen heiligen-stoet: een Paus en Kardinaal, religieuzen van St. Franciscus' en St. Dominicus' orde, verschillende leeken, mannen en vrouwen. Allen worden opgeleid door hun Bewaarengel, den trouwen helper, die voor hen waakte en voor hen bad en thans de kroon voor zijne zorgzame schutse ontvangt, nu hij den zalige kan invoeren tot het eeuwig leven bij God; en in het innigst en volst gevoel hunner verworven, onverliesbare zaligheid scharen zich eenigen in vrije en blijde beweging tot een hemelschen rondedans, hand aan hand met elkander en hunne heilige Engelbewaarders vereenigd.

Hoe weinige schilders hebben het geheim verstaan, om de hemelingen in een dans te zaam te reien en hen niets van hunne nobele hoogheid als uitverkorenen Gods te doen derven. Mensch als hij was, kon Fra Angelico hen uitteraard slechts als menschelijke figuren uitbeelden in lichamelijke bewegingen met stoffelijke verven; hunne aktie blijft echter te midden der meest losse bevalligheid van zoo statige gratie doortrokken; zijn smaragdgroen en cinnaber, zijn granaatrood en ultramarijn, al zijne kleuren en tinten zijn zoo volkomen in onderling evenwicht en stemmen immer zoo harmonisch met vorm en motief te zamen, dat de schilder, als spelend, aan een der moeilijkste vragen van christelijke kunst de meesterlijkste oplossing geeft, namelijk, om het hemelsche motief nog eenigszins te doen uitstralen in aardsche vormen.

Nijmegen. M.C. NIEUWBARN, O.P.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

Op dezelfde plaats lag nog altijd met het gezicht op den grond de oude Muller. Zijn paard wachtte een poos en hinnikte klaaglijk, als het de andere paarden wegrennen zag. Dan keek het verbaasd om, trok met een ruk de pin uit den grond en ging tot den eenzamen man. Het besnuffelde hem, stootte speelsgewijs met den neus tegen zijn schouders, en toen het deze manoeuvre eenige keeren herhaalde, ontwaakte zijn meester uit zijn verdooving en keek verward om.

'Zoo iets gelooven ze van mij... van mij,' zei hij en tastte als een dronken man om zich heen. Hij vond den bijbel, dien de jonge geestelijke naast zijn hoofd had gelegd. Daar herinnerde hij zich alles in bijzonderheden en begon te snikken als een kind.

Het paard hinnikte en stiet hem weer aan met den kop.

Piet Muller steeg met moeite in het zadel en reed huiswaarts. Vroeg in den morgen bereikte hij zijn hoeve en vonden hem zijn huisgenooten in een schuur, met den bijbel op zijn knieën zittend in een hoek... aldoor schaterlachend en met verdwaasde oogen. De zielskracht des grijzen was gebroken, hij was zinneloos.

Een paar uur later kwam een Kaffer in het Engelsche kamp vertellen, dat zijn baas gek was geworden. De soldaten joegen hem weg en vloekten hem spottend achterna; ze hadden aan wat anders te denken dan aan een Boeren-stakkerd Blenkins, die rondslenterde en overal omsnuffelde, luisterde alleen met gehuichelde deelneming naar het onsamenhangende verhaal van den jongen Kaffer en begaf zich toen naar den bevelhebber der politietroepen, om, naar hij het knipoogend noemde, hem een heuglijk nieuws te brengen.

'Stapelgek? Hoe komt dat dan, kerel?' vroeg de majoor, die werkelijk een beetje onthutst scheen.

'Dat komt, omdat je in oorlogstijd nooit iets goeds kunt doen, of het wordt misverstaan en misduid,' sprak Blenkins kwansuis begaan.

'Maar à propos, majoor, als ik u raden mag, zult ge verstandig doen met de volgende nachten een sterke wacht-patrouille tegen het Noorden uit te zetten, want ik vermoed een of anderen helschen streek van die Boeren. En nog iets, majoor, wanneer komen de Schotten?'

Zoo sterk geleek hij op dit oogenblik op een hyena, dat de majoor hem woedend den rug toekeerde, maar als officier wist hij ook, dat woordhouden de eerste krijgsmansdeugd is en hij wilde zijn beloften niet breken.

‘Morgenavond!’ snauwde hij.

Blenkins lachte en ging. Toen hij buiten kwam, stonden twee Kaffers te leunen tegen den muur. Zij wisselden een blik, zoodra Blenkins zich vertoonde, die tot zijn verbazing of liever tot zijn schrik in den eenen den koetsier van den ouden Muller herkende.

‘Vader en zoon,’ dacht hij halfluid, ‘wat moeten die hier?’ Maar overal slopen Kaffers rondom het Engelsche laager, en Blenkins ontgaf zich zijn angst.

‘Blijf jij hier, Goliath,’ zei de oudste Kaffer, ‘en verlaat-ie één oogenblik den omtrek van 't kamp, dan weet je, waar ik ben.’

De jonge Kaffer knikte en liet zijn witte tanden zien. Met een blik van geheime verstandhouding verwijderden zij zich en gingen slenterend huns weegs. In den loop des namiddags werd, volgens Blenkins' advies en naar den door dezen voorgeslagen kant, een sterke wacht-patrouille uitgerust. De majoor kende Blenkins' speurvermogen en vertrouwde hem op zijn minst zoo lang, als hij den kerel van zich afhankelijk wist in zijn voorgenomen wraak op den veldkornet.

Dienzelfden nacht nog bescheen de maan de drie lijken der zoons van Flick; tegen hun verwachting hadden zij de veldtroepen wakend gevonden en het moordend lood der Engelschen had hen geveld.

VI. *Blenkins' wraak.*

‘Ha, ha, ha, veldkornet Abraham van der Raadt, 't is gedaan met jelui gemeene, hartlooze koppigheid! De tijd is voorbij, hè, dat je 'n mensch, tusschen twee paarden gebonden, het land uitjoegt, omdat ie 'n ellendig hoen den nek omgedraaid en wat bedorven eieren gestolen had. 't Is uit met jelui vervloekte vroomdoenerij, anderen zijn baas, nu hebt jelui te zwijgen. Al je bijbelspreuken en psalmen helpen je geen zier, en één van hen, die nu te bevelen hebben, staat hier voor je, verstaan?’ Blenkins sloeg zich met een uitdagend trotsch gebaar op de borst en keek den ander aan met een valschen, tartenden blik. ‘Ik kan even naar den generaal loopen en vertellen, waar je bent. Veldkornet! ha, ha, ha!’

Zonder te groeten was hij in de deur verschenen, een valen, slappen hoed op één oor, heel z'n schunnige figuur scheen te trillen van overmoed en leedvermaak. Van der Raadt stond op van zijn stoel, trad op den kerel, die met veel lawaai binnenstapte, toe en wees hem de deur.

‘Er uit!’

‘Ja, als ik je gezegd heb, wat ik te vertellen had.’

Van der Raadt beheerschte zich; dit was de eerste storm, nu moest hij sterk staan, vloog het door zijn hoofd.

‘Zeg, weet je niet meer, dat ik eens aan je deur om een hap eten bedelde? Weet je 't nog, vraag ik je. Je gaf me wat, ja, maar 'n hond had je wat beters toegeworpen dan dien uitgedroogden maïskoek en dien mageren schenkel. Niet eens gaf je me een slok melk, je vondt het slootwater goed genoeg voor zoo'n landlooper, hè, je sloot je deur en liet me buiten op de steenen zitten en m'n tanden stuk kluiven. Denk je, dat ik jelui binnen niet hoorde lachen om mijn sjofele plunje? Je hadt je hond aangehitst, anders was-ie niet zóó toegeschoten en had-ie z'n tanden niet in mijn kuit gezet.’

‘Daar weet ik niets van.’

‘'t Kan me ook niet schelen, wat je weet. Jij of je Kafferachtige jongen, 't komt op hetzelfde neer. Ik was moe en uitgehongerd en vroeg om brood; ‘wie niet werkt, zal ook niet eten,’ was je antwoord.

‘Nou, geef me dan werk,’ zei ik. ‘Wat kan een Engelschman!’ hoonde je.

‘Ik kan uw zoon onderwijzen in mijn edele moedertaal,’ antwoordde ik. ‘Ik ben een man van wetenschap, ik ben leeraar geweest.’

En toen antwoordde jij, dat ik dat had moeten blijven, en je zette me aan 't werk onder de Kaffers om je schurftige schapen te hoeden, mij, een vrijen Engelschen burger, onder dat vuile, van vet glimmende nakroost van Cham. En omdat ik een ouwe magere kip kaapte en een mondvol whisky uit die kast daar stal, bond je me tusschen twee paarden en dwong je me elf mijlen te springen, eer je me congé gaf met een schop. Precies hier kwam de hak van je lompen stevel aan, en je liet me loopen met de bedreiging, dat je me als een hond neer zou schieten, zoo ik het waagde terug te komen.'

'Je hebt ook geld gestolen...'

'Kun je dat bewijzen, Abraham van der Raadt?'

Blenkins keek schichtig om, om zich eerst te overtuigen, dat zij werkelijk alleen waren en als hij zag, dat dit het geval was, floot hij triomfantelijk, knipte met de vingers en ging voort: 'Nee, jou, vrekkige Boer, geen mensch heeft het gezien, en dat is de hoofdzaak. De wetten van mijn land - om al de andere fluit ik-straffen elke aanklacht tegen wien ook, als zij niet gerechtelijk bewezen kan worden. Zie je, dát is de zaak.' Hij boog zich over de tafel heen en fluisterde zacht: 'Weet je wat, onder ons gezegd, 't is waar, dat ik een beetje kleingeld bij je geleend heb. Ik was nu eenmaal een dergenen, die stonden heer en meester te worden van dit land; wat heeft een stakkerige, psalmzingende Boerenkerel daartegen te vertellen, zeg? Ik was in mijn recht, toen ik het wegnam, in je eigen dikken bijbel heet het evengoed als in mijn levensbeschouwing: wie twee rokken bezit, die deele ze met hem, die er geen heeft. Deedt jij dat? Je hebt me niet eens een drop whisky geschonken, en ik had je toch gezegd, dat ik spiritualia noodig had voor mijn gezondheid. Je bazelde wat van drankzucht, maar 's avonds dronk je zelf een stevig glas. Welnu, ik nam, waar ik vond; ik kan nu eenmaal niet buiten geestrijk nat, dat is mijn zwak - en mijn *fort*. Ik greep de flesch en zag een hoop geld er naast liggen. Voor den duivel, wie is er zoo stom om banknoten te leggen in een ongesloten kast! Is dat *mijin* schuld, of de jouwe? Je had ze expres er neergelegd om mij in verzoeking te brengen; dat je 't met een bedoeling hadt gedaan, daar was ik zeker van. 't Was een strik voor den armen drommel, dien je haatte en weg wou hebben.'

Blenkins had zich zorgvuldig voor deze schelmenpreek voorbereid, een week lang had hij de woorden loopen uitzoeken, die den ander vernietigen moesten. Dat hij reeds vroeger om erger dan diefstal gevangen gezeten had, dat deerde hem niet. Voor het eerst was het toeval hem ter wille, eindelijk mocht hij zich wreken aan een vijand, en ieder goed mensch was zijn vijand. Met wraakdorst sliep hij in, met wraakdorst stond hij op. De man daar vóór hem was de laatste, die Sisyphus Blenkins beleedigd had en den trap van Van der Raadt - de eenige straf, die bij hem indruk maakte - voelde hij nog, als hij er aan dacht. Nu was het hem, of hij heel zijn leven geleefd had voor dit ééne oogenblik, waarop hij wagen kon, wat hij wou; met duivelsche schranderheid had hij gewikt en gewogen, hoe ver hij zijn offer eerst brengen zou met tergende woorden, en dan, dan zou de genadeslag volgen tot slot.

Bijna stikkend van woede, schreeuwde hij:

'Je bent erg sterk, Abraham van der Raadt, en je stevel is zwaar, hier kwam die aan. Zoo iets vergeet men niet licht. Ik heb een gevoelig souvenir van je, maar je hebt 't me niet gansch kosteloos gegeven. Je liet me daarbuiten op de karroo liggen als een verdwaalden hond, maar 's nachts sloop ik terug en haalde de banknoten, waar ik ze verstoken had.

Dit aan Van der Raadt te zeggen, daarop had hij zich al lang gespitst. Eerst moest de bestolene uit den mond van den dief zelf de diefstal vernemen, dan moest hem bewezen, hoe dom hij gedaan zou hebben met hem te laten loopen.

‘O foei, wat zijn jullie bot van hersens!’ ging hij voort. ‘Voor het gerecht bracht je me niet, omdat het geld niet in mijn bezit gevonden werd. Ha, ha, ha, je hieldt me zeker voor even dom als een van jullie soort!’

Van der Raadt keek den woedenden kerel aan met rustige verachting. Hij had hem zien komen in gezelschap van zes soldaten, die buiten stonden te wachten, en hoewel zijn vingers jeukten, bedwong hij zich om zich niet aan hem te vergrijpen. Even dacht hij na, wat gevolgen 't hebben kon als hij hem nog eens met een schop de deur uitsmeet, maar zijn flegmatische natuur sterkte hem in zijn zelfbeheersching.

Blenkins, deze stemming bij Van der Raadt aanstonds opnemend als verslagenheid, - zijn benevelde, verhitte hersenen verhinderden hem op dit oogenblik meer dan één gedachte te vormen - wierp zich op een stoel en genoot zijn denkbeeldigen triomf.

‘Ja, ja, ouwe, nu is de beurt om te trappen aan mij. Ja, kijk maar door het venster, daar buiten staan zes man met geladen geweer. Fluit ik, dan komen ze binnen en houden je net zoolang vast, tot ik al je boel doorzocht heb. Wij ondernemen een kleine expeditie, ziet u. Wij zoeken wapenen; de regeering, die haar moederlijke hand op jullie gelegd heeft, vindt het niet goed, dat jullie er die op nahoudt, jelui morst zoo met dat gevaarlijke goedje. Zij is bang, dat jelui iets noodlottigs overkomt en daarom acht ze 't maar het best, de Boertjes te ontwapenen van al wat snijdt en schiet, begrijpt u? Natuurlijk zullen de Kaffers wel een beetje lastig worden, als ze zien, dat jullie wapenloos zijn! Ha, ha, ha, ouwe jongen, je kijkt niet erg plezierig. De geschiedenis schijnt je niet bijzonder aan te staan, he?’

Niet dan met uiterste inspanning van al zijn aangeboren geestkracht en energie slaagde Van der Raadt er in zijn toorn te bedwingen. Langer naar die van whisky en haat gloeiende facie te kijken, dat ware zijn zelfbeheersching te machtig geworden, hij keerde zijn oogen af, zich zelven sterkend in het vermoeden, dat dezes hoonende taal geen ander doel had dan hem te brengen tot een overijlde, voor hem en Daniël noodlottige, daad.

‘Ja, m'n waarde Abraham, zoo gaat het in den oorlog, maar ik kom eigenlijk niet zoozeer om daarover te spreken. Je vat zeker wel, dat ik wat anders met je te verhandelen heb. Of denk je misschien, dat ik hier voor jouw vermaak comedie zit te spelen? Ik fluit met alles, wat je denkt, hoor! Ik zit hier om me zelven te amuseeren en om mij te wreken. Hij sloeg met de vuist op de tafel zóó uitdagend woest, dat Van der Raadt zich beet op de lippen en kneep in de handen om toch op zijn hoede te zijn.

‘Wreken, zeg ik. Hoor je dat, Abraham van der Raadt... mij wreken. Je hebt me getrapt en met zweepslagen bedreigd, dat cischt een voorbeeldige wraak. Ik heb lang gewacht, maar nu zal ik 't je betaald zetten, dat je me voor blanken en zwarten voor d ef hebt gescholden. Oudje, een vrij man noemt men geen dief, zonder deugdelijke en onomstootelijke bewijzen, en die heb je niet.’

Toen zag Van der Raadt hem doordringend in de oogen en beet hem toe op een toon van diepste verachting:

‘Dief!’

Blenkins sprong van zijn stoel op en brulde als een razende:

‘Zeg dat nog cens, zeg dat nog eens, als je durft!’

‘Roep die zes soldaten binnen, en in hun tegenwoordigheid zal ik het niet ééns, maar twintigmaal herhalen.’

Blenkins vloog naar de deur en tastte naar de klink. In zijn van woede doodsbleek uiterlijk, bloosde een neus vermiljoenrood, als het stralend teeken van zijn zwak - en zijn *fort*. In zijn nerveuse opgewondenheid vond hij de klink niet dadelijk, een op zich zelf onbeduidende omstandigheid, maar die hem tijd gaf wat te kalmeeren en het gewaagde van zijn voortvarendheid in te zien. Langzaam zette hij zich weer, eenige keeren slikkend, met de schouders schokkend en satanisch lachend.

'Och neen, 't is onnoodig getuigen te roepen; ik spreek met jou liever alleen. Ha, ha, ha, je ben anders niet van de snuggersten, Abraham, toch hadt je daar juist een zeer helder oogenblik, maar je vangt mij niet,' hervatte hij zijn hoonende taal, dan pausde hij even, stak de beenen languit onder de tafel, krabde zich den rooden neus en mompelde iets van: 'Ja, hoe zal ik dat behoorlijk inleiden, gelijk een gentleman past?' Om dan op gemaaktvertrouwelijken toon voort te gaan:

'Hoor eens, amice, Van Delft is dakloos, Muller is dood, nu is de beurt aan jou!'

Blenkins zag met stil genot aan het donkerder dreigend gezicht van Van der Raadt, dat dit laatste woord den goeden Boer werkelijk ontstelde en het hoofd deed buigen.

'Zie, ik kom niet met looze dreigementen of noodeloos getreiter, maar om je stuggen kop te breken met harde slagen. Komaan, die deemoedige houding mág ik van je, en als je je wat meer voor mij, als voor je meester, vernederen wilt, is het nog niet onmogelijk, dat ik het heel schappelijk met je maak.'

Van der Raadt keek hem zwijgend aan met een langen blik van afschuw, dan trad hij op een hoekkast toe, maakte de deur open en zei:

'Daar lagen de banknoten, dief!' en het de hand even liggen op de leege plank, terwijl hij Blenkins in de oogen zag. Deze sloeg de zijne neer, maar smaalde door:

'Je brengt me op mijn à-propos, vrind. Je zult weten, dat je geen gewonen landlooper, maar een gentleman uit het district gejaagd hebt. Zie, ik ben niet teruggekeerd om je schapenkraal of je zwijnenstal 's nachts in brand te steken, dat was beneden mij. Maar je zult me toegeven, dat een twintig pond een schrale vergoeding was voor een trap van jouw lompen stevel. Ik heb er iets anders op gevonden.'

Terwijl Van der Raadt, met den rug tegen de hoekkast leunend, de vuisten gebald achter zich, hem voortdurend aanstaarde, nam Blenkins een teug uit de flesch, die hij in een binnenzak bij zich droeg, en lekte zich de lippen.

'Zich te wreken aan een kerel, wiens lichaamskracht gelijk is aan die van vijf anderen, dat is geen alledaagsch werk, maar hier' - hij legde een vinger op zijn voorhoofd - 'heb ik mijn atelier voor de uitvoering van bovenmenschelijke plannen, ha, ha, ha, en daar wordt goed gewerkt. Hoor maar! 't Werd oorlog, jij trok uit en ik ging naar je jongen...'

'Daniël!' riep Van der Raadt, 'wat hadt je met hem?'

''t Is de domste jongen, dien ik ontmoet heb, en ik heb onder het kroost van jullie grove, psalmzingende wijven, die niet eens d'r naam kunnen schrijven, nog al wat botteriken leeren kennen,' zei hij zacht. 'Geloof je 't niet, Abraham van der Raadt, denk dan eens aan de begraven kanonnen...'

'De kanonnen?' zuchtte Van der Raadt, als plotseling door een beroerte getroffen.

'Zeker, zeker, de kanonnen. Hoe, meen je, dat ik er achter kwam, waar ze begraven lagen?'

'Ben jij dus de verrader geweest?

'Ja, ik... en Daniël.'

'Dat is een leugen!'

‘Wacht even, ouwe, wacht even, zeg ik je! Je denkt zeker, dat het onmogelijk was het geheim cr uit te krijgen? Och, ik streelde zijn ijdelheid, verdraaide de oogen als een godzalige, las in den bijbel en zwoer

hem, dat ik zijn vriend was. En dat was ik ook, tot hij zich voorbijpraatte; toen liet ik hem in den steek... Mein... meineed? - Wat bazel je, kerel? Onzin, in den oorlog is elk middel goed om het dierbare vaderland te gerieven.'

Blenkins sloeg nu de oogen neer, zijn triomf was te groot om in een andere houding volkomen genoten te worden. De man vóór hem stond vernietigd, dat bewees de plotseling ineengedoken, als wezenlooze gestalte, het doodsbleek aangezicht en de dikke droppels op het voorhoofd. Dan sloeg Blenkins de oogen weer op en zei met tergende bedaardheid:

'Zie, dat noem ik wraaknemen. Wees gerust, ouwe Abraham, het heele district zal spoedig genoeg weten, wat jij en je jongen voor lui zijn. Ik ga den ouden Flick zelf opzoeken, al is hij misschien nog een weinig ontstemd, en den ouden Zimmer en Van Delft zal ik hetzelfde in het oor fluisteren en' - hij stond op en riep luidkeels - 'nu zullen ze mij gelooven, zooals ze jou vroeger geloofd hebben!'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij het doodsbed.
Naar de schilderij van David Artz.

Eindelijk is het dan toch gelukt: onopgemerkt is zusje weggeslopen uit de kamer, waar tantes en buurvrouwen bijeenzitten in druk en meewarig gepraat, en staat ze voor het bed, vanwaar het bezorgde gezicht van zieke moeder haar nog gisteren heeft tegengelachen. Ook thans ligt ze er en lijkt te slapen, maar zoo vreemd-bleek en strak in den schijn der gewijde kaarsen, die naast het ledikant op stoelen zijn neer gezet. De oogleden liggen bewegeloos en de vingers, gevouwen om den Rozenkrans, zijn stil, als versteven in eeuwigdurend gebed.

BIJ HET DOODSBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID ARTZ.

Zoo ziet de kleine meid haar moeder, en blijft even roerloos voor het doodsbed staan; dan begint ze zachtjes te roepen: Moeder, moedertje.... Maar de strakke lippen

der doode bewegen niet en langs de stille vingeren glipt geen koraal; en met een teleurgesteld stemmetje fluistert het kind de woorden, die het tante schreiend heeft hooren zeggen, maar niet begrepen heeft: Moeder is dood.... En het blijft wachten; straks zal moeder immers weer wakker worden en een morgenkusje vragen: zus en popje hebben geduld, en 't is hier bij slapend moedertje toch prettiger dan ginds, waar de tantes schreien en ze

zoo erg stil moet zijn, omdat de buurvrouwen er te bidden liggen.

David Artz, de schilder van dit tafereel, zocht in zijn korte kunstenaarsleven bij voorkeur de wedergave van het teer-weemoedige, gelijk het zich aan hem voordeed onder de arme visschersbevolking onzer stranddorpen. Er ligt een waas van droomerige melancholie over zijn breiende visschersvrouwen, op het duin gezeten met een zuigeling op den schoot en een kindje, spelend met zand en schelpjes, aan haar voeten; over het biddende visschersgezin, om den disch vereenigd, terwijl een klein meiske vóórbidt; weemoed schijnt zachtkens te weenen in de schaduwen om het doodsbed, waarvóór het kleine blonde visscherskind, starend met argelooze oogen naar het mysterie van den dood. Hier geen hartstochtelijk zich uitende droefenis, geen radelooze verslagenheid, geen menschenleven, moe van veel lijdzaam gedragen leed, verstompt in zielsellende, gelijk Israëls, Artz' meester, ons in zijn beste werken te aanschouwen en diep mee te voelen geeft; de kunst van den leerling wekt in den gevoeligen aanschouwer een van teeren weemoed lichtelijk aangedaan vrede-gevoel, niet diep en krachtig hem doordringend, maar dat even bewegen blijft in de ziel als een zacht-droeve melodie, soms wat tè klaaglijk van aard, tè zoetelijk van toon - gelijk de kleur zijner altoos fijn-bedoelde schilderingen-om voor het meerendeel deze duurzame waardeering te vestigen.

M.V.

Des engels kus.

Wit als de lelie
 't Laatste gewaad....
Ach, even wit ook
 't Vriend'lijk gelaat....
't Glimlachend mondje
 Spreekt van geen pijn....
Zouden Gods Eng'len
 Wel schooner zijn?

O, zie, daar dalen
 Zachtkens zij neer,
Groetend als zusje
 't Kindeke teer,
Voeren 't ten Leven, -
 Ver van den Dood, -
Streelen het reeds als
 Hun speelgenoot.

Maar vóór zij juub'lend
 Hemelwaarts gaan,
Blijven vol eerbied
 De Engelen staan;
Eén buigt zich neder,
 Plechtig en zacht
Kust hij het kindje
 Voor 't laatst ‘goê-nacht!’

In naam van moeder
 Brengt hij dien zoen, -
Ach! dat zij zelve

't Niet meer mag doen! -
Maar wat heur harte er
Aan had' gehecht,
Heeft nu Gods Engel
Er in gelegd:

Teedere woordjes,
O, zonder tal, -
Tranen en liefde,
Liefde vooral, -
Stille berusting, -
Maatlooze smart, -
Blijvende wonde
Van 't moederhart!

En op lief kindjes
Voorhoofdje thans
Schittert een sterre in
Zilveren glans,
Blijk eener liefde
Zóó warm en rein,
Dat slechts een Engel
Heur tolk kon zijn!

ELISE VAN ESCII.

Naar een photographie van Fr. Hanfstaengl, München.
DES ENGELS KUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SPATZ.

De vogel en het kind.
Door Alb. S.

De vogel hief zijn goudgeel kopje op en uit zijn bevend keeltje ontsnapte zulk een jubelend gezang, dat de glinsterende tralies van zijn mooie gevangenis er van trilden.

Een stroom van zonlicht viel door de hooge ramen van Bobby's kinderkamer en deed zijn blonde krullen en de gele veeren van het zingende vogeltje schitteren. Bobby was vier jaar; klein maar dapper. Hij keek met groote, stralende oogen naar al het moois daar beneden, naar de breede lanen van het uitgestrekte park.

Onder de boomen wandelden sierlijk ge-

kleede dames en heeren vroolijk heen en weer, want het was feest in Bobby's prachtig huis. De jonge Lord was, met roem overladen, uit den oorlog teruggekomen; zijn lieve vrouw wandelde naast hem te midden der gasten, en haar hart was blij. Kleine Bobby stond boven en keek naar dat schitterend gezelschap; zijn grootste verlangen was óók daar te zijn bij al die vroolijke menschen, bij vader en bij moesje.

Boven zijn hoofd hing in zijn kooi de vogel. Plotseling kwamen er tranen in de blauwe oogen van den jongen, maar hij was te dapper om te gaan huilen. Alles wat hij wenschte was: te zijn in dien groenen tuin daar, buiten zijn bereik. Een verontwaardigd gevoel rees er op in zijn hartje. Hij was vaders lieve, groote zoon en moeders schat Waarom hield zijn kindermeid hem dan hier, ver weg van hen? Bobby deed zijn handjes op zijn rug en keek naar Dicky om troost. De vogel zong nog luider en daartusschen rees gelach en vroolijk gepraat op in de met bloemengeur doortrokken lucht.

'Ditty,' stamelde Bobby vertrouwelijk, 'wil je met itte meegaan naar vader en naar mama? Daar is mama, Bobby's dik vingertje wees naar de witte, slanke figuur.

Maar Dicky lette er niet op. Hij zong maar door. Daarna fladderde hij vroolijk door zijn kooi en 't geluid van zijn vleugels wekte in Bobby een sluimerende gedachte. 't Was hoe hij de kindermeid kon ontsnappen en den tuin bereiken voor zij dat kon verhinderen.

Er kwam een lach om het ronde roode mondje en de oogen glinsterden, maar zijn hartje klopte luid en Bobby wenschte dat het niet zoo angstig mocht kloppen Maarhij herinnerde zich, dat het net eender had gedaan dienzelfden morgen, toen vader en moeder met hem waren komen spelen en vader hem op den schoorsteenmantel gezet en hem gezegd had te 'vliegen'.

Hoe had zijn hartje geklopt, maar vader stond beneden met zijn sterke armen naar hem uitgestrekt en moesje had geglimlacht en gezegd: 'Vlieg, vogeltje, vlieg! tot hij zijn vrees had overwonnen, zijn oogjes gesloten en naar beneden was gesprongen om veilig te recht te komen in vaders armen.

O! hoe prettig was het geweest! Bobby had zijn leven lang willen vliegen om vaders diepe stem weer te hooren zeggen: 'mijn dappere jongen,' en moeder te hooren fluisteren: 'mijn schat'.

Waarom zou hij hen niet nog eens gelukkig maken? Als vader en moeder blij waren, wanneer hij vloog, zou hij niet bang zijn. Toch was hij niet zeker van zijn kracht en hij dacht met weemoed aan de breede, met loopers bedekte trappen, waarlangs zijn trippelende voetjes hem zoo veilig naar beneden brachten. Maar Molly, de meid, zat met een vriendin in de kamer, vlak bij, thee te drinken en bewaakte de trap. - Verscheidene keeren had Bobby dien middag reeds getracht haar waakzaamheid te ontsnappen.

'Misschien geeft de Lieve Heer itte mooie vleugeltjes als al den kleinen vogelties, als itte niet bang is.' 't Was een heerlijke gedachte. Met half-angstige vreugde besloot hij tot een groote daad en fluisterde tot zijn vogel: 'Ditty, moet met bang zijn.' Toen sloop hij voorzichtig weg en sleepte met heel veel moeite zijn hoogen stoel vlak vóór het raam. Daar klom hij op, maakte het gouden deurtje open en nam den vogel in zijn handje. Zoo klauterde hij in het raam en ging voorzichtig op de smalle vensterbank staan.

Iemand, naar boven ziende, zag het kind en gaf een gil van schrik. Iedereen keek toen naar het kleine, aardige figuurtje, dat daar heel hoog in de met rozen begroeide

vensternis stond. Plotseling vielen de zoekende oogen met blijde herkenning op zijn moeder, en met een vroohjken kreet stak Bobby zijn armpjes naar haar uit en vloog naar beneden.

Voorzichtig droegen zij hem weg - met gebroken vleugeltjes en doodstil - als een klein, jong vogeltje, dat uit het nest is gevallen. In het eene arme, vochtige handje fladderde nog de goudgele vogel - de vogel, die nog vele zonnige dagen zingen zou, heel alleen.

(*Naar Olive Christian Melvery.*)

Een zonderling,
door Béha.
(*Vervolg.*)

‘Wij zijn aan 't einde, sir,’ sprak hij zacht, ‘dit gordijn hier voert naar het “allerschoonste”, gelijk wij de geheimzinnige kamer noemen, die door slechts twee personen in dit slot betreden wordt. U was het zeker slechts om de verzamelingen van kunstvoorwerpen te doen, en onze tocht is hiermee ten einde.’

Voor de eerste maal kwam Tom tot zich zelven. Hij had er niet eens aan gedacht, dat hij eigenlijk gekomen was om een geheim te ontraadselen, waarvan hij op het oogenblik nog even weinig wist als straks.

De eigenaar, die er toe komen kon deze schatten aan het oog der wereld te onttrekken, moest òf zeer ongelukkig zijn òf geldige redenen hebben het oog der wereld te schuwen: wie weet, uit welke bron de van vorstelijken rijkdom getuigende schatten dezer verblijfplaats geput waren?

‘Dick,’ - en zijn stem klonk fluisterend - ‘ik doe er nog twee guinjes bij; laat mij een blik achter die portière slaan!’

‘Gij zult daar niets vinden, sir, wat in staat is uw oog te boeien,’ meende Dick, ‘de meubileering van het voorvertrek is schier armoedig, en....’

De laatste opmerking prikkelde Boyle nog meer, misschien was reeds hier een begin te maken, misschien zelfs verschafte een verraderlijke opening, een spleet hem een blik in de geheimzinnige kamer; om Dick behoefde hij het niet te laten, die *moest* zwijgen, om zijn eigen voordeel.

Zonder verder vragen schoof hij de portière weg, maar met een onwillekeurigen uitroep van den hoogsten schrik deinsde hij eenige schreden achteruit, terwijl zijn magere, met een roodachtigen baard begroeide wangen verbleekten. De ruimte, waarin hij een vorschenden, onbevoegden blik wilde werpen, was niet als de vorige vertrekken, die hij tot nu toe bezichtigd had, ledig: in het midden er van stond een slanke, middelmatig groote man van ruim veertig jaren, in een geheel zwart, onberispelijk toilet gekleed, de donkere haren van hoofd en bakkebaarden hier en daar al grijzend, in voorname houding en het oog rustig en koel op den indringer gericht, dien hij langzaam te gemoet trad.

‘Mijnheer Thomas Boyle,’ zoo nam hij het woord, en in zijn stem klonk de grootste kalmte, ‘gij koestert den wensch, de geheimen van het huis Fonthill-Gifford te leeren kennen, vergun, dat de eigenaar daarvan zelf u naar die plaatsen geleide, welke u voldoende opheldering zullen verschaffen en waarheen een andere hand u misschien nimmer had kunnen voeren, want ik heb een beteren scheidsmuur tegen indringerige nieuwsgierigheid opgetrokken dan sloten en grendels verschaften kunnen, - de trouw en onomkoopbaarheid mijner dienaren.’

Vruchteloos trachtte de arme Tom weer op streek te komen, tegenover de kalme houding van Edwin Beckford nam zijn verwarring hoe langer hoe meer toe. 'Mijnheer Beckford,' stamelde hij, 'vergeef me; als ik geweten had, dat Dick mij verraden zou...'

'Dick is trouw, sir,' viel de slotbewoner hem in de rede, 'hij heeft op mijn bevel gehandeld, het was mij er om te doen, vroeger of later een gelegenheid als deze uit te lokken, ten einde eens voor altijd een nieuwsgierigheid te bevredigen, die niet alleen mij en mijn bezitting tot het onderwerp van lichtzinnige weddenschappen maakt, doch zelfs tot onzuivere, gemeene verdachtmakingen leidt.'

'Sir,' zeide Thomas Boyle, nadat hij zich met moeite weer hersteld had, 'geef mij bewijzen van de ongegrondheid daarvan - en bij mijn eer!' voegde hij er warm bij, 'dat gij ze geven zult, weet ik zeker-dan vindt gij Thomas Boyle tot elke voldoening bereid, die een gentleman voor een overijlden streek vermag te geven.'

Voor de eerste maal week de kalme en onbeweeglijk koele vorm van beleefdheid voor een meer vriendelijke uitdrukking in blik en toon van Edwin Beckford. 'Welke sterveling heeft zich niet van de een of andere ondoordachte handeling in zijn leven te beschuldigen,' sprak hij, 'en vooral dichterlijk gevormde naturen, die steeds door het geheimzinnige worden aangetrokken? Wel hun, wanneer zich aan deze naturen de aard van een gentleman paart, als hoedanig men mij mijnheer Boyle heeft afgeschilderd en ik hem thans leer kennen.'

'Sir,' - voor den open blik van Edwin Beckford sloeg Tom de oogen neer - 'laat mij niet te vroeg blozen!'

Iets als een licht glimlachje speelde om de fijn gesneden lippen van mr. Beckford. 'En treed nu binnen, mijnheer Boyle,' zeide hij, 'om u met oog en oor te overtuigen, wat voor geheimen Fonthill-Gifford en zijn eigenaar verbergen; voor de zon ten ondergang neigt en de termijn der weddenschap, die gisteren in de eetzaal van sir Robert Rowly werd aangegaan, verstreken is, zult gij reeds de palm der overwinning behaald hebben. Maar wat gij hooren en zien zult, is niet veel.'

'Mijnheer Beckford, zijt gij dan alwetend?' vroeg Boyle in de hoogste verbazing, 'hoe weet gij van de weddenschap, die - ik moet het bekennen - slechts aan de opgewondenheid van 't oogenblik haar ontstaan te danken heeft?'

Andermaal glimlachte Beckford. 'Gij ziet het, mijnheer Boyle, de muren van mijn ouden vriend, sir Robert, zijn van glas voor het oog, van papier voor het oor van dengene, die iets weten wil,' antwoordde hij; 'moge het voor hem, die gaarne de geheimen van andere huizen uitvorscht, een leer zijn om zijn eigen huis beter te bewaken. En nu op weg!'

Met een hoffelijke handbeweging noodigde hij Thomas uit nader te komen; achter den jongen man viel het voorhangsel van goudbrokaat dicht. Het was, gelijk Dick hem reeds verteld had, een middelmatig, van houten, ouderwetsche meubelen en eenige oude waardelooze kopergravures voorzien vertrek, waarin de gast zich bevond, alles simpel en armoedig, de kleine spiegel boven den schoorsteenmantel verweerd, de koekoeksklok in den hoek verstomd.

De eigenaar van het slot wees op een der stoelen met hooge leuningen en leeren zitting, die langs den wand stonden; Tom nam plaats, zwijgend, wachtende de dingen, die hij te hooren zou krijgen.

'In deze kamer,' zoo begon Edwin Beckford, 'bewaar ik de herinneringen aan mijn jeugd; met veel moeite heb ik deze meubelen bijeengebracht, het huisraad der woonkamer in het kleine huis mijns vaders, een eenvoudig koopman, zooals sir Robert gisteren zeer juist aan zijn gasten meedeelde, maar een eerlijk man.'

Tom mompelde eenige onverstaanbare woorden.

'Hoe de erfgenaam dezer goederen een bezitter van schatten werd, die een waarde van millioenen vertegenwoordigen, is gemakkelijk verklaard,' ging Beckfort voort, 'en, ik moet het helaas bekennen, er kleeft geen spoor van romantiek aan. Gelijk mijnheer Rowly verhaalde, ging ik vroeg naar Indië om mijn geluk te beproeven, Ik begon een kleinen, bescheiden handel,

door welwillende beschermers en klanten ondersteund. Onder hen bevond zich een inboorling, een oude man, die op dat oogenblik buiten den handel was, maar vroeger groote speculatie gedreven moest hebben; men noemde hem rijk, doch de leefwijze van den alleenstaanden man weersprak die bewering. Ik bezocht hem van tijd tot tijd, zijn raadgevingen waren mij steeds van nutte zoowel in zaken als in het leven. Op zekeren dag vond ik hem op zijn legerstede, ziek, koortsachtig, alleen, - hij had in den hoogsten graad de pokken, niemand bood zich aan of was te krijgen om hem te verplegen; mij waa hij een vriend en weldoener geweest, ik deed niets dan den plicht van een gentleman, een christen, en Sidi - zoo heette hij - herstelde.'

'Dat was edel van u, mijnheer Beckford,' sprak Tom Boyle zacht.

'Mijn zorgvuldige verpleging had de ziekte kunnen overwinnen,' vervolgde Beckfort kalm, 'doch niet de zwakte van den ouderdom. Een halfjaar later eischte de dood zijn schatting, en ik werd Sidi's erfgenaam - meer dan een millioen bedroeg de nalatenschap, waarvan ik nooit iets geweten, waarnaar ik nooit gestreefd had, en alsof de zegen van den ouden man op zijn geschenk rustte, werd mijn bezitting weldra verdubbeld, verdrievoudigd. Zoo werd ik een rijk man, mijnheer Boyle, deel dat uw vrienden mee, maar ook, dat ik te gelijk een ongelukkige, rustelooze man werd, die met in een jongensachtige gril alleen een muur tusschen zich en de menschen optichtte. En hoe dat geschiedde, zal ik u op gindsche plaats verhalen, welke buiten mij en mijn trouwen huismeester Secly geen menschelijke voet betreedt; geen heksenkeuken, geen werkplaats van valsche munters of het torenkamertje van een blauwbaard, doch de plek, die het altaar der heiligste herinneringen bevat, - herinneringen aan het verloren geluk van Edwin Beckford.

Hij stond op en schreed naar de donkere houtbekleeding aan de breede zijde der kamer; een druk op een kleine verhevenheid, en het beschot ging, een soort van opening vormend, uiteen.

Ook Tom was opgestaan en nadergetreden, hij voelde het kloppen van zijn anders zoo rustig hart.

Van den drempel kon hij een blik werpen in een langwerpig ronde ruimte, die uit een in de hoogte aangebrachte koepelvormige welving haar licht ontving; de zon goot haar stralen uit over het kleine vertrek, welks wanden met een eenvoudige grijs zijden stof behangen waren. In het midden stond op een simpelen donkeren schilderezel, die naar alle richtingen draaibaar was, een schilderstuk, een portret, het stelde bijna levensgroot een beeldschoone jonge vrouw voor, in een wit zijden gewaad, de blonde lokken slechts met een enkele roode roos getooid. Met een uitdrukking van het innigste geluk blikte het donkere oog neder op den aanvalhgen omstreeks eenjarigen knaap, die in haar armen rustte; de gelijkenis tusschen moeder en kind was onmiskenbaar.

Naar dat portret wees Edwin Beckford's hand. 'Mijn vrouw, mijn kind!' zei hij met bevende stem; 'een besmettelijke koorts nam hen weg, op één dag verloor ik hen beiden.'

Tranen stroomden over Tom Boyle's wangen, hij greep naar Beckford's hand. 'Sir, sir,' fluisterde hij met verstikte stem, 'vergeef mij!'

'Nu weet gij ook, wat mij tot een kluizenaar maakte,' ging de slotbewoners voort, zonder op Toms gemoedsbeweging acht te slaan. 'Wat voor eeuwig aan mijn geluk de doodelijke wonde toebracht, dat was het verdriet, maar het verdriet mag iemand geenszins tot menschenhater maken. Kon de wereld mijn ongeluk verhelpen? - en

aan de wereld wilde ik dit hart wijden, dat eeuwig voor de echtelijke en kinderlijke liefde gesloten zou blijven, want met de herinnering hieraan zou ik nooit weer echtgenoot en vader kunnen zijn. Ik deed veel goed, ik zocht mijn toevlucht in het gebed, mijn afleiding in kunst, en verzamelde kunstschatten, deels uit liefhebberij, deels uit drang tot vergeten. Weldra verliet ik Indië, vergezeld van den trouwen, ouden man, die evenveel leed als ik - mijn troost, mijn steun: William Secly. Hij was de oom van mijn Mary, bij hem leerde ik mijn dierbare vrouw kennen, die tot een eenvoudige, doch eerzame burgerlijke familie behoorde. Ik wilde hem een positie verschaffen, mijn rijkdom waardig, doch hij verzocht als hoogste gunst geen verandering aan te brengen, en ik moest er mij in schikken of hem verliezen. Met hem keerde ik naar Engeland terug, ik trachtte met de menschen mensch te zijn, trachtte een wezen te vinden, waaraan ik mijn hart hechten kon. Vrijwillig had ik de inmiddels verzamelde kunstschatten ter bezichtiging ge steld, den toegang tot de galerijen op mijn landgoed, die mijn verzamelingen bevatten, had ik voor iedereen gemakkelijk gemaakt, en hoe meer oogen en harten daarvan genoten, des te blijmoediger was ik zelf. Dikwijls was ik in 't verborgen getuige van menige ongekunstelde bewondering, van menig juist oordeel.

'Onder de bezoekers trof mij een jonge man, die zich bijzonder voor de verzameling van het zoowel om de bewerking als de materie kostbaar kunstsnij werk scheen te interesseeren. Hij had een innemend gezicht, dat mij aantrok, en een onbewuste en ongehuichelde beminnelijkheid, gepaard aan een scherp verstand. Ik deed onderzoek naar hem, hij was de zoon van een onderwijzersweduwe, werkzaam bij een aanzienlijk juwelier in de naburige stad en stond als een flink werkman bekend, hoewel in zedelijk opzicht niet even gunstig van hem getuigd werd.

'Ik had Edward liefgekregen, des te meer, daar ik hem het eerst ontmoet had, zonder dat hij mij kende, en ik in hem een groote vlijt en veel werklust ontdekte; ook was hij omtrent zijn gebreken zeer openhartig en verzweeg mij geenszins zijn voorliefde voor een goed leven en zijn groote lichtzinnigheid. Voor de eerste maal sinds den dood mijner geliefden was het mij, alsof mijn hart weer voor andere menschelijke wezens een diepere genegenheid kon opvatten. Ik besloot de grondlegger van Edwards geluk te worden, slechts over het hoe was ik het met mij zelven nog niet eens. Tevens koesterde ik - ijdel als ik een weinig was - de hoop, hem aldus op den goeden weg terug te brengen.

'Eenige dagen later was het de dag, waarop mijn verzamelingen voor iederen netten bezoeker te bezichtigen waren; het was een Zondag, en vele menschen uit de naburige stad toegestroomd, vulden de zalen, waarin Secly en een paar bedienden eenigszins orde hielden. Gelijk ik meermalen placht te doen, wanneer ik door droevige gedachten gekweld werd, had ik mijn plaatsje, vanwaar ik een en ander kon gadeslaan, achter een tochtscherm gekozen, en keek naar de heen en weer trekkende menigte. In de nabijheid van mijn zitplaats bevond zich toevallig het met glasruiten bedekte kastje, waarin op kussens de kostbare verzameling lag, die steeds Edwards bewondering en langdurige aanwezigheid trok. Mijn blik dwaalde in die richting, en andermaal stond de jongeman op die plek. Een vreemde uitdrukking op zijn gelaat viel mij op, onrustig mat zijn blik de ruimte, die Secly juist verlaten had om zijn opmerkzaamheid op de aangrenzende zaal te richten, waar zich een groot aantal geheel vreemde bezoekers bevond. Ik zag, hoe Edward dicht naar de glasruiten ging, hoe zijn hand met een scherp voorwerp snel het glas doorsneed, hoe ze in 't binnenste van het kastje verdween - niet een greep van het toeval, doch van rijp overleg - toen fonkelde en flikkerde het tusschen zijn vingers een oogenblik lang, en een kleine,

met de edelste gesteenten bezette, beker, een meesterstuk der renaissance, verdween in den zak van den ellendeling, die de schouwplaats zijner misdaad kalm den rug toekeerde.'

'Gij hebt den schurk toch dadelijk zijn verdiende straf bezorgd?' stoof Tom op.

Beckford schudde het hoofd. 'Hij had een oude moeder, mijnheer,' antwoordde hij; 'ik stelde mij er mee tevreden, hem terstond in 't geheim een mijner ondergeschikten achterna te zenden, om tegen een hoogen prijs, schijnbaar door een kunstvriend geboden, den beker voor de tweede maal aan te koopen. Ik hoopte den verblinde op deze wijze te bekeeren, ik hoopte, dat hij het geld voor zijn moeder of voor een ander goed doel zou aanwenden - doch ik hoopte vergeefs, hij bleef een verstokte zondaar.

'Toen werd 't mij te moede, alsof ik genoeg kreeg van het menschdom. Ik verliet Engeland ten tweedenmale, maar nergens vond ik den vurig gewenschten vrede. Zoo keerde ik naar mijn vaderland terug, vastbesloten slechts voor mij zelven en de genietingen der kunst te leven. Zoo ik tusschen mij en de wereld een slagboom oprichtte, sir, geschiedde dit zeker niet uit menschenhaat, ik ben geen menschenhater, evenmin als ik aan hetgeen ik tot leniging van armoede en ellende besteed, ruchtbaarheid geef; het ware dwaasheid een wereld te vervloeken, omdat een enkeling mij bedroog, maar ik ben het moede geworden, nieuwe ervaringen, misschien nieuwe teleurstellingen, op te doen. Ik zoek de wereld niet, waarom zoekt ze mij? Ik verstoor niemands vrede, waartoe verstoort zij den mijne?'

Beckford zweeg. Tom Boyle echter stak den ernstigen, beproefden man beide handen toe. 'Dat zal zij voortaan niet meer doen, Edwin Beckford,' zeide hij diep bewogen, 'wees daarvan verzekerd, - voor zoover het althans in Tom Boyle's macht ligt. Tot uw troost vermag ik niets te zeggen, ieder woord ware hier ongepast, vooral in de positie, waarin ik thans tot u sta. Vergun mij slechts één zaak, mijnheel, nl. u te zeggen, dat ik u hoogacht, en dat ik u uit den grond mijns harten vergiffenis vraag, voor mij en uit naam van mijn vrienden.'

Voor de eerste maal nam Beckford de hem toegestoken hand aan. 'Gij zijt een jong mensch met een warm en gevoelig hart,' sprak hij, 'ik dank u voor dat goede woord. En nu - hij keek op zijn horloge - laat ons nu naar de voorkamer terugkeeren en nog een uurtje praten, dien tijd kunt ge nog ruim besteden. Vertel mij van den rechtschapen sir Robert, den vriend uit mijn jongensjaren.'

Tusschen de beide heeren ontspon zich nu een gesprek, waartoe echter mijnheel Beckford weldra de meeste stof leverde. Zoo welsprekend en leerzaam tevens vloeiden de woorden van des zonderlings lippen, dat Tom Boyle het uur welhaast een minuut toescheen; hij moest schier met geweld zich aan de bekoring onttrekken, die van dezen zeldzamen man uitging.

Ook Tom Boyle had zijn horloge geraadpleegd; toen hij het andermaal deed en zich tot vertrekken gereed maakte, vond ook de heer Beckford den tijd gekomen. Hij begeleidde zijn bezoeker door alle zalen, terwijl hij hem op beknopte, doch aangename wijze op de meest in 't oog vallende sieraden opmerkzaam maakte - nu was hij weer als vroeger, de hoffelijke, zich in de fijnste vormen bewegende, gastheer; de vriendelijke, doch koele toon, waarop hij aan de trap van den ongenooden gast afscheid nam, sloot elke vraag naar vernieuwde toenadering uit.

Ditmaal behoefde Tom Boyle niet langs sluipwegen te gaan, gelijk hij gekomen was. Nog vol van den indruk van alles wat hij gezien en gehoord had, doorliep hij de prachtige vestibule, en door het hooge

portaal gaande, volgde hij den breeden, met machtige olmen beplanten hoofdweg, die naar de poort bij den ingang leidde, waar zich het huisje van den portier bevond; het was de eenige toegang tot het slot, want reeds aan beide zijden der poort begon de muur, die de geheele bezitting van Edwin Beckford omringde en nu geen geheim meer voor Thomas Boyle verborg. Al berustte de verklaring van Dick, dat men op Fonthill-Gifford den dag tot nacht maakte, misschien op een fopperij, toch kwam het den bezoeker voor, alsof ook nu alles uitgestorven was. De zon had zich achter wolken verscholen, het was namiddag geworden, maar ook thans was geen levend wezen zichtbaar.

De poort was natuurlijk gesloten, hij klopte aan het raam van de portierswoning; de geroepene verscheen, in de don kere livrei van het huis en met den staf, het teeken zijner waardigheid, in de hand; hij was een krachtige man met een reusachtigen, fraaien baard en keek Tom zichtbaar verwonderd aan. ‘Wat verlangt gij, sir?’ vroeg hij beleefd, maar kort.

‘Heel eenvoudig: er weer uit te komen,’ was het even lakonische antwoord; ‘wilt gij opendoen, als 't u belieft?’

Toms hand meende een goudstuk in die van den portier te doen glijden; onopgemerkt viel het op den grond. ‘Heb ik u binnengelaten, mijnheer?’ klonk de kalme wedervraag.

EEN ALGEMEENE EETPARTIJ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL DESCELLES.

‘Neen.’ - Tom schaamde zich blijkbaar, ‘ik - ik kwam....’

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Een algemeene eetpartij. -

Een echt gemoedelijk en huiselijk tafereeltje. Het jonge volkje zit, erg op zijn gemak en op het kantje van het ongegeneerde af, om den grooten schotel geschaard en schranst zooals alleen kinderen schransen kunnen.

Alleen de jongste, die met moeders hulp aan den noodigen leefkost komt, is nog te klein om mee te kunnen aanzitten. Men zou anders zoo zeggen, dat de kleine guit daar wel schik in zou hebben, en de broertjes en zusjes natuurlijk niet minder.

Het oudste zusje schijnt hem zelfs te inviteeren en de kleine vergeet een oogenblik toe te happen, als moeder hem den gevulden lepel in den mond brengt.

Het is een leuk groepje, en meer dan één klein broertje en zusje in de huisgezinnen, waartoe ons tijdschrift toegang heeft, zal er op worden aangezien, dat hij of zij best de kleuter op moeders schoot kon zijn.

[Nummer 42]

Dorschers.
Naar een schilderij van H. Valkenburg.

Wanneer we, verlokt door mooi herfstweer, een buitenwandeling maken, klinkt ons niet zelden van het boerenerf een regelmatig geklikklak tegen; dan is de boer met zijn knechts aan het dorschen en het tikgeluid is dat der vlegels, die met nimmer falende gelijkmatigheid geheven worden en neerdalen op de volle halmen, welke over den dorschvloer zijn uitgespreid.

Deze arbeid was den schilder Valkenburg aanleiding tot een niet onverdienstelijke schilderij, waarvan eene reproductie deze aflevering der *Illustratie* siert.

Wat den schilder het meest heeft aangetrokken in dit landelijk tafereel? 't Is alweêr de lichtwerking, naar wier benadering te streven zoozeer ligt in den aanleg van den Nederlandschen kunstenaar. Reeds de oudst bekende meesters, de beroemde broeders Van Eyck, ontleenden er de levenswaarheid hunner Heiligen-figuren aan; Memlinck's naar het mystieke neigende gemoedsaard zocht zich te uiten in de zilverzachte glansen, die de lokken zijner Madonna's omvloeiden en als een wasem van wijding lagen gespreid over zijn matzonnige verschieten. De ouden zijn gestorven en met hen hun levensvisie, hun teedere begeerten en vrome droomen; maar de lichtvereering is gebleven in de werken der kunstenaars tot ze haar hoogtepunt bereikte in Rembrandt, den geweldige, den weelde-dronkene van licht, en met hem glorieerden wederom en nu op 't allerhevigst de dingen der aarde in sferen van bovenaardsche waarheid.

In onze dagen was het Bosboom de kerkenschilder, die, ook waar hij een boerendeel afbeeldde, door de majesteit van het licht de nederige ruimte omschiep tot een verblijf van schier patriarchale waardigheid en wijdingsvolle rust.

En de minder hoog begaafden, die eerbiediglijk treden in het voetspoor der grooten, ook zij staan bewonderend stil, waar door de kleinruitige ramen van stal of schuur het spaarzame licht schuifelt langs de schonkige rompen van het vee of als goudsprankels de gele halmen fonkelen en de gelijkmatig bewegende lichamen der arbeiders beurtelings wegdonkeren en weer opdoemen doet in de schemerige diepte, gelijk Valkenburg, de eenvoudige en pretentielooze werker in deze schilderij bedoelde weer te geven.

M.V.

DORSCHERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. VALKENBURG.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

Steunend als iemand, die doodelijk gewond is, liet Van der Raadt zich vallen op de oude canapee naast hem en sloeg de handen voor het gelaat. Maar opeens voelde hij zijn krachten tienvoudig terugkeeren en met een uitdrukking van onverzettelijke vastberadenheid om den gesloten mond, sprong hij, elastisch als een staalveer, op. Zijn gloeiende blikken schenen Blenkins aan zijn stoel te nagelen, zijn handen balden zich, en langzaam trad hij op den ander toe.

Sidderend dook Blenkins in elkaar. Moord las hij in Van der Raadt's oogen en de anders zóó doortrapte verloor zijn tegenwoordigheid van geest. Hij wist, dat zijn krachten die van een kind waren vergeleken bij die des Boers, en als een bliksemstraal schoot de gedachte door zijn duizelend hoofd: ‘Het is gedaan met je, Sisyphus Blenkins!’ Nauwelijks kon hij deze gedachte vormen, of de ander stond voor hem. Hij zag hoe de Boer zijn verschrikkelijke vuist ophief en hij kneep de oogen dicht, den doodenden slag verwachtend. Een seconde daarna waagde hij het het eene oog even half te openen, als verbaasd, nog tot het getal der levenden te behooren. Van der Raadt was een stap teruggegaan om met gruwzaam welgevallen een zweep uit de hoekkast te grijpen. Blenkins wilde vluchten, maar zijn knieën knikten, gillen, maar hij had geen ander dan een heesch geluid, en als iemand, die aan vallende ziekte lijdt, zoo stortte hij languit neer op den grond. Van der Raadt had al zijn arm geheven gehad om hem te verpletteren, maar, eer hij toesloeg, zich bedacht en de zweep gekregen. Het snoer een paar malen door zijn linkerhand halend, trad hij op Blenkins toe, bukte zich over hem heen en rustig, als een geneesheer bij zijn patiënt, maakte hij zijn plunje los en zijn rug bloot.

Alles ging heel langzaam in z'n werk, en Blenkins, schoon hij de brandende striemen al meende te voelen en het in zijn hoofd bonsde, alsof het barsten zou, was niet in staat zich te bewegen of een angstkreet uit te stooten. Nog eens haalde Van der Raadt het zweepsnoer door zijn hand en knikte tevree, omdat het lang en hard genoeg was, dan hief hij den arm.

Het suisde, en een lange roode streep lag over den blooten rug, van den eenen schouder naar den ander. Een schok doorvoer de sidderende leden van den kerel, hij dacht luid te kermen en toch kwam er geen zucht over zijn lijkwitte lippen. Zijn oogen waren gesloten, zijn voorhoofd raakte den vloer, hulploos uitgestrekt lag hij voor zijn onverbiddelijken vijand. Hij hield zich voor een verloren man en zijn waanzinnige doodsvrees verlamde het instinct tot vlucht en verweer. Van der Raadt, buiten zich zelven van verontwaardiging en, zonder te denken, nu zijn lang bedwongen toorn uitvierend, geleek een onverbiddelijk scherprechter.

‘Tien!’ zei hij halfluid, wachtte even alsom zijn gedachten te verzamelen en sloeg weer.

‘Maar in Gods naam, vader, wat doet gij nu?’ klonk het, en met een van schrik verslagen gelaat en groote starende oogen stond Daniël voor hem.

‘Ik straf, ik heb een gemeenen hond gegeeseld,’ antwoordde hij dof en eentonig, terwijl hij rustig de zweep neerlei, ‘maar het ergste komt nog;’ weer hoorde hij zich de woorden van den eed zeggen, zag zijn hand nog liggen op het heilige boek en

herinnerde zich weer zijn, toen voor de omstanders niet uitgesproken, maar door God in zijn ziel gelezen bijgedachte: ‘Al was het mijn eigen Daniël, Heer!’

‘Is hij dood?’ fluisterde Daniël, toen Blenkins roerloos liggen bleef.

‘Neen,’ antwoordde Van der Raadt ongeduldig, ‘tien slagen met een rijzweep dooden niet, maar ze zullen hem een herinnering zijn voor heel zijn leven.’

‘En die daarbuiten, wat zullen zij doen, als ze het gewaarworden?’ vroeg de zoon zacht.

‘Wel als ik den kerel doodstriem, dan schieten ze mij neer.... Dan vernemen de anderen het niet... en op zijn minst zal men dan niet zeggen, dat ik geen moed had.’

Hij knikte en greep weer naar de zweep om de executie voort te zetten.

‘Vader, toch! Vader!’ De knaap hing radeloos aan zijn arm om hem tegen te houden.

‘Uit den weg, Daniël!’

‘Gij weet niet, wat gij doet, vader! Als ge hem doodslaat, fusilleeren ze u!’

‘Beter is er op de wereld niet dan dat - ook voor jou.’

De oogen van den knaap openden zich wijd van verbazing. Was dat die vader, wiens kalmte hij zoo vaak had hooren roemen, de man, die daar voor hem stond.

‘Gij vermoordt u zelven, vader!’

‘Is dat niet beter dan....’ Van der Raadt onderbrak zijn eigen woorden, klemde de lippen samen en hief de zweep.

‘Vader, deze man heeft ons meer geholpen dan wie ook!’ riep Daniël beslist.

‘Ga weg, Daniël!’ klonk het hard.

‘Neen,’ antwoordde de knaap even luid, ‘gij weet niet, wat gij doet, gij zijt krank!’

‘Ja, ik ben doodsbedroefd. Ga heen, Daniël!’ En de zweep ging weer in de hoogte.

De jongen, die het doen van zijn vader niet begreep, zag in, dat er gehandeld moest worden; met het gevaar wies zijn moed, en, met iets heerlijks in zijn naïeve oogen, ging hij vóór Blenkins staan.

‘Sla toe, vader, de eerste slag treft mij!’

Van der Raadt's hand zonk zijwaarts neer en de blik zijner oogen was als die van een mensch in doodsangst.

‘Heere, neem deze droefheid van mij weg!’ bad hij in het binnenst van zijn gemarteld hart. En opeens brak er een vloed van tranen los, die over zijn wangen en in zijn baard stroomden. Hij voelde zich geslagen, hulpeloos, gebonden. Niets kon zijn kind redden, de eed moest gehouden, waande hij, en hij boog zich voor den Almachtige, Die de harten en nieren der menschen doorziet. Doch ofschoon de onvermijdelijkheid van het te brengen offer, het Izaäkoffer van zijn eigen kind, hem tegengrimde, hoopte hij nog en smeekte: ‘Heer, Heer, zie den nood van Uwen dienstknecht, ontferm u over den worm, die in het stof kruipt!’ Hij zonk op de knieën en stak de gevouwen handen in de hoogte. Dat was het geweldigste in zijn leven, een beproeving, die zijn kracht te boven ging, een offer, dat hij niet brengen kon. ‘Heer, Heer,’ jammerde hij, de vingers samen wringend, ‘verhoor mijne stem, sla mij met lamheid, beroof mij van het licht der oogen, dood mij om mijn vele zonden, maar laat mij niet.... laat mij dit niet doen!’

En met een uitdrukking van eindelooze liefde in de oogen, staarde hij zijn zoon aan.

De knaap leunde bevend tegen de tafel. Hij wist nog van niets.

‘Vader, vader, wat is dit toch?’ klaagde hij op kinderlijk-meelijdenden toon.

Van der Raadt sprong op. Hij had even naar boven gekeken, of hij onmiddellijk de tusschenkomst des hemels wachtte. ‘Je moet het zelf doen,’ mompelde hij tegen

zich zelven. 'Zelf, zelf!' schreeuwde hij en schoof met een der zware stoelen Daniël op zij.

'Denk aan 't gevaar, waaraan gij u blootstelt, vader!'

'Dat doe ik, jongen, ik denk slechts aan mij-zelf!'

Als van een koortslijder, zóó gloeiden zijn oogen. Tijd tot verklaren had hij niet, hij moest nu zijn zoon wreken, en hij dankte in stilte het toeval, dat het leven van zijn vijand in zijn sterke handen gegeven had.

Maar ook Daniël had zijn besluit genomen. Hij zag alleen het gevaar voor zijn vader, en al zijn krachten inspannend, verzette hij zich tegen hem. Bidden noch smeeken hielp, er restte slechts geweld, geweld om liefdeswil.

Een oogenblik maten vader en zoon elkander met de oogen, die fonkelden van vreemd-hartstochtelijke aandoening. 't Waren twee even harde naturen, ijzer en staal tegenover elkaar, en ieders wil was onwrikbaar: niet af te laten voor hij zegevierde.

'Hij moet sterven,' schreeuwde Van der Raadt wild.

'Als ik 't verhinderen kan, niet.'

'Op zij, Daniël!'

'Nooit!'

Een halve minuut zonder woorden, - maar hoorbaar ademde hun borst, diep en heet, hun oogen waren vlammen. Dan, in eens begon Daniël te smeeken:

'Vader, dwing mij niet, geweld te gebruiken!'

'Helaas, ook dat nog!'

Zij hadden elkander aangegrepen, de vader, om zijn zoon weg te duwen, de zoon, om zijn vader terug te houden. Een donker rood kleurde hun wangen, en de knaap, die wist, hoe weinig zijn kracht tegen die zijns vaders vermocht, wierp een blik over de schouders, om te zien, of Blenkins niet wegkroop en vluchtte. Geen van tweeën dacht om zich zelf; het voorwerp van hun blinden ijver was de derde, daar op den grond. Een korte worsteling, en Van der Raadt wrong zich los, slingerde zijn jongen weg en wou zich op den verrader storten om hem te wurgen.

Maar een seconde te voren werd de deur opengestooten, Blenkins had al zijn laatste krachten verzameld en viel meer dan hij liep de deur uit op het erf. Hij was gered.

Van der Raadt liet zich op een stoel vallen, met het hoofd voorover op de tafel.

'Te laat,' zuchtte hij dof, toen de deur vanzelf achter den vluchtende dichtsloeg. 'Je hebt je-zelven veroordeeld - en mij ook, Daniël.'

Blenkins was niet bewusteloos geweest, ofschoon de zweepslagen zijn rug bloedig hadden gestriemd. Het oogenblik van den tweekamp tusschen vader en zoon had hem tijd, de zucht tot zelfbehoud kracht gegeven tot ontsnappen. Nu was hij bij zijn soldaten, en dat was voor hem de hoofdzaak. Met het gevoel van veilig te zijn keerde ook zijn moed weer terug. Zelf begreep hij er niets van, hoe het mogelijk was, dat hij was blijven liggen en zijn huid had laten touwen, maar hij voelde de striemen gloeien en een woeste, ontembare lust brandde er in zijn binnenst om zich te wreken, - op staanden voet.

'Schiet, slungels, hooren jullie niet!'

Een der manschappen hief zijn geweer, maar hij deed het dralend en heel langzaam, de anderen vijf stonden onbeweeglijk.

'Laat maar, Ginnis!' commandeerde de korporaal kortaf.

'We laten ons niet aanspreken op zulk een toon.' De onderofficier had zich niet dan met grooten weerzin laten dwingen den verachten spion en dronkaard met zijn manschappen te begeleiden.

Blenkins' optreden deed de maat overloopen.

‘Schiet!’ gilde Blenkins razend.

De soldaten hielden 't geweer bij den voet en begonnen te fluiten.

‘Wat schreeuwt u daar, mijn goeie heer?’ vroeg de korporaal.

‘Schiet op den oproerling daarbinnen, het hoofd der rebellen, hij is de slimste van allemaal, hij...’

‘U schijnt wat opgewonden,’ onderbrak hem de korporaal met voor Blenkins sarrende kalmte, ‘u is toch niet onwel?’

Blenkins was buiten zich zelven van woede en gunde zich geen tijd tot denken

of te onderzoeken naar de oorzaak van de vijandelijke houding der soldaten.

‘Wilt gij niet gehoorzamen?’ riep hij toornig, zich vlak voor den korporaal in postuur zettende.

De onderofficier keerde hem den rug en debiteerde een kwinkslag voor een der manschappen van zijn piket.

‘Weigert ge mij te gehoorzamen?’ herhaalde Blenkins.

‘Ik wensch u naar de hel. Druk ik me nu duidelijk genoeg uit?’

‘Ik zal je onthouden, korporaal!’

‘En ik zal jou niet vergeten!’

Blenkins knarste op de tanden en vervloekte den majoor, die hem Hooglanders op zijn expeditie meegegeven had.

‘Naar de koddige manier te oordeelen, waarop je zooeven de deur uit kwam zetten, schijn je daarbinnen een grappige historie meegemaakt te hebben. We konden nu opmarcheeren, maar 't is misschien dienstig, even te onderzoeken, waarmee je je daar zoo geamuseerd hebt.’ De korporaal wierp zijn geweer over den schouder en deed een stap naar de deur.

Blenkins brak nu uit in een bitteren lach, en zonder zich te bezinnen, maakte hij zijn goed los en ontblootte zijn gestriemden rug.

‘Noem je dat amuseeren?’

De soldaten drongen om hem heen, en de hoonende verachting, die ze hem pas betoond hadden, maakte plaats, wel niet voor meelij, maar toch voor toorn hierom, dat degene, wiens geleide zij toch moesten verbeelden, zóó behandeld was. Vooral de korporaal was onthutst; hij kuchte en hoestte eens en mompelde iets van ‘misverstand.’

‘Waarom heb je ons niet geroepen?’ vroeg hij schielijk.

‘O, zie je nu, hoe de hond een vrijen Engelschen burger heeft toegetakeld,’ klonk het antwoord grimmig, en de roodgestreepte rug draaide zich naar alle windstreken, opdat den toeschouwers niets zou ontgaan.

‘Je ziet er niet bijzonder verkwikkelijk uit,’ meende de korporaal. ‘Waarom heb je je niet verweerd?’

‘Hij verraste me.’

‘Plaats rust, jongens, dat zaakje behandel ik alleen!’ De korporaal gooide de deur open en ging binnen. In minder dan vijf minuten was hij terug en commandeerde: ‘Opgemarcheerd!’ En zonder omzien, ging het met stevigen pas op den landweg aan. Blenkins bleef een oogenblik versuft staan en staarde hen na, dan haalde hij, dravend, de manschappen in.

‘Korporaal Mc Dunn, ik zal je aanklagen bij het hoofdkwartier!’

De korporaal zette er nog wat meer gang in om uit zijn nabijheid te komen.

‘Korporaal,’ schreeuwde Blenkins, ‘arresteer veldkornet Van der Raadt...’

‘Looppas!’ commandeerde de korporaal, en in draf ging het voorwaarts. Blenkins probeerde hen bij te houden, maar na een paar duizend schreden moest hij het opgeven. Hijgend en blazend, bleek van woede, riep hij 't piket achterna: ‘Gij weigert dus voorgoed mij te gehoorzamen?’

Geen antwoord kwam, en de Schotten marcheerden al over de vlakte.

Na een korte poos hoorde men getrappel van paardenhoeven, dat snel naderkwam; de soldaten keken om en bemerkten een eenzamen ruiter. Blenkins, die zich nergens veilig achtte, liep wat hij loopen kon, tot hij ademloos het piket weer inhaalde. Toen

nam hij den ruiter wat nauwer op en schrok niet weinig, toen hij Daniël van der Raadt herkende.

De knaap reed recht op Blenkins toe, liet zijn paard stappen en vroeg hijgend: ‘Is het waar?’

Blenkins begreep ineens wat hij bedoelde. Een boosaardige vreugd teekende zijn Judasgezicht: misschien hadden zijn woorden dieper gewond dan hij vermoedde.

‘Ja, het is waar,’ krijschte hij, ‘elk woord is waar. Jij ben een schaapskop, jongen, en je vader is een ezel!’

Daniël staarde verstomd de facie aan, die hem tegengrijnsde.

‘Ja,’ tergde Blenkins, ‘jij hebt je mond voorbijgepraat, jij bent de schuld, dat jullie kanonnen ontdekt zijn, ha, ha, ha!’

Daniël beet zich op de lippen, boog zich over den nek van het paard en sloeg hem met de vuist in het gezicht.

‘Hond!’ was alles, wat hij uiten kon, en spoorslags rende hij weg den kant uit, vanwaar hij gekomen was.

Blenkins kermde luid van pijn en woede. Hij rukte zijn jas open, dat er knoopen afvlogen, tastte in een zak en haalde een revolver te voorschijn. Maar eer hij den haan kon overtrekken, had de wakkere korporaal hem het wapen uit de handen geslagen.

‘Op knapen schiet men niet,’ klonk het kort en bits, en geen Schot keek meer op naar den schelm, die bibberde van kou en wondkoorts.

(*Wordt vervolgd.*)

Ter eerste H. Communie.

Hoe was uw ziel zoo zuiver-blank
   Een weidsch paleis voor Uwen Koning,
   Een schitterwitte liefdewoning
Van roos en loover hoog omrankt!
Daar is de Koning ingegaan
   Tot Zijnen schoonen liefdetrone;
   Goud vlamde 't stralen van Zijn krone,
Goud vlamden Zijne plechtgewaên
In 't kreukeruischen op Zijn schreên,
   Als, huivrend voor Zijn koningsmachte,
   Uw jonge liefde Hem verwachtte,
Maar zag zoo blij Hem binnentreên.
En weelde-weenend zonkt gij neer
   En wist geen woord om Hem te groeten,
   Doch schreidet uit aan Zijne voeten
Uw groot geluk van goddlijk-teer
Liefde-mysterie eindloos-zoet. -
   Toen over uwe blonde haren,
   Die lagen stralend gouden klare
Als lichtkrans om 't gelaat, in gloed
Van heil, streek zacht Zijn koningshand,
   En aan uw witte vingren blonk er
   Zijn liefdering met stil geflonker
Gewijd symbool van eeuwgen band.

Heeswijk.
R.G.W.H. GREVEN,
Ord. Praem.

Sverdrup's pooltocht.

Voor de tweede maal is de *Fram* van een Noordpooltocht teruggekeerd. De eerste reis maakte zij onder den koenen reiziger Frithjof Nansen, die tot een hoogeren breedtegraad (86° 14′) doordrong dan een der expedities vóór hem. Van Augustus 1893 tot Augustus 1896 duurde Nansen's tocht, waarvan we indertijd, in den 30sten jaargang, een beschrijving hebben gegeven.

De tweede reis der *Fram* werd geleid door den Zweed Otto Sverdrup, die reeds als kapitein aan Nansen's pooltocht had deelgenomen en daarbij zijn sporen als poolreiziger verdiend had.

Den 25sten Juni 1898 zeilde Sverdrup uit, om, ditmaal als hoofd der expeditie, op zijn beurt te trachten, het Noordpoolvraagstuk op te lossen. Had Nansen den weg naar het Oosten ingeslagen en waren Spitsbergen en Frans-Jozefland als twee mijlpalen op de door hem afgelegde baan te beschouwen, Sverdrup begaf zich naar het Westen. Hij wilde door de Baffinsbaai en de Smith's Sound de noordkust van Groenland bereiken, waar, naar de mededeelingen van vroegere Engelsche en Amerikaansche expedities, ontzaglijke ijsmassa's moesten worden aangetroffen, die het van belang was te doorvorschen. Verder wilde hij tot het onbekende noordelijk deel der oostkust doordringen, ten einde zoodoende de geheele kustlijn van het ontzaglijke eiland te leeren kennen. Ten slotte hoopte Sverdrup ook, zoodoende nader bij de Noordpool te komen dan een der talrijke expedities, die hem in de laatste halve eeuw waren voorgegaan.

Maar van al deze plannen kwam niets. Als reeds zooveel Noordpoolvaarders vóór hem hadden ondervonden, legden de reusachtige ijsmassa's in de Smith's Sound en in het Kane-bekken het verder doordringen der *Fram* een onoverkomelijke hinderpaal in den weg. Het schip had wel op zijn tocht in de jaren 1893 tot 1896 aan de sterkste ijsdrukkingen weerstand geboden en daarmee bewezen een poolschip van den eersten rang te zijn, maar van een expeditie dwars door vastliggende ijsmassa's en tegen den stroom in kon natuurlijk geen sprake zijn.

Daarom stelde Sverdrup zich, nadat hij had ingezien, dat een doordringen tot de noordkust van Groenland door de Smith's Sound onmogelijk was, het doorvorschen der ten westen van die Sound gelegen landstreek tot taak. Tot dat einde voer hij in den nazomer van 1899 de Jones' Sound binnen en sloeg aan de zuidkust van Ellesmereland zijn winterkwartier op, dat hij in de beide volgende zomers nog verder ten westen van de Jones' Sound verlegde.

Van deze nederzettingen zond Sverdrup in de jaren 1899, 1900, 1901 en 1902 een menigte slede-expedities uit, en wel in afdeelingen van drie tot vier man. Het aantal deelnemers aan de expeditie - deze telde 16 man, van wie er evenwel in het jaar 1899 twee overleden, onder wie dokter Svendsen - veroorloofde de gelijktijdige uitzending van verscheidene afdeelingen. Aan deze slede-expedities nam Sverdrup een zeer groot aandeel. Ze waren door het ijs en het koude klimaat wel zeer vermoeiend, maar leverden ook een rijken wetenschappelijken oogst op. Onder aardrijkskundig opzicht moet genoemd worden de nauwkeurige doorvorsching van Ellesmereland en ten westen daarvan gelegen landstreken, zoodat dit deel van den Poolarchipel, die ten noorden van Amerika ligt, op de landkaart een heel ander voorkomen zal krijgen. Wat de ethnographie en de natuur-wetenschappen betreft, hebben Sverdrup's expedities puinhoopen van Eskimohutten gevonden, die het bewijs leveren, dat de Poolmenschen eenmaal ook aan de Jones' Sound hebben gewoond.

De gezondheidstoestand der deelnemers was over 't algemeen voortreffelijk, - gelukkig, want de dokter stierf, zooals reeds gemeld is, in het jaar 1899. Werd er iemand ziek, dan behandelde Sverdrup zelf de patiënten en genas ze. De goede gezondheidstoestand was aan de voldoende bezigheid gedurende den winter en de goede verzorging toe te schrijven. Men stond iederen morgen om vier uur op. Van halfacht af werd gedurende zeven uur met een pauze van een half uur gewerkt; daarna werd de hoofdmaaltijd gehouden, en op den bepaalden tijd gingen allen naar bed. Voor ontbijt had men brood, boter, ham, ansjovis, twee soorten kaas, koffie of thee, en het middagmaal bestond gewoonlijk uit twee gerechten, soep, visch en vleesch. De expeditie had verder bijna voortdurend

AANKOMST DER ‘FRAM’, KAPITEIN SVERDRUP'S POOLSCHIP, TE STAVANGER OP DEN 18DEN SEPTEMBER JL.

Otto Sverdrup.
KAPITEIN OTTO SVERDRUP EN ZIJN REISGEZELLEN TERUG VAN HUN NOORDPOOLTOCHT.

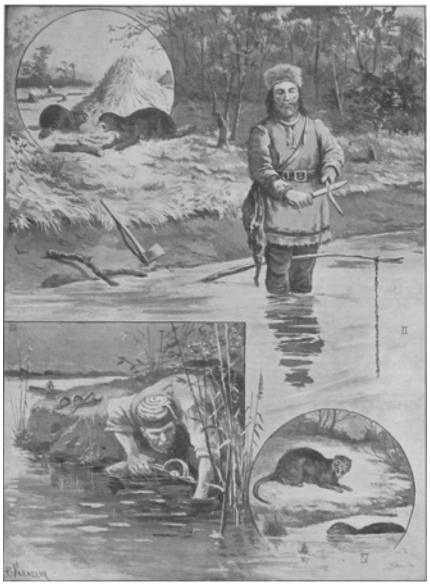

DE JACHT OP DEN BEVER EN DE MUSKUSRAT, NAAR EEN TEEKENING VAN FRENZENY.
I. Een bever-weide. II. Het zetten van een bever-val. III. Het zetten van een val voor de muskusrat. IV. De verblijfplaats der muskusrat.

wild ter tafel, daar dit op Ellesmereland tamelijk overvloedig gevonden wordt.

Den 18den September van dit jaar kwamen Sverdrup en zijn tochtgenooten behouden te Stavanger aan, waar hun een geestdriftige ontvangst te beurt viel. Onze afbeeldingen, naar photographieën, bewijzen, dat de geleden ontberingen de energie der wakkere mannen niet hebben verslapt; en als men kapitein Sverdrup op het dek der *Fram* ziet te midden der honden, die door het trekken der sleden zoo wèl hun taak hebben vervuld, zou men niet zeggen, dat die kloeke poolvaarder een bezwaarlijken en vermoeienden tocht van vier jaren achter den rug heeft.

De leste bloemen.

Armzalig staan op 't bloote veld
De leste bloemen;
Heur levensstonden zijn geteld...
Laat mij u noemen
Met dankbaarheid, vóór het geplas
Der regenvlagen
Uw blaadjes slaat in 't dorre gras.
De zomerdagen
Hebt gij mijn oog en ziel verstomd
Door 't helder vonken
Van uwe kleuren en nu komt
Gij nog, gekronken
En reeds vergeeld van 't koude vocht,
Mij, blinde, leeren,
Dat ik vergeefs op aarde zocht
Wat mijn begeeren
Naar bloemenschoon en -licht voldeed.
Eén bloeit en boven
't Vergank'lijke, Dien gij niet weet:
Hem wil ik loven.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Bever en muskusrat.

Een der interessantste knaagdieren is de bever - met zijn Latijnschen naam *Castor fiber* - en het is wel jammer, dat men, al heet zijn woonplaats zich uit te strekken van den 33sten tot den 68sten graad noorderbreedte, maar heel zelden in de gelegenheid zal zijn, hem in de natuur in zijn doen en laten gade te slaan.

Daar de godsdienst der Indische magiërs hun verbood hem te dooden, moet de bever ook in Indië inheemsch zijn geweest. In Frankrijk en Duitschland kwam hij in vroeger tijd bijna overal voor; in Engeland werd hij het eerst uitgeroeid. Tegenwoordig vindt men hem in Duitschland alleen nog maar aan de Elbe in de buurt van Wittenberg. Het talrijkst komt hij in de Europeesche landen nog voor in Bosnië, Rusland en Scandinavië, vooral Noorwegen. Talrijker is hij in Azië. De groote rivieren van Midden- en Noord-Siberië bewoont hij in menigte, en ook in de rivieren, die in de Kaspische Zee uitmonden, komt hij voor. In Amerika was hij vroeger algemeen verspreid, maar de onophoudelijke jacht op dit knaagdier heeft hun gelederen zeer

gedund. Audubon geeft alleen nog Labrador, Newfoundland, Canada en enkele streken in de staten Maine en Massachusetts als verblijfplaatsen van den bever op, maar voegt er aan toe, dat deze ook in verschillende weinig bebouwde oorden der Unie bij enkele exemplaren wordt aangetroffen.

De bever is een der grootste knaagdieren. Zijn lengte is minstens een oude Nederlandsche el, soms zelfs meer, en zijn gewicht 20 tot 30 kilogram. Zijn lichaam is plomp, de kop van voren breed, van achteren smaller, de beenen kort en sterk; de pooten tellen vijf teenen en zijn met elkaar door een zwemvlies verbonden. De huid is met zacht, dicht en wollig onderhaar van zilverwitte kleur en met stijver bovenhaar van verschillende kleur bedekt. Aan het achterlijf hebben zij een buidel, waarin het zoogenaamde bevergeil wordt afgescheiden, een rood-, geel- of zwartbruine stof van eigenaardigen, doordringenden geur en bitteren smaak, die vroeger veel als pijnstillend middel werd gebruikt, maar thans meer en meer in vergetelheid geraakt.

De bevers kiezen een rivier of beek uit, waarvan de oevers een overvloedig weideveld opleveren en tot het bouwen hunner woningen bijzonder geschikt schijnen. Alleenlevende dieren wonen in onderaardsche holen op de manier van vischotters; gezelschappen, die uit familiën bestaan, richten in den regel kasteelen op en bouwen dammen om het water op te stuwen. Deze dammen zijn soms 150 tot 200 meter lang, twee tot drie meter hoog, van onderen vier tot zes, van boven een tot twee meter dik. De woningen, voor twee, drie of meer familiën ingericht, hebben twee verdiepingen, de bovenste is droog en bestemd tot woonplaats, de onderste, beneden den waterspiegel gelegen, tot magazijn. Iedere woning heeft een uitgang naar de rivieren een naar de landzijde. De voornaamste bouwstof is hout, dat kunstig met slib, zand en steenen wordt aangevuld en vermengd, zoodat er hechte en dikke muren ontstaan. De bevers vellen de boomen aan den oever door de stammen door te knagen, en ze doen dit zoo behendig, dat ze in de rivier vallen. Takken ter dikte van eenige centimeters bijt de bever ineens door, en voor stammen, die een middellijn hebben grooter dan den omvang van een mensch, is hij niet vervaard.

Het hoofdvoedsel der bevers bestaat uit schors en bladeren, maar aan brood en beschuit wennen zij spoedig en vruchten beschouwen ze ten laatste als een lekkernij. Harde takken, die ze met de pooten vastgrijpen en voortdurend omdraaien, weten ze zoo handig van de schors te ontdoen, dat op den geschilden tak zelfs niet een spoor van een tandindruk te zien is.

De bevers worden in Amerika hoofdzakelijk door het zetten van vallen gevangen, en van de leefwijze der beverjagers hebben de bekende romans van Fenimore Cooper belangwekkende schilderingen gegeven. De huid van den bever levert een voortreffelijk en kostbaar pelswerk op, dat per stuk, naar gelang der qualiteit, met tien tot dertig gulden betaald wordt. Als men weet, dat uit Amerika jaarlijks ongeveer 150.000 bevervellen in den handel komen, dan begrijpt men, dat de beverjacht voor velen een goed bestaan oplevert.

De muskusrat (*Castor zibethicus*) behoort ook tot de knaagdieren, heeft de grootte van een konijn, is bekleed met een roodbruinen, onder den buik lichteren pels en heeft, evenals de bever, klierzakjes met een sterk riekend vocht. Men vindt deze dieren in Noord-Amerika, vooral in Canada, aan de oevers van meren en rivieren, waar ze in troepen leven en evenals de bever overdekte woningen in en bij het water bouwen. De teenen der achterpooten zijn niet, als die der bevers, door een zwemvlies verbonden. Evenals op den bever wordt ook op de muskusrat jacht gemaakt, meestal met behulp van vallen, om het kostbare bont, dat het dier oplevert.

Een zonderling, door Béha. (*Slot.*)

‘Hoe en waarvandaan gij gekomen zijt, staat niet aan mij te beoordeelen,’ meende de man, ‘ik mag echter slechts die personen uitlaten, voor wie ik de poort geopend heb, en daar dit bij u het geval niet is, moet gij u een anderen uitgang zoeken.’

Bij deze woorden maakte hij zich gereed weer in huis te gaan, doch Tom hield hem terug.

‘Is er dan nog een andere uitgang; is er ergens een poortje in den muur gelaten, dat naar buiten voert?’ vroeg hij angstig.

‘Neen, sir,’ was het kalme antwoord, en na eerbiedigen groet verdween de oude gestalte van den portier in het inwendige zijner woning.

Meer en meer nam het gevoel van beschaming bij Tom Boyle toe. De toestand was dan ook al te bespottelijk; onmogelijk kon hij andermaal naar het slot gaan en den bewoner om verlossing uit deze jammerlijke positie verzoeken; immers het kreeg den schijn, alsof ze de rechtvaardig verdiende boete was, die Edwin Beckford den ongenooden bezoeker oplegde, een boete, waarbij hij - en thans werd het Tom duidelijk, nu hij langs den muur om het gebouw liep en ook hier alles verlaten vond - op echte gentlemansmanier alle getuigen verwijderd had.

Hij zocht en zocht, de portier had gelijk, niet de geringste spleet verbrak de eentonigheid van die steenen afscheiding, - doch opeens flikkerde zijn oog in blijdschap op en een gloeiende blos kleurde zijn wangen.

‘Ik begrijp het al,’ mompelde hij, ‘wie langs kromme paden komt, moet langs kromme paden heengaan, ik heb het verdiend.’

Hij bevond zich op dezelfde plek, waar hij, door Dick opgewacht, langs de sporten der twee ladders, in Edwin Beckford's bezitting was neergedaald; evenals bij zijn komst stond ook nu nog de bewuste ladder tegen den muur, omhoog voerend; of de tweede er ook nog was? Onverschillig - het moest gebeuren, voor de tweede maal bestond er geen terugkeeren voor den ongelukkige: de magere gestalte klauterde tegen de sporten omhoog, reeds dook het schrale, beenige gezicht met den roodachtig gelen baard boven den muur op, toen aan de overzijde een tweede gezicht, vol en welgevoed, te voorschijn kwam; in de eerste verrassing hadden de beide hoofden bijna tegen elkaar gestooten.

‘Mr. Tom!’ klonk het aan den anderen kant uit verschillende monden.

‘Sir Robert!’ riep Tom, verbaasd zijn vis à vis aanstarend, onder wiens welgedane gestalte de omlaag voerende sporten der buitenste ladder bedenkelijk kraakten, terwijl aan den voet daarvan de overige dischgenooten van den vorigen dag zich gegroepeerd hadden; ‘wat voert u hierheen?’

‘Uw eigen wensch, Tom,’ antwoordde sir Robert, terwijl hij behoedzaam de ladder afdaalde en Tom, over den muur springend, zijn voorbeeld, doch sneller, volgde.

‘Hebt gij ons niet door een bode op deze plaats laten komen,’ ging sir Robert voort, ‘door denzelfden bode, die ons hedenmorgen in uw naam verzocht, u uit de bovenvensters aan den achtervleugel van mijn huis gade te slaan, hoe gij uw veldtocht verrichttet? Daar het een weddenschap betrof, meenden wij ons aan deze taak, die u misschien van nut kon zijn, niet te mogen onttrekken; sedert een half uur wachtten wij op de dingen, die komen zouden, en daar ons de tijd te lang duurde, gebruikte ik de ladder, om een blik te werpen over het terrein, waarop gij de lauweren uwer overwinning pluktet.’

'Sir Robert,' - door de herinnering aan 't geen hij beleefd had, klonk Boyle's stem vol diepe ontroering, - 'de weddenschap heb ik gewonnen, doch met een beschaming, die mij mijn geheele leven lang zou bijblijven, zoo zij niet voor mij, en naar ik hoop, ook voor anderen, een ernstige, diepe les bevatte: nooit voorbarig achter een handeling, die buiten de grenzen van het gewone ligt, een somber of verdacht geheim te willen zoeken. Mijnheer Beckford is een gentleman,' eindigde hij met warmte, 'en heeft als een gentleman gehandeld, ook toen hij u naar deze plaats riep en juist niemand meer dan u, allen vrienden van mij; ik weet van geen bode, nu evenmin als de eerste maal. Maar wel weet ik, dat Fonthill-Giffon een schat aan rijkdom en kunst verbergt, doch tevens een diep, zwaar leed, dat wij moeten eerbiedigen. Gelukwenschen mogen wij iederen zonderling, die door niet meer eigen schuld een zonderling wordt, dan bij Edwin Beckford het geval is.'

De geheimzinnige slotbewoner had den juisten weg gevonden om zich voortaan aan alle nieuwsgierigheid te onttrekken. Tom Boyle's onthullingen, die hij immers met verlof van Beckford doen mocht, maakten, volgens het Engelsche spreekwoord als het ware, Fonthill-Giffon schier tot een heiligdom, waarvan het plicht scheen, de rust te eerbiedigen. De grootste deelneming werd Beckford bewezen, zoo vaak hij zich vertoonde, gewoonlijk niet veel meer dan bij zijn kerkbezoek; daaruit bleek, dat hij geen toevallige ontmoeting uit den weg ging; hij zocht die echter ook niet. Door veel weldoen werd zijn naam bovendien nog gezegend. In het jaar 1823 verkocht hij eensklaps het slot met al zijn verzamelingen voor den prijs van 330000 pond sterling, die hij grootendeels aan goede werken besteedde, en trok zich na den omstreeks dezen tijd vallenden dood van zijn trouwen Secly in nog grooter eenzaamheid terug, alwaar hij, hoogbejaard, in 1844 stierf, het getal der zonderlingen, waaraan Albions bodem zoo rijk is, met één verminderend.

Nog in onze dagen leeft de herinnering aan Edwin Beckford in den omtrek van Fonthill-Giffon voort, het levendigst echter wordt zij in den kring der kinderen en kindskinderen van mijnheer Thomas Boyle in eere gehouden, en van geslacht tot geslacht plant zich zijn waarschuwing voort, om niet voorbarig over het doen van anderen den staf te breken, en niet met ruwe hand van een vermeend geheim den sluier te willen oplichten, die vaak niets anders verbergt dan harteleed, gelijk bij Edwin Beckford, den zonderling van Fonthill-Giffon.

(*Naar het Duitsch.*)

De gijzelaarster.
Episode uit den opstand in de Vendee.

De commandant van het republikeinsche detachement eischte, onder bedreiging anders het dorp te zullen verwoesten, dat men hem tien inwoners zou uitleveren, die, in een wanhopige poging om zich te verdedigen, uit de hutten op den troep gevuurd hadden. Die tien waren reddeloos verloren, men had op geen behoud te hopen: te Angers aangekomen, zouden zij voor de militaire commissie moeten verschijnen en daarna onmiddellijk gefusilleerd of onder de guillotine gelegd worden. Ondanks de zekerheid van een vreeselijken dood offerden terstond bij de eerste sommatie negen

inwoners zich op. Hetzij de anderen gevlucht waren of zich verborgen hadden, de tiende gijzelaar ontbrak.

De republikeinen, doorweekt van den aanhoudenden regen en voor het vallen van den avond willende vertrekken, werden ongeduldig en dreigden er te vuur en te zwaard een einde aan te zullen maken. De woede der overwinnaars werd nog grooter door de smeekingen der overwonnenen tot den republikeinschen officier, die tot de notabelen van het gehucht het woord voerde.

Op dat oogenblik trad een klein meisje, een kind van dertien, veertien jaar, zwart van het kruit, uit de menigte, en de armen kranig op den rug gekruist, naderde zij den republikeinschen officier.

‘Moord en verbrand niets, burger,’ zei zij, ‘de tiende gijzelaar zal ik zijn: ik heb het schot gelost.’

Er ontstond een gemompel van verbazing, want men herkende de kleine Céleste du Kloudic, een zacht en aardig kind, dat haar voedster, Renaude, de vorige week uit de gevangenis te Nantes gehaald had, op den dag, waarop mevrouw du Kloudic het schavot besteeg. In de heldere oogen van het kind stond diepe droefheid over de aanschouwde wreedheden te lezen en haar gelaat was marmerwit, als had de kus van een terdoodveroordeelde er de kleur des doods achtergelaten.

De officier haalde voor dit teere, zwakke wezen de schouders op.

‘Gij op den troep geschoten? Loop heen, kleine dwaas, gij schertst.’

‘Kijk liever!’

En Céleste stak den officier haar kleine handjes toe, zwart van kruit.

Men hoorde onder de Blauwen een gemompel van verontwaardiging. De kapitein wendde zich tot zijn mannen en zei:

‘Gelooft haar toch niet! Dit kind heeft haar handen zwart gemaakt om ons te misleiden.... Zij zou niet eens een geweer kunnen opheffen.’

De kleine du Kloudic richtte zich fier op en met een glimlach van wantrouwen, waarin men haar witte tanden zag, zei ze uitdagend:

‘Leen mij het geweer van een uwer mannen, kapitein, plaats u op dertig schreden afstands om mij tot mikpunt te dienen en laten we wedden, dat ik u den kogel recht in het hart jaag!’

De Blauwen stieten woedende kreten uit, en met gefronste wenkbrauwen zei de kapitein norscher:

‘'t Is goed, daar gij het wilt, zult gij de tiende gijzelaar zijn. Voorwaarts, marsch!’

Tot nu toe had Céleste op opgewonden toon gesproken. Thans ademde zij ruimer, haar gelaat verloor nu elke uitdagende uitdrukking, zij werd gelaten en zacht als een maagdeke. Het bevel ‘op marsch’ werd gegeven, nog voor zij den tijd had een hoofddeksel of eenig ander kleedingstuk te vragen. In de schemering, door de dubbele rij soldaten, die de gevangenen omringden, scheen het haar toe, dat een oude vrouw in het wagenspoor op de knieën viel en wanhopig de armen naar haar uitstrekte. Brutaal voortgeduwd, kon zij niet met zekerheid zien of het Renaude was. Zij verhaastte den stap, maar die mannenstap was veel te groot voor haar en nauwelijks was het dorp uit het gezicht verdwenen, of zij hijgde van vermoeienis.

De nacht brak aan. Men liep aldoor door bosschen. Céleste hinkte; haar versleten en veel te kleine schoenen bleven in het slijk kleven; zij rilde van koude, want zij had alleen een armzalig dun jurkje aan.

Een groote Vendeesche jongen met brutaal, stuursch gelaat, voor zoover zij kon oordeelen bij het licht der maan, liep naast haar. Hij ook was gevangen en hij zag haar, telkenmale als zij struikelde, zoo minachtend-medelijdend aan, dat zij zich nog

meer over haar zwakheid schaamde. En toch, onder al die mannen, vrij of gevangen, voelde zij zich zoo alleen en verloren, dat zij met hem had willen praten; maar hij had de lippen zoo vast opeengeklemd, als was hij vast besloten geen woord te spreken. En zij durfde niets zeggen. Plotseling struikelde zij zoo hevig, dat hij haar den arm toestak om haar te steunen. En onwillekeurig leunde zij met haar hand op diens krachtigen arm, daarna trok zij ze weer heimelijk terug, terwijl ze fluisterde:

'Dank u wel, mijnheer....'

Hij scheen al zijn krachten in te spannen om zijn vast opeengeklemde lippen te openen, hij zuchtte diep en zei toen op barschen toon:

'De ellendelingen kunnen het niet zien, leun met je hand maar op mijn arm als dat je het loopen vergemakkelijkt.'

Céleste legde haar hand op den arm, om hem niet kwaad te maken, maar leunde zoo weinig mogelijk. Het duurde lang eer hij weer sprak, eindelijk besloot hij er toe met dezelfde moeite.

'Bedrieg mij niet, kleine, dat is nu niet meer noodig: gij hebt niet op de Blauwen geschoten.'

Zij bloosde en werd verlegen. Hij vestigde zijn heldere oogen nieuwsgierig op haar. Zij werd nog meer verlegen en beschaamd bekende zij:

'Neen, mijnheer, ik heb het niet gedaan. Maar ik had al onze andere Vendeeërs zien vluchten, ik wist dus, dat de tiende gijzelaar zich niet zou aanbieden. De republikeinen waren woedend en riepen om wraak. Renaude, mijn voedster, weende: zij was bang voor haar man en haar zonen. Alle andere vrouwen hadden dezelfde vrees. En ik dacht toen, dat het te droevig zou zijn, het dorp in vlammen te zien opgaan en die goede menschen te zien neerhouwen. Toen ben ik naar voren getreden en heb die leugen gezegd. Maar ik geloof, dat het geen erg leelijke leugen is, wel?'

'Neen, neen, het is niet heel erg,' zei de groote gevangene een weinig minder norsch, 'maar hoop niet, dat men je ginds wegens je leeftijd zal sparen.'

'O, ik reken daar ook niet op, mijnheer! Mijn papa en ma zijn dood, allen, die ik kende, zijn dood. Sedert drie jaar heb ik niets gezien dan sterven. Dit jaagt mij geen schrik aan. Er bleef mij niemand meer over dan de goede Renaude, en deze, de laatste, die ik liefhad, heb ik willen redden, haar, haar man, haar zonen en het dorp. Ik ben maar voor één ding bevreesd: namelijk, dat men mij ginds niet zal willen, en ik, daar ik zoo klein ben, niet als gijzelaar zal worden aangenomen. En dan zouden die slechte mannen kunnen terugkeeren en het dorp verwoesten en de menschen vermoorden.'

Zij snikte zacht, en in den helderen blik van den Vendeeër, wien geen enkele smart meer verwonderde, was thans droefheid te lezen.

Zij struikelde nog heviger. Toen hernam hij op norschen toon:

'Leun toch op mij, kleine,.... gij leunt niet!'

Zij leunde op hem, daar zij meende, dat hij boos was. Er heerschte nu een lang zwijgen tusschen beide gevangenen, zoo geheel verschillend in alles, een zwijgen, alleen onderbroken door het aanhoudend en smartelijk hoesten.

'Ik zou je wel mijn jas willen geven om je te bedekken,' zei hij, 'maar ik heb niets dan een jas aan....'

'Gij zijt veel te goed, mijnheer,' antwoordde zij, 'ik zou dat niet aannemen.'

'Gij lijdt veel, kleine?'

'Ja, een beetje,... sedert eenige dagen heb ik een kou op de borst gevat en de keel brandt mij zoo.... Dat wordt nog erger door den regen en de koude van den nacht. Als ik spreek, is het, alsof iets in mijn keel scheurt.'

Langzaam brak de dag aan. Céleste sleepte zich moeizaam voort. De Vendeeër boog zich voorover en fluisterde met zoo zacht mogelijke stem: ‘Gij zijt zeker heel moe, kleine?’

‘O ja, mijnheer, men loopt zoo vlug! Mijn voeten zijn open geloopen.... Is de gevangenis nog ver? Gij zijt groot, mijnheer, ziet gij in de verte den rook der stad?’

Hij richtte zich in zijn volle lengte op.

'Ja, ik zie de torens al; binnen een klein uurtje zijn wij er; maar wij zullen er altijd te vroeg aankomen, daar het is om te sterven.'

Een soldatenvloek, een brutaal bevel te zwijgen, verschrikten Céleste, en zij zei niets meer tot aan de stad. Bovendien deed het praten haar pijn.

Men bereikte de stad. De gevangenen werden in een grooten, vochtigen kelder opgehoopt, waarin men hun eenige bossen stroo toewierp. Céleste was zoo uitgeput, dat zij zich op den grond liet vallen, zonder haar deel van de andere gevangenen te eischen. De Vendeeër sprak haar toe:

KAPITEIN SVERDRUP EN ZIJN POOLHONDEN AAN BOORD DER 'FRAM.'

'Allo, kleine, indien je nu je stroo niet neemt, zal er dadelijk niets meer over zijn.'

Maar zij had nauwelijks de kracht te zeggen: 'Dat geeft niets, mijnheer, ik weet niet meer waar ik ben of hoe ik lig, hoe meer de anderen er gebruik van maken, des te beter.... Ik voel mij zeer ziek; de keel brandt mij en toch beef ik van kou.'

Met zijn groote, ruwe handen hief hij haar heel zacht op en legde al het stroo, dat hij machtig had kunnen worden, onder haar hoofd en schouders.

'Zoo.... nu zult ge beter liggen, niet waar?'

De adem van het kind werd hoe langer hoe zwakker, en heel zacht fluisterde zij: 'O, mijnheer, ik ben zoo bang, zoo bang hier te gauw op dezen vochtigen grond te zullen sterven.'

'En waarom zijt ge nu bang te sterven, en hier meer dan elders, kleine? Het is hier toch veel vreedzamer.'

'O neen, ik zou liever ter dood willen gaan met de anderen, om als gijzelaar mee te tellen, opdat men niet terugkeere en mijn Renaude hale.'

Hij haalde de schouders op en zei niets meer. Eenige oogenblikken later zuchtte zij nog zwakker:

'Mijnheer, hebt gij geen water?'

'Neen, hebt gij dorst?'

'Ja, ik heb dorst.... maar daarom vraag ik het niet.... Ik zou mijn handen en gelaat, die vuil zijn van het kruit, willen wasschen.... om zindelijk en blank voor de H. Maagd te verschijnen!'

De man bleef op den grond zitten, de armen gekruist, niet van plan te antwoorden. De tijd ging voorbij. De kleine riep hem, bijna onhoorbaar:

‘Mijnheer.... ik gevoel dat het gedaan is.... Luister.’

Hij boog zich over haar.

‘Mijnheer, kunt u niet iets onder mijn hoofd leggen, dan kan ik beter adem halen.... een steen, of, iets anders....’

Hij nam het hoofd en legde het met duizend voorzorgen op zijn breede knie.

Zij ademde een weinig ruimer.

‘O! dat is geen steen, mijnheer, dat is veel zachter.... het is misschien uw arm.... Gij zijt goed, mijnheer, wilt gij ook mijn handen op de borst kruisen? Ik kan dat alleen niet meer.’

De jonge man kruiste haar de handen. Daarna vervolgde zij, vervuld met dezelfde bewondering:

‘O, mijnheer, de heilige Maagd zal het niet mooi vinden, met zoo zwarte handen tot haar te bidden.... Maar ik heb niet geschoten, ik heb niemand gedood.... Ik heb gelogen om de anderen te redden; het is toch geen erge leelijke leugen, niet waar?’

‘Neen, kleine, ik heb het je al gezegd, het was immers goed en braaf bedoeld van je - en verontrust je ook niet om je zwarte handen.... Geheel uw arm, klein lichaam zal in dezen kelder blijven, uw kleine ziel zal echter geheel blank naar den hemel gaan!’

‘Dank u, mijnheer, dat u.... O, wat zijt gij goed!’

Er heerschte opnieuw een lang zwijgen, zij haalde nu en dan slechts bij schokken adem.

Hij durfde niet meer spreken, hij voelde met zijn vinger over het gelaat, om te zien of de wangen reeds koud waren. En hij voelde op de kille huid nog warme tranen, die langzaam rolden.

Hij vroeg zacht: ‘Waarom weent gij, kleine? Gij zult van onze kwellingen het eerste bevrijd worden: dat moet je troosten.’

Onder zijn grooten, eeltachtigen vinger, die trachtte te lief koozen, bewoog het kind wanhopig de lippen om nog iets te zeggen. De man boog zich nog meer over haar heen.

‘Ik ween niet over mij, maar ik pijnig mij nog steeds om die goede menschen in ons dorp. Ik ben zoo klein, dat ik bang ben, dat de beulen mij niet in dien donkeren hoek zullen zien en mij vergeten. En dan zal mijn dood tot niets gediend hebben! O, mijnheer, zoudt gij hen bij mijn lijk willen brengen en hun zeggen, dat ik een der gijzelaars ben, en dat het mijn schuld niet is, dat ik niet naar het schavot heb kunnen gaan, en dat ik niets gedaan heb om vóór de anderen te sterven! Zeg hun ook, dat mijn dood moet tellen als losprijs dier goede menschen ginds!’

‘Ja, ik zal hun dit alles zeggen: gij hebt voor hen betaald, men zal hun geen kwaad meer doen. Sterf dus gerust, kleine....’

Als een blad door den wind bewogen, trilde zij op de knie van den Vendeeër.

‘Vaarwel, mijnheer, dank.... ik ga tevreden heen, daar gij mij verzekert, dat mijn dood tòch zal tellen!’

Zij bewoog zich niet meer.... Met zijn ruwe hand zocht de man haar fijne oogleden. Hij sloot zacht de oogen. Twee kleine tranen glinsterden nog, twee reeds koude, kleine tranen.

In de duisternis der gevangenis maakte de Vendeeër toen een groot kruisteeken, als waren zijn vingers met wijwater bevochtigd.

Allerlei.

De grootste onderzeesche kabel. -

Nog voor het einde van dit jaar zal door de Engelsche regeering begonnen worden met het aanleggen van den kabel, die Canada met Australië moet verbinden. Aan den kabel zelf wordt reeds lang gewerkt, en de nieuwe kabelstoomboot, de grootste, die voor dit doel ooit gemaakt is, is bijna klaar.

De kabel zal verscheidene stations aandoen. De grootste afstand is tusschen Vancouver-eiland, aan de westkust van Canada, en het eiland Fanning, in het midden der Stille Zuidzee, en bedraagt 5700 kilometer. De geheele kabel is 12.800 kilometer lang. Hij zal de Fidsjieilanden en het eiland Norfolk aandoen en bij Brisbane het vasteland van Nieuw-Holland bereiken, van waar hij zal worden doorgelegd tot Nieuw-Zeeland.

Kleine eeters. -

De Arabische Bedoeïenen zijn zeer kleine eters. Zes tot zeven in gesmolten boter gedoopte dadels, een klein beetje meel en een handvol rijst zijn voor een volwassene voldoende voedsel voor een geheelen dag.

Bejaarde visschen. -

Een karper moet 500 jaar oud kunnen worden, en in het keizerlijk Russisch aquarium moeten er zijn, die den aanvalligen leeftijd van 600 jaar hebben bereikt. Ook van walvisschen kent men gevallen, dat deze dieren meer dan 200 jaar oud zijn geworden. Een heer te Londen heeft een goudvisch - welke visch tot de familie der karpers behoort - 53 jaar in het leven gehouden, en zijn vader had hem al 40 jaar gehad eer hij in het bezit van den zoon kwam.

[Nummer 43]

Naar een photographie van Braun, Clement & Co., Dornach i.E., Parijs en New-York.
SINT MAARTEN DEELT ZIJN MANTEL MET EEN BEDELAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANTOON VAN DIJCK.

Sint Maarten deelt zijn mantel met een bedelaar. Naar de schilderij van Antoon van Dijck.

In het begin der vierde eeuw, onder de regeering van Constantijn den Groote, leefde er te Sabaria in Pannonië een dapper heidensch krijgsoverste, wiens jeugdige zoon, ondanks het vaderlijk voorbeeld, 't welk hem het heidendom als het eenig-ware geloof voorstelde en den krijgsmansstand als de meest eervolle en begeerenswaardige roeping voorhield, een niet te weerstreven neiging toonde tot de zachte, wereldverzakende leer des Christendoms, gelijk deze gepredikt werd in de vergaderingen der geloovigen, welke de twaalfjarige knaap met grooten ijver bijwoonde. Hoe veelvuldiger de jongeling het Evangelie des Verlossers verkondigen hoorde, des te aanlokkelijker last leek hem het zoete en zeer lichte juk, dat de H. Kerk haar kinderen op de schouders legt, des te vuriger verlangde hij, op het voorbeeld der verstorven monniken en woestijnbewoners, ver van het wereldsch gewoel, met God tot eenig gezelschap, zijn leven te slijten, en het duurde dan ook niet lang, of de jonge Martinus liet zich onder de geloofsleerlingen opnemen. Zijn vader, met innerlijke onrust bemerkend hoe de knaap meer en meer onverschillig werd voor wat hem op aarde het hoogstbereikbare leek: krijgseer en aanzien, - en opgroeide tot een stillen, in zich-zelf gekeerden droomer, maakte het plan, een andere richting te geven aan de ontwikkeling van zijn zoon. Hij gebood hem te paard te stijgen, wapende hem gelijk een jonkman van zijn stand betaamde, opdat hij zich, vergezeld van een ouden en getrouwen dienaar, scharen zoude onder 's keizers ruiters, die de Gallische legioenen gingen versterken.

Ondanks zijn tegenzin gehoorzaamde de zeventienjarige jongeling het vaderlijk bevel; stipt en nauwgezet in den dienst, gelijk het zijns vaders zoon voegde, mocht hij zich weldra in de gunst zijner oversten verheugen, die hem een schitterende militaire loopbaan voorspelden. Nochtans voelde Martinus zich geenszins een der hunnen: door het rumoer van den strijd en het ruwe krijgsmansbestaan droeg hij bestendig zijn groote liefde tot den vrede-God der Christenen en het vurig verlangen eenmaal te strijden voor Zijn eer alleen. Waar en zooveel hij kon, bracht hij de lessen in toepassing, welke hem in de bijeenkomsten der Christenen waren voorgehouden, verzachtend de gruweldaden zijner ruwe gezellen en lenigend de nooden der arme verwonnelingen.

Ook in den omgang met zijn bedienden beoefende hij de gehoorzaamheid aan Gods Woord door minzaam en broederlijk dienstbetoon; geen arme liet hij ongespijzigd, geen kreupele ongetroost henengaan, naar het voorbeeld van zijn Goddelijken Meester, Wien hij hoopte eenmaal door het H. Doopsel ganschelijk te mogen toebehooren.

Een zijner daden van barmhartigheid werd reeds door de schilders der middeleeuwen met godvruchtige voorliefde in beeld gebracht, namelijk die, waarbij de jonge krijgsman zijn mantel stuksnijdt, om met een deel er van een arme te dekken. We herinneren aan het klapaltaar met het portret van den schenker, Maarten van Nieuwenhove, dat berust in het Brugsche Sint-Janshospitaal; een der vensters van het bidvertrek, waarin de geportretteerde ligt neergeknield, is beschilderd met de bewuste episode uit het leven van zijn H. Patroon, gelijk we op onze plaat in het laatste Lijdensnummer der *Illustratie* zien kunnen.

Ook Antoon van Dijck, Rubens' groote leerling, heeft met vreugde zijn schitterend talent gewijd aan de verheerlijking van Martinus' liefdedaad. Het stuk werd door hem op ongeveer 22-jarigen leeftijd vervaardigd naar aanleiding eener bestelling, hem gedaan door Ferdinand van Boisschot, heer van Saventhem - een dorp tusschen Leuven en Brussel - die het bestemde voor de kerk zijner heerlijkheid. Dit jeugdwerk van den grooten meester is een zijner weinige religieuze tafereelen, waarin het zielewezen der af te beelden persoonlijkheid niet tè veel is opgeofferd aan 's schilders zin voor uiterlijke pracht en statievol vertoon, gelijk dit het geval is bij de meeste godsdienstige schilderingen der renaissance, welker doel is de verheerlijking der persoonlijkheid ten koste der religieuze idee, als wier draagster het ingetogen talent der middeleeuwers ze uitsluitend te vieren placht.

Wel is deze Sint Maarten, hoog gezeten op zijn lichten schimmel, schitterend van jeugd en bevalligheid, meer edel krijgsman en hoofsch cavalier dan jonge heilige, maar met zóó hem af te beelden gaf Van Dijck ons de nobele en levensechte verpersoonlijking van het Christenridder-ideaal; den Gods-strijder, weldaden uitdeelend met rustig-voornaam gebaar.

Kan men zich wel fraaier afbeelding denken van ridderlijk-reine jeugd, dan dit heerlijke stuk, stralend van glans en helderheid? Hoog en klaar, blond en blij zijn de kleuren; blinkend is het harnas des Heiligen, dat zijn maliënkolder grootendeels bedekt, prachtig diep-rood is de mantel, dien hij met zijn degen in tweeën snijdt, opdat de kreupele bedelaar, die, half gedekt met wat grijsachtige lompen, zich moeizaam tot hem opricht, zich ermeê bekleeden zoude. De gestalte des heiligen jongelings, zwierig en edel, zijn ranke leden, fraai en lenig bewegend, zijn in treffende tegenstelling met de armelijke figuren der op wat stroo neergezegen kreupelen, hun krachtelooze gebaren en in lompen gehulde lichamen. Rechts van den Heilige rijdt zijn gezel in donkere dracht op een bruin paard; op den grond, zinnebeeld van lente en levensbloei, aardbeziënplanten, waaraan enkele rijp-roode vruchten; op den achtergrond de blank-wolkige hemel van Vlaanderen, hier en daar met blauwe luchtplekken blij doorkleurd. Alles in het tafereel ademt lust en leven, glans en zonneschijn, even gedempt door den ernst des jeugdigen Christenridders, en wordt als gedragen door een macht van reine verrukking en dadenrijke levensliefde, wier ranke fijnheid de weerspiegeling is van Van Dijck's edel aangelegde kunstenaarsnatuur.

Wat deze liefdedaad boven de ontelbaar vele, waarvan het leven des Heiligen een aaneenschakeling mag genoemd worden, bij voorkeur het onderwerp zijn deed van het godvruchtig penseel der Christen-kunstenaars, is het wonder, waarvan ze vergezeld ging. Toen namelijk de Heilige, na zijn dag gewijd te hebben door dit werk van barmhartigheid, zich des avonds met een gevoel van wonderen zielevrede ter ruste legde, verscheen hem de Heer Jesus, omstuwd van Engelen, en omhangen met den mantel, welken Martinus den bedelaar gegeven had, zeggende tot Zijn hemelsche gezellen: ‘Martinus, de katechumeen, heeft met dezen mantel Mij gekleed.’ En de jongeling, bij het ontwaken, wist zich de genade des H. Doopsels waardig.

Tot op onze dagen is het beroemde doek in de nederige dorpskerk behouden gebleven, dank zij het beslist optreden der bevolking, die, eenmaal vernomen hebbende, dat er plannen tot verkoop hangende waren, zich zóó krachtdadig er tegen verzette, dat men genoodzaakt was het stuk op zijn plaats te laten. In den Franschen tijd nochtans mocht geen verzet baten: Napoleon's troepen omringden de kerk en voerden het kunstwerk, dat bijna twee eeuwen lang de godvruchtige trots der dorpelingen geweest was, triomfantelijk naar Parijs. In 1815, bij de algemeene

teruggave der geroofde kunstschatten, kreeg ook Saventhem's kerk haar kostelijk eigendom weder, 't welk van dien tijd af met buitengewone voorzichtigheid wordt bewaakt, te meer, wijl ettelijke jaren nadien een poging tot stelen werd gewaagd, doch gelukkig verijdeld.

Op de in 1899 te Antwerpen gehouden Van Dijck-tentoonstelling werden de bezoekers, door goedgunstige beschikking van het kerkbestuur, in de gelegenheid gesteld het beroemde werk te bewonderen.

M.V.

Bij onze Rotterdamsche kiekjes.

Rotterdam behoort noch tot de fraaie, noch tot de karakteristieke steden van ons vaderland. Geen schoone omstreken, geen bekoorlijk aangelegde lanen of boomrijke grachten bieden haar rusteloos bezigen bewoners gelegenheid tot ontspannende wandeling als waaraan Haarlem, Den Plaag, Arnhem, Nijmegen en vele andere plaatsen haar reputatie van bezienswaardige steden danken. Iets karakteristiek eigens heeft Rotterdam evenmin in zijn voorkomen, gelijk mét 's Lands hoofdstad zoo menig oud stedeke dit tot op heden bewaard heeft. Rotterdam lijkt een stad zonder verleden, niet beter te vergelijken dan bij een rijkgeworden burgerman, die, zich zijn aan nederiger stand herinnerende plunje schamende, vóór ons staat in de nieuwmodische, hem lang niet zoo passende kleedij, welke zijn middelen hem te koopen veroorloofden.

Wanneer we een der met oude kopergravuren fraai verluchte stedebeschrijvingen doorbladeren, dan verbazen we ons over de vele schilderachtige hoekjes, welke het oude Rotterdam te zien gaf; over de geestige geveltjes, de mooie, met boomen bezoomde grachtjes, de stijlvolle gebouwen en poorten, waarvan in onze dagen zoo goed als niets meer bewaard gebleven is, begeerig als men was, de in betrekkelijk korten tijd tot hoogen bloei geraakte stad een meer grootsteedsch, doch minder karaktervol, aanzien te verleenen.

Als deze prenten ons Rotterdam's verleden schoonheid niet te zien gaven, zou een zijner geestdriftige bewonderaars, Chrysostomus van Napels, die in 1514 ons land bereisde, daarvan te verhalen weten. Althans in een van hem bewaard gebleven en door een kroniekschrijver meegedeelden brief zegt hij:

‘Hoort een vreemde zaak! Daar is een beknopt stedeken, diens naam is Rotterdam, waar ik in 't komen en in 't wederkeeren twee nachten ben overgebleven. Als ik het met grooten ijver, naarstiger dan alle andere plaatsen, doorzag, ik weet niet hoe dat 't bijkwam dat mijne oogen niet konden verzadigd worden van hetzelve te aanschouwen. Ik bemerkte wel dat zij minder was in grootte en rijkdom als die andere steden, nochtans door eene verborgene oorzaak behaagde zij mij beter; de muren, de poorten, de straten, het lachte mij alles toe, de huizen, gevels, daken, schenen mij van zelf te vleien; de hemel zelfs dacht mij zuiverder te zijn en de lucht ik weet niet wat hemelsch te ademen. Het land rondom was zeer groen, de lucht zeer getemperd en de kruiden en welige boomen, waarmede Holland meest beplant is, dachten mij ik weet niet hoe liefelijk te rieken. Terwijl ik bij mij zelf verwonderd sta en de oorzaak daarvan bij mij zelven overleg en onderzoek, kom ik ten laatste door een persoon te verstaan, hoe dat aldaar geboren was dat vermaarde licht van de Grieksche en Latijnsche talen Erasmus, en heb daardoor gemerkt dat daarom de hemel zoo zuiver was, de lucht zoo liefelijk, en de boomen, kruiden en omliggende plaatsen zoo zoet

van reuk waren. Heer, wat een blijdschap beving mij, hoe gelukkig achtte ik mij, dat ik het faveur hadde die gelukkige plaats te mogen aanschouwen, welke dat vermaarde en heilzame licht van Dietsch-

land voortgebracht had! Ik heb dan den engel[1] van deze plaats geëerd en drie of vier malen de stadsmuren gekust, en met eenige godvruchtige woorden de voedsterstad van den godvruchtigen man voorspoed gewenscht hebbende, ben ik vandaar vertrokken...'

Wie met deze, in nuchtere Hollandsche ooren bijna belachelijk klinkende, lofspraak in zijn hoofd een wandeling door de stad mocht ondernemen, zou, aandachtig rondkijkend, geen oogenblik ook maar den geringsten weerklank daarvan vernemen in eigen binnenst, want weinig is er behouden van wat in 's reizigers tijd en later Rotterdam maakte tot een stad met een eigen voorkomen. Behalve zijn havens, die dan ook eenig zijn, heeft het weinig wat den vreemdeling tot toeven lokken kan, wijl er, met uitzondering van enkele fragmenten oude architectuur, slechts enkele fraaie punten zijn, die door hun onbanale typigheid den amateur-photograaf een interessant kiekje bieden.

Van deze weinige hopen we de belangrijkste in onze *Illustratie* op te nemen.

Den fraaisten indruk krijgen we van de stad in haar geheel, als we, op het hoogste platform van den Sint-Laurentiustoren staande, neerzien op het trotsche panorama, dat zich naar alle zijden beneden ons uitbreidt: één wijd-strekkend gewemel van roode daakjes, waartusschen de groote gebouwen als massale gevaarten hooguit staan en de kerken haar ranke spitsen opsteken, terwijl hier en daar een rustig-groene plek als een oase van heldere kalmte ligt tusschen het kleurig dakengewemel der rondom rijzende huizen. Ziet men dit op een helderen lentemorgen, dan lijkt over het afwisselend hel- en dofrood der daken, het fleurig groen der weinige parken en de fel-blinkende torenspitsen een wazig-blauwe, zwevend bewegende nevelwade te zijn neergestreken als een zegening uit den blond-wolkigen hemel. Beneden, in het miniatuurachtig straten-netwerk, wemelt de reeds ontwaakte menschenmenigte en de warrelende rookpluimen van fabrieken en stoombooten verwazen dof-rossig of grijziggeel in den lichten morgenmist. Als dunne, matzilverige linten, slingeren zich de binnenwateren langs de huizenblokken, in tweeën gedeeld door de breed-uitliggende, glinsterende rivier, lustig deinend onder de hoog zeilende zonnewolken.

Zóó gezien is Rotterdam een prachtstad, en 't is dan ook niet te verwonderen, dat onze amateur-photograaf zich van dit hooge standpunt tot een kiekje verleiden liet, waarvan wij de welgeslaagde reproductie onzen lezers aanbieden. De nuchtere lens nochtans laat wel niets zien van het zilverig lichtgesprankel, waarin voor de oogen des kleurgevoeligen waarnemers de rood-pannige daken zoo mooi hun gedempte kleurvakken uitleggen tegen den zacht-doorzonden hemel, maar met felle duidelijkheid, zoodat de wegwetende kijker alles precies onderscheiden kan, weerkaatst zij het stadsbeeld, dat binnen het bereik harer stralen valt, waardoor we een interessant stadstafereel in vogelvlucht te zien krijgen, dat veel gelijkenis vertoont met den opgezetten inhoud eener speelgoeddoos. De huizen staan als koddige blokjes in de regelmatigheid hunner ruiten-rijtjes en deur-vierkantjes langs de smalle straten, waar de menschen dooreenkrielen, als tusschen de huizenvolte verloren bewegelijke poppetjes; spoortreinen als mechanisch speelgoed rollen voort over nietig-lijkende bruggetjes, op de Maas een vloot van blankzeilige scheepjes, als door kinderen aan onzichtbare draadjes vastgehouden.

1) Schutspatroon: Sint Laurentius.

Het stadsfragment, dat ons kiekje weergeeft, omvat een goed deel der oude stad. De weg b.v., welke, duidelijk zichtbaar, van rechts naar links leidend, ombuigt waar hij het spoorviaduct nadert, West-Nieuwland geheeten, was reeds in de vroegste tijden van het stadsbestaan onder dien naam bekend, en, volgens sommige kroniekschrijvers, stond daar, tusschen voorname poorterswoningen, het oudste raadhuis. Het viaduct strekt zich verder uit tot aan het station Beurs, waarvan we de overkapping zien kunnen. Links daarvan, dicht aan de rivier, verheft zich het elf verdiepingen hooge Witte Huis, een geheel van steen en ijzer opgetrokken kantoorpand, dat als een groteske, witte, uit een reuzenstad afkomstig lijkende kolos, boven de omgeving uitstaand, deze geenszins tot sieraad verstrekt. Daarachter ligt het breede, blanke water, de Maas, waaraan Rotterdam zijn welvaart dankt, en aan de overzij het handels- en industrie-centrum Feijenoord, uit zijn menigte schoorsteenen rookmassa's, stof en kolendamp spreidend over de rusteloos bezige stad.

Wie in Rotterdam weg weet, zal zeker met belangstelling bekende straten en huizen op ons plaatje terugvinden; voor den vreemdeling moet deze stad-in-vogelzicht een interessanten aanblik opleveren. Thans echter wordt het tijd, dat we langs de 320-tredige trappen van den Sint-Laurentiustoren weer omlaag dalen, want het is daarboven op den duur tamelijk waaierig, terwijl we plan maken bij een volgende gelegenheid kerk en toren nader in oogenschouw te nemen.

Beneden gekomen, begeven we ons langs den Oppert en het Hofplein - de eerste straat reeds in de middeleeuwen een verbindingsweg tusschen het Hof van Wena en de kerk, het laatste de plaats, waar oudtijds de Hofpoort toegang tot de stad verleende - naar de rustige Schiekade, langs wier water het bootverkeer met Overschie, Delft en Den Haag onderhouden wordt. We wandelen de kade af tot de hooge Heulbrug, en, van daar uit kijkende in de richting der binnenstad, hebben we hetzelfde perspectief vóór ons waarheen de photograaf zijn toestel richtte voor ons tweede kiekje.

Vlak en schier rimpelloos ligt het water, waarboven in de verte het vierkante silhouet der eenige, nog bestaande stadspoort, de Delftsche, en de stompe toren van Sint Laurentius wazig oprijzen. Deze kade behoort tot de kalmste wegen der stad en is dan ook 's Zondags bij mooi weêr als bezaaid met wandelaars, die zich langs den, in den laatsten tijd door banale huizenrijen ontsierden, Bergweg naar het nabijgelegen Hillegersberg begeven.

Onze photograaf schijnt zijn kiekje wijselijk op een weekdag genomen te hebben, want de kaden vertoonen haar gewoon karakter van kalmte, vooral die ter rechterzijde, waarlangs een schipper zijn platte schuit voortboomt. Deze Schiezijde heeft dan ook, ondanks de heerschende bouwwoede, de minste veranderingen ondergaan. Het meerendeel der heerenhuizen is in de sierloos achttiend'eeuwsche manier opgetrokken: groote, breede, hooggeraamde gevelvlakten, plat en glad, met slechts hier en daar een typisch fronton als deurversiering; veel-tredige stoepen met keurig hekwerk er langs, sommige nog van stoepbanken voorzien, waarop onze eenvoudiger levende vaderen onder kalmen avondkout hun Gouwenaar te rooken pleegden; de deuren deftig, glimmend groen geverfd, in het benedendeel de prachtige, ruime, met marmertegels belegde keukens, welke de in moderne huizen dienende keukenprinsessen haar collega's met recht benijden. Hier stond tot voor enkele jaren het Proveniershuis, 't welk thans met zijn stille tuinen heeft plaats gemaakt voor een nuffig-nieuwmodische stadswijk, te midden waarvan de Paters Dominicanen hun Rozenkranskerk gebouwd hebben.

Mooi oud geboomte biedt langs beide Schiezijden den wandelaar luchtige schaduw en de glad geplaveide, weinig bereden weg loopt makkelijker dan de hobbelige keien

der binnenstad. Het meerendeel der Zondagswandelaars verkiest den tegenoverliggenden kant, wijl moderner huizen daar de kade een meer afwisselend aanzien geven; slechts enkele oudere, waaronder een stemmig protestantsch liefdegesticht, breed en kloek met zijn rijen van blauwgehorde ramen in den gevel, staat er als een stoer protest tegen nieuwerwetsche ondeeglijkheid tusschen het latere bouwsel. Ook de katholieken hebben er in hun ruim, naar de eischen des tijds ingericht en onlangs met een nieuwen aanbouw vergroot, Sint-Franciscus-gasthuis een duurzaam monument hunner Christelijke barmhartigheid gevestigd.

Zeker is, dat ook deze buitenweg binnen korten tijd niets meer zal te vertoonen hebben van zijn ouden, deftigen ernst; de laatste trekschuiten zullen plaats maken voor motor-vaartuigen, welker puffende en proestende machines wolken van onwelriekenden petroleumdamp spreiden zullen over nieuw-aangelegde wijken, op wier grond de rijke Rotterdamsche koopman en regent van Godshuis of hofje eens zijn rozen begoot en het pluimvee voederde, dat zijn rustigen tuin verlevendigde.

Van Godshuizen sprekende komen we geleidelijk tot ons derde kiekje, waarop we het typige geveltje vinden van het Oude-Vrouwenhuis aan de Hoogstraat, een stichting, die reeds in 1455 bestond, dank zij den godsdienstzin van een der schepenen. Gedurende het leven van den grondvester was het slechts een aan Sint Jacobus toegeheiligde kapel, staande in het midden der stad, ongeveer waar thans de Sint-Jacobstraat gevonden wordt. Vreezende, dat na zijn dood het bedehuis tot ongewijd gebruik zou strekken, droeg de stichter het, met heel den inventaris van meubelen en altaargerief, met tuin en huizinge, over aan den schout, opdat het voortaan als gasthuis zou dienst doen, waaraan nochtans een kapel zou verbonden blijven met een kapelaan voor de H. Diensten. De keuze van deze geestelijken hield de stichter, behoudens goedkeuring van den bisschop, gedurende zijn leven aan zich, terwijl na zijn dood het recht zou overgaan op den schout. Deze schikkingen werden, naar wettelijken eisch, bekrachtigd door den bisschop van Utrecht en twee Rotterdamsche pastoors.

In 1485 ging het Huis over aan de hoofdlieden van het Sint Nicolaas- of Groot-Cramersgilde, in hun qualiteit van procuratoren van de Congregatie der weduwen van Sinte Elisabeth. Het gasthuis was arm, de behoeftigen velen, zoodat men naar middelen uitzag om de inkomsten te vergrooten. In 1554 besloot dan ook de vroedschap der stad, dat de Delftsche brouwers hun bieren zouden opslaan achter het Huis, 't welk daarvoor één penning per ton benevens het overschietende bier zou genieten.

Vijftig jaar later kreeg het van elke binnenvallende buis eenige tonnetjes haring; maar ondanks dezen visch-aanvoer en het bier tegen den dorst hadden de oudjes het nog kommerlijk, vooral in strenge winters, zoodat eenige jaren daarna regenten van het H.-Geesthuis besloten iederen winter 39 tonnen turf te geven, terwijl iedere sleeper verplicht werd wekelijks twee stuivers ten behoeve van het Vrouwenhuis te offeren; bovendien ging men drie malen 's jaars, op hoogtijden, met een bus voor de oudjes rond.

Niettegenstaande al deze goede maatregelen ging het der stichting niet voor den wind; bouwvalligheid van het oude huis maakte een nieuwe woning en daarmee groote uitgaven noodzakelijk; in 1622 begon men het nieuwe huis op de Hoogstraat te zetten, 't welk thans nog aan zijn oorspronkelijke bestemming beantwoordt. Het was wederom de vrijgevigheid van een der schepenen, die de stichting voor verval behoedde: de in 1783 overleden schepen Nicolaas Baartmans bepaalde in zijn laatsten

wil, dat ruim een tonne gouds aan het Huis zou worden uitgekeerd, benevens *f* 5000 tot herstelling. Regenten begonnen nu met spoed het gebouw te restaureeren,

en toen alles gelukkig was voltooid, onthaalde de zoon des overleden weldoeners de verpleegden op een plechtigen maaltijd, als om het liefdewerk, door zijn vader begonnen, waardiglijk te besluiten.

ROTTERDAM IN VOGELZICHT.

De oude ingang, welke ons kiekje laat zien, dateert van 1622; geestig zijn het trapgeveltje en de klein-ruitige, van groene luiken voorziene vensters, terwijl de oude, verweerde steenkleur niet weinig bijdraagt tot een harmonieus geheel. Boven op de poort zette men een aardig vrouwenbeeldje - naar de traditie luidt, het portret van een der oudste bewoonsters - 't welk men, wijl het van ouderdom tot gruis viel, in 1832 door een gelijkvormig verving.

Ons laatste plaatje geeft eveneens een heel oud gebouwtje te zien, 't welk onze photograaf nog bijtijds opnam, daar het lang niet onmogelijk is, dat het heden of morgen onder sloopershanden te vallen komt. Men noemt het de Schotsche kerk, wijl in de zeventiende eeuw de Schotsche gemeente er haar diensten hield. Oorspronkelijk was het een Roomsche stichting: de zoogenaamde Sint-Sebastiaanskapel, toebehoorende aan de boogschutters van Sint-Sebastiaansdoele, en gebouwd uit de opbrengst der boeten, door de gildebroeders verbeurd, gelijk een kroniekschrijver ons te melden weet. De hervorming bracht de kapel in handen der aanhangers van de nieuwe leer, en zoo hielden beurtelings Waalsche predikanten, Schotsche leeraars en Duitsche voorgangers hun sermoenen, waar eens de doelenbroeders het H. Offer lieten opdragen ter eere van hun heiligen Patroon, of staken leeraren der ‘Illustre School’ hun Latijnsche redevoeringen af en hielden protestantsche dominees christelijke onderrichting, waar eenmaal de lof van Sebastiaan, den martelaar, verkondigd werd.

ROTTERDAM. HET OUDE-VROUWENHUIS.

Tot heden doet de kapel dienst als protestantsche hulpkerk, en wel met een zéér eigenaardige bestemming: de bedeelden der gemeente en de in haar Lidmatenhuis verpleegd wordende oude mannen en vrouwen zijn genoodzaakt iederen Zondag in déze kerk hun godsdienstplicht te komen vervullen, een vreemd gebruik, dat zeker

niet pleit voor de fijn-gevoeligheid der rijker met aardsche goederen gezegende gemeenteleden.

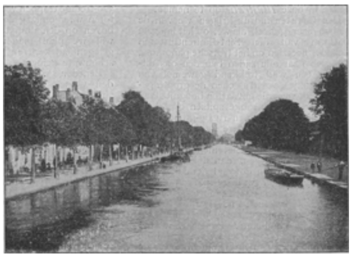

ROTTERDAM. SCHIEKADE.

ROTTERDAM. DE OUDE SINT-SEBASTIAANSKAPEL.
ROTTERDAMSCHE KIEKJES, NAAR OPNAMEN VAN DEN HEER P.A.J. BIJL, AMATEUR-PHOTOGRAAF TE ROTTERDAM.

Menigmaal waren wij in de gelegenheid te zien, hoe des Zondagsmorgens de poovere stoet van arme, oude en verminkte menschen, ieder in eigen, sjofele kleedij - van af den ouderwetschen, paarsen schoudermantel tot het nieuwmodisch afleggertje van een medelijdende weldoenster, waarbij dan de witte muts of de schunnige hoed gedragen wordt - voortstrompelt naar het vervallen kerkje. Twee aan twee gaan ze dan, de gehuwden gearmd, niet minder tragisch-komiek de mannen met hooge petten of veelvormige trouwhoeden, allen met aartsvaderlijke regenschermen gewapend, om de pre-

dicatie te hooren, samen met nog een menigte hulpbehoevende stakkers, evenals zij gebannen uit de bedehuizen, waar hun meer bemiddelde broeders den lof zingen van Hem, Wiens vreugde het was te zijn met de misdeelden dezer wereld.

Voor eenige jaren reeds besloten bestuurderen der Nederduitsche hervormde gemeente tot slooping van het bouwvallig geworden kerkje. Tot heden ging men daar nog niet toe over, misschien ook wijl van vele zijden - op initiatief van de bekende Rotterdamsche bouwmeesters Jac. van Gils en Jan Verheul - zich stemmen verhieven om de slooping te voorkomen en te bewerken, dat het onaanzienlijke, maar karakteristieke oude gebouwtje met zijn geel-grijze, verweerde steenkleur en kleine, in lood gevatte ruitjes bewaard zoude blijven als een herinnering aan lang vervlogen tijden, toen nevens de schutterskapel nog een vijftigtal altaren in de Sint-Laurentiuskerk getuigden van de ijverige godsvrucht der Rotterdamsche gilden.[1)]

M.V.

TERUGKEER VAN EEN BOEREN-GEZIN OP ZIJN HOEVE, NAAR EEN TEEKENING VAN SHEIDON.

1) In de dagbladen kwam het bericht voor, dat het Bestuur van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap zich bij bovenbedoelde adressen heeft aangesloten, zich eveneens wendend tot het College van Beheerders der hervormde kerken te Rotterdam, om behoud van het merkwaardige gebouw.

De lotusbloem.
Een Indische sage, door Hendrik Sienkiewicz.

Eens in een maanhelderen nacht zat de wijze en groote Krischna in gedachten verdiept. Eindelijk sprak hij:

'Het scheen mij toe, dat de mensch het schoonste schepsel op aarde was, maar ik heb mij vergist. Daar staat een lotusbloem, die door den nachtwind heen en weer gewiegd wordt. Ongetwijfeld is zij prachtiger dan alle levende wezens. Haar bladeren openden zich bij het fonkelend licht der maan, en ik kan mijn oogen er niet van afwenden.'

'Ja,' herhaalde de fabel-god met een zucht, 'men vindt niets dergelijks onder de menschen.'

Na een poos viel het Krischna in, dat het hem, den god, slechts één woord behoefde te kosten, om een wezen te scheppen, dat onder de menschen hetzelfde zou zijn, wat de Lotus onder de bloemen is.

'Het zij aldus tot vreugde van den mensch en der aarde,' gebood Krischna. 'Lotus, verander u in een levende maagd, en treed voor mijn aanschijn!'

Plotseling sidderde in de lucht een golving, alsof een zwaluw haar vleugelen bewogen had: de nacht klaarde op, de maan glinsterde helderder aan het uitspansel, de lijsters zongen luider, en toen werd alles stil. Het wonder voltrok zich: de lotus verscheen in de gedaante van een meisje voor Krischna. Zelfs de god stond verbaasd.

'Gij waart de bloeme des meers,' zei de god. 'Word van nu af het bloempje mijner gedachten. Spreek!'

Een zacht gelispel van het meisje liet zich vernemen, ongeveer als het ruischen der witte bladeren van den lotus, die door den zomerwind geliefkoosd wordt.

'Heer! Gij hebt mij in een levend wezen veranderd. Waar beveelt gij mij voortaan te wonen? Bedenk, Heer, dat, toen ik nog een bloempje was, elke ademtocht van den wind mij deed sidderen en mij noopte, mijn bladeren te sluiten. Ik vreesde den regen, het onweer, den donder en den bliksem, zelfs de verzengende stralen der zon. Gij hebt mij bevolen, de lotusbloem in de gedaante van een mensch voor te stellen, daarom behield ik ook mijn vroegere eigenschappen. Dat, Heer, doet mij bang zijn voor de aarde en al wat er zich op bevindt... Waar is mijn toekomstige woonplaats?'

Krischna richtte zijn wijze oogen naar den hemel en na eenigen tijd te hebben nagedacht vroeg hij:

'Wilt ge op de toppen der bergen wonen?'

'Daar heerschen sneeuw en koude; ik ben bang, o Heer!'

'Welnu, dan zal ik voor u een paleis van kristal op den bodem der zee laten bouwen.'

'In den schoot der natuur leven monsters; ik ben bang, o Heer!'

'Houdt ge van de onafzienbare steppen?'

'O, Heer, wervelwinden en onweer trekken gelijk wilde beesten door de steppen.'

'Wat moet ik dan met u doen, menschgeworden bloempje? Wacht!... In de holen leven heilige kluizenaars. Geeft ge er niet de voorkeur aan, verre van het gewoel der wereld in een hol te wonen?'

'Het is daar donker, Heer, ik ben bevreesd!'

Krischna ging op een steen zitten en liet het hoofd op zijn hand rusten. De maagd stond bevend en verschrikt vóór hem.

Inmiddels werd de lucht in het Oosten helderder, het meer, de palmen en het bamboesriet glinsterden in het morgenrood. Men vernam het krijschen der reigers en kraanvogels, op de oppervlakte van het water verschenen blanke zwanen en kleurige pauwen vertoonden zich in het woud. Als accompagnement daartoe weerklonken tonen van snaren, welke op een parelschelp waren gespannen; ook vernam men een menschelijke stem, die een lied zong.

Krischna, als uit een sluimering ontwakend, zeide:

'Het is de dichter Walmicki, die den opgang der zon begroet.'

Onmiddellijk daarop kwam hij dan ook uit de purperbloemen te voorschijn.

Toen hij het Lotus-meisje ontwaarde, hield hij op met spelen. De paarlschelp viel op den grond, zijn handen zonken slap langs het lichaam, de dichter bleef staan als versteend en kon geen woord uitbrengen.

De god verheugde zich, dat zijn schepsel den dichter dermate in verbazing en verrukking bracht.

'Ontwaak, Walmicki, en spreek!'

De dichter bracht enkel de woorden: 'ik bemin' over zijn lippen.

Het waren de eenige woorden, welke hem op dat oogenblik invielen en die hij kon uiten.

Eensklaps verhelderde het gelaat van Krischna.

'Wondervol meisje! Ik heb op aarde een waardige plaats voor u gevonden: bemin het hart van den dichter.'

Walmicki sprak ten tweeden male: 'Ik bemin!'

De wil van den almachtigen Krischna noopte het meisje, om het hart van den dichter te naderen, tevens maakte hij diens hart doorzichtig als een kristal. Bedaard, gelijk een golf van den Ganges, trad het meisje in de voor haar bestemde woonstede. Plotseling verbleekte haar gelaat, toen zij binnen in het hart van Walmicki keek en zij werd door schrik bevangen.

Krischna verwonderde zich:

'Lotus-meisje,' vroeg de god, 'schrikt ge ook voor het hart van den dichter?'

'Heer,' antwoordde de maagd, 'waar toch hebt gij mij aangewezen te wonen?! In dit ééne hart ontwaar ik bergtoppen met sneeuw bedekt, diepten, peilloos als die der zee en vol monsters, ook onafzienbare steppen met haar welvelwinden en donderbuien, ook donkere holen; ik word weder bang, o Heer!'

De goede en wijze Krischna sprak:

'Vrees niet, Lotus-meisje! Als ge in het hart van Walmicki sneeuw vindt, wees dan een warme lenteadem, die haar doet smelten. Ziet gij er diepe kolken, wees dan een parel daarin. Ontmoet ge er steppen van de woestijn, bestrooi ze met bloemen des geluks. Vindt ge er donkere holen, wees dan de zonnestraal in die duisternis.'

Walmicki, die intusschen tot zich zelven gekomen was en het spraakvermogen terugbekomen had, voegde er bij:

'En wees gezegend!'

J.J.G.W.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

VII. *De Jephte-eed.*

'Jephte dan, terugkeerende te Maspha in zijn huis, ontmoette hem zijn eenige dochter.

'Haar ziende, scheurde hij zijne kleederen, en sprak: Wee mij, mijne dochter, [onwillens] hebt gij mij bedrogen, en [onwetend] u zelven misleid: ik heb immers mijnen mond tot den Heer geopend, en anders doen kan ik niet.

'En zij antwoordde hem: Mijn vader, zoo gij uwen mond tot den Heer hebt geopend, doe dan met mij wat gij gezworen hebt.'

Van der Raadt zat aan de tafel en las overluid uit zijn bijbel de tragische geschiedenis van den Israëlietischen rechter, die in onberaden ijver zwoer, het eerste, wat hem na den slag uit zijn huis ontmoeten zou, aan God te zullen offeren, zoo hij de overwinning behalen mocht. Nog eens en nog eens moest hij lezen, terwijl zijn stem klonk, alsof hij bad in doodsbenauwdheid, al wat er geschreven stond van Jephte: hoe hij zijn eed hield en zijn eenig kind slachtofferde, en hoe jaarlijks haar droeve uitvaart door het volk herdacht werd. Nergens echter stond er in het heilige boek, dat Jephte verkeerd deed met zijn eed te houden, en dus - redeneerde Van der Raadt dwaselijk - was zijn daad Gode welgevallig. Men kon zondigen met een roekeloozen eed uit te spreken, geloofde hij, maar een eed, eenmaal gedaan, goed of slecht, moest gehouden worden, want 'gij zult den Naam van den Heere uwen God niet ijdellijk gebruiken.' Dat God in geen geval ooit iets onmenschelijks kan eischen van den mensch, daaraan dacht de Boer, die zijn eigen Schriftverklaarder wilde zijn, niet.

De deur ging open, en Daniël trad binnen.

Van der Raadt schoof het boek weg en stond op.

'Vroeg je 't den man?' zei hij.

'Ja. Het is waar.'

Van der Raadt streek met de hand over de oogen, alsof het licht hem hinderde. Dan vroeg hij weer na een wijl:

'Hoe wist je zelf het geheim?'

'Oom Zimmer en oom Flick spraken over de kanonnen. Ik stond met David te praten en...'

Hij zweeg en boog het hoofd voorover.

'Verder, Daniël!'

'Zij bemerkten, dat wij daar waren. En toen oom Zimmer zei, dat het niet goed was, zoo kinderen 't hoorden, antwoordde oom Flick: "'Ik ken Abraham van der Raadt en zijn jongen; zij verraden hun land nooit, eer sterven ze."'

'Zei Erasmus Flick dat?'

'Eer sterven ze!'

'En de ander? Ik meen den man, dien je achterna gereden ben?'

'Ik vertrouwde hem en beschreef hem de plaats volgens oom Flick's aanduiding.'

Van der Raadt knikte. Alles was zoo eenvoudig en gewoon: twee mannen hadden een onvoorzichtigheid begaan, een kind was de dupe geworden van een huichelaar en had het vaderland onwillens een zwaren slag berokkend, zijn vader had even aan hem gedacht, toen hij zijn duren eed zwoer, er was dus geen uitvlucht, meende hij.

'Ga zitten!' sprak Van der Raadt.

Daniël gehoorzaamde, een onbestemde vrees greep hem aan. Hij zag het lijkbleeke gezicht van zijn vader en de zweetdroppels langs zijn wangen. De knaap had zich nog geen rekenschap gegeven van de gevolgen, welke zijn vertrouwen op den leugenaar hebben zou, doch nu begon hij te vermoeden, dat ze verschrikkelijk waren.

Van der Raadt las opnieuw voor uit het elfde boek der 'Richteren' tot aan de woorden: 'Mijn vader, zoo gij uwen mond tot den Heer hebt geopend, doe dan met mij wat gij gezworen hebt.' Daarna vouwde hij de handen op den bijbel, die opgeslagen voor hem lag, en begon te spreken. Hij verhaalde van de bijeenkomst 's nachts op de vlakte, en zijn oogen straalden, als hij gedeelten van Simeon Flick's toespraak, die hem bijgebleven waren, herhaalde.

Daniël luisterde met ingehouden adem.

'Ja, ja,' riep hij, 'oud en jong, wij allen moeten sterven voor ons Land!'

'Wacht!' zei Van der Raadt ruw. Hij hoorde zelf, hoe hard zijn stem klonk en ontstelde ervan. En hij verhaalde van den eed, en van wat hij gezegd en gedacht had daarbij. 'Wat moet ik doen?' eindigde hij, met de gebalde vuist rustend op het heilige boek.

Met een smartelijken zucht was Daniël met het gelaat in de handen voorover op de tafel gevallen.

'Vader... vader!' stamelde hij.

'Wat moet ik doen?' vroeg Van der Raadt andermaal.

Daniël keek naar hem op, nu eindelijk alles begrijpend, met iets wonders in zijn kinderoogen en in zijn stem, iets uitdagend mannelijks:

'Ik ben bereid.'

Van der Raadt wankelde als een aan den grond bijna afgehouwen eik. Hij hield zich vast aan de tafel, rukte zijn kleederen los om lucht te bekomen en sloeg de nagels in zijn borst om met een uitwendige physieke pijn de inwendige marteling te overheerschen.

'Mijn jongen... mijn jongen!'

Daniël zag, hoe zijn vader leed, hij zag den radeloos zoekenden blik, waaruit een angst sprak, zoo groot, als geen sterveling vermocht te dragen. Hij trad op zijn vader toe, legde zacht de eene hand op zijn schouder, terwijl hij met de andere in den bijbel wees en fluisterend, maar beslist, sprak:

'Vader, zoo gij uwen mond tot den Heer hebt geopend, doe dan met mij wat gij gezworen hebt.'

Van der Raadt begon over het geheele lichaam te beven als een koortslijder, hij greep zich met beide handen vast aan de tafel en prevelde eenige onsamenhangende schriftuurwoorden en gebeden. Dan sprak hij op bevelenden toon, met een wilden wanhoopsblik zijn kind aanziend:

'Daniël, spring te paard en rijd weg, het Westen in, vooruit!'

'Dan zullen ze onze namen vervloeken!' antwoordde de jongeling, die in één dag tot man scheen gegroeid.

Van der Raadt greep naar zijn duizelend hoofd. 't Was, of er in zijn binnenste een stem fluisterde: 'Gij zijt een lafaard, Abraham van der Raadt,' en of hij zichzelven hoorde bekennen: 'Ja, dat ben ik.' Maar Daniël ging voort, terwijl zijn woorden even streng klonken als die van zijn vader zooeven:

'Kunt gij dat van mij denken, dat ik het begeerlijk vind te leven als zoon van een meineedige?'

Met een vreemden glimlach hoorde Van der Raadt de klanken, zonder den zin te verstaan. Hij dacht aan iets anders.

'*Ik ga terug naar De Bliets*, en ik zal moorden, gelijk hij het voorspeld heeft, zoovelen als ik kan van de ellendelingen, die hij wolven en huurlingen schold... Daniël, ga naar den stal en haal het geweer, dat ik in 't rieten dak heb verstoken, ik zal mijn plicht doen.'

Daniël knikte en ging naar de deur, maar daar bleef hij staan en zei:

'Nog nooit heeft iemand van onzen naam valsch gezworen.'

'Neen, neen,' mompelde Van der Raadt verstrooid.

'En nooit zal iemand het doen,' voegde de jongen er bij en ging naar buiten.

De vader bevoelde mechanisch zijn natte voorhoofd en sprak luid, alsof er een derde voor hem stond, wiens angst hem ergerde: 'Wees gerust, als de jongen het paard ziet en het geweer, zal hij zich bedenken en in galop wegrennen. Ja vast, Daniël rijdt ver, ver weg, en ik kan hem toch niet te voet inhalen.'

En lachende, terwijl groote, heldere tranen over zijn wangen stroomden, trachtte hij zich op alle mogelijke wijzen in te beelden, dat de knaap wegvluchtte. Hij geloofde het een oogenblik zóó zeker, dat hij niet eens de deur zag opengaan en zijn jongen binnentreden met een geweer.

‘Zie daar,’ zei Daniël, ‘nu is alles in orde.’

Van der Raadt's hart hield even op te slaan. Hij keek met naamlooze smart het kind aan, dat in een paar uur tot een man en een held was gerijpt, en die met open oog zijn lot te gemoet ging. Hij benijdde hem zijn sterkte en was overtuigd, dat een Hooger Macht hem staalde. Geen kleur was er meer in zijn gezicht, zijn haar was vochtig van zweet, hij dacht krankzinnig te worden.

‘Gij beveelt het, Heer, Uw wil geschiede, niet de mijne,’ sprak de goed-meenende man even eenvoudig als zijn kind zooeven. ‘Zou het wel richtig zijn met hem?’ schoot het toen in eens door het hoofd van den gemartelden vader, ‘zou hij wel beseffen, waarom het gaat, dat hij er over spreekt, als was het een spel?’

Daniël scheen de geheimste gedachten zijns vaders te lezen, hij liep naar de hoekkast en haalde er een boek uit, dat hij van Blenkins te leen had gekregen:

‘Levensbeschrijvingen van groote mannen’ was de titel.

‘Vader, er zijn wel meer vaders geweest, die hun zonen offerden, als het hun plicht was, zelfs bij de heidenen, die het Woord des Heeren niet kenden.’

Als door een nevel keek Van der Raadt den jongen aan, die namen noemde, zonder dat zijn vader ze verstond.

‘Niet hier dan, maar ginds buiten, waar ik mijn eed zwoer!’

Daniël knikte instemmend: hij had eerbied voor de plaats zonder ze gezien te hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

Broeder Stephanus, door J.J.G.W.

De kerkdeur stond open naar de kruisbogengang toe, loodrecht brandde de zon neer in het kleine, groene tuintje, dat midden tusschen klooster, kapel en kruisbogengang lag, een door de wereld vergeten eiland, een stille, verborgen oase des vredes in het haasten en jagen, in 't geratel der rijtuigen en het electrisch gefluit der groote stad. Wilde vogels, boekvinken, sijsjes, roodstaartjes en lijsters, hadden het weten te vinden tusschen al die roetige daken en schoorsteenpijpen, een legioen van zwaluwen nestelde onder het overstek der poort uit den Karolingischen tijd, die ernstig, zwaar van bouw en met de diepzinnigheid aan den ouderdom eigen zich boven het bloeiend struikgewas verhief.

Zoodra broeder Stephanus met het groote blauwe schort over zijn habijt, gewapend met den blikken gieter uit de kruisbogengang kwam, om zijn domein, het kloostertuintje, onder water te zetten, hingen zijn oogen in nadenkend gepeins aan het achthoekig gebouw. Fayer (prior) Marianus had 't hem eens verklaard: de onderste vierhoek - deze beteekende de voornaamste deugden, en daarboven verhieven zich acht zuilen - de acht zaligheden -, en telkenmale, als broeder Stephanus zich de acht zaligheden voor den geest riep, kwam hij er één te kort. Hij was een beetje zwak van memorie - hij wist zelf wel, dat men veel geduld met hem moest hebben - maar daarvoor bezat hij den reinsten, besten, nederigsten wil - dien goeden wil, waaraan God Zijnen vrede beloofd heeft.

Het was de plicht van broeder Stephanus, om de vloertegels in de kerk kraakzindelijk en blank te houden, met een kwast het stof uit het beeldhouwwerk van het oude, bruine koorgestoelte te verwijderen, de banken te zuiveren, nieuw zand

in de spuwbakjes te doen en buiten in den kloostertuin de geraniums, azaleas, hortensias en lelies te verzorgen, welke in Mei het altaar van de Moeder Gods, in Juni dat van het Allerheiligst Hart versierden; 's middags mocht hij den broeder-kok helpen, om de soep aan de armen uit te deelen, bij het wasschen van het vaatwerk moest hij ook meedoen en 's avonds luidde hij den Angelus. Dat waren, behalve de dagelijksche gebeden, zijn telkens weerkeerende plichten, waarvan hij zich met vreedzame vriendelijkheid en zich steeds gelijkblijvende stiptheid kweet.

Niemand, zelfs zijne oversten niet, vermoedde, dat broeder Stephanus een meester was in het inwendig gebed, dat hij bestendig heilige dingen overwoog en, onthecht en losgemaakt van al het aardsche, met zaligen en heiligen verkeerde. Zijn gedachten reikten veel hooger dan zijn woorden, voor het oppervlakkige oog was hij eenvoudig en bekrompen, maar zijn ziel verhief zich met sterken vleugelslag. En de ‘kalmte des gebeds,’ welke de patrones zijner orde, de H. Theresia, zoo hoog schatte, was hem in bijzondere mate eigen.

Broeder Stephanus stamde af van armoedige ouders. Hij was werkman geweest en onder de anarchisten verzeild geraakt. Daar had hem het lot getroffen, aan een mijn mee te helpen graven, welke bestemd was om den extra-trein van een machthebber in de lucht te doen vliegen. Maar - men had zich verrekend; het zou hem onmogelijk zijn geweest, anderen zoo wreed te doen lijden. Hij verklaarde, dat hij het plan zou verraden. Toen trof hem op de straat een vijandelijk schot aan het hoofd, gelukkig niet doodelijk. Lang lag hij in het hospitaal tusschen leven en dood. Toen hij genezen was, verzocht hij opgenomen te worden bij de ongeschoeide Karmelieten: hij had genoeg van de wereld.

Een beetje zwak van geheugen was hij gebleven, maar hij herinnerde zich zeer goed al de verwarring en angst, welke daar buiten in het ongeregeld gedoe der wereld heerschen, alle ruwheid, onrechtvaardigheid, laagheid, hartstocht en wanhoop, en hij dankte God dagelijks voor den rijken vrede, welke hem ten deel gevallen was. Altijd was hij stil en in zichzelven gekeerd.

Op lange houten stellaadjes stonden de bloempotten in rijen met de pleegkinderen van broeder Stephanus er in.

Wanneer er nog wat wereldsch aan hem kleefde, dan was het een bijna moederteere liefde voor de schoonste, teederste en onschuldigste kinderen van de oude moeder Aarde - de bloemen. Het is waar, hij trok zich harer enkel aan, opdat zij de altaren zouden versieren en op diè wijze medehielpen, om den roem van God te vermeerderen, maar een klein, persoonlijk welbehagen, ja, een sterke aanhankelijkheid, een levendige belangstelling vlocht toch ook een band tusschen hem en de planten, die aan hem heur leven, wassen en gedijen te danken hadden en hem rijkelijk er voor beloonden; want het kloostertuintje was zóó hoog door de oude muren omringd, dat noch storm, noch stof er in konde komen, alléén Gods zon, Gods regen, Zijn koele morgenfrischheid, Zijn zomeravondschaduw, Zijn milde lange nacht. Dat was dus een pleizierige wasdom.

Doch het geweten van menigen kloosterling, die aan zijn eigen gedachten is overgeleverd, wordt gemakkelijk al te teergevoelig, te sentimenteel, en zoo had broeder Stephanus zich reeds verweten, dat hij elken morgen met een soort van minnende spanning den tuin betrad, of wel de rozenstok 's nachts in zijn nieuwe scheuten flink vooruitgegaan was, of de lelies nu ontloken waren, of de vele bladgeheimen der geraniums de gehoopte volle, roode bloemtrossen zouden doen rijpen? En hij beleed aan zijn biechtvader dat hij zijn hart had gehangen aan de bloemen dezer aarde.

Deze stelde hem glimlachend gerust. ‘Elk ding,’ aldus zeide hij, ‘zoowel in het aardsche als in het hemelsche gedijt slechts dan, wanneer men het uit alle kracht lief heeft en het met alle dienstbaarheid des harten is toegedaan. Wat gij niet koestert, verpleegt en verzorgt, vervalt, of het ontaardt in wilden wasdom, welke niet tot zegen strekt. Die niet beminnen kan, mag noch bloemen, noch menschen tot Gods welbehagen opkweeken.’

Met deze woorden was broeder Stephanus zeer tevreden en futselde verder tusschen zijne planten op zijn mediteerende en vruchtbare manier van doen.

Nu gebeurde het, dat in het vroege voorjaar een godminnende ziel een door den tuinman te sterk aangedreven geranium op het altaar van O.L.V. van Altijddurenden Bijstand plaatste. De koude kerklucht greep haar aan en de bloem begon te kwijnen, zoodat haar teedere loten slap hingen.

Broeder Stephanus smokkelde de patiënte heimelijk naar de keuken, waar zij het, voor het venster, door de vochtige en warme lucht spoedig ophaalde, hoewel zij het geheele jaar niet meer tot bloeien kwam, alleen weelderig in 't blad schoot. Maar nu, in Mei, had zij zich bedacht, dank alle mogelijke oplettendheden, en met kracht bewezen, dat er nog onbedorven ‘pit’ in zat.

TEGEN WIL EN DANK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MARTIN RÄNIKE.

Het was het mooiste exemplaar, dat broeder Stephanus ooit had bezeten. Groot en krachtig, en op elk geelgroen, met bladeren getooid takje een dikke, reeds half-open-gaande bloemtros, beloonde zij op schitterende wijze al de aan haar bestede moeite.

Zij had dan ook de beste plaats in den kloostertuin, daar waar de groote grafzerk met het beeld van een middeleeuwschen abt schuin tegen den muur stond en de middagzon niet kwam, waar alleen het morgenlicht haar trof en geen tochtje haar bladeren bewoog - en dan ook nog genoot zij het voorrecht, dat een belangstellend oog over haar waakte.

‘Maak wat voort, liefste,’ zei broeder Stephanus; ‘zie, wij zijn alle dienaren Gods, elk op zijn wijze. Voor de godsdienstoefening in Mei ben je te laat gekomen, maar op het feest van het H. Hart van Jesus zal jij midden op het altaar tusschen de kaarsen komen te staan en medeschitteren met je roode, vlammende pracht.’

Toen wilde het, dat pater Marianus, de prior, in den tuin trad en zijn oog met onderzoekenden blik over de pleegkinderen van den broeder liet gaan.

‘Zeg, broeder Stephanus,’ zeide pater Marianus, ‘ik zou gaarne den hoogeerwaarden heer domproost een genoegen willen doen; 't is morgen zijn naamdag. Hij voorziet mij steeds van geleerde boeken en nu wilde ik mijn erkentelijkheid betoonen. Doch ik ben maar een arme kloosterling, die niets bezit. Ge zult zeker wel een mooie bloem in een pot hebben, niet waar? De eerwaarde heer domproost is een liefhebber van bloemen.’

Broeder Stephanus stak zijn handen in de wijde mouwen van zijn habijt en boog toestemmend. Daarbij trad hij onwillekeurig een stap ter zijde, zoodat zijn tamelijk breede gestalte de mooie geranium verborg.

O, bedorvenheid van het menschelijk hart! De goede broeder wist maar al te wel, dat pater Marianus zijn lieveling zou kiezen, want er was geen schoonere bloem in den kloostertuin te vinden - en dàt trachtte hij te voorkomen.

Maar fayer Marianus was zoo slim, dat hij het gras hoorde groeien, gelijk de kloosterlingen onder elkaar wel eens schertsten, daarbij was hij een groot kenner van 's menschen hart en al zijn kleine streken.

Hij richtte zijn doordringend grijze oogen op broeder Stephanus: ‘Ei, waarde broeder, waarom maakt gij zulken zijsprong? Zeker, opdat ik uw kostbare geranium niet zal zien?’

En toen broeder Stephanus diep beschaamd en vermorzeld den blik op zijn lieveling vrijgaf, zei de pater: ‘Die en geen andere wensch ik voor den heer domproost.’

Weder boog broeder Stephanus zwijgend; maar een zweempje van wrevel gleed over zijn anders zoo vreedzaam gelaat, en ook dàt merkte pater Marianus op, want hij zeide:

‘Ik weet, broeder Stephanus, ge hoopte de geranium voor het feest van het Allerheiligst Hart tot bloeien te brengen. Doch gij weet het: gehoorzaamheid is beter dan offers. Ik zal aanstonds den huisknecht sturen, om de plant naar den domproost te brengen.’

Aldus sprak hij en wandelde met afgemeten schreden door de kruisbogengang naar het refectorium.

Voorzichtig nam Stephanus zijn lieveling uit heur veilig hoekje, plaatste haar behoedzaam op den vooruitspringenden rand van den muur tusschen de Romaansche bogen van de kruisbogengang en begon haar op te knappen, gelijk een moeder haar geliefd kind voor een feestelijken tocht.

Elk verdord blaadje werd afgeplukt, en ten leste viel 't den goeden broeder in, dat hij, toen hij met Kerstmis den Kerstboom voor de armen opsierde, een half vel rood zijde-papier had overgehouden. Daar wikkelde hij den aarden pot in. En nog een gevonden stukje zijden koord er om heen... en toen trad hij een weinig achterwaarts, om zijn werk met tevreden oog te beschouwen.

‘Heer,’ zei hij daarbij met innigheid, ‘Gij weet, hoe weinig wij arme kloosterlingen te geven hebben. Gij hebt dit kleine offer van mij geëischt, aanvaard het, alsof het een van groote waarde ware! *Fiat voluntas tua!*’

Pater Marianus stond aan het raam van het refectorium en sloeg het doen van den broeder gade; hij zag, met hoeveel blijdschap en bereidwilligheid hij de opwelling van weerspannigheid bedwong, om wille der gehoorzaamheid, en zijn strenge oogen werden zacht en goedaardig.

‘Een heilig man, onze goede broeder Stephanus!’ zeide hij en benijdde den eenvoudigen dienaar Gods den eenvoud, waarmee hij den juisten weg tot God vond.

Op het feest van het H. Hart van Jesus had broeder Stephanus den broeder-koster zijn beste planten gebracht, maar de mooiste ontbrak, en weder deed 't hem min of meer leed.

Maar - toen de klokken luidden en de koorknapen in hun roode gewaden, met het wierookvat in dé deur der sacristy stonden te wachten, overzag broeder Stephanus nog eens het altaar, stralend in den gloed der kaarsen.

En kijk - in vurige pracht, als een afbeelding van Gods brandende liefde, stond daar de roode, met bloemen overal omringde geranium, die hij zoo lang gekoesterd en met zooveel moeite afgestaan had.

De oogen van den broeder zochten het gelaat van pater Marianus, die bij het raam in het koor knielde, en hij vond daar een groetend glimlachje.

Bij de Platen.

Terugkeer van een Boerengezin op zijn hoeve. -

De oorlog is ten einde, de vader en de groote zoons hebben de wapens neergelegd of zijn uit de krijgsgevangenschap ontslagen, de vrouwen en kinderen uit de concentratie-kampen. Na een lange scheiding hebben ze elkander teruggevonden, en weer vereenigd hebben ze den weg ingeslagen naar de hoeve, door hen met gejuich en te gelijk met weemoed begroet.

Maar hoevelen zijn niet naar hun hoeve kunnen terugkeeren, omdat er geen hoeve meer was, omdat de soldaten van lord Kitchener, lord Methuen, generaal French of een der andere moordende en brandstichtende Engelsche legeroversten, ze hadden in de asch gelegd.

En hoeveel gezinnen hebben, aan den ouden haard weergekeerd, daar ledige plaatsen gevonden: een vader of broeder met de wapens in de vuist gevallen, een moeder of kind in de moordkampen bezweken!

Een geruïneerd land en een geruïneerd volk, dat is de vrucht van Engelands schuldigen veroveringsoorlog. Den bitteren nood zooveel mogelijk te lenigen, de door den oorlog geslagen wonden te heelen, is de plicht der volken van Europa, wier machthebbers den onrechtvaardigen oorlog hebben gedoogd.

Tegen wil en dank. -

Toelichting heeft de voorstelling met dit onderschrift wel niet noodig. Natuurlijk is de jongen, die door zijn mama als het ware meegesleurd wordt en door luid misbaar van zijn tegenzin doet blijken, op weg naar school.

Men mag deze nuttige inrichting bezingen zooveel men wil, den onderwijzer als den waren kindervriend afschilderen, de wetgever moge leerplicht opleggen, - dit alles belet niet, dat een groot percentage der kinderen overal liever heengaat dan naar school.

De school is en blijft voor velen een soort gevangenis, welke voorstelling - wij willen het wel erkennen - niet altijd aan de kinderen alleen ligt.

De afbeelding op deze bladzijde is in ieder geval een aardig tooneeltje uit den tijd der ‘kinderrampen.’ Men moet zich in dien tijd kunnen verplaatsen, om naast het komische ook het tragische van het geval ten volle te begrijpen.

[Nummer 44]

Het doode land,
door
Pastoor Kaag.

Jaffa.

In het stadhuis van Genua, Genova, la superba, ligt de viool van den grooten Paganini begraven onder een glazen stolp. Want dood is ze, de viool, waaruit de meester zijn wondertonen streek, dood, en daarom begraven, begraven zonder hoop op eene herleving, op eene verrijzenis, omdat moet voldaan worden aan 's meesters laatsten wil: Genua mag hebben en houden zijn viool, maar nooit meer laten strijken uit hare snaren een toon.

Vóór eenige weken zag ik haar nog, en zoo dikwijls ik haar zie, kijk ik naar haar met gebogen hoofd en droefenis in de ziel, minuten lang, alsof ik met mijn oogen de wondere klanken zou kunnen zien, die in haar verborgen liggen, alsof er hope ware, dat het leven weer terugkeerde in haar en ik de klanken hooren zou, die zij eenmaal in de wereld joeg ter eere van haar meester alleen.

Wanneer de stoomboot over de Middellandsche Zee den pelgrim gebracht heeft waar oostwaarts zandige duinen met ver daarachter liggend, blauwend hoogland op het water van de zee schijnen te staan, en de eerste kreet weerklinkt: daar is het H. Land! schijnt er wat stuk te springen in uw ziel, zoodat gij bij al die uitbrekende blijheid toch stil wordt in gepeins.

Daar ligt dan dat H. Land, waaruit voor tweeduizend jaren de zoetste, de liefelijkste klanken kwamen, die ooit op de wereld gehoord zijn. Daar ligt dan dat speeltuig van duren prijs, dat heel zijn waarde van zijn Meester ontving, maar nu klankloos, onder puin, in een hoek der wereld, waar drie werelddeelen te zamen komen, begraven is. Wel kostbaar blijft het voor den christen-mensch, wel lokt het met onweerstaanbare kracht tot zien, maar als het einde van dien pelgrimstocht genaderd is, als het daar voor u ligt en de volle vreugde van het zien moest neerdalen in uwe ziel, komt tegelijkertijd droefheid in u van onderen op, omdat gij, bij alle herinneringen aan den Meester, toch geen woord, geen klank daar van Hem hooren zult, en gij in die dalen en op die bergen zult zien liggen Zijnen vloek.

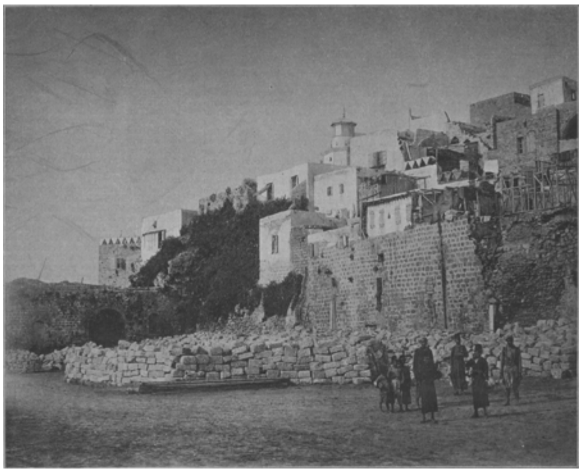

GEZICHT OP JAFFA.

Maar toch naar dat doode land komt het verlangen zoo geweldig opzetten, als men in de verre verte daarvan iets heeft gezien, dat de stoomboot haar gang schijnt te vertragen en het land niet dichterbij wil komen. Wel twee uren sleepen zich langzaam voort aleer de boot haar anker vallen laat op Jaffa's reê. Jonas,

Salomon, Simon, Petrus, Tabitha spelen dan tegelijk door uw hoofd bij het zien van de stad, die aan de zeekust rust tegen rotsen, waarvan groote brokken bij menigte in het water op de reeê schijnen gevallen te zijn.

Voor mijn goede Hollanders, die nooit verder dan Holland geweest zijn, voeg ik hierbij, dat de stad van ons land, die het best de ligging van Jaffa hun verklaren kan, Nijmegen is, omdat men haar tegen eene hoogte bouwde.

De rotsblokken van roodachtige steen, die van deze rots, waarop Jaffa gebouwd is, schijnen gevallen te zijn, maken het onmogelijk, dat een stoomschip aan den wal kan komen; en zoo moest ook onze boot in volle zee haar anker vallen laten.

In dat oogenblik stonden wij, natuurlijk, op 't dek en hadden onze oogen met den kijker versterkt om goed te zien, wat er gebeuren ging.

Een groot aantal sloepen, waarvan de donkere roeiers blijkbaar al hun krachten inspanden, alsof het een wedstrijd gold, schoten in groote snelheid, uit alle hoeken en gaten, af op onze boot en hoe meer zij naderkwamen, des te grooter werd het aantal kleuren, dat zich los werkte uit de donkere plek op het water, door de sloepen gemaakt, en bij het ontwikkelen der kleuren kwam langzamerhand meer en meer een schor-schreeuwig stemgeluid los uit de kelen der zwarte mannen, die roeiden om strijd.

Minder orde en meer geschreeuw is op aarde, dunkt mij, niet te zien noch te hooren. Maar opeens verdween elke kleur en elk geluid. Daar zagen wij plotseling achter een der sloepen waaien onze Nederlandsche vlag.

Wat spreekt dat dundoek met die Nederlandsche kleuren, hier ver van het vaderland, een krachtige taal!

't Was ons daar, of op eenmaal al onze bloedverwanten en vrienden in die sloep stonden en ons toejuichten en welkom heetten en geluk wenschten met den volbrachten tocht. De lange reis van drie weken, met alle vermoeienissen en moeilijkheden waren vergeten: wij dachten alleen aan hen en het H. Land; voor ons was in dat oogenblik het H. Land met Holland één. Nog grooter werd onze blijdschap, toen wij in de sloep een geestelijke zagen, een afgezant van Dr. Schmidt, het hoofd van het Duitsche pelgrimshuis, waar wij te Jerusalem verblijven zouden. Aan boord geklommen, heette pater Klinkenberg - zoo was de naam van den pater Lazarist - ons hartelijk welkom en bracht ons de aangename tijding, dat wij met onze bagage zonder eenig bezwaar en zonder eenigen last der douanen aan wal konden gaan. Zes rappe roeiers - wat waren de schreeuwers van straks nu heel andere menschen geworden - roeiden ons tusschen de vele sloepen en de groote rotsblokken door naar den vasten wal. Het was twee uur in den middag van den 17den Februari 1895.

Wij, Westerschen, kunnen ons, wanneer wij nog niets van het Oosten gezien hebben, zeer moeilijk denken, hoedanig eene oostersche stad er uit moet zien. Wij zijn gewoon aan een goed plaveisel, en een oostersche stad heeft op haar grond òf modder òf stof òf brokken steen van elke grootte en vorm, die als bij toeval daar gekomen zijn. Wij hebben huizen met opgaande daken, met een hoofddeur aan de straat en ramen in menigte, waarachter gordijnen hangen, die het licht temperen en voor nieuwsgierige blikken een beletsel zijn; maar een oostersche stad heeft huizen, die veel gelijkenis hebben met steenen kisten, waarin bij den grond een gat is, aan welks eene zijde een paar planken, op ruwe wijze bijeengespijkerd, hangen aan grove ijzeren hengsels, terwijl wat hooger in den muur een paar kleinere, bijna vierkante gaten te zien zijn, waarin aan den binnenkant eenige vuile ruiten en van buiten

half-verroeste ijzeren tralies staan. Een erker, gebouwd op een paar balken, van ruw ongeschaafd hout, die ongeveer een meter uit den muur steken, breekt de eentonigheid van het huis. Maar aan al die huizen is van verf geen spoor. De zon en het stof alleen zorgen voor kleur. Van deze soort huizen zijn eenige op de bijgaande plaat van Jaffa te zien. En toch, als men te Jaffa aan wal is gestapt, zich door de rij van Turksche douanen heeft heengewerkt en opklimt naar boven door de nauwe straten, die niet meer dan stegen zijn, ziet men van dat alles maar weinig, omdat men nog te gejaagd is door het misbaar van roeiers en pakdragers, van wie men in den beginne gelooft, dat zij gaan vechten op leven en dood.

Op de hoogste hoogte van Jaffa ligt het nieuwe Franciscaner klooster met zijn nieuwe kerk, in 1891 voltooid, en van zijn fraaien klokkentoren, in Italiaansch-renaissance stijl gebouwd, waait de standaard-vlag met Jerusalem's wapen er op.

Hoe gul en hartelijk werden wij ontvangen door die eerw. paters van St. Franciscus' orde, de bewaarders van het H. Land, zooals zij genoemd worden met alle recht! De gulheid en eenvoud dezer orde-mannen, over heel de wereld bekend, brengen vooral in het H. Land aan de pelgrims hulp en troost. 't Was dan ook zoo gezellig en prettig in het klooster van hen, dat 't ons moeite kostte te scheiden en na een kort oponthoud te gaan naar het huis van den leerlooier, Simon, uit wiens woning een groot licht over de wereld is opgegaan. Dat van dit huis niets meer te vinden is dan de plaats waar het eenmaal stond, zal wel niet noodig zijn te zeggen, maar wel acht ik mij verplicht u te vertellen, dat een moskee over die heilige plaats is heengebouwd. Ziedaar onze eerste teleurstelling in het H. Land, die, ik zeg het u bij voorbaat, nog gevolgd zal worden door vele.

Gij kent het groote feit, waarvan deze plaats de heugenis bewaart? De apostel Petrus was hier de gast van Simon, den leerlooier, toen hij hier in een visioen een groot linnen laken van den hemel af op aarde zag zakken, waarin al de viervoetige en kruipende dieren der aarde en de vogelen des hemels waren. Wat rein en onrein was voor de Iraëlieten, naar de voorschriften hunner wet, was hier bijeen. En er kwam een stem tot hem, die sprak: ‘Sta op, Petrus, slacht en eet.’ Maar Petrus had nog nooit gegeten wat onrein was en schrikte terug voor dit bevel. Doch weer kwam de stem, die zeide: ‘Noem niet onrein wat God gereinigd heeft.’ Tot driemalen toe keerde dat visioen terug. - In datzelfde uur stonden voor de deur van Simon's huis drie mannen, die uit het naburige Cesarea kwamen en gezonden waren door Cornelius, den Romeinschen hoofdman der soldaten aldaar. Cornelius was rechtvaardig en vreesde God. Hij had op Gods bevel deze drie mannen naar Petrus gezonden, opdat deze komen zou om hem te onderwijzen en te doopen. Terwijl Petrus nadacht over de beteekenis van dit visioen, zeide de Geest tot hem, dat hij zonder bedenking gaan moest met hen, om Cornelius te doopen. Ontzaglijk was de indruk, door deze gebeurtenis op de christengeworden Israëlieten gemaakt, en Petrus-zelf moest te Jerusalem opheldering en verklaring geven van zijn handelwijze. Maar ook hierna bleven bijna alle nieuwe Christenen, die Israëlieten waren, overtuigd, dat er voor de bekeerde heidenen geene zaligheid mogelijk was, indien zij niet met het doopsel ook volgers werden van Mozes' wet. Ook Paulus en Barnabas, die te Antiochië vele heidenen doopten zonder hen te bezwaren met de voorschriften der Mozaïsche Wet, werden naar Jerusalem gezonden om verklaring van hun doen te geven, en toen kwam dat eerste algemeene Concilie te Jerusalem bijeen, waarin de eerste Paus de eerste dogmatische verklaring aflegde met deze woorden: Het heeft den H. Geest en ons goed gedacht aan de geloovigen geen meerderen last op te leggen dan het

noodzakelijke.' En door de nu openstaande deuren der Concilie-zaal stapte de Kerk de heidensche wereld binnen. In beginsel was deze engheid van opvatting, waaraan zoovele vereenigingen van menschen sterven, overwonnen voor goed, ofschoon zij nog telkens den strijd weer aanbond, totdat ze bij Jerusalem's val en de verstrooiing der Israëlieten - ook de straf voor een eng en bekrompen begrip - voor altijd verdween. De verwoesting van Jerusalem werd voor de Christenen eene openbaring, waardoor het visioen van Joppe - het Jaffa van onzen tijd - tot ontzagwekkende klaarheid kwam.

Dat sedert eenige jaren een spoorweg loopt van Jaffa naar Jerusalem is bekend, maar, vóór de reis te beginnen, hadden wij reeds bepaald, dat wij in geen spoorwagen zouden komen binnen de H. Stad. Het scheen ons eene profanatie toe met zoo'n modern voertuig te komen in dat eeuwenoude heiligdom. Wij moesten daarom de lange reis van tien uren - zooveel uren heeft een rijtuig noodig voor de reis van Jaffa naar Jerusalem - nog aanvangen in denzelfden middag, waarop wij te Jaffa gekomen waren, om 's avonds te Ramleh te zijn en te overnachten in het klooster der eerw. paters Franciscanen aldaar. Ten vier ure in den middag reden wij weg in twee rijtuigen, die wellicht vóór honderd jaren waren achtergelaten door Napoleon, toen hij hier, gelijk men vertelt, zijne soldaten liet ombrengen, die leden aan de cholera. Voor elk rijtuig waren drie paarden gespannen. Zoo reden wij het land van Kanaän in, dat achter Jaffa begint. 't Is niet onaardig, dat dit land denzelfden naam als ons eigen vaderland draagt. Zooals men weet noemt de Franschman ons land: Pays-bas, dat 'lage landen' beteekent, en ook Kanaan wordt door 'het lage land' vertaald. Vruchtbaarder grond zal men moeilijk vinden, en de Duitsche kolonisten, die er hunne woningen hebben opgeslagen, hebben hier dan ook boomgaarden aangelegd, waar de beste sinaasappelen der wereld groeien. Welk een idee van rijkdom en oostersche weelde in de natuur zette zich neer in onzen geest, toen wij buiten Jaffa reden langs een menigte van oranjeboomen met kalen stam en breede kruin van donker groen, waartusschen de gouden appelen lachten om de begeerige blikken, die wij wierpen op hen. En om ons nog meer te sarren prikkelden de geuren der bloesems ook de vleugelen van onzen neus. Een oranjeboom draagt bloesems en vruchten in denzelfden tijd.

Aan de plaats, waar de overlevering zegt het graf van Tabitha te zijn, die door Petrus uit den doode werd opgewekt, brachten wij in het voorbijrijden een eerbiedigen groet. Van hetgeen wij verder op den weg naar Ramleh gezien hebben, bewaarde ons geheugen niet veel. Maar onder dat weinige zie ik nog klaar en helder voor mij, even buiten Jaffa gelegen, het station, waar de spoorweg naar Jerusalem begint; en zoo dikwerf ik tusschen Amsterdam en Utrecht het grijze, oude station van Abcoude voorbijrijd, denk ik, behalve aan een trouwen, gullen vriend, nog aan het station van Jaffa terug. Ze schijnen van éen bouwmeester te zijn en hebben bij dezelfde grootte en vorm, dezelfde drie groote halfronde raamdeuren aan den voorkant en dezelfde vuil-grijze kleur. Ook weet ik nog, dat langs den weg op bepaalde afstanden wachttorens stonden, die nog niet oud schenen te zijn, maar toch bouwvallig waren. Ze werden, zegt mijn Reisgids, in 1860 opgericht door het Turksche Gouvernement, om daarin eenige soldaten te herbergen, die waken moesten voor de veiligheid van den weg. Wij telden op den weg naar Jerusalem achttien van deze torens, die nu, omdat ze sedert jaren ongebruikt bleven, door weer en wind langzamerhand in schilderachtige bouwvallen worden omgezet. Van al deze torens

is die van Ramleh met zijne bijna 100 traptreden de hoogste.

Tegen den avond waren wij te Ramleh in het klooster der eerw. paters Franciscanen, die ons herbergen zouden voor den nacht. De paters waren van geboorte Italianen. Of het een gevolg van dien landaard of een gevolg van teruggang van zaken was - het aantal reizigers, die zij eertijds herbergden, was zeer sterk verminderd, nadat de spoorweg van Jaffa naar Jerusalem geopend was - ik weet het niet, maar wel herinner ik mij, dat de logeerkamertjes niet veel bijzonders waren en bij hen de reizigers hooger in prijs genoteerd stonden dan de zindelijkheid. Wij waren dan ook alles behalve droevig gestemd, toen wij reeds om vijf uur in den morgen moesten opstaan om Mis te lezen in hunne kerk, en om zeven uur in dezelfde wagens Ramleh verlieten.

De vlakte en daarmee de vruchtbaarheid ging hier van ons langzamerhand weg, totdat wij te Latroen kwamen, dat op een heuvel gebouwd is en waar de weg sterk begint te klimmen, het hooge gebergte van Judea in. Ruim drie uren ligt Latroen van Ramleh af. Het langzaam rijden over den klimmenden weg, langs rotsen zonder plantengroei, was oorzaak, dat langen tijd deze doodsche omgeving kon inwerken op ons gemoed en diepe indrukken kon achterlaten in onzen geest. Vandaar dat die weg van hier tot Jerusalem, bijna altijd klimmend, zich slingerend langs en over kale rotsen heen met immer stijgende somberheid ons altijd klaar voor oogen blijft staan; vandaar ook dat op dien weg het verlangen naar Jerusalem, naar het einde van de reis, zoo geweldig komt opzetten, dat de weg zonder einde en naamloos vervelend schijnt. Een oogenblik van verpoozing was er, toen wij recht voor ons, in de verte, in een verrukkelijk dal, het bevallige Aïn-Carim, de geboorteplaats van Joannes den Dooper, zagen liggen. Eindelijk bereikten wij Kalonië, dat twee en een half uur van Latroen verwijderd ligt en waar een half uur gerust wordt, meer om de paarden dan ter wille van ons, die in een ellendige herberg wat landwijn en slechten cognac bekomen konden. En als de beesten zijn uitgerust, gaan wij altijd nog hooger op, zoodat Liftah, dat wij eerst in de verte boven ons zagen, eindelijk ver beneden ons ligt. Maar vóór Liftah zien wij de beek Terebinthe, waaruit David de kiezelsteenen haalde om één er van te slingeren in het voorhoofd van den reus Goliath. Goddank! na Liftah beginnen de teekenen te komen, dat Jerusalem, ofschoon men niets er van ziet, in aantocht is. Daar staan langzamerhand meer huizen of liever gebouwen, die blijkbaar de woningen van vele menschen zijn, in de omgeving van den weg. En dan eindelijk, na veel geroep: daar is Jerusalem! na evenveel teleurstellingen, omdat het de stad niet was, stijgt voor het laatst het geroep: daar is Jerusalem! omhoog. Daar heel ver weg steekt de koepel van Omar's moskee, op den Moriah, zijn donkeren kap naar boven en daarachter komt, in hetzelfde oogenblik, nog hooger, de Olijfberg met zijn hoogen toren voor den dag. Naar oud gebruik worden de hoofden ontbloot en klinkt blijder dan ooit altijd dezelfde Psalm omhoog: ‘Blij werd ik, omdat mij gezegd is: in het Huis des Heeren zullen wij gaan.’ Wat zullen wij bij ons ingaan in het hemelsch Jerusalem spoedig ons lijden van dezen tijd vergeten hebben! Want toen wij dit aardsche Jerusalem zagen, dachten wij aan den heelen langen weg met al zijn leed niet meer.

(*Wordt vervolgd.*)

Allerzielen-maand.

Langs slapende akkers ga 'k alleen.
Slechts hier en daar wat winterrog
Steekt maagre, spiezige armpjes op.
Ik weet in waarheid niet, waarheen
'k De onzeekre schreden richte; doch
'k Gevoel mij ongerust. De top
Van iedren beukeboom - hoe kaal
Van takken! - draagt een grauwe kap
Van mist. 't Is alles stervend, dood.
En door de luchten somber-vaal
Verneemt mijn oor bij elken stap,
Dien 'k zet, 't geklaag van eene in nood,
Als een diep-uitgehaalden zucht.
Is 't vallend blad? Een Wees-gegroet
Bid 'k aan den rozenkrans; want 'k denk,
Misschien is 't wel het noodgerucht
Van eene ziel, die boete doet
In 't vuur. God haar verkwikking schenk'!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Vervolg*.)

‘Zal ik het paard zadelen, vader?’

De knaap ging kalm naar buiten met een glans van geluk in zijn oogen en Van der Raadt keek hem na zonder te begrijpen. In het halfdonker van den stal zocht Daniël het tuig, tot zich zelven lachend, en hoegenaamd niet beangst voor wat geschieden ging.

Bij het te paard stijgen, wendde Van der Raadt het oog af van zijn jongen om niet zijn glimlach van gelatenheid te zien. Ook hij zelf glimlachte, maar weemoedig, en ook met een zwakken schijn van zoekende onzekerheid in de oogen: hij hoopte nog.

‘Wij rijden langs Zimmer's hoeve,’ zei hij zacht.

‘Dat is een omweg van zeven mijlen,’ merkte Daniël, aarzelend, op.

‘Dien weg gaan we.’

De besliste toon des vaders weerhield verdere tegenspraak, en zij namen den langsten weg. Van der Raadt wilde de kans niet prijsgeven, dat ze onverwachts op een vijandelijke patrouille zouden stuiten. Dan zou hij zijn geweer laten knallen en beiden, vader en zoon, zouden vallen, misschien door denzelfden kogel.

De knaap sloeg de armen om het lijf zijns vaders, leunde met het hoofd tegen zijn schouders en keek in het nachtduister heen, dat langzaam over de moede aarde zonk en goeden en kwaden in zijn zwarten schoot verborg. Het paard draafde moeizaam onder zijn dubbelen last; den knaap, die het noodlottigste tegenlachte en den man, die naar den vijand verlangde en in stilte den dood smeekte hem te helpen, waar menschenmacht niets meer vermocht.

Van der Raadt schrok er van, zóó gauw, dacht 't hem, hadden ze Zimmer's hoeve bereikt. Geen lamp was er binnen aan, de matte stralen der maan weerkaatsten flauw

in de kleine ruiten, een rukwind woei een schuurdeur open om ze, knarsend op haar hengsels, weer dicht te slingeren met een daverenden slag.

Middernacht waren ze aan den steenenkegel, waar de harde eed gezworen was. Terwijl de tranen over hun wangen stroomden, - om het scheiden, niet om het sterven schreide de jonge held - groeven vader en zoon een kuil, die het lijk van Daniël opnemen zou. Het werd Van der Raadt te benauwd om het hart, hij wankelde een eind zijwaarts en zonk op de knieën, snikkend van wanhoop. Dan, met zijn hoofd in het zand, smeekte hij: ‘Heere, Die Uw dienaar Abraham beproefd hebt, maar, toen Ge hem tot het offer van zijn kind bereid zaagt, Uwen Engel zondt om zijn arm te weerhouden,... Heere, dat wonder, dat wonder, dat wonder!...’ kreet hij in doodsangst.

Op 't zelfde oogenblik knalde er een schot.

Daar is de vijand, daar is de dood, daar is de reddende engel voor ons beiden, vloog het den biddende even door het hoofd, en hij had bijna uitgeroepen: ‘Dank, Heer, het wonder is geschied!’ toen hij Blenkins' stem hoorde: ‘Daar, hond, dat is mijn wraak!’ en een donkere gedaante te paard ijlings wegrennen zag.

Na een kortstondig gereutel, gaf Daniël geen teeken van leven meer. Een kogel had hem recht in het hart getroffen en met het hoofd voorover doen ploffen in den zandkuil.

***

Met oogen glansloos en trekken als versteend zat hij daar te staren op het portret van zijn vrouw aan den wand.

Zelf wist hij niet, dat hij zóó al twee uren gezeten had. Bij den grauwen morgenschemer had zijn paard halt gehouden voor den stal en mechanisch was zijn ruiter afgestegen, het dier aan zijn lot overlatend. Zijn bijbel droeg hij in de hand, maar onder het binnenkomen liet hij hem vallen op den vloer zonder het te weten. Met slepende schreden zocht hij de beeltenis van haar, die deze smarten niet had behoeven te zien, en... tegen zijn voorhoofd slaande als om zich terug te roepen tot de werkelijkheid, zuchtte hij zwaar:

‘Alleen!’

‘Alleen!’ hijgde hij nog eens en terwijl hij zijn best deed het moede hoofd op te houden, viel het op zijn rechterschouder, alsof alle spieren waren verlamd.

Het portret was een gewone zwart-krijt-teekening van een ongeoefende hand. Een verloopen schildersgezel, die het land afreisde om meubelen te beschilderen en portretten te teekenen, had het vervaardigd. De opdracht was uit meelij geschied door vrouw Van der Raadt zelve. De beeltenis mocht allesbehalve geslaagd heeten, maar man en vrouw waren gelukkig geweest met het toch eenigszins gelijkende, terwijl de teekenaar wel honderdmaal verzekerd had, dat het geleek op een haar.

Roerloos en schier met even weinig schijn van leven als het portret, zat er de man, tot hij opeens zich zelven betastte, als om te voelen, of het Van der Raadt was, die daar neerzat; en toen hij zijn handen bekeek, zag hij er bloed aan.

Hij vloog op, nam het portret van den muur, vouwde het vierdubbel en stak het in een binnenzak, dan greep hij zijn buks, die tegen de tafel leunde, sloeg zijn patroontasch om en verliet in den klarenden morgen met een zwaar hart zijn dierbare hoeve om ze nooit meer te zien en den dood te zoeken, en met den dood het antwoord op het droeve raadsel van zijn leven.

In snellen draf ging het weer den kant uit van den steenen kegel, waarbij hij zijn Daniël in den nacht had begraven, doch nu niet langs een omweg, maar rechtuit: De

Bliets' voorspelling ging hij waar maken, moorden ging hij weer, en geen zou onverzoenlijker zijn dan veldkornet Van der Raadt. In de nabijheid van het tragische grafmonument trof hem pijnlijk een geschreeuw van Kaffers, angstig spoorde hij zijn paard, om gauw de boschjes te passeeren, die de droevige plek aan zijn oog onttrokken. Zou men misschien schennis plegen aan het lijk van zijn lieveling?

Hij verloor een oogenblik den adem en voelde een rilling kil over al zijn ledematen, tot er vier Kaffers voor hem stonden, dansend en tierend, terwijl een hunner het bloedende hoofd van Blenkins op een stok droeg.

'Baas Van der Raadt veel geld betalen voor schoon portret,' lachte uitdagendvrijmoedig de drager.

Maar de ruiter, die zijn paard had ingehouden, spoorde het opnieuw. Nu herinnerde hij zich plotseling, dat hij vier Kaffers met de ellebogen in de lendenen had zien voorbijrennen, terwijl hij bad op het graf en in de verte wel luid geschreeuw gehoord had, maar het was nauwelijks tot zijn bewustzijn gekomen. De koetsier van Piet Muller - want deze was de aanvoerder - riep den ruiter nog iets na, maar deze verstond het niet. Namen was hij vergeten en personen, wraak zocht hij, maar een blinde, hij moest zich een herder toonen van zijn volk, gelijk De Bliets het predikte, en dat volk was als een kudde, door wolven besprongen, dus moest hij zich maken een sterfbed van vermoorde en verminkte vijanden. Geen ander doel had zijn leven meer.

JAFFA IN VOGELVLUCHT.

'Heer, sla al die vreemde benden met Uw vloek, gelijk Gij het dezen Judas gedaan hebt,' bad hij eenige keeren achtereen, terwijl hij maar voortreed, aldoor voortreed. Hij leek wel de schim van een verdoemde, zóóals hij daar rende met doorweekte kleeren en natte haren en baard, de vertwijfelde op zijn laatsten wanhoopsrit.

HET HUIS VAN SIMON DEN LEERLOOIER.

't Was middag. De zon, die al vroeg in den morgen het luchtveld had moeten ruimen voor een dier ontzettende onweersbuien, welke in het Zuiden van Afrika somtijds een vruchtbare landouw binnen een paar uur in een woestenij herscheppen, brak door. Haar stralen wekten den vliegenden ruiter, die met de borst op den nek van het paard lag, uit zijn verdooving, hij schudde zich de natte, zwaar drukkende kleeren wat losser en hield zijn hijgenden grauw even in om hem wat haver te geven,

toen plotseling van achter een heuveltje in zijn nabijheid een schot weerklonk. ‘Goddank, het eind!’ deze gedachte bracht even een glimlach om den veel zielepijn teekenenden mond, doch slechts een oogenblik, wijl hij zich schaamde om die zelfzuchtige gedachte. Hij mocht nog niet den dood begeeren, voor hij met alle kracht, die in hem was, zijn land en zijn kind had gewroken.

Deze betere gedachte had hij nauwelijks kunnen vormen, toen vijftig schreden verder zich een man vertoonde, met de hand aan den geweerhaan kloekmoedig op hem toetredend. Maar opeens hield de naderende halt en liet zijn buks bij den voet zinken.

‘Van der Raadt!’ riep hij.

‘Westhuizen!’ - en beide Boeren schudden elkaar de hand. Twee groote, magere gestalten, in lompen gekleed, en met vermorzelde harten.

HET ROZENWONDER DER H. ELISABETH,
naar het verheven beeldwerk in steen van JOHANNES RASZKA.

‘Waar kom je vandaan?’ vroeg Westhuizen.

Van der Raadt maakte een gebaar in de lucht.

‘En jij?’ vroeg hij na een paar minuten zwijgens.

‘Ik,’ antwoordde Westhuizen, ‘laat ik zeggen van mijn huis. Zie, vriend, een brandend heimwee dreef me er heen om mijn vrouw en mijn dochtertje weer te zien. Ik wou nog eens in mijn hoeve met haar zijn en dan zou ik me door alles heenslaan en ze vergeten, als een mensch zonder hart en geheugen. Hoe lang ik reed, weet ik niet meer. Ik herinner me alleen, dat ik om me heen staarde en eerst een gevoel kreeg, of ik me duizelig gereden had, dan, of ik gek geworden was. Ik zocht en zocht en vond niets dan verkoolde resten van verbrande hoeven. Van mijn huis was er alleen nog een varkensschuur, mijn vrouw en kind waren weg.’

Zijn hoofd viel voorover, of de nekspieren doorgesneden waren. ‘Zijn ze levend of dood? Ik weet het niet,’ zuchtte hij zwaar. ‘Ik hoop maar, dat ze dood zijn, dan zien we elkaar spoediger weer,’ en hij wees omhoog.

Dan keek hij op met wilde smart in de

oogen en schreeuwde met razernij en tranen in zijn stem:

'Maar ik ga me wreken. Moorden zal ik en op lijken sterven... Wee, wee, wee, dat gevloekte vreemdelingenvolk. Nóg is 't niet genoeg,' kreet hij luid, alsof hij de landrotsen om hem heen wilde bezielen met zijn wraakzucht, ''t is nooit, nooit genoeg!' en een stuk vuile krant greep hij uit den zak, terwijl hij door een ongelooflijke krachtsinspanning er in slaagde het papier open te vouwen en de handen stil te houden om voor te lezen.

'Het is een plicht van ons [Engelsche] leger, de hoeven neer te branden, de menschen op te jagen als wilde beesten, vrouwen weg te voeren en kinderen uit hun scholen te halen. Het is onvermijdelijk en een gebiedende eisch, willen wij er ooit in slagen het barbaarsche volk der Boeren te temmen.'

Met vreemde, niet begrijpende blikken keek Van der Raadt den man aan, die daar naast hem stond te lezen. Wat zou een stuk papier kunnen bevatten, dat ontroering brengen kon in zijn ziel, die was als een kokende stormzee.

'Vooruit! ter wrake!' was zijn eenige antwoord.

En zwijgend haalde Westhuizen zijn paard, dat vastgepind stond achter een karrooboschje, om naast Van der Raadt voort te rijden in de richting, waar zij De Bliets hoopten te hervinden.

(*Wordt vervolgd*.)

De mis van de H. Caecilia.

Ongeveer vijfhonderd jaar geleden heeft zich, naar men verhaalt, in zekeren nacht, diep in Italië, of juister in Sicilië daar beneden, iets wonderbaars toegedragen. Toen leefde namelijk in de stad Catania, welke niet ver van den reusachtigen Etna ligt, een bijzonder godvruchtige meester in de heilige muziek, wiens gezangen in waarheid gebeden waren, wien het enkel en alleen te doen was om Gods eer en niet om roem en ijdelheid of eigen verheffing. Zelfs was zijn vroomheid niet geheel vrij van het angstvallige, zoodat hij op zijn ouden dag zich al te kleinmoedig folterde met de vraag, of hij voor het strenge oordeel Gods zou kunnen bestaan.

Doch een middelaarster tusschen den barmhartigen God en de te weinig vertrouwende ziel werd de H. Caecilia.

In zijn zielsstrijd riep namelijk de grijsaard haar als zijn hemelsche zuster en de patrones der kerkelijke toonkunst aan en bad haar vurig, dat zij voor hem van God zou smeeken om vrede, vertrouwen, hoop en rust voor zijn arm gefolterd hart.

En de heilige, zoo verhaalt men, vertroostte hem op haar manier op schier wonderbare wijze. In zekeren nacht, toen hij heel innig had gebeden, werd hij plotseling als het ware aan de aarde ontrukt en weggevoerd. Of het in den slaap, of het een droom dan wel een visioen was, dat kon hij niet zeggen, alleen dit wist hij, dat hij uit den hemel werkelijk en waarachtig hoorde zingen. Hij had een zeer duidelijk en klaar bewustzijn van hetgeen hij hoorde: zingende koren der heilige maagden voor den troon van God, en de heilige Caecilia meende hij te zien dirigeeren, omvloeid van hemelsche heerlijkheid en glorie. Voorts wist hij even stellig, dat hij op aarde nooit, zelfs niet bij benadering, zulke wonderbare schoonheden gehoord had, als in deze klanken uit den hemel. Toen had hij eerst recht ingezien, hoe de heiligheid het kerkelijk gezang zoo oneindig schoon en edel maakt. Hij hoorde het smeeken van het *Kyrie eleison*, het juichen van het *Gloria* in den hemel met onbeschrijflijke pracht

en majesteit, hij hoorde het *Credo* des hemelsche scharen, uitgejubeld voor den troon der allerheiligste Drievuldigheid, alhoewel dáár het geloof reeds in het aanschouwen is overgegaan; het was de belijdenis der waarheid, welke men in den hemel nauwkeurig zóó aanschouwt als men haar op aarde in het belijden des geloofs uitspreekt; hij vernam het geheimzinnige, wonderbare, in prachtige akkoorden zich millioenenmalen voortplantende *Sanctus* en *Benedictus* en hij luisterde met tranen in de oogen naar het *Agnus Dei* en, aan het einde daarvan, naar het duizendstemmig smeeken om vrede voor de Kerk Gods: '*Dona nobis pacem*.' En terwijl deze lieflijke, heerlijke harmonieën hem omruischten, gevoelde hij, dat uit zijn bedroefde, gekwelde ziel de twijfel en sombere angst en zorg verdwenen, dat 't hem al lichter en lichter om 't hart werd; de troost der genade Gods, de vrede, dien alleen God verleent, nam intrek in zijn hart en dompelde het, hoewel 't nog hier op aarde klopte, in de zaligheid en vreugde des eeuwigen levens. En zóó ontwaakte hij, genezen tot het leven in God en geheel gerustgesteld.

En tot bewijs, dat het niet louter inbeelding was, maar dat de H. Caecilia hem geholpen had, klonken van toen af de bovenaardsche, verheven, heerlijke harmonieën hem dag en nacht in de ooren en in zijnen geest, dezelfde melodieën, welke hij uit den mond der hemelsche maagden gehoord had.

In een volgenden nacht scheen het hem toe, alsof de heilige Caecilia hem vermaande, om, wat hij gehoord had in aardsche noten weer te geven; zij verwachtte zulks van hem en het zou een goed werk zijn.

Des anderen daags zette de vrome koordirigent zich aan het werk en poogde de verheven zangen, welke hij vernomen had, naar orde en regel in noten te brengen, opdat de wonderschoone klanken zouden bewaard blijven voor de komende tijden. Maar dat ging zoo gemakkelijk niet. In zijn gemoed hoorde de maestro duidelijk alle tonen, noot voor noot, die hem in den droom hadden verrukt. Doch zoodra hij met inkt, pen, lijnen en haakjes de gekrulde notenfiguurtjes op 't papier wilde brengen, was alles om zoo te zeggen uit zijn geheugen gevaagd. Dan kwamen er melodieën te voorschijn, schoon en heerlijk genoeg, en ook heel wat voortreffelijker dan al wat de meester ooit had gecomponeerd; maar tegenover die teedere, engelachtige gezangen der maagden, gelijk ze nog duidelijk in zijn geest weerklonken, kwamen den meester de allengs op het dikke muziekpapier zich ontwikkelende melodieën voor, alsof zij uit gelijke deelen leder en stijf linnen waren geweven. Alleen aan het slot van het *dona nobis pacem* meende hij iets van dien stillen, zaligen vredesadem te hebben weergegeven, welke gedurende de liederen van den droom hem had omzweefd.

Het voltooien van dit opstellen der mis, welke hij in den hemel had gehoord, had de laatste krachten van den maestro gebroken. Hij stierf in den nacht, nadat hij het *dona nobis pacem* geschreven had. Dit was geenszins te verwonderen. Wie de hemelingen heeft aanschouwd, hun liederen hoorde, die kan op dit ondermaansche tranendal niet meer leven.

De wonderschoone mis heeft de meester hier op aarde niet meer gehoord. Doch daarboven heeft ongetwijfeld de heilige Caecilia met haar maagden die muziek voor hem gezongen, nog schooner dan eenmaal hier beneden in een voorbijgaanden droom.

Het gerucht van de laatste groote mis des beroemden muziekmeesters verspreidde zich spoedig overal heen. Maar de muziek werd aan niemand uitgeleend; wie haar wilde hooren zingen, moest naar Catania komen, waar het wonderwerk slechts eenige malen in het jaar in de kathedraal werd uitgevoerd.

En toch zou de dag aanbreken, dat deze mis den weg over de Alpen naar Duitschland zou maken. Dat was ongeveer een eeuw later, namelijk toen pater

Bernardus uit Coesfeld in Westphalen naar Catania kwam. Ook hij was een kenner van muziek en eveneens een vroom man, die maar al te gaarne in Rome zelf en elders, waar zoo echt stichtend en kunstig gezongen werd ter eere Gods, luisterde om tevens te leeren. Deze groote reis had het oude vrouwenklooster Freckenhorst bij Munster in zijn vaderland Westphalen voor hem mogelijk gemaakt. De nonnen, die voor zich zelf bitter weinig noodig hadden, gaven hem om wille Gods en ter eere van de H. Caecilia het benoodigde geld voor een reis naar Italië.

En de H. Caecilia betoonde zich daarvoor dankbaar.

Want, toen hij te Catania aankwam, werd daar juist de mis van de H. Caecilia, die wonderbare erfenis van den reeds lang overleden vromen, ouden muziekmeester, uitgevoerd. En toen hij die hoorde, stond het besluit bij hem vast: ge keert niet naar Westphalen terug, zonder dat ge de muziek van die hemelsche gezangen bij je hebt en meebrengt, als een welkom-thuis voor de vrome nonnen van Freckenhorst en als een bewijs van je dankbaarheid, dat ten allen tijde haar eigendom zal zijn.

Wat tot dusver niemand had kunnen gedaan krijgen, gelukte aan pater Bernardus: hij ontving verlof, om de muziek van de hemelsche mis te mogen afschrijven en meenemen. Dat had Sinte Caecilia voor hem bewerkt, om wille zijner eigen deugden en tevens om den vromen zusters in het klooster Freckenhorst haar goedertierenheid en bescherming te toonen. Hij schreef derhalve alles af, en begaf zich dan op den terugweg naar Duitschland. En hij bracht aan de toenmalige, kunstlievende abdis van Freckenhorst de hoogberoemde mis uit de archieven der kathedraal te Catania in gewaarmerkt authentiek afschrift en schreef op de keerzijde van het titelblad de geschiedenis dier mis, gelijk de vrienden van Catania ze hem hadden verteld, en wij den lezer meedeelden.

Deze mis nu, alleen voor sopraan, alt en orgel gecomponeerd, werd onder den naam van ‘Mis van de H. Caecilia’ in het klooster te Freckenhorst hoog in eere gehouden en, behalve op Kerstmis, slecht gezongen op Allerheiligen, op het feest van de H. Caecilia en op 't hoogfeest van Paschen.

Inmiddels was de ‘reformatie’ over Duitschland gekomen, en zij gaf vorsten en steden de gewenschte aanleiding, zich de bezittingen der Kerk toe te eigenen, kloosters, stiften en kerkelijke gestichten te bestelen en te plunderen en het volk van het aloude, katholieke geloof, meestal door geweld, los te rukken. Door deze beweging aangegrepen, ging op verschillende plaatsen het opgewonden volk nòg verder; men denke slechts aan den Boerenkrijg, waarbij zoogenaamde ‘predikanten van het gezuiverde evangelie’ het landvolk met bijbelspreuken en gruwelijke verminking der H. Schrift tot openlijk oproer en tot de verschrikkelijkste moorden en verwoestingen ophitsten. Maar ten slotte kwam de vreeselijkste nederlaag en straf over de misleiden, en de meesten der dweepzuchtige opruiers, die eigenlijk de zwaarste straf verdiend hadden... verdwenen en lieten laf hartig de verleide boeren aan hun lot over. De verfoeilijkste uitwas van het ‘nieuwe evangelie’ was wel de heerschappij der ‘wederdoopers’ in de stad Munster.

De lezers kennen ongetwijfeld de tot krankzinnigheid opgezweepte dweepzucht van den ‘koning van het nieuwe Jerusalem,’ den kleermaker Jan Bockelszoon uit Leiden; het is derhalve genoeg te herinneren, dat zijn heerschappij in Munster een mengeling was van bloeddorst, waanzinnigen lust om te moorden en verregaanden hoogmoed, van de laagste bodemlooze slechtheid en ontucht, wat ieder, die in de stad Munster was, geduldig moest aanzien. Wie één woord daartegen sprak, werd oogenblikke-

lijk ter dood gebracht. Munster bood destijds, in 1534, een waardige voorafbeelding van Parijs gedurende de groote revolutie vóór 109 jaar.

Maar de gruwelen zouden een einde nemen. De bisschop Frans van Waldeck (tevens een wereldlijk vorst) had een leger uitgezonden om de schenners van het heiligdom, de moordenaren in Munster te tuchtigen. En dit leger omsingelde de wederspannige stad elken dag al nauwer. Hongersnood en besmettelijke ziekten schreden doodend door de met gras bewassen straten, terwijl Jan Bockelszoon, de kleermakerkoning, met zijn wellustige vrouwen en verdorven trawanten in pret en vermaak dag en nacht doorzwelgde. Men had van de verwoeste kerken kazernen en tuighuizen gemaakt, en op het groote plein voor de kathedraal hield men avondmaal in de open lucht.

Nochtans zag Jan van Leiden zeer wel in, dat zijn dagen in Munster geteld waren, wanneer er niet spoedig, zeer spoedig hulp en ontzet van buiten kwam. Middelerwijl zond hij heimelijk vertrouwden, 'apostelen,' 'profeten' en 'predikers' uit, zoogenaamd om de wereld te bekeeren, doch inderdaad, om troepen en geld voor de fel bedreigde en in 't nauw gebrachte 'stad Gods' te werven, maar er geschiedde niets belangrijks voor den belegerden 'burg Sion', wiens verdiende val met snelle schreden naderde.

Onder de zendelingen van Bockelszoon was er ook een met name Judocus Hermans, die, door een klein getal vertrouwelingen vergezeld, op een donkeren October-nacht de stad Munster heimelijk verliet, om uit het overal ontevreden landvolk manschappen ter bevrijding aan te werven. Hermans, vervuld met de laaiende geestdrift van zijn tijd en de heerschende wanbegrippen, bezat een wegsleepende, vaak beproefde welsprekendheid. Als ooit iemand er in slaagde, het gepeupel te misleiden, dan hij op de allereerste plaats. Reeds in de eerste dagen schaarden zich hoopen van verloopen volk om den reizenden prediker, die geweldig sprak, en rijkelijk van geld voorzien was. Uit voorzichtigheid vermeed Hermans de versterkte steden en zocht met zijn dagelijks aangroeiende horden door en over het platte land weg en steg, zooals 't maar het beste uitkwam. Zoo geraakten zij met een dikke honderd man op een avond in de laatste dagen van October in de nabijheid der oude abdij Treckenhorst, welke aan de met knuppels, pieken, verroeste zwaarden, bijlen en andere dingen wel gewapende bende een rijken buit beloofde. Aan den voet van den zacht oploopenden heuvel, waarop de torens der abdij zich verhieven, maakte Judocus Hermans halt.

Gelijk een bende Zigeuners sloegen zij een kamp op, en weldra flikkerden vroolijke vuren omhoog, door den pikzwarten herfstnacht hun schijnsel ver in 't rond spreidend. Alstoen stond de predikant op en sprak: 'Geliefde broeders en zusters! God de Heer zal de macht van Midian in onze handen stellen en de vijanden maken als kaf voor den wind. Laat ons Hem echter de eer geven, laat ons Hem danken en lofzingen, want Hij alleen is Heer, altijd en eeuwig!'

Daarop hief Judocus Hermans met krachtige stem een lied aan, dat de uitgestrekte heide, in het nachtelijk duister gehuld, wakker riep. En al het volk, mannen, vrouwen en kinderen, zongen eenparig mee.

Toen het lied uit was, legde het nieuwe 'volk van Israël' zich neer, om te eten en te drinken; eindelijk vielen zij dronken den slaap in de armen.

Trolle[1] Terpoorten bekleedde het ambt van beheerder of huismeester in het klooster Treckenhorst. Hij woonde in een huis, dat vlak naast de poort tegen den ringmuur

1) Of Trolle een eigennaam of een bij-(scheld)naam is, schijnt niet uit te maken. In 't laatste geval zou het beteekenen: 'Propje' of 'Dikzak.'

gebouwd was. Hij was echter geen trouwe deurbewaarder en beheerder van het klooster. Sluw, doortrapt, met alle soorten van veinzerij bekend, dat was Terpoorten. Voor geld was hem alles veil en hij had jarenlang de kas van het klooster beheerd, gelijk voorheen Judas het armenzakje van den Zaligmaker. Zoo had hij dan met de wederdoopers in alle vormen afgesproken, dat hij niet hun vijand was, maar hen zou helpen, zoo goed hij slechts kon. Het kon dan niet missen, of er zou een rijke buit in zijn schoot geworpen worden, als het tot een verdeelen der kloosterschatten kwam, welke sedert eeuwen achter de hem bekende sloten en grendels rustten. En daarbij lachte hem van verre het vroolijke, lichtzinnige leven der wederdoopers toe; hem, dien alleen de begeerte naar geld en rijkdommen binnen de enge, benauwende grenzen van een kloostervoogd had weten te houden.

Den volgenden morgen vóór het krieken van den dag sloop hij, door een boodschap van Hermans heimelijk verwittigd, naar het kamp der wederdoopers en had daar met den predikant en eenigen zijner vertrouwelingen een lang, geheim onderhoud. Wat er alstoen onder hen verhandeld werd, zal de lezer uit het onderstaande vernemen.

De trouwelooze beheerder maakte de abdisse wijs, dat er van zulke rondtrekkende troepen niets te vreezen was. Hij had nauwkeurige inlichtingen ingewonnen, met den aanvoerder zelf gesproken, enz. Het waren, volgens hem, zwervers, die de honger uit Munster verdreven had. Indien men hun iets gaf, om in hun noodzakelijkste behoeften tot levensonderhoud te voorzien, dan zouden ze nog heden de streek verlaten. Op raad van den kloostervoogd liet de abdis brood, bier en vleesch onder de wederdoopers uitdeelen, waarna dezen werkelijk allemaal zich gereedmaakten te vertrekken. Na verloop van een uur waren zij verdwenen.

De abdis was evenwel nog niet gerust. Deze troep bleef zeker niet de eenige. En wie waarborgde haar, dat allen zoo kalm zouden aftrekken, als dezen. De rijke schatten der abdij, door den volksmond tot in het oneindige vergroot, waren een te verlokkende drijfveer om te stelen, te plunderen en te branden bij een gepeupel op moord en buit belust, en reeds lang aan tucht en orde ontwend.

Er waren ettelijke dagen verloopen, het Allerheiligen-feest was aangebroken en de klokken van de torens der abdij Freckenhorst luidden plechtig tot het bijwonen der hoogmis, waaronder, volgens oud gebruik, de wonderbare muziekmis van de H. Caecilia zou worden uitgevoerd. Maar tusschen de godvruchtige boeren en boerinnen, die zich langzamerhand in de ruime beuken der kloosterkerk verzamelden, om de H. Mis en de processie bij te wonen, drong ook allerlei onbekend, brutaal of gluiperig uitziend gespuis naar binnen en vatte, met merkwaardige kennis der plaatselijke ge steldheid, post bij alle altaren en zijkapellen, waar heden de reliquieën van de hier bijzonder vereerd wordende heiligen, meestal in kostbare vaten en kastjes, waren tentoongesteld; zooals: de staf en de handschoenen van den H. Bonifacius, het wonderdadige kruis en vooral het massief zilveren standbeeld van de H. Caecilia. De voet van haar rijkvergulde lier was hol, en in dit prachtige reliquiekastje bevond zich een weinig stof van haar graf in de catacomben, eens door pater Bernardus uit Rome meegebracht.

Met begeerige blikken monsterden de vagebonden dezen tot plechtige opluistering tentoongestelden rijkdom. Zij schenen slechts op een afgesproken teeken te wachten, om plunderend zich op dien gouden buit te werpen. De kerels zagen er volmaakt uit als roovers en moordenaars. En dat waren zij ook. Want het waren Judocus Hermans zelf met al zijn volgelingen. Alleen waren zij min of meer vermomd en hadden zij hun gelaat onkenbaar gemaakt, om niet terstond ontdekt te worden; daarenboven waren zij gewapend om te moorden, te branden en te stelen. Onder elks versleten

plunje gluurde een breed zwaard, onder iederen gescheurden ruitersmantel een puntige morgenster of een gladgepolijste strijdbijl. Ja, tegen een der biechtstoelen geleund, steunde een behaaglijk grijnzende vosbaard zijn halfnaakten arm achteloos op den langen loop van een groot geweer.

Angstig schoof het landvolk zich dicht opeen, sloeg een kruis en fluisterde zacht. - God weet, of het gebeden, verwenschingen of wat anders waren. Eenigen trachtten stil weg te sluipen. Aan de eersten gelukte het, maar anderen vonden de deuren van buiten bezet. Allengs legde zich een drukkend, benauwend gevoel op de verraden gemeentenaren, nog vóór de plechtigheden begonnen.

W.

(*Slot volgt.*)

Romeinsche koorknapen.

Wanneer we het groepje jonge koristen, dat klaarblijkelijk met groote aandacht de oplossing volgt van een of ander ingewikkeld muzikaal probleem, een oogenblik bezien, dan bemerken we aanstonds geen blondlokkige Germaantjes, maar donkere Zuiderzonen voor ons te hebben. De knapen zijn leerlingen van de *Scuola Gregoriana* te Rome, en de priester, die zoo vertrouwelijk te midden zijner discipelen zit, is een Duitscher: de eerw. heer Dr. Peter Müller, bestuurder en mede-oprichter der school, en directeur van het knapenkoor, dat, gerecruteerd uit de leerlingen, geregeld in verschillende kerken van Rome de liturgische gezangen ten gehoore brengt en buitengewone uitvoeringen geeft - gelijk dit ten onzent, b.v. door het zangkoor der St.-Maria Magdalenakerk te Amsterdam wel geschiedt - tot stichting der geloovigen en practische onderrichting voor wie zich op de beoefening der kerkmuziek toeleggen.

Deze concerten hebben steeds buitengewonen toeloop, wel een bewijs, dat ze in den smaak vallen en het Italiaansche volk *goede* kerkmuziek, mits waardiglijk uitgevoerd, nog op prijs te stellen weet. Het moet dan ook alleen reeds onder bloot muzikaal opzicht een genot zijn deze knapen te hooren: wien toch is in hooger mate de natuurlijke gave van het *bel canto*, den vlekkeloos klank-schoonen zang, geschonken dan den muzikalen kinderen van het Zuiden? En als we ons naast deze, door zaakkundige leiding veredelde, natuurgaaf nog denken de roerende innigheid en naïeve waardigheid, welke knapenzang kenmerken, de aarzellooze zekerheid en toonvastheid, waardoor de ernstig bestudeerde uitvoeringen zich onderscheiden, den godvruchtigen geest, waarvan de priester-directeur ze te doordringen weet, dan verwondert het ons niet, dat sedert het openlijk optreden der school de smaak voor goeden kerkzang onder de Italianen zoozeer is vooruitgegaan, tot welk gunstig resultaat de wenken en voorschriften, door de H. Congregatie der Riten in haar *Rigolamento* gegeven, niet weinig hebben bijgedragen.

En wel was verbetering dringend noodig, want in Italië, het klassieke land van den zang en het vaderland van den onsterfelijken Palestrina, was het treurig gesteld met de liturgische en gewijde muziek. Het Italiaansche volk, eens het roemrijkste ter wereld door de verheven wijsheid zijner kunst, is in onze dagen gedaald tot een beuzelachtig dilettantisme, dat zonder eenig eigen gevoelsinzicht het oude copieert, of, waar het als nieuwe kunstrichting zich aanmeldt, vervalt in zielloos vertoon van uiterlijke elegantie en bombastisch modernisme. De oude ernst, de diepzinnige wijs-

heid zijn verloren gegaan en de kunst is tot oppervlakkig en luchtig mode-gedoe verlaagt, zelfs waar ze zich stelt in dienst van het heiligste.

Maar men zit, gelukkig, niet langer met werkelooze handen: in 1880 werd bovengenoemde school opgericht, wier leerlingen, gedeeltelijk intern, worden opgeleid tot koorzangers, gelijk onze Moeder de H. Kerk ze voor haar plechtigheden noodig heeft. Behalve de ijver en werkkracht van Dr. Müller hebben de milde vrijgevigheid van den Pronotarius-Apostolicus, Mgr. Carl Jaenig van Praag, en de zaakkundige medewerking van den beroemden componist en voorman der kerkelijk-muzikale beweging, Dr. Franz Witt, de vestiging van het instituut mogelijk gemaakt, en toen Z.H. Leo XIII de jonge stichting onder Zijn hoede en blijvende bescherming nam, was haar toekomst verzekerd.

Zoodra het onderwijs zoo ver gevorderd was, dat op een kern van vaardige zangers kon gewezen worden, gaf de Paus een nieuw blijk van zijn vaderlijke belangstelling: vier van de meest begaafde leerlingen zouden voortaan mogen deelnemen aan al de uitvoeringen van de Sixtijnsche kapel, een voorrecht, dat de school tot niet geringen roem strekte.

Ze is gevestigd in de lokalen, welke haar ten gebruike afgestaan zijn door de administratie der keizerlijke bezittingen van de kerk *Santa Maria dell' Anima*; ter vergoeding is zij verplicht deze Duitsche kerk het geheele jaar door te bedienen.

Sedert 1882 zingt ze in verscheidene Romeinsche kerken, tot groote voldoening der geestelijkheid en stichting der talrijke geloovigen, voor wie het een feest is, als de *scuola* zich hooren laat. Behalve Gregoriaansche voert ze meerstemmige muziek uit, waaronder naast die van Palestrina en andere klassieken de composities van nieuwere meesters, als Witt, Haller, en natuurlijk Perosi, een eerste plaats innemen.

Wat, naast de waardige verklanking der liturgische gezangen, medewerkt om den goeden indruk, dien het uiterlijk optreden der *scuola* teweegbrengt, nog te versterken, is de fraaie en statige kleederdracht - geheel in harmonie met de heiligheid der bediening - waarin de jonge zangers zich vertoonen gedurende de gewijde uitvoeringen: toog en superpli. Kon dit goede voorbeeld in onze grootestads-kerken, waaraan vaste knapenkoren verbonden zijn, gevolgd worden, dan zouden liturgische plechtigheden als processies in de Goede Week enz. niet weinig winnen aan waardigheid van voorkomen en, in vereeniging met de echtkerkelijke muziek, een nòg stichtelijker karakter vertoonen.

Wanneer wij, denkend aan wat door onze koorknapen in vereeniging met mannenzangers, of wel door deze laatsten alleen in onze kerken schoons en verheffends werd uitgevoerd, de groote moeilijkheden overwegen, welke daartoe moesten overwonnen worden, dan bezielt ons een gevoel van eerbied voor de kloeke en voortvarende mannen, die ten onzent den stoot tot de kerkelijk-muzikale beweging gegeven en ze met niet weinig voorzichtigheid en wijs overleg geleid hebben in de goede richting.

Den 20sten dezer was het vijfentwintig jaar geleden, dat de *Sint-Gregorius-vereeniging tot bevordering van ware kerkmuziek*, onder goedkeuring van wijlen Mgr. Schaepman, aartsbisschop van Utrecht, werd opgericht. Vijfentwintig jaren van onvermoeid streven, van harden kamp tegen ingewortelde vooroordeelen en dwaze bezwaren, van geduldig volharden en geestdriftig voortwerken vormen een fraai en eervol verleden, waarop het Hoofdbestuur, de Diocesane besturen en aangesloten koorgezelschappen met voldoening en trots mogen terugzien.

Het zal dan ook de jubileerende Vereeniging, die in Augustus van het volgend jaar haar zilveren feest met een Algemeene Vergadering in de oude bisschopsstad Utrecht te vieren hoopt, niet aan belangstelling en warme hulde ontbreken, te meer, daar het door Neerlands eminentste kerkkoren uit te voeren programma van Gregoriaansche, oude en moderne meerstemmige kerkmuziek ongetwijfeld een groote schare liefhebbers lokken zal.

Moge de H. Caecilia, wier feest deze week door alle koristen gevierd wordt, de vrome pogingen van wie hier en elders werkzaam zijn tot bevordering van den waren kerkzang, nemen onder haar genadige bescherming.

M.V.

Bij de Platen.

Het rozenwonder der H. Elisabeth. -

Tot de beminnelijkste heiligen der middeleeuwen behoort de jeugdige landgravin van Thuringen, koningsdochter van Hongarije, wier feestdag de Kerk op den 19den November viert. Algemeen bekend is het rozenwonder der H. Elisabeth, door dichters bezongen, door schilders en beeldhouwers op doek en in steen vereeuwigd.

In den 26sten jaargang der *Illustratie* gaven wij een reproductie der wandschildering van Flandrin in de kerk van de H. Elisabeth te Versailles, en daarbij het fraaie gedicht *De Rozen*, waarin dr. Schaepman de liefelijke legende in sierlijke vormen vertolkt.

Ditmaal geven wij, bij gelegenheid van den feestdag der Heilige, een reproductie van het verheven beeldwerk, door Johannes Raszka in opdracht van den Oostenrijkschen aartshertog Eugenius voor diens kasteel Busau bij Olmütz vervaardigd.

De kunstenaar heeft het oogenblik weergegeven, waarop de landgraaf, de Hubertus-kap op het hoofd, de jachtspies in de linkerhand, ontroerd is op het zien van het wonder en de heiligheid zijner gemalin. Elisabeth vormt in haar deemoedige houding en kinderlijke vroomheid het middelpunt der groep, waarbij de rijzige gestalte van den landgraaf in evenwicht wordt gehouden door de nooddruftigen ter linkerzijde. Op den achtergrond ziet men den Wartburg, terwijl, in overeenstemming met het onderwerp, rozen een gelukkig en passend motief vormen voor de omlijsting.

De H. Elisabeth werd in 1207 geboren als de dochter van Andreas II, koning van Hongarije, en Geertruida, dochter van den hertog van Karinthië. Zeer jeugdig nog, werd zij verloofd met den zoon van den landgraaf van Thuringen en aan diens hof opgevoed. Van haar prilste jeugd onderscheidde zij zich door haar groote godsvrucht en liefde voor de armen. Nog maar een kind, nam zij, wanneer ze een kerk binnentrad, de diamanten kroon, die zij droeg, van het hoofd, zeggende, dat zij niet met diamanten gekroond wilde verschijnen op de plaats, waar zij Jesus Christus met doornen gekroond zag.

Reeds in 1221 trad zij in het huwelijk met landgraaf Lodewijk, die in 1227, met keizer Frederik Barbarossa ten kruistocht naar het H. Land getogen, te Otranto aan een kwaadaardige koorts bezweek.

Na het overlijden van haar gemaal werd de heilige vorstin door haar zwager Hendrik, die zich van het bewind had meester gemaakt, uit haar slot verdreven en was geruimen tijd aan ellende ter prooi, daar, uit vrees voor den overweldiger, niemand haar durfde opnemen, zelfs niet de armen, die zij vroeger zoo milddadig had ondersteund. Toen haar, op aandringen der voornaamste baronnen van het graafschap, heur kasteel was teruggegeven, zette zij toch haar leven van versterving voort. Den 19den November 1231 overleed zij in geur van heiligheid, nog maar vier-en-twintig jaar oud.

Het leven dezer vorstin was zoo voorbeeldig geweest, haar graf werd door zooveel wonderen verheerlijkt, dat Paus Gregorius IX haar reeds in 1235 onder het getal der heiligen opnam.

[Nummer 45]

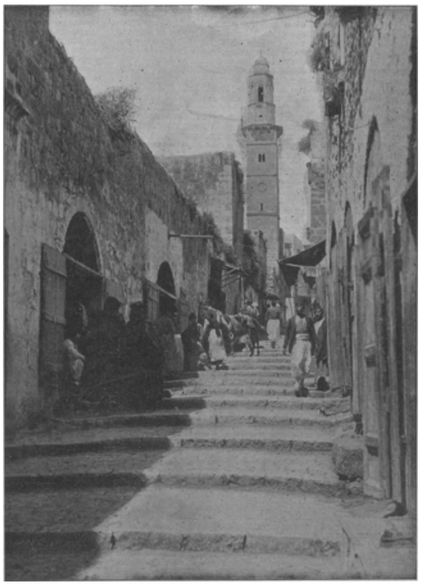

EEN STRAAT IN JERUSALEM.

Het doode land, door Pastoor Kaag.

Jerusalem.

Ik geloof niet, dat het mogelijk is aan Hollanders, die alleen het vlakke land kennen, een begrip van Jerusalem te geven. Ook zal het moeilijk blijven voor mijne landgenooten, die alleen wat van Frankrijk, Duitschland en Zwitserland gezien hebben, zich een goed denkbeeld te vormen van de H. Stad. Maar deze laatsten moeten beginnen met de nauwste, vuilste, meest open afloopende stegen uit de op bergen gebouwde steden, waarvan zij de heugenis bewaard hebben, bij elkaar te voegen, bedenkende, dat dat alles over vier heuvels en vier dalen zoo moet verdeeld worden, dat men *in* de stad loopende onmogelijk de vier heuvels van elkander onderscheiden kan. Van de vier heuvels zijn de Moriah - grootendeels ingenomen door de plaats waar eertijds de tempel met zijne gebouwen stond - en de Sion de hoogste; maar de Moriah, die aan den oostkant ligt met het dal van Josephat aan zijn voet, welk nauw dal hem van den Olijfberg scheidt, die nog verder oostwaarts boven alles uitkomt, is de meest afgebakende en het scherpst omlijnd. De afhellende kant van den Moriah naar het zuiden wordt Ofel genoemd en loopt in een punt uit. Tusschen den breeden Sion en den Ofel met een klein stuk van den Moriah ligt het dal Tyropéon, dat Kaasmakersdal beteekent. Ten noorden van den Moriah ligt de Akra, die in het noord-westen wordt gevolgd door de Bezetha, terwijl ten zuid-westen van den Akra het heuveltje Golgotha ligt. De dalen Gihon en Ben-Hinnom sluiten in het westen en in het zuiden de stad van de omliggende bergen af, gelijk het dal van Josaphat datzelfde in het oosten doet. De Christenen wonen in het westen van den Akra en hebben tevens den Sion voor verreweg het grootste gedeelte in bezit genomen, terwijl de Israëlieten vooral in het Kaasmakersdal hun woningen hebben en de Mohammedanen den Moriah en den Akra bewonen. Vervolgens heeft de stad zich in het noord-westen en in het noorden uitgebreid, terwijl nu aan den zuidkant de Ofel en een groot gedeelte van den Sion buiten het bebouwde gedeelte liggen. Door deze latere uitbreiding naar het westen is ook de hoogte van Golgotha na Christus' tijd binnen de stad gekomen.

Op een hoogte van ongeveer 777 meters ligt de H. Stad, terwijl aan alle kanten, behalve aan den noordkant, hoogere bergen liggen, die als hooge wachters door God gesteld zijn om haar.

Van den Olijfberg af, die ten oosten ligt en alleen door het smalle dal van Josaphat gescheiden is van den heuvel Moriah, heeft men het schoonste gezicht op de stad.

't Is een stad ook zonder pleinen en straten, want alleen stegen, dikwijls nog met planken overdekt, scheiden de huizen met platte daken van elkaar, terwijl stof of modder, naar gelang het wêer droog is of nat, hier en daar met wat steenen vermengd, als plaveisel moeten dienst doen. 't Is dan ook onmogelijk met een wagen te rijden door de stad en alleen de ezel, het paard en de kameel dragen den mensch en zijn goed.

In het oosten vreest men meer de zon dan de koû. Zoo komt het, dat men zoo weinig mogelijk ramen maakt in de huizen en dan nog in den kleinst mogelijken

vorm. Somber en zwaar zou dan ook alles zijn in de stad, indien niet een gewoel van beesten en menschen, onder welke laatsten alle natiën in allerlei kleederdrachten vertegenwoordigd zijn, voortdurend uwe aandacht trok en door die groote verscheidenheid een vroolijke mengeling bracht in de straat. Ook de honden, de onschendbare dieren volgens de Mohammedaansche wet, dwalen in afzichtelijke gedaanten rond, terwijl toch elk van deze altijd in zijn eigen kwartier blijft rondloopen, door alles en allen heen; en niet zelden gebeurt het, dat men uitwijkend voor deze dieren, omdat zij, waar zij liggen, niet opstaan voor den mensch, over zijn eigen schouders den goedigen kop van een kameel ziet kijken, die met zijn tingelende versierselen van blik en kralen om den hals, veel te zacht u heeft laten hooren, dat hij u volgde op den voet. Veel lastiger dieren dan de honden in de straten van Jerusalem zijn de ezels, die door wilde jongens op zoodanige wijze worden voortgejaagd, dat men meenen zou een slachtoffer van een weddenschap te zijn, die hen dwingt de dieren zoo snel mogelijk door de kleinste openingen te jagen.

Vele inwoners telt de stad niet, want niet meer dan 70.000 inwoners heeft Jerusalem, dat door een hoogen muur van alle kanten omsloten wordt, waarin 34 torens en 9 poorten staan. Van deze inwoners zijn 35000 Muzelmannen, 30000 Israëlieten, 2000 Latijnen, d.i. Katholieken van den Latijnschen Ritus, 150 Katholieken van den Griekschen en 50 van den Armenischen Ritus, 2000 schismatieke Grieken, 510 Armeniërs, 100 Kopten, 75 Ethiopiërs, 15 Syriërs en 300 Protestanten. Allen zijn onderscheiden door een verschillende kleederdracht.

Deze stad van 70.000 inwoners, zonder pleinen en zoo dicht opeen gebouwd, dat men er geen straten, maar alleen stegen vindt, beslaat dan ook zoodanig een kleine oppervlakte, dat men deze binnen anderhalf uur kan omwandelen.

Van de Israëlieten geeft de hier bijgevoegde plaat eenige typen te zien. Zij dragen een kleinen ronden hoed op het hoofd, waarvan aan de slapen de zoogenaamde krullen van den Talmud afhangen, en hebben om het lijf en de beenen tot de enkels toe een lange lichte jas hangen, waaraan in den wintertijd vooral een rand van bont is vastgenaaid. Maar het bont is dun en slecht. Velen van dezen zijn uit alle deelen der wereld naar hier gekomen om de overige jaren van hun leven door te brengen in hun H. Stad en na hun dood begraven te worden in den heiligen grond. Arme bannelingen in hun eigen vaderland! Gedwongen boetedoeners voor de misdaad van hun volk!

Wij hadden te Jerusalem ons verblijf gekozen in het Duitsche Pilgerhospiz, buiten de stad aan den westkant tegen een heuvel gebouwd, waarvan Dr. Smidt, de vriend en de gids des Duitschen keizers bij zijn bezoek aan de H. Stad, de eerbiedwaardige rector is. Eerbiedwaardig zeker is hij, de bijna zeventigjarige, levendige, geleerde priester, met zijn langen, grijzen baard, die tot zijn middel reikt. Ook voor ons was hij de gids, die met juistheid en kritisch oordeel onze aandacht vroeg alleen voor hetgeen waard was gezien te worden, omdat een standvastige overlevering, aan hechte schakels geklonken, de waarheid er van gevangen hield. Nog hooren wij hem zeggen bij het begin van onzen eersten tocht: daar zijn hier tradities, die bijna zeker valsch zijn; daar zijn hier tradities die kunnen waar zijn; daar zijn hier ook tradities, waarvan de waarheid door een ernstig man niet kan betwijfeld worden. Maar nog klaarder en voller van toon waren de eerste woorden, die hij sprak tot ons op onzen eersten tocht, nadat wij in den middag om drie uur waren aangekomen, toen wij slechts weinige stappen buiten de poort van het huis gezet hadden en hij ons aan onzen rechterkant, in de laagte, vóór den muur van Jerusalem, een waterplas van eenige meters in omtrek met uitgestrekten arm en den wijsvinger naar voren aanwijzend, die lang bekende

en zoo beroemde woorden sprak: ‘Zie, eene Maagd zal ontvangen en een zoon baren, wiens naam Emmanuël (God met ons) zijn zal.’

Wij begrepen hem niet en staarden hem met verbazing aan. En toen hij weer gesproken had: ‘daar, daar omlaag, daar, dat water is de vijver waarvan de Schriftuur zegt, dat de profeet Isaïas in haar nabijheid die beroemde voorspelling gedaan heeft,’ kwam te Jerusalem door onze ziel die eerste geweldige schok van heilige ontroering, waarbij wij roerloos van ontzetting bleven en stom. Wat wij later zoo dikwijls gevoelden in het H. Land, voelden wij toen voor het eerst: wat is de tijd toch kort en hoe staat hier het heele Oude Verbond met de eerste jaren van het Nieuwe vlak bij u, of liever, wat staan wij er hier in!

Die door eene Maagd ontvangen en uit eene Maagd geboren werd leed en stierf in deze zelfde stad, Jerusalem. Wat wonder dat onze eerste tocht ging naar de plaats, waar dit wonder in de orde der natuur gestorven was en begraven werd.

De avond begon reeds te vallen, het was bijna zeven uur in den avond, toen wij langs een breeden weg, waaraan allerlei soorten van Europeesche huizen staan, waarin voor een groot gedeelte de consulaten der groote Rijken en het Post- en Telegraafkantoor gevestigd zijn, na een scherpe bocht bijna plotseling voor de smalle, oude, vuile, drukke Jaffa-poort stonden. Achter deze poort, binnen de stad, is een straat, die een paar minuten lang een weinig breeder is dan alle andere straten van Jerusalem, maar dan ook begint de lange, smalle Davidsstraat, die heel de stad van het westen tot het oosten doorsnijdt. Langs die straat met zijn Oostersche bazar loopt men eenige minuten voort om dan, rechts afslaande, plotseling te komen voor het kleine vierkante pleintje, dat vóór de H.-Grafkerk ligt en waarop vooral Russen hunne kraampjes hebben, waarin zij kaarsen en prulletjes van godsvrucht verkoopen.

Ik was nog een jongen, toen ik in gezelschap van een veel ouderen bloedverwant - altijd ben ik hem daarvoor dankbaar gebleven - voor het eerst aan de Gare du Nord Parijs binnenkwam. Reeds zoovele malen had men mij van de drukte aan het station, van de rijtuigen met blauw en rood licht verteld, dat ik met de grootste kalmte, zonder de minste ontroering, mijn koetsier uitzocht en wegreed door het gewirrewar van menschen en rijtuigen heen. Ook nu had ik zooveel van de H.-Grafkerk gelezen, zoo menigmaal daarvan afbeeldingen gezien, dat ik ook nu, plotseling voor de H.-Grafkerk staande te Jerusalem, in het eerste oogenblik geen ontroering voelde en tot mij-zelven alleen kon zeggen: ja, dat is, dat moet de kerk wezen van het H. Graf. Eerst een weinig later, toen ik de kerk met zijn ouden toren omhoog en omlaag bekeken had, dacht ik plotseling aan de oude kerk van het vervallen stadje Veere, op het eiland Walcheren. Ook die kerk heeft een dikken, vierkanten toren, terwijl zij-zelve met den toren zoo sterk mogelijk getuigt van den langen tijd, waarin zij was blootgesteld aan de slagen van regen en wind, en tevens door misplaatste vensters en toegestopte gaten en bijgebouwde stukken zien laat, hoe zij onder verschillende meesters in dien langen tijd haar diensten geven moest. Daarenboven, beide gebouwen komen grootendeels voort uit dezelfde bouwperiode van de westersche Kerk.

Zooals ze daar voor u staat de kerk van het H. Graf, van alle kanten ombouwd met allerlei soort van slecht onderhouden, oude gebouwen, ter wijl alleen de dubbele ingang van het zoogenaamd Zuider kruispand zich vrij bekijken laat, doet zij u denken aan een welbewaarde ruïne en is zij allesbehalve een heerlijk monument van Hem, Die in heerlijkheid verrees. Veel meer is zij het arme, laatste huis van Hem, Die gedurende Zijn leven lachte met rijkdom en praal en zonder kleeren daar den

dood der slaven stierf. En toch - ik weet het niet, maar mij dunkt een Salvator-kerk met een koepel en van een rijkdom als de kerk van den leerling te Rome is, terwijl de bouwmeesters: Bramante en Michael-Angelo deze bouwden, nadat zij de oude, waaraan de traditie van eeuwen verbonden was, hadden afgebroken tot den grond, zou nog minder samenstemmen met de gevoelens der Christenen, die hier het heiligste heiligdom vereeren komen. Ze is wel arm de kerk van het H. Graf, maar hare grondslagen zijn diep in de duisternis der tijden neergelegd en nog dragen brokstukken de geheugenis van een tijd, toen keizer Constantijn de eerste christen-keizer was. Haar gansche bouw echter stamt af van den tijd der kruisvaarders, van Godfried van Bouillon, den eersten Roomschen koning van Jerusalem.

Wanneer men op het pleintje staat, aan den zuidkant der kerk gelegen, waar het zuidelijk kruispand zijn façade met twee verdiepingen heeft, ontwaart men twee portalen van gothieken vorm, waarvan het eene toegemetseld is op ruwe wijze en het andere twee alleroudste en -vuilste deuren heeft, die toch, ook wanneer ze gesloten zijn, door middel van een klein vierkant gat laten zien wat daarachter staat of gebeurt. Want van zeven of acht uur in den avond tot zes uur in den morgen moeten ze gesloten zijn. Geloof echter niet, dat de kerk in die uren van den avond en nacht zonder menschen is. Neen, honderden pelgrims, grootendeels Russen, laten zich opsluiten en overnachten daarin met gebed en gezang. Wanneer dan in den morgen om zes uur de deuren opengaan, stroomen die honderden nachtwakers naar buiten, achter zich latend een lucht, die verre van gezond en welriekend is.

In het sluiten en openen van die deuren laat zich echter de kleingeestigheid van het Turksche wanbestuur duidelijk kennen. Twee Turksche families toch zijn meester van deze deuren, maar zóó, dat de eene zonder de andere niets vermag. Want terwijl de eene familie de sleutels bewaart, heeft de andere familie alleen het recht met die sleutels de deuren open te maken; maar aan beide families moet voor het opensluiten een bepaalde som gelds betaald worden door de hoofden der religies, voor welke de deuren ontsloten worden.

Men ziet dan ook in den vroegen morgen, terwijl velen op het pleintje verlangend uitzien naar de mannen, die de kerkdeuren zullen openmaken, twee reeds bejaarde Turken verschijnen, van wie de een een ladder, de andere sleutels draagt, en bij al den ernst der plaats is het toch onmogelijk niet te glimlachen, wanneer gij den een de ladder tegen de kerkdeur ziet plaatsen, terwijl de ander daarna zeker zes of zeven sporten naar boven klimt om in het slot den sleutel te steken en dan de deur te openen. In het land der Turken vertrouwt men niemand, en voor alle veiligheid heeft men het slot zoo hoog geplaatst, dat men zonder te klimmen er niet bij kan komen.

Wanneer gij door de deur zijt binnengegaan, ziet gij in den beginne niets anders dan eenige brandende godslampen en kaarsen in de verte recht voor u uit. Maar blijft gij een oogenblik staan, dan ziet gij links van u, op een meter afstands van den grond, in een soort nis, een paar Turksche soldaten liggen, den tijd doodend met te rooken hun Turksche pijp. Dat zijn de wachters van dit heiligdom en het schijnt alsof in den loop der eeuwen, van de Romeinsche soldaten af, daar altijd soldaten gelegen hebben, slechts wisselend van kleedij, wanneer hunne meesters verwisseld waren.

Dat deze soldaten thans onnoodig zijn in de nabijheid van het H. Graf zal ik niet zeggen. Zij, die gelooven de volgelingen te zijn van den Meester, Die hier uit den dood verrees en vóór alles als het kenteeken Zijner leerlingen de onderlinge liefde gesteld heeft, zijn dikwerf zoo liefdevol, dat zij op elkander inslaan soms tot den

dood. Want zij betwisten elkander vooral te Jerusalem en te Bethlehem het recht op de H. Plaatsen met allerlei middelen van klein allooi, totdat de maat van verbolgenheid begint over te loopen en zij gelooven hunne rechten niet anders te kunnen behouden dan met de hardheid van houten stokken of door de scherpte van het zwaard. Grieken en Armeniërs zijn hier bijna altijd op voet van oorlog tegen de Latijnen, de Christenen van den Latijnschen Ritus. Het kwam mij echter wel voor, dat ook deze laatsten niet altijd de vervolgde onschuld zijn en wel eens wat kleingeestig en minder beschaafd optraden, waar men met recht verwachten mocht, dat zij hunne superioriteit door grootere zachtmoedigheid en fijnere beschaafdheid toonen zouden.

(*Wordt vervolgd.*)

Het oude erf,
door
J. Vesters Jr.

I.

De Hoogmis was uit. Door de breede kerkdeur, wijd-gapende open, kwamen de geloovigen met langzame schuifelpasjes naar buiten, de stijf-zwarte kleedij der mannen sterk afstekend tegen de hagelwitte mutsen met fleurigen bloementooi en de kleurige omslagdoeken der vrouwen en meisjes.

Op het kerkplein vormden zich steeds meer groepjes van menschen, die aanstonds, nadat de gemeente-secretaris op het tegenovergelegen raadhuis de ‘geboden’ zou hebben afgelezen, samen zouden opwandelen.

Er scheen ditmaal, als een welkome afwisseling van de gewone dorps-eentonigheid, een gewichtig onderwerp van gesprek te zijn. De hoofden wendden zich alle naar dezelfde richting, waarheen verscheidene vingers wezen en waar men nog juist een stofwolk zien kon, waarschijnlijk veroorzaakt door een wegrollend rijtuig.

‘Heb je 'm ook gezien?’

‘Neen, neen, wie?’

‘Een heele meneer, hoor, en een branie!’

‘Nou, wie was het dan?’

‘Hein van Gaasdonk.’

‘In een rijtuig?’

‘In een open rijtuig, as je blieft. En met nog zoo'n bonjourder daarbij.’

De meer bejaarden schudden het hoofd; de jongeren, die nog met Hein op school en op den catechismus waren geweest, voelden in zich toch wel een tikje jaloerschheid.

‘Waar hangt hij tegenwoordig uit?’

‘Waar, dat weet ik niet precies; hij moet op een groot kantoor zijn en veel geld verdienen.’

‘Maar hij schijnt het nog al op te kunnen maken ook.’

‘Pst! daar heb je zijn vader, die weet er zeker niets van, dat Hein hier is.’

Van Gaasdonk was de samenscholende groepjes genaderd, waar het nu stil werd, en min of meer verlegen gezichten den anderen kant uitkeken.

De oude boer had al een enkel woord opgevangen en aanstonds de toedracht der zaak vermoed. ‘Is Hein hier voorbijgekomen?’ vroeg hij in het algemeen, zonder iemand in het bijzonder aan te spreken.

‘Ja, Van Gaasdonk, in een open rijtuig met nòg een meneer er bij,’ zei Swinkels, Van Gaasdonk's buurman.

De boer had liever gehad, dat een ander het antwoord had gegeven, waarbij dan allicht de min of meer spottende toon zou zijn gemist, die vooral in het woordje ‘nog’ uitkwam.

Met een kort ‘dank je, Swinkels,’ keerde hij zich om. ‘Kom, Dorus, dan moeten we naar huis,’ zei hij tot een man van ongeveer zijn leeftijd, die reeds veertig jaar bij de Van Gaasdonk's, vader en zoon, had gediend.

Zoo lang men in het dorp was, werd geen woord gesproken, maar toen men de huizen achter den rug had, begon Van Gaasdonk:

‘'t Is ongepermitteerd, Dorus, hier in een open rijtuig te komen aanrijden.’

‘Maar 't is toch een heel eind van 't station naar de Iepenhoef, baas,’ zei de knecht.

‘Wat een heel eind! Een anderhalf uur, noem je dat een heel eind, Dorus? Onze oude beenen kunnen het nog met gemak gaan, en dan jonge menschen!’

‘'k Zeg niet neen, baas, maar Hein zal van dien vreemden meneer gemoeten hebben. Dat zal zoo mode zijn in de stad, schat ik. Ze hebben daar heel andere manieren, hoor ik, dan hier op het dorp.’

‘Juist, heel andere manieren, Dorus, maar daar kan ik mij slecht mee vereenigen. En Hein is toch ook maar van boeren-komaf, al draagt hij in de week een hoogen boord. Ik vind het ongepermitteerd, Dorus, dat de menschen hier moeten zien, dat Hein zoo zijn geld verkwist, terwijl ik hard werk van den vroegen morgen tot den laten avond.’

‘Ge hebt gelijk, baas, maar.... maar....’

‘Wat maar? Ik heb er zooveel spijt van als ik haren op mijn hoofd heb, dat ik heb toegelaten, dat Hein naar de stad ging.’

‘Maar daar heeft toch nooit een echte boerenaard in gezeten, baas. Hij is heel anders dan Geert. Die was van jongsaf al in den stal en op den akker, had liefhebberij in de beesten, in de aardappels, in de rog. Terwijl Hein, dat weet ge toch even goed als ik, meer zinnigheid had in de geleerdheid en altijd maar met zijn neus in de boeken zat.’

‘Nou, anders dan Geert is-ie, heel anders. Maar da's ook veel de schuld van zijn moeder, die vond dat-ie te goed was om boer te worden. En ik zeg je, dat er toch niks beters is dan 'ne goeie boer. Ge bent je eigen heer en meester, ge werkt altijd in de open lucht, terwijl ge in de stad in een bedompt kamerke zit te pennen.’

‘Maar Hein heet toch 'n mooie pesitie in de stad. Er zijn er hier in heel het dorp geen van z'n leeftijd die zooveel verdienen.’

‘Dat spreek ik niet tegen, maar wat geeft oe dat, als ge zooveel noodig hebt voor kleeren, en uitgaan, en sigaren! Nooit houdt ge zoodoende 'ne cent over, en als ze honderd gulden meer verdienen, maken ze ook honderd gulden meer op.’

‘Ge moet rekenen, baas, dat Hein nog jong is, en als de jaren er eenmaal zijn, zal-ie op dat punt wel verstandiger worden.’

‘De jaren! Maar is Geert dan zóóveel ouder? En past die niet op, dat het liefhebberij is? Die behartigt de boerderij of ze zijn eigen was! 'k Wou dat Hein zoo was.’

‘Och, de menschen zijn nu eenmaal niet allemaal dezelfde. De een is luchter van aard dan de ander, maar verkeerds zit er in Hein geen greintje in, baas, daar ken ik hem te goed voor.’

‘Ge wilt het voor zijn deur schoonvegen, Dorus, net als zijn moeder; die bedenkt ook altijd iets om wat Hein doet goed te praten. Maar ik zeg je nog eens, dat ik er

niet gerust op ben, en dat ik er wel wat voor over zou hebben, as Hein weer op de boerderij terug was.'

'Maar z'n handen zouden er immers heelemaal verkeerd toe staan, baas. Neen, nou-ie eenmaal meneer is, moet-ie maar meneer blijven, dunkt me.'

'Ja, 't is waar, op de boerderij zou-ie niet deugen,' antwoordde Van Gaasdonk. 'In Gods naam, we zullen moeten afwachten wat er van komt. Onze Lieve Heer mag alles ten beste schikken, ik heb er anders een zwaar hoofd in. - Maar van dat rijtuig zal ik hem toch zeggen: as ie niet meer te voet kan komen, moet-ie maar liever in z'n stad blijven, en as z'ne vriend met een rijtuig hierheen moet gebracht worden, dan moet-ie hem maar thuis laten.'

'Och, baas,' zei Dorus met de gemeen-

zaamheid, die zooveel jaren familiedienst geven, ‘ik zou dat van dat rijtuig maar laten rusten. Ze hebben het nou eenmaal toch genomen.’

‘Ja, maar, as ge niks zegt, dan gaat Hein ten laatste hoe langer hoe verder, en dan hebt ge er ten slotte niks meer over te commandeeren.’

Men was nu de Iepenhoef genaderd, zoo geheeten naar een dubbele rij iepen, die er van den straatweg heen voerden. Rondom de boerderij strekten zich rogge- en aardappelvelden uit, en wel zoo ver, dat men van het huis des naasten buurmans het rieten dak maar heel even door de boomen zag heengluren.

‘Baas, wat staat de rog mooi,’ zei Dorus, even blijvende staan en als liefkoozend met zijn vereelte hand langs de welgevulde aren strijkend.

‘Ja, mooi staat-ie,’ beaamde Van Gaasdonk, ‘en ook de aardappels zullen van 't jaar een goed beschot geven.’

‘We zullen een best oogstjaar hebben,’ hernam Dorus, ‘een als we in jaren niet hebben gehad. Maar hebt ge gezien, hoe bij Swinkels alles ver ten achteren is?’

‘Dat komt hiervandaan, dat de grond niet krijgt wat hem toekomt en dat-ie niet hard genoeg bewerkt wordt.’

‘Zoo, vin-je dat, buurman?’ zei Swinkels, die langs een zijpad Van Gaasdonk en Dorus genaderd was en de laatste woorden gehoord had. ‘Maar mijn Marinus, al was-ie niet goed genoeg voor Truda, is toch niet zoo'n geurmaker als die Hein van jou, die als een groote meneer in een open rijtuig het dorp komt binnengereden.’

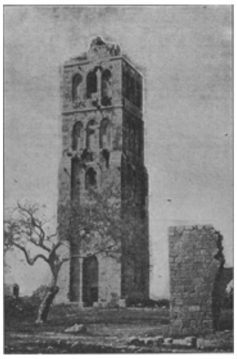

TOREN VAN RAMLEH.

‘Hoor eens, Swinkels, ik heb je al meer gezegd, dat ik tegen Marinus niets heb, maar ik kon mijn dochter toch niet dwingen van hem te houden. Als nou omgekeerd Marinus eens niet van haar gehouden had en zij wel van hem, wat zou jij dan gedaan hebben, Swinkels? En wat Hein betreft, ik zeg niet, dat hij niet te voet had kunnen komen; maar dat ze nou voor 'ne keer een rijtuig hebben genomen, is toch zoo'n schelmstuk niet.’

‘'t Heele dorp lacht er om,’ tergde Swinkels.

‘'t Gaat niemand ook maar een sikkepitje aan,’ zei Dorus, die kwaad werd. ‘Al zou jij of Marinus in een rijtuig met vier paarden gaan rijden, dan zou 't mij nog niemendal kunnen schelen.’

‘Nou, 'k wensch oe veel plezier van diejen deftigen meneer,’ hernam Swinkels met een grijnslach, zijn weg vervolgend.

Er werd tusschen baas en knecht geen woord meer gesproken, maar Van Gaasdonk was in een zeer slechte luim, toen hij de klink der deur in de hand nam.

Dorus wilde wegschuiven. ‘Ik ga even naar den stal naar het vee kijken, baas.’

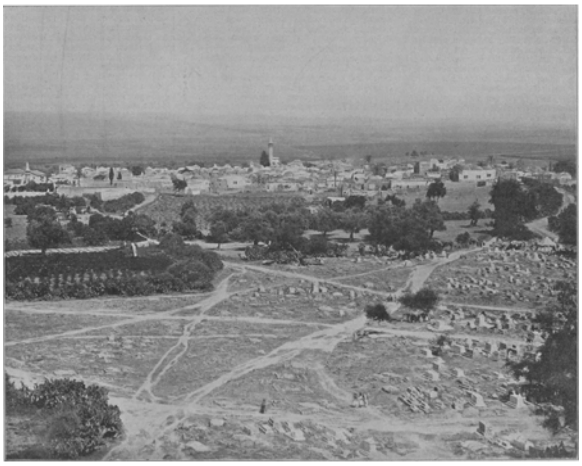

GEZICHT OP RAMLEH.

'Dat kun je straks wel doen, Dorus, nou ga je mee naar binnen.'

'Och, zoo'n stadsche meneer is heelemaal geen gezelschap voor mij,' wierp Dorus tegen.

'Zoo'n stadsche meneer is geen haar beter dan jij. Je gaat mee naar binnen en daarmee uit.'

Het volgend oogenblik was het tweetal in het ruime woonvertrek, dat met zijn vloer van roode plavuizen, waarover een dun laagje wit zand was gestrooid, zijn heldere, houten meubels den indruk gaf van eenvoud, maar tevens van vriendelijkheid. Men kon zien, dat een zorgzame vrouwenhand hier het bestier voerde.

Toen de oude boer binnentrad, stond Hein aanstonds op, ging hem te gemoet, drukte hem hartelijk de hand en zei: 'Vader, ik kom u eens opzoeken en was zoo vrij, mijn vriend Adolf Zegers mee te brengen, over wien ik al meermalen geschreven heb.'

DE VOORNAME NEEF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. VAUTIER.

'Ik ben blij, je weer eens te zien, Hein, je ziet er goed uit.' En zich daarna tot den vreemdeling wendend, wien hij de hand schudde, vervolgde hij: 'Welkom hier, meneer. We zijn, zooals je ziet, maar eenvoudige menschen. Van complimenten houden we niet, daar hebben we geen tijd voor, en die hebben we ook niet geleerd.'

Hein was middelerwijl op Dorus toegetreden, die een beetje achteraf was blijven staan. Hij trok hem meer naar voren en zei tegen zijn vriend: 'Hier heb je nou onzen ouden Dorus, die al meer dan veertig jaar op de boerderij is.'

'Met God en met eere, meneer,' zei de oude knecht.

‘'t Is een heele tijd, Dorus; ik geloof, dat men er zoo niet veel meer vindt tegenwoordig,’ merkte Adolf op.

‘Zeg dat wel, meneer,’ hernam Van Gaasdonk, die over zijn kwaad humeur heen was, daar zijn zoons vriend hem veel meeviel. ‘Dorus heeft al de kinderen zien opgroeien van jongsaf. Maar waar is Truda, vrouw?’

‘In de keuken, vader. Ze heeft er de handen vol met pannekoeken bakken. Meneer houdt er zoo van, zeit-ie, en daarom zullen we 'r hem eens op trakteeren. 't Is ook altijd Hein's lievelingskost geweest. Nu gij hier zijt, vader, ga ik Truda een handje helpen.’

‘Da's goed, vrouw, zorg maar, dat ge van middag goed opschept. 't Zal anders toch wei niet halen kunnen bij wat de heeren in de stad gewoon zijn.’

‘Wel neen, Van Gaasdonk, ik moet je eerlijk bekennen, dat ik grooten trek heb in pannekoeken. Dat zal wel zijn, omdat ik ze zoo zelden krijg, want op den duur zouden ze me toch tegenstaan, denk ik.’

‘En zeg me nu eens, meneer, hoe of ons dorp u aanstaat.’

‘Ik heb er nog te weinig van gezien, om daarover te kunnen oordeelen. De wegen zijn hier niet al te best, dat hebben we van morgen met ons rijtuig ondervonden.’

Van Gaasdonk dacht nu weer aan de spottende opmerking van Swinkels, maar hij vond het toch beter, in presentie van dien vreemden meneer dat onderwerp te laten rusten; hij kon het nog altijd Hein wel eens onder vier oogen zeggen.

‘Nu, wat de wegen betreft, heb je niet heelemaal ongelijk; maar denk eens aan, wat een kosten dat zouden zijn, ook aan onderhoud, als die in een uitgestrekte gemeente als hier zoo goed moesten wezen als bij u in de stad.’

‘Da's waar. Maar zou je toch, als je 't voor 't zeggen had, niet liever in de stad wonen dan hier zoo achteraf, waar je bijna wel kunt denken dat je in de woestijn zit.’

‘In de stad wonen?’ vroeg Van Gaasdonk, en hij werd warm. ‘Nog niet, al gaf je me het mooiste huis, dat er is, en al hoefde ik niets te doen. U bent aan de stad gewend, en dus begrijp ik, dat je daar niet buiten kunt, maar boeren-menschen als wij zouden het er niet kunnen uithouden. Wij zijn aan onzen grond gehecht, net als oude boomen, die je ook niet meer verplanten kunt. Kijk eens aan, meneer, al de grond, die je hier in het rond ziet, is van mij. Je bewerkt hem zelf, je maakt hem vruchtbaar - onder Gods zegen, meneer,’ en de oude boer lichtte even zijn pet op - ‘met je arbeid en je zweet, je houdt er van. En dan dit huis, waar mijn vader en mijn grootvader en mijn overgrootvader in gewoond hebben, en waar, naar ik hoop, mijn kinderen en kindskinderen zullen wonen, - dit huis, meneer, zou ik niet kunnen verlaten. Als ik er uit moest, konden ze baas Van Gaasdonk wel naar het kerkhof dragen. Stadsche menschen begrijpen dat zoo niet, meneer, die trekken van het eene huis naar het andere, vandaag hier, morgen daar, maar op het land zijn mensch en huis één.’

‘Ja, 't is waar, er zijn voor u aan dit huis allerlei herinneringen verbonden,’ zei Adolf, die zooveel warmte bij den ouden boer niet verwacht had, maar op den duur moet het hier toch eentonig zijn, dunkt me, zoo niets geen afwisseling.’

‘Hoe kan u dat zeggen, meneer,’ hernam Van Gaasdonk; ‘enfin, ik kan wel hooren, dat u heel uw leven in de stad zijt geweest. Hier eentonig, Dorus?’

Dorus schudde krachtig het hoofd.

‘Neen, meneer, als u nu zei, dat het in de stad eentonig is,’ hervatte de oude boer. ‘Je ziet daar niets dan huizen en huizen, het een wat hooger en mooier dan het ander, maar toch niets dan huizen, 's zomers en 's winters hetzelfde gezicht. Maar kom nu

eens buiten. In 't voorjaar zie je alles ontkiemen en uitbotten, 's zomers zie je 't rijp worden, in den herfst wordt er geoogst, en 's winters slaapt de natuur, om dan in de volgende lente weer te ontwaken. Als je dat allemaal ziet, zou je dan nog zeggen, dat het hier eentonig is?'

'Ik moet je eerlijk bekennen, dat ik de zaak nooit zoo bekeken heb,' zei Adolf. 'Wij, stadsmenschen, denken daar niet aan, omdat we het buitenleven niet kennen. Maar één ding hebben we toch voor, het is bij ons gezelliger, je voelt meer dat je leeft.'

'U bedoelt zeker, dat er in de stad meer gelegenheden zijn tot uitspanning en vermaak. Dat zal wel zoo zijn, meneer, maar wij hebben daar geen behoefte aan en dus missen we ook niets. 't Gaat daar net mee als met kinderen. Kunnen die alles krijgen wat ze willen, dan zijn ze ook nergens meer echt blij mee, terwijl kinderen, die maar eens een enkelen keer wat hebben, daar dankbaar voor zijn. Wil u wel gelooven, dat wij met onze boeren-kermis evenveel schik hebben als u, die misschien iederen dag ergens naar toe gaat?'

Het gesprek werd hier onderbroken door het binnenkomen van moeder en Truda, die aankondigden, dat het eten klaar was en in de mooie kamer gedekt stond. Men begaf er zich heen en nam plaats aan tafel, waarbij Hein en zijn vriend naast de vrouw des huizes kwamen te zitten en Dorus zijn vaste plaats behield aan de rechterhand van baas Van Gaasdonk.

Na het middagmaal werd een gezamenlijke wandeling ondernomen, waarbij de oude boer aan zijn gast zijn velden en akkers toonde en hem, in wien hij een gewillig hoorder vond, allerlei over het landbouwbedrijf meedeelde.

Kort na hun terugkomst kwam het rijtuig voor. Het afscheid was hartelijk. Hein's vriend bedankte voor het gulle onthaal, en Van Gaasdonk en diens vrouw noodigden hem uit nog eens terug te komen, indien hij daartoe lust mocht gevoelen. De oude boer was in een zoo goede stemming geraakt, dat hij zelfs vergat - zooals hij zich toch had voorgenomen - Hein een opmerking te maken over het rijtuig.

Toen de beide jongelui vertrokken waren, zei Van Gaasdonk: 'Die vriend van Hein is me veel meegevallen. Ik vreesde, dat het een stadsch heertje met veel praats en verbeelding zou zijn, en nou zie ik, dat het een degelijke jongen is, natuurlijk stadsch, maar dat kan hij niet gebeteren.'

'Een beste man je vader,' zei Adolf tegen zijn vriend, toen ze uit het gezicht waren, 'zoo iets van een patriarch; maar ik zou toch niet graag alle dag met hem te doen hebben; hij is me te solied en te zeer vastgeroest in allerlei oude denkbeelden.'

'Ja, dat is hij,' beaamde Hein.

(*Wordt vervolgd*.)

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.

VIII. *De laatste slachting*.

'Ik reken op je, Abraham, verder dan jouw post komt de vijand vooreerst niet. Minstens heb ik drie uren noodig om te redden wat te redden valt. Je moet me tijd winnen, vrind, jij ook kornet Westhuizen, tijd, tijd, tijd... Een salvo van dit kopje zal ze verrassen en besluiteloos maken voor 'n poos, ze zullen een hinderlaag duchten en tijd verliezen met verkennen, dan zullen ze jullie aanvallen - ondertusschen heb ik de handen vrij.'

Onder deze woorden liet De Bliets het oog gaan over de vlakte, waar het heel in de verte wemelde en schitterde in de zon van Engelsche wapenen.

'Het duurt nog wat, eer ze hier zijn. Hou ze op, hoe langer hoe beter, kornet Van der Raadt, kornet Westhuizen, mannen van Doornenburg, ik verlaat me op jullie doodsverachting. Is het voor het laatst, dat we elkander zien, adieu!'

'Dag, commandant!' antwoordden veertig monden op den doffen toon der weerlooze wanhoop.

'Wat 'n uitgemergelde, armelijke troep!' fluisterde De Bliets, terwijl hij de hand greep van Van der Raadt, 'helaas! ik heb niets anders voor je!'

'Heb dank, commandant, ge hebt me gegeven wat ik verlangde: wraak en wissen dood!'

'Je ben eigenlijk gelukkig, dat je 't end waarschijnlijk niet zien zult. Adieu!'

De veertig manschappen, die in last hadden het eerste gevaar te keeren en het uiterste te vertragen, reden stapvoets de heuvelkling langs, aan welker voet een zee van menschen, vrouwen, kinderen en Kaffers, woelde en tierde, dat hooren en zien bijwijlen verging.

Het was de ordelooze nasleep, die dagelijks slonk en dagelijks groeide, die langs alle wegen lijken achterliet en nieuwe radeloozen, van heinde en ver gekomen, opnam. Een dunne achterhoede van 'n honderd moedelooze en afgetobde cavaleristen, moest heel de treurige karavaan dekken.

Nauwelijks hadden de veertig manschappen, onder bevel der beide veldkornets, eenige schreden den landrug langs gereden, die geleek op de dijken, welke men in Noord-Brabant midden op de vlakte vindt ter keering van het water der overlaten, maar dan vijfmaal zoo hoog, of Westhuizen verbleekte plotseling en richtte zich op in de stijgbeugels. Uit de menschenen dierenmassa, die daar beneden krioelde en zich verwarde tot een levend reuzenkluwen, wuifde een kleine hand en riep een klagende, maar scherp doordringende stem:

'Vader... vader!' Boven op een wagen stond een meisje; toen ze Westhuizen kijken zag, stak ze de armpjes op en gilde als een drenkeling.

'Ruth... m'n kind!'

Een ruk aan den teugel, en zijn paard viel meer dan het sprong de vrij steile helling af.

'Hou je goed, Ruth, m'n kleine, dappere wijfje, hou je, laat je niet neerstooten, hoor! Ruth, hou je! Ze wankelt, ze valt... Ruth... Ruth...'

Verwenschingen en dreigende vuisten ontvingen den ruiter, die op den hoop inrende, maar deze zag niets dan een teere wenkende hand en hoorde niets dan een snijdende kinderklacht:

'Vader... vader... hulp!'

Zijn paard raakte met de pooten verward, struikelde en plofte neer. Hij zelf stortte lang uit op den grond, bekwam in een minuut honderd slagen en schoppen, en als hij zich met wanhopige krachtsinspanning weer op de been had gewerkt en het bloed uit een wond aan het hoofd neerstroomde langs zijn wangen, was de kleine hand verdwenen en de stem verstomd. Zou hij zijn kind dan weergevonden hebben om het te verliezen op 't zelfde oogenblik. In dolle woede sloeg hij een kerel neer, die hem niet gauw genoeg uitweek en bijna verblind door het in de oogen sijpelend bloed, sprong hij brullend naar den kant, waar hij zijn kind pas gezien had.

'Ruth... Ruth... waar ben je... waar is moeder?'

Een boogscheut vóór hem gebeurde iets ontzettends. Een doffe knal eerst, dan een kletterend geratel en opeens wervelde er een reusachtige zandkolom de lucht in, die

gloeiende, scherpe ijzerstukken neerhagelde naar alle kanten als vuur uit een brakenden krater. Te gelijk zag hij, boven zwarte rookwolken uit, een wagen wegslingeren in duizend stukken, een rad keilde draaiend als een vliegwiel de hoogte in en hij meende te zien, dat iets als een menschelijk lichaam het navloog om met een harden plof op de aarde te smakken en te blijven liggen. Alles geschiedde in een deel van een seconde, dan was het weer als vroeger,

maar zoo akelig stom en doodsch. Westhuizen was op de knieën gezonken, hij voelde zich op eens zoo krachtloos en verlamd, dat hij geen vinger verroeren kon. Eindelijk maakte hij een slappe beweging - een pijn, die hij in weerwil van zijn moed en doodsverachting, niet uitstaan kon, dwong hem er toe - met de hand naar zijn rechterzij. Een kleverig vocht bedekte ze. Wat was dat - wat? Hij verbeelddde zich zijn hersenen tot 't uiterste in te spannen, en riep luid:

'De granaat... ik ben getroffen.'

Maar on middellijk herinnerde hij zich zijn kind, stond op, ging eenige schreden, wankelde en viel, werkte zich opnieuw op en stortte andermaal neer. Voor zijn oogen werd alles zwart, het landschap vervaagde met zijn heuvels in nevelen, de grond leek een ijle wolk, dan scheen heel de wereld te verzinken; hij alleen bleef over, aan de ijselijkste wondsmart ter prooi. Een kerel trapte hem boven op het lijf, de knieën trokken zich bijna op tot de kin van pijn, zoo geweldig schokten de zenuwen. Hij strekte zich weder uit, rolde zich een paar schreden verder, terwijl het roode bloed uit zijn gapende zijde gutste en eenige onverstaanbare klanken uit zijn schorre keel drongen. De pijnen dwongen hem de oogen te openen. Hij zag om en bemerkte een klein saamgebonden pak, dat naast hem lag. Hij strekte er de armen naar uit en fluisterde heesch:

'Ruth... Ruth!'

Hij drukte de lijkbleeke lippen op het waardelooze bundeltje, in den waan dat 't de wangen van zijn dochtertje waren. Zijn lichaam huiverde van kramp, al zijn ledematen sidderden in hevig smartelijken doodsstrijd om eindelijk de ziel los te laten, die zich andermaal ging vereenigen met het kind, dat zooeven letterlijk vermorzeld was.

***

In allerijl kwamen de Engelschen nader met hun kanonnen. 't Geschut zweeg geen seconde. Een der veertig, nauwelijks van den eersten schrik bekomen, waarmee de aanblik van het ontzettende drama hen geslagen had, kroop terug en vluchtte, een paar anderen volgden en aanstonds zetten vijf of zes van Van der Raadt's manschappen het op een loopen, terwijl de overigen met wezenloozen blik nu eens naar den vijand dan naar de rest der achterhoede keken, die stom en angstig een helling afklauterde.

Vijftien havelooze en gewonde Boeren, met hijgende borst en wildrollende oogen vatten ten laatste post op de punt van de hooge landrots, een dertiental zwaarder gewonden lagen op de knieën en schoten zoo snel mogelijk.

De Engelschen bekommerden zich luttel om dien laatsten tegenstand. In vliegende vaart renden zij op het kopje aan. Hun eigen leven hing af van de snelheid hunner voeten... hier tuimelde er een, daar een ander - nog drie... vier... vooruit, gauw, gauw! Zij schoten onder het loopen, zonder te mikken, maar elk schot der Boeren was wis een lijk meer bij de Engelschen.

Dit was het uiterste, waarbij alle menschelijkheid zwicht voor den dierlijken dorst om bloed te zien; het uiterste, waarbij zelfs de zucht tot zelfbehoud zwijgt voor haat, die de spierkracht der armen verdubbelt en aan de hersenen een onnatuurlijk denkvermogen en schrandere vindingrijkheid verleent, maar een vindingrijkheid, die

zich alleen hierop concentreert: te vernielen en te moorden; het uiterste, waarbij de oogen bliksems schieten en de mond woorden brult zonder zin.

De Engelsche infanteristen bevonden zich aan den voet van het kopje en trachtten naar boven te klauteren. Onder en boven vuurde men, vier Boeren rolden de hoogte af, driemaal zooveel Engelschen smakten naar beneden.

‘Geeft u over, vervloekten!’ schreeuwde de majoor.

Van der Raadt antwoordde met een schot, dat hem velde.

Op tien, op vijf passen afstands schoot men elkaar in 't gezicht. De aanvallers waren boven en stortten huilend op negen van bloed druipende Boeren, die met den rug tegen den rotswand, hen afwachtten, woedend als gewonde tijgers. Men viel elkander te lijf, 't werd een gevecht van man tegen man met blanke wapenen, iets zeldzaams in een modernen oorlog.

Willem Zimmer, die het achterst was van het negental, sprong vooruit en verpletterde den schedel van een Engelschman met de kolf van zijn geweer. Op hetzelfde oogenblik was het hem alsof er een gloeiend ijzer door zijn lijf werd geboord. Een soldaat had hem zijn bajonet in den buik gestort en drukte er op met heel zijn zwaarte. Zimmer liet zijn geweer vallen, sloeg sidderend en schokkend de hand aan de bajonet, die gloeide in zijn ingewanden en viel ruggelings neer met zijn hoofd zoo hard tegen een steenpunt, dat ze hem in de hersenen stak. De soldaat zette den voet op zijn krimpend lijf, trok met een ruk de bajonet terug en keerde ze tegen een ander.

(*Slot volgt.*)

De mis van de H. Caecilia.
(*Slot.*)

De abdis en nonnen verkeerden in doodelijken angst. Terstond op het eerste bericht van de overrompeling had de overste een boodschap naar den huismeester gezonden, om met hem te beraadslagen en te regelen, wat in dit dringend geval noodig mocht zijn. Maar Trolle Terpoorten was nergens te vinden. Verkleed sloop hij onder de Wederdoopers rond, wees hun een en ander aan en gaf overal wenken en bevelen. Dat had het geheime gesprek te beduiden gehad! Hij wist destijds de roovers te overreden, met de plundering te wachten tot het feest van Allerheiligen, als wanneer alle schatten open en bloot voor hun oogen zouden staan en zij slechts hadden toe te tasten, om althans het beste en kostbaarste terstond te bemachtigen. En dan zou het nog tijd genoeg zijn, om naar de kisten en kasten in de gewelven te gaan. Waar de sleutels mochten ontbreken, of men ze niet onmiddellijk kon vinden, zou het ijzer de verroeste, oude sloten wel doen springen.

Zoo droeg de bedrijvige verrader het wachtwoord aan elk van den in de ruime beuken der ontzaglijke kloosterkerk verspreiden hoop. En dit zou het teeken zijn: wanneer de priester den heiligen kelk ophief, wanneer de geheele gemeente, in sprakelooze godsvrucht verdiept, op de knieën lag, dan zou de vosbaard op den priester aan het altaar schieten. ‘Jelui gewijde bokaal moet onze eerste buit zijn!’ Met deze godslasterlijke scherts had de predikant der wederdoopers op het voorstel van den verraderlijken verklikker geantwoord. ‘Mocht iemand zich willen verweren - welnu, dien zal recht geschieden!’ grijnsde de vosbaard. Door de overreding van den proost, een oud, eerbiedwaardig, maar nog kras heer, was de abdis eindelijk eenigszins bedaard. Zij zag in, dat er niet anders overbleef dan in Gods naam met de

heilige handelingen te beginnen, er mocht van komen wat wilde. Alleen beval zij, dat de gebruikelijke processie vóór de hoogmis achterwege zou blijven, om de woede van de bende beeldstormers niet uit te dagen, de hoogmis daarentegen zou met de gewone plechtigheid worden opgedragen.

'Moge God en Zijn heiligen ons beschermen!' zuchtte de abdisse.

'Amen!' antwoordde vol vertrouwen de grijze proost, terwijl hij zich naar de sacristie begaf, om met de kostbare gewaden, welke de schatkamer bevatte, zich waardig te tooien voor de heilige handeling.

Nu wilde het, hoe zonderling, gebeuren, dat de benauwdheid der vrome vrouwen nog op een geheel andere wijze klom. Ongeveer een week geleden was zuster Dolorosa, de muziekmeesteres van het klooster, die alleen in staat was, om de groote, moeilijke Caecilia-mis te dirigeeren, zonder eenige bekende aanleiding plotseling ziek geworden. De abdis, die meende hier slechts met een voorbijgaande ongesteldheid te doen te hebben, was van oordeel, dat de jonge, krachtige natuur der kloosterzuster zich wel spoedig zou herstellen. Zij twijfelde geenszins er aan, of de muziekmeesteres zou op den feestdag zich van haar taak kunnen kwijten. Maar de ziekte nam van dag tot dag toe. Gisterenavond was er nog een zweem van hoop aanwezig, dat Dolorosa op den feestmorgen het bed zou kunnen verlaten. Doch zoo even, juist toen de hoogmis beginnen zou, keerde de leekenzuster, die nog eens naar de zieke gestuurd was, tot de abdis terug met de boodschap, dat zuster Dolorosa een hevige zenuwkoorts had; de ziekenzusters, die haar oppasten, konden slechts met moeite de totaal zinneloos razende in bedwang houden.

Nog nooit sedert onheuglijke tijden was het feest van Allerheiligen gevierd zonder de 'Missa sanctae Caeciliae', doch buiten zuster Dolorosa was tegenwoordig niemand in het muziekkoor van het klooster tegen de moeilijke partituur opgewassen, dit wist de abdis maar al te goed.

Het uur voor de hoogmis was aangebroken. Schielijk werd de leekenzuster naar het koor gestuurd, om de aldaar reeds vergaderde nonnen aan te zeggen, maar een andere gemakkelijke mis, welke zij allen kenden, uit te voeren en daarmee oogenblikkelijk te beginnen.

Juist werden de muziekpartijen daartoe rondgedeeld en de plaatsvervangster van zuster Dolorosa zette zich op de orgelbank, om het voorspel, zoo goed zij kon, te beginnen, toen het deurtje, dat uit het inwendige der abdij toegang tot het koor gaf, zich opende en zuster Dolorosa plotseling ten volle gezond - alleen nog ietwat bleek - er uit trad, met de partituur der oude Italiaansche mis onder den arm. Op de vragen der verbaasde nonnen, hoe het zoo kwam, dat zij zoo vlug genezen was, antwoordde zij: 'Later, zusters, - het is een genade! Maar vlug, laat ons beginnen, het is hoog tijd!'

Haastig verdeelde zij de stempartijen en plaatste zich dan terstond voor het orgel, - de mis begon. Door het vastberaden optreden der muziekmeesteres daalde er troost en vertrouwen in de harten der aanvankelijk weifelende, aarzelende nonnen. En toen de inleidende accoorden omhoogstegen als licht en morgenlucht van den berg Gods, toen werden aller harten van blijdschap en hoop vervuld. Maar waren dat wel dezelfde welbekende accoorden, waarop anders de smeekbeden, de lofprijzingen naar boven stegen tot voor den troon van den Drieëenige? Of speelde de wonderbaar genezene geheel andere, hemelsch verheven wijzen en niet de hymnen van den ouden kapelmeester aan den Etna? Waren dat de klanken, welke hij eens in zijn droom gehoord had?

Door deze hemelsche harmonieën tot geestdrift vervoerd, hadden de nonnen het wel willen uitjubelen van heilige vreugde. Waarlijk, zóó was er nog nooit gezongen, zóó had nog nooit het orgel gejuicht, gesmeekt en gezucht onder deze bijna duizendjarige tempelbogen!

Maar ook de gemoederen van het volk, zelfs de steenen harten der moordenaars en brandstichters waren ontroerd en getroffen, bedwongen door de heilige macht der muziek. Geen kik vernam men in deze uitgestrekte ruimte, - elke gedachte aan stoornis was weggewaaid en vergeten.

Alleen Trolle, de verrader, stond daar onrustig en als door een prikkelend vuur gekweld. Hij gevoelde, dat hij hier niet langer kon blijven. En toen de dreigende woorden van het Credo weergalmden: '*Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos!* - 'En Hij zal wederkomen in heerlijkheid, om te oordeelen levenden en dooden!' - toen dreef een helsche wanhoop hem naar buiten, gelijk eenmaal Ahasverus, den wandelenden Jood. Neen, niet als den wandelenden Jood, maar als Judas, zijn meester en voorzaat, - gelijk den rampzaligen Judas dreef zij den kloostervoogd naar buiten, hij ging heen en verhing zich in den tuin der abdij aan de takken van een appelboom.

DE RUÏNE DER STOOMKUIPERIJ VAN VAN DER LUGT EN ZN. TE ROTTERDAM.
Naar photographische opnamen van THEUNISSE EN LABOTS, voorheen ED. RADERMACHER, Kruiskade 20, Rotterdam.

En de vosbaardige, alsmede Judocus Hermans, de prediker, knielden vermorzeld op den vloer en spraken al die heilige, nog kort te voren bespotte, woorden godvruchtig na. Zoo ook de overigen. Wel drongen eenigen der woestelingen bij den aanvoerder aan, hem wrevelig toefluisterend, dat hij nu toch eindelijk het teeken zou geven, daar de elevatie reeds lang voorbij was.... maar toen ruischte van het zangkoor een wonderzacht smeeken naar beneden. Zoet en liefelijk begon het, en golfde en bruiste aan 't eind: '*Dona nobis pacem!*' En allen. allen klopten op hun borst en smeekten schreiend: 'Heer schenk ons vrede!'

De hoogmis was geëindigd.

Iedereen toog vreedzaam van daar. God had Zijn huis op wonderbare wijze bewaard. Het staat nog, tot op den huidigen dag, terwijl het rijk van den koning der wederdoopers reeds eenige maanden daarna, in den Joannes-nacht van het jaar 1534, tot puin ineenzonk.

Onmiddellijk na het eindigen der godsdienstoefening begaf de abdis in eigen persoon zich naar de cel van zuster Dolorosa, om inlichting in te winnen betrefende haar wonderdadige, plotselinge genezing. Zuster Dolorosa was dood!

Zij had, gelijk de ziekenzusters heilig en plechtig verzekerden, haar cel, zelfs haar legerstede niet verlaten, maar was, zoodra de hoogmis begon, buitengewoon kalm

geworden. Onder het '*Agnus Dei*,' toen de woorden: '*Dona nobis pacem!*' uit de kerk zachtjes tot hier doordrongen, was zij ontslapen tot den eeuwigen vrede.

Een heilige huivering beving de abdis en alle nonnen, toen zij er aan dachten - wie op dien dag het orgel bespeeld had.

Een vijftig jaar geleden bevond zich nog een zeer fraaie, oude beeltenis van de H. Caecilia in nonnengewaad, door een onbekende kunstenaarshand geschilderd, in de kloosterkerk te Freckenhorst.

Den boom, waaraan de valsche kloostervoogd zich verhing, toonde men er nog lang daarna. Vruchten heeft hij niet meer gedragen.

En Judocus Hermans, de predikant, van zijn dwaling bekeerd en levenslang boete doende, woonde in het huis Terpoorten in plaats van Trolle, den verrader, en bekleedde eerlijk en trouw nog vele jaren den post van huismeester. Het was hem gegaan als Paulus, die tegen Damascus optrok.

Hij heeft de geschiedenis van de wonderbare redding des kloosters op Allerheiligen 1534 te boek gesteld. Eenige bladen van zijn handschrift zijn tot op heden bewaard, en naar deze is met behulp van andere geloofwaardige overleveringen bovenstaande geschiedenis geschreven.

(*Naar Konr. Kümmel.*)

W.

Bij de Platen.

De voorname neef. -

De 'voorname' neef uit de stad, die met zijn moeder voor de eerste maal een bezoek brengt aan de boeren-familie buiten, voelde zich in dat voor hem vreemde milieu niet op zijn gemak. Zoo min als zijn neefjes en nichtjes dat zouden zijn, als zij voor den eersten keer bij de deftiger familie in de stad op visite kwamen.

Zelfs de appel, die den jongeheer in alle gulheid wordt aangeboden, is nog niet in staat, zijn schuwheid te verdrijven, en ook niet de aanmoedigende woorden, die zijn moeder en zijn oom hem toespreken.

De tijd moet, als overal, ook hier zijn werk doen. Maar als neef tijd zal hebben gehad alles goed op te nemen, en vooral wanneer de andere kinderen hem mee den tuin of het veld in kunnen krijgen, dan zal zijn blooheid wel gauw geweken zijn en zal hij even hard ravotten als de rest. Ten minste als het een jongen is van het echte ras. Anders is natuurlijk alle moeite, aan hem besteed, vergeefsch, en doen ze 't best hem maar aan moeders schoot te laten staan.

De ruïne der stoomkuiperij van Van der Lugt en Zn. te Rotterdam. -

Alle couranten brachten onlangs uitvoerige berichten over den verschrikkelijksten brand, die bij menschenheugenis de Maasstad geteisterd heeft. Onze lezers herinneren zich, hoe het Noordereiland, waar de fabrieksgebouwen van bovengenoemde firma gelegen zijn of liever waren, één vuurzee was. Nadere toelichting onzer kiekjes op de ruïne na den brand is dus overbodig, te meer daar ze zelf spreken met ontzettende duidelijkheid van de volslagen vernietiging, door het woedende element aangericht.

Curieus is de electrische booglamp, die, heel en gaaf, de hitte der vlammen en van den opstoomenden waterdamp getrotseerd heeft.

[Nummer 46]

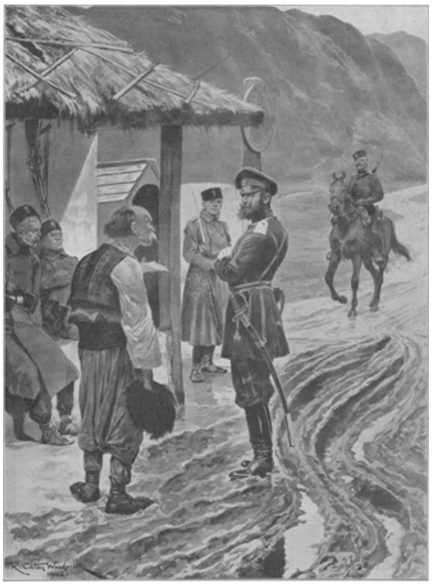

UIT HET LAND VAN DEN BALKAN: Een Bulgaarsche wachtpost aan de Oost-Roemelisch-Turksche grens.
Naar de teekening van CATON WOODVILLE.

Verleden en heden.

In vredestijd militaire wachtposten langs de grenzen is een toestand, als, in Europa, alleen op het Balkan-schiereiland denkbaar is. Officieel leven de sultan en de potentaten der Slavische rijken op het schiereiland in vollen vrede, maar het is, zooals de Franschman dat noemt, een vrede *à couteaux tirés*. Indien Bulgarije, indien Griekenland, indien Servië, indien Montenegro er de kans schoon toe zien en de groote mogendheden er geen stokje voor steken, zullen ze met genoegen den ouden strijd met den Turk heropenen.

Voor het oogenblik is daar evenwel geen denken aan; niet omdat de mogendheden, die op het Balkan-schiereiland zoo ongeveer de rol van voogden vervullen, den Grooten Heer bijzonder genegen zijn, maar omdat onderlinge naijver ze tot het handhaven, voorloopig althans, van den *statu quo* noopt.

Rusland houdt het oog op Constantinopel, Oostenrijk op Saloniki gevestigd, terwijl Italië op Albanië vlamt. Ook de andere groote mogendheden zouden vermoedelijk, wanneer het laatste overschot van den buit moest worden verdeeld, meer dan belangstellende toeschouwers zijn.

Waarborgt de naijver der mogendheden voor het oogenblik den officieelen vrede, hij kan niet beletten, dat middelerwijl binlandsche woelingen voortwerken. Misschien begunstigt hij die wel.

Wat hiervan zij, in den laatsten tijd leggen de Macedoniërs bijzondere roerigheid aan den dag, zeer tot ongenoegen van den Grooten Heer te Constantinopel, die bij ervaring weet, dat dergelijke verzet-pogingen het sein kunnen zijn tot ernstiger dingen.

De Groote Heer.... Deze titel klinkt als een bespotting, wanneer men denkt aan de schaduw van macht, die de sultan thans meer bezit; wanneer men bedenkt, hoe hij heeft moeten gedoogen, dat telkens nieuwe stukken van het eens zoo uitgestrekte en machtige Osmaansche rijk werden afgescheurd, en in gestadigen angst leeft, dat ook het overschot hem zal worden ontnomen.

Indien een Soliman de Groote, die de groene vaan van den Profeet zegevierend deed wapperen op de slagvelden van Hongarije, thans kon terugkeeren, hoe verbaasd zou hij zijn, zijn nakomeling den khalief niet enkel 'Griekschen wijn met Franken' te zien drinken, maar hem te zien beven voor een oproerige beweging van een handvol Macedoniërs, Albaneezen of Epiroten.

Het Osmaansche rijk vóór driehonderd jaar of nu, welk een verschil! Toen omvatte het - afgezien van het reusachtig gebied in Azië en Afrika - niet enkel het geheele Balkan-schiereiland, maar een groot deel van Hongarije, Zevenbergen, de Boekowina, Podolië, Oekraine en de Krim, verder Mingrelië en Georgië in den Kaukasus. Thans bepaalt het zich tot een betrekkelijk klein gedeelte van het schiereiland, van alle zijden omringd door naburen, die het ontbindingsproces van het Turksche rijk nog trachten te verhaasten.

Trapsgewijze is Turkije van de hoogte der macht, waarop het eenmaal stond, gekomen tot den staat van vernedering, waarin het zich thans bevindt. Rampspoedige oorlogen in de achttiende eeuw met Oostenrijk en Rusland dwongen het achtereenvolgens tot den afstand van alle veroveringen buiten het schiereiland. Doch over het schiereiland zelf was het bij het begin der negentiende eeuw nog heer en meester. Alleen het kleine Montenegro - toen veel kleiner nog dan thans - was onafhankelijk: de woeste en onverschrokken bewoners van het land der Zwarte

Bergen had de Turk nooit ten volle kunnen onderwerpen. Ook Moldavië en Wallachije in den uitersten Noordhoek werden door hospodars bestuurd, maar dezen stonden onder de souvereiniteit van den sultan.

In de negentiende eeuw begon al spoedig de verbrokkeling van het Turksche rijk, de afscheuring van het eene lid na het andere. Het eerst kwam de Servische vrijheidsoorlog. De Janitsaren werden uit het land verdreven en in 1807 Belgrado stormenderhand ingenomen. Milosj Obrenowitsj werd vorst van Servië, maar aan den sultan moest een jaarlijksche schatting worden betaald en Turksche troepen lagen in de voornaamste vestingen in garnizoen. De volle onafhankelijkheid zou eerst later verworven worden.

In 1821 brak een opstand in Morea uit en reeds het volgende jaar viel Athene bij capitulatie in handen der Grieken, die, onder aanvoering van Maurocordatos, Ypsilantis, Miaulis en andere helden, en door vrijwilligers gesteund, overwinning op overwinning behaalden. Een vrij en souverein Griekenland was de vrucht van dezen opstand.

De Krim-oorlog, waarin Turkije door de westersche mogendheden tegen Rusland gesteund werd, kwam den sultan niet op afstand van grondgebied te staan, maar de zelfstandigheid der Donau-vorstendommen met hun schatplichtigheid aan de Porte werd bij den vrede van Parijs gewaarborgd. In 1859 kozen de wetgevende vergaderingen der beide vorstendommen kolonel Coesa tot vorst, die te Constantinopel door den sultan in zijn tweevoudige waardigheid bevestigd werd.

Het eerst van allen maakte nu weer Servië het den Grooten Heer lastig. De Turksche troepen, die er in garnizoen lagen, hadden het hard te verantwoorden, en de eene vesting na de andere werd ontruimd, totdat in 1867, op aandringen van den Oostenrijkschen minister von Beust, de laatste Turksche troepen het grondgebied van Servië ontruimden. Alleen de Turksche vlag, die naast de Servische van de citadel te Belgrado wapperde, was het eenig zichtbare teeken van des sultans suzereiniteit.

Doch hiermee waren de Serviërs niet tevreden. In 1876 ontstond er een panslavistisch oproer in de Herzegowina. Servië steunde de opstandelingen en verklaarde Turkije den oorlog, in de hoop Bosnië en voor vorst Milan den koningstitel te verkrijgen. Maar de Serviërs leden een volkomen nederlaag, de Turken drongen in het hart des lands door, en alleen een dreigend telegram van czaar Alexander II aan den sultan behoedde Servië voor den ondergang, dat zich gelukkig mocht achten, bij den vrede den *statu quo ante* hersteld te zien.

In 1877 brak de geweldige Russisch-Turksche oorlog uit, waaraan al de Slavische volken op het Balkan-schiereiland deelnamen. Roemenië verklaarde zich volkomen onafhankelijk van Turkije en hield met betalen van schatting op. Vorst Milan van Servië en vorst Nicolaas van Montenegro kozen de zijde van Rusland, terwijl ook in Bulgarije en Bosnië de Christenen naar de wapenen grepen, om tegen de Mohammedanen te strijden.

Ondanks de heldhaftige dapperheid der Turken en de groote veldheerstalenten van aanvoerders als Soeleiman-pasja en Osmanpasja, bleef de zege aan de overmacht, en toen in Januari 1878 de Russen Adrianopel innamen en tot bij de poorten van Constantinopel doordrongen, was alle verder verzet nutteloos.

De vrede van San Stefano en het hierop gevolgde Congres van Berlijn brachten aanmerkelijke wijzigingen in de kaart van Turkije. De noordelijke grenzen van Griekenland werden ‘verbeterd’; Montenegro verkreeg een vergrooting van grondgebied; Servië en Roemenië werden geheel onafhankelijk en verwierven eveneens een uitbreiding van hun gebied; een onafhankelijk vorstendom Bulgarije

werd gevormd, en Bosnië en de Herzegowina werden door Oostenrijk bezet, wat zij op het huidige oogenblik nog zijn.

Na het Congres van Berlijn heeft de sultan nog tweemaal een provincie moeten afstaan. In 1885 brak te Philippopel een opstand uit, de Turksche gouverneur werd gevangen genomen, en een groote volksvergadering proclameerde de vereeniging van Oost-Roemelië met Bulgarije. De vorst van dit land, Alexander van Battenberg, kwam uit Sofia naar Philippopel en nam aanstonds de regeering over Oost-Roemelië of Zuid-Bulgarije op zich. De Porte protesteerde wel, maar zij moest toegeven.

Deze machtsuitbreiding van Bulgarije maakte den naijver van Servië en Griekenland gaande. Dit laatste land verlangde Macedonië en Kreta, maar de sultan weigerde ditmaal vlak-af en de groote mogendheden ondersteunden zijn weigering, zoodat Griekenland met leege handen naar huis werd gestuurd. Servië eischte het tot Bulgarije behoorende Oud-Servië terug en verklaarde dit land, toen vorst Alexander weigerde, den oorlog. Reeds den volgenden dag trokken de Servische troepen de Bulgaarsche grenzen over en rukten zegevierend verder. Vorst Alexander kwam uit Philippopel toegesneld, stuitte den zegevierenden marsch der Serviërs, versloeg hen bij Slivnitza, joeg hen voor zich uit, drong Servië binnen en nam stormenderhand Pirot in. In veertien dagen tijds waren de Serviërs overwinnaars en overwonnenen. Op de bedreiging van Oostenrijk, dat, indien het Bulgaarsche leger verder rukte, de Oostenrijksche troepen Servië zouden te hulp komen, gaf vorst Alexander bevel, de vijandelijkheden te staken. Bij den vrede te Boekarest in Maart 1886 behield ieder wat hij bezat.

Nog versch in ieders geheugen ligt de Grieksch-Turksche oorlog, waarin Griekenland het onderspit dolf, maar als gevolg waarvan de sultan toch het eiland Kreta moest afstaan, dat thans door den Griekschen prins George als gouverneur bestuurd wordt, in afwachting dat het te eeniger tijd met Griekenland zal worden vereenigd.

Thracië, Macedonië, Epirus en Albanië, dit zijn de bestanddeelen van het tegenwoordige Turksche rijk, armzalig overschot van het eens reusachtige gebied. En zelfs van het zoodanig verminkte rijk is den sultan niet het rustige bezit verzekerd. Overal heerscht een geest van ontevredenheid en verzet, die voortdurend nieuw voedsel vindt in het schromelijk wanbestuur der Turken. Ware het niet, dat de naijver der mogendheden de volledige ontbinding van het rijk vertraagde, reeds lang had de Groote Heer den zetel zijner regeering van den Europeeschen naar den Aziatischen oever van den Bosporus moeten overbrengen. In ieder geval is dit laatste slechts meer een kwestie van tijd.

Het doode land,
door
Pastoor Kaag.
(*Vervolg.*)

Wanneer men nu deze eerste donkerte voorbij geschuifeld is, tusschen allerlei soort van menschen door, die daar altijd in- en uitgaan, ziet men vóór zich, slechts even van den grond verheven, een grauwen, wit-rooden marmersteen van bijna drie meter lengte bij een breedte van ruim een meter. Acht gulden lampen hangen daarboven en vele kaarsen branden er bij. Alle pelgrims vallen bij dien steen op den grond en kussen hem.

Onder dezen steen is de plaats waar het lichaam van Christus werd neergelegd om het te zalven. Keizerin Helena heeft reeds vóór 1600 jaren daarover een kostbaar mozaïek neergelegd, dat vóór vier eeuwen nog ten deele bestond, maar later door een

zwart-marmeren steen vervangen werd. Een eeuw geleden, bij den grooten brand der kerk, werd ze vervangen door een steen, die in onze dagen daar nog nederligt.

Terwijl men met den rug naar den ingang der kerk knielt vóór dezen steen, ziet men aan zijn rechterkant, in de onmiddellijke nabijheid, den vloer der kerk plotseling eenige meters hooger liggen, zooals men dit bij ons in sommige kerken met hooger gelegen priesterkoren zien kan, waaronder crypta's gebouwd zijn. - De St.-Antoniuskerk te Rotterdam en de St.-Servaaskerk te Maastricht geven hiervan een voorbeeld. - Maar terwijl men tot deze hooger gelegen priesterkoren opklimt langs een breede trap, die recht vóór het verheven priesterkoor gebouwd is, klimt men hier naar boven langs een smalle trap, die in een hoek dwars voor de hoogte ligt. Deze trap hier heeft 24 treden en langs deze treden komt men in de kapel der kruisiging dus op de hoogte van Golgotha. De hoogte van Calvarië waar het Kruis van Christus stond was dus in 't geheel niet een berg, zooals wij gewoon zijn ons dien voor te stellen, omdat wij spreken van Calvarieberg, maar slechts een hoogte, waarvan men het hoogste punt door middel van 24 treden bereiken kan.

EEN VROUW VAN PALESTINA, REIZEND OP EEN EZEL.

In deze kapel der kruisiging ziet men terstond op den achtergrond twee altaren, waarvan het eene een groot en rijk kruisbeeld, met de groote figuren van Maria en Joannes er naast, laat zien en het andere van veel eenvoudiger vorm is en armer. Het eerste en voornaamste behoort aan de schismatieke Grieken, en door geen Roomsch priester mag daarop de Mis gelezen worden. Het tweede is van de katholieken en is gezet op de plaats waar de Moeder des Heeren stond aan den voet van het kruis.

Naast deze hoog gelegen kapel met haar twee altaren ligt een andere, bijna even groot, waar men door een open travée - een open plaats tusschen twee kolommen - binnen gaat. Ook in deze kapel zijn wederom twee altaren, waarvan het eene op dezelfde lijn als de twee vorige staat en het andere, recht tegen de travée over, in een afzonderlijken hoek is neergezet. Het eerste altaar staat op de plaats waar Christus aan het kruis genageld werd; het tweede daar waar de Moeder van Smarten het lijk van haar Zoon op haar schoot ontving. Beide altaren zijn het eigendom der katholieken.

Op een dezer altaren de Mis te lezen zal, dunkt mij, wel het ideaal voor elken priester blijven.

De, eenheid van het Misoffer met het Kruisoffer zit er diep bij ons in. Het weten, dat mijn Mis, die ik als priester opdraag, niet anders is dan een voortzetting van het Kruisoffer, dat er slechts een onderscheid in den vorm tusschen beide bestaat, dat het Misoffer onbloedig en het Kruisoffer bloedig is, dat het Misoffer alleen genaden uitdeelt, maar niet verdient, is oorzaak, dat er voor den priester geen plek der wereld zijn kan waar zijn devotie onder het lezen van de Mis sterker gedragen wordt en

meer opbloeit in een hooge en breede bladerenkroon, waar hij zich tevens meer één voelt met den eenen Hoogepriester, die Offeraar en Slachtoffer tevens is en dat ook de leek, die in dit alles gelooft, bij de Mis daar opgedragen, zal meenen tegenwoordig te zijn bij het eenmaal op bloedige wijze gebrachte offer, toen de Zoon van God daar op Zijn kruis, om de zonden van Zijn volk geslagen, na naamloos lijden het hoofd boog en stierf.

Onder de tombe van het Grieksche altaar ziet gij een gat met een zilveren rand waarin het kruis heeft gestaan en een weinig hooger achter een gordijn van damast kunt gij met uw handen voelen een gaping, een klove in het stuk rots, dat gespaard gebleven is en waarvan men zegt, dat ze is een overblijfsel, tot den dag van heden getuigenis afleggend, hoe bij den dood van Christus de rotsen scheurden.

De Christus aan het kruis met Maria en Joannes daarnaast zijn levensgroot en een werk van Byzantijnsche kunst, zooals de Russische Kerk daarvan de overlevering bewaart. Voor ons, mannen van het Westen, zijn ze wel wat bont gekleurd en wat te veel opgesmukt, maar uit de beelden spreekt toch een diep religieus gevoel en krachtig zijn ze ook. Daar zit sentiment in, maar geen sentimentaliteit, die wij tot onze ergernis zoo dikwerf terugvinden in de heiligenbeelden uit fabrieken van kerkengoed, naar onze kerken overgebracht voor duren prijs.

Hoe arm overigens is de Kruisberg aan kunst, en de altaren der Latijnen met hunne zwakke schilderingen en smalle, magere slingers van gemaakte blaadjes en gemaakte roosjes, alles van papier, geven nu juist geen hoog denkbeeld van smaak en gevoel onder deze Christenen van het Westen. Op die heilige plaats is de versieringskunst wel aan den arbeid om alles te ontsieren naar hartelust.

Maar zwijgen wij hierover, want niet om de kunst, maar uit godsvrucht zijn wij gereisd naar het H. Land, en het is toch ook uit godsvrucht, dat de eerwaarde bewaarders der heilige plaatsen ze opsieren naar hunnen smaak, die wel nooit de onze worden zal.

Wat wij tot nu toe gezien hebben behoort niet tot de eigenlijke H.-Grafkerk. De hoogte van Calvarië was voorheen onder een afzonderlijke kerk gebracht, gelijk eens boven de plaats der zalving een op zich-zelf staande kapel was opgebouwd. Eerst door de kruisvaarders werden ook deze twee geheiligde plaatsen onder eén dak met de H.-Grafkerk getrokken.

Als wij nu wederom de hoogere kapel van Calvarië langs dezelfde trap van 24 treden verlaten en voorbij den steen der zalving een weinig voortloopen, komen wij binnen den grooten, hoogen koepel, waaronder wij een langwerpig-vierkant gebouwtje zien staan, waarvan de teekening en versiering u dadelijk zeggen, dat het van Russischen oorsprong is. Dien Russischen vorm heeft het gekregen na den brand, die hier veel wat oud was vernietigde en plaats had in het jaar 1808, toen de Westersche volkeren wel wat anders te doen hadden, dan zich te bemoeien met het heiligdom van Jerusalem en zij krachteloos stonden tegen het ingrijpen van Rusland bij de herstelling van het gebouw.

De hooge koepel, eene restauratie van 1868, wordt gedragen door achttien pijlers, waartusschen overal twee boven elkander liggende nissen laten zien, dat er voorheen achter de pilaren twee galerijen waren. In het midden van het gewelf is een opening en de middellijn van den ronden koepel is 22 meters lang.

Het langwerpig-vierkant gebouwtje, van een vorm en met een versiering, die u terstond aan Russische kerken denken doet, en dat midden onder den koepel staat, omsluit het H. Graf. Het heeft een lengte van acht bij een breedte van zeven meter en loopt van het oosten naar het westen. De buitenwand er van is van porphyr. Het

H. Graf is veertig meter verwijderd van de plaats, waar eenmaal het kruis op Calvarië stond.

De voorgevel van dit gebouwtje, aan den oostkant gelegen, heeft wel iets van een Romeinsche zegepoort, waarvan de vier kolommen, die het dekstuk dragen, een gedraaiden vorm hebben en van rooden landsteen zijn. Boven om het gebouwtje heen loopt een balustrade met korte, kleine kolommetjes, terwijl in het midden boven het dak uit een torentje steekt van een vorm dien Russische kerktorens hebben.

Boven den ingang is een half verheven beeldhouwwerk en daarboven wederom een schilderij - deze laatste ook blijkbaar van Russische afkomst - die beide de Verrijzenis van Christus voorstellen. Met drie altijd brandende lampen is de gewone versiering voltooid. Vóór den ingang staan twee steenen banken, die als twee dammen van steen den ingang schijnen te beveiligen. Groote, dikke kandelaars staan er bij.

Gaat men door den niet hoogen ingang binnen, dan komt men in twee kleine bijna vierkante kamers, van elkander gescheiden door een zeer lage opening. De eerste kamer draagt den naam van Kapel des Engels, omdat daar de Engel aan de H. Vrouwen boodschapte, dat de Zaligmaker verrezen was. Deze kapel, slechts drie en een halven meter lang en bijna drie meter breed, heeft in haar midden een voetstuk staan, waarop in een wit-marmeren rand een stuk van den steen bewaard wordt, die eenmaal het Graf van Christus heeft afgesloten.

Door een zeer laag en smal poortje - het dingetje is slechts 1.33 hoog en 0.66 breed - komt men in de tweede kamer, die nog kleiner dan de eerste is. In de vier hoeken er van ziet men vier zwakke pijlers. De wanden van deze kamer zijn met platen van marmer belegd, daarachter is nog de

natuurlijke rotssteen. Maar meer dan door dat alles worden onze oogen terstond getrokken naar rechts, want daar zien wij ruim een halven meter boven den grond in den wand een opening, die bijna twee meter lang is en bijna één meter breed, en dat alles bekleed met marmer van witte kleur. Ziedaar '*de plaats waar zij Hem gelegd hebben*.'

Dat was het werk van menschen; maar Gods werk was het, toen hier op deze plaats hetzelfde Lichaam, dat in eeuwigheid met goddelijke glorie stralen zou, uit den dood verrees in volle kracht en heerlijkheid. Hier wordt de Hemel bijna tastbaar voor ons en met den Hemel schijnt Christus hier wêer bij ons te zijn, of liever met de snelheid van den bliksem vliegen wij met onzen geest naar Hem, die eeuwig onze vreugde en onze glorie zal wezen, omdat Hij voor ons hier dood gelegen heeft. En terwijl men zich buigt, het hoofd in de opening steekt en met den diepsten eerbied kust het omkleedsel van deze heilige plaats, schijnen onze zintuigen dood te zijn: ziet en hoort en voelt men niets - hier leeft de ziel alleen....

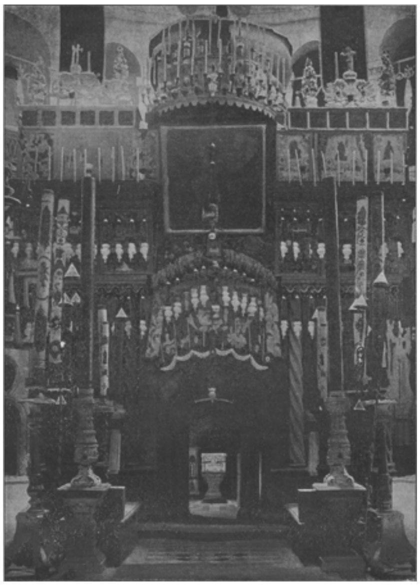

INGANG TOT HET H. GRAF TE JERUSALEM.

De echtheid van deze plaats is gewaarborgd voor altoos. Aan een twijfelzuchtige kritiek, die jaren lang voortwerkte, niet zonder hoop, dat ook deze plaats voor een leugen zou worden uitgemaakt, hebben wij het te danken, dat zoo vast als de rots van Calvarië staat in den natuurlijken grond, ook zoo vast deze plaatsen in de historie gezet zijn als de plaatsen, waar eenmaal de Heiland in den dood ging en verrees.

Laat men mij nu vertellen, dat daarboven, in de kapel der Kruisiging, het gat onder het Grieksche altaar niet het echte gat is van voorheen, dat de plaats der zalving in den loop der tijden een paar meters is verlegd, dat het jammer is, dat keizerin Helena, de H. moeder van Constantijn, den Calvarieberg te veel heeft afgehakt en vervormd om hem te kunnen sluiten als in een kleinoodiën-kist - het doet alles niets ter zake. Hier sta ik op den Calvarieberg, waar Jesus stierf; hier lig ik bij Zijn graf waaruit Hij verrees in heerlijkheid.

(*Wordt vervolgd.*)

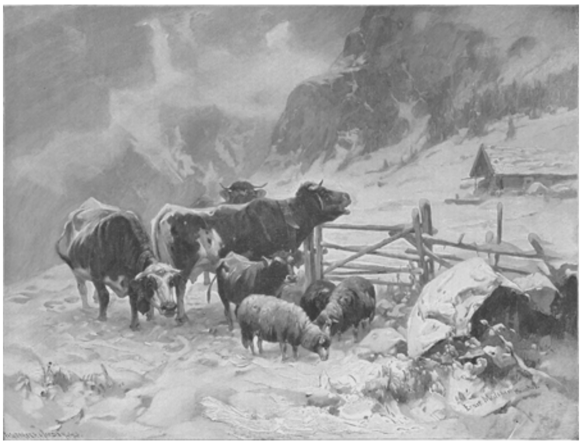

DE EERSTE SNEEUW OP DE ALM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST MEISSNER.

Goede vrienden.

Een week of vijf geleden nog
   Was heel onze eikenlaan
Als met een blaadrenhuif bedekt.
   En wie er in wou gaan
Om 't moe-gewerkte studiehoofd
   Te dragen in de lucht,
Vond er het vooglenvolk gebekt,
   Gevederd; sprong en klucht
En zang zoo schulde- en argeloos
   Verschafte het, dat al
't Gesuis van fellen boekentwist
   Bedaarde door 't geschal
En 't leven van dien speelschen troep.
   Waar zijt gij heengegaan,
Mijn goede vrienden? zoo ik 't wist,
   Een reisje dorst ik aan
Van enkle dagen om te zien,
   Hoe gij 't daar ginder stelt.
De blaadrenhuif is afgescheurd
   En ligt verspreid op 't veld.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Het oude erf, door J. Vesters Jr.

II.

Swinkels bukte zich en raapte een brief op.

Even had hij, toen hij op het voetpad, dat naar de Iepenhoef voerde, den brief gewaar werd, in beraad gestaan, of hij hem zou oprapen dan wel laten liggen. Maar ten slotte behaalde toch zijn nieuwsgierigheid de overwinning.

'Voor vrouw Van Gaasdonk,' mompelde hij, toen hij het adres gelezen had. 'Kijk, krijgt die ook al brieven!'

Zijn eerste beweging was den brief weer op den grond te gooien. Hij begreep wel, dat de postbode dien onderweg verloren had, en indien de geadresseerde een ander ware geweest, had hij hem stellig even laten bezorgen. Maar voor vrouw Van Gaasdonk had hij die beleefdheid niet over. 'Ik zou nog liever,' dacht hij.

Swinkels bezon zich. Van wien kon die brief komen? Hij draaide hem om en om en ontcijferde ten laatste den niet al te duidelijk afgedrukten poststempel.

Nu ging hem een licht op. 'De brief zal van meneer Hein zijn, ja, ja. Wat zou meneer wel aan zijn moeder te schrijven hebben? Allicht iets anders dan dat het zoetjesaan koud begint te worden.'

Swinkels' belangstelling voor den brief was aanmerkelijk gerezen, en hij overlegde bij zich zelf wat hij er mee zou aanvangen. Voor de tweede maal behield zijn

nieuwsgierigheid de overhand. Hij stak den brief in zijn zak en begaf zich huiswaarts. ‘Als ik hem gelezen heb, verbrand ik hem, en dan kraait er geen haan naar.’

In zijn woning gekomen, ging Swinkels naar de opkamer, waar het kabinet met een zak rijksdaalders stond, en sloot de deur af. Daarna keek hij door de kleine ruitjes, of er niemand in de buurt was. De woorden, door Van Gaasdonk eens tot hem gesproken: ‘dat ze nou voor 'ne keer een rijtuig hebben genomen, is toch zoo'n schelmstuk niet,’ kwamen hem nu voor den geest. Was wat hij ging doen geen schelmstuk? Wat had hij te maken met wat een zoon aan zijn moeder schreef?

‘Gekheid!’ zei de boer, ‘dan moeten ze maar beter oppassen, dat ze 'm niet verliezen.’

Met deze redeneering was zijn niet al te nauwgezet geweten gerustgesteld. Hij scheurde de enveloppe van den brief en begon te lezen.

Toen hij daarmee klaar was, legde hij het papier voor zich op tafel en bleef strak voor zich uit zitten staren.

Eindelijk ontspande zich zijn hard gezicht in een trek van boosaardige vreugde.

‘Zoo!’

Weer nam hij den brief ter hand en las, langzaam, als om ieder woord in zijn geheugen te griffen.

‘Een mooie jongen! Nou, dat zal Van Gaasdonk plezier doen, als hij het hoort. Ik zou zijn gezicht wel eens willen zien.’

Swinkels kon niet blijven zitten. Hij stond op en liep het vertrekje op en neer, de handen in de diepe broekzakken, nu en dan even blijvende staan, om met een enkel woord aan zijn gemoedsbeweging lucht te geven.

‘Dat zal zijn harden kop breken! - Dat zal hem tam maken! - Zijn Truda te goed voor mijn Marinus! - Iepenboer, nu is het mijn beurt om te lachen!’

Hij lachte, maar zoo kwaadaardig, zoo valsch, dat wie dien lach gehoord had er van verschrokken zou zijn.

Voor de derde maal las Swinkels den brief. ‘Ik moet er nog eens over denken, wat ik er mee doen zal. Ik kan maar niet zoo direct een besluit nemen. Maar de Iepenhoef zal het ondervinden, dat mijn Marinus niet goed genoeg was voor Truda. - Het komt zoo onverwacht. Dat het met dien meneer niet goed zou afloopen, had ik altijd wel gedacht, maar dit....’

Swinkels hoorde gerucht in het groote woonvertrek. Haastig stak hij den brief in zijn zak. Als het de postbode eens was.... Malligheid! Niemand had hem den brief zien oprapen. Hij ontsloot de deur.

‘Zoo, ben jij daar, Marinus,’ zei hij, boven aan het trapje staande. ‘Kom eens hier, jongen, ik heb wat voor je.’

Marinus keek verwonderd op. Hij vond den klank van zijn vaders stem zoo ongewoon. ‘Voor mij, vader?’

‘Ja, voor jou, kom maar boven.’

Marinus, een groote, struische jongen van een vijf en twintig jaar, ging de paar treden op, die naar de opkamer voerden. Hij vroeg zich af, wat zijn vader aan de hand kon hebben. Het was nog nooit gebeurd, dat die hem dáár iets te zeggen had.

Toen Marinus binnen was, sloot Swinkels weer de deur. Zijn zoon werd nog meer verwonderd en zag zijn vader vragend aan. Hij begreep er niets van: de gesloten deur, het zonderlinge gezicht zijns vaders, de vreemde glans in diens oogen....

‘Je bent immers een goeie vriend van de Iepenhoef, Marinus?’

De jonge man raakte nu geheel en al de kluts kwijt.

‘Ik dacht maar zoo, Marinus. Je zou Van Gaasdonk wel een dienst willen bewijzen.’

‘Een dienst bewijzen!’ schreeuwde Marinus, de gespierde vuist ballend. ‘Een pak slaag zou ik hem willen geven!’

‘Goed, lees dan dezen brief.’

Marinus' verbazing klom voortdurend. ‘Maar, vader, wat beteekent....’

‘Vraag me nu niets, maar lees!’

De jonge man voldeed aan dit bevel, terwijl zijn vader, de handen weer in zijn broekzakken, hem strak aankeek en iederen indruk op het gezicht van zijn zoon bestudeerde. De hoofdindruk was steeds klimmende verwondering.

Toen Marinus met lezen gedaan had, vroeg hij: ‘Hoe zijt ge aan diejen brief gekomen, vader?’

‘Vrouw Van Gaasdonk heeft hem me natuurlijk niet gegeven,’ antwoordde Swinkels spottend. ‘Maar hebt ge anders niets over den brief te zeggen, Marinus?’

‘'t Is 'ne rare brief, en als Van Gaasdonk doet wat hem gevraagd wordt, dan zal hij een aardigen cent hebben bij te passen. En dat zal hem nou vooral slecht te pas komen, nou de ziekte onder het vee z'nen heelen veestapel er onder heeft geholpen.’

‘Maar met dat bijpassen komt-ie er niet af, Marinus.’

‘Hoe zoo, vader? Ik dacht toch....’

Swinkels schudde den stuggen kop met een beweging van drift. ‘Natuurlijk, als ge Van Gaasdonk laat begaan, dan zal hij bijpassen, al komt het hem nog zoo slecht gelegen, want ik weet, dat-ie pas een hypotheek op de Iepenhoef heeft moeten nemen. Maar het hangt er nou maar van af, wat wij doen....’

‘Wij, vader?’ vroeg Marinus, voor wien zijn vader in raadselen sprak.

‘Ja, wij, of ik alleen, als ge dat beter vindt.’

‘Ik moet oe eerlijk zeggen, dat ik er niet zooveel van begrijp wat ge van plan zijt,’ hernam Marinus, den rechterduim over den wijsvinger schuivend.

‘Dan zal ik oe de zaak eens uitleggen,’ zei Swinkels, met de handen in zijn broekzakken voor zijn zoon gaande staan. ‘Ge hebt den brief gelezen en weet wat er in staat. Vrouw Van Gaasdonk moest het voorzichtig aan haren man zeggen en een goed woord voor Hein doen. 't Is geen plezierige boodschap, maar ik geloof, dat ze nog minder plezierig zou zijn, als *ik* ze aan den Iepenboer overbracht.’

‘Ik geloof, dat de Iepenboer oe niet te best zou ontvangen, vader.’

‘Niet te best! niet te best! Maar begrijp-te-gij dan niet, Marinus, dat ik met dezen brief met den Iepenboer doen kan wat ik wil? Ik hoef maar één woord te spreken, en Hein zit vandaag nog in de gevangenis.’

‘Zul-de-gij dat doen, vader?’

‘Dat weet ik nog niet. Ik prakkezeer er net over, hoe ik het aan zal leggen, - hoe we 't de Iepenhoef het best betaald zullen zetten wat ze mij en jou hebben aangedaan. Ze moeten er allemaal onder: de Iepenboer met z'nen verwaanden kop, vrouw Van Gaasdonk met d'r schijnheilig gezicht, Truda, die aan Wout van der Willigen boven jou de voorkeur gaf....’

Marinus' gezicht vlamde hoogrood bij deze herinnering en hij balde de vuist. ‘Ja, ze moeten er onder, ze moeten van de Iepenhoef af, als 't kan, vader. Indien ik dàt mocht beleven!’

‘Ge zùlt het beleven, Marinus. De Iepenboer zal ondervinden wat het zeggen wil, ons zoo beleedigd te hebben, en Truda zal het berouwen, dat ze jou heeft afgewezen. Want Wout krijgt ze niet. Daar ken ik Van der Willigen te goed voor, dat hij geen schoondochter zal willen, die niks meebrengt.’

‘Dat geloof ik ook, vader. Maar wat zijt ge nou van plan te doen? Als ge den brief aan de rechtbank laat lezen, pakken ze Hein op. Dan is de goede naam van Van Gaasdonk naar de maan, maar....’

‘Ge wilt zeggen, dat-ie er dan te goedkoop afkomt. Dat vind ik ook, Marinus, en daarom moeten we er wat anders op bedenken, om hem nog dieper in de schande en het ongeluk te brengen. Ik wil den Iepenboer voor m'n voeten zien kruipen en om genade vragen, dat wil ik. Maar genade zal ik hem niet geven, Marinus, al zouden ook z'n vrouw en Truda er bij voor mij in het stof gaan liggen.’

Swinkels' oogen waren kwaadaardig-klein van wraakzucht, en de houding van zijn lichaam, de beenen wijd gestrekt en de handen nog altijd in de broekzakken, bewezen, dat het geen ijdele bedreiging was, maar dat deze man zou houden wat hij zei.

In zijn bekrompen hersens, zijn zwarte ziel was zooveel haat tegen den Iepenboer opgezameld, al jaren lang. Wanneer Van

Gaasdonk een ruimeren oogst binnenhaalde dan hij, ziedde het in zijn binnenste van afgunst. Dat de Iepenhoef er welvarender uitzag dan zijn boerderij, was een doorn, die hem telkens weer stak. Dat de jongste zoon van Van Gaasdonk een 'meneer' was en meer geld verdiende dan drie boerenzoons te zamen, prikkelde hem. Dat Truda ten slotte aan een ander boven Marinus de voorkeur had gegeven, had de maat doen overloopen.

Honderd keer had hij den Iepenboer door speldeprikken zijn haat doen blijken, maar Van Gaasdonk reageerde niet. 'Och, ik neem het hem niet zoo erg kwalijk,' zei hij wel eens, als hij weer een plagerij had ondervonden, 'hij is de vader van Marinus, en ik begrijp wel, dat hij niet al te vriendelijk voor ons is. Mettertijd zal dat wel slijten.'

Dat de Iepenboer hem zijn grofheden niet kwalijk nam, maar ze vergoelijkte of verschoonde, verbitterde Swinkels het meest. Hij wist, dat zijn plagerijen afstuitten op de natuurlijke goedaardigheid van den Iepenboer, en dat ontnam hem de voldoening, die hij er anders van zou gesmaakt hebben.

Maar nu had hij een gelegenheid om zich te wreken, als hij nooit had durven hopen. Hij zou nu den Iepenboer niet op de teenen trappen, hij zou hem op het hart treden, hem kwetsen in al wat hij bezat en liefhad. Vernederen zou hij Van Gaasdonk, hoonen, vernietigen.

Nog altijd in dezelfde houding voor zijn zoon staande, dacht hij er over na, hoe hij zijn vijand het gevoeligst zou martelen. Want deze man met zijn ruwe, grove natuur bezat een inborst van verfijnde wreedheid, en heel zijn denkvermogen was nu op dat éene punt gericht: hoe den Iepenboer het smartelijkst te treffen. Langzaam folteren wilde hij; druppel voor druppel het venijn laten dringen in de wonde, en als een worm wilde hij Van Gaasdonk vóór zich zien ineenkrimpen.

Marinus, minder verfijnd-wreed dan zijn vader, kon het niet schelen, hoè de Iepenboer getroffen werd, àls hij het maar werd. Hij zag Van Gaasdonk van de boerderij verdreven, Truda door Wouter verstooten.... Ja, zijn vader had gelijk: Van der Willigen zou nooit toestaan, dat zijn zoon met de dochter van een bedelaar, een geschandvlekte trouwde.... Truda ongelukkig, - dit vooruitzicht bevredigde zijn hard karakter, waarin de snaar van medelijden en mededoogen geen geluid gaf.

'We zullen er eens op moeten slapen, Marinus,' zei Swinkels, de lange stilte verbrekend. 'Ik ben het nog niet met mezelven eens. Maar morgen moet het gebeuren. Spreek er met niemand over, jongen, met geen sterveling, versta je.'

Swinkels stak den brief zorgvuldig bij zich en ontsloot de deur. Beiden verlieten het vertrek, Marinus om naar den stal te gaan en voor het vee te zorgen, de vader om een luchtje te scheppen, want het werd hem in huis te klein.

Zijn haat dreef hem den kant van de Iepenhoef uit. Toen hij langs de landerijen van Van Gaasdonk kwam, juichte het in zijn snoode ziel. Deze bezittingen, waarop de Iepenboer zoo trotsch was, zou hij moeten afstaan. Hij zou er geen rogge en aardappelen meer op telen, zooals hij al dertig jaar, zijn vaderen al honderd jaar vóór hem gedaan hadden.

Daar lag de boerderij, met haar vriendelijk, welvarend en goed-onderhouden voorkomen. Nog nooit had ze Swinkels zoo ruim toegeschenen met haar groote stalling en schuren. Het was een kapitale hofstede, zooals er in het dorp maar weinige werden aangetroffen.

Zag hij daar den Iepenboer niet voor de deur zitten, rustig zijn pijpje rookend? - ‘Ik zal je morgen een andere pijp te rooken voorzetten,’ spotte Swinkels, ‘een die een bitteren nasmaak zal achterlaten.’

Met tijger-wreedheid beschouwde hij uit de verte zijn prooi. ‘Dit is de laatste nacht, dien je rustig in de Iepenhoef zal doorbrengen. In dien van morgen zal je niet zoo kalm slapen, àls je al slapen kunt.’

Den volgenden morgen tegen een uur of negen richtte Swinkels weer zijn schreden naar Van Gaasdonk's boerderij. Marinus had hem gevraagd wat hij nu van plan was, maar zijn vader had hem gezegd geduld te hebben tot strakjes, dan zou hij hem den uitslag meedeelen. ‘'t Zal je niet tegenvallen, jongen.’

Met de uiterste verbazing zag Dorus, die in den stal bezig was, Swinkels de boerderij naderen. Wat mocht dat te beteekenen hebben? Sedert Truda duidelijk te kennen had gegeven, dat ze van Marinus niets wilde weten, had Swinkels den drempel niet meer overschreden.

Daar de baas even uit was, kwam Dorus uit den stal te voorschijn. ‘Morgen, Swinkels.’

‘Dag, Dorus. De baas is toch thuis?’

‘Toevallig niet, maar hij is niet ver uit de buurt. Hij kan ieder oogenblik terug zijn. Wil-de even wachten, of kun-de het misschien met mij of met de vrouw af?’

‘Neen, Dorus, ik moet den baas zelf hebben. Ik heb groot nieuws voor 'm.’

‘Als 't maar goed nieuws is,’ dacht Dorus, allesbehalve gerustgesteld door het valschlachend gezicht van den bezoeker.

(*Wordt vervolgd.*)

Advent-aandacht.

De vrome zielen nu elkaar
Naar eene bergspelonk verzellen,
Waar zij zich aan den ingang stellen,
Twee lange rijen, niet te tellen,
En waken daar.

Als wijze maagden, die te nacht
Niet zorgeloos als dwazen falen
Met blanke vlamme en stille stralen
Den zachten Bruidegom te onthalen,
Die komt verwacht.

Zijn komst is stil, der Eng'len schal
Laat Hij niet weer Zijn glorie zingen,
Maar wenkt deez' eerwacht, dat ze dringen
In de innigste aller zegeningen
Van Bethlem's stal.

C.R. DE KLERK.

Herders en huurlingen.
Een schets uit den Boerenkrijg, door De K.
(*Slot.*)

De oude Jan van Gracht had het laatste schot afgevuurd. Toen zag hij twee mannen op zich afspringen; met zijn geweerloop pareerde hij een bajonetstoot, maar kon een kolfslag niet ontgaan, die hem op den buik tegen den grond sloeg. Hij poogde zich weer op te heffen, maar een nieuwe slag trof hem uit de schuinte, deze sloeg hem scherven van zijn bril in het aangezicht, het linkeroog uit zijn kas, en de onderkaak stuk. Het bloed verfde zijn witten baard en druppelde op den grond. Hij werkte zich op de knieën, een heesch en gorgelend geluid kwam uit zijn keel. De pijn in zijn kaak maakte hem waanzinnig, het uitgeslagen oog bengelde aan een vliesje, kermend en trappend van smart, worstelde hij zich een eindje voort om uit het gedrang te komen. Zijn aanvaller was een tenger jongmensch. Hij liet zijn geweerkolf opnieuw driemaal op het hoofd des grijzen neervallen, en meer dood dan levend kroop de oude verder en meende te zeggen: ‘Ik geef mij over.’ Toen kwam een tweede Engelschman, die met een laatsten slag den armen grijsaard uit zijn onduldbaren toestand verloste.

Naast Van der Raadt werd de zeventienjarige Benjamin Flick neergeschoten door een officier, die hem kalm een revolver op de borst zette. Een anderen Boer werden de wapenen uit de verminkte handen geslagen; men sleepte hem de rots af als een dood stuk vee. Een soldaat trad boven op den zendeling, die, voor een half uur door den granaat getroffen, aan den voet van het kopje lag te worstelen tusschen leven en dood; als een worm wrong hij zich onder den trap van den Engelschman.

Dat was Abraham van der Raadt te veel, ook op dit oogenblik, waar de zucht tot zelfbehoud bij anderen alleen zou gesproken hebben, al was het ook in een laatste wanhopige tegenworsteling bij een ongelijken strijd. Hij sprong den dom-wreeden kerel, die op den zieltogenden prediker stapte, achterna en velde hem met één slag van zijn kolf. Nog twee aanvallers deed hij er hetzelfde lot mee ondergaan, toen sloeg hij het geweer stuk en hield alleen de loop in handen. Maar hij ging door met slaan in het rond als een wildeman doet met een zwaaienden knots. Zes soldaten wierpen zich op den eenigen Boer, die nog stond, ze hingen om zijn hals en zijn armen, tot hij viel, maar zij hinderden elkander in hun blinden ijver. Van der Raadt werkte zich weer op de voeten, tastend naar een keel om dicht te wringen, naar menschenvleesch om zijn nagels in te zetten. Heesche kreten stiet hij uit, hij sloeg, beet en schopte.

Hij slingerde zijn aanvallers door elkander, plofte er twee een kleine helling af, greep een Engelsch geweer en deelde er geweldige slagen mee uit.

Daar drong zich plotseling een forsch gebouwde officier vooruit, die hem met de linkerhand bij den baard vatte en terugstiet.

Een halve seconde zagen de mannen elkaar in de oogen en Van der Raadt begreep wat volgen moest. Goddank, hij mocht sterven, na zijn plicht gedaan en zijn kind en zijn land gewroken te hebben! De officier hield een revolver tegen zijn voorhoofd.

‘Sanne, Daniël, ik kom!’ klonk het te gelijk met een schot, en de hersenen spatten uit een bloed gutsende wond.

***

Het duister viel. Een avondbries koelde de gezichten der vreemdelingen, die een en al bloed en stof waren.

Het geruisch van den wind maakte het steunen en kermen der stervenden, op en langs den randrug, minder hoorbaar.

Met de kalmte keerde weer eenige menschelijkheid in de gemoederen van Albion's moordbende.

Zelfs begon een man, begaan met die donkere stuiptrekkende gedaanten, een gebed te murmelen, dat hij in zijn jeugd had geleerd.

Op eens werden allen verrast door het geluid van rennende paardenhoeven, dat van de Zuidzij naderde: de bevelvoerende generaal verwaardigde zich, zelf de genomen stelling in oogenschouw te komen nemen.

En hij hief zijn sabel, ontblootte het

hoofd en riep: ‘Leve Hare Majesteit de Koningin, leve het vaderland!’

De soldaten volgden zijn voorbeeld en schreeuwden: ‘Leve, leve!’ tot plotseling een schril-kermende hooge stem in de nabijheid des generaals zich hooren deed: ‘Heer, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!’

Ter halver lengte maakte zich een menschelijke gestalte van den donkeren grond los, met beide handen omhoog gestoken, gelijk stervenden dat soms kunnen in het uiterste van hun doodsstrijd, en nog eens kermde en kreunde het hartverscheurend uit den mond des grijzen predikers: ‘Heer, vergeef het hun, vergeef...’

Jan Six.
Naar de schilderij van Rembrandt.

> Zoo maelt men Six in 't bloeienst van zijn jeught
> Verlieft op kunst, en wetenschap en deught,
> Die schooner blinckt dan iemands pen kan schrijven,
> De verf vergaet, de deught zal eeuwigh blijven.
> JOOST VAN DEN VONDEL.

Voor een tweetal jaren konden we in het Stedelijk Museum te Amsterdam een verzameling schilderijen bewonderen, welke daar tijdelijk was tentoongesteld, wijl het oude familiehuis der eigenaars - de heeren Six - eenige noodzakelijke verbouwing moest ondergaan. Van deze gelegenheid de merkwaardige collectie te bezichtigen, nu ze, in de ruime museumzalen zoodanig geëxposeerd kon worden, dat iedere schilderij naar behooren licht en ruimte kreeg en dus zooveel mogelijk tot haar recht komen kon, werd door velen gebruik gemaakt, want de heeren Six, van ouder tot ouder invloedrijke beschermers en niet zelden beoefenaars van wetenschap en kunst, staan bekend als de gelukkige eigenaars van een aantal uitnemende werken, waaronder het beroemde portret van hun voorvader, burgemeester Jan Six, geschilderd door niemand minder dan Rembrandt van Rijn.

Al ware het voor dit werk alleen, dat de kunstliefhebber zijn schreden richtte naar de beroemde galerij, het genot hadde ruim de moeite geloond, want geen portret herinneren we ons van den grooten meester gezien te hebben, 't welk, in onze waardeering, de beeltenis van Six overtrof.

Toen dan ook de eigenaars de firma Braun, Clément & Co. - welke naar de meesterstukken der voornaamste Europeesche musea en particuliere collecties haar onovertroffen kooldrukken vervaardigt - verlof verleenden, om ook hun collectie door photographische reproductie eenigszins tot gemeengoed te maken, vormden wij aanstonds het plan onzen lezers een plaat aan te bieden naar dit kunstjuweel, welks rustig bezit en voortdurende aanschouwing in deze familie van geslacht op geslacht het verlangen moet hebben wakker gehouden om zich bestendiglijk te richten naar dien hoogeren levensstijl, waarin het voegt de idiëele vreugden alleen waardehebbend voor menschelijk bestaan te achten en dientengevolge geen middel onaangewend te laten om deze voor de nakomelingen ongestoord te bestendigen.

Zoo is het gebeurd, dat het geslacht Six niet deed als zoovelen, die zich in den loop der tijden voor schatten gelds ontdoen van hun kunstschatten, welke de glorie waren der voorvaderen en sinds eeuwen hun leven tot een fraaie en passende omlijsting strekten.

Laten we, geholpen door onze reproductie, allereerst trachten onzen lezers eenig denkbeeld te geven van de uiterlijke qualiteiten van dit levensgroote prachtportret.

Twee kleuren domineeren: rood en grijs, het grijs gaat naar het paarse, het rood is vlammend hel of rossig, naar het gele heen, van een diep-gloeiende fonkeling, die het verheerlijkt tot een visioen van kleur, een oogenlust, waarvan de aanschouwer niet verzadigd raakt. Deze twee kleuren wisselen elkaêr af in rayonnante tegenstelling, reflecteeren elkaêr en lossen in elkaêr op tot een geheel van zwaar-gedragen statie. De mantel, die den regent over den linkerschouder hangt, is van dat luisterrijke, wonderbaar stralende rood, met gouden lussen, die - gelijk op onze plaat duidelijk merkbaar is - er in vlotte, vette vegen dik bovenop liggen, een heerlijk kleureffect teweegbrengend op het brandende mantelrood. Prachtig zijn ook de handen, de linker omkleed met lichtbruin-leêren handschoen, de rechter, die den anderen handschoen houdt, bloot; ze zijn niet geheel en al af, in déze beteekenis, dat elk onderdeel nauwkeurig verantwoord zou wezen; dichtbij gezien zijn ze dan ook niet meer dan vaag wit-grijze en geel-bruine vegen, die zich, als ge enkele schreden achterwaarts treedt, oplossen tot een verrukkelijke kleuren-eenheid, waarin de vormen van hand, manchetten en handschoen duidelijk naar voren komen. Stralend van levenswaarheid en -gloed schijnt daar de prachtkerel u tegen te treden als een mensch van vleesch en bloed, doch niet minder van ziel en geest: een statige magistraat, gereed om stadhuiswaarts te gaan. Onder den zwarten slaphoed komt de kloeke kop met de rossig-bruine, kroezelige lokken, lichtelijk gereflecteerd door den witten halskraag, sprekend en energisch uit. Het is een geheel van wonderbare volmaaktheid; geen werk, welks onderdeelen, met bedachtzame wijsheid samengevoegd, en met aandachtigen eerbied voor elk detail uitgevoerd, de in rag-fijne volledigheid uitgesproken aandoening geven van een ingetogene kunstenaarsziel, waarvan ge geniet met kleine teugjes, elk detail proevend, elke fijnheid waardeerend, als bij de schilderingen onzer primitieven; maar een dat u aangrijpt, zich plots van u meester maakt, ziel en zinnen gelijkelijk aandoend met overweldigende weelde. Ge voelt, dat ge, stil-bewonderend, leeft met geheel uw wezen, zóó diep, als slechts zelden u gebeuren mag; dat de meester, door de macht van zijn genie, u in één sidderende vaart heeft opgevoerd tot het niveau van zijn hoog-leven, waar ziel en zinnen volle bevrediging vinden in een sublieme harmonie, uit wier evenwichtige gestaagheid, gesteund door gelijkwaardige techniek, de kunstwerken geboren worden, welke wij als geniaal te eeren plegen.

BERGAF MET DE SLEE,
naar de opname van een amateur-photograaf.

Het is geen in veelheid van woorden naar buiten dringend enthousiasme, dat ons voor dit portret bevangt, maar een voldaanheid van heel ons wezen, een verrukking, die woordeloos is, wetend, dat zij nu noch immer zal vermogen uit te spreken het mysterie dezer volmaakte kunst en slechts in Vondel's diepst-vlammende

klankvisioenen gelijkwaardig verwoord vinden kan wat haar met sprakeloosheid slaat.

We weten niet, of deze Jan Six, Amsterdamsch magistraat, vriend van Rembrandt en Vondel beiden, een imposante verschijning was; het is Rembrandt, die zóó onsterfelijk hem leven deed; die niet schilderde het uiterlijk alleen van den man, die voor hem zat, maar het beeld, dat naar aanleiding van zijn model te leven kwam in zijn welige fantasie; het zielewezen, in één genialen greep samengevat, en weergegeven met een zoo aarzellooze zekerheid en koninklijk machtsbewustzijn als nooit de hand eens kunstenaars bestuurde.

Vlug, in één verrukkingsroes moet het magistrale werk zijn tot stand gekomen, en, terwijl hij het licht-stralende wonder worden voelde onder zijn handen, moet de meester een weelde gesmaakt hebben, waarbij alle spijtgevoel over geleden miskenning onwezenlijk werd, als wegvloeiend uit zijn ziel, van goddelijke inspiratie verzadigd. Wie dezen man in de geheimzinnig starende oogen zag, hem zal de pracht der aandoening, waaruit Rembrandt's kunst geboren werd, een vreugde geven, wier herinnering hij meeneemt in het leven als van het heerlijkste, wat ooit deze aarde hem te doen vermocht.

M.V.

Bij de Platen.

De eerste sneeuw op de Alm. -

Reeds meermalen hebben wij de lezers doen kennis maken met de Alm of Alpenweide, zooals men die in Zwitserland en Tirol aantreft, waar de hellingen der bergen veelal uitmuntende weigelegenheid aanbieden.

Gewoonlijk heeft men op den berg twee of drie terrassen (*Staffel*), die achtereenvolgens worden afgeweid. In de lente brengt men het vee naar het onderste terras, tegen het einde van Juni naar het middelste, en een maand later naar het bovenste, terwijl men in Augustus allengs weer afdaalt, totdat tegen den herfst de stal weer wordt opgezocht. Op het laagste terras vindt het vee de langste grassen en planten, maar op de hoogere de beste.

Onze gravure geeft de afbeelding eener Alm, waarop het vee door een geduchte sneeuwbui is verrast, zoodat het grazen onmogelijk is geworden. De schapen mogen nog probeeren een grasspiertje meester te worden, het groote vee doet daar zelfs geen moeite toe, maar loeit om den *Senner* of de *Sennerin*, die het naar den warmen stal moet brengen, waar 't het voedsel kan vinden, dat de besneeuwde weide thans niet meer aanbiedt.

Bergaf met de slee. -

Een afbeelding, die ons in het hartje van den winter verplaatst en bovendien in andere oorden dan ons vlakke, effen vaderland oplevert.

Met een slede bergaf is een vermaak, dat ten onzent nagenoeg niet kan worden gesmaakt, of men moet een kleine verhevenheid al met den naam van berg bestempelen.

Maar het is natuurlijk nooit dàt, wat men in het buitenland vindt en wat de amateur-photograaf op zoo gelukkige wijze heeft gesnapt. De onder sneeuw bedolven hellingen, de rijzige boomen met hun ragfijn, ijl getakte, de afschuivende sleden, -

het geheel levert een aardig wintergezicht op, voor de liefhebbers om van te watertanden.

[Nummer 47]

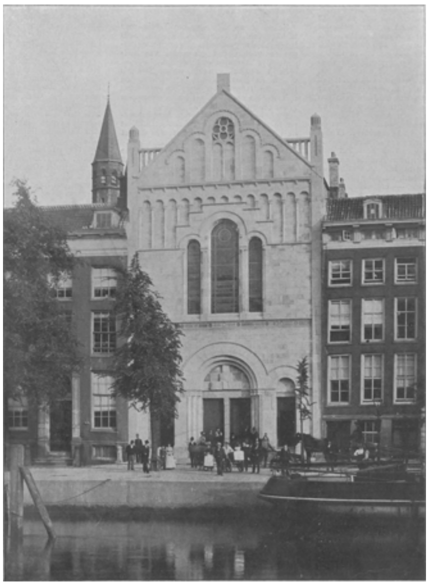

DE NIEUWE KERK DER E.E. P.P. JESUÏETEN, AAN DE WIJNHAVEN TE ROTTERDAM.

De nieuwe Kerk der E.E. P.P. Jesuïeten, aan de Wijnhaven te Rotterdam.

Een *nieuwe* kerk in de beteekenis van op *nieuwe* grondvesten uit *nieuw* materiaal opgebouwd kan men het bedehuis niet noemen, welks nobele voorgevel rustig en voornaam oprijst tusschen die der burgerlijke koopmanshuizen aan een der minst rumoerige havens van het rumoerig Rotterdam; immers de fundeeringen, zijmuren en een gedeelte van het transept der vóór een veertigtal jaren door Dr. Cuypers gedeeltelijk gebouwde kerk moesten voor de nieuwe worden benuttigd uit - zuinigheid.

Nu is, zooals iedereen weet, Rotterdam een verre van arme stad; er wonen heel wat vermogende katholieken, bekend om hun godvruchtige milddadigheid, maar - in de welvarendste steden wordt veelal de felste armoe geleden, daar weten de eerwaarde geestelijken en hun helpers van te spreken, en zoo kwam het dan ook, dat er voor den luister van dit Godshuis niet zóó flink in de beurs getast kon worden als het kerkbestuur wel gewenscht had.

Alles moest dus op 't goedkoopst worden klaargespeeld, wat voor een architect, vooral voor een jongen, voortvarenden bouwmeester, zooals Jac. van Gils - die er al lang van gedroomd had nu eens een mooi, was 't dan ook nòg zoo klein en eenvoudig, Romaansch kerkje te zetten, inwendig en uitwendig, met meubelen en altaargerief en beschildering zuiver in stijl - lang geen prettige opgaaf is.

Maar de heer Van Gils heeft het aangedurfd; de eerw. heer pastoor en zijn mede-kerkbestuurders hadden vertrouwen in zijn moed en talent, de parochianen deden wat ze konden, - er werd gecijferd en nòg eens gecijferd, gewikt en gewogen en - men waagde het er op.

En Rotterdam's katholieken zijn eenstemmig van meening, dat het gelukt, en de moeilijke oplossing prachtig gevonden is. 't Was dan ook een belangstelling, toen de nobele, uit Bentheimer zandsteen opgetrokken gevel, van de stellingen ontdaan, over zijn gansche oppervlakte te zien kwam. Zoo'n bouw was nog zelden bij nieuwere kerken in ons land aanschouwd: stemmig en statig, rijk van detail-versiering, fraaie harmonie van lijnen, mooi van blanke kleur, vlak, zonder groote indiepingen of sterk vooruitspringende fragmenten, welke in deze omgeving ongewenscht waren, stond daar de kerk als een sieraad en nieuwe aantrekkelijkheid in de aan architectonisch mooi zoo arme stad.

En het inwendige - ja, als er nu maar geld was geweest, èn geen hooge, donkere pakhuispanden, die rondom het licht belemmerden, zoodat de architect zijn zijramen veel te hoog moest aanbrengen en het ronde raam, dat het priesterkoor had moeten verlichten, door twee smalle kleurenvensters moest vervangen. Het orgel kon ook al niet op zijn rechte plaats komen, want dan was ér door de gevelvensters weer geen licht in de kerk gevallen, zoodat het instrument mèt organist en zangers nu op de zijgaanderij aan den Evangeliekant gehuisvest is.

De oude altaren, predikstoel, beelden enz. herinneren ook nog aan het verleden, en waarschijnlijk zijn den parochianen van O.L. Vrouw die pieuze herinneringen niet onlief. Zoo zien we ter weerszijden van het Hoogaltaar de heiligen Ignatius (Evangeliekant) en Aloysius, er boven dat van O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen; aan de Communiebank de kandelaar-dragende Engelen, bij de rechter-abside het

veel en vurig vereerde beeld van het H. Hart onzes Heeren, alle geheiligd door de jarenlange godsvrucht der parochianen.

De binnenbouw herinnert aan den ouden basiliekstijl; één enkel schip waarboven een in vakken verdeelde houten zoldering, in een waarvan de Rotterdamsche schilder P.C. de Moor, een fraaie, met den stijl harmonieerende Madonna met Kindje geschilderd heeft.

Wanneer we ons de gansche kerkruimte even schoon beschilderd denken, als waarvan wij een schetsontwerp in het atelier van den bouwmeester bewonderen mochten, dan kan deze nu kaal en ietwat nuchter uitziende kerk een heerlijk effect van statig-strenge heiligheid maken. Moge het den bouwmeester gegeven zijn dit nog eens met eigen oogen te aanschouwen.

X.

Gods vierde Gebod, door Anne van Zuyden.

I.

Ze waren nu allen weg om Trezia mee te begraven. 't Was reeds lang stil, reeds lang was dat geschuifel van heen- en weergaande voeten, dat gemompel van half-gedempte stemmen opgehouden.

In 't naaste vertrekje waren Sander's vrouw en haar dochter, de geburen, den boel aan 't opruimen - ze schoven soms met stoelen en tafels, en hun voetstappen kraakten op de planken.

Hier, boven 't keukenvuur, hing het water te zingen in den zwart berookten ketel; de vlammen krulden en knetterden uit het hout.

Ouwe Giel zat bij de schouw, gedoken in zijn versleten matten stoel, verslagen, vermoeid - dommelig en met gezonken hoofd.

‘Ze waren nu weg - en 't was stil.’

Dat deed den armen man weer wat tot zich-zelven komen. Drie dagen lang was 't een aanhoudend gegons in zijn ooren geweest, een onrustige vermenging van onzekere, halfgedoofde geluiden; - komen en gaan, gefluister, gemompel, gezoek in kasten en laden, en in den avond de zangerige, bijna klagende stemmen van de biddenden.

Ze hadden Trezia in de kist gelegd, met de handen gevouwen om haar paternoster, alsof zij zelve ook nog bad.

Als er niemand meer was, stond ouwe Giel op en slofte van zijn stoel in de keuken naar 't dompige vertrekje, waar Trezia zoo lag. - Hij stond haar eerbiedig te bezien.

Ze lag zoo statig alsof 't een vreemde was, die Giel niet aanging, - haar gezicht was onkenbaar veranderd, zacht en tevreden, met iets als een glimlach om den vervreemden mond, de oogen in berusting gesloten.

Ze lag er tenger als een heel jong meisje, en haar kleine schrale handen, die nooit gerust hadden, baden aldoor. Zoo wit en zoo plechtig lag ze daar met al die stilte om zich heen, een wijden kring van stilte: wie er intrad, sloeg een kruis en zweeg.

Terzijde waren op een tafeltje twee kaarsen aan 't branden bij een kruisbeeld, een wit kommetje met wijwater stond er naast met een palmtakje er in.

De meesten, die kwamen zien of bidden, namen dit op en sprenkelden een zegen over de arme doode.

Na een pooze deed Giel dat ook telkens, en dan ging hij langzaam terug-sloffen en dook weer in zijn stoel. Iedereen liep in en uit.

Sommigen kwamen even op hem toe en zeiden zoo iets van een troostreden, zonder veel hartelijkheid of medelijden. Ze wisten immers niet zeker, of Giel hen wel verstond, of er wel begrip en treurigheid in zijn hart was. De meesten meden hem, en lieten hem maar stil in zijn hoek suffen, met zijn hoofd voorover en z'n beverige handen gesteund op den stok, dien hij altijd zoo tusschen de knieën geplant hield op de roode plavuizen.

's Nachts had hij in de lang-ongebruikte keuken-bedstee gelegen, onrustig, soms even inslapend en telkens weer opschrikkend helder wakker. Dan stonden de gedachten ineens scherp omlijnd, vast en tastbaar in al de grauwheid, die als een nevel zijn brein was komen vullen. ‘Trezia dood,’ en met bange oogen lag hij door de spleet der bed-gordijnen te gluren naar dat deurtje, waar strepen kaarslicht mat schenen door de kieren.

's Morgens begon het opnieuw.

‘Den Heer’ was ook teruggekomen, de oude geestelijke met zijn goelijken glimlach. Die had zich weer tegenover ouwen Giel geplaatst en herzegde hem, ‘dat Trezia een brave vrouw en een goede moeder was geweest. God zou haar ziel hebben.’

‘Maar wat moet ik beginnen zonder haar?’ zei ouwe Giel toen, klagend. Dat waren de eerste woorden, die uit hem kwamen sedert hij z'n vrouw zag sterven.

‘Onze lieve Heer zal er wel in voorzien. Ge hebt toch kinderen. Ge zijt immers niet alleen op de wereld, Giel?’

Toen verzonk Giel weer in zijn dommelige stilzwijgendheid, er kwam verder geen woord uit hem.

‘Hij is er gansch van versuft,’ zeide Nella, z'n dochter, die van haar hof op den heuvel was komen geloopen op de droeve mare van moeders schielijken dood. ‘Midden uit het werk, midden uit mijn huishouden,’ klaagde ze aan de geburen, die in het sterfhuis hielpen. Ze was een lange schrale vrouw met scherpe trekken en strakke dunne lippen. Ze had bewegelijke, sluwe oogen, die alles schenen te doorwroeten en haar gebaren waren snel en driftig. Ze vloog in en uit, alles bedrillend in ruwheid en haast, omdat het onvermijdelijk was, - maar geen traan had ze nog gelaten om haar gestorven moeder. Ouwe Giel was bang van haar. Haar harde, onmeedoogende stem sneed hem telkens door 't hart. Als zij in zijn nabijheid kwam, dook hij nog dieper ineen en leek hij nog meer versuft.

In den middag van den tweeden dag was Leo gekomen, - z'n ander kind, Nella was de oudste, hij de jongste, de anderen waren klein gestorven. - Leo was ver na de anderen geboren, en altijd was hij moeders kind geweest, een teere, bleeke jongen, te zwak voor ruwen arbeid op 't land. Hij had lang geleerd - en Nella, die toen al getrouwd was, had ontevreden gemord: ‘Hem alles.’ Hij was naar de stad ter school getrokken, bleef er later op een kantoor en werd een heele mijnheer.

Hij verdiende goed geld - trouwde en woonde in een ‘heeren-huis,’ zooals ze in het dorp zijn rood-steenen woninkje in een der ongezellige nieuwe stadswijken beliefden te noemen. Maar ontegenzeggelijk, hij had het ver gebracht en zijn vrouw was de dochter van een welgesteld burgerman. - Doch van zijn dorpje en de menschen, die er hun dom en bekrompen sleur-leventje sleten, maakte hij zich zoo ongemerkt los; een enkel bezoek nog aan 't oude witte woninkje van zijn vader en moeder, telkens met langer tusschenpoozen herhaald. Z'n vrouw was ook eens meegekomen

en wilde er later niet meer terug. ‘Och, we hooren zoo heelemaal niets bij elkaar,’ had ze gezegd, met een welgevalligen blik op haar ‘fluweelen’ inboedeltje. En sedert hield Leo zich ook, zelf-bewust, meer en meer op een afstand van de goede, eenvoudige menschen, aan wie hij alles te danken had. Om 't jaar eens kwam zijn goed hart of zijn wroeging boven en hij toog dan op weg naar het dorp.

,

Dezen middag was hij gekomen het hart vol oude herinneringen, die hem week maakten.

Hij trad het huisje binnen en zag zijn vader in de schemering, gedoken naast het vuur. Hij ging recht op hem af en legde

de hand op de zijne, saamgevouwen nog op den stok.

De oude man hief zich langzaam op en zag hem lang aan.

‘Leeke,’ mompelde hij toen tevreden.

‘Is ze nu dood, vader?’

‘Ach, mijn jongen, ze vroeg nog naar u in haar laatste uur.’

‘Waarom heeft niemand ons iets over haar ziekte laten weten?’

‘Och, Leeke, ze is bekans niet ziek geweest - geen krankte - een halven nacht en een korten morgen, toen was 't gedaan...’

(*Slot volgt.*)

Het doode land, door Pastoor Kaag. (*Vervolg.*)

Ter voltooiing van de beschrijving der H.-Grafkerk, moet ik u nog vertellen, dat het midden- en hoofdgedeelte er van vergeleken kan worden met een lepel. De koepel is het ronde gedeelte, en het gedeelte dat, afgesloten van alle kanten, het eigendom der schismatieke Grieken is, kan met den breeden steel vergeleken worden.

Ook onder den grond, onder deze kerk en er bij, zijn nog vele heiligdommen. Zoo wijst men u aan de uiterste westzijde der kerk in een kapel nog twee graven, die de graven van Nicodemus en Jozef van Arimathea zijn. Zoo daalt men in den oostkant der kerk langs een trap van 29 treden af in de kapel van de H. Helena. Zij is 20 meter lang en 13 meter breed. Vier zware monoliethen van oud roodachtig marmer dragen den koepel en meer dan waarschijnlijk zijn deze kolommen uit één stuk uit de oude Basiliek afkomstig, die door keizer Constantijn boven het H. Graf gebouwd werd. Heel deze kapel is opgetrokken in Byzantijnschen stijl, maar haar monumentale vorm wordt niet weinig geschaad door de uitgeblazen eieren van struisvogels, overal tusschen lampen opgehangen.

In deze kerk langs een trap van 14 treden nog dieper afdalend, komt men in de kleine kapel, waarvan de wanden blijkbaar in de rots zijn uitgehouwen, en die aan de Kruisvinding istoegewijd. Hier is deplaats, volgens de oude overlevering, waar keizerin Helena het H. Kruis begraven gevonden heeft.

Van de kleinere onderdeelen bij en om de kerk van 't H. Graf kan ik gevoegelijk zwijgen, om geen verwarring te brengen in de voorstelling, die men zich na het lezen van deze beschrijving gemakkelijk ervan maken kan.

Liever verlaten wij dezen H. Bouw om nog eens buiten, op het voorplein er van staande, te letten op den vorm der H.-Grafkerk, zooals zij daar voor onze oogen staat.

Dat de portalen en de toren daar naast kinderen van Westerlingen zijn, ziet men terstond, en wel zoo krachtig komt bij het zien van deze kerk de gedachte aan kerken van Frankrijks noorderkwartier in uwen geest op, dat gij een oogenblik waant in Frankrijk te staan voor een vervallen kerk uit het eerste Gothische tijdvak.

Door de donkerte binnen hare muren en den Byzantijnschen aard van hare versierselen brengt zij een Westerling met zijn geest het meest terug binnen de muren van de St.-Marcuskerk te Venetië, terwijl voor ons, Hollanders, geen kerk verder

van haar verwijderd staat dan de St.-Nicolaaskerk op de Prins-Hendrikkade te Amsterdam. Ook zal iedereen, die de welving van den koepel der H.-Grafkerk gezien heeft, terstond inzien, dat de koepel dier St.-Nicolaaskerk in den waren zin van het woord, naar de traditie, die in het Oosten van koepels bewaard is gebleven, geen koepel is, maar een veelhoekige toren met een rond dak er op. De koepels der Luthersche kerk en van het Paleis van Volksvlijt in hetzelfde Amsterdam zijn dan ook veel meer der oude traditie getrouw.

***

Ook de heer Charles Boissevain, de bekende redacteur van het *Handelsblad*, is in het Oosten en te Jerusalem geweest en heeft in een lijvig boekdeel de indrukken neergelegd, die hij daar gekregen heeft. Dat hij, de minnaar van natuur, de dweper met onze heidevelden en de zee, de leerling van een Christendom boven geloofsverdeeldheid, zich niet thuis gevoelde in deze kerk van het H. Graf - niemand zal zich daarover verwonderen. Over het algemeen genomen zijn de bouwers van kerken niet te zoeken onder menschen van deze soort. Wat zal het dan wezen, wanneer zij staan in de kerk van het H. Graf, waar men inderdaad heel wat gezond positief Christendom hebben moet, wil men niet geërgerd worden op deze plaats, waar zooveel vormen van Christendom alles behalve leven als goede broeders onder elkaar? Ja, ik kan mij begrijpen, dat hij na zijn bezoek aan de H.-Grafkerk oprecht 'opbiechtend' zeggen kan, dat hij uit de dofdrukkende atmosfeer der sombere kerk tredend, verlangde naar open-lucht-godsdienst.

Ja zeker, de heele wereld is de groote tempel door den grooten Bouwmeesterzelven gesticht, waarin alles getuigt van Zijne grootheid, Zijne wijsheid en Zijne liefde voor ons. Grootscher, rijker tempel kan er natuurlijk niet bestaan, omdat ze gemaakt werd door den oneindig-grooten en rijken God.

Maar wat ook is natuurlijker, dan dat de mensch, in dank voor dien heerlijken tempel van God ontvangen, Hem ter eere, met de middelen waarover hij beschikt en naar de mate zijner krachten, ook tempels bouwen gaat, die tot zijn spijt nooit meer kunnen doen, dan getuigenis afleggen van 's menschen zwakheid en kleinheid, ook daar waar hij werkt en bouwt ter eere van zijn oneindig-grooten God en Heer.

Nog sterker werd die drang naar het bouwen van tempels overal, toen de Christenen door hun Geloof wisten, dat hun God en Heer, Die eenmaal hier op aarde leefde in de gedaante van een schepsel, van een mensch, door een wonder Zijner liefde en almacht het middel gevonden had hier op aarde in een zichtbare gedaante te blijven wonen, ook toen Zijn verheerlijkt Lichaam ten hemel gevaren was. Maar die zichtbare gedaante, waaronder nu niet alleen Zijn Godheid, maar ook Zijn Menschheid was verborgen, was de gedaante van het meest gewone voedsel en den meest gewonen drank. En om nu deze beide gedaanten te herbergen en daardoor tevens een paleis voor zijn Koning op te trekken, bouwde hij zijn kerken, waarin op zichtbare wijze zijn onzichtbare maar toch waarachtig tegenwoordig zijnde Koning gediend werd in mystieke handelingen, door Zijne daartoe gezalfde dienaren in hoog-heiligen en plechtigen ernst.

Is en blijft nu de wereld de grootste en prachtigste tempel Gods, omdat ze door God-zelf gebouwd werd, en zijn allen verplicht in dien tempel God te dienen, evenzeer en nog meer zijn nu de tempels der Christenen tempelen Gods, waarin niet alleen woont de Geest Gods, maar Godzelf, met Zijn Lichaam en Ziel, eenmaal aangenomen door Hem om te boeten voor ons, uit liefde tot ons wonen wil en tronen. En zoo werd

de dienst van God door muren omsloten en in mystieken vorm aan Hem, Die in mystieke gedaante daar waarachtig tegenwoordig is, de eeredienst gebracht door hen, die Hij-zelf voor dien dienst afgezonderd heeft en gezalfd.

Nu kan het gebeuren, dat deze dienaren, ontrouw aan hunne roeping, dien dienst des Heeren binnen de tempels niet verrichten met den ernst en de plechtigheid voor den hoogen dienst des Heeren vereischt; het kan gebeuren, dat zij vergeten, dat hun werk om en bij het altaar als een parade is voor den grooten Koning, gelijk de militaire parade de eeredienst van den kleinen koning op deze aarde is; het kan gebeuren, dat op deze wijze alle indrukmakende-kracht er van voor den toeschouwer verloren gaat - maar de Christentempel blijft toch altoos de heerlijke tempel Gods en de dienst Zijner priesters de eeredienst van den onsterfelijken Koning der eeuwen. Ook deze eeredienst, door onwaardigen gebracht, zal altijd hooger en grootscher zijn dan de *open-lucht-godsdienst* van den eenling, die in zelfgenoegzaamheid zich afwendt van dezen openbaren mystieken eeredienst.

***

Zeker, het brengt ons in treurige stemming, wanneer wij te Jerusalem en te Bethlehem zien, hoe door menschen, die krachtens hun staat meer dan anderen verplicht zijn voorbeelden van dienende liefde te zijn, tweedracht gezaaid en haat gekoesterd wordt, alleen om het bezit van een stukje gronds waaraan een bizondere heugenis van den Meester hangt, die op aarde de Liefde zelve was. Maar toch moet men niet vergeten, dat de eerwaarde paters Franciscanen sedert eeuwen de trouwe bewaarders van Palestina's heiligdommen zijn. Zij hebben daarvoor veel geleden en ten offer gebracht. Zij zijn diep overtuigd, dat zij daar de bewakers zijn van rechten, die eeuwen oud zijn en waarvan de verdediging door millioenen aan hunne zorgen is toevertrouwd. En met dat bewustzijn worden zij ‘van dag tot dag’ geplaagd, geprikkeld en gesard door mannen, die grootendeels verre achter hen in christelijke beschaving staan en bij wie geld- en gewinzucht de groote drijfkracht hunner daden zijn, terwijl zij-zelven vrijwillig hun persoonlijk eigendom hebben opgeofferd om arm voor Jesus te zijn. Is het dan zoo te verwonderen, dat zij van tijd tot tijd misschien niet alles zoo doen als de hoogste liefdewet dat vorderen zou? Moeten dan, bij het zien van dat getwist en gekijf om hoekjes en gaatjes van die heiligdommen, ook zij door ons evenzeer worden hard gevallen als schismatieke, weinig ontwikkelde monniken, die wel verre van den geest der armoede te bezitten, slechts tuk zijn op eigen voordeel en winst? Zullen wij dan, die zeker in daden van liefde een ‘te kort’ op onze rekening hebben, meedoen met hen, die op zoodanige wijze den strijd ten voordeele der liefde strijden, dat ook van dien strijd geen liefde blijkt de kracht te wezen?

Hoe gaarne wij dat alles daar anders wenschen zouden, - van oordeelen en zeker van veroordeelen onthouden wij ons uit liefde tot hen.

(*Wordt vervolgd.*)

Keizer Otto de Groote.

Wie zou koning Hendrik den Stedenstichter opvolgen, Otto of Hendrik? Otto, de oudste der twee; Hendrik, de in het purper geborene? De koningin-weduwe Mathilde koos voor haar jongsten zoon partij, maar de Duitsche vorsten verkoren, hun gegeven belofte getrouw, Otto tot hun koning.

Deze Otto, met meer recht de Groote geheeten dan zoo menig ander keizer of koning, wien die eeretitel is geschonken, zette het werk zijns vaders voort en wist door gelukkig gevoerde oorlogen tegen binnen- en buitenlandsche vijanden het Duitsche rijk tot de machtigste mogendheid van Europa te maken, veel machtiger dan het Frankische rijk, waar de laatste Karolingers het aanzien van hun geslacht en van hun land verspeelden.

OTTO DE GROOTE SCHENKT ZIJN ZOON LUDOLF VERGIFFENIS, NAAR EEN TEEKENING VAN FR. ROEBER.

Een driedubbelen strijd had koning Otto gedurende zijn acht-en-dertigjarige regeering te voeren: tegen buitenlandsche vijanden, tegen weerspannige Duitsche hertogen en tegen eigen bloedverwanten.

De buitenlandsche vijanden waren de Denen, de Wenden en vooral de Magyaren, welke laatsten, ofschoon reeds door koning Hendrik bij Merseburg verslagen, telkens nieuwe invallen ondernamen in het Duitsche rijk, totdat Otto de Groote hun in 955 op het Lechveld een geweldige nederlaag toebracht. Otto's overwinning verloste niet enkel Duitschland, maar geheel Europa van de strooptochten der onmenschelijke horden, die het meer dan een eeuw hadden geteisterd.

Niet minder moeilijkheden haast dan de buitenlandsche vijanden berokkenden Otto de Duitsche hertogen, die zich slechts ongaarne schikten in hun rol, vazallen des konings te zijn, die oorspronkelijk niet meer dan hun gelijke was.

Zoolang over Duitschland afstammelingen van Karel den Groote regeerden, kostte het den hertogen geen moeite hun gezag te erkennen. Maar toen in 911 met Lodewijk het Kind de laatste Karolinger overleed, waren er in Duitschland niets dan hertogen, de een wel machtiger dan de ander door de uitgestrektheid van zijn gebied, maar toch allen gelijken in rang. De machtigste der hertogen, Otto van Saksen, wees om zijn hooge jaren de koningskroon af, en wist te bewerken, dat hertog Koenraad van Frankenland tot koning gekozen werd.

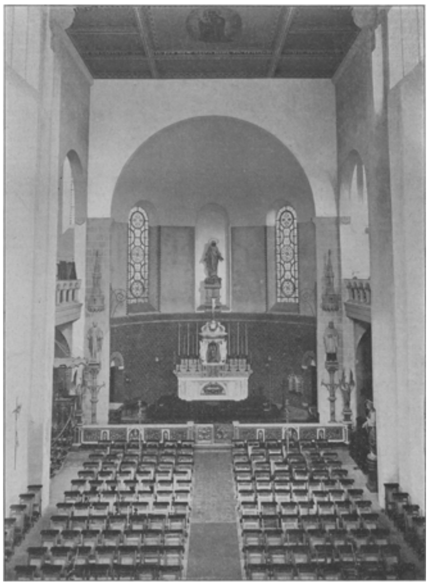

DE NIEUWE KERK OP DE WIJNHAVEN TE ROTTERDAM, VAN BINNEN.

Het volgende jaar stierf Otto van Saksen en zijn zoon Hendrik weigerde den koning leenhulde te doen voor de hertogdommen Saksen en Thuringen. Bij den weerspannigen hertog sloten zich Erchanger van Zwaben en Arnulf van Beieren aan, die het oppergezag van koning Koenraad weigerden te erkennen. Een zwaren strijd had deze te voeren, en toen hij zijn einde voelde naderen, ried hij zijn broeder Everhard aan, niet naar de koninklijke waardigheid te staan, maar deze over te laten aan den machtiger hertog van Saksen.

Zoo geschiedde. Everhard bleef hertog van Frankenland en hertog Hendrik werd koning, niet zonder strijd evenwel, want de hertog van Beieren, die zelf gaarne koning der Duitschers ware geworden, en de hertogen van Zwaben en Lotharingen kwamen tegen hem in verzet.

En thans, nu Hendriks zoon Otto met de koningskroon was getooid, rees spoedig nieuwe strijd. De jonge koning had hertog Everhard van Frankenland, denzelfde, door wiens belangeloosheid de overleden koning de kroon had verworven, beleedigd. Ever-

hard zwoer zich te wreken en vond steun bij Thankmar, Otto's stiefbroeder, die meende door den koning in zijn erfdeel verkort te zijn.

Nog hachelijker werd de toestand van Otto, daar ongeveer te zelfder tijd een opstand in Beieren uitbrak. Hier was hertog Arnulf gestorven, wiens oudste zoon Everhard het bestuur over het hertogdom had aanvaard zonder de toestemming des konings te vragen, ja, dezen zelfs weigerde te erkennen.

Het eerst viel koning Otto in Beieren, verdreef Everhard, droeg het land op aan Berchtold, een broeder van den overleden hertog, en stelde tevens den tweeden zoon van dezen, Arnulf, tot paltsgraaf aan, aldus de hertogelijke macht besnoeiend.

Nu begon de strijd tegen den hertog van Frankenland en tegen Thankmar. In den aanvang behaalden de eedgenooten overwinning op overwinning. Hendrik, 's konings jongere broeder, werd door Thankmar gevangen genomen, die hem geboeid naar zijn bondgenoot Everhard zond. Maar nu naderde koning Otto met een machtig leger en trok tegen den Erisburg op, waarbinnen Thankmar zich verschanst had. Diens krijgslieden openden de poorten, Thankmar vluchtte in de kerk, vertrouwende dat zijn vijanden deze heilige wijkplaats zouden eerbiedigen. Maar de woeste krijgers hadden geen ontzag voor het gewijde gebouw, zij liepen de deuren open en stieten Thankmar in de nabijheid van het altaar neer.

Hertog Everhard van Frankenland voelde zich thans tegen de koninklijke wapenen niet meer opgewassen en verzocht Hendrik, die nog in gevangenschap zuchtte, hem in de genade van zijn koninklijken broeder aan te bevelen. Deze willigde het verzoek in, maar op de zonderlinge voorwaarde, dat de Frankische hertog met hem een geheim en vast verbond tegen Otto zou sluiten. Hendrik had het nooit kunnen vergeten, dat hij, de in het purper geborene, aan zijn ouderen broeder ondergeschikt moest zijn, en nu hoopte hij met Everhard's hulp zich van de Duitsche koningskroon meester te maken. Everhard nam den voorslag aan en het verbond werd gesloten.

Hendrik snelde nu naar zijn broeder, sprong voor den weerspannigen hertog in de bres en verkreeg van Otto, die altijd tot vergeven geneigd was, dat Everhard zijn hertogdom mocht behouden. Thans werd in het geheim de opstand voorbereid, waarbij hertog Giselbert van Lotharingen zich aansloot. Het was voor den koning een hachelijke tijd, te meer daar de Wenden van de binnenlandsche be oeringen gebruik maakten, om een nieuwen inval in het rijk te doen.

Maar Otto kwam zegevierend uit den strijd. Everhard van Frankenland sneuvelde, Giselbert van Lotharingen verdronk bij een poging om te ontvluchten, en Hendrik verzoende zich in den Kerstnacht van het jaar 941 met zijn broeder, wiens trouwste bondgenoot hij sedert was.

Thans was de vrede in Duitschland geheel hersteld en kon Otto rustig werken aan de uitbreiding van het koninklijk gezag. Hij volgde niet het voorbeeld zijns vaders, die van het Duitsche rijk een bondsstaat wilde maken, maar wilde de monarchie van Karel den Groote herstellen, met de hertogen niet als zelfstandige vorsten, maar als eerste dienaren des konings.

Wanneer er een hertogdom openviel beleende hij daarmee slechts zulke mannen van wier trouw hij volkomen zeker was of schafte de hertogelijke waardigheid af en liet het land door graven besturen. Zijn broeder Hendrik werd hertog van Beieren, zijn zoon Ludolf hertog van Zwaben, zijn schoonzoon Koenraad den Roode, met zijn dochter Luitgarde gehuwd, hertog van Lotharingen. Frankenland en Saksen werden door graven bestuurd. Zoo was Duitschland eindelijk weer één geworden en

had koning Otto, naar het voorbeeld van den grooten Karel, het geheele rijksbewind in zijn hand vereenigd.

Toch zou nog eenmaal een binnenlandsche strijd ontbranden. In 951 werd koning Otto door Adelheide, de jeugdige weduwe van Lotharius van Italië, tegen haar vijand en verdrukker, Berengarius van Ivrea, te hulp geroepen. De Duitsche koning trok over de Alpen, veroverde Lombardije, huwde te Pavia in tweeden echt met Adelheide (zijn eerste gemalin Editha was reeds lang overleden) en zette zich daar de ijzeren kroon der Longobarden op het hoofd.

Deze machtsuitbreiding leidde tot tweespalt in de koninklijke familie. Ludolf en Koenraad koesterden reeds geruimen tijd een wrok tegen hun oom Hendrik, omdat deze in de gunst des konings de eerste plaats innam. Toen nu alleen hertog Hendrik uit den veldtocht naar Italië eer en voordeel plukte en daardoor een vergrooting van zijn gebied verkreeg; toen koningin Adelheide een zoon ter wereld bracht, wien wellicht eenmaal, met voorbijgaan van Ludolf, de koningskroon zou ten deel vallen, kwamen de beide jeugdige hertogen in opstand. De rijksdag te Fritzlar verklaarde hen als landverraders van hun hertogdommen vervallen, en in alle Duitsche gouwen ontbrandde de burgeroorlog. Hierbij kwam een nieuwe inval der Magyaren, naar men zei, door de opstandelingen in het land geroepen. Dit vervreemdde vele aanhangers der beide hertogen van hen, en weer behaalde koning Otto de overwinning. Koenraad van Lotharingen onderwierp zich het eerst en riep de genade des konings in. Ook Ludolf legde eindelijk de wapens neer en beloofde op den rijksdag te Fritzlar te zullen verschijnen, om daar zijn vonnis te vernemen.

Maar hij wachtte dezen dag niet af. Toen koning Otto in de nabijheid van Berka in Thuringen ter jacht was, naderde hij hem in een eenvoudig gewaad, wierp zich voor hem op de knieën en smeekte hem om vergiffenis. Otto schonk hem vergeving, maar de hertogelijke waardigheid werd Ludolf en Koenraad niet hergeven.

Koenraad sneuvelde het volgend jaar in den slag op het Lechveld tegen de Maggyaren. Ludolf, aan het hoofd van een leger naar Italië gezonden, waar Berengarius van Ivrea het hoofd weer had opgestoken, bezweek in 957 te Piomba aan een hevige koorts.

Otto, in 962 door den Paus te Rome tot keizer gekroond, regeerde nog tot 973 en overleed in den ouderdom van 61 jaar. Met hem daalde een der grootste en machtigste vorsten van Duitschland ten grave.

Het oude erf,
door
J. Vesters Jr.

III.

‘Dag, Wout. Als je er niets op tegen hebt, loop ik zoo ver met je op.’

Wouter van der Willigen, een stevige, jonge boer van een eind in de twintig, zag op het hooren van die stem verwonderd op en keek in het weinig sympathieke gezicht van Marinus Swinkels.

‘Wat moet die van me hebben?’ dacht Wout.

‘Nou, is er iets tegen?’ vroeg Marinus, daar Wout niet dadelijk antwoordde.

‘Welneen, de weg is breed genoeg voor ons beiden,’ zei de jonge boer. ‘Maar ik was er in den laatsten tijd niet aan gewoon, dat je op mijn gezelschap gesteld was.’

‘Daar is wel iets van aan, maar daar we toevallig allebei naar de stad moeten.... Je hebt daar een mooi beest, Wout,’ vervolgde hij, met de hand op den rug der koe kloppend, die de jonge boer aan een touw voortgeleidde.

‘Ja, een best beest, en de prijzen zijn hoog, nou de grenzen weer open zijn.’

‘Je wilt er dus van profiteeren,’ zei Marinus lachende. ‘Ja, de oude Van der Willigen is fortuinlijker met zijn vee dan de Iepenboer. Hij mocht hem wel een stuk vee cadeau doen.’

‘Van Gaasdonk heeft geen cadeau's noodig, Marinus....’

‘Zeg dat niet te hard, Wout.’

‘.... Al is hij ongelukkig geweest met z'n vee,’ vervolgde Wout, zonder op de onderbreking acht te slaan, ‘hij is nog genoeg bij kas, om andere beesten te koopen.’

‘En de hypotheek op z'n boerderij,’ tergde de jonge Swinkels.

‘Nou, wat zou dat? Hebben jullie er dan ook geen op?’

‘Ja, maar, het moet 'm niet de hypotheek alleen zijn, die hem dwars voor de maag zit.’

‘Wat bedoel je daarmee, Marinus?’ vroeg Wout weer, die alle moeite had om zijn kalmte te bewaren.

‘We zullen dat maar liever laten rusten,’ hernam de jonge Swinkels schijnbaar onverschillig. ‘Ik zie, dat je je kwaad maakt, en daarvoor heb ik het niet gezegd.’

‘Neen, ik wil weten wat er van is, of wat misschien kwaadsprekers vertellen,’ antwoordde Wout scherp.

‘Is dat laatste op mij gemunt? - Neen, Wout, het is geen kwaadsprekerij. Je zult het zelf gauw genoeg gewaar worden. En het zal me benieuwen, of de oude Van der Willigen zijn toestemming zal geven tot een huwelijk tusschen jou en Truda, als hij weet....’

‘Marinus!’ - Wout bleef staan en scheen, naar de uitdrukking van zijn gezicht en zijn houding te oordeelen, veel lust te hebben, een vechtpartij te beginnen.

‘Zei ik niet, dat je je kwaad maakt? En waarom? Alleen omdat ik je vader voor te verstandig houd, om jou te laten trouwen met....’

‘Je bent jaloersch, dat is de heele zaak. Maar het staat je niet mooi, daarom....’

‘Jaloersch!’ viel de ander hem in de rede. ‘Ik jaloersch! En waarop?’

‘Toch is het niets dan jaloezie, Marinus.’

‘Loop heen met je jaloezie. Ik gun jou je Truda, als je ze ten minste nog wil en de oude Van der Willigen geen bezwaar maakt.’

Wout had het liefst geen woord meer met den jongen Swinkels gewisseld, maar van den anderen kant begreep hij aan diens toespelingen, dat deze iets wist. Het was natuurlijk niet waar, het kòn niet waar zijn: op zijn Truda viel niets te zeggen. Maar hij wilde weten, wat er verteld werd, welke praatjes werden rondgestrooid, en daarom zei hij, zich zelf tot kalmte dwingend:

‘Maar vertel me nou eens, Marinus, waarom ik Truda niet zou willen en waarom mijn vader bezwaar zou maken.’

‘Ik heb je al gezegd, dat ik je vader voor een verstandig man houd, die niet de dochter van een bedelaar tot schoondochter zal willen....’

‘Van Gaasdonk een bedelaar? Praatjes!’

‘Hij is het of hij wordt het.’

‘Dan wil ik Truda nog!’ riep Wout uit, tot het uiterste geprikkeld.

‘Ook als ze een broer heeft, wiens plaats in de gevangenis is?’

Door deze onthulling was Wout een oogenblik als verpletterd.

Marinus genoot van zijn triomf. ‘Zei ik je niet, dat ik geen reden had jaloersch te zijn? Geloof je me nu?’

‘Neen, je liegt!’ schreeuwde Wout, ‘je liegt!’

De jonge Swinkels kreeg nu eerst het besef dat hij te ver gegaan was, verder dan zijn vader zou goedvinden. Maar het genot, dat hij smaakte, nu hij het ontdane gezicht van Wout zag, in diens trekken

de marteling las, die zijn ziel verscheurde, was met geen geld te betalen.

Wout wankelde voort meer dan hij ging. Hij had, na het protest, dat hij had uitgeschreeuwd, niet meer de kracht en den moed het gesprek voort te zetten. Hij wist niet, of hij nog wel het recht had iets te zeggen.

Marinus stapte door, Wout langzaam achter hem aan, en steeds grooter werd de afstand, die hen van elkander scheidde. Wout verwenschte de koe, die hij bij zich had. Zonder het dier zou hij teruggesneld zijn naar het dorp, naar de Iepenhoef, om uit den mond van Van Gaasdonk, uit dien van Truda te vernemen, dat wat Marinus hem gezegd had kwaadsprekerij, laster was.

Nu moest hij vooruit, met in het hart den angel, dien de woorden van Marinus daarin hadden achtergelaten.

Wout onderzocht zijn geweten en de diepste schuilhoeken van zijn hart. Men had Truda en hem een passend paar gevonden: hij had stevige handen en kon goed werken, Truda kende het huishouden, het bestier van stal en hof. Van der Willigen was een gezeten man en zou zijn eenigen zoon een mooi sommetje nalaten. Maar ook de Iepenboer zat er warm bij, en mocht al het aandeel, dat elk der kinderen eenmaal zou krijgen, niet zoo groot zijn als dat van Wout, het was toch in ieder geval een niet te versmaden bedrag.

Maar als het nu eens waar was, dat Van Gaasdonk niets meer bezat? - In de eerste opwelling van drift had Wout Marinus toegeroepen, dat hij ook dan nog Truda wilde. Meende hij dat ook? - Zou hij bij kalm nadenken, nuchter de dingen der werkelijkheid beschouwend, niet van gedachten veranderen?

En wat zou zijn vader zeggen en doen? Tot tweemaal toe had Marinus spottend beweerd, dat die een verstandig man was. Wout had zeer duidelijk de bedoeling dier woorden doorzien. Geheel zonder vrees was hij niet. Geld was wel niet de eenige, maar toch een zeer belangrijke maatstaf bij zijns vaders oordeelvellingen en besluiten. Het zou moeite kosten en strijd, hem zich met het denkbeeld eener arme schoondochter te doen verzoenen.

Toch was dit nog niet het ergste. Behelsde die andere beschuldiging van Marinus waarheid, dat de plaats van Truda's broer in de gevangenis was? Truda's broer, - Geert kon het niet zijn, het moest Hein wezen. En nu viel Wout de voorspelling van zoo menigen voorzichtigen dorpeling in, dat het met Hein verkeerd moest afloopen, dat zijn beenen niet sterk genoeg waren om de weelde van het stadsleven te dragen.

Hein's plaats was in de gevangenis. Hij was er dus nog niet in. Maar zou hij er dan komen? Door wiens toedoen? En àls hij er kwam, àls de eerlijke naam van Van Gaasdonk was geschandvlekt, zou hij dan toch dien naam aan den zijne willen verbinden? Zou zijn vader dat gedoogen?

Wat al vragen volgden, als in een stormaanval, elkaar in Wout's hoofd op. Er waren er, die hij niet kon, die hij nog niet durfde beantwoorden, maar boven alles uit klonk luid de stem van zijn hart, die trouw beloofde aan Truda wat er ook mocht gebeuren. Zij was en zij zou de zijne zijn. Op haar kleefde geen smet. Zij was en bleef het kind met het gouden hart, het zacht gemoed, den helderen oogopslag, de welluidende stem. En te liever zou ze hem zijn, naarmate meer ongeluk en rampspoed haar mocht treffen.

Was alles waar wat Swinkels hem gezegd had, dan zou Truda dubbel behoefte hebben aan steun, aan een krachtige, trouwe hand, die haar zou geleiden op het levenspad. Die steun zou hij zijn, die krachtige, trouwe hand hij haar bieden.

Dit voornemen rijpte in zijn hoofd en in zijn hart, terwijl hij verder alleen den weg naar de stad aflegde. Toch kon hij, hoe zeker hij ook was van zich zelf, het gevoel van angst niet geheel verdrijven, dat hem bekroop, als hij dacht aan de onbekende toekomst. Marinus' woorden suisden hem zonder ophouden in de ooren, en hij vroeg zich af, wat er toch mocht gebeurd zijn, wat Swinkels wist. Eergisteren nog was Wout op de Iepenhoef geweest, waar alles was als gewoonlijk. Wat kon er dan in dien korten tijd zijn voorgevallen?

Wout haastte zich, op de markt zoo spoedig mogelijk van zijn koe af te komen. Hij had geen geduld, een hooger bod af te wachten, en waagde er een standje van zijn vader aan, die misschien over die koopsom niet tevreden zou zijn. Hij wilde naar het dorp terug, hij moest den Iepenboer, hij moest Truda spreken; zekerheid moest hij hebben.

Op de markt zag hij verschillende bekenden. Zouden ze al iets weten, hem wat zeggen of vragen? Van den eenen kant hoopte Wout het, om van de pijnigende onzekerheid verlost te worden; van den anderen kant vreesde hij er voor.

Men maakte wel een praatje met hem, vond dat hij zijn koe veel te goedkoop verkocht had, noodigde hem uit nog wat te blijven - in dezen slappen tijd kwam het op een uur vroeger of later thuis zijn niet aan - maar geen woord over den Iepenboer of over Truda.

‘Wat ben je gejaagd, Wout, scheelt er iets aan?’ vroeg er een.

‘Welneen, wat zou er aan schelen? Maar ik moet weg. Tot ziens!’

En haastig sloeg hij den terugweg in naar het dorp, nageoogd door zijn kennissen, die over deze ongewone manier van doen het hoofd schudden.

Wout liep vlug door, zonder om te zien, tot hij zich, toen hij bijna de stad uit was, plotseling bij zijn naam hoorde noemen.

Was dat Truda's stem niet?

Hij bleef staan en keek om. Truda stond in een winkel in de deuropening en wenkte hem. ‘Ik wou je maar even goeden dag zeggen en vragen wat er aan de hand is, dat je zoo'n haast hebt.... Maar je ziet er niet goed uit, Wout, wat scheelt er aan?’

‘Ik moet je spreken, Truda.... ik kan hét je hier niet zeggen.’

‘Je doet me schrikken, Wout,’ zei het jonge meisje verbleekend; ‘wat is er dan gebeurd?’

‘Gebeurd? Weet je dan niets?’ hernam Wout.

‘Ik begrijp je niet, Wout.’

‘Kom mee, Truda, dan zal ik je alles vertellen.’

‘Ik heb nog een paar boodschappen; kan je even wachten, Wout?’

‘Doe die boodschappen maar een anderen keer, Truda, en kom nu mee.’

Het jonge meisje durfde niet weigeren. De angst van Wout greep ook haar aan. Even nog ging ze in den winkel terug, en het volgende oogenblik stapte ze naast haar verloofde voort.

Als bij afspraak zwegen ze zoo lang ze nog in de stad waren. Toen ze de laatste huizen achter den rug hadden, verbrak Truda het zwijgen. ‘Nu, Wout, wat is er? Je hebt zeker iets gehoord, want ik weet niets.’

Wout had er nu spijt van, dat hij er over begonnen was. Daar Truda van niets wist, moest Marinus hem zeker maar wat op den mouw gespeld hebben, om hem angst aan te jagen. Hij was zoo dwaas geweest, daar geloof aan te slaan en nu ook Truda angstig te maken. Ze zou het kinderachtig van hem vinden, als ze hoorde wat er aan de hand was geweest, hoe hij door een kwaadaardig praatje de kluts totaal was kwijt geraakt.

‘Och, Truda, het is eigenlijk heel dom van me, dat ik me zelf zoo van streek heb laten maken en jou zoo onverwachts op het lijf ben gevallen.’

‘Maar was het dan zoo erg, Wout, en wie heeft het verteld?’

‘De jonge Swinkels,’ zei hij. - ‘Ik had moeten begrijpen, dat hij het maar verzon om me bang te maken.’

‘Heb je 'm op de markt gezien, Wout?’

‘Neen, hij is met me opgeloopen. Ik gaf wel niet veel om zijn gezelschap, maar ik kon het hem toch moeielijk verbieden.’

‘En wat heeft hij nu eigenlijk gezegd? Iets van mij? En heb je dat kunnen gelooven?’ vroeg ze verwijtend.

‘Neen, Truda, niets van jou. Dat had hij niet moeten wagen.,.. waarachtig neen....’

‘Goed, Wout, maar wat dan?’

‘Och, laten we daar maar liever niet meer over praten.’

‘Neen, Wout, we moeten voor elkaar niets verborgen houden. Ik heb er recht op het te weten. Zeg het dus ronduit zonder iets voor mij te verzwijgen, en zeg het me precies zooals hij het gezegd heeft; want het moet toch wel erg zijn, datje daarvan zoo in de war bent geraakt.’

‘Nu dan, Truda, Marinus zei, dat je vader een bedelaar is of het wordt.’

‘En wat heb je daarop geantwoord?’

‘Dat ik je dan nog zou willen, Truda.’

‘Je bent een beste jongen, Wout, en ik dank je voor dat woord.’

‘Ik meen het, Truda.’

‘Maar was dat nu alles, Wout?’

De jongeman aarzelde even.

‘Je weet wat ik je gezegd heb: we mogen niets voor elkaar verborgen houden.’

‘Het kost mij moeite het te zeggen, Truda....’ En toen haastig om er van af te zijn: ‘Marinus zei, dat je een broer had, wiens plaats in de gevangenis is.’

Truda bleef staan en verschoot van kleur. ‘Hein,’ mompelde ze.

‘Hij heeft geen naam genoemd,’ haastte Wout zich er bij te voegen. ‘Ik heb er hem geen tijd toe gelaten, want ik zei, dat hij het loog.’

Truda zweeg. De kleur vlood weg uit haar gezicht en schrik sprak uit haar oogen, die ze angstig, bijna smeekend, op Wout vestigde.

‘Maar Truda!....’ - ‘Het is toch niet waar?’ wilde hij vragen, doch hij dwong die woorden terug.

‘Wout! Wout! ik ben zoo bang!’ borst ze uit.

‘Maar spreek dan toch, Truda, reken toch op mij, vertrouw me,’ zei de jongeman. ‘Weet ge dan iets van Hein?’

‘Dat niet! dat niet!’ hernam Truda, met een afwerend gebaar. ‘Maar hij maakte veel geld op, hij had schulden, en moeder, die er niet met vader over durfde spreken, stopte hem dikwijls wat toe.’

‘Dat was verkeerd,’ zei Wout.

‘Dat was het,’ beaamde Truda, ‘en ik heb het moeder meer dan eens gezegd, ik heb ze gewaarschuwd, maar ze is altijd zoo gek met Hein geweest.... O, als hij nu maar niet.... o, het zou verschrikkelijk zijn, Wout.... in de gevangenis....’

‘Je moet je niet dadelijk het ergste voorstellen, Truda,’ trachtte de jongeman haar te kalmeeren. ‘Misschien heeft Swinkels iets van die schulden gehoord en heeft hij er de rest maar bij verzonnen. Ja, dat moet het zijn, Truda.’

Het jonge meisje luisterde niet naar zijn troostwoorden. Ze hoorde zijn stem, maar wat hij zei ging als een ijle klank haar oor voorbij. Zij dacht aan het schrikbeeld der gevangenis, der schande, aan haar ouders, haar eigen toekomst, haar verwoest geluk....

'Dat we arm werden zou te dragen zijn, maar de schande.... onze goede naam onteerd.... je te moeten verliezen, Wout....'

'Truda, heb je dan geen vertrouwen in mij? Denk je, dat iets ter wereld buiten jou mij van je zou kunnen scheiden?.... Wat ken je me slecht, Truda!'

'Wout, ik zou het niet mogen aannemen, aan jouw eerlijken naam mijn geschandvlekten naam niet mogen verbinden.'

'En als ik het wil, Truda? Als ik je herinner aan het woord, dat je me gegeven hebt? - Maar is het niet dwaas, ons het ergste voor te stellen? Hoor eens, Truda, ik ga met je mee naar de Iepenhoef, ik zal met je moeder spreken, ze moet me alles

eerlijk vertellen. Heeft Hein schulden, dan zullen we wel een middel vinden om die te betalen. En dan zal ik eens naar Hein toegaan en hem zeggen waar het op staat: dat hij van huis geen cent meer te verwachten heeft. Wil hij verder nog gekke dingen doen, dat moet hij weten, maar we trekken er ons niets van aan. - Ben je nou tevreden en gerust, Truda?'

'Ja, Wout,' zei ze met den mond, maar zelfs de vastberaden woorden van haar verloofde hadden de onrust in haar hart niet kunnen verdrijven. 'Gevangenis, schande! - gevangenis, schande!' - klonk het haar onophoudelijk in de ooren.

(*Wordt vervolgd.*)

De nieuwe aartsbisschop van Keulen.

Onder de uitgestrektste en meest bevolkte diocesen ter wereld neemt het aartsbisdom Keulen met zijn meer dan drie millioen geloovigen een der eerste, zoo niet de eerste plaats in, en meer dan eens is er sprake van geweest, het diocees te splitsen en het eerbiedwaardige Aken tot de zetelplaats van een bisschop te verheffen.

Voor ons, Nederlanders, zijn aan het diocees Keulen oude herinneringen verbonben. Toen koning Dagobert omstreeks 630 te Utrecht een kerk of kapel stichtte, toegewijd aan den H. Thomas, stelde hij de kerk van Utrecht onder het bestuur van den bisschop van Keulen, met de bepaling, dat deze voor de verkondiging van het H. Evangelie zou zorg dragen aan de Friezen in en om Utrecht.

Omstreeks 794 werd Keulen tot aartsbisdom verheven en het bisdom van Utrecht als suffragaan daaraan onderhoorig. Sinds dien tijd was het diocees van Utrecht kerkrechtelijk aan Keulen als zijn metropolitaan onderworpen, totdat het in 1559 zelf aartsbisdom werd.[1)]

Eeuwenlang waren de aartsbisschoppen van Keulen tevens een der drie geestelijke keurvorsten - Mainz, Keulen en Trier - en oefenden als zoodanig grooten invloed uit op de geschiedenis van het Duitsche rijk.

MGR. DR. ANTONIUS HUBERTUS FISCHER,
de nieuwe Aartsbisschop van Keulen.

Met het neerleggen der Duitsch-keizerlijke waardigheid door Frans II in 1806 hield het ambt van keurvorst vanzelf op, nadat reeds in 1802 aan de aartsbisschoppen van Keulen en Trier de keurvorstelijke waardigheid was ontnomen.

Op het Congres te Weenen werd de Rijnprovincie aan Pruisen toegewezen en werd Keulen een Pruisische stad. Freiherr von Droste zu Vischering is een der meest bekende aartsbisschoppen uit de eerste helft der negentiende eeuw geweest. Uit de

1) Zie het uitmuntende 'Algemeen Overzicht der Kerkgeschiedenis van Noord-Nederland,' door pastoor Coppens te Schiedam, waarvan onlangs een tweede druk verscheen.

tweede helft, den bitteren tijd van den Cultuurkamp, is niet minder bekend de nobele figuur van den aartsbisschop Melchers, die, vervolgd en verbannen, in de hoofdstad der Christenheid een schuilplaats vond en door Pius IX tot het kardinalaat werd verheven.

Lange jaren was het aartsbisdom verweesd, tot in 1885 Mgr. Krementz werd aangewezen om den zetel van den H. Maternus in te nemen. In 1899 werd deze bij zijn overlijden opgevolgd door Mgr. Simar van Paderborn, die nog geen drie jaar met de aartsbisschoppelijke waardigheid is bekleed geweest en wien thans door het kapittel tot opvolger is gegeven Mgr. dr. Antonius Hubertus Fischer.

De nieuwe aartsbisschop werd in 1840 te Gulik geboren, bezocht het gymnasium te Keulen, de universiteit te Bonn, werd in 1863 priester gewijd en was niet minder dan een kwarteeuw werkzaam aan het gymnasium te Essen, waarbij hij nog tijd voor hulpverleening in den parochialen dienst en voor journalistieken arbeid vond. Hij verwachtte in 1888 een professoraat aan de universiteit te Bonn, toen de kardinaalaartsbisschop Krementz hem eerst tot domcapitularis, daarna tot zijn coadjutor benoemde. Veertien jaar lang heeft hij eerst Mgr. Krementz, daarna diens opvolger, Mgr. Simar, ter zijde gestaan, tot hem thans de volle zwaarte van het aartsbisschoppelijk ambt op de schouders is gelegd.

Zoo iemand dan is Mgr. Fischer daarop voorbereid, van wien, veertig jaar geleden, de kardinaal-aartsbisschop von Geissel het getuigenis gaf, dat hij om zijn krachtig gestel, werklust, solide karakter, groot talent en goed gedrag ‘voor alles bruikbaar’ was. De uitkomst heeft de juistheid van dat getuigenis schitterend bewezen.

EEN LUIPAARD ALS TREKDIER GEBEZIGD, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

Bij de Platen.

Een luipaard als trekdier. -

Het zal slechts weinigen onzer lezers vergund zijn geweest, den luipaard als trekdier gebezigd te zien. Want vooreerst loopt men niet iederen dag dezen vertegenwoordiger van het kattengeslacht tegen het lijf - men moet er een bezoek aan een diergaarde voor over hebben - en op de tweede plaats laat niet iedere luipaard, zelfs niet iedere getemde luipaard zich voor dat emplooi vinden.

In Duitsch-Oost-Afrika intusschen, waar de luipaard veelvuldig wordt aangetroffen, heeft men proefnemingen in dien geest gedaan, die als welgeslaagd waren te beschouwen. Als een luipaard heel jong gevangen wordt, dan went hij zich aan de menschen, en al wordt hij nooit zoo tam als een hond, zijn wilde eigenschappen legt hij toch af. Men kan het een en ander met hem beginnen, en sommigen is het gelukt, den luipaard de functie van trekhond zooal niet met groote blijmoedigheid, dan toch met zekere gedweeë gelatenheid te doen verrichten.

Zulke proefnemingen zullen intusschen wel uitzonderingen blijven, vooreerst omdat de luipaarden nu niet zóó talrijk zijn, en op de tweede plaats omdat zelfs een tamme luipaard toch altijd een luipaard blijft en op een gegeven oogenblik zijn oude aard weer boven komt. En die aard eigent hem minder voor huiselijke diensten.

[Nummer 48-49]

Onze kerstplaten.
Naar schilderijen van Murillo.

Het was op een namiddag van het jaar 1628 dat een, naar zijn gewaad te oordeelen, onaanzienlijk man zich met een knaapje aan de hand voortspoedde door de straten van Sevilla en stilhield voor het huis, waar meester Juan de Castilla zijn schilderswerkplaats had. Ontvangen door een der jongere leerlingen, werden de bezoekers in een ruim vertrek geleid, waar een zestal jongelieden ijverig in de weer was groote, op ramen gespannen of tegen den muur bevestigde, lappen linnen met zoogenaamde lijmverf te beschilderen. Veelal waren het landschappen, soms ook figuren, ornamenten en wapens, waarmee ze de stof versierden om als wandbekleeding of voorhang in de huizen der aanzienlijken, of ook wel als scheepsvlag gebezigd te worden.

De kleine, donkerlokkige knaap, die, aan de knie zijns geleiders leunend, met zijn zwarte fonkeloogen de werkzaamheid der leerlingen gadesloeg, bemerkte niet eens, dat de tot een aangrenzend vertrek toegang verleenende deur was opengegaan en een ernstig, doch minzaam uitziend man, palet en schilderstok nog in de hand houdend, op hen toetrad. De oudste der bezoekers stond onmiddellijk op, en, terwijl hij den meester eerbiedig in het gelaat zag, sprak hij op vrijmoedigen toon:

‘Soñor, ik breng u hier den eenigen zoon mijner overleden zuster; de eerwaarde paters Franciscanen, bij wie hij dit voorjaar zijn eerste H. Communie deed, verzekeren mij sinds lang, dat er een schilder in hem steekt en dat ik hem les moet laten geven. De jongen zelf wil niets liever en daarom heb ik hem, op raad van Huneerwaarden, bij u gebracht. Hij is een wees, señor, en wij zijn eerzame, doch onvermogende lieden; wees edelmoedig en neem hem voor het geringe leergeld, dat wij u vergoeden kunnen; hij is braaf en gewillig en zal u gauw genoeg in de hand komen.’

Dit zeggend opende hij een oude portefeuille, die achter zijn stoel gestaan had, en legde ze met een blik van gespannen verwachting voor den meester open. Het waren teekeningen van den knaap, krabbels met rood en zwart krijt: menschen, boomen, dieren, kortom alles, wat hij dagelijks onder de oogen kreeg. De schilder bladerde er een wijle in, knikte goedkeurend, en, met zijn rechter het jongske de donkere krullen van het voorhoofd strijkend, zoodat hij zijn beschroomde oogen tot hem moest opslaan, zeide hij:

‘En heb je dat nu allemaal zelf geteekend?’

Museum, Prado Madrid.
DE AANBIDDING DER HERDERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B.E. MURILLO.

Toen, op het bevestigend antwoord van het kind, met een vriendelijk lachje tot zijn oom:

'Welnu, vriend, toegestaan; we zullen ons best doen een schilder van hem te maken, die met zijn kunst zijn brood verdienen kan, en, zoo mogelijk, meer dan dit; laat hem maar dadelijk hier, dan zal ik hem aan het werk zetten.'

Zoo werd de tienjarige Bartholomé Estéban Murillo in de werkplaats van meester Juan de Castillo als leerling aangenomen.

Elf jaren lang bleef hij bij dezen meester en hielp hem ijverig in het vervaardigen der beschilderde tapijten, waarvan menige bestelling moest worden afgewerkt. Hij deed dezen nederigen arbeid met liefde en toewijding, blij, dat hij zijn weldoener van dienst kon wezen. Het gelukkigst was hij echter, wanneer hij in het atelier van den meester onder diens persoonlijk toezicht een Madonna of Sint Franciscus mocht schilderen voor het huisaltaar van een aanzienlijk burger; dit gebeurde echter zelden, want Bartholomé gold juist niet voor den besten van meester Juan's leerlingen. Hierom en om zijn armoede en schroomvalligen aard konden zijn vroolijke gezellen zich nog al eens te zijnen koste vermaken, waar de jongeling dan heel geduldig onder bleef, tevreden met de genegenheid zijns meesters, die hem achtte om zijn godsvrucht en nederigheid, zijn ijver en stille toewijding aan het werk.

Want de jonge Murillo was bóvenal een vroom Christen, die nimmer zijn dagelijkschen H. Dienst in de kerk der Franciscanen verzuimde, en hun onderrichtingen, waarin ootmoed en geringschatting der aardsche goederen als de zekerste weg ten Hemel geprezen werden, met kinderlijke onderwerping ter harte nam.

Zoo bleef hij opgeruimd en tevreden in zijn nederigen staat en stille hoop, van nog eenmaal door God en Zijn lieve Moeder tot grooter dingen geroepen te zullen worden. Deze roeping zou welhaast in vervulling gaan: meester Juan verhuisde naar Cadiz, zijn leerlingen gingen uiteen en de 21-jarige Murillo bleef zonder verwanten, vrienden of middel van bestaan achter. De vier eerstvolgende jaren waren de moeilijkste zijns levens: hij schilderde kleine heiligen-tafereelen, waarmeê de kooplieden, die ze hem tegen geringen prijs afkochten, ter markt gingen; van hoogere kunstbeoefening was nu geen sprake meer, wijl zijn werk uitsluitend op gemakkelijken verkoop moest gemaakt worden. Maar wat aanvankelijk een ramp scheen, werd in Gods leiding het middel tot Murillo's geluk. Toen hij een drietal jaren zoo had doorgetobd, ontmoette hij op zekeren dag een ouden kennis; het was een kameraad uit meester Juan's atelier, welke na des schilders vertrek de kunst vaarwel gezegd en dienst genomen had in het leger, dat naar de Oostenrijksche Nederlanden gecommandeerd werd. Daar had hij de meesterstukken van Rubens en andere Vlamingen bewonderd, en als hij, naar Engeland overgestoken, diens grooten leerling Antoon van Dijck aan het werk had mogen zien, waren zijn oogen opengegaan voor de bloeiende levensvolheid der vreemde kunst, waarbij die van zijn vaderstad armelijk, ouderwetsch knutselwerk geleek. Geen wonder, dat Murillo met gretige ooren de geestdriftige beschrijving van zóóveel heerlijkheden opving; in zijn kunstenaarsziel ontvonkte een verlangen, dat tot nu gesluimerd had; hij wilde ook schilder worden als die grooten, hij wilde zien en leeren - maar hoe? Geld om de verre reis te maken had hij niet en wie zou 't hem geven? Maar hij had vrienden, die hem raden konden: de goede Franciscaner paters, in wier kerk hij bij voorkeur knielde voor het beeld des Gekruisten, die hem zoo menigmaal met hartelijke woorden en vaderlijken raad getroost hadden in zijn

verlatenheid,- tot hen zou hij gaan. Men bedacht een plan, wel onzeker nog, maar met Gods bulp moest het gelukken.

Voor eenig geld, dat de goede paters hem van hun armoede afstonden, kocht hij een groot stuk linnen en beschilderde het met godvruchtige voorstellingen, welke de missionnarissen, die in de Spaansche bezittingen over zee het Evangelie verkondigen gingen, zouden meenemen. De opbrengst van dit werk stelde hem in staat te voet naar Madrid te trekken, waar een stadgenoot, die een beroemd kunstenaar was, het gebracht had tot de waardigheid van hofschilder des konings. Voor dezen, Don Diëgo Valasquez geheeten, gaf de prior van het Franciscaner klooster hem een dringenden aanbevelingsbrief mee, opdat de meester den jongen stadgenoot toegang zoude verschaffen tot de koninklijke schilderijenverzamelingen, die een groot aantal heerlijke Vlaamsche en Italiaansche kunstwerken bevatten.

Welgemoed trok Murillo over bergen en door vlakten, tot de blinkende tinnen van den koningsburcht boven de huizenmassa der stad oprezen; allereerst begaf hij zich daar naar een der Moeder Gods gewijd heiligdom, smeekte Haar om bijstand en ging daarop naar het vorstelijk atelier van zijn landgenoot.

Deze ontving den jongen man met welwillende minzaamheid, las zijn aanbevelingen, zag het meegebrachte werk door en beloofde hem zijn steun.

Daar - in de hooge kunstzalen des konings - straalde een nieuwe wereld van schoonheid voor Murillo open; hij genoot naar hartelust, studeerde dagelijks met brandenden ijver naar de groote voorbeelden en leerde in de twee jaren van zijn verblijf te Madrid meer dan in de vele van voorheen. Don Diëgo hield trouw woord: hij hielp den leergierigen jongen man met menigen nuttigen wenk en wees hem voortdurend op het eenige voorbeeld, dat de schilder naast dat zijner groote voorgangers nooit uit het oog verliezen mag: de door God geschapen schoonheid der natuur. Murillo was gelukkig, wijl hij zich meer en meer zijn talenten bewust werd, en zich rijpen voelde tot kunstenaar. Geen wonder, dat zijn eerwaardige vrienden in het vaderland zijn geluk deelen moesten; zij waren de eenigen, die wisten van zijn vertrek naar Madrid, lazen in de brieven, welke hij schreef, van zijn vorderingen, geloofden in zijn toekomstigen roem. Wijl Murillo, de in zich zelf gekeerde man, na den dood van zijn voogd geen bloedverwanten noch gezellen had, miste niemand hem in Sevilla, dacht niemand aan hem dan de vrome priesters in hun gebeden, en toen hij dan ook na twee jaren afwezigheid weerkeerde, waren zij het, die hem liefderijk verwelkomden in hun stil klooster, en hem een verrassing bereidden zoó heerlijk als de jonge kunstenaar zich niet had kunnen droomen.

Een der kruisgangen van het klooster moest beschilderd worden met tafereelen uit het leven van heiligen der Franciscaner orde, voor welk groot werk zich de kunstenaars der stad reeds hadden aanbevolen. Bij de paters stond het echter al lang vast, dat niemand dan hun beschermeling Murillo na zijn thuiskomst het zou uitvoeren. De vreugde en dankbaarheid van den schilder, die zich daar onverwacht tot een zoo vereerende en schoone taak geroepen zag, valt met geen w oorden weer te geven. Nooit nog was hij, onder aanroeping der heiligen, te wier eere het werk geschiedde, zoo vreugdevol aan den arbeid gegaan, en naarmate deze vorderde, stonden de goede paters opgetogen over zooveel schoons als het vaardig penseel van den jongen man te voorschijn tooverde. Nog nooit hadden zij een zoo heerlijken, levensechten Sint Franciscus gezien; 't was of de heilige, luisterend naar de hemelsche muziek, die een in gouden schijn hem verschenen Engel uit zijn speeltuig streelde, daar wezenlijk leefde in het wondere licht, dat zijn duistere cel binnenstroomde. Nooit hadden zij gedacht, dat uit den bedeesden jongeling een zóó geniaal man groeien zou.

De mare van de pracht der schilderingen kon niet binnen de kloostermuren besloten blijven, heel Sevilla kwam het kunstwonder zien en was verrukt over de schoonheid en heiligheid der voorstellingen, waarvan geen voorbeeld was aan te wijzen in de kerken en paleizen der stad. Wijl niemand van Murillo's reis wist, ging al spoedig het gerucht, dat hij zich gedurende twee jaren, alleen in zijn woning had opgesloten om ongestoord te kunnen studeeren. Ook uit den vreemde kwamen geestelijken en kunstlievende leeken naar het klooster om den schat der paters te aanschouwen, die dan ook niet weinig trotsch waren op hun kostelijk bezit en de heerlijke tafereelen met een voorhang bedekten, om ze slechts bij feestelijkheden te onthullen.

Murillo was op 28-jarigen leeftijd van onbekend kunstleerling plotseling een beroemd en in zijn vaderstad schier verafgood man geworden, en had dit geluk, behalve aan zijn deugd en gaven, te danken aan het vertrouwen der paters, die hem gelegenheid hadden geschonken aan een zoo groote en belangrijke opdracht zijn talenten te toonen.

Toch was zijn kunst geenszins een welgeslaagde navolging van de te Madrid bewonderde meesters; wat hij van dezen vooral geleerd had was rond zich te zien in Gods schoone schepping en het geziene naar waarheid weer te geven. Dit deed Murillo naar den aard zijner gaven, en hij deed meer: met de schoonheid van het geschapene als een bloeiende weelde in zijn ziel, droomde hij zich den luister van wat menschenoogen nooit zagen en beeldde dien af in aardsche, maar door de reine klaarheid zijner vrome fantasie verheerlijkte gedaante.

Hij was niet als de monnik-schilcter Angelico, in wiens witte mijmeringen de gestalten dezer wereld werden tot wezens van onstoffelijke hemelstatie, maar hij, de Spanjaard der zeventiende eeuw, had dit gemeen met ònze middeleeuwers: dat zijn oogen des levens schoonheid zóózeer beminden, dat hij geen hooger en waardiger praal wist dan deze om er de aardsche verschijning zijner heiligen mee te bekleeden.

Zoo werd hij niet alleen de schilder van zijn volk en zijn tijd, maar de kunstenaar, die werkte voor alle tijden en volkeren, wier godsvrucht er naar streven zoude hun daagsche daden te heiligen in den glans der Goddelijke betrachting.

Onder de eerste bestellingen, die den beroemden man gewerden, behoort die eener *Aanbidding der Herders* (blz. 377); wien dit werk heeft toebehoord, weten wij niet, maar wel, dat het tot op heden in het Prado-Museum te Madrid bewaard wordt.

Het is een fraai en bevallig schilderij, dat - en dit geldt voor alle volgende van den meester - zoowel den eenvoudigen vrome als den fijnzinnigen kunstkenner bevredigen moet.

De heilige Jonkvrouw knielt aan het hoofde-einde van het kribje, waarin de pasgeboren Heiland op een handvol stroo ligt. Maria, in haar heiligen eenvoud, heeft de witte windsels, die den kleinen Hemelkoning bedekken, weggeslagen om het arme herdersvolk, dat haar Kindje aanbidden komt, de blankheid Zijner lieve leedjes te toonen. Sint Joseph staat er bij in donkeren reismantel, geleund op zijn staf, en ziet met welgevallen naar het lieftallig Jongske, Dat met Zijn donkere oogjes de bezoekers toelacht.

Al het gulden licht valt op de Moeder en het Kind; hoe heerlijk fijn is dat jeugdig hoofdje der Uitverkorene, met de kastanjebruine, zedig glad gestreken haren half onder den grijs-geligen sluier; hoe vroom en zachtzinnig blikt ze op haar kleinen Heer! Ze heeft slechts oogen voor Hem alleen, ze leeft slechts in de weelde Hem te mogen koesteren en met haar kuische handen Zijn hulpeloosheid te verzorgen.

Er is meer milde menschelijkheid in deze knielende Moeder dan in de hoog en streng tronende Madonna onzer middeleeuwsche schilders. Deze is zacht en beminnelijk als een gelukkige moeder, de hunne is stil en statig onder haar diamanten kroon: de Koningin des hemels, wier Kindje een kleine Koning is, Die met zegenend handje Zijn wereldrijk beheerscht. Murillo's Kindje lacht zoo zacht en ligt als een heel mooi aardsch wichtje in Zijn witte doeken. Toch denken wij daarbij geen oogenblik aan ontwijding der heilige stof, want het is Murillo's gulden licht, dat de Moeder met haar Kind heft in hemelsfeer.

Zie daarnaast de herders; zij hebben hun kudden verlaten en zijn gekomen, vol geloof en blijdschap, en offeren nu in den eenvoud huns harten het beste, wat ze bezitten: een pas geschoten stuk gevogelte, een blank lam, een mand eieren. Er ligt een glans van naïeve verrukking op het ruwe gelaat van den knielenden man, zijn blijde oogen en verweerde handen aanbidden het zoete Kind, en zijn gezellen komen nieuwsgierig naderbij om eveneens het Goddelijke Wicht te zien en hulde te doen en hun gaven te leggen aan de voeten der lieve Moeder.

In het geheele tafereel ligt die kinderlijke vertrouwelijkheid met het heilige, welke onzen ouden dichter zingen deed:

- Wij kloppen bij de lieve Moeder aan
En vragen of wij even mogen binnengaan.
- Wel herders komt, maar weest toch stil:
Mij dunkt, het zoete Kindeke wat slapen wil.[1)]

Ongetwijfeld heeft Murillo in zijn latere werken nog grooter kunstenaarsbekwaamheden ontwikkeld, maar zeker is, dat hij hier reeds het meesterschap toonde te bezitten, welks gaven de Christenheid aller eeuwen een vrome verheuging zouden zijn.

Het was omstreeks den tijd, waarin hij deze Aanbidding schilderde, dat de godvruchtige en door gansch Sevilla vereerde meester de liefde verwierf eener even brave als schoone jonkvrouw, uit een der eerste familiën van de stad stammende: Dona Beatriz de Cabrera y Sotomayor, met wie hij in 1648 in den echt vereenigd werd. Van dit oogenblik af beijverden de vrome echtgenooten zich hun huisgezin te vormen naar het heilig voorbeeld van Nazareth, en nooit schooner heeft de schilder dit streven tot leering der geloovigen in beeld gebracht dan op de schilderij, waarvan blz. 380 ons een reproductie vertoont.

Ze geeft een kijkje in de sobere woning te Nazareth. De H. Moeder, bezig met de nederige bezigheid van garenwinden, een mandje met naaiwerk naast zich, ziet met een glimlach van innig welgevallen, hoe de kleine Jesus in kinderlijke vertrouwelijkheid Zich vermaakt met de onnoozele, Hem ganschelijk toegewijde dieren: een guitig wit hondje en een kleinen vogel, die zich op Kindjes handje zoo veilig voelt als in de vrije lucht.

De voedstervader, naast zijn werktafel met gereedschap gezeten, neemt vroolijk deel aan het kinderlijke spel; mét zijn rechter omvat hij het aan zijn knieën leunend Goddelijk Jongske, terwijl zijn linker op het oolijke diertje wijst. Er is geen schijn van ontwijding der Goddelijke majesteit van het Kind, in het feit, dat ook de onbezielde wezens zich vertrouwelijk leenen ter verheuging van een God, Die kind wilde worden, in alles, dus óók in kinderlijk spel, den kinderen der menschen gelijk.

1) Uit de Pastoralen der 18d'eeuwsche Paters Jesuïeten. Kerstl. van Alb. Thijm.

Zooals in Bethlehem's kouden stal de os en het ezeltje met hun dierlijke warmte de verkleumde leedjes van het Godskind koesterden, nemen hier het hondje en de kleine vogel deel aan Zijn vroolijke spelen, waarin 's hemels engelen hun welbehagen hebben.

Zoo ooit dan heeft hier de kunst in niet minder overredende taal dan de welsprekendste onderrichting den geloovigen het beeld voorgehouden van het Christelijk huisgezin: het Goddelijk Kind, spelende onder de hoede Zijns voedstervaders, de gelukkige Moeder met haar naaldwerk in de weer.

Zeker heeft de even kunstkundige als vrome schrijver Alberdingk Thijm ook déze schilderij voor oogen gehad, toen hij schreef:

‘Aan de dochters, aan de vrouwen heeft onze Zaligmaker een zediger rol [dan die des Priesterschaps] toebedeeld. Wij zien in het Evangelie dat Jesus Zijne jongeren tot priesters en bisschoppen of oversten der Kerk aanstelt; maar de heilige vrouwen, die Hij met Zijne nabijheid en heilige verwantschap of vriendschap gelukkig maakte, zijn engelen in het *huisgezin*, in de *familie*. Aldus, om te beginnen met onze nooitvolprezen, kinderlijk te beminnen maagdelijke Moeder, was Maria de vreugde van het heilig Huisgezin van Nazareth, en de vrome kunstenaars hebben er geene oneer in gezien Jesus' lieve Moeder af te beelden haar Kindje verzorgende, haar huisje reinigende, ja, werkende met schaar en naald.’

Te treffender is Murillo's voorbeeld door de schoonheid van het kunstwerk: zijn edele teekening en fraaie kleuren, den eenvoud der opvatting. Het sobere vertrek, waarin de heilige Familie zich bevindt, is Sint Joseph's timmermanswerkplaats; diens krachtige, mannelijke figuur vult den voorgrond; hij is gekleed in een donker gewaad, dat aan den hals wat wit linnen bloot laat en waarop zijn dichte lokken langs de schouders neervallen. Het overkleed, dat in volle plooien over zijn knieën hangt, is warm bruin-geel en vormt een prachtig fond voor het witte hemdje en helder-blauw rokje van het Kind, waaruit alleen de kleine voetjes komen kijken. Jesus' zacht-krullende haren zijn goudblond, de eenigszins opgeschorte mouwen laten de poezele armpjes ten déele bloot; zoo vormt het bevallige kinderfiguurtje het lichtpunt der schildering, wijl het rood en blauw van Maria's kleedij gedempt worden in den schaduwtoon. Het gelaat der maagdelijke Moeder is van een statige minzaamheid, waarbij het edele type der voorname Spaansche vrouwen den schilder ongetwijfeld voor den geest zweefde.

Murillo's liefde voor de Moeder Gods was er eene zijner jeugd; in verscheidene heerlijke schilderingen vierde hij het Mysterie harer bovenmenschelijke zuiverheid, zoodat men hem met recht den schilder der Onbevlekte Ontvangenis noemen mag. Deze zoete devotie hadden hem zijn leidslieden, de Franciscaner paters, reeds vroeg ingestort en het teedere gemoed van den knaap had ze bewaard tot hij, man en kunstenaar geworden, ze vermocht uit te spreken in het werk zijner handen.

Niet minder vurig had men den jongen Murillo den Verlosser in Zijn liefelijke Kind-gestalte leeren beminnen en tot in zijn ouderdom verzuimde de schilder nimmer de feestelijke plechtigheden bij te wonen, die in het Franciscaner klooster der stad ter eere van het Mysterie der Menschwording gevierd werden. Zijn teedere godsvrucht voor de H. Kindsheid onzes Heeren beleed hij in eenige werken, die de zachte verrukking ademen van heel oude Kerstliedekens. Onder de bekendste is zijn *Goddelijke Herder* (blz. 384), evenals de beide vorige bewaard in het Prado-Museum te Madrid. In een zonnig dal graast rustig de kudde, zoetjes gehoed door, den Goddelijken Herder; maar één schaapje heeft, in roekeloozen overmoed, de bloemrijke weide verlaten en de dorre rots beklommen. En de kleine Herder, die Zijn vriendje

miste, is opgestaan, en, leunend op Zijn staf, heeft Hij de kudde alleen gelaten om, aldoor lief roepend, het verlorene te gaan zoeken. Met Zijn zachte witte voetjes heeft Hij langen tijd over scherpe steenen en door spitse distels gedoold, tot Hij Zijn arm lam blatend liggen vond. Toen heeft Hij het vol blijdschap en in eindelooze ontferming op Zijn schouders omlaag gedragen, naar het zonnelichte dal waar het goed is te grazen met de kalme kudde. Moede rust Hij uit op een rotsblok; Hij beknort zijn eigenzinnig beestje niet, maar legt het beschermend de hand op het zachte vachtje, terwijl Zijn donkere, wonderwijze kinderoogen van onder het blanke, dicht omlokte voorhoofd den beschouwer aanzien als wilde Zijn minnelijk mondje de diepzinnige woorden zeggen: ‘Ik ben de goede Herder, Mijne schapen volgen Mij en zij hooren Mijne stem.’

Dichterlijk als de inhoud van het tafereel is de werking van licht en kleur. Het kleed van het Godskind is zacht-paars, gelaat en leedjes vertoonen de edelste, als van hemellicht overtogen vleeschkleur; de lucht, teer-blauw met wazige wolken, vormt met het Kind de heerlijkste lichtharmonie tegen de donkere rotspartij met de verspreid liggende brokken heidensch bouwwerk, symboliseerend den triomf des Verlossers.

Meer dan de eigen-kleur der dingen geeft Murillo, gelijk zijn Nederlandsche tijdgenooten, de werking van het licht weer; in zijn van diep-donker tot hel-licht geschakeerde tonenreeksen blijft de kleur ondergeschikt aan het effect van licht en schaduw, wat ook ongekleurde reproducties nog veel van de origineele schoonheid behouden doet. Zijn licht is nimmer koel-wit, maar als van goudglans doorgloeid en niettemin van een wolkachtige fijnheid, die de dichterlijke bekoring zijner kunst verhoogt.

Het schoonste stuk, dat zich van hem in het Madridsche Museum bevindt, is het op blz. 381 weergegevene, dat wij naar een Vlaamsch liedeke, welks woorden het ons herinnert, *Van Jesuken en Sint Janneken* zouden kunnen noemen. Want vertolkt het werk van den Spanjaard niet met een naïveteit, die aan alle Christenvolken sympathiek is, het licht-tintelende tafereeltje, dat de oude dichter ons volgenderwijze schildert?

> Lestmaal op een zomerschen dag,
> Hoort toe, wat ik bevalligs zag
> Van Jesu en Sint Janneken,
> Die speelden met een lammeken
> Al in dat groen, geklaverd land,
> Met een papschoteltje in de hand.
>
> Hun witte vette voetjes die waren bloot,
> Hun lippekens waren als koraal zoo rood;
> Die allerzoetste praterkens,
> Die zaten aan de waterkens;
> Het zonneken scheen er als vuur zoo heet -
> Ze deden malkand'ren met melksken bescheed.

Het is echter hier geen ‘melksken’, dat de kleine Verlosser Zijn neefje te drinken geeft en waaraan Joannes gretig de roode lipjes zet; het is water uit de beek, waarbij het kind knielt: zinrijke heenwijzing naar de Bron des Levens, Jesus Zelf, Die allen, welke in Hem gelooven zullen, het Levende Water zal te drinken geven.

Licht en stralend, als verzadigd van goudglans, die tot zelfs de donkerste schaduwpartijen met een doorzichtig gulden waas overspreidt, lijkt dit werk ons een

blik in het Paradijs te gunnen en wordt daarom terecht tot Murillo's meesterstukken gerekend.

Met een vriendelijk gebaar van Zijn blank handje wenkt de kleine Zaligmaker Zijn hemelsche gezellekens tot Zich, die met gevouwen handjes het schouwspel aanzien; ook het zachtaardige lam is neergeknield en heft als met begrijpende aandacht het kopje op naar den kleinen herder, die, op zijn staf geleund, met kinderlijke devotie den genadedronk ontvangt.

Murillo maakte behalve deze en andere, welke onze lezers uit vorige, *Illustratie*-jaargangen kennen, nog een groot aantal heerlijke schilderingen, die de kerken van zijn vaderstad en de musea van zijn land sieren en meerendeels een schitterend getuigenis afleggen van zijn godvruchtige liefde voor de Mysteriën van Maria's Onbevlekte Ontvangenis en Goddelijk Moederschap.

Museum Prado Madrid.
HET HEILIG HUISGEZIN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B.E. MURILLO.

Hij stierf als een Christenstrijder op het veld van eer, bijna met het penseel in de hand, waarmeê hij de beeltenis zijner hemelsche Moeder schilderde. In het Capucijnerklooster te Cadiz moest een altaarstuk geschilderd worden en de Minderbroeders hadden den meester aangezocht dit werk op zich te nemen. Na zijn jeugdreis had de ruim zestigjarige Sevilla niet meer verlaten, toch kon hij aan dit verzoek geen weerstand bieden; hij ging, vergezeld van enkele zijner beste leerlingen, die hem in de voltooiing behulpzaam zouden zijn. Toen hij het groote, aan de H. Catharina gewijde tafereel had ontworpen en bezig was het hoofdvak, waar de heilige, geknield aan de voeten van Maria, uit de handen van haar Goddelijken Bruidegom den verlovingsring ontvangt, te schilderen, stortte de steiger, waarop de kunstenaar stond, plotseling in. Men moest den gekwetste naar Sevilla vervoeren, waar hij kort daarna stierf.

Als zijn leven was zijn dood: kalm, godvruchtig en ganschelijk overgegeven aan Gods aanbiddelijken wil. Men begroef hem in de kerk, waar hij gedurende zijn leven uren lang de beeltenis des Gekruisten in zijn gebeden eeren kwam. Toen men hem eens vroeg, waarom hij toch altijd voor deze Kruisafneming te bidden lag, antwoordde de vrome meester: ‘Ik wacht tot de heilige mannen het lichaam mijns Heeren zullen neêrgelaten hebben van het kruis.’

Deze schilderij, waarvoor Murillo zoo vaak knielde, wordt tot heden in de sacristij der kathedraal van Sevilla bewaard.

Den derden April van het jaar 1682 nam de Verlosser Zijn geliefden en hoog begenadigden zoon tot Zich. Zijn bedroefde stadgenooten begroeven hem met groote praal op de plaats, waar hij zoo menigmaal gebeden had en richtten hem een standbeeld op vóór de door hem gestichte kunstschool, welker museum vele zijner schilderijen bevat.

MARIA VIOLA.

Kerstvrede, door Daniella.

1874. Vier jaren waren verloopen sinds den reuzenstrijd om Metz. 't Kanon had gezwegen, geen bloed vloeide meer, de wonden waren genezen behalve die het felste smarten en waarvan genezing zoo moeilijk is, de wonden geslagen in 't hart. - Nieuw graan schoot op, nieuwe bloemen geurden op de velden, in 't strijdgewoel vertreden en verwoest.

Nat doorweekt, zwart-rood geverfd was de grond geweest door bloed van vriend en vijand, uitgestroomd bij 't wederzijdsch vernielen van menschenlevens zonder tal.

Als soldaten, gehoorzaam aan hun plicht, hadden de strijders zich op de roepstem van hun vorst losgerukt van wat hen bond aan huis en haard, - dien plicht getrouw hadden zij op 't bevel van hun aanvoerders onversaagd den dood onder de oogen gezien.

In den vrede van den dood rustten zij nu vereenigd, - een gravenveld, - en daarop was verrezen een grootsch monument, hun ter eere en herinnering.

In de harten van de levenden, van vele overwonnenen echter, was vrede een ijdele klank gebleven. Het oor had dien klank vernomen, maar bittere haat en vijandschap hadden als grimme wachters hem teruggewezen.

Tot degenen die, hoe gaarne ook heengegaan, Metz niet hadden kunnen verlaten, behoorden de weduwe van den majoor De Brialcourt met hare dochter Alice, jonge weduwe van een officier van gezondheid. Beiden hadden hunne echtgenooten en een zoon en broeder in den rampspoedigen krijg verloren. Zij moesten leven van hun klein pensioen en bewoonden een paar bescheiden vertrekken van het vrij ruime huis, dat haar eenige bezitting uitmaakte. De overige kamers hadden zij verhuurd aan twee bejaarde dames en aan een oud kinderloos echtpaar.

Als het eenige wat haar restte had mevrouw De Brialcourt haar dochter afgodisch lief. Op één punt begreep ze haar kind echter niet: Alice koesterde geen vijandschap jegens den overwinnaar.

‘Zijn dan de weduwen en weezen van den vijand minder te beklagen dan wij? Hadden zij niet lief? Hebben hun mannen en zoons niet evenals de onzen gestreden voor wat hun dierbaar was? - De oorlog is een afschuwelijke instelling, maar de soldaat, die bij 't vervullen van zijn plicht voor zijn vorst en voor zijn land sterft, is een held, Franschman of Duitscher!’ had zij haar moeder geantwoord.

't Was Allerzielendag en velen stroomden naar buiten, naar de rustplaatsen der gevallenen. Alice had een krans neerge-

legd aan den voet van het monument. Naast haar knielde een statig man, een krachtige gestalte nog, maar invalide, - een zware kruk lag naast hem.

Het ijzeren kruis versierde zijn borst. Het grijze hoofd was diep gebogen, maar de ongedwongen rechte houding, de strenge lijnen van het geestig gelaat teekenden den soldaat en aanvoerder van hoogen rang.

Stil, in weemoedig nadenken verzonken, had Alice geen acht op hem geslagen, toen de zware kruk door een onwillekeurige beweging, die hij maakte, afgleed en tegen haar aanviel. Zij raapte hem op, legde hem weer naast den ouden heer neder en wilde zich stil verwijderen, maar hij wendde zich tot haar en zei: ‘Oh, danke, mein liebes Fraülein, wir beweinen wohl beide unsere liebes Todten.’

‘Hélas oui, monsieur! Ne vois-je pas en vous aussi une victime de cette guerre cruelle?’ vroeg ze meelijdend, de van tranen nog vochtige oogen op hem richtend.

Half teleurgesteld, half verwonderd had hij haar aangezien en antwoordde in zuiver Fransch: ‘De slag bij Sédan maakte me wat ik nu ben en ontnam me een zoon, mijn oudste rust hier, - zijn vrouw stierf kort na hem. Zijn dochtertje is nu alleen bij mij. - Heeft de oorlog u ook veel ontnomen?’

‘Mijn man, mijn vader en mijn broer,’ antwoordde ze dof, ‘allen hier om Metz.’

‘O, mevrouw, wat spijt 't me dan u aangesproken te hebben! In ons moet u nog altijd den verwoester van uw geluk zien...’

‘Ik zie in u een dapper strijder voor zijn land, een arm beroofd vader, een mensch, die even als ik geleden, bitter geleden heeft. De dooden rusten hier zoo vreedzaam, - zouden wij, levenden, dan met haat bezield naast elkander gaan? Heeft de groote Meester ons niet geleerd: bemin uwe vijanden, want Ik, uw Heer, bemin ze. - Gehoorzaamheid, plicht, zelfverdediging, geen onderlinge haat dreef hen in den dood, - dierbaar bloed vloeide samen van vriend en vijand, laat ook onze gebeden samenvloeien voor degenen, die in vrede rusten...’

‘U bent groot en sterk in uw leed, mevrouw, ik bewonder u, en vraag als een gunst u de hand te mogen kussen, - wil nog een enkele maal denken aan den ouden generaal Von Benges.’

Ongeveer een jaar te voren was Alice begonnen met het geven van pianolessen. 't Had aanvankelijk moeite gekost élèves te krijgen, maar dank hare uitmuntende methode en aangename persoonlijkheid was het allengs beter gegaan. De ‘Französin’ wist zich bemind te maken.

Het jonge, tengere vrouwtje - ze was eerst vierentwintig jaren - wekte in veler harten innig medelijden.

Op haar achttiende jaar was zij, zooals dit in Frankrijk meer geschiedt, uitgehuwelijkt aan den veel ouderen militairen dokter De Gautras. Nog op kostschool zijnde, werd haar bekend gemaakt, dat over haar hand beschikt was. Ze werd dadelijk naar huis teruggeroepen, want weinige maanden daarna zou het huwelijk plaats hebben. - Haar gezichtje had meer verwondering dan verrukking geteekend.

‘Vindt je 't prettig?’ vroegen haar vriendinnen, in wier oogen ze opeens heel gewichtig scheen. ‘Je houdt natuurlijk dol veel van hem! Hoe ziet hij er uit?’

‘Hoe ziet hij er uit!’ Dat was een moeilijke vraag. Op een intiem dineetje, waarbij ze aan 't dessert verschenen was, ‘pour croquer des bonbons’ had ze hem 't eerst gezien, later nog dikwijls, veel met papa uit zien rijden, hij had een prachtig Isabelle-paardje, maar.... hoe zag hij er uit?

Om zich er uit te redden had ze gezegd, dat ze haar allen zou inviteeren, als ze getrouwd was, dan konden ze zelf oordeelen.

Museum, Prado Madrid.
HET CHRISTUSKIND EN SINT JOANNES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B.E. MURILLO.

Hij was goed en achtenswaardig, dat wist ze. In hun engagementstijd zagen ze elkander echter niet veel en altijd in gezelschap van anderen. Of haar jong hartje zich nu zóó de verloving had voorgesteld? Ze was nog te kinderlijk en te gehoorzaam om zich daarover uit te laten. Ze was nog niet uitgeweest, had nog niemand ontmoet, die haar hart sneller had doen kloppen en deed dus haar best mijnheer De Gautras lief te hebben, verheugde zich over de aardige inrichting van haar huisje, over haar corbeille de noces, die hoewel zeer

bescheiden, in haar oogėn prachtig scheen.

De Gautras vergoodde zijn kind-vrouwtje, zij was lief en goed voor hem, zorgde voor een vriendelijk tehuis.

Maar toch leefde zij haar leven naast het zijne en bleef haar onbekend het geheel opgaan in elkander, het leven, waarin iedere nieuwe dag nieuwen zonneschijn brengt. - En haar innige wensch, een Bébé, werd niet vervuld. In haar vurig verlangen scheen het haar toe, dat dan het Paradijs op aarde zou ontsloten worden.

Ze waren twee jaren getrouwd, toen de oorlog uitbrak. Nadat allen, vader, man en broeder, vertrokken waren naar het wreede slagveld, keerde zij naar de ouderlijke woning terug, naar haar alleen gebleven moeder en samen baden ze voor het behoud hunner dierbaren. Eerst sneuvelde haar vader, toen haar broeder, dan haar man. Wanhopig was haar smart geweest, - men beklaagde haar 't meest om het verlies van haar man en ze vroeg zich niet af voor wien haar hart 't meeste bloedde. Had zij dit gedaan, ze had wellicht het antwoord moeten schuldig blijven.

‘Moeder, ik heb weêr een verzoek gekregen om les te geven, - aan een meisje van tien jaar, een kleindochter van den generaal Von Benges.’

Alice had haar moeder de ontmoeting bij het monument nooit meegedeeld. Mevrouw De Brialcourt zou het niet hebben goedgekeurd, dat ze een vijand zulke woorden had toegevoegd en daarom had ze liever gezwegen. Ze had verzuimd den generaal haar naam te noemen. Zijn brief was een antwoord geweest op een advertentie, waarin ze had kennis gegeven nog eenige lesuren beschikbaar te hebben. Ze had den in 't Duitsch gestelden brief met moeite ontcijferd en was aangenaam verrast geweest den naam ‘Von Benges’ te lezen.

‘Een Duitsch officier nog wel! Wie weet of hij niet tegenover de onzen stond, of niet juist de kogels van zijn soldaten.... bedank daarvoor, kind, - er zullen nog aanbiedingen genoeg komen.’

‘Bedanken! - Neen, moeder, dat zal ik niet. Generaal Von Benges is een eerbiedwaardige grijsaard, die te Sédan door de onzen getroffen werd, - daar verloor hij een zoon, een andere viel, denzelfden dag als De Gautras, hier voor Metz. Wij knielden eens naast elkander neer, wij voelen geen haat, moeder, willen dien niet voelen. Ik heb trouwens al geschreven, dat ik genegen was de kleine les te geven.’

Ze voegde er niet bij, dat ze geschreven had, dat 't haar zeer aangenaam was op deze wijze de kennismaking te hernieuwen.

Toen ze zich voor de eerste maal aanmeldde aan het groot, statig, maar somber huis, beving haar weer een gevoel van innig medelijden met den eenzamen invalide. Ze verlangde naar de kennismaking met het jonge meisje. Hoe zou ze zijn? Zou zij een straaltje zon werpen op zijn eenzaam levenspad?

Een bejaarde knecht, waarin men den oud-gediende dadelijk herkende, verzocht haar hem te volgen. ‘Excellenz’ bevond zich in den salon, met ‘kleines gnädiges Fraülein.’

Bij haar binnenkomen was de generaal opgestaan en strompelde haar te gemoet.

‘Wel, mijn lieve mevrouwtje, welk gelukkig toeval schenkt me de gelegenheid u nogmaals de hand te mogen drukken! Wat ben ik blij, dat ik mijn wildzang aan u mag toevertrouwen. - Kom eens hier “Spitsmaus” en laat je poppen eens even in den steek.’

Een blond meisje trad op haar toe, eerst wat schuchter, maar toen ze haar goed in de oogen had gekeken, vroeg ze: ‘wilt u een klein beetje bukken? - ik zou u zoo graag eens kussen, ik vind u zoo mooi en grootvader zegt, dat u zoo goed bent.’

Alice boog zich tot de kleine en gaf haar zoen teeder terug, en - terwijl ze met de blonde krullen speelde; ‘zul je m[e] ook kunnen verstaan? want ik begrijp je heel goed, maar ik spreek geen Duitsch.’

Toen haar vader de vraag had herhaald, antwoordde ze: ‘ik krijg les, - ik heb nooit Fransch willen leeren, weet u - maar nu wil ik m'n best doen, ik wil u verstaan,’ - en Alice bij de hand nemende, bracht ze haar bij haar poppen. ‘Poupée,’ dat weet ik, - hond, dat weet ik ook, dat is ‘chien’, dan kunnen we daar toch al over praten hè?’

‘Ja, 'n prachtig begin voor onze pianolessen,’ lachte Alice.

‘Ik ken al een beetje! - hoor maar, van grootvader geleerd,’ en er bij zingend tokkeldė ze met een klein roze vingertje:

Alle meine Entchen schwimmen auf der See,
Köpfchen in das Wasser, Schwänzchen in die Höh!

‘Bravo! Bravo, generaal, geen enkele valsche noot. Ik zal mijn best doen uw goed voorbeeld te volgen.’

't Was vermakelijk en roerend zooals de kleine haar uiterste best deed Fransch te leeren en hoe goed ze alles onthield om toch maar veel van haar nieuwe vriendin te genieten. Ze bracht haar, na afloop van de les, als Alice tijd er voor had, het heele huis door, liet haar alles zien, portretten van haar ouders, van grootvader en van ‘die lieve grootmoeder, die nu al drie jaar dood is, - toen was ik nog zóó,’ ze wees met 't handje de hoogte van een cilinderhoed, - ‘en die, kent u die?’ op het kabinet-portret van een Duitsch marine-officier wijzend.

‘Neen, wie is dat?’

‘C'est mon oncle,... je ne sais comment dire, riesig netter Mensch! vous comprenez?’

‘Ah, oui, riesig nett, c'est qu'il est très bien.’

‘O, veel meer! U begrijpt me niet goed.’

‘Si, si,’ zei Alice lachend, ‘quelque chose de pyramidale!’

‘O, dat is mogelijk, - pyramidale, - dat moet ik eens onthouden.’

Alice dacht, dat ze 't spoedig weer vergeten zou zijn, maar tot haar schrik vertelde Clärchen haar de volgende les: ‘ik heb aan oom Heinrich geschreven en hem gezegd, dat riesig nett: pyramidale was in 't Fransch. Hij zal dat woord ook wel niet gekend hebben. - Maar begrijpt u dat! ik had heelemaal niets geks in den brief gezet en toen grootvader hem las heeft hij zitten schudden van 't lachen...’

Alice maakte het voornemen voortaan zeer voorzichtig in haar uitdrukkingen te zijn waar het Onkel Heinrich betrof.

Hij was nu juist een half jaar weg, naar Kiel, en 't zou bijna Kerstmis zijn eer hij wêer kwam, en - ‘Kerstmis,’ - zuchtte de kleine, - ‘is pas voorbij.’

De generaal woonde dikwijls de les bij. Het werd spoedig gewoonte, dat Alice na afloop nog een uurtje bleef praten, Clärchen dicht tegen haar aangedrongen, de oude heer tegenover haar, heerlijke uren voor 't drietal.

Clärchen had al eenige malen gevraagd: ‘mag ik eens bij u thuis komen, ik ken uw mama nog niet?’ Alice had dan ontwijkend geantwoord en haar niet aangemoedigd. Ze vreesde, dat 't zelfs de kinderlijke lieftalligheid van haar vriendinnetje niet zou gelukken den afkeer van al wat Duitsch was bij haar moeder

te overwinnen. Maar toen in den zomer de rozen in den tuin prijkten in heerlijke pracht, vroeg de kleine zóó dringend of ze de oude mevrouw nu eens een bouquet mocht brengen, dat Alice niet den moed had te weigeren. Alzoo trad Clärchen met een grooten ruiker de kleine huiskamer van mevrouw De Brialcourt binnen.

Op 't gezicht van de verbitterde vrouw, die nauwelijks het haar toegestoken handje vatte, keek ze wel wat verschrikt, als een vogeltje, dat beangst het kopje tusschen de veeren trekt, - ze lei stil den ruiker voor de oude dame neer, maar toen deze er geen acht op sloeg en geen mine maakte de rozen in 't water te zetten, kreeg de kleine medelijden met haar mooie bloemen, die dan sterven moesten, en zei tegen Alice, die haar bij zich had getrokken: ‘willen we samen wat water halen en drie vaasjes?’

‘Waarom drie vaasjes?’

‘Bij elk van die portretten met immortellenkransen, daar op tafel, één.’ En als verzonken in gedachten, bleef ze er een oogenblik vóór staan; toen, in een opwelling van diep medelijden, sloeg ze de armen om den hals van de bleeke vrouw in het zwart en verborg het hoofdje aan haar schouder; daar snikte zij luid.

In de donkere gestalte kwam beweging. Zij streelde liefkoozend het blonde haar. Tegen het hartwinnend medegevoel van het lieve, onschuldige kind was zij niet bestand.

Toen Clärchen bij het afscheid nemen vroeg: ‘mag ik terugkomen en nieuwe rozen brengen,’ kon zij niet anders dan vriendelijk ‘ja’ zeggen. En spoediger dan Alice ooit had durven hopen, had het meisje het hart van haar moeder gewonnen.

Kort daarna, - mevrouw De Brialcourt lag met hevige hoofdpijn te bed en Alice was uit, - ging op eens, na een zacht tikje dat de zieke niet gehoord had, de deur open en kwam Clärchen binnen met een mandje kersen. Als een klein moedertje lei ze een hand op het voorhoofd der zieke.

‘Blijf maar stil liggen, ik zal den omslag nog eens nat maken,’ en nadat ze dit handig gedaan had: ‘Ik blijf nog twee uur bij u, dan is chère amie weêr hier en heb ik thuis les, ik leer mijn grammaire en zal heèl stil zijn.’

Toen ze den volgenden dag kwam vragen, hoe het met de hoofdpijn ging, zei mevrouw: ‘je hebt me zoo goed opgepast, dat ik heelemaal beter ben, je bent een goed ziekenverpleegstertje; wie heeft je dat geleerd?’

‘Oom Heinrich!’

‘Oom Heinrich, wie is dat?’

‘O, een heele lieve schat! Maar hij is nu zoo ver weg, in Kiel. - Eens toen ik te veel koek had gegeten en ook erge hoofdpijn had, heeft hij bij mijn bedje gezeten en aldoor koude omslagen om mijn hoofd gedaan en daarbij zei hij zooveel liefs, dat ik me eigenlijk heel gelukkig voelde en niks geen spijt had ziek te zijn.’

‘Hou je zooveel van koek?’

‘Wèl van koek, maar niet van dat soort.’

‘En waarom at je er dan zoo van?’

‘Ja, ziet u, Catrien, onze oude keukenmeid, had ter eere van oom Heinrich's thuiskomst, een groote pruimenvlaai gebakken. Nu, grootvader houdt er niet van en oom, waar ze al die drukte voor gemaakt had, ook niet. Ze zou heel bedroefd zijn geweest, als niemand er van genomen had; toen heb ik drie groote stukken gegeten en den volgenden dag was ik ziek. Onkel Heinrich noemde dat een vlaaikater, - hij zelf had er nooit een gehad, wel andere katers, zei hij. Mogelijk had u er ook wel een?’ vroeg ze in heilige onschuld.

Zóó had Clärchen de verbitterde vrouw langzamerhand geheel voor zich ingenomen en wist haar menigen glimlach te ontlokken. Tot nu toe had ze echter altijd een

uitvlucht weten te vinden als de kleine het plan opperde eens met grootpapa te komen. Toch zou de kennismaking niet uitblijven.

Op een heerlijken Zondagnamiddag in September waren Alice en haar moeder een wandeling buiten de stad gaan maken, toen 't opeens hevig begon te regenen. De dames waren hierop wel allerminst verdacht, - geen gelegenheid tot schuilen in de nabijheid, - wat te doen! 't Goot letterlijk. In de verte kwam een rijtuig aan, maar 't scheen geen huurrijtuig te zijn, jammer genoeg.

Alice herkende de vossen van den generaal en overzag met schrik wat gebeuren zou. - Clärchen had de dames dadelijk herkend en haar grootvader gewaarschuwd.

Daar hield het rijtuig al stil, de kleine sprong er uit. ‘Oh, madame, chère, chère amie, wat een geluk! Stapt u gauw in.’

‘Mevrouw, u neemt 't een invalide niet kwalijk, dat hij blijft zitten? - mag ik de eer hebben de dames thuis te brengen, - voor uw lieve dochter ben ik geen vreemde meer en mijn kleine vertelde me zooveel over u, dat ik u bijna als een bekende mag begroeten.’

Hij had mevrouw De Brialcourt de hand gereikt en in 't rijtuig geholpen eer zij zich nog recht rekenschap kon geven van 't gebeurde. Alice duwde den ouden heer, die haar de plaats naast haar moeder wilde afstaan, zacht in de kussens terug en zoo zat de oude dame naast haar vijand, doodsbleek, de lippen vast op elkander geklemd.

‘Oh, chère amie, gauw, madame wordt niet wel!’ en uit een taschje haalde Clärchen haastig een flacon eau de Cologne.

‘Neen, neen, 't is niets,’ weerde de oude dame af, ‘ik weet niet.... het benauwt me hier binnen, 't is beter, dat ik weer uitstap...’

‘De regen zal niet lang aanhouden, mevrouw. Ik zal dit raam neerlaten, dan komt er frissche lucht binnen.’

Er was niets aan te doen, ze moest blijven zitten. Ze was te veel vrouw van de wereld om de beleefdheid van den generaal met lompheid te beantwoorden. Ze bedwong daarom haar eerste opwelling van onwil en zeide: ‘Het is zeer vriendelijk van u zich over ons te ontfermen.’

‘Ik acht me gelukkig, in de gelegenheid te zijn u eens dank te zeggen voor alle liefde en vriendelijkheid, die u mijn kleine wildzang bewijst, die u een warm hartje toedraagt. Ze had zoo weinig en sedert ze u beiden kent, heeft ze al menig heerlijk uurtje genoten.’

Men was spoedig thuis. ‘Als ik niet wist, dat uw etensuur naderde, zou ik u vragen ons het genoegen te willen doen, wat uit te rusten, nu zou dit onbescheiden zijn, niet waar, moeder?’ zei Alice. - De generaal vroeg de gunst zijn bezoek een andermaal te mogen brengen, - mevrouw De Brialcourt kon niet anders antwoorden dan dat dit haar aangenaam zou zijn.

De oude heer had opgewekt en aardig gepraat. Ze moest zichzelf bekennen, dat hij een aangenamen indruk op haar had gemaakt, maar liet zich hierover niet uit en Alice vroeg niets.

Eenige dagen later vertelde Alice, van haar les aan Clärchen thuiskomend, dat de generaal door het plotseling overlijden van zijn eenige zuster, die op een landgoed in Oost-Pruisen woonde, onverwacht de stad uit moest en haar gevraagd had, gedurende zijn afwezigheid, in zijn huis haar intrek te nemen, daar hij de kleine niet graag alleen liet.

‘Breng haar dan hier, - ik zou het niet prettig vinden als je dáár heen ging, maar 't kind kan bij ons komen.’

En zoo zat Clärchen 's middags aan tafel tusschen moeder en dochter.

‘Ben je gewend hardop vóór te bidden of niet, bij grootpa?’ vroeg Alice.

‘Ja, ik bid hardop, mag ik in 't Fransch?’ en met gevouwen handjes, het hoofdje eerbiedig neergebogen, sprak ze het: ‘Notre Père, qui êtes aux cieux....’ maar toen ze was gekomen aan: ‘pardonnez-nous nos offenses comme nous pardonnons à ceux qui nous ont offensés,’ hield ze op, als in gedachten. - Alice, meenende dat ze niet verder kon, zei haar voor: ‘et ne nous laissez pas succomber’; zij knikte even en bad toen verder.

‘Flink, bijna zonder haperen.’

‘O, chère amie, ik haperde niet, maar ik moest even denken.’

‘Waarover?’

‘Ik zei immers: “vergeef ons onze schulden gelijk wij vergeven onze schuldenaren,” en ik heb een ergen vijand, dien moest ik nu even vergeven voor ik verder bad; - 't zou anders net zijn alsof ik tegen Onzen Lieven Heer zei: vergeef mij maar niet, ik vergeef ook niet.’

Mevrouw De Brialcourt had de kleine aangestaard, alsof ze een voor haar geheel nieuw evangelie hoorde verkondigen. Ze bleef strak voor zich kijken, veegde ongemerkt een paar tranen weg.

Alice keek haar moeder niet aan en vroeg: ‘jij een vijand! Wie is dat dan wel en wat heeft hij gedaan? Vertel dat eens, in dien tijd wordt je soep wat koud.’

Met een diepe zucht zei Clärchen: ‘Ja, die vijand is Kurt, mijn buurman. Hij heeft van morgen met een kattepult in onzen tuin geschoten en een lijster zóó geraakt, dat hij dood neerviel.

Grootvader zou heel boos geweest zijn want wij hebben die aardige beestjes erg lief en voêren ze. Toen ik met den dooden vogel in mijn handen schreiende door den tuin liep, riep Kurt, dat ik beter deed het diertje te laten braden dan er zoo over te huilen en als ik 't niet wou hebben dan hield hij er wel van, - toen ben ik woedend geworden en heb mijn vuist gebald en met mijn voet gestampt, en' - de tranen sprongen haar weer in de oogen, - ‘ik heb gezegd: wacht maar tot Onkel Heinrich komt, die zal jou de ooren wel wasschen, nare jongen! - Onkel Heinrich! riep hij, denk je dat ik bang ben voor dat scheel kameel! - Toen was ik heelemaal zóó woedend, dat ik wel had willen vechten; Onkel Heinrich een scheel kameel! Nu was Kurt natuurlijk mijn vijand en u weet niet hoeveel moeite 't me kost hem niet een flink pak slaag te wenschen, - 't is heel akelig, want in al dien tijd geen Onze Vader bidden, dat gaat niet, en als je bidt moet je 't meenen... nu enfin dan maar, ik wil niet boos meer zijn!’

‘Hoor eens, liefje, dat hij de lijster doodschoot, vind ik erg wreed, maar ik denk, dat hij het diertje geraakt heeft zonder het te willen en dat hij toen verlegen was met z'n eigen slecht figuur en zich aanstelde of hij er geen spijt van had. Hij zal het wel niet meer doen, - vraag 't hem maar eens vriendelijk, en je zult zien, hij zal 't je beloven. En wat hij van Onkel Heinrich zegt, moet je je niet aantrekken, kent hij hem?’

‘Neen, dat is nog 't slechtste! Hij heeft hem nooit gezien!’

‘Welnu, als hij oom Heinrich gezien had, zou hij zeker niet zeggen, dat hij een kameel was, maar een lieve, beste oom.’ - Opeens bedacht ze zich, dat het heel gevaarlijk was, Clärchen haar opinie over den geliefden oom mee te deelen, en liet er snel op volgen: ‘Je moet je oom maar niet schrijven, dat je zoo met je buurman gekibbeld hebt, - als men vergeten wil moet men er maar niet meer aan denken, vindt je ook niet?’

Elken morgen ging Clärchen naar huis voor haar lessen. Een paar dagen na haar komst bij mevrouw De Brialcourt kwam ze erg gedrukt bij haar gastvrouw terug.

‘Wat heb je, mijn liefje?’ vroeg de oude dame.

‘Ik zal heusch naar huis terug moeten, want Spits loopt met een drogen neus rond en heeft in geen twee dagen gegeten, hij is zoo bedroefd, dat het baasje en de kleine vrouw weg zijn, zegt Catrien.’

‘Is Spits een goede hond, bijt hij niet?’

‘O neen, 't is een snoes, zoo trouw en zoo braaf!’

‘Ga dan Spits maar gauw halen, mijn hartje, en houd je trouwen vriend bij je, zulke vrienden moet men in eere houden, - en stuur den knecht met zijn mand.’

Alice meende te droomen. Ze kende de vrees van haar moeder voor honden en had altijd nul op 't request gekregen als ze vroeg er een te mogen hebben; zelfs de huisgenooten moesten beloven geen hond te zullen houden en nu mocht Spits komen logeeren!

Een half uurtje later verscheen Clärchen met haar vriend; 'n mooi rood lint versierde zijn hals. Doodgelukkig zijn kleine vriendin terug te hebben lag hij onbeweeglijk onder haar stoel en eer het avond was had mevrouw De Brialcourt al menig keer den ruigen kop gestreeld, die op haar knie lag, en de oogen bewonderd, die haar zoo verstandig en als vragend aanzagen.

De generaal Von Benges was teruggekeerd en mevrouw De Brialcourt komen bedanken voor de goede zorgen aan de kleine besteed. Hij vertelde, dat hij zijn zoon geschreven had nonactiviteit te vragen.

Zijn zuster had haar heele vermogen aan Heinrich en Clärchen vermaakt, maar als haar laatsten wensch te kennen gegeven, dat hij zijn loopbaan bij de marine vaarwel zou zeggen en zich op het landgoed vestigen.

‘'k Weet niet of hij er zin in zal hebben,’ voegde de oude heer er aan toe, ‘ik zou het zoo graag willen en wie weet, als hij dan een lieve vrouw trouwde, namen ze den ouden man en de kleine peuter wel meê. 't is er ruim en zij zouden geen last van me hebben, - ik zou op mijn ouden dag nog graag wat geluk willen bijwonen.’

Dus oom Heinrich is niet getrouwd, dacht de oude dame met schrik. Kon ze Alice maar uit logeeren sturen, maar waar? en haar lessen dan? Maar zoo'n rijke mijnheer zoekt natuurlijk ook een rijke vrouw, 't was eigenlijk heel gek daar ook maar één minuut bang voor te zijn, een Française, arm als een kerkrat en bovendien weduwe - 't beste zou zijn van zijn komst geen notitie te nemen.

Nog vier dagen en dan zou Onkel Heinrich komen. Clärchen zou wel als een tol in de ronde hebben willen draaien bij het idee alleen, maar - vandaag had ze toch heelemaal geen lust in draaien en springen, ze leed aan erge hoofdpijn, had een vuurroode kleur en verklaarde aan Alice, dat ze onmogelijk piano kon spelen, want dat 't in haar hoofdje timmerde en hamerde of er kermistenten werden opgeslagen. Ze gloeide als vuur en haar oogen schitterden met onnatuurlijken glans.

‘Hebt u al een dokter geraadpleegd, generaal?’ vroeg Alice.

‘Een dokter! Hoe ziet zoo'n mensch er uit? Die komt nooit over onzen drempel. We zijn nooit ziek, maar als u denkt, dat 't noodig is, dan moet er een geroepen worden, - schuin hierover woont een dokter, de knecht moet er maar dadelijk heen. U blijft toch even om te hooren wat het is? U denkt toch niet, dat 't ernstig is? Ik word opeens angstig, - mijn kleine dreumes, als dáár wat aan kwam!’

‘Maak u niet ongerust, 't kunnen mazelen zijn, die heerschen op 't oogenblik, maar dat beteekent voor kinderen niets, alleen moet men voorzichtig zijn, dat ze niet naar binnen slaan, en daarom is 't goed als een dokter haar onderzoekt en dat ze voorloopig binnen wordt gehouden.’

De dokter kwam en verklaarde nog niet te kunnen zeggen, wat er van komen zou, het kind moest echter dadelijk naar bed. Toen Alice hem even alléén sprak en dringend vroeg, waarvoor hij vreesde, noemde hij: typhus of roodvonk.

De oude heer was zoo van streek, dat Alice al haar kalmte noodig had om hem tot bedaren te brengen en eerst toen zij verklaarde: ‘ik blijf hier en zal een briefje aan

mama zenden om mijn goed en met verzoek mijn lessen voorloopig op te zeggen,' gelukte haar dit.

Toen haar moeder dit bericht ontving was haar eerste opwelling wrevel en schrik. 't Ging toch niet aan, dadelijk toe te geven aan een gevoel van medelijden, 't gevaar van een misschien besmettelijke ziekte te trotseeren en haar lessen er zoo maar aan te geven, - ze kon zelf zwaar ziek worden, wat dan? En dan in dát huis! O, was ze er toch nooit gekomen.... Maar daar verrees Clärchen's lieftallig lachend beeld voor haar oogen. Ach, wat zou 't vreeselijk zijn voor den ouden, gebrekkigen man, dien schat te moeten afstaan.... en, 'vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren,' - geen preek ter wereld had

haar zóó getroffen, als de kinderlijke uitlegging van dit dagelijksch gebed, - ze ziet de kleine zitten, de handjes vast gevouwen, het hoofdje in diepen eerbied gebogen en ze meent weer haar woorden te hooren.... Ze knielt neer bij den stoel die voor haar staat en zendt een vurig gebed voor het behoud van dit dierbaar jong leven ten hemel. - Aan Alice schrijft ze dat, zoolang de kleine patiënte haar hulp behoeft, zij bij haar blijven mag.

Ze bedenkt dat Onkel Heinrich verwacht wordt, maar weet niet wanneer. Weer komt de gedachte dat hij Alice zal ontmoeten en.... o, als die twee eens elkander liefkregen, dat zou vreeselijk zijn. Ze had tóch met moeten toestemmen.

Maar zou het niet wreed zijn den ouden man alleen te laten met het zieke kind! Arm, moederloos ding, - als haar Alice eens zoo geweest was, en dan ziek, èn alleen....

De dokter had goed gezien, 't was typhus. - Als een moeder waakte Alice aan het bed van haar vriendinnetje. Overdag verving de generaal haar eenige uren, terwijl zij rustte, den overigen tijd week ze geen pas van haar lieveling. Telkens vloog over het kindergezichtje een glans van dankbaarheid en zocht ze de hand van haar chère amie. Maar den vierden dag verloor ze het bewustzijn en ijlde voortdurend.

Museum, Prado Madrid.
DE GODDELIJKE HERDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B.E. MURILLO.

Dien dag zou Heinrich komen. De generaal had hem de ziekte van zijn kleinkind niet kunnen berichten, daar hij niet rechtstreeks naar Metz was gereisd. Hij had ook niet gemeld met welken trein hij zou aankomen. De knecht ging naar het station, bij de aankomst der treinen waarmee hij verwacht kon worden, maar liep hem toch mis, - de oude was geheel onder den indruk van Clärchen's ziekte en had niet goed uitgekeken, er niet op gelet dat een lange, knappe, jongeman in burgerkleeren hem met vlugge schreden dicht voorbijliep.

Voor het huis was de straat met een dikke laag run bedekt. Heinrich dacht er geen oogenblik aan dat de zieke, waarvoor deze maatregel genomen was, zich in zijn vaderlijk huis zou bevinden. Hij trok aan de schel, maar toen deze bleek omwonden te zijn, sloeg hem opeens de schrik om 't hart.

‘Och, Mar und Josep!’ klonk de uitroep van Catrien, ‘daar heeft de ezel hem misgeloopen!’

‘In Godsnaam, wie is hier ziek, Catrien, zeg gauw,’ vroeg hij haastig, zonder er zich in te verdiepen wie de ezel was, waarover de oude toornde.

'O, onze lieve kleine is zoo ziek, gnädiger Herr, typhus...' Daar strompelde de generaal op zijn zoon toe, hij scheen tien jaar ouder: 'O, mijn jongen, bid God, dat ons dit gespaard blijve, mijn vroolijk vogeltje, ik kan haar niet afstaan... ze is buiten kennis...'

'Lieve vader, u mag de hoop niet zoo gauw opgeven, het is bij typhus niet anders te wachten. Hebt u goede verpleging? Wie is bij haar? Arme kleine peuter!'

'Haar chère amie, madame Alice de Qautras, waakt aan haar bedje als een trouwe, lieve moeder.'

'Ah, de française, de afgod van de kleine. Ik zou chère amie kunnen uitteekenen.'

'Over een uur ga ik haar aflossen, dan rust zij wat. Ze weet niet wat een moeite ik heb haar rustig te houden, - al is ze buiten kennis, ze merkt toch dadelijk, dat Alice niet bij haar is.- Als die het wist, zou ze heelemaal niet meer uit de kamer komen en ze is zelf niet van de sterksten.'

'Ik zal bij u komen zitten, vader, want ik verbeeld me ook uitstekend zieken te kunnen verplegen, - Clärchen heeft dat al eens ondervonden.'

'Ja, graag, - laten we even naar boven gaan, maar blijf jij in de voorkamer wachten zoo dat ze je niet zien kan als ze soms bij bewustzijn is, het zou haar te veel opwinden.'

Voorzichtig opende de generaal de deur, Heinrich volgde dicht achter hem. Clärchen was nu kalm en sliep, met het gezichtje naar den muur gekeerd. - Naast het bed, in een reusachtigen zetel, rustte een tengere meisjesgestalte. Alice sluimerde, met het hoofd tegen 't zacht fluweel van de rugleuning, het bleek gezichtje naar de zieke toegekeerd, nog witter schijnend in de omraming van het donker kroeshaar en donkerblauw fluweel. Eén smalle witte hand rustte op de armleuning, de andere op het bed. - Het gelaat vertoonde een ede profiel. Zóo had Heinrich zich haar voorgesteld.

Op een geluid van Clärchen sloeg ze de donkere oogen op en boog zich naar de kleine.

'O, water, water, - mijn hoofd doet zoo'n pijn, - niet weggaan, ik wil je niet missen, chère amie!....'

'Neen, m'n lief schatje, dat weet je toch wel, dat ik niet heen ga, drink maar eens.' Maar ze was weer vergeten, dat ze drinken wilde, en begon te ijlen. 'Onkel Heinrich,' riep ze luid; en de generaal hield zijn zoon tegen, die onwillekeurig naar voren drong: 'Wacht nog, mogelijk slaapt ze weer in.'

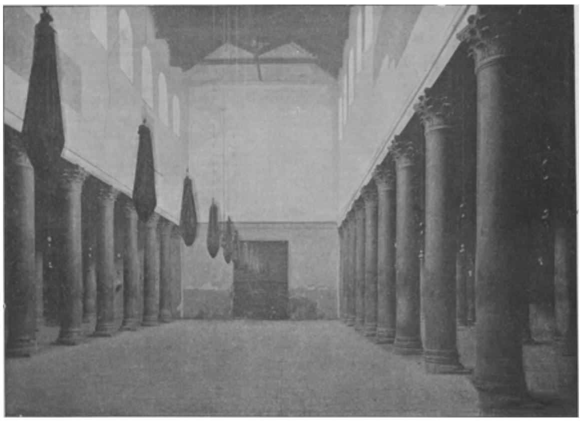

BASILIEK DER GEBOORTE TE BETHLEHEM.

‘Onkel Heinrich, kom dan toch, weet u niet, dat ik ziek ben! gauw, ze schieten de lijsters dood, gauw Onkel Heinrich!’

Daar klonk de melodieuse stem van Alice: ‘Als je heel lief gaat slapen, heel rustig, dan komt van avond Onkel Heinrich, - en Kurt zal nooit meer lijsters schieten, hij heeft het je immers beloofd. Oom zal veel aan je bedje zitten en weer zoo prettig vertellen en je zeggen hoe lief we je allemaal hebben, maar dan moet mijn kindje kalm zijn, anders komt Onkel niet. Nu moet je een lepel medicijn nemen om gauw beter te worden. Zul je slikken? zóó, mondje open, - leelijk! hier liefje, drink maar gauw wat water.’

Ze ging weer zitten en nu zag ze de heeren staan. Met lichten tred ging ze op hen toe. De generaal wilde zijn zoon aan haar voorstellen.

‘Oh, madame, wie anders dan u kon, alle gevaar trotseerend, onze kleine zoo liefderijk verplegen! Clärchen schreef mij zoo veel over u, ik verlangde zeer naar de kennismaking, maar dat 't helaas aan het ziekbed van onze lieveling moest zijn, dat had ik niet kunnen denken. - Mag ik bij haar of vindt u beter dat ik nog wacht?’

‘Neen, u kunt gerust komen, ik heb haar op uw komst voorbereid en het zal haar kalmeeren u te zien. Ze moet nu maar stil blijven slapen. Ik geef u beiden de wacht over, - om 't uur een lepel van deze flesch, eerst schudden. Als u 't haar ingeeft, moet u haar met den vrijen arm een beetje oplichten anders verslikt ze zich. Slaapt ze, dan laat u haar slapen, niet wakker maken voor haar drankje. Water staat bij haar. - Als ze ijlt, dan stelt u haar maar in alles gerust.’

Het kwam alles zoo zeker en kalm over haar lippen, alsof ze haar leven lang niet anders had gedaan dan ziekenverplegen. - Dan wees ze Heinrich haar fauteuil bij het bed en wendde zich tot den ouden heer:

‘Wat hebt u om twaalf uren gebruikt, generaal?’ vroeg ze hem, terwijl ze vriendelijk met den vinger dreigde.

Een beetje verlegen antwoordde hij: ‘Het smaakt niet best alleen, als ik mijn jongen zie eten, zal 't wel beter gaan.’

‘Dan neemt u nu dadelijk, voor mijn pleizier een bord schildpadsoep, niet waar? Catrien heeft me in 't vertrouwen genomen. Maar ik durf 't u hier niet te brengen, de lucht is te sterk voor de zieke, kom dus even op uw kamer, 't zal u heusch goed doen.’

Een oogenblik later kwam ze zelf 't hem brengen met een glas wijn.

‘Ziezoo, dat mag nu nooit meer gebeuren, ander ga ik erg boos op u worden en dat zou moeite kosten.’

‘Dat kunt u niet, maar ik zal heel gedwee zijn.- Wat denkt u van ons kind?’

‘Dat we voor alles vertrouwen moeten hebben. God weet, dat u haar niet missen kunt,’ en ziende dat den ouden man tra-

nen in de oogen sprongen: ‘kom, moet ik u nu leeren moed te hebben?’

‘Ja, ja, 't is waar, ik zal dapper zijn, maar ga nu rusten, mijn kind.’

Nog nooit had hij haar zoo genoemd, 't Deed haar goed, ze hield van hem. Ze knikte hem toe, als een dochter haar ouden vader, hartelijk, bijna teeder.

Lang had ze geslapen, langer dan anders, 't was reeds avond; - de lantaarn voor 't huis wierp juist zooveel licht in de kamer, dat ze alles flauw kon onderscheiden, vlug stak ze 't gas op en kleedde zich. Hoe laat was het eigenlijk? haar horloge stond stil. Ze was zoo rustig gaan slapen in 't bewustzijn dat Onkel Heinrich haar plaats innam, ze had nergens aan gedacht, - wie weet of de kleine haar nog wel zou missen! Ze was bijna jaloersch op hem, ze hield zooveel van 't kind.

‘Nu, gnädige Frau, dat zal u goed doen,’ zei Johan, ‘we hebben u heerlijk laten slapen. Catrien heeft alles warm gehouden, 't is tien uur.’

‘Hoe gaat 't met de kleine?’

‘Ze heeft haar oom herkend en was zalig van geluk, maar naar u vroeg ze ook, maar ze is toch heel kalm geweest en begreep, dat u wel wat rust mocht hebben.’

Zes weken waren voorbijgegaan. Clärchen was, hoewel nog heel zwak, beterende. 't Was, toen er in de ziekte een keer was gekomen, 'n heerlijke tijd geweest. Onkel Heinrich en chère amie zaten veel samen aan haar bedje, grootvader in de kamer er naast aan 't raam zijn kranten lezende. Oom vertelde en Alice luisterde meest en vroeg alleen nu en dan iets. Ze was dan dikwijls op 't geluid van de twee geliefde stemmen, die nu zacht klonken, ingeslapen, terwijl die stemmen als heerlijke muziek na bleven klinken in haar sluimering.

Zoo bleef het weken aan één stuk. Grootvader kon zoo guitig naar hen kijken van uit de andere kamer en knikte dan goedkeurend. Hij kon toch niet hooren wat er gesproken werd? Clärchen zelf kon 't amper hooren soms.

Eens was grootvader beneden, er was iemand om hem te spreken. Heinrich en Alice zaten alléén voor haar bedje. Ze had geslapen en werd juist wakker, maar bleef stil liggen met de oogen dicht, want ze was nog moe. Ze hoorde Onkel Heinrich warm, dringend, en veel luider spreken dan anders.

‘Alice, je bent zoo goed en edel, waarom kun je me niet gelukkig maken? Kun je vroegere tijden niet vergeten? Al kun je me niet liefhebben als je eersten man - dat mag ik niet verlangen - ik zou toch trachten je het leven tot een hemel te maken, vader en ik zouden je op de handen dragen en de kleine hangt je als een moeder aan. Alice, kun je me niet een weinig liefhebben?’ vroeg hij smeekend.

Toen klonk haar stem zacht en haperend:

‘Mogelijk zou ik vroeger den moed gehad hebben te zeggen: ik heb je niet lief - maar ik ben tegenwoordig zoo zenuwachtig, zoo week,.... ik kan je dat niet zeggen en toch zou het beter zijn.... 't is niet de herinnering aan vroeger, - mijn man was achtenswaardig en hield veel van me, maar ik was nog een kind, toen ik hem trouwde, mijn hart had nog niet gesproken.... en nu, nu 't onmogelijk is....’

‘Onmogelijk, waarom?’

‘Mijn moeder is een zwaarbeproefde vrouw, haar hart is verbitterd door het lijden, zij ziet in elken Duitscher nog steeds den gehaten vijand, den overweldiger, - hoe braaf en goed ze is, dát kan ze niet overwinnen, - ik zou nooit den moed hebben haar dat verdriet aan te doen. Oordeel niet streng over haar, ze is zoo goed - alleen in dit opzicht is ze onbegrijpelijk hard. - Als ze niet zooveel van Clärchen had gehouden,

had ze nooit toegestemd, dat ik hier zou blijven. In al haar brieven spreekt een grooten angst, - 't is of ze me aan de onzen en aan onze verliezen herinneren wil....'

Clärchen had zich muisstil gehouden, maar de tranen waren rijkelijk op haar kussen neergedruppeld. Wat doen, hoe helpen?

Den volgenden dag was Alice teruggekeerd naar haar moeder en zaten alleen oom en grootvader bij haar.

'Onkel, hoe lang blijft u nog?'

'Tot jij weer beneden mag komen, dat is de volgende week, kindje,' - zijn stem klonk dof.

'Och, blijf tot Kerstmis, dat is nog een weekje langer.'

'Waarom, liefje?'

'Omdat ik me er zoo op verheugd heb Kerstmis te vieren met u. Grootvader is zoo blij, dat u hier bent en hij is zoo bedroefd geweest, - toe Onkel?' vroeg ze smeekend, 'wees goed.'

Toen ze voor 't eerst beneden kwam schreef ze een brief aan chère amie en haar moeder samen en adresseerde hem aan de oude dame.

'Heb je aan chère amie geschreven.?' vroeg Heinrich.

'Aan allebei, Onkelchen.'

Ze had geschreven, na heel veel dankbetuigingen: 'Ach, wat is 't toch treurig op de wereld! Ik was zoo blij beter te zijn en verheugde me er zoo op, dat Onkel Heinrich uit dienst zou gaan en nu wil hij weg, weer weg naar Kiel. Die arme, oude grootpapa zal zoo bedroefd zijn. Ik ben heel dankbaar beter te zijn, maar sedert Onkel Heinrich zoo somber kijkt en met het vooruitzicht grootvader zoo bedroefd te zien, denk ik, dat de lieve engeltjes in den Hemel toch heel wat prettiger Kerstfeest vieren. Ik kan niet gemist worden voor grootvader, daarom leef ik zeker nog.

'Wat zou ik blij zijn, chère amie, als je 't niet zoo druk had met les geven en toch nog eens kwam. 't Is niet goed, dat ik 't je zeg, maar ik kan bijna niet beter worden van verlangen naar je. Grootvader en Onkel zijn niet genoeg voor me, u moet er bij zijn.'

Toen Alice thuis was gekomen, had ze er erg bleek uitgezien, - ziekenkamerkleur meende haar moeder; maar haar altijd opgewekte dochter was nu stil en in zich zelve gekeerd en haar oogen droegen soms sporen van tranen. Ze was lief en zacht als altijd, maar voor 't moederoog kon niet verborgen blijven, dat zwaar leed haar drukte.

Op haar vragen betreffende Heinrich had ze ontwijkend en merkbaar zenuwachtig geantwoord, 't Viel mevrouw op, dat eenige dagen voorbijgingen en Alice Clärchen niet weder bezocht, - ze liet wel elken dag vragen, hoe de kleine het maakte en stuurde bloemen, - ook had ze het erg druk met les geven, na zoo lange onderbreking, maar toch?....

Den middag waarop mevrouw De Brialcourt Clärchen's brief ontvangen had, zaten beide dames voor het venster. Alice was juist van haar lessen teruggekomen en bezig met een borduurwerk, toen ze zich plotseling hevig in den vinger prikte en een gloed haar in 't gelaat steeg. Diep boog ze zich, den eerbiedigen groet beantwoordend van den generaal en Heinrich, die voorbijkwamen.

Lang keek mevrouw hen na, terwijl Alice de oogen strak op haar werk gevestigd hield. - Hier kon onmogelijk gesproken worden van een stramme, stijve houding, - waarover zij zich dikwijls vroolijk maakte, wanneer officieren van het garnizoen voorbijgingen. - Een hooge, elegante gestalte, 't zelfde edel gelaat als zijn vader. O, als die man Alice ooit lief kreeg, dan zou haar dochter nooit, zelfs niet ter wille van

haar moeder, van hem af kunnen zien, dat voelde ze. - Maar waarom meed ze hun huis? Er moest iets voorgevallen zijn.

‘Hij lijkt op zijn vader, - een knap man,’ zeide ze. - Geen antwoord.

‘Ik zou nog vergeten je te vertellen, dat deze brief van Clärchen kwam, - pauvre petite! - zoo'n melancholieke brief, en dat van 't vroolijke ding, maar lees zelf, - waarom wil haar oom weggaan en daardoor zijn vader zoo bedroeven?’

‘Omdat hij niet anders kan, moeder, maar vraag niet verder, ik kan u niets meer zeggen, - de heeren zijn den weg naar het monument opgegaan en komen voorloopig nog niet terug, ik ga een half uurtje naar Clärchen.’

‘Zeg dan aan de kleine, dat ik haar morgen kom opzoeken en dat ze niet zulke treurige brieven mag schrijven. Ik kom dan op dit uur, dan schijnen de heeren meer te wandelen.’

Toen Alice heen was gegaan, stond het bij mevrouw De Brialcourt bijna vast, dat zij den zoon van den generaal lief had; dat die liefde wederkeerig was, bleek duidelijk uit het voornemen om zoo spoedig mogelijk heen te gaan, terwijl hij zich aanvankelijk ingenomen had getoond met het plan den dienst vaarwel te zeggen en het hem ten deel gevallen landgoed te besturen, - ze had dit laatste begrepen uit eenige gezegden van haar dochter.

Zou Alice haar werkelijk zóó liefhebben, dat ze haar levensgeluk zou willen offeren, in plaats van zaligheid en welstand, weelde zelfs te genieten aan de zijde van den geliefden man, haar eentonig leven zou willen voortzetten om haar niet te bedroeven? - Kon en mocht ze zulk een offer aannemen?

Maar een Duitscher! Had dat volk haar niet alle levensvreugde ontnomen, gevoelde ze dan geen doodelijken haat meer.... en ze zou nu haar eenige dochter, het liefste wat ze bezat, afstaan aan één van hen, - in ruil voor alles wat zij haar ontnomen hadden! Neen, de dooden zouden zich omdraaien in hun graf....

Zij zou een eenzame oude vrouw worden, een nog meer beroofde moeder, - maar, fluisterde haar goede geest: 't geluk van haar kind verzekeren....

Clärchen was den volgenden dag 's middags alleen thuis. Met koortsige haast haakte ze aan een zijden beurs voor oom Heinrich, toen haar oude vriendin binnenkwam. De kleine zag er nog teer en zwakjes uit, - ze bracht de oude dame naar een groote fauteuil en wilde naast haar op een tabouret gaan zitten, maar mevrouw De Brialcourt trok haar bij zich op schoot.

‘Wil je wel gelooven, Clärchen, dat ik heel bedroefd was, toen ik je brief had gelezen; is dát nu wel mijn klein vriendinnetje, dat zoo schrijft, dacht ik.’

‘Ja, lieve mevrouw, maar als ik nu de anderen om me heen zoo droevig zie, - grootpapa en Onkel Heinrich spreken bijna niet en kijken somber voor zich en mijn twee eenige, lieve vriendinnen komen zoo weinig, - dan kan ik, klein kind, toch alleen niet vroolijk zijn, en ik geloof, dat ik weer ziek ga worden.’

‘Och, liefje,’ zei mevrouw met een diepen zucht, ‘ik wou, dat ik je helpen kon.’

‘Ja! wou u me heusch helpen?’

‘Geloof je dat dan niet?’

‘Jawel, maar dan zou ik zoo graag willen dat u aan Onkel Heinrich zei, dat hij niet heen moet gaan.’

‘Maar, kindje, ik ken je oom niet, wat zou hij wel denken, als ik dat zei.’

‘Dan zou hij denken, dat u hem en dien lieven, lieven grootpapa niet haat!’ en ze sloeg hartstochtelijk de armpjes om den hals der oude dame en 't teere lichaampje schokte zoo hevig van 't snikken, dat mevrouw De Brialcourt, doodelijk verschrikt

en beangst, dat het kind in zou storten, haar haastig toefluisterde: ‘als oom komt, wil ik hem zeggen, dat hij je nog niet verlaten mag, ik beloof 't je - maar wie heeft je gezegd, dat ik je grootvader haatte? Wie heeft je zoo iets verteld?’

‘Zult u heusch niet boos worden en niet denken, dat ik een klikspaan ben, maar ik wou zoo graag helpen en zonder u kan ik niets. Toen ik nog ziek was en boven in mijn bedje lag, waren chère amie en oom

Heinrich altijd bij me en als ik wakker werd en ik hoorde hen samen praten, dan voelde ik me zoo prettig, want ze keken elkaar zoo gelukkig aan, - dan lag ik heel stil of ik nog sliep en hoorde hun lieve stemmen, tot ik van moeheid weer insliep. - Eens, toen ik ook wakker lag, heeft Onkel chère amie heel veel liefs gezegd, en hij vroeg haar ons allen gelukkig te maken en of ze hem ook een beetje lief wilde hebben. Toen heeft chère amie lang gehuild en gezegd, dat ze hem lief had, erg lief, maar dat ze hem niet mocht aanhooren, omdat u hem niet zou willen als schoonzoon, omdat hij een Duitscher is. - Ik ben toch ook een Duitsch kind, wij zijn toch vriendinnen en hij is veel beter dan ik, grootvader en hij zijn zoo goed! Ach, wees niet boos op hem, maak ons allen gelukkig!'

Lang zweeg mevrouw De Brialcourt, - toen vroeg ze: 'Wat had je dan wel gedacht, Clärchen, dat ik doen moest om je allen gelukkig te maken? Wat je chère amie gezegd heeft was waarheid, - je bent nog te klein, je begrijpt 't nog niet. Jij kon, vóór je bad, je vijand vergeven, - wat die misdeed was nog zoo erg niet, maar ik heb nooit kunnen vergeven, omdat ik niet vergeten kan.'

'Grootvader heeft ook nooit vergeten, maar hij vergaf wel!'

'Heeft je grootvader je dat wel eens gezegd?'

'Ja, en grootvader zei, dat het moeilijk was om oprecht te vergeven, maar dat men toch nooit gelukkig kan zijn met haat in 't hart, en chère amie zegt, dat zij gelooft, dat wij, door vergiffenis te schenken aan den vijand, den Hemel verdienen voor onze dooden, - doe het dan daar maar om,' smeekte ze. 'Ik wou zoo graag, dat 't Zondag met Kerstfeest werkelijk vredesfeest zou zijn, - we zouden dan allemaal gelukkig zijn en raad eens wie 't meest?'

'Ja, dat weet ik niet, jij misschien?'

'Neen, u! omdat 't van u alleen afhangt. Alleen grootvader heeft er iets van te weten, anders niemand. 't Zou heerlijk zijn, als in de groote eetzaal de lichtjes in den Kerstboom opgestoken werden, net of we maar met ons drietjes waren; - ik zie oom Heinrich al met zijn treurig lief gezicht grootvader naar de zaal leiden en ik achter hen, heel stil, want ze zijn treurig - ze vieren feest, omdat ze mij plezier willen doen, maar in hun hart is 't nog somber, - ze denken aan 't scheiden, mogelijk grootvader's laatste Kerstmis... dan op eens doet Johan de porte-brisee open en daar bent u met chère amie!'

'Heel mooi, maar toch een beetje onuitvoerbaar...'

'Mag ik er grootvader over spreken?'

Voor mevrouw De Brialcourt kon antwoorden, ging de deur open en kwamen de beide heeren binnen. Zij sprak nog niet van vertrekken, - trek voor trek nam ze Heinrich in zich op, zag hoe lief hij voor Clärchen was, hoe goed voor zijn vader; - ze sprak met hem vriendelijk, bijna hartelijk.

't Was donker geworden en Heinrich bracht haar thuis. Ze vroeg hem binnen te komen en Alice, stom van verbazing, staarde haar moeder en dan Heinrich aan zonder te begrijpen.

Toen de klokken op Kerstdag de geloovigen opriepen, strompelde de generaal aan den arm van zijn zoon tempelwaarts. Een glans van geluk overtoog zijn gelaat. Vóór hij uitging had hij zijn kleinkind in de armen gesloten. Ze had hem een briefje getoond, heel in de vroegte gebracht, - er stond niet veel op, maar de weinige woorden hadden groote beteekenis: 'Je hebt overwonnen, kleine vredesapostel, spreek met grootvader. Je oude vriendin De Brialcourt.'

Toen hadden die twee samen overlegd en den geheelen dag keken ze elkander telkens aan en knikten elkander toe, - Heinrich begreep er niets van... maar toen 's avonds het door Clärchen opgesteld programma ten uitvoer werd gebracht, heerschte in 't anders zoo stille huis heerlijk geluk, zalige Kerstvrede.

Gods vierde Gebod,
door
Anne van Zuyden.
(*Slot.*)

‘Vader, vader - ge moet het u zoo niet aantrekken,’ suste Leo zoetjes, als hij dat witte hoofd zoo heftig zag schokken.

‘Haar doodskleed lag onder in de kast, - al-lang al-lang - ze maakte het zelf - het mijne ook. Ik had het eerst moeten gaan - jongen.’

‘Ge moet zoo niet spreken, vader,’ zei Leo, die eigenlijk niet wist wat tot troost te zeggen, op die hortende woorden, die bijna snikken werden.

‘Ach Leeke, en aan u dacht ze altijd. Altijd zat ze daar door haar vensterken te zien en dan peinsde ze in heur hart: ‘De jongen zou kunnen komen.’

Meer en meer bedremmeld stond Leo daar - onrustig, zenuwachtig, een steun zoekend tegen den wand. Een zware treurigheid drukte zijn hoofd neer en benauwde zijn borst. Het was een oogenblik dat een macht hem bijna dwong zich neer te werpen, geknield naast zijn vader, en met zijn gezicht tegen de knieën van den ouden man als een knaap om vergeving te vragen. Maar hij schaamde zich en stond te wachten wat er komen zou.

Nella was 't, die de voordeur opende en hem van 't hoofd tot de voeten opnam.

Leo voelde haar felle, kwaad-aardige oogen in zijn hart boren.

‘Ge hadt wel eerder kunnen komen om uw moeder te zien,’ zei ze hatelijk. Dat was haar groet. Leo zweeg.

‘Ge zijt te groote mijnheer voor ons geworden, - maar we hebben u niet noodig.’

‘Wees stil,’ mompelde Leo - ‘'t is hier een sterfhuis.’

‘Waar is uw vrouw?’

‘Ze kon niet weg van de kinderen.’

Nella's mond verwrong zich tot een grijns van spot. Maar ze zei verder niets.

De verbeten jaloezie was weer in haar opgevlamd, feller dan ooit, toen ze daar haar broer zag in zijn fijn rouwpak, een ‘voornaam heer’ met witte handen en stijf, blank linnen. ‘Dat hij weg-bleef - hij hoorde hier immers niet in die armelijke lage keuken.’ Ze mokte in zich zelve en zag overal Leo, die haar hinderde alsof hij haar in den weg zat.

Nu waren ze allen heen om Trezia mee te begraven. Over den weg langs den heuvel trokken ze naar de kerk, die halverwege de helling midden in den doodenakker lag. De kleine misdienaars gingen voorop; bezijden het hooge zwarte kruis dat de middelste torste; de twee anderen met brandende kaarsen op koperen kandelaars. Dan volgde de oude eerwaardige priester, biddend in zijn boek, dan de zwarte baar, en de gansche stoet van buren en vrienden achter Leo en Nella, met haar man en haar kinderen.

De nevels hingen te treuren over het land rondom. Langzaam en somber trok de droevige stoet door den grauwen November-morgen.

Ouwe Giel zat bij 't vuur en den zingenden waterketel in 't donker gemaakte binnenhuis.

De stilte was lenigend en deed de verstarring wijken van zijn hart, een levende droefheid maakte zijn bloed warmer en langzaam deed ze tranen vloeien uit zijn oogen. Het waren de eerste, die hij om Trezia schreide, ze waren mild en warm en riepen hem terug in het leven.

‘Trezia is dood, en ik zit hier alleen’ - dat had hij al die dagen om- en omgekeerd in zijn trage gedachten. Nu eerst begreep hij het ten volle. Nu eerst drong het door tot in zijn diepste hart. Hij richtte zich recht en luisterend op in zijn stoel, om te hooren naar haar verloren voetstappen. ‘Dood’ kreunde hij, en moeitevol stond hij op, langzaam sloffend naar het donker raam, alleen te onderkennen aan de strepen daglicht, die door de spleten der gesloten blindjes drongen. Hij wrikte aan de venster-stang, - beverig, onhandig, schoof de grendels weg en stiet de luiken zachtjes open. Het was een heele inspanning - en 't duurde lang eer 't raam weer goed gesloten was - en hij zich neer kon zetten in Trezia's stoel naast de vensterbank. Dat was wat hij verlangde in den stoel te zitten en den dag te zien.

Nu was hij blij en tevreden om 't licht, dat toch zoo kil en glansloos was in den droefgeestigen winterochtend. Toen zat hij daar rond te zien naar de schouw en de oude kasten, naar de paarse gordijnen voor de bedstee en de verweerde heiligen-platen aan den muur. Hij had die dingen nimmer nog gezien zooals nu. Ze werden hem ineens lief en kwamen in zijn hart dringen. Ze spraken van verre dagen, van het heele, lange leven.

Giel keek rond in de stilte. - Het was een begoocheling. Trezia was niet dood. Hij zat op haar te wachten. Dadelijk zou de achterdeur opengaan en ze zou uit hun hof ken komen, de schort vol groen. - Langzaam kwam ze, voorzichtig en zacht, - ze ging spreken... ouwe Giel zag hoe ze naar hem keek met haar goedige oogen.

Toen ineens ging de deur van het zijkamertje open en een vreemde kwam de treden af - Sander's vrouw.

Ouwe Giel kroop verschrikt ineen, en het goede gevoel van welzijn week ineens van hem.

‘Hebt gij 't vensterken los gedaan, Giel?’ vroeg Sander's vrouw.

‘'t Was zoo donker,’ zei de oude man verlegen.

‘Zooals ge wilt.’

‘Komen ze dadelijk terug?’

‘Ja ze komen en drinken een warm bakske koffie, of een borrel.’

‘En dan?’

‘Ge zult hier alleen niet blijven, Giel.’

't Was nu alles afgeloopen. Ouwe Giel met Nella en Leo bleven alleen.

‘Ge moet het maar zien te bedisselen,’ had Nella's man gezegd, een reus van een kerel, wien het te eng en te benauwd was in de lage keuken. En hij was gegaan, ongemakkelijk in zijn Zondagspak, zijn kinderen naast hem op. Nella had den geburen dank gezegd en ruimde nu met veel gerammel het gerief van de tafel.

Vader zat in zijn hoek bij den haard, weer verzonken in zijn doffe mijmeringen.

‘Hij zal 't niet lang overbrengen,’ zei Nella gedempt, toen ze langs Leo ging.

Leo keek nadenkend naar zijn vader.

‘Men ziet het meer,’ fluisterde hij half onwillig. En toen luid: ‘Maar er dient gesproken te worden. Vader kan hier alleen niet blijven.’

‘Ge zegt goed, wat zullen we met hem beginnen?’ Vluchtig en slim keek Nella haar broer in de oogen. Doch ze zeiden haar niets. - De vraag bleef onbeantwoord. Maar ze woog zwaar over alle gedachten heen en wakkerde de geheime vijandelijkheid tusschen zuster en broeder aan.

En later op den dag zei Leo weer opnieuw:

‘Er dient raad geschaft.’

‘Neemt gij hem mee, naar u,’ zei Nella kort af en bitter.

‘Men moet een ouden boom niet verplanten,’ opperde Leo, die aan zijn vrouw dacht en zijn huis. ‘Hij zou zich bij ons niet wennen.’

‘Zeg, dat ge te voornaam zijt een ouden boer bij u in te nemen.’

‘En gij te kwaadaardig om uw eigen vader te verzorgen,’ snauwde Leo driftig.

‘Gij, zelf.’

‘Zwijg, slang die ge zijt, ge spuwt venijn.’

‘Vergeet uw voornaamheid niet,’ tergde Nella, met roode vlekken op de uitstekende jukbeenderen.

Leo mat haar van het hoofd tot de voeten, hooghartig, met een blik, die Nella buiten zich zelve bracht, maar toen keerde hij haar minachtend den rug toe.

De oude man zat onrustig op zijn stoel te schuiven. Hij had het alles aangehoord. Hij wilde spreken, maar zijn stem kon geen klank geven. De ruzie-toon woekerde voort in een vijandig stroef stilzwijgen.

Ouwe Giel voelde een beklemming, die hem bijna den adem benam.

Toen Nella een oogenblik door de achterdeur in 't hofken was gegaan om groen te snijden, stond de oude op en slofte tot by Leo.

‘Leeke,’ haperde hij toen geheimzinnig.

‘Ge moet me maar stil hier laten. Geloof me.’

‘Wie zal naar u omzien?’

IN HET KOOR DER FRANCISCANER KERK TE ASSISTē, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. GALLEGOS.

‘Er zijn goede menschen genoeg.’

‘'t Is gauw gezegd,’ zei Leo, ‘maar het gaat niet. Ge zijt oud en onbeholpen.’ Ineens kreeg hij een verlangen om den armen sukkelaar bij zich te zien zitten in zijn eigen woonkamer, warm en gezellig.

‘Ik zal zien wat ik doen kan,’ zei hij toen weifelend. ‘Maar Nella moet u zoolang bij zich nemen.’

‘Dat niet, dat niet,’ klaagde Giel, doch Nella kwam juist binnen en keek achterdochtig naar de twee mannen.

‘Wat niet?’

‘Ik zal zien wat ik doen kan. Neemt gij hem zoo lang bij u. Ik zal er voor betalen,’ zei Leo langzaam en bedaard.

‘Ik heb uw geld niet noodig,’ beet Nella hem nijdig toe...’ Wat zult gij doen?’

‘Met mijn vrouw spreken en raad schaffen. Binnenkort zal ik u nader schrijven. Laat het huisje zoolang het huisje. En neem hem bij u in.’

Nella weigerde niet en stemde niet toe. Maar 't was onvermijdelijk wat haar te doen stond.

In den middag ging Leo. - Zijn vader schreide en de beverige, verschrompelde

handen klampten zich om de zijne - hulp vragend. - ‘Zult ge gauw terugkomen, Leeke?’

‘Ja, ja, stellig. Ik beloof het u.’

‘Laat me niet lang bij haar,’ fluisterde de oude toen schichtig.

‘Ik beloof het u,’ herhaalde Leo.

Nella zocht moeders gouden sieraden bijeen - de weinige - bond het goed van haar vader in een bundeltje.

‘Zoudt ge tot ons kunnen loopen?’ vroeg ze toen twijfelend.

‘'t Is ver en bergop,’ zuchtte ouwe Giel.

‘Ik zal de jongens sturen met de kar. Wacht hier zoo lang.’

Na een uur kwamen Willem en Louis, Nella's oudste zonen, stoere jonge mannen, en hielpen grootvader in de lage trekkar, - een veldkar. Ze hadden er een bos stroo ingelegd. Twee honden trokken op zijde, Willem liep tusschen de boomen en Louis duwde achter. Zoo ging het met luid hondengebas. De arme Giel trok zijn pet diep in de oogen; hij schaamde zich.

De buren stonden in de deur en riepen hem een ‘goeden dag’ toe. Louis had den sleutel van het verweerde groene deurtje in zijn zak gestoken.

II.

Dag-in, dag-uit zat ouwe Giel te verlangen: ‘Dit zal voor 't laatst zijn.... Leeke gaat komen.’ Maar de dagen gingen om, en Leo vertoonde zich niet. Bijna een maand was de oude nu op den hof van zijn dochter, maar vrede had hij er nog niet gevonden. Hij had zijn bedstee in de keuken en zijn stoel bij 't vuur, juist als in zijn eigen huis bij Trezia. Maar om hem heen was de naaktheid van 't onvertrouwelijke, leege en kille vertrek met de bloote witte muren, waarbinnen het rustelooze leven van die anderen voortjakkerdė met grauwen en snauwen, morrend en liefdeloos. Met hem bemoeiden zij zich niet, Nella-zelve niet meer dan hoog-noodig was. Ouwe Giel voelde zich in-den-weg zitten, kroop dichter en dichter met zijn stoel tegen de schouwposten, dook ineen om Nella's felle oogen niet in zijn hart te voelen steken.

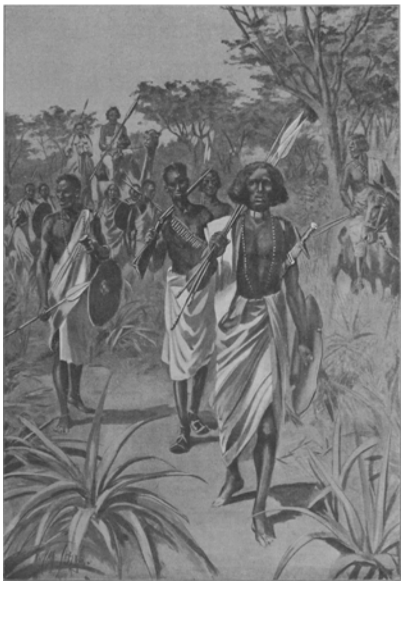

SOMALI'S OP HET OORLOGSPAD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SHEIDON.

Hij snakte naar verlossing - en toch waren ze niet dadelijk slecht voor hem.

‘Heeft Leo nog niet geschreven?’ waagde hij eens te vragen.

‘Verlangt ge zoo om hier weg te komen?’ smaalde Nella.

De dagen gingen om.

‘Louis, waar hebt ge den sleutel gelegd?’ vroeg hij eens heimelijk en schuw.

‘Goed bewaard - in de bovenste schuif van de latafel.’

‘Zoudt ge me nog eens naar ginder willen terugbrengen, jongen?’

‘Klets niet, ouwe,’ zei Louis grimmig, en hij ging.

En die was nog de beste van al die drieste mannen. De anderen bezagen hem mokkend, zonder ooit hem aan te spreken, den ouden dood-eter, den onruststoker, die moeders kwade luim gaande hield en haar drift aanwakkerde door zijn zwijgende aanwezigheid.

‘Een hou-kind er bij, - had ik er aan één niet genoeg,’ klaagde Nella soms overluid, als iemand haar een verwijt maakte over haar boos humeur. Dan bedoelde ze Treeske er-bij, arm klein Treeske - de jongste van haar kinderen, even veertien jaar oud, armelijk, verschrompeld wezentje, dat bij grootvader onder de schouw zat, lijdzaam en zwijgend.

‘Leeke schijnt het te vergeten,’ klaagde grootvader aan haar, als allen weg waren. Dan keek Treeske op en schudde wijs met 't hoofd. Ze was er niet bedroefd om, iets als een lach kwam om haar blauwe lippen. Ze verstonden elkaar nu goed.

In 't begin was de oude verschrokken van het kind, zoo nietig en zoo mager was ze, zoo erbarmelijk met haar houterige armjes en het dunne, hoekige lijfje, dat verwrongen in elkaar groeide. Ze zat daar tegenover hem en bleef naar den ouden man zien met haar groote, starre wanhoops-oogen. Anders zag me niets van 't schriele, bleeke kind, dan die smartelijke oogen.

In de eerste dagen voelde de oude een onrust in zich komen als dat leelijke kind hem zoo star bezag. Wat wilde ze? Waarom bleef hij haar voor zich zien, ook al was ze er niet, ook als hij sliep. Ze stond in zijn droom, en ze stond in zijn gedachten. Ze maakte hem bang - en ze trok hem aan. Ze leidde zijn zinnen weg van zijn eigen leed en bekommernis, en deed hem niet geheel en al neerduiken in de grauwe leegte. Ze werd een weldaad voor hem.

Ze zat altijd tegenover hem, zwijgend als hij-zelf, met werkelooze handen als hij-zelf.

‘Ongeluk,’ scholden haar de anderen en haar vader stiet haar soms ongeduldig terug in haar hoek.

Toch deed ze niemand eenig kwaad.

‘Ge zijt een bezoeking voor ons, onnuttig ding,’ grauwde Nella somwijlen.

Ook weer kon ze 't kind aanhalen en haar beklagen. ‘Ze kan 't ook niet helpen, hé, stumperd.’ 't Was de eenige keer, dat er meelijden in Nella's stem klonk. Maar niets scheen het kind te roeren. Ze kroop op haar stoof bij 't vuur, sloeg de handen om de knieën, en zat, ineengekrompen als een bal, te zien naar den ouden man.

‘Wat ziet ge toch aan me, Treeske?’ vroeg die haar eens, als ze alleen waren. Het bloed vlamde Treeske naar 't hoofd, ze wrong zich ineen, als betrapt op een booze daad. Maar toen ineens zag ze weer naar hem op: ‘Blijft ge hier?’ stootte ze uit met een onbeklankte stem.

‘Ik zal wel weer gaan, kind.’

‘Blijven.’

‘Hadt ge dat graag?’

't Kind knikte heftig met het hoofd.

Toen zwegen ze verder. Maar wanneer 't donkerder werd, schoof Treeske met haar stoof dichter aan grootvaders voeten. Ze hadden elkaar gevonden, twee, die leden om liefdeloosheid.

't Werd een stille verstandhouding, een wederzijdsch begrijpen. Grootvader klaagde haar ten leste al 't verdriet, wat er in zijn hart kwam.

Een maand en langer had dat alles zoo geduurd.

De kille witte muren spookten voor Giel's oogen, de harde stemmen hamerden op zijn hart. Hij zat te mijmeren over Trezia, en waarom ze hem weghielden van haar. 't Was hem of ze daarachter verre nog leefde in hun eigen stil, warm huisje. Het begrip, dat ze dood was, verflauwde geheel. Ze wachtte hem ginder. Hij vertelde klein Treeske van den noteboom, die zijn knoestigen stam gansch krom gewrongen had naar den kant van 't huisje en die zijn takken spreidde over 't roode dak. Die kon daar niet weggenomen worden, voordat hij dood ging.

't Was de dag vóór Kerstmis.

In 't huis was het jachten en haasten, de drukte en het gerommel nog heviger dan anders op Zaterdag. Nella kletste met water, wreef en schrobde en schuurde, hardhandig. De mannen liepen af en aan, ruimden erf, stallen en schuren ordelijk voor de Zondagen.

Ouwe Giel en Treeske zaten bij den doof-smeulenden haard en waagden het niet zich te verroeren. Uit al dat gerommel en al die drukte zou de stille vrede eindelijk komen. Ze hadden er beiden een vaag verlangen naar. - Doch in den middag wrikte er iemand aan de deurklink, een onbekende hand. 't Was de bode, die een witten brief bracht.

‘Van Leo?’ vroeg ouwe Giel, plotseling blij opschietend uit zijn gedommel.

In Treeske's oogen kwam leven.

Nella smeet haar bezem neer, veegde de handen af aan haar voorschoot. Haastig scheurde ze den omslag open en las met oogen en lippen. Toen, den brief voor evenveel op tafel gooiend, zei ze: ‘Leo komt u morgen halen in een koets. En dan gaat ge naar 't oud-mannenhuis.’

‘Wat zegt ge?’ fazelde de grijsaard overbluft.

‘Naar de stad - in het gesticht’ - verklaarde Nella nadrukkelijk, en ze hervatte haar werk, met nog hardere handen.

‘En als ik niet wil?’ riep ouwe Giel toen ineens met ongewoon krachtige stem. ‘Ik zeg, als ik niet wil?’

Treeske sprong verschrikt recht.

‘Ge hebt niets te willen; waar zoudt ge heen?’ zei Nella bedaard.

‘Ge zijt slecht! Ik zeg u - ge zijt slecht.’

‘Ieder moet weten wat hij doet, Leo heeft 't zoo beslist.’

‘Leo... Leo...’ herhaalde ouwe Giel, ineens teruggeslagen in zijn beverigen ouderdom, dien hij een oogenblik overwonnen had. ‘Leeke...’ toen verzonk hij weer in droef gemijmer.

Midden in den donkeren nacht stonden ze allen op, om met 't heele dorp ter Kerstmis te gaan. Grootvader ontwaakte van 't gestommel en de stemmen. Een straal licht drong door de bedsteegordijnen.

‘Naar 't oud-mannenhuis,’ dat was zijn eerste gedachte, en toen: ‘'t Is Kerstmis.’ Hij vouwde de handen samen, maar bidden kon hij niet. ‘Naar 't oud-mannenhuis’ dat was de spookgedachte, die alle andere verdreef, dat was 't onbekende, maar 't verafschuwde, 't verre, vreemde en gehate... vreemde menschen. vreemde muren, vreemde zeden... daarheen om te sterven! En hun eigen goed huisje lag onaangeroerd aan den weg, warm en dicht - en Trezia's voetstappen waren er nog te hooren.

Trezia zelve leefde er immer....

Toen ze allen weg waren, ging hij ineens opstaan, stak zich onbeholpen in de kleeren, lang talmend en zinnend bij den schijn van de stallantaarn, die ze op tafel gelaten hadden, om licht te vinden bij thuiskomst, - 'Treeske,' riep hij onder aan 't trapje van de opkamer. Treeske sliep daar in een houten krib. 'Treeske,' en met zijn stok maakte hij geweld tegen 't hout. Er verroerde geen geluid in 't andere vertrek. Hij stond te wachten en een groote weedom kwam over hem. Hij zou zwak en hulpbehoevend op de treden willen neerzinken en schreien als een kind. Maar hij stommelde het trapje op met groote moeite, kwam hijgend boven - toefde even en ging toen bedachtzaam langs de muren voelen, waar Treeske's krib stond, tastend raakte hij 't gezichtje van het kind aan, warm en levend. Hij roerde haar bij de schouders 'Treeske.'

't Kind richtte zich moeilijk op.

'Wees maar niet bang, kind. Ik ben 't.'

'Grootvader!' riep het kind en klampte zijn hand tusschen de hare.

'Sta op, Treeske, doe uw kleertjes aan en pak er u warm in.'

Het kind gehoorzaamde. Na een pooze stonden ze beiden in 't keukenvertrek bij 't lichtje.

'Wilt ge wel met me mee gaan?'

'Ja,' knikte het kind op eigenaardige, heftige wijze.

'Kom eens hier, ge hebt goede oogen.

Schuif die la open. Ziet ge een grooten zwarten sleutel - ja? Geef hem maar hier. Neem nu mijn jas van dien haak en help me. Zoo - nu gij zelf dien doek om. We moeten ver gaan, kind. Kom maar - ik weet den weg nog.

'Waarheen, Grootvader?'

'Naar 't stalleken van Bethlehem' schertste de oude goedmoedig met een jongen glans in de oogen. 'Hier, gij moogt ons lantaarntje dragen.'

Toen gingen ze, - heel langzaam, voetje voor voetje voortschuifelend in den kouden zwarten nacht, waardoor het lantaarntje een dansende vlek gouden glans voerde. Ze kwamen langs dé kleine boerenwoningen, waar ook licht scheen door een raampje. De weg liep zacht-glooiend den heuvel af - halverwege lag midden in den doodenakker het kerkje - de deur stond er open, licht viel naar buiten-uit op 't pleintje. 't Orgel speelde en ze zongen 'Gloria.'

'Hoort ge wel, Treeske? Het Kerstkindje is geboren.'

'Op hooi en stroo,' zei Treeske.

Ze gingen al verder.

'Ik kan ook een liedje zingen,' zei het kind, na een langen tijd zwijgens.

'Wel zoo,' knikte de oude, die nu en dan stilstond om bij adem te komen. 'Wel zoo,' zijn hand zocht een steun op Treeske's arm-teer schoudertje.

'Is 't nog ver, grootvader?'

'We zullen er gauw zijn, m'n kind. Laat eens hooren uw liedje.'

Toen begon het kind half-ingehouden op zangerigen klaagtoon te zingen:

Kerstkindeken is geboren
In 't midden van den nacht,
Het heeft zijn klein kapken verloren,
En krijt zich blauw en zwart....
  Sus, sus, zoet Kindeken,
  Wees stil en krijt niet meer -
  't Is van Onzen Lieven Heer,
  Kom morgen avond weer!

‘Hoe hebt ge dat zoo mooi geleerd, Treeske?’

‘Van Geerte,’ zei 't kind levendig. ‘Al zooveel heeft ze me geleerd, maar ze is doodgegaan.’

Geerte was een arm, oud kwezeltje geweest, dat naast Nella's hof in een schamel huisje haar poover leven sleet - en zich 't verwaarloosde Treeske barmhartig had aangetrokken. Wat er leefde in Treeske's hart, had Geerte er gewekt.

‘Nu zijn we er haast,’ zei grootvader blijmoedig en hij rustte niet meer, al stokte zijn adem bijna.

‘Hier - kijk eens, wat ziet ge?’

‘Een groot zwart ding.’

‘'t Is de noteboom. Ga nu vooruit. Schuif den grendel van het hekje - zoo - en hou de lantaarn hoog. Dat is nu het huisje!’

‘Woont hier moeder Trezia?’

‘Ja,’ knikte de oude nadenkend, en toen: ‘Kunt ge het sleutelgat zien? Hier steek er den sleutel in. 't Is moeilijk, he?’ Samen stonden ze te tasten en te beproeven - eindelijk week het slot, de deur ging open, het kind lichtte de lantaarn op en stond op den drempel bevreesd naar binnen te zien.

‘Kom maar, bang hoeft ge niet te zijn,’ zei ouwe Giel, half huiverig van de schaduwen, die het wakkerend lichtje daarbinnen bewegen deed. Een duffe lucht sloeg hem tegen. ‘Kom maar - hier is 't goed.’

't Was daar alles onveranderd zooals den dag van Trezia's begrafenis. Maar't vreemde lichtje spookte met wonderlijke glansen langs de muren. Geen van beiden durfden

ze spreken. Eindelijk fluisterde het kind bang: ‘Waar is moeder Trezia dan?’

De oude antwoordde niet, hij zat in zijn stoel te hijgen naar adem, zijn gansche lichaam rilde. Treeske zonk neer op de haard-tree en kroop in elkaar, de armen om de knieën.

‘Ga dáár niet binnen,’ prevelde de oude na een poos angstig, met de oogen wijzend naar 't deurtje van Trezia's sterfkamer.

Toen verzonken ze beiden in hun stilzwijgen.

Na een pooze sliep Treeske met het hoofd op de knieën.

Toen ze, in het eerste licht van den Kerstdag zoekend, geloopen kwamen - vonden ze het kind nog slapend.

Ouwe Giel sliep ook, maar zou niet meer wakker worden.

Hij zat dood in zijn stoel bij den kouden haard.

Het doode land,
door
Pastoor Kaag.

Bethlehem.

Van Bethel naar Ephrata trekkend, verloor Jacob zijne vrouw, Rachel, na de geboorte van Benjamin. Het was in de nabijheid van Bethlehem dat hij het lijk van zijne dierbare vrouw, van de moeder zijner kinderen, begroef in den grond. De ronde, kleine koepel boven een klein vierkant van zware muren, dien gij van den grooten weg op een kwartier afstands van Bethlehem kunt zien tot den dag van heden, wijst u met vaste hand de plaats aan van dit graf.

Als Jeremias, de Profeet, den ondergang van volk en staat beschrijft, hoort gij Rachel - de moeder des volks - weeklagen bij het wegvoeren van hare kinderen, en zegt hij: *eene stem wordt op de hoogte gehoord van geklaag, geschrei en geween van Rachel, die hare kinderen beweent en niet getroost wil worden over hen, omdat zij niet zijn*. Als de Evangelist Matthaeüs van den moord der onnoozele kinderen, na de geboorte des Heeren, spreekt, gebruikt hij dezelfde woorden; en als onze groote Vondel door een Rey van Klaerissen dienzelfden moord van diezelfde kinderen bezingen laat, wordt er van Herodes, den moordenaar, gezegd:

Hy pooght d' onnoosle te vernielen,
Door 't moorden van onnoosle sielen,
En weckt een stad- en landgeschrey
In Bethlehem, en op den acker,
En maakt den geest van Rachel wacker,
Die waeren gaet door beemd en wey:
   Dan na het Westen, dan na 't Oosten,
Wie zal die droeve moeder troosten,
Nu zy haar lieve kinders derft?
Nu zy hen ziet in 't bloed versmooren,
Vergaen, die naulycks zyn geboren,
En sooveel swaerden rood geverft?

Maar bij het graf van de moeder werd later haar grootste zoon geboren, waarvan Bethlehem de heugenis bewaart en waarom zij niet onder de geringste steden van Juda geteld mag worden en zij blijdschap brengen zal tot den jongsten dag in elke ziel, die in dien zoon gelooft.

Zoo waren wij op Zondag den 24sten Februari 1895 in blijde stemming, toen wij 's morgens om half zes uur in de oudtestamentische voertuigen kropen, die ons binnen het uur, over een breeden en goeden weg, langs olijf- en wijngaarden, bij het blazen van een sterken wind, brachten in de stad, wier naam door *broodhuis* vertaald moet worden, waar, nu bijna tweeduizend jaar geleden, voor een paar van vorstelijk geslacht geen plaats in een herberg was.

Is Jerusalem een sombere, droevige stad, Bethlehem is eene blijde. 't Was Zondag en ook duidelijk te zien, dat het Zondag was, al was het nog vroeg in den morgen. Dit en nog meer heeft Bethlehem boven Jerusalem voor, omdat Bethlehem geen Mohammedaansche, maar een christelijke stad is, waarin ongeveer 7000 Christenen en nog geen 300 Mohammedanen wonen.

Toen wij bij de groote parochiekerk der Latijnen, door eerw. paters Franciscanen bediend, uit onze voertuigen stapten en door een kleine zijdeur achter in de kerk kwamen, zagen wij met niet-weinig-verbazing-uitsprekende oogen naar de menschen door wie het heele kerkgebouw was gevuld. Mijn eerste gedachte was: zou het hier de dag der eerste H. Communie voor de kinderen zijn? En waarom? De heele middelbeuk der kerk - ze bestaat uit drie beuken - was gevuld met vrouwen, die op hare knieën gehurkt - zooals in sommige kerken van Noord-Holland dat nog te zien is - van achteren bekeken, niets anders dan witte hoopjes geleken, omdat allen met een witten doek bijna geheel en al gesluierd waren. Ze zaten daar devotelijk en stil in haar kerkboeken te lezen zooals bij ons. Ook devotelijk en stil, om hare godsvrucht niet te storen, gingen wij haar reiën langs naar de sacristij aan den rechterkant van het priesterkoor, achter en naast de zijbeuk uitgebouwd.

Hier werden wij ontvangen door een broeder, die Hollandsch sprak, en onmiddellijk begon met ons te zeggen, dat wij beter hadden gedaan in den vorigen avond te komen en zeer onverstandig handelden met te willen vertrekken dezen eigen dag. Het mocht niet baten, dat ik hem verklaring van ons doen gaf, dat ik hem zeide, onmogelijk op een andere wijze onze reis naar Bethlehem te hebben kunnen volbrengen - de man was in geen goede luim en bleef dat eenigen tijd, terwijl wij daar moesten wachten, omdat wij niet konden afdalen in de geboorte-grot, die door de Grieken gebruikt werd in dat uur.

Als men in een open rijtuig, vroeg in den morgen, zonder spijs of drank, omdat men òf de Mis lezen òf communiceeren moet, eindelijk komt in dat groote heiligdom, waar de Zaligmaker geboren werd, vol is van allerlei gedachten, die alle haar best doen om u van deze aarde weg te nemen, is men wel het meest ondankbare onderwerp voor een niet al te bescheiden berisping van een Hollandschen broeder in eene pij.

Eindelijk, eindelijk - want wat duurt dat wachten lang in zoodanig een plaats met dat begeerend verlangen naar zalig genot - liet men mij de miskleeren aantrekken en ging ik, gevolgd en voorafgegaan door mijn reisgenooten, die onder mijne Mis wilden te Communie gaan, eerst naar het achterste gedeelte der parochiekerk om dan door een deur in het noordelijk dwarspand der oude basiliek te komen, daarna over te steken naar het zuider dwarspand en daar een deur te vinden, waarachter een smalle, draaiende trap ons liet afdalen in de grot van Christus' geboorte om aan het altaar der Driekoningen de Mis te lezen.

En wanneer ik mij nu nog herinner, wat ik daar in die grot aan dat altaar gedacht heb en gezien, als ik nog denk aan die opgestuwde menigte, langs de lange trappen alle treden vullend, omdat de grotten reeds overvol van menschen waren, verlicht door het zwakke licht van offerlampen en waskaarsen en door het wegstervend daglicht dat, langzaam van boven uit een kleine opening komend, daalde langs de lange trap en de hooger staande menschen geel maakte en bruin; als ik nog denk aan die zachte, levendige kopjes van Fransche nonnetjes, die als de engelen van de gebroeders Van Eyck luistervolle devotie brachten aan heel het schilderij; als ik mij nog herinner de stille, eerbiedige godsvrucht van alle pelgrims om mij heen en tot besluit nog eens de gedachten en gevoelens terugroep, welke in dien plechtigen stond opstegen als zoete wierookgeur uit heel mijne ziel naar 't Kindeke van Bethlehem, dan zie ik alleen de Moeder en haar Kind, zooals Zij beiden daar in dien heiligen nacht vóór bijna tweeduizend jaren met innige teederheid en heilige ontroering aanschouwden elkaar.

Ik weet het wel, zoo goed als half-geloovigen of niet-geloovigen, die telkens klagen over de versieringen die ook daar smakeloos zijn aangebracht, dat menschen van westersche weelde, in wie het ware gevoel voor waarachtige schoonheid als een met zorg gekweekte plant in vollen rijkdom te bloeien staat, zich ergeren aan die grove beelden, die dikke, lange rozenkransen, die kaarsen en die kruisen, die gele damasten, waarachter de naakte rotswanden verborgen blijven; ik weet wel, dat ik voor mij-zelven dat ook wel anders hebben wilde, - maar ik weet ook, dat dat alles in verrukking brengt en troost die ontelbare menigte van eenvoudige zielen, voor wie niet op de laatste plaats Jesus de onsterfelijke hope brengen kwam. Want dat Kind van Bethlehem bracht niet alleen wijsheid voor de wijzen, grootheid voor de grooten, maar troost ook en steun voor de bedrukten en zwakken, voor de kleinen van zijn volk. Dit moet zoo blijven, immer en immer en altijd. Die naakte, kale grot is voor die groot zijn en wijs: wij sieren haar op met de bloemen onzer verbeelding met de juweelen van onzen geest; maar voor dat arme, voor dat eenvoudige volk is ze versierd door den armen monnik, zoo arm en eenvoudig als zij.

Menschen, die fijn bewerktuigd zijn om fijn te voelen, zullen in de heilige plaatsen van het H. Land dikwijls iets zien en hooren moeten, wat niet gekleurd is met de kleuren hunner verbeelding of samenstemt met de klanken van hun eigen gevoel. Dan komt er een oogenblik van pijn en blijven de bovenste tanden niet van de onderste lippen af. Maar die oogenblikken zijn niet vele en slechts van korten duur. Spoedig stemt alles wêer samen in één jubel en één gejuich.

Ja, één jubel en één gejuich was die Mis daar in de zwak verlichte grot van Bethlehem, onder welke Mis dezelfde God nogmaals nederdaalde in dezelfde grot en door onze handen gedragen werd in innig blij geloof.

Na onze dankzegging waren wij de gasten der eerw. paters Franciscanen, die ons nu met groote bereidwilligheden alle heiligdommen lieten zien.

Wellicht de oudste tempel der wereld staat hier waarvan het priesterkoor boven de geboorte-grot gelegen is.

Het is de Basiliek, waarvan een foto hierbij is gevoegd, die reeds gebouwd werd ruim driehonderd jaren na Christus' geboorte door keizer Constantijn. Vier en veertig manoliethen in vier reien verdeelen het langschip in vijf beuken, waarvan de middelste meer dan de dubbele breedte der andere heeft. Zij heeft den vorm van een Latijnsch kruis, zoodat ze een dwarspand heeft zonder kolommen, maar met half ronde concha's aan beide einden, terwijl in het priesterkoor, achter het hoofdaltaar, ook een half-ronde

concha is uitgebouwd. Van het houten dak laat ze nu de geheele samenstelling zien, ofschoon men gelooft, dat eertijds daarin een rijke zoldering gelegen heeft. Aan beide zijden van het middenschip gaat een muur recht naar boven die boven de middellijn gebroken wordt door vensters met half ronde bogen, telkens liggend tusschen die gedeelten, die beneden door de kolommen worden aangegeven. Eenmaal waren deze muren met rijke mozaïëken belegd, waarvan nu slechts enkele brokken zijn overgebleven. Door marmeren platen wordt de vloer gedekt.

Eenzaam en verlaten staat ze daar, de om haar eenvoud zoo indrukwekkende Basiliek; want deze heilige hallen worden nooit meer gebruikt voor den dienst van God. Daar waar het dwarspand begint, recht voor u aan het einde, heeft de onverdraagzaamheid van Grieken en Arme-

niërs een scheidsmuur opgericht, die dezen heerlijken tempel in twee deelen verdeelt.

Door een onaanzienlijke deur, in een opening van dezen muur gezet, komt men het tweede gedeelte van deze Basiliek, het dwarspand binnen, waarin aan den noordkant een altaar der Armeniërs staat. Het heele priesterkoor is afgesloten en het eigendom der Grieken.

Langs dezelfde trap als in den morgen, daalden wij wederom in de grotten neer om nu te knielen op de plaats waar een zilveren ster u zegt dat hier het ware licht is opgegaan en Christus, de Zoon van God, uit de Maagd Maria geboren werd. Ook nu knielden wij neder op de plaatsen waar eenmaal de Kribbe stond, waar de Drie Koningen het goddelijk Kind aanbaden, waar de H. Jozef het bevel ontving te vluchten naar Egypte, waar de H. Eusebius, de groote bisschop van Bethlehem, begraven ligt en ook eenmaal het lijk van den grooten bijbelkenner, Hieronymus, werd neergelegd, bij de graven waarin de H. Hieronymus zijn heilige leerlingen, Paula en haar dochter Eustochia, had bijgezet.

GEZICHT OP HET BASILIEK-PLEIN TE BETHLEHEM.

En terwijl wij in deze onderaardsche gangen en grotten voortliepen en neerknielden in een hoog gestemd gevoel van heilige godsvrucht, werd ons bij stukken, door den eerw. pater Franciscaan die ons vergezelde, het verhaal gedaan van de droevige gebeurtenis, in dezelfde gangen en grotten voorgevallen op den 27sten October van het vorige jaar, toen hier door een Janitsaar een Franciscaner broeder werd doodgeschoten en eenige andere paters gewond werden. Op deze plaats waar eenmaal de God van vrede geboren werd en engelen aan de menschen den vrede beloofden, klinkt dergelijk verhaal als een muziekstuk door valsche instrumenten gespeeld.

Toen wij, na alles gezien te hebben, weer boven in de kerk in het dwarspand stonden, konden wij dit eerbiedwaardig gebouw niet verlaten zonder nog eenmaal te gaan binnen de heilige hallen die achter den hoogen muur in vijf beuken verdeeld zijn. Daar haalden wij, gezeten op den grond, door onze verbeelding nog eens den Kerstnacht van 1101 binnen deze eerbiedwaardige beuken, toen hier met grooten luister en praal een ridder van onze landen, graaf Boudewijn, gekroond werd als koning van Jerusalem. 't Was alsof wij daar nog in zware harnassen de ridders zagen staan om den troon van hunnen koning, wien zij hoû en trouw gezworen hadden omdat hij de plaatsbekleeder was van een arm en zwak Kind, geboren op dienzelfden grond.

Groote tempel van dat kleine Kind, wat waart gij in die dagen rijk en hoe arm zijt gij thans! Wat beteekent de grafelijke zaal binnen het vorstelijk 's-Gravenhage, die den naam van graaf Willem, Roomschkoning, in herinnering bewaart, vergeleken bij deze basiliek door den eersten Christenkeizer gebouwd, waar eenmaal een graal

van Vlaanderen tot Roomsch-koning gezalfd werd! En toch in deze basiliek en in deze heiligdommen ziet gij op drie verschillende plaatsen Turksche soldaten op wacht staan, met het geweer bij den voet, terwijl zij onder beide voeten houten blokjes hebben, die ze beschermen moeten voor koude en vocht. Arme soldaten van een arm en verdeeld rijk, die hier op deze plaats den vrede tusschen verdeelde Christenen bewaren moeten!

Door het klooster gingen wij naar buiten, naar een hoogte, vanwaar wij het gezicht hadden op het veld der Engelen, die daar in den Kerstnacht aan de herders verschenen, en op den akker, waar eenmaal de Moabitische vrouw, Ruth, aren las met zulk eenen ijver en met zoodanig eene zedigheid, dat zij het hart veroverde van Noëmi, den eigenaar en onbekenden aanverwant, wiens uitverkoren bruid zij werd en daardoor de moeder van Obed, die de overgrootvader van koning David was, uit wiens koninklijk geslacht eenmaal de Koning der koningen ook te Bethlehem zou geboren worden.

Na deze wandeling naar het Oosten buiten Bethlehem keerden wij terug naar de stad, die op de hellingen van twee tegenover elkander liggende heuvelen gebouwd is. Het andere gedeelte ligt op de meer westelijk gelegen heuvelhelling, terwijl het nieuwe Bethlehem met zijn basiliek op de oostelijke helling gelegen is. Nu kwamen wij op het groote plein, dat vol was van paarden, muildieren en kameelen met hun eigenaars, die uit den heelen omtrek ter markt gaan naar Bethlehem.

't Was goed dat wij ook hier onzen kawas bij ons hadden. - Een kawas gelijkt iets op een onbezoldigd rijksveldwachter in eigen kleedij en dienst. - Met zijn kromzwaard en zijn zweep gewapend voor ons uitgaande, hield hij ons deze lastige landlieden met geweld van het lijf.

Dit groote plein, waarop bijgaande plaat u een blik laat werpen, is vóór de basiliek gelegen, die hier met zijn zwaar gebouwde kloosters er om heen, een armen indruk maakt en u voor alles aan een vesting denken doet, waaruit een paar kleine torens naar boven steken.

Men kan nog duidelijk zien dat voor de basiliek eenmaal een atrium of voorhof was, die aan drie zijden zuilengangen had met waterbekkens voor afwasschingen en voor het toedienen van het H. Doopsel in het midden. Van dit atrium uit ging men door drie poorten de basiliek binnen; maar van die drie is er slechts één overgebleven, die ook voor het grootste gedeelte is toegemetseld, terwijl ook de vensters er boven geheel en al met steenen zijn toegemaakt. Zoo is de heerlijkheid van deze basiliek naar buiten verdwenen voor goed. Zoo moet ook zij naar buiten het getuigenis afleggen voor elkeen, dat in dit doode en gemaledeijde land Christen-heiligdommen slechts bewaard worden ten koste van geweld, alsof het heele land in staat van oorlog verkeert en elk verblijf van Christenen moet verdedigd worden als een fort.

Dat wij met weemoed in den middag vertrokken van Bethlehem, de liefelijkste en meest christelijke stad van heel het doode land, is niet noodig te zeggen. En terwijl de sterke wind op den weg naar Jerusalem ons met zooveel kracht om de ooren blies, dat wij verlangden naar ons pelgrimshuis in de H. Stad, schenen de paarden luier te worden, totdat zij bij een waterbron stilstonden om te drinken en een der beesten, door den wind geholpen, mijn hoed onbruikbaar maakte op een wijs die zich niet beschrijven laat, maar waarover mijne reisgenooten lachten in een langdurigen lach.

Bij de Platen.

In het koor der Franciscaner kerk te Assisië. -

Tot de fraaiste monumenten van Italie behoort ontegenzeglijk de in de dertiende eeuw gebouwde dom e Assisiĕ, en dit niet alleen omdat hij uit drie boven elkaar gelegen kerken bestaat, maar ook om zijn heerlijke muurschilderingen van de hand van Giotto, den grondlegger der Italiaansche schilderkunst, die de bovenkerk versieren.

Onze gravure verplaatst ons in de gelijkvloers gelegen kerk, en wel in het koor, in welks rijk gebeeldhouwd gestoelte juist de vrome zusters zijn bijeengekomen voor het gebed. Dit oogenblik heeft de Spaansche schilder Gallegos uitgekozen voor zijn onderwerp, dat door hem met liefdevolle zorg is behandeld. Met groote kunstvaardigheid is de donkere fresco-pracht aan muur en zoldering verlevendigd door de lichte gewaden der kloosterzusters.

Somali's op het oorlogspad. -

Indien er te Londen, evenals weleer te Rome, een Janus-tempel zich bevond, die alleen gesloten mocht worden, wanneer in heel het uitgestrekte gebied, aan de Engelsche kroon onderworpen, vrede heerschte, dan zou, gelooven wij, die tempel wel altijd moeten geopend blijven. Voortdurend toch wordt het ontzaglijk koloniaal bezit van Engeland door opstanden geteisterd. Is het op het oogenblik rustig in Indiĕ en in het woelige gebied van den Niger, thans hebben de Somali's ter oostkust van Afrika het oorlogspad betreden en den Engelschen kolonnes menigen onaangenamen dag bezorgd.

De Somali's zijn een volksstam, half Mohammedaan, half neger, die zioh uitstrekt van de golf van Zeila in de Roode Zee, langs Kaap Gardafui tot aan den loop van de Dsjoeb. In dit gebied grenzen de Fransche, Italiaansche en Engelsche bezittingen aan elkaar, maar de heerschappij over de Somali's heeft tot dusver meer in naam dan metterdaad bestaan. De Somali's met hun spiesen en pijlen, hun knotsen en schilden van neushoornvel zijn geduchte tegenstanders, en hun opperhoofd, de zoogenaamde Gekke Mullah, heeft getoond, dat hij voor een Engelsch bataljon niet vervaard is.

Maar de Engelschen zullen wel zoo voorzichtig zijn, zich niet te diep in het binnenland te wagen, want anders kon hun den een of anderen keer een nederlaag te wachten staan, als indertijd den Italiaanschen buurman door den negus van Abessiniĕ werd bereid.

[Nummer 50]

EEN OUDE VISSCHER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNEST EDWARD TAYLOR.

De Kerstavond van een eenzaam man, door Albertine Smulders.

De velden langs den weg waren wit van den rijp.

In de strakke lucht fonkelden de sterren en met vreemden rooden schijn rees de maan achter de boomen in 't Oosten. De zwarte boomen stonden roerloos, ook de dunste takken werden door geen windje bewogen. De winteravondstilte was zoo ernstig en geheimzinnig: - Kerstavond, Kerstnacht.

Hij stapte sneller door, liever alleen in zijne vertrouwelijke kamer dan alleen op den eenzamen weg, hij gaf niets om het blijde feest van Christus' geboorte, maar hij wilde niet hier zijn in den plechtigen, geruischloozen nacht, wanneer de stadsklokken 't Gloria zouden uitzingen over 't land. Hij kon het Gloria niet meezingen en hij wilde het ook niet.

Terwijl hij verder ging, trachtte hij over andere dingen te denken, hij herinnerde zich oude verhalen, die hij lang geleden gehoord had, spookachtige geschiedenissen, die in den Kerstnacht waren voorgevallen, en opeens schoot hem eene lang vergetene vertelling te binnen, die hij vroeger niet zonder huivering had kunnen lezen. 't Was van een man, die iederen avond een geest in zijne kamer zag, welke één voor één al zijn meest geliefde bezittingen aanraakte, telkens herhalende: ‘Van mij!’ Hij had zich den angst van dien man kunnen begrijpen, wanneer het uur naderde waarop de onwelkome bezoeker verscheen, een angst, die hem eindelijk krankzinnig had doen sterven.

Hij was loom en neerslachtig; hij had den avond met vrienden willen doorbrengen, maar was vroeger naar huis gegaan, omdat hij zich ziek en ellendig voelde. Hij verlangde naar huis, maar was te moe om sneller te loopen, zoodat het toch laat was, toen hij zijne eenzame woning bereikte.

Toen hij den sleutel in de deur stak, sloeg de gangklok twaalf uur. Hij liep de trap op naar zijne kamer en zag tot zijne bevreemding, dat de deur, die hij meende gesloten te hebben, op een kier stond en zijne lamp reeds was ontstoken. Hij drong een gevoel van vrees met geweld terug en stiet de deur open, - toen schrikte hij zóó hevig, dat hij bleek en bevende tegen den deurstijl leunde, zonder een stap verder te kunnen doen.

Daar vóór hem aan zijn schrijftafel, in zijn stoel, zat een man. Hij zat met den rug naar hem toe, zoodat hij het gezicht niet kon zien; hij zag alleen de slanke, jongensachtige gestalte en het dikke zwarte haar. Er lagen op de schrijftafel eenige beschreven vellen papier en de vreemde man werkte ijverig voort zonder eenmaal op te zien, alleen wanneer hij een oogenblik met schrijven ophield, streek hij met de hand door zijn haar. Hij kende die beweging, hij kende de houding van die gestalte en vooral de handen, waarop het lamplicht viel, kwamen hem wonderlijk bekend voor. Hij voelde geen vrees voor dien man daar tegenover hem, geen physieke vrees, want hij had zijn zwaren wandelstok nog in de hand en bij de minste verdachte beweging kon hij den vreemde neerslaan, maar hij had eenen wilden, onverklaarbaren angst, dat de gestalte het hoofd zou omwenden en hem aanzien. Hij wist, dat het vreeselijk was, wanneer hij hem zou herkennen, en toch had hij geen flauw vermoeden, wie het kon zijn. Hij bewoog zich niet, hij uitte geen kreet, maar 't was

of hij zijn bloed langzaam voelde wegvloeien, of alle levenskracht, alle weerstandsvermogen hem ontzonk. Toen dwong hij zich om binnen te gaan en wankelend, als een zeer oud man, deed hij eenige schreden en stond nu vlak achter den schrijvende. Ovendiens schouders kon hij lezen wat deze neerschreef, maar hij zag er niet naar; angstig strak hing zijn blik aan iedere beweging van den vreemde, tot deze zijn werk wegschoof en 't gelaat in de hand rustende, peinzend voor zich uit staarde. De andere boog zich nu, zoodat hij den zittende van ter zijde kon aanzien; hij drukte de lippen vast opéén om niet te schreeuwen, hij klemde zich aan de stoelleuning vast om niet neer te slaan, want dàt was het, wat hij vreesde, dàt was zijn afschuwelijke angst, tot werkelijkheid geworden: - die man, die daar zat, *was hij zelf*, alleen jonger, veel jonger.

Wie was hier de indringer? droomde hij? was hij gek geworden? Zijn ander ik scheen hem niet te bemerken, na een poos trok het de bladen, die het beschreven had, naar zich toe en begon met halfluide stem te lezen. - De andere las mede.

‘Van verre, van heel verre kwam een zilverige klank, een helder geluid van belletjes, door den wind bewogen. Nader kwam het geluid, nader kwamen drie nevelachtige gedaanten, die in den schemermorgen voorttrokken door de woestijn. Vóór hen rees de zon, bloedrood, nog achter een sluier van mist. Eenige oogenblikken en dan teekende iedere lijn der gestalten scherp af tegen de melkwitte vlakte. Drie mannen, geheel ongelijk in gewaad en in trekken, op dromedarissen gezeten; de reusachtige beesten stapten met hunnen eigenaardigen, deinenden gang, vlak achter elkaar en bij iederen stap rinkelden de belletjes, waarmede 't rood zijden tuig was versierd. 't Zand was hier nog met grauwe en bruine steenen bestrooid en tusschen 't graniet groeide het kameelgras. Een vos of een hyena vluchtte soms bij hun naderen en in de verte zag men de heuvelen van de Jebel als een parelkleurige streep.

Nu stond de zon hoog in 't Zuiden en de warme wind streek over 't zand. De heuvels waren verdwenen, alle spoor van plantengroei hield op, onafzienbaar de zandzee, die scheen te golven aan den horizon. Nergens een levend wezen, behalve een roofvogel, die de trage vleugels klepte in de gloeiend blauwe lucht. Drie ruiters trokken voort steeds achter elkaar; zij volgden niet den weg van de karavanen, los hingen de roode teugelkoorden over den rug hunner witte rijdieren.

Nacht! nacht in de woestijn. Langzaam ging de maan op en deed de zandvlakte glinsteren; hier en daar was een bazaltsteen, soms eene kleine verhooging van den grond - verder zand en nog verder weder zand. Drie reusachtige witte gedaanten gleden snel en luidloos voort, - snel als de wind zijn de kameelen van Syrië. Zij gleden voort in 't bleeke maanlicht en hunne schaduwen vluchtten mede. De berijders spraken niet en vóór hen uit vlamde een wonderbaar licht, de Ster, die hen uit vreemde landen heeft geleid, die hen zal voeren tot David's Stad.

Toen de Ster stil bleef staan boven den stal, traden de koningen binnen en vonden daar een zeer jonge Vrouw, die een Kindeke koesterde. Een heel klein, pasgeboren Kindeke, in luttele doeken gewonden, en 't kleed der Vrouwe was arm, al was ze ook schoon gelijk eene koningsdochter. En aan de Wijzen, die van zoo verre kwamen om den nieuwgeboren Koning der Joden te vinden, toonde de Vrouwe haar Zoon, en de wijze koningen vielen neder en aanbaden Hem.

‘Koning aller koningen,’ zeide Balthasar, de ernstige grijsaard, die groot was in alle wetenschap, ‘breng de wereld Uwe wijsheid. Reeds eeuwen tracht de mensch naar de wijsheid, die van den hemel is, en hij bereikt haar niet. Tot U schreit zijn jammer uit den donkeren nacht. De machten der duisternis hebben de vlam van het

verstand geroofd en alle ellende is voortgekomen uit onwetendheid. O Licht van Israël, kom de wereld verlichten.'

'Zoon van God,' zei Caspar, de bleeke en blonde koning, die onder zijn mantel de korte Grieksche tunica droeg, 'breng de wereld Uwe schoonheid. Wij, arme minnaars van het schoone, in brandend verlangen gaan wij het leven door en wij zoeken en wij vinden niet! Van U toch komt het weten, dat zij bestaat, van U het verlangen haar te aanschouwen. Bloem van Jesse, leer de wereld Uwe schoonheid zien.'

'Kind van de Vrouw,' zeide de donkerkleurige vorst in het slepende, blanke kleed, 'breng de wereld Uwe liefde. De liefde ging verloren en één geweldige kreet van smart stijgt op tot Uws Vaders troon. De haat is tot glorie, de wraakzucht tot deugd geworden. Zie de armen, de kleinen, de ellendigen, - schepselen, wien Uw Vader het aanzijn gaf - tot wie zullen zij gaan, waar zijn de handen, die hunne handen vatten, de oogen, die schreien om hunne tranen? Emmanuël, laat de wereld Uwe liefde kennen.'

Dan offerden zij hunne geschenken: goud, wierook en myrrhe.

En toen zij heengingen zag Melchior om naar de heel jonge Vrouw, die hield haar Kind in de hoogte geheven, dat hij het nog mocht zien en hij zag haar groote oogen met moederlijke teederheid op hem, den koning, gericht. Terwijl de anderen verder gingen, keerde hij terug om de voetjes van het Kindeke te kussen en hij kuste ook de handen der Vrouwe.'

Zoover had de eenzame man gelezen, toen het schemerde voor zijne oogen en hij voelde, dat zij nat waren van tranen; hij schreide toch niet om wat hij gelezen had, hij schreide om dien ander, om zijn eigen zelf, die nog geloofde in wijsheid, in schoonheid, in liefde - in al wat de Christus op aarde brengen zou.

Als had de vreemde man zijn gedachten geraden, zoo keerde hij zich voor 't eerst tot hem, hij zag hem aan en op 't zelfde oogenblik scheen hij te verouderen.

'Dit alles hebt ge mij doen verliezen,' zeide hij - en zijn stem riep alle oude herinneringen wakker - 'waarom?'

'Ik niet,' stamelde de oudere, 'de oogen neerslaande voor die vrijmoedige oogen, 'ik niet, het leven....'

'Het leven, dat ge u zelf hebt gemaakt, ge zoudt mij hoogere wijsheid, stralender schoonheid, inniger liefde geven, - waar zijn zij?' 't Licht in zijne oogen verflauwde, de trekken om den mond werden scherper, en zijn haar grijsde aan de slapen; hij was nu geheel gelijk aan den man, die bij hem stond.

'Ik heb niets, niets,' mompelde de doffe stem, 'ik ben een eenzaam man en mijn leven was nutteloos.'

De man verschrikte, want hij had de woorden zelf gesproken, hij zat in zijnen leunstoel voor zijne schrijftafel, hij wist niet meer wie de andere was en wie hij zelf. Er was niemand meer in de kamer en hij hoorde de klok tikken; hij trachtte op te staan, maar machteloos zonk hij terug. Hij zag, dat de lamp was neergebrand en 't vuur uitgedoofd, beneden hem zong eene kinderstem een Kerstliedje, 't Moest ochtend zijn, hij was ziek - hij wilde roepen, maar hij kon niet.

Langzaam verflauwde alles, alleen het Kerstliedje hoorde hij nog, maar hij zong het nu zelf, hij was weer kind en zijne moeder liet hem het kribje kijken en zong met hem mede:

> Herders, hebt gij niets vernomen
> Van de komst van uwen Heer....

Toen een schitterend licht, hij zag een Vrouw, en op haar schoot stond een Kind, Dat ze met beide handen vasthield en zij toonde Het hem.

‘Zoon van de Vrouw,’ riep hij uit - en zijn stem was wonderlijk gelijk aan die van zijn jonger zelf - ‘ik heb gedwaald, vergeef mij, laat mij Uwe liefde kennen.’ En hij viel ter aarde voor het Kindeke van Bethlehem. Toen werd alles duister.

Die op 't gerucht toesnelden, vonden den eenzamen man in 't schemerlicht van den Kerstmorgen dood op den grond. Op de schrijftafel lag een vergeeld manuscript, dat vochtig was van tranen.

Kerstnacht-meditatie.

Mijn ziel, kom de drievoudige geboort'
   Van Christus eeren!
Hier geen verstrooiend feestgedruisch behoort
   Doch mediteeren:
In den beginne was het Woord bij God,
   Den grooten Vader,
Aleer Het zaligmakend daalde tot
   Uw blindheid nader;
Want vóór den wisselgang van stof en tijd,
   Ook vóór de koren
Van biddende Englen stonden opgereid,
   Werd Het geboren.
En 't Woord was God; daar wat de Vader heeft,
   Hij heeft gegeven
Zijn Eeuwig Woord, dat door en met Hem leeft
   Eenzelfde leven.
Oneindig Licht, dat verder als de zon
   Laat gaan Zijn lichten,
En dat Uw oog voor 't eerst aanschouwen kon
   In Kerstgezichten.

Daar schrijdt de maagdelijke Moeder heen
   Behoedzaam, zwanger,
Door nauwe en drukke straten, waar niet één,
   Dan de ééne ganger
Aan Hare zij, beseffe het geheim;
   Hem wordt het banger
Bij iedre weigring, die hem treft als vlijm:
   Zij mag niet langer
Ronddwalen in meedoogenloozen nacht.
   Hij leidt Haar onder
Een rotsgewelf, waar Ze de stonde wacht....
   Mijn ziel, bewonder
Nu en aanbid het liefelijke Wicht,
   Dat in het duister
Der koude grot op 't strooien bedje ligt.
   Het draagt, in luister
Van armoede gehuld en needrigheid,
   De blijde konden
Van 't eeuwig Licht, waarvan gij dwaaldet wijd
   Ontvoerd in zonden.

Het Woord, als Menschenkindje teer en klein

Is dan gekomen
Om u in donker uur een licht te zijn.
't Verdreef de droomen
Die u verblindden door hunne ijdelheên.
O, laat Het binnen
Uw schoot, gekuischt door needrig rouwgeween
En sluit de zinnen
Voortaan voor valsche grootte en lokkend goud.
Nu is 't u zalig
Om 't Licht, dat ge in uw boezem houdt.
Goddank, 't voormalig
Bedriegelijk geschemer ging voorbij.
't Licht is geboren.
Thans ook in u. Ook gij moogt nu den rei
Der Englen hooren
Den Vader lof, der ziel van goeden wil
Vrede toezingen,
In den Mysterie-nacht verruklijk stil
Voor mijmeringen.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Het oude erf,
door
J. Vesters Jr.

IV.

Vrouw Van Gaasdonk zou Swinkels even gezelschap houden tot haar man thuis was.

Zonder een uitnoodiging af te wachten was hij gaan zitten. In zijn oogen glom een valsch lachje, dat de arme vrouw, onthutst over zijn onverwacht bezoek, schrik aanjoeg.

‘De baas blijft nog lang uit,’ zei ze, om iets te zeggen, want de stilte en het alleenzijn met dien man beklemden haar.

‘O, ik heb àl den tijd,’ antwoordde Swinkels, wien de angst van vrouw Van Gaasdonk niet ontging; ‘àl den tijd.’

Toen na een pooze:

‘Het is hier toch maar een mooi gedoente. Ik geloof, dat er heel wat liefhebbers zouden komen, als de Iepenhoef te koop kwam.’

‘Maar we denken er niet aan, ze te verkoopen, Swinkels.’

‘'t Was ook maar bij manier van zeggen, buurvrouw. En een mensch weet nooit waar hij toe komen kan. Ik heb van m'n leven wel hooger bergen zien dalen. Daar hebt gij bij voorbeeld Van Vilsteren: wat 'n kapitale boerderij heeft die niet gehad en hoe is die er niet heelemaal onder-geboerd. En Scheepers: van 't zelfde laken 'n broek. Hoogmoed komt voor den val, zeg ik maar, buurvrouw.’

Vrouw Van Gaasdonk begreep deze duistere toespelingen niet, maar ze stelden haar niet op haar gemak. Anders niet licht om een antwoord verlegen, wist ze thans niet goed wat ze zeggen moest. Ze had Swinkels wel graag zijn hatelijkheden betaald gezet, doch een steeds aangroeiende vrees, dat hij hen in zijn macht had, hield haar daarvan terug.

Hij zat daar zoo op zijn gemak, de handen in elkaar gelegd op de rechterknie, die over de linker was geslagen, met het valsche lachje op het gezicht. Met voldoening beschouwde hij vrouw Van Gaasdonk, die haar uiterste best deed om zich goed te houden en geen enkele harer gewaarwordingen te laten blijken, maar toch niet kon beletten, dat haar lippen soms beefden en haar mondhoeken trilden.

Zij was een goede vrouw, ijverig en zorgzaam, maar ze had altijd een bijzonder zwak gehad voor haar jongsten zoon. De jongen was vlug, altijd de eerste in zijn klas, en daarom was het jammer, er een boer van te maken, meende zij. Hij hoefde niet met spade en ploeg den kost te verdienen. Zij hield wel van het boerenbedrijf, zeker; maar ze zou er toch wel trotsch op wezen, als één van haar zoons een mooie betrekking had in de stad en alle dag een mijnheer kon zijn. Het was toch wel meer voorgekomen, dat de een of andere boerenjongen het ver had gebracht in de wereld. Waarom zou Hein dat niet kunnen? En was het ook eigenlijk niet beter, dat Geert alleen op de boerderij bleef en ze later kon overnemen, dan dat ze met hun beiden boer werden en er naderhand misschien maar moeilijkheden zouden komen? Had Hein een positie in de stad, dan waren ineens alle zwarigheden uit de wereld.

Van Gaasdonk had eerst wel tegengestribbeld, maar was ten laatste voor den aandrang van moeder en zoon bezweken. Hein was een mijnheer geworden en het heeren-leven beviel hem goed. Maar de onervaren jongeman van het platteland kwam in aanraking met kameraden, die van uitgaan en allerlei pretjes hielden en hem spoedig hadden overgehaald in hun genoegens te deelen.

Moeder Van Gaasdonk kwam daarvan natuurlijk niet het fijne te weten, maar wel klopte Hein haar nogal eens op den zak, en de vrouw, die trotsch was op haar knappen zoon, was zwak genoeg hem bij te springen, wel telkens met de waarschuwing, 'dat het nu de laatste keer was,' doch even dikwijls weer bezwijkend voor de smeekbeden van Hein, die beweerde, dat hij veel uitgaven had, indien hij zijn 'stand' wilde ophouden, en dat het in de stad zoo duur leven was.

Zij durfde er haar man niets van zeggen, want zij achtte hem er toe in staat, Hein uit de stad naar huis terug te halen en hem op het land of in den stal aan het werk te zetten. Truda wist er van, en deze had haar moeder wel eens gewaarschuwd, maar dan was vrouw Van Gaasdonk kwaad geworden en had haar dochter gevraagd, of ze dan niets voor haar broer overhad, of ze niet lijden kon, dat Hein een mijnheer was en geen boer zooals Geert en Wout.

Omdat haar geweten niet geheel gerust was, zocht vrouw Van Gaasdonk verband tusschen het bezoek van Swinkels en Hein, al kon zij niet vermoeden, van welken aard dat verband was.

Daar kwam de Iepenboer binnen, door Dorus reeds op de hoogte gebracht van de aanwezigheid van Swinkels.

'Dag, buurman,' zei Van Gaasdonk, 'ik hoor, dat ge me wilt spreken en dat ge me groot nieuws hebt mee te deelen.'

'Dat is zoo,' bevestigde Swinkels, die, toen hij zag, dat vrouw Van Gaasdonk aanstalten maakte om het vertrek te verlaten, er bijvoegde: 'Och, buurvrouw, me dunkt, dat ge wel kunt blijven, want ik veronderstel, dat gij ook wel belang zult stellen in hetgeen ik te vertellen heb.'

Van Gaasdonk keek verwonderd op. Wat hadden die woorden en die spottende toon te beduiden? 'Ik dacht, dat ge *mij* moest spreken, Swinkels,' zei hij.

'Dat is ook zoo. Jou als hoofd van het huis gaat wat ik te zeggen heb op de eerste plaats aan. Maar het zal ook je vrouw niet onverschillig zijn.'

‘Maar waar kom je nu eigenlijk voor hier?’ vroeg de Iepenboer, wiens geduld opraakte, geprikkeld als hij werd door Swinkels' tergenden toon.

‘O, dat kan ik je in een paar woorden zeggen: je zoon Hein is een dief!’

Bij het hooren van dat vlijmende woord was Van Gaasdonk opgesprongen, of men hem met een dolk een stoot in het hart had gegeven. Hij deed een paar passen naar Swinkels, of hij hem te lijf wilde, terwijl zijn vrouw de handen voor het gelaat sloeg en in luid gesnik uitbrak.

‘Geloof je dien leugenaar?’ zei de Iepenboer, door die snikken tot bezinning gekomen, barsch tegen zijn vrouw.

‘Leugenaar?’ herhaalde Swinkels tergend. ‘Ik heb de bewijzen voor wat ik zeg in mijn zak, zwart op wit, hoor.’

‘Voor den dag er mee met die bewijzen, ik wil ze zien.’

‘Niet zoo driftig, buurman,’ hernam de ander, die van de ontsteltenis van Van Gaasdonk en diens vrouw genoot. ‘Eerst noem je me een leugenaar, en nou moet ik met m'n bewijzen voor den dag komen, omdat jij dat wil. Maar weet je dan niet, dat je niets te willen heb, niets, zeg ik je! Op het oogenblik ben ik hier de baas. Versta je dat, Iepenboer? Als ik één woord zeg, zit meneer Hein over een paar uren in de gevangenis.’

‘Mijn God! Mijn God!’ jammerde vrouw Van Gaasdonk, de handen wringend. ‘Maar wat heeft Hein dan toch gedaan, Swinkels?’ vroeg ze. ‘Zeg het toch, als ge het weet.’

‘Zoo hoor ik het graag,’ zei Swinkels. ‘Je twijfelt dus niet meer, hé? En je ziet me niet meer voor een leugenaar aan, Iepenboer?’

‘Je bent een ellendeling, Swinkels, dat ben je!’ riep Van Gaasdonk uit, die zich niet meer kon inhouden. ‘Was Geert thuis, dan liet ik je de deur uitgooien.’

‘Dan zouden gauw allebei je zoons in

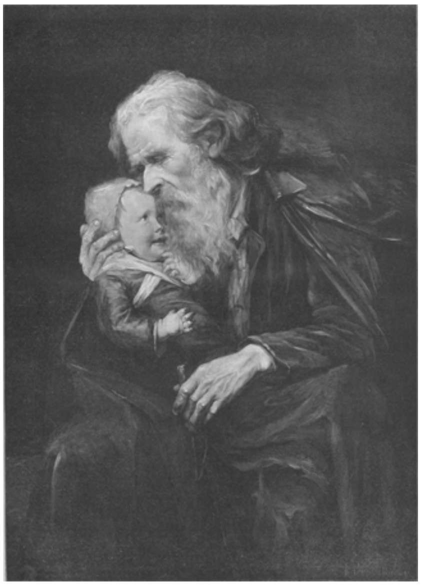

GRIJSHEID EN JEUGD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.L.B. BROUILHONY.

de gevangenis zitten, Van Gaasdonk. Me dunkt, één is voorloopig genoeg.'

Vrouw Van Gaasdonk lei haar hand op den arm van haar man. 'Hij zal ons allemaal ongelukkig maken.' fluisterde ze.

'Welneen, buurvrouw,' hernam Swinkels, die deze woorden gehoord had, 'ik kwam uit louter belangstelling hier, maar als jullie zoo tegen me te keer gaat, ja, dan weet ik niet wat het eind zal zijn. - Wil je naar mij luisteren en verstandig met me praten, Iepenboer?'

'Nu, wat hebt ge te zeggen?' vroeg deze somber, aan de tafel plaats nemend, terwijl zijn vrouw tegen den haard geleund bleef staan.

'Ik heb je al gezegd, dat Hein gestolen heeft....'

'Bij jou?'

'Val me nou niet in de rede, maar laat me uitpraten. - Neen, niet bij mij. Hij heeft gestolen, zei ik, zes duizend gulden....'

'Jesus, Maria!' riep vrouw Van Gaasdonk als in doodsnood. 'Swinkels, maak hem niet ongelukkig!' bad ze, smeekend de handen naar hem opheffend.

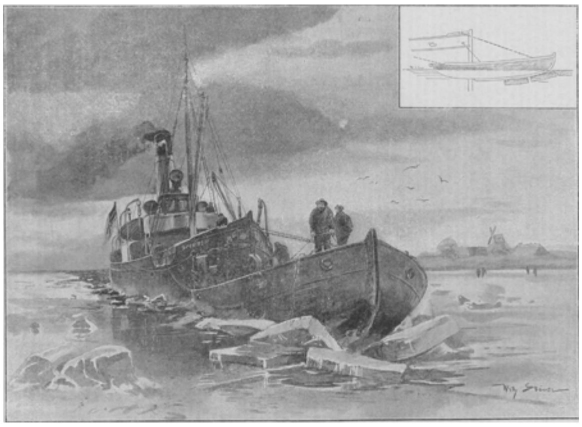

EEN NIEUWE IJSBREKER, NAAR EEN TEEKENING VAN WILLY STÖWER.

'Zwijg, vrouw! - Wie heeft je dat verteld, Swinkels!'

'Zie je mij aan voor iemand, die op praatjes van anderen afgaat, Iepenboer? Van wat ik zeg heb ik een geschreven bewijs in mijn zak, geschreven door meneer Hein zelf. Echter kan het toch niet. - Ben je nu tevreden, Iepenboer.'

'Laat zien!' zei deze kortaf.

Op zijn gelaat was geen aandoening te lezen. De rimpels in zijn oud-wordend gezicht schenen strak getrokken, maar wat er in zijn ziel omging: twijfel, angst, woede, wanhoop, wist hij door inspanning van al zijn krachten te verbergen.

Zijn vrouw, die niet zooveel wilskracht bezat als haar man, wist zich niet te beheerschen, te minder daar bij haar geen twijfel meer bestond. Wat zij gevreesd had, was gebeurd, en door haar zwakheid en toegevendheid was zij medeplichtige.

'Niet zoo haastig, buurman,' beant-

woordde Swinkels de vraag van den Iepenboer. 'Hein schrijft, dat hij uit de kas van zijn patroon zes duizend gulden gestolen heeft - je hebt daar lang voor moeten werken. eer je die verdiend had, Iepenboer! - en nu vraagt hij je, hem dat sommetje te bezorgen.'

'Ge zult dat doen, niet waar, vader?' vroeg vrouw Van Gaasdonk. 'Ge zult Hein en ons de schande besparen, dat hij in de gevangenis komt. - En gij, Swinkels, vertel toch aan niemand wat Hein gedaan heeft. Ik bid er je om, Swinkels,' drong ze aan, toen ze zag, dat de man onverstoorbaar-kalm bleef zitten met een spotlachje om de lippen.

'Ja. nu bidt je, nu je me noodig hebt; maar toen ik voor mijn Marinus om de hand van je Truda kwam, heb je me afgewezen. En mijn Marinus is toch een eerlijke jongen, waar niets op te zeggen valt, geen dief, zooals meneer Hein.'

'Maar we konden Truda toch niet dwingen, Swinkels....'

'Niet dwingen, neen, je hebt ze gestijfd. Als jullie voor Marinus waren geweest, zou ze wel gewild hebben; maar Marinus was niet goed genoeg. Wout van der Willigen moest ze hebben. Maar zoo waar als ik Swinkels heet, Wout krijgt ze niet.'

'Swinkels, wat zijt ge hard voor ons!'

'Ja, ik ben hard, en ik heb er plezier in, hard te zijn. Nou is het mijn beurt, vrouw Van Gaasdonk!'

'Maar wat wilt ge nu eigenlijk van ons, Swinkels?' vroeg de Iepenboer. 'Als het je plan is, Hein in de gevangenis te brengen, hoeft ge ons dat toch niet te komen vertellen.'

'Ik zou dat toch kunnen doen, buurman, omdat ik er schik in heb, je dat te vertellen; maar het is mijn plan niet....'

'Dank Swinkels,' zei vrouw Van Gaasdonk, 'ik wist wel, dat ge niet....'

'Zoo slecht waart, wilt ge zeggen,' viel hij haar spottend in de rede. 'Maar wees niet te voorbarig, buurvrouw.... Het is mijn plan niet, Hein in de gevangenis te helpen, indien ten minste de Iepenboer er iets voor over heeft.'

'Ge zult het geld immers geven, vader?' vroeg ze opnieuw. 'We zullen ons bekrimpen, we zullen kleiner gaan boeren.'

'Neen, buurvrouw, zoo bedoel ik het niet. Ik wou weten, wat den Iepenboer de brief waard is, dien ik bezit, en mijn zwijgen.'

'Wat vraagt ge?' vroeg Van Gaasdonk.

'Evenveel als Hein: zes duizend gulden, geen cent meer!'

'Ge wilt dus onzen ondergang, ge wilt ons van de Iepenhoef verdrijven!' zei Van Gaasdonk. 'Ge zijt de grootste ellendeling, dien ik ooit ontmoet heb. Al had Hein twintigduizend gulden gestolen, gij zijt een nog veel grooter schurk.'

'Je scheldwoorden raken mijn kouwe kleeren niet, Iepenboer, maar ik zou je toch aanraden wat voorzichtiger te zijn, want mijn geduld heeft zijn grenzen. Overigens, ik laat je de keus: zie je Hein liever in de gevangenis, dan kost je dat geen cent. 't Is zeker het voordeeligst.'

'Neen, neen,' kreet vrouw Van Gaasdonk. 'Hein moet voor de gevangenis bewaard worden. Onze goede naam mag niet door het slijk worden gesleurd. Denk ook aan Geert en Truda, vader!'

De Iepenboer bewaarde het stilzwijgen. Zeker, hij dacht aan zijn andere kinderen: aan Geert, wien hij gehoopt had, eenmaal de boerderij te kunnen overgeven; aan Truda, die het volgende voorjaar met Wout van der Willigen in het huwelijk zou

treden. Wat woog nu zwaarder: dit alles prijs te geven, of over zich en de zijnen de schande af te trekken? Zijn eerlijke naam was reeds onteerd door Hein's daad, maar moest hij nu die daad aan de openbaarheid prijsgeven, of ze ten koste van alles bedekken?

‘Wat zijt ge hardvochtig, Swinkels!’ zei vrouw Van Gaasdonk. ‘Kan nu niets je hart vermurwen? Hebt ge geen medelijden met de tranen en de smart eener moeder?’

‘Neen, ik heb geen medelijden. Nog eens: ge hebt de keus. Valt het offer van het geld je te zwaar, welnu, dan gaat Hein naar de gevangenis, dan heeft hij zijn verdiende loon.’

‘Wilt ge me een dag uitstel geven, Swinkels?’ vroeg de Iepenboer.

‘Om dan meneer Hein te waarschuwen, dat hij de plaat poetst! Neen, Van Gaasdonk, zoo onnoozel ben ik niet. Als ik hier de deur uitga, moet ge keus gedaan hebben: of ge geeft me zes duizend gulden, of ge laat Hein aan zijn lot over en dan zorg ik voor het overige.’

‘Maar ik kan je die som onmogelijk geven, al zou ik ook willen.’

‘Je hoeft ze ook niet dadelijk in klinkende munt neer te tellen. Ik ben met een schuldbekentenis tevreden, mits over een maand het geld er is.’

‘Maar dan moet ik de Iepenhoef verkoopen.’

‘Zeker moet ge dat, Van Gaasdonk, want twaalf duizend gulden hypotheek zal niemand je geven bij wat er nu al op staat.’

‘Maar die tijd is te kort om een goeden prijs van de Iepenhoef te maken,’ stribbelde Van Gaasdonk nog tegen.

‘Dat hoeft ook niet, *ik* zal ze koopen,’ zei Swinkels, zeker van zijn overwinning en daarvan reeds bij voorbaat genietend.

‘Dat nooit!’ riep de Iepenboer uit, tot het uiterste gebracht door zooveel laagheid.

‘Ook goed,’ hernam Swinkels, opstaande. ‘Ik heb nu genoeg geduld gebruikt. Vannacht logeert meneer Hein in de gevangenis.’

Hij ging naar de deur.

‘Blijf, Swinkels!’ riep vrouw Van Gaasdonk, de handen naar hem uitstrekkend. - Vader, red Hein van de schande!’ smeekte ze, ‘denk aan onze kinderen!’

‘Welnu?’ vroeg Swinkels, blijvende staan.

‘Ik zal het doen,’ zei de Iepenboer, wiens veerkracht was gebroken. ‘Maar gij zijt een....’

Zijn vrouw legde hem haar hand op den mond.

‘Laat 't hem nog maar eens zeggen, buurvrouw, als hem dat goeddoet.’

‘Vrouw, geef pen en inkt, dan kan ik mijn doodvonnis schrijven. Want mijn doodvonnis is het, Swinkels, als ik van de Iepenhoef afmoet. Ik ben een te oude boom om nog verplant te worden.’

De rug van den anders voor zijn jaren nog zoo krachtigen man was gebogen, en zijn vingers beefden, toen hij den penhouder in de hand hield. Wezenloos keek hij voor zich op het papier, hij kon niet denken, één ding slechts wist hij: dat Hein een dief was, dat hij de Iepenhoef zou moeten verlaten, en dat dit zijn dood zou zijn.

‘Wat moet ik schrijven?’ vroeg hij ten slotte, als een schooljongen, die den meester niet begrepen heeft.

‘Dat je mij zes duizend gulden schuldig bent en dat je me die binnen een maand zult betalen.’

‘En de brief?’

‘Dien krijg je zoodra je me de schuldbekentenis geeft. We zullen gelijk oversteken,’ spotte Swinkels.

‘Maar ik moet eerst den brief zien,’ hernam Van Gaasdonk, ‘ik wil weten, of je...’
‘Wees maar niet bang, Iepenboer, het is echt spul.’ Swinkels haalde den brief uit zijn borstzak te voorschijn, maar hield hem stevig vast. ‘Kijk maar, je zult het schrift en de handteekening van meneer Hein wel herkennen.... Hier staat het, lees maar: zes duizend gulden heeft hij uit de kas van zijn patroon weggenomen, en hij moet het geld gauw hebben.’

De Iepenboer had grooten lust, Swinkels het papier uit de hand te rukken; maar wat zou hem dat baten? Ook zonder dien brief kon hij Hein in de gevangenis brengen. Indien een onderzoek naar de kas werd ingesteld, zou de diefstal blijken....

‘Hoe komt ge aan dien brief, die aan mijn vrouw is gericht?’ vroeg Van Gaasdonk.

‘Ik heb hem niet gestolen, en verder hoef ik je geen uitleg te geven. De brief is echt, Hein bekent zelf dat hij een dief is, zijn vonnis is geteekend, als je voor hem niet een offertje over hebt.’

‘Schrijf toch, vader,’ bad zijn vrouw, die nog maar vreesde, dat hij tot andere gedachten mocht komen.

‘'t Is mijn dood,’ zuchtte hij, ‘ik overleef het niet.... De Iepenhoef, die ik van mijn vader heb geërfd.... die ik aan Geert hoopte na te laten.... Neen, ik kan niet!’ En hij wierp de pen neer.

‘Geen komedie, Iepenboer,’ sarde Swinkels. ‘Het heeft nu lang genoeg geduurd. Als ik binnen vijf minuten de schuldbekentenis niet heb, ga ik heen, en al boodt ge me dan al wat ge bezit, ge zoudt Hein niet meer kunnen redden, want ik ga recht van hier naar de rechtbank.’

‘Van Gaasdonk zàl schrijven, Swinkels,’ zei zijn vrouw, ‘onze eer en onze goede naam zijn ons meer waard dan al het geld ter wereld.’

Zij duwde haar man de pen in de hand, en hij schreef.

‘Zoo is het in orde,’ zei Swinkels, die achter hem was gaan staan. ‘Hier heb je den brief.’

De stukken werden gewisseld, en de ellendeling verliet de boerderij, waar hij twee menschen als gebroken en vernietigd achterliet.

(*Wordt vervolgd.*)

Krijgsgevangen in den Kaukasus, door P.J.W.

Hoewel Rusland reeds lang bij zijn gebied de bergen van den Kaukasus heeft ingelijfd, kan het niet op een rustig bezit er van bogen. De woeste bewoners dier streken vormen een groot aantal kleine stammen, die, verschillend in taal en zeden, weinig met elkander verkeeren, zich allen even onafhankelijk gevoelen en in roofzucht niet voor elkaar onderdoen.

Een der talrijkste en meest gevreesde dier stammen is die der Tjetsjengen. Zij bewonen de Groote en de Kleine Kabarda, provinciën, waar de hooggelegen dalen reiken tot aan de meest verheven bergen van den Kaukasus. De mannen zijn prachtige kerels, moedig, verstandig, maar diefachtig en wreed, en leven bijna voortdurend op voet van oorlog met de linietroepen.

Te midden dezer gevaarlijke benden, over die machtige bergketen, ligt de verkeersweg, die Rusland met zijn Aziatische bezittingen verbindt.

Hier en daar geplaatste blokhuizen verzekeren den reiziger een veiligen weg tot in Georgië; doch niemand zou het durven wagen, zonder geleide den afstand van het eene naar het andere blokhuis af te leggen.

Tweemaal in de week belast zich een afdeeling infanterie, voorzien van geschut, en geëscorteerd door een groot aantal Kozakken, met de overbrenging der regeeringsstukken, en stellen de reizigers zich onder hun hoede.

Rondom een dier blokhuizen aan den bergpas gelegen, heeft zich een tamelijk bevolkt dorp gevormd, dat door zijn ligging Wladi-Kaukasus[1)] genoemd is. Daar vertoeft de bevelhebber der troepen, die den zwaren, hierboven vermelden, dienst verrichten.

De majoor Kascambo van het Wologdaregiment, Russisch edelman van Griekschen oorsprong, was aangewezen om het bevel op zich te nemen over de bezetting van Lars in den Kaukasus.

Tintelend van ongeduld om zich naar zijn post te begeven, was hij in zijn overmoed onvoorzichtig genoeg om met slechts vijftig Kozakken de reis te aanvaarden, en

1) Beheerscher van den Kaukasus.

nog onvoorzichtiger om over zijn plan te spreken, vóór het was uitgevoerd.

De Tjetsjengen, die op de grenzen wonen en vreedzame Tjetsjengen genoemd worden, hebben zich aan Rusland onderworpen. Zij komen vrij in en uit Mosdok, hoewel het meerendeel van die lieden betrekkingen onderhoudt met de bergbewoners, en zeer dikwijls deelneemt aan hun rooftochten.

Deze laatsten, ingelicht omtrent de reis van Kascambo en den dag van zijn vertrek, trokken hem in grooten getale tegemoet en spanden hem een valstrik. Op ongeveer twintig wersten van Mosdok, achter een heuveltje met kreupelhout begroeid, werd Kascambo aangevallen door zevenhonderd bereden roovers. Terugtrekken was onmogelijk; de Kozakken sprongen uit het zadel en hielden zeer moedig stand, daar zij vast rekenden op bijstand van uit het naastbijzijnde blokhuis.

De bewoners van den Kaukasus, hoewel ieder voor zichzelf zeer moedig, zijn niet in staat om gezamenlijk tot een aanval over te gaan. Zij zijn daarom al zeer weinig gevaarlijk voor een troep, die flinken tegenstand biedt, maar zij hebben goede wapens en schieten uitstekend. In dit geval maakte hun overmacht den strijd te ongelijk: na een langdurig geweervuur was de helft der Kozakken gedood of buiten gevecht gesteld. De overblijvenden hadden van de gevallen paarden een cirkelvormige borstwering gemaakt en verschoten aldus hun laatste patronen.

De Tjetsjengen, steeds vergezeld op hun strooptochten door Russische deserteurs, die zoo noodig als tolk dienst doen, lieten den Kozakken toeroepen:

‘Levert ons den majoor uit, of wij schieten u allen dood!’

Kascambo was overtuigd, dat zij de daad bij het woord zouden voegen, en om zijn manschappen te redden, besloot hij zich over te geven. Hij stelde zijn degen in de handen zijner Kozakken, en schreed alleen voorwaarts naar de Tjetsjengen, die onmiddellijk met vuren ophielden. Het was hun slechts te doen om den majoor levend in handen te krijgen, ten einde een losprijs te kunnen bedingen.

Nauwelijks had hij zich overgegeven, of in de verte daagde de ijlings toegezonden hulp op; 't was echter te laat; de roovers verwijderden zich snel.

Kascambo's denchik[1)] was achtergebleven met den muilezel, die de bagage van den majoor droeg. In een bergholte verborgen, wachtte hij den uitslag van het gevecht af, toen de Kozakken hem ontmoetten en het ongeluk van zijn meester meedeelden.

De brave knecht besloot aanstonds het lot van den majoor te deelen en sloeg den weg in, waarlangs de Tjetsjengen zich hadden teruggetrokken. Den muilezel met zich voerende, volgde hij het spoor der paarden, doch bij het vallen van den avond ware hij verdoold geraakt, indien een der achtergebleven Tjetsjengen hem niet had ingehaald. Deze bracht hem in het vijandelijk kamp.

Bij het wederzien van zijn denchik, die uit vrije beweging hem in zijn ongelukkig lot gevolgd was, ontroerde de majoor op zichtbare wijze. De Tjetsjengen verdeelden onmiddellijk onder elkander den onverwachts toegevoerden buit: bij wijze van bespotting werd den majoor slechts zijn guitaar gelaten. Ivan, zoo heette de denchik, nam ze in ontvangst, en weigerde ze weg te werpen, zooals zijn meester hem gelastte.

‘Waarom nu al den moed verloren,’ zei hij, ‘de God der Russen is groot! 't Is immers in 't belang van die roovers om u goed te verzorgen; zij zullen u hoegenaamd geen kwaad doen.’

Na een rust van eenige uren wilde de bende zich weer op marsch begeven, toen een hunner spionnen zich aanmeldde en berichtte, dat de Russen steeds voorwaarts

1) Oppasser.

trokken: de garnizoenen der verschillende blokhuizen zouden zich vereenigen om hen te vervolgen. Er werd krijgsraad gehouden. Hun verblijfplaats moest geheim blijven, niet alleen om een bevrijding van den gevangene te voorkomen, doch ook uit vrees den vijand met de ligging hunner dorpen bekend te maken en zoodoende zich de wraak van de Russen op den hals te halen. De Tjetsjengen splitsten zich en rukten op langs verschillende wegen. Tien voetgangers zouden de gevangenen begeleiden, terwijl een kleine honderd ruiters een andere richting namen, als die waarin Kascambo werd weggevoerd. Men trok hem zijn bespijkerde laarzen uit, en noodzaakte hem, evenals Ivan, om het grootste gedeelte van den morgen barrevoets te loopen.

Zoo kwam het kleine geleide bij een snelvlietend riviertje. Om ieder spoor van hun tocht zorgvuldig te verbergen, marcheerden zij een halve werst bronwaarts over het gras van den oever, en daalden toen op een zeer steile, met doornstruiken begroeide plaats in de bedding af. De majoor was zoo uitgeput, dat men hem met gordels moest ondersteunen om hem bij de beek te brengen. Zijn voeten waren bebloed en hij kreeg zijn laarzen terug om den verderen weg af te leggen.

In het eerste dorp, waar zij aankwamen, was Kascambo zoo zwak en zoo afgemat, geestelijk echter meer dan lichamelijk, dat zijn bewakers voor zijn leven vreesden en hem menschelijker behandelden. Men gunde hem wat rust en gaf hem een paard, maar om de Russen op een dwaalspoor te brengen, en den gevangene zelf te beletten inlichtingen omtrent zijn verblijf aan zijn vrienden te verschaffen, transporteerde men hem van het eene dorp en dal naar het andere, op welke tochten men hem bovendien nog zeer dikwijls blinddoekte. Op deze wijze trok hij een breede rivier over, naar hij meende de Sonja. Men behandelde hem echter welwillend, gaf hem voldoende voedsel en schonk hem de noodige rust. Doch bij zijn aankomst in het afgelegen dorp, waar hij voortaan verblijven zou, veranderden de Tjetsjengen eensklaps van gedrag te zijnen opzichte, en begonnen hem op alle mogelijke manieren te folteren. Hij werd geboeid aan handen en voeten. Om zijn hals deden zij een ketting, waaraan een eiken blok hing. De denchik werd minder wreed behandeld; zijne ketenen waren minder zwaar, zoodat hij in staat was zijn meester eenige kleine diensten te bewijzen.

Onder zulke omstandigheden en bij iederen nieuwen smaad, den majoor aangedaan, kwam er een man bij hem, die Russisch sprak, en hem te kennen gaf, zoo spoedig mogelijk zijn vrienden om het losgeld, tienduizend roebels, te verzoeken.

De ongelukkige gevangene was niet in staat zelf zoo'n groote som te betalen. Zijn eenige hoop bleef op het Gouvernement gevestigd, dat eenige jaren geleden een op dezelfde wijze gevangen kolonel had vrijgekocht. De tolk beloofde hem schrijfgereedschap, en gaf hem de verzekering, dat zijn brief aan 't goede adres zou worden bezorgd.

Doch nadat de majoor hierin had toegestemd, bleef de man weg, en gebruikte men dezen tijd om Kascambo op ergerlijke wijze te mishandelen. Men hongerde hem uit; de mat, waarop hij sliep, en het zadelkussen, waarop hij zijn hoofd ter ruste lei, werden hem ontnomen.

Toen eindelijk de tolk weer verscheen, deelde deze hem in vertrouwen mee, dat wanneer men aan de linie de gevraagde som weigerde, of de betaling er van uitstelde, de Tjetsjengen zich de uitgaven te zijnen laste zouden besparen, en niet in moeilijkheden wilden geraken om zijnentwille, en hem dus eenvoudig zouden dooden.

Dit had slechts ten doel, om Kascambo te bewegen in dringender bewoordingen te schrijven.

Eindelijk bracht men hem papier en een pen, op Tartaarsche wijze uit riet gesneden; men ontdeed hem van hals- en handboeien, opdat hij beter zou kunnen schrijven.

Toen de brief gereed was, werd hij vertaald en den hoofden voorgelezen, die hem aan den linie-commandant zouden doen toekomen.

Vanaf dit oogenblik werd Kascambo minder wreed behandeld: zijn boeien bestonden uit een enkelen ketting, die rechterhand en -voet verbond.

De man, onder wiens toezicht hij stond, was een zestigjarige, reusachtige oude, met een woest uiterlijk en wreed karakter. Twee zijner zonen waren gevallen in een schermutseling met de Russen. Er kon dus in het gansche dorp geen betere bewaker voor den gevangene worden gevonden. Het huisgezin van den cipier, Ibrahim genaamd, bestond uit de vijf-en-dertigjarige weduwe van een zijner zonen, en haar zeven- of achtjarig zoontje Mamet. De vrouw was even kwaadaardig, doch grilliger nog dan haar schoonvader.

Veel had Kascambo te verduren van beide onverlaten, maar de liefkoozingen en de vriendelijkheid van den kleinen Mamet waren hem een groote afleiding, en werden op het laatst een groote steun in zijn lijden. Het kind was zoo op hem gesteld, dat het iedere gelegenheid aangreep om met den gevangene te komen spelen, en geen bedreigingen of kastijdingen in staat waren het er van te weerhouden. ‘Koniak,’ noemde Mamet hem, wat in de taal van 't land, gast en vriend beteekent. Heimelijk deelde hij met den majoor de vruchten, die hij zich verschaffen kon, en tijdens de hongerkuur, waarvan wij gesproken hebben, wist hij behendig van de korte afwezigheid zijner moeder en grootvader gebruik te maken om Kascambo brood of gepofte aardappelen te bezorgen.

Er waren nu eenige maanden verloopen sedert het verzenden van den brief, en niets merkwaardigs was voorgevallen. In dien tijd evenwel had Ivan zich de gunst van de vrouw en den oude verworven, of laten we liever zeggen, was hij onmisbaar geworden. Hij verstond uitstekend de kunst om een officierskeuken behoorlijk te bezorgen: hij kon heerlijke kislitchi[1)] maken, en bereidde smakelijk de gezouten komkommers. Zijn bewakers waren gewoon geraakt aan 't aangename, dat hij in hun huishouding gebracht had.

Om hun vertrouwen nog meer te winnen, haalde hij telkens dolle streken uit; iederen dag verzon hij nieuwe grappen om den oude te vermaken.

Vooral op den Kozakkendans was Ibrahim zeer gesteld. Was er bezoek te zijnen huize, dan ontdeed hij Ivan van zijn boeien en gebood hem te dansen, waaraan Ivan altijd gaarne voldeed, en steeds onder het dansen de grilligste sprongen vertoonde. Door deze standvastige onverschilligheid was het Ivan gelukt vrij door het dorp te mogen loopen. Op zijn wandelingen werd hij dan gewoonlijk gevolgd door een groot aantal kinderen, die hartelijk lachten om zijn narrige verschijning. Hij sprak Tartaarsch, en het kostte hem geen moeite het dialect der Tjetsjengen te leeren, dat er zeer veel op gelijkt.

Dikwijls dwong men den majoor met zijn denchik Russische liedjes te zingen, tot vermaak hunner woeste omgeving. Ten einde hem in staat te stellen het gezang met zijn guitaar te begeleiden, ontdeed men Kascambo in den beginne van den ketting, die zijn rechterhand bemoeilijkte, doch toen de vrouw eens gezien had, dat hij om den tijd te dooden, in geboeiden toestand op zijn instrument aan 't spelen was, ontketende men hem niet meer, en den ongelukkigen musicus berouwde het menigmaal, blijk van zijn talent gegeven te hebben. Hij vermoedde toen nog niet, dat zijn guitaar bij zijn ontsnapping een groote rol zou spelen.

1) Een geliefkoosde potage der Russen.

Om tot de zoo vurig verlangde vrijheid te geraken werden door de gevangenen

duizenden plannen gevormd, die alle even onuitvoerbaar bleken. Iederen nacht werd aan Ibrahim een man gezonden om het toezicht te verscherpen. Doch na eenigen tijd verslofte deze gewoonte, en de schildwacht bleef zeer dikwijls weg.

De vrouw en het kind sliepen in een afzonderlijk vertrek, en Ibrahim was dus alleen met de gevangenen, maar hij verborg zorgvuldig den sleutel der boeien, en het minste gedruisch maakte hem wakker.

Daar het antwoord op zijn brief uitbleef, werd de majoor strenger behandeld. De Tjetsjengen kwamen zeer dikwijls in zijn gevangenis, bespotten hem en dreigden met de wreedste folteringen. Men onthield hem weer alle voedsel, en de kleine Mamet werd eens meedoogenloos afgeranseld, tot groot verdriet van Kascambo, omdat hij hem eenige mispelen gebracht had.

Evenwel wist Kascambo in al zijn ellende zijn belagers zeer veel achting af te dwingen, en stelden zij in hem het grootste vertrouwen. Aanhoudend deden zij hem allen mogelijken hoon aan, en toch kwamen zij hem zeer dikwijls raadplegen, hij was de scheidsrechter in hun onderlinge geschillen. Van de vele twisten, waarin hij als rechter uitspraak deed, vermelden wij de volgende, ten eerste om den lezer een denkbeeld te geven, hoe hoog deze volkeren den Europeaan boven zich verheven achten, en in de tweede plaats om aan te toonen, dat de geest van rechtvaardigheid zelfs den meest wilden menschen is ingeboren.

DE HOOFDPRIJS DER ST.-VINCENTIUS-VERLOTING TE GRONINGEN: een salon-ameublement.

Een Tjetsjeng had zijn vriend een Russische obligatie van vijf roebels toevertrouwd. De vriend moest naar een naburige vallei, waar hij het geld aan iemand zou afdragen. Doch het paard van den boodschapper stierf onderweg, en deze waande zich nu gerechtigd de vijf roebels als schadeloosstelling voor zijn verlies te behouden. Deze redeneering, hoe Kaukasisch ook, viel niet in den smaak van den eigenaar der assignatie, en het dorp was bij de terugkomst van den reiziger in rep en roer. De beide partijen, versterkt door bloedverwanten en vrienden, zouden tot bloedige handelingen zijn overgegaan, indien de ouderen van den stam, na ze vruchteloos tot kalmte te hebben aangemaand, niet hadden voorgesteld hun zaak door den gevangene te laten beslissen.

De gansche bevolking spoedde zich naar diens verblijfplaats, om des te eerder den afloop van dit belachelijk proces te vernemen. Kascambo werd uit zijn gevangenis gesleurd en op het platte dak van het huis gebracht.

De meeste woningen in de valleien van den Kaukasus zijn gedeeltelijk in de aarde gegraven, en verheffen zich slechts drie of vier voet boven den beganen grond. In het goede seizoen komen na zonsondergang de bewoners en vooral de vrouwen zich op het platte dak verpoozen, en brengen er zeer dikwijls den nacht door.

Toen Kascambo op het dak verscheen, heerschte de diepste stilte. Men kan zich het verwonderlijke van zulk een rechtbank voorstellen: twee woedende partijen,

gewapend met dolken en pistolen komen hun zaak blootleggen voor een geketenden rechter, uitgeput door honger en ontbering, in de hoogste instantie oordeelend, en wiens vonnis altijd geëerbiedigd wordt!

Kascambo zag echter geen kans den beklaagde diens ongelijk te doen inzien; toch wilde hij de lachers aan zijn kant hebben. Hij liet den beklaagde voor zich brengen, en stelde hem de volgende vragen.

'Als uw kameraad u slechts belast had met aan zijn schuldeischer een groet over te brengen in plaats van de vijf roebels, zou uw paard dan toch niet gestorven zijn?'

'Misschien wel,' antwoordde de man koppig.

'En wat zoudt ge in dit geval met dien groet gedaan hebben? Zoudt ge niet verplicht geweest zijn, dezen groet eveneens als betaling aan te nemen, en er mede tevreden moeten zijn? Daarom beveel ik, dat gij de assignatie terug geeft en uw vriend u daarvoor den groet in ruil aanbiedt.'

Bij het vernemen van dit vonnis lachten de toehoorders uitbundig, en roemden eenparig de wijsheid van den nieuwen Salomon. De veroordeelde zelf moest na veel tegenstribbelen eindelijk toegeven en sprak op de assignatie wijzende:

'Ik wist, dat ik verliezen zou, als die christenhond er zich mee bemoeide.'

(Naar Xav. de Maistre.)

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een oude visscher. -

Een fraaie, sympathieke kop, een visscher uit Bretagne of Cornwallis, van dat stoere visschersvolk, dat van geslacht op geslacht zijn bestaan vindt op de zee en haar ook van tijd tot tijd een offer brengt, - de kostbare schatting, die de wispelturige en onberekenbare vergt van hen, die haar op cijns stellen.

Het zou ons niet verwonderen, indien menig lezer bij het eerste gezicht den ouden visscher voor een Boer hield, een van die krachtige, verweerde typen, die de bewondering der wereld hebben gaande gemaakt. Niet enkel de forsche kop met den weelderigen baardgroei, ook de zuid-wester doet aan een Boer denken. Ze zijn in ieder geval van hetzelfde kern-gezonde ras, al wijdt de visscher op onze gravure zich aan vreedzamer arbeid dan dien, welken de Boeren twee en een half jaar lang hebben te verrichten gehad.

Een sympathieke voorstelling en een mooie gravure - zooals Baude's vaardige stift er ons al zoo menige bezorgd heeft - dit is de indruk, dien het beschouwen der eerste plaat bij ons wekt.

Grijsheid en jeugd. -

Allen heeft de onverbiddelijke dood uit het leven weggemaaid en enkel den blinden, bevenden grijsaard gespaard, wiens vermagerde hand den stok tot steun omklemd houdt, en het onschuldige kind, dat, onbewust van alle leed en lijden, met vertrouwen tot den grootvader opziet, die het liefkoost.

Grooter tegenstelling is niet denkbaar dan tusschen deze twee: den afgeleefden man, 'het zwerk met sneeuw bevracht,' die moeizaam de laatste schreden zet, welke

hem naar den eindpaal des levens voeren, - en het lachende kind, dat pas aan den drempel van het leven staat.

Alle vreugde, die het leven den grijsaard nog bieden kan, is gelegen in het kind, en zoo voelt ook dit de eenzaamheid niet, die het omgeeft, zoo lang het den ouden man naast zich heeft, die, in al zijn hulpeloosheid, voor haar toch is een beeld van kracht, iemand, bij wien zij wegschuilt en wien zij haar kleine leed vertelt, zeker, dat hij haar zal vertroosten.

Er ligt iets treffends en intiems in dit tafereel, dat geen phantasie behoeft te zijn, maar ontleend is aan het leven, zooals ieder dat in zijn veelvuldige schakeeringen om zich heen ziet.

Een nieuwe ijsbreker. -

Naar een teekening van den bekenden zeeschilder Willy Stöwer geven wij in dit nummer een afbeelding van een nieuwen ijsbreker, waarmee in het begin van dit jaar in de nabijheid van Flensburg (Sleeswijk-Holstein) goedgeslaagde proeven zijn genomen. De regeeringsstoomboot *Sperber*, van den nieuwen toestel voorzien, stoomde tegen de ijskorst in, die een dikte had van zeven a acht centimeter, en brak die met het grootste gemak, terwijl het schip een vaart had van 3½ knoopen in het uur.

De *Sperber* beschreef bij die gelegenheid een volledigen cirkel in het ijs en sneed er zonder eenige inspanning doorheen, zonder dat het ook maar een enkele maal noodig was een aanloop te nemen.

De St.-Vincentius-verloting te Groningen. -

De St.-Vincentius-Vereeniging te Groningen heeft een goede gedachte gehad, ter gelegenheid van haar gouden feest een verloting te organiseeren, waarvan de opbrengst zal strekken tot stijving harer uit den aard der zaak noodlijdende kas.

Voor deze verloting zijn een aantal prijzen aangekocht of beschikbaar gesteld. Naast het goede doel, waartoe men door het koopen van loten meewerkt, zal ook het vooruitzicht der kans op een fraaien, soms kostbaren prijs menigeen doen besluiten, zich bij deze verloting niet onbetuigd te laten.

Onder de hoofdprijzen verdienen vermelding een gebeeldhouwd buffet, pendules, Japansche vazen, schilderijen, een Chineesche étagère, een naaimachine en andere voorwerpen van nut of smaak. Maar de kroon spant een volledig salon-ameublement, waarvan men op deze bladzijde een af bedding vindt. Het ameublement bestaat uit een salon-meubel, vier stoelen, tafel en crapaud van mahoniehout, in modernen stijl uitgevoerd. Het salon-meubel met het middenkastje met doorzichtige ruitjes achter houten sponninkjes en van binnen bekleed met vieil-or zijden pluche, is een fraai stuk. De stoelen bekleed met vieil-or velours de Naples, de fauteuil met staalblauwe bekleeding en de tafel met haar fraaie pootbewerking sluiten zich waardig bij het hoofd-stuk van het ameublement aan.

De firma B. Gerner te Groningen, die dit ameublement ontwierp en maakte, heeft getoond, dat ze haar goeden naam, het vorig jaar op de Bolswarder tentoonstelling met goud bekroond, ook in dit geval wist op te houden.

Wie naar dezen prijs en de andere kostbare prijzen wil meedingen, verzuime dus niet, daar de verloting reeds in de maand Januari plaats heeft, zich loten aan te schaffen, welke bij de meeste boekhandelaren en bij de verlotings-commissie te Groningen, O. Ebbingestraat 66, tegen een halven gulden per stuk verkrijgbaar zijn.

Moge de feestvierende St.-Vincentius-Vereeniging haar steun- en lofwaardige onderneming met een volledig succes bekroond zien!

[Nummer 51]

In de kerk te Rijswijk.
Naar de schilderij van Calissendorff.

De schilder, van wiens werk bijgaande plaat ons een afbeelding geeft, moet wel voornamelijk zijn getroffen geweest door de humoristische zijde van het geval, dat hij het verwerkte tot het grappige tafereel, 't welk deze protestantsche dorpskerk te genieten geeft. Toch is er geen al te sterke overdrijving in de manier, waarop hij de vergadering heeft weergegeven: typen als deze behooren in onze dorpskerken lang niet tot de uitzonderingen en zullen dezen of genen onder onze lezers licht als oude bekenden voorkomen.

De mannen, gezeten op de voorste bank, zijn waarschijnlijk de ouderlingen der gemeente en behooren voor het meerendeel tot den gegoeden boerenstand. Een uitzondering hierop schijnt te maken het witharig manneke middenin: hij draagt een gekleede, lakensche Zondagsjas, halsboord en strikdasje en ziet er wel wat uit als een ouderwetsche schoolmonarch, zooals hij daar met een wijsgeerig gezicht op den voor hem liggenden bijbel zit te staren. Links van hem zijn twee kostelijke typen gezeten: de gebrilde boer, onder wiens donkere pruik een paar grijze haarlokjes verraderlijk komen uitwippen, heeft blijkbaar geen oog van den spreker af, zijn buurman, wiens schonkig-norsche kopeen inniger vertrouwdheid met het lieve vee dan met dominee's diepzinnige theologische verwikkelingen verraadt, luistert toe met bedenkelijk gelaat, beduusd van zooveel wijsheid als daar vloeide van 's leeraars lippen. Die aan den anderen kant der bank schijnt ze beter aan te kunnen. Het gedachten-zware hoofd gesteund door de rechtervuist, zit hij nauwgezet te luisteren, in 't minst niet afgeleid door het ontstichtende geknikkebol van Teeuwis-buur, wien het onder dominee's gehoor te vergaan pleegt als den man, van wien onze onsterfelijke dichter Tollens vertelt, hoe hij tot de ervaring kwam, dat

> Bid en werk was de tekst,
> Val in slaap was de preek.

Zonder ons aan gissingen omtrent de slaapwekkende werking dezer predikatie te wagen, lijkt het ons vergeeflijk, dat de oude ziel over zijn bijbel is ingedut. Als aanstonds de voorzanger den psalm aanheffen en de heele gemeente met luider stem invallen zal, schrikt hij stellig wakker om dan straks, onder het huiswaarts gaan, met den predikant een klein, maar vinnig dispuutje te beginnen en ten slotte het laatste woord te hebben over het leerstuk, op 't punt waarvan dominee hem dezen morgen niet bijster rechtzinnig leek.

Maar op 't hier voorgestelde moment heeft de leeraar nog het woord alleen: hij leest de te zingen verzen van den psalm voor, die bij protestantsche godsdienstoefeningen de beide helften der vaak bedenkelijk lange predikatie scheidt en onder welken de collectanten rondgaan om de liefdegaven der gemeente in te zamelen. Zulk een waardigheidsbekleeder - diaken geheeten, omdat hem en zijn broederen de armenbedeeling is opgedragen - zien we dan ook ijverig met zijn zakje in de weer. Hij is een type, aan het leven ontleend: zijn sluike haren en uitgestreken gelaatstrekken passen geheel en al in de omgeving. Meer achterwaarts zien we nog

een menigte boeren en boerinnen, waardige stoflage van het kerkinterieur, dat de traditioneele, aan de stukadoorskwast herinnerende kilheid vertoont, gereformeerden bedehuizen eigen. Door de kleurlooze ruiten werpt de morgenzon een verblindende helheid van blank, tegen de witte muren weerkaatsend licht naar binnen, buiten zien we het vroolijk gewemel van lentegroenloover, wat ons al gauw lokken zou uit de langdradigheid van het psalmgezang in Rijswijk's kerk naar de luchtige vogelmuziek in zijn boomrijke dreven.

M.V.

IN DE KERK TE RIJSWIJK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CALISSENDORFF.

Het oude erf, door J. Vesters Jr.

V.

Dorus had Swinkels zien vertrekken. Vreemd had hij het gevonden, dat die zoolang gebleven was, heel vreemd, en erg gerust over dat bezoek was hij niet. Er waren wel eens moeilijkheden geweest over een klein stukje grond, waar men op het kadaster niet goed mee overweg kon, en misschien zocht hij nu Van Gaasdonk bang te maken met een proces; want van procedeeren hield Swinkels. Ja, dat kon het wel zijn. Nu, Dorus zou den Iepenboer aanraden, het zoover niet te laten komen, want het lapje was nog geen tien gulden waard, en dus zeker geen proces, waarbij de advocaten met den vetsten buit'zouden gaan strijken.

Met dat voornemen ging Dorus het woonvertrek binnen. Maar toen hij het ontdane gezicht van den baas en de vrouw zag, den Iepenboer als wezenloos voor de tafel zag zitten, met een brief in de vingers der rechterhand geklemd, begreep hij, dat hier iets ernstigers moest zijn voorgevallen. Zijn oogen keken vragend Van Gaasdonk en diens vrouw aan.

‘'t Is verschrikkelijk, Dorus,’ zei de laatste. Toen hield zij op. Mocht zij het wel zeggen? De schande van hun kind en hun eigen ongeluk vertellen?

‘Dorus mag alles weten,’ zei de Iepenboer, die haar bedoeling begreep. ‘Hij heeft er recht op. Wij zijn de rampzaligste menschen van heel het dorp. Dorus, Hein is een dief, en wij moeten van de Iepenhoef af.’

Hij had er die woorden als met geweld uitgestooten. Zijn hoofd knikte, zijn oogen brandden, en hij maakte met de hand een gebaar van doffe moedeloosheid. ‘Het is mijn dood, Dorus. Ik kan het niet dragen, ik zal er gek van worden.’

Deze onverwachte tijding sloeg den trouwen knecht met ontzetting. Hij voelde het leed of het hem zelf trof, maar hij kon geen woord van troost vinden. Welk woord had hier ook troost kunnen brengen?

Dorus begreep, dat dit jobsbericht met Swinkels' komst in verband stond. Was dat het goede nieuws, waarop de ellendeling had gezinspeeld? ‘Heeft Swinkels je dat gezegd, baas?’

‘Lees dezen brief, Dorus. Hij is aan mijn vrouw gericht. De postbode moet hem verloren hebben en Swinkels heeft hem gevonden. Dat-ie ook juist in zijn handen moest terecht komen!’

‘Het is erg, baas, heel erg,’ zei Dorus, nadat hij het schrijven gelezen had. ‘Het is veel geld, zes duizend gulden, maar daarvoor hoeft ge toch niet van de Iepenhoef af. Notaris Van Gijn zal het geld met plezier geven, en als het moet....’

‘Maar die zes duizend gulden is niet alles, Dorus. Ik heb Swinkels een schuldbekentenis van zes duizend gulden moeten geven om dien brief uit zijn handen te krijgen.’

‘En hebt ge die gegeven?’ vroeg Dorus.

‘We moesten wel, Dorus,’ nam nu vrouw Van Gaasdonk het woord. ‘Anders was Swinkels recht naar de stad gegaan, om Hein bij het gerecht aan te geven.’

‘Ja, we moesten,’ beaamde de Iepenboer. ‘Ik heb het stuk geteekend, maar daarmee heb ik mijn eigen doodvonnis geschreven. Ik kan niet leven zonder de Iepenhoef, ik kan ze niet in de handen van Swinkels zien overgaan. En dan Truda en Geert, die nu voor den schuldige zullen moeten boeten. Ik had niet gedacht, dat op mijn ouden dag nog te moeten beleven.’

‘Wat is die Swinkels een lage schurk, je zoo het mes op de keel te zetten. Tot zulk een valschen streek had ik hem toch niet in staat geacht. Maar wat zult ge nu beginnen, baas?’

De Iepenboer haalde de schouders op. ‘De zes duizend gulden voor Hein moeten er dadelijk zijn, nog liever vandaag dan morgen. Want verbeeld je eens, dat zijn diefstal ontdekt werd en zoodoende het offer, dat ik aan Swinkels gebracht heb, vergeefsch ware geweest. En het geld voor Swinkels moet er binnen een maand zijn. Vóór dien tijd moet ik dus de Iepenhoef hebben verkocht, want zóóveel hypotheek zal niemand er op geven, en daar het nu een slechte tijd is voor den verkoop, hoopt Swinkels ze voor een appel en een ei te koopen.’

‘Welk een gemeenheid!’ riep Dorus uit. ‘En moet je dat alles je nu maar laten welgevallen?’

‘Wat kan ik er tegen doen?’ vroeg Van Gaasdonk moedeloos.

‘Nu, het zal niet gebeuren,’ antwoordde Dorus beslist. ‘Een braaf en eerlijk man als jij bent jaagt men niet als een bedelaar van zijn erf.’

‘Maar Hein dan?’ vroeg vrouw Van Gaasdonk. ‘We kunnen hem toch niet in de gevangenis laten zetten. Wat geeft het, of we de Iepenhoef houden, als we onzen naam kwijt zijn, als we voor heel het dorp de ouders zijn van een dief, als we daardoor Truda's toekomst in gevaar brengen....’

‘Ja, m'n vrouw heeft gelijk,’ beaamde de Iepenboer. ‘Het moet, Dorus, er is geen andere uitweg.’

‘En toch zal het niet gebeuren!’ zei Dorus nogmaals met kracht. ‘Hoor eens, baas, ik heb hier veertig jaar gewoond, ik ben altijd als kind in huis behandeld, ik heb de Iepenhoef haast net zoo lief als gij, en ik ben niet van plan te verhuizen.’

‘Maar het zal toch moeten, Dorus, want ik kan niet denken, dat ge zin zult hebben, onder Swinkels te dienen,’

‘Dat nooit van m'n leven, liever ging ik bedelen. Ik heb een spaarcent, zooals ge weet, baas. Het is in al die jaren een mooi sommetje geworden; altijd er bij, nooit er af.... En dan nog een erfenisje gehad van een verre nicht.... Ik wil maar zeggen, dat ik een goeje vijf duizend gulden heb.... Die zullen we gebruiken om.... om het gat van Hein te stoppen.’

Dit edelmoedige aanbod werd eenvoudigweg gedaan, zelfs met eenigen schroom. Dorus wist niet, of hij 't wel in den goeden vorm deed.

Er kwamen tranen in de brandende oogen van den Iepenboer.

‘Dorus, we mogen het niet aannemen, we mogen niet.’

‘Hoor eens, baas, ik heb het geld niet noodig, en ik had toch plan, het bij mijn dood aan de kinderen te vermaken. Maar waarom zou ik daarmee wachten tot mijn dood, nu het op het oogenblik zoo goed gebruikt kan worden? En Truda en Geert zullen het immers wel goedvinden, dat we het besteden om de Iepenhoef voor hen te behouden? Het erf mag niet in vreemde handen overgaan.’

Dorus wist, dat hij hiermee de gevoeligste snaar bij den Iepenboer aanroerde.

‘Ja, 't zou hard zijn, Dorus, maar het zal wel moeten. We mogen je aanbod niet aannemen, het is mooi, het is heel mooi van je, ik kan je niet zeggen, hoe goed het me doet, bij al onze ellende een zoo trouw hart te ontmoeten. Maar het geld, waar je

heel je leven voor gewerkt hebt, dat je zuinig hebt bespaard, mag ik niet aannemen, om daarmee de schuld te bedekken van een kwâjongen....'

'Vader!' riep vrouw Van Gaasdonk uit, 'Hein is toch ons kind. Heb medelijden met hem!'

'Spreek me niet van Hein, vrouw. Het is niet om hem, maar om mijn andere kinderen voor de schande te sparen, dat ik dat stuk geteekend heb. Het is genoeg, dunkt me, dat wij ongelukkig worden; we mogen niet van Dorus vergen, dat....'

'Hoor eens, baas, het is nu geen tijd, om lang en breed te praten. Er moet gehandeld worden. Ik ga naar de stad en naar den notaris. En als Hein geholpen is, zullen we verder zien. Maar Swinkels krijgt de Iepenhoef niet.'

Van Gaasdonk stribbelde niet meer tegen, en zijn vrouw drukte schreiend de beide handen van den trouwen knecht.

Een kwartier later was deze op weg naar de stad. Geen oogenblik kwam de gedachte bij hem op, dat hetgeen hij deed een grootsche, verheven daad was. Hij vond het natuurlijk, dat hij, die veertig jaar op de Iepenhoef had doorgebracht, en daar niet als knecht, maar als huisgenoot was behandeld, bijsprong, nu men in nood verkeerde. Hij betreurde het alleen, dat hij niet méér kon doen.

Daar zag hij Truda en Wout van der Willigen aankomen. Wat zag Truda er stil en treurig uit. Zou ze al iets weten?

'Wel, Dorus, nou naar de stad, en zoo op je Zondagsch!' vroeg Wout.

De toon wilde luchtig klinken, maar er was toch iets gedwongens in.

'Een boodschap, Wout, een dringende boodschap.'

Hij achtte het voor het oogenblik niet geraden meer te zeggen, minder omdat hij aan Wout twijfelde, dan omdat hij het Truda toch niet zoo rauwelings op straat kon vertellen.

'Is er thuis iets niet goed, Dorus?' vroeg het jonge meisje, dat haar somberste vrees weer voelde opkomen, 'of met Hein?'

Deze drie woordjes kwamen met de grootste moeite uit haar als toegeschroefde keel.

'Met Hein?' herhaalde Dorus. 'Hoe kom je daaraan?'

Truda begreep aan den toon, waarop hij dit zei, dat Dorus er meer van wist.

'Zeg op, Dorus, wat heeft Hein gedaan? is hij in de gevangenis?'

'Wel neen, Truda, hij heeft een dommen streek uitgehaald, maar stel je gerust, we zullen hem helpen.'

'Heeft hij gestolen, Dorus? Vertel toch alles. Marinus Swinkels heeft tegen Wout gezegd....'

'Wat, heeft die iets gezegd? Dat zullen we hem betaald zetten.'

'Het is dan toch waar, Wout. Ik heb het je wel gezegd. Ik was zoo bang, zoo bang. O Wout, wat ben ik ongelukkig! En dan onze arme vader en moeder.'

'Wees nu kalm, Truda. Alles zal immers terechtkomen, niet waar, Dorus? Wij zijn er ook nog.'

'Flink gesproken, Wout, zoo hoor ik het graag.'

'Maar vertel nu toch op, Dorus. Alles, hoor. Wout mag het gerust weten.'

'We kunnen hier niet midden op den weg blijven staan, en ik heb groote haast om in de stad te komen. Loopt dus een eindje mee op, dan zal ik het je vertellen, als je belooft kalm te zullen blijven.'

De trouwe knecht verhaalde alles. Alleen verzweeg hij, dat hij *zijn* geld bij den notaris ging halen om Hein te redden.

Truda snikte. Wout gaf lucht aan zijn verontwaardiging over de laagheid van Swinkels, en vertelde op zijn beurt wat Marinus hem met weinig bedekte toespelingen had gezegd.

'De Iepenhoef moet voor Van Gaasdonk behouden blijven, niet waar, Wout?' vroeg Dorus.

'Dat zal ze, Dorus, reken op mij. Je kent me genoeg, en Truda ook, om te weten, dat er tusschen ons niets veranderd is. En wil je wel gelooven, dat ik veel lust heb, eens met Swinkels te gaan spreken?'

'Doe dat niet, Wout!' bad Truda.

'Ik geloof ook, dat het voorloopig beter is van niet,' meende Dorus,

'Maar het is een dubbele laagheid. Swinkels laat zijn zwijgen koopen, en Marinus vertelt het.'

'Het *is* gemeen,' beaamde Dorus. 'Maar we moeten niets doen, vóórdat Hein geholpen is. Is dat achter den rug, dan spreken we elkaar nader.'

Wout keurde dit goed, en met Truda sloeg hij nu den weg naar de Iepenhoef

in, terwijl Dorus zijn stap verhaastte, om zoo spoedig mogelijk in de stad te zijn.

Mr. Van Gijn keek vreemd op, toen Dorus, in het kantoor gekomen, waar de notaris met zijn klerken zat te werken, dezen verzocht, hem even alleen te mogen spreken.

'Wat is er aan de hand, Dorus?' vroeg de notaris.

'Ja, meneer de notaris,' antwoordde Dorus, verlegen aan zijn pet plukkend, 'wat zal ik u zeggen: ik zou wel graag mijn geld terug willen hebben. Ik heb het ergens voor noodig.'

'Je geld? Al je geld, Dorus?' vroeg de notaris nog meer verbaasd.

'Ja, meneer de notaris, al mijn geld. En u zou me een heel groot plezier doen, als u het me direct mee kon geven.'

'Vertrouw je me niet meer, Dorus, dat je zoo op stel en sprong je kapitaaltje komt terughalen?'

'O meneer de notaris, dat niet, maar ik heb het noodig.... direct noodig.'

'Hoor eens, Dorus, je bent een oud man, en ik weet dat je geen gekke dingen zult uithalen. Toch moet er wat achter zitten. Kun je 't mij niet zeggen?'

Dorus aarzelde. Mòcht hij het wel vertellen? Het treurige geheim aan een vreemde openbaren?

'Dorus, je weet, dat ik het niet uit nieuwsgierigheid vraag, maar uit belangstelling. Mag ik het met weten, we blijven even goede vrienden, hoor. Maar misschien zou ik je raad kunnen geven....'

'Het is niet voor mij zelf, maar voor een ander,' zei Dorus, die nog aarzelde. 'Het is een treurige geschiedenis.'

'Wil je je geld weggeven, Dorus?'

'Weggeven is eigenlijk het woord niet, meneer de notaris. Ik had het geld na mijn dood toch al bestemd, en nu doe ik er wat vroeger afstand van. Ik kan er nu meer nut mee doen. Dat is alles.'

'Dat lijkt nogal geheimzinnig, Dorus, en niet verstandig. Je weet wat het spreekwoord zegt: dat je je niet uit moet kleeden vóór je naar bed gaat.'

'Wat zoudt u doen, meneer de notaris, als u veertig jaar bij iemand geweest was, die u als kind in huis had behandeld, en als die iemand dan in moeilijkheden kwam? Zou u zoo iemand helpen of niet.'

'Is de Iepenboer in moeilijkheden?' vroeg de notaris.

'Ja, en erg, heel erg. Kom,' vervolgde Dorus, die plotseling een besluit scheen genomen te hebben, 'ik geloof niet, dat hij het me kwalijk zal nemen, als ik u den toestand blootleg. Maar ik kan er immers vast op aan, dat u....'

'Zwijgen zult, bedoel je, Dorus? Natuurlijk, - als een biechtvader. En kan ik helpen, reken dan gerust op mij.'

Terwijl Dorus aan het vertellen was, was de notaris opgestaan en liep het vertrekje op en neer. Dorus hield even op. 'Vertel maar door, Dorus, ik luister. Ik stel er het levendigste belang in.'

Toen Dorus met zijn verhaal klaar was, bleef mr. Van Gijn voor hem staan. 'Wat je gedaan hebt is prachtig, Dorus, en ik zal je niet weerhouden. De patroon van Hein, mijnheer Van Balen, is een goed vriend van me. Als het ooit noodig mocht zijn, kan Van Gaasdonk op mijn voorspraak staat maken. Wat nu Swinkels betreft, dat zal voor hem toch zoo mooi niet afloopen als hij wel denkt.'

‘Wat zegt u, meneer de notaris, zou er voor Van Gaasdonk een middel zijn, om die schuldbekentenis terug te krijgen, zonder dat de zes duizend gulden betaald wordt.’

‘Wil je de zaak aan mij overlaten, Dorus?’

‘Graag, meneer de notaris. O, wat zou u den Iepenboer een dienst bewijzen, als dat kon.’

‘Eén vraag nog, Dorus, alles wat je me verteld hebt is toch precies zoo gebeurd? Van Gaasdonk en zijn vrouw waren bij het onderhoud met Swinkels tegenwoordig?’

‘Alles is van a tot z juist, meneer de notaris.’

‘Welnu, Dorus, dan maar goeden moed gehouden. Ik zal je het geld geven, en neem me voor, van middag nog een bezoek te brengen aan Swinkels.’

‘U?.... aan Swinkels?’

‘Ja, Dorus, ik wil wel eens enkele woorden met hem spreken, en ik verzeker je, dat het geen pleizierig halfuurtje voor hem zal zijn.’

‘Hij heeft het dubbel en dwars verdiend,’ zei Dorus opgeruimder. ‘Als Van Gaasdonk op de Iepenhoef kan blijven, dan geeft u hem het leven terug, meneer de notaris.’

‘We zullen ons best doen, wees daar verzekerd van.’

VI.

Swinkels zat aan den haard, en de rosse vlammen van het oplaaiende vuur verlichtten het tevreden-grijnzende gezicht van den boer, die de schonkerige handen wreef dat ze kraakten.

Hij was voldaan. Genoten had hij van den angst, de wanhoop van Van Gaasdonk en diens vrouw, en nu nog genoot hij, als hij zich dat tooneel weer voor den geest haalde. Hoe diep had hij den Iepenboer vernederd. Wat moest het in het gemoed van zijn vijand gekookt hebben van machtelooze woede, van nauw ingehouden razernij.

En dan de Iepenhoef voor hem! Hij wist wel, dat het nu een ongunstige tijd was om ze te verkoopen. Daar zou hij van profiteeren. Voor de helft van de waarde zou hij ze hebben. En welk een heerlijke dag zou het zijn, als Van Gaasdonk de boerderij zou verlaten en hij er zijn intrek zou nemen. De schoonste dag van zijn leven zou het wezen.

Maar dat was nog niet alles. Truda zou Wout nooit krijgen, want de oude Van der Willigen zou van een huwelijk met de dochter van een berooid man niet willen weten. Wat zou het Truda berouwen, de hand van Marinus te hebben afgewezen.

En Hein, nu, die zou nog wel eens de hand naar andermans geld uitsteken, hij zou het niet kunnen laten, nu hij aan groote verteringen gewend was, en ten slotte zou hij toch wel in de gevangenis terecht komen. Het was maar uitgesteld werk.

Allen zouden ze te gronde gaan, de Van Gaasdonk's. Hun trots was nu gebroken, maar ze zouden nog zwaarder getroffen worden, en iedere nieuwe vernedering, elke nieuwe ellende zou voor hem een nieuwe vreugde zijn.

Swinkels was zoo in deze overwegingen verdiept, hij verkneukelde zich zoodanig in het vooruitzicht, dat zijn verfijnd-wreed gemoed hem voorspiegelde, dat hij het openen der buitendeur niet had gehoord en den bezoeker niet opgemerkt, die was binnengetreden.

‘Ik ben hier immers bij Swinkels?’ - die vraag deed hem opschrikken en zijn plaats aan den haard verlaten.

‘Ja wel, meneer,’ antwoordde de boer verrast.

‘Ik ben notaris Van Gijn en zou je even willen spreken.’ Swinkels keek hem achterdochtig aan. Wat moest die van hem hebben? Hij had nooit bij hem gekocht en kende hem alleen bij naam.

‘Ga zitten, meneer, ik ben tot je dienst.’

‘Het is een heel ernstige zaak, Swinkels.’ En toen zonder verdere inleiding: ‘Je hebt gisteren een brief gevonden, die aan vrouw Van Gaasdonk was geadresseerd?’

Swinkels' oogen werden wel eens zoo groot. Wat kwam die zich daarmee bemoeien? ‘Nu, en wat zou dat?’ vroeg de boer brutaal. ‘Of is het verboden iets te vinden?’

‘En je hebt dien brief opengemaakt?’ vervolgde de notaris kalm.

‘Maar daar heb ik jou toch geen rekenschap van te geven, zou ik denken,’ hernam Swinkels nog onbeschaamder.

‘Het kon toch wel gebeuren, dat je daarvan rekenschap zou moeten geven, niet aan mij, maar aan de rechtbank,’

‘Aan de rechtbank!’ herhaalde Swinkels, die aan zoo iets in het geheel niet gedacht had.

‘Ja, aan de rechtbank. Als jij op den weg een beurs met geld vindt, die van een ander is, en je houdt ze, dan is dat diefstal. Vindt je een brief, die voor een ander is bestemd, en maak je dien open en eigent ge je dien toe, dan is dat ook diefstal.’

‘Dan hadden ze 'm maar niet moeten verliezen.’

‘Maar als jij je beurs verloor en een ander vond en hield ze, zou je dan ook zeggen: dan had ik ze maar niet moeten verliezen?’

‘Dat is niet hetzelfde,’ antwoordde Swinkels. ‘Een beurs heeft waarde, maar een brief is maar een brief.’

‘Maar deze brief had toch nogal waarde, daar jij er zes duizend gulden voor vroeg.’

‘Heeft de Iepenboer je dat verteld? Hij is er gauw bij geweest, dat moet ik zeggen.’

‘Ik heb je daarvan geen rekenschap te geven, Swinkels, en ik verzoek je, niet zoo'n hoogen toon aan te slaan. Je moet niet denken, dat je Van Gaasdonk voor hebt, dien je in je macht dacht te hebben. Het zou je leelijk kunnen opbreken.’

‘Wat opbreken!’ zei Swinkels, nog wel brutaal met den mond, maar inwendig toch niet gerust.

‘Dat zal ik je eens uitleggen. Op bedriegelijke wijze ben je te weten gekomen, dat Hein van Gaasdonk gestolen heeft.’

‘Heeft hij dat dan soms niet?’

‘Ja, dat heeft hij, maar wat jij gedaan hebt is nog veel erger, veel lager, en nog veel gevaarlijker. Dat je zijn ouders zoo gegriefd hebt, laat ik daar; het was een laagheid, maar daar bemoeit de wet zich niet mee. Maar dat je Van Gaasdonk zes duizend gulden hebt afgeperst, dat je enkel voor die som den brief hebt afgegeven, die je niet toehoorde, dat is iets wat de wet zwaar straft. Als Hein twee jaar zou krijgen voor zijn diefstal, dan krijg jij er minstens vier voor je afdreiging. Dat had ik je te zeggen, Swinkels.’

Het gezicht van den boer was vuurrood geworden. De woorden, de toon, het voorkomen van den notaris hadden indruk op hem gemaakt. Toch wilde hij zich niet gewonnen geven.

‘Bangmakerij,’ zei hij met een poging om te glimlachen. ‘De Iepenboer had mij geen cent hoeven te geven als, hij niet gewild had. Het stond in zijn vrije verkiezing.’

‘Een mooie vrije verkiezing! Je hebt hem het mes op de keel gezet. Maar ik beloof je, dat het zoo niet zal afloopen. Ik zal een aanklacht tegen je indienen bij den officier van justitie, en dan zal je de gevolgen hebben af te wachten. Ik waarschuw je, dat ze

niet zullen meevallen. De rechters zullen niet gemakkelijk voor je zijn, want wat jij gedaan hebt is honderd parten erger dan wat Hein van Gaasdonk in zijn dollen kop heeft uitgehaald. Daar kan men nog medelijden mee hebben, met wat jij gedaan hebt, niet.'

Swinkels was allesbehalve op zijn gemak. 'Maar wat moet ik dan doen?' vroeg hij stug.

'Wat je moet doen? Vraag je dat nog? Je hebt niet op één cent recht van de zes duizend gulden, waarvoor je Van Gaasdonk hebt laten teekenen. De schuldbekentenis geef je me terug. Dat is het eenige middel om een gerechtelijke vervolging te ontkomen.'

'En als ik ze niet teruggeef?'

'Als je 't niet doet, dan moet je, zooals ik je al gezegd heb, de gevolgen afwachten. Wees niet koppig, Swinkels, maar laat je raden. Van je zes duizend gulden zie je in geen geval een cent.'

'Maar dan kan ik ook aan iedereen vertellen, dat Hein van Gaasdonk een dief is?'

'Ik geloof niet, dat je daar verstandig

aan zou doen, Swinkels. Van beide kanten hebben jullie er belang bij te zwijgen. Hein en jij bent allebei schuldig. Komt het van den een uit, dan komt het van den ander ook uit. Jij kunt Hein in de gevangenis brengen, maar ik kan er jou in brengen. En als je me er toe dwingt, zal ik het doen ook. Maar als je wijs bent, gebeurt noch het een, noch het ander. Het hangt nu van je zelf af.'

Swinkels moest er nog eens over nadenken. De ontnuchtering was zoo onverhoeds gekomen na de vreugde, waaraan hij zich had overgegeven, dat hij het met zich zelf nog niet eens was wat te doen.

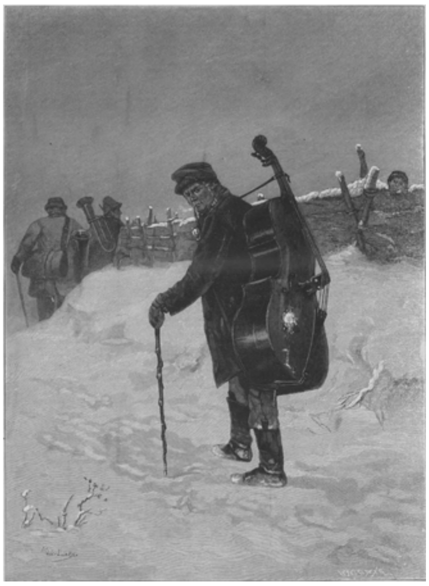

EEN JONGENSSTREEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. MÜLLER-LINGKE.

De notaris wilde nu zijn laatste geschut in het gevecht brengen. 'Van Gaasdonk zou natuurlijk niet graag willen, dat de menschen wisten, dat Hein gestolen heeft, maar zou jij graag zien en hooren, dat iederen wist, wat jij met Van Gaasdonk hebt gedaan? Zou jij je niet schamen, als dat overal werd rondverteld?'

(*Slot volgt.*)

De ooren-maki.

Tot de orde der half-apen en de familie der lemuren behooren de ooren-maki's, die Afrika bewonen. De grootste soort heeft

bijna de grootte van een volwassen konijn; de op Zanzibar inheemsche komba bereikt die van een eekhorentje, en de kleinste gaat ternauwernood die van een ordentelijke muis te boven.

De gewone huidkleur der maki's is geelof bruin-grijs; op den rug, den kop en de zijden gaat die kleur in meer donkere tinten over. Vooral de lange staart is in den regel naar den donkeren kant. De buitengewoon groote, bijna kale ooren zijn nu eens vleeschkleurig, dan aschgrijs. Behalve de groote ooren valt vooral de grootte der dicht bij elkaar staande oogen op.

De maki's zijn nachtdieren en slapen, evenals de vleermuizen, overdag. In een of ander schuilhoekje rollen zij zich als een bal op en worden eerst wakker als de avondschemering valt. Zij slaan den staart, die boven den kop ineengerold is, terug, openen de naar binnen dichtgevouwen ooren, wasschen zich en beginnen dan hun nachtelijke werkzaamheden.

OOREN-MAKI'S OP HUN NACHTELIJKE JACHT.

Hun roofzucht is zeer groot en ze zijn voor alle kleinere dieren, van den vogel af tot het insect toe, geduchte vijanden. Scherp van gezicht als de lynx, fijn van gehoor als de vleermuis, scherp van reuk als de vos, daarbij slim als de aap van nature is, weten zij hun buit met de meeste zeker-

heid te bemachtigen, en menige vogel wordt door hun scherpe tanden dood gebeten, zooals onze gravure op blz. 405 te zien geeft.

Men vangt den ooren-maki op Zanzibar zonder eigenlijk jacht op hem te maken. Men maakt namelijk van zijn belustheid op bedwelmende dranken gebruik, om hem te lokken. Wanneer de palmwijn wordt bereid, gaat de maki er dikwijls gedurende den nacht op uit, om den zoeten drank te keuren. Hij drinkt dan ook zoo stevig, dat hij dronken van de takken valt. De neger, die 's morgens in de vroegte komt, om het uitgestroomde palmensap te halen, kan den maki zonder moeite meenemen, in een kooi sluiten en op de markt te Zanzibar verkoopen.

Ook in de gevangenschap blijft hij een echte fijnproever. Aan water heeft hij een hartgrondigen hekel, aan zoete melk en thee en koffie met suiker went hij zich spoedig. Vleesch van kleine gewervelde dieren blijft zijn hoofdvoedsel; aan zoete vruchten knabbelt hij graag; maar eerst na geruimen tijd gaat hij er toe over, gekookt vleesch te eten. Heeft men hem eenmaal zoo ver, dan kan men hem gemakkelijk naar Europa brengen en daar in de diergaarden in het leven houden.

Krijgsgevangen in den Kaukasus, door P.J.W. (*Vervolg*.)

Sedert zijn gevangenneming had Kascambo drie brieven geschreven, waarop hij geen antwoord had ontvangen. Een jaar was nu verloopen.

De ongelukkige gevangene was zonder eenig lijfgoed en miste zelfs de kleinste noodzakelijke dingen.

Zijn gezondheid ging achteruit, en hij begon aan zijn vrijheid te wanhopen.

Ook Ivan was eenigen tijd ziek geweest. Tot groote verwondering van den majoor, had de strenge Ibrahim gedurende die ziekte het jongmensch niet in de boeien gesloten, en Ivan liep nu nog ongestoord rond. Hierover onderhield hem op zekeren dag de majoor.

'Meester,' zei Ivan, 'sinds lang wilde ik u over een nieuw door mij ontworpen plan raadplegen. Ik geloof, dat ik maar Muzelman moest worden.'

'En ik geloof, dat ge krankzinnig wordt.'

'Neen zoover is het nog niet, doch zoodoende kan ik ten minste nuttig voor u zijn. De Turksche priester heeft me verzekerd, dat men mij na mijn besnijdenis niet meer mag ketenen: dus kan ik u van dienst zijn, u goed voedsel en linnengoed bezorgen, en wie weet wat ik nog doe, wanneer ik eenmaal vrij ben. De God der Russen is groot! we zullen zien....'

'Maar God zelf zal je in den steek laten, ongelukkige, wanneer ge afvallig wordt.'

Het kostte Kascambo veel moeite om onder deze berisping niet in lachen uit te barsten, doch toen hij de uitvoering van dit zonderlinge plan verbood, antwoordde Ivan, dat zijn verbod weinig zou uitwerken.

'Meester,' sprak hij, 'ik zou het u toch niet kunnen verzwijgen, 't is reeds gebeurd, ik ben kwansuis Mahomedaan sedert den dag, dat gij mij ziek waandet en Ibrahim mij mijn boeien afnam. Ik heet nu Hoeëssin. Wat steekt daar voor kwaad achter, Christen ben ik in mijn hart, en openlijk, wanneer gij vrij zijt. Kijk nu eens aan,

ketenen draag ik niet meer; bij de eerste gelegenheid ontsluit ik de uwe, en ik heb het vaste vertrouwen, dat deze zich spoedig voor zal doen!'

Werkelijk de Tjetsjengen hielden woord. Ivan werd nu niet meer geboeid, hij genoot nu meer vrijheid, doch deze vrijheid kostte hem bijna het leven. Zij, die den tocht tegen Kascambo beraamd hadden, waren bevreesd, dat de nieuwbakken Muzelman ontvluchten zou. Door het lange verblijf in hun midden en de kennis hunner taal kende hij ze allen bij naam. Het ware hem dus uiterst gemakkelijk, indien hij de linie bereiken kon, hun nauwkeurig signalement op te geven en ze allen persoonlijk aan de wraak der Russen over te leveren. Zij verweten in het openbaar den priester zijn misplaatsten ijver. Daarbij kwam nog, dat de geloovige Muzelmannen, die in den beginne uiterst met zijn bekeering waren ingenomen, hadden gezien, hoe Ivan, volgens de raadgeving van den mollah op het dak zijner woning zijn gebeden prevelende, kruisteekens voegde bij de buigingen in de richting van Mekka, en dat hij deze heilige stad uit onoplettendheid zeer dikwijls den rug toekeerde. Hierdoor kwam zijn bekeering uiterst verdacht voor, en in plaats van algemeene welwillendheid, ontving Ivan reeds korten tijd na zijn geloofsovergang duidelijke blijken van vijandschap.

Hij kon zich er niet in vergissen, doch vruchteloos zocht hij er de oorzaak van, toen eenige jongelui, met wie hij bijzonder bevriend was, hem kwamen voorstellen deel te willen nemen aan een expeditie, welke zij op touw gezet hadden. Zij wilden den Tereck passeeren, om een karavaan, voor Mosdok bestemd, aan te vallen en uit te plunderen. Gretig nam Ivan hun voorstel aan, sinds lang wenschte hij zich wapens te verschaffen; men beloofde hem zijn aandeel in den buit. Bovendien meende Ivan dat degenen, die voor zijn ontvluchting vreesden, geen reden tot wantrouwen meer zouden hebben, wanneer zij hem tot zijn meester zagen terugkeeren.

Het plan viel echter niet in den smaak van Kascambo, zoodat Ivan er in 't geheel niet meer over sprak.

Op zekeren morgen zag Kascambo de mat, waarop Ivan sliep, opgerold tegen den wand der kamer liggen: de denchik was 's nachts vertrokken.

Zijne makkers zouden den Tereck passeeren en den volgenden nacht de kooplieden overvallen, wier reisroute zij zich door hun spionnen nauwkeurig hadden doen beschrijven.

Het vertrouwen, dat de Tjetsjengen Ivan schonken, had bij dezen eenigen argwaan moeten opwekken, 't Was immers niet natuurlijk, dat zulke slimme en achterdochtige menschen een Rus, bovendien hun gevangene, deel lieten nemen aan een expeditie tegen zijn landgenooten. Later bleek ook werkelijk, dat zij hem meegetroond hadden om hem te vermoorden.

Zijn hoedanigheid van nieuwbekeerde belette den roovers openlijk de hand aan hem te slaan, doch zij hielden hem gedurende den tocht in het oog, om zich bij den aanval van hem te ontdoen, en 't te laten voorkomen, alsof hij in het gevecht gedood was. Slechts enkelen der bende waren met dit moordplan bekend; het toeval evenwel verijdelde hunne schikkingen. Op het oogenblik dat de roovers zich in hinderlaag hadden gelegd voor den beraamden aanval, werden zij zelf overvallen door een regiment Kozakken, die zoo hevig vuurden, dat een terugtrekken over de rivier slechts met groote moeite kon geschieden. Het groote gevaar, waarin zij verkeerden, deed hun het tegen Ivan gesmede complot vergeten, en deze volgde de bende in haar vlucht. In wanorde vluchtten de Tjetsjengen de snelvlietende rivier over; een der paarden struikelde, ruiter en paard werden door den stroom meegesleurd. Ivan, die in de nabijheid was, stiet zijn paard in den vloed, op gevaar af zelf verzwolgen te

worden en mocht het genoegen smaken den drenkeling te grijpen en hem behouden aan den anderen oever te brengen. De Kozakken, die bij het krieken van den dag hem aan zijn uniform en ransel herkenden, vuurden op hem, schreeuwende: ‘Deserteur, houdt den deserteur!’ Zijne kleederen waren letterlijk met kogels doorboord. Hij had gevochten als een wanhopige, tot zijn laatste kruit verschoten was: zoo keerde hij in het dorp terug!... Hij had het leven gered van een zijner jonge metgezellen, hij had zich verdienstelijk gemaakt tegenover de gansche bende! Indien door deze daad Ivan niet alle harten voor zich ingenomen zag, won hij er ten minste een vriend. Het jongmensch, dat hij gered had, beschouwde hem voortaan als zijn ‘Komak’ (geheiligde titel, dien de bergbewoners nooit durven schenden) en zwoer hem voor allen en tegen allen te zullen verdedigen. Maar deze steun was niet voldoende om Ivan tegen den haat der voornaamste dorpelingen te beveiligen. Zijn betoonde meed, zijn verknochtheid aan zijn meester, vermeerderden slechts de vrees der ouderen. Zij konden hem niet meer als een man beschouwen zonder ondernemingsgeest, zooals zij tot heden gedacht hadden, en wanneer zij over den mislukten aanval nadachten, waaraan Ivan had deelgenomen, verwonderde hen de aanwezigheid van Russische troepen op een punt, zoo verwijderd van hun gewoon verblijf, en veronderstelden zij, dat Ivan gelegenheid gevonden had de Kozakken te waarschuwen. Hoewel deze vermoedens kant noch wal raakten, werd Ivan strenger bewaakt. De oude Ibrahim zelf, bevreesd voor de eene of andere samenzwering zijner gevangenen, stond hun onderling geen geregeld gesprek meer toe en de brave denchik werd gedreigd, soms ook wel geslagen, wanneer hij zich met zijnen meester onderhouden wilde.

Onder deze omstandigheden verzonnen de beide gevangenen een middel om elkaar hun gedachten mede te deelen, zonder de achterdocht bij hunnen bewaker op te wekken. Zij zongen zeer dikwijls Russische liederen, en wanneer nu de majoor in bijzijn van Ibrahim zijn denchik iets gewichtigs wilde mededeelen, nam hij zijn gitaar en begon zingenderwijze Ivan te ondervragen. Deze antwoordde op dezelfde manier, en zijn meester begeleidde hem met zijn instrument. Ibrahim, aan hun zingen gewoon, merkte nooit iets van deze list; trouwens zij maakten er zeer zelden gebruik van.

Drie maanden na den ongelukkigen rooftocht, dien wij besproken hebben, meende Ivan een buitengewone bedrijvigheid in het dorp te bespeuren. Muilezels, met kruit beladen, waren van de vlakte aangekomen. De mannen poetsten hun wapens en maakten patronen. Weldra vernam hij, dat een groote expeditie voorbereid werd, waaraan de geheele stam zou deelnemen. Het gold een naburige bevolking, die zich onder de hoede der Russen gesteld, en hun toegestaan had een blokhuis op haar grondgebied te bouwen. Deze naburen en het Russische bataljon van het blokhuis zouden worden vernietigd.

Eenige dagen later vond Ivan, bij zijn uitgaan, het dorp verlaten. Alle weerbare mannen waren den vorigen nacht uitgetrokken. Op zijn wandeling door het dorp, ten einde inlichtingen in te winnen, bleek hem opnieuw, dat men weinig goeds met hem voorhad. De grijsaards gingen hem uit den weg; een kleine jongen zei hem botweg, dat zijn vader hem zou dooden. Toen hij, in gepeins verzonken, naar zijn meester terugkeerde, zag hij op een der daken een jonge vrouw, die haar sluier opsloeg en hem met wanhopige gebaren te kennen gaf te vluchten naar de Russische grens: 't was de zuster van den Tsjetsjeng, wien hij het leven gered had bij den overtocht van den Tereck.

Bij zijn thuiskomst vond hij den oude bezig met het nazien van Kascambo's boeien. Er zat een man in de kamer, die door koortsaanvallen verhinderd was zijn makkers

te volgen, en dien men naar Ibrahim gezonden had om de wacht bij de gevangenen te versterken.

Zonder de minste verwondering aan den dag te leggen, bemerkte Ivan deze voorzorg. De afwezigheid der dorpelingen bood

hem een prachtige gelegenheid om zijn plannen ten uitvoer te brengen, doch de verscherpte waakzaamheid van Ibrahim en vooral de aanwezigheid van den koortslijder deden het welslagen er van zeer twijfelachtig aanzien. Ivan wist, dat hij sterven moest, indien hij den terugkeer der Tjetsjengen afwachtte, hij voorzag, dat hun onderneming ongelukkig moest afloopen, en dat hun woede zich tegen hem keeren zou. Er bleef hem niets over dan zijn meester te verlaten of hem onmiddellijk te bevrijden. Liever ware hij duizendmaal gestorven, dan Kascambo aan zijn lot over te laten.

Kascambo had alle hoop verloren, hij was sinds eenigen tijd in een soort verdooving gevallen en bewaarde een diep stilzwijgen.

Ivan, rustiger en vroolijker dan gewoonlijk, overtrof zich zelven bij het bereiden van den maaltijd. Hij zong daarbij Russische liederen en zong zijn meester nu en dan woorden van moed toe. ‘De tijd is daar,’ zong hij, bij iederen zin het nietsbeteekenend refrein van een Russisch volkslied voegende: hailuli, ‘de tijd is daar, om onze ellende te doen eindigen, of te sterven. Morgen, hailuli, zijn wij op weg naar een stad, een mooie stad, hailuli, die ik u niet noemen wil. Houd moed, meester, houd moed. De God der Russen is groot.’

Kascambo, onverschillig voor alles wat er gebeuren kon, en niets van de plannen zijns knechts wetende, antwoordde hem slechts: ‘Doe wat ge wilt, maar houd je mond!’

Tegen den avond kreeg de zieke, dien men goed onthaald had, om hem tot blijven te nopen, en die behalve aan het keurige maal, zich den ganschen dag te goed had gedaan aan den chislik, zulk een hevigen aanval van koorts, dat hij het gezelschap verliet en zich in zijn hut terugtrok. Door zijn vroolijkheid had Ivan den oude gerustgesteld, en Ibrahim liet den man zonder veel tegenstribbelen vertrekken.

Om alle achterdocht bij zijn bewaker weg te nemen, trok Ivan zich zeer vroeg in een hoek der kamer terug en lei zich ter ruste op de bank tegen den muur, in afwachting dat Ibrahim zou inslapen. Deze was echter besloten den ganschen nacht te waken. Hij rolde niet, zooals gewoonlijk, zijn mat uit bij het vuur, doch ging op een blok tegenover den majoor zitten, zond zijn schoondochter naar de aangrenzende kamer, waar haar kind was, en sloot de deur achter haar.

Van uit den donkeren hoek beschouwde Ivan oplettend het tooneeltje vóór hem. Bij den gloed van het vuur, dat nu en dan opflikkerde, blonk in een nis van den wand een bijl. De oude, door den slaap bevangen, liet van tijd tot tijd het hoofd op de borst vallen, Ivan zag, dat het tijd werd en stond op. De achterdochtige bewaker bemerkte het aanstonds: ‘Wat doet ge daar,’ zei hij woest. Ivan antwoordde niet; geeuwende liep hij naar den haard, als iemand, die uit een vasten slaap ontwaakt. Ibrahim voelde den slaap zich hoe langer hoe meer van hem meester maken, hij gebood Kascambo muziek te maken, opdat hij wakker zoude blijven. Kascambo weigerde, maar Ivan reikte hem het instrument over, en maakte het overeengekomen teeken. ‘Speel meester,’ zei hij, ‘ik moet u spreken.’ Kascambo stemde het instrument; zij zongen samen het volgende afgrijselijke duo:

K a s c a m b o : ‘Hailuli, hailuli, wat hebt ge mij te zeggen? Neem u in acht.’ Na iedere vraag en na ieder antwoord zongen beiden de volgende Russische coupletten:

> Ik ben bedroefd, snel klopt me 't harte,
> Ik weet niet wat me beven doet,

Nu 'k op den liefste wachten moet;
Ik word verteerd door minnesmarte
Hailuli, hailuli
Nu ik mijn lieven vriend niet zie!

Ivan: ‘Daar staat een bijl, kijk er niet naar, ik zal er den oude den kop mee kloven!’

Ik zit hier neer mijn wol te spinnen,
Maar ach, de draad breekt in mijn hand.
Vandaag zet ik het wiel aan kant,
Verbijsterd zijn nu toch mijn zinnen.
Hailuli, hailuli
Nu ik mijn besten vriend niet zie

Kascambo: ‘Die doodslag is doelloos! Ik ben geboeid; hoe kan ik zoo ontvluchten?’

Hailuli, hailuli
Ik zoek tot ik hem komen zie.

Ivan: ‘De sleutel der boeien zit bepaald in den zak van den roover!’

Ik spoed me 's morgens naar de bronnen,
Ik vul mijn kruik met 't frissche nat,
Ik denk steeds aan mijn lieven schat,
En loop den weg op onbezonnen
Hailuli, hailuli
Waar ik zijn schoorsteen rooken zie!

Kascambo: ‘De vrouw zal verraad schreeuwen.’

Hailuli, hailuli
Heer, geef dat ik hem wederzie!

Ivan: ‘Er kome wat wil; komt ge anders toch niet om van zwakte en ellende?’

Hailuli, hailuli
Als ik hem toch nooit wederzie!

De oude luisterde aandachtig, zij verdubbelden hun hailuli's, en sloegen een woest arpeggio aan.

‘Speel, meester,’ zong de denchik, ‘speel den Kozakkendans, ik zal de bijl weten te grijpen. Speel moedig!’

Kascombo: ‘Het zij zoo, aan deze hel kome een einde!’

Hij wendde het hoofd af en begon uit alle macht den gevraagden dans te spelen. Ivan voerde de vermakelijkste passen en figuren van den Kozakkendans uit, welke den oude zoozeer behaagden, dansende en gillende om diens aandacht af te leiden.

Kascambo zag Ivan bij de plaats, waar de bijl was opgeborgen. Ze stond in een nis, uitgehouwen in den wand, maar op een hoogte, waar de danser nauwelijks reiken kon. Zijn hart bonsde van spanning en ongerustheid.

Om ze te grijpen maakte Ivan van een gunstig oogenblik gebruik, en lei ze op den grond in de donkere schaduw, gevormd door het lichaam van Ibrahim. Toen deze naar hem keek, was Ivan reeds aan de andere zijde der kamer en danste door. Deze gevaarlijke scène duurde reeds lang genoeg, en Kascambo, moe van 't spelen, meende, dat de denchik geen moed bezat of het oogenblik niet gunstig oordeelde. Hij sloeg de oogen op en zag den stouten denchik met de bijl in de hand recht op Ibrahim afgaan, om hem neer te vellen.... De majoor ontstelde hevig, hij hield op met spelen;

het instrument viel hem uit de handen.... Op 't zelfde oogenblik bukte de oude naar den haard om wat hout op het vuur te schuiven: droge bladeren vlamden op en wierpen een hellen schijn in het vertrek: Ibrahim keerde zich om en ging weer zitten.

Indien Ivan nu zijn plan had uitgevoerd, was een gevecht van man tegen man onvermijdelijk geworden. Het alarmsein zou gegeven zijn, en dit moest vooral vermeden. Zijne tegenwoordigheid van geest redde hem. Toen hij de onrust van den majoor bemerkte, en de bewegingen van den oude zag, zette hij de bijl achter het blok, dat Ibrahim tot zitplaats diende, en begon opnieuw te dansen. ‘Speel voor den donder,’ schreeuwde hij zijn meester toe, ‘waar denkt ge aan?’

De majoor begreep zijn onvoorzichtigheid en speelde weer zacht. De oude cipier vermoedde niets, maar gebood hem de muziek te eindigen en te gaan slapen. Ivan ging kalm de doos van de gitaar halen en plaatste ze bij den haard, doch in plaats van het instrument, dat zijnen meester hem overhandigde, greep hij eensklaps de bijl van Ibrahim, en gaf dezen zulk een vreeselijken slag op het hoofd, dat de ongelukkige zelfs geen zucht liet en dood met het gelaat in 't vuur viel; zijn lange grijze baard knetterde in de vlammen. Ivan trok het lijk bij de voeten terug en bedekte het met een mat.

Hij stak een stukje harsachtig hout aan en begon in de zakken van den ouden roover te snuffelen. De sleutel der kettingen zat er niet in. Vruchteloos wierp hij den inhoud van een koffer omver en zocht overal, waar hij meende den sleutel te kunnen vinden. De sleutel bleef echter zoek, en indien Ivan niet slaagde de boeien te verbreken, was de dood van den roover vruchteloos. Met den scherpen hoek van de bijl gelukte het hem den ring van de hand los te maken, maar de ketting weerstond alle pogingen. Hij vreesde zijn meester te kwetsen en durfde niet al zijn kracht aanwenden.

Het was reeds laat in den nacht, het gevaar werd ieder oogenblik grooter. Zij besloten te vertrekken. Om zijn meester zoo weinig mogelijk den last van den ketting te doen gevoelen, en het rinkelen te voorkomen, bond hij dezen aan den gordel van den majoor. Hij deed in een knapzak een schapenbout, overblijfselen van het laatste maal, en eenige andere eetwaren en wapende zich met het pistool en den dolk van den roover, terwijl Kascambo zijn bourka omsloeg. In alle stilte traden zij naar buiten, liepen het huis om, en spoedden zich, om iedere ontmoeting te vermijden, naar den berg, in plaats van de richting van Mosdok in te slaan.

Zoolang het duister bleef, lieten zij den berg rechts liggen, maar bij 't krieken van den dag betraden, zij een beukenbosch, dat zich rond de geheele helling slingerde. Hier konden zij van verre niet worden opgemerkt. Het was Februari, de grond op deze hoogten en vooral in het woud was nog bedekt met een harde sneeuwlaag, die den reizigers gedurende den nacht en in de morgenuren een vasten weg bood. De middagzon echter deed de sneeuw smelten; ieder oogenblik zakten zij in den modder en vorderden dus langzaam. Op deze wijze bereikten zij met groote inspanning een diepe vallei, welke zij moesten doortrekken. Beneden in het dal was de sneeuw verdwenen, een grintweg kronkelde er zich naast een beekje. Uit deze omstandigheden maakte Ivan op, dat hier menschen verkeerden. Uit voorzichtigheid en om den majoor eenige rust te doen genieten, besloot hij te blijven waar zij waren, tot de nacht zou zijn ingevallen. Zij verscholen zich tusschen eenige rotsblokken, die uit de sneeuw staken. Ivan kapte mastetakken en spreidde er een bed van voor den majoor. Terwijl deze sliep, begon Ivan den weg te verkennen.

Het dal, op welks hoogste punt zij zich bevonden, was langs alle zijden door hooge bergen ingesloten, waar geen enkele pas te zien was. Het was dus onmogelijk den verkeersweg te vermijden, zij moesten den loop der beek volgen om uit dezen doolhof

te geraken. Het was ongeveer elf uur in den avond, en de sneeuw werd weer harder, toen zij den aftocht ondernamen. Zij staken hun verblijf in brand, om zich eenigszins te verwarmen en een weinig chislik te bereiden, waaraan zij behoefte hadden. Een handvol sneeuw was hun drank; een teug brandewijn bekroonde het festijn. Zonder eenig ongeval passeerden zij de vallei en kwamen in den bergpas, waar beek en weg zich vernauwden tusschen de steile rotsen. Zij begrepen het gevaar van in dezen nauwen doorgang gezien te worden en liepen zoo snel mogelijk.

Tegen negen uur in den morgen verbreedde zich eensklaps deze sombere pas, en over de lagere bergen heen, die dwars voor hen lagen, ontwaarden zij den Russischen horizon, eene verafgelegen zee gelijk.

De vreugde van den majoor bij 't aan-

schouwen van dit onverwachte vergezicht was onbeschrijflijk. 'Rusland, Rusland,' kreet hij uit, meer kon hij niet zeggen.

De vluchtelingen vlijden zich neer om wat uit te rusten en zich te verlustigen in hunne aanstaande vrijheid. Toch kon de majoor niet de gedachte aan de vreeselijke gebeurtenissen, die hij zoo pas had bijgewoond, van zich afzetten. Zijn boeien en zijn bebloede kleederen deden hem er maar al te zeer aan denken. De oogen gericht op het einddoel van zijn tocht, berekende hij de kwade kansen van de reis. Het vooruitzicht van den langen en moeilijken weg, dien hij nog moest afleggen, met kettingen aan de voeten, terwijl zijn beenen van vermoeienis gezwollen waren, vergalde al zeer spoedig het genot, dat het weerzien van zijn geboorteland bij hem had opgewekt. Aan de folteringen van zijn geest paarde zich een hevige dorst.

HET ST. ODULPHUS-ALTAAR TE OORSCHOT.

Ivan spoedde zich naar de beek om zijn meester te laven. Hij vond er een brug, bestaande uit twee boomstammen, en zag in de verte een woning. Het was een Tjetsjengsch zomerverblijf, dat onbewoond bleek.

(*Slot volgt.*)

Het St. Odulphus-altaar in de kerk van Oorschot.

Een heerlijk bouwwerk is de St. Pieterskerk van Oorschot. Een schitterend overblijfsel uit onze schoone middeleeuwen. Tusschen de hooge boomen der oude heerlijkheid verheft zij zich, in statige pracht, bewonderenswaardig van evenredigheden, getuigenis gevend van den bloei en den rijkdom dier gemeente reeds in lang vervlogen tijden, en van de ontwikkeling der geesten, welke toen reeds daar heerschte, die zulk een heiligdom wist tot stand te doen komen en eerbiedig te bewaren.

En treedt men haar binnen, welke gevoelens doet dat eeuwenoude monument in ons niet opkomen; de vurige godsvrucht der middeleeuwen, die alles bezielde wat daar binnen was, die brandde als de lampen met vele armen, welke het heiligdom verlichtten, in den tijd van onzen voorspoed en glorie. En later, de strenge, de mannelijke deugden des tijds van vervolging en verdrukking, toen dat inwendige

woest lag, de deugden van een geslacht, onbuigzaam maar geduldig, dat eindelijk heeft gezegevierd.

Dit en nog veel anders gaat er op voor onze oogen; ook de herinnering aan de wisselvalligheden der menschelijke dingen, aan het rijzen en dalen der groote familiën, der oude machtige heeren en hunne vrouwen, die er ter aarde besteld werden. Het is alsof men den geest des Heeren voelt waaien, wanneer men zulk een eeuwenoud heiligdom betreedt.

En in dat monument onzer middeleeuwen staat nu het altaar van den man Gods Odulphus, een zoon van Oorschot, geboren ongeveer in 770, die in den bloei zijns levens de waardigheid van pastoor dezer kerk bekleedde, en later naar onze noordelijke gewesten trok om met den heiligen bisschop Frederik aan de bekeering der Friezen te arbeiden, die in hun vorige heidensche dolingen waren hervallen.

Het altaar is een lieflijk kunstwerk, in den stijl der kerk, grootsch en zeer fijn van lijnen, met de meeste zorg en kunstliefde bewerkt. Een beschrijving is hier overbodig: de photographie geeft het weer, alleen eenige toelichtingen betreffende het beeldwerk zullen niet ondoelmatig zijn.

In het midden staat St. Odulphus' beeld in het gewaad van kanunnik van Utrecht; op zijn boek ligt de appel, die, zooals de overlevering zegt, hem, toen hij nog een schoolknaap was, door een Engel werd geschonken. Die gebeurtenis wordt voorgesteld door de bovenste beeldengroep aan de Evangeliezijde.

Daaronder knielt hij aan de voeten van den H. Frederik, tot wien hij door een stem des hemels in een nachtgezicht geroepen was, om den bisschop bij te staan in zijn apostolischen arbeid.

De groep boven aan de Epistelzijde stelt hem voor, arbeidende aan de bekeering der heidensche Friezen; en die menschen, zegt zijn oude levensbeschrijving, die te voren wild en vreemd als wolven waren, zijn door de verkondiging des Evangelies zachtmoedig geworden als schapen.

Op zijn sterfbed vinden wij hem daaronder, zooals hij afscheid neemt van zijn medebroeders; en toen zijn ziel van het lichaam scheidde is alles, zoo getuigt zijn levensbeschrijver weder, met een zeer zoeten en lieflijken reuk vervuld geweest.

Dit schoon altaar, dat geplaatst is in het zuidelijk dwarspand der kerk, heeft een buitengewoon gunstigen stand in het geheel des gebouws en een uitwerking, die verrassend is.

Dank zeggen wij den hoogeerwaarden heer J.B. Franken, deken en pastoor te Oorschot, door wiens zorgen en ijver ter eere van zijn voorganger, die meer dan duizend jaar geleden zijn plaats bekleedde, zulk een kerkelijk gedenkteeken gesticht is; ieder bewoner van Oorschot mag zich verheffen, dat een zoo groot heilige, een profeet des Allerhoogsten, in zijn woonplaats het eerste levenslicht aanschouwde, en zich verheugen, dat de nagedachtenis van Odulphus zoo treffend is verheerlijkt.

En nu de mannen van de kunst, die geroepen werden om dit voortreffelijke en onder alle opzichten eer- en lofwaardige werk tot stand te brengen. Zij zullen tevreden zijn met de vermelding hunner namen; het werk moet voor hen spreken, en zál dat.

Het altaar is ontworpen en geteekend door den heer L.C. Hezenmans, architect der St. Jans-kerk te 's-Hertogenbosch en uitgevoerd door den heer Jan Custers, beeldhouwer te Stratum bij Eindhoven.

Bij de Platen.

Een jongensstreek. -

Een kwâjongensstreek durven wij het toch niet goed noemen, wat de bengel achter de heining uithaalt, want sneeuwballen gooien, mits het binnen de perken blijft, is van oudsher tot de aan jongens getolereerde winter-vermakelijkheden gerekend. Een jongen kàn gewoon de sneeuw niet laten liggen, als hij een doelwit ziet, waar hij op mikken kan. En de instrumenten der reizende muzikanten zijn in het onderhavige geval een uitmuntend wit.

Het aardigste van het geval is - voor den jongen natuurlijk - dat de man, wiens vioolkast door een dier verraderlijke projectielen getroffen werd, nijdig den anderen kant uitkijkt, in de meening dat van daar de bal kwam. Daar heeft de deugniet natuurlijk het meeste schik in, en hij is al bezig om een tweede projectiel klaar te maken. Een eerste succes maakt vaak vermetel, en zoo zou het kunnen gebeuren, dat de tweede bal hem op een pak slaag te staan kwam, want de eerste der muzikanten schijnt hem al in het vizier te hebben en zal allicht bereid zijn, de beleediging, zijn kunstbroeder aangedaan, te wreken. Maar een te hard pak slaag heeft de jongen toch niet verdiend.

[Nummer 52]

Moeder en kinderen.
Naar de schilderij van Mevrouw Ronner.

Onze lezers, die het geestige tafereeltje in den vorigen jaargang nog niet vergeten zijn, zullen aanstonds in deze plaat het werk van mevrouw Ronner herkennen; niemand toch heeft zoo vindingrijke fantasie getoond in tallooze varianten op dit aantrekkelijk thema als onze te Brussel wonende landgenoote; niemand haar overtroffen in trouwe wedergave van diverse kattentypen. Want niet alleen in kleur en teekening der zachte vachten, óók in de uitdrukking der droomerige of snaaksche snoetjes verschillen deze huisdieren, en dit verschil is het, wat onze kattenschilderes zoo karakteristiek weet te vertolken op haar studies en schilderijen.

Ik weet niet of mevrouw Ronner zich wel eens met de type ‘straatkat’ heeft bezig gehouden; ik geloof het niet, want op wie zóó artistiek-fijn voelt de bekoorlijkheid, de voorname, ietwat pretentieuze gratie en de kokette kluchtigheid van deze diersoort, moet het gedegenereerde exemplaar wel een allerjammerlijksten, weerzinwekkenden indruk maken.

Stel u voor het lang uitgerekte, magere lijf, de doffe, groezelige, armzalig behaarde vacht, waar de bonkige botten doorheen steken, den dunnen, slierigen staart, de hooge, knokige pooten, de schuwe, loerende tronie van zoo'n schâloos-loopende kat, en vergelijk daarmee het gesoigneerd uiterlijk van Ronner's weldoorvoede en confortabel gehuisveste lievelingen, dan zijt ge 't direct met onze schilderes eens, die geen dier bevalliger vindt dan poesje-in-goeden-doen, maar ook niets terugstootender in de dierenwereld dan zulk een aan lager wal geraakt weelde-beestje.

De katjes op onze plaat behoeft men maar even aan te kijken om tot de overtuiging te komen, dat ze van een uitstekend kosthuis profiteeren, ja, zelfs poesen zijn van zéér deftigen huize. Maar tusschen al het fraais, waaraan ze nu haar speellust vrijelijk uitvieren, hooren ze toch niet, want dan zou er na korten tijd van de mooie meubelen geen stuk ongehavend zijn.

MOEDER EN KINDEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVR. HENRIETTE RONNER.

Zóó is 't gekomen: de familie is uitgegaan, en de meid, die dol is op een kameraadschappelijk babbeltje aan de voordeur, heeft de keuken verlaten, waar het mandje staat voor poesenmoeder en haar mollig kroost. Van deze gelegenheid nu

heeft mama, die evenmin afkeerig is van een verzetje, gebruik gemaakt, om de keukendeur uit en het salon in te sluipen, en de heele stoet natuurlijk haar achterna. Eerst

heeft ze, naar kattenmanier, de nieuwe omgeving nauwkeurig opgenomen, alles bekijkend met haar scherpe oogjes, alles besnuffelend met haar nieuwsgierig neusje, en toen een prettig-zacht plekje gezocht op de zijden *pouffe*, vanwaar ze 't jonge volkje overzien kan.

Toen, het veilig wetend tusschen al die zachte, mollige dingen, heeft ze er haar gemak van genomen, den rug gekromd, den staart rond de pootjes gelegd, en zoo zit ze nu goedmoedig te soezen, terwijl de kleintjes, minder rustlievend dan mama, recht in hun element zijn.

En geen wonder: de kinderen hebben hun raket en volant laten liggen en in minder dan geen tijd hebben de jolige snaakjes het heerlijke speelgoed ontdekt en buit gemaakt. Het poesje rechts op den voorgrond bespringt met kluchtige sprongetjes de raket en rukt met zijn nageltjes aan de ruitjes; vlak er naast ligt er een op den rug te rollen, en klemt op koddige manier de volant tusschen de voorpootjes, terwijl een derde met opgeheven linker het gunstige moment zit af te wachten, om zich op zijn beurt van het gevederde ding meester te maken. Vermakelijk is de ernst, die uit het guitige kopje spreekt, en hoe grappig zijn de bolle, beerachtige klauwtjes, die ze zoo vinnig kunnen uitslaan met altijd rappe en rake, gracieuze bewegingen!

Of de volant er straks nog even oogelijk zal uitzien, valt te betwijfelen: de twistenden gaan er vrij onzacht mee om, zoodat het ding menige veer laten moet. Een losgeraakte pluim, die op het tapijt ligt, maakt in hooge mate de belangstelling gaande van het witte katje, dat wanhopige pogingen aanwendt om moeders zetel te beklimmen, ten einde vandaar uit een koenen sprong te wagen naar de veer, die daar in uitdagende witheid op het kleurige kleed ligt.

Nummer vijf heeft zich eenigszins van het spelend gezelschap afgezonderd om zijn heil te zoeken op een grooten fauteuil; over een der leuningen hangt een lap kostbare stof, wellicht een fraai borduurwerk, waaraan de vrouw des huizes bezig is. Poesje schijnt het lang niet leelijk te vinden, want het drukt zijn kleine klauwen diep in de dikke stof en schijnt met oplettende aandacht den fraaien rand te beschouwen, wat zeker niet schaden zou, als zijn scherpe nageltjes geen scheuren of krassen nalieten.

Wanneer straks de meid, uitgebabbeld, binnenkomt, wed ik, dat ze één-twee-drie aan de grap een eind maakt en de heele kattenfamilie zonder veel plichtplegingen de deur uitjaagt.

M.V.

Het oude erf, door J. Vesters Jr. (*Slot.*)

Op dit oogenblik werd de deur geopend en trad een eenigszins bejaarde boer binnen. Toen hij alleen den rug van den vreemden heer zag, bleef hij een beetje bedremmeld aan de deur staan, met de woorden op de lippen, die hij had willen zeggen; maar niet

zoodra had mr. Van Gijn, allesbehalve gesticht over de onderbreking op dit oogenblik, het hoofd omgewend, of de nieuwe bezoeker trad naderbij.

‘Wel, notaris, da's ook kazueel, dat ik u hier ontmoet.’

‘Zoo, Van der Willigen, hoe staan de zaken?’

‘Goed, notaris, goed. Da's te zeggen,’ vervolgde hij wat langzamer, ‘met de boerderij.’

‘Dus er is iets anders wat niet in den haak is?’ informeerde mr. Van Gijn.

‘Niet in den haak en niet in den haak is twee. Ik heb zoo het een en ander gehoord, en nou kwam ik eens even bij Swinkels op informatie uit. Ziet u, ik ben nogal secuur, zooals ge weet, notaris, en nou wou ik daar wel eens haring of kuit van hebben.’

‘Waarvan?’ vroeg mr. Van Gijn, die iets begon te vermoeden.

‘Van den Iepenboer. Ik heb daar vreemde noten van hooren kraken.’

Swinkels zat op heete kolen. ‘Ik zou daar maar eens een anderen keer op terugkomen, Van der Willigen; ik heb nou belangrijke dingen met meneer den notaris te bespreken, en geen tijd om naar die kletspraatjes te luisteren.’

‘Wablief? Kletspraatjes? En je eigen zoon heeft het me verteld.’

Swinkels' gezicht werd beurtelings vlammend rood en paars-blauw. ‘Hij zal misschien 'nen borrel hebben opgehad. Nou, tot ziens, Van der Willigen.’

Deze vond Swinkels' manier van doen wel erg vreemd, maar met het oog op de tegenwoordigheid van den notaris zou hij zijn heengegaan, indien mr. Van Gijn niet de hand op zijn schouder had gelegd.

De notaris had van Dorus vernomen, dat Truda van den Iepenboer verkeering had met Wout van der Willigen. Hij stelde daarom het levendigste belang in hetgeen de vader van Wout wist, en de poging van Swinkels om hem het zwijgen op te leggen bewees hem, dat daar iets achter moest steken.

‘Ga nog niet heen, Van der Willigen, maar vertel eerst eens wat je weet, dan kan ik je misschien wel nader inlichten.’

‘Dus u weet er ook van, notaris?’

‘Ik weet er alles van.’

‘Nou, dan treft het wel mooi, dat ik u juist hier moest zien.’

Swinkels zei niets meer. Hij begreep, dat iedere tegenstribbeling van hem Van der Willigen nog wantrouwender zou maken, en hij begreep ook, dat de notaris er niet de man naar was, om zich met een kluitje in 't riet te laten sturen.

‘Toen straks kwam ik Marinus tegen - da's de zoon van Swinkels, verduidelijkte hij voor mr. Van Gijn - en die zei me, dat de Iepenboer er erg aan toe was. Zijn zoon Hein had iets uitgehaald, dat niet deugde, en dat Van Gaasdonk tot een arm man zou maken. En toen vroeg-ie me, of ik zin had, Wout te laten trouwen met de dochter van Van Gaasdonk, die binnenkort de Iepenhoef en al zijn eigendommen kwijt zou zijn. - Ik probeerde meer uit hem te krijgen, want ik was natuurlijk nieuwsgierig geworden, maar hij wou verder niks loslaten.’

Hier hield Van der Willigen op. Swinkels bleef zwijgen, daar hij niet goed wist wat te zeggen. ‘Is dat alles?’ vroeg de notaris.

‘Alles; da's te zeggen, toen Wout uit de stad thuis kwam, zag ik wel aan z'n gezicht, dat er iets niet in orde was. Ik vroeg hem, of ie iets van den Iepenboer afwist en vertelde hem over wat Marinus me verteld had. - Kwaad as ie toen werd, notaris, neen, da's niet te zeggen. Hij vroeg me, of ik nou dadelijk alle praatjes geloofde, of ik nou toch niet wijzer was, en honderd op 'nen hoop. - Toen dacht ik: ik zal eens naar Swinkels gaan, dan kom ik er wel het fijne van te weten.’

‘Ge hebt er goed aan gedaan hier te komen, niet waar, Swinkels, dan kunnen we je ineens op de hoogte brengen. De heele zaak is niets dan een groot misverstand. Hein heeft wat veel geld opgemaakt, en toen hebben ze, zooals dat met die zaken gewoonlijk gaat, het veel erger voorgesteld dan het is. Maar de schuld van Hein is betaald zonder dat het den Iepenboer een cent gekost heeft. En nu zijt gij verstandig genoeg om te weten, Van der Willigen, dat Van Gaasdonk en Truda er geen haar slechter om zijn, omdat Hein een dwazen streek heeft uitgehaald, zooals jongelui in een groote stad wel eens meer doen. Van Gaasdonk blijft op de Iepenhoef en de zaken zullen op den ouden voet worden voortgezet. Er is dus niet de minste reden om je ongerust te maken, niet waar, Swinkels?’

‘Kijk eens, notaris, ge zijt een eerlijk man, dien ik ten volle vertrouw. Als ge dus zegt, dat de zaak gezond is, dan neem ik dat aan. En ik moet u zeggen, dat me dat genoegen doet, want Truda is een best, braaf meiske, en Wout houdt heel veel van haar. Nou, dat zal hem ook een steen van het hart zijn, want zoo kwaad als toen straks heb ik hem nog nooit gezien. Maar ge begrijpt, notaris, ik, als vader zijnde, moet ook een beetje op de finanties letten. Veel van mekaar houden is heel mooi, maar daar kan de schoorsteen niet van rooken....’

‘'t Zit er bij jou anders nogal aan, Van der Willigen,’ merkte de notaris glimlachend op, voldaan over de wending, die de zaak genomen had.

‘'k Zeg niet neen, notaris,’ antwoordde de boer, wel een beetje gevleid, ‘maar het kan niet van één kant komen.’

‘Wees daarvoor niet bezorgd, Van der Willigen, Truda zal er geen cent bij te kort komen. En wanneer is het nu bruiloft?’

‘Tegen de Mei, notaris, als 't God belieft.’

‘Nu, daar hoor ik nog wel nader van. En wat de zaak betreft, waar we 't over hadden, je weet er nu alles van. Ik heb je niet verzwegen, dat Hein verkeerd heeft gedaan, maar het spreekt vanzelf, dat het beter is, daar geen ruchtbaarheid aan te geven. Vooreerst is het niet plezierig voor den Iepenboer, en op de tweede plaats zijn de menschen altijd geneigd het veel erger te maken dan het is.’

‘Daar hebt ge gelijk in, notaris. Nu, ik weet er voor mijnen doen genoeg van. Ik zal je niet langer ophouden en wensch je beiden 'nen goeden dag.’

‘Bonjour, Van der Willigen,’ zei mr. Van Gijn.

Swinkels bromde iets wat op een groet geleek.

Toen de bezoeker vertrokken was, hernam de notaris: ‘Nu, Swinkels, ben je thans besloten? Je hebt gehoord, dat je zoon Marinus het er uitflapt. Dat is toch zeker tegen de afspraak met baas Van Gaasdonk.’

‘Ja, de jongen had zijn mond moeten houden,’ beaamde Swinkels.

‘Je ziet, ik heb je voor Van der Willigen gespaard, maar zou jij het zoo prettig gevonden hebben, als ik hem had verteld, hoe jij tegenover den Iepenboer hebt gehandeld, en hem verzocht had, dat eens verder rond te vertellen? Ik wed, dat je daar in je hart je toch voor zou schamen. Welnu, laten we aan de zaak een einde maken. Zou het niet veel pleizieriger wezen, goede buren met den Iepenboer te zijn, dan vijanden? Je kon dienst van elkaar hebben, je kon in goede buurschap leven. En wat Marinus betreft, die kan, als hij een flinke jongen is, wel een ander meisje vinden, dat hem gelukkig zal maken. Wat heb je er aan om in vijandschap te leven? En denk je, dat het geld, dat je Van Gaasdonk hebt afgeperst, je geluk zou aanbrengen, dat daar de zegen van Onzen Lieven Heer op zou rusten?’

Swinkels stond op, ging naar de oude secretaire in een hoek van het vertrek en kwam met een papiertje in de hand terug.

‘Meneer de notaris, ge hebt gelijk. Hier is de schuldbekentenis.’

‘Dat is flink van je, Swinkels. En ik verzeker je, dat je van deze daad meer voldoening zult beleven, dan van.... Maar, komaan, het verleden is dood en vergeten. Ik dank je, Swinkels, ook uit naam van den Iepenboer. Ik wou, dat je hem eens zien kon, als hij de goede tijding verneemt. Maar ik kom terug. Tot ziens dus, Swinkels.’

En blij als een kind, gelukkig als hij nog nooit geweest was, verliet de notaris de boerderij.

VII.

Hein had een uitnoodiging ontvangen om den volgenden dag, een Zondag, tegen den middag even bij notaris Van Gijn te komen.

De jonge man had het briefje met verwondering bekeken. Hij kende den notaris niet veel meer dan bij name, en kon zich niet verklaren, waarom deze hem wenschte te spreken.

Hein was in een gelukkige stemming. Dien middag was Dorus bij hem gekomen en had hem de benoodigde som gebracht. Hij begon reeds te vreezen, dat zijn ouders hem aan zijn lot zouden overlaten en had het plan opgevat, hoe zwaar die stap hem ook viel, naar de Iepenhoef te gaan, zijn ouders den stand van zaken uiteen te zetten en hun tusschenkomst en hulp af te smeeken, toen de oude, trouwe knecht binnenkwam. Dorus had niet tegen hem uitgevaren, hij had niet veel gezegd, en juist daarom maakten zijn woorden zoo'n diepen indruk. ‘Hein, jongen, wees toch voorzichtig. De Iepenboer is niet rijk genoeg om zoo iets voor den tweeden keer goed te maken. En wat zou er dan moeten gebeuren? En je catechismus, Hein, dien ken je toch ook nog wel. Nou, ik hoef je niet meer te zeggen, je hebt me begrepen.’

Hein was er beschaamd onder geworden, veel meer dan wanneer men hem in heftige bewoordingen zijn misdrijf had verweten. Bewogen had hij de handen van den trouwen knecht gedrukt. ‘Vraag ze thuis voor mij vergeving, Dorus. Morgen kom ik zelf.... Zou vader me willen zien?’

‘Kom gerust, Hein. Je vader zal daaruit zien, dat je spijt hebt. Dat zal een troost voor hem zijn.’

Voor het eerst sedert dagen was Hein rustig, nu hij verlost was van de folterende gedachte, de vrees voor ontdekking, die hem als een nachtmerrie vervolgde. Wel moest hij beschaamd de oogen neerslaan voor zijn ouders, maar ze zouden zijn lichtzinnigheid vergeven, en hij van zijn kant zou zijn fout trachten goed te maken. Werken zou hij, geen genoegen of uitspanning zich meer gunnen, voordat hij zijn schuld - een eereschuld - had aangezuiverd.

Toen de jongeman den volgenden dag bij den notaris kwam, zei mr. Van Gijn:

‘Hein, ik weet alles wat er met je gebeurd is....’

Hein sprong onthutst op en stamelde eenige onverstaanbare woorden.

‘Stel je gerust, Hein, ik zwijg als het graf. Beschouw het veeleer als een geluk, dat ik het weet, want daardoor heb ik je goeden vader voor de groote ramp, die hem dreigde, voor het verlies van de Iepenhoef, kunnen bewaren.’

‘Maar wat is er dan gebeurd, mijnheer?’ vroeg Hein ontsteld.

‘Ik zal je alles vertellen, om je te doen zien, welke treurige gevolgen je misslag had kunnen hebben, indien Gods goedheid geen medelijden had gehad met je armen vader, en ook om je te zeggen, aan wiens edele opoffering je de zes duizend gulden te danken hebt, die je gered hebben.

‘De brief, dien je aan je moeder geschreven had, was door den postbode onderweg verloren en door Swinkels gevonden. Deze had hem opengemaakt en daaruit alles vernomen. Hij besloot nu, zich op je vader te wreken, en dreigde dezen, jou bij het gerecht aan te klagen, indien hij hem niet een som van zes duizend gulden gaf....’

‘De ellendeling!’ riep Hein uit.

‘Wees niet voorbarig, jonge man, maar luister. Wat moest je vader doen? Swinkels laten begaan en jou in de gevangenis zien, of zich zelf tot den bedelstaf brengen?

Want je weet, dat je vader in den laatsten tijd veel tegenspoed heeft gehad en dat op de Iepenhoef reeds een betrekkelijk zware hypotheek drukt. Je vader koos de armoede, om jou voor de schande te bewaren.'

Hein snikte: 'Arme, goede vader!'

'Je vader zou de Iepenhoef moeten verkoopen, want er bestond geen mogelijkheid, aan de twaalf duizend gulden te komen. De zes duizend voor jou moesten er op staanden voet zijn, die voor Swinkels binnen een maand. Zoo stond er op de schuldbekentenis, die je vader had onderteekend. Je ouders waren radeloos. Toen heeft Dorus tegen hen gezegd, dat hij het kleine kapitaaltje, dat hij bijeen had gespaard, wilde aanwenden om jou te redden. Ze wilden dat aanbod niet aannemen, maar hij drong aan, en toen is hij hier gekomen, om zijn kapitaaltje, acht en vijftig honderd gulden, terug te halen en het bij jou te brengen.'

Hein schreide als een kind. 'Die goede, goede Dorus! Zich zelf arm maken voor een onwaardige, voor een speler en dief! Ik heb het niet verdiend.... En geen woord heeft hij er mij van gezegd, niets, waardoor ik kon denken, dat ik het geld aan hem te danken had.... Ik ben een ellendeling, meneer de notaris!'

'Ik beschouw je als een lichtzinnige, die niet wist wat hij deed. Het gebeurde moge je een les zijn, een ernstige les.'

'Dat zal het. Eerst nu zie ik mijn verblindheid en de grootte van mijn misdaad duidelijk in. Wat zal ik veel hebben goed te maken!'

'Ge kunt het. Dank God, dat je daartoe de gelegenheid wordt gegeven.'

'En Swinkels, meneer de notaris?' vroeg Hein na een oogenblik. 'Als ik u wel begrepen heb, is het ongeluk, dat mijn goeden vader van die zijde dreigde, afgewend.'

'Zoo is het.' En mr. Van Gijn verhaalde hem alles wat er was voorgevallen: de edele handelwijze van Wout tegenover Truda, het optreden van Van der Willigen, het zwichten van Swinkels. 'Je ziet hieruit,' besloot hij, 'hoeveel onheil je lichtzinnige daad had kunnen aanrichten, indien God niet alles ten goede gekeerd had. Niet alleen je zelf, maar je heele familie zou je hebben ongelukkig gemaakt.'

'Die goede, arme vader, die goede Truda, die brave Wout, wat zijn ze allen beter dan ik. En wat ben ik ook u veel dank schuldig, mijnheer de notaris, die zooveel voor mij en voor ons allen hebt gedaan. Nooit zal ik het u kunnen vergelden.'

'Ik ben gelukkig, dat ik iets heb kunnen doen, dat ik je goeden vader voor wanhoop heb kunnen behoeden. Maar laten wij dit onderwerp verder rusten en ga met mij mee naar de Iepenhoef.'

'Ik schaam mij, mijn goede ouders onder de oogen te komen, maar als u mijn voorspreker wil zijn....'

'Je hebt geen anderen voorspreker noodig dan het goede hart van je ouders. Dat is je beste voorspraak.'

De Iepenboer was als wezenloos in zijn stoel blijven zitten, toen Dorus naar de stad was vertrokken, en zijn vrouw, even verslagen als hij, werd bovendien nog door het grievend zelfverwijt gekweld, dat zij door haar zwakheid en toegeeflijkheid Hein in zijn verkeerde neigingen had aangemoedigd. Het zou nooit zoo ver gekomen zijn - redeneerde zij - indien zij zich niet eenigermate tot Hein's medeplichtige had gemaakt.

Het eerst was Geert thuis gekomen. Wat zijn vader en moeder hem onder tranen in afgebroken zinnen en uitroepen meedeelden, bracht zijn bloed aan het koken, en men moest hem tegenhouden, anders ware hij de deur uitgeloopen, om van Swinkels rekenschap te vorderen voor zijn schurkenstreek. Maar deze boerenjongen zonder uiterlijke beschaving bezat zooveel fijn gevoel, dat, ten einde zijn ouders niet dieper

te bedroeven, geen enkele verwensching, geen hard woord over Hein over zijn lippen kwam.

Kort daarop kwamen Truda en Wout thuis, en de eerste vertroosting, die den zwaarbeproefden menschen ten deel viel, was de verklaring van Wout, dat men op hem kon staat maken, dat hij alles zou doen wat in zijn vermogen was, om de Iepenhoef voor Van Gaasdonk te behouden, dat hij nooit afstand zou doen van Truda.

Dit was een druppel balsem op de wonde. Maar toen Wout was vertrokken, rees bij den Iepenboer weer twijfel op, niet aan Wout's oprechtheid, maar aan de gezindheid van Van der Willigen om de helpende hand te bieden. Doch Truda pleitte met zooveel warmte, dat haar vader zich ten laatste aan die zwakke hoop vastklampte.

Toen Dorus uit de stad terugkeerde en verslag deed, werd de stemming eenigszins minder gedrukt. Hein was gered, Hein toonde levendig berouw, Hein zou zijn misslag pogen te herstellen. Goddank, deze groote zorg was als een zware steen van het hart gewenteld.

En toen Dorus te verstaan gaf, dat de notaris zich de zaak zou aantrekken, dat wellicht alles nog terecht zou komen, en men geen vrees hoefde te koesteren voor het verlies van de Iepenhoef, toen verhelderde het bewolkte voorhoofd van Van Gaasdonk, toen durfde hij weer hopen en kon hij weer bidden tot God, Die hem een oogenblik wreed en liefdeloos had toegeschenen.

Tegen den avond verscheen de notaris. ‘Hij is het,’ had de Iepenboer gedacht, toen hij, scherp luisterend, een voetstap hoorde naderen. Mr. Van Gijn trad op hem toe. ‘Ik wensch je geluk, Van Gaasdonk, hier is de schuldbekentenis terug. Alles is in orde.’

De Iepenboer was opgestaan. Hij, die anders geen zenuwen kende, beefde als een riet, en de hand, die hij naar het kostbare papiertje uitstrekte, trilde merkbaar. Als een kind schreide de sterke man. ‘Ik dank u, meneer de notaris. Heel mijn leven zal ik u dankbaar blijven, en geen dag zal ik u vergeten in mijn gebed. Dit is alles wat ik doen kan voor u, die mij het leven heeft teruggegeven.’

‘Het is goed, Van Gaasdonk, het is goed,’ antwoordde mr. Van Gijn, ‘ik ben over den uitslag haast even gelukkig als gij.’ En nu vertelde hij in bijzonderheden zijn onderhoud met Swinkels, en de onderbreking, door Van der Willigen's komst veroorzaakt.

‘Je ziet, Truda, dat ik ook nog gelegenheid heb gehad, een goed woordje voor jou te doen. Als belooning daarvoor mag je me wel op je bruiloft noodigen,’ besloot hij lachend.

Zoo had de dag, die zoo rampspoedig was begonnen, een blij einde, en de opgewektheid werd nog grooter, toen Wout, in een heel andere gemoedsstemming dan dien morgen, op de Iepenhoef verscheen, om Truda en haar ouders te zeggen, dat zijn vader volkomen gerustgesteld was en thans niets meer hun geluk in den weg stond.

Het was na de Hoogmis. Het heele gezin was bijeen, in afwachting. Hein zou komen. Geen woord was er over gesproken, hoe men hem zou ontvangen, maar men wist, dat geen verwijt zou worden gehoord, dat men hem niet zou doen voelen, dat hij ‘de verloren zoon’ was.

De Iepenboer had dien morgen de heele boerderij, tot de schuren, stallen, zolders incluis, bezocht, met een gevoel, of het erf hem nu pas in eigendom toebehoorde en hij er kennis mee wilde maken. Hij nam alles zorgvuldig op, hij zag dingen, die tot dusver voor hem verborgen waren gebleven, omdat hij er nooit op gelet had. Ook

nu pas, nu hij gevaar had geloopen ze te verliezen, voelde hij, hoe dierbaar de boerderij hem was, hoe ze een werkelijk deel uitmaakte van zijn bestaan.

Na de boerderij werden de landerijen bezocht, die bij hem dezelfde gedachten en gevoelens wekten. Hij had den grond kunnen omhelzen, zoo lief was die hem, - de grond, gevoed met zijn zweet, vruchtbaar gemaakt door zijn arbeid. Voor hem

Hoogeerw. Zeergel. Heer
MGR. A.J. BROUWER, 'Hageveld.'

Hoogeerw. Zeergel. Heer
A. TH. PANKEN, St. Michiels-Gestel.

Hoogeerw. Zeergel. Heer
H.J.G.V.D. BOOGAARD, S.J., Kuilenburg.

Hoogeerw. Zeergel. Heer
J.P.M. MICHIELSEN, 'Ypelaar.'

Hoogeerw. Zeergel. Heer
DR. M.R.H. CORTEN, Rolduc.
DE REGENTEN ONZER KLEIN-SEMINARIES.

was die grond niet levenloos en onbezield hij sprak er mee, hij vertrouwde hem zijn lief en leed toe. En hij dankte God, dat het hem vergund was, op dien grond te blijven leven, hem te blijven bewerken.

Thuis gekomen, nam de Iepenboer in zijn grooten stoel plaats, om op Hein te wachten. Het was een andere Zondag dan die, waarop zijn zoon in een rijtuig met twee paarden het dorp kwam doorgereden. Het was nog maar kort geleden, en toch, wat was er in die spanne tijds veel gebeurd. Maar hij moest aan het verleden niet meer terugdenken, hij moest het laten rusten, het moest dood en begraven blijven.

Daar kwam Hein aan, met notaris Van Gijn.

De Iepenboer stond op en opende zelf de deur. 'Beste jongen,' begon hij, maar de aandoening belette hem er een woord bij te voegen.

EEN DRIJFJACHT OP EVERZWIJNEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CH. KRöNER.
Met toestemming van Franz Hanfstaengl, München.

'Vader, vergeef me, ik heb ernstig misdreven, ik heb en u allen veel verdriet gedaan.'

'Hou op! hou op!' zei de Iepenboer door zijn tranen door. 'Alles is vergeten en vergeven. Ik ben gelukkig, dat ik je terugzie, Hein, dat je weer de oude Hein zijt geworden. Die is de beste, jongen.'

Dit was de eenige vermaning, die Van Gaasdonk gaf.

Nu kwam de moeder aan de beurt, daarna Truda, vervolgens Geert, ten laatste Dorus. Deze had willen heengaan, maar men had hem weerhouden. Hij allerminst mocht nu ontbreken.

'Dorus, ik wist gisteren niet, dat al dat geld van jou was, dat gij zóóveel van me hieldt. Ik heb het niet verdiend, Dorus, maar ik blijf je schuldenaar mijn leven lang.'

Dorus werd er verlegen onder. 'Als ge

me een plezier wilt doen, spreek er dan niet van, nooit meer.'

'Goed, Dorus,' zei mr. Van Gijn, 'we zullen er niet van spreken, maar denken zullen we er altijd aan. Ge zult het niet gelooven, Dorus, maar ik zeg je, dat ge grooter zijt dan al de groote mannen, die hooge betrekkingen bekleeden en een voornamen naam hebben. En nu moet ik even weg - ge zult elkaar wel een en ander te vertellen hebben - straks kom ik terug.'

De notaris kwam terug, maar met Swinkels. Hij was naar diens woning gegaan en had hem overgehaald, mee naar de Iepenhoef te gaan en daardoor het bewijs te leveren, dat hij alle vijandschap had afgelegd. 'Je moet goede buren worden en vrienden. We zijn toch in de wereld om elkaar te helpen, niet om elkander het leven zuur te maken.'

Op de Iepenhoef verwekte de komst van Swinkels een oogenblik eenige opschudding. Van Gaasdonk was het eerst zichzelven meester. 'Welkom, buurman, welkom,' zei hij, 'en hartelijk dank.'

Swinkels liet hem niet uitspreken. 'Ik heb verkeerd, heel slecht gehandeld....'

Nu was het de beurt van den Iepenboer om hem in de rede te vallen. 'Willen we het verleden maar laten rusten, buurman, om in de toekomst goede vrienden te zijn?'

Dit verbond van vriendschap werd met een handdruk bezegeld.

Deze dag was de gelukkigste, dien de bewoners der Iepenhoef ooit beleefd hadden, en voordat men zich dien avond te ruste begaf, steeg een vurig dankgebed ten Hemel tot Hem, die den afgedwaalden zoon tot inkeer gebracht en het dierbare oude erf voor hen behouden had.

Winterpracht.

'k Kan mijn oogen niet gelooven
Dezen ochtend. Is het schijn,
Is het waar? De boerenhoven,
Heel het jaar bedekt met schooven
Morsig riet, van morgen zijn
Marmerwit. En gindsche boomen,
Aaklig-zwart een dag geleên,
Dragen aan de takken zoomen
Blank satijn. Ben 'k aan het droomen?
Zulke boomen zijn er geen.
Op de velden, op de wegen,
Waar mijn blik de rondte doet,
Is een vloertapijt gezegen,
Zuiver linnen. 'k Ben verlegen,
Waarlijk om een voet
Op dat keurig kleed te zetten.
Zinsbegoochling is het niet,
Maar de waarheid; wil slechts letten
Op de zon, die in de smette-
looze sneeuw haar stralen schiet
Even door den nevel. Vonken
Spatten allerwegen in,
Uit en door elkaar; dronken
Is mijn oog. Te veel geschonken
Wordt er aan mijn zwakken zin.

Wie kan zooveel weelde bouwen
In natuur op éénen nacht?
Hij, die 's zomers de landouwen
Groenen doet, geeft ook te aanschouwen
Aan mijn oogen deze pracht.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

De regenten onzer Klein-Seminaries.

Wij herinneren den lezer aan wat wij op bladzijde 318 van dezen jaargang[1)] schreven onder het hoofd *De Presidenten onzer Groot-Seminaries*.

Wij schreven er o.a.: 'Bij wijze van praeludium op dien tijd van dank en jubel [het gouden feest onzer Herstelde Bisschoppelijke Hiërarchie] wenschen wij den vooravond van het feestelijk jaar in te leiden met onzen lezers de beeltenis te geven van eenige priesters, wier hooge rang en heilrijke arbeid in onze kerkelijke maatschappij hun het recht geven op een eereplaats in de harten van alle vaderlandsche katholieken en op een deel der naderende dankbare feestvreugd.'

Op onze Presidenten mogen volgen onze Regenten, de eerbiedwaardige mannen, op wier schouders zeker de verhevenste en zwaarste paedagogische taak is gelegd, die denkbaar is: de leiding der opvoeding van knapen en jongelingen, die zich geroepen voelen tot het Heiligdom en hunner vorming tot waarachtige Levieten.

Ziehier de namen, gevolgd van eenige aanteekeningen:

H.J.G. v.d. Boogaard, S.J., geboren in 1843, priester gewijd in 1875, sinds 1897 President van het Aartsbisschoppelijk Seminarie te Kuilenburg.

Mgr. A.J. Brouwer, Geheim Kamerheer van Z.H. den Paus, Proost van het Kathedraal-Kapittel te Haarlem, Ridder in de orde van den Ned. Leeuw, geboren in 1832, priester gewijd in 1857, sinds 1883 Regent van het Klein-Seminarie 'Hageveld' te Voorhout.

A. Th. Panken, Kanunnik van het Kathedraal-Kapittel te 's-Hertogenbosch, geboren in 1842, priester gewijd in 1868, sinds 1893 Regent van het Klein-Seminarie te St. Michiels-Gestel.

J.P.M. Michielsen, geboren in 1854, priester gewijd in 1878, sinds 1894 Regent van het Klein-Seminarie 'Ypelaar' onder Ginneken.

Dr. M.R.H. Corten, geboren in 1844, priester gewijd in 1868, sinds 1893 Directeur van het Klein-Seminarie van 't Bisdom Roermond te Rolduc.

Krijgsgevangen in den Kaukasus,
door P.J.W.
(*Slot.*)

Voor de vluchtelingen was dit afgelegen huis een kostbare ontdekking. Ivan kwam zijn meester in zijn gepeins storen, om hem naar de schuilplaats te voeren, welke hij ontdekt had. Zij traden er binnen en Ivan begon naar den provisiekelder te zoeken.

1) Deze verwijzing schijnt ons een geschikte gelegenheid om een fout te herstellen in de aanteekeningen achter den naam van Mgr. Hoefnagels. ZHoogeerw. is sinds 1865 President van het Groot-Seminarie te Roermond; er stond verkeerdelijk 1887.

De bewoners van den Kaukasus, voor het meerendeel half-zwervende volkeren, dikwijls blootgesteld aan de strooptochten van hun naburen, graven in de nabijheid hunner woningen holen, waarin zij èn provisie èn waarde bergen. Deze magazijnen, doorgaans in den vorm van een nauwen put, worden bedekt met een plank of een grooten steen, waarover weer aarde gestrooid wordt. Zij worden altijd dáár gegraven, waar geen gras groeit, opdat de kleur van het gras de aanwezigheid der bergplaats niet verrade. Ondanks deze voorzorgen vinden de Russische soldaten ze zeer dikwijls. Met den laadstok van hun geweer slaan zij op de voetpaden in den omtrek der huizen, en de klank wijst hun de holten, welke zij zoeken.

Ivan ontdekte zulk een kelder onder een afdak. Hij vond er eenige aarden potten, maiskorrels, een stuk ruw zout, en wat keukengereedschap. Hij maakte vuur aan en ging water halen, om den schapenbout en de aardappelen, die zij hadden medegenomen, te kunnen koken. Terwijl het eten opstond, pofte Kascambo de maïskorrels: eenige hazelnoten, die zij nog in het magazijntje gevonden hadden, waren eveneens zeer welkom.

Na den maaltijd gelukte het Ivan, meer op zijn gemak en met betere hulpmiddelen, de boeien van zijnen meester te verbreken. Deze, opgewekt en versterkt door een voor de omstandigheden keurig te noemen maal, sliep rustig in en ontwaakte eerst diep in den nacht. Hoewel de rust hem goedgedaan had, waren zijn gezwollen beenen zoo stijf geworden, dat hij zich in 't geheel niet bewegen kon, zonder de vreeselijkste pijnen te ondervinden. Toch moesten de vluchtelingen vertrekken. Leunende op zijn knecht, begaf Kascambo zich diep bedroefd op weg, in de vaste overtuiging, dat hij 't gewenschte einddoel niet bereiken zou. De beweging echter deed zijn bloed sneller vloeien en stilde langzamerhand zijn pijnen. Hij liep den ganschen nacht, dikwijls rustende en oogenblikkelijk weer voorwaarts gaande. Nu en dan gaf hij zich aan zijn wanhoop over, wierp zich ter aarde, en smeekte Ivan om hem aan zijn droevig lot over te laten. Zijn heldhaftige makker sprak hem dan niet alleen moed in door zijn woorden en zijn voorbeeld, doch dwong hem bijna met geweld tot opstaan en trok hem met zich verder.

Aldus bereikten zij een lastigen en gevaarlijken weg, dien zij niet konden omloopen. Wachten tot het dag werd, was een niet te herstellen tijdverlies. Zij besloten door te loopen op gevaar af in den afgrond te storten. Ivan wilde echter eerst den weg verkennen, en alleen dat gedeelte afleggen. Kascambo bleef achter op den rand van het ravijn in een niet te beschrijven toestand. De duisternis was volkomen; aan zijn voeten hoorde hij het doffe murmelen van een snelle rivier beneden in het dal. De steenen, die onder den stap van Ivan zich van den berg loswoelden, ploften in het water en gaven hem een idee van de onmetelijke diepte des afgronds, op welks rand hij was gezeten. In dit angstige oogenblik, misschien het laatste van zijn leven, dacht hij aan zijn moeder. Teeder had zij hem gezegend bij zijn vertrek naar de linie: deze gedachte gaf hem moed. Een geheim voorgevoel zei hem, dat hij haar nogmaals zou wederzien. ‘Mijn God,’ riep hij uit, ‘laat haar zegen niet vruchteloos zijn!’

Toen hij dit korte, maar vurige gebed had uitgesproken, kwam Ivan terug. De verkende weg was niet zoo moeilijk, als hij zich had voorgesteld. Na eenige meters tusschen de rotsen te zijn afgedaald, moest men een snel hellend en smal berggedeelte, bedekt met gladde sneeuw, volgen; daaronder waren de bergwanden loodrecht. Ivan hakte gaten in de sneeuw, om het loopen te vergemakkelijken. Zij maakten het teeken des kruises. ‘Vooruit,’ zei Kascambo, ‘als ik sterf, dat ik dan niet als een lafaard den dood vinde. Door uitputting alleen had ik allen moed verloren; nu zal ik gaan, zoolang als God me krachten geeft.’

Zij slaagden er gelukkig in uit dien gevaarlijken pas te komen, en vervolgden hun weg. De paden sloten nu geregeld aan en waren harder. Slechts op de, naar het noorden gelegen, plaatsen vonden zij sneeuw, en in de greppels, waar zij zich had opgehoopt. Tot aan 't aanbreken van den dag ontmoetten zij niemand, toen evenwel zagen zij twee mannen. Zij gingen plat op den grond liggen en werden niet opgemerkt.

In deze streken vindt men geen bosschen meer, zoodra men de bergen achter zich heeft. Het land is er vlak, en boomen groeien er niet, tenzij langs de groote rivie-

ren, waar zij dan nog zeer zelden voorkomen. Dit is wel opmerkelijk, daar de grond hier zeer vruchtbaar is.

Zij volgden reeds geruimen tijd den loop der Sonja, die zij doorwaden moesten om naar Mosdok te komen, zoekende naar een plek, waar zij niet door den snellen stroom konden worden meegevoerd. Zij zagen een ruiter recht op hen aanrennen. Geen struik of boom was er om zich te verbergen. Zij hielden zich schuil tegen den oever der rivier. De reiziger passeerde op eenige meters afstand. Op verdediging bedacht, indien zij werden aangevallen, trok Ivan zijn dolk, en gaf het pistool aan den majoor, doch bemerkende, dat de ruiter een kind van twaalf of dertien jaar was, greep hij hem bij den kraag en trok hem in het gras. De jongen wilde tegenstand bieden, maar bij 't zien van den majoor, die uit zijn schuilplaats getreden was, liep hij weg zoo hard hij loopen kon.

Het paard was ongezadeld: als toom deed dienst een touw, dat met een lus in den bek bevestigd was. Onmiddellijk bedienden de vluchtelingen zich van hun vangst om de rivier over te steken. Deze ontmoeting was een ware uitkomst, want weldra bleek de onmogelijkheid de rivier te voet over te trekken, zooals oorspronkelijk hun plan was. Door zijn zwaren last, had het paard moeite om in den snellen stroom staande te blijven. Zonder ongeval bereikten zij den tegenovergelegen oever, die evenwel te steil was voor het paard om op den vasten wal te komen. Zij stegen af om het dier te verlichten. Ivan trok uit alle macht aan het touw, doch de lus sprong uit den knoop, en de denchik hield slechts het touw in handen. Het paard werd door den stroom meegesleurd, zijn vele pogingen om aan land te komen mislukten; het verdronk jammerlijk. Zij waren nu wel is waar van een kostbaar hulpmiddel beroofd, doch het gevaar om achterhaald te worden was minder groot. Ten dien opzichte gerustgesteld, richtten zij hun schreden naar een weinig verheven berg met grillige rotspunten, dien zij aan 't einde der vlakte ontwaarden. Zij wilden er zich verbergen en rusten tot de nacht zou zijn ingevallen. Naar den afgelegden weg gerekend, moesten de dorpen der vreedzame Tsjetsjengen nabij zijn. Niets was echter gevaarlijker dan zich aan deze menschen bekend te maken, die hen zeer waarschijnlijk verraden zouden. Kascambo was nu zoo uitgeput, dat hij zonder bijstand den Tereck nimmer zou bereiken.

Hunne rantsoenen waren op; zij brachten den dag in een droevig stilzwijgen door, want zij durfden elkaar hun wederkeerige ongerustheid niet mededeelen. Tegen den avond zuchtte Ivan diep en sloeg zich met de vuist voor het voorhoofd. Ten hoogste verwonderd over deze plotselinge uiting van wanhoop, waarvan tot nog toe bij den koenen jongeling niets te bespeuren was geweest, vroeg Kascambo naar de oorzaak er van.

‘Meester,’ antwoordde Ivan, ‘ik heb dom gedaan.’

‘God vergeve het ons,’ zei de majoor, terwijl hij een kruis maakte.

‘Ja,’ hernam de denchik, ‘daar heb ik vergeten die prachtige karabijn, die in de kamer hing, mee te nemen. Wat zal ik er van zeggen, 't is niet bij me opgekomen, gij zijt ginds zoo te keer gegaan, ge hebt zooveel leven gemaakt, dat ik ze vergeten heb. Ge lacht er om? 't Was 't mooiste geweer van 't dorp, en ik zou het ten geschenke gegeven hebben aan den eersten den besten kerel, dien we tegen zullen komen. Want met uw toestand weet ik werkelijk niet, hoe we 't er af zullen brengen.’

Het prachtige weer, dat hen zoo begunstigd had, veranderde in den loop van den dag. De gure wind van Rusland blies hevig, en joeg hun de rijp in 't gezicht. Bij 't

vallen van den avond togen zij verder. Zij wisten niet wat raadzamer was, een der dorpen aan te doen, of ze te vermijden. In 't laatste geval hadden zij nog een zeer langen weg vóór zich. Doch een nieuw ongeluk deed hen het eerste kiezen. Tegen den morgen liepen zij door een breede greppel, waarin wat sneeuw lag. Zij zakten in de sneeuw, een ijskorst brak onder hun voeten, en zij stonden tot aan de knieën in het water. De pogingen van Kascambo om er zich uit te helpen, bezorgden hem een geheel nat pak. Sinds het oogenblik van hun vertrek, was de koude nog nooit zoo vinnig geweest. Het geheele land was bedekt met rijp. Zij liepen nog een kwartier verder, tot Kascambo, door de koude bevangen, kreunende van pijn neerviel, en beslist weigerde verder te gaan. De onmogelijkheid inziende om den tocht te vervolgen, beschouwde Kascambo het als een wreedheid, zijnen denchik nog langer bij zich te houden, terwijl deze alleen gemakkelijk ontvluchten kon.

'Luister, Ivan,' zei hij, 'God is mijn getuige, dat ik alles gedaan heb om van uw diensten gebruik te maken. Gij ziet nu, dat niets me meer redden kan, en dat mijn lot beslist is. Keer naar de linie terug, mijn beste Ivan, keer terug naar ons regiment, ik gebied het je. Zeg aan mijn vroegere vrienden en aan mijn chefs, dat gij mij hier gelaten hebt ten prooi der raven, en dat ik hun een beter lot toewensch. Maar vóór gij heengaat, doe dan den eed gestand, dien gij gedaan hebt bij de ontzielde lichamen van onze bewakers. Gij hebt gezworen, dat de Tjetsjengen mij nimmer meer levend in handen zullen krijgen; houd woord!'

Hij strekte zich languit op den grond, en bedekte zich met zijn bourka.

'Er blijft nog één middel,' antwoordde Ivan, 'een Tjetsjeng opzoeken, en hem door beloften voor ons zien te winnen. Verraadt hij ons, dan hebben wij ons niets te verwijten. Tracht u naar ginds te sleepen, of wel,' zei hij, terwijl zijn meester zweeg, 'ik zal alleen gaan en den Tjetsjeng bepraten. Gelukt dit, dan keer ik weder om u op te nemen, zoo niet, dan kom ik niet terug.'

Kascambo stak de hand van onder zijn bourka uit ten afscheid. Ivan bedekte zijn meester met gras en dor hout, om hem gedurende zijn afwezigheid te verbergen, en ging.... Kascambo riep hem terug.

'Ivan,' zei hij, 'verhoor mijn laatste bede. Mocht gij over den Tereck komen, en mijn moeder wederzien zonder mij....'

'Meester,' viel Ivan hem in de rede, 'tot straks. Indien gij sterft, zullen noch uwe, noch mijne moeder ons ooit wederzien.'

Na een uur geloopen te hebben, had hij den top van een heuvel bereikt, waar hij op drie á vier wersten afstand twee dorpen zag liggen. Dit moest hij niet hebben, hij verlangde een afgelegen huis, waar hij kon binnengaan zonder gezien te worden, en zoodoende in alle stilte den bewoner er van voor zijn plan te winnen. Aan het kronkelen van rook meende hij in de verte een dergelijke woning te ontwaren. Hij begaf zich er heen, en trad zonder aarzelen binnen.

De meester des huizes zat op den grond en was bezig een zijner laarzen te lappen.

'Ik kom u voorstellen,' zei Ivan, 'honderd roebels te verdienen en u een dienst vragen. Zonder twijfel zult ge gehoord hebben van den majoor Kascambo, krijgsgevangen in de bergen. Welnu, ik heb hem verlost, hij ligt op twee passen van hier ziek en is in uwe macht. Als gij hem weer aan zijn vijanden overlevert, zullen zij u zonder twijfel prijzen, maar ge weet het, een belooning zult ge niet erlangen. Stemt ge echter toe om mij bij zijn redding behulpzaam te zijn, door hem drie dagen bij u te houden, dan zal ik naar Mosdok gaan, en u tweehonderd roebels in klinkende munt uitbetalen als losprijs. Mocht gij van uw plaats opstaan,' voegde hij er bij,

terwijl hij zijn dolk trok, ‘en alarm maken om mij te doen gevangennemen, dan dood ik u onmiddellijk. Uw woord nu of uw leven.’

De zekere toon, waarop Ivan sprak, overtuigde den Tjetsjeng van diens ernst.

‘Jongmensch,’ zei hij, en trok op zijn gemak zijn laars aan, ‘ook ik heb een dolk en van den uwen ben ik niet bang. Waart ge als vriend hier binnengekomen, nooit zou ik een mensch verraden hebben, die als zoodanig den dorpel van mijn huis had overschreden, nu beloof ik u niets. Ga zitten daar, en zeg wat ge wilt.’

Ivan, bemerkende met wien hij te doen had, stak den dolk in de scheede, en herhaalde zijn voorstel.

‘En welk onderpand geeft ge me,’ vroeg de Tjetsjeng, ‘voor de nakoming uwer beloften?’

‘Ik laat u den majoor in eigen persoon,’ antwoordde Ivan, ‘denkt ge, dat ik vijftien lange maanden geleden zou hebben, om mijn meester bij u te brengen en hem in den steek te laten?’

‘Goed, ik geloof u, maar tweehonderd roebels is te weinig, ik wil er vierhonderd.’

‘Waarom geen vierduizend? Dat kost niets, maar ik, die woord wil houden, bied u er tweehonderd, omdat ik weet waar ik ze halen moet, doch ook geen kopek meer. Wilt ge me gelegenheid geven om u te bedriegen?’

‘Welnu, het zij zoo, voor tweehonderd roebels, mits gij na drie dagen alleen terugkeert.’

‘Ja, alleen en binnen drie dagen, ik geef u mijn woord, maar gij, hebt gij mij het uwe gegeven? Is de majoor uw gast?’

‘Hij is mijn gast van nu af, evenals gij, ik geef er u mijn woord op.’

Zij staken elkaar de hand toe en gingen den majoor halen, die half dood was van honger en kou.

In plaats van naar Mosdok, ging Ivan onmiddellijk naar Tjervelianskaja-Staniza, dat, zooals men hem had meegedeeld, dichter bij was en waar een groote Russische bezetting lag. Het kostte hem geen moeite het verlangde bedrag in te zamelen. De goedige Kozakken, van wie sommigen betrokken waren geweest in het gevecht, dat Kascambo zijn vrijheid had gekost, droegen met liefde het hunne bij om den losprijs bij elkaar te krijgen.

Op den vooraf bepaalden dag vertrok Ivan om zijn meester te halen. De garnizoenscommandant echter, een nieuw verraad vermoedende, weigerde beslist hem alleen te laten gaan. Ondanks het verdrag, met den Tjetsjeng gesloten, was Ivan verplicht het geleide van eenige Kozakken aan te nemen. Deze maatregel kostte Kascambo bijna het leven. - Bij het zien verschijnen der Kozakken, dacht de Tjetsjeng aan verraad, en met een koelbloedigheid, zijn stam eigen, bracht hij den majoor op het dak van zijn huis en bond hem aan een paal vast. Toen plaatste hij zich tegenover hem, en richtte zijn geweer op hem:

‘Als gij verder komt,’ schreeuwde hij, zoodra Ivan hem hooren kon, ‘als gij nog één stap nadert, schiet ik den majoor dood! Dan heb ik nog vijftig patronen voor mijn vijanden en den verrader, die ze meebrengt.’

‘Gij zijt niet verraden,’ riep de denchik, die voor het leven van zijn meester vreesde. ‘De kolonel heeft mij gedwongen dit geleide aan te nemen. Ik breng u de tweehonderd roebels en ik houd woord!’

‘Laat de Kozakken zich verwijderen, of ik geef vuur.’

Kascambo zelf verzocht den officier zich te willen terugtrekken. Ivan volgde het detachement en kwam daarna alleen terug. De achterdochtige roover stond hem niet

toe nader bij te komen. Op honderd passen van het huis liet hij Ivan de roebels op het voetpad uittellen, en beval hem heen te gaan.

Hij raapte het geld van den grond en

keerde naar het dak terug, knielde voor den majoor en smeekte dezen om vergiffenis voor de slechte behandeling, die hij, zooals hij zei, gedwongen was geweest, hem te doen ondervinden voor zijn eigen veiligheid.

'Ik zal slechts onthouden,' antwoordde Kascambo, 'dat ik uw gast ben geweest, maar ge deedt beter de touwen los te maken, waarmee ge mij gebonden hebt.'

Doch de Tjetsjeng antwoordde niet; hij zag Ivan terugkomen, sprong van het dak en verdween wondersnel.

Dienzelfden dag smaakte Ivan het genoegen zijn meester in den kring zijner vrienden te voeren, die niet meer gedacht hadden hem ooit terug te zien.

Bij de Platen.

Een drijfjacht op everzwijnen. -

Het is een zeer groote zeldzaamheid, wanneer hier te lande eens een enkelen keer een everzwijn verdwaalt, en men is er dan aanstonds met alle man bij, om den onguren en gevaarlijken gast onschadelijk te maken.

In Middel-Europa, in de bergachtige en woudrijke streken van Duitschland en Oostenrijk, wordt het ondier nog veelvuldig aangetroffen, en daar worden dan ook geregeld groote drijfjachten georganiseerd op dit wild, dat in ouden tijd in geheel ons werelddeel inheemsch was.

Geheel zonder gevaar is die jacht niet, want het everzwijn beschikt over een geweldige lichaamskracht en zijn slagtanden zijn een geducht wapen, waarmee hij, opgejaagd en gewond, in dolle woede den sterksten jachthonden den buik openrijt.

Onze fraaie gravure naar een schilderij van professor Christian Kröner te Dusseldorf geeft een levendige voorstelling van een drijfjacht. Pijlsnel schieten de dieren den eersten jager voorbij, drie vooraan op het vrije veld, met een dikke sneeuwlaag bedekt, terwijl twee het kreupelhout vaneen breken en vertreden, waaruit ze zooeven zijn opgejaagd.

Naar alle gedachten zullen ze het moordend lood niet ontkomen, want de jagers hebben zich op verschillende afstanden geposteerd, zoodat het edele wild bijna zeker hun jachtbuit worden moet. Het is niet zoo mooi, als toen onze voorouders met speer of jachtmes in de vuist den strijd tegen den ever aanbonden, maar: andere tijden, andere zeden.

Pifferari. -

Deze naam duidt reeds aanstonds de herkomst onzer straatmuzikanten aan: het zijn zonen van het zangerige, vroolijke en levenslustige Italië, geen doedelzakspelers zooals men die ook elders vindt, maar van nature meer begaafde virtuozen, die met edeler zwier hun instrument bespelen dan hun meer noordelijke kunstbroeders doen.

Ouderen van dagen herinneren zich wellicht nog, dat in vroeger tijd de berenleiders hun logge viervoeters lieten dansen bij het niet zeer welluidend geluid van den doedelzak. In onze dagen ziet men geen berenleiders meer, en ook de doedelzak heeft hier uitgediend.

In slechts enkele streken van ons werelddeel is dit instrument in eere gebleven, bijzonder in Schotland en op Sicilië, en vooral de Italiaansche *pifferari* houden zoo goed zij kunnen de eer van dit speeltuig op. Maar het is te voorzien, dat de doedelzak ook daar eerlang voor meer moderne muziekinstrumenten zijn plaats zal hebben te ruimen.

PIFFERARI.

Allerlei.

Een nieuwe ruiter-sport. -

De Engelschen, die thuis hun, op allerlei sport afgerichte. paarden beter in hun macht schijnen te hebben dan hun muilezels in Afrika, waren er altijd het eerste bij om een of ander ruiterspel, dat Europeanen aantrok in den vreemde, op eigen bodem over te brengen.

Zoo kwamen in 1873 eenige Engelsche officieren, die in Indië in garnizoen gelegen hadden, thuis met de kennis van een balspel te paard, dat zij van inlandsche vorsten hadden afgezien.

Sindsdien burgerde het al heel gauw in bij de hoogste Britsche sport-kringen, terwijl het later ook, dank het circus Busch, in Duitschland bekend werd.

Op 't program van circusvoorstellingen wordt het aangeduid met de weidsche benaming ‘Ruiterspel met den reuzenbal’.

Hier komt het spel op neer. Twee partijen, zeg van vier ruiters elk, stormen op het sein van de manège-klok te gelijk op een met bruin leer omvoerden bal af, van 1.5 M. middellijn. Zij beproeven dien, in het nadeel der tegenpartij, met de schoft of het achterwerk hunner ongezadelde ponny's van zijn plaats te bewegen, een poging, die heel vaak gepaard gaat met de koddigste tuimelingen en buitelingen van de deelnemers, die zandruiter worden gemaakt.

In elk geval wel leuk om mee te maken als toeschouwer, zoo'n spel. Het publiek in Engeland is er dan ook dol op.

Apen en alcohol. -

Men gaat te ver, als men zich beroept op de geheelhouding der dieren om te bewijzen, dat het animale leven zich verzet tegen alle gebruik van alcohol als tegen een langzaam maar zeker doodend venijn. Hoeveel argumenten voor deze stelling zouden zijn aan te voeren, dìt argument mist allen redelijken grond en wordt door de feiten gelogenstraft.

De Ouden wisten reeds, dat zeer veel dieren, apen o.a., dol op druivennat zijn. En even moeilijk als weleer zou het nog heden ten dage zijn, om een volwassen baviaan meester te worden zonder het lokmiddel van den alcohol.

De geleerde Brehm weet daarvan het volgende mee te deelen:

'Al onze getemde bavianen hebben met hun wilde broeders een zwak gemeen voor een soort van bier, dat de Soedaneezen brouwen, *merisa* genaamd. Roode wijn is voor apen een lekkernij, aan brandewijn echter hebben ze 't land. Eens goten wij zoo'n paar lievelingen van Darwin met geweld een glas in den bek. De gevolgen bleven niet uit. Ze werden smoordronken en trokken allererbarmelijkste snuiten, hun facies leken afzichtelijke caricaturen van het roode en gezwollen uiterlijk van een mensch, die door den drankduivel gekweld wordt. Men kon het den beesten aanzien, dat een geweldige hoofdpijn ze martelde, en toen wij - 't was tegen den nacht - hen overlieten aan hun lot, moesten we erkennen, dat de proefondervindelijke wetenschap haar dienaren soms tot beulen maakt en we hoopten, dat de dieren hun roes zouden uitslapen en den volgenden morgen weer frisch als een hoen zouden wezen.

Onze hoop mochten we echter den anderen ochtend niet verwezenlijkt zien. Ze waren half wakend, half slapend; ze zaten te knikkebollen met hun hoofd vol *Katzenjammer*, vol echte dronkemanslanderigheid en haarpijn, in de handen van de voorste ledematen. Ze maakten de potsierlijkste grimassen, stieten soms pijnlijke kreten uit en wilden eerst van geen voedsel weten. Het aardigste was, dat ze zich van de hun aangeboden *merisa* met evenveel afschuw af keerden als van wijn, anders een godendrank in de apenwereld. Kleine zachte citroenen daarentegen verorberden ze met gretigheid; het verfrisschende ooft had op de dieren dezelfde verkwikkende uitwerking als op een dronkaard.'

De beroemde orang-oetan, Bobi, een pracht-exemplaar, voor een Duitsche diergaarde bestemd, moest indertijd zijn zwak voor spiritualia met den dood bekoopen; de zeeboot, die hem vervoerde naar zijn nieuw vaderland, bracht slechts zijn opgezette lijk aan wal.

Bobi had van uit zijn kooi met gespannen aandacht den scheepskellner bespied, terwijl deze bezig was met het uitpakken van rumflesschen. Wat Bobi lachte in zijn apenvuistje, toen op een uur, dat hij den kellner ingeslapen denken kon, nog een drietal flesschen, onopgeborgen, binnen zijn bereik lagen. Handig ontkurkte hij er één van, maar van den knal ontwaakte de kellner, die echter lang genoeg aarzelde en tuurde op de donkere gedaante in den hoek, schaars verlicht door een nachtpitje op een tafel, en laat genoeg opsprong, om de flesch van Bobi's bek te trekken, toen er juist het laatste slokje in verdween.

Een uur daarna sprong Bobi als een nar, toen werd hij grimmig en woest, toen slaperig als een nona-lijder en hij ontwaakte niet meer.

Natuurlijk houden ook andere dieren van alcohol, paarden bij voorbeeld van wijn; Homerus wist dit reeds: in zijn '*Ilias*' laat hij den helmboswuivenden Hector spreken van wijn, door Andromache geplengd voor de edele rossen Achaje's, maar apen maken misbruik van sterken drank, als ze kunnen.